THE DAMATHAT,

OR

THE LAWS OF MENOO,

TRANSLATED FROM THE

BURMESE.

BY

D. RICHARDSON, ESQ.
Principal Assistant to the Commissioner Tenasserim Provinces.

XIV VOLS.
COMPLETE IN ONE.

MAULMAIN:
AMERICAN BAPTIST MISSION PRESS.
THOS. S. RANNEY, PRINTER.
1847.

349.54
M547

2277

LAWS OF MENOO

။မနုကြယ်ပဋ္ဌမတွဲ။

။နမောတဿဘဂဝတောအရဟတောသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။

ဘဒ္ဒကမ္မာတည်စ။ မဟာသမတမည်သောမင်းကစ၏။ ဥဒါနိစကား နှီးကြောင်း သားသူငယ်အလျှောက်စီရင်သောတရား။ တဆယ်ရှစ်တရား။ မဟာသမတမင်းအပ်၍။ထိုသူငယ်အမတ်ဖြစ်ရာ။စီရင်သောတရား။ ခုနှစ်တရားမှာမှား၏။ ထိုအမတ်ရသေဖြစ်လျှင်။ ကမ္မာတံဆာဖြစ်သော ဓမ္မသတ်ကျမ်းကို။ နှုတ်ဖြင့် ဆောင်လျှက်။ မဟာသမတမင်းသို့။ ဣရေထက်တင်၍။အပ်သောအခန်း။မနုဓမ္မသတ်ပဋ္ဌမရင်းကို။ဆိုလတ္တန့်။

ယခုတည်သောဘဒ္ဒကပ် ကမ္မာသည်။မိုးခုနှစ်ကြိမ်နောက်။ရေတကြိမ် ဖြက်၍တည်သောကမ္မာဟူ၏။မိလိန္ဒပညာတွင်ဆိုသည်။

ခပ်သိမ်းသောသတ္တဝါအပေါင်းတို့၏။နေရာဌာနဖြစ်သော။ ဩကာသ လောက။ ဖြစ်လိုသည်ရှိသော်။ ရေတောင်သည်။ ရွှေလျှံ့လသည်ဖြစ်၍။ ပြက်ပြီးသောမြတ္တာဘုံတို့သည်။အထက်ဗမ္ဘာ၏။ အစည်အတိုင်းနတ်ပြည် လေးဘုံတို့သည်ပေါ်ကုံ၏ ထိုနောက်။ပံသုပထဝီတည်ရာအရပ်သို့ရောက် ၍ ထိုရေ ကိုလေဖြင့်ချုပ်၍ခရိုင်၏ အဝကိုပိတ်သောကာလတည်သောရေ ကဲ့သို့။ ကောင်းသောအနုန်အရသာနှင့်ပြည့်စုံသော။ နတ်ဩဇာခွဲသို့ရေမ ရောသောဂဏ္ဍာ၏အပေါ်ဖြင်ခွဲသို့။ ရေပေါ်ဦးကြာရွက်သဏ္ဌာန်တည်၏။ ထိုသို့ပေါ်သောအခါ။ ဘုရားသခင်တို့၏ ပွင့်ရာဖြစ်သော။ ဗေါဓိပဇ္ဇင် တည်ရာမြေသည်ရှေးဦးစွာဖြစ်၏။ ကမ္ဘာပြက်သောအခါလည်း နောက်မှ ပြ ကမည်။ထိုမြေ၌ပုပ္ပန်မိတ်ဖြစ်သောပဒုမ္မာကြာပင်ငယ်သည်ရောက်၏။ အကြင်ကမ္ဘာသည်။ ဘုရားသခင်မဖြစ်ခဲ့ထိုပဒုမ္မာကြာပင်သည်အပွင့် မရှိ သည်ဖြစ်၏။ အကြင်ကမ္ဘာသည်။ ဘုရားပွင့်ခဲ့ထိုကြာ ပင်သည်ဘုရားအ ရေအတွက်နှင့်အမျှပွင့်၏။ ထိုကြာပင်ကိုအကြောင်းပြု၍။ မြတ္တာကြီးတို့ သည်။သာရကပ်။မန္ဒကပ်။ဝရကပ်။သာရမန္ဒကပ်။ ဘဒ္ဒကပ်ဟူ၍သိကုံ၏။

ဘုရားဖြစ်သောကမ္ဘာ၌ကြာပွင့်တွင် ဓါသောပရိကွရာ ရှစ်ပါး တို့ကို ကြတ္တာကျိုးကျေးဇူးလေးကုံ၏။

FIRST VOLUME
OF THE GREAT WORK OF MENOO.

I worship the god who is worthy of homage: who possesses an intuitive knowledge of good.

I will record the traditions from the foundation of this world, commencing with king Maha-Thamada. The twelve decisions given by the Cowherd of his own accord—the seven after he had been made a noble and a judge by King Maha-Thamada, and his mistake—of the same nobleman becoming a recluse and getting the book of the laws by heart, copying them on golden palm leaf, and presenting them to King Maha Thamada, the origin of the laws of Menoo.

In the Melinda peynea it is recorded that the present Badda world came into existence after (previously existing worlds) had been seven times destroyed by fire, and once by water. When this dwelling place of animals was about to come into existence, the waters decreased, the dwellings of the Bymahas that had been destroyed, beginning with the highest according to their order, and the four countries of the Nats, rose forth. After this the waters continued to decrease, till they reached the place where this world of earth was to assume existence, the wind having confined the waters as water is confined in a wine-taster when the end is closed. A (portion of something) with an excellent taste and smell, like the food of the Nats, in appearance like the soft skin which forms on the top of boiled milk with which no water has been mixed, in form like a lotus leaf, came into existence on the surface of the water. After this appeared the earth, where the god was to manifest himself. The site of the Bodi tree first of all came into existence; and when the world is destroyed it will be the last to disappear. On this earth a small padungma lotus, an omen of what was to come, sprung up. In any world in which no god is to appear, this lotus does not flower; but in worlds in which gods will appear, it bears flowers equal in number to the number of gods who are to come. By this the great Bymahas know whether it will be a Thara, a Manda, a Warra, a Wara-Thara-Manda, or a Badda Kap.

In a world in which a god is to appear, the Bymahas take the eight utensils of a priest which are in the lotus, and Byma-

ထိုအခါမြတ္တမ္ဘာပြည်မှ။ မြတ္တမ္ဘာတို့သည်။ အသက်ကုံသည်လည်ကောင်း။ ကံကုံသဖြင့်လည်ကောင်း။ စုတေ၍။ လူပြည်သို့။ ဥပပါတ်ကိုယ်ထင်ဖြစ်လာကုံ၏ထိုသူတို့ သည်ကိုယ်ရောင်ဖြင့်သာတ္ထနိုးပကုံလျက်။ မြတ္တမ္ဘာပြည်မှာခဲ့သို့ ဗိတိကို သာလျှင်။ အဟာရကိစ္စကိုပြီး စေကုံလျက် ကောင်းကင်ဌက်ကဲ့သို့ပြီဝဲ၍ မ္ဘေလျှော်ကုန်၏။ ယောက်ျားမိမ္ဘအသွင် သည်မရှိ ကုန်။ သတ္တဝါဟူ၍ခေါ်ဝေါ်ကုန်၏ထိုသတ္တဝါသည်။ ရသပထဝီကိုစားမဆံ့သောဌါအားထုပ်ကုန်သည်ရှိသော်။ မိမိကိုယ်ရောင်သည် ကွယ်ခဲ့၏။ ထိုသူတို့ဘုန်ကြောင့် လည်ကောင်း။ ဖြစ်မျှသောဓမ္ဘတာဖြင့်လည်ကောင်း။ အတွင်းကားဣန္ဒအပကားဖံနှ် အတိပြီးသော။ အချင်း ယူဇနာ ၅၀ ။ အဝန်ယူဇနာတာရှည်ငါး ဆယ်ရှိသော။ ဗါရာဏသီမည် သော ရောင်ခြည် တထောင်ဆောင်သောနေမင်းသည်။ တပေါင်းလပြည့်တနင်္ဂနွေ။ ပြုပါပိဒေဟာကျန်ခ်ဉ်။ အလယ်တည့်တောင်ထိပ်ဖွထွက်လျှါ၍။ အလင်ဖြစ်၏။ ။ကမ္ဘာဦးသူတို့သည်။ ကျောက်ခြင်းကင်း၍။ ရဲရင့်ချင်းဖြစ်ကုံသောကြောင့်သူရိုရဟူသောအမည်ကိုခေါ်ဝေါ်ကုံ၏။ ထိုပေါ်သောနေမင်းသည်နာဝရိသုံးဆယ်လည့်၍။ ရှုဂ်ထိုတောင်ကွယ်ခဲ့သည်ရှိသော်။ အဝိုက်အတိုဖြစ်၍ဘမ္ဘာဦးသူတို့သည်။ တခုသောအလင်းကိုရစေသတည်းဟူ၍တောင်တကုံသည်ရှိသော်။ အတွင်းကားပတ္တမ္ဘားအပကားဌေဖြင့်ပြီးသော အချင် ၄၉ ယူဇနာ။ အဝန်ုတရာလေး ဆယ်ခုနှစ် ယူဇနာရှိသော။ ညိမ်သော အရောင်ဆောင်သောလမင်းသည်။ နှစ်ဆယ်ခုနှစ်လုံသောနက္ခတ်မှစ၍။ တာရာကြယ်အပေါင်းခုံရုံလျှက်ကံ့ရာသိ၌။ တဆယ်သုံးလုံးသော။ ဟသဒနက္ခတ်ကိုစီးလျှက်။ အရှေ့မှက်နှာခဲ့ထွက်လာသော်။ ကမ္ဘာဦးသူတို့သည်။ ဝမ်မြောက်ဝမ်သာ ရှင် မြူ ဒွါ ဖြစ်ကုံ၏ ငါတို့အလိုဆန္ဒအတိုင်း ရပေသည်ဟူ၍။ စန္ဒရဟူသောအမည်ဖြင့်ခေါ်ဝေါ်ကုံ၏။ ။ဤသို့နေ့လတို့သည်။ ထင်ရှားဖြစ်သည်။ မြင်ရှိရိသတ္တရဘာနိသိဒါသမုဒ္ဒရာလေးစင်း။ ကျွန်ကြီးလေးကျွန်း။ ကျွန်းငယ်နှစ်ထောင်။ ဟိမဝန္တာတော။ မြစ်ကြီးဆိုင်ကြီးစကြာဝဠာတောင်တို့သည်။ ဓမ္ဘတာအားဖြင့်။ မရှေမနှောင်းတပေါင်းလပြည့်တနင်္ဂနွေ့ဉ်တပ္ပြင်နက်ဖြစ်ကုံ၏။ ထိုမှစ၍နေ့။ နှစ်ဥတုတို့သည်ထင်ရှားဖြစ်ကုံ၏။ ထိုအခါကမ္ဘာဦးသူတို့သည်။ ရသပထဝီကိုစားကြကုံ၏။ အရှိုအဆင်းလှကုံ၏။ အရှိုအဆင်းမလှကုန်။ ထိုသူတို့တွင် အဆင်းလှ သသူတို့သည်။ အဆင်းမလှသသူတို့ကို။ မထေမဲ့ဖြင်ပ္ပြုကုန်၏။ မြေလျှာကိုစားကုန်၍။ ရှည်လျှားသဖြင့်လောဘရမ္ဘက်ပြော်၍ မြေလျှာ သည်ကွယ်ခဲ့၏။ မြေလျှာကွယ်သည်ရှိသော်။ ပဒါလတာ။ အမည်ရှိသော။ အနုံ့အရသာနှင့်ပြည့်

has whose term of life is ended, or whose stock of merit (in that state) is exhausted, having died, appear in the country of men at once in perfect form. These people, by the mere resplendent effulgence of their bodies, are lighted as in the Bymaha country, and by their happiness alone their appetite for food is satisfied. Like birds flying in the expanse of the heavens, they enjoy themselves. There is no sign of man or woman, no developement of the sexual organs amongst them. They are called generally "beings." When these beings put forth their strength to eat the flavoured earth, the effulgence of their bodies was extinguished; but either by their power, or because it had uniformly been so, the sun, with an interior entirely of gold and an exterior of glass, fifty yeuzenas in diameter and one hundred and fifty in circumference, called Banoo Yadza, which has one thousand colors or rays, on Sunday the full moon of Tabaung, rose on the top of the centre hill of the eastern island, and it became light. The people by this having got rid of their fears, and become courageous, called it (the sun) Thoorea. When this King of Day had gone round for thirty hours, he was concealed behind the Eugando hill, and it became quite dark. These original people of the world all wished for some kind of light; and the moon, with an interior entirely of rubies and an exterior of silver, forty nine yeuzenas in diameter and one hundred and forty seven in circumference, shining with serene radiance, with the twenty seven constellations, and the other stars surrounding them, made their appearance in Kan-Ya-the: (the zodiacal sign of Tabaung) in the East, riding on the constellation Hathada of thirteen stars. The first people were all delighted, and as they had got (the moon) according to their desire, they called it Tsanda. Thus the sun and moon were made manifest. The hill of Meng-M'hau That-tara-ban (the seven surrounding hills,) Theeda (the rivers between,) the four oceans, the four large islands, the two thousand small ones, the Hymawonta forest, the great rivers and lakes, and the pillars of this tsek-kyea world, by the force of nature, not one after another, but all at once, on Sunday the full moon of Tabaung, came into existence. From this time, days, months, years and seasons became manifest. At this time the original inhabitants of the world all eat the pleasant flavored earth. Some amongst them became handsome, and some ill-favored. The handsome behaved with insulting haughtiness to the ill favored. Having eaten the flavored earth for a long time, the passions of covetvousness and enmity took possession of them, and the flakey earth disappeared. When this had gone, a creeper, called pa-

ခုံသောနွယ်သည်ထင်ရှားဖြစ်ကုန်၏။ ထိုနွယ်သည်ရှေးအတူကွယ်ပြန်ခဲ့
သည်ရှိသော်။ အနန္ဒအရသာနှင့်ပြည့်စုံသောဖွဲ့မကပ်သော။ သလေးဆန်
ပင်သည်ထင်ရှားစွာဖြစ်ကုန်၏။ထိုအခါကမ္ဘာဦးသူတို့သည်။သလေးပင်မှ
ညမ၁စားခဲ့သောဌါ။ညအခါယူကုန်၏။ နံနက်စားခဲ့ဌါနံနက်အခါမှယူ
ကုန်၏။ ယူညားသော်လည်း ယူရာမထင် အတိုင်းပင်ရောက်ကုန်၏။ထိုသ
လေးဆန်ကို။ ကြောက်ခွက်ခ်ခ်ထားသည်ရှိသော်။ အလိုလိုအလျှံထွက်၍
ကြက်၏။ထိုထမင်းသည်မလေးပွင့်အဆင်းနှင့်တူ၏။ ခဲတွယ်စားဘွယ်တို့
သ ဟ်ထိုသူတို့၏ အလိုအတိုင်းရှိလေကုံ၏။ ရှေးဖြစ်သော အစာတို့သည်။
နဝ၀ဿြဏာကဲ့သို့။ မွတ်သိတ်ချင်း ကိုဖြောက်၍။ အဟာရကို ဆောင်၏။
ဝတ္ထုသိမ်ရှေ့သဖြင့်ကြင်ကြီး ကြင်ငယ်တို့သည်မဖြစ်ကုံ။ သလေးဆန်ကို
စားကြသည်ရှိသော်။ ဝတ္ထုယုံရင် သည်ဖြစ်၍။ ဝစ္ဆ မင်္ဂ။ ပသာ၀မင်တို့
သည်ဖြစ်ကုံ၏။ ရင်သွေ့မှုရှိသဆော။ ဣတ္ထိဘောတို့သည်ဖြစ်ကုံ၏။ ယော
ကျားမိမ္ဘတို့သည်ထင်ရှားဖြစ်ကုံ၏။ထိုအခါယောကျားသည်မိမ္ဘကိုကြည့်
၏။ မိမ္ဘသည်လည်း ယောကျားကိုကြည့်၏။ ထိုသို့ကြည့်သောကြောင့်။
ကာမဌ္ဌပူပ်ကုံသည်ဖြစ်၍။ မေဓုနိ ဗ္ဗိ ဝခြင်းတည့် ဟူသော။ ကာယသံသဂ
သ ပ်ဖြစ်ကုံ၏။ ဣသို့မှသူတော်တရားတည်းဟူသော။ မကောင်းသောအ
ကြင့်ကို မှိ ဝကြင့်သောကြောင့်။ ပညာအမြင်နှင့် ပြည့်စုံသောသူတို့သည်။
ကဲ့ရဲ့ညှင်းပန်းနှိပ်စက်ပြုကုံ၏။ထိုသို့ကဲ့ရဲ့ညှင်းပန်းနှိပ်စက်သည်ရှိသော်။
မကောင်းသော အကြင့်ကို။ ဘုမ်လွမ်ချင်းဌါ အိမ်ရာဆောက်၍ အကာအ
ရန်နှင့်နေကုံ၏။ထိုသို့အစည်သဖြင့်နေသောသူတို့သည်။ မိဌါနူသတိ သို့
လိုက်၍အစာသို့မှီချင်းကိုပြုကုံ၏။ ထိုသို့ကြင့်သည်ရှိသော်။သလေးဆံဖွဲ့ခ
ဖွဲ့ကျွမ်းကပ်ကုံ၏။ ရိပ်ရာယူရာအရပ်တို့သည်တဖန်မရောက်မပေါက်ကုံ။
ထိုနောက်မှကမ္ဘာဦးသူတို့သည်ဣသို့ဆိုကုံ၏။ ရှေးသောအခါ၀ါတို့သည်။
ဈာနမိတ်ဖြင့်သာပြီးကုံ၏။ ပီတိသာလျှင်အစာရှိသည်ဖြစ်၍။ ကိုယ်ရောင်
ဖြင့်သာ၃ထွန်းပကုံလျှက်ကောင်းကင်ခ်ခ်သွားကုံ၏။ အစည်သဖြင့်ရသပထ
ဝီမြေလျှား။ပဒါလတာ၁နွယ်တို့ကိုစားကုံလျှက်တည်ကုံ၏။ထိုအစာတို့သည်
အ၀ုသိုသ်ကြောင်ကွယ်ကဲ့ကုံ၏။ ထိုနောက်မှအလိုလိုရောက်သောသလေ
ဆံတို့သည်ထင်ရှားဖြစ်ကုံ၏။ ယခုအခါထိုသလေး ဆံတို့သည်။ ညစာနံ
နဂ၀ါစာသိမ်းဆည်းသိုမှီချင် းကြောင့်။ ရိပ်ရာယူရာအရပ်တို့သည်အသစ်
မ ရောက်ကုန်အစုစုရောက်ကုံ၏။ ထိုသလေးစပါ်းပင်တို့ကိုအပိုင်း အချား
မှ ၀ါသား၍ ၀ေ ရသော်ကောင်း၏ ဟူ၍ တိုင်ပင်ကြပြီးလျှင် အပိုင်းအချား
ထား၍ ၀ေ ဌကုံ၏။ထိုနောက်လျှပ်ပေါ်သသူတဖရောက်သည်။ ဖိမိအာ့ဘိုကုန်

dalatha, perfect in smell and flavor, was produced; and when in the same way (by bad passions) it was lost, thalay rice, without a husk, which was also perfect in smell and flavor, was produced. At this time the people took at night the food for the night, in the morning they gathered the food for the morning, and there was no mark of where it had been taken from; the same quantity came again in its place. When this thalay rice was put in a stone cup, without any apparent cause, flames came and it was cooked. In appearance it was like the flower of the jasmine. Fruit, meats, and other kinds of food came according to the people's taste.

The first kind of food, like the food of the Nats, appeased hunger, and afforded nourishment to the body; and being of a mild nature, no excrement was formed; but when they came to eat the thalay rice, it being a coarse substance, the passages for the urine and fæces were formed; the male and female sexual organs were developed, and the male and female sexes became evident in all. Then the males looked on the females, the females on the males, and thus sexual desires inflamed all, and sexual intercourse took place universally. Wise men reviled and opposed these degrading practices. To be free from this, and to conceal their bad deeds, they built houses, lived within enclosures, and, following each other's example, secured a supply of food. On their doing this, coarse and fine husks came on the rice, and it did not spring up again where it had been cut from. Seeing this, the original inhabitants of the world said: "In former times we were satisfied by our state of Zan; happiness was our only food, and the resplendence of our bodies our only light. We flew in the expanse of heaven. Then, we eat of the flavored flakes of the earth and the padalata creeper. This food on account of our bad deeds disappeared, and after this the thalay rice, of its own accord, (without our labor,) was produced; and now the thalay rice, by reason of our securing the morning and evening meal at once, does not spring up to replace what has been taken; but only in patches." So they consulted together that it would be good to give each a share and mark it off; and they did so. After this a loose fellow, fearing

ခံ့သည်ကိုဓိုး၍။ တပါးသောသူ၏အဘွိုကိုဓိုး၍စားလေ၏။ တကြိမ်နှစ်ကြိမ်တိုင်အောင်ဆဲးရေး၍ သ္ဍတ်လိုက်၏။ သုံးကြိမ်မြောက် သောအခါ၌ ရိုက်ပုတ်ပြစ်ခပ်ကုံ၏။ ထိုအခါမှစ၍သုဉ္ဇာကိုဓိုးချင်း။ ကဲ့ရဲ့ချင်း။ မုသာဝါဒဆိုချင်း။ ဒါနိုပေးချင်းတို့သည် ထင်ရှားဖြစ်ကုံ၏။ ထိုသို့ဖြစ်သည်ရှိသော်။ကမ္ဘာဦးသူအပေါင်းတို့သည်။စည်းဝေး၍ကုသို့တိုင်ပင်ကြကုံ၏။ယခုယာမာသောအမှု အရာတို့သည်ထင်ရှားရှာဖြစ်ပြီ။ သီလသမာဓိနှင့်ပြည့်စုံသောသူတယောက်ကို။ အစိုးရခြင်းမင်း၏အဖြစ်ဖြင့်။ သမုတ်၍။ ကဲ့ရဲ့ရှုပ်ချာအပ်သောသူကို။ ကဲ့ရဲ့ရှုပ်ချစေ။ နှင်ထုပ်တံသော သူတို့ကိုနှင်ထုပ်စေ။ငါတို့အဖွိုဖြစ်သောသလေးစပါးကို။ဆယ်ဘို့တဘို့ပေးကုံခ့ံဟူ၍ တိုင်ပင်ကြပြီးသော်။ကုကမ္ဘာ၏အစဉ်ဘုရားအလောင်းဖြစ်သော။အဆင်းအဂ်ါကြီးငယ်နှင့်ပြည့်စုံသော။ မြတ်သောဘုန်တံခိုးအာဏာ ပညာနှင့်ပြည့်ပုသော။ ဒ္ဓိပ်နင်းချိုး မြောက် ချင်တပ် ရှိုင်သော။ အားရှိ သောတယောက်သောသူသည် ရှိ၏။ ထိုသူအထံသို့ ခြင်းကပ်၍ တောင်းပန်ကုံပြီးလျှင်။သုမ္ဘားသောဘိသိက်သွန်းခြင်းဖြင့်သွန်းကုံ၏။ ကုသို့ကမ္ဘာဦးသူတို့သမုတ်အပ်သောကြောင့်။ မဟာရာဇာနေနသမ္ဘတော။မဟာသမ္ဘတောဟူသော။ ဝဇာနဒ္ဒလျော်ရွာမဟာဇာနေန။ လူများသည်သမ္ဘတော။ သမုတ်သည်တည်း။ မဟာသမ္ဘတော။ လူများသည် သမုတ်ခ့ံ သည် ဖြစ်သောကြောင့်။မဟာသမကဟူသောအမည်ဖြင့်လည်းကောင်း။ ခေတ္တာခုံအမိပတိခတ္ကိယာဟူသော။ဝဇာနဒ္ဒနှင့်လျော်ရွာ။ခေတ္တာခုံ။ လယ်မြေတို့၏အမိပတိ။အကြီးတည်။ခတ္တိယာခုံ။ လယ်မြေတို့၏အကြီး ကုသို့ခတ္တိယဟူသောအမည်ဖြင့်လည်းကောင်း။ဝမ္မေန သမ္မေန။ သဏ္ဍေရည္ဘေတိတိ ရာဇာဟူသော။ဝစနဒ္ဒနှင့်လျော်ရွာ။ဝမ္မေန။တရားနှင့်။ သမ္မေနဉာဏသဖြင့်။ သဏ္ဍေ။ သတ္တဝါတို့ကို။ရည္ဘေတိ။ဆုမ္ဘတယ်၏။ကုတိတသ္မာ။ထိုတို့တရားနှင့်ဉာဏ်ရွာ။ သတ္တဝါတို့ကိုဆုမ္ဘတယ်သောကြောင့်။ရာဇာ။ရာဇာမည်၏။ရာဇာမင်းကိုလဿတိ။ရအပ်၏။ကုသို့ရာဇာဟူသောအမည်ကိုဂင်။သုံးပါးသောအမည်တို့ဖြင့်ထင်ရှားဖြစ်၏။အကြင်အကြောင်းကိုရည်၍။ ။အာဒိစ္စကုလသ္ဘူတော။သုဝိသုဒ္ဓဂုဏာဂရော။ မဟာခတ္တိယာလာ။ ရာဇာသိမဟာသမတနာမကော။ ။ယောခဏ္ဍဝုဘူတောလောကသဿဂုဏရံသိသမုဒ္ဓလောတမောနုဒေါဝိယောစိတ္တဒုတိယောဝိမာဟိနုမာ။အာဒိစ္စကုလေထပိတာရေဝမရိယာဒါလော။ ကေလောကသိတေသိနာဝတ္ထိတာသတ္ကုနုဗ္ဗိနုပိလိကာယိတုံဇနာ။ ။ဟသသာဘိနံသ။ရာဇိနံလောကသမ္ဘာနုယက္ခိနာ။အမိဘူတံမဟာဝိယံကတိယန္ဒိမနုတိယံ။ ။ဟူသောဂါထာ

his own share would be consumed, stole and eat a share of another. This he repeated once or twice. (The owners) scolded and let him go. The third time they beat him. From that time theft, lying, reviling and punishment became rife. This being the case, the original inhabitants of the world assembled and took council together, that, as bad practices had become common, they should give command to an honest man,* of good principles,† and make him king; that he should revile those who ought to be reviled, banish those who should be banished; and that they would give him one tenth of their thalay rice. After this consultation, there was a man, a para-loung, (an embryo Boodah,) just in all his proportions beyond other men, and perfect in his members; of most excellent power and sanctity, and great wisdom, who could degrade or exalt. Having gone to this man, they preferred their request, and poured over him the three kinds of bithik.‡ Because he was thought by many worthy to be chosen, he was called Maha Thamada; and because he had dominion over the land, he was called Kattea; and because he was capable of instructing men according to the laws, he was called Yaza; and these three names became well known.

---

*သမ္မမိ good sentiments, sound doctrines—†သီလ five duties binding on all men, to avoid murder, theft, adultery, lying and drunkenness.

‡ သိသိတ်။ Three kinds are, *yadza bithik*, at the time of ascending the throne; *manda bithik*, a sort of marriage with the queen; *thaga bithik*, after reigning some years, is a sort of renewal in a more strict way of his engagement to keep all the laws binding on a king. [*See Benga R'heo's Book, letter* ᧉ.

ကျွန်ုပ်မိန့်အပ်၏။ "အနက်ယောဇနာသည်ရှိသော်ကား"အာဒိဗ္ဗကူလ သမ္ဘူတော"နေမင်း၏အနွယ်ဖြစ်တော်မူထိုသော"သုဝိသုဒ္ဓဂုဏာကရော" စင်ကြယ်သောဂုဏ်ကိုပြုတပ်သော"မဟာသမတနာမကော" မဟာသမတအမည်ရှိထသော"မဟာနုဘာလာ" ကြီးသောအာနုဘော်ရှိထသော" ရာဇာ"မင်းသည်"အာသိ"ဖြစ်၏။ "လောကသ"လူ၏"ဓမ္ဓဗျဘူတာ" မှတ်မိသဖွယ်ဖြစ်သော"ဂုဏာရသိသမုဒ္ဓ"လော" ဂုဏ်တည်သောအရောင် ဖြင့်တောက်ပထသော" ယေဘုရာဇာ" အကြင်မင်းသည်" ဒုကိုလော"နှမ်

ကြိမ်မြောက်သော။ ဗါမာဝိယ။ နေမင်းကဲ့သို့။ တမောနုခေါ်။ အမိုက်ကို ဖြောက်လျက်။ ဝိရောစိတ္တထွန်းပြီ။ လောဟိတေသိနာ။ လူတို့အစီးအပွားကိုအလိုရှိသော။ ယေနုရညော။ အကြင်မင်းသည်။ လောကေ။ လူ၌။ ဝတ္ထိတာ။ မှတ်ကုံသော။ မရိယာဒါ။ အပိုင်းအချားတို့ကို ဌပိတာ။ ထားအပ်ကုံ ၏။ ဇနာ။ လူတို့သည်။ ဝိလိကာရိတုံ။ လွန်ကြီးချင်းငါ့။ နသက္ကေ၊ နုန္ဓိ။ မတပ်

နေမင်း ၏ အန္ဓယိ ဖြစ် သော စင် ကြယ် သောကျေးဇူးကိုပြုတပ်သော။ ဘုန်တံခိုးအာနုဘော်ရှိသော။ မဟာသမတမင်းသည်လူတို့မှက်စိ သဖွယ်ဖြစ်၍။ နှစ်ခုမြောက်သောနေမင်းသည်အမိုက်ကိုဖြောက်၍။ ထွန်းပသကဲ့သို့ဂုဏ်တည်းဟူသောအရောင်ဖြင့်ထွန်းပ၏။ မဟာသမတအပိုင်းအချားကိုထားသည်ရှိသော်။ လူတို့သည်မယ္ဓုန် မကြွေးဝန့်ကုန်။ ခပ်သိမ်သောမင်းတို့တွင်။ အစစ္ဆာသောမင်းကိုမနုဟူ၍ဆိုကုန်၏။ ။ဤသည်ကားအဓိဗျယိတည်း။ ။လုပြည်ဦ့ဘုံတွယ်သရဲဖြစ်သောဘုရားလောင်းသည်။ ရှေးဦးစွာမင်းဖြစ်တော်မူ၏။ ထိုအခါအရှိသော သူတို့သည်။ သုဉစ္ဆာကိုခိုးချင်း။ မုသာဝါဒဆိုချင်း။ ကဲ့ရဲ့ချင်း။ ဒါဏ်ပေးချင်း စသောယုတ်မာသောတရားတို့သည်ထင်ရှားစွာဖြစ်လပ်သည်ရှိသော်။ သီလသမ္ပန္နာမိ ပညာနှင့်ပြည့်စုံသောသူတို့သည်။ ထိုအကုသိုလ်တရားတို့ကို ဖြောက်ခြင်းငါ့။ တောဠ်သစ်ခက်သစ်ရွက်တို့ကို။ ကုဋ္ဌိပြု၍နေကုန်၏။ ရွာနိုဂုဏ်းဇနပုဒ်က်။ မင်းနေပြည်တို့ဠ်။ ဆွမ်ခံ၍အသက်မွေးကုန်၏။ ထိုသို့အကုသိုလ်တရားကိုပယ်ကုန်သောသူတို့ကို။ ။အကုသလေ ဓမ္မေ ဗဟိယန္တိ ဗဟိယံ ကရောန္တိ။ ဗြဟ္မဏာဟူသော ဝစနုဠ္ဠနှင့်လျော်စွာ။ အကုသလေ ဓမ္မေ။ အကုသိုလ်တရားတို့ကို။ ဗဟိယန္တိ။ ပယ်တပ်ကုံ၏။ ဗဟိယ။ အပကို။ ကရောန္တိ။ ပြုတပ်ကုံ၏။ ဤတိတသ္မာ။ ထိုသို့အကုသိုလ် တရားကို ပယ်တပ် အပပြုတပ်သော။ သတ္တိကြောင့်။ ဗြဟ္မဏာ။ ဗြဟ္မဏာမည်၏။ ပုဏ္ဏားဆိုအပ်ကုံ ၏။ အကြင်သူတို့သည်။ အိမ်ရာထောင်၍ လယ်လုပ်ချင်း။ ကုန်သွယ်ချင်းပြု၍။ ထိုသူတို့တွင်မျှားစွာသော ပစ္စည်းဖြစ်ရံရှိကုံ၏။ ထိုသူတို့ကို သူဌေးသူကြွယ်ဟူ၍ဆိုအပ်ကုံ၏။ အကြင်ဘုန်နည်း သောသူတို့သည် သူတပါးတို့ဿင်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်းအစရှိသည်ကိုခံ၍။ ဆင်းရဲသောအချင်အရာရှိ၏ထိုသူတို့ကို။ သူဆင်းရဲဟူ၍ဆိုကုံ၏။ ။ဤကမ္ဘာတည်စပဌမကပင်။ မင်းမျိုး။ ပုဏ္ဏားမျိုး။ သူဌေးသူကြွယ်မျိုး။ သူဆင်းရဲမျိုး။ ဟူ၍အမျိုးလေးပါးတို့သည်တင်ရှားဖြစ်ကုံ၏။ ထိုသို့သောအခါ။ နယ်မြေ။ ဖြို့ရွာ။ နိဂုဏ်။ ဇနပုဒ်။ ပြည်တိုင်းကားကို။ မနုမည်သောမဟာသမတမင်းကြီးက။ ပိုင်း

ရှင်ကုံ။ယာသသိနံ။ အရှိုအရံမှားထသော။သရာဖိနံ။ မင်းနှင့်တကွသော
လောကသမ္ဘာနုရက္ခိနံ။ လူတို့ကိုစောင့်ရှောက်သောသူတို့တွင်။ အာဒိဘူ
တံ။အစပြုရှိဖြစ်သော။မဟာဝိရုံ။ကြီးသောလုယ္ယရှိသော။အယံရာဇာ။ဣမ
ဟာသမတမင်းကို။မနုထိ။မနုဟူ၍။ကထိယန္တိ။ဆိုအပ်ကုံ၏။ ။အ
ဓိဗ္ဗယ်ကား။

[Twenty-three lines of Pali above, explained as follows:]

The lineal descendant of the sun, who habitually performs works of the purest benevolence, who is the possessor of power, glory and authority, King Maha Thamada; who is to men as their eyes, and by his qualities enlightens all as a second sun—the rules he lays down none dare infringe. Amongst all rulers, the first is called Menoo. In this world of men the wonderful para-loung was the first. At that time some men were thieves, some liars, some revilers, some punishers. Unseemly practices had become common. Men who were full of good sentiments and wisdom, that they might be rid of these practices, made small huts of leaves and branches in the jungle, and lived there, supporting themselves by begging in towns and villages, which were under a king.

Men who so put away evil practices, were called Bymanah, or Bramins.

Men who had established a house, and by agriculture and commerce acquired much property, were called Thatay-Thook'hue, (the) wealthy (class.)

Men whose fortune was bad, who suffered oppression from others, and lived in a state of unhappiness, were called the poor class, or Thoo-tsenyea. So at the first establishment of this world, the classes of Chiefs, of Bramins, of the Wealthy and the Poor, became known.

At this time Maha Thamada, the great King, called Menoo, ordered the districts, cities, villages and towns to be marked, and they were so. The people were dissatified, and disputes

ချားမှတ်ကြ လေဆို တော်မူ၏။ မှတ်ကြ လေ၏။ မပြေအချင်းများကြရော တွင်။ ဗြဟ္မာပြည်မှစုတေ၍ဖြစ်လာသော။ အသက်ခုနှစ်ခန့်နှင့်ကြောင်း သူငယ်သည်သူငယ်ပေါ်မှစ၍။ ၈နှုပ်ရှာ၌ လူကြီးလူငယ်ယောကျ်ားမိမ ကို၏ဓိတ်နှစ်လုံးကို။ ပြေပြစ်အောင်ပြောဆိုနိုင်ပေ၏။ ထိုတွင်အချင်းများသ သူတို့ရောက်၍ပိုင်းချားစီရင်ရင်းတရား။ ၁၂ ရပ်ဟူသည်ကား။

၁ မြေ၏အပိုင်းအချားကိုဆိုသောတရားတပါး။

၂ မြေအပိုင်းအချားကိုဖျက်ဆီးရာစီရင်သောတရားတပါး။

၃ တဦးဥစ္စာကိုတဦးမိုးယူရာစီရင်သောတရားတပါး။

၄ အပိုင်အနိုင်တဦးဥစ္စာကိုတဦးလုယူရာစီရင်သောတရားတပါး။

၅ ဥစ္စာရှင်ခ်ိုလျှက်နှတ်ချင်းလုယူရာသိကြားစီရင်သည် အတိုင်းစီ ရင်သောတရားတပါး။

၆ ရှင့်ခင်ဗိတ်ဖါးစကားတရားတပါး။

၇ ရှင့်ကြွက်ရှင်တို့စကားတရားတပါး။

၈ မယားလုတပါး။

၉ တရားဝင်မဝင်အကြီးကိုအငယ်ရှိသေရာသောစကားတပါး။

၁၀ သက်မဲ့ဝပါးကိုလေသီးဆိုသောစကားတပါး။

၁၁ ငွေကိုတဘို့ဆိုသောစကားတပါး။

၁၂ သက်သေတို့ကိုချားနှား၍စစ်ရာသောတရားတပါး။

၁ ။မြေ၏အပိုင်းအချားတရား။

၅၂သည်လျှင်၁၂ပါးတရားတည်း။ ထိုတဆယ်နှစ်ပါးသောတရားတို့ တွင်။ မြေ၏အပိုင်း အချား ကိုဆိုသောစကားမှာ။ ဗိုလ်ပါအပေါင်းတို့တဦး နှင့်တဦးလုကြသည်ကို။ အချင်းများကြသည်ဖြစ်၍။ သင်တို့အရှင်ငါတို့အ ရှင်မင်း။ ရှိက်နှက်ဆဲရေး၍။ ဆုမ္ဘစီရင်သည်ကိုမပြီး။ ယခုငထံရောက်ကြ သည်။ အချင်းများကြသည်စကား ပကြစေ။ တပ်ရှိုင်သမ္ဘလူစုရှာစုကိုအ သီးအသီးမှတ် ကြလေ။ ထိုသို့နှစ်လိုဝမ် သာရှိ၍ သွားကြလေ၏။ နောက်အချင်းများ၍လာပြန်ကြ၏။ သူမှတ်ဦး။ ငါမှတ်ဦး။ ပြောပကြသည် တယောက်မှတ်ဦးကို။ တယောက်မသိဖြစ်ကြရကား။ မစီရင်သာသေး။ အပြစ်မှာလည်းပကြစေဦး။ ယနေ့မှစ၍။ တကျိတ်တွင်တယောက်အကြီး မျှောက်ကြ၍။ ထိုအကြီးဖြစ် သူတို့။ ဆိုရာပြီးမည်ဝံ့ခံကြ။ ထိုအကြီးချင်း တိုင်ပင် ပြီးလျှင်။ တဦးနှင့်တဦးကြောခိုင်း ရာကိုသိစေကြ၍ မှတ် သားရ မည်။ မှတ်သားရမည်အကြောင်းမှာ။ စေတီ။နတ်အိမ်။ရေတွင်း။ ရေကန်။

arose; when a Cowherd of about seven years of age, who had died in Bymah country, and been born (in this world,) commencing with his little companions could speak to the satisfaction of men and women, old and young, in his village. At this time, people having disputes came to him, and his first twelve decisions were as follows:

1st. Of the boundaries of land.

2d. Of the destruction of boundaries.

3d. Of theft.

4th. One taking by force the property of another.

5th. The owner of the property being clear, as the king of the Nat country decided when the Nats forcibly took possession of each other's property.

6th. The case of the squirrel, the kingdik, and the frog.

7th. The case between the owners of the squirrel and the rat.

8th. Of the disputed wife.

9th. Being of legal age, and the respect due by the young to the old.

10th. Borrowed grain only to be repaid fourfold.

11th. Borrowed silver only double.

12th. The case in which a decision was given by examining the witnesses apart.

1st. *Of the boundaries of the land.*

With reference to the boundaries of land, he said, "You have taken (land) from one another, and quarrels ensued. The superior chief has beaten, abused, and admonished you. You were not satisfied, and now you have come to me. Let quarrels close, and let companies of men mark off, and villages definedly mark off what they can manage." On this they returned pleased and satisfied; but quarreled and came again, disputing who had marked the land first. (The Cowherd) replied: I will not decide this time in this case. One did not know that the other had put his mark first. There shall be no punishment. From this day, having raised one in every ten as a head, make an engagement to abide by their decisions; and when these heads have consulted together and made known to each where his boundaries are, ye shall mark them by tsadies, nat houses, wells,

ရေတိုင်းကူးကျောင်း။ တဇောင်း။ အထိကရဂျိုသောသစ်ပင်ကြီး၊ကျောက်တိုင်။ဥုပ်စု၊ကျောက်စု။ ရွာ၁ခေါင်း။လူရိုး။ဖွဲ့ဟုာ၊မီးသွေး။သဲ။ ဘိုးချမ်း ချောင်းမြောင်း၊ကုန်ရိုး။ သစ်တိုင်။ဝါးရုံ။ ခရိုးလမ်း။ တောင်။ဤ၂ ၇ ၄ ၂ ၁ ခုကိုမှတ်သား၊ဖိုက်ကြလေဆို၏။သို့ဆိုရာတွင်သဘောတူဝမ်းမြောက်ကြ၍။ လူတို့ကြွေးကျော်ကုန်၏။တောခေါင့်နှတ်။ ရေစောင့်နှတ်ခစ၍။ ရုက္ခဖိုး။ ဘုမ္မဖိုး နှတ်တို့သည်ကောင်းရှိုးကျော်ညာကုံ၏။ဤစီရင်ရင်းတပါး။

၂ ။မြေအပိုင်းအချာ်ကိုဖျက်ဆီးရာစီရင်သောအများ။

။တည်ထောင်မှတ် ပြိုးလျှင်မည်မ်။ လုရက်ဖျက်ဆီးကြသည်ကို ရွာ၊ကျောင်း သား၊ထံအစီရင် ခံကြသည်တွင်မှ၊ ယခုမှတ်သား၊ကြသည် နယ်တွင်မြို့ကျုံ၊ သစ်တပ် လုပ်၍။ ရာပြု ထောင်ပြုသောင်းပြုသိမ်း ပြုသန်းပြုမှတ် သား၍။ဤကားမြို့ကွပ်။ ဤကားသူကြီး။ ဤကားအမတ် ကလန်သန်ပြင်။ဤကားပြည်ဖိုး။ ဤကားမြေတိုင်။ စာရိုစာမာ၊ ဥကျောင်း သမုတ်၍ တည်ထား၊ကြစေ။ ယခုလုရက်သည်အမှုပစေ။ ဤမှတပါးနယ်တွင်းမှာအသီးအသီး လုပ်စု ပိုင်စုကိုလည်း။ ကင်းသင်း။ သစ်ပင်ရေကံ၀ါးပင် မြေစုကျောက်စု။ တပ်အား၊သမ္ဘူဖိုက်လုပ်ကြလေ။ ထိုသို့မှတ်သား၊ရာတမ်ြိုနှင့် တမ်ြိုတရွာနှင့်တရွာနယ်မြေကိုဖျက်ဆီး၊သော်၊အတွင်းမှာလုယူသော်ဆိုခဲ့ပြီး၊သောအကြီး၊တို့စီရင်ရမည်မှာ၊အပိုင်းအချာ်ကိုသိလျှက်။ ဖျက်ဆီး၊သော်။ ထိုအရာတွင်ဖျက်ဆီး၊လူ၏လည်ဘင်းတိုင်အောင်မြေမြှုပ်၍ ခုနှစ်ရက်။ လခွဲထား။ ရွာပြည်မှနှင်ထုပ်။ ရှေ့အကျပ်တရာလျှော်စေ။ ဆင်ချေး။ မြင်းချေး၊ကျုံ၊စေ။ ဒွန်စတ္ထာ၊သို့ရောက်စေ။ ဤအပြစ်မှာ၊ကို သင့်ရာဆင်ခြင်၍စီရင်ရမည်။ တမ်ြိုတရွာနယ်တွင်းတွင်။ ရောင်းဝယ်ရာမှတ် သည်။ မြေတိုင်ချပေးရာမှတ် သား၊သည်။ လုပ်ဦး၊ကိုမှတ်သည်။ ဆိုခဲ့ပြီးသည်ခိုမိတ်အမှတ်သည်ာကိုတစုံတခုရလို၍။သိလျှက်ဖျက်ဆီး၊သော်၊မင်းဒါဏ်ပေး၊စေ။ ဒွေ့အကျပ်၃ဝ၀လျှော်စေ။ သင်းရိုး၊ကိုဖျက်ဆီး၊လျှင်အစား၊တည်စေ။ ရွာ၁မတခုလျှော်စေ။ မရတပ်လျှင်ဒွေ၀ါး၊ကျပ် အပြစ်တပ်။ ဆိုခဲ့ပြီး သမ္ဘကိုမသိ၍ ဖျက်ဆီး၊လျှင်၊ အစား၊တည်စေ။ မင်းဒါဏ်လျှော်ပြစ်လွှပ်စေ။ထိုတွင်ထျောက်တိုင် သစ်တိုင်နှတ်ကွမ်ရေတွင်းရေကံ်။ခြောင်း၊ခြောင်း။ ကုံ၊ကူစေတိ၊ထမ်ခရိုး၊ရွာ၁ခေါင်း။ဖွဲ့ဟုာ၊ဖျာ၊ကို။ မြေချာ၊မှန်းမသိ၍ဖျက်ဆီး၊ဖို့သည် ဆိုသော်လည်း။ ထင်ရှာ၊သည်အမှုပြစ်သည်အပြစ် အရင် အတိုင်း၊တပ်။ ၎င်ပြုရွာတွင် မမှတ်မသား၊ဖို့ကြ၍ နှစ်ဦး၊လူကြ၊ပြီ၊ တောသွား၊မုတ်ဆိုး ပြေ့ဘမ်။ သစ်ပြစ်တူ၊သောသူ။ ဝါ၊ခုပ်သစ်ခုပ်။ ဖျတ်ဖိုပ်။

tanks, lakes, caves, rivers, zayats, remarkable large trees, stone pillars, heaps of bricks or stones, heads of cattle, bones of men, chaff, ashes, charcoal, sand, broken chatties, streams, channels, ridges of rising ground, wooden posts, clumps of bamboos, roads and hills. Let these twenty-seven things be used for land marks. On this, all being agreed and satisfied, shouted applause, and the Nats of the forest, the waters, the trees and the earth gave publicity to it. This was the first decision.

2d. Of the destruction of boundaries.

After they had made and set up these marks they were not quiet, but destroyed them. On representing this to the Cowherd, (he said:) Now in the districts which are marked, having made (cities) walls, ditches or stockades, divide (the people) into hundreds, thousands, ten thousands, hundred thousands, millions; and let this (man) be a Myo-koop, this a Thoo-khee, this an Amat, a Kallan, a Thanpan, a Pye-tso, a Myu-tyne, a Tsakye or Tsamu. Let them be placed over the people, and let the present strife cease. This is one thing. In the districts, let each, as far as he can, in his own portion of the land, make or set dykes, trees, bamboos, mounds of earth or stone; and after this, if one city or village shall destroy the boundaries of another, or the inhabitants of the same district, city, or village shall wrest them from each other, let the above heads decide thus: If the boundaries are destroyed wittingly, let the offender be buried to the neck in the earth, at the place where the offence was committed; and let him be kept there seven days or half a month; or banished without the bounds of the village; or let him pay one hundred tickals of gold; or clean stables, or sweep out sheds; or let him be degraded to the dwoon-tsanda class. Having considered the most appropriate of these punishments, they shall decide.

Within the territories of one city or village, these are the marks to be made on sale or purchase (of land.) When it has been measured and allotted by the land measurer, or by the first occupier, if any one, with the view of gain, shall knowingly destroy any of the above marks, let him suffer criminal punishment, and pay the party wronged thirty tickals of silver.

If a dyke only have been destroyed, let him replace it, and forfeit one cow. If he be not possessed even of one cow, let him pay five tickals of silver.

If any one unwittingly destroy any of the above, let him replace it, but let him be free from compensation and criminal punishment. Amongst these (marks,) stone pillars, wooden posts, nat houses, hills, tanks, rivers, channels, high ground, caves, tsadies, roads, heads of cattle, chaff and ashes, are noto-

မြေနီ မြေဖြူ မြေဝါ။ တစ်ုတခု ရှိရာ ယူသောသူ မိုးသွေးဖုတ်။ လျှော်ထော
ဆုပ်။ လှေထေးပွဲရက်ယူ။ ဟားမွေး၏ အစည်ထိမ်းသိမ်းသောသူ။ ရသေ့ရ
ဟန်း။ အသက်ကြီး၏ အစည်မှတ်မိသောသူ အရပ်ထေး မှက်နှာကလာသ
သူ။ ရွာနေသသူ။ ၅ ၁ ၆ ယောက်သောသူတို့သည်။ တောရွာနိမိတ်ကြီး
မည်၏။ ထိုသို့ဆိုခဲ့ပြီးသမျှနိမိတ် ကြီး၀ ၆ ရပ်စုံမှ။ မဆိုသာစစ်၍စီရင်ရ
မည်။ မှန်းထားစီရင်သည်လည်းတပါး။

၃။ ။တဘိုးဥစ္စာကိုတဘိုးမိုးယူရာစီရင်သောတရား။

သူတယောက်ကောက်လိုင်းကိုသူတယောက်မိုးယူသည်။ မိုးသူကိုခေါ်
၍လာသည်။ မိုးယူမိပေသည်။ မှန်ပေသည်ဆိုသည်။ ညည့်အခါနေ့အခါ
မေးလျှင်ညည့်အခါဆိုသည်။ မှန်ကြ၍တလိုင်းကိုဂါးလိုင်းပေး၍ပြေစေ။
သက်ရှိ သက်မဲ့ ကိုနောင်ခိုးလျှင် အတက်ကြီးစွာ ပြစ်ရ မည်။ စီရင်ချင်း
လည်းတပါး။

၄ ။အပိုင်အနှိုင်တဘိုးဥစ္စာကိုတဘိုးလုယူရာစီရင်သောတရား။

အကြင်သူတယောက်သည်။ သူတယောက် ဆောင်သော စပါးကိုလု
သည်။ ညည့်အခါနေ့အခါကိုစစ်လျှင်နေ့အခါကို အစစ်ရသည်။ နှစ်ဆတက်
ပေးစေ။ နောင်သက်ရှိသက်မဲ့ကိုလုယူလျှင်အတက်ကြီးစွာပြစ်စေ။ ရမည်
စီရင်သည်လည်းတပါး။

၅. ဥစ္စာ ရှင်မှဲ့လျှက် နတ်ချင်းလုယူရာ ခိုကြားစီရင်သည်အတိုင်းစီရင်
သောတရား။

အကြင်သူတယောက်သည်ဝိုဃ်းမြေလယ်ရာ ပိုင်သည်။ သူတရော်ကော
အသိ အမြင်လုပ်၍ရှိခဲ့သည် ဆိုကြသည်စကားကို စစ်လျှင်။ ချင့်မတား
ဆယ်နှစ်လုပ်သည်ကိုအစစ်ရသည်။ ရှေးရင်းတိုက်ပင်စောင့်နတ်ရှိသည်။
ထိုရှင်းတိုက်ပင်တွင်။ ညောင်ပင် ရောက်သည်။ ရောက်လျှင် ရောက်ချင်း
နတ်တပါးညောင်ပင်ကိုစောင့်ပြန်သည်။ ရှည်သမြင့်ညောင်ပင်ဘုန်းလွှမ်
၍ရင်းတိုက်ပင်သေသည်။ နတ်နှစ်ဦးနေကြသည်တွင် ရင်းတိုက်ပင်စောင့်
နတ်က။ ငါတို့မှန်ရင်းဖြစ်သည် သင်ထွက်။ ညောင်ပင်စောင့်နတ်ကိုနှစ်

riously apparent things; and if any one say he destroyed them not knowing them to be land marks, he shall be punished as originally laid down. If within the district of the same town two shall contend whose boundaries had not been marked, hunters of the forest, snake catchers, root diggers, bamboo cutters, wood cutters, grass cutters, collectors of red, white and yellow earth, or some particular substance; charcoal burners, bark peelers, dammer gatherers, bee hunters, yathays, rahans, old men who know the transactions of the place, travellers, dwellers in the villages—these sixteen classes of people are called the bounds of the country. It is not said that all these sixteen shall be present, but that the heads shall enquire of some of them and decide. This is one rule to be laid down.

3d. Of Theft.

A man having stolen a sheaf of paddy belonging to another, was brought before the Cowherd. He admitted the theft, and being asked whether it was committed in the day or the night, it proved to have been in the night. He ordered for the one sheaf five to be given in restitution, and the matter was settled; and that if, after this, the offender should steal any property, animate or inanimate, the amount restored should be very large. This is one decision.

4th. On taking forcibly the Property of another.

A man forcibly took away the paddy that another was carrying; and on enquiry as to whether the offence was committed in the day or in the night, it turned out that it was in the day time. He was ordered to restore the paddy, and, if he stole any thing after this, that his punishment should be much heavier.

5th. The owner of the property being clear, as the king of the Nat country decided when the Nats forcibly took possession of each other's property.

One man owned a piece of land, and another, to the knowledge of many people, cultivated it. On inquiring into the case, it was found he had worked it for ten years without any interruption from the owner. In former times there was a yendike tree, which had a guardian Nat. On this yendike tree a pepul tree sprang up, and immediately a Nat came and took possession of it. In time it increased and enclosed the yendike tree, which

သည်။သင့်သစ်ပင်မရှိ။ငသစ်ပင်ပိတ်မှန်သာရှိသည်သင်ထွက်လေညောင်
စောင့်နတ်ကန္တင်သည်။သိကြားမင်းထံအစီရင်ခံကြသော်။ ပဌမကန္ဒတ်၏
လည်းမပြစ်။ မစောင့် ရဘူးလည်းမနှင်။ ညောင်ပင်ဘုန်းလွန်း၍စည်ကြီး
သည်သင်လည်းညောင်ပင်ကိုမစွဲ။ ညောင်စောင့် နတ်သာ စွဲသည်။ သင့်
ပိတ်မှန်အရင်ဖျောက်ချေပြီ။ ယခုမှန်ရှင်သော်မန္တင်သာချေ။ ညောင်စောင့်
နတ်ပိတ်မှန်ညောင်ပင်ဖြစ်ခြေသည်။ရင်းတိုက်ပင်စောင့်နတ်ထွက်ပေ။သိ
ကြားမင်းစီရင်သကဲ့သို့စီရင်သည်တပါး။

၆ ။ရှင့်ခင်ဗိတ်ဖါးတရား။

ခင်ဗိတ်မည်သည်မှာ။တောင်လဲရာမြက်ပြတ်သော။အစည်ရှည်လျှား
စကားများ၏။မည်သည်တောင်ထိပ်ထက်။ရောက်သောသစ်ပင်ဌ်။ ရှင့်တ
ခုသည်။ဂင်အသံသာသည်နာရာတွင်။သစ်ကိုင်းကျိုး၏။ အောက်နေသော
ဖါးပေါ်ကိုကြ၏။နံဘိုးကျိုးလေသည်။ဖါး ရှင့် ခင်ဗိတ်သည်။ သုခမိန်ရှေ့အ
စစ်ခံကြသည်။ ခင်ဗိတ်လည်းဘာသာမည်မြတ်ဝင်မမည် ဆန်းသောမည်
ခြင်းဖြစ်လေသည်။ရှင့်လည်းသုဘာသာမည်ရာမနာမခံသွားရမည်ကိုမ
သွားနားခံချေသည်။သစ်ကိုင်းခိုင်ရာနား၏နာရမည်လျှက်။သစ်ကိုင်းသေ
ကိုကိုက်၏ နာချေသည်။ ထိုသစ်ကိုင်း သေကိုလည်း ရှင့်ကိုက်၏ ကျိုးခြေ
သည်။ ဖါးအပေါ်သို့ကြ၏သွားသော်ဖါးကုံးရိုးကျိုးရခြေသည်။ ရှင့်ကား
လက်သည်မည်ရာသည်သုံးဆယ်။ ခင်ဗိတ်ဌက်ကန္ဒပ်ပြစ်ဖြစ်ချေသည်ဆ
ခွဲ။လျှော်စစီရင်သည်တပါး။ ။ဂင်တွင်ခင်ဗိတ်ရှင့်ဖါးတို့သည်။တ
ရိန္ဓာနိမဟုတ်တောစောင့်တောင်စောင့်ရုက္ခစိုးသုံးယောက် ကိုယ်ထင်ပြ
၍ပညာကိုစမ်းသည်။ ရှေးထုံးနှင့်ညီသည်အတိုင်းလူတို့ကိုဖြစ်လျှင် လက်
သည်ဌေအကျပ်သုံးဆယ်။တိုက်တွန်းနှပ်ဆိုသူ ဌေတဆယ်ငါးကျပ်စီရင်
သည်အမှုဖြစ်သည်။နတ်တို့ကောင်းချီးကျော်ညာသည်။

died; and its Nat ordered the Nat of the pepul tree to leave, as the habitation was originally his. The Nat of the pepul replied: "Your habitation is gone; mine only is left. Do you leave." So they went for a settlement of the case to the king* of the Nat country, (who, addressed the Nat of the yendike thus:) You did not first pull up the pepul tree and throw it away; nor did you tell the Nat that he should not watch it. The pepul has increased and swallowed up the yendike; and, my friend, you did not watch the pepul tree, but the other Nat did; your habitation is gone; you have no right now to turn him out. Now the pepul tree is the habitation of the presiding Nat of that tree. Let the Nat of the yendike tree leave. Thus the king* of the Nats decided. He (the Cowherd) decided the case.

6th. The case of the Squirrel, the Kingdik bird, and the Frog.

A kingdik (a bird so named) called "by the falling of the hill, when the grass is broken; in the course of time there will be disputes." A squirrel on the branch of a tree at the top of the hill, was listening to the pleasant sound of his voice; the branch broke and he fell on a frog which was below, and broke his back. The frog, the squirrel and the kingdik were examined before the wise man, who decided; the kingdik did not call his natural notes, but something quite unusual; and the squirrel, who should go about his own business and not listen to the kingdik, calling out without any reference to him, did not mind his business but listened; if he will listen, let him do so on a strong branch. But he held a dead branch in his teeth and listened; and this dead branch by his biting was broken, and he fell on the frog and broke his back. The squirrel may be called the assaulter; let him pay thirty tickals: And the kingdik the abuser (or exciter;) let him pay one half the above sum. Thus he (the Cowherd) decided. In this case the kingdik, squirrel and frog were not brutes, but Nats of the forest, the hill, and the tree, who tried his wisdom. This was according to former custom. If the same had occurred amongst men, the assaulter would have to pay thirty tickals of silver, the exciter by words fifteen. The decision was a proper one, and the Nats applauded and gave publicity to it.

---

*ဝဿဝတီမာရိန္တမင်း *king of Woot-thu-wodie, the highest of the six Nat countries, is more properly "*the* king."

၇ ။ရှင့်ကြောက်ရှင်တို့တရား။

ကြောက်မွေးသူတယောက်။ရှင့်မွေးသူတယောက်ရှိသည်။ ကြောက်ကိုမွေး သူအစီရင်ခံသည်မှာ။ချင့်မွေးသောရှင့်ကိုက်၏။ ငါမွေးသောကြောက်မဝမ် တွင်သန္ဓေဆုံးဟုက်ရသည်။နှစ်ယောက်ကိုစစ်သော်ရှင့်သခင်ကတရိန္ဓာန် ခြင်းဖြစ်သည် ငါမတိုက်တွန်း ဆိုသည်အတိုင်းမှန်သည်။ တရိန္ဓာန်ခြင်း ဖြစ်သည်အပြစ် မယူသာဆိုသည်ကာလ။ နတ်တို့ကောင်းချီးမပေးနေရာ တွင်။အာဘယ်ကာလကိုကိုက်မိသနည်း။အာဘယ်ဒေသမှာဖြစ်သနည်းမေး သည်ကို။ ညည့်အခါ သစ်ကိုင်းလျှောက်ရာဖြစ်သည် အညီဆိုကြတွင်မှ။ ကာလသည်ညည့်ဖြစ်သည်။ ဒေသမှာသစ်ကိုင်း ဖြစ်သည်။ သစ်ကိုင်းမှာ ရှင့်ဒေသဖြစ်သည်။ ထိုသို့မှန်သော်လည်း။ ကြောက်မှာညည့်အခါမှကြက် စာ၀ဝန့်သည်။ရှင့်မှာနေ့ညည့်မရွေးကျက်စာ၊ရသည်။ညည့်နှစ်ကြိမ်လျှင် ကြောက်ကာလ။သစ်ကိုင်းဒေသသည်။ ကြောက်ဒေသ။ ညည့်ပင်ဖြစ်ခြေသည်။ ရှင့်သခင်က။ကြောက်သခင်ကို။သန္ဓေသုံးခု။အဖိုး။တခုလျှင်ငွေတရွေးစီပေး ခေစီရင်သည်တွင်မှနတ်တို့ကောင်းချီးကျော်ညာသည်၅ါလည်းတပါး။

ထိုကြောင့်။ကာလံ။ဒေသံ။အ···

7th. The case between the Owner of the Squirrel and the Rat.

One person bred rats and another squirrels. The owner of the rats represented that a squirrel had bitten one of his rats and caused him to lose a litter of young ones of which she was pregnant. On enquiring of the owners of both, the owner of the squirrel said: It was a matter between the brutes; the he had not set on the squirrel. This was proved; and it was decided that it was a matter between the brutes and no (fault) compensation could be given. The Nats gave no applause. On enquiring into the time and place of the occurrence, the owners both agreed that it was in the night, and on the branch of a tree. The time, was night—the place, the branch of a tree. The branch is the squirrel's place; but though this is true, the night is the only time a rat will venture to seek his food; the squirrel makes no distinction as to day or night, in feeding. If we judge by the time, night is the rat's time; if by the branch, it is also the rat's place, as it was in the night time. Let the owner of the squirrel pay the price of three litters, reckoned at one eue of silver each. When this decision was given the Nats applauded, and proclaimed it. This is also one decision.

On this the wise man said: There are these four matters—time, place, price, and the thing—to be considered.

As regards time, there are eight divisions; of place, there are twelve; of price, four; and of things, four. Of the eight divisions of time, there is 1st, the night; 2d, the time of war; 3d, of famine; 4th, of pestilence; 5th, when the power of the king is small, and one kills another; 6th, the day time; 7th, the time of prosperity and happiness; 8th, the time of founding a town or village. These are the eight divisions of time; and, as being of the same nature, any sudden emergency, festivals, or other annually recurring periods, the feast of the stars, (T'saung-moung-poe, formerly so called,) the time a town is on the point of and certainly will be destroyed; let all such times as these be noted.

Of the twelve divisions of place—1st, a kingdom; 2d, a country; 3rd, a city; 4th, a district; 5th, a village; 6th, a hamlet; 7th, a still smaller village; these 7—and 8th, the bazar or market; 9th, a dramatic assembly; 10th, the landing place for boats; 11th, a ferry; 12th, a hut, or temporary residence—these are the twelve divisions of place.

ဒေသအဗျားဒ၂ပါးဟူသည်ကား။ နွိုင်ငံတပါး။ ပြည်တပါး။ ရွှေတပါး။ ဘိုင်းတပါး။ ရွာတပါး။ ဇနပုဒ်တပါး။ နိုဂုဏ်တပါး။ ထိုခုနှစ်ပါးနှင့်ချေးတပါး။ သဘင်တပါး။ ရေဆိပ်တပါး။ ကူးဆိပ်တပါး။ တည်းတပါး။ ဤသည်လျှင်ဒေသအဗျားဒ၂ပါးတည်း။

အဓိနည်းတူမှာ။ ကင်းတပါး။ တံခါးတပါး။ ပွဲတပါး။ တောတပါး။ ဆိပ်ညိမ်ရာတပါး။ မှတ်ယူကြလေ။

ဒေဘိုးလေးပါးဟူသည်ကား။ သက်ရှိဆင်မြင်းလည်းတပါး။ သက်မဲ့ပတ္တမြားကိုးပါး။ ရွှေတဆယ်နှစ်ပါး။ ငွေမျိုးလေးပါး။ ၎င်သုံးခုမှာတပါး။ တနည်းသက်ရှိကျွန်းမျိုးတပါး။ သက်မဲ့မြေနှင့်ကျောက်မျိုးတပါး။ ဤသည်လျှင်အဆိုးလေးပါးတည်း။ ။အဓိနည်းတူမှာ။ သက်ရှိ။ ဓိုင်ဆတ်သမင်။ ဒါရယိကျီစသည်။ အချေလေးခုရှိသမျှအမျိုးတပါး။ ဥဒေါင်းကျိုး ဂြာကြက်ဝမ်ဘဲအတောင်ရှိသမျှအမျိုးတပါး။ ။အဓိသက်မဲ့မျိုးမှာ။ စပါး။ သစ်ဝါး။ သက်ကယ် နည်းတူတပါး ကိုမှတ်ကြ၍ အဆိုးထားရမည်ကို မှတ်လေ။

ဥစ္စာမျိုးလေးပါးဟူသည်ကား။ သက်ရှိဆင်မြင်းတပါး။ သက်မဲ့ပတ္တမြားကိုးပါး။ ရွှေမျိုးဒ၂ပါး။ ငွေမျိုးလေးပါး။ ၎င်သုံးခုမှာတပါး။ တခုသက်ရှိကျွန်းမျိုးတပါး။ သက်မဲ့မှာမြေနှင့်ကျောက်မျိုးတပါး။ ဤသည်လျှင်ဥစ္စာမျိုးအဗျားလေးပါးဖြစ်သတည်း။ ၎င်ဆိုခဲ့ပြီးသမျှသက်ရှိသက်မဲ့။ အရေရှိ။ အခြေမရှိ။ စပါး။ ပြောင်း။ နှမ်။ ဝါ။ လူးဆပ်အလုံးစုံပိုင်ထိုက်သမျှဥစ္စာတည်း။ ဤအကြောင်းလေးပါးဆိုရာ၌။ အလါတူကိုယူ၍မှတ်သား စီရင်ရမည်။ ထိုကြောင့်ကြွက်နှင့်ရှင့်မှာကာလဒေသ။ အဆိုးဥစ္စာကိုဆိုသည်ဟု သုခ ဒုက္ခ ပြဋ္ဌာန်သောဓကာတည်း။

၈ ။မယားလုတရား။

အကြင်သူနှစ်ယောက်သည်သုမယား။ ၎မယားလုကြသည်။ ထိုသုခ ဒုက္ခ မေးစစ်သည်မှာနှစ်ယောက်ကပင်မယားဆိုသည်။ ဓိမ္မကိုစစ်သော်။ တဘိုးသောယောက်ျားကိုသာလင်ဆိုသည်။ ဓိမ္မလင်ဆိုသူသာ မယားကိုရအပ်သည်။ ထိုသို့ဓိမ္မဆိုကာမှုနှင့်စကားအစစ်မစင်။ သုံးယောက်ကိုအချားနေ၁ေ၍အသီးအသီးစစ်ပြန်လျှင်။ ရွာ၌ကြွတချက်တည်းဖြစ်ကြ၍ တဘိုးပြောသည်အတိုင်း။ ဘိုး။ ဘွား။ ဓိ။ ဘ။ အမည်အရည်။ ဥစ္စာ။ မျိုး။ ရိုး။ တူကြသည်ဖြစ်သည်။ သင်တို့သုံးယောက်ကို။ လူသာမည်ညစ်၍မစင်ရာ။ ရေ ဆန်ဒီးခဲကမ္ဘာလေးတွင်။ တပါးပါးနှင့်စီရင်ရမည်။ ဆိုပြီးမှ။ သင်တို့ဓိဘ

Places that in the same way may be noted are, 1st, posts for collecting duty, or guard posts; 2d, the gates of a town; 3rd. any assembly of people; 4th, the forest; 5th, solitary places—let these be noted.

Of the four prices, (or modes of fixing prices,) there are 1st, animate things, elephants, horses and men—these are one; 2d, the nine kinds of gems, the twelve kinds of gold, and the four kinds of silver—these are reckoned one; 3rd, another grade of animate things, buffaloes and oxen are one; 4th, of inferior inanimate things and the base metals; these are the four prices.

Of animate things which are similar and may be reckoned the same, there are bison, elk, large red deer, small red deer, spotted deer and all four footed animals; (there are) pea-fowls, cyruses, common fowls, ducks, and all winged animals. Of inanimate things similar (to the above,) there are grain, timber, bamboos, coarse grass used for thatch. These having noted, you must fix the price and record it.*

Of these four kinds of things—animate things—1st, elephants and horses, one; 2d, inanimate things, the nine kinds of gems, the twelve kinds of gold and the four kinds of silver, these are one. Another (class of) animate things, buffaloes and oxen; of inanimate things, land and the baser metals. These are the four kinds of things. The above embraces animate and inanimate things, grain, cholum, sesamum, cotton, barley, sap—all things that man ought to possess. Things similar to these are to be noted in the same way and decisions given on them. For this reason, in the case of the rat and squirrel the time, the place, the price and the thing, were laid down. This was the decision of the wise man as to time, place, price, and thing.

8th. The disputed Wife.

Two men disputed the possession of a wife. When they came before the wise man, he inquired into the case. Both the men claimed the woman, and she declared one to be her husband. It would appear that the man the woman says is her husband, should have her; but on the statement of the woman only, the case is not clear. So he separated the three and examined them apart; but being all of one village, their statement as to forefathers, names, numbers and hereditary property agreed. "The case cannot be decided by the questioning of ordinary men. It must be decided by the ordeal of water, rice, fire, or (hot) lead; one of these four." Having said this, he called

* The whole of this paragraph is obscure. It seems to mean that the price of things is to be estimated according to their preciousness.

ပေါက်ဖေါ်ဆွေမျိုး အရပ်သားတို့ကို ခေါ်ခဲ့၏။ စစ်လျှင်တဦး သောယောက်ျား သို့။ အညီထွက်ခြေသည်ကမ္ဘာလေးရပ်သို့မရောက်သာ။ အညီထွက်သူမယား ဖြစ်စေ။ စိရင်ရာတွင် မိမွှက လင်မယူတော်ဆိုသူယောက်ျားက။ မိမွှကိုရလေသည်။ သင်ကားလည်ပြတ်ရာသည်လည်ဘိုးသင့်ကိုယ်အဘိုးတံ ရာ ဌေးဘကျပ် သုံးဆယ် လျော်စေ။ မိမွှကလင်ရင်း မှန်လျှက် မနေလိုခြေ။ ကိုယ်ဘိုးဌေးနှစ်ဆယ်ငါးကျပ်လျော်စေ။ ချင့်တို့နှစ်ယောက်အမျိုးမစောင့် ဖြစ်သည်။ ရှာပြည်မှထွက်သွားစေ။ အမ္ပေအနှစ်လည်းမပေးနှင့်။ အမျိုး ဟက်သစ္စာမစောင့်ဖြစ်သည်။ စိရင်သည်ကိုတောစောင့်နတ်တောင်စောင့် နတ်တို့ကောင်းချီးကြွေးကျော်သည်လည်းတပါး။

၉ ။ကရားဝင်မဝင်အကြီးကိုအင်ယမ်ရှိသေရာသောစကားတရား။

သူနှစ်ဦးခိုက် ရန်ဖြစ်ရာ ရှိက်နှက်ဆဲရေးကြသည်တွင်းရှေ့သို့ရောက် ၏စစ်သည်ကား အင်ယမ်တရားမဝင်သေး၏။ ဤသူငယ်လည်းလွန်သည်။ အပြစ်မရှိ။ ဤသူငယ်ကြောင့်လူကြီးသေခြေသည်။ သေခန်းသေနား ဤသူ ငယ်ကြောင့် ဟက်သမ္ပာကိုလည်းအစားတည်စေ။ ယနေ့မှစ၍သားကိုသား ရှင်မိဘအပြစ်ခံရမည်ဖြစ်သည်။ ဆုမွှကြလေ။ ။ကမ္ဘာဦးသူတို့ကျင့်ရိုး။ ဗြဟ္မာမင်း၏သားမြေးဖြစ်ဖြစ်ကြသည်။ ဆုမွှဖြတ်စိရင်သည်တပါး။

၁၀ ။သက်ခဲ့စပါးကိုလေးသီးဆိုသောစကားတရား။

အကြင်သူနှစ်ယောက်တို့သည်။ စပါးကိုတဦးချေးသည်။ စပါးရှင်က။ တသီးတွင်ချေးရင်။ စပါးအတင်းတဆယ်ကို။ အတင်းနှစ်ဆယ်ပေးရမည်။ တောင်းသည်ကို။ တသီးတွင်မပေး ရှိုင်၍ နှစ်သီးကောက်ကြီး ခပ်မှတောင်း သည်။ စပါးအတင်းတဆယ်ကို အတင်းနှစ်ဆယ်ပေးရကောင်းသည်ချေး စားလူ ဆင့်သည်အခါလွန်ပြီ။ ဝစပါးမျိုးဖြစ်သည်။ တတင်းက ခွန်နက်အ မှားထွက်သည်အတွက်ကိုလေးစုတစုရကောင်းသည် စပါးရှင်ဆိုသည်။ ယူရင်းကတဘိုးယူသည်ဆိုသည်။ ခွန်နှက်အထွက်ကို။ လေးစုတစုမပေး သင့်ပါချေးစားသူကဆိုသည်။ သင်တို့နှစ်ဦးဆိုဘုက်စကားလောဘနှင့်ဖြစ် ကြသည်။ ၄င်လောဘကြောင့် ဟက်စိမ်းရှားပါးရသည်။ တနှစ်ကောက်ကြီး သုံးရပ်။ မရင်နှစ်ရပ်။ နှစ်လိန္ဒေ ဗိုဃ်ဖြစ်ချေသည်။ တော်လျှင်လည်းအ မှားရသည်။ မတော်ကလည်းအနည်းရချေသည်။ နှစ်ဦးစကားပကြစေ။ စ ပါးအတင်းတဆယ်ကို။ လေးဆလေးသီးဖြစ်ချေရကား။ လေးဆလေးသီး

their parents, relatives, connections and neighbours and examined them. They all agreed in stating *one* to be her husband. He then said, it shall not be tried by ordeal. Let the man all agree to be the husband have the wife. On this decision, the man the woman declared not to be her husband gets her, and he (the other) is liable to decapitation. So as the price of his neck, let him pay thirty tickals of silver. The woman, though her husband was clear and certain, said she did not wish to live with him. Let her pay twenty-five tickals of silver, the price of her body; and as both are disregardful of the credit of their connections, let them go beyond the bounds of the village, and let them have no share in the inheritance (of their relatives.) They are destroyers of family character, breakers of their engagements. On this occasion the Nats of the forests and hills praised and shouted applause. This also is one decision.

9th. Being of legal age, and the respect due by the young to the old.

Two persons quarrelled and fought. They were taken before the wise man. On enquiring, the younger was found under the responsible age. Though he was the offender, he was not held in fault. By means of this youngster the grown man died. Let the whole expense of the funeral, and all the damage caused by him, be borne and made good. From this, as parents shall bear the faults of their children, let them give them instruction. This is the constant practice with the first inhabitants of a world. They are all children, grand children, and great grand children of the king of Bymahas. This he gave as one decision.

10th. Borrowed grain only to be repaid fourfold.

A person borrowed paddy from another. The lender said—"after the first harvest, for every ten baskets twenty shall be returned." But (the borrower) not being able to repay it after the first harvest, the lender demanded it after the second, (or kauk-kee.) The borrower said he ought only to pay twenty baskets for the ten; but the lender said, "the season is past; mine was seed paddy; from one basket there is a return of many. I ought to get the fourth of the return." The borrower replied; "when borrowed, double (the original quantity) was agreed on, and I ought not to give one fourth of the return." The wise man said—"the words of my friends are dictated by covetousness; by covetousness is produced destruction and scarcity. In the year there are three crops in the wet, season, two in the dry. The year consists of a warm and a wet season. If in luck, there is a large return; if not, a small one. Let both proposals be set aside, and for ten baskets of paddy let fourfold be paid. Beyond fourfold there shall be no claim

ပေးဆပ်စေ။ လေးဆလေးသီးပြင်အနှစ်နှစ်ကြောသည်ကို။ မဆိုသာလေး သီးတွင်ပြေစေ။ စပါးမျိုးခုနှစ်ပါးမှစ၍။ တရာနှစ်ပါးမျိုးဟူသမျှကိုစိုရင်လေ။ဆုံးဖြတ်သည်လည်းတပါး။

၁၁ ။ငွေကိုတဆိုးဆိုသောစကားတရား။

အကြင်သူနှစ်ယောက်တွင်။တယောက်သောသူ ငွေတကျပ်ကို ချေးစားသည်။ငွေရှင်ကအနှစ်နှစ်ငွေစားကိုမတွေ့၍ မတောင်းရသည်။ နှစ်ရှည်သည်အတိုင်းအတိုးတက်၍ရကောင်းသည်ငွေရှင်ကဆိုသည်။ ငွေစားကမှာချင့်ငွေတကျပ်ကိုအရင်ပြု၍တဆိုးပေးပါမည်။ အနှစ်နှစ်လည်းမတွေ့ကြောသည်မှန်ပေသည်ဆိုသည်။ ချင့်တို့နှစ်ဦးအချင်းများကြသည် ငွေဖြစ်သည်။ ကုံမဟုတ်။ အနှစ်မှာလည်း များစွာကြောသော်လည်း ငွေနှင့်စပ်သည်ကို။တဆိုးတွင်ပေးယူကြစေ။ ငွေမျိုးဟောမျိုး။ သလွဲမည်း။ သလွဲဖြူ။ ကျေးနီကျေးဝါ။နှင့်စပ်သည်ကျေးမျိုးကိုလည်းနည်းတူဖြစ်စေ။ ဆုပ်ဖြတ်သည်လည်းတပါး။

၁၂ ။သက်သေတို့ကိုချားနှား၍စစ်ရာသောတရား။

မဟာသမတမင်းကြီးပြည်တွင်။ပုဏ္ဏားလေးယောက်တို့အလှူခံကြ၍ ငွေသဗ္ဗာကျပ်တရာရသည်။ လေးရာ မရသေး။ ပုဏ္ဏားငယ်ကိုအစောင့်ထားခဲ့သည်။ပုဏ္ဏားကြီးသုံးယောက်အလှူခံသွားသည်နောက်။ ဗျာဒုတ်သောတောသွားလေးယောက်နှင့်အစောင့်ထားခဲ့သည်။ ပုဏ္ဏားငယ်တိုင်ပင်သည်ကား။တရာသဗ္ဗာကိုအညီအမျှယူကြမည် ပုဏ္ဏားကြီးတို့ရောက်၍တောင်းလျှင် ချွေးရှိ၍ပြေးလေသည်ငါဆိုမည်။ သင်တို့ဗျာဒုတ်တောသွားလေးယောက်လည်းချွေးရှိ၍ပြေးလေသည်ကိုပင် မြင်ပေသည်ဆိုပါ ကုံဟု။ ပုဏ္ဏားငယ်နှင့် ဗျာဒုတ်သော တောသွား လေးယောက် ညီ နှိုင်းတိုင်ပင်နေပြီးသည်နောက်။သုံးယောက်သောပုဏ္ဏားကြီးတို့ရောက်လာ၍ အသပျာလေရာကိုစေ့ပြီသင် ပုဏ္ဏားငယ်တွင်ထားခဲ့သည်သဗ္ဗာတရာကိုယူတော့။ငါတို့မှာတယောက်တရာစီယူမည်ဆိုလျှင်။ သင်တို့သုံးယောက်ကသာ။အသပျာကိုဝေပါတော့။ငတွင်ထားခဲ့သည်အသပျာကိုတထုပ်တည်းထားရာသားငါးထုပ်သည်အဝတ်နှင့်ထည့်ထားမှိရာတွင်။ ချွေးရှိ၍ပြေးခဲ့သည် ဗျာဒုတ်သောယောက်ျား တောသွားလေးယောက်နှင့် လိုက်ပါသည်ကိုလည်းမရပါ ပုဏ္ဏားငယ်ဆိုလျှင်။ ဖြိုကွပ်သို့အစီရင်ခံစကားရင်း

on account of length of time. Let fourfold be a full remuneration for the seven kinds of grain, and all edible vegetable productions, which are subject to the same rule." This is also one decision.

11th. Borrowed silver only double.

One man borrowed from another one tickal of silver, and as he was not seen by the lender for some years, he could not demand payment; (but when he saw him) he claimed interest for the whole time elapsed. The borrower said he was willing to pay double; admitted that he had not seen him (his creditor) for some years, and that it was long since the money had been borrowed. Thus they disputed. The wise man said, it was silver, not merchandise; and though it was many years since the transaction, for whatever is connected with silver, let only double (the original sum) be paid or received. The different kinds of silver, lead, tin, copper, brass, and every thing connected with copper, shall be the same. This is also one decision.

12th. The case in which a decision was given by examining the witnesses apart.

In the country of Maha Thamada four Bramins had by begging obtained one hundred tickals or pieces of silver money. They had not got four hundred, so they left the younger Bramin to watch the one hundred, and the three elders having gone off begging, four bee-hunters who were going to the jungle were consulted with by the younger Bramin, to divide the one hundred pieces of money equally amongst them, and when the elder Bramins return and demand it, I (the young Bramin) will say, "a dog ran away with it;" and do you bee-hunters say you saw it. After they had thus consulted, the three elder Bramins returned. They said, "we have now procured four hundred pieces of money. Do you keep the one hundred pieces left in your care; we will each take one hundred." The young Bramin then said, "my three friends, share your money with me. That left with me, being placed in one bundle in a cloth used for tying up meat and fish, a dog ran away with it and it was lost. Though I followed with four bee-hunters,, we could not recover it. This the young Bramin said, and when they came to the head man of

အတိုင်းပြောကြရာ။တောသွားလေးယောက်တို့ကိုစစ်သော်။ရွေးရှိ၍ပြေး
သည်ကို ငါတို့လည်း လိုက်ရသည်ဆိုသည်။ သက်သေ လေးယောက်တို့
ထွက်ဆိုခြေပြီ။ သည်ပုဏ္ဏားငယ်မထိန်မဂ္ဂက်မှ်ခြေသည်ပြောက်ပိုင်ခေ။
ပုဏ္ဏားကြီး သုံးယောက်တို့က ဥစ္စာကိုပုဏ္ဏားငယ်သို့ဝေပေးခေ။ ဖြို့ကွပ်စီ
ရင်သည်ကိုပုဏ္ဏားကြီးတို့ကမပြီး၍ သေနာပတိသို့ရောက်ပြန်သော်လည်း
နည်းတူစီရင်သည်။ ပုဏ္ဏားကြီးတို့ မပြီး၍ ဥပရာဇာသို့ရောက်ပြန်သည်
တွင်လည်း ၎င်းနည်းတူ စီရင်သည်။ ပုဏ္ဏားကြီးတို့ မပြီး၍ မိဘုရားသို့
ရောက်ပြန်သည်လည်း နည်းတူ စီရင်သည်။ ပုဏ္ဏားတို့ မပြီး၍ မင်းသို့
ရောက်သည်မင်းကလည်းနည်းတူစီရင်သည်။ပုဏ္ဏားတို့မပြီး၍တခုသော
အရပ်၌နေလျှက်ပုဏ္ဏားငယ်နှင့်တောသွားလေးယောက်။ပုဏ္ဏားကြီးသုံး
ယောက်တို့တိုင်ပင်ကြသည်မှာ။အစီရင်ခံတိုင်းငါတို့သုံးယောက်ကိုအရှုံး
ပေးသည်။နိဂုဏ်းတရှာမှာ။အချင်းမျှားသမျှစကားကို။သူငယ်စီရင်သည်
တရားဟုတ်မှန်လျှင်တောခေါင့်တောင်ခေါင့်။ရက္ခစိုး။ဘုမ္မစိုး လူဌက်တို့
ကြွေးကျော်သည်။မဟုတ်မမှန်လျှင်မကြွေးမကျော်။ ကြားရသည်အတိုင်း
သင်တို့ကြား၏ လာမေးလျှင်ကြားပေ၏။ ထိုမှာထိုသူငယ်ဆုမ်ဖြတ်ရာပြီး
မည်သစ္စာပန်နုက်သွားကြလေသော်။သူငယ်ရှိရာအရပ်သို့ခုနှစ်လကြာမှ
ရောက်သည် သူငယ်အကြောင်းကိုအိမ်မှာမေးသော်။ အဘလယ်ထွန်ရာ
ပါလေသည်ပြောလိုက်ကြလျှင်တွေ့လေသည်။ အဘလယ်ထွန်ရာကတက်
၍ရှိခိုးစေးညှိ။ချေမှာကိုယ်မှာရှိသမျှကို။သန့်ဆေးရှိုးပြီးလျှင်။ဤပုဏ္ဏားတို့
လာရောက်သည်ကား။ ဖိမ်ကိ‌ရ‌ှာဝိတ‌ါဒ။ ယုံမှားခြင်း အညင်း အခုံ ရှိကြ
သည်ဖြစ်မည်စိတ်ကစ္ဆမှတ်၍။ကံသင်ဌ‌ထား‌သော‌အ‌ဘ‌ အ‌ဝတ်ကို‌ရ‌ှု‌၍‌တ
ခုသောသစ်ခက်ကိုရှိုးပြီးလျှင်သစ်ပင်အောက်ဌ‌ခင်း‌၍‌နေ‌လေ‌၏။ ထို‌အ‌ခါ
သင်ဗြဟ္မဏာတို့အဘယ်ကိစ္စရှိ၍ရောက်သနည်း။သုခမိန်ဖြစ်သောသူငယ်
မေးသော်ဆို ခဲ့ပြီးသမျှစကားအတိုင်းနှစ်ဘက်သားတို့အကုံပြောကြသည်
သုခမိန်ဖြစ်သောသူငယ်ဆိုသည်ကား။သင်ပုဏ္ဏားလေးယောက်တို့သည်
တွင်နေ။ တောသွားလေးယောက်တို့ အဝေးအရပ်လေးမှက်နှာမှာနေကြ
လေဆို၍နေကြလေ၏။ ထိုမှတမှက်နှာသားကိုမေးသည်ကား။ ဤကမ္ဘာ
တည်စကမ္ဘသာဝါဒ မဆိုဖြစ်၍ဆင်းရဲခြင်းမရှိ။ သေသော်လည်းနတ်ရွာ
သို့ရောက်သည်။မဟုတ်သည်ကိုပြောခြေကဤဘဝ၌လည်း ဆင်းရဲသည်
ဘဝပြောင်းလည်ရဲမလွတ်ခံရခြေသည်။မှန်ရာပြောရမည်မေးလျှင်ရွေး
ရှိ၍ပြေးသည်လိုက်သည်မရပါ။ပြောဆိုသည်။ အဘယ်အရပ်သို့ပြေးသ

the town for his decision and stated the case as above, he examined the four men who were going to the jungle; they all said they also had followed the dog when he ran off. On the evidence of the witnesses he decided that the young Bramin had not secreted it; that it should be considered as lost, and the elder Bramins should share with the younger. The elder Bramins were not satisfied; but when they went to the ministers (of the king,) they gave the same decision; and when still dissatisfied, they went to the heir apparent; he gave the same. Still unsatisfied, they went to the first queen, who decided the same. They went to the king, and he also confirmed the decision. Yet still dissatisfied, they consulted with the young Bramin and the four bee-hunters, (saying,) wherever we have gone for a decision of our cause, it has been given against us. In a certain village, a boy decides all cases, and if his decisions are correct, the Nats of the forest, the hills, the trees and the earth, men and birds, cheer and applaud; if they are not correct, they do not applaud. Have you also heard this? The others replied, they also had heard it; and on this they agreed that they would be satisfied with this young man's decision, and making a declaration to that effect, they went to him. They reached his place of abode in seven months, and enquiring for him at the house, were told he had gone out with his father to the plough. Following there they saw him. Having left his father, he bathed and washed the mud off his feet and body. "These Bramins who have come, must have some dispute to decide." Thinking thus, he put round him his father's cloak which happened fortunately to be at hand, and breaking a branch from a tree, spread it and sat down under the shade. The little wise man then said to the Bramins, "oh! my friends, on what business have you come?" The two parties then told him the whole case as it had happened. The young wise man then said, "my friends, you four Bramins remain here, and you four jungle rangers go a distance to four separate places, and they did so. He then examined one of the hunters, (saying,) "at the commencement of this world, as there was no lying there was no misery, and at death (people) went to the Nat country. When they began to speak falsely, there was misery in this life; but when they changed this state of being, they could not escape hell, but had to endure. Ye must speak the truth." So on questioning him, he said they followed the dog on his running away, but could not catch him. (The young man) enquired in what direction the dog had run, and what was his color.

နည်းခွေးအမွေးကား အဘယ်အမွေးနည်း။ မေးသည်ကို အရှေ့အရပ်သို့ ခွေးဖြူ ရှိ၍ပြေးသည်ကိုမြင်ပါသည်ထွက်ဆိုသည်။ ၎င်တယောက်ကိုမေး သော်တောင်အရပ်သို့ခွေးနီ ရှိ၍ပြေးသည်မြင်ပါသည်ထွက်သည်။ ၎င်တ ယောက်ကိုမေးသော် အနောက်အရပ်သို့ခွေးနက် ရှိ၍ပြေးသည်ကိုမြင်ပါ သည်ထွက်ဆိုသည်။ ၎င်တယောက်ကိုမေးသော် မြောက်အရပ်သို့ခွေး ကျား ရှိ၍ပြေးသည်ကိုမြင်ပါသည်ထွက်ဆိုသည်။ ၅၂ လေးယောက်တို့ကို လည်းနည်းတူကောင်းကျိုးမကောင်းကျိုးပန္နက်ခေ၍မေးသတည်း။ ထိုမှ သင်တို့လေးယောက်နှင့် တိုင်ပင်၍ကဲ့ဌက်လိမ်လည်ခြေသည်။ ပြည်ရှင်သို့ ရှိဆက်လေဆိုသည်ကိုအရှိအဆက်မခံ ခံ၍ထိန်သည်ငွေကိုချင့်တွင်ပင်ရှိ သေးသည်ဖြစ်၍တွင်ပြွတ်ဖေါ်ပြအရင်အတိုင်းပေးစေသည်။ တောသွား လေးယောက်မှာလျှာအာမလွတ် ထိန်သူဖြစ်ခြေသည်။ မင်းသို့ရောက်က ဖြတ်မည်လိုးမည်၊ ဟက်မည်ဖြစ်သည် ဥကျောင်းလေးတောင့်ကြားနှင့်အ မှုတဘက်အိမ်တဘက်သို့ဖုမ်းစားရမည်ပြုရှာမှနှင်ထုပ်ရမည်။ ဆင်ချေး ပြင်းချေးကျုမ်ရမည်။ ဌနံစဏ္ဍားသို့ရောက်စေရမည်။ ယခုမှာသင်ပုဏ္ဏား တို့သည်းခံပါ။ နောင်ဗိုလ်ပါတို့သည်ကဲ့သို့ပြုကြင့်သူကိုထင်ရှားအောင်မှာ ချက်အတိုင်းစီရင်လေ။ ၅၂ သို့စီရင်ပြီးသော်တောစောင့်နတ် ရုက္ခစိုး ဘုမ္မ စိုး။ ဌက်တို့အရောင်ကြွေးကျော် ကောင်းရှိုးမြှောက်သည်။ ပုဏ္ဏားကြီးတို့ လည်းကောင်းရှိုးပေး၍ရောဂါကင်းပါစေ။ အသက်ရှည်ပါစေ။ ဘုန်းကြီး ပါစေ။ စမ္ဘူဒီပ်မြေပေါ်တွင်အတုမရှိပညာရှင်ဖြစ်ပေသည်ဟုခရူသင်းရေ ခင်ဖြန်း၏။ နေစာသပြည့်ညနှင့်ဖြင့်ပေးကမ်း၏သွားလေ၏။

မင်းကိုပြီးကြောင်းနှင့်ပုဏ္ဏား တုံလျှောက်လျှင်။ မည်သူစီရင်သနည်း ဟုမေးတော်မူသည်တွင်စီရင်ပြီးချက်သည်အတုမရှိပညာရှင်ဖြစ်သည်တ ကားဟုတို့သူငယ်ကိုခေါ်၍ ရောက်လျှင် အမတ်သေနာပတိ အရာကိုပေး သည်။ အမှုမှုးကိုစီရင် အပ်သည်ကာလမင်းကြီး ပြည်တဲရေးကိုစီရင်ရ မည်ကျောက်ပါသည်။ ငရဲတိရိစ္ဆာန်ပြတ္တာအသူရကယ် အပါယ်လေးဘုံ ရှိခဲ့သည်မတိမ်မပါးသာ။ ပုထုဇာန်မတပ်ရှိင်ပါ တောင်းပန်သည်နှစ်လ ပြင့်ပြဌာန်၍မင်းကြီးကတောင်းပံသည်။ မင်းကြီးရှိခိုး၏။ ခုနှစ်ရက်တရား တင်းကုတ်သို့ ဝင်၍စီရင်ပါမည်။ ဟုတ်မှန်တော်တည့်။ လမ်ဟောင်းကို ဆွေးနွေးပါရစေတောင်းပန်၍ဆွေးနွေးကျံ့ခည်ရလေသည်။ နောက်တရာ တင်းကုတ်သို့စီရင်ပါရောက်သည်အမှုသည်တရားခုနှစ်ရပ်ကို။ ရှိနှင့်ရင်း ပသေနာပတိတို့စီရင်သော်လည်းမပြီး၍ သုခမိန်တရားတင်းကုတ်သို့မင်း အာဏာနှင့်ဝင်ရောတွင်စီရင်သည်တရားကား။

The witness replied, he saw a white dog, and he ran east. On questioning another in the same way, he replied, a red dog had run south. And on questioning another, he said a black dog had run west, and the fourth said a spotted dog had run north. Before examining the four, he had explained to them good and evil, and made them declare that they would speak the truth. He now said, they have conspired to cheat and concealed the money. Let them be taken to the king of the country. As they were afraid to go before the king, and the money they had taken was still by them, he caused them to dig it up from where it was hid and return the full amount. The four jungle rangers have committed a fault by means of their tongues. They are concealers (of the truth.) When they come before the king he will chop or cut them out, or slit their mouths, or he will cause their heads to be shaved in four patches, and then to labor and beg for their subsistence—banish them from the city, or make them clean out stables or elephant sheds, or degrade them to the doon tsenda class. Now my friends, ye Bramins, do ye suppress your anger, and let future generations punish men as I have now publicly and plainly laid down. When he had thus decided, the Nats of the forest, of the trees and of the earth, in the form of birds, proclaimed aloud his praise. The elder Bramins also sprinkled him with, and poured over him pure water from their Braminical shells. They gave him a small branch of the thabae tree, and Nai-tsa-grass wished him freedom from all disease, long life and increase of power, and saying, on the whole surface of this earth there was none like unto him for wisdom, they took their departure.

When the Bramins represented to the king that their case had been decided, he enquired by whom the decision had been given, and saying, he certainly is a man of unparalleled wisdom, he sent for the young man and appointed him minister—When the king appointed him to try all causes he said: "Oh king! I am afraid to undertake the decision of all the cases in the country. There are the four states to be avoided, of hell, brutes, pyit-ta, and athoorakay. No man is free from mistakes. I am not equal to the task." So he begged to be excused. The king having fixed a certain term in years and months, begged him to undertake it. So making his obeisance to the king he agreed to enter the law shed and decide causes for seven days, and requested to be allowed to consider the old and true road (of former decisions.) So he was permitted to consider. When he came to the shed, seven causes were appealed from the decision of the ministers. So when he entered the shed with the king's authority, these are the cases he decided.

၁ ဤသို့တည်း။ ပဌမရက်မြောက်၌စပါး မျိုးဟောင်းမျိုးသစ်စကား တပါး။

၂ ဒုတိယနှစ်ရက်မြောက်၌။စီရင်သည်နွားပိုက်နွားမစကားတပါး။

၃ တတိယသုံးရက်မြောက်၌။ စီရင်သည်။ ကြက်ဘကြီးငယ်စကား တပါး။

၄ စတုတ္ထလေးရက်မြောက်၌။စီရင်သည်သားလုစကားတပါး။

၅ ပဉ္စမငါးရက်မြောက်၌။စီရင်သည်။တောင်သူရာပြင်သစ်ခုတ်တ ရားတပါး။

၆ ဆဋ္ဌမခြောက်ရက်မြောက်၌။ စီရင်သည်။ ရှေဘိုးရသူ။ မယုဝ်း နှင့်လေးယောက်အမျှဝေစကားတပါး။

၇ သတ္တမခုနှစ်ရက်မြောက်၌စီရင်သည်သစ္စားငပြိုက်စကားတပါး။

၁ ။မျိုးဟောင်းမျိုးသစ်တရား။

ဤသည်လျှင်ခုနှစ်ပါးတည်း။ ထိုခုနှစ်ပါးတွင်ပဌမစီရင်သည်တရား ကား။ အကြင်သူနှစ်ယောက်တို့သည်။ စပါးကိုထမ်း၍လာသည်။ ရေတံ တားအပေါ်သို့ရောက်လျှင်းတဦးနှစ်တဦးမထွဲနိုင်၍။တိုက်မိကြသည်။နှစ် ဦးသားထမ်သည်စပါးရေ၌ကျ၍။မျှောပါးဆုမ်ကြလေသည်။ နှစ်ဦးသား အခ်ုင်းမှား၍တံတားကိုလျှောက်ဦးလျှောက်နှောင်းဆိုကြသည်အတူဖြစ် သည်။သင်တို့မလိမ္မာ။နှစ်ဦးငါလျှောက်အုန်းမည် ဆိုသင့်လျှက် မဆိုကြ။ ခုံတမင်လျှောက်ကြ၍တိုက်ခိုက်မိရာပျက်ဆုံမ်းသည်အပြစ်မရှိ။ မင်းတ၏အ မတ်ရင်တို့ကောက်ယူစီရင်သည်။ မပြီးရှိနှင့်သည်စကားကို။ မနူဘမတ် သုခမိန်စစ်သည်ကား။ နှစ်ဦးအလျှောက်အသွားခုံတမင်အလျှင်လိုချင်း။ ခရီးအားကြီးအတူမိတ်ထားမှံကြပြီ။သင်တို့စပါးအကြောင်းကိုပြောကျ။ စစ်လျှင်တဦးကမျိုးဟောင်းဖြစ်သည်ဆိုသည်။ တဦးမျိုးသစ်ဆိုသည်။ မျိုး ဟောင်းမှာမပွားပြီ။ ထောင်းထုစားရုံ မျှသာ ဖြစ်သည်။ မျိုးသစ်မှာ။ဟုန် ပွားခွန်နက် အများစီးပွားမည်ဖြစ်သည်။ ဝတ္ထုအမြတ်မှံခြေသည်။ မျိုး သစ်ရှင်ကိုမျိုး ဟောင်းရှင်ကအစားပေးခေ။ လူအတူတူတွင်နှင်ယ်လက်အ ဆိုအရောက်တူကျမှ။သူယုတ်က။သူမြတ်ကိုပူဇော်ရခြေသည်။ သုခမိန်စီ ရင်ရာတွင်နတ်လူတို့ကောင်းကျော်ညာသည်။ ကြေးဌက်တို့ထူသည်။ ကျွတ်ရှင်လမ်ပြူးရယ်ဘာညာဖြစ်၍။မျိုးဟောင်းရှင်ကမျိုးသစ်ရှင်သို့ အစား ရှင်လမ်ခွာနှစ်ဘက်၌ပေးယူကြ ပြီးဘာညာလည်းတပါး။

1st. The first day he decided the case of the old and new paddy seed.

2nd. On the second day he decided the case of the male and female cattle.

3d. On the third day he decided the case of the large and small cock.

4th. On the fourth day he decided the case of the disputed child.

5th. On the fifth day he decided the case of the Toungthoo who, on clearing his garden, cut down a tree.

6th. On the sixth day he decided the case of the wife of the man who found a pot of gold, and four others with whom it was divided.

7th. On the seventh day he decided the case of the small cucumber.

1st. *Of the case of the old and new paddy seed.*

Of these seven cases, as regards the first:

Two men were carrying paddy, and they came to a bridge where there not being room to pass, they jostled each other, and the paddy of both fell into the water, floated away and was lost. They quarreled and disputed who first came to the bridge. It was found they came on together. "My friends, ye have done foolishly. One ought to have given notice that he would pass first. This ye did not, but getting on the bridge in a hurry ran against each other and your paddy was lost. Let there be no fault." This the minister decided. They were dissatisfied, and when Menoo, the wise man, examined the case, he found that both had equally been in a hurry, and equally enraged. When he enquired respecting the paddy, one said his was old, and the other that his was new. "As the old paddy will not grow, and is only fit to be beaten out for food, and the new paddy will grow and return many fold, it is (more) valuable property. Let the owner of the old paddy make good the new. As amongst men though the same, if they abuse and strike each other, and are equally in fault, the degraded (man of low class) makes a (peace) offering and begs pardon of the exalted. When the wise man gave this decision, the Nats and men shouted applause, and the birds crowed and sang. Men were happy and pleased, and the owner of the old grain replaced that of the other with pleasure and satisfaction, and the case was settled.

၂ ။နွားမ။နွားလားတရား။

ဒုတိယနှစ်ကြိမ်မြောက်တွင်စကားမှာ။ နွားမ။နွားလားနှစ်ဦးအရှင်ကွဲကျသည်။နွားမတွင်။နွားလားနွားမအများပွားလျှင်။ငနွားလားကြောင့်သင့်နွားမသန္ဓေရသည် ပွားသည်ကိုအညီယူရကောင်းသည် နွားလားရှင်ဆိုသည်။နွားမရှင်ကမပေး။ ငနွားမတွင်မွေးသည် နွားလား နွားမငယ်ဖြစ်သည်။အချင်းများရောအမတ်တို့စီရင်သည်ကား။ ထိုနွားမတွင်မွေးသားနွားလားကိုနွားလားရှင်ယူစေ။နွားမငယ်ကိုနွားမရှင်ရစေ။ စီရင်သည်မပြီးသုခမိန်စစ်၍စီရင်သည်ကား။တိရိစ္ဆာန်သည်။ နှစ်ဦးသားပွားသည်ကိုဝေယူရမည်ဆိုရင်းစကားမရှိတကားလူတို့တွင်။ကျွန်ယောက်ျားဇင်မိမ္ဘတို့မှာ။ သခင်ချင်းပေးစားကြသည်ဖြစ် ကမ္ဘာဝေယူ သင့်သည်။ မပေးစားအလျောက် ဘာသာ အိမ်ခမ် မဘွဲ့မွေးထွားသည် သို့မိုးကို ကျွန်ယောက်ျားရှင် မရသာ။ မွေးထွားသမျှကို ကျွန်မိမ္ဘရှင် ရစေချသည်ဖြစ်သောကြောင့်ထိုကျွန်စကားနှင့်နှိမ်သော်။ ယခုတိရိစ္ဆာန်ချင်း။ ကာမဂုမ်ရောက်သည်။နွားလားရှင်ကမွေးသားသို့မိုးနွားလားငယ်။ နွားမငယ်ကို မရသာခြေ။နွားမရှင်ကသားရစေ။စီရင်ရာတွင်။နတ်လူကောင်းချီးကျော်ညာသည်။ ၄ကိုအစရှိသည်တို့ တွဲတူကြသည်။ နှစ်ဦးသားပြီး ကြသည်လည်တပါး။

၃ ။ကြက်ဖျို။ကြက်ကြီးတရား။

တတိယသုံးရက်မြောက်စီရင်သည်စကားမှာ။အကြင်သူတယောက်သည်။ငကြက်ကြီးကိုသင့်ကြက်ဖျိုခွပ်၍မျက်စိကမ်ရသည်။ ကြက်ဖျိုရှင်ကိုတိုင်၍တရားပွဲသွေ့ချောက်ကာလ။ကြက်ကြီးမကမ်သင့်ချေ။ အစားပေးစေ။အမတ်တို့စီရင်ကာလ။သုခမိန်စစ်သည်ကား။ဝမ္ဘတာလူမှုတွင်။ကြက်စင်ကြက်အိမ်ခိုစင်ဝမ်ဘဲခ့ဲ။နွားကျွဆိပ်တို့သည်ခ့ဲနှင့်ထားမြဲ အကြောင်းကိုစစ်လျှင်ကြက်စင်ကြက်အိမ်စားကြက်အထိန်းတူချင်းကို အစစ်ရသည်။ တဦးနှင့် တဦးစားကြက်ကွဲသော်သာ။ စားကြက်မှန်ရာသို့။ စားကြက်မမှန်သော တိရိစ္ဆာန်ချောက်ပေါက်၍ ဌေ့ခွပ်ခြေသော်ကြီးငယ် မဟူးစားကြက်ရှင်တိရိစ္ဆာန်တို့။မကျိုးမကမ်မပြတ်ကျမ်ဟုက်သာခြေကျိုးကမ်ဟုက်ခြေသော်အစားပေးစေရမည် မဆိုင်ရာ လါသောတိရိစ္ဆာန်တို့ သေကျိုးပြတ်ဟုက်ကမ်သော်လည်းအပြစ်မရှိချင်စားကြက်လွန်ခြေသည်ဟုစီရင်ရမည် ယခုမှာစားကြက်လည်းအတူအထိန်လည်းအတူ။ကြက်ကိုကြည်၍

2d. The case of the male and female cattle.

On the second day the decision was this. A bull and a cow belonged to different individuals—the cow had many young, male and female. The owner of the bull said—"it is by means of my bull that the cow has young. I ought to have half of them." The owner of the cow refused to give them up, saying, "they are the progeny of my cow, both male and female." On this dispute the minister decided that the owner of the bull shuld have all the males and the owner of the cow all the females. The parties were dissatisfied.

When the wise man had enquired, he decided that when brutes have young, there is no law for their division. Amongst men, if a male and female slave are given in marriage by their respective masters, it is proper they should divide the children. But children born when they have not been given in marriage, or had a room assigned to them, but begotten of their own accord, in these children the owner of the male slave has no share; the owner of the female has a right to the whole. For this reason, the cases being similar, since they are brutes, and acted from their natural concupiscence, the owner of the bull shall have no share in the young, male or female. Let the owner of the cow only have the whole. On this decision, Nats and men shouted praise, and all birds crowed and sang, and both parties were satisfied. This is one decision.

3d. The case of the large and small cock.

Regarding the case decided on the third day:—

One man complained that a young cock belonging to another, had flown at his old cock and put his eye out. They came for a decision of their cause, and the minister decided that the old cock should not have been blinded, and ordered restitution to be made.

When the wise man examined the case. Amongst men, roosting places for fowls, fowl houses, pigeon houses, pens for ducks, are always made. Cattle, buffaloes and goats are always put in folds, and on this ground he examined. He found the roosting place, houses, feeding place and attendance the same. (He decided) only when the feeding place of the two is different, if one animal shall come to the proper feeding place of the other and fight, without regard to size, the animal of the owner of the feeding place should not be broken, blinded or distressed; if it be, let the owner of the other replace it; but if the animal which came to the place he had no right to come to be killed, broken or destroyed, there is no blame; he encroached on the other's feeding place. In this case the feeding place is the same; the person in charge of them is the same; and on examining the

လုံရပ်လည်းမျှသည်ချင့်တို့ကြက်နှစ်ခုကို ခွပ်စေရာတွင်။ ကြက်ကြီးမှကိစ်ကို။ ကြက်ကြီးအတက်ပြစ် ခပ်မိပြန်၍ထိသည် ကိုအမျှားမြင်ကြသည်။ ကြက်ပျို့မှာအတက်မရှည်ပြောင်ဘူးစ့ခန့်မျှသာဖြစ်ခြေသည်။ ချင့်၏အတက်အရှိုးကြောင့်သာကမ်ခြေသည်။ကြက်ပျို့ရှင်အပြစ်မရှိ။သုခမိန်စိရင်သည်ကိုနှတ်လူကောင်ရှိုးပေးသည်လည်းတပါး။

၄ ။သားလုတရား။

စတုတ္ထလေးရက်မြောက်ဌစိရင်သည်စကားမှာ။ အကြင်သူငယ်မတယောက်သည်မွေးသောသားဖြစ်သည်ယောက်ျားနှစ်ယေါက်လုဆိုသည်။ သူငယ် မကိုစစ်လျှင် နှစ်ဦးကိုပင် လင် တည် မဟုတ် ကာမဂုမ်ရစ်၍ရှေ့နောက်မှားသည်ပြောရ။ အမတ်ရင်တို့က။ နှစ်ဦးရှက်တင်လေပြီမည်သူတယေါက်တည်သားဖြစ်စေမဆိုသာ။နှစ်ဦးသားပင်ဖြစ်စေ။စိရင်သည်သုခမိန်ဆိုသည်ကား။နှစ်ဦးသားတို့ရင်ပါးကြသည်မှ်နှ်ပြီ။ လည်ပြီသည်ရက်ကွဲသည်ထိုတွင်သူငယ်မကိုလဆန်လဆုပ်မိန်မတို့။ ဥတုအလါကိုစစ်သည်။ လဆန်အလါကိုအစစ်ရသည်။ တဦးသားက။ လဆန်ကာမဂုံမ်ယောက်သည်။ တဦးသားကလဆုတ်မှကာမဂုံမ်ရောက်သည်။ ကာမဂုံမ်ကျွန်ဖြစ်၍။သူငယ်တို့အလျှောက်ရှိ့ တူးသည်ကိုလင်တည်မဟုတ်သိရသည်။ တို့တွင်ဥတုအားဖြင့်။လဆန်ရောက်သူကာမရှင်သာသန္ဓေဖြစ်ခြေသည်။ တကြောင်းမှာလည်း။ အဆင်းအားဖြင့်သိရသည်ကောလါကောလစကားလည်းရှိသည်။ အဆင်ကိုကြည့်လျှင်လဆန်း ကာမရောက်သောသူ၏အသွင်နှင့်တူသည်ကို။ အမျှားသိမြင်သည်အတိုင်း။ လဆန်းကာမရောက်သောသူ၏သားဖြစ်စေ။ကာမရောက်လေတိုင်းသန္ဓေမပေးခြေ။အကြောင်း ၃ပါးညီမှသန္ဓေရသည်။ သူငယ်မလည်းနှစ်သက်ကြောင်း ကိုပြောခြေသည်စိရင်ရာတွင်နှတ်လူကောင်ရှိုးကြော်ညာသည်ကျ်လည်းတပါး။

၅ ။တောင်သူနှင့်ရက္ခစိုးတရား။

ပညာမင်း ရက်မြောက် စိရင်သည် စကားမှာ လူတို့ထုံး ဥယည်လုပ်သောတောင်သူကြီးသည်။ချင့်ပိုင်သောမြေတွင်ရောက်သည်မှက်နွယ်ချုံသစ်ပင်တို့ကို။ ခါးခက်ရင်တို့ဖြင့်။ ခုပ်တွင်လေရာသစ်ပင်ပျို့တခုကိုခုပ်ဖြတ်လေသည်ထိုသစ်ပင်စောင့်သောရက္ခစိုးကိုယ်ထင်ပြ၍ဆိုသည်ကား။

cocks, their height and size are equal. So on setting them to fight again, the spur of the large cock went into his own eye; many people saw it. The young cock had no spurs—n t larger than a grain of Indian corn. (The other) was blinded by his own spur. There is no blame to be attached to the owner of the young bird. When the wise man decided thus, the Nats and men applauded. This also is one decision.

4th. The case of the disputed child.

Regarding the case decided on the fourth day :—

A young woman had a son, and two men disputed the paternity of it. On examining the girl, she denied that either was her husband, but by the strength of her desires she had connection with one after the other. The ministers said, both had had connection with her, and they could not decide which, or whether it should be the child of only one. So they said, let it be the child of both. Thus they decided.

The wise man's decision was—that both had had connection was certain, in the same month, but on different days. On this he examined the young woman as to whether her monthly period was in the waxing or waning of the moon. She stated it to be in the waxing. One of the men had connection with her in the waxing, one in the waning of the moon. Man is the slave of his passions. They have been enjoying themselves after the manner of young people. Neither is the woman's husband. So in this case, considering the woman's season, the child is his who had connection with her in the waxing of the moon. And another reason; that a child may be known by its appearance, is a common saying; and by looking at it, all may see that it is like the man who had connection with her in the waxing moon. Let it be his child. Impregnation does not take place on every occasion of sexual intercourse, but only when the three causes* are in operation. The young woman has also expressed her approval (ofthe same man.) On this decision Nats and men gave praise. This is also one decision.

5th. The Toung-thoo, who, in clearing his garden, cut down a tree.

Regarding the cause decided on the fifth day :—

A Toungthoo making a garden, as is the custom amongst men, in cutting and clearing away the grass, creepers, bushes and trees on his own ground, cut down a young tree. The Yokkatso *(Hamadryad)* who watched the tree made itself visible,

* Sexual intercourse—proper season as regards the woman, the release at the instant of a living principle by the death of of some animal.

ဤသစ်ပင်အရွက်ဝဲချပ် ရောက်စည်ကင်ခြောင့်၍ပိတ်မှန်ပြုသည်။ ယခု ဆင်းတရပ်ရှိရာ။ ငသစ်ပင်ကိုသင်ခုတ်ဖြတ်သည်။ သင့်လည်းပင်ကိုငါခုပ် ဖြတ် မည်ရကွဲမိုး ဆိုသည်။ တောင်သူကလည်းငါပိုင် သောမြေတွင်။ ရောက်သမျှသစ်ပင် နွယ်ချုံ မခုတ်မထွင် မှီသာနေနှင့် ရသည်ငါပိုင်၍ငါ ခုပ်သုပ်ရာမိဘအစရှိသည်တိုင် လည်းငါပိုင်၏။ သင့်ကားနတ်ငါကားလူ ဖြစ်သည်။ တောအရပ်တွင်လည်းဖြစ်သည်။ မင်အိမ်သို့သွားကြရမှသတ် ပိုင်ဒသတ်ပိုင်ကိုအဆုံးအဖြတ်ခံမည်။ ယခုလည်းတရားတပ်သောသုခ မိန်ကိုအမတ်ကြီးအရာတင်သည်ဆို၍။ တောင်သူကြီးနှင့်ရကွဲမိုးတရားပွဲ သို့ ရောက်လျှင်စကားရင်အတိုင်းပြောကျသည်ကာလ။ ယာမြေကိုပိုင်သူ ခုပ် ဖြတ်သည်ခုပ်ပိုင်စေအမတ်ရင်တို့ဆိုကြသည်။ သုခမိန်ဆိုသည်ကား သင်တို့ဆိုသည့်အတိုင်လည်းခမ္ဘာတာအားဖြင့်အယုတ်တည်။ ထိုတွင်အ မှတ်မဲ့မဆိုနေကျလျှင်။ အထူးမစီရင်သာ။ ယခုမှာလူနှင့်နတ်ပိုင်စုကိုဆို ကျသည်။ ယာလုပ်တောင်သူကြီးလည်းမြေနှင့်မြေပေါ်တွင်ရောက်သည်ကို ပိုင်သည်ရကွဲမိုးလည်းအရွက်ဆင့်လျှင်ပင်။ ဝေသဝဏ္ဏစသောနတ်မင်ကြီး တို့ကိုအစီရင်ခံ၍ ပေးအပ်စောင့် ရမြဲဖြစ်သည်ထိုတွင်ဘိလူးရဲ။ နတ်ရဲတို့ ကိုဆုပေးရင်းက။ ထိုသစ်ပင်အောက်ရောက်သော်ရှိုးဖျက်သော်။ အမှတ် မဲ့ဝင်နေသော်။ ပူဇော်ခံစေတတနှိုလည်း တိုဝင်နေရောက်သည်သူကိုစား ပိုင်ခစထုံစံ။ ကမ္ဘာအဆက်ဆက်ကမ္ဘာ သည်မျှားကိုကြားရခြေသည်။ ပိုင် သည်မြေတွင်ဖြစ်သည်ခုပ်သည်မှာလည်းခုပ်ပိုင်စေ။ ရကွဲမိုးကအမျက် ထွက်၍။ တောင်သူကြီး လည်းကိုဖြတ်မည်ပြု သည်လည်းပြုပိုင်၏သို့ရာ တွင်။ ရှေ့လွန်သူထက်။ နောက်လွန်သူအပြစ်လေးသည်။ သင်ကားနတ်သင် ကားလူဖြစ်သည်။ နှစ်ဦးသားကျေရုပ်ပြုရန်။ အိမ်ဦးတွင်ငင်သစ်တိုင်ကိုမြေ ၌ခိုက်ပြီးလျှင်။ ခုံလူတရပ်တည်သည်ပြု၍။ စားဦးပေးပေး။ သင်ရကွဲမိုး လည်းအမြက်ပြေ၍ရှိ သေသောသူအား ကောင်ကျိုးဖြစ် စေစီရင်သည်ကို နတ်လူကောင်းရှိုးပေးသည်လည်းတပါး။

၆ ။ဘုရားရိုးရတရား။

ဆတ္တမမြောက် ရက်မြောက် စီရင်သည်စကားမှာ။ အကြင်လူလေး ရောက်တို့သည် သဘောတူတော သွားကြရာ။ တိတ်ဖြစ်သောမြေတစင်း ကျော်၍လိုက်ကြရာ။ တရောက်ကိုထိုမြေ ခဲ့၍ သေသည်သုံ ယောက် သား

and said—"I have watched this tree since it had three leaves above the ground. I have made it my habitation. Now, there it is, as high as an elephant. My friend, you have cut down my tree. My friend, I will cut your throat." The Toungthoo replied—"you only were allowed to live there before I cut down the grass, jungle, and trees on my ground. It is mine; the property of my fathers belongs to me. My friend is a Nat. I am a man; and this is a jungle district. We will go to the chief's house and hear his decision, whether you have a right to kill me. And now a wise man, who is skilled in the law, has been raised to the place of a noble" When the Toungthoo and Yokkatso came to the court of law and told their story as the case had occurred, the original hearer of the case decided that the owner of the land had cut down the tree, and maintained his right to do so.

The wise man said—"my friend's decision is borne out by custom, and if the parties had remained quiet, there could have been no other decision; but now a Nat and man dispute the extent of ther proprietary right. The Toungthoo, the gardener, has a right to the land and its produce; but it is a constant, invariable custom, that when the first leaves spring, a Yokkatso having taken the orders of the Nat kings, the first of whom is Wet-tha-woon-na, the tree is made over to them. In these gifts, when originally made to Beloos or Nats, the law is, that any one who comes under the tree, breaks, or unthinkingly takes shelter udner it, shall make an offering, or else they shall have a right to eat him. This I have heard has been the custom in the whole succession of worlds. The ground is his, (the Toungthoo's;) he has cut (the tree;) let him be justified in doing so. The anger of the Yokka-tso having been excited, he wished to cut the throat of the Toungthoo. He has a right to do so. But the person who commits a second fault is more to blame than he who commits a first. One of my friends is a Nat, one is a man. For the advantage of both let it (the tree) be made into a small post and set up in front of the house, or somewhere, and let a small shelf be raised, about the height of a man's shoulder, and let (him) the Nat have an offering of the first of the food. My friend Yokka-tso, let your anger be appeased; assist the person who is respectful (to you.) On this occasion the Nats and men gave praise. This is also one decision.

6th. The case of the wife of the man who found a pot of gold, and four others with whom it was divided.

Regarding the case decided on the next day:

Four people going to the jungle by mutual consent, saw an enchanted snake, and in following it one was bitten and died;

မှိုက်ခ်ခ်မြွေသေသည်။ အရေကိုဆုပ်လျှင်ရှေးအိုးရသည်။ သေသူမယားက လည်းရှေးအိုးကိုတဝက်ဆိုင်သည်ဆို၍မင်း အိမ်သို့ရောက်သည်ကာလ၊ စကားရင်းအတိုင်ပြောကြသည် အသက်ဆုမ် ရလေသည် မယားတဝက်ရ ကောင်ချေသည်။ အမတ်ရင်းတို့ဆိုသည်သုခမိန်ဆိုသည်ကား။ ဤမြွေ မတွေ့ဘိတောသွားရင်က။ ဆိုးကောင်းတည်ဘီးသွားကြသည်။ ကျားရဲ သားရဲတို့ကိုက်၍တစုံတရောက်သေသော်လူစားပေးအပ်သေါ်အကြောင်း မရှိ။ကံဆိုးရောဖြစ်သည်။ ချင်တို့ကုမသင်ကြိုတ်ရမည်သာဖြစ်သည်။ ယခု သေခြင် မှာလည်းကံဆိုး၍သေခြင်တရား မလွန်နိုင်။ သုံယောက်သား ကြောင်းသေခြင်မဟုတ်။ တိတ်ဖြစ်သောမြွေကိုက်၍သေသည်။ တိုမြွေသုံ ယောက်သတ်၍သေပြန်သည်ရှေးအိုးရသည်မှာ။သေသူမယားလည်းတစု ခံစေ။ညီမျှယူစေ။ စစ်မြေအရပ်သူရဲတို့ညာတိုက်၍ရသောဝတ္ထု၊တို့ကဲ့သို့ ဖြစ်သည်။ဟုစီရင်သည်ကိုနှတ်လူကောင်းရှိုးပေးသည်လည်းတပါး။

၇ ။သခွားတရား။

သတ္တမခုနှစ်ရက်မြောက်သောနေ့၌စီရင်သည်ကား။ ရွာတရွာတွင်သူ နှစ်ယောက်ယာနီးရှက်တင်စည်သားချား၍လုပ်ကြသည်တဦးက။သခွား ငပြွေတ်ပင်သည် ရောက်လပ်သည် ထိုအပင်တဦး ယာသို့ဝင်၍နွယ်ရာသီး လေသည်။အသီးကိုဆွတ်လေသည်သခွားရှင်က။ ငအပင်ရင်ဖြစ်သည်။ငယာသို့ဝင်ရာငါ့ဝိုင်သည်ဖြစ်၍ငါဆွတ်ယူသည်အချင်းမှားကြသည်။ နှစ်ဦးသုခမိန်ထံရောက်သည်စကားရင်အတိုင်းပြောကြသည်ကာလ။ သုယာ မှာဝင်၍သီးခြေသည်။ယာရှင်ဝိုင်စေကောက်ယူသည်။နှတ်လူတို့ကောင်း ရှိုးမပေးနေသည်။ လူနှတ်မနှစ်သက်သည်ကိုသိ၍မှားခြေသည်။ နေဦး ဆင်ချင်ဦးမည်။ ခုနှစ်ရက်အတွင်ခြောက်ရက်မှာနှတ်တို့ကောင် ရှိုးပေး သည်ကိုလူကြား၍လူကောင်ရှိုးပေးသည်။ ယခုနှတ်လူကောင် ရှိုးမပေး ဘော်။မမှန်ခြေဟုပညာနှင့်ဆင်ချင်သော်။ နှတ်ရှာရောက်သမျှ။ လူပြည် ဝယ်ကောင်းကျိုးပေးသမျှ။ ဒါနုအရင်ကြောင့်သာဖြစ်ခြေသည်။ ညောင် ပင်ကြီးသော်အစေ့ငယ်ကရောက်မှအပင်ဖြစ်ရာခြေသည်။ အရင်စစ်သော် အမြစ်ရှင်ကမှ်ရာခြေသည်။တဦးသားယင်ရှင်ကမဆွတ်မယူသာခြေ။ပင် ရှင်ရှင်ကရစေ။စီရင်ရာတွင်မှနှတ်လူကောင်းရှိုးပေးသည်လည်ခ်ားတပါး။

the other three killed the snake, and in taking off his skin they found a pot of gold. The wife of the man that was killed claimed the half of it. They came before the chiefs and stated the case as it occurred. The first chief decided, as the man had lost his life, his wife ought to get one half of the gold. The wise man's decision was—on first starting for the forest, before seeing the snake, they went (with an understanding) to share good and bad equally. If one was killed by a tiger, or other wild beast, there is no reason why a substitute should be given for him. It is his bad luck. The others must only perform his funeral rites. And as regards death; no one can escape the law of mortality. He did not die by means of the other three. He died, being bitten by the snake. The other three killed the snake. Of the pot of gold obtained, let the wife of the dead man have one equal share with the other three. It is like plunder taken in war by mutual cooperation. This was his (the wise man's) decision. On this one also Nats and men applauded.

7th. The case of the small cucumber.

Regarding the case decided on the seventh day:—

In a small village two men made gardens close adjoining, and separated by a prickly fence. In one garden a small cucumber sprang up and ran, being a creeper, into that of the other, and bore fruit, and he plucked it. The owner of the cucumber said, "the root is mine;" the other that, having come into his garden, it was his. So they disputed, and both came to the wise man. When they had stated the case as it was, he decided that it had gone into the other garden and borne fruit, and that the owner of that garden should have a right to pluck it. Nats and men gave no applause. So knowing that men and Nats did not approve, he said—"I have made a mistake. Wait a little—I will consider. For six of the seven days the Nats applauded, and men hearing also applauded. Now as Nats and men do not applaud, I must have given a wrong decision." This by his wisdom he considered. All who have arrived in the Nat country, and all who have obtained benefits in the country of men, have done so by the strength of former religious offerings. Though the banyan is a large tree, it can only grow where the small seed is. Examine the matter to the bottom. The owner of the root is the true owner; the owner of the other garden shall not have a right to pluck the fruit; let the owner of the root have it. On this occasion Nats and men applauded. This is also one decision.

ထိုကဲ့သို့ခုနှစ်ရက်တွင်စိရင်ရာသ ရွှားတရားမှားသောကြောင့်။ မနုဿ
မတ်တရားဆုံမ် ဖြတ်ခြင်းကိုကြောက် သည်ဖြစ်၍ အိမ်ရာထောင် ချင်း၌။
နှောင်မယ်လိုပြိရသေ့ရဟန်းပြု၍နေပါတော့မည်မဟာသမတမင်းအား။
မနုဿမတ်အခွင့်တောင်း၏ထိုတွင်မှမဟာသမတမင်းကြီးသည်မနုဿမတ်
ကိုရသေ့ရဟန်ပြုမည်အဖြစ်ကိုအခွင့်ပေးတော်မူသည်အကြိမ်ကြိမ်လည်း
ပူဇော်တော်မူသည်။ မနုဿမတ်ဘွားရောခရီးသွားလည်းလိုက်၍ဖွဲ့သပူစော
ခြင်းကိုပြု၍ယူတလျှက်ကောင်းကျိုးငအားရောက်ပါစေ။ လျှောက်သည်
တွင်မှမနုဿမတ်သည်အစည်အတိုင်းသွားလေ၍။ရသေ့တကာ တို့ကျင့်
ပျော်ခရာ။မန္ဒါဂိရိ။ အိုင်အနီးဖြစ်သောကျောက်အတိပြည့်သောတောင်ကူ
၏အနီတွင်ဖြစ်သောတောင်ကူ၌ကိလေသာကိုပူပံ့စေလျှက်နေ၏။ ။
ထိုသို့နေရာနေ့တိုင်းနေ့တိုင်းတထွာနှင် လေးသစ်အတိုင်းအရှည်ရှိသော။
တက်သစ်သောနေလုင် အဆင်းနှင့်တူသောမြေကိုကသိုဏ် ရှု၍။ ပထဝီ။ပ
ထဝီ။စိုးပြန်၍ရှေးဦးစွာ သောချာန်ကိုအစည်အတိုင်းရ၍ကောင်းကင်သို့
တက်လေ၏။စကြဝဠာတံတိုင်း၌ဆင်မြင်းကျွန်ရှားပမာနအတိုင်းအရှည်ထင်
သော။အကျရောရှိသော။ပြန့်ပြောကြယ်ဝမ်သောကြီးမြတ် သောပညာရှိတို့
နှစ်သက်အပ်သောကောင်း စွာအထူသဖြင့်။ စင်ကြယ်ချင်းကိုဖြစ် စေတပ်
သောချမ်သာခြင်းကိုဆောင်တပ်သောနက်နဲသောအဆုံမ် အပြတ်ရှိသော
အထူးထူးအဗျားဗျား ဆန်းကြယ်သောနည်းတို့ဖြင့်တံဆာဆင် အပ်သော
ပညာရှိသူတော်ကောင်းတို့သည်အံ့ဖွယ်ပြု၍စိရင်ကြောင်ဖြင့်သော။ဓမ္မသတ်
ကိုရေးကူး၍မြေပြင်၌နှောင် လာလတံ့သောအခါ အကျိုးစီးပွား ဖြစ်စိမ့်
သောဌ။။မဟာသမတမင်းကြီးအားပေးပေ၏။ ။ဤကားမနုဿ
ကြယ်ပဌမတွဲတွင်ပါသောတရားတည်း။ ။ဤစာမနု။ကျမ်းအာဟု
ကား။သုတအာကုံဆောင်တုံဝမ်ထဲ။သေသတ်ခွဲ၍။အမြဲမ့ံရွာ။လူစိန္ဒာတို့။
ပညာသူဌေ။ဂုဏ်မဆွေးသည်။ ရှည်ဝေးသံသာ။ ဆက်မှားရွာလျှင်မှတ်
မပါကြကုံ။ပညာစုံသည်။ ။ကုံလုံသုတညဏာဂ္ဂိ။အဆိပြည့်လျှမ်
စာက်၏တည်း။

In this way Menoo, the minister, in deciding causes, having made a mistake in the cucumber case, was afraid to continue as a judge; and as he had no wish to cumber himself with a wife and family, he declared he would become a Yathay, or Rahan, and begged of king Maha Thamada to be allowed to do so. He gave his royal permission to Menoo, the minister, to become a Yathay or Rahan, and repeatedly gave him respectful offerings; and following him in his journey, bore him company, making offerings and lamenting (his departure,) and begging him to think of his interests, ("to let good come to him.") Menoo continued his journey to a stone cave near the perfect stone cave in the hill near the Mandaginee lake, where other Yathays enjoyed themselves. Here he remained subduing his lust and other passions. In this place, daily fixing his eyes and thoughts on a piece of earth *(as a representative of the whole world,)* a span and four fingers broad, in color like the young morning's sun, and repeating "Pat-ta-wee, Pat-ta-wee," he obtained the first Zan' [A] in proper order, and ascended into the expanse of the heavens. On the boundary wall of the (world or) solar system, engraved in letters as large as elephants, horses, buffaloes or oxen; worthy of the approbation of the wise; fitted to cause purity and lead to happiness; in which the most difficult decisions are given, by similar, various, and extraordinary rules and precepts, he read this Damathat, which is the guide of wise and good men in their decisions; having copied it, that throughout all time, in the entire world, good might arise, he gave it to the king Maha Thamada. These are the laws that are contained in the first volume of the great work of Menoo. This book of Menoo is worthy of all respectful offerings. Study till it is got by heart. Men who habitually reflect will have excellent wisdom, and their reputation shall not perish in all future time. Study!—it contains all wisdom—it embraces the wisdom demonstrable to the senses—it is overflowing with the essence of wisdom.

END OF THE FIRST VOLUME.

The last few lines have a mixture of Pali in them which renders their literal translation difficult. The above, is however, the true meaning of the sentence.—*Translator.*

NOTE OF TRANSLATOR.

[A]

Zan ဇာန်, mind, (things remembered.) There are four states of Zan; 1st, ဝိတက်, thought or desire; 2d, ဈာန်, reflection; 3d, ဈာန်, joy, pleasure; 4th, သုခ, happiness, bliss; and ဧကဂ္ဂတာ, permanency, immutability,—all of which enable the possessor to traverse different worlds. In the Paramat, the 3d and most precious volume of the Boodist scriptures, which contains metaphysics so deep and abstruse that none but a Rahanda can understand it, these states are explained; the mind, its operations, matter and nicban, are discussed, and a story in illustration of these four states of the mind, is recorded. A man sleeping at the foot of a mango tree, with his cloth over his head, is in a state of ဩဝ၏, unintelligence. A mango falls on him and awakes him; he is then in the first state, or ဝိတက်, or unsound intelligence. He then considers what can this be? He is then in the second state, or ဈာန်. He then puts the cloth off his head, and looking at the mango he approves of it, and is in the third state, or ဈာန်. He then takes it up and eats it; it is sweet and pleasant, and he is then in the fourth state, or သုခ; having eaten it, he is in a state of great enjoyment, blissful repose, the fifth state, or ဧကဂ္ဂတာ.

LAWS OF MENOO.

VOL. II.

။မနုကြေယိဒုတိယတွဲ။

နမောတဿဘဂဝတောအရဟတောသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။

။မာတိကာ။

၁ သက်မဲ့ဥစ္စာနှံ့ရာမနှံ့ရာသောတရားတပါး။

၂ သက်ရှိဥစ္စာနှံ့ရာမနှံ့ရာသောတရားတပါး။

၃ ဥစ္စာနှံ့ရာမနှံ့ရာမိစစ်၍။ ရဟန်းပုဏ္ဏားဆရာတပြည့်တို့တရားတပါး။

၄ သုဥစ္စာကျွန်းလူကိုအရောင်အဆင်းဖြက်၍ရောင်းသော၊ မဖြက်မဆိုးရောင်းဝယ်သောတရားတပါး။

၅ သားသမီးကျွန်ကိုခိုးရောင်းသောတရားတပါး။

၆ ကျွန်းသက်ရှိ သက်မဲ့ဝင်သည်ကောက်ရသည်။ သူခိုးဖြစ်သင့်မဖြစ်သင့်တရားတပါး။

၇ ရှေးအိုးရေဝေသင့်မဝေသင့်တရားတပါး။

၈ ထီးကျိုးစည်ပေါက်မင်းလဲသော်ဆိုရာသောတရားတပါး။ မဆိုရာသောတရားငါးပါး။

၉ ပေးချင်းခြောက်ပါးတရားတပါး။

၁၀ လက်သမားတို့ကိုယ်ခကိုကြီးငယ်ဝေရာသောတရားတပါး။

၁၁ သူရင်းဌားကိုယ်ခစားတရားတပါး။

၁၂ လယ်လုတ်သူရင်းဌားတရားတပါး။

၁၃ ကုတ္တိုဠိသောတရားတပါး။

၁၄ တလေတည်းစီး သွားရာအညီလျှော် သင့်မလျှော်သင့်တရားတပါး။

၁၅ ကင်းကောက်စကားတပါး။

၁၆ တံခါးစောင့်ကောက်သောတရားတပါး။

၁၇ အိမ်ချေးကောက်တရားတပါး။

၁၈ ခဝါဖွတ်သောတရားတပါး။

THE SECOND VOLUME OF THE

GREAT WORK OF MENOO.

I worship the god who is worthy of homage, who possesses an intuitive knowledge of good.

CONTENTS OF THE SECOND VOLUME.

1. Inanimate things which may or may not be left in deposit.

2. Animate things which may or may not be left in deposit.

3. The case of the Bramins, the Rahan teacher and his pupil, decided after enquiry as to the deposit.

4. Altering the appearance of buffaloes, cattle or men, the property of another, and selling them; also selling or buying them without altering their appearance.

5. The theft and sale of children, or slaves.

6. When buffaloes, cattle, animate or inanimate property, come into a (house or grounds,) or are found, in what cases (the finder or owner of the premises) shall be considered a thief.

7. In case of finding a pot of gold, when it shall be divided, and when not.

8. After a revolution or change of kings, the four suits which may be prosecuted, the five which may not.

9. The law regarding six kinds of gifts.

10. The law for the rate of wages of carpenters, according to their skill in their craft.

11. The law regarding servants, and those who live by hire.

12. The law regarding agricultural servants.

13. The law regarding ferries.

14. Cases in which the several people travelling in the same boat are responsible, when not.

15. The law regarding taking dues by guard posts.

16. The law regarding taking toll at gates.

17. The law regarding collectors of bazar tax.

18. The law regarding washermen.

၁၉ ဆေးသမားတို့အခတရားတပါး။
၂၀ ရှေ့နေတရားတပါး။
၂၁ သစ္စာဖေါက်ပြန်သောတရားတပါး။
၂၂ ရွှားထိန်းရွှားကျောင်းတရားတပါး။
၂၃ တိရိစ္ဆာန်ချင်းကာမဂုဏ်ရာဂဆက်ဆံသောတရားတပါး။
၂၄ ကျွန်ရွှားဌါးသောတရားတပါး။
၂၅ လှည်းဌါးသောတရားတပါး။
၂၆ လှေဌါးသောတရားတပါး။

တရားပေါင်း၂၆ပါး။ မနုမည်သောရှင်ရသေ့စီရင်ထား သောခမ္ဘသတ်အထွက်။အကြောင်းကြောင်းကွဲပျားထူးသည်များ၊ကို သိစိမ့် သောဌါ။လိုက္ခြတည်း။

ဤသို့ပထမရှေ့ဦးစွာ၊ ။မမှန်စီရင်သောသူတို့ငရဲအိုးတွင်ဇောက်ထိုးပြောင်းပြန်ခံရဘ၌သောအကြောင်းမှန်ကန်ရာစီရင်ပေကလည်းနတ်ရွာနိုပ္ပာန်လမ်းခရီးရောက်ဘ၌သည်။ ဗြဟ္မာမင်း၏သားရင်းဖြစ်သော ရှင်ရသေ့မိန့်တော်မူ၏။

၁ ။သက်မဲ့ဥစ္စာနှံ့ရာမနှံ့ရာသောတရား။

နုဆန္ဒဂတိဂရွေယ၊နုစဒေါသာဂတိဝသာ။ နုစမောဟာဂတိဂရွေ၊နုဂရွေ၊ဘယာဂတိဝုတ္တာဝုတ္တံဝိဇာနာတိ။ခန္ဓိနိစ္စာပယေတမ္ပိ။ ။ယောပုဂ္ဂလာ၊အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ဆန္ဒာဂတိသော၊အလိုရမ္မက်၏နှိုင်ငံသို့၊နဂရွေယျ။ မလိုက်ရာ၊ ဒေါသာဂတိဝသာ။ အမျက်နှိုင်ငံသို့လည်း၊နဂရွေယျမလိုက်ရာ။မောဟာဂတိဝသာ။ အမိုက်၏နှိုင်ငံသို့လည်း၊နဂရွေ'ယျ။မလိုက်ရာ။ဘယာဂတိဝသာ။ ကျောက်ချင်း၏နှိုင်ငံသို့။ နဂရွေယျ။မလိုက်ရာ၊ယောပုဂ္ဂလာအကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ဝုတ္တာဝုတ္တံ။ ဆိုသောစကား၊ကို။ဝိဇာနာတိ။သိ၏။ ။တမ္ပိပုဂ္ဂလာ။ထိုပုဂ္ဂိုလ်၌။ခန္ဓံ၊ဥစ္စာကို၊နိစ္စာပယေ။နှံ့ရာ၏။ ။ထိုသို့ဥစ္စာနှံ့ရာသောပုဂ္ဂိုလ်ကား၊အကြောင်းခုနှစ်ပါး၊တည်၊ခုနှစ်ပါး၊ဟူသည်ကား။ ။ဥစ္စာများ၊သည်တပါး။ ။အမျိုး၊မြတ်သည်တပါး။ ။အကျင့်သီတင်း၊နှင့်ပြည့်စုံသည်တပါး။ ။ဆိုသော၊စကား၊မှန်ကန်သည်တပါး။ ။မဟုက်မဂ္ဂက်တတ်သည်တပါး။ ။ဝည်စိမ်ချမ်း၊သာကြီး၊သည်တပါး။ ။သူတကာတို့အရှိ အသေပြုသည်တပါး။ ။ဤခုနှစ်ပါး၊တွင်။ တပါး၊ပါး၊ပြည့်စုံသောသူတို့ကိုနှံ့ရာ၏။ ။ထိုသို့ဖြစ်စေကာမူ။ဆန္ဒာ။ဒေါသာ။ဘယာ။ မောဟာ။အာ

19. The law regarding remuneration to doctors.
20. The law regarding pleaders.
21. The law regarding breach of promise.
22. The law regarding herdsmen.
23. The law when brutes injure each other from the violence of their lusts.
24. The law regarding hiring buffaloes or cattle.
25. The law regarding the hiring of carts.
26. The law regarding hiring of boats.

That these twenty six laws, on various subjects, laid down by the recluse Menoo may be known, I have given a list of them. First of all, he made known that the unjust judge shall suffer punishment in hell with his head downwards, and the just judge shall arrive in the Nat country and obtain nicban.

1*st. Inanimate things which may, or may not be left in deposit..*

A man who does not give himself up to the dominion of his covetousness, nor of his anger, nor of his folly, nor of his fear; and who is intelligent;—with such a man goods may be deposited. He must have the seven following qualities:—he must have much property—be of good family—a strict performer of his religious duties—a teller of the truth,—he must not be a concealer or destroyer,—he must be prosperous and happy—and he must be held in general respect. With any man who is remarkable for any of these seven qualities, goods may be deposited. Nevertheless, if he be covetous, vindictive, a coward, or a fool, any of these four, goods shall not be deposited with him. Only

တိလေးပါးတွင် တပါးပါးရှိပြန် လျှင်မနှံ့ရာ။ ဂတိလေးပါး တည်မှန်ရာ သည်။

သူတပါးကိုလည်း။သိုထားအပ်သည်။ မထားအပ်သည်ကိုလည်းသိ၏။ထိုသို့သောသူတို့၌ဥစ္စာနှံ့ရာသတည်း။ အကြင်သူတို့သည်ဥစ္စာနှံ့သော အခါ၌ဗွေကြေးနီကြေးဖြူ။သလွဲစင်။သလွဲမည်း။အတည်အလိပ်။အနီးအနှံ့။ လင်ပန်း။ဖလား။ ခွက်ရောက်။ ၅ါမျှသော ဥစ္စာတို့ကို။ ရေတွက်ချိန်တွယ်၍။ဗျိုမျှပိသာ။ဗျိုမျှဆယ်။ဗျိုမျှကျပ်ထု။ အိမ်ရှင်ကိုပြဦးရာ၏ထိုသို့ ပြပြီးမှလျှင်။ ပူတံထင်၌။ အထုပ်အထည်တို့ကိုမြဲမြဲနှံ့စွာခက်၍။ တံဆိပ် လက်ရာမှတ်သား၏။အိမ်ရှင်နှင့်တကွ။တိုက်တွင်းအိမ်တွင်း၌။ အထက် ထားရာသည်။အောက်ထားရာသည်။ ကိုဥစ္စာရှင်နှင့်တကွလျှင်။ သွင်း၍ ထားရာ၏။ ဥစ္စာရှင်ယူလာသော်မှတ်သားထားသောတံဆိပ် လက်ရာအ တိုင်းကိုပြ၍ပေးအပ်၏။

၅ါသိုတည်ပေးလိုက်မူကား။ ထိုအိမ်ရှင်ကိုနှံ့သောဝတ္ထုတွင်။ဆယ်စု တစုကျေးဇူးဆပ်ပြန်ရာ၏။

ဥစ္စာနှံ့ရင်းက။တယောက်။နှစ်ယောက်။ သုံးယောက်။လေးယောက်။ ငါးယောက်။ခြောက်ယောက်။ခုနှစ်ယောက်။ရှစ်ယောက်။ ကိုးယောက်။ တဆယ်အစရှိသည်ဥစ္စာရှင်ရင်းတို့။ နှံ့သည်ကာလရှိလျှင်။ နှံ့ရင်းလူစုံမှ ပေးအပ်ရာ၏။နှံ့ရင်းလူစုံခေ့ကာမူ။အိမ်ရှင်လက္ခံနှံ့ရင်းကရှိသူလင်မယား ဘားသမီးချွေးမစုံသော်စုံသူမှက်နှာညီမျှမှ။ဥစ္စာရှင်စုံသူတို့သို့ပေးအပ်ရာ ၏။နှံ့ရင်းသူနှင့်။ အနှံ့ခံသူတို့တွင်။ တစုံတယောက်သေဟောက် သော်။ထို သေဟောက် သူ့ဆွေးမျိုးညာတိ။လွေးသောက်သူငယ်ချင်းတို့ကိုခေါ်၍အပ် ပေးယူရာ၏။ ဆွေးမျိုးညာတိလွေးသောက် သူငယ်ချင်းမရှိလျှင် အရပ်သူ ကြီးစုံရာအကြီး အမှား ရဟန်းသူတော် တို့ကိုခေါ် ၍ရှေ့တွင် သိထင်မြင် အောင်အပ်ပေးယူရာ၏။ သို့မှအမှုရင်းအမှုဖြောင်းစံကားယောက်သမျှပြတ် ရာသည်ဟုဗြဟ္မာမင်း၏သားရင်းဖြစ်သောမနုမဉ်သောရှင်ရသေ့ပြဋ္ဌာန် တော်မူ၏။

နှံ့သောဥစ္စာကိုအိမ်ရှင်ဘဏ္ဍာထိန်းမှာ။အိမ်ကိုမီးသင့်သော်။ သူ့ဖိုး ခိုးယူသော်။ အရှင်စိုးမင်းမှက်၍ဖျက်ဆီးသိမ်းယူသော်။ မှန်ကဆုမ်းဝိုင် ၅ဝ။ ။နှံ့သောဝတ္ထုကိုအိမ်၌မလုံထင်ရှားရပ်ရှာမှုရှိ၍။လျှော့ရှိပြောင်း လျှင်ဥစ္စာရှင်ကိုခေါ်၍ပြပြောင်းရာ၏။ဥ စ္စာရှင်ရှိလျှက် အဆောတလျှင် လျှော့ရှိပြောင်းရာ၌လျှော့မှောက်၍ဖျက်စီးသော်ဆုံး၀ေ။ ရပ်ရွာမှုမရှိသူခိုးမှ အိန္ဒိမှုမရှိချင့်အလျှောက်တနေရာကတနေရာ်ရှိပြောင်း ၍လျှော့မှောက်ဖျက် ဆယ်ကိုယ်ဥစ္စာဆုံးသော်လည်း။ ထားနှံ့ရာနေရာကရှေ့ရြေသည်။ တ ဆက်ဥစ္စာဆုမ်းဝိုင်။

when the four opposite good qualities are possessed by a man, shall property be deposited with him.

When any one deposits property, gold, silver, copper, white copper, tin, lead, piece or rolled goods, salvers, goblets, cups, or any thing of the kind, they must be shewn, and the weight, so many viss, so many tickals, (noted) by the master of the house. After having thus shown, and tied them strongly in a bundle, sealed, marked, and put them in a chest, in company with the owner of the house, they should be placed within the brick part or the body of the house, having agreed with him whether they should be placed above or below. When the owner of the goods comes for them, the seal and mark as when delivered must be shewn, and they must be given over.

If these terms are complied with, the owner of the house must have ten per cent. for his services.

If when the property was deposited, one, two, three, four, five, six, seven, eight, nine, or ten persons were present, it should be returned when all the same party are present; and if all the depositing party are present, it should only be delivered when the owner of the house, and the party who received it, his wife, children, and step children, are all present. If one of either party shall have died, or is not to be found, let his relatives, connections, or friends be called, and then the property may be delivered and received. If he have no relatives, connections or friends, the Thooghee of the district, the elders, Rahans, or respectable men should be called, and in their presence, that the transaction may have publicity, let the property be delivered and received. If the transaction is conducted in this way there can be no disputes, afterwards. Thus Menoo, the sage recluse, the son of the king of Bymahs, ordered.

If the house of the receiver of the property, and the property be burned; if the property be stolen; or if the king in his anger shall destroy or take possession of it, and this be proved, let the owner suffer the loss. If deposited property be not safe in the house, if there be a known disturbance in the district, or if it be removed to a boat, the owner must be called and the property removed in his presence. If the owner of the property be within call, and if the village be on fire, or attacked by robbers, and if, before the receiver can call him, in the hurry of removing it to the boat, the boat be upset and the property lost, let the owner bear the loss; but if there be no disturbance in the village, no thieves or robbers, and the receiver of his own accord remove it from one place to another, and the boat be upset or wrecked, even if his own property be lost, he has removed the deposited property from the place in which it was put, let him make good half

ဝေ။ ချင့်ဥစ္စာကားလျှော်ရှိ မတင် မှီနှုန်သောဥစ္စာကို တင် သည်မှန် ၏ လျှော်
ကျောက်နှစ်ဟုက်လျှင်အလုံးဆယ်ဝေ။

အိမ်ရှင်ဥစ္စာကားသူဦးယာမပါ။ နှုန်သောဥစ္စာ သူဦးယာပါသည်ဖြစ်
လျှင်အလုံးဆယ်ဝေ။ ။နှုန်စည်ကာလအတွင်းထားရာသည်ကို။တိုင်
၏နှစ်ဦးထားရာသူဦးသော်။အိမ်ရှင်ဥစ္စာနှင့်တကွပါသော်ဆုံးဝေ။
အိမ်ရှင်ဥစ္စာကားသူဦးရာမပါ။ နှုန်သောဥစ္စာသူဦးရာပါသည်ဖြစ်လျှင်အ
လုံးဆယ်ဝေ။ ။သို့ကားဆိုတုံ၏ဦးသူသည်ကားအိမ်ရှင်ဥစ္စာ။နှုန်
သည်ဥစ္စာ မသိမရှေး ပြိုရာဦးချင်း ဖြစ်သည်စင်စစ်နှစ်ဦး ထားမြဲတိုင်း
တွင်ထားပါလျှက်သူဦးရာပါခဲ့သည်မှန်လျှင် ဥစ္စာထိန်းပေါ့လျော့ကျမြဲ
သည်။တဝက်ပေါ့လျော့သည်အတွက်ဆယ်ဝေ။ ။သူဦးမဟုတ်ဝေး
ပြတိုက်ယူဖြက်ဆီးသည်အရပ်သိထင်က။ ကိုယ်ဥစ္စာမပါ သော်လည်း ထို
ဝေးပြတ်ကိုအရပ်သိ၍အော်သည် ကာလရမိရရာယူသည်နှုန် သော ဥစ္စာ
သာပါသည်မဆိုသာမဆိုသင့်ကျေ ဝေးပြတိုက်ယူ ခြင်းဖြစ်သည် ဆုမ်းဝေး
ဝေးပြတိုက်သည်သာဆို၏အဓ္ဓားမသိကအစားဆယ်ဝေ။ ။နှုန်သည်
ကာလဥစ္စာရှင်နှင့်။ အိမ်ရှင်သဘောတူအတွင်းထားရာသည်ကိုပြင်။ပြင်
ထားရာသည်ကိုအတွင်းထားကြ ၏သူသိသူထင်တို့အိမ်ခ္ခမ်း ကြောင်းကို
ထင်ရှားလျှင်အိမ်ရှင်ဥစ္စာမပါသော်လည်း။ ဦးသူတို့ရွှေချနိုထားသည်မ
ဟုတ်။ဦးရာပါသည်ဆိုတိုင်းဆုမ်းဝေ။

သူဦးရာပါသည်ဆို၏အဆုမ်းခံရပြီးမှထိုနှုန်သောဥစ္စာအိမ်ရှင်လက်
တွင်ပေါ်မည်ချင့်ကဲ့ဂ္ဂ်ကိထားကြောင်းကိုတင်ရှာမည်။ ချင့်ရောင်း၏စား
သည်ကိုထင် ရှားဖြစ်လျှင် ဦးတက်ငါးဆယျော်ဝေ။ အရင်းပေါ်သည်ကို
လည်းဥစ္စာရှင်ယူဝေ။နှစ်ဆခွဲဆင်ချင်သဖြင့်ယူရာ၏။ ။နှုန်သောဥစ္စာ
ကိုဦးယူမှုနှုန်မသိ။ ဟောက်ခဲ့သည်သာဆို၏ကိုယ်ဥစ္စာမဟောက်ကအစား
ဆယ်ဝေ။ အခိုးမဆိုသာ သူတော် မဟုတ် ဖြစ်သည်။ မင်းရာစိုးထူးကိုကျခံ
ဝေ။ ။ဥစ္စာမနှုန်သည်ကိုနှုန်သည်ဆို၏နှုန်ကြောင့်ကိုမဆို ရှင်းမနှုန်မှုန
ရြေက။ရှုပ်တိုင်းပေးဝေ။

the value. If before his own property was got into the boat, and it is certain the deposited property was there, the boat upset, sink, or be destroyed, let him make good the whole.

If the property of the owner of the house be not stolen, and the deposited is, let the receiver make good the whole loss. If at the time the deposit was made both parties agreed that the property should be placed within the house, and if it be stolen from the place they both deposited it, and if the property of the owner of the house be also stolen, let the owner of the (deposit) bear the loss. If the property of the receiver be not stolen, and the deposited property is, let the receiver make it good. Though it is thus said, if the thief did not know or pick out the property deposited from that of the receiver, but took whatever he could get, and the property was stolen certainly in the same place in which both parties had put it, and if it really has been stolen, the receiver is chargeable with negligence; let him bear half the loss on that ground. If it be not stolen, but robbers attacked and destroyed (the house;) if this be notorious in the district, though the property of the receiver be not taken; if when the robbers made the attack the neighbours knew it, and on their calling out the robbers made off with what they could get, there shall be no claim on the ground that the deposited property only was taken. It is an attack of robbers; let the owner of the property bear the whole loss. If it be said that the property was taken by robbers, and the fact be not notoriously known, let the receiver make it good. If at the time of deposit of the property, the owner and receiver agreed that it should be placed within the house, though its proper place was without; or that property whose place is under the house, should be placed within; and if it be notorious that a theft was committed in the house, though the property of the owner be not taken, if it was not picked out and left by the thief; let the owner bear the loss of all that is said to be stolen.

If the owner of the property, after having borne the loss on this plea, shall discover his property in the possession of the owner of the house, and it be clear that he has secreted it; or has sold it, let him restore five fold, and let the owner of the goods receive back his original property. On considering the circumstances of the case, two and a half fold may also be ordered to be given. If the deposited property be not known to be stolen, but be only said to be lost; if the property of the owner of the house be not lost, let him replace it; it shall not be reckoned theft. But he is not a good man; let him bear all expenses of the suit. If property that was not deposited is said to have been so, and cannot be proved, but it is clear that it was not deposited; let the party claiming pay the amount he claims.

နှုံ့လျှက်ကိုမနှုန်ကွယ်သည်။နှုန်သည်မှန်ခြေကနှစ်ဆတက်ပေးစေ။

နှုံ့မနှုန်ဆိုကြာ၌။ နှုံ့ကြောင်းကိုသက်သေမရှိအမျိုး တူအချင်းချင်းဖြစ်၍အမှတ်မဲ့နှစ်ဦးချင်းနှုန်ပါသည်။ရှေ့ကြောက်ပတ္တမြားဖြစ်ပါသည်ဆိုမည်။ ဆိုသူစကား အတိုင်း အဆိုတန်းကိုစစ်၍နှုံ့ သည်ဆို သည်ဥစ္စာ ဌေသုံးဆယ်က။ အထက်သို့အချားတိုး၍တန်သည်။ စကားအချက်ကိုရှုလျှင်အမျိုးတူကြေးက။ရေရောက်စေ။ ဥစ္စာရှင်နှိုင်လျှင်နှစ်ဆတက်ရစေ။ မနှုံ့ဆိုသူကနှိုင်လျှင်စွပ်တိုင်းပေးစေ။ အမျိုးဘေးဆုံကျလျှင်။ ဥစ္စာရှင်နှိုင်ကအရင်အတိုင်းရစေ။ ဥစ္စာရှင်ရှုံးကအစွပ် ခံရသူကိုစွဲသူကတဝက်ပေးစေ။ ဓိုးထူးမင်းရာကိုရှုံ့မ်ားသူးကခံစေ။ စားရိပ်မစားသာ။ နှုံ့ပေ၏သုံးဆောင်ပေသည်ဆိုလျှင်အစားဆပ်စေ။အပြစ်လွတ်စေ။ နှုံ့သောဥစ္စာစပါးကြေးနိုခဲမ။သလွဲမည်း။သလွဲဖြူ။ဆန်။နှမ်းဝါ။ အထည်အလိပ်တခုချင်းမဟုတ်ငါးဆယ်။ ခြောက်ဆယ်။တရားဆိုမည်။ မနှုံ့ကွယ်မည်းသက်သေမရှိဆိုသော်လည်း။ မဖြစ်သာခြေ။စပါးနှမ်းဝါ။ ကြေးခဲမတ္ထိသည်သယ်ရှက်ထန်ပိုးသူအထည်။ အလိပ်မှာလည်း။ ၎င်နည်တူဖြစ်ရမည်။ သက်သေပြကျစေ။သက်သေမရှိဆိုသည်ထူ။ရေနှစ်။ဆန်ဝါ။ခဲနှစ်မယောက်ရှိသူရှုံ့စေ။တယောက်ချင်းထမ်းပိုးရှက်ဆောင်နှိုင်လောက်သောဥစ္စာဖြစ်ကြောင်းကိုစစ်၍ သိသာလျှင်နှစ်ဦးသားအမျိုး။ တူကျသော်။ သစ္စာမှုကျစေ။သစ္စာမမှုဝ့ံသူဥစ္စာရှင်ကအဘေးဆုံလျှင်။ စွပ်ရာတွင်တဝက်ပေးစေ။ အနှုံ့ခံသောသူသစ္စာမမှုဝ့ံကအလုံ့ခဲ့ကိုင်းပေးစေ။ ၎င်ဥစ္စာသုံ့ဆယ်ထက်သာသော်ရေယောက်ကျစေ။

အလုံ့စုံ့နှုံ့သည်ဖြောင့်ရာ၌။ အကောင်းကိုအဆိုးအကြိုးကိုအငယ်အရှည်ကိုအတိုလဲ၍အနှုံ့ခံသူက။သည်ဥစ္စာသည်နှုံ့ရင်းဥစ္စာဖြစ်သည်သူသိသူထင်ညင်းဆိုပေအုံ့။ဥစ္စာရှင်ကလည်းမဟုတ်ပါအထည်အရှိမ်ဘရေအတွက်အမျိုးသာတူပါသည်အရင်းမမှန်ဆိုအုံ့။ အထက်နှုံ့သောဥစ္စာရင်းကိုရောင်၍စားရာ။ကဲ့ဂ္ဂက်ရာ။ သူတပါးကိုပေးရာတွေ့အုံ့မှန်ကဥစ္စာပေါ်မှန်သမျှကိုသာမဆိုသာ။ ထိန်လေပြီးသည်။တစုတဖော်ရက။ နှုံ့ရင်းမှန်သမျှကိုလည်း။ဥစ္စာရှင်ကအစင်ယူစေ။ ။အနှုံ့ခံသူကသည်ဥစ္စာအထည်အလိပ်ဝတ္ထုမှန်သည်လဲပြောင်း၍ပြသမျှကိုလည်း။ ဥစ္စာရှင်ရင်ကအစင်သိမ်းယူစေ။ ။အနှုံ့ခံသောသူသည်သူတော်မဟုတ်သူပြက်မှန်သောကြောင့်တည်ဟုမနှုဆိုတော်မူ၏။ ။ဤသိုဆိုခဲ့ပြီးသောဥစ္စာကားအသက်ပြည်မရှိသောဥစ္စာကိုဆိုသောစကားတည်။

If the receiver who has had property deposited with him deny it, and it be proved the deposit was made, let him pay double.

In a dispute whether a deposit was made or not, if there be no witnesses, and the parties be members of the same family, on intimate terms, and the deposit is said to have been made unthinkingly, when the parties were by themselves; if the property said to have been deposited be gold, silver, or gems, and if on enquiry further, it appear probable that it is worth much more than thirty tickals of silver; let them be tried by the ordeal of water. If the owner of the property gain his cause, let him receive double. If the party denying the deposit gain, let him receive from the other an equal amount to that sued for. If they be descendants of a common great grand-father, if the owner of the property gain his cause, let him receive what he claims; if he lose, let him give one half of the amount claimed to the person complained against. Let the unsuccessful party pay the expenses of the suit. If it be admitted that the property was deposited and made use of, let it be made good, but there shall be no fine. If the property deposited be grain, copper, lead, tin, sesamum seeds, cotton, piece or rolled goods, not one, but fifty, sixty, or a hundred, and the deposit be denied, it shall not be said there are no witnesses. There must be the people who carried them; let them be produced to give evidence. On the plea of there being no witnesses, the case shall not be tried by the ordeal of remaining under water. of chewing rice, or dipping in hot lead. Let the complainant be nonsuited. If it be found on enquiry that one person might have carried the thing said to have been deposited, and the parties are of the same family, let them be put on their oath. If the owner of the property will not swear, let him pay one half the amount claimed. If they be children of the same father, and the person who is said to have accepted the deposit will not swear, let him pay the amount claimed in full. If the property be above the value of thirty tickals of silver, let the case be tried by the ordeal of water.

If the deposit be admitted, but a bad article have been substituted for a good, a small for a large, a long for a short; and the receiver shall declare them to be the property originally deposited, in the presence of witnesses; and the owner shall deny it, (admitting) that the cloths, the weight, the number, the kind of goods, are the same, but (denying) them to be the goods deposited; and if it be proved that the original property has been sold, secreted, or given away, when one portion is discovered, the owner shall have not only that, but all that was really deposited, and all that the receiver shows as it, because the receiver is not a respectable man, but one whose good reputation is lost. Thus Menoo hath said. What we have now laid down refers to inanimate property.

၂ ။သက်ရှိဥစ္စာနှံ့ရာမနှံ့ရာသောတရား။

မြတ်သောမင်းကြီးထိုမှတပါးအသက်ဝိညာဉ် ရှိသောဥစ္စာကိုဆိုပေဘုံ့။ ဆိပ်ဝက်ကြက်ကျွန်းခိုဝမ်ဘဲကြိုးကြော။ဆင်မြင်းကိုနှံ့ရာ၌ကိုယ်၏ဥစ္စာ အရင်းမဟောက်။ နှံ့သောဥစ္စာဟောက်လျှင်အစားပေးစေ။ ချုံရှင်ဥစ္စာပါ ဟောက်လျှင်ဟောက်ပိုင်စေအစားမရရာ။ ထိန့်ကြောင်းရာဟောက်သည်မှန် လျှင်ကိုယ်ဥစ္စာပါဟောက် သော်လည်း တံဆိုးတဝက်ကိုအနှံ့ခံသူကဥစ္စာ ရှင်ကိုပေးစေ။ ။ချုံရှင်ဥစ္စာဆင်မြင်းကျွန်းမဟောက်။ နှံ့သောဥစ္စာ ဟောက်လျှင်အစားဆပ်စေဟူရာ၌။ ချုံရှင်မထိန့်မကြောင်း။ မကြည့်မရှု သည်တွင်။ ဆိုသောအကြောင်းတည်။ ၎င်နှံ့သည်ကိုဟောက်ဟုက်ခဲ့သည် ဆို၏။ ယောင်းသည်ကဲ့ဌက်ခဲ့သည်ကိုဥစ္စာရှင်တွေ့၍မှန့်လျှင်။ ခိုဝမ်ဘဲ ကြက်ကြိုးကြော။အတောင်ရှိမှာ။အတက်တရာလျှော်စေ။ ။တရာဟူ သည်ကားကြက်၏အဥသောင်ရွေတပဲ။ဝမ်ဘဲနည်တူ။ ကြိုးကြောအဥအမှု။ ခိုအဥလေးရွေး ဆိုသည်ကတက်၍တရားအပြစ်စားစေ။ ကဲ့ဌက်ပေးခဲ့ခင်း သည်အရင်တိုင် ကိုလည်းယူစေ။ မရလျှင်အရင်း တံသည်အတိုင်းအပ်ခ်ိ ကိုတည်စေ။ ။ကြက်တိန်ညင်ခါတိန်ညင်။ကြက်တူရွေးစကားတတ် မှာ။မှာလည်းအရင်းအတိုင်းရလျှင်ယူစေ။ မရလျှင်ကြက်တိန်ညင်မှာ ရွှေ သုံ့းဆယ်။ခါတိန်ညင်မှာ ရွှေနှစ်ဆယ်ကြက်တူရွေးစကားတတ်မှာ ရွှေသုံ့း ဆယ်။ထိန့်ဌက်ကဲ့ယောင်းသူကပေးစေ။

နှံ့သောကျွန်းဆိပ်ကိုသူတပါးသွေ့အခစား၍ဌားတိုက်ထွန်လေဘုံ့။ မသေမဟောက်လျှင် နှံ့ရင်ရှင်သွေ့တံဆိုးအခွန်ကိုပေးစေ။ တိုက်ဌားရာသေ သော်နွားရှင်မသိဖြစ်လေသည်။ ထိုသေသောကျွန်းဆိပ်တံဆိုးတွင်နှစ် ဆတက်ပေးစေ။ ။အရပ်တပါးသွေ့ပေးဌားရာသေခြေလျှင်ကဲ့ဌက်ရာ ကြခြေသည်။

နွားမှာခွားပါကြီးငယ်သုံ့ဆယ်ဆိုသည်နွားအတက်မှာ။ ဝ၌။ဒမ္ဘ။ ဗ လိဝတ္ထု။လျှော်ဖျိုးနွားသုံ့ရပ်ရှိသည်။ ဝ၌နွားကား အမိရင်အောက်ခို့ ခ္ခို တည်။ဒမ္ဘနွားကား။ကျွပ်ပြီးတင်ပေါ်တည်။ ဗလိဝတ္ထုနွားကားတင်ပေါ်က သည်အိုကြီးရောက်အောင်တည်။ ဝ၌နွားအဆိုးတခုလျှင်နှစ်မတ်။ ဒမ္ဘ နွားအဆိုးတခုလျှင်နှစ်ကျပ်နှစ်မတ်။ ဗလိဝတ္ထုနွား၏အဆိုးတခုလျှင်ငါး ကျပ်၏ကျိုကားရွှေကိုဆိုသတည်။ ခိုတက်မှာဝ၌နွားတဆယ်လျှင်အဆိုး ပေါင်းငါးကျပ်။ဒမ္ဘနွားတဆယ်လျှင်အဆိုးပေါင်းနှစ်ဆယ်ငါးကျပ်။ ဗလိ ဝတ္ထုနွားတဆယ်အဆိုးပေါင်းငါးဆယ်။သုံ့ခုပေါင်းအပြစ် နွားတွင်ခွာပါ

2d. Of animate things which may or may not be left in deposit:

Oh, excellent king! besides these, I will now lay down the rule as regards animate property, goats, pigs, fowls, buffaloes, cattle, pigeons, ducks, cyruses, horses and elephants; when these are deposited, if they be lost, and the property of the receiver of the deposit be not, let him replace them. If the property of the owner of the pen or enclosure be also lost, let it be so. No restitution shall be made. If they are lost from the place where they are taken to feed, though the property of the receiver be also lost, let him make good one half of their value. If the owner of the fold, the receiver, do not lose his own property, but only that deposited, in making restitution it must be considered to have been lost through his carelessness. If the deposited property be said to be lost, and the owner prove it to have been sold or concealed, when pigeons, ducks, fowls, cyruses, or any winged animal, are thus sold or concealed, let them be restored one hundred fold. In this way the egg of a fowl is valued at one bai (one sixteenth of a tickal,) of coarse silver; of a duck at the same price; of a cyrus at one moo (or two bais;) of a pigeon at four eues (or half a bai.) Let the owner of the bird have one hundred times the above amount (relatively) as forfeit, and let him have also the lost bird. If it be not recovered let him have its value. If decoy fowls, or partridges, or parrots which can speak, (are the animals deposited,) the price of a decoy fowl shall be thirty tickals of silver, of a decoy partridge twenty, and of a speaking parrot thirty. Let this amount be paid, by the person selling or concealing them, to the owner.

If deposited buffaloes, cattle or goats, be let out by the receiver, for hire, for draught or the plough, and are not lost, and do not die, let the hire be paid to the owner of the cattle. If they die whilst so hired out without the knowledge of the owner, let the receiver pay double their value. If they are hired out into a different district, and die there, it comes under the head of fraudulent concealment.

What is said of making restitution in thirty "large and small hoofs," for cattle (made away with,) there are three descriptions or classes—"Waitsa," "Damma," and Ballie-wota." The Waitsa are calves, still sucking; the Damma are gelt, and large enough for carriage; and the Ballie-wota, from the time they are fit for carriage till old age. The price or value of a waitsa is half a tickal; of a damma two and a half tickals; and of a ballie-wota five tickals. This is what is said of their value in silver. And as regards the forfeit for theft, the price of ten waitsas is five tickals; of ten dammas, is twenty-five; and of ten ballie-wotas fifty. The sum of these three is the amount of the(fault) fine. And what is said of "thirty large and small hoofs" amongst

ကြီးငယ်သုံးဆယ်ဆိုရာ၌။ ၅ကားနွားသုံးရပ်တည် အဘိုးဌေရှစ် ဆယ်သည်အပြစ်တည်။သေရင်နွားဘိုးမှာ။တံရာသီးချားတည်ခေ။ ။ထိုအပြစ်ဌေရှစ်ဆယ်။ တဝက်လေးဆယ်ကိုနွား ရှင်စားရာသည်ဖြစ်၍ပြစ်ဝက်ဟူသတည်။ ။ကျွန်ုပ်ဆိပ်မှာလည်း။အရပ်တပါးမဟုတ်ဖြစ်လျှင်။နွားကဲ့သို့တည်။ ။အရပ်တပါးသို့ကဲ့ဌက်ပေးဌားခြေလျှင်။ကျွမ်းစတခုလျှင်တကျပ်။ ကျွလပ်တခုလျှင်ငါးကျပ်ကျွကြီးတခုလျှင်တဆယ်။ကျွမ်းစငါးခုအဘိုးငါးကျပ်။ ကျွလပ်ငါးခု။ နှစ်ဆယ်ငါးကျပ်။ကျွကြီးငါးခုအဘိုးဌေငါးဆယ်။ သုံးခုပေါင်းရှစ်ဆယ်။ ကျွတွင်ခွာပါကြီးငယ်။ ဆယ်ငါးအပြစ်တည်။ တဝက်ဌေလေးဆယ်။ သေသည်ကျွရှင်ကစားခေ။ ။ဆိပ်မှာတခုအဘိုးဌေနှစ်မတ်။ဆိုသည်။အတက်ဆိပ်တခုကိုငါးဆယ် ဆိုသည်။ ၎င်တွင်တက် တရာ လည်း ဟူ၏တက် တရာဆိုသောဆိပ်ကားနို့ညစ်ဆိပ်မကိုဆိုသည်။တက်ငါးဆယ်ဟူသည်ကားနုံးဆိပ်မြမ္ဘာဆိပ်ကုလားအထီးကိုဆိုသည်။ဆိပ်မမှန်က။ တက်တရာလျှင်ဌေငါးဆယ်တဝက်နှစ်ဆယ်ငါးကျပ်ဆိပ်ထီးဖြစ်လျှင် တက်ငါးဆယ်။ ဌေနှစ်ဆယ်ငါးကျပ်။တဝက်တဆယ်နစ်ကျပ်နှစ်မတ်။ ချင်တွင်ဆိပ်ရှင်တို့ကစားခေ။ ၎င်ကားအပြစ်တွင်သာဆိုသတည်။ သေဆိပ်မှာအဘိုးအတိုင်းတည်ခေဟုမြတ်ဘွားမင်း၏သားရင်းဖြစ်သောရှင် ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

ဌင်ဆို ခဲ့ပြီးသော တိရိစ္ဆာန်တို့ကို အနှံ့ခံသူ သတ်၍ စားသည်ဖြောင့်လျှင် တံဘိုးအတိုင်းနှစ်ဆတက်လျော်ခေ။သတ်စားလျှက်ကိုမသတ်မစားကွယ်၍သတ်စားသည်မှနို့ အောင်ပြန်ရှင်ခြေလျှင် အထက်ကဆို ခဲ့ပြီးသမျှတွင်တဝက်လျော်ခေမသတ်မစားမကဲ့မဌက်။ မဌါးမပေးအရပ်တပါးမထားခရိုးကျနှ၍မတ္တေသည်ကို။ သတ်စားသည်ကဲ့ဌက်ထားသည်ဟုစွပ်၍ဆိုသော်မိမိစွပ်တိုင်း အအပ်ခံသူသို့ပေးခေ။ ဥစ္စာရင်း ကိုဥစ္စာရှင်ရခေ။ ။အပ်သည်မြင်းကိုသူတပါးသို့ပေးဌား၍ရှိရာသေဗျောက်ခြေခဲ့။တစိုးကိုနှစ်စိုးလျော်ခေတနဲ့ဘိုးမြင်ရင်တည်ခေလည်းဟူ၏ဖြောင့်လျှင်အရင်းတိုင်းယူပြီးမှတံဘိုးတဝက်မြင်ရှင်ကစားခေ။ မသေသော်မြင်းကိုမြင်ရှင်ယူခေ၏။ ထိုမြင်းကိုစီနင်းသောအခကိုမြင်းရှင်ရင်းရခေ။ ၄င်မြင်းကိုအရပ်တပါးသို့ပေးဌား၍ သေသော်မြင်း၏ အတက် ငါးစီးဟူရာ၌။မြေးစမြင်းဝါးကျပ်။ အလပ်မြင်းတဆယ်ငါးကျပ်။ ၎င်ထက်မြင်းသုံးဆယ်။ ၎င်ထက်မြင်းငါးဆယ်။ဌင်ထက်အထက်မြင်းတပိတ်သာဖြစ်သဟည်။ဌင်တွင်တဝက်ကိုမြင်းရှင်ရင်းစားခေ။တံဘိုးအဘိုင်းလည်းစားခေ။ငတ်မွတ်

cattle is these three classes, and eighty tickals, their price, is the amount to be levied on the offender. Besides this, let the price of the dead bullock be paid. Of the fine let the owner of the bullock have one half. In the case of buffaloes and goats, when they are not sent to another district, the rule is the same as with bullocks. If they be sent and concealed, lost, or hired into another district, a young buffalo just born is valued at one tickal, a middle sized one at five, and a full grown one at ten tickals of silver. The price of five young ones is five tickals; five middle sized twenty five, and of five full grown fifty, being a total of eighty tickals. Thus of buffaloes, fifteen "large and small hoofs" is the fine. Of this, one half, or forty tickals, shall be given to the owner of the dead buffalo. In the case of goats, the price of one is half a tickal of silver, and the fine is said to be fifty goats; one hundred is also said, but this applies to milk goats, and fifty said of males, Burman or foreign. The fine for all female goats is one hundred goats, or fifty tickals of silver; which is the half of twenty-five; for one male goat, fifty goats, or twenty-five tickals of silver; the half of which is twelve and a half tickals. This (the half) let the owner of the goat have. This is only what regards the fine. Let him also have the full price of the dead one. Thus Menoo, the son of the king of Bymahs, the sage recluse, hath said.

If the receiver in deposit of the animals we have mentioned, shall admit that he has killed and eaten them, let him pay double their price. If he has killed and eaten them and deny that he has done so, and it be proved, let him make compensation in one half of what we have laid down above. If they have not been killed, eaten, secreted, lent, given away, or sent into another district, but have strayed away and are lost; if the owner sue the receiver for killing or secreting them, let him pay the amount he sues for, and have back his own property. If a deposited horse be lent or hired out, and die or is lost, let two horses be given for him. It is also said the owner shall receive his proper price. If the receiver of the deposit admit the fact, let him pay his full price and half as much again. If he be not dead, let the owner have him back and have the full amount of him. If he be sent into another district and die, regarding the price of five horses it is this—a foal, just born, is valued at five tickals of silver; a middle sized horse at fifteen; a larger one at thirty, and a larger still at fifty, and still larger one at one hundred tickals of silver. Of this let the owner have one half, and let him also have the full value of the animal. If in a time of famine the receiver shall admit that, pressed for food, he killed and eat a horse deposited with him, let him pay his full value,

ရှားပါး၍ နှံ့မြင်းကိုမွတ်ငတ်ချင်းကြောင့်သတ်စား မိပေသည်ဖြောင့်လျှင် ထ်မြင်းတံဘိုးကိုပေးစေ။ အပြစ်တွင်လည်းနှစ်ဆတက်ယူ၏နှစ်ဆတက် ယူသည်ကားသုံးဆယ်မြင်း၏အတက်တည်း။ ။အပ်နှံ့သောဆင်ကို သူဘပါးတို့သို့ပေးဌါး၍စီးနင်းတင်ထွန်ရက်လေဖခ့်။သေသော်ဆင်ရင်းတံ သည်အတိုင်းပေးစေ။ အပြစ်ငွေပါးဆယ်လည်းဟူ၏။ အဘယ်ကြောင့် နည်ဟူမူကားမထိန်မဂ္ဂက်ခ္ခင်သောအကြီးပေါ်ပေါ်ထင်ရှားသောကြောင့် တည်း။ ။ဂင်ဆင်တည်ရှိမူအရင်းတိုင်းယူစေ။အခကိုရက်လရှည် သည်အတိုင်းစားစေ။ ။ဂင်အပ်နှံ့ဆင်ကိုအရပ်တပါးသို့ထွန်ရက် စာင်ဌါးရာသေလျှင်အရင်းတိုင်းတန်ရာပေးစေအပြစ်တပိသာလည်းဆင် ရှင်စားစေဟူရာ၌ ဆင်တစီး ကိုနှစ်စီးဆိုချင်းကြောင့် ဆင်ကားမွေစင်ါး ဆယ်၊ တန်သည်ကိုရည်၍ ဆိုသတည်း။ မသေလျှင်ဆင်ရင်းတိုင်ယူစေ။ နေ့ရက်လုတ်ခွန်အခကိုစားစေ။ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

နှံ့သောကျွန်းဆိပ်တို့ကိုအပ်နှံ့ခံသောသူတို့။ မြို့ရှင်မှာသွင်းဆပ်၍ ဟောက်သည်ဆိုမှ အဆပ်ကိုစိစစ်၍ ရလျှင်ကျွန်းဆိပ်အရင်း အတိုင်းအ ရှင်ရင်းရစေ။ ခွာပါကြီးရှစ်ခုလျော်ရစေ။ ကျွမ်ခွာပါကြီးတခုလျှင်ငွေတ ဆယ်၊ နွားမှာခွာပါကြီးတခုလျှင်ငါးကျပ်၊ ဆိပ်မှာတခုလျှင်နှစ်မတ်ကို တွက်၍လျော်စေ။

နှံ့သောကျွန်းနား။ ဆိပ်တို့ကိုအရပ်တပါးပြောင်းထား၍ပြေးခဲ့ သည်ဆို ခဲ့။ ပြောင်းထားကြောင်းကိုဆို ၍ မှန်လျှင်ခွာပါငယ်လေးခုစီလျော်စေ။ ဥစ္စာရင်းကိုလည်းဥစ္စာရှင်ယူစေ။ဟုမြဟ္ဘာမင်း၏သားရင်းဖြစ်သောရှင် ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

ဖြူပြရွာပြည်တိုင်းနိုင်ငံအရပ်တို့၌ဥစ္စာနှုန်ချင်းဝယ်သူ သိသူထင်ဖြစ် ရာ၏။ နှံ့သောဥစ္စာကိုပြန်ပေးရာ၌သူသိသူထင်ဖြစ်ရာ၏။ နှံ့သူစုံမှအအပ်ခံ သူစုံမှာအပ်နှံ့သောဥစ္စာကိုပေးစေယူစေ။ အပ်နှံ့အပေးစကားများ၌ ကြီး မားခိုင်ခန့် လှစွာသော ဓမ္ဓလောကရာဇဝတ်သုံးပါး အကြောင်းကိုသက် သေထုပ်၍ဆိုပေးခဲ့။

၃ ။ဥစ္စာနှုန်ရာ။မနှုန်ရာစိစစ်၍ရဟန်းပုဏ္ဏားဆရာတပြည်သို့တိုတရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။ ရှေးသောအခါဗါရာဏသီပြည်သို့ ပုဏ္ဏားခုနှစ် ယောက်တို့သည်ဖုမ်းတောင်းယာစကားပြုခဲ့ဟုအရပ်တပါး ကလာလပ် ၍ဗါရဏသီမင်းကြီး၏ဌယည်စောင့်အိမ်၌တဲလေ၏။ ဖုမ်းတောင်းယာစ ကားပြု၍ ငွေချောက်ရာရသတည်း။ တယောက်တရာ စိမရသေးသော ကြောင့်အထုပ်ပြု၍ဥယည်သည်ထွက်ငွေချောက်ရာကိုနှုန်ထား၍။ ဤပါတို့

and double the value is the fine; as regards double the value, it is meant of (the average value) a thirty tickal horse. If a deposited elephant be lent or hired to a third person, and he shall ride, load, or put him in the plough and he die, let his full price be paid, and fifty tickals of silver may be inflicted as a fine. Why is this?—because it is a large and remarkable animal, and cannot be secreted. If it be not dead, let the owner have the full price and amount of the hire. If he be hired out of the district for burthen or the plough and shall die, let the receiver pay his full price and one hundred tickals; that is because two are to be restored for one, and an elephant just born is valued at fifty tickals. On this ground (one hundred) is laid down. If he do not die, let the owner have his full price and the amount of hire for the time he has been worked. This the sage recluse said.

If a person who has received buffaloes, cattle, or goats in deposit, shall make them over to his creditors in payment of his debts, and say they are lost; if this be proved, let the owner receive them back, and let him receive "eight large hoofs" as a hire. A "large hoof" buffalo is valued at ten tickals, a goat at half a tickal, an ox at five tickals. At this rate let the calculation be made.

If the above animals shall be removed into another district, and the receiver of the deposit shall say they have run away, and it is proved that they have been removed, let him pay a fine of four "small hoofs," and let the owner have back the animal originally deposited. This the son of the king of Bymahs, the sage recluse, hath said.

In any city, village, or country, when property is deposited there must be witnesses; and also when it is returned (to the depositor.) When the depositors and receivers are all present, let the deposited property be given and received. I will relate a case which is beautifully in accordance with the sacred book, the customs of the world, and the orders of princes.

3d. The case of the Bramins, the Rahan teacher and his pupil, decided after inquiry as to the deposit.

Oh excellent king! in former times seven Bramins came from a distant country to Benares, to exercise their calling of wandering mendicants, and took up their abode in the house of the king's gardener. By begging they obtained six hundred pieces of silver; but as this was not one hundred for each, they made it up into a bundle and deposited it with the gardener's wife, (saying,) "this is the property of us seven; let it only be given

ခုနှစ်ယောက်ဥစ္စာကို။ ငါတို့ခုနှစ်ယောက်ညီမှပေးပါ။ ငါတို့ခုနှစ်ယောက်
မညီဘဲကိုမပေးနှင့်ဟုဆို ၍ အပ်ခဲ့၏။ ဥယည်သည် လင်မယား လည်း
ကောင်းစွဟုဝံ့ခံပေ၏။ ထိုသို့ဆိုလျှင်ပုဏ္ဏား ခုနှစ်ယောက်သွားလေကုန်၏။
ပုဏ္ဏားငယ်တယောက်မှကားခရုသင်းကိုမှေ့ကျွန်ပြု၍ထားခဲ့၏။ တခေါ်မ
ကသောအရပ်သို့ရောက်မှခရုသင်းမှေ့ရစ်ခဲ့သည် ဤတွင်ရပ်ပါ လင့်ဟုဆို
၍ပြန်လေ၏။ ထိုသို့ပြန်လပ်သော်ဥယည်သည်တို့လည်းပုဏ္ဏားငယ်ကို
မေးလင့်၏။ ပုဏ္ဏားငယ်လည်းဆိုပေ၏။ အချင်ဥယည်သည် ၄ခင်းပွန်း
ပုဏ္ဏားတို့ဆိုသည်ကား။ ငါတို့ပြန် ရသည် မှုလည်ရှိ၏။ မပြန်ရသည်မှု
လည်ရှိ၏။ ငါတို့ဥစ္စာပြန် ယူခြေဟုဆိုသော့ကြောင့်ယူလာရသည်။ အ
လျှင်ပေးလိုက်ဟုတောင်း၏။ ဥယည်သည်လည်းပုဏ္ဏားချောက်ယောက်
တို့ရပ်လင့်သည် ကိုမြင်၏ရပ်၍နေလင့်သောပုဏ္ဏားတို့သည်။ ခရုသင်းမှေ့
သည်ကိုထင်ရှိုး၍ပုဏ္ဏားငယ်လျှင်စေဟုလက်ရပ်၏။ ပုဏ္ဏားငယ်လည်း
အချင်းဥယည်သည်ထိုကခင်းပွန်တို့လျှင်လျှင်လာခဲ့ဟူ၍ လက်ရပ်သည်
ကိုမမြင်ပါလော လျှင်လျှင်ပေးလိုက်လော့ ဟုဆို၏။ ဥယည်သည် လင်မ
ယားတို့လည်းပုဏ္ဏားတို့လက်ရပ်သည်ကိုမြင်၍။ အဟုတ်အမှန်ထင်ရှိုး၍
ရှုံ့သောဥစ္စာထုပ် ကိုအလျှင်ပေးလိုက်ချေ၏။ ပုဏ္ဏားငယ်ဥစ္စာထုပ်ကိုယူ၍
သွားလျှင်လေ၏။ ပုဏ္ဏားချောက်ရောက်တို့လည်း ပုဏ္ဏားငယ်လာလပ်
သည်မြင်လျှင်မင့်ဘဲသွားနှင့်လေ၏။ ပုဏ္ဏားငယ်လျှင်လျှင် လိုက်ချွန်ပြု၍ခ
ရီးကြောင်းလွှဲ၍သွားလျှင်လေ၏။ ပုဏ္ဏားတို့ချောက်ရောက်သည်လည်း
ပုဏ္ဏားငယ်လာလပ် သည်ကိုမမြင်လျှင်ဥယည်သည်တို့အိမ်သို့တဖန်ပြန်
၍မေးကုံ၏။ အချင်းဥယည်သည်တို့ပုဏ္ဏားငယ်တယောက်မလာတကား
ဟုမေး၏။ ဥယည်သည်လည်းအရှင်တို့ကလျှင်လျှင်ပေးလိုက်ဟုတောင်း
လာသည်။ ထိုပုဏ္ဏားငယ်တောင်းစည်လည်းရှင်ပုဏ္ဏားတို့သည်လျှင်စေ
ဟုလက်ရပ်သောကြောင့်ဟုတ်မှတ်ရှိုး၍ အကျွန်တို့လည်းပုဏ္ဏားငယ်ကို
ပေးလိုက်ပေ၏။ ပုဏ္ဏားငယ်ထိုဥစ္စာထုပ်ကိုယူ၍သွားခဲ့ပြီဟုဆို၏။ ထိုစ
ကားကိုကြားလျှင်ပုဏ္ဏားတို့ဆို၏။ ငါတို့ယူခြေဟုမစေ။ ချင့်ခရုသင်းမှေ့
သည်ဟုယူမည်ပြန်လေသည်။ ငါတို့ခုနှစ်ယောက်ညီမှပေး ဆိုသည်မဟု
တ်လောထိုသို့ဆိုလျှက် ဥယည်သည်ငါတို့ဥစ္စာကိုပုဏ္ဏား ငယ်တရောက်
တည်။ တောင်းလှည့်ရောကိုပေးလိုက်ကောင်းခဲ့လော။ ဥယည်သည်ကိုအ
ရေးလိုကုံ၏ တရားဆင်ခဲ့ဟုဗာရာ ဏာသိမင်းကြီးသို့ သွားကြလေကုံ၏။
ဗာရာဏာသိမင်းကြီးလည်း။ ဥယည်သည်နှင့်ပုဏ္ဏားတို့လာသည်ကိုမြင်
လျှင်ဖာဘယ်ဆိုဘွယ် ရှိကြသနည်းဟု မေးတော်မူ၏။ ပုဏ္ဏားတို့လည်း

up when all seven are present." The gardener and his wife bound themselves in a firm promise that it should be so, and the seven Bramins went away. One young Bramin left his shell in the gardener's house, pretending to have forgotten it. When they had gone a little way, he said, "wait here; I have forgotten my shell;" and returned. When he reached the house, the gardener immediately asked the reason of his return. He said, "friend gardener, my friends say, 'we may, or we may not return here; our property had better go with us,' and have sent me to bring it. I have come by their direction; make haste and give it to me." Thus he demanded the money. The gardener saw the six Bramins stand waiting; and they, under the impression that the young Bramin had forgotten his shell, waved their hands to quicken him. He said, "friend gardener, see my friends wave their hands to hasten me; make haste and give me the money." Thus he said; and the gardener and his wife, seeing the other Bramins wave their hands, believed what he said, and hastily gave him the bundle that had been deposited with them, and he having taken it walked quickly away. The six Bramins seeing him coming, did not wait, but walked on. He pretended to make great haste, but having left the course of their journey, hastened away. The others, not seeing him coming, went back to the house of the gardener, and enquired thus—"oh friendly gardeners! did not the young Bramin come back here?" The gardener replied—"my masters, the young Bramin came here and said he had been sent to make haste and demand the money; and as ye waved your hands to him, we believed him and gave him the bundle; and on receiving it he went away." When the Bramins heard this, they said—"we did not send him back; he said he had forgotten his shell, and returned to bring it. Did we not say, 'the silver shall only be given up when we seven are present?' Is not this true?—and with these instructions, did you not consider if it would be right to give it up to the young Bramin alone demanding it?" So with this they went before the king of Benares and sued the gardener. When the king saw the gardener and the Bramins come—"what have you to say?"—thus he put the royal ques-

နားတော် လျှောက်ပေ၏။ မဟာရာဇာ မင်းကြီး။ အကျွန်ုပ်တို့ပုဏ္ဏား ခုနှစ် ယာက်သည်အရပ် တပါး ကလာ၍ ဥယည်သည် အိမ်တွင် တဲနေ ပါသည်။ ဖုမ်းတောင်း ယာစကားပြု၍ ရွှေ။ ခြောက်ရာ ရသတည်။ တ ယောက်တရာ မစ္စေသောကြောင့်။ ဥယည်သည်တွင် ရွှေခြောက်ရာကို နှုတ် ပါသည်။ ငါတို့ခုနှစ်ယောက်မည်သော် ၅၂ ရွှေကိုမပေးနှင့် ဟူလျှက်ကျွန် တော်ကျွန်ုပ်ခုနှစ်ယောက်မည်ပဲကိုပုဏ္ဏားငယ်တယောက် တည်တောင်းလျှင် ရောကိုးပေး ငါ့ကိုသည် ပေးရာသည်လောဟု ဥယည်သည်မှာငါ တို့ဥစ္စာရ ကောင်း စိမ့်ဟုအကျွန်တို့ အရေးလိုသည်ဟုနားတော်လျှောက်၏။ ဥယည် သည်လင်မယားကလည်း။ နားတော်လျှောက်တုံ၏ အရှင်မင်းကြီးတို့ခုနှစ် ယောက်ညီမှပေးဟု၍ နှုတ်ပေသည်တည်။ နှုတ် ခဲ့လျှင်ပုဏ္ဏားတို့သွား၍ တခေါ် မာကသောအရပ်တိုင် မှရှင်ပုဏ္ဏားတို့ရပ်၍နေလင့်သည်။ ပုဏ္ဏားငယ်တ ယောက်ကိုမူကား ငါတို့ပြန်ရသည်မူလည်းရှိဘုံ။ မပြန်ရသည်မူလည်းရှိ ဘုံ။ ငါဥစ္စာပါမိပါစေပြန်၍ ယူခြေဟုစေလိုက်၍ ပုဏ္ဏား ငယ် ယူပြန်လာ သည်။ ရှင်ပုဏ္ဏားတို့လည်းပုဏ္ဏားငယ်ကိုလျှင်လျှင် ယူခဲ့လက်ရပ်သည် ပြင်သောကြောင့် ပုဏ္ဏားငယ်ကိုအကျွန် ပေးလိုက်ပေသည် သို့ကိုဥစ္စာရ စိမ့် ယူရှင့်ပုဏ္ဏားတို့အရေးယူဘိသည် ဟုနားတော် လျှောက်၏။ ထိုသို့နား တော်လျှောက်သည်ကိုကြားသော်။ ဗာရာဏသီမင်းကြီးသည်မိန့်တော်မူ ၏ ပုဏ္ဏားတို့ ဥစ္စာကိုဥယည်သည်၌ နှုတ်သောခါငါ တို့ခုနှစ် ယောက်ညီမှ ပေး။ မညီဘဲကို မပေးနှင့်ဆိုလျှက် မင့်ကိုပုဏ္ဏားငယ် တယောက် တည်း တောင်း လျှင်ရာဥယည်သည် ပေးခြေသည် ဥယည်သည် မတတ် လေ ပုဏ္ဏားချောက်ယောက်ရပ်ထင့်ရာသို့လိုက်ပေးကောင်းလေ၏။ ရှင်ပုဏ္ဏား တို့ဥစ္စာကိုဆပ်ပေးစေဟုဗါရဏသီ မင်းကြီး မိန့်တော်မူ၏။ ဥယည်သည် လင်မယားတို့လည်း ပုဏ္ဏားတို့ဥစ္စာကိုမပေးရတတ်သော့ကြောင့် ပုဏ္ဏား ချောက်ယောက်တို့ကျွန်ဖြစ်လေကုန်၏။ ပုဏ္ဏားချောက်ယောက်တို့အမှုကို အလျှည့်အလှည့်လုက် ကြီးခံ ရကုန်၏။ နေ့ရှည်ရက် မှားရှိ လတ် သော်။ ဥယည်သည်မလည်းသို့ပြင်ယမ်ခြင်လတ်တည်းတဆယ် နှစ်နှစ်ရှိလပ်သော် သို့ပြင်ယမ်လည်း၅၂ သို့မေး၏။ သူတကာတို့ကျွန်ဖြစ်သည်ကားအရှင်တဦး တည်းသာအလုပ်အကြီးခံရသည်။ ငမိုင ဗတို့သည်ပုဏ္ဏားချောက်ယောက် တို့၏ကျွန်ဖြစ်၍ တနေ့ တ ယောက် အလှည့်အလှည့် ပင် အလုပ် အကြီးခံရ သည်ကားအဘယ်ကြောင့်၅၂ သို့ဖြစ်ရသနည်းဟုမေး၏။ အမိအဖတို့ လည်း ယခင်နှစ်ဦးဆို ဂျက် စကားကိုသို့ပြင်ယမ်ကားပြန်ကြားပေ၏။ ထိုစကားကို ထို့ပြင်ယမ်ကြားလျှင်ထို့ပြင်ယမ် လည်ပင်ညာမြင့် ကြိမ်၍ ယနေ့ကစ၍ ပုဏ္ဏား

tion. The Bramins represented the case to the royal ear thus: "Oh exalted king and ruler! we seven Bramins came from a far country and lodged in the gardeners' house. By begging, we had obtained six hundred pieces of silver. As there was not one hundred pieces for each, we deposited it with the gardeners, (under an agreement) that if we seven were not present it should not be given up; yet when we were not present they gave it up to the young Bramin deceitfully demanding it. Had they any right to give it up? That we may receive our property from the gardener, is our business." The gardener and his wife replied: "Our lord and king! the Bramins said, when they deposited the property, 'when we seven are present give it,' and went away. When they had proceeded a little out of ear-shot my lords the Bramins stopped, and waiting, sent back the young Bramin to bring the property, saying, 'we may or we may not return here'—the young Bramin returned, and seeing the others wave their hands to quicken him, your slaves gave up the money to the young Bramin. Nevertheless, my lords the Bramins wish to obtain an order that the money may be restored to them." Thus the gardeners represented to the royal ear. Having heard these representations, the king of Benares gave his royal orders:—"when the Bramins deposited their property with the gardeners they said, 'when we seven are present restore the property; if we are not all present do not;' and the gardeners have given it up to the young Bramin alone on his falsely demanding it. The gardeners did not understand that it would have been proper to go to where the six Bramins stood and there give up the property. Let them make good the property of my masters the Bramins." Thus the king of Benares gave his royal order. The gardener and his wife not being able to restore the property to the Bramins, became their slaves, and worked for them by turns. After a length of time the gardener's wife had a daughter. When she was about twelve years of age, she enquired thus; "whilst others are the slaves of only one master, how is it that my father and mother are the slaves of six Bramins, working one day for each by turns?" Her mother and father told her both sides of the case; and she "caught a wise device," and said, "from this day do no more work for

ချောက်ယောက်တို့တွင်အလုပ်အကြီးမခံနှင့် တော့ဟု ဆိုပေ၏။ထိုစကား ကိုကြားလျှင်သို့ငယ်ဆိုတိုင်းပုဏ္ဏားချောက်ယောက်တို့၏အလုပ်အကြီး မခံဘဲနေလေ၏။ အမိအဖတို့လည်းသို့ငယ်ကိုဆီနွှင်လိမ်ပေ၏။ ဖြူညှက် သောအဝတ်အစားတန်ဆာတို့ ကိုဝတ်စေပြီးမှ မင်းကြီးသို့ဆောင်လေ၏။ မိန်မငယ်လည်ကျိုသို့လျှောက်၏။အရှင်မင်းကြီးပုဏ္ဏားခုနှစ်ယောက်သည် ဥစ္စာနှုန်သောအခါ ငါတို့ခုနှစ်ယောက်စေ့မှ ပေးဟူလျှက် မြမြနီစွာဆိုပြီး လျှက်ယခုချောက်ယောက်တည် သာတောင်းဘိသော့ကြောင့်အကျွန်ုပ်ရှေ့ တော်တွင်တရားဆင်ပါဒခ်ီ။ ။ရှေးဆရာတို့ထားသောဂါထာလေးပါ။ ကိုနှစ်လုံးတော်သွင်း၍အောင့် မေးတော်မူလော့။ ရှင်မင်းကြီးနှာစေခြင်း၏ ဟူ၍နှားတော်လျှောက်ပေ၏။ဒုမ္မလသဿဗလံရာဇာ။ ကုမာရာနံ။ရောဒနံဗ လံ။အာကာသံဗလံ။ပဂ္ဂိနံ။ပန္ဓနံဥတကံဗလံ။ ။ဤသို့ရွတ်ပြီးသော် ရှင်မင်းကြီးဒုဗလသဿ။ အားမရှိသောသူ၏ဗလံ။ အားကားရာဇာ။ မင်း လျှင်တည်း။ကုမာရာနံသူငယ်တို့၏ဗလံ။အားကား။ယောဒနံ။ပိုကြွေးချင်း တည်း။ပက္ခိနံ။ ငှက်တို့၏ဗလံ။ အားကား။အာကာသံ။ ကောင်းကင်လျှင် တည်း။ပန္ဓနံ။ငါးတို့၏ဗလံ။အားကား။ဥတကံ။ရေလျှင်တည်း။ ။ထို ကြောင့်ရကားရှင်မင်းကြီးငါတို့ကျွန်ကားအားနည်သည်ဖြစ်သောကြောင့် အရှင်မင်းကြီး ကိုအားပြုပါဒခ်ီ။ တရားဆင်ရုံအသဗျာခြောက် ရာကိုချေး တော်မူပါမှ။အကျွန်ုပ်တရားဆင်ပါရဒခ်ီ။ တရားဆင်၍အောင်မြင်ပြီးလျှင် ခြောက်ရာသောအသဗျာကိုသိမ်းတော်မူပြန်ဟုနှားတော်လျှောက်၏။မင်း ကြီးလည်းထိုမိန်းမငယ်စကားကိုနှစ်သက်၍ခြောက် ရာသောအသဗျာကို ချေး၍မိန်းမငယ်လက်တွင်ထားစေပြီးမှဗာရာဏသီမင်းကြီး ကသံတော် ခေါ်ရယေသော်။ပုဏ္ဏားခြောက်ရောက်တို့သည်လာလတ် ရကားဥယည် သည်တို့၏။ သမီးငယ်သည်ပုဏ္ဏားခြောက်ယောက်သားတို့ကိုမြင်လျှင်။ မင်းကြီး ၌ တော် သို့ဝင် လေ၍ ပုဆစ် တုပ် လက် အုပ်ချီ၍ နှားတော် လျှောက်၏ပညာအရာလောက်ငံ့စွာသောမှောက်တော်ရှင်ရင်းအလောင်း မင်းပုဏ္ဏားတို့ဥစ္စာနှုန်သောခါ။ငါတို့ခုနှစ်ယောက်ညီမှသာ ၅ါဥစ္စာကိုပေး ငါတို့ခုနှစ် ယောက်မည်ညီသော် မပေးနှင့်။ ပုဏ္ဏားတို့ဆိုသည်ဖြစ်သော ကြောင့်။ယခုခြောက်ယောက်ကိုအကျွန်ုပ်တို့ မပေးသာ။ခုနှစ်ယောက်ညီ မှရှင်ပုဏ္ဏားတို့ဥစ္စာကို အကျွန်ုပ်တို့ပေးပါတော့ဒခ်ီ ဟု နှားတော်လျှောက် ၏။ ဗာရာဏသီမင်းကြီးလည်းထိုစကားကိုကြားသော် ဥယည်သည်သို့ မိမ္ဘယေ်ဆိုသည်အတိုင်း ဟုတ်လှပေ၏။ ပုဏ္ဏားတို့နှုန် သောအခါ ငါတို့ခု နှစ်ယောက်ညီမှပေး။ ပါကို့ခုနှစ်ယောက်မည်ပဲကိုမပေးနှင့် ဂတိရင်းရှိ

the six Bramins." Hearing these words, and taking their daughter's advice, they refrained from doing any more work. They anointed her with turmeric, dressed her in fine, white clothes, and putting on her some ornaments, took her before the king, and she there represented—"My lord king! when the seven Bramins deposited their property they distinctly said, 'when we seven are all present give it up,' and now only six of them demand it. Your slave wishes to try the cause in your royal presence. Let four stanzas left by the sages of old, have the royal consideration." She then repeated them. "My lord king! the weak man's strength is the king; a child's strength is crying; a bird's strength is the expanse of the heavens; and a fish's strength is the water." "My lord's slaves are weak, and beg my lord in his strength to lend us six hundred (pieces of silver) to enter this suit. When we have gained, let the royal bounty be recalled, and take back the six hundred (pieces of silver.)" The king of Benares having placed the silver in her hands, sent a royal order for the six Bramins to attend. When the gardener's daughter saw they had arrived, she went into the royal presence, and with bended knees and her joined hands raised, she thus represented: "Oh, most excellent king, who art an incarnation of the god, and most rich in all scientific attainments, when these Bramins deposited the property they said, 'when seven are present only let this property be given up; when seven are not present, do not give it up.' As this is the engagement, we should not now give it up to six. When the seven are present, we will give up our master's property." The king of Benares heard these words; he said, "what the gardener's little woman says is true; when the Bramins deposited their property they agreed that it should only be given up to seven, and without the

ခြေသည် ဖြစ်သောကြောင့် ခုနှစ် ယောက်စေ့မှ ပေးလေ့ ယုဗာရာဏာသိ မင်းကြီးမိန့်တော်မူ၏။ ပုဏ္ဏားတို့လည်း ခုနှစ်ယောက်စေ့အောင်မတပ်ရှိင် သောကြောင့် ဥစ္စာမရတရား ရှိုးချေပြီသတည်း။ ဥယည်သည် လင်မယားလည်း သို့ပြီးငယ်ကျေးဇူးကြောင့် ပုဏ္ဏားတို့ကျွန်အဖြစ်မှလွတ်လေသတည်း။ ထိုသို့လွတ်လေပြီးသော် သို့ပြီးငယ်သည် ၅ သို့ဆို၏။ မင်းမျှားခိုးမျှားမူးမတ် တကာတို့သိစေသောဟုတိုင်ကြား၏။ ခပ်သိမ်းသော မူးမတ်မင်းမျှားအ ပေါင်းတို့လည်း ၅ မိမွှငယ်အလွန် လိမ္မာစိတ်ဖြာ ခွဲချမ် တရားတတ်ဉတ ကား။ ၅ သို့သောတရားကိုဆင်တတ်ပေ၏ဟူ၍ ဦးရစ်ပုဆိုးစသည်တို့ဖြင့် ပူဇော်ကုံ၏။ ဥယည်သည်သို့ပြီးမိမွှငယ်သည်လည်း ချောက်ရာ သောဥစ္စာ တို့ကိုချိမ်၍။ မှောက်တော်ဘုရားကျေးဇူးတော်အားဖြင့် ၅ ဥစ္စာကိုအခွဲမှ ၅ တရားအောင်သည် ဖြစ်သောကြောင့်။ အကျွန်ုပ်တို့ကား ကျွန်တော်ပြစ် ပြန်၏ဟူ၍ဥစ္စာထုပ်ကိုထိုမင်းကြီးအားနှင်းပြန်လေ၏။ မင်းကြီးလည်း ၅ မိမွှငယ် သည်ကား တရား အရာတတ် လိမ္မာ၍ အလွန်တရာ ဆင်ပေတတ် သည်ဖြစ်သောကြောင့် ချင့်ကိုလျှင်မိဖုရားမှောက်ထိုက်စွာ၏ငါ နှင့်ပေါင်း တော်သည်ရှိသော် ခပ်သိမ်းသောပြည်သူတကာတို့၏ ခီးပွားချမ်သာတိုး တက်ရာ၏ဟူ၍။ မဂ်လာသဘင်စီရင်ပြီးသော်။ ၅ စ်သောင်းအဖျားမိဖုရား ဟုဘိသိတ် မှောက်လျှင်းလေ၏။ ထိုကြောင့်မင်းကြီး ဘဏ္ဍာကာရိကဖြစ် သောအိမ်ရှင်တို့သည်။ နှံ့သောသူတို့အစုံယူလာမှပေးရသတည်း။ နှံ့သော ဥစ္စာကိုယူတုံသော်လည်း ကောင်းစွာယူရာ၏ဟု ဗြဟ္မာမင်း၏ သားရင်း ဖြစ်သောမနုမည်သော ၅ ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

တနည်းတုံတရားစမ်ရာလှည့်ဖျားဆောင်သောဥစ္စာတွင်အမှန်ဖြစ်ပြန် ရသည်အကြောင်းကိုပုံသက်သေဆိုပေတုံ၁ခ့ဲ။

မင်းကြီး ၅ ရှေးသောအခါ ရဟန်းတယောက်မှာ တပြည့် ရာဟူလာ ၅ ရှိသ တည်း။ ထိုတပြည့်အမိတွင် တံဆိပ်လက်ရာမှတ်သား၍ ၅ ဥစ္စာထုပ်ကို နှံ့ ပါသည်။ ထိုနှံ့သော ၅ ကိုယူ၍ ခဲမကျေးနှိုးအစားလဲ၍ တံဆိပ်လက်ရာမှတ် သားသောအတိုင်းထားပြန်လေ၏။ ထိုအ ၅ ရှင်လင်ကြာမြင့်မှလိုရ်ိတောင်း လပ်သော်။ တံဆိပ်လက် ရာမှက်သား သည်အတိုင်း ပေးလိုက်သတည်း။ ကြောင်းသို့ရောက်မှဖွင့်၍ကြည့်သော် ၅ ကားမမြင် ခဲမကျေးနှိုးကိုသာမြင် ၏။ ထိုသို့မြင်လတ်သော်တကာမကို။ တော်တော်လျှားလျှား မှတ်၍ငါ နှံ့ ထားပါသည်။ ၅ သည် ၅ ကားမဟုတ် ခဲမကျေးနှိုးနှိုးဖြစ်ခဲ့၏တကားဟုမ သက်မသာ။ ငါ နှံ့သောခါလည်း သိမြင်ပါသောသက်သေ သာမိကမ ၅ ရှိပါ ခြေသောကြောင့် တရားဆင်ဘိမူကား တရုံးမဖြစ်ကောင်းခဲ့။ တရားဖြစ်

presence of seven it should not be given up. As this was the original agreement, when the seven are present let it be given up." Thus the king of Benares gave his royal order; and as the Bramins could not get the seven present they did not get the silver, and lost their cause, and the gardener and his wife, by the favour of their little daughter, were released from their bondage to the Bramins; then the little daughter said: "Oh lords and chiefs, take note of this (decision.)" Then all the chiefs, lords and ministers said—"this young woman is wise beyond compare, and learned in the laws, and puts a case with the greatest skill." So they all made her offerings of their head dresses and other things, and she, having weighed the six hundred pieces of silver, said, "by means of my lord's favor we have entered our suit with this money and gained our cause, and we again become the royal slaves;" so she returned the money to the king. To this the king—"because this little woman is learned in the law beyond all others, she is most fit and worthy to be made a queen. When she is associated with me, the country will increase in wealth and happiness." So he ordered the propitious ceremony, and raised her by bithik above his eighty thousand queens. "From this, oh king! the receiver of deposited property should only give it up when all those who deposited it come for it, and it should be taken over most carefully, and properly." This the sage recluse Menoo, the son of the king of Bymahs, said.

I will record an instance where false goods were substituted, and the proper ones recovered.

Oh king! in former times a Rahan had a disciple called Yahoola, with whose mother he deposited a sealed packet of gold. She having taken out the gold and put in lead and copper, replaced the seal as before, and put the packet back in its place. After some time, when the Rahan asked for his gold, she gave him the packet sealed as it was. When he reached the convent he found no gold, but only lead and copper. When he saw this, he reflected, "thinking the woman honest, I deposited gold with her, and now I have received lead and copper.' He was disturbed in his mind. "When I deposited it (he reflected,) I had no witness; if I go to law with her, I can do nothing;

အောင်အဘယ်သို့ကြောရခဲ့နည်းဟု အောင့်မေ့လပ်သော် နှုံပါသောရှေစင်စစ်ကိုကားတပါးသို့ဝှက်၍ခဲမကျေးနိုကိုအစားတည့်ဘိသော် ရှေသည်ခဲမကျေးနို မဖြစ်ပဲကို ဖြစ်ဘိသော ပုံနှင့် ညီစွာ တရားဖြစ်အောင် ကြံခဲ့ဟု။ မျောက်တခုကိုရအောင်ပြု၍ထားသတည်း။ ထိုမျောက်ကိုရဟူလာဟုအမည်မှည့်သတည်း။ ထိုမျောက်ငယ်ကိုရဟူလာဟု ခေါ်ဝေါ်ခြင်းဖြစ်စေသတည်း။ မျောက်ငယ်လည်းကြင်လည်သည်ဖြစ်၍ ရဟူလာခေါ်လျှင်လာလတ်သတည်း။ ထိုအခါ ရှင်ငယ်ရဟူလာကို တပါးသော အရပ်သို့ဝှက်ထားလေ၏။ မျောက်ကို တမူကား ရှင်ဖြစ်သော ရဟူလာ အစားကြောင်းမှာထားမှ ရှင်ငယ်မိဘကိုခေါ်ခြေစေ၏။ လာလတ်လျှင်မျောက်ကို ရဟူလာဟုခေါ်၏။ ထိုသို့ခေါ်လျှင် မျောက်ငယ်ကလည်းကြင်လည်သော အားဖြင့်ထိုအရှင်သို့လာလတ်၏။ ထိုသို့မျောက်ငယ်လာလတ်သည်ကိုမြင်သော်ရှင်ငယ်မိဘလည်းအကျွန်ုပ်သားရဟူလာအဘယ်မှာရှိတုံသနည်မေးလျှင်၏။ ထိုအရှင်လည်း ငတကာ သားရဟူလာသည် မျောက်ဖြစ်ခဲ့သည်။ သည်မျောက်သည် ငတကာသားရဟူလာမဟုတ်တုံလောဟုဆို၏။ ထိုစကားကိုကြားလျှင်အကျွန်ုပ်တို့သည်သခင်ဘုရားတွင် အကျွန်သားသည်ကျေးဇူးပညာ တတ်လိမ္မာပါစေအပ်ထားပါသည်။ အကျွန်သားရဟူလာသည်လူစင်စစ်တကား။ လူသည်အဘယ်ကြောင့် မျောက်ဖြစ်လေခဲ့နည်းဟုဆို၏။ ထိုအရှင်ဆိုတုံပေ၏။ ငတကာတွင် နှုံသောဥစ္စာသည်ရှေစင်စစ်တကား ရှေစင်စစ်သည် အဘယ်ကြောင့် ကျေးနို ခဲမဖြစ်ကောင်းခဲ့နည်း။ ထိုသို့ဖြစ် သည်ကို ထောက်သော် ငတကာသား ရဟူလာသည် မျောက်မဖြစ်ကောင်း လေလောဟုညင်းခုံကြ၏။ ထိုသို့ညင်းခုံကြသောတရားကိုပညာရှိသောတရားသူကြီးသည်၌သို့ဆို၏။ ကျေးဇူးပညာအတတ်အလိမ္မာသင်ပါစိမ့်မည်ဟုအမိအဘတို့အပ်ထားပါသည်ဖြစ်သောကြောင့်ထားရာတွင်လူမျောက်ဖြစ်ခဲ့သည်လည်းမဖြစ်ကောင်း။ လူဖြစ်ပြန်ပစေ။ တကာဥပါတော်တော်လျှားလျှားမှတ်၍ ရှေစင်စစ်ကို နှုံပါသည်။ နှုံထားပါသော်တကာလက်တွင် ရှေသည်ခဲမကျေးနိုဖြစ်ခဲ့သည် မဖြစ်ကောင်း။ ခဲမကျေးနိုရှေစင်စစ်ဖြစ်ပြန်စေဟု ဆုမ်းဖြတ်လေသည်။ ထိုသို့ဆုမ်းဖြတ်သောအတိုင်းရှေစင်ကိုပေးရခြေ၏။ ထိုအရှင်လည်းရှေစင်ကိုရ၏။ မျောက်ကိုတပါးထား၍ ရဟူလာမျောက်ဖြစ်ယည်ကား လူဖြစ်ပြန်ပြီ ဟု အမိ အဖကိုပေးပြန်သတည်း။

၅။ အရာကားပရိရယ်ပြု၍ နှုံသောဥစ္စာ မဆုမ်း ရပြန်လေ သတည်း။ ပုဏ္ဏားခုနှစ်ယောက်တို့တရားမှာသော်ကားခုနှစ်ယောက် မစ္စေ့ရှိင် သော့

how shall I make a case of it? The pure gold I deposited has been concealed somewhere, and this lead and copper put in its stead. Gold does not change into lead and copper, but I will act as if it did." So he got a monkey and called it Yahoola. By habit when Yahoola was called the monkey came. He then concealed Yahoola, put the monkey in his place in the convent, and caused his parents to be called. When they arrived he called, "Yahoola!" and by the force of habit the monkey came to its master. When the parents saw the little monkey they said, "where is our son Yahoola?" The master said, "my people's son has become a monkey. Is not this him?" When they heard this they said, "we placed our son with my lord to be instructed in knowledge and wisdom; our son Yahoola was a true man; how can a man become a monkey?" The master then said, "the property I deposited with my people was pure gold; why should that become lead and copper? As that was changed, cannot my people's son Yahoola change into a monkey?" Thus they argued, and a man, wise in the law thus decided: "The parents placed their son to be instructed in wisdom and knowledge; he ought not to become a monkey; let him again become a man. The (Rahan) deposited pure gold in the hands of his people, thinking them honest; it has become lead and copper, which it ought not to have done. Let the lead and copper become gold." Thus he decided, and accordingly they had to return the pure gold, and the owner having got it sent away the monkey, and saying, "Yahoola from his state of monkey has again become a man," he restored him to his parents.

In this case, by this device, he did not lose his property, but recovered it. In the case of the seven Bramins, as they could

ကြောင့်။ ချင့်တို့ဥစ္စာမရဆုမ်းချေသည်။ ။ဥယည်သည်လင်မယား ဝန်လွတ်လေသတည်း။ ။ထိုကြောင့်အကြင်တရားသူကြီးတို့သည် ဥစ္စာနှံ့သောတရားတို့ကိုနှက်နဲ့သိမ်ရွှေ့စွာ။ ဆင်ချင်ရေ၏ဟုဗြဟ္မာ မင်း၏ သားရင်းဖြစ်သောမနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။ ။ဥစ္စာနှံ့ သောတရားကားပြီး၏။

၄ ။သုဥစ္စာကဲ့ရဲ့ကားလူကိုအရောင်အဆင်းဖျက်၍ရောင်းသော်။မဖျက် မဆိုးရောင်းဝယ်သောတရား။

သုဥစ္စာကဲ့။ ရဲ့ကားလူကိုအရုပ် ဖျက်မဖျက် ရောင်းစား သောတရား ကား။ သုဥစ္စာကဲ့ရဲ့ကားလူကို အရုပ်အဆင်းဖျက်၍ ရောင်းစားသည်။ ရောင်းသူဝယ်သူအညီလျော်သင့်သည်။ဆလျော်သင့်သည်။ အပြစ်လွတ် သင့်သည်။စကားကိုဆိုလိုခဲ့သောဂါထာမြွက်တည်။

ယောဂဟေ့တွား။ပရေဟတ္ထေပိကိုနေယျအသက္ခိတောဇာနိတ္ထာပိ။ အ ဇာနိယာ ရူပညွှဝပိနာသယေ။ ။ယောအကြင်သူသည်။ပရ ဟတ္ထေ။သူတပါးတို့၏လက်၌။ဂဟေ့တွား။ယူ၍။အသက္ခိတော။ရှိကပ်ခဲ့။ ဇာနိတ္ထာပိ၊ သိစေမူလည်းကောင်း။ပိကိုနေယျ။ရောင်းဘိခဲ့။ ရူပညွှဝ။ အဆင်းကိုလည်းကောင်း။ဝိနာသယေ။ဖျက်ဆီးဘိခဲ့။ သေသား။ ထိုသူတို့ကို ဝိနိစ္ဆယျေ။ဆုမ်းဖြတ်ရ၏။

မြတ်သောမင်းကြီး၌သို့ဆိုသော့ကြောင့်။အရှင်ရှိသောဥစ္စာကိုအရှင် မသိယူ၍။ရောင်းဘိခဲ့။ အရှင်တွေ့လေသော်။ ထိုဥစ္စာအလျှောက်။ အ တက်လျော်စေ။ ။ဥစ္စာကိုယူ၍အရုပ်အဆင်းဖျက်ဘိခဲ့။မရောင်း စားမှီလက်တွင်တွေ့လတ်သော်။အတက်အတိုင်းလျော်စေ။ ရောင်းစားခင် ၌ဝယ်သူလက်တွင်တွေ့လပ်သော်။ ဝယ်သူတို့က။ အတက်အတိုင်းလျော် စေ။သုဥစ္စာကိုယူ၍ရောင်းဘိခဲ့။ ဝယ်သောသူသည်လည်း။ အဘိုးနည်း လည်းပေးခဲ့။ သက်သေလည်းမရှိခဲ့။ အရုပ်အဆင်းကိုလည်းဖျက်ဆီး ခဲ့။ ရောင်းသူကားမိုးတက်တဝက်လျော်စေ။ ဝယ်သောသူကားအတက် လျော်စေ။ အဘယ်ကြောင့်ရောင်းသူအတက်တွင်တဝက်ဖြစ်သည်။ ဝယ် သူကားအတက်အတိုင်းလျော်ရလေသနည်းဟူမူကား။ ရောင်းသူ မိုးမှန်း သိ၏။အရုပ်အဆင်းမဖျက်။အဘိုးနည်းနှင့်ဝယ်သူအရုပ်အဆင်းဖျက်ခြေ သောကြောင့်တည်း။

အဘိုးထိုက်တံ့အောင်ဝယ်ခဲ့။ဝယ်သောအခါသူသိသူမြင်မရှိခဲ့။အ ရုပ်အဆင်းကိုလည်းမဖျက်မူကားရောင်း သူလည်း တဝက် ဝယ်သောသူ လည်းတဝက်မိုးတက်တွင်လျော်စေ။

not all be produced together, they did not recover their property, but lost it, and the gardener and his wife got rid of their burthen—for this reason, any judge in a suit regarding deposited property, must well, coolly, and deeply consider. Thus Menoo, the son of the king of the Bymahs said. End of the law of deposits.

4th. Altering the appearance of buffaloes, cattle, or of men, the property of another, and selling them; also selling or buying them, without altering their appearance.

Of the case when the property of another, buffaloes, cattle, or men, is sold, whether its appearance has been altered or not; when the property of another person, buffaloes, cattle, or men, is altered in appearance and sold by any one, (the law) when the buyer and seller shall equally make restitution—when they shall pay different portions—and when they shall be held free of blame, this (Pali) stanza sets forth the "shadow."

If any one shall take the property of another, conceal, and sell it, whether he knew it or not, and whether he alter its appearance or not, he may be judged.

"Oh excellent king! because it is thus said, if any one shall take property which has an owner and without his knowledge sell it, when he finds it out let (the seller) make restitution according to the nature of the property. If he shall have altered its appearance, and it be found in his possession before he can sell it, let him make restitution according to the scale laid down (for theft.) If they are found in the possession of the person who has bought them, let the buyer, according to the scale, make restitution. If any one shall take the property of another and sell it, if the buyer get it below its value, without witnesses, and alter its appearance, let the seller pay one half the amount laid down as the fine for theft, and the buyer the full amount of the same. Why is this—that the seller shall pay only half, the buyer the whole? It is thus because the seller knew he had stolen it, but did not alter its appearance, and the buyer who got it below its value, did so.

If it shall be bought for its value, and there be no witnesses to its sale, but the appearance not altered, let the buyer and seller each pay one half the amount taken from a thief.

အကြင်သူသည်သုဉ္ဇာကိုမိုး၍ရောင်းစားခဲ့။ ဝယ်သောသူလည်းရုံ
ရာသောသူတို့မျက်မှောက် အဘိုးထိုက်တံအောင်ဝယ်ပေခဲ့။ ဉ္ဇာသခင်
လည်းဝယ်သောသူလက်တွင် တွေ့လေမူကား ရောင်းသူကိုလည်း ညွှန်ပေ
ရာ၏။ရောင်းရင်းသူမရမတွေ့နိုင်သည်ဟု ဝယ်သူ၌ခိုးဖြစ်မရှိရာ။အဘယ်
ကြောင့်နည်းဟူမူကား။သူထင်သူသိအဘိုးတံရာဝယ်သောကြောင့်တည်း။
ရောင်းရင်းသူကိုတွေ့မူ ဝယ်သောသူဉ္ဇာမဆုမ်းရေအဘိုးကို တောင်းပြန်
ရာ၏။

အကြင်သူသည်။ရုံရာသောသူတို့မျက်မှောက်အဝယ်။ အဘိုးလည်းမ
တံ။ အနည်းအပါးဖြင့် ဝယ်ခြေမူကား။ သိရောင်းသိဝယ်သို့ ရောက်ခြေ
သောကြောင့်။ခိုးတက်တွင်တဝက်လျော်စေ။ဝယ်သောသူဉ္ဇာလည်းဆုမ်
စေ။ဤကားရောင်းသူကိုမတွေ့။ဝယ်သူလက်တွင် သခင်တွေ့သောစကား။
သူသိသူထင်မဟူခြေသောကြောင့်တည်း။

လူကိုခိုးရောင်းခိုးဝယ်အတက်မှာ။ လူတယောက်ကိုနှစ်ယောက်တံ
ဘိုးအတိုင်းလျော်ပြစ်တည်း။ ။အကြင်ရောင်းသောသူသည်။ မွတ်
ရှားပါး၍အသေးအဘိုးဆုမ်းသည်။ပေါက်ဖော်ဦးရိုး အရိုးဘကြီးမိတ္တေ
စသည်တို့၏ သားသမီးကျေးကျွန်ကိုရောင်းချင်း၌ ခရိုးဝေး သွား၍ လည်း
ကောင်း။ရပ်ရွာတွင်နေသော်လည်းကောင်း။ရောင်းစားမိခဲ့။ဝမ်းစာမကုံ
၍ရောင်းမိချင်းဖြစ်သည်။ခိုးတက်မစားသာ။ သားသမီးကျေးကျွန်မှန်သမျှ
ကိုအရင်းအတိုင်းပေးဆပ်စေ။ အပြစ်မစားသာ။ ဝယ်သူမှာအမျိုးရင်းမ
ဟုတ်ခြေအပြစ်ကိုစီရင်သတည်း။ ပေါက်ဖော်သားချင်းဘေးဘိုးဆုံသည်
ကိုအလျော်မရှိ။ ရည်၍ရောင်း စားချင်းမှာဉ္ဇာရင်းအတိုင်းလည်းပေး
စေ။ခိုဖြစ်မှာလည်းဉ္ဇာမျိုးအတိုင်းအပြစ်ကိုပေးစေ။ ။ရာသည်ကား
အမျိုးကိုမစောင့်ချင်းကြောင့်တည်း။အမြို့းတော်သောသူသည်သားချင်းမိ
ဘချင်းပေါက်ဖော်ကိုကားမပေး၍သန္ဓေရှိသော်မနေရှောင်ထွဲ သော်ကား
သားထွဲသားထိန်းကျွန်ပေးစေ။

သန္ဓေမရှိမယားမမြောက်မချင်းမကပ်နေသောသူတို့မှာအမျိုးမစောင့်
ဖြစ်သည်။ငွေစင်တရာပေးစေ။ ။အမျိုးမစောင့်ရောက် သည်အချက်
နှင့်ဆိုသည်။

အမျိုးရင်တို့မင်းမှုခိုးပြစ်ရှိလျှင်တယောက်ကြောင့်အမျိုး ယူသမျှခံရ
သည်ကိုထင်ချင်ရာ၏။ တကြိမ်နှစ်ကြိမ်သုံးကြိမ်မြောက်ကျင့်သော်အပြစ်
အတိုင်းလျော်စေ။

ပေါက်ဖော်သားချင်း တို့ကိုထိမိုက်ရာလက်လွန် ၍သေလျှင် အလျော်

If any man take the property of another and sell it for its full value in the presence of respectable witnesses, and the owner shall discover it in the possession of the buyer, he must point out the seller, but he shall not on the ground of not being able to find him, be held guilty of theft. Why is this?—because he bought the property at its full value in presence of witnesses. If the seller be found, the buyer shall not lose the property; he has a right to sue him for the recovery of its price.

If any one shall buy property for less than its value, and not before respectable witnesses, because this is equivalent to buying goods knowing them to be stolen—let him pay half the fine on a thief, and let him lose the price of the thing bought. This is when the seller is not discovered, but the owner of the thing finds it in possession of the buyer, and he can produce no witnesses.

In case of stealing and selling, and stealthily buying a man, the fine on the thief is two for one. If any one being starving sells a descendant of his own ancestors, a relation his uncle by the mother's side, his aunt by the father's side, his uncle by the father's side, his aunt by the mother's side, or any such relation, whether it be to a distant part of the country, or in their own village, it being done because he (the seller) was in want of food, they (relatives) shall not have the price as for a theft, but let him (the seller) restore the true child or slave. They shall not have the fine. If the buyer was not of the same family he may be fined. If (the seller,) trusting to there being no fine for selling a relative shall sell them, let him restore the person sold and pay the fine for theft with reference to him, because he has not regard for his family.

If any man, without being given in marriage, shall get his cousin or other relative with child, and will not marry her, but keeps out of the way, let him give a slave to take care of the child.

If she be not with child and he (having had connection with her,) refuse to make her his wife, he is disregardful of the honor of his family; let him be fined one hundred tickals of pure silver. This is said because he has no regard for his family.

As amongst near relations, when one has committed an offence against the king, (treason, rebellion,) the whole family are liable to punishment. The case may be considered; if the offence have been committed once, twice and thrice, let the fine be as laid down.

In a quarrel amongst relatives, when one has been killed,

ကင်းစေ။ ။သေသူသားမယားမိဘတို့ကိုတသက်ကြေးစေ၊တင်ပြီ၍ လည်းဆပ်စေ၊သင်ကြိုဟ်စာရိတ်ခံစေမှအမျိုးစောင့်မည်သည်။

၅ ။သားသျှီးကျွန်ကိုခိုးရောင်းသောတရား။

ပေါက်ဖော်မိဘတွင်း သင်တို့သားသျှီး တို့ကို အမျိုး မစောင့် ရောင်းစားသည်ကိုခိုးတံလျှော်စေ။ သားချင်းဖြစ် သည်မဆိုသာဟုမြဟ္ဘာမင်း၏။သားရင်းဖြစ်သောမနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၆ ။ကျွန်ကားသက်ရှိသက်ခဲ့ဝင်သည်ကောက်ရသည်သူခိုးဖြစ်သင့်မဖြစ် သင့်တရား။

အကြင်သူသည်ဥစ္စာကျမ်ဟောက်လေ၏။ ဥစ္စာရသလောဟုမေးခြင်း၏။ မရဟုက်သောသူတို့ကားအရလည်းမစားရရာ။ ရသောဥစ္စာအတိုင်း လည်းပေးစေ။ ၎င်ရရင်းကိုလည်းလျှော်စေ။

လူတည်ကောက်ရမှုကား။အရွေးတကျပ်စားအပ်၏။ ကျွဲကောက်ရမှု။ ခွဲစားရအပ်၏။ကျွန်းကောက်ရမှုကား၊တမတ်စားအပ်၏။မြင်းကောက်ရမှု ကား၊တကျပ်စားအပ်၏။ဆယ်ရက်ကိုးရက်မွေးဖွားသည်ကျွဲကျွန်း မြင်းဖြစ် လျှင်အကောက်မစားရရာ။အင်တံသောကျေးဇူးဆပ်စေ၊အရောင်အဆင်း မဖျက်အပ်။အရောင်အဆင်းဖျက်၍။ပြိုကိုရှိုးမိခဲ့။နှားကိုလည်းလှီမိခဲ့။ အသင်းကိုမှုလည်းကွပ်ဘိခဲ့။ ခိုးတက်လျှော်စေ။ အကောက်မတတ်ကသူ ခိုးဟူ၏။အခိုးတတ်ကအကောက်ဟူ၏ဆိုရာ၌။ဝေါ်မှတ်ရှားပါး၍ခိုးစား မိသည်ကို၊အရှင်အားမှားရွင်းလေသည်အဖြောင့်တည်း။စကားရောက်မှု ကားအရင်းတိုင်းယူစေ။အတက်မစားရာသည်ကိုရည်၍အခိုးတတ်သော် အကောက်ဟူသတည်း။ ။ကောက်ရသောကျွဲကျွန်းတို့ကိုပြည်ခိုးရွာ သူကြီးတို့ကိုတိုင်ကြားအပ်၏။ ၎င်ကိုယ်တည်းမတိုင် မကြားမိသော်ရွာ တွင်စုံရာတို့ဝယ်ပန်ကြား၍ထွန်ရက်ရာ၏။အရှင်တည်ပေါ်မှုကား အရွေး စားအပ်သတည်း။

၇ ။ကျွေးခိုးရဝေသင့်မဝေသင့်တရား။

သူတယောက်ကျွေးခိုးရခဲ့ပြည်ရှင်မင်းတို့မေးသော်မရဟုဟုက်ကွယ်၍ ဆိုမှုကား။ ထိုရသောဥစ္စာကိုအကုန်ယူအပ်၏။ မဟုက်မဂ္ဂက်တည်ဆိုမှု ကား။ထက်ဝက်ပေးအပ်၏။ကျွန်သည်ကျွေးခိုးရခဲ့၊အရှင်အကုန်ယူအပ်၏ သားသျှီးကျွေးခိုးရခဲ့။ မိဘယူအပ်၏။ တပြည်သည်ဥစ္စာရခဲ့။ ဆရာနှစ်, ဆယူအပ်၏။

there shall be no fine; let (the offender) support the parents, wife and family of the deceased for life; and if he had debts, let him pay them, and the funeral expenses. By these means he shall be considered protector of his family.

5th. The theft and sale of children or slaves.

If one relation shall steal and sell another, they being both children of the same father, regardless of family honor, let him pay the fine for theft. He shall not plead that they are children of the same father. This, the son of the king of Bymahs, the sage recluse called Menoo, said.

6th. When buffaloes, cattle, animate property, come into (a house or grounds,) and are found, in what cases the finder or owner of the premises shall be considered a thief.

If any man shall drop and lose his property, and enquire of another if he has got it, if he has found it and deny the fact, he shall have no right to salvage; but shall restore the property as he found it, and forfeit to the owner another article of the same kind or value.

If a human being be found, let the finder have one tickal ransom. If a buffalo be found, he has a right to half a tickal. If an ox or cow, to one quarter; if a horse, to one tickal. If the horse, cow or buffalo be only ten days old, he shall have no right to ransom; let the owner make a suitable return for the favor. If the appearance of an animal, which ought not to be altered, be so, the horn broken, the ear cut, or an entire animal be gelt, let the person finding him pay the fine as a thief. As regards the saying that a foolish finder may be called a thief, and a knowing thief a finder,—in the time of a scarcity, if a person shall happen to kill and eat (an animal,) and admit to the owner that he has committed the offence, let him pay the value, but there shall be no fine. This is a thief who understands how to have himself considered a finder. Cattle and buffaloes which are found, should be reported to the Thooghee or head man; but if before reporting to them the finder shall have made inquiries through the village before witnesses, he may use them for the plough, and if the owner shall turn up he has a right to the ransom.

7th. In case of finding a pot of gold, when it shall be divided, when not.

If any one shall find a pot of gold, and deny it on being asked by the chief, (king,) the chief shall have a right to the whole. If he do not deny or conceal it, he shall have one half. If a slave finds a pot of gold, his master has a right to the whole. If children find one, their parents have a right to the whole. If a pupil find one, his teacher has a right to two thirds.

၈ ။ဝိုးကျိုးစည်ပေါက်မင်းလဲသော်ဆိုရာသောတရားမဆိုရာသောတ
ရား။

ပြည်ရှင်မင်းတို့သည်ကျွဲပေါက်ခဲ့သော်မဆိုရာသောတရားကား။ လေး
ပါးတည်း။ ဆိုရာသောတရားကားငါးပါးတည်း။ မဆိုရာသော တရား
ကား။သုအသေသတ်သော်တပါး။ ။ဆဲရေးကြေ၍ဆေးနှင်သင်ဟူ၍
ခေါင်းကွဲနုံပေါက်သတ် ကျွသ့ည်လည်းတပါး။ သုဥစ္စာ၌ဌေကိုမိုး ၅ကိ
သည်လည်းတပါး။ သုဘိမ်သုရာပြစ်မှားသည်လည်းတပါး။ ။ဤတ
ရားလေးပါးကားမင်းစိုးလဲကမဆိုရာသောတရားတည်း။ ။ဆိုရာ
သောတရားကား။ မြိုလည်းတပါး။ အမ္ပေမှုလည်းတပါး။ ကြောင်းကံဝတ္ထု
မြေလည်းတပါး။ ကျွန်ုပ်ရိုးလည်းတပါး။ ဥစ္စာ ၄ နှုံ လည်းတပါး။ ။ဤ
ငါးပါးကားမင်းလဲစိုးပေါက်သော်လည်းဆိုရာသောတရားတို့တည်း။ ပေး
ပြီးသောဥစ္စာကိုတောင်းပြန်ယူပြန်သော်။ ရေရာမရရာသောတရားကား။

၉ ။ပေးချင်းခြောက်ပါးတရား။

ပုညတောပေတောစေဘာယာမောယာဝသေနတုသိက္ခိတောကာမာ
တောစေတိပရေသံဝါသဇ္ဇေနံ။ ။ယောအကြင်သူသည်။ ပရေသံ။
သူဘပါးတို့အား ခနုံ။ ဥစ္စာကို။ သဇ္ဇေ။ ပေးချင်းကား။ ဆခြောက်ပါးတို့
တည်း။ ပုညတောစ။ ဒါနဝတ္ထုတို့ဖြင့်သံသရာကိုရည်၍ ပေးချင်းလည်း
ကောင်း။ ပေပတောစေဝ။ ချစ်ခင်သောအားဖြင့်ပေးချင်းလည်းကောင်း။ ဘ
ယာမောဟာဝသေနတု။ ဘေးကိုကြောက်သောအားဖြင့်ပေးချင်း။ မိုက်မဲ
တွေဝေသောအားဖြင့် ပေးချင်း လည်းကောင်း။ သိက္ခိတောစ။ အတတ်
ပညာကိုလိုရ်ပေးချင်း လည်းကောင်း။ ကာမတောစ။ ကာမဂုဏ်ကိုတပ်
မက်မောသောအားဖြင့်ပေးချင်းလည်းကောင်း။ ဣတိဣမိနာပဘေဒေန။ ဤ
သို့သောအပျားအားဖြင့်။ ပရေသံ။ သူတပါးတို့အား။ ခနုံ။ ဥစ္စာကို။ ယော။
အကြင်သူသည်။ စဇ္ဇေစဇ္ဇေယျပေးရာ၏။ သော။ ထိုသူကို။ ဝိနိဇ္ဈေယျ။ ဆုံး
ဖြတ်ရာ၏။ ဤသို့ဆိုသောကြောင့်ပေးချင်းခြောက်ပါးဟူသည်။ သံသရာ
ကိုရည်၍ပေးချင်းလည်းတပါး။ ချစ်၍ပေးချင်းလည်းတပါး။ ကြောက်၍
ပေးချင်းလည်းတပါး။ မိုက်မဲတွေဝေ၍ပေးချင်း လည်းတပါး။ အတတ်
ပညာကိုလိုရ်ပေးချင်း လည်းတပါး။ ကာမဂုဏ်ကိုတပ်မက် မောမ်ပေး
ချင်းလည်းတပါး။

။ဤပေးချင်းခြောက်ပါးတို့တွင်။ သံသရာကိုရည်၍ပေးသော်ကား။ ထို
ဥစ္စာကိုမတောင်းပြန်အပ်။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ ရေစက် ချမ်သံ

8th. After a revolution or change of rulers, the four suits which may be prosecuted, the five which may not.

When there has been a revolution, or change of rulers, in a country, there are four cases which may, and four which may not be prosecuted. Of the cases which may not be prosecuted, they are murder, obscene language and assault with wounding, theft, and adultery; these are the four cases which shall not be prosecuted after a change of kings. The five which may be prosecuted are debt, inheritance, disputes regarding lands the property of convents (church property,) hereditary slaves, and deposits; these are the five which may be prosecuted notwithstanding a change of rulers.

9th. The law regarding the six kinds of gifts.

The law whether a gift may be taken back or not. A man can only make a gift for one of six reasons; first, gifts made with a view to *advantage* in a future state—gifts made from *affection*—from *fear of misfortune*—from *folly*,—gifts made to obtain *instruction*—and gifts from *lustful desire*.

Of these six, as regards gifts made with a view to advantage in a future state: Property given with this view, should not be demanded back again—why ?—because it has been consecrated

သရာကိုရည်မှတ်ပြီးသည်ဖြစ်သောကြောင့်မတောင်းပြန် အပ်သတည်း။ တောင်းပြန်ဘိမူကား။ မရရာသတည်း။ တောင်းသောသူကိုကြိမ်လုံးဖြင့် ခြောက်ချက်မင်းဒါဏ်ပေးအပ်၏။

ချစ်၍ပေးသောဥစ္စာကိုကား။ မလို၍တောင်းပြန်လတ်သော် ရလေရာ၏။ထိုသို့ကားဟူတုံ၏။ ပေးရင်းဥစ္စာမပျောက်မပျက်မူရရာသတည်း။ သုံးဆောင်၍ကုံပျောက်ခဲ့မူကား။အရင်းမရှိသောကြောင့်မရရာ။သူတပါးတို့ကဲ့ရဲ့လေကာတည်း။

ကြောက်၍ပေးချင်းကားနှိုင်တက်ပြု၍တောင်းပြန်လေသော်။ရလေရာ၏။လူလည်းမကဲ့ရဲ့ရာအဘယ်ကြောင့်ရရာသည်။ လူကဲ့ရဲ့လွတ်သနည်း ဟူမူကား။ဘေးကိုကြောက်၍ပေးချင်းကြောင့်တည်း။

မိုက်မဲတွေဝေသောအားဖြင့်ပေးချင်းကား။ မိုက်မဲတွေဝေချင်းကြောင့် ပေးအပ်မပေးအပ်သည်ကိုမသိ၍ပေးမိသောဥစ္စာကို။ ပြန်၍တောင်းလေသော်ထက်ဝက်သာရလေရာ၏။ အဘယ်ကြောင့်ထက်ဝက်သာရလေသနည်းဟူမူကားချင်မိုက်မဲတွေဝေ၍သူတပါးကိုပေးသည်ဖြစ်သောကြောင့်တည်း။

ပညာကိုလို၍ ပေးချင်း ကား အတတ် ပညာ သင်၍ တတ်ပါ သော်မ တောင်းပြန်အပ်တောင်းသော်မရရာ။အတတ်ပညာ ကိုကားသင်ပေတုံ၏။ သင်သောအတတ်မတတ်သော်။တောင်းပြန်သော်ရလေရာ၏။ ကာမဂုဏ်ကိုလို၍ပေးချင်းကား။ ဥစ္စာကားကံမိုး လက်ဆောင်ဖြစ် သောကြောင့်။ ကိုယ်လက်ပေါင်း ဖော်မိသော်ကား အလုံးဆုံးစေ။ မပေါင်းဖော်ရသော်ကား။သူသိသူမြင်ဖြစ်၍အရှက်ကွဲခြေသောကြောင့်။ ပေးရင်းဥစ္စာတို့တွင် ထက်ဝက်ကိုဆုံးစေရာ၏။ ။ပေးချင်းခြောက်ပါးတို့တွင်လူတို့၌ပေးချင်းကားရရာသည်မရရာသည်ရှိ၏။

ရဟန်းတို့၌ပေးချင်းကားရေစက်ချ၍သံသရာကိုရည်လှူသောကြောင့် မရရာ။ပိုနည်းတရားတော်လာသည်ဟုဗြဟ္မာမင်း၏သားရင်းဖြစ်သောမ ဠုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။ ။ပေးပြီးကိုယူပြန်တောင်းပြန်သော်ရရာမရရာတရားကားပြီး၏။

၁၀ ။လက်သမားတို့ကိုယ်ခကိုကြီးငယ်ဝေရာသောတရား။

လက်သမားတို့အခဝေရာသောတရားကား။ ။ယောကရေ့ဏ်သမ ဂ္ဂေနုပရက္ကမေနုအတ္ထိကာဝိဟာရံစေတိရံသေတု။ သာလံပေါက္ခရဏိပိ ၀။ ။ယော။အကြင်သူတို့သည်။ ,ဝိဟာရည္ဟု။ ကြောင်းကိုလည်း

to the gods, the laws, or priests, and registered for futurity. If it be demanded back, it shall not be returned, and the person making the demand shall suffer the criminal punishment of six stripes of a rattan.

Gifts which are made from affection may be recovered, when the affection which prompted them has ceased, that is, when the actual thing given has not been lost or destroyed; if it be so, the person making the demand shall not obtain it, and people will scorn him for his attempt to recover it.

Gifts made through fear may afterwards be taken back by force, and people will not scorn the recoverer. Why shall they be so taken back, and the person taking them escape censure? Because they were given through fear of force.

If from folly the giver did not know whether the gift could be made with propriety or not, and shall afterwards demand it back, he shall only have one half. Why shall he obtain back one half? Because he, being a fool, made the gifts in his folly.

As regards gifts made to obtain instruction in science; if the giver have been taught a science or craft, and have acquired a knowledge of it, it is not proper to demand back the gift; and if it be demanded back it shall not be obtained. If the teacher instruct him and he do not learn what he is taught, he ought to receive back the gift on demanding it.

Of gifts made from the strength of lustful desires, as the thing is a bribe to obtain an object secretly, if connection has taken place with the receiver of the gift, let all right to the gift be lost to the giver. If connection do not take place and the transaction be discovered, let him forfeit one half on account of the disgrace.

In these six gifts, these are what ought and what ought not to be obtained back again.

As regards gifts amongst Rahans, because they have been made as votive offerings by the sprinkling of water with reference to a future state of existence, that they ought not to be taken back is written in the sacred Wee-nee. Thus the son of the king of Bymahs, the sage recluse, said. This is the law as to whether gifts made may be reclaimed or not.

The end of the law as regards what gifts may or may not be demanded or obtained back.

10th. The law for the rate of carpenters' wages, according to their skill in their craft.

Regarding the division of wages amongst carpenters. When any man makes a convent, pagoda, bridge, zayat, or tank, if the workmen exert themselves equally, they have all a right to share in the hire.

Oh king, as it is thus said (in Pali.) if any man, wishing to do

ကောင်း။ စေတီရည္ဆု။ စေတီကိုလည်းကောင်း။ သေတုစ။ တံထားကိုလည်း ကောင်း။ သာလံစ။ ဇရပ်ကိုလည်းကောင်း။ ပေါက္ခရဏီစ။ ရေကန်ကိုလည်း ကောင်း။ ကရော့ရွှီ။ ပြုကုံ၏။ တေသံ။ ထိုအခစားသောသူတို့သည်။ သမဏေ နု။ ညီညွှတ်သော။ ပရိက္ကမေနု။ လုလ္လဖြင့်။ ပတိ။ အခကို။ ဝိပရေယုံ။ ဝေဘန် ကုံရာ၏။ ဤသို့ဆိုသောကြောင့်။ မင်းကြီး အကြင်သူတို့သည်။ သံသရာကို ရည်၍ကောင်းမှုကုသိုလ်ပြုလိုသောကြောင့်။ ကြောင်း။ ဘုရား။ စေတီကူ တံထား။ ဇရပ်တံတောင်းရေတွင်း ရေကန်ပြုစေကုံရာ။ အခစား၍လုပ်သော သူတို့၏ရသောအခကို အဘယ်သို့လျှင်ဝေရာသနည်းဟူမူကား။ အကြီးအ မှူးဖြစ်သောသူတို့သည် မိမိလက်သားတို့နှင့်အတူလည်းလုတ်ခဲ့။ အစိုရင် လည်ကောင်းခဲ့။ လုလ္လတကြောင်းမှုလည်းဆော်ခဲ့။ ထိုကြောင့်ကား။ ထို လက်သားတို့နှစ်ဆတက်စားရာ၏။ ထိုမှကြွင်းသောလက်သား တို့သည် ကား။ အမျှစီချည်းစားရရာသတည်း။ အမှုအကြီးဖြစ်သောသူသည်။ ငါ ကားချင့်တို့၏ အမှုအကြီးတကား ဟူ၍ သူများတို့၏ အဘို့ကိုမထိန်အပ်။ ထိန်ရကားဒါ ဏ်သင့်အပ်၏။ လုတ်စည်တွင်မယားသားသို့မိဘဆွေမျိုး ၏အမှုအရာလည်းမျှခဲ့။ အကြီးပြုသောသူနှင့်အဇော်ချင်းတို့ကို။ တိုင်၍ ဘွားအပ်၏။ ဧကွာသော်ကားမပေးလိုက်အပ်။ တရက်။ နှစ်ရက်။ သုံးရက် လေးရက်။ ငါးရက်တွင် တည်းရောက်လစ်မှုကား။ အခမရှုပ်ခဲ့။ လခွဲ ဆယ်ရက်တည်းကြာလမှုကားဆင်ချင်အပ်သတည်း။

သူတယောက်သည်နာဗျားလျှက်ပင်ဥပယ်စာမည်မရှိလုတ်ကြီပေခဲ့။ ဧကွာလည်းမရှုတ်အပ်တည်း။

သူတယောက်သဉ်အနာခွဲခဲ့၍ မလုတ်တပ်မှုကား။ ဧကွာလည်းမစား ခဲ့။ အခကိုလည်းပြိုပြိုလားလားမရခဲ့။ ချင့်လုပ်သောနေ့ရက် ကိုတွက်၍ သာပေးသတည်း။

သူတယောက်သည်။ ပြင်းရိ၍မလုပ်လိုခဲ့။ ပဒေပဒါလည်း လုတ်ပေ ခဲ့။ ကိုယ်ခပေးသောခါဆင်ချင်အပ်သတည်း။

သူတယောက်သည်အလုတ်လုတ် စည်ကျမ္ဘာကုံ၍သေခဲ့ခဲ့။ အခကို ကားသားမယားကိုပေးအပ်၏။

ဟုမြတ္ဌာမင်း၏။ သားရင်းဖြစ်သောမနုမည်သောရှင်ရဟန်းဆိုတော် မှ၏။ လက်သမားတို့၏။ ကိုယ်ခကိုဝေစားရာသောတရားကားပြီး၏။

a work of merit, with reference to a future state, shall make a convent, an image of Guadama, a pagoda, an arch for the reception of an image, a bridge, zayat, a many roofed religious edifice, a well, or a tank, how shall the people who engage to do the work divide the hire? It is thus. The Head, or chief man amongst them, if he shall work along with the men, and be a good director; if he shall use diligence and encourage the men to labor, shall receive double wages; all the others shall be paid alike. But the head man shall not, saying, "I am head man in this work," keep back any of the hire of his men. If he do so he shall be punished. If, during the progress of the work, the wife, children, parents or relatives of one of the workmen shall be in distress or difficulty, he shall inform the head man and his fellow workmen before he leaves the work. He ought not to receive his subsistence. If he return in one, two, three, or four or five days, there shall be no deduction made from his wages. If he be absent ten days, or half a month, it becomes a matter for consideration.

If one of the workmen shall be really sick, not shamming, and continue to do his work, there shall be no deduction from his subsistence.

If one shall not be able from illness to work, he shall not receive his subsistence, nor shall he receive his full hire; it is only proper that he should have wages calculated for the time he did work.

If one from idleness shall not wish to work, but still works on carelessly, when the wages come to be paid, his case may be considered.

If one during the progress of the work, the influence of his former good deeds being expended, shall die, his wages shall be given to his wife and children.

This the son of the king of the Bymahs, the sage recluse called Menoo, said. This is the end of the law for the proportion of carpenters' wages.

၁၁ ။သူရင်းဌေးကိုယ်ခစားတရား။

အခစားလုတ်စာရင်းဌေးတရားကား။ ။ပတိကားရဏာကဗ္ဗေနှ။ ဥပဓိဝိတ ဇနှာနံ။အညမညဝိပါကာနိ။ကတံဝိနိ ဗ္ဗယေကူလေ။

ဤသို့ဆိုသောကြောင့်မင်းကြီးအကြင်မိမိကိုယ်ခစားလုတ်၏။အသက်မွေးရသောသူရင်းဌေးတို့ကား။သုအလုတ်ကိုလုတ်ခံ့ယူ၍။ နေ့လရက်တို့ကိုပိုင်ချား၍ဤမျှဟုအခကိုပြတ်၍လုပ်ကျွေးအပ်၏။ဗိုက္ခာထမင်းတို့ကိုရေလျှင်ရေအလိုက်။ကျည်လျှင်ကျည်အလိုက်ဆိုကြအပ်သတည်း။

ကိုယ်ခစားသူရင်းဌေးတို့သည်နာဗျား လျှက်လုတ်ကျွေ့ လမ္ဘကားဗိုက္ခာလည်းမပြတ်ပေးပေရာသတည်း။အခကိုလည်းဆုံးဖြတ်သောနေ့ရက်အတိုင်းမမ္ရပ်မချပေးပေအပ်သတည်း။

သူရင်းဌေးတို့သည်နာဗျား ခွဲသော်လည်းကောင်း။ ဗိုက္ခာပေးလျှက်။ ပြင်ဗို၍မလုတ်မ္ဘကားပေးပြီးသောဗိုက္ခာအတိုင်းတောင်းပြန်အပ်၏။ အခလည်းမပေးအပ်ဒါ၏ကိုလည်းသင့်အပ်၏။

အကြင်သူကိုအခပြတ်၍စစ်မက်သို့မ္ဘလည်းဌေးပေခံ့။ ကုံစလယ်သွားရာသို့မ္ဘလည်းဌေးလေခံ့။အခပိုင်၍သေပြောက်ခဲ့မ္ဘကားအပြစ်မရှိသေပိုင်လေ၏။

အခထက်ဝက်ကြွင်း မ္ဘကား မသေပိုင်။ အခထက်ဝက် ပေးပြီးသောကြောင့်ကိုယ်ဆိုးတဝက်လျှင်ပေးပြန်ရသည်။

အခပြတ်၍အခကိုမ္ဘ မပေးစေစား ရာတွင်သေပြောက် ခဲ့မ္ဘကားကိုယ်ဆိုးဌေသုံးဆယ်လျှော်စေ။ကိုခလည်းပြတ်သည်အတိုင်းပေးစေ။

ကိုယ်ခခံ၍စားလေခံ့။အလုတ်မစေခင်ပြေးသွားခဲ့မ္ဘကားပေးသောအခသည်။နှစ်လည်တံဆိုးပေးရာသတည်း။

အခစား၏သုအမ္ဘကိုထမ်ရာတွင်ဌေးသောသူတို့၏အမ္ဘကြောင့်အမ္ဘအရာဖြစ်ခဲ့ခံ့။သုခစားသည်ဝန်မရှိခံ့။ဌေးသောသူ၏ဝန်သာတည်း။

ချင်သွားလေရာခစိပတ် ပြီမ္ဘလည်း ဖြစ်ခံ့။ ကြက်တိုက် အနီခတ်လောင်းတံရာတွင်မ္ဘလည်းရှုံးခံ့။ သေစာရစ်ဝ၍မ္ဘလည်စကားမ္ဘားခံ့။ထိုသို့ဖြစ်မ္ဘကားကိုယ်ခစားသောသူရင်းဌေး၏ဝန်လျှင်တည်း။

သူရင်းဌေးကိုနောက်လိုက်ထည့်ခံ့။ လှေလှော်ဝန်ထမ်မ္ဘလည်းထည့်ခံ့။ထိုသို့ထည့်ရာတွင် အမ္ဘအကျင့် မသင့်မ္ဘ၍။ တရွန်တလေဆဲရေးမိခံ့။ တဆုန်တချက်ပုတ်ခပ်မိခံ့။အပြစ်မရှိခံ့။

အခစားပြီးသည်ကိုကားဟူ၍ပုတ်ခပ်မိရာတွင်သေခဲ့မ္ဘကား။ ဌေသုံးဆယ်လျှော်ရာသတည်း။ တရားသူကြီးမင်းစေတို့ သည်ကားရသူ

11th. The law regarding servants and those who live by hire.

What is the law regarding the hire of those who support themselves by labor, I will now lay down. (Pali.)

As it is thus said, oh king: Any one having made himself a servant, to work for his livelihood, having taken service and fixed the days or months, and the amount of his wages, on entering on the service, it is proper, if the work is to be done on the water, that the food, subsistence, shall be suited; if on the land, that it shall be suited to that. That is to be settled.

If a servant, though sick, shall work, he shall have no deduction made from his subsistence, and his hire for the full time of the engagement shall be given him without deduction.

If a hired servant shall either feign illness, or, having received his subsistence, shall, through laziness, not work, the master shall have a right to demand back the subsistence in full which has been given, nor shall the servant recover his hire, and he may also be punished.

If any for a fixed sum shall hire himself as a soldier, or to travel with a merchant, and shall die or be missing after having received his pay, no blame shall lie with the hirer. "He had a right to die."

If one half of the pay be unpaid, he has no right to die; and as the hirer had paid half hire, he shall pay half the price of his body.

If after the wages have been fixed and before they have been paid, the servant die in the service of the hirer, let him (the hirer) pay thirty tickals, the price of his body, and the wages in full as agreed on.

If a servant shall take his wages, and run away before the work is completed, he shall refund the sum paid; and if a year has elapsed, he shall forfeit a like amount in full.

If a servant having taken his wages, and during the performance of the work, they (he and his master,) shall by some act of the hirer get into trouble, it is not in any way to be attributed to the servant.

If on a journey the servant shall be called on to pay his old debts, or if he shall lose money in gambling, cock-fighting, dicing, or betting; or if he get drunk and raise a disturbance, he shall bear his own burthen.

If a hired servant is called as a follower, ordered to row a boat, or carry a burthen, and if during the performance of his task any thing goes wrong, and the hirer shall abuse him once or twice, or hit him a slap or two, there shall be no blame.

If a master shall say, "you have taken my pay," and strike the servant a blow of which he shall die, he shall pay thirty tickals of silver. The lawyers and court officers shall not take

ကိုယ်ဘိုးမစားဘဲ။ လျှော်သောသူကိုငွေစင်တဆယ်တစုစားအပ်၏။ဟု ဗြဟ္မာမင်း၏။သားရင်းဖြစ်သောမနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၁၂ ။လယ်လုတ်သူရင်းငှါးတရား။

လယ်လုတ်ငှါးသည်ကိုယ်ခစားတရားကား။ မင်းကြီး အကြင်သူတို့သည်လယ်ပင်အလုတ်ငှါး၏။ ငှါးသည်ကိုယ်၁။ နွားကား၅ကျပ်။ ငွေကား ၅ကျပ်။ကျေးကား၅ကျပ်။ပုဆိုးကား၅ကျပ်။စပါးကား၅ကျပ်ဟူ၍အခပြတ်အပ်၏။ချင့်ကိုအပ်သောခေါ်ကူရှင်းဟောက်မူအစားဆပ်ခေအပ်၏။ အပင်ဖြစ်သောခါဘူးစောင်းရမ်ရံခေအပ်၏။ တောသွားထင်းရွေသက်ကယ်ပဟူးစသည်လည်း။ တနေ့တရက်ရိတ်ထည်ရာသတည်း။ လယ်သခင်လည်းထိုသူရင်းငှါးကိုအဝတ်ပုဆိုးလွှမ်၍သွားခေအပ်၏။ ဟုဗြဟ္မာမင်း၏။သားရင်းဖြစ်သောမနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၁၃ ။ကုတ္တိုဠိသောတရား။

ကုတ္တိုဠိသောတရားကား။ ။အကြင်သူတို့သည်။ကိုယ်ခစားလို၍ကုတ္တိုဠိ၏။ ထိုသို့ဠိသောသူတို့သည်။ ကုတ္တိုခကိုတံရုံသာဆင်ချင်၍ယူအပ်၏။ အနှိုင်အထက်သွန်ကြို၍ဖိတ်စင်မူကား။ဖိတ်သောသူတို့ကို။ကုတ္တိုသည်ဆပ်ခေအပ်၏။အားနည်းသည်ဟုအပြစ်အလန္ဓိပ္ပြ၍ လှေတက်နှစ်၍ ပါသောဥစ္စာပျောက်ခဲ့မူကား။ ကုတ္တိသည်ကို ဆပ်ခေအပ်၏။ ကောင်းမွန်ရွာ၌လျှက်ပျောက်ခဲ့မူကားကျမ္ဘာရိုးစေ။ ကိုယ်ဝန်ရှိသောမိမ သတင်းရှိသောရဟန်းပုဏ္ဏားသူနာသူဗျာတို့ကိုကား။အခမပါလျှင်မူလည်း ရှိအပ်၏။အနှိုင်အထက်မမူအပ်သတည်း။

၁၄ ။တလှေတည်းစီးသွားရာအညီလျှော်သင့်မလျှော်သင့်တရား။

အကြင် သူတို့သည်။ တလှေတည်း စီးတခရီး သွားသည်ဖြစ်ဘဲ။ တယောက်သည်ခိုးစားမိ၍အမှုဖြစ်မူကားတယောက်အမှုသာမဟူအပ်။တလှေတည်းစီးတခရီးသွားကုံအောင်လျှော်ခေအပ်၏။ ၅ကားဥစ္စာရှင်ကခွဲ၍တချက်တည်းစားယူသည်ကိုဆိုသည်။အများမယူလျှင်။ ယူသူချည်းခံစေ။ယူသူဟောက်လျှင်တစုလုံးလျှော်စေ။ခမိပတ်ပြီသော်ကား။ချင့်၏ကိုယ်တခုသော်လျှော် ခေရာ၏။ ရှေ့ငွေဥစ္စာကောက်ရသော်လည်း ဝေ၍အညီစားအပ်၏။

၁၅ ။ကင်းကောက်စကား။

အကြင်သူတို့သည်ရေခရီးကျေခရီး တို့တွင်ခေါင့်သောကင်းတို့သည်လည်းကင်း ခရှေ့အစည်လိုက်၍ကောက်ရိုးကိုသာ ကောက်ရာသတည်း။ ရှေ့အစည်ကိုလွန်ဘိမူကားဥစ္စာကိုကင်သားဆပ်ခေ။ပြည်ထဲရှင်မင်းကြီး

any part of this sum, the price of his body, but shall take from the payer of the fine ten per cent. of pure silver. This the son of the king of Bymahs, the sage recluse called Menoo, said.

12th. The law regarding agricultural servants.

Oh king! if a man shall hire himself to work in the fields till the ground is planted out—how much wages—how many cattle—how much silver—how much copper—how many putsos—how much paddy,—all these should be settled, and the wages fixed. If the knife or spade given to him shall be lost, he shall replace it He may be caused to put a prickly fence (around the field,) and he may be employed a day or two in the jungle, cutting thatch or fire wood; and when he leaves, the master should make him a present of a cloth or cloths. This Menoo, the son of the king of Bymahs, the sage recluse, said.

13th. The law regarding ferries.

If a man, for the sake of the hire, shall become a ferry-man, he ought to consider and take only the proper fare. If (in enforcing payment,) he shall spill any (of the passengers' property,) he shall make it good to the owner. If he joke and make immodest remarks, and the boat sink and property be lost, let him make it good. If he cross with proper care, and property be lost, let fortune be blamed. A woman with child, a Rahan, or a Bramin of character, or a sick person, should be crossed even if they have no money. It is not proper to use any force or violence.

14th. Cases in which the several people travelling in the same boat are responsible, and when not.

If one of the party in the same boat, or one of the companions on the same journey, shall commit a theft and get into trouble, it should not be considered the fault of one only, but the whole of the people in the boat, or the travellers in the same party, should make the compensation. This is when the owner of the property shall have accused all of having partaken in it. If many shall not have been engaged, let those who committed the theft alone bear the blame. If the party who took the property is not forthcoming, let the whole party make restitution. As regards old debts, the debtor only shall bear them. If they find any gold or silver, it is proper they should divide it equally.

15th. The law regarding taking their dues by guard posts.

Any man who is a sentinel at a guard post, or a post for taking toll, by land or water, shall levy the duty as it has always been taken. If he take more, let the guard make it good; and it is proper to make representation of the matter to the king. If

တို့အားတိုင်လျှောက်ကြားအပ်၏။ကင်ခထက်လွန်ရွာသွန်ကျ၍ဖြတ်စင်ခဲ့
မှုကား။ဥစ္စာရှင်ကိုကင်းသားဆပ်စေချသတည်း။ကင်းကိုလွန်၍ဥစ္စာရှင်
တို့သွား၊မှုတား။ရှေးအစည်းကာကိုးထက်။ရှစ်ဆကောက်အပ်၏။

၁၆ ။တံခါးစောင့်ကောက်သောတရား။

အကြင်တံခါးသည် တို့သည်ရှေးယူရိုး ကိုသာအစည်အတိုင်းတံခါး
နှင့်တံရိုးကား မယူ စားအလွန် ဆင့်ကဲလုရက်ဖျက် ဆီးဘိခဲ့။ ဖျက်စီး
သောဥစ္စာအတိုင်းဆပ်စေချသတည်း။ ။သည်ရွာသောဒါဏ်ကို
လည်းပေးရာသတည်း။ ပြည်တဲရေးအရှင်နှိပ်ကွပ်ယာ၊ အပ်သောသူတို့
သည်လည်းကောင်း၊စေစား၊သောသူတို့သည်လည်းကောင်း၊စေစားသော
တမန်တို့ကိုလည်းကောင်း။ ပြည်သူလူတကာ၊တို့ကိုအနှိုင် အထက်ဖျက်
ဆီးလုရက်သည်ကိုမင်းကြီး၊နှား၊ကြားသော်မစိမ်ရှုကား၊ပြည်စိုး၊အမတ်
တရား၊သူကြီး၊တို့သည်၊ငရဲလား၊ရာ၏။ စိစစ်မှုကား။ ဘုန်းကြီး၊ရာ၏။ ပြည်
ထဲခပ်သိမ်း၊သာယာရွာကျော်စောရာသတည်း။

၁၇ ။အိမ်ဈေးကောက်တရား။

အကြင်ပြည်ရှင်မင်း၊တို့သည်၊မိမိနှိုင်ငံ၌နေသောသူတို့ကို။ ကုံစလယ
ရောင်း၀ယ်စိမ့်သောဌါလည်းကောင်း။ ဗိုလ်မှာ၊တို့အစည်း အ၀ေး၊ဖြစ်
စိမ့်သောဌါလည်းကောင်း။ အိမ်ခေါ်၊တည်၍ထိုအိမ်ခေါ်၊တို့တွင်ကောင်းမ
ကောင်း၊တို့ကိုသိစိမ့်သောဌါ အစောင့်အရှောက်ထား၏။ ထိုအစောင့်တို့
သည်၊သုဥစ္စာကိုတံယုံကား၊မယူ၊သွန်ကျဖြတ်စင်အောင်လုရက်ဘိ၏။ ထို
အကြောင်းကိုဥစ္စာရှင်တို့သည်မရောင့်ရဲ၍။ မင်းစသောပြည်စိုး၊တရား၊သူ
ကြီး၊တို့သည်ကြား၊လပ်မှုကား။ဖျက်စီး၊သောဥစ္စာကိုလည်း၊ဆပ်စေ။ သည်
ရွာသောဒါဏ်လည်း၊မေး၊အပ်၏။ဟုဗြဟ္မာမင်း၏။ သား၊ရင်း၊ဖြစ်သောမနု
မည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၁၈ ။ခ၀ါဖွတ်သောတရား။

အကြင်သူသည်အခကိုလို၍ခ၀ါဖွတ်မည်။ ယူသောအခါအထည်းကို
ရေ၍။ မှတ်မှတ်သား၊သား၊သိထား၍။ ကောင်မွန်ရွာလက်ပ်ပြင်ဌ၌ဖွတ်မေ
အပ်၏။ ကောင်ရွာမဖွတ်ဖဲစုပ်ရှက်ကွဲသော်အခမရအပ်။ အစား၊ပေး၊စေ၊သူ
ကိုဌား၍ဝတ်စား၊စေသော်လည်းကောင်းကိုယ်ဝတ်သော်ရင်း၊အခမရအပ်
သတည်း။ ကောင်ရွာ မထား ပဲဟျောက်ခဲ့မှုကား။ အစား၊ဆပ် စေရာသ
တည်း။ခိုး၊သူခိုး၊ခဲ့သော်။မီး၊လောင်ခဲ့သော်။ဗ်ာစား၊မပေး၊ချသတည်း။

in taking more than their due, they shall spill or scatter any of the goods, the guard shall make it good. If the owner of goods go past their post, the guard may levy eight times the usual amount.

16*th*. *The law regarding taking toll.*

If any sentinel at a gate shall take more than his proper dues, or by forcibly taking it shall spill or scatter the goods, he shall pay the full amount of what was lost, and be heavily fined. If bad men who should be restrained by the king or his (the king's) servants, or messengers, shall oppress the people of the country and take their property, when the king knows it, if he do not inquire into it, the ministers, governor, and judges, are liable to the punishment of hell. If he shall enquire into it, his power and glory shall increase, and every thing connected with the internal affairs of his country shall be prosperous and happy.

17*th*. *The law regarding the collectors of bazar tax.*

If the king of a country has built a covered bazar, in which the people may sell their merchandise, or hold assemblies, and placed patroles in it that he may be made acquainted with the good and bad, and if these watches shall take more than their due, or taking forcibly shall spill or scatter the goods, and the owners are dissatisfied and complain to the king, governors, or judges, let the watches replace the property destroyed, and let them also be heavily fined. This the son of the king of Bymahs, the sage recluse Menoo, hath said.

18*th*. *The law regarding washermen.*

Any man who sets himself up as a washerman for hire, when he takes the pieces of cloth shall note the number, put them properly away, and wash them carefully on a plank made of the wood of the let-pan tree. If he do not wash them carefully, and they are torn, he shall forfeit his pay, and replace them. If he lend them out, allow others to wear them, or wear them himself, he should not receive his pay. If he does not put them in a proper place, and they are lost, he should replace them. If they are stolen or burned, he should not replace them.

၁၉ ။ဆေးသမားတို့အခတရား။

မင်းကြီးအကြင်သူတို့သည်သူနာကိုဆေးကုစားစိမ့်အံ့ဟု။ သမားကို ခေါ်၏။ ခေါ်သောသမားတို့သည်။ သမားခကိုလိုသောကြောင့်သူနာကို လွတ်စိမ့်သောဥပါဆေးဝါးကုပေးအံ့။ ခေါင်းဆေးပြိုဟ်ထွဲပြုအံ့ ဟုသူနာ ခေါ်ရာလိုက်လေ၏။ ထိုသမားသည်။ ကညစ်ဝေးငယ်ကိုင်၍လက်ကသုံမ်လ္ပေကား သို့တက်ဝှေ့ပင် သူနာသည်ချမ်သာရန့ှင့်အံ့။ ထိုသူနာ လွတ်မြောက်ရှင်မန္ဒရားမနိုးဘူးသလော။ ဆေးတလုံးပေးဘူးသလော။ခေါင်း ဆေးပြိုဟ်ထွဲပြုဘူးသလောဟူ၍။ ခင်ပွန်းမှန်းမသိနေဘိအံ့။ ချစ်ကလွတ် ၏။မချစ်သော်မလွတ်ရာ။ငွေငါးကျပ်ပေးစေရမည်။ ငါးကျပ်ကသင်ကိုလ္ပတ် လိုသော်သုံးကျပ်ပေးစေရမည်။ သမားကောင်းကားလက်ကသုံမ်လ္ပေခါ။ တံခါး။ရ္ခေနေကောင်းတို့ကားသင်ဖိုင်းအင်ကြိုလက်ပင့်ခါဟူသတည်း။လွတ် ကန္ဒိုင်ကရလေရာ၏။

၂၀ ။ရ္ခေနေတရား။

အကြင်ရ္ခေနေကောင်းတို့သည်ဆင်ခြေဆင်လက်မတင်ပဲ။ အင်ကြိုပြာ လက်ပင့်ခါထိုးခါသော်လည်းရ္ခေနေစားစားရလေ၏။ဆင်ခြေဆင်လက်မ ဆိုတကားမဟူသာပလေ။

အမ္ဟသည်ပုန်းလ္ပဲကွယ်သော်ရ္ခေနေလုံးလုံးလျော်ရာသည်။ရ္ခေနေအမ္ဟ သည်ကိုအပ်လ္ပင်လွတ်စေအပ်၏။အခတိုင်စားကားတဆယ်သော်တကျပ် စားရာ၏။ ရ္ခေနေမကောင်းသော်ရ္ခေနေဝန်လ္ပင်တည်း။ မင်းစေလွန်သော် မင်းစေဝန်တည်း။ဆိုအံ့သောအမ္ဟမဟုက်စေရာ။

သုရ္ခေနေ၍နိုင်ပေအံ့အကောက်စားအပ်၏။ရ္ခုံပေအံ့တံအောင်သာစား အပ်၏။သေမ္ဟလျော်မ္ဟတို့ကိုရ္ခေနေ၍ မသေမလျော်ရပေမ္ဟကား။ ကိုယ်ဆိုး ငွေသုံးဆယ်စားရာ၏။

အကြင်သူတို့သည်သမားကိုကုပါ။ငါအနာလွတ်သော်။ငကိုကျွန်ပြုပါ ဟောဒ့ဟူ၍။တိုင်တန်း၍လွတ်ပေမ္ဟကား။ သမားကျွန်မခံ့ဝ်သော်ခမ္ဘသတ် ကိုယ်ဆိုးငွေသုံးဆယ်သမားစား အပ်၏။

သူနာကိုမလွတ်နိုင်ပြီဟု။လက်ခြေချ၍မိဘသားမယား။ ဆိုပြီးလျှက် ကိုသမားအိပ်နေကျိုးစား၍ကုမတုံ၏။ လွတ်မ္ဟကား။အသက်ဆိုးငွေသုံး ဆယ်စားအပ်၏။ မလွတ်၍သေခဲ့သော်လည်း။ ထိုသမားကို။ ကင်ပွန်းရေ

19th. The law regarding remuneration to doctors.

Oh king! if any one shall call a doctor to prescribe for a sick person, and the doctor, for the sake of the pay and to relieve the sick person, shall administer medicine to him; or if the doctor is called to wash the patient's head or avert the evil influence of the stars, and shall go to where he is called, and holding a small knife or stile for writing, shall only lay hold of the banisters or ascend the stairs, and if the sick man, before his arrival, shall obtain relief, and on recovery shall ask, "did you use any charm?—did you give me one of your pills?—did you wash my head, or avert the evil influence of the stars?"—and insensible to friendship shall refrain from paying; if the doctor have an affection for him, he may get off paying; but if not he shall pay five tickals of silver. If the patient wish to get off the five tickals, he shall be made to pay three tickals of silver. If a good doctor reach the banisters, stairs or door; and a good pleader, though he do not state the case, if he only put up the sleeves of his jacket, or sit down (preparatory to speak,) they shall be paid.

20th. The law regarding pleaders.

Any good pleader, though the statement of his case may no have been taken down, if he has only just sat down, or put up the sleeve of his jacket, shall have a right to his pay. There shall be no plea that the case was not noted.

If the client shall run away, or conceal himself, the pleader shall bear the whole amount of the decree. If he produce, or hand over the client, he is free, and shall have a right to ten per cent. for his pay and security. If a pleader be bad, he must take the consequences; if a court messenger commit any wrong, he must take the consequences; the cause he is employed in shall not suffer.

If a pleader shall have gained a cause, he has a right to a per centage. If he lose it, he has a right to a reasonable remuneration. If it be a matter of life or death, or redemption for the same, and the client shall not suffer death, or pay the forfeit; the pleader has a right to a fee of thirty tickals of silver, the price of his client's body.

If a man shall say to a doctor, "give me medicine—if I recover, take me as a slave;" if he do recover, and do not wish to become the slave of the doctor, he shall have a right to the legal price of his body, thirty tickals of silver.

If the sick man's parents, wife or children, shall have given him up as beyond the chance of recovery, and the doctor shall sleep by him and use his utmost endeavours for his recovery, and he shall recover, he shall have a right to thirty tickals, the price of his life; if he do not recover, but die, the relations shall

စင်တပ်ပေအပ်၏။ ရှေ့နေလည်းကောင်းသမားလည်းကောင်းအမှုဟူသမျှ ကိုကား။ ငွေသုံးကျပ်အပလျှော့၍မစားရရာ။

ရှေ့နေ ခေါ်၍ ဆင်ခြေဆင် လက်ရေး၍ပြီး မှကိုတပါး မခေါ်ပလေ ကောင်း။ တပါးကိုခေါ်၍ဆိုသော်လည်း။ ရှေ့ခေါ်ပြီးသောရှေ့နေသည်နေ ကာအမျှစားရ၏။

သမားတို့ကိုရှေ့ခေါ်ပြီး လျှက်။ နောက်တပါးသို့ခေါ် လိုသော်ကား။ ကင်ပွန်းတတ်ပေးဦးမှတပါးကိုခေါ်ပေးအပ်၏။ ရှေ့နေလည်းကောင်း။ သမားဟူသမျှကိုတချားတချားတောင်၍စားလေသော်တောင်းစားရလေ၏။ ထိုအခါ အခမစားခြေတုံ့နှ် အမှုတိုင်းကိုမစား၀ဲ နေ့ပရိုနှ့်မချစ်မှတောင်း ပြန်သော်တခါအ၀ေ။ နှစ်ခါမစားရပြီ။ အလိုတူသော်လည်း နှစ်ဖနှ်မတောင်း ရပြီ။ ရှေ့နေနှင့်သမားနည်တူယှလေ။ ရှေ့နေခ။ သမားခဲ့ နှစ်လလွန်သော် တောင်း၍မရပြီ။ ရင်ဆို့ကားဆိုတုံ၏။ တောင်းလျှက်အမှုသည် တို့မကုံ၍ သော်လည်းကောင်း။ အမှုသည်တို့သည် တရွာတပြည် သို့သော်လည်း ဘွားရ်ကြာမြင့်ရွာ ရှိပလိမ့်သော် တွေ့သောခါကြာပြီဟု မဆိုပလေအပ်။ ရှေ့နေ သမား တို့သည် လျှော်ကြောင်း သေကြောင်း မှကယ်ဆယ် ပလေ သည်ဖြစ်သောကြောင့်ကင်ပွန်တပ်ရာသည်ကား။ ရေစင်ခလောင်းအိုခွက် သက်ငယ်အစရှိသည်တို့ကို။ ကိုင်တတ်သောသူငွေသုံးကျပ်ထိုက်သည်ဂင် ကိုဆိုသတည်း။ သမားအသက်ဆိုးဟူရာ၌။ ခ္ဆနှာ။ ရ္ဆနှာ။ မီးရပ်။ မြွေကိုက် စုတ်တမ်ကိုက်ကူးရင်နှာတို့ကိုဆိုသတည်း။ ဟူ၍ဗြဟ္မာမင်း၏။ သာရင်းဖြစ် သောမနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၂၁ ။ သစ္စာဖောက်ပြန်သောတရား။

အကြင်သူတို့သည်ရဟန်း ပုဏ္ဏား စသောသူတကာတို့ ကျက်မှောက်မ ဖေါက်မပြန်ပြီဟုဆိုလျှက်ဖောက်ပြန်သောသူတို့၏။ တရားကား ဂါမနေပ ဒေဠေသမနှာနံ။ တမ္ဗမုခေါ်။ သစ္စံ ဒဠှံ ကရံကတ္တာ။ ပဏ္ဍာပဝိပရိသတိ။ ဤ ဂါထာ၌ကား။ မင်းကြီး။ အကြင်းနဂရဂါမ။ ဇနပဒရဋ္ဌ။ ယုလာသော ကြောင့်။ အကြင့်ချေးနှင့်တကွရှိသောမြို့ကိုကား။ နဂရဟူသတည်း။ ချေး သာရှိ၍မြို့မရှိ။ မြို့သာရှိ၍ချေးမရှိကိုကား။ ဂါမဆိုသတည်း။ ချေးလည်းမ ရှိ မြို့လည်းမရှိကား။ နိဂုဏ်ရွာဟူသတည်း။ ထီးတစင်းဆောင်းသောမင်း တို့နိုင်ငံတွင်။ တခရိုင်တခရိုင်အသီးအသီးတို့ကိုကား။ ဇနပုဒ်ဟူသတည်း။ ထီးတစင်းဆောင်းသောမင်းတို့အာဏာခစ်တော် အချားတည်ဘရှေ့နိုင်ငံ ကိုက်လုံးစုံကိုကားရဋ္ဌဟူသတည်း။

offer to the doctor the pure waters of friendship. With pleaders and doctors it is the same. In no case should they recover a smaller remuneration than three tickals of silver.

After the statement of the case has been written out, the client shall not call another pleader. If he do call another who shall plead, the first called, for his presence, shall recover an equal amount of remuneration.

And if a doctor has been called, and the (patient) wishes to call another, he shall offer the pure waters of friendship to the first, and may then call another. If a patient shall ask medicine from many different doctors, he has a right to do so. If payment be not made, or demanded, at the time, and if at some future time the doctor from some motive of dislike shall make the demand, he has refrained from demanding before, and shall not do so now; even if the patient were consenting he shall not demand again. Let doctors and pleaders be considered the same; neither shall have a right to demand payment after the expiration of seven months. Though it is thus said, if the patient or client cannot pay at the time, (and) the demand is made, or if they go to another village or district, and remain away for a length of time, when the (doctor or pleader) shall see him, he has no right to plead length of time. Because they have saved him from death, or from redeeming his life, they ought to have an offering of the pure waters of friendship. As regards this offering—a man who understands holding the pure water, the cover of a dish, a pot, cup, or the grass, is worthy of three tickals. This is what is meant. Regarding cases in which the doctor has a right to the price of life; it is in cases of leprosy, asthma, diseases af the menstrual system, snake bites, fits, or Karen khee. This the son of the king of Bymahs, the sage recluse called Menoo, said.

21*st*. *The law regarding breach of promise.*

If a man, having made a promise in presence of priests, Bramins, or respectable men, shall not keep it, this is the law: (a Pali stanza.) In this stanza Nagara, Gama, Zanapok, and Retta, are mentioned. A (walled) city, in which there is a market, is called Nagara. If there be a market only, but no city (walls,) or a city (wall) and no market, it is called Gama. If there be neither market nor city (walls,) it is called Nigon. Separate districts in the same kingdom are called Zanapok; and the whole country under the rule of one king is called Retta.

ဤသို့ဆိုခဲ့ပြီးသောမြို့ပြရွာကြီးရွာငယ်ဇနပုဒ်တိုင်းကား။တို့၌အကြင်သူတို့သည်။ရဟန်းပုဏ္ဏားစသောသူတကာတို့မှောက်မဖောက်မပြန်ပြီဟုအဟုတ်အမှန်သစ္စာပြုပြီးလျှက်။တချက်တဖန်ဖောက်ပြန်လျှင်။ နောက်မကြင့်ဝမ့်အောင်ကြမ်ကြုပ်စွာသောကြိမ်လုံးလှံတံတို့ဖြင့်။ ဒါဏ်ခပ်ရာသတည်း။ကြီးသောသူတို့ကိုကား။ နေရာမှချတန်သည်။ ဦးပေါင်မျက်သုတ်ချတ်တံသည်။ အဆွေအမျိုးတို့၏။ တောင်မှန်ထုပ်တံသည်။ ရေအိမ်အောက်၌လည်းကောင်း ဆင်တင်းကုတ်မြင်းတင်း ကုတ်၌လည်းကောင်းတရက်နှစ်ရက်တံသည်။သုံးရက်လေးရက်တံသည်။ငါးရက်ခြောက်ရက်တံသည်။ခုနှစ်ရက်ရှစ်ရက်တံသည်။လခွဲတံသည်။ နေစေ့ဆင်ခြေးမြင်းချေးကျုံးစေတံသည်။ ဤသို့သောဒါဏ်တို့ကိုပေးစေရာသတည်း။ ဤသို့ပေးခေသောဒါဏ်ကိုကား။ မင်းတို့ဒါဏ်ဟူ၍မမ္မ သက်ကျမ်းရိုး လာသတည်း။ထိုသို့ပေးသော ဒါဏ်ကိုမခံလိုမူကား။ ရှေဖြင့်လည်းငါးကျပ်။ဒွေဖြင့်လည်းတရာလျှော်စေရာသတည်း။ ထိုချင့်ကိုကား။ အခါခပ်သိမ်မရှိ အပ်သည်။ချင်ဆောင်သောအမှုဟူသမျှကိုလည်းရှုံ့စေအပ်၏။ထိုသို့သောသူတို့ကိုအသေသတ်ဘိသော်။ လက်ခြေဖြတ်ဘိသော်ခမ္မသတ်မမည်ရာ။ ရာဇသတ်မည်ရာသတည်း။ တရားသူကြီးတို့သည်လည်းမမှန်သော်ငရဲတိရိစ္ဆာန်ပြိတ္တာအသူရကယ်အပယ်လေးပါးသို့လားရလိမ့်သတည်း။ဟုဗြဟ္မာမင်းတို့သားရင်းဖြစ်သောမနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။ ရဟန်းပုဏ္ဏားစသောသူတကာတို့မှောက်မဖောက်မပြန်ပြီဟုအဟုတ်အမှန်။ သစ္စာပြုလျှက်ဖောက်ပြန်သောသူတို့၏တရားကားပြီး၏။

၂၂ ။နွားထိန်းနွားကျောင်းတရား။

နွားကိုထိန်းကျောင်းသောသူတို့၏တရားကား။ ။နဝ ဗ္ဗလကွနုဒ။ သုစနသာ ဒေတိအ သာဒိနာ။ နကာသာ ဗ ပိနသ ကွာ။ ဒိဋ္ဌရာဇ သကာ သ ကွာ။ ။ယောပေတိ ဂေါပတိ သမ္ဘာ နုဗ္ဗေ နုသေ ဝါ တိ ဂေါ နုပ လာ ယ ဂ ကွ ရိ တာ။ ။မင်းကြီး၊ဤသို့ဆိုသောကြောင့်။အကြင်နွားရှင်နွားကိုထိန်းကြောင်းသောသူသို့အပ်လျှင်နွား၏။အရပ်အဆင်းတို့ကိုလည်းအမြင်မျက်စိဖြင့်တတ်မှတ်ဖိစေ။ရေမျက်ကောင်းသည်။ မကောင်းသည်ကိုလည်းသိတတ်စေ။ မသာယာသောအရပ်ကိုလည်း။ ကြည့်ရှု၍သာယာသောအရပ်၌ကြောင်းအပ်သည်ကိုလည်း သိတတ်စေ။ ရေသောက်ရာအရပ်တို့ကိုလည်းသိတတ်စေ။ နွားပိုက်နွားမရေသောက်ရာအရပ်တို့ကိုလည်းကမ်း တောင်ကမ်းပါး တွင်း ကျင်း မြို့သည်မမြို့ သည်ကိုလည်း သိတတ်စေ။ နွားပိုက် နွားသား ငယ်ပျောက် မပျောက်သည် ကိုလည်းရေ

In any of these—city, village, large or small, Zanapok, or kingdom—if any man shall make a firm promise which he engages not to break, in the presence of a Rahan, Bramin, or respectable man; and if he do at any time break it, that he may not in future dare to do so again, let him be punished with a strong, rough rattan or stick. If he be a man of rank, it will be proper to turn him out of his situation, to take off his head dress, to turn him off from intercourse with his family, to cause him to remain under a necessary, in an elephant shed or horse stable, for one, two, three, four, five, six, seven, eight days, or half a month, according to his deserts; he may be called to clean out the filth. These are the punishments that may be inflicted. They are called criminal punishments, and are laid down in the Damathat. If the offender do not wish to suffer them, let him pay a fine of five tickals of gold or one hundred of silver; and he ought not to be believed at any future time, and to lose all suits he may hereafter be engaged in. It is not laid down in the Damathat that such an offender shall be put to death, or have his feet or hands cut off. These punishments are called Yazathat. Judges, if they do not decide justly, will be liable to the four states of future punishment. This the son of the king of Bymahs, Menoo, the sage recluse, hath said. This is the end of the law regarding breakers of their promise, made in the presence of priests, Bramins, or respectable men.

22*d*. *The law regarding herdsmen.*

Oh king! because it is thus said, (in a Pali sentence,) if the owner of cattle shall make them over to a herdsman, let him (the herdsman) make himself acquainted with their appearance; let him know where grass and water is good or bad, and having looked out for pleasant or unpleasant pasture, let him know that it is proper to herd them in the pleasant places; let him also know the districts where water for their drinking is to be found. He should also know whether there are holes, narrow places, steep or sloping banks where the cattle drink. Let him be able to keep an account, that the cows, or bullocks, or calves, be not

တွက်တတ်စေ။ နွားတို့သည်ဗျားသည်ကိုလည်းသိတတ်စေ။ ဗျားနှာသည်ကာလကုသအပ်သောဆေးတို့ကိုလည်းသိတတ်စေ။ ခို့ညှစ်နွားမတို့ကိုလည်းနွားသား ငယ်ဖွားရခဲ့သော အကြောင်း ကိုကြည့်၍ညှစ်တတ်စေ။ ညှစ်၍ရသောခို့ ရည်ကိုလင်ဉီးမ၌မဝက်ထက်ဝက်ထား၍ ထက်ဝက်နွားရှင်သို့ပေးတတ်စေ။ နွားတို့ကိုမြတ်နိုးတဏှာဘွဲ့တတ်စေ။ နွားအပေါင်းတို့ကိုလည်း။ အစားရေဝသည်မဝသည်ကိုလည်းသိတတ်စေ။ ။ဤဆယ်ပါးသောလက္ခဏာပြည့်စုံစွာထိန်းကြောင်းသော။ နွားထိန်းတို့ကို။ နွားတို့၏သားမြေးဖွားမြင်သောအားဖြင့်။ ပွင့်လင်းပေမူကား။ နွားထိန်းကိုတဆယ်ဖွားမူတခုရစေ။ တခုရပစေဆိုသော်လည်း။ နွားငယ်အဘိုးနှင့်တံအောင်တည်း နွားခို့ကိုနွားရှင် အားမပေးပဲနှင့်ရောင်စားသုံးစွဲလေမူကား။ နွားထိန်းတို့သည်နွားပွားကိုမရခဲ့။

အကြင်သူတထူးတို့သည်ထိန်းကြောင်းသောနွားတို့ကို။ သူတပါးတို့မသိရ။ ခုတ်ထစ်ထိုးပြစ်၍မူလည်းသေခဲ့။ ချောင်းကမ်းပါးတွင် မူလည်းကျသေလေခဲ့။ မြွေကိုက်၍မူလည်းသေလေခဲ့။ နွားရှင်ကိုခေါင်း အမြီးအရေပေးပေအပ်သတည်း။ ထိုသို့ပေးမူကား။ နွားစားမဆပ်ရာသတည်ဆိုးပ်ကိုလည်းနည်အတူပင်တည်း။ ။အကြင်သူတို့သည်ခရိုးအပါး၌ လယ်ယာလုယက်ခဲ့။ ရူးစောင်းရမ်းမရနိမတား၍ ကျွဲနွားဆိပ် ဝက်တို့သည်။ ချင်းနင်း၍စားမိခဲ့။ အပြစ်မရှိရာသတည်း။

ဆူးစောင်းရမ်းတားလျှက်။ နွားထိန်းအပါးချင်းနင်း၍စားမူကား။ အထိန်းတို့ကိုဒါဏ်ဆယ်ချက်ခပ်အပ်၏။

အထိန်းမရှိပဲတည်စားမူကား။ နွားကိုချည်၍ထားအပ်လေ၏။ နွားထိန်းလာလျှင်နွားစား ရာအရပ်ကိုပြ၍။ ခွန်နှက်တွက်ဆ၍ ထိုအလိုက်ဆပ်စေရာသတည်း။

မွေး၍ဆယ်ရက်ရှိသောနွားငယ်ကျွဲငယ်ဆိပ်တို့သည်ချင်းနင်းစားမူကား။ အပြစ်မရှိရာ။

နွားကျွဲဆိပ်တို့သည် လယ်ယာ ၌မချင်း မစားပဲကိုလည်း။ ချင်းနင်းစားသည်ဟူ၍သူတထူးစကားကြားကာမျှကို။ အစုံအစမ်းမရှိမသိမမြင်ပဲကိုဆဲရေးဆိုမည်မိခဲ့။ လယ်သခင်တို့အား ဒါဏ်ပေးရာ၏။ ဟုဗြဟ္မာမင်း၏သားရင်းဖြစ်သောမနုမည်သောရှင်ရဟန်းသို့ဆိုတော်မူ၏။

၂၃ ။တိရိစ္ဆာန်ချင်းကာမဂုဏ်ရာဂဆက်ဆံသောတရား။

အကြင်ကျွဲနွားမြင်းတို့သည်အချင်း ချင်းဆက်ဆံနိုက်ကျ၍။ ချင့်တို့ပြေးသွားကြရာ။ အဟုန်ဖြင့်ထိပါး၍အနာစာရအကျိုးအာ၌ရှိကြခဲ့။ ချင့်တို့

lost. Let him know when the cattle are sick, and what medicines to give them. Let him know also how to milk the cows, that the calf when it sucks may also have milk. Let him be a man who does not steal or conceal the milk, but who takes one half and gives the other to the owner of the cows. Let him be a man who has a kindness for cattle, and who is able to distinguish when they have a sufficiency of food. To a herdsman who has these ten qualifications, and tends his cattle in accordance, should they increase greatly by births, one in ten should be given. Though this is said, should he positively sell milk without the knowledge of the owner to the value of one calf, he ought not to share in the increase.

If any one shall secretly cut or stab any of the cattle under his charge so that they die, or if they die from falling into a hole or over a bank, or from the bite of a snake, the herdsman should give the tail, skin and head to the owner. By so doing he shall be free from replacing it. The rule regarding goats is the same.

If any one shall cultivate fields near a road and put no fence around them, and buffaloes, cattle, goats, or pigs, shall enter them and eat (the grain,) no blame is to be attached to the herdsman.

If there be a fence round them, and the cattle shall trespass, the herdsman being with them, he shall be punished with ten stripes.

If there be no herdsman and they trespass, the owner of the field should tie them up, and when the herdsman comes for them, having pointed out the place they have eaten, and calculated the probable return, let him make it good.

If a calf, young goat, or buffalo under ten days old, shall trespass, and eat the grain, there shall be no blame attached to the herdsman.

If the cattle have not trespassed and eaten the grain, and the owner of the field, on the report of another person, shall, without inquiry or consideration, without knowing or seeing his field, abuse (the herdsman,) he shall be punished. This the son of the king of Bymahs, Menoo, the sage recluse, hath said.

23d. *The law when brutes injure each other from the violence of their lusts.*

If any buffalo, neat cattle, or horse, in their sexual commerce shall, by their vehemence in running, strike any thing and hurt

ကျမ္ဘာတည်တက်ယာတွင်သေပေ့ခဲ့မူကား။ တက်သောနွားကျွဲ ဆင်မြင်း တို့ကိုရအပ်၏။ မတက်ရာသောသဘောရှိလျက်။ နွားသည်မြင်းကိုတက်ခဲ့။ နွားဆုံးရာ၏။ မြင်းသည်နွားကိုတက်မူမြင်းမဆုံးရာ။ ။အာဘယ်ကြောင့်မဆုံးရာသနည်းဟူမူကား။ ဆင်မြင်းဟူသည်ကား။ မင်းရေးမင်းရာတံခိုးရှိသောမြတ် သောရတနာဖြစ် သောကြောင့် ဆိုသတည်း။ နွားသည်ကျွဲကိုတက်ခဲ့။ ကျွဲသည်နွားကိုတက်ခဲ့အပြစ်မရှိရာသတည်း။ အကြင်သူတယောက်သည်နွားလာ။ စီး၏။ တယောက်သည် နွားမကိုစီး၏ ထိုသူတို့သည်မသက်ခင်အလျှင်တက်ရာတွင်။ နွားလာစီးသောသူသည်ထိပါးကွဲရမူကား။ အပြစ်မရှိရာသတည်း။ နှစ်ရောက်ကွဲရသော်ထည်းအပြစ်မရှိရာသတည်း။ ။နွားကျွဲအလျှင်တက်ရာတွင်ထိပါးကွဲရသောတရားတည်း။

ရှာရင်းအိမ်ရင်းလုတ်သောလယ်ခ္ခ ဝက်ဖျက်သောတရားကား။

ရှာရင်းအိမ်ရင်းလုတ်သောလယ်ရှင်တို့သည်။ ဝက်ထောင်ဝက်ကာလုပ်ရာပြုရာ၏။ ဝက်ရှင်တို့ထည်း ဝက်ထိပ်ကိုတတ်ရာ၏။ ညည့်ကိုလှောင်စေ။ နေ့ကိုလွှတ်စေ။ ဝက်ထောင်ဝက်ကာမလုတ်။ ဝက်ထိပ်မတတ်။ ချင်နင်းစားသောက်၍ထိုးပြစ်ရာသေအပ်အစားတည်စေ။

ဝက်ထောင်ဝက်ကာလုတ်၏။ ဝက်ရှင်ဝက်ထိပ် မတတ်နေ့အခါစား၍။ ထိုးသတ်သေသော်သတ်ဝိုင်စေ။

ဝက်ထိပ်တတ်လျှက်။ လယ်ရှင်ဝက်ထောင်ဝက်ကာမလုတ်။ ထိုးသတ်၍သေသော်။ အစားပေးစေ။ လယ်ရာကားအပြစ်ကင်းလွတ်စေ။

ဝက်ထိပ်အပါ။ ဝက်ထောင်ဝက်ကာရှိလျှက်။ ညည့်အခါစား၍။ ထိုးသတ်သော်လည်းအပြစ်မရှိသေဝိုင်စေ။ လယ်ယာတွင်ဟက်သည်အစားလွတ်စေ။

အကြင်ကျွဲနွားဆင်မြင်းထိပ်ဝက်ကျက်တို့သည်။ သူတပါးကျွဲနွားဆင်မြင်းကို ရှေ့သော်အထိန်း အကြောင်း ပါလျှက်မဆီး မတား ခြေက။ ကျိုးကမ်းဟက်စီးသည်ဥစ္ဖာအထည်အတိုင်း။ ကျိုးကျိုးသေါ်တကျပ်။ မှက်စိကမ်းသော်။ ခြေလက်ကျိုးသော်။ တံဆိုးအတိုင်းကို ဥစ္ဖာရှင်သို့။ အထိန်းအကြောင်းကွဲရှင်နွားရှင်မြင်းရှင်တို့ကပေးစေ။

အထိန်းအကြောင်းမပါ။ တိရိစ္ဆာန်ချင်းရှေ့ပက်ခပ်ကြောက်ကန်သော်အရှင်သခင်အပြစ်လွတ်စေ။ ရှေ့ပက်သောတိရိစ္ဆာန်ကိုအစားယူစေ။

အကြင်းဆိုခဲ့ပြီးသောတိရိစ္ဆာန်တဝိုးတ။ အထိန်းမပါဖြစ်ပေခဲ့။ တဝိုးကအထိန်းပါဖြစ်ပေခဲ့။ အထိန်းပါသူကျပ်မ၍တိုက်ရာတွင် သေသော်သူ

themselves, it is their fortune. If in the act of mounting, one shall die, the owner of it shall have the buffalo, bull, horse, or elephant which mounted. If a bull shall mount a mare which has no inclination for him, he shall be forfeited. If a horse shall mount a cow, he shall not be forfeited. Why shall he not be forfeited ?—because horses and elephants are worthy of kings; they are excellent things of power. If a bull shall mount a buffalo, or a buffalo a cow, there shall be no forfeit. If a man shall be riding a bull, and another a cow, and before they dismount, by the bull hastily mounting, the man who rode him shall be hurt, there shall be no forfeit; or if both are hurt there shall be no forfeit. This is the law in cases of injury done when buffaloes or neat cattle hastily mount each other.

The law regarding pigs destroying fields near a village. The owners of fields near a house or a village, ought to put a fence against pigs, and the owners of pigs should put a wooden collar on them, and in the night shut them up, and let them loose in the day time. If a fence is not put up, and a collar not put on, and a pig shall be stabbed or shot trespassing, let it be made good.

If the owner of the field does make a fence, and the owner of the pig does not put on a collar, and he shall be killed trespassing in the day time, let the owner of the field be held justified in killing him.

If the owner of the pig does put on a collar, and the owner of the field does not put up a fence, and the pig be killed trespassing, let him be made good to the owner, and he shall not pay for the damage done.

If a collar is put on the pig, and a fence also round the field, and the pig be killed trespassing in the night, there shall be no fine; let the owner of the field be held justified, and the owner of the pig shall not pay for the damage done.

If any buffalo, neat cattle, elephant, horse, goat, pig, or fowl, shall attack the buffalo, horse, or elephant of another (than their owner,) if there be a keeper with them and he does not interfere, let restitution be made according to the damage done. If a horn be broken, one tickal; if an eye is put out, a hind or fore-leg be broken, let the herdsman or owner of the animal (doing the damage) pay (the value of the animal injured.)

If there be no herdsman with them, and they of themselves shall butt or strike, and one is blinded, let the owner of the animal doing the injury be free from fault, and the owner of the animal injured take in his place the one which did the damage.

If a keeper of any of the above animals shall set on and assist the animal of which he has charge to fight with one which has no keeper, and the animal without a keeper shall die, let

ဥစ္စာတံသည်တွင်သုံးဆတက်လျှော်စေ။သခင်ကူညီတိုက်ခြေသောကြောင့်
တည်း။ကူညီတိုက်ရာ၌ ဥစ္စာဆုံးရှုံးသော်အပြစ်မရှိ။ ဆင်မြင်းသည်ကျွန်
ရှားဆိပ်ဝက်တို့ကိုအရှင်မပါအရှင်မတိုက်၊အလျှောက်ခပ်ကျိုးသေသော်
လည်းအပြစ်မရှိဆင်မြင်းတို့ကို။ကျွန်ရှားလည်းကောင်းနည်တူ ထိခိုက်သေ
ကျိုးလည်းအပြစ်မရှိ။ ဆင်မြင်းချည်ထားရာ။ ဇောင်းတင်းကုတ်တိုင်လံ
စားရာမှာ။ကျွန်ရှားတို့ထိခိုက်ခပ်၍။ ကမ်းကျိုးသေသော်ကျွန်ုပ်တို့ကဆင်
မြင်းအဆိုးကိုလျှော်စေ။သခင်ပါလျှက်မဆီးမတား၍ခပ်ပွေကျိုးသေလျှင်
နှစ်ဆတက်လျှော်စေ။ တံဆိုးတွင်နှစ်ဆတက်ကိုဆိုသည်။

ကျွန်ရှားကြက်ဝက်တို့ကို။ဆင်မြင်းကအထိန်းအကြောင်းမပါ ထိုးခပ်၍
အထိန်းအကြောင်းရှိသည်။ ကျွန်ရှားဆိပ်ဝက်တို့သေလျှင်။ ဆင်ထိန်းမြင်း
ထိန်းတို့ကအစားပေးစေ။မင်းဗါဏာလည်းခံစေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူ
မူကား။မထိန်းမကြောင်းနေသောကြောင့်တည်း။ ။ဆင်မြင်းတို့မှာ
အထိန်းအကြောင်းပါလျှက်မချုပ်မတည်းရှိင်အောင်မုံဖြင့် လည်းကောင်း
ခက်ထံသော်လည်းကောင်း။ ချုန်းချက်ဆက်ချက်မရမကိုင်ရှိင်၍။ကျွန်ရှား
မြင်းဆင်လူကိုပင် ထိပါး၍ သေသော်လည်း အပြစ်မရှိ။ ဆင်ကျွမ်း တို့ကို
လယ်မကိုးပယ်စားရှောင်ရာ၏။ဆင် ရှင်လည်းသိထင်အောင်တပိုးတုတ်
ရာ၏။ထိုကဲ့သို့တည့်ဖြစ်ပေကဆင်ထိန်းမြင်းထိန်းတို့မင်းဗါဏာလွတ်ရာ၏
ဝန်တင်ရှားလှည်လာသည်ကို အဝေးက ဆင်မြင်းရှင်တို့တံဆိုးတုပ်သည်
အသံပေးသည်။ ရပ်လေတ္တဲလေဆိုပါလျှက်။ မတ္တဲမရပ်၍ထိခိုက်ပျက်စီး
သော်လည်းအပြစ်မရှိ။

အကြင်သူသည်သစ်ပင်ခုတ်၏။ သူတပါးလာသည်ကိုတ္ထဲပါ မဆိုသစ်
ပင်ခုတ်ရာသို့ရောက်၍ထိခိုက်ဘိလည်း။ ကျိုးသေသော်လည်းအပြစ်မရှိ။
ချင့်အသိပင်ဖြစ်သည်အသက်ဆယ်နှစ်မတိုင်သေသောသူ။ စိတ်မနှိုင် ရူး
သောသူ၊သေစာရစ်ဝသောက်စားသောသူ။ အိုရ်မိုက်ထိုင်းရှိသောသူတို့
ကို။သည်သို့မလာနှင့် ဤပယ်ပါ။ ဆီးတား၊ဖယ်ငင်ရာ၏။ ထိုသို့မဆိုမြင်
လျှက်ဘိ၍သေသော်။ ထုတ်ခိုက်၍ဖုတ်ကြည်သ ဂ္ဂြိဟ်စေ။ ဆီးတားဆို
မည်ပယ်ရှင်းမနှိုင်ရောက်လာရာဘိ၍ကျိုးသေသော်လည်းအပြစ်မရှိ။

အကြင်သစ်ပင်ကိုခုတ် သောသူတို့သည်။ အိမ်ကျောင်း ဝဲကနား။ ကျွန်
ရှားသက်ရှိသက်မဲ့နေသည်တားသည်အရပ်မှအနှီး။ ဥပဇာမလွတ်သည်
ကိုငါပိုင့်သောမြေတွင် ရောက်သည်တကား၊ဟုဘိစီး ခုပ်၍လည်းပျိုရာ။
ပျက်စီးသမျှကိုအစားတည်စေ။ကျွန်ရှားမြင်းဆင်ဆိတ်ဝက်ကြက်ဖြစ်လည်

him (the keeper of the other) forfeit three times the value of the dead animal, because the master was assisting and exciting to the fight. If his own animal shall die in the fight, the owner of the other shall not be held in fault. If elephants or horses attack buffaloes, neat cattle, goats, or pigs, when there is no owner present, or who does not set them on, if a limb be broken, or death be caused, there is no fault. Or if buffaloes, or neat cattle, shall in the same way attack elephants, or horses, and thus have a limb broken, or die, there is no fault to be found. If buffaloes or neat cattle, shall attack a horse or elephant tied up in the stable, or tethered out to feed, and they are blinded, have a limb broken, or die, let the owners of the buffaloes or cattle make good the price of the elephant or horse. If the owner be with them, and do not interfere, let him pay double the value, that is, of their proper price.

If buffaloes, neat cattle, fowls, or pigs, with a keeper, shall be attacked by elephants or horses also having a keeper, and thus die, let the keeper of the elephant or horse make them good, and let him also be punished criminally. Why is this?—because they did not take care of their cattle. If an elephant or horse have a keeper with him, and he cannot restrain him by reason of his being must, or so difficult to manage that neither hook nor bridle will restrain him, and it thus strike a buffalo, bullock, horse, elephant, or even a man that he die, there is no fault. A vicious elephant is to be passed at the distance of nine "pays," and the rider should blow a horn that people may have notice; if he do so he should not be punished criminally. If a carriage, bullock or a cart is coming, and the rider of the elephant shall blow his horn or call out to stop, or get out of the way, if they do not do so, and are hurt, or die, there is no fault.

If a passenger does not get out of the way when a man is cutting down a tree, and he is struck or killed, there is no blame; he knew what was going on; but a warning not to approach must be given to a child under ten years of age. An idlot, a mad-man, a drunken man, and a man in his second childhood, if warning be not given, and they are struck and die, though they saw what was going on, the feller of the tree shall pay their funeral expenses. If he plead that he did warn them not to come near, and pushed them out of the way, but could not prevail on them to keep away, he shall not be held in fault.

If in a place where there are houses, convents, or sheds, or where buffaloes or cattle, the property of other people, are kept, the bounds of which will not be cleared by it, a man shall, in spite of remonstrance, cut down a tree on the plea that it his, and growing on his ground, let him make good all the damage done by its fall. If buffaloes, oxen, horses, elephants, goats, pigs,

အစားတည်ခေ။လူသေလျှင်အကျပ်သုံးဆယ်အသက်ဆိုးပေးလျှော်စေ။အ
မည်ရတို့ကမင်းမျိုးတိုင်အောင်။ နှစ်ဆတက်စီလျှော်စေ။ သွားကျိုးသော
ငါးကျပ်။ ၎င်တဆယ်ငါးကျပ်။ဟူ၏။ ပေါင်ရိုးကျိုးသော် မောင်းရိုးကျိုး
သော်ကိုးဆယ်ဟူ၏။ လက်သန်းပြတ်သော် အကျပ်တဆယ်က တက်၍
လက်မတိုင်တခုလပ်အလျှော်ဟူပေ၏။ဤကားဌေတည်း။ ဆင်ချင်တုံ။ လုံ
ထုလုံပွတ်ကိုယ်လုံးခွဲနဲ့၍ မလုတ်မစားနိုင်အောင်ရှိပေမူ။ တသက်ကြွေး
မွေးစေဟူ၏။

အကြင်ကျွန်းဆိတ် ဝက်ကြက်မြင်း ဆင်တို့အ ချင်း ချင်း။ ဌေ့ ပက်
ကြောက်ကန်ကိုယ်ခံ၍သေလျှင်အပြစ်မရှိ။ ချင့်ကိုယ်မဆုံးရော။ဤကားအ
ထိန်းအကြောင်းမပါချင်းတည်း။ကျွန်းဆင်မြင်းတို့ဝယ်။အထိန်းအမှတ်
ထားရော၏။ အထိန်းအမှတ်ဟူသည်ကား ဆင်မှာတဆိုး။ မြင်းမှာလံကြိုး။
ကျွဲမှာတုံးဆွဲ။ ဝက်မှာထိပ်။ထားရော၏။ ထိုကဲ့သို့ထားပေလျှက်။ ခပ်ဌေ့
ကျောက်ကန် သေကျိုးလျှင်။ ချင့်တိရိစ္ဆာန်တို့ သာဆုံးစေ။ သခင်အပြစ်
လွတ်စေ။

အကြင်မြင်းကျွန်းဝက်ကြက်တို့သည်။ ကျောင်းစားရာတွင် ခံရိုးလွန်
၍လေလွင့်ရာသူတပါးထံရောက်၏။ အရောက်ခံသူတို့သည်။ သူတပါးတို့
အားသိမြင်အောင်တိုင်တန်း၍ထားရာမွေးရာ၏။ ။ထိုတရိစ္ဆာန်တို့
ကိုသတ်၍စားသော် မိုးတက်တွင် တဝက်ဥစ္စာရှင်ပေါ်၍ ခွဲလျှင်လျှော်စေ။
သတ်၍မစားတပါး အရပ်သို့ဖြောင်း ထွဲထားရော။ မဖြောင့် ကွယ်၍ပေါ်
သော်။မိုးတက်တိရိစ္ဆာန်အလိုက်အမျိုးအတိုင်းလျှော်စေ။ ။အချား
သို့ကဲ့ဌက်လေသည်ကိုအရှင်ရင်မေးသည်ကာလ မကဲ့မဌက်။ သေသည်
ဟောက်ခဲ့သည်ဟုဆိုအံ့။ နောက်ကဲ့ဌက်ပေသည်။ဥစ္စာရှင်တို့သို့ပြောပြန်
လျှင်။ကဲ့ဌက်မိသည်ဒါ၏တခုကိုနှစ်ခုလျှော်စေ။ဖြောင့်ပြုဖြစ်သည်အရင်
တိုင်းယူစေလည်းဟူ၏။ဆင်ချင်တုံ။အဖြောင့်အသားဖြစ်ပေကလည်းထိန်
သူကိုဥစ္စာရှင်ရင်းက။ဆယ်စုတစုလက်ရှိအကြားမွေးပွားလျှင်ယူစေ။ ထို
မှတပါးအရင်းတိုင်းမှာလည်း။ကောက်စားထိုအတိုင်းစားစေ။ ဟုဗြဟ္မာ
မင်း၏သားရင်းဖြစ်သောမနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။ ။ကျွန်း
ရှင်ကျွန်းထိန်းကြောင်းသောသူတို့တရားကားပြီး၏။

or fowls, be killed, let him make them good. If a man be killed, let him forfeit thirty tickals of silver. If it be a man of title up to the royal family, let him pay double according to the class of the deceased. If a tooth be broken, five tickals (is the fine;) fifteen has also been laid down. If a thigh or a shoulder bone be broken, it is laid down at ninety tickals. If a little finger be cut off, ten tickals, and from this up to the thumb there is an increase of one half on each; to be paid in silver. In this case there is a discretionary power left with the judge. If the whole body be bruised, and the legs and arms disabled, so as to disqualify the sufferer from gaining his livelihood, let the offender support him for life.

If any buffaloes, oxen, goats, pigs, fowls, horses, or elephants, shall of their own accord, butt, strike, and kick each other, and one shall die, there is no fault; the one which has killed the other shall not be forfeited. This is said when neither animal had a keeper. Buffaloes, oxen, elephants, or horses, ought to have something to indicate their locality, or restrain them. A buffalo should be clogged; a pig should have a wooden collar; an elephant keeper should have a horn; and to a horse a long rope should be attached. If they are so kept, and butt, strike or kick any other that they die, or have a limb broken, let the animal that does the wrong be forfeited; the owner shall be free from farther fault.

If any horse, elephant, buffalo, ox, pig, or fowl, shall stray from his keeper and usual place of feeding, and come to some other person's and he take charge of him, he should call people to witness the fact, and take care of and feed him. If he kill and eat an animal so coming, and the owner shall appear to prosecute him, let him pay half the fine for a theft. If he does not kill and eat him, but keeps him in another place, and denies having him, and it shall be discovered, let him pay the full fine for theft, according to the kind of animal. If he shall conceal him, and when questioned by the owner shall say he has not concealed him, that he is dead or lost, and shall after this admit to the owner that he has concealed him, as a punishment for the concealment, let him pay two for one. As he admitted the fact, it is also said, let him restore the animal that was concealed. In this the judge may use his discrrtion. If he shall at once state the truth, let him receive from the owner one in ten of all increase whilst in his keeping. This is one rule. It is also said he shall recover the amount laid down in the law for the redemption of property found. The son of the king of Bymahs, the sage recluse, said. End of the law of owner of cattle and herdsmen.

၂၄ ။ကျွန်းဌားသောတရား။

အကြင်ကျွန်းဌားဆင်မြင်း တို့ကိုအတိုက်အထွန်အတင်ဌားကြောမ်။ ခြေ
လက်မှက်စိဥကို့အမြီးနှားရွက်အသက်အကြီး အငယ်အရွယ်တို့ကိုမှတ်
သားရော၏။ အထီးသမကို့ကြီးကို့ငယ်အစွယ်ရှည်တို့အစုတ်အပြတ်၊အ
ကျိုးအဆက်တို့ကိုကြည့်၍တံဆိုးကိုလည်းပြတ်ဆိုရာ၏။ဌား်သည်ကာလ
နှစ်အရှည်အတိုကိုလည်းပိုင်းချား၍ဆိုရာ၏။ ထိုဌား်သောကျွန်းမြင်းတို့
ကိုတောင်ပွိုကံသင်းတွင်းကျင်းမည်ပည်ကုတ်ရာ၌လည်း မချည်မထားရော
ချည်ထား၍မြွေခဲ၊တွင်းကျသောကြောင့်သေပေခဲ့သော်။ အစားပြတ်ရင်း
တိုင်းပေး၊မသေမီစေသည်လရက်ကိုလည်းတွက်၍ပေးစေ။ ။ကြ
ပတ္တေ့ကောင်းမွန်စွာ ချည်ထားရာ၌။ မြွေခဲသော်အပြစ်မရှိ အရေအသား
ခေါင်းအမြီးသခင်သို့ရောက်စေ၊အစားရကောင်းသည်မဆိုသာ။ အခကို
တွက်၍ပေးစေ။ နာဖျားလျှင်သခင်ရင်းသို့တိုင်ကြားစေ။ တိုင်ကြားလျှက်
ဥစ္စာရှင်တို့မလာသေလည်း အပြစ်မရှိအသား အရေခေါင်းအမြီးကိုသာ
ပေးစေ။နာဖျားသည်ကိုအရှင်သို့မတိုင်မကြားသေသော်လည်း။ နာဖျား
သည်မှန်၍သေသော်အပြစ်မရှိ။ အရေခေါင်းအမြီးနှင့်ဌား်သူအသားစား
မိလျှင်လည်းဥစ္စာရှင်သို့တွက်၍အဆိုးပေးစေ။ ဌား်သောကျွန်းတို့သည်
အထွန်အတင်မကောင်းလျှင်ပြန်၍အပ်ပေအစားပေးလျှင်ပေးသောအစား
ကျွန်းကို၊တင်ထွန်ရသည်ရက်လတွင်သာအခဖြစ်စေ။ လဲလျှက်အလဲမ
ခံ၊ ကျင့်ထွန်တင်ပါအပ်ပြန်၍။ ကျင့်ထွန်တင် ရလျှင်၊ ထိုကျင့်ထွန်တင်
ကောင်ရသည်ခေါက်ရက် နေ့တွင်သာ တွက်၍ အခဖြစ်စေ။ အကြင် ဌား်
သောကျွန်းတို့ခေါင်းအမြီးသခင်သို့မရောက်၊သေသည်မှန်ကအသားအ
ရေတို့ကိုပေး၊သေကြောင်း ကိုမတိုင်မကြားခေါင်းအမြီး အရေအသားမ
ရောက်ခြေက၊ဌား်ဆိုရင်တိုင်းအခကိုပေးစေ။ ထိုကျွန်းကိုလယ်ယာထွန်
ပြီးလျှင်သခင်ရင်းသို့မပေး၊နှစ်လည်တွင်မှပေးမူသည်ကား၊ ဌား်ရင်းအခ
ငွေကိုဆိုလျှင်ထဆိုး၊စပါးကိုဆိုလျှင်လည်းစပါးတဘိုးနှစ်နှစ်သီးတိုင်မှ၊
အခကိုပေးလျှင်သုံးဆစားစေ၊ဝင်ထက်နှစ်မျှားသည်ဟုမစားသာခြေ၊ဌား်
သောကျွန်းတို့ကို၊ ထုံးစံမှိုသည်တွင်သာထွန်ထိုက်စေ။ထုံးစံလွန်၍ထွန်
ထိုက်သော်နှစ်ဆဌား်ရင်းကတက်၍အခစား်စေ၊ပေးစေ၊ ။ဌား်ရင်း
ကျွန်းနှစ်ခုတင်တူချင်းတွင်တနေ့တခုချုံ့ရှင် ကျွန်းကလဲ၍ဌား်ကျွန်းအ
စည်ဖက်ထွန် သော်လည်းအပြစ် မဆိုသာခြေအခဖြစ်ခြေသည်။ ချင့်ထွန်
တင်၍ပခုံရောင်သော်၊ ကုံပေါက်သော် ပထွန်မတင်ရက်မှက် သည်မဆို

24th. The law regarding the hiring of buffaloes or cattle.

The law for hiring buffaloes, oxen, elephants, or horses, for the plough, the cart, or saddle. When any buffalo, ox, horse or elephant, is hired for the cart, plough, or carriage, (the appearance of) his hind or fore leg, his ear, eye, horn, tail, his age and size, should be noted, whether it be male or female; if the horns belong or short, the tusks large or small; if there be any part torn or broken off, any part broken and re-set, the price and time for which he is hired, should also be noted. The hird animal shall not be tied up where there are the small bunds of the paddy fields, holes or hollows. If he be so tied up, and die from the bite of a snake, or from falling into a hole, let compensation be made in the price fixed when he was hired, and the hire be paid up to the day of his death. If he be bitten by a snake when properly tied up in the usual way, there shall be no fine; let the skin, flesh, head and tail, be taken to the owner. He shall have no right to claim another in the place of the dead animal. Let the hire be reckoned and paid. If he be sick, let a report be made to the owner; if he do not come and see him, and he die, there is no blame; let him only have the flesh, skin, head and tail. If no report was made of the animal's sickness, and he died really from disease, there is no fault; let the skin, head and tail be given to the owner; and if the flesh has been eaten, let its price be reckoned and paid to him. If the hired buffalo or ox be not a good one for carriage or draught, let him be returned; and if another be given in his place, let the hirer only pay for the number of days' work actually done by the animal last given. If the owner refuse to change him, but give him back, telling the hirer to go on using him, and to break him in for carriage or draught, if he does get him to work, let him only pay for the jobs or days he shall work properly. If a buffalo or ox, hired to be trained, shall really die, though the head and tail be not taken to the owner, let him have the flesh and skin. If no report be made of the death, and the head, tail, skin and flesh be not brought to the owner of the animal, let him have the full amount of the hire originally agreed on. If the hired animal shall be returned a year after the cultivating season, let twice the amount of the hire originally agreed on be paid; if stipulated that paddy shall be paid, let paddy be given; if silver, let it be silver. If two years have elapsed, let three fold hire be paid. Hired buffaloes or oxen shall only be worked in the usual way. If they be worked more than is customary, let double the amount of hire originally agreed on be paid. If the hirer shall take one of his own cattle of equal strength with the one hired, and shall work them together daily, there shall be no blame attached to

သာခြေ၊ချင့်အခေမတတ်၍ဖြစ်ခြေသည်။တိုက်ထွန်တင်ရာ၊ ပရိုးကုံးအနာ ရောက်၍ကြီပိန်သော်၊အစားတည်စေ။ အခကိုလည်းမဆုံးသာ၊ဝင်အနာ ကြောင့်သေသော်အစားတည်စေ။အဆိုးအခလည်းမဆုံးသာ၊ချင့်ကျွန်ုပ်ကိုချည်ရာရုံး၍နှာဖားဖြတ်ဆုံ။အပြစ်မရှိပြတ်ပိုင်စေ။ဌါးသူဆွေဝင်၍ဖြတ်ခြေလျှင်ကျွန်ုပ်အစားပေးစေ။ အခလည်းဌါးရင်းတိုင်းပေးစေ။ ဗျားနာ လျှင်အပ်စေ။ကျွန်ုပ်ရှင်ကယူ၍ကုစားစေ။ အခမှာမနာမှီရက်လတွင်ရွှေ ပေးစေ။ ဌါးရင်းကျွန်ုပ်အလျောက်ဌေ့ပက်၍မှုက်စိခြေလက်။ ကျိုးဗျက် သေသော်ဌါးသူဝနိမဟုတ်၊ခပ်သောကျွန်ုပ်ရှင်တို့တာတည်း။

ကျွန်းမှာဌါးသူတို့ကြောင့်။ ကျိုတချောင်းကျွတ်ကျိုးလျှင်ဌေတကျပ်နှစ် ချောင်းကျိုးသော်ဌေနှစ်ကျပ်။ နှားတဖက်ပြတ်သော်နှစ်ဖက်ပြတ်သော်ကျို နည်း တူကျို နှားနှစ်စုံ ကျိုးဗျက်ခြေလျှင်။ အထက်ဌါးရင်း ကကျွန်ုပ်အတိုင်း ဆပ်စေ။လက်ခြေကျိုးလည်းအစားဆပ်စေ။ မှုက်စိနှစ်ဖက်ချင်နှင့်တံကျိုး သင့်၍ကမ်းလည်းအစားဆပ်စေ။ ချင့်အလျောက်ပြွေ့ဖြတ် ၍မှုက်စိကမ်း မည်အပြစ်မရှိကြောင်းရာ၌ကျွန်ုပ်ကိုက်သော်အပြစ်မရှိ။လျှောင်ရာချည်ရာ ကိုက်လည်းအပြစ်မရှိ။အသားအမြီးအရေခေါင်းရောက်စေ။ကျွန်ုပ်ရဲသော အရပ်မှာ ကျွန်ုပ်ချည်လျှောင်ရာက။ တတာနှစ်တာ။ လေးတာတွင်ပတ် လည်တိုင်ဓိုက်၍ထားရာ၏။ လင်လတ်တန်ကျိုးထားရာ၏။ ထိုသို့မထား သမျှခုံ့ရှင် ကျွန်ုပ်ထိန်း တို့သည်ပေါ့ လျှော့ရာကြ၍။ ကျွန်ုပ်ကိုက်သည်အဖြစ် ကြောင့်။ အထိန်းအမွေးစားရသောအစုကိုမစားစေနှင့်ချေစေ။ ကောင်းမွန် စွာထိန်းကြောင်းပေလျှက်။ ဌါးသောကျွန်ုပ်ကိုကျွန်ုပ် ကိုက်၍ သေသော် ဥစ္စာရှင်အသာ်းအရေရပစေ။ အခကိုဌါးသူကအကုံ့ပေးစေ။ ဥစ္စာရှင်ကျွန် ုပ်ကိုလည်း။ ဤနည်းအတူကိုက်စားလျှင်။ ထွန်တိုက်သူက၊ရက်ခသော သည်နေ့တိုင်ရုံကိုတွက်၍အကုံ့ပေးစေ။ ဌါးကျွမ်ကျို တခြောင်းကျိုးသော် နှစ်ကျပ်။ နှားရွက်တဖက်ပြတ်သော်ဌေနှစ်ကျပ်။ ကျို နှစ်ခြောင်းပြတ်ခြေ လျှင်။ နှားရွက်နှစ်ဖက်ပြတ်မှမဆိုသာခြေ။ ကျွဲဖြစ်သည်ကျို အရှိန်ရှိသည် ကျွဲစားလည်းဟူ၏။ကျွဲကိုကျွဲရှင်ယူစေ။ တဝက်ထိုးလည်းဟူ၏။ ဤကား ဌါးသူကြောင့်ဖြစ် သည်ကိုဆိုသတည်း။ တိရိစ္ဆာန်ချင့်မှာခတ်ဌေ့သော်

this; he pays for the labor (of the hired cattle.) If in working the shoulder shall be chafed or swell, the hirer shall have no right to claim deduction for days lost; the accident was the result of his own ignorance in handling him. If from a sore on the shoulder or back, caused by working the ox, for draught or carriage, he shall become thin, let him be replaced by another, and let there be no dispute about paying his hire; let it be paid. If the animal shall die from the effects of the sore, let him be replaced by another, and let the hire be paid. If the animal by starting whilst tied up shall tear out his nose string, there shall be no fault. If it be torn out by the hirer dragging him, let him replace the animal by another, and pay the full hire at first agreed on. If it fall sick, let it be returned, and let the owner receive it and administer medicine; let only the hire for the time before it fell sick be paid. If hired cattle shall of their own accord butt or strike each other so that an eye is put out, a limb is broken, or one animal dies, it is not the affair of the hirer, but of the owner of the animal which does the damage.

If by any act of the hirer the horn of the ox shall be broken, or torn out, let him pay one tickal of silver; if both, two tickals. If one or both ears are torn off, the fine is the same as for the horns. If both ears and horns are broken, let it be replaced by one as good as the animal hired. If a leg be broken, let it be replaced by another also; or if both eyes are knocked out by the goad or driving rod, he shall also be replaced. If by chance the animal be blinded by a snake blowing in his eye, there is no blame; nor if a tiger kill him when out at pasture with his keeper, nor if a tiger kill him whilst shut up in the pen, or tied up; let the flesh and skin, tail and head, be given to the owner. If tigers are destructive in the district, it is proper to fix posts all around the pen, at the distance of one, two, or four tahs, and to stretch a rope with small flags attached between them. If this be not done, it is neglect on the part of the owner of the pen, and if a tiger should kill any of the cattle, let him forfeit his share of the increase. If hired cattle, though properly taken care of, are killed by a tiger, let the owner have the flesh and skin, and the full hire of the cattle. If the cattle of the hirer be also killed, let him reckon and pay the hire to the day the animal was killed. If the horn of a hired buffalo be broken, or an ear torn off, two tickals (shall be paid;) if both horns be broken, there shall be no plea that both ears are not torn. It is a buffalo;—his strength is in his horns. It is laid down that he shall be replaced by another. It is also said that the owner shall have his buffalo, and half his price, that is, when the injury is done by the hirer. If it be done by the brutes, of their own accord

ဗျင်တို့တိရိစ္ဆာန်မှုဘုင်းခံစေ။ ရှိရကား၎င်းသူကိုမတိသာ။ ၎င်းကျွန်းအမြီး အဆန်ကုံအောင်၎င်း သူတို့ဝေးတုတ်နှင့်တကြောင်ဖြတ်ခြေလျှင်။ တဝက်ဆိုးပေးစေ။ အခလည်းပေးစေ။ ၎င်၎င်းသောကျွန်းတို့ကိုညည့်အခါသူမိုး၏မရသော်တဝက်ဆိုးနွားရှင်သို့၎င်းသူကပေးစေ။ မိုးသည်နေ့တိုင်အောင် အခကိုလည်းတွက်၍ပေးစေ။ ဤကား၎င်းသူနှင့်မကွာအရင်း အနှီးရှိသည်တွင်သာတည်း။ ၎င်းကျွန်းကိုအဝေးထား၍။ မစောင့်မရှောက်ခြေကတံဆိုးပေးစေ။ ။နေ့တည်လူမိုးသော်အကုံအစားထည့်စေ။ ထိုသို့မိုးရောရုံ၍ကျွန်းပါသော်အပြစ်မရှိ။ သူမိုးရောနောက်ရသော်ကျွန်းကိုကျွန်းရှင်ယူစေ။ မိုးသူအပြစ်မှာအလျှော်စုတွင်အညီ အမျှခားပစေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ အရင်တည်နှင့်ရလေသောအကြောင်းတည်း။ ကျွန်းအရင်ရပေမူမိုက်လျှော်နှင့်ရသောအစားကိုပြန်၍ရပစေ။ မြင်းအစီးအတင်၊ ဆင်အစီးအတင်အထွန်အတိုက်၎င်းရာမှာ။ မြင်းဆင်ကိုစီးနင်းမိုးတွင်မစီးပမာနမခန့်စီးနင်း၍ သေသော်အစားတည်စေ။ အစားဟူသည်ကား၎င်းရင်းကအကိုးပြတ်သည်ကိုဆိုသတည်း။ တယောက်စီးသောမြင်းကိုနှစ်ယောက်စီး၍ သေသော် ကျိုးသော်မြင်း စားလည်းပေးစေ။ စီးခမှာလည်းနှစ်ယောက်ခပေးစေ။ ဆင်မှာလည်းဦးစီးပဲ့နင်း ရှိလေသည်။ သည်ထက်လွန်၍စီးသော်စီးသည်မှန်သမျှလူအတွက်ပေးစေ။ သေလည်းအစားပြတ်ရင်းအတိုင်းပေးစေ။ ဆင်မြင်းအားနှင့်တန်ရာတိုက်တင်သည်မကား။ အလွန်အကြွေးတင်၍။ ကျိုးပြတ်သေခြေသော် အစားတည်စေ။ အခကိုလည်းလွန်သည်အပါနှစ်ဆတက်ပေးစေ။ ဟုက်သောဆင်မြင်း တို့ကိုလျှော် ရသူကယူစေ။ ဆင်မြင်းနာဟုဘားလျှင်အရှင်နီးကကြားမြင်စေ။ ကြားမြင်ရကအပြစ်မရှိသေပိုင်စေ။ အခကိုဟုဘားနာသေသည်နေ့ရက်တိုင်တွက်၍ပေးစေ။

ခရီးဝေးဖြစ်၍မကြားနိုင်။ နာဟုဘားသေလျှင် ထိုရွာထိုတောတို့တွင်အဖော်အဘက်သမဟဲသွေးသောက်၊ ဆိုးစားတို့ကိုတိုင်တန်ပြည့်နှိ်ုင်ဘိလျှင်အပြစ်မရှိအခတို့ကိုတွက်၍ပေးစေ။ မြင်းမှာအမြီးအရှင်သို့ရောက်စေ။ ဆင်မှာအစွယ်အရှင်သို့ရောက်စေ။ မြင်းအမြီးမှန်လျှင်သေပိုင်စေ။ အမြီးမဟုတ်ခြေလျှင်သူပြစ်လက္ခဏာဖြစ်ခြေသည်။ တစီးကိုနှစ်စီးတန်ရင်းအဘိုးအတိုင်းပေးစေ။ နောက်ထိုမြင်းပေါ်ထည်းမြင်းရှင်ရစေ။ ဆင်အစွယ်မှာရှည်ထိုကြီးယေါ်အတိုင်းရှိပြီ။ ရက်နှင့်ထောက်၍ရှည်ကြီးရာ၏။ မတိုမငယ်ရာ။

butting each other, it is said the brute shall bear the blame and not the hirer. If the hair be all taken off the tail of a hired buffalo or ox by the knife or driving rod of the hirer, let him pay half the price of the animal, and the whole hire. If a hired buffalo or ox be stolen in the night and not be recovered, let the hirer pay the owner one half his price and hire to the day he was stolen; that is, when the cattle are kept near the hirer; if kept at a distance and not watched, let the full price be paid. If it be stolen in the day, let restitution be made in full. In these cases, if the cattle of the owner of the pen be also stolen, there is no fault. If the cattle are afterwards recovered, let the owner of each take his own and have one half of the fine levied on the thief. Why is this?—because both had a share (in the lost cattle.) If cattle stolen as above be recovered, let the hirer recover back the price he had paid to their owner. When horses or elephants are hired for the saddle, the pack, the plough, or the cart, and are not worked as usual, but beyond their power, and shall die, let them be replaced; that is, let the price fixed at the time of hiring be paid. If two people shall ride a horse, only one ought to ride, and he die or have a limb broken, let them replace him and both pay the hire. With an elephant, if beyond the one rider on his head and and one behind, any shall mount, let the hire for each such rider be paid; and if the animal die, let the price fixed at hiring be paid. If a burthen or draught be put on a horse or elephant beyond his strength, and he have a limb broken, be destroyed, or die, let him be replaced, and let double hire be paid for all beyond the proper load; let the payer of the fine have the destroyed animal. If a hired horse or elephant be sick, and the owner be at hand, let him be acquainted with the fact. If he has seen and known it, the hirer is not in fault; let the animal die, and let him pay the hire to the day he was taken ill. If it be at a distance from the owner, and he cannot be informed of it, and the animal dies from illness, if the hirer has reported that the animal was ill, in the country or in the village, and shown it to his companions, the head of his company, the Thoethouk, or those who eat of the same pot of rice with him, he shall not be held in fault, let the hire be reckoned and paid. If it be a horse, let the tail, and if an elephant the tusks be taken to the owner. If it be really the tail of the horse, let him die; if it be not, it is the act of a bad man; let the hirer pay double the price originally agreed on; and if the horse should afterwards be discovered, the owner shall have him. As regards the tusks of the elephant, the length and thickness have been noted. In proportion to the length of time they should be longer and thicker, they cannot become shorter or smaller. If they be found

တိုင်ယမ်ဖန်ခြေလျှင်ပြုပြင်ခြေသည်။တစ်ီးကိုနှစ်စီးထားရင်းအဘိုးအတိုင်း ပေးစေ။ နှောင်ပေါ်လျှင်လည်းဆင်ရှင်ကယူစေ။ ဖျက်စီအစွယ်နှာမောင်း နှားအမြီးဖျက်သော်။တိရိစ္ဆာန်ချင်းမဟုတ်ချင်းရိုက်နှက်ရာဖြစ်ကအစား တည်စေ။အခလည်းပေးစေ။ တိရိစ္ဆာန်ချင်းဖြစ်လျှင်ဌားသူ၌အပြစ်မရှိ။တိ ရိစ္ဆာန်ရှင်ဝန်မကင်း။ ကျွန်ုပ်အမှုကဆို ခဲ့သည်တရားရင်းအတိုင်းတည် စေ။ဆင်ကိုချည်သိပ်ရာ။ မြေညီတွင်မချည်သာ။ တောင်ပို့ ကသင်းရှိက။ ချည်ရာ၏။ ၎င်မရှိကခေါင်းအုံးရန်ပေးရာ၏။ ထိုသို့မပေးမချည်တဲ့အရပ် မှာကုံနိုလံ၍သေသော်။ အစားပေးစေ။ ဆို ခဲ့ပြီး သည်အတိုင်း ဖြစ်၍သေ သော်အပြစ်မရှိ။

အရှင်ရှိလျက်မထိန်းမသိမ်းကျွန်ုပ်မြင်းဆင်ဆိပ်ဝက်ကျက်တို့သည်။ လယ်ယာ စည်းစောင်ရန်းအကာရှိလျက်။ ဝင်စားရာ ထိုးပြစ်သေသော် လည်းအပြစ်မရှိ။နှေ့ညည့်မဟူရာသတည်း။အရှင်ရှိလျက်။မထိန်းမသိမ်း စည်းစောင်ရန်းမရှိထိုးပြစ်၍သေသော်အစားတည်စေ။ မသေနာကမ်းကျိုး လျှင်ကုမစေ။ကုမသည်အခိုက်ဝကျွန်ုပ်။ပြင်းဆင်။ ဆိပ်ဝက်ရက်ခွန် လစ္ပရှိသည်မဆိုရာ။ချင့်တို့မထိန်ခြေသောကြောင့်တည်း။အနာကုမလွတ် လျှင်သခင်တို့ကသိမ်းစေ။ စပါးပြောင်း ပဲရာနက် လယ်နက်ကဟျက်သည် မှန် ရာကိုအစားပေးစေ။ဤကားဆင်းရဲသားချင်းတွင်၍သာဆို သတည်း။ အရှင်မင်းဖေကရာ၏ကျွန်ုပ်ပြင်းဆင်ဆိပ်ဝက်ကျက်မှစ၍ ဖြစ်သော်လည်း ကောင်း၊အရှင်မိဖုရား၊သားတော်ဘွိုးတော်။ အိမ်ရှေ့ဥပရာဇာတို့ဘဏ္ဍာ ဖြစ်ခြင်လျှင်၊အပြစ်ကိုမဆင်ခြင်နိုင်ရာလည်းဟူ၏။ ဆင်ခြင်ရာလည်းဟူ ၏။အရှင်စိုးမင်းဘဏ္ဍာမသိ၍မှားသေဘုံ၊အရှင်မိဖုရားမှန်မသိ၍၊သူတ ပါးမှားမိဘုံ၊အပြစ်မရှိဟူသတည်း။ ထိုကြောင့်မင်းမိဖုရားသားတော်ဘွိုး တော်အိမ်ရှေ့ဥပရာဇာတို့သည်။ ကိုယ်ကိုရုပ်ဖျောက်မသိစေမူ မပြုအပ် သည်ကိုဘုရားအဆူဆူဟောတော်မူသည်။မ၌မဝှက်တံ၊ရှိဝှက်ခြေ၍ဆုံး ရှုံးသည်အများရှိသည်။မင်းကြီးထိုကြောင့်အရှင်ဘဏ္ဍာဆင်ပြင်းကျွန်ုပ် အသက်ရှိသရွေ့မှာသိအောင်မှတ်ရခြေသည်။သက်ခဲ့လေ လှည်းတောင်။ သင်ဘီ၊ ရွှေပြ၊ ကျောင်းဇရပ်။ ရေကန်မှစ၍။ မင်းဘဏ္ဍာမှန်းသိသာ အောင်၊တံဆိပ်မှတ်ကွက်ရာသည်။သတိမလျော့ရာ။ထိုခဲ့သို့မှတ်လျှက်ကို ပြုသူသည်။ဆင်းရဲသားတို့အလျော်တွင်ဆယ်တက်လျော်စေ။ ရာလယ်အ ဟျက်ကိုလည်း၊မင်းဖေကရာ၏ပင်ဖြစ်သော်လည်း၊လျော်ပေအပ်၏။ သို့မဟု မပါသည်။ မင်းဖေကရာ၏တို့သည်ကျွန်မယား ကိုပြစ်မှား သော်လည်းအ

so, the hirer has committed a deception; let him pay double the price originally agreed on; and if the elephant be afterwards found, let the owner have him. If his eye, his tusk, his trunk, his ear or tail, be blinded or broken; if it be not the act of another animal, but from the blows of the hirer, let him replace the elephant and pay full hire. If it be the act of another animal, no blame is to be attached to the hirer; the owner of the animal doing the injury is not free from blame; let him pay as is laid down in the law on this subject. An elephant must not be tied on level ground, but where there is a small hillock or dyke. If there be neither of these, he must be furnished with a pillow. If he be not, and die in a place he ought not to have been tied in, let him be replaced. If he has what has been above stated, there is no fault.

If buffaloes, oxen, elephants, horses, goats, pigs, or fowls, the property of an owner who does not take care of them, shall trespass in a garden or field having a fence round, and they are speared or shot in the act, there is no fault, whether it be in the day or night; the owner is present and does not take care of them. If there be no fence, let them be replaced. If they do not die, but are hurt, blinded, or have a limb broken, let the offender see to their cure, and during the time they are under cure, let the owner have no claim for remuneration for lost time; he did not take care of his cattle. If the animal recover, let the owner have him back aud pay the damage done by the trespass. This is only said amongst people of low degree. If they be the the buffalo, ox, horse, elephant, goat, pig, or fowl of the king, queen, princes or princesses, it has been laid down that it cannot be tried. It has also been said that it can. If an animal belonging to the king shall be killed by mistake, not knowing him to be the property of the king, as it is said, if a person have connection with the queen not knowing who she is, there is no fault (beyond the fault in common people;) on this account the queen, heir apparent, princes and princesses, shall do nothing in disguise. All the gods have said that there has been great and frequent loss from disguising and concealing what ought not to be so; and for this reason oh king; the property of kings, horses, elephants, buffaloes, oxen, all animate, and boats, carts, barges, ships, cities, convents, zayats, with all inanimate property, should be marked that they may be known. If property so marked be killed or destroyed, let the offender make restitution to ten times the amount usual amongst common people. If trespass be committed in a field or garden, though (the animals be the property) of the king, compensation should be paid, and in that case he shall escape punishment in the next state of

လျှော်မရှိသည်ကို။ ဒီဟင်ရာ ဘုရားရှင်လက်ထက်တော် ကမ္ဘာတွင်ရှင်ရ သေ့စီရင်သည်။ဆင်းရဲသားတို့သို့မင်းဘဏ္ဍာမထိစေရ။ မင်းဆဏ္ဍာသို့ လည်း။ဆင်ရဲသားတို့မထိစေရမှ။သင်ဟာဝတ္ထု အကြောင်းလေးပါးနှင့်ညီ မည်ဟုဗြဟ္မာမင်း၏။သားရင်းဖြစ်သောမနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော် မူ၏။

၂၅ ။လှည်းဌါးသောတရား။

လှည်းလိုရှိ၍ဌါးသည်ကာလနှစ်ဦးသားအမြင့်အရှည်အတိုင်း။လှည်း သံလှည်းအိမ်။ ဝင်ရိုးထံဘိုးပတောင်းရွေပတောင်းလှည်းထုပ်လက်ရမ်း လက်တင်လှည်ကိရိယာမှန်သမျှအခိုင်အခန်အကွဲအရှကိုကြည့်၍ ခရီးအ ဝေးအနီးဆို၍အခပြတ်ဌါးရာ၏။ ထိုသို့ဌါးရာမည်သည်ဝန်ကိုမည်မျှနိုင် မည်။ ခရီးတောင်ကမ်းကျုပ်မြောင်းကြောက်ခက်တန်သောခရီးပြေပြော၍ ဌါးရာသည်။ထိုသို့ဆိုတိုင်းသိထင်ကြ၍။ဌါးသောလှည်းထိုအရပ်သို့သွား သော်လည်း။ သွားမြဲတိုင်းမနှင်ဘီလာကန့်လန့်ချင်ကျွန်းတက်သွားရာ ကွဲရှပျက်စီးခြေသော်ပျက်သမျှကိုဌါးသူကအစားတည်စေ။ လှည်းဌါးသူ၏ ကျွန်းနှင့်လှည်းရှင်မောင်းနှင်ရာ။ကျိုးပျက်ကွဲရှသော်ဌါးသူဝန်ကင်း စေ။လှည်းရှင်တာဝန်ဖြစ်စေ။ရင်ဌါးသည် အခမှာထိုက်ရာသမျှခရီး အဝ ကိုထောက်၍ပေးစေရစေ။

လှည်းကျွန်းရှင်တို့သည်ဘဏ္ဍာ ဥစ္စာကိုတိုက်မည် အခပြတ်၍တိုက် ရာပျက်စီးသေလည်းအပြစ်မရှိ။ အခဆိုတိုင်းလည်းပေးစေ။တိုက်မည်ဝန် ခံသည်အတိုင်းလည်းတိုက်စေ။

အခကိုယူ၍တိုက် မည်ဆိုတိုင်း မတိုက် ဖင့်ခွဲးလျှင် တိုက်ခ မရသာ။ ပေးရင်းယူရင်းအခကိုပြန်ပေးစေ။သို့ကာဆိုတုံ၏။အခစားတိုက်သောသူ တွင်။ကျွန်းသေဖျောက်၍လှည်းကွဲရှ၍မတိုက်နိုင်ပါဆိုသည်အတိုင်းမှန် ကားတိုက်မိသည်အခကိုတွက် ၍ပေးစေယူစေ။ အပြစ်မရှိရာ။ သစ္စာမှန်ပါ ပေလျှက်အခြေပျက်ခြေသောကြောင့်တည်း။

လှည်းရှင်အလျှောက်တင် ၍ဌါးသောဝန်သွား ရာပြောက်ခြေလျှင်အ စားတည်စေ။မုဒိန္ဒနတို့က်၍။ ချင့်ကျွန်းနှင့်တကွပါ၍ပျက်လျှင်ပျက်ပိုင် စေ။အစားမရရာ။ ကျွန်းမပါလှည်းပေါ်တွင် တင်သောဝတ္ထု တွင်သာ တိုက်ယူသည်။ မုဒိန်ခေါ်ပြတိုက်သည်ကိုထိုအရပ်တွင် သိထင်ကအစား မရရာလွတ်စေ။ညည့်တည်းခိုးမှုအစားလျှော်စေ။ မခိုးသည်ကိုခိုးခဲ့သည့်

existence. It has been decided by the sage recluse in the world in which the god Depenkara had his existence, that if the king commit adultery with the wife of his slave, there is no fault. The king's property shall not touch the common people, and if the common people do not touch the king's property, the four laws* of Thengawootoo will be fulfilled. This Menoo, the sage recluse, the son of the king of Bymahs, said.

*The 4 laws are
သသားမေတ
taking neither more nor less than 10 per ct. as rent for duty;—
ပုရိသမေတ
paying the royal servants enough for their subsistence once in six months;—
သမာပါသ
making advances to poor people, free of interest, for three years;—
ပစာလေသ
using courteous and appropriate language according to the age and rank of the person addressed.

25th. The law regarding the hiring of carts.

When a cart is hired and both parties present, the length of the double pole that rests on the axletree, the body of the cart, the axletree, the yoke the (padaun-koe) wedges of the bush of the wheel, the (padaun) bush itself, the (hlay-tauk) bar across the inner end of the double pole on which the body of the cart rests, the (let-yam) little platform in front of the cart; the (let-ten) rails of the same, and every thing belonging to the cart, are to be looked to, if they be strong and perfect, or broken or cracked; the distance to be travelled should be stated; the amount of hire, and what weight is to be put on the cart; how much it can bear, should be settled; the nature of the road, if there be hills or banks, or sticking clay, trenches or stones. Having settled this, let them make their bargain. After all this is known, though the cart shall go the road agreed on, if it be drawn in an unusual manner crossing the usual track, or if it shall be broken or cracked from the cattle not being broken, let the hirer make good all damage done. If the owner of the cart shall drive the cattle of the hirer and the cart be broken, the hirer shall be held free of blame. The owner of the cart shall be responsible, and let the hirer only pay hire for the portion of the journey done or work accomplished.

If a cart, buffaloes or bullock, and the owner he hired to cart goods, and if after the hire is agreed on in carting the goods the cart is broken, or the cattle die, there is no blame to the hirer; let the stipulated hire be paid, and the work agreed on be done.

If a carter having received his hire does not cart the goods agreed on, or does the work with dilitoriness, he shall not have his hire, and shall return what he has received, though this is said if the cattle have died, or the cart been broken, and he urge this as a plea for not having finished his work in time; let him be paid for what he has done; he shall not be held in fault; he was true to his engagement, but had not the power to fulfil it.

If the goods agreed to be carted be put on the cart by the carter of his own accord, and are lost by the way, let him make it good. If he be attacked by robbers, and his cart and cattle as well as the goods be carried off, he shall not make restitution; let them be lost. If the cattle be not taken, but only what

ဆို၍နောင်မိစစ်ရာတွင်း။ မခိုးမှန်ခြေက။ ဥစ္စာမျိုးအလိုက်အတက်လျှော်
စေးဝေးပြမှာလည်းနည်းတူစီရင်။ ။လှည်းဌားတရားပြီး၏။

၂၆ ။လှေဌားသောတရား။

လှေဌားတရားကား။ လှေနုံလှေလျှားလောင်းစပ် တင်ပါနိ ကောမ။ နှစ်
လုံးနှိုင်တလုံးနှိုင်တက်ရှက်ကျိုးတိုင်း ဦးပဲ့အထေအဖာ အသစ်အဟောင်း
ကိုမှတ်သား၍လှေရှင်နှင့်ဌားသူစုံရာတို့မှောက်ဆိုရာ၏။ခရီးရှည်တိုသွား
ဆုမ်း။အရပ်ဝေး။ အရပ်နီးနေ့ရက်လအချိန်အထောက်နှင့်ချင့်၍အသိအ
ထင်ဌားရာ၏။ ထိုသို့ဌားသွားရေးပကတိစုံရာဆန်ရာ၌။ သစ်ငုတ်တဆုန်ပဲ
ကြောင့်လှေဟက်ခြေလျှင်လှေစားကောင်းမွန်အောင်လုတ်၍ ပေးစေ။ထိုသို့
မဟုတ်ရေမိုးဆိပ်မသာလေပြင်းစွာခက်ထယော်မဆီးမဆ ခွိုင်ဟက်၍ဆုမ်း
လျှင်ထိုနေ့အဖော်လှေမဟက်ကမ်းတဝက်အထိုးပေးစေ။သည်ကား။ လှေကို
အကောင်းမရအဟက်အစီးကြီးသည်ကိုဆိုသတည်း။ ။ထေးဖာ၍
ကောင်းလောက်လျှင် ထေးဖာ၍လှေကိုအပ်စေ။လှေရှင် လှေကိုသိမ်စေ။
လှေမဟက်ခိုလရက်ပြတ် ဆိုကြအတိုင်းတွက်၍ပေးစေ။ လေရိုး လာရာ
တွင်းရှက်တိုင်ရှက်လက်တက်မမှိုင်၍ဟက်စီးကျိုးခဲ့။ ဌါသောအခါတွင်
ရောက်ထောက်သောလေကြောင့်လှေရက်ရှည်လေသည်။ ထိုးခက်ဆွဲငင
လာရလေသည်လေမခ္ခီရက်ကိုတွက်၍အထိုး အခလွတ်စေ။ဆိုသည်ခရီး
ကြောင်းမတော်ရာသွားမိ၍ဟက်ခြေသော်။ ဌါးရင်းကလှေအတိုင်အစား
လုပ်၍ပေးစေ။လှေဟောင်းကိုပြင်လုပ်ပေးရကောင်းသည်မဆိုသာ။အခမ္ပါ
လည်းတိုးပွားသွားသည်ရက် လရှိရာအတိုင်းပေးစေ။ အကြင်လှေကိုစီး
နင်းသွားရာမခိုက်မတိုက်ပေါက်ပြဲအထေး အဖာမလုံအကွပ်အညှပ်ဟက်
စီး၍တက်မလည်းကောင်း။ လှေတွင်ပါသမျှကျိုးထိုးဝါး။ ရှက်တိုင်ရှက်
လက်မကောင်းမခိုင်းဟက်စီး၍အသစ် ထေးဖာလုတ်ရသည်ဖွန်သမျှ။ အ
ဟောင်းဟက်သည်ကိုလည်းလှေရှင်သို့အပ်စေ။ အသစ်ကုံကျ ရသည်တံ
ဆာအဘိုးဖရိပ်ကိုလည်းလှေရှင်ကစီးသူသို့ပေးစေ။

was on the cart, if it be known in the neighbourhood that robbers did attack him, he shall not make restitution; let him be free. If they be stolen in the day time, he shall make them good. If he shall say they have been taken, when they have not, and it be proved on inquiry that they have not been stolen, let him restore double of the same kind of goods. The rule is the same as regards robbers. This is the end of the law regarding the hiring of carts.

26th. The law regarding the hiring of boats.

When a boat is hired, the owner of the boat and the person hiring shall note in the presence of witnesses. If it be a *laung*, (small canoe without side boards;) a *tsat-teng*, (a boat with side boards;) a *peng-gau-ma*, (a kind of rough hewn boat,) that one or two can pull; the oars, the sails, the ropes, the masts, the head, the stern, dammering or repairs, and whether it be old or new; they shall declare as to the journey, whether it be long or short, when it shall end, whether at a distance or near the place of hiring; and having estimated the time, let the boat be hired. If in performing the journey in the usual way, in ascending or descending the stream the boat be injured by a snag or whirlpool, let the hirer replace it. If this be not the case, but from stormy weather the hirer be unable to manage it, and the boat be lost or destroyed; if on the same day the boats in company be not destroyed, let him pay half the price of it; that is, when the boat is not repairable; if it be so, let it be repaired and returned to the owner, and let him receive it back, and the hire agreed on shall be paid up to the time the boat was destroyed or damaged. If in a common breeze the masts, yards or helm, not being strong, shall break, having considered the prevailing winds at the time, whether the voyage has been prolonged by the necessity of rowing, poling, or dragging the boat, let the days the hirer could not take advantage of the winds be reckoned, and let him not pay for them any hire. If happening to go out of the proper track the boat is injured, let the hirer make a boat like the one hired, and give it to the owner. He shall not claim a right to repair and return the old one. Let him also pay hire for all delay beyond the time agreed on. In voyaging in a boat, if it shall spring a leak without striking any thing from the insufficiency of the dammering or repairs, if any of the fastenings are destroyed, the helm, or any of the ropes, masts or yards, shall break, being bad or weak, let them be made over to the owner of the boat, and let him pay the hirer all the expenses incurred in consequence of the breakage.

လေကိုဌားရှိစီး မည်သိမ်ပြီးမှမသွားမစီး ဖြစ်ပြီလေရှင်သို့အပ်ဘျင်။ ဆယ်ရက်မလွန်သမျှတလခတွင်တဝက်ဆုမ်စေ။ ကျွန်သည်ကိုပြန်ရှိပေးစေ။ဆယ်ရက်လွန်ရှိတလန္တစ်လတိုင်ဘျင်။ လပြတ်ဆိုရင်ရှိကမသွားဖြစ်သော်လည်းလရှိသည်အတိုင်းလေခကိုပေးစေ။ လေကိုလေရှင်သို့အပ်စေယူစေ။လရက်မဆိုအမည်သည်ဘာနှင့်ဆိုရှိအဘိုးအခပေးပြေသည်။ မသွားမစီးဖြစ်ဘျင်ဆယ်ရက်ကိုး ရက်မဆိုတဝက်ဆုံမ်းစေ။ လေရှင်လေကိုယူစေ။ ။ဌားစီးသူကငွေကိုပေးရှိ။လေရှင်ကလေရင်းကိုမရဘျင်။ လေစားပေးစေ။ လေစားလည်းမပေးလေရင်းလည်း မရကအသွင်းကိုမည်မျှနေ့မဆိုထဘိုးပြန်စေ။နှစ်လည်လည်တဘိုးပင်တဉ်း။လေစီးနင်းရောဟောက်သော်လေစားပေးစေ။ရောင်းရှိစားခြေသော်နှစ်ဆတက်ပေးစေ။ အရှင်ဖိုးမင်းကောက်သိမ်းယူသည်မှန်ဘျင်။ ကောက်သိမ်းယူသူကိုစီးဌားသူပြစေ။ မှန်ဘျင်စီးဌားသူ၌အပြစ်မရှိ။ လေရှင်ကဲ့ရှိစေ။ အရှင်ဖိုးမင်းမသိမ်းမယူသည်ကိုသိမ်းယူသည်ဆိုရှိ ရောင်းစားကဲ့ဌက်ဖျောက်ဖျက်ခြေလျှင်ငါးဆတက်လျော်စေ။မင်းကိုမှီရှိဆိုခြေသောကြောင့်တဉ်း။စီးနင်းသွားရောဥစ္စာ်ပပါလေချည်းတွင်ဖိုးလောင်ဘျင်လေဘိုးအလုံပေးစေ။ ၎င်မှာလည်းချင့်လေချည်းတွင်လောင်သည်ကိုဆိုသတည်း။ သူတပါးလေပါဆိုက်ရာ။ဖြို့ရွာဖိုးသင့်ရာ။လေပြင်းလာရှိ။တောမီးစီးနင်းသွားရာတွဲပါ့ဟျက်ဖိုးဟုနှိုင်ရှိ ကျလောင်ဘျင်ကံကိုရှိုးစေ။အစားမရသာ။ဤသို့ဌားရာသွားရာအလုံစုံ။အခခန်းခန်း၌ဆိုခဲ့သမျှနှင့်။အမှုမျိုးကိုစိစစ်ရှိစီရင်မှသာ။ သင်ဟာဝတ္ထုလေးပါးသို့လည်းဝင်သည်။ ကမ္ဘာတည်စည်ထားသောက မ္ဘာအဆက် ဆက်မကွယ်မပျောက်ရှိင်ရာသော။ ဓမ္မသတ်နှင့်ညီမည်သည် ဟုမနုမည်သော ရှင်ရုဟေ့ဆိုတော်မူ၏။ ။မနုကြယ်ဓမ္မသတ်ရုတိယတွဲကားပြီး။

Having hired a boat and taken charge of it, if the voyage cannot be performed, and it is returned to the owner within ten days, let the hirer lose half a month's hire, and let the owner pay back the rest. If it be beyond ten days, a month or two, and there be an original agreement as to time, even though the hirer should not be able to perform the voyage, let him pay the hire; let the boat be returned to the owner, and let him receive it. If there be no agreement as to time, but the whole hire for the job be advanced, if the hirer cannot go, without reference to nine or ten days, let half the hire be forfeited, and let the boat be returned to the owner. If, after the money has been paid the owner cannot furnish the boat agreed on, let him give another; if he do not, and cannot procure the original one, let him, without reference to time, restore double the sum advanced; even if a year has elapsed, nothing more than double shall be refunded. If during the trip the boat be lost, let the hirer replace it. If he sell it, let him pay double. If the chief has really taken it away, let the hirer point out the person, and if it be proved true he shall not be held in fault; it is the bad luck of the owner. If the chief has not taken possession of it, and the hirer shall say that he has, when he himself has sold, concealed or destroyed it, let him pay five times its value, because he tried to shield himself under the name of the chief. If on the voyage the boat be burned, and none of the goods, let the hirer pay the full value of the boat; that is, when it is the only boat burned. But if the boats of others are also burned at the halting place, the town or village being on fire, and the wind high; or if the jungle was on fire, and the hirer shifted his berth to get out of the way, and it was burned by flakes of fire falling on it, let it be considered the fortune of the owner; he shall not have it replaced. In cases of hiring and travelling, if they be inquired into and decided according to what has been laid down under each head, the four laws of Thenga-wootta will be fulfilled, and the laws of the Damathat which were first established at the beginning of the worlds, and which through all succeeding worlds cannot be lost, will also be fulfilled. Thus Menoo, the sage recluse, hath said.

END OF THE SECOND VOLUME OF THE DAMATHAT MENOO-KYEA.

။မနုအကြေယိတတိယျတွဲ။

နမောတဿဘဂဝတောအရဟတောသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။

။မာတိကာ။

မနုအကြေယိအမြစ်တရားတဆယ်ရှစ်ခဏ်းကစ၍ ဌာဝရလေးပါး။ မူလငါးပါး။

၁ မြီးရှင်အားနည်းမြီးစားအားရှိမြီးစကားတပါး။

၂ မြီးစားအားနည်းမြီးရှင်အားရှိမြီးစကားတပါး။

၃ မြီးကြောင့်လူကိုအပိုင်အဖိုးပြတ်၍သွင်းသောစကားတပါး။

၄ မိုဃ်းခြေလယ်ယာဥယည်တို့ကိုအဖိုးပြတ်၍မြီး နှင့်ဝယ်ရာမပိုင်ရာသောစကားတပါး။

၅ မြီးနှင့်ဥယည်လယ်ယာကိုဝယ်ရာ၌ပိုင်သောစကားတပါး။

၆ မြီးကြောင့်အချားဥစ္စာကိုအဘိုးပြတ်၍သွင်းလျှင်းပိုင်ရာသောတရားတပါး။

၇ မြီးဆပ်သူကိုမဆပ်ဆိုသောတရားတပါး။

၈ မြီးချေလျှက်ကိုမချေဆိုသောတရားတပါး။

၉ မြီးရှင်မြီးစားနှစ်ဦးညင်းခုံကြသောစကားတပါး။

၁၀ အလောင်အတည်စကားတပါး။

၁၁ အသေးဆုံးအသေးမဆုံးစကားတပါး။

၁၂ စည်ချိန်ခွင်ပြန်စကားတပါး။

၁၃ စည်ချိန်မပြန်စကားတပါး။

၁၄ ကျေးမျိုးချေယူသောစကားတပါး။

၁၅ စပါးမယောပြောင်းဝဲချေယူသောစကားတပါး။

၁၆ သက်မဲ့ကိုလက်လွယ်ဆပ်ခြေသောစကားတပါး။

၁၇ သက်ရှိသက်မဲ့ကုံကိုးအဖိုးပြတ်၍မျိုးနိုချက်ဆိုရာစေ့၍မပေးပြီးဆိုရောက်သောစကားတပါး။

၁၈ ခေါက်ပြန် အရောက် ချေသူရောင်း စားသော စကား တွင်မြီးသို့ရောက်တပါး။

၁၉ မြီးစားကမြီးရှင်ကိုလှည့်ပတ်ချင်းချောက်ပါး။

THE THIRD VOLUME OF THE

GREAT WORK OF MENOO.

I worship the god who is worthy of homage, who possesses an intuitive knowledge of good.

CONTENTS.

The third volume of the large work of Menoo commences with the 18 roots, and contains the four unchangeable and the five original laws.

1. When the lender of silver is poor and the borrower rich.
2. The law when the borrower is weak and the lender powerful.
3. The law when a man is valued and paid over as part payment.
4. The law why a person receiving lands, wet or dry, cultivated fields, garden, which have been valued, in payment of a debt, shall not have a right to them.
5. The law when he may have a right to then when so paid over.
6. The law when other property is valued and handed over in payment of a debt.
7. The law when a debt has been paid and payment denied.
8. The law when a debt is incurred and denied.
9. The law when borrower and lender dispute.
10. One word regarding bets.
11. The law regarding debt when the parties are descended of a common great-grand-father, or when they are not.
12. The law when there is new transaction when the gold or silver is weighed out again.
13. The law when it is not weighed out afresh.
14. The law regarding borrowing all kinds of copper.
15. One law regarding borrowing grain.
16. One law regarding borrowing inanimate property for a hands turn.
17. One law when merchandize, animate or inanimate, ordered but not delivered at the time agreed on, takes the nature of a debt, or money lent.
18. One law when (merchandize) sold to be paid for on return, takes the nature of money lent.
19. The law regarding the six ways in which debtors deceive their creditors.

၂၀ မြေးရှင်ကမြေးစားကိုလှည့်ပတ်ချင်းချောက်ပါး။

၂၁ မြေးရှင်နှင့်မြေးစားတိုင်ပင်၍အချား မြေးရှင်တို့ကိုလှည့် ပတ်ချင်း သုံးပါး။

၂၂ မြေးစပါးကြောင့်နွားကိုကိုင်ချင်းတပါး။

၂၃ ဆင်မြင်းကျွန်နွားချေသည်တပါး။

၂၄ စပါးကိုငွေပေးမည်ယူချင်းတပါး။

၂၅ မြေးချေးသောခါအများ ချေးသည်ကိုအချို ကျင်းသူဆပ်ချင်းတပါး။

၂၆ မြေးချေးရာစာရင်းမပါအတူပါသူဆပ်ရချင်းတပါး။

၂၇ မြေးကိုလူအများချေးရာမဆပ်သင့် ဆပ်သင့်နှစ်ပါး။

၂၈ ရဟန်းသုမယားကိုအသိချေးမြေးတပါး။

၂၉ လင်ကုံသွားသည်စစ်သွားသည်အခိုက်မယားချေးမြေးတပါး။

၃၀ လင်ချေးစားသည်မယားမသိကဆပ်ရာမဆပ်မြေးနှစ်ပါး။

၃၁ မယားချေးစားသည်ကိုလင်မသိ ဆပ်ရာမဆပ်ရာ သောမြေးနှစ်ပါး။

၃၂ ၎င်လင်းဝင်မယားကျက်တိုက်အံ့ခတ်လောင်းတမ်းကြရာ။ သေရည်သေရက်သောက်ကြွေးကြရာတင်ချင်းမြေးသုံးပါး။

၃၃ သားသျှီးမြေးတို့မှာ၎င်မြေးကိုဆပ်သင့်မဆပ်သင့်မြေးသုံးပါး။

၃၄ အဘိုးအဖွားယူသောမြေး ကိုမြေးမြစ်တို့မသိသော် လည်းရင်းပွါးဆပ်မဆပ်ရာသောစကားလေးပါး။

၃၅ အတူနေမြေး ချေးသောမြေးကိုဘိုးဘွားမသိသော်လည်းမြေးသေ လျှင်ရင်းပွားဆပ်ရသောမြေအရင့်တွင့်သာဆပ်ရာသောမြေနှစ်ပါး။

၃၆ မိဘချေးယူ သောမြေးကိုသားသျှီးတို့မသိသော်လည်း ဆပ်စေရာ သည်မြေးသုံးပါး။

၃၇ မိဘတာဝန်သားသျှီးတို့ယူချင်းမြေးနှစ်ပါး။

၃၈ မိဘတို့ယူသောမြေးကိုသားသျှီးတို့မသိသော်လည်း ဆပ်ရာသော တရားသက်သေခန်းတပါး။

၃၉ မြေးအဟုန်ချောက်ပါး။

၄၀ မြေးစားကိုထိပ်ခပ်သင့်မခပ်သင့်နှစ်ပါး။

၄၁ မြေးစားကိုမြေး ရှင်မခန့်ချေး မမှာ တံထွေးနှင့်ထွေး ပြစ်သည်။ ထောင်းထုသတ်ပုတ်သည်ဗိုးဆံ့ဆွဲသည် အဝတ်ကိုရှုတ်သည်။ လှံကန်နှင့် ရိုက်သည်ဓါးလှံနှင့်ထိုးနုပ်သည်တရားတမ်ပါး။

20. The six laws where creditors deceive their debtors.

21. The three means by which some of the creditors and debtor combine to deceive other creditors.

22. One law where for a debt of paddy a cow is taken.

23. One law when elephants, horses, buffaloes or oxen are borrowed.

24. One law when paddy is bought on credit, or silver is taken on a promise to give paddy.

25. One law that when a number of persons have incurred a debt, those who remain (in the place) shall pay.

26. One law when a party, though not mentioned in the engagement, if he accompanied the borrower, shall pay.

27. Two laws when there are many parties to a debt, when they ought to pay, when not.

28. One law when a Rahan lends silver to a woman knowing her to be a wife.

29. One law when a woman incurs a debt in the absence of her husband on a trading expedition, or with the army.

30. The law as to whether a wife shall or shall not pay debts contracted by her husband without her knowledge.

31. The law as to whether a husband shall or shall not pay debts contracted by his wife without his knowledge.

32. The three kinds of debts incurred by a husband or wife in cock fighting, putchees, or betting when drunk.

33. The three laws when children or grand children should pay such debts.

34. The four laws whether children, grand children, or great grand children shall or shall not pay, principal and interest, debts contracted by their grand parents without their knowledge.

35. The law whether grand parents shall pay principal and interest, or interest only, of debts contracted by their children, grand children, or great grand children, who have lived with them, on their death.

36. Three kinds of debt contracted by parents, which their children shall be caused to pay, even if they be ignorant of their contraction.

37. The two kinds of debt incurred by children on account of their parents.

38. A traditionary tale or precedent, that children shall pay in certain cases debts contracted by their parents, even without their knowledge.

39. The six kinds of debt.

40. Two laws as to the propriety of confining debtors in the stocks.

41. The law when a creditor is disrespectful to his debtor, when they hank and spit on, strike, slap, pull his front hair,

၄၂ မြေးရှင်ကိုမြေးစားကလွန်သောစကားတပါး။
၄၃ မြေးရှင်မြေးစားအမျိုးမြတ်အမျိုးနိမ့်နှစ်ပါး။
၄၄ မြေးမှဲလျှက်မကိုင်မချုပ်ရာသူကိုးပါး။
၄၅ တဆယ်သာချေးသည်ကိုနှစ်ဆယ်ချေးယူသည်မြေးရှင်ဆိုတပါး။
၄၆ လင်တယောက်တည်းမယားကြီး မယားငယ်နှစ်ပါးအပြောင်းခြောက်ပါးလင်ယောက်ျားမသိချေးစားသောမြှုပ်ပါး။
၄၇ မယားကြီးမယားငယ်နှစ်ပါးအပြောင်း ခြောက်ပါးတို့မသိလင်တယောက်တည်းချေးမြေးတပါး။
၄၈ မယားမျိုးငါးပါးမြေးဆယ်စကားငါးပါး။
၄၉ သုက္ကန်ပြေးကိုမြှုရှာအကြီးတို့လက်ခံ၍မြေးယူပေးချင်းတပါး။
၅၀ ဝပြောသည်ကာလစပါးကိုချေးယူ၍ငတ်မွတ်သည် ကာလမှအချိုကျင်းကိုဝပြောမှပေးမည်ဆိုမြေးတပါး။
၅၁ မြေးစားကိုမြေးရှင်ချုပ်ကိုင်ထားရာ အမိအဘမယားလင်သားသွေးတို့တောင်းပန်ရာမယ်တော်သော်လည်းပြေးပြောက်သောဝံမကင်းတရားတပါး။
၅၂ ၎င်းကဲ့သို့သူမိမ်တောင်းပန်ချင်းတပါး။
၅၃ ဝနိုခံချင်းသုံးပါးပေးရာသောအကြောင်းလေးပါး။
၅၄ မြေးစားအများကိုခံဝံသူတယောက်တည်းခံချင်းတပါး။
၅၅ မြေးစားတယောက်တည်းကိုခံဝံသူအများတပါး။
၅၆ မြေးတိုင်ရှိုးတဆယ်နှစ်ပါး။
၅၇ မြေးတိုင်းရှိလျှက်မြေးစားကိုတောင်းသောမြေးတပါး။
၅၈ ခံဝံသူရှိလျှက် မြေးစားကိုတောင်းသောမြေးတပါး။
၅၉ မြေးအများတင်ရှိလျှက်၍သားသွေးတို့ကိုရှောင်းမည်တပါး။
၆၀ မြေးစားကိုမြေးရှင် ကိုင်ထားရာ ပြေးသည်မိဘဆွေ မျိုးတို့လွှတ်သင့်မလွှတ်သင့်မြေးတပါး။
၆၁ မြှုရှင်ချုပ်ထားရာမြေးစားသေထွဲမှ၍ခြောက်ကမ်ပါးတွင်းကျင်ဆင်း၍သေချင်မြေးတပါး။
၆၂ သုက္ကန်မှန်းကျန်မှန်းသိမသိမြေးချေးတပါး။

pull off his clothes, strike him with a stick, stab, or cut him with a spear or sword.

42. The law when the debtor is disrespectful to the creditor.

43. The two laws where the debtor and creditor are one of a higher and the other of a lower class.

44. The nine classes of men who shall not be arrested or confined though the debt is really due.

45. The law when a creditor shall say he lent twenty, when only ten was lent.

46. The two laws, when a man has a head and lesser wife, and the six kinds of concubines; regarding the eight kinds of debts incurred by them without his knowledge.

47. The law when the husband contracts debts without the knowledge of the two wives and six concubines.

48. The five kinds of wives, and the five ways of paying debts.

49. The law when a head-man of a town or village shall receive a runaway slave and borrow money for him, or lend him his own.

50. The law when paddy is borrowed in a time of plenty, and a promise made in a time of scarcity to pay a balance due when it shall again be plentiful.

51. The law when a debtor is confined by his creditor, that his parents, wife, husband or children shall be held responsible for his debt if they have begged him off, even though he be not released, if he run off and is not to be found.

52. In the same case, when one not related to the debtor shall intercede in his favor.

53. The three laws regarding security, and four cases where it shall be made good.

54. The law when one person is security for money debtors.

55. The law when one debtor has many securities.

56. The twelve kinds of security.

57. One kind of debt which may be demanded of the debtor, though the security is present.

58. The law when a debt is demanded of the original debtor, though the security be present.

59. The law when heavy debts are incurred, and parents are about to sell their children.

60. The law whether parents or relatives shall or shall not be held responsible in case of the debtor getting away from his creditor.

61. The law when a debtor confined by his creditor hangs himself, or when he puts an end to his life by throwing himself over a bank or pricipice, or into a ravine.

62. The law when a slave borrows money from one who knows him to be so, or from one who does not.

၆၃ သခင်နှင့်ကျွန်အတူချေးပြီးတပါး။

၆၄ ပြီးဆပ်သောခါအတူပါသူဆပ်ရာမဆပ်ရာတပါး။

၆၅ သခင်မှာအမွေခံသားဘွိုးမရှိ၊ စေကျွန်ရှိရာတွင် ကျွန်နှင့်အရှင်ပြီးချေးတပါး။

၆၆ မုတ်ဆိုးဘိုမချေးပြီးတပါး။

၆၇ ပြီးသွေစကားနှစ်ပါး။

၆၈ ပြီးတောင်းမင်းစေမျိုးငါးပါး။

၆၉ ပြီးမတောင်းရာအရပ်ခုနှစ်ပါး။

၇၀ ပြီးစားကိုသင်ကြိုပ်သူဆပ်ရာမဆပ်ရာနှစ်ပါး။

၇၁ လင်ကြီးကပါပြီး၊ မယားကြီးကပါပြီးကို၊ မယားငယ်လင်ငယ်ဆပ်ရာမဆပ်ရာပြီးနှစ်ပါး။

၇၂ လခြေယူပြီးတပါး။

၇၃ ပြီးတက်ရာလေးပါး။

၇၄ ပြီးတလင်လှည်တပါး။

၇၅ ပြီးတောင်ခွဲစကားတပါး။

ဓမ္မသတ်အမြစ်တရားတဆယ်ရှစ်ပါး၏ဂါထာတို့ကား။ ။ဣနကောခါပကောစေဝ၊ ပရတ္ထပါဒိနောခနံ၊ ဒိန္နပန္ဌာဟရဏာတော၊သမဂ္ဂ ဝဠ္ဍနံဘာဝံ၊ ။သတိဖိုဝိထံကမ္မေဏ၊သဗ္ဗံဝိပရိကာရဏံ၊ဂေါပါ လညှလက္ခဏံ၊ကထဝိကာယအာဘာတံ၊ ။ဘုဇ္ဇိပမာဏာတောစေဝ၊ အ ဿာခက္ခနတောပိစ၊ ထေယကောယတောစာယာ တကောပရစရိယာ၊ ။ ။ဒါသာနညှဝိဝါဒါနံ၊ဒါယဗ္ဗဝုဏ္ဍကိဠိတာ၊ဣဇ္ဈဇနာဝိဝါဒါနိ၊ အဒ္ဓာရသဘဝ ဏ္ဍိတော၊ ။ဣနကော၊ပြီးချေးသောတရားတပါး။ ။ ခါပကောစ၊ဥစ္ဆာနှံသောတရားတပါး။ ။ပရတ္ထပါဒိနောခနံ၊သူတပါး၏ဥစ္ဆာကိုအရောင်အဆင်းဖြတ်၍ရောင်းခိုးသောတရားလည်းတပါး။ ။ ။ဒိန္နံ၊ပေးပြီးသောဥစ္ဆာဝတ္ထုကို၊ပန္ဌာဟရဏာတော၊တဖန်တောင်း၍ရှာ၊မရှာသောတရားလည်းတပါး။ ။သမဂ္ဂ၊အညီအညွှတ်၊ ဝဠ္ဍခနံ၊ လက်သမားတို့၏၊ ဘာဝံ၊အမှုကို၊ ဝေစား၊ကြသောတရားလည်းတပါး။ ။ကမ္မေဏ၊အမှုလုပ်သောကိုယ်ခဖြင့်၊ဖိုဝိတံ၊အသက်ကို၊ သတိ၊မွေးသောတရားလည်းတပါး။ ။သဗ္ဗံဝိပရိကာရဏံ၊အထုတ်အမှံသစ္စာကိုဆိုပြီလျှက်၊ဖောက်ပြန်ချင်းတရားလည်းတပါး။ ။ဂေါ ပါလာနံ၊နွားထိန်းတို့၏၊လက္ခဏာသည်။ မှတ်ကြောင်းတရားလည်းတပါး။ ။ ။ကာယဝိကာယအာဘာတံ၊ရောင်းဝယ်ပြီးသောဥစ္ဆာကို၊တုံ့နှိုပြန်၊

63. The law when a master and slave contract debt conjointly.

64. The law when a person who accompanies another to pay shall or shall not pay.

65. The law when a master has no children or heirs, and goes with his slave to borrow money.

66. When a widow or widower borrows money.

67. Two laws regarding the transfer of debt.

68. The five descriptions of people who may be sent by the chief or judge to demand payment of money due.

69. The seven places where payment of a debt may not be demanded.

70. The cases in which the person who pays the funeral expenses of a deceased debtor shall, or shall not pay his debts.

71. Two kinds of debts incurred by a first husband or wife, which the second wife or husband shall, which he or she shall not pay.

72. Debts incurred and a promise made to pay in so many months.

73. The four rates of interest.

74. The law when debts are swept away, (or the law for the relief of insolvent debtors)

75. The law for breaking up the collection of debts, (or surrendering of creditors.) The total of these laws is 158. [This number cannot be made out.]

This (Pali*) verse relates to the eighteen radical laws of the Damathat.

မတုန့်ပြန်ရာသော၊တရားလည်း၊တပါး။ ၊ဘုရ်ပ်ပမာဏတောခေ၀ေ၊ ပြေ၏အပိုင်းအခြား၊ပမာနကိုဆုံးဖြတ်သောတရား၊လည်း၊တပါး။ ၊ အ ဿာ၀ကွန်တောပိ၀ေ၊ရိုရ်ပ်သောတရား၊လည်း၊တပါး။ ၊ထေယ ကောခ၊ခိုး၁က်သောတရား၊လည်း၊တပါး။ ၊ပဟတောစာပိ၊ပုတ်ခတ် ကြသောတရား၊လည်း၊တပါး။ ၊ဃာထကောခ၊အသေသတ်ကြသော တရား၊လည်း၊တပါး။ ၊ဘရိစရိယာ၊လင်နှင့်မယား၊ကျင့်ရာသော တရား၊လည်း၊ထပါး။ ၊ဗါသာနုဗ္ဗာ၀ိ၀ါဒါနိ၊သုကျွန်ဖြစ်ရာမဖြစ်ရာညင်း ခုံချင်းကိုဆုံးဖြတ်သောတရား၊လည်း၊တပါး။ ၊ဗါယ၀ိ၊အမွေ၀ေကြ သောခကား၊လည်း၊တပါး။ ၊ဝုတ္ထကိုင်ကာ၊ကြက်တိုက်အံ၀တ်၊အခ ရှိသောကခ၊ချင်း၌၊လောင်းတန်းကြသောတရား၊လည်း၊တပါး။ ၊ ဇုတ္ထိ၀ုတ္ထပကာရနေနှ၊ဤသို့ဆိုခဲ့ပြီးသေါအပြား၊အား၊ဖြင့်၊ဇုဝ၀ေလောကေ၊ ဤလောကဌ်၊ဝ၊နှင့်၊လူတို့၏၊ဝိ၀ါဒါနိ၊ အညင်းအခုံဖြစ်ကုံသောတရား၊တို့ သည်၊အဌာရသ၊တဆယ်ရှစ်ပါး၊တို့သည်ဘ၀ရှိ,ဖြစ်ကုံ၏၊ ၊ဤသို့ ဆိုသောကြောင့်၊တဆယ်ရှစ်ပါး၊သောဆင်ယိုး၊မွေသတ်ဟူသည်ကား၊

၁ မြီးချွေးတရားလည်းတပါး။

၂ ဥစ္စာနှိုးတရားလည်းတပါး။

၃ ဥစ္စာကိုအရောင်အဆင်းဖျက်၍ ရောင်းမိုးသောတရား လည်းတပါး။

၄ ပေးပြီးသောဥစ္စာ ကိုတောင်း၍ ယူပြန်သော် ရရာ မရရာသောတရားလည်းတပါး။

၅ လက်သမားတို့၏ အခကိုအညှိုအမျှဝေစားကြသောတရားလည်းတပါး။

၆ အမှုလုပ်ကိုယ်ခကိုအမျှဝေစားကြသောတရားလည်းတပါး။

၇ မဖောက်မပြန်လျှင်ပြီဟူ၍ သူတကာတို့ရှေ့ဖောက် အမှုံသစ္စာကိုဆိုပြီလျှက်ဖောက်ပြန်သောသူတို့ကိုဆုံးဖြတ်သောတရားတပါး။

၈ နွားရှင်နှင့်နွားထိန်းသောသူတို့ကိုဆုံးဖြတ်သောတရားလည်းတပါး။

၉ ရောင်းဝယ်ကြသောဥစ္စာတို့ကိုတုန့် ပြန်မတုန့်ပြန် ရာသောတရားလည်းတပါး။

၁၀ မြေချားကြောင့်၊ မိုက်ရာနှိမ်ချား စကြသောစကား ကိုဆုံးဖြတ်သောတရားလည်းတပါး။

၁၁ ရိုးစွပ်ဆွဲသည်ကိုဆုံးဖြတ်သောတရားလည်းတပါး။

၁၂ မိုးဥက်သည်ကိုဆုံးဖြတ်သောတရားလည်းတပါး။

၁၃ ပုတ်ခတ်ကြသည်ကိုဆုံးဖြတ်သောတရားလည်းတပါး။

၁၄ သုကိုအသေသတ်သည်ကိုဆုံးဖြတ်သောတရားလည်းတပါး။

၁၅ လင်နှင့်မယားကျင့်ယာသည်ကိုဆုံးဖြတ် သောတရားလည်းတပါး။

၁၆ သုကျွန်ဖြစ်ရာမဖြစ်ရာညင်းခုံချင်း ကိုဆုံးဖြတ်တတ်သောတရားလည်းတပါး။

၁၇ ကြက်တိုက်အံခတ်စသောလောင်းတန်းချင် ၌ရရာမရရာကိုဆုံးဖြတ်သောတရားတပါး။

၁၈ အမွေဝေစားကြသောအရာကိုဆုံးဖြတ်တတ်သောတရားလည်းတပါး။

ဤသို့ဆင်ရိုးဓမ္မသတ်တရားတဆယ်ရှစ်ပါးဟူလိုသတည်း။

မင်းကြီးလူတို့အမှုတွင်းဌာဝရလေးပါး။ မူလင်ပါးရှိသည်းဌာဝရလေးပါးဟူသည်ကား။

၁ ဘုရားစေတီကြောင်းကံလှူသောမြေတပါး။

[Of the preceding Pali, the translation is given as follows:]

1. Borrowing silver (money.)

2. Depositing of property.

3. Stealing and altering the appearance of property and selling it again.

4. When a gift shall be had back on demanding, when not.

5. Dividing the wages of carpenters.

6. Dividing the wages of labourers.

7. The law for decision in case of breach of promise made in presence of respectable men.

8. The law for deciding disputes between the owner of cattle and the herdsman.

9. The law whether property that has been sold (bought?) may be returned or not.

10. The law for settling disputed boundaries.

11. The law when an accusation has been lodged.

12. The law of theft or concealment (of property.)

13. The law of assault.

14. The law of murder.

15. The law for deciding the proper conduct of husband and wife.

16. The law determining whether a person be a slave or not.

17. The law for deciding if cock fighting, or bet, or gambling debt shall be paid.

18. The law for the partition of inherited prrperty.

These are the eighteen radical laws of the Damathat.

Oh king! in the affairs of men there are four unchangeable matters, and five original.

Of the four unchangeable matters:

1. Lands given to pagodas or convents.

၂ ဘုရားစေတီကြော်ငင်းကံလွှဲသောကျွန်တပါး။

၃ တမ္ဘာတရားနယ်အပိုင်းအချားတပါး။

၄ အစည်ကေးဘိုးမိဘဆင်သက်၍အစုမထင်ကျွန်လည်းတပါး။

ဤလေးပါးသည်၊ အနှစ်ရာထောင်၊ မသိမ်းမပိုက်မစေ၊ ဆချားသို့ ရောက်သည်ဟု၊မူရင်းဌာနစရမှန်သမျှကိုမပြက်သာတည်စေ။

မူလစါးပါးဟူသည်ကား။

၁ မိမိုးမြေလယ်ယာကို၊ သူတပါးအသိအမြင် ဆယ်နှစ်လုပ်ချင်းတပါး။

၂ မိမြေးကိုချေးစား၍အတူတရပ်တည်းတရှာတည်းအသိအမြင်နေ လျှက်ဆယ်နှစ်တိုင်မပြောသောမြေးတပါး။

၃ မိမိသည်အစုအငမ်ရှိသောကျေးဝယ်ကျွန် ကိုဆယ်နှစ်မြောက်တ ရပ်တရှာတည်နေ၍၊မစေသည်လည်းတပါး။

၄ သူကြီးပြည်စိုးမြေးတိုင်အကြီးပြုသူတို့အကောက်အစားဖြတ်သမျှ လည်းတပါး။

၅ အမွေစကားလည်းတပါး။

ဤငါးပါးသည်မူလအရင်းမှန်လျှက်၊ ဆုံးရှာသည်ဝဏ္ဏသည် စကား တည်း။ ၊ဆုံးရှာသောစကား၊ဗာမိုးမြေလယ်ယာကို၊သူတပါး၊မ တောင်း၊ မဌါးဆယ်နှစ်အသိ အမြင်လုပ်မှ၊ ဝမြေလယ် ယာဆိုသော် လည်း၊မရရာဆုံးစေ။ ၊အဘယ်ကြောင့်နည်ဟူမူကား၊မတောင်း မဌါးဆယ်နှစ်တိုင်နေခြေးသောကြောင့်တည်း။

မြီးကိုချေးစားသည် တရပ်တကွက်တည်း။ မတောင်းဆယ်နှစ်တိုင်မ တောင်း၍မနိုသော်အရင်းကိုပေးစေ၊အပ္ပားကိုမရသာခြေပစေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ ယူရင်းကအတိုးအပ္ပား၊ပေးဟါမည်ဟူ သည်မှန်၍အရင်းမလွတ်သာ၊ အပ္ပား၊မှာဆယ်နှစ်မတောင်းနေခြေသည် ဖြင့်၊သည်အပြစ်အပ္ပားမရမရာသတည်း။

အခုအငမ်ရှိ၊ကျေးဝယ်ကျွန်၊ အစုအင်နိုးမရှိသော်လည်း။ ရွှေးထွင်း မပိတ်သောကျွန်ပိုင်တို့ ကိုတရပ်အရှာအနိ၊ အစပ်အသိအမြင်း ဆယ်နှစ် တိုင်မစေနေသော်၊ကျွန်ဟူသောအရာကင်စေ၊လုပ်ခွန်မှစ၍ထိုသူတွင်ကြေ ယူပြီမှ၊မွေးသောသား၊ဘွိုးတို့မှာပစေ။ ၊အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူ မူကား၊မစေမပါနေကြောခြေသောကြောင့်တည်း။

2. Slaves given to pagodas, temples, or convents.
3. The boundary marks between cities or villages.
4. A slave who has descended in the family from the fore-fathers of the owner, and whose class is unknown.

These four things, though not in possession, though they have been in the possession of others for hundreds or thousands of years, the original ownership shall not be lost.

The five originals are as follows:

1. An owner of lands, dry or wet, permitting another person to cultivate them for ten years, of which there is evidence.
2. Money lent, and not demanded for ten years, though living in the same village or district with the debtor seeing and knowing that he is there.
3. A slave bought of a known class living for ten years in the same village or district with his master, without being employed.
4. Taxes, dues of the Thooghee, Governor, Land-measurer, or Head-man, which may have been discontinued.
5. The matters connected with inheritance.

The law when these five, though originally in force, are lost; or foregone, is as follows: As regards losing, or foregoing: If a man, without asking leave of the owner or hiring his land, shall with his knowledge cultivate it for ten years, and he shall then claim it, he shall not recover it; let it be lost to him. Why is this?—because the person in whose possession it is has had it so for ten years without leave obtained or rent paid for its occupation.

If a creditor shall live in the same village or district with his debtor, and shall not demand payment till after the expiration of ten years, if it be then demanded and proved, let the principal be paid, but the interest the creditor shall not receive—that he must forego. Why is this?—because at the time of borrowing the money it was certainly understood that it should be repaid, principal and interest The principal shall not be foregone, but the interest, as it was not demanded for ten years from the negligence or idleness of the creditor, that he shall not have; he must forego it.

If a bought slave whose class is known, or even if his class be not known, whose right of redemption is with his knowledge not lost, shall live in the same district or village with his master without being employed by him for ten years, let him be released from his condition of a slave; but the master shall not forego the original sum paid; let the slave pay that; but all money lost by his ceasing to work, and all the children born after he took the money of his master also, shall be foregone. Why is this?—on account of the length of time he remained unemployed.

သူကြီးပြည်မိုးမြေးတိုင် အကြီးပျိုသမျှစကားမှာ တရပ်တကွက်တမ္ပြီ
တရွာတည်ဖြစ်စေ။မ္ပြီရွာအရပ်ချားသော်လည်း။အရောက်အပေါက်ရှိကြ
၍ဆယ်နှစ်တိုင်မှမူလရင်းဖြစ်သည်။ မဆိုင်သူကောက်စားသည်ဆိုသော်
မရရာ။ဆယ်နှစ်မြောက်ကောက်စားသူရစေ။ ။အဘယ်ကြောင့်
နည်းဟူမူကား။သတောတူရာရောက်ခြေသောကြောင့်တည်း။

အမ္ပေမှာမိဘသေ၍ဝေကြရာအမ္ပေစုပုံကို မယူမလာနေချင်း။ အဝေး
ရှိသည်ကိုရှိ လိုက်အမ္ပေ ကိုယူ လာခေါ်ချင်း မယူမလာနေ၍ ဂန္ဓာ ရမရှိ
ဖြစ်လျှက်။ဆယ်နှစ်မြောက်မှတောင်းယူလာသော်မရရာပစေ။ ။ဤ
ကိုရည်၍ အရင်းမူလမှန် လျှက်ပရာဆုံး ရာဆိုသောမူလငါးပါးတည်း။

။ထိုမူလငါးပါးတွင် ။လေးနှစ်ငါးနှစ်ခြောက်နှစ်ခုနှစ်နှစ်ရှစ်နှစ်အ
တွင်။သူသိသူထင်ဆိုသည်တရားတင်းကုပ်သို့ရောက်သည်ဖြစ်ကလည်းအ
ရင်းမှန်ခြေလျှင်ဆိုစရှိ၍ဆယ်နှစ်တိုင် သော်လည်းအရင်း ရှင်ရပစေ။ကိုး
နှစ်ကျော်ဆယ်နှစ်အတွင်းရောက်မှ။တရားတင်းကုတ်သို့ဖြစ်စေ။ သူသိဟု
ထင် ဆို သော်လည်းအရင်းမှန်စေကာမူဆုံးစေပစေ။ဆိုသည်အတိုင်းတည်
စေဟု။ရှင်မနူဆိုတော်မူ၏။ ။မူလတရားငါးပါးပြီး၏။

၁

မြီးတရားမြီးရှင်အားနည်းမြီးစားအားရှိမြီးစကားကား။
မြတ်သောမင်းကြီးမြီးစကားတွင်စိရင်ရန်အကြောင်းကိုနာလော။
မြီးရှင်အားနည်းမြီး စားအားရှိညင်းခုံကြသော်။ စိစစ်၍မင်းအစရှိ
သောအမက်ကလံသံပြင်သူကြီးပြည်ဈေးတို့ဆုံးဖြတ်စိရင်ရသည်ကား။

အားနည်းသော်မြီးရှင်ဆိုတိုင်းမှန်ပေသော်။အားရှိသောမြီးစားသည်
ထိုပွဲတွင်တက်ရှိုးမြီးအတိုင်းဆပ်စေ။

၂

မြီးစားအားနည်းမြီးရှင်အားရှိဖြစ်ဘိမူကား။ မှန်ပေသည်မပေးထည့်
ရှိင်ပါမြီးစားကဆိုသည်အတိုင်းမှန်လျှင်။ ရုံထိုက်သသူတို့ခံဝံလျှင်။ မြီး
စားသို့မြီးရှင်ကအရင်းတတံချေးပေးခဲ့ဦး။ထိုးဥစ္စာနှင့်သွားလာ၍အနှစ်
နှစ်ရင်းပွားကိုဆပ်စေချေ၏။ ။ထိုသို့ခံဝံရုံထိုက်အောင်မရလျှင်။ချင့်

As regards duties or imposts, (whether they be internal duties of the district, or transit duties on the traffic with some other town or district with which the communication is constant,) levied by the Thooghee, governor, land measurer, or any head man, if they be collected by one for ten years, and another shall then demand them, on the ground of being the person properly entitled to them, and that the person who levied them had no right to them, he shall not recover them; let the person who has collected for ten years keep them. Why is this?—because it (his long silence) is equivalent to consent.

As regards inheritance; on the death of parents and partition of their property, if any of the heirs being called shall not attend, if his residence be not at a very great distance, and there be none of the great* difficulties in the way (to prevent his attendance,) if after the expiration of ten years he shall come and demand his share, he shall not obtain it, it must be foregone. These are the five cases in which a claim, though originally good, is lost, or must be foregone. But if within four, five, six, seven, or eight years a demand shall have been made in presence of witnesses, or if a suit has been entered for recovery, though ten years have elapsed, let the owner recover. If nine years have elapsed, and the demand be made in presence of witnesses, or a suit have been entered in the tenth year, though the claim was originally good, let it be lost or foregone, as laid down above. This the lord Menoo said. These are the Moola Gna Ba.

1st. *The law when the lender is poor, and the borrower rich.*

Oh excellent king! attend to the laws for deciding in cases of debt.

Regarding the way in which Kings, Ministers, Governors, or Thooghees, after inquiry, shall settle a dispute between a poor creditor, and a rich and powerful debtor.

If the whole claim of the poor creditor be substantiated, let the rich debtor pay principal and interest before the court then sitting.

2d. *The law when the borrower is weak, and the lender powerful.*

If the creditor be rich and the debtor poor, and the claim be established and admitted by the debtor, if he shall plead that he cannot pay, and if it be true that he is unable to pay; let him give the security of trust-worthy men; let the creditor make him a further advance, with which let him trade, and pay the whole sum, principal and interest. If he cannot furnish the security and have not the means of paying, let his "person be sunk," (be-

* Great difficulties are five, viz: robbers, deserts, desolated country, want of water, Beloos.

တွင်လည်းပေရန်မရှိက။ ချင့်ကိုယ်တစုဖြစ်လည်းနစ်စေ၊ချင့်မယားသား မြေးအမွေခံအတူနေရှိလျှင်လည်းနစ်စေ။ ရှိသမျှသက်ရှိသက်မဲ့ ကိုအတိုး ဆို၍သိမ်ရာ၊မြီးရှင်ငွေလွန်သော်လည်း။ နောက်ကိုမရရာ၊သိမ်သည်အ တိုင်းနှင့်တည်စေ။

၃

အဆိုးပြတ်၍သွင်း သော်ဆွေးမျိုးညာတိကတော်လုံ၍ ပေးရွေးသော်။ ပြတ်ရင်းအဆိုး ဆိုရာအသွင်းခံစားထားစိတ်တူမှန်သမျှကို ပေးရွေးစေ။ ကြေးသပေါက်မကောက်သာ။ နေရင်းသူသေလျှင်ဆိုရင်းအဆိုးလွတ်စေ။

၄

မင်းကြီးမြီးနှင့်ဓိဋ္ဌာ မြေလယ်ယာကိုင်းကျွန်း ဥယျာဉ်များ ကိုအဆိုး ပြတ်၍အပိုင်သွင်းဝယ်သော်လည်းထိုမြီးအရင်းအပွားနှင့်ဖြစ်လျှင်၊မှန်ကို သာခြေရွေးစေ။

၅

မိုးမြေလယ် ယာကိုင်းကျွန်း ဥယျာဉ်စသည်တို့ကို၊ မြီးစားကသွင်း ရောင်း၍အဆိုးမြီးထက်သာ၍ အဆိုးထပ်ဖြည့် ပေးဝယ်ရသည်မှန်က။ ဝယ်သူမြီးရှင်ပိုင်စေ။ ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။အဆိုး သစ်ထပ်၍ပေးခြေသောကြောင့်တည်း။

၆

မင်းကြီးမြီးနှင့်အဆိုးပြတ်၍ပေးဝယ်ကြရာလူမြေဥယျာဉ်ကျွန်းမြင်း ဆင်သက်ရှိသက်မဲ့၊အကွင်းအချည်အထည်အလိပ်များ၊ အဆိုးပြတ်၍ ဆိုသည်မှန်လျှင်ပိုင်စေရွေးကောင်းသည်မဆိုသာ။

၇

မင်းကြီးမြီးစားကဆပ်သည်ဆိုသည်၊ မြီးရှင်ကမဆပ်ညင်းကြသည်၊ သိကြာသူမရှိဖြစ်ဘုံ၊ မြီးရှင်မြီးစားအမျိုးအမည်အရာအတူတူရှိကြ၍ ငွေ အကျပ်တဆယ်ဖြစ်မူ၊ မြီးရှင်လျှောကားဦး ၌နေ၍ သစ္စာမူစေ။ ငွေအကျပ် စ်ဆယ်သာဖြစ်မူ၊ မြီးရှင်လျှောကားရင်း ၌သစ္စာမူစေ။ ငွေသုံးဆယ်ဖြစ်မူ

come a slave,) and let his wife, children or grand children, his heirs, if living with him, also become slaves. If the whole of his property, animate or inanimate, be taken possession of, and do not cover the amount of the debt, the creditor shall have no further claim; let what he has done be a final settlement.

3d. The law when a man is valued and paid over in part of a debt.

If a debtor make over his property, animate or inanimate, at a valuation, and his relatives wish to redeem it, let them do so at the price that was fixed by the parties mutually by written engagement. The children of a man (so handed over,) shall not be claimed as born slaves; and if he (the man handed over) shall die, the creditor loses his price.

4th. The law why a person receiving lands, wet or dry, which have been valued and paid over in payment of a debt shall not have full right to them.

Oh king! if lands, paddy fields, fruit gardens, vegetable gardens, be valued and handed over, or even sold outright in payment of a debt, if it be for the payment of both principal and interest, the person receiving shall not have a full and perfect right to them, (if the original owner or his heirs shall wish it;) let them be redeemable.

5th. The law when he may have a right to them when so paid over.

If they be handed over by the debtor as sold, and their value be greater than the amount of the debt, and if the creditor shall bona fide pay the difference, let the buyer, the creditor, have a full right to them. Why is this?—because he paid an addition, a fresh amount.

6th. The law when the property is valued and handed over in payment of a debt.

Oh king! in another case, if any other property except men and lands be sold or handed over at a valuation to a creditor in payment of a debt, such as buffaloes, oxen, horses, elephants, property animate or inanimate, as rings, bracelets, piece goods or rolled goods, let the creditor have a perfect right in them; the debtor shall not claim a right of redemption.

7th. The law when a debt has been paid, and payment is denied.

Oh king! when a debtor shall say he has paid a debt, and the creditor shall deny that it has been paid, if there be no witnesses, and they be equal in family, title, and rank, if the amount be ten tickals, let the creditor make oath (that it has not been paid) at the head of the stairs or steps. If it be twenty tickals, let him make oath at the bottom of the steps; if thirty tickals, let

ကား။ နတ်ဓောင့်သောအထိကရှိသော သစ်ပင်ရင်းခ္ခ်ိသစ္စာမူစေ။ ငွေအ
ကျပ်လေးဆယ်အကျပ်ငါးဆယ်အကြေပ်ချောက် ဆယ်ဖြစ်မူကား။ အမျှား
တကာမိနိုးမှတ်သောနတ်ကိုတိုင်တည်၍။ ဘုရားမြတ်စွာခြေရင်းတော်ခ္ခ်
မြိုးရှင်ကိုသစ္စာမူစေ။

တနည်းလည်းအမျိုးရုတ်မြတ်အကျင့်ကြီးငယ်ရှိလျှင်။ ကြီးသူကိုရင
နည်းတူကြိမ်ဆ။ တဘီးကိုတဘီးမခုံသော်ငွေအကျပ် ခုနှစ်ဆယ်ရှစ်ဆယ်
တပါဿာဖမဆိုသာ။ တကိုယ်ဘိုးငွေအကျပ်သုံးဆယ်ဖြစ်လျှင်ပင်။ မိုးရေ
ဆန်ခဲလေးရပ်ရောက်ကြေစေ။ကျမ်ကိုင် တွင်းဖြစ်စေ။ ကမ္ဘာရောက်ဖြစ်စေ။
ငွေရှင်ရှိုးလျှင်။ဆပ်လျှက်ကိုမဆပ်။ ရလိုရ်ခ္ခ်ိ စွပ်ခြေသည်။ မဆပ်မရဟုက
သည်အတိုင်းဆပ်သူသို့ပြန်စေ။ဆပ်သည်ဆိုသူရှုံ့လည်း။ မဆပ်ငွေရှင်ဆို
သည်အတိုင်း။ငွေကိုပေးဆပ်စေ။ ရှုံ့သူမင်းဒါဏ်ထိုက်ရာခံစေဟု။ ရှင်မခ
ဆိုတော်မူ၏။

မင်းကြီးမြိုးရှင်ကချေးယူစားသည်ဆိုအံ့။ မြိုးစားကမချေးမယူမစား
ဆိုလျှင်။သက္ကရာဇ်နှေ့လစာရေစာဝင်ရှိပါသည်။ မြိုးရှင်ကဆိုလျှင်ထိုစာ
ဝင်တို့ကိုသစ္စာပေး၍အစစ်ခံစေ။ သက္ကရာဇ်စာအတိုင်းမှန်ခြေသည်ထွက်
လျှင်။ချေးရင်းမြိုးနှစ်ဆ။ မြိုးစားဆပ်စေ။ မင်းဒါဏ်ကိုလည်းခံကြေစေ။ထို
စာဝင်တို့ကိုစစ်ရာ။ မသိမမြင်ခြေးထွက်လျှင်။ စွပ်တိုင်ပြန်စေ။မင်းဒါဏ်
လည်းခံကြေစေ။

မင်းကြီးမြိုးရှင်ကချေးယူစားသည်ဆိုမည်။ မြိုးစားကမချေး မယူဆို
မည်။သက္ကရာဇ်စာကိုတင်စေသည်တွင်။ မြိုးရှင်ရေးသောသက္ကရာဇ်စာရှိ
၍အသိအကြားမရှိသော်။ ငွေအကျပ်တဆယ်နှစ် ဆယ်သုံးဆယ်ခြောက်
ဆယ်တွင်၍ဖြစ်ကလေ့ကားဦးလေ့ကားရင်းအထိကရှိသောသစ်ပင်ဘုရား
စေတီတို့ခ္ခ်ိ။ ဂ္ဂေအားကိုထောက်၍မြိုးရှင်မြိုးစားအမျိုး အင်တူအမည်အ
ရည်နေရာတူဖြစ်လျှင်။မြိုးရှင်သစ္စာဆိုစေ။ ဆိုဝံ့ကနှစ်ဆတက်ဆပ်စေ။မြိုး
စားမင်းစားမင်းဒါဏ်ခံစေ။မြိုးရှင်မဆို။ မြိုးစားကိုပေးအပ်၍သစ္စာဆိုဝံ့
လျှင်။စွပ်တိုင်ပြန်စေမင်းဒါဏ်ကိုလည်းမြိုးရှင်ခံစေ။အကျပ်ခုနှစ်ဆယ်က
သည်တပါဿာနှစ်ပါဿာဖြစ်ကလည်း။ နှစ်ဦးသားတွင်ရှုံသည်ဆိုသူကို
သစ္စာဆိုစေ။မြိုးစားဆိုဝံ့သော်။စွပ်တိုင်ပြန်စေ။မြိုးရှင်သို့အပ်၍မြိုးရှင်ဆို

him make oath at the foot of some remarkable tree under the protection of a Nat. If it be forty, fifty, or sixty tickals of silver, having called to witness a Nat to whom offerings are made by many people, let him make oath at the foot of an image of the most excellent god.

In another case, if one be of a good, and one of an inferior class, or one a good and the other an indifferent observer of his religious duties; let the superior be sworn in the same way. If one will not believe the other, not only seventy, eighty, or a hundred tickals of silver, but even thirty tickals, the price of a man's body, may be tried by the ordeal of fire, water, rice or lead, "*the four districts of the world.*" Whether by oath or ordeal, if the creditor lose his cause, and if the money has been paid and he denies it, and from covetousness enter the suit, let him return to the person who has paid the amount he has denied. If the debtor, the person who declares he has paid, shall not have done so, and lose his cause, let him pay the money claimed by the creditor; let the losing party bear the proper fine. This the lord Menoo said.

8th. The law when a debt is incurred and denied.

Oh king! if a creditor shall demand a debt, which the debtor, denies, on a written engagement with the writer's and witnesses' (names attached,) let them be sworn and examined. If it be proved that the money is due as stated in the engagement, let the borrower pay double the amount, and let him also be fined. If the witnesses depose that they know nothing of the transaction, let the plaintiff pay the defendant the amount demanded, and let him also be fined.

9th. The law when the borrower and lender dispute.

Oh king! If a person shall claim from another money which he states to have been borrowed and due, and the other shall deny the debt, and when the engagement is produced by the claimant, if it be written by himself and no witnesses, and the amount claimed be ten, twenty, thirty, or sixty tickals of silver, and their rank and class be the same, let the claimant make oath at the top or bottom of the steps, under a remarkable tree, or at the temple, according to the amount of the debt claimed; if he will take his oath, let the (debtor) pay double the amount paid, and also be fined. If the creditor does not swear, but calls on the debtor to do so, and he does swear, let the claimant pay him the amount and a proper fine. If the amount be upwards of seventy, a hundred, or two hundred tickals, let the most worthy of credit be sworn. If the defendant will swear, let him

ဝိုလ္ပြင်။နွစ်ဆတက်ဆယ်စေ။ မင်းဒါဏ်ကိုမဆိုဝံ့သူကိုခံစေ။နွစ်ဦးသားမရှိ
ကြလျှင်ကမ္ဘာလေးရပ်၌ တရပ်ရပ်ထင်ရှား ရာသွေ့ရောက်ကြစေ။ ရှိုသည်
သူတို့ကမ္ဘာရင်းအတိုင်းဆယ်စေ။ပြန်စေမင်းဒါဏ်ကိုလည်းခံစေ။ ။
မင်းဒါဏ်ဟူသည်ကား။ဥစ္စာ၏ဆယ်စုတစုကိုဆိုသတည်း။

၁၀

အလောင်အဘည်ရှိမှု။ ဥစ္စာ၏ဆယ်ခိုင်တခိုင် ကျမ်ကိုင် မှုတွင်တည်
စေ။ ။ကမ္ဘာရောက်သောအလောင်အစည်မှာချင့်တို့အသက်ထိုး
ရည်၍ ငွေအကျပ်သုံးဆယ်တဉ်လောင်စေ။ဆယ်စုတစုအလောင်ကျေးကို
တရားသူကြီးရှေ့နေတို့စားစေ။အလောင်ကြေး။ မှစ၍ကုံသရွှေတွင်နိုင်သူ
ရှေ့နေခကိုသာလွတ်စေ။ရှုံးသူကပြန်စေ။ဤကားအဘေးမဆုံးသည်ကိုဆို
သတည်း။အဘေးဆုံးကစရိတ်အလောင်ကိုမစားသာလွတ်စေဟူ၍ရှင်ရ
သေ့ဆိုတော်မူ၏။

၁၁

အဘေးဆုံးကြသည်လူချင်းဖြစ်က။ ဆိုးခဲ့ပြီးသမျှကို။ ဥစ္စာရှင်စကား
မှန်သော်အရင်းတိုင်းပေးစေ။ဥစ္စာရှင်စကားအတိုင်းမမှန်သော်။ ဥစ္စာရှင်း
မင်းဒါဏ်ကြီးရွှာခံစေ။ဥစ္စာရှင်စကားမှန်ပေကလည်း။မချေးဆိုသူကိုမင်း
ဒါဏ်ကြီးရွှာခံစေ။ဟူသည်ကား။ထိုးငွေဆယ်ခိုင်တခိုင်လည်းခံစေ။ ကြိမ်
လုံးဖြင့်လည်း ဥစ္စာအင်ကိုထောက်၍ အချက်ငါး ဆယ်လေး ဆယ်သုံး
ဆယ်နှစ်ဆယ်။တဆယ်ငါးချက်သင့်ရာကိုရှုံးသူမိဘသား မယားအမြင်
ကန်နှာချေလမ်ဆုံ လမ်ခွတွင်။ အရှက်ရအောင်ရိုက် နှက်ချင်းဟူသော
ဒါဏ်ကိုပေးစေ။ နှောင်သည်ခဲ့သို့မပြုမကျင့်မမြစ်တားရမည်အကြိမ်များ
ရွှာဖြစ်သောသူဖြစ်လျှင် ဆွေးမျိုးဖောင်မှန့်ထုပ်စေ။ ဆင်ခြေးမြင်းခြေး
ကျုံးစေ။ဒုနိစ္ဆာသွေ့ရောက်စေဟု။မနှုရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၁၂

စည်ချိန်ပြန်တရားကား။ မင်းကြီးရှေ့ငွေချေးသောစကားမှာ။နွစ်လည
တံကိုးတည်း။ အနှစ်နှစ်ကြာသည်ဟုမဆိုရာ။ အကြင်မြီးစား တို့မပေးမ
ဆယ်နှိုင်၍မြီးရှင်ရှေ့ငွေကိုစည်ရှင်ပြန်၍။ သူသိသူမြင် ထပ်၍ချေးယူစား
သည်မှန်ချေကအတိုးတခုလပ်တွင်ဆယ်စေ။ ။အဘယ်ကြောင့်နည်း
ဟူမူကား။ ဥစ္စာရှင်ငွေကအတိုးအပွားကိုအရင်းပြု၍။ချေးသောကြောင့်
တည်း။အနှစ်နှစ်ကြာလည်း။ တခုလပ်ဆယ်စေဟူ၍ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

recover a sum equal to the amount demanded. If the claimant swear, let him recover double the amount claimed, and let the party declining to swear be fined. If neither is worthy of credit, let the case be decided publicly by some kind of ordeal, and let the losing party pay or restore the amount, and bear also a fine. As regards the fine, let it be ten per cent. on the amount in dipute.

10th. One word on bets.

If any bets are made as to the issue of such cases, if the decision has been given on the oath of the parties, let ten per cent. of the bet be paid; if by ordeal, the bet shall have reference to the price of a man's life, thirty tickals; and of this, let the judge and pleaders have ten per cent. The loser shall pay the bet and all expenses except the fee to the pleader of the successful party. This is when they are not descended from a common great grandfather. If they be so, the winner shall have no bet or expenses; let them be foregone. This the lord Menoo said.

11th. The law regarding debt when the parties are descended from a common great grandfather, and when they are not.

In all the above cases, if the parties are descended from the same great grandfather, if the decree is in favor of the plaintiff, let him recover the original amount; if the decision be against him, let him bear a heavy fine; and when the decree is in his (the claimant's) favor, let the defendant who denied the debt be fined. The fine shall be ten per cent. on the amount in dispute, and according to this amount let fifty, forty, thirty, twenty, ten, or five stripes of a rattan be inflicted in presence of his (the offender's) wife and family, in court, at the bazar, or where roads cross or join each other; let him be punished with stripes that he may be ashamed, and admonished not to repeat the offence. If he be a man who has frequently done so before, let him be banished from his family, clean up the dung of horses and elephants, and be degraded to the Dwoon-tsenda class. This lord Menoo the recluse said.

12th. The law when there is a new transaction when the gold or silver are weighed out again.

The law of "turning the scales," weighing the money back. Oh king! when money, gold or silver, is borrowed for one year, an equal amount to the sum borrowed, cent. per cent. shall be paid as interest, and this amount of interest shall not be increased for any farther number of years. But if a debtor is unable to pay (in the time,) and shall, in the presence of witnesses weigh out his creditor's gold or silver, and borrow it again, let half as much more, or fifty per cent. interest be paid on this. Why is this?—because he makes the interest (up to the time) principal also; and though many years may elapse, let only fifty per cent. be paid. This my lord Menoo said.

၁၃

စည်ရှိန်ခွင်မပြန်အရင်း အပွားကို အရင်ပြု၍၊ စာပြန်သည်တရား ကံဘား၊မင်းကြီးချေးယူစားသောက်ခြင်းကို၊ စည်ရှိန်ခွင်မပြန်အရင်းအပွား ကိုစာပြန်အရင်ပြုသည်ခြင်း ဖြာ၊ အတိုးအပွားမရရာ၊ ထိုစာအတိုင်းဆပ် စေ၊ ဤကားခြင်းစား၊ကိုခြင်းရှင်လျှည့်ပတ်ချင်း တည်းဟုမန္တရှင်ရသော့ဆို တော်မူ၏။

၁၄

မင်းကြီးအကြင် သူသည်၊ ကြေးနီကြေးဖြူကြေးဝါ သလွဲမည်း၊ သလွဲ စင်းကြေးမျိုးသံမျိုးချေးသမျှဖာလည်းနှစ်လည်တံဆိုးတည်း၊ ရှိန်ခွင်ပြန် စာပြန်ဖာ နည်းတူ ကျွေ ငွေဖာ်ကဲ့သို့တည်း။

၁၅

စပါးမယောပြောင်းပဲ နွမ်ဝါချေးယူကြသည်ဖာ၊ နှစ်လည်တဘိုးနှစ် နှစ်တိုင်လျှင်းလေးသီးကိုတွက်၍အရင်းနှင့်အမျှလေးဆဆပ်စေ။ ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ မရင်းကောက်တိစသည်တို့ဖြင့်မျိုးဆက် ရသောကြောင့်တည်း။

၁၆

မင်းကြီးအဘေးမဆုံးကြသူတို့သည်၊ ကျွေ ငွေကြေမျိုးအဝတ်တထည်စ ပါးပြောင်းပဲနွမ်ဝါလူးမှုသုံးဆောင်သမျှကို၊ ရက်ထနှစ်ဆို၍ပေးမည်ပေး တော့ချေးသောစကားဖာ၊ သက္ကရာဇ်ဂတိအတိုင်းပေးလျှင်အရင်းတိုင်း ပေးစေ၊ယူစေ၊ ရက်လနှစ်လွန်သော် တိုးသင့်သည် အတက်လိုက်၍မေး ဆပ်စေ၊ဟုမန္တရှင်ရသော့ဆိုတော်မူ၏။

၁၇

မင်းကြီးပတ္တမြားကျွေ ငွေကြေးသံဏုပ်မျိုးတည်း မျိုးစပါးနွမ်ဝါဆီဆေ လက်ဘက်ကဲ့ရှားမြင်း ဆင်စသည်လူတို့အသုံးအဆောင် မှန်သမျှကိုနေ့ လချုပ်ဆိုသည်အတိုးဖြတ် ၍ဝယ်မြှိုသည်အမှုကို၊ ရက်လတိုင်၍မမေ့ သော်၊နှစ်ဆတက်မေ့မှပြေစေ။

13th. The law when it is not weighed out afresh.

Oh king! when the money is re-borrowed without weighing back, but a written engagement is executed, making the original sum and the interest (to that time,) both as principal, for the interest so made principal no interest shall be paid; let the debt be paid as entered in the engagement, (principal and interest to the date of the deed.) This is an imposition practised by the creditor on the debtor. This lord Menoo the recluse said.

14th. The law regarding borrowing all kinds of copper.

Oh king! if any man shall borrow copper, white copper, brass, lead, tin, or any sort of copper or iron, he shall, at the expiration of one year pay cent. per cent. on the amount taken. As regards weighing back the amount, or entering into a new agreement, the law is the same as for gold or silver.

15th. One law regarding borrowing grain.

When paddy, maize, cholum, vetches, sesamum, or cotton, is borrowed, if repaid at the end of the year, they shall be returned two fold. If they are not paid for two years, reckoning four seed times, they shall be repaid four-fold. Why is this?—because there is the harvest of the cold, and the harvest of the hot season, when they might be sown or planted.

16th. One law regarding borrowing inanimate property for a hand's turn.

Oh king! when one who is not related, not descended from the same great grandfather, shall borrrw gold, silver, any kind of copper, cloth, piece or rolled goods, paddy, cholum, vetches, sesamum, cotton, or any thing used by man, from another, on an engagement to repay it on a certain day or month, if the payment be made according to the engagement, let the quantity originally borrowed be returned and received. If it be over the time, let such interest as may be proper be paid. This lord Menoo the hermit said.

17th. One law that when merchandize is taken at a valuation but not paid for at the time agreed on, it takes the nature of a debt, or money lent.

Oh king! if any one shall buy rubies, gold, silver, copper, iron, any kind of piece goods or rolled goods, paddy, sesamum, cotton, oil, tobacco, ten, buffaloes, oxen, horses, elephants, or any thing used by man, promising to pay on a certain day or month, and if he shall not pay on the day agreed on, the debt shall only be liquidated on paying double the amount originally due.

၁၈

မင်းကြီးဆိုခဲ့ပြီးသမျှသက်ရှိသက်မဲ့ကို၊မည်သည်လနှစ်တိုင်မှရောက်မည်။အသေပန္နက်ဆို၍ရောက်မှပေးတော့ပေးမည်ဖြတ်ဆို ရောင်းဝယ်၍သက္ကရာဇ်စာသား၍ယူသွားလေသည်။ထိုသို့ဆိုသောနေ့လရောက်သည်တွင်ရောက်၍ပေးလျှင်ဆိုတိုင်းပေးယူစေ။ ဆိုတိုင်းမရောက်သော်လည်းကောင်း။ရောက်ရက်မပေးသော်လည်းကောင်း။ထိုမြို့မ်းသည်နေ့ကအလွန်ဆယ်နှစ်လသို့ရောက်လျှင်တဘိုးပေးစေ။ ထိုထက်လွန်ကြာ လည်တဘိုးစားရရာ။နှစ်မလွန်လျှင်တဘိုးကိုတွက်၍ရက်လရှိရာပေးဆပ်စေ။ ၎င်ဆိုရာသို့မသွားမရောက်လည်းနည်းတူပေးဆပ်စေ။ ဆိုရာအရပ်သို့မသွားရပါ။မဆိုသာခြေဆိုရင်းဂတိအတိုင်းပေးစေ။ရက်လနှစ်လွန်သည်နည်းတူပေးစေ။ ချေးရင်းကအတိုးအပွားမဆိုတကား။ မဆိုရာခြေဟုရှင်ရသော့ဆိုတော်မူ၏။

၁၉

မြတ်သောမင်းကြီးမြိုး စားကမြိုးရှင်ကိုလည်ပတ်ခြင်းချောက်ပါးဟူသည်ကား။ ယခုယူသည်မြိုးကိုတနှစ်လည်းကောင်းနှစ်နှစ်လည်းကောင်းသုံးနှစ်လည်းကောင်း။အညွှန့်ဆပ်ရန်ကိုပေးဖြေခဲ့ပါမည်ဆို၍မြိုးရှင်တွင်ယူရင်းငွေကစာရင်းမဖျက်။ဆပ်စာရင်းထား၍ယူချင်းတည်း။ထိုသို့ယူ၍နှစ်လရောက်မှ။ အထက်ယူရင်းမြိုးကိုအပွားနှင့် ရကောင်းသည်တောင်းရာတွင်မြိုးစားမြိုးရှင်ဖြောင့်ကြမည်ဖြစ်က။ ထားသည်သက္ကရာဇ်စာအတိုင်းအတိုးမရသာချေ။ထိုနေ့ရက်ရောက်ယူသည်ငွေတွင်သာတဘိုးဆပ်စေ။အပြစ်ရှိသမျှကိုမြိုးစားကခံစေ။ ။တနည်းကား။မြိုးရှင်ငွေအတိုးပေးသည်နှစ်လရောက်လျှင် အချား မယူပါရစေနှင့်တော့။ အရင်းအပွားကို။ အရင်ပြု၍ အတိုးကို ဆပ်ပါမည် စာထား၊ခံ၍ လည်ပတ်ချင်းကိုဖြောင့်ကြ၍မပေးမြိုးစားကဆိုသော်။ အထက်ရင်းပွားတွင်သာမြိုးရှင်ကရစေ။ နောက်စာထားရှိသည်ဟု။မြိုးရှင်ကမရသာခြေ။ အပြစ်ကိုသာမြိုးစားကခံစေ။ ။တနည်းလည်း။မြိုးယူစင်ကာလလင်မယား၊သား၊သို့ပါဖြစ်စေ။တယောက်ချင်းဖြစ်စေကျွန်ခံပါမည်ကိုယ်ဘိုးတံပေးပါတလကိုလုပ်ခွန်ကြအတိုင်းပေးပါမည် လူကိုမခေပါနှင့်ဆို၍ ချေးယူသည်ဇစည်လုပ်ခွန်ပေး၍ငွေနှစ်ဆတက်ခိုလျှင်ပြေစေ။ကျွန်စာရင်းထားသည်အရင်းကိုရကောင်းသည်မဆိုသာခြေ။နှစ်ဆတက်ပေးမိလျှင်လွတ်စေ။

18th. One law when merchandize sold, to be paid for on return, takes the nature of money lent.

Oh king! if the above things, animate or inanimate, shall be sold on credit. the price fixed and the article taken away on a written engagement to pay on return, if the buyer shall return to his time and pay the price, let it be paid according to the agreement. If he do not arrive at the time agreed on, or having arrived do not pay till upwards of twelve months after the time fixed, let him pay cent. per cent. on the original amount. Nothing beyond this shall be taken for longer delay. If it be paid within the year, let a calculation be made, and interest for the number of months paid. If he do not go as was agreed, let the law be the same as above. The debtor shall not plead that he has been unable to go as he intended; let him pay according to his original engagement; and if he be beyond the time, let him pay as above. He shall not say there was originally no agreement to pay interest. This my lord the recluse said.

19th. The law regarding the six ways in which debtors deceive their creditors.

Oh excellent king! the six ways in which debtors deceive their creditors are these: 1st. The debtor, without destroying the original agreement, enters into a new one to pay interest on the money borrowed for two or three years. When the time of the engagement is up, and the original debt and interest are demanded, if the parties (even) agree, the interest shall not be paid according to the engagement, only cent. per cent. on the debt originally incurred shall be paid up to that day, and let the debtor bear all the blame (expenses.) 2d. In another case a person lends money on interest, and when the time is up the borrower requests that he will not cause him to take money from another to pay, and that he will in that case make both the principal and interest into principal, and pay interest on both (compound interest,) and shall enter into an agreement to that effect; and if the debtor shall admit this engagement, but refuse to pay, let the lender only recover the original sum with (simple) interest. He shall not recover on the engagement subsequently entered into; let the debtor only bear the expenses of the trial. 3d. In another case; if a person shall borrow the price of his body, and at the time shall say that himself, his wife and children, will become slaves, and shall beg not to be personally employed, but that he will pay what his services are worth; when he has paid the value of his services monthly till cent. per cent. is paid on the original sum, let this be in full. The creditor shall not plead that he holds a slave bond, and should recover his original advance. When cent. per cent. (on the first amount) is paid, let the debtor be free.

မင်းကြီးတနည်ထုံးမြီးကိုချေးပါ။ အတိုးရောက်လျှင်ဆပ်ပါမည်မဆပ်နေလျှင်ပိုင်ထိုက်သမျှကိုပိုင်ပါစေတော့စာရင်းပေး၍ချေးယူသည်အတိုင်းမပေးမဘပ်နေသော်၊ မြီးရင်းနှစ်ဆပေး၍ပြေစေ။ အပ်သောဥစ္စာသက်ရှိသက်မဲ့ကိုမပိုင်သာခြေလွတ်စေ။ မင်းကြီးတနည်လည်းယူရင်းပေးရင်းမှုံ့သမျှဥစ္စာ သည်ာ အမည်ကို စာ မထားပါ နှင့်မည် သည် အ မည် သည်ာ ပြောင်း၍ထားပါ။ထားသည်အမည်တွင်အတိုးနှင့်ပေးပါမည်။ စာထား၍ချေးယူသည်။ ၎င်းကိုပေးစမ်ရှိလျှင်၊ ထိုအရင်းကဥစ္စာကိုသာစီးတက်ရှိပေးစေအပ်၏ပေးစရှိလျှင်ထိုဥစ္စာအမျိုးအတိုင်းတက်စေ။ ။မင်းကြီးတနည်းလည်းမြီးပေးပါထိုမြီးရင်းပွားရောက်သောခါ။ဘုရားရှင်ရုတ်ထုတော်စေတီပုထိုးစာတိုက် ကမ္ဘဝါစာမှစ၍ ပိထိကဋ္ဌ် သုံးဘုံ၀ရပ်ရေတွင်းရေကန်ကြောင်းဆောက်ပေးပါမည်ဆို၍။ ချေးသည်မှာဆိုတိုင်း မပေးမရသည်ဟုအ ထူးမဆိုသာ၊ ယူရင်းမြီးကိုနှစ် ဆတက်ပေးစေ။ သံသရာကြောင်းဌ္ဌလည့်ပတ်ချေးသူမြီးစားကိုအမှား သိထင်အောင် ကြီးရွာသောမင်းဒါ၏ကိုခံစေ။လည်ဟူ၏ဆင်ချင်တုံလည်ဟူ၏။ ။ဤသည်လျှင်မြီးစားကမြီးရှင်ကိုလည့်ပတ်ချင်းချောက်ပါးတည်း။ ။မင်းကြီးမြီးရှင်ကမြီးစားကိုလည့်ပတ်ချင်းခြောက်ပါးဟူသည်ကား။ အဘယ်နည်း။

ယူသောမြီးအတိုးရောက်တွင်မပေးနိုင်၍ ထိုအတိုးဆပ်ရန်ကိုဥစ္စာကိုယူဦးဆို၍ဗျိန်ခွင်ပြန်သည်။သူသိသူမြင်ဆပ်စေသည်။ဂင်ငွေလည်းအတူနေအတူစားမကွဲမပြားရှိသူငွေဆို၍။ ပေးချင်းစာရင်းထားချင်းထိုငွေကိုယူရင်းမြီးကြောင့်ယူသည်။နောက်စာရှိသည်မှန်သော်လည်း အထက်ဗျိန်ခွင်ပြန်ငွေကြောင့်သာဖြစ်သည်သား သမ္ပီးအတူနေအတူစားတို့စီထား အတိုင်းအရင်းတွင်သာဆပ်စေ။ အတက်မရောက်သာ၊ ဟုအဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ လိမ်လည်လှည့်ပတ်ချင်းဖြစ်ခြေသောကြောင့်တည်း။ မြီးရှင်မင်းဒါ၏ခံစေ။ ။မင်းကြီးတနည်းလည်းချင့်ဥစ္စာယူစား၍မပေးနိုင်ရှိလျှင်ရင်းပွားကိုဗျိန်ခွင်ပြန်။ မြီးစားသို့မပေးခင်ချင့်ငွေရင်းကိုသူတပါးသို့ကဲ့ဝှက်၍ဥစ္စာရှိသည်သူမှာ ယူခြေးညှန်ပြော၍ ယူရလေ၏။ ဒီစစ်၍

4th. Oh king! if a person shall borrow money under a promise to pay when the interest is due, or that the lender shall take possession of all his property; and if he shall not pay as promised, let payment of the original amount, and cent. per cent. be a full satisfaction. The lender shall have no right to the property, animate or inanimate, handed over to him; let it be released. 5th. Oh king! in another case; if a person shall propose (to another from whom he wishes to borrow) not to enter the name of the thing really lent in the engagement, but some other, (and shall promise) that he will pay interest on that, and an engagement be so made, if he has not paid any interest on the thing named, let him pay the usual interest on the thing really borrowed. If he has commenced payment on the thing named, let him pay interest according to the nature of that thing. 6th. Oh king! in another case; if a person shall borrow money under a promise, when the interest is due, to make a holy image of the god, a tsadie, a puto, a book-case, a kaboa-book (read at the inauguration of a priest,) the three divisions of betekat, a zayat, a wall, a tank, or a convent, and if this engagement be not fulfilled, it cannot be enforced; let him pay cent. per cent. on the amount originally borrowed. And that all men may know that he is a person who acts deceitfully in matters relating to a future state of existence, let him be heavily fined. This is also said to be a matter for consideration. These are the six deceits practised by the debtor on the creditor.

20th. The six laws when creditors deceive their debtors.

Oh king! the six deceits practised by creditors on their debtors are as follows:

1st. If the debtor cannot pay the interest of a debt when it falls due, and the creditor propose to him to take his money and pay the interest, that the money shall be weighed out ("turn the scales,") and if he shall thus, in the presence of witnesses, cause the debtor to pay him, and say the money belongs to inmates of his house, and an engagement to this effect be made,—this money was taken on account of the original debt,—and though the engagement be proved, it is only on account of the "turning of the scales," a new transaction; let the money of the inmates of the house be paid only, and the original sum borrowed, it shall bear no interest. Why is this?—because it is a deceitful transaction; let the lender be fined.

2d. Oh king! in another case; a person shall have borrowed money, and not being able to pay shall make a (Khyaing-gwin-pyan,) intermediate transaction, paying the interest and principal, and before it is returned to him the creditor shall conceal it with a third party, and tell his debtor that this third party has

ငွေလက်ခံဖြောင့်မှန်လျှင်။ ထိုသူဘပါးငွေအပြစ် ယူရသည်ငွေတွင်သာအ
ရင်းဆပ်စေ။ အပွားမရသာ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ ချင့်ဥစ္စာကို
ရှိပ္ပက်ချေးသောကြောင့်တည်း။ ဥစ္စာရှင်ကို မင်းဒါဏ်ကြီးစွာပေးစေ။ ဆင်
ချင်တုံလည်းဟူ၏။

အကြင်မြီးရှင်လည်းမြီးစားတွင်တိုးပွားရောက်သည်ကာလသူတပါး
ကငွေကိုယူ၍ဗျာဘာပြေဆပ်။ နောက်ထိုးငွေအတိုင်းပေးဘိုးမည်မြီးရှင်ဆို
၍။ မြီးစားသည်သူတပါးငွေကိုချေးယူ၍ဆပ်လေ၏။ ဆပ်ပြီးမှမပေးမချ
မြီးရှင်ဆိုသော်။ လှည့်ပတ်ချင်းကားရောက်၏။ မြီးရှင်ပြန်၍မပေးလျှင်နေ
ပိုင်စေ။ မြီးရှင်မင်းဒါဏ်ခံစေ။ ဆင်ချင်တုံလည်းဟူ၏။

မြီးရှင်ကအတိုးအပွားရောက်သည်။ မြီးဥစ္စာကိုဆင့်၍အမည်ခွဲယူ
စေသည်။ ရှေးအရင်ကငွေ။ ငွေကသည် စပါးသို့ရောက်သည်။ စပါးက
သည်ကြေးမျိုးသို့ရောက်သည်။ ငင်ကသည်နွမ်ဝါအထည်အလိပ်သို့ရောက်
၍ အဆင့်ဆင့်အနှစ်တဆယ်ကျော်ရှိသည်အရင်းငွေနှင့်အတိုးအဝက်တို
ကိုရသင့်သည်။ ဥစ္စာရှင်မြီးစားအချင်းများကြသည်မှာ။ ငွေ၏အတိုးတံ
ဘိုးပေး၍ပြေစေ။ ဆင့်ရာမရသာခြေ။ ငွေတွင်ပေးစရှိလျှင်။ ငွေတံဘိုးမှပြေ
စေ။ ငွေတွင်မပေးစပါးနွမ်ဝါကျေးမျိုးအဆင့်ဆင့်ရောက်ရာပေး၍ ယူရင်း
ဥစ္စာ၏လေးဆတွင်ပြေစေ။ အလွန်ဆပ်မိသမျှမှာ။ ပြန်၍ပြေစေ။ ဥစ္စာရှင်
မင်းဒါဏ်ခံစေ။ ဟုမနုရှင်ရသော့ဆိုတော်မူ၏။

မြတ်သောမင်းကြီးကျွန်း မြင်းဆင်အသက်ရှိသည် ကိုအတိုးဖြတ်၍
ငွေစာရင်းနှင့်ချေးစားသည် အခါလည်သော်။ ငွေမပေးနိုင် ယူရင်းမြင်း
ဆင်သက်ရှိသည်ကိုပေးမည်သွင်းသည်ငွေကိုသာရကောင်သည် ဆိုသည်
ငွေပေးစရှိလျှင်ငွေကိုအတိုးတံဘိုးပေးစေ။ ငွေပေးစမရှိလျှင်ထိုယူရင်းတိ
ရိစ္ဆာန်အတိုင်းတခုကိုနှစ်ခုပေးစေ။ ထိုသို့မဟုတ်။ ယူရင်းတိရိစ္ဆာန်ပိန်
သော်ကျိုးသော်ကမ်းသော်ထိုတွင်တံသည် အတိုးအတိုင်းဖြတ်၍ဥစ္စာရှင်
ယူစေ။ အထက်ကပိန်ကျိုးကမ်းရင်း မရှိတကားမဆိုသာခြေ။ အတိုးတံ
ရာပြတ်သည်ကိုယူစေ။ အတက်ယူရင်းပြတ်ရင်း အဘိုးကျင်းတွင်မတိုးမ
ပွားပေးစေယူစေ။ သေဗျောက်သော်လည်းတခုကိုနှစ်ခုပေးစေ။ တိရိစ္ဆာန်

money, and advise him to borrow of him; if he do so, and on enquiry it is found that the money was lodged with him by the original lender, let the debtor for the money he so took supposing it to be the money of the person with whom it was placed, pay only the principal; he shall pay no interest. Why is this? becnuse it was a deceitful transaction; let the owner of the money be heavily fined. It is also said this fine is a matter for consideration.

3d. A creditor proposes when his money is due that the debtor shall borrow money from some one else, and pay his demand in full, and promises that he will again lend him the same amount. The debtor borrows the money and pays him, and the creditor then refuses to lend the money. It is an imposition; he shall not have the right to do so; it is said he shall be fined. It is also said this fine is a matter for consideration.

4th. When the time for the payment of the interest arrives, (the debtor being unable to pay,) the creditor causes him to take farther advances under other names; first silver, then paddy, then copper of different kinds, then sesamum, cotton or cloth, in succession. They dispute, and this appears on inquiry, and that it is more than ten years since the transaction. Let the debtor pay in full two tickals for one. The creditor shall recover nothing for the things "clapped on." In case any part of the interest has been paid in silver, let cent. per cent. in silver be paid as a settlement in full. If money has not been paid, but paddy, sesamum, copper, or any of the things clapped on, let four-fold of the thing originally taken be a settlement in full; let the creditor return all that may have been paid beyond this, and let him be fined. This lord Menoo the recluse said.

5th. Oh excellent king! if buffaloes, oxen, horses, elephants, or other animals, be taken at a valuation, and an engagement made for the money, and at the end of the year the borrower cannot pay, but offers to return the animal taken, if the creditor claims silver, and any part of the debt has been paid in silver, let cent. per cent. be paid. If no silver has been paid, let two for one of the animal, as he was originally taken over, be returned. If he has become lean, had a leg broken, or an eye put out, let it be valued as it is, and let the owner recover it back. He shall not plead that when lent it was not broken-legged, or blind; he shall only have the difference between its present value and original valuation; on this there shall be no increase. If it be lost let two be restored; if it be sold, let the

တို့ကိုချေးယူသည်။ ရောင်းချ၍ ကုံခြေသော် ထိုစကားအတိုင်း ငွေတိုးနှင့်ပေးစေ။ ။တနည်းလည်းချေးယူသောနေ့ကားဆယ်ရက်မတိုင်မီသေသော်အသားအရေခေါင်းအမြီး ဥစ္စာရှင်သို့ရောက်စေ။ ၎င်းသေသည်တိရိစ္ဆာန်အဆိုးမပေးရသာလွတ်စေ။အဘယ်ကြောင့်နှင့်ဟူမူကား။ ဥစ္စာရှင်တင်စားခြေသောကြောင့်တည်း။၎င်းသေသည်ကိုမမှီမရောက်၊ ဥစ္စာရှင်မသိမရသော်ထိုသေသည်အရင်းနှင့်နှစ်ဆတက်ပေးစေဆပ်စေ။

တနည်ကား အကြင်မြီးရှင်သည်။ဥစ္စာကိုမြီးချေးစာရင်းထားရမည်။ ၎င်ဥစ္စာနှင့်ရောင်းဝယ်ကုံစယ်သွားခြေမြတ်လျှင်အရင်းမှာအရင်းအတိုင်းလနှစ်မဆိုလည်ပျားပေးသည်။စာထားနှင့်ယူသွားလေ၏။ လနှစ်ရှည်မှယူသူရောက်လျှင်။အမြတ်များပါမည်ရှုံး၍လာမည်ဖြစ်ကကုံဘက်စကားလည်ပတ်။မြီးရှင်ဆိုချင်းမြစ်သည် အမြတ်အရှုံးကို။ ဥစ္စာရှင်မခံရသာ။ ပေးရင်းငွေတွင်သာ။နှစ်ဆတက်ယူသူကမြီးရှင်သို့ပေးစေ။ ။ဤကားမြီးရှင်ကမြီးစားကိုလည်ပတ်ခြင်းချောက်ပါ။တည်း။

၂၁ ။မြီးရှင်နှင့်မြီးစားတိုင်ပင်၍အချားမြီးရှင်တို့ကိုလည်ပတ်ချင်းသုံးပါး။

မြီးရှင်နှင့်မြီးစားတို့အချားမြီးရှင်ကိုလည်ပတ်သောစကားကား။ မြီးရှင်အများမြီးစားတဦး တည်းမဆယ်ရှိင်ရှိလေသည်ကိုမြီး ရှင်တဦးတွင်ကျွန်ခံစာရင်းထား၍သူ သိသူမြင်ဝယ်သည်ပြု၍ ထိုငွေနှင့် ထိုမြီးစားကုံစလယ်ရောင်းဝယ်သွားရာသေသည်။ ဥစ္စာကိုမြီးရှင်တကာကနှစ်ဦးလိမ်လည်ကြောင်းကိုသိ၍ မြီးစားမှာရသမျှကိုယူလေသော်ယူပိုင်စေ။ ။ အဘယ်ကြောင့်နည်ဟူမူကား။ မြီးစားနှင့်မြီးရှင်လိမ်လည်၍ပြုခြေသောကြောင့်တည်း။ ။သို့မဟုတ်မြီးရှင်တကာမြီးစားကိုအရင်းအနှီးပေးကြသည်ဖြစ်မူနည်းများဝေ၍ယူစေ။ သို့မဟုတ်မြီးရှင်တကာကငါ့ကိုတို့ရင်းနှီး မမိုက်ပြီ ဆိုခြေ၍ ဗိုက်သူသာဗိုက်၏။ ဥစ္စာကိုဗိုက်သူတို့သာဝေ၍ယူကြစေ။ မြီးရှင်တကာကငါတို့ဝေယူစား ရကောင်းသည်မဆိုသာ။အဘယ်ကြောင့် နည်ဟူမူကား။ အထက်ကချင်းတို့မမိုက်မပေးဝံ့ခြေသောကြောင့်တည်း။

မြတ်သောမင်းတတ်မှာလည်းမြီးစားနှင့်။ မြီးရှင်လိမ်လည်၍ငွေနှင့်ဝယ်သည်။ထိုငွေကိုငွေရှင်ယူသည်။ ဟိမ်တွင်ကျွန်အဖြစ်စေစားသည်ကိုမြီးရှင်တကာတို့ကသိ၍ဆိုသော် သက္ကရာဇ်စာနှင့်ဝယ်သည်။ သူသိသူမြင်ဖြစ်သည်မဆိုသာခြေ။ ကျွန်လည်းမယူသာခြေ။ တို့မြီးစားကိုမြီးရှင်စာကာအတိုးပြတ် ၍ဝေယူကြစေ။ မြီးရှင်လိမ် လည် သူ့ငွေကိုမရသာခြေ။

borrower pay in money according to his engagement. In another case, if it die within ten days of the time it was borrowed, let the flesh, skin, head and tail, be taken to the owner, and he shall not have his price, he must forego it. Why is this?—because he practiced deceit. If the dead animal be not taken to the owner, and he does not know (of his death,) let the person who borrowed him pay double.

6th. In another case, a lender proposes that a person shall take other property, make an engagement for money lent, and go trading with the property. If any profit be made, each shall take half and the borrower shall pay the original without any time fixed. The debtor thus deceived, takes the property and gives the engagement. After some years he returns. Whether he gain or lose, it is a deceitful partnership.* The owner of the property shall have no share in the loss or gain: let him only have cent. per cent on the original amount. These are the six ways in which a creditor deceives his debtors.

21st. The three ways in which creditors and debtors combine to deceive other creditors.

A debtor has many creditors, and not being able to pay, engages to become the slave of one, and in the presence of witnesses takes an additional sum, entering into a bond, and with this money goes with this creditor's goods on a trading journey and dies. If the other creditors, knowing they have been deceived, shall take possession of all that has been acquired by this debtor, let them have the right to do so. Why is this?—because the debtor and creditor acted deceitfully. But if many creditors shall give the creditor an advance, let them divide the profits equally. If some of the creditors refuse to make any advances, let them only who have done so share. Those who have not shall have no claim to a share. Why is this?—because they would make no advances.

2d. Oh excellent king! in another case, one creditor deceives by buying the debtor, takes back the money, and causes him to serve in his house. If the other creditors object, he shall not say he bought him on bond in presence of witnesses, nor shall he be considered as a slave. Let the other creditors value and sell him, dividing the price. The deceiving creditor shall have

* A partner's share is one half.

အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ လိမ်လည်ခြေသောကြောင့်တည်း၊ သို့ကားမထုတ်တုံ့ပြန်ရှင်ကိုင်ငင်ဦးဖြစ်လျှင်ကိုင်ငင်ဦးသူကိုင်ငင်ပိုင်စေးပြီးရှင်တကာကပြီးစားကိုကိုင်ငင်ရကောင်းသည်မဆိုသာခြေ၊ထိုပြီးသေါအခါပြီးရှင်တကာထိုသို့ပြောဆို၍နည်းတူသိမ်ပိုင်စေးကိုင်ဦးသူလက်ကပြီးကိုမဆယ်ပြီးစားပြေးသွားလျှင်ပြီးရှင်ကိုင်ဦးသူကိုမစွဲသာခြေ၊ ။သို့ကားမထုတ်တုံ့ဝိမိပြီးကိုခံ၍ အမှတ်မဲ့လွှတ်၍သွားခြေသော်ပြီးစားကိုင်ဦးသူကလိုက်၍ပြီး ရှင်တကာတို့သို့အပ်စေးထိုပြီးစားကိုတည့်မရသော်ချင့်တွင်ပြီးစားဆပ်ခဲ့သမျှမှန်ရာကိုပြီးစားပြီးနည် ပြီးရှင်တကာခွဲဝေယူကြစေ၊သူကြီးပြည်ဝိုးမြို့ကွပ်တို့စီရင်ရာ၏။

မြတ်သောမင်းကြီး တတံ့ဖာချင့်ဥစ္စာအနည်း ရှိသည်ကိုပြီး အများရှိသည်ဆိုပါ၊ငါ့ဥစ္စာကိုလည်း၊ ကိုယ်လည်းသိမ်ပါတိုင်ပင်၍သိမ်ချင်းပါ၊ ဖုန်လျှင် ထိုပြီးစားတွင်ကိုယ်နှင့်တကွ၊သားမယား၊ဗိုဃ်းမြေလယ်ယာဥယည်သက်ရှိသက်မဲ့ကိုပြီးရှင်တကာသိမ်ယူပိုင်စေ၊ လိမ်လည်သူကအစုအပုံရကောင်းသည်ဆိုသော်လည်မရရာ၊အဘယ်ကြောင့်နည်ဟူမူကား၊ ပြီးရှင်နှင့်ပြီးစားလိမ်လည်ကြခြေသောကြောင့်တည်း၊ ။သို့ကားမထုတ်တုံ့မင်းဘေးဖိုး၊ဒါ၏အကြီးမိဘတို့ညှင်းဆဲမည်ဖြစ်၍တနည်းကိုအများစာထားစေ၊သော်လည်းအပြစ်မရှိ၊ကယ်မချင်းဖြစ်သည်၊ဇင်အကြီးအကဲတို့ရှိပ်စက်ကုံ့ကျသမျှကိုပြီးရှင် ဖိုက်ပေးဆောင်စေ၊ ကယ်မချင်း၌အပြစ်မရှိ၊ရှိပ္ပက်လိမ်လည်အရင်ပြုမိသည်ဖါ၏၊ ဖိုက်ပေးနှင့်သည်ထိုဥစ္စာကိုပြီးစားကပေးစေဟူ၍မနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။ ။ဤကားပြီးစားနှင့်ပြီးရှင်လိမ်လည်လှည့်ပတ်ချင်သုံ့ပါ၊တည်း။

မြတ်သောမင်းကြီးပြီးအများရှိသည်ကိုအနည်းရှိပ်မိသည်၊ နောက်မှအများမရှိပ်သာအနည်ရှိသည်ကိုအများ ရှိပ်မိသော်အပြစ်မရှိရှိပ်ပိုင်စေ၊ ပြီးကိုဆယ်လျှင်သိမ်ရှိပ်မိသမျှကိုပြီးစား၊ရစေ အများရှိသည်ကိုအနည်ရှိပ်မိသည်ပြီးနှင့်မတ်ထတ်၍ရှိပ်ရကောင်းသည်ဥစ္စာအများကျန်သည်ပေးကောင်းသည်မတောင်းသာ၊အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ရှိပ်သူမှာခြေသောကြောင့်တည်း၊ သက်ရှိကိုရှိပ်သိမ်ကိုင်ငင်ရာဆင်ခြင်ကျွန်ကိုပြီးရှင်စေစားခြေသော်စီးနင်းတင်သည်တံဆိုးအခွန်ကိုချ၍ပြေလျှင်ပြေစေ၊မ

no share. Why is this?—because he practised deceit. If this be not the case, if one creditor shall have first apprehended the debtor, let him have a right to do so; the other creditors shall not dispute it. After he has recovered his money he shall hand the debtor over to the other creditors, and they shall have the right to take possession of him. If he escape from the custody of the first before paying his debt, the others shall have no claim against the apprehending creditor. But if, after having recovered the amount of his own claim, he shall, without reflection, let him go, he shall (be called on to) recapture and hand him over to the other creditors. If he cannot apprehend him, let him make a dividend with the other creditors of all he has himself recovered, according to the amount of their claims. This the Thooghee, Governor, or Chief of the town has power to order.

3d. Oh excellent king! in another case, a debtor proposes to a creditor, who has only a small sum due, to say it is a large one, and take possession of all his property. If he do so, let the other creditors have a right to take possession of his person, his wife, children, and lands, all his property, animate and inanimate; and if the cheat shall claim a share, he shall not recover. Why is this?—because he combined with the debtor to deceive. But if a person be oppressed by a heavy fine by the Chief, or by his parents, or elders, though he make a bond for a large amount when a small one only is due, there is no fault. It is seeking deliverance from impending misfortune. Let the creditor pay what is demanded by the Chief, or his parents. There is no punishment for the relief afforded (in paying the imposition.) He has paid the fine for the false bond; let the debtor repay him that. Thus lord Menoo the recluse said. These are the three ways in which a debtor and creditor combine to deceive other creditors.

Oh excellent king! if a person having a large sum due, shall seize only a small portion of the property of his debtor, he shall not afterwards seize a large one. If a small debt be due and a large portion of property be seized, there is no blame attached (to the seizer;) let him have the power to do so. If the debt be paid, let all that was seized be returned to the debtor. If a large sum is due and a small portion of property be seized, that is not equal to his debt, and he should (wish to) make a farther seizure, as there is much property left. He shall not have the right to make a farther demand. Why is this?—because he made a mistake (in his first seizure.) If animate property, elephants, horses, buffaloes, or oxen, of a debtor, be seized, and used by a creditor, let their hire be deducted from the original debt. If it be equal in amount to it, let it be considered as a payment in full. If it do not cover the whole amount due, let the balance be paid. If

ပြေလျှင်ဆယ်စေ။သေပြောက်သော်တံဆိုးနှင့်ချစေ။ ။မြတ်သောမင်းကြီးတနည်းကား။မြီးစားနှင့်အတူနေအတူစားဖြစ်မည်။ မြီးချေးရင်းကမပါသော်လည်းချေးရင်းသူသေပျောက်သော်အတူနေအတူစားတို့ ရင်းပွားကိုဆယ်စေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ အတူနေခြေသောကြောင့်တည်း။ ။ထုံးပုံသက်သေမှာ။ရှေးသောအခါ။ဗာရာဏသိပြည်တွင်း။မြီးစားတဦးအိမ်၌။ ဆင်ချည်၍ရှိသည်မြီးစားပျောက်လေသော်မြီးရှင်ဆင်ကိုသိမ်လေသည်။ မြီးရှင်နှင့်ဆင်ရှင်။ ဗာရာဏသိမင်းကြီးဆရာရှင်ရသေ့ထံအစိရင်ခံကြလေသော်ဆင်ရှင်မြီးကိုဆယ်စေ။သုအိမ်အောက်ဆင်မချည်တန် ချည်ခြေသည်စိရင်၌မြီး ကိုဆင်အဆိုးတံရာနှင့်မှဆင်ကိုဆင်ရှင်ရခြေသည်သက်သေရှိခြေသည်။ထိုကြောင့်ကျွေးစားအိမ်အောက်ဆင်ပေါက်ချည်သော်။ ကျွေးရှင်တောင်းပိုင်သကဲ့သို့။ မြီးစားအိမ်တွင်ရှိသမျှကိုမြီးရှင်ပိုင်ရာခြေသည်ဟူသတည်း။ ။တနည်းတုံ့မြီးစားပြေးသွားသည်အိမ်ယာဥယဉ်လယ်ယာမြေကိုရွာသူကြီးတို့သိမ်၌ တဦးအားချပေးနေစေသော်နေသူအပြစ်မရှိမဆယ်ရမြီးရှင်ကသူကြီးမိဘကိုတိုင်၌မြီးစားဥစ္စာမှန်ပါသည်ဆိုလျှင်သူကြီးပြည်စိုးတို့က။ ထိုမြီးစားဥစ္စာသူတပါးသို့ချပေးမိသော်လည်းမြီးရှင်မှန်သူတို့သို့အပ်ပေးစေ။ သူကြီးပြည်စိုးတို့ချသည်တကားဟုနေလုပ်သူတို့မဆိုသာခြေဟုမနှုမည် သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၂၂ ။မြီးစပါးကြောင့်ရွာကိုကိုင်ချင်းတပါး။

မြတ်သောမင်းကြီးစပါးအတင်တဆယ်ရှိ၍။ရွာမတခုကိုမြီးစားတွင်ကိုင်လေသည်။ ကာလရှည်လျှားသဖြင့် ရွာအများပွား သည်မြီးစားကလည်စပါးကိုပေး၍ရွာကိုရကောင်းသည်စပါးရှင်ကလည်း။စပါးကိုငါမလိုပြီလက်တွင်ပွားသည်ရွာကိုသာလျှင် ယူမည်နှစ်ဦးဆိုကြသည်ကိုစပါးမှာအတင်းတဆယ်အတိုင်းဆယ်စေ။ ရွာကိုရွာရှင်ယူစေ။ရှေးဘုရားရှင်တို့လက်ထက်ရှင်ရသေ့စိရင်သည်။

၂၃ ။ဆင်မြင်းကျွဲရွာချေးသည်တပါး။

မင်းကြီးအကြင် သူတို့ဆင်မြင်းကျွဲရွာ ကုလားထုပ်ဆိပ် ဝက်ကြက်ဝမ်ပဲ အဆိုးမဆိုချေးဆုံ။ အင်ယ်ချေးသော် အကြီး အဆို ချေးသော်အတို့ အဆိုးချေးသော်အလှ။အစားဆယ်စေ။ကျီကားအဆိုးမဆိုချေးသောစလား

the animal die, or is lost, let his value be deducted from the debt. Oh excellent king! in another case; if a person live with a debtor, though he were not present when the debt was incurred, if the debtor die or abscond, this person who lived and ate with him shall pay both principal and interest. Why is this?—because he lived along with him as an instance or precedent. In former times an elephant was tied up by a third person under the house of a debtor in the country of Benares. This debtor was not to be found, and his creditor took possession of the elephant. The creditor and owner of the elephant came for a decision before the sage, the teacher of the king of Benares. He decided that the owner of the elephant should pay the debt, as he had tied up his elephant where he had no right to tie him, under the house of the debtor; and he only recovered his elephant on paying a portion of the debt equal to his value. This is a precedent, and for this reason; as the elephant so tied up under the house of the debtor was made responsible, so it is said, all property in the house of a debtor the creditor has a right to. In another case; if a debtor shall abscond, and the Thooghee take possession of his homestead, vegetable or fruit garden, and make them over to another to dwell in them, the person so obtaining possession shall not be held liable for the debts (of the absconded debtor.) If the creditor inform the Thooghee, and prove the property to be that of his debtor, then the Thooghee or Governor, though he may have handed over the property as stated to another, shall (reclaim and) make it over to the creditor who has proved his claim. The person in possession shall not plead that the Thooghee or Governor had made it over to him. This the sage recluse called Menoo said.

22d. The law when for a debt of paddy a cow is taken possession of.

Oh excellent king! if a person has a debt of ten baskets of paddy due to him by another, and shall seize a cow, which in process of time has many calves; if the debtor shall claim the cattle, and offer to pay the paddy, and the creditor shall decline to receive it, saying he will keep the cattle that have been produced whilst the cow has been in his possession; let the ten baskets of paddy be paid, and let the owner of the cattle take them. This the sage recluse decided in the time of a former god.

23d. One law when elephants, horses, buffaloes, or oxen, are borrowed.

Oh king! if a person shall borrow an elephant, horse, ox, buffalo, camel, goat, pig, fowl, or duck, without fixing the price; if it be old let him return a young one; if small let him return a large one; if an ill-favored, let him return a handsome one. This is the law when those things are borrowed without fixing

တည်း။ ။ရင်တွင်နေ့လကလွန်လျှင်လည်းချေးရင်းကရည်တူနှစ်ဆ ပေးစေ။နှစ်အလွန်ကိုဆိုသတည်း။

၂၄ ။စပါးကိုငွေပေးမည်ယူချင်းတပါး။

မင်းကြီးအကြင်သူတို့သည်။ စပါးကိုငွေသီးမောင်းတက်မှာပေးမည်။ ယူလေ၏သီးမောင်းတက်သောခါငွေရှာ။ဆန်စပါးပေါ်၍။ ညင်နုံကြသည်မှာ။မင်းကြီးရှေ့သောအခါ။ မိဖွဲ့လာပြည်တွင်မိုးသီ။ရွာ၍ကျိုကျထား။ရာ စပါး။ကိုပိုး။စား၍ကုံလေသည်။စပါး။တတင်း။ကိုငွေတကျပ်ပြီသည်စပါး။တ တင်း။ပေး။ပါ။အဘို့။တကျပ်ကို။ သီး။မောင်း။တက်မှပေး။ပါမည်ဆို၍ပေး။ယူ ကြသည်။သီး။မောင်း။တက်သောအခါ။ငွေတကျပ်ကို။စပါး။အတင်း။တဆယ် ရောင်း။ဝယ်ကြသည်ယူရင်း။ကစပါး။တတင်း။ကိုနှစ်တင်း။ပေးမည်။ စပါး။ရှင် ကလည်း။ထိုယူစင်တတင်း။ကိုအဘို့ငွေတကျပ်ပြစ်သည်နှစ်ကျပ်ရကောင်း သည်ဆိုသည်။ရှင်ရသေ့သ်ရောက်လျှင်ကာလဇေသဓနုံ။အဂ်ာလေ။ပါ။ရှိ သည်။စပါ။လည်း။တတင်း။ပေ။စေ။ ငွေလည်း။တကျပ်ပေ။စေ။ဘုရား။ရှင်တို့ လက်ထက်။မိဖွဲ့လာပြည်တွင်။ ရှင်ရသေ့စိရင်ဘူ။သည်နှင့်အညီစပါ။ကို ငွေ။ငွေကိုစပါ။ပေ။မည် ဆို၍ယူသမျှကိုသည်နည်။ဖြစ်စေ။မနှမည်သော ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၂၅ မြီ။ချေ။သောခါအမှာ။ချေ။သည်ကိုအရှိ။ကျင်။သူဆယ်ချင်။တပါ။။

မင်းကြီ။ရှေ့ငွေကြေ။သ်ဆန် စပါ။ပြောင်။ ပဲနှမ်ဝါ ဆီဆေ။ လူမှုသုံ။ ဆောင်သည်။ ဥစ္စာရယ်ကို။မကုံ၍လူအမှာ။ရှစ် ယောက်ကို။ယောက်တ ဆယ်စာရင်။တချက်တည်။ချေ။ယူ၍။တရှိ။သေဖျောက်လည်ကျင်သောသူ ရင်။ပွား။ကိုဆယ်စေ။ ။အဘယ်ကြောင့်နည်။ဟူမူကား။စာရင်။တ ချက်တည်။တူချေ။သောကြောင့်တည်။။

၂၆ ။မြီ။ချေ။ရာစာရင်။မပါ။အတူပါသူဆယ်ရချင်။တပါ။။

မင်းကြီ။အကြင်သူ တယောက်သည်။ သူတယောက်မြီ။ချေ။ ရာ။အတူ လာ။အတူသွား။သူချေ။ရင်။လူသေဖျောက်သော်။ ။အတူလာ။အတူသွား။သူ ။အရင်။ဆယ်စေ။ငါ့မယူစာမဝင်မဆိုသာ၏။ ။တလေ့တည်။စီတာ ရှိ။တည်။သွား။သောသူတို့သည်။ရှေ့ကဲ့ဟောင်။တော်၍။ ။ရှေ့ဌေ့ရတနာကို

the price. In the same case, if the time for returning them be past, if they be over due, let two of the same kind of animal as that originally borrowed be returned. This is said when they have been due a full year.

24th. One law when paddy is taken on credit, or silver is taken on a promise to give paddy.

Oh king! if a person shall take paddy, promising to pay for it in money after harvest, if money is scarce and paddy abundant, and they dispute, (here is a precedent,)—oh king! in former times, in the country of Miteela, from the rain the paddy in the granaries was all destroyed by insects, and the price of grain rose to one tickal per basket. A person borrowed a basket on a promise to pay for it one tickal after harvest. After harvest paddy was selling for ten baskets the tickal, and the borrower wanted to pay two baskets of paddy for the one he had borrowed. The creditor argued that the price of paddy at the time was one tickal the basket, and that he ought to pay him two tickals. So they came before the sage, who said, the time and the place, the kind of thing, and the price, are four things (to be considered;) let one basket of paddy and one tickal of silver also be paid. As a Yathay, in the time of a former god, decided thus in Miteela, when paddy is taken and money to be paid, or money taken and paddy to be paid, let the case be so decided. Thus the lord Yathay, called Menoo, said.

25th. The law that when a number of persons have incurred a debt those who remain shall pay.

Oh king! if gold, silver, copper, iron, rice, paddy, cholum, vetches, sesamum, cotton, oil, tobacco, or any other thing in use among men, be borrowed, on one engagement by a number of persons, eight, nine, or ten, who have need of them, and if some of them die, or are not to be found, let those who remain pay principal and interest. Why is this?—because they took the article on bond in common.

26th. The law when a party, though not mentioned in the engagement, if he accompanied the borrower, shall pay.

Oh king! if a person accompany another who goes to borrow any thing,) and if the person who incurred the debt shall die; or not be found, let the person who accompanied him pay the principal. He shall not say that he did not take the thing, that his name is not in the bond. People going together in the same boat, or fellow travellers on the same journey, if their fortune from their former deeds be good, and they come on some gold,

တိုက်မိ၍ရသော်။ ရရင်းလူနှစ်ဆအတူပါလူတဆ။ ဝေယူကြသကဲ့သို့ဖြစ်
၍မလွတ်သာခြေ။အရင်းဆပ်ပေးဟူသတည်း။

၂၇ မြေးကိုလူအများချေးရာမဆပ်သင့်ဆပ်သင့်နှစ်ပါး။

မင်းကြီးအကြင်မြေးစားအများတို့သည်။ မြေးရှင်ဥစ္စာကိုတလုံးတည်း
ယူကြ၍။အသီးအသီးမြေးစားချင်းမြေး ရှင်ရှေ့တွင်။သူယူနက်ငါယူနက်အ
လျောက်ပြိုန်၍ဝေကြသည်ကိုမြေးရှင်သိမြင် စေကာမူနောက်အရှိုမြေးစား
သေဟောက်သော်။ကျွင်းသူကသေဟောက်သူတို့တာကိုမဆပ်မဆိုသာ။မြေး
ရှင်အသိခွဲဝေယူသည်မဆိုသင့်ခြေ။ရင်းပွားကိုကျွင်းသူတို့ဆပ်စေ။

အကြင်မြေးစားတို့သည်ဥစ္စာတလုံးတည်း။စရင်းတချက်တည်းချေးစေ
ကာမူ။နောက်ဆပ်သောခါ။ဂင်ကမည်မျှသင်ကမည်မျှ။ မင်းကမည်မျှ။တ
ယောက်အစုကျန် သည်တယောက် အတ္ထိမဆပ်ရှိသည် မဆိုသင့်ဆပ်သူ
ဆပ်၍ပြေစေ။ ဥစ္စာရှင်နှင့်မဆပ်သည်မြေး ယူသူစကားသေပန့်ကိ ၍အသိ
အကြားလည်ငင်စာရင်းလည်ငင်ရှိလျှင်အရင်းဆပ်သူရှိသူတို့မှာဟောက်
သူသေသူမရှိခင်ဆိုသူတို့အတွက်ကိုမတောင်သာခြေကင်းလွတ်စေ။

၂၈ ။ရဟန်းသုမယားကိုအသိချေးမြေးတပါး။

မင်းကြီးသုမယားမှန်းသိလျှက်ရဟန်းမြေးချေးသောစကားမှာလင်သိ
၍ဆိုလျှင်ရင်းပွားကိုမဆပ်သာဆုံးစေ။ လင်အသိမယားအလျောက်ချေး
သည်ကိုအတူသုံးသော်ဆပ်စေ။

၂၉ ။လင်ကုံသွားသည်။စစ်သွားသည်အခိုက်။မယားချေးမြေးတပါး။

လင်ကုံသွားသော်စစ်တိုက်လိုက်သော်။မယားဌ္ဌားရန် မဖ္ဌိ၍ရဟန်း
မှတပါး။ဌ္ဌေကိုတို့မယားချေးယူမည်။ဂင်မယားသဘောတူ မြေးရှင်ကားမ
ရောက်မည်။ လင်ရောက်၍ဆိုလျှင်သုမယားမှန်းသိခြေသော် ဆိုးပြစ်မလွတ်
ခြ။ဌ္ဌေနှင့်အပြစ်တံလျှင်ကျေစေ။ဌ္ဌေနည်းသော်ဖြည့်၍လျော်စေ။ ဌ္ဌေမှာ

silver, or gems, and get possession of them, the person who first found them shall have two shares, and his companions one each. In the same way he (the person who accompanies another when he incurs a debt,) shall not escape; let him pay the principal.

27th. The two laws, when there are many parties to a debt, when they ought to pay, when not.

Oh king! if a number of people take property from an individual on loan, and shall of themselves, in the presence of the lender, divide and weigh, each his own share, and the lender sees and knows what they are doing; yet if any of the borrowing party shall afterwards die, or not be found, the remainder shall not refuse to pay the share (of the absent;) they have no right to plead that they divided the amount borrowed in presence of the lender, and with his knowledge. Let those who are left pay principal and interest.

If they shall borrow together, and even enter their names into the same engagement, if at the time of payment the lender shall say "so and so owes so much," "you owe so much," "he owes so much;" and if the share of one be left, he shall not say one has not paid, and on that ground refuse to receive the money of the others. Let each pay his share, and be free from farther demand; and the debtor having declared to the lender that he cannot pay, let them make a verbal engagement before witnesses, or a written contract; and if he die, or abscond, the lender shall not demand his share from the others. Let them be free.

28th. The law when a Rahan lends silver to a woman, knowing her to be a wife.

Oh king! in the case of a Rahan lending money to a woman knowing her to be a man's wife, if the husband shall, as soon as he knows the fact, complain, neither principal nor interest shall be paid; let them be lost (to the lender.) But if the wife shall borrow the money with the knowledge of her husband, and they shall both make use of it, let it be paid.

29th. The law when a woman contracts debts in the absence of her husband with the army, or on a trading expedition.

If during her husband's absence on a trading expedition, or with the army, his wife is left without subsistence, and a Rahan shall lend her the money of some other person, and she shall willingly have sexual intercourse with the creditor, if the husband on his return shall complain, and if the creditor knew she was a married woman, he shall not escape the punishment for his offence. If the money lent be an equivalent to the fine, let that be kept as satisfaction. If it fall short of the sum, let the creditor pay the difference. If it be more than equivalent, let

သော်လွန်ဌေးကိုဆပ်စေ။ ။ဤသို့ဆိုရာ၌မယားခိုးတို့အပြစ်သည် အမျိုးအလိုက်ဖြစ်စေ။

တနည်းကားလင်မယားတို့သည်မကုံ၏သုမြိုးကိုယူလေအုံ့။မယားကို ထိုမြိုးနှင့်အပ်ထားခဲ့၏။ စစ်မြေလည်းကောင်း။ကုံစယ်လည်းကောင်း။တ ရပ်တကျေးလည်းကောင်းသွားလေရာသီးနှစ်ကြာ၏စာမရောက်စစ်ထမ်း အဖော်တို့အောင်ပြီ လာရောက်၏မလာမရောက်ရှိမည်၊ ထိုမြိုးရှင်ထံမြိုး စားအပ်ခဲ့သည်။ မယားနှင့်သဘောတူ၏ကာမရောက်သောစကားလင်မ ရှိခိုက်မယားချေးစား၏နည်းတူမရောက်စာမပေးရှိသောစကားတွင် ။မြိုး ရှင်နှင့်ထိုမယားသဘောတူစပ်ရှက်သင့်နေခြေက။လင်ရောက်သောအခါ မြိုးကိုဆပ်၌ ချင့်မယားကို ချင့်ရစေ။ မယားခိုးအပြစ်ကင်းစေ။ အဘယ် ကြောင့်နည်းဟူမူကား။တရားလွန်ခြေသောကြောင့်တည်း။

၃၀ ။လင်ချေးစားသည်မယားမသိက။ဆပ်ရာမဆပ်မြိုးနှစ်ပါး။

မြတ်သောမင်းကြီးလင်ချေးစားသည်ကိုမယားမသိက။ ဆပ်ရာမဆပ် ရာသောမြိုးစကား နှစ်ပါးဟူသည်ကား။ လင်သည် ကာမဂုဏ် ဖြင့်သူမ ယားကိုလည်ကောင်းအလွတ်သူကိုလည်းကောင်းပြစ်မှားမ်ိ။သူတထူးမြိုး ကိုချေးယူလျှော်ရလေသည်။ထိုလင်သေသော်ဟောက်သော်မယားရင်းဖြစ် သည်ထူ။မြိုးရှင်တို့။ခွဲ၏တောင်းသော်မတောင်းသင့်ခြေ။အဘယ်ကြောင့် နည်းဟူမူကား။ ကာမဂုဏ်တွင်မယားဖြစ်သူအလိုမတူချေးသောကြောင့် တည်း။ ။ဝင်မြိုးကိုလင်ရှိစင်မြိုးရှင်တောင်းသည်ကား။လနေ့ရက် ငန့်ပါဆေးကွမ်သေရည်တည်၏ မယားဆိုဘူးခြေကမသိမဆိုင်မဆိုသာ။ ခြေဆပ်စေ။ ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။သဘောတူရာရောက် ခြေသောကြောင့်တည်း။ ။တနည်းလည်းမယားအသိအမြင်ထိုမြိုး ကိုတောင်းအုံ့။ ထိုတောင်း သည်ကာ လင1 နှင့်မဆိုင်လင် ကာမဂုဏ် ကြောင့်ဖြစ်သည်သူသိသူမြင်အထင်အရှားဆိုဘူးခြေကလည်းမှက်နှာညီ တွင်တောင်းဘူးပါသည်မဆိုသာမြေ။ ထိုမယားလျှင်ကင်းလွတ်စေ။သား ဘို့ရှိမူကား။ဆိုးခံကောင်းစံဖြစ်သည်။ထိုအဘသေဟောက်သော်လည်းမ သိမဆိုသာခြေဆပ်စေ။

လင်ချေးစားသည်ကိုမယား မသိသော်လည်း ဆပ်ရာသောမြိုးတပါး ဟူသည်ကား။ မယားလင်တို့အကျိုးစီးပွားဖြစ်စေ။ ဘိုးဘွားမိဘတို့အ ကွက်ဖြစ်စေ။ မြိုးရှင်တို့ကဘော်ထုပ်ရှိင်ခြေလျှင် မသိမဆိုသာ၃ဆပ်စေ။

the overplus be repaid him. What has now been said of this offence, let the fine be in relation to the class of the offender.

In another case; if a husband and wife be in want, and shall incur a debt; if the husband, leaving his wife in pledge with the creditor, shall go on a trading journey, to the wars, or into another district, and if after three years no letter is received from him, and his companions who went with him to the war (or otherwise,) have returned, and he shall not return; if the creditor shall have connection with the wife, as left with him by her own consent; or if the wife, in the absence of her husband, shall incur debt, and he in the same way shall not return (for three years,) or send any letter, and the creditor shall have connection with her by her own consent, the husband on his return shall only recover his wife on paying the debt; there shall be no punishment for the criminal connection. Why is this?—because the husband has exceeded the law (the legal time of absence.)

30th. The law as to whether a wife shall, or shall not pay debts contracted by her husband without her knowledge.

Oh excellent king! regarding the two laws as to whether a wife shall or shall not pay money borrowed by her husband without her knowledge, is this: If the husband has criminal connection with another man's wife, or with a single woman, and shall incur debt to pay the fine, and if he die, or is not to be found, no claim shall be against the wife. Why is this?—because the wife is not consenting to his lustful acts. If the creditor shall have demanded the debt in the wife's presence, and she shall have placed before him tobacco, betel, or liquor, and have asked him to wait for a certain time, she shall not then plead that she knows nothing about, and has nothing to do with it. Let her pay. Why is this?—because (these acts) amount to tacit consent. But incase, on the creditor demanding it in her presence, she, knowing that he does so, shall say at the time that she has nothing to do with it—that the debt had its origin in the lust of her husband—and this in the presence of witnesses—the creditor shall not plead that he made his demand in her presence; let her be held free of the debt. If he has children, they inherit good and bad, (property and debts.) If he die, or is not to be found, they shall not plead ignorance of the debt; let them pay.

The case in which the wife, though not aware of the husband's debt, shall pay, is this: If it has been incurred for the benefit of both parties, with a view of making profit; or if on account of their parents, and the creditor be able to prove this, she shall not plead ignorance; let her pay. She shall not plead that the

။ ။ယူရင်းသူသေသည်ဟောက်သည်မဆိုသာခြေ။ ။ဤအရာ
ကားမြီးရှင်ကသူသိသူမြင်ဆို၍ မှန်မှဆပ်စေဟူသတည်း။ ။ထိုသိ
မြင်သူမရှိကမဆပ်ရာလွတ်စေ။

၃၁ ။မယားချေးစားသည်ကိုလင်မသိဆပ်ရာမဆပ်ရာသောမြီးနှစ်ပါး။

မင်းကြီး၊မယားချေးသည်ကိုလင်မသိကမဆပ်ရာ။ ဆပ်ရာသောမြီး
နှစ်ပါး။ ဟူသည်ကား။ မယားသည်သုလင်ကိုမိုးသည်သူတပါးနှင့်ရင်း
ပါးပေးကမ်းသည်လော်လည်ချင်းကြောင့်အပြစ်လွတ်ရာတွင်။ လျှော်ပေး
ရန်ယူရသောမြီးကိုမယားသေဟောက်သော်၊လင်မသိကမတောင်းမဆပ်
ရာလွတ်စေ။ ။ထိုမယားရှိစည်မြီးရှင်တောင်းသည်ကာလသေရည်
သောက်ရက်လဘက်ဆေးကွမ်တည်ကြွေးဘူးခြေလျှင်ပေးဆပ်စေ။ ။
ထိုသို့မှက်နှာညိုတောင်းသည်ကာလငါနှင့်မဆိုင် သင့်ကာမဂုဏ်မှုဖြစ်
သည်သူသိသူမြင်ဆိုဘူးခြေက လင်ဖြစ်သည်ဟုမယားသေဟောက်သော်
လင်ကိုမတောင်းသာခြေလွတ်စေ။ ။သားဘွားမြေးတို့မှာဆိုးခံ
ကောင်းစံဖြစ်ခြေသည်မလွတ်သာပေးစေ။

၃၂ ။ဇင်လင်းဇင်မယားကျက်တိုက် အံ့ခတ် လောင်းတမ်း ကြရာ။ သေ
ရည်သေရက်သောက်ကြွေးကြရာတင်ချင်းမြီးသုံးပါး။

မင်းကြီး၊လင်လည်းကောင်း၊မယားလည်းကောင်း၊ကျက်တိုက်အံ့ခပ်
ကျွေအံ့ ကြားထိုးလောင်းရာတွင်တင်သောမြီးစကား။ သေရည်သေရက်
သောက်ကြွေး၍တင်သောမြီးစကား။ နှစ်ပါးတို့မှာမယားချေး၍၊လင်မသိ
လင်ချေး၍ မယားမသိတရောက်တချားတပွဲကသုံးစားလောင်းတန်းရာ မ
ယားအလျှောက်ယူသည်လင်အလျှောက် ယူသည်ကိုမသိ ကယူရင်းသူ
သေဟောက်သော်မယားကိုလည်းကောင်း။ လင်ကိုလည်းကောင်း၊မစွဲမ
တောင်းသာခြေ။ စာရေးစာဝင်ရှိသော်လည်းလွတ်စေ။ အမှုသွမ်းဖြစ်ခြေ
သောကြောင့်တည်း။ ။သို့ကားမဟုတ်တုံမြီးရှင်တောင်းလာသည်
ကာလ၊လင်မယားသိမြင်ကြ၍သေရည်သေရက်လဘက်ကွမ်းဆေးတည်
ဘူးသော် နေ့ရက်ငန်ပါ ဆိုဘူးသော်။ မသိမဆိုသာခြေ ဆပ်စေ။ ထိုသို့
တောင်းလာရာတွင်။ ငါနှင့် မဆိုင်။ သူသိသူထင်ဆိုဘူးခြေကလည်းကင်း
လွတ်စေ၊သားဘွားမြေးတို့မှာ၊ဆိုးခံကောင်းစံဖြစ်ခြေသည်ဆပ်စေ။

person who contracted the debt is dead. This is when the creditor can prove clearly by witnesses the truth of his claim. If there be no witnesses, she shall not pay; let her be free of the debt.

31st. The law whether a husband shall, or shall not, pay debts incurred by his wife with his knowledge.

Oh king! the debt incurred by a wife without the knowledge of her husband, which he shall or shall not pay, is thus: If a wife have criminal connection with a married man, or make presents to a man from desire to incur debt, to pay fines inflicted, when she cannot escape the imputation of improper conduct; if she die, or abscond, if the husband was not cognizant of these debts, they shall not be demanded of him; let him be held free. If he has been present when these have been demanded, and has placed before the maker of the demand spirits, tea, tobacco, or betel, let him pay. But if, when the demand was made in his presence, he has said in the presence of witnesses, that he had nothing to do with it—that it was a matter of his wife's lusts,—if the wife die, or is not to be found, the amount shall not be demanded of him on account of being her husband; let him be free. But children and grand children inherit both good and bad, (both property and debts.) They shall not escape; let them pay.

32d. Of the three kinds of debt incurred by a husband or wife, in cock-fighting, putchees, or betting, when drunk.

Oh king! the two laws regarding debts incurred by a husband or wife, in cock-fighting, dicing, playing with shells or draught, or debts contracted when drunk, are these: If the wife incur debts on these accounts without the knowledge of the husband, or the husband without the knowledge of the wife, at separate parties, what the wife alone incurs, or what the husband alone incurs, let the contracting party pay. If that party die, or is not to be found, it shall not be demanded of the other, even if there be a written engagement. It shall not be paid, because it is an act of folly. But if, when the creditor comes to demand the debt, the husband or wife has seen and been aware of his having done so, and shall have placed before him spirits, betel, tea, or tobacco, or have begged him to wait a few days, they shall not plead ignorance; let them pay. But if, when the creditor thus comes and makes his demand, they have said before witnesses that they have nothing to do with the debt, let them be free. Children and grand children are heirs to good and bad; let them pay.

၃၃ ။သားသွီးမြေးတို့မှာ။ဂင်မြီးကိုဆပ်သင့်မဆပ်သင့်မြီးသုံးပါး

မင်းကြီး။အကြင်လင်မယားတို့သည်။ အလောင်း အစား အသောက် ကြောင့်တင်သောမြီးမှန်စေကာမူ။ လင်မယားကွာကြရာ။ သားကိုအဘ သွီးကိုအမိရစုဖြစ်သည်။လင်မယားကွာပြီးမှ။ အသီးအသီး လောင်းစား သောက်စားပြု၏။ တင်ကြသောမြီးမှာ။ အမိတာကိုသွီးဆပ်စေ။ သားမ ဆပ်သာခြေ။ အဘတာကိုသားဆပ်စေ။သွီးမဆပ်သာခြေ။ ဤကားသင့် သီးချားနားနေကြသည်ကိုဟူသတည်း။ ။ထွေးရောရ၏အမိနောက်၊ သားသွီးပါ အဘနောက်သားသွီးပါ။ အတူနေကြသောသွီးတို့၌။ ဆိုးခံ ကောင်းစံဖြစ်ခြေသည်။ ။ဥပမာဆိုသော်။အသီးအသီးစီးဝင်လာ သောချောင်း မြောင်း မြစ်စသောရေတို့သည် မဟာသမုဒ္ဒရာသို့ရောက်၍ ဆားငံရေအတိဖြစ်သကဲ့သို့တည်း။

၃၄ ။အဘိုးအဘွားယူသောမြီးကိုမြေးမြစ်တို့မသိသော်လည်း ရင်းပွားဆပ်ရာ မဆပ်ရာသော စကားလေးပါး ဟူသော်ကား။ အဘိုးအ ဘွားတို့ချေးယူ စားသောက် မြီးမှန်ခြေက။ ချင်းတို့မိတအမွေခံ မရှိသော် လည်း။ ဘိုးဘွားအမွေကိုအမွေခံမှီသောသူသားမြေးမြစ်တို့သည်။ မသိ သော်လည်းမြီးရှင်ကသူသိသူမြင်ဆို နိုင်ပေသော်။ ဘိုးဘွားယူသည်။ဘိုး ဘွားမရှိသေပြီမဆိုသာခြေ။အမွေစုအတိုင်းခံဆပ်စေ။ ။တနည်းတုံ ဘိုးဘွားတို့သည်သားသွီးတို့အား။ ခွဲဝေပေး၍ထိုသားသွီးသေသည်မြေး တဦးနှင့်အတူနေရာစားကြွေးဝတ်စားတံဆားနှပ်လက်လွန်ကြောင့်တင် သည်မြီးကိုအ တူနေမြေးတို့ဆပ်စေ။ အသီးစားအချား နေတို့မဆပ်သာ ခြေလွတ်စေ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ အကြင်သစ်သီးသစ်ပွင့်တို့ သည်။အခိုင်အညှာမကြေ၍မြေးသို့ရောက်လျှင်အခိုင်အတန်မှာ။ပျဉ်ဌာ မထိုက်သကဲ့သို့။ အခိုင်အတန်၌ရှိသောသစ်သီးသစ်ပွင့်တို့သည်ထိုအခိုင် ကိုသူတပါးယူရာမကွာပါရလေသကဲ့သို့တည်း။ ။တနည်းတုံ့ဘိုး ဘွားတို့သည်။လင်ရင်းမယားရင်းသေ၍။ ဘိုးငယ်ဘွားငယ်တို့နှင့်။ သင့် နေ၍အမွေခံမရှိသေသော်။အထက်သားရင်းတို့သားသွီးသည်။ မြေးမြစ် ချေးသည်တည်း။ထိုမြေးတို့မသိသော်လည်းအရင်းဆပ်စေ။ ။တဲ့ နည်းတုံ့မြေးအတူနေချေးစားသည်တို့ကိုမြီးရှင်ကတောင်းခံ့။သူသိသူမြင် မှန်ရှေ့ရှင်လေးစုတစုဆပ်စေ။ ဤသို့ဆိုကဲ့ပြီးသမျှမြီးလေးရပ်မှာ။ သော

33d. The law when children or grand children shall pay these debts.

If a husband and wife shall have incurred debts on account of bets, or drinking, and shall separate—the sons are allotted to the husband, and the daughters to the wife—as regards debts of this description, incurred by them individually after separation, let the daughter pay those of the mother; the sons shall have no share in them; and those of the father the sons shall pay; the daughters shall have no share in them. This is said when they are living separately, and their property is distinct. If they be living together, without a division of the property, and daughters and sons go with the mother, and sons and daughters with the father indiscriminately, the children are heirs of good and bad. To make a comparison; as the waters of all streams, brooks, and rivers become salt on reaching the sea.

34th. The four laws whether children, grand children, or great grand children shall, or shall not, pay principal and interest on debts contracted by their grand parents without their knowledge.

Oh king! the four laws whether children, grand children, or great grand children, even though they do not know that debts were incurred by their grand parents, shall pay principal and interest or not, are these: If they be really debts of the grand parents, even if the parents who shared in the inheritance be dead, the grand children and great grand children who have received any portion of it, though they did not know of the debt, if the creditor can prove it by witnesses, shall not plead that the debt was contracted by their grand parents who are dead; let them pay in proportion to their share of the inheritance. In another case; if the grand parents have made a division of their property amongst their children and grand children; the children are dead, and the grand parents living with one of the grand children; let this child pay all debts they may have incurred for food or clothes, or on account of abusive language, or assault. Those who are living separate shall pay no part of this; let them be free. Why is this?—because (they are) as the fruit and blossoms of a tree which have once fallen from the branch and come to the ground, and have nothing more to do with the tree; but the fruit and blossoms which remain on the branch go with the branch if any one takes it. In another case: If a grandfather or grandmother shall have died, and the survivor has married again, and (this husband and wife) shall both die leaving no issue, the children of the first marriage are their grand children, let them pay the principal of their debt, even if ignorant of their contraction. In another case: If whilst living with a grandchild they shall have incurred debt which the creditor shall demand and prove by witnesses, let this grandchild

အညီကိုသာဆိုသတည်း။ မသေမတ္တေချေးယူသူလွင့်သော်ပျောက်သော်။" သေသည်သတင်းမကြားသော်။ မတောင်းမဆပ် စေရာဟူ၍ ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၃၅ အတူနေ မြေးချေးသောမြီးကိုဘိုးဘွား မသိသော်လည်း။ မြေးသေလျှင်ရင်းပွားဆပ်ရသောမြီးအရင်းတွင်သာဆပ်ရသောမြီးနှစ်ပါး။

မင်းကြီးအတူနေမြေးချေးသောမြီးကို။ ဘိုးဘွားမသိသော်လည်းမြေးသေလျှင်။ ဘိုးဘွားတို့ရင်းပွားဆပ်ရာသော။ မြီးအရင်းတွင်သာဆပ်ရာသောမြီးစကားနှစ်ပါးဟူသော်ကား။ အဘိုးအဘွားနှင့်မြေးအတူနေစားကြရာမြေးသည်။ဘိုးဘွားမသိ။သူတထူးမြီးကိုချေးယူ၍ ဘိုးဘွားနှင့်နေရာ။အမှုတွင်ဆောင်ရွက်သုံးစားသည်။ မြီးဂျင်ကဆို ရှိုင်၍မှန်လျှင်ထိုမြေးသေသော်လည်းရင်းပွားကိုဘိုးဘွားကဆပ်စေ။ ။တနည်းတုံ့အတူနေမြေးချေးသည်ကိုသာထင်ရှားအောင်မြီးဂျင်ကဆို ရှိုင်၍ဘိုးဘွားအမှုအတူနေရာ။ဆောင်ရွက်သောအမှုကိုမဆို ရှိုင်ခြေက အရင်းကိုသာဘိုးဘွားတို့ဆပ်စေ။

၃၆ မိဘချေးယူသောမြီးကိုသားသို့မ်ား တို့မသိသော်လည်း ဆပ်စေရာသည်မြီးသုံးပါး။

မင်းကြီး။မိဘချေးယူသောမြီးကို။မသိသော်သိသော်လည်း။သားသို့မ်ားတို့ဆပ်စေရာသည်မြီးသုံးပါးဟူသည်ကား။ မြီးကိုမိဘချေးယူသည်ကိုသူသိသူမြင်ဆို ရှိုင်ခြေက။ သားသို့မ်ားတို့အချားနေဖြစ်စေကာမူ။ ကြီးစည်ငယ်လိုက်တရားစုအတိုင်းရင်းပွားကိုဆပ်စေ။ ။တနည်းတုံ့အမ္ပေမ ခွဲမဝေသေး။ သားကြီးသို့မ်ားကြီးသားငယ်သို့မ်ားငယ်မဟူတန်ရှိကား။ အတူနေ၍တန်ရှိကား အတူမနေစားကြွေးသောက်ကြွေးမှန်ချေလျှင်။ အတူနေကနှစ်စုဆပ်စေ။ အသီးစားတို့ကတစုဆပ်စေ။ ထိုသို့မဟုတ်။ ဓိ ဃီးမြေ လယ်ယာ ဥစ္စာဒမ်နှား အရှက် အတင်ကြောင့် မိဘယူသောမြီးဖြစ် ပေမူကား။အတူနေအစားတို့နှစ်ဆ။မဆပ်သာခြေတရားစုအတိုင်းဆပ်စေ။

၃၇ ။မိဘတာဝန်သားသို့မ်းတို့ယူချင်းမြီးနှစ်ပါး။

ဗြတ်သောမင်းကြီး။ မိဘတို့တဝန်သားသို့မ်းတို့ယူရသောမြီးနှစ်ပါးဟူသည်။ ။မိဘအမ္ပေကိုမခွဲမဝေ၍။မိဘအမှုစားသုံးရာနှင့်ကြောင့်ယူသည်မြီးမှာ။ မိတမယူ။မင်းတို့ညီတို့သာ်ယူသည်မဆိုသာခြေ။ တရားစု

pay one fourth of the debt. What has now been said of these four kinds of debt applies only when the debtor is dead. If he be not dead, but have gone away from the place, and no intelligence has been received of his death, the creditor shall not demand of the grand children; if he do so demand, they shall not be obliged to pay. This the sage recluse, called Menoo, hath said.

35th. The law whether grand parents shall pay principal and interest, or interest only, of debts contracted by their children, grand children, or great grand children, who have lived with them, on their death.

Oh king! the two laws as to whether grand parents shall, or shall not, pay after his death the debts, principal and interest, or principal only, incurred without their knowledge by a grandson who lived with them, are these: Whilst the grand parents and grandchild are living together, if, without their knowledge, he shall incur a debt, if they were concerned in the matters in which the money was expended, and this be proved by the creditor, though the grandson be dead, let the grand parents pay the debt, principal and interest. In another case; if the creditor can only prove the debt, but cannot prove that the grand parents were concerned in the matter or thing in which it was incurred, let them only pay the principal.

36th. Three kinds of debt contracted by parents, which the children shall be caused to pay even if they be ignorant of their contraction.

Oh king! there are three kinds of debt incurred by parents which the children shall be caused to pay, whether they are aware of their contraction or not. If a debt can be proved against a father or mother by witnesses, even if the children be living separately, let them pay principal and interest, according to their ages and their share by law (of inheritance.) In another case; if the inheritance be not divided amongst them, there shall not be distinction of ages. If some were living with their parents, and some separately, and the debts were incurred for food, let the children who live with the parents pay two thirds, and those who live separately one third; but if the debt is not incurred for food, but on account of lands or other goods the children living with the parents shall not pay two thirds; let them only pay according to their lawful share of the inheritance.

37th. The two kinds of debts incurred by their children on account of their parents.

Oh excellent king! the two kinds of debt incurred by children on account of their parents are these: A debt incurred before the partition of the inheritance, for food, on account of the pa-

နှင့်ဆိုင်ရာဆယ်စေ။ ။မိဘနှစ်ပါးနှင့်အတူနေရာ။သားသျှီးတို့သည် မိဘအသုံးအဆောင်မဟုတ်။ ချင့်တို့ကိုယ်လွန်လက်ရောက်ကြောင့်ဖြစ်စေ။ ချင့်တို့ကိုယ်ဆင်ဝတ် ရာနိုယူသည်မြီးကို မိဘအမှုဆို၍ ယူသော် လည်း ချင့်တို့အမှုကြောင့်ဖြစ်လျှင်။ ချင့်တို့ယူသူကသာဆယ်စေ။ ပေါက်ဖော်စုမ ဆယ်သာ။

၃၈ ။မိဘတို့ယူ သောမြီးကို သားသျှီး တို့မသိ သော် လည်း ဆယ်ရာ သောတရားသက်သေခန်းတပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး။ မိဘယူသောမြီးကိုသားသျှီးမရှိသော်လည်းဆယ် ရာသောတရားသက် သေခမ်းဟူသော်ကား။ ရှေးသောအခါ ဒိပဂ်ကရာ မြတ်စွာဘုရားလက်ထက်တော်။ မိဘနှစ်ပါးချေးယူ၍ သုမြီးကိုစားလေ သည်မိဘနှစ်ပါးသေသောအခါ။ သျှီးသားအကြီးနှစ်ယောက်မိဘမြီးကို ဆယ်လေသည်။သျှီးငယ်ထိုမိတတို့သုမြီးကိုစားသည်ကာလ။ မမ္မေးသေးပ ဒ္ဒိသန္ဓေရှိလေသည်။ငါတို့ပေါက်ဖော်သည်။ မစားရမစား၊ခွင်မစားတတ်။ ကိုယ်ဝန်နှင့်ဖြစ်လေသည်ဟု အစုကို မဆယ်စေရ။ ထိုညီမငယ်သည်မွေး ဘွားရင်းက အမျှားနည်း ဘွားတတ် ပြေးတတ် အောင်။ မျက်စိမြင်လေ သည်းနောက်မျက်စိမမြင်ခဲ့ရကား။ဒိပဂ်ရာမြတ်စွာဘုရားထံ။အကြောင်း ကိုလျှောက်လျှင်။အမိချေးယူသည်ကာလ။ အပူအခါ်းအစပ်အရှိ အဆိပ်ဓ် တို့သည်။ထိုသူငယ်မခံစားရလေသည်ကိုမြီးစုမပေးနေသည်။ ထိုကြောင့် မျက်စိကွယ်သည်။ ယခုသူငယ်မအစု မိဝန် ဘတာဆို၍သင့်တို့ဆယ်သည် ဥစ္စာကိုပေးစေသော်။အဆယ်မည်၏ထုဝိန်ုတော်မူ၍။ သူငယ်မအစုဆယ်စေ မှ။ထိုသူငယ်မမျက်စိမြင်ပြန်သည်ဟု။ ဒိပဂ်ရာမြတ်စွာဘုရာ။ဟောတော် မူသည်။တရားတော်ရှိခြေသည်ဖြစ်သောကြောင့်။ မိဘယူသော၁မြီးမှန်က။ သားသျှီးမြေးတို့ဆယ်ရခြေသည်ဟုမနုမည်သော ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၃၉ ။မြီးအဖျားချောက်ပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး။မြီးအဖျားချောက်ပါးတည်း။ ချောက်ပါးဟူသော် ကား။ ။အရင်းအညွှန့်ရှိသောမြီးတပါး။ ။အညွှန့်ကိုသော ဆယ်ပေးခ၍အရင်းကျန်သောမြီးတပါး။ ။မြီးရင်းကိုပေးခ၍အညွှန့် ကျန်သောမြီးတပါး။ ။အညွှန့်အရင်းကျန်မြီးတပါး။ ။မြီး ရှင်ဆိုတိုင်းတက်ထိုက်သည်မြီးတပါး။ ။အတက်နှစ်ဆတက်ထိုက် သောမြီးတပါး။ ။ဤချောက်ပါးတည်း။ ။ထိုချောက်ပါးတို့ ထွင်။ အရင်းမမည်အဖျားမမည်ကျန်ကိုအရင်းဖြစ်ရမည်တောင်းသော်။

rents, (part of the children) shall not plead that it was not incurred by the parents, but by the other children; let all pay according to their legal share of the inheritance. If children whilst living with their parents shall, not for their parents, but by reason of abusive language used, or an assault committed by themselves, incur debt, or for clothes, or ornaments, on their own account, though they plead it was on account of their parents, if it really was incurred on their own account, let them alone pay it; the relations shall not pay.

38th. A traditionary tale—a precedent, that children shall, in certain cases, pay debts contracted by their parents unknown to them.

Oh excellent king! the (evidence that) precedent for children paying the debts of their parents, even when ignorant of their contraction, is this: In former times, during the sojourn on earth of the most excellent para Debeng-gara, a father and mother incurred a debt, and at their death the eldest son and daughter paid it. The youngest daughter, at the time the debt was incurred, was not born, but her mother was pregnant with her, and on the ground that she could reap no benefit from the money borrowed, they did not cause her to pay any part of it. Until she was able to run about she retained the sight of her eyes, after which she became blind. When they related these facts to Debeng-gara, the para, (he said,) "this child had the benefit of the food, sweet, bitter or sour, for which the debt was incurred, and as she has paid no part of it, she has lost her eyesight. Now if you cause her to pay her share, saying it is on account of her parents' debt—my friends, if you cause her to pay to you, it will be equivalent to payment;" and only on causing her to pay did she recover her eye-sight. Because this law has been preached by the excellent Debeng-gara, and because this is the holy law, all true debts of parents are to be paid by children and grand children. This the sage recluse called Menoo said.

39th. The six kinds of debt.

Oh excellent king! the six kinds of debt are these: 1st, a debt when both principal and interest are due; 2d, when the interest only has been paid, and the principal is still due; 3d, when the principal has been paid, and the interest is still due; 4th, when part of both principal and interest remain unpaid; 5th, when the creditor shall have the full amount of interest he demands; 6th, a debt on which a double amount of interest shall be paid. These are the six kinds of debt. And of the first:—

1st. When a balance is left due and nothing said as to whe-

ဆပ်သမျှနှင့်။ ယူရင်းဥစ္စာနှစ်ဆမခ့ဒ်ကျန်သည်တွင်သာ။ နှစ်ဆခ့ဒ်းပေး၍ ပြေစေ။ ။နှစ်ဆထက်လွန်၍မယူသာခြေ။ ဤကားရှေ့ငွေကျေးသံကို ဆိုသတည်း။ စပါးဆန်ပြောင်းပဲမယောလူးဆပ်ဖြစ်လျှင်။ ကျန်ဥစ္စာသည် လေးသီးရောက်မှပြေစေ။

တနည်းတုံ အညွှန်ပေး၍ အရင်းကျန်မြီးကိုအညွှန်တလီကျန်ရင်းအ တိုင်းပေးမှပြေစေ။

အရင်းပေး၍အညွှန်ကျန်မူ။အညွှန်ကျန်ကိုသာပေးခေ။အပ္ပားမတက် ရာ။

အရင်းအပ္ပားမပေးမဆပ်ဘာမျှမှာ။ ရှေ့ငွေကျေးသံဖြစ်ကနှစ်ဆတက်။ စပါးပြောင်းပဲနှမ်ဝါမယောလူးဆပ်ဖြစ် ကလေးသီးရောက်တက်စေ။ ၎င် ပြင်တိုးတက်၍မစားသာ။

ထဘိုးရောက် သောမြီးဥစ္စာ လေးသီးရောက်သောမြီးဥစ္စာကို။ မည် သည်လနေ့ရက်ပေးပါမည်။ မြီးစားဆိုဘ့ဲ။ ထိုနေ့လရောက်၍ မပေးသည် ဟုမတက်သာ။အဆုံးသို့ရောက်သည်မြီးဖြစ်ခြေသည်။

ဆိုရင်းနှစ်လရောက်၍မပေး။ တက်ရာ၏ဟူသည်ကား။ လက်လှယ် ဆပ်ချေးသောဥစ္စာနှစ်ဆတက်စေဟူသာတည်း။ ပေးမည်ရှိမ်ချက်သည် မ တိုင်မီ။ ဆပ်ပေးသော်ယူရင်းတိုင်းခံစေ။ဆပ်စေ။ အရင်းအညွှန်တွင်ရှိမ် ချက်သောနေ့လနှစ်မရောက်မီပေးဆပ်လျှင်။ အရင်းမှာအရင်း အတိုင်းအ ညွှန်မှာ။ဆယ်စုတစုလျှော့ညွှန်၍ပေးဆပ်ခံယူကြစေ။

ရှိမ်ချက်သည်နေ့ရက်မတိုင်မီ တောင်းသော်လက်လှယ် ဆပ်ဖြစ်ကအ ရင်းမဆုံးသာ။ထိုရှိမ်ချက်သည်နေ့လတိုင်မှပေးစေ။ငန့်စေ။တောင်းသော် မြီးရှင်ဒါဏ်ခံစေ။ ။အရင်းအပ္ပားကိုနေ့ရက်ရှိမ်ချက်၍။ပေးမည်ရှိ ပြီမှ။ရှိမ်သည်နေ့ရက်မရောက်မီ။ ဥစ္စာရှင်တောင်းသော်။ အရင်းမှာအ ရင်းအတိုင်းမှနှစ်ခေ၏အပ္ပားတွင် သာထိုလအတွက်အစုပ္ပြုမှ။ လျှော့ညှိယူ စေပေးစေ။ထိုသို့ကာမဟုတ်တုံ။ ရှိမ်ချက်သည်နေ့လမရောက်မီ ကိုင်ဝင် ချေသော် တယောက်ကိုင်သော်ငွေ့ အကျပ်သုံး ဆယ်။ နှစ်ယောက် ကိုင် သော်။ ၎င်နည်းတူ။ ငွေအကျပ်သုံးဆယ်စီအပြစ်နှင့် ငွေတော်သော်ကျေ ,စေ။ငွေမှားသော်။ချ၍အကျန်ကိုဆပ်စေ။လွန်မူမင်းဒါဏ်သင့်စေ။ မြီးရှင် နှင့်ရှိမ်ချက်၏။မည်သည်နေ့လနှစ်ရောက်လျှင်ပေးပါမည် မပေးလျှင်တွေ့ ရာအုံနိုးအိပ်ရာကျော်နင်း၍။ တောင်းပိုင်ကိုင်ပိုင်စေ။ စာချုပ်နှင့်လည်း

ther it is principal or interest, if the creditor shall wish to make it principal, if the money paid be less than the original sum borrowed, on that original sum not more than cent. per cent. shall be taken. This is of gold, silver, copper, or iron. If it be paddy, corn, vetches, mace, loo (barley,) or sat, let the balance left be paid up to four fold the original. In this case only shall the demand be satisfied in full.

2d. In another case; if the interest has been paid, and the principal left due, the liquidation of the debt shall only be completed when interest has again been paid according to the balance left due.

3d. When the principal is paid and the interest left due, let the balance of interest left only be paid; there shall be no increase of interest.

4th. If all the balance of principal and interest be left due, if it be gold, silver, copper, or iron, let cent. per cent. be paid. If paddy, corn, vetches, sesamum, cotton, mace, loo, or sat, four for one. Beyond this there shall be no interest.

5th. If a debtor shall fix a day for paying a debt, the interest of which has amounted, according to the thing borrowed, to cent. per cent. or to four for one, and if he does not pay on that day, there shall be no farther increase of interest. It is a debt that has reached its utmost limit.

6th. The case in which there shall be an increase of interest if not paid on the day fixed is this: Goods that have been borrowed "for a hand's turn," shall pay cent. per cent. If they be returned before the day agreed on, let them be taken back. If principal and interest are paid before the day agreed on, let the principal be paid in full, and let one tenth be deducted from the interest.

If the creditor demand the thing before the day agreed on, if it was borrowed for "a hand's turn," he shall not have his principal, but let him wait till the time agreed on, and let a creditor making such a demand be fined. If after a day has been fixed for the payment of principal and interest, if the creditor shall make his demand before the time, let him have the principal in full; the interest shall be calculated up to the time of demand, and nothing paid for the unexpired time; but if he shall arrest his debtor before the day agreed on, if one only has laid hands on the debtor, let him pay thirty tickals; if two, let them pay thirty tickals each; and if the fine cover the amount of the demand, let it be thus settled. If the debt be the larger amount, let the fine be deducted and the balance paid. If the fine be more than the debt, let the balance be the king's. If an agreement has been made with a creditor to pay on a certain day, and the agreement be not fulfilled, the creditor may step across

ကောင်း။ အသိအကြားလည်းကောင်း။ မြီးစားဆိုတ္ကိုရှိ၏။ ရှိမ်ခ္ဂက်သည် နေ့လနှစ်လွန်လျှင်မြီးအနည်းအများမဆိုကိုင်လည်းကိုင်ပိုင်စေ။ ရှိမ်ခ္ဂက် ရင်းနှေ့ရက်ရောက်၏။ မြီးစားကိုထိပ်နှင့်တောင်းလည်းတောင်းပိုင်ရေ။

၄၀ ။ မြီးစားကိုထိပ်ခပ်သင့်မခပ်သင့်နှစ်ပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး။ ခြေနှစ်ဘက်တပေါက်တည်းထိပ်သို့မသွင်းရာနှစ်ဘက်သွင်းခြေသော်။ ဒွေအကျပ်သုံးဆယ်လျှော်စေ။ ။လက်ကိုတုပ်သော်ဒွေအကျပ်နှစ်ဆယ်လျှော်စေ။ မြက်ဖျောင်ဟူသော်လက်ပြန်ချည်ခြေသော်ဒွေအကျပ်သုံးဆယ်လျှော်စေ။ ယောက်ျားမိမ္ဘမဟူသာ။ ထိပ်ချည်ကိုမြေမှ ရှူးအောင်ရိုက်ခြေသော်။ ထိပ်ကြက်ဆူးဟူသတည်း။ အပြစ်တဆယ်ငါးကျပ်လျှော်စေ။ ထိပ်ကိုကျော်နင်းခြေသော်။ အပြစ်ဒွေခုနှစ်ကျပ်နှစ်မတ်လျှော်စေ။ ထိပ်ချည်ကိုခါးနှင့်ရိုက်ခြေသော်။ လှံနှင့်ရိုက်ခြေသော်။ အပြစ်ဒွေအကျပ်သုံးဆယ်လျှော်စေ။ ထိပ်ချည်ကိုသတ်ပင့်၍ခပ်ခြေသော်။ ထိပ်တောက်တဲ့ဟူသတည်း။ အပြစ်ဒွေတဆယ်ငါးကျပ်လျှော်စေ။ ထိပ်ကိုစောက်လောက်မတ်တတ်ခပ်ခြေသော်။ အပြစ်ဒွေအကျပ်သုံးဆယ်လျှော်စေ။ ထိပ်ကိုမြှင့်၍ခပ်ခြေသော်။ အပြစ်ဒွေအကျပ်သုံးဆယ်လျှော်စေ။ ခြေနှစ်ဘက်ကိုဖွင့်၍။ ကားကြက်သက့ဲသို့ခပ် မြေသော်။ အပြစ်ဒွေအကျပ်ခြောက်ဆယ်လျှော်စေ။ ထိပ်ခပ်ရာထိပ်တုံးကိုမီးမှိုက်ခြေသော်။ အပြစ်ဒွေအကျပ်သုံးဆယ်လျှော်စေ။ လူကိုတည်မီးမှိုက်ခြေသော်။ အပြစ်ဒွေအ အကျပ်ခြောက်ဆယ် လျှော်စေ။ မြေကိုတူး၍ခြေ တခြောင်းတည်ခပ်ခြေသော်။ အပြစ်ဒွေအကျပ်ခြောက်ဆယ်လျှော်စေ။ မင်းဖါ၏လည်းသင့်စေ။ ထိပ်သွင်းသောမိမ္ဘ။ အလွတ်သူကိုမြီးရှင်ဖြစ်စေ။ သူတပါးဖြစ်စေ။ ကာမ ဂုဏ်ပေါင်းဆော်စပ်ရှက်ခြေသော်။ အပြစ်ဒွေအကျပ်ခြောက်ဆယ်လျှော်စေ။ ထိပ်ခပ်ခံရသူကစိတ်တူဖြစ်ပေသည်ဆိုလျှင်အပြစ်ကင်းစေ။ မြီးစားကို ထိပ်ခပ်ရာဥဒ္ဓရှောင်ဆံထုံးဆွဲခြေသော်။ အပြစ်ဒွေအကျပ်သုံးဆယ်လျှော်စေ။ မိမ္ဘသမြတ်ကိုဆွဲ၍ထိပ်သွင်းခြေသော်။ အပြစ်ဒွေ အကျပ် သုံးဆယ် လျှော်စေ။ ထိပ်တုံးနှင့်ထိပ်ခပ်ခံရသူမထိမပါးထိုးသူအရင်းတွင်း ကြင်ကြီးကျင်ငယ်စွန့်ခြေသော်။ အပြစ်ဒွေနှစ်ဆယ်ငါးကျပ်လျှော်စေ။ မသန့်ရာမှာ ထိပ်ခပ်၍ထားခြေသော်။ အပြစ်ဒွေအကျပ်လေးဆယ်လျှော်စေ။ ခပ်ရိုး ထိပ်တုံးလုံးခြေတခြောင်းတည်း။ ဆိုခဲ့ပြီးသောအပြစ်လုတ်၍ခပ်လျှင်။ မြီးမ ရုမချင်းခပ်သော်လည်းအပြစ်မရှိ။ ခပ်ပိုင်စေဟုမနုမည် သောရှင်ရသေ ဆိုတော်မူ၏။

his bed or pillow, and demand the money and arrest his debtor. Whether there be a written engagement, or only witnesses to the (verbal) contract, if the debtor has made the engagement, and the day be past, whether the debt be a large or small one, let the creditor have the right to arrest and lay hands on his debtor; if the day for payment has arrived, and the creditor put the debtor in the stocks, let him have the right to do so.

40th. Two laws as to the propriety of confining debtors in the stocks.

Oh excellent king! both feet shall not be put in the same hole in the stocks; if they be, let thirty tickals fine be paid. If the hands be bound, twenty tickals; and if the hands be bound behind the back, let thirty tickals of silver be paid as a fine, whether it be a man or woman. If the key or pin which is put between the feet be driven through into the ground, it is called anchoring the stocks, and for this a fine of fifteen tickals shall be paid. For stepping across the stocks the fine is seven and a half tickals. If the key be driven in with a sword or spear, a fine of thirty tickals shall be paid. If the stocks be wedged, it is called touk-tay stocks, and this renders the creditor liable to a fine of fifteen tickals. If the stocks be raised on one end, the fine shall be thirty tickals; if they be raised horizontally, the fine is also twenty tickals. If the legs be put into the stocks spread out for a foot from each other, the fine is sixty tickals. If the stocks be scorched with fire, let a fine of thirty tickals be inflicted; if the prison compound be scorched, let the fine be sixty tickals. If a hole be dug in the earth and one foot made fast in it by being buried, the fine is sixty tickals, and the creditor shall also be punished criminally. If the creditor, or any other person, shall have connection with an unmarried woman in the stocks, let him be fined sixty tickals; if the person confined admit that she was consenting, let there be no fine. If the hair be pulled in putting a debtor in the stocks, the fine is thirty tickals. If a woman's breasts are laid hold of, the fine is thirty tickals. If any one shall ease himself or make water near a person in the stocks, without touching him or the stocks, or throw out excrement in the same place, let him be fined twenty five tickals. If the stocks are put in a foul place, let forty tickals be paid. If the debtor be put in the stocks in the usual way, the stocks properly laid down, and one foot put into them, and none of the above faults committed, there shall be no fine: let the creditor have a right to confine his debtor as long as he does not pay. This the sage recluse called Menoo said.

၄၁ မြီးစားကိုမြီးရှင်မခန့်။ချွေးမမှာတံထွေးနှင့်ထွေးဖြစ်သည်။ထောင်းထုသတ်ပုတ်သည်ဦးဆံဆွဲသည်။အဝတ်ကိုချွတ်သည်။ လှံကန်နှင့်ရိုက်သည်။ဓါးလှံနှင့်ထိုးခုပ်သည်တရားတပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး။ မြီးစားကိုမြီးရှင်တို့ထိပ်မခပ်ချေခန့်တံထွေးနှင့်ထွေးပြစ်သည်။ထောင်းထုသတ်သည်။ဦးဆံကိုဆွဲသည်။ အဝတ်ကိုချွတ်သည်လှံကန်နှင့်ရိုက်သည်။ဓါးလှံနှင့်ထိုးခုပ်သည်စကားကား။ ။မြီးစားကိုမြီးရှင်ချွေးခံတံထွေးနှင့်ထွေးပြစ်ခြေသော်။ ကိုတွင်၍ထိလျှင်အပြစ်ငွေတဆယ်ငါးကျပ်လျှော်စေ။မျက်နှာဖြစ်ပေမူ။ ငွေအကျပ်သုံးဆယ်။မြီးစားကိုထောင်းထုသည် သတ်ခပ်သည်ဦး ဆံကိုဆွဲသော်။ အပြစ်ငွေအကျပ်သုံးဆယ်လျှော်စေ။ မြီးစားအဝတ်ကိုမြီးရှင်ချွတ်ခြေသော်။ အပြစ်ငွေအကျပ်သုံးဆယ်လျှော်စေ။ မြီးရှင်ဆွဲကိုင်ရိုးခါးဆီးအဝတ်ကိုဆွဲကိုင်ရာ။အဝတ်ကိုချွတ်ချွတ်သော်အပြစ်မရှိ။လက်နှင့်အဝတ်ကိုကိုင်၍ခေါ်ငင်သော်လည်းအပြစ်မရှိ။လှံကန်ရပ်နှင့်ရိုက်သည်။ လှံကန်နှင့်ထိုးခုပ်သည်အနာမကြီးမသေသော်အပြစ်ငွေအကျပ်ချောက်ဆယ်လျှော်စေ။ သေသော်အရှိုးအားဆယ်တက်လျှော်စေ။ ။ကျိုးကမ်း၍ထိုအနာကြောင့်သည်းထံ၌ဂွာရှိလျှင်းသေပြစ်တဝက်လျှော်စေ။

သန္ဓေရှိမြီးစားကိုကိုင်ငင်ရာ သန္ဓေဟုက်သော်တလကိုငွေတကျပ်စီ။ကိုးလတိုင်အောင်သန္ဓေထိုးလျှော်စေ။ ။ဆယ်လဖြစ်ခြေလျှင်ငွေအကျပ်သုံးဆယ်လျှော်စေ။ဟုမနုမည်သောဂျင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။ ။ဤသို့ဆိုသမျှအပြစ်မဟုတ်မြီးရှင်ကဆိုလျှင်။ မြီးရင်းကိုဆပ်စေ။အပြစ်ကိုလေးပေါ့ချိန်၍ဆိုခဲ့ပြီသည်အတိုင်းမြီးရှင်ကမြီးစားကိုလျှော်စေ။ ။ဃခုဆိုသမျှအပြစ်ကိုမြီးရှင်ဖြောင့်လျှင်။ ရင်းပွားကိုတွက်၍အပြစ်နှင့်တန်လျှင်ပြေစေ။အပြစ်ကလွန်လျှင်အကျနှိုကိုလျှော်စေ။ ။အပြစ်ထက်မြီးကဆပ်ရန်သာမိုခြေလျှင်။သာမိုသမျှမြီးကိုမြီးစားကဆပ်စေ။

၄၂ ။မြီးရှင်ကိုမြီးစားကလွန်သောစကားတပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး။ မြီးရှင်ကိုမြီးစားကဆိုခဲ့ပြီးသမျှအပြစ်အတိုင်းလွန်သည်မှန်ခြေလျှင်။ မြီးရင်းပွားကိုလည်းဆပ်စေ။ အပြစ်မှာလည်နည်းတူမြီးရှင်ကိုမြီးစားကသေပြစ်ကျိုးပြစ် နာပြစ်အရှက်ရပြစ်အတိုင်းလျှော်စေ။ ။မလျှော်ရတတ်မူ။အတူနေလင်မယား။သားသမီးမြေးတို့ကိုကျွန်မူစေ။ ။ဤသည်ကားတယောဂကိုချင်းအပြင်တည်း။ ။တ

41. *The law when a creditor is disrespectful to his debtor, when he hawks, or spits, or strikes, or slaps him, pulls his hair, or pulls off his clothes, strikes him with a stick, or strikes or cuts him with a spear, or sword.*

Oh excellent king! the law when a creditor does not put his debtor in the stocks, but hawks and spits upon him, beats him with his fist or his elbow, pulls his front hair, pulls his clothes off, beats him with a stick, wounds him with a sword or spear, or when many act in this way, is (as follows:) If a creditor shall hawk and spit at his debtor, and if (the saliva) shall touch his body, let the fine be twenty five tickals of silver. If it touch his face, let the fine be thirty tickals. If he shall beat him with his elbow or fist, slap him, or pull his hair, let the fine be thirty tickals. If he pulls his clothes off, let the fine be thirty tickals. If whilst he has hold of his debtor in the usual way, holding by the cloth round his waist, the debtor shall pull his own clothes off, there is no fault. If the creditor lays hold of the debtor's hand or clothes, there is no fault. If he beat him with a stick, stab or cut him, and the wound be not severe, and he does not die, let the fine be sixty tickals. If he does die, let the creditor pay according to his class, ten times his price. If he be blinded, or has a limb broken, or shall suffer much from the injury, let the creditor pay one half the amount of fine for causing his death.

If in arresting a female debtor who is pregnant, she shall be caused to miscarry, let the creditor pay one tickal of silver for each month till the tenth. If the miscarriage be caused in the tenth month of her pregnancy, let the fine be thirty tickals. Thus the sage recluse called Menoo said. If the creditor shall show that he has not committed these faults, let the debt be paid. (If they have been committed,) let him pay according to the offence as above laid down. If all the above offences be admitted by the creditor, let the debt be calculated, principal and interest, and if it be equalled by the fines, let them be a set-off in full. If the fines be the larger amount, let the balance be made good by the creditor. If the debt be the larger sum, let the debtor pay the balance.

42*d*. *The law when a debtor is disrespectful to his creditor.*

Oh excellent king! if the debtor shall be proved to have committed the above offences against the creditor, let him pay the debt, principal and interest, and let him also pay the fines as above. If he has caused the death of the creditor, the breaking of a limb, pain, or shame, and cannot pay the compensation, let his family, wife, husband, children or grand children, become slaves of the creditor. This is when the offences are committed

ယောက်နှစ်ယောက်သုံးယောက် တဆယ်အရှားလက် ရောက်ခန့်ခြေက လည်းပြီးစားပြီးရှင်မဟူသာ၊ လက်ရောက်သမျှလူတို့လက်ရောက်သည် အပြစ်ထွက်သည်အတိုင်းလျှော်စေ။ ။တရားတံဆာမင်းဗါ၏ဗျာ လည်းလွန်သူကခံစေ။

၄၃ ။ပြီးရှင်ပြီးစားအရှိုးမြတ်အရှိုးနှိမ့်နှစ်ပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး၊ ပြီးရှင်ပြီး စား အရှိုး မြတ် အရှိုး နှိမ့် နှစ်ပါးထူ သည်ကား။ ပြီးရှင်မြတ်၍ပြီးစားနှိမ့်သူလွန်သော်ဆို ခဲ့ပြီးသောအပြစ်တွင် နှစ်ဆတက်လျှော်စေ။ ။ပြီးရှင်ထက်ပြီးစားအရှိုးအမည်းနေရာ ကြီးပေကလည်း။ ပြီးရှင်ကလွန်ခြေကလျှင်းဆို ခဲ့ပြီးသမျှနှစ်ဆတက်တည် စေ။ ။အရှိုးမြတ်နှိမ့်ဟူသည်ကား။ မင်းရှိုးပုံဏ္ဍာ၊ရှိုးအမတ်ရှိုး သဒ္ဒေးသုကြွယ်ရှိုးကုံသွယ်ရှိုး၊သူဆင်းရဲရှိုးထုရှိရာသုံးပါးစီပြားသည် ထိုသုံးပါးစီအချင်းချင်းမြတ်သောသူကို၊အမြတ်ဆိုသည်။ ။အနိမ့် ကိုအနိမ့်ဟူသည်။ ထိုမှတပါးမင်းရှိုးနှင့်ပုံဏ္ဍာ၊ရှိုး၎ာမင်းရှိုး၊အမြတ်ပုံ ဏ္ဍာ၊ရှိုး၊အနိမ့်။ ပုံဏ္ဍာ၊ရှိုးနှင့်အမတ်ရှိုး ၎ာပုံဏ္ဍာ၊ ရှိုး၊အမြတ်၊အမတ် ရှိုး၊အနိမ့်၊သုဒ္ဒေးသုကြွယ်ရှိုးနှင့်၊ကုံသည်ရှိုး ၎ာသုဒ္ဒေးသုကြွယ်ရှိုး၊အ မြတ်၊ကုံသည်ရှိုး၊အနိမ့်၊ကုံသည်ရှိုးနှင့်သူဆင်းရဲအရှိုး၎ာ၊ကုံသည်ရှိုး၊ အမြတ်၊သူဆင်းရဲ အရှိုး၊အနိမ့်။ သူဆင်းရဲရှိုးနှင့်ဒုန်းစက္ကာ၊အရှိုး၎ာသူ ဆင်းရဲရှိုး၊အမြတ်၊ဒုန်းစက္ကာ၊ရှိုး၊အနိမ့်။ သည်ကဲ့သို့အရှိုး၊အား၊ကိုမှတ် ၍စီရင်ရာ၏။ ။မင်းကြီးတနည်းကား၊မည်သည်အရှိုး၊မဆိုရေမြေ ကိုအစိုးရသည်အရှင်က၊ အကြီးကြွေကာ်၍သာသော ယောက်ျား၊ မိမွတ်ကို သည်အမြတ်ဟူပေ၊အရှိုး၊ဇာတိသည်ခဲ့သို့ဖြစ်သည်မဆိုသာခြေ၊အဘယ် ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ မည်သည်အရှိုး၊မဆိုသာ၊ သာသနာတော်အမွေ ခံသောရဟန်းတို့သည်၊ သာဂိုဝင်ပညတ်တော် စိန္ဒေယျ ဘုရား၊မြတ်ရွှာ၊ ဟောတော်မူခြေသည်၊ ထိုကြောင့်လူတို့တွင်ဇကရာ၏ ပြဌန်းသောသူတို့ သည်အမြတ်သို့ရောက်သတည်း၊ဆုရှင်ရသော့ဆိုတော်မူ၏။

၄၄ ။ပြီးမှီဌာက်မကိုင်မချုပ်ရာသူကိုးပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး၊ ပြီးစား၊ဌာက်မကိုင်မချုပ်ထိပ်မခပ်ရာသူ၊ ကိုး ယောက်တည်း။ကိုးယောက်ဟူသည်ကား။ မင်းရှိုးပုံဏ္ဍာရှိုး ရဟန်းရှိုး သေနာပတိအိုးဘွားမိဘဆရာတို့ကို၊ပြီးဥစ္ဈာ၌သည်ဟု၊မချုပ်ရာထိပ်မ ခပ်ရာ တောင်းရာ၏၊မထေး၊ခဲ့မြင့်မပြိုရာ၊မင်းကြီးတောင်းသင့်သည်ချုပ် ဘင့်သည်ထိပ်ခပ်သင့်သည် ပြီးစား၊မှန်သော်သည်း ထွေရာမတောင်းပိုင်

by one person. If an assault be committed by one, two, three, ten, or many, there shall be no distinction between debtor and creditor and other people. All who are proved to have been concerned, shall pay according to what shall be proved against them, and they shall pay all law expenses.

43d. The two laws when the debtor and creditor are one of the higher, one of the lower classes.

Oh excellent king! the law regarding a debtor and creditor, when one is of a high, the other of a low class, is this: If the creditor be of the higher, and the debtor of the lower class, and offends as above, let him pay double what is there laid down. If the debtor be of the better name, or higher family, and the creditor shall commit the offences above laid down, let him also pay double in all that has been noted. The higher and lower classes are these—the royal family, the brahmins, minister or chief—the wealthy class—the mercantile class—and the poor. In each of these, three grades have been laid down, and in these grades, with respect to themselves, are three degrees of respectability or excellence. Besides this, as regards kings and brahmins, kings are the more excellent; and brahmins are more excellent than ministers or chiefs; of the wealthy and mercantile, the wealthy is the more excellent and tradesmen inferior; of the mercantile and poor classes, the mercantile is the more excellent. Of the poor and the dwoon-tsanda (tsandala) class, the poor are the more excellent. The (judge) having thus considered the class, should decide. Oh king! in another case; if any man or woman shall be exalted by the king, the head of land and water, as superior to others, let them be considered excellent without reference to the class in which they may originally have had their birth. Why is this?—because, without reference to class or family, any one who becomes a Rahan, who is heir to the holy religion, is said to be of the Thakhee-weng (Guadama's family.) This the most excellent god, who is above human comparison, hath propounded, for this reason,—amongst men, he whom the king hath decided to be excellent, is so. This the sage recluse Menoo hath said.

44th. The nine classes of men who shall not be arrested or confined for debt, though it be really due.

Oh excellent king! amongst debtors there are nine who shall not be arrested or placed in the stocks; members of the royal family, Brahmins, Rahans, the king's ministers, parents, grand parents, great grand parents, and teachers, shall not, on a charge of debt, be confined, or put in the stocks. The debt may be demanded, but the creditor shall not use them disrespectfully, oh king, even if the debtor be one from whom the debt may be

ခြေ။ ။တောင်းခြေသော်အမျိုးအားထိုက်လျောက်ပတ်အောင်ပူ
ဇော်ကံတော့ခေ။ အရှက်ရလေသည်။ မြိုးရှင်မင်းဒါဏ်ကိုလည်းခံခေ။ မြိုး
ရင်းမြိုးပွားမှာဆပ်ခေ။ ဟုမနုမည်သေဘရှင်ရသော့ဆိုတော်မူ၏။ ။
လက်သန်းပြတ် သော်အပြစ် ဌေအကျပ် တဆယ်။ လက်သက္ကယ်လက်
လယ်လက်ညှိုးလက်မတိုင်အောင်။တခုလပ်တွက်၍လျော်ခေ။ ။
ဥက္ခောင်းအရေပြတ် ကွဲသော်အပြစ်ဌေတဆယ်ငါးကျပ်။ ရင်ကိုခြေနှင့်
ကြောက်မိသော်တဆယ်ငါးကျပ်။ ရှေ့သွားကျိုးသော်ဌေ ခုနှစ်ကျပ်နှစ်
မတ်။အံ့ကျိုးသော်ဌေငါးကျပ်။ အရေစုတ်၍သွေးရှိသော်။ ဌေခုနှစ်ကျပ်
နှစ်မတ်။နားပြတ်သော်နှစ်ကျပ်နှစ်မတ်။ အသားအရေပွတ်ပွန်းသော်ဌေ
ငါးကျပ်။မြက်စိကနန်းသော်ဌေအကျပ်သုံးဆယ်။ ခြေသန်းခြေမမှာလည်း
လက်နည်းတူဖြစ်ခေ။ ဤကားမြိုးရှင်သည်မြိုးကိုလို၍ကိုင်ငင်ချင်းခ်ိုကျိုး
ပြတ်သေကျေစေချင်းနှလုံးမရှိသောကြောင့်တည်း။ ။မြိုးတောင်းမင်း
စေဖြစ်ခြေက။ဆိုခဲ့ပြီးသမျှအပြစ်တွင်သုံးဆစီလျော်ခေ။ ။အဘယ
ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ မြိုးရှင်မဟုတ်မင်းစေဟူက။ အမှုကိုရှိသေရုပ်ရှ
အပ်သောအကြောင်းဖြစ်လျက်တရားလွန်ခြေသောကြောင့်တည်း။ ။
မြတ်သောမင်းကြီးမြိုးချေးသောခါဆယ်စုတခု။ လက်ဆောင်ပါခေ။ချေး
သောခါမပါ။ဆပ်သောခါလက်ဆောင်ပါခေ။ ပါပေလျှင်လက်ဆောင်တနှ
ဆိုးအပ္ပားတွင်လျှော့ပေး။ မင်းစေစားမှာဆယ်စုတခုစားခေ။ တခုလက်
ဆပ်လျှင်မင်းစေစားကိုမြိုးစားကပေးခေ။ နှစ်ဆတက်ပေးဆပ်လျှင်မြိုးရှင်
နှင့်မြိုးစားအညီပေးခေ။ ။မြတ်သောမင်းကြီး။ မြိုးကိုမင်းစေတိုက်
၍တောင်းလေခ်ီ။ မင်းစေတို့နှေ့လအလျောက်မချုပ်သာ။ မြိုးရှင်နှင့်အ
သိချုပ်ရမည်။အင်ခ်ီလက်ဆောင်ဆယ်ခ်ိုင်တခ်ိုင်ကိုမြိုးရှင်နှင့်မင်းစေအညီ
စားခေ။ မြိုးရှင်မသိမင်းစေအလျောက်ချုပ်သည်ကို။ မြိုးရှင်သိလျှင်မင်း
စေကိုသာဆိုရမည်။ မြိုးစားကိုငါမသိမင်းစေနှေ့ရက်ကိုဆိုလေသည်ဟု။

with propriety demanded, who may be confined, or put in the stocks. Yet the creditor shall not demand his due wherever he may see his debtor. If he do so (demand in an improper place,) let him make a peace offering, according to his rank or class, to the person so put to shame; let him also be fined; let the debtor pay the debt, principal and interest; he shall not be forgiven that. If the creditor shall lay hands on his debtor, thinking the place was not one of the sort in which an arrest shall not be made, if there be no violence done, no blood, no scratches, let them pay one tickal of gold; if he cannot pay this, let him pay ten tickals of silver. If blood be drawn, a limb broken, or violence done, let the creditor pay according to his (the sufferer's) rank and class. Thus the sage recluse Menoo said. If the little finger be cut off, let ten tickals of silver be paid; and for each finger up to the thumb included, let an increase of five tickals be levied. If the skin of the hand be broken, let fifteen tickals be paid. If a kick be inflicted (by creditor on the debtor's) breast, let fifteen tickals be paid. If a front tooth be broken, let seven and a half tickals be paid; if a back tooth be broken, five tickals; if the skin be abraded, or blood drawn, seven and a half tickals; if an ear be torn, two and a half tickals; if the skin or flesh be rubbed, five tickals; if an eye be put out, thirty tickals; if any of the toes are cut off, let it be as with the hand. This when a creditor seizes his debtor to obtain payment of his debt without any intention of breaking his limbs, hurting or killing him. If the offence be committed by a person sent by the chief to demand payment of a debt, let him pay three times the amount laid down. Why is this?—because he was not the creditor, but a person sent by the chief, and ought to do his duty respectfully; he has exceeded the power the law gives him. Oh excellent king! when a person goes to borrow money, he should take with him a present of the value of ten per cent.; if he does not take it when he borrows the money, let him take it when he pays. If he does take such a present, let him deduct its value from the amount of interest. As regards a person sent by the court or chief, let him have hire at the rate of ten per cent. If fifty per cent. be paid, let the creditor pay the messenger sent. If cent. per cent. be paid, let the debtor and creditor pay equally. Oh king, the messenger shall not of his own accord enter into an engagement with a debtor to pay on a certain day, let him do it with the cognizance of the creditor, and let them divide equally between them the ten per cent. given by the debtor for extension of time. If the messenger shall make an engagement (with the debtor to pay on a certain day) on his own authority without the knowledge of the creditor, and he shall afterwards come to know it, his complaint shall only lie against the mes-

ဒ္ဒါ၌ကမြီးစားကိုမတောင်းသာ။တောင်းခြေသော်မြီးရှင်မင်းစါ၏သင့်စေ။ မြီးမှာမလွတ်သာ။ မြီးစားကဆပ်စေ။ ထိုမင်းစေလည်းမြီးရှင်တောင်းစေလိုပြီ။ မန္ဒပ်သာခြေ။ ချုပ်ရုက်လစ္ခေရောက်လျှင်တောင်းထုတ်လျှင်စေ။

တနည်းတုံ့မြီးရှင်မသိမင်းစေအချုပ်ထား၊ ရှာ။ မြီးစားရှောင်၍မတွေ့သော်။ ရင်းပွားကို မင်းစေကဆပ်စေ။ မရှောင်မသွေ့ မဖြည် မင်းစေအလျှောက်ချုပ်သည်ရက် လအတွင်းသေသော်။ မင်းစေကအရင်းဆပ်စေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ မင်းစေသည်ဥစ္စာရှင်တဆူ ပြုခြေသောကြောင့်တည်း။

၄၅ ။တဆယ်သာချေးသည်ကိုနှစ်ဆယ်ချေးယူသည်မြီးရှင်ဆိုတပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး။ တဆယ်သာချေးသည်ကို။ နှစ်ဆယ်ချေးသည်မြီးရှင်ဆိုမြီးတပါးဟူသည်ကား။ မြီးရှင်ဆိုတိုင်းမထုတ်၊ တဆယ်သာမြီးစားကဆိုမည်မြီးရှင်ကဆိုတိုင်းမမှန်ခြေသော်။ မြီးစားပြောင့်သည်ဌေနှင့်ဌေရှင်စွပ်သည်ဌေပြေစေ။ မြီးရှင်ဆိုတိုင်းမှန်ပေကနှစ်ဆတက်ဆပ်စေ။ ဟုမဋ္ဌမည်သောရှင်ရဟန်းသည်ဆိုတော်မူ၏။

၄၆ ။လင်တယောက်တည်းမယားကြီး မယားငယ် နှစ်ပါးအပြောင်းချောက်ပါး။ လင်ယောက်ျားမသိချေးစားသောမြီးရှစ်ပါး။

မင်းကြီးမယားကြီး မယားငယ်နှစ်ယောက်အပြောင်း ချောက်ပါးတို့သည်လင်ယောက်ျားမသိချေးသော မြီးရှစ်ပါးတည်း။ ရှစ်ပါး ဟူသည်ကား။ မယားကြီးသုံးရန်ချေးသောမြီးဆိုခဲ့ပြီးသမျှ မယားငယ်အပြောင်းတို့စားသုံးရန်ချေးသောမြီးကိုလင်ယောက်ျား မသိသော်လည်း။ ထိုချေးသောသူတို့အသက်ထင်ရှားရှိစည်မြီးရှင်တောင်းဘူး၍ ဆေးကွမ်းလဆက်သေစာထမင်ဟင်းကျွေးမွေးတည်ဘူးခြေခ့ဲ့ပေးမည် မပေးဘူးမဆိုနေခြေလျှင်။ ထိုမယားကြီးသေခြေသော်နှစ်ဆတက်မြီးကိုဆပ်စေ။ ။လက်ဆုံ့ပြုင်မယားငယ်တည်သေသော်တခုလက်တည်ဆပ်စေ။ ကြေးငွေမစပ်လက်ခုံ့မစားအပြောင်းသေသော် အတက်တွင်လေးစုစု၍ အစုနှင့်အရင်းကိုဆပ်စေ။ ။နှစ်ပါးခုံ့ဝယ်ကျွန်ပြောင်းမှာအရင်းကိုဆပ်စေ။ ။ မယားကပါးကျွန်မလင်ကပါကျွန် မမယားမိဆက္ကအမွေရကျွန်မ။ လင်မိ

senger; he shall not demand of the debtor on the ground that he did not know the messenger had given time. If he does make the demand, let him be fined: the debt shall not be foregone; let it be paid. If the creditor wish the messenger to make the demand, he shall not recall his engagement; when the time is up let him immediately make his demand.

In another case; if the messenger has made an engagement without the knowledge of the creditor, and the debtor shall abscond and not be found, let the messenger pay the debt, principal and interest. If the debtor does not keep out of the way, but shall die before the time granted by the messenger is up, let him (the messenger) pay the principal. Why is this?—because the messenger took on himself the power of the owner of the property.

45. *The law when a creditor shall say he lent twenty, when only ten was lent.*

Oh excellent king! the law when the creditor, though only ten was borrowed, shall say it was twenty, is this; If the debtor shall deny the statement of the creditor, and say the debt is only ten, if the statement of the creditor be not correct, let the amount admitted by the debtor be a settlement of the demand in full. If the statement of the creditor be true, let the debtor pay double the amount. This the sage recluse said.

46*th*. *The two laws when a man has a head wife, and a lesser one, and the six kinds of concubines; regarding the eight kinds of debt incurred by them without his knowledge.*

Oh king! regarding the eight kinds of debt incurred by a head wife, a lesser wife, or the six kinds of concubines, without the knowledge of the husband, they are these: Money borrowed by the head wife for (necessary) expenses, or by the others, even if the husband does not know (at the time,) if the creditor shall during the life (of the borrower) have demanded the amount, and he (the husband) shall have placed before him tobacco, betel, tea, spirits, rice, or stew, without either promising or refusing payment, if it be the debt of the head wife, and she dead, let it be paid, with cent. per cent. interest. If it be of the lesser wife, who had eaten out of the same dish at the same time with the husband, let him pay the principal and fifty per cent. interest. If it be of a concubine, who was not bought or connected by means of money, but who did not eat of the same dish, who has died, let him pay the principal and twenty five per cent. interest. If it be the debt of one who was a slave concubine, bought by him and his wife, who dies and leaves the debt, or a slave bought by the wife at her marriage, or by himself, or a slave inherited by the wife from her parents, or by himself from

ဘကအမ္ပေရကျွန်မ။အပြောင်းတို့မှာအရင်းလေးစုစု၍သုံးစုဆပ်စေ။ ဤကားသေသူတို့ယူသောမြေးကိုလင်နောက်မှသိသောအမှုတည်း။ ရင်တို့မသေလျှင်ဆို ခဲ့ပြီးသမျှအပြောင်းချောက်ပါး။ မယားကြီးမယားငယ်တို့တွင်တစုံတယောက်တို့လင်မသိချေးလျှင်။ ရင်းပွားဆိုင်သည်အတိုင်းဆပ်စေ။

၄၇ ။မယားကြီးမယားငယ်နှစ်ပါးအပြောင်းချောက် ပါးတို့မသိလင်တယောက်တည်းချေးမြီးတပါး။

မင်းကြီးမယားကြီးမယားငယ်မသိအပြောင်းချောက်ပါးလည်းမသိ။ လင်ယောက်ျားအလျှောက်ချေးစား၍မြီးရှင်တောင်းလာရာလည်း။ နည်းတူအထက်စကားအတိုင်းအစုကျကိုဆပ်စေ။ ၎င်တို့တွင်သားသမီးရှိလည်း အမိတို့၏အစုကျအတိုင်းဆပ်စေ။ သားသမီးတို့မှာ ချင့်မိယူမြီးကိုအလုံးစုံဆိုင်အောင်မဆိုနိုင်ချေလျှင်။ ယူသူသားသမီးတို့သာဆပ်စေ။ ထိုကဲ့သို့မဟုတ်မယားကြီးမယား ငယ်တယောက်နှစ်ယောက်ဖြစ်လည်း နည်းတူ။ အလိုက်သင့်ဆပ်စေ။ဟုမနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၄၈ ။မယားမျိုးငါးပါးမြီးဆပ်စကားငါးပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး။ အကြင် လင်သည် မင်းမျိုး ပုဏ္ဏားမျိုး သဒ္ဒေးသူကြွယ်မျိုးကုံသွယ်မျိုးသူဆင်းရဲမျိုးတို့ကိုမယားပြုရာတွင်။ လင်ချေးသည်ကိုမယားတို့မသိလင်သေသော်တိုးပွားရှိသမျှတွင်။ ငါးစုမင်းမျိုးမယားဆပ်စေ။လေးစုပုဏ္ဏားမျိုးမယားဆပ်စေ။သုံးစု သဒ္ဒေသူကြွယ်မျိုးမယားဆပ်စေ။နှစ်စုကုံသွယ်မျိုးမယားဆပ်စေ။တစုကိုသူဆင်ရဲမျိုးမယားဆပ်စေ။ဤကားမြီးဆပ်စုကိုတဆယ်ငါးစုစု၍ဆပ်ကြလေရာသတည်း။ သားသမီးရှိကြလျှင်နည်းတူဆပ်စေ။ ။ထိုငါးယောက်တို့တွင်တယောက်ယောက်လင် သေ၍ ယူသုံးရသည် ဖန်လည်းနည်းတူဆပ်စေ။ ထိုငါးယောက်တို့တွင်လင်မသိ။အလျှောက်ယူသည်မြီးမှာ။ချင့်ကိုယ်မရှိသော်။ ချင့်သားသမီးတို့ဆပ်စေ။ ထိုမယားတို့တယောက်ယူသည်ကိုတယောက်မသိမစားရ။ယူသူသေသော်မြီးရှင်တို့ကကျင်းသောသူတို့မှာမတောင်းသာခြေ။

တနည်းကား။ထိုလင်သည်ဆိုခဲ့ပြီသောမယားတို့ကိုတရှာစီဖြစ်စေတရှာတည်း၌။ အိမ်သီးအိမ်ချားနေကြသည်။ ဝအိမ်ကလင်ချေးယူသည်။ လင်သေသော်ထိုအိမ်၌မယားသားသမီးတို့ကသာဆပ်စေ။ ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ လက်ရောက်သင့်သိ-ဖြစ်ခြေသောကြောင့်တည်း ။ဟုမနုမည်ရသောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

his parents, let him pay three fourths of the principal. This is when the husband became acquainted with the existence of the debt after it was contracted. If they do not die, and any of the above two wives or six concubines shall incur debt without the husband's knowledge, let the person by whom it is due pay, both principal and interest.

47th. The law when the husband contracts debts without the knowledge of the two wives and six concubines.

Oh king! if the husband, without the knowledge of his two wives or six concubines, shall contract debt on his own account, and the creditor shall come and demand it, let it be paid as above, according to the proportions there stated; let each pay her share. If there be any children, let them pay the proper share of their mother. As to children, as regards a debt of their mother, if they cannot prove it to be the general concern, let only the children of the person who incurred the debt pay it. If it be not thus, but there is a head wife and a lesser wife, or two, let them in the same way pay according to their proportion. Thus the sage recluse called Menoo said.

48th. The five kinds of wives, and the five ways of paying debts.

Oh excellent king! if any man shall have taken a wife of the royal, the brahmin, the wealthy the mercantile, and the poor class, and incur debts without their knowledge, at his death let principal and interest be paid in full, five parts by the wife of the royal class, four by the brahmin, three by the wealthy, two by the mercantile, and one by her of the poor class. This is the way the debt is paid, having divided it into fifteen shares. If there be children, let them pay in the same way. Amongst the five, if one on the death of the husband shall have taken money for really necessary expenses, let it be paid in the same way; and as regards debts contracted by one amongst themselves, without the knowledge of the husband, if she be dead, let her children pay. If one shall have contracted debt without the knowledge of the rest, and if they had no share in the expenditure of the amount borrowed, this debt shall not on her death be demanded from the others.

In another case; if the husband shall have the wives above noted, in separate villages, or separate houses in the same village, and shall contract debts in the house of one only, the wife and children in that house shall pay it on his death. Why is this?—because the property came into their possession; it is their own separate share.

၄၉ ။သူကျွန်ပြေးကိုမြို့ရွာအကြီးတို့လက်ခံ၍မြီးယူပေးချင်းတပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး။ သုကျွန်ပြေးကို။ မြို့ရွာအကြီးတို့လက်ခံ၍မြီးယူ ပေးသောခကားမှာကျွန်မှန်းမသိ၍ ထိုမြို့ရွာအကြီးတို့လက်ခံ၍မြီးယူပေး သောခကားမှာ။ ကျွန်မှန်းမသိ၍ထိုမြို့ရွာသူကြီးတို့လက်ခံသည်။ထိုကျွန် မြီးယူ၍စားသည်မှာ။ ကျွန်မှန်းမသိလျှင်ထိုမြီးကိုသခင်ရင်း ပွားဆပ်၍ ကျွန်ကိုရစေ။သုကျွန်မှန်းသိလျှက်လက်ခံကြွေးမွေးသော်။ မြီးမှာမရသဘ။ ကျွန်ကိုသခင်ရစေ။ကြွေးမွေးသောသူဥစ္စာဆုံးစေ။ ။အဘယ်ကြောင့် နည်းဟူမူကား။သုကျွန်မှန်းသိခြေသောကြောင့်တည်း။ ထုမနုမည်သော ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၅၀ ဝပြောသည်ကာလစပါး ကိုချေးယူ၍ငတ်မွတ်သည်ကာလမှအချို ကျင်းကိုဝပြောမှပေးမည်ဆိုမြီးတပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး။ဝပြောသည်ကာလ။ စပါးကိုချေးယူ၍။ငတ်မွတ် သည်ကာလ။ အချို့ပေး၍အချို့ကျင်းကို။ ဝပြောမှပေး မည်ဆိုသည်မြီးစ ကားမှာ။ လေးသီးယောက်မှသွင်းသော်လေးသီး အခြိုးဆပ်မှပြေစေ။ ထ ဘိုးရောက်တွင်အရင်းအခြိုဆပ်သော်။နောက်အပွားကျွန်တွင်သာဆပ်စေ။ အပွားကိုသာဆပ်နှင့်၍အရင်းကျွန်ချေးလျှင် နှစ်ဆတက်ပြေစေ။ ဆပ်စေ။ ။ ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။စပါးကိုလေးသီးမှမြီးသက်ကုံ ခြေသောကြောင့်တည်း။

၅၁ ။မြီးစားကိုမြီးရှင်ချုပ်ကိုင်ထားရာ။ အမိအဘမယားလင်သားသို့ တို့တောင်းပန်ရာမလွှတ်သော်လည်း။ ပြေးပြောက်သောဝံမကင်းတ ရားတပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး။ မြီးစားကိုမြီးရှင်ချုပ်ကိုင်ထားရာ။ အမိအဘ သားမယားလင်ပေါက်ဘော်တို့တောင်းပန်ရာ။ မလွှတ်သော်လည်းပြေး ပျောက်သော်မကင်းရာ။ တရားဟူသည်ကား။ မြီးရှင်ချုပ်ကိုင်ထားရာ။ ရေတွက်ဆိုခဲ့ပြီးသော်သူတို့လွှတ်ပါတောင်းပန်သည်ထိုတောင်းပန်စည်မ လွှတ်နေ၍နေ့ကိုက်မှမြီးစားပြေးပျောက်သော်တောင်းပန် ဘူးသောသူတို့ကို ခွဲလျှင်မြီးစားကိုရှာ၍အပ်စေ။မအပ်ရှိင်လျှင်မြီးရင်းပွားကိုဆပ်စေ။ အ ဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ အရှိုးရင်းချာမှန်ခြေသောကြောင့်တည်း။

၅၂ ။ငင်ကဲ့သို့သူစိမ်တောင်းပန်ချင်းတပါး။

ဘုရားတို့။ မြီးစားကိုချုပ်ကိုင်ထားရာ။ သူစိမ်တို့လွှတ်ပါတောင်းပန်

49th. The law when the head man of a town or village shall receive a runaway slave, and borrow money for him, or lend him his own.

Oh excellent king! the law when the head man of a town or village, having received a runaway slave, shall borrow, and others shall lend money for him, is this: If at the time he received him and incurred the debt on his account, he did not know that he was a slave, let the master on paying the debt take the slave. Money lent when he was known to be a slave shall not be recovered; let the master take his slave; let the person who received and fed him lose his property. Why is this?—because he knew he was the slave of another. Thus the sage recluse called Menoo has said.

50th. The law regarding paddy borrowed in a time of plenty, and a promise made in a time of scarcity to pay when it is again plentiful.

Oh excellent king! as regards the law when one has borrowed paddy in a time of plenty, and in a time of scarcity, having paid a part, shall promise to pay the balance when it is again plentiful, is this. If four seed times have passed, let the debt only be considered paid when the balance has been returned four fold. If when the time for the payment of double arrives, the quantity originally taken is returned, afterwards let the interest left only be paid. If the interest only (three fold) has been paid at first, and the quantity originally borrowed be left, let two fold be returned, and the debt paid in full. Why is this?—because debts in grain are only fully settled when four fold is paid.

51st. The law when a debtor is confined by his creditor, that his parents, wife, husband, or children, shall be held responsible for his debt if they have begged him off, even though he be not released, if he run off and is not to be found.

Oh excellent king! the law as regards the responsibility of parents, wife, husband, children, or relatives, when they have interceded for the release of a debtor, though unsuccessfully, if he run off and is not to be found, is this: If when a creditor has confined his debtor, the people we have mentioned try to have him released, if at the time of making the request he be not released, but shall afterwards run off and not be found—should the creditor sue the person who made the request, let him seek out the debtor and return him to his custody; if he cannot do this, let him pay the debt, principal and interest. Why is this?—because he is certainly his near relative.

52d. In the same case, when one not related to the debtor, shall intercede in his favor.

In another case; when a debter is confined, and a person not

သည်းထိုးတောင်းပန်စည်မလွတ်နောက်မှ။ မြီးစားဟောက်သော်။ ထိုသူတို့ကိုမစွဲသာခြေးကင်းလွတ်စေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ အရှိုးမတော်ခြေသောကြောင့်တည်း။ မနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၅၃ ။ဝံခံချင်းသုံးပါး။ ပေးရာသောအကြောင်းလေးပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး။ ခံဝံချင်းအကြောင်းသုံးပါးပေးရာသော်အကြောင်းလေးပါးဖြစ်သတည်း။ ။ခံဝံချင်းသုံးပါးဟူသည်ကား။

မြီးဥစ္စာကိုပေးမည်ခံဝံချင်းတပါး။

လူကိုပေးမည်ခံဝံချင်းတပါး။

မြီးဥစ္စာနှင့်မြီးစားကိုပေးအပ်မည်ခံဝံချင်းတပါး။

ထိုသုံးပါးတို့တွင်မြီးဥစ္စာ နှင့်မြီးစား ကိုပေးအပ်မည်ခံဝံချင်းမှာ။ မြီးဥစ္စာကိုပေးလျှင်မြီးစားကိုပေးကောင်းသည်မဆိုသာလွတ်စေ။ ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ မြီးဥစ္စာရလေပြီသောကြောင့်တည်း။

ပေးချင်းလေးပါးဟူသည်ကား။

မြီးဥစ္စာကိုပေးချင်းတပါး။

မြီးစားကိုပေးချင်းတပါး။

ကျွန်နှင့်ဥစ္စာကို ပေးနှစ်ပါး။ ကျွန်နှင့်ဥစ္စာကိုပေးချင်းမှာ။ ကျွန်ကိုလည်းပေးဥစ္စာကိုလည်းပေးမှလွတ်ရခြေသည်။ ကျွန်ကိုသာပေး၍ဥစ္စာကိုမပေးဥစ္စာ ကိုသာပေး၍ကျွန်ကိုမပေးသော်။ ခံတန်ချင်းကမလွတ်သာခြေ။ ကျွန်နှင့်ဥစ္စာနှစ်ပါးဖြစ်၍လေးပါးဟူသတည်း။ ဟုမနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၅၄ ။မြီးစားအမှားကိုခံဝံသူတယောက်တည်းခံချင်းတပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး။ မြီးစားအမှားကိုတယောက်တည်းခံဝံသောမြီးစားမှာ။ မြီးစားအမှားတယောက်မကျွန်ရှောင်သော်။ ခံဝံသူတယောက်တည်းအရင်းဆပ်စေ။ အင်မတန်သည်ကိုဆိုသတည်း။ အင်တန်ပေးနိုင်လောက်အောင်ဥစ္စာ ခံဝံသူတွင်ရှိလျှင်ခံဝံ တိုင်ပေးစေ။ ခံဝံသူမှာပေးရန်ဥစ္စာဆိုသော်လည်းမယားသားဘွဲ့ကိုယ်ဆုံးစေ။ ။တနည်းကားမြီးစားသေသော်။ အရင်းသာပေးစေ။ ရင်းပွားခံဝံသည်ဟုမရသာခြေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ မြီးစားအမှားဆုံးခြေသောကြောင့်တည်းဟုမနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

related to him shall beg his release, if he be not released at his instance, but be afterwards missing, the person who made the request shall not be liable for the debt; let him be free. Why is this?—because he is no connection of his. Thus the sage recluse called Menoo said.

53d. The law regarding security, and four cases where it shall be made good.

Oh excellent king! there are three kinds of security, and four reasons for (cases in) which it shall be enforced:

1st. Security for the property, or the thing borrowed:

2d. Security for the person:

3d. Security for the person and the property also.

In these three kinds of security, as regards that for both the person of the debtor, and the thing borrowed: if the security return the thing borrowed, he shall not be called on to produce the person of the debtor; let him be held free of that. Why is this?—because the creditor has got back his property.

As regards the four cases where the security shall be enforced:

1st. The property borrowed shall be returned:

2d. The debtor shall be produced and given up:

3d & 4th. The slave and the property shall both be given up.

In this case the security shall only be released on giving up both the slave and the property, and not on producing one or the other; the slave and the property make up the four cases in which the security shall be enforced. Thus the sage recluse called Menoo said.

54th. The law when one person is security for many debtors.

Oh excellent king! when one person is security for many debtors, the law is this: If all the debtors, without one exception, shall keep out of the way, let the security pay the principal; that is, when his property will not cover the full amount. If he has sufficient property, let him pay in full, as he has engaged: although it is said, "if he has property," (if not,) himself, wife and children, shall become slaves. In another case; if the debtors die, let him only pay the principal; the creditor shall not recover the whole on the plea that the security is for both principal and interest. Why is this?—because the debtors are all dead. This the sage recluse called Menoo said.

၅၅ ။မြီးစားတယောက်တည်းကိုခံစံသူအများတပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး။ မြီးစားတ ယောက်တည်းကို အများ ခံစံသောစကားမှာ၊ မြီးစားသေဘောက်သော်ခံစံ သမ္ဘလူတို့အထိုက် ခံစံရင်းအတိုင်းပေးဆပ်စေ၊ခံစံသူအများတို့တွင်အချို့သေအချို့ မတွေ့မရှိသော်ခံစံသမ္ဘလူတို့ဆပ်ရန် မြီးတွင်အစုအမျှပြု၍သေဘောက်သူတာလွတ်စေ၊ကျင်းသူဆပ်စေ၊အထက်ခံစံရင်းက၊ခံစံသူအချို့သေဘောက်သော်လည်း၊ ကျင်းသူရင်းပွားဆပ်မည်သစ္စာကမ္ဘည်းရှိခြေကလည်း၊ကျင်းသူရင်းပွားဆပ်စေ။ မရတတ်မှုအတူနေတစုကိုယ်ဆုံးစေ၊ ရှောင်သူတို့ခံစံဖော်ခံစံဘက်ကရှား၍။ မြီးရှင်သို့အပ်စေ၊ရှာလျှက်မတွေ့သော်ရှိသူအစုတွင်သာဆပ်စေ။

၅၆ ။မြီးတိုင်ရှိုးတဆယ်နှစ်ပါး။

မင်းကြီး မြီးတိုင်ရှိုး တဆယ်နှစ်ပါး ရှိသတည်း။ တဆယ်နှစ်ပါးဟူသည်ကား။

ဘိုးဘွားချေးစားသည်ကို၊မြေးတိုင်ချင်းတပါး။
မြေးချေးစားသည်ကိုဘိုးဘွားတိုင်ချင်းတပါး။
မိဘချေးယူစားသည်ကို၊သားသျှီးတိုင်ချင်းတပါး။
သားသျှီးတို့ချေးစားသည်ကိုမိဘတိုင်ချင်းတပါး။
ပေါက်ဖော်ချေးစားသည်ကိုပေါက်ဖော်ချင်းတိုင်ခံသည်လည်းတပါး။
ကျွန်ချေးစားသည်ကိုသခင်တိုင်ချင်းတပါး။
ဆရာချေးစားသည်ကိုတပည့်တိုင်ချင်းတပါး။
တပည့်ချေးစားသည်ကိုဆရာတိုင်ချင်းတပါး။
မြီးတွင်မြီးတိုင်ပြု၍။ မြီးကိုယူသူနှင့်ဝေစားချင်းတပါး။
မြီးစားတွင်မြီးတိုင်ပြု၍အချို့ကိုတိုင်ချင်းတပါး။
မြီးစားကအချားသူကိုခေါ်၍တိုင်ချင်းတပါး။
မြီးရှင်ကသည်သုကိုတိုင်ခံစေပြည့်ရန်ခေါ်၍တိုင်ချင်းတပါး။

၅၅သို့ပေါင်းတဆယ်နှစ်ပါးတည်း။ ။ထိုတဆယ်နှစ်ပါးတို့တွင်၊ဘိုးဘွားမိဘသားမြေးပေါက်ဖော်၊ ဆရာတပည့်အရှင်နှင့်ကျွန် မြီးစား၊မြီးတိုင်ဝေမျှစားသူတို့ဆယ်ပါး၊မှာ မြီးတိုင်စား ဧကာမှုမြီးတိုင်စာရင်းထား၍သူသိသူမြင်ကမ္ဘည်ရှိဧကာမှု။ မြီးတိုင်ဖြစ်သည်မဆိုသာခြေ။ စားသူတို့သေဘောက်လျှင်၊ရင်းပွားဆိုင်သည်အတိုင်းဆပ်ရ။

ဘိုးဘွားမိဘသားမြေးပေါက်ဖော်အရှင်နှင့်ကျွန်။ ဆရာနှင့်တပည့်၊ ဝေမျှမစား၊ပါ။ ဆိုင်သည်သာဖြစ်သည်မဆိုသာခြေ။ ရင်းပွား၊ဆယ်စေသတည်း။

55th. The law when for one debtor there are many securities.

Oh excellent king! the law when one debtor has many securities, is this: If the debtor shall die, or is not to be found, let each of the securities pay the amount he was originally security for. If amongst the securities some are dead, and some not to be found, let the whole of the debt for which they were all security be divided into shares, and, excluding the shares of the dead and missing, let those who are left pay. If at the time of entering into the security bond there was an engagement that if any should be dead or missing the remainder should pay, let them pay principal and interest. If they have not property to cover the amount, let them and their females become slaves. Let the parties to the security search for the others who are keeping out of the way, and deliver them up to the creditor. If they search for, but do not find them, let the share of those only who are present be paid.

*56th. The twelve kinds of security.**

Oh king! the twelve kinds of security are—

1. Security of grand children for debts of grand parents.
2. Security of grand parents for debts of grand children.
3. Security of children for the debts of their parents.
4. Security of parents for the debts of their children.
5. Relations security for each other.
6. Security of the master for the debts of his slave.
7. Security of the scholar for the debts of his teacher.
8. Security of the teacher for the debts of his school apprentice.
9. Security for only a part of the debt.
10. Division of the money borrowed between the borrower and security.
11. A witness called, and caused to become so, by the debtor or borrower.
12. A witness called, and caused to become so, by the creditor, or lender saying, "let this person be security witness."

These are the twelve; of these the ten first, including the security with whom the money borrowed is divided, if they shall have taken three per centage, and shall have entered into a written engagement before witnesses that they are "mee-taing;" they shall not pay; they are only "taing" witnesses. If the person who incurred the debt shall die, or is not to be found, let them pay, principal and interest.

The grand parents, parents, children, grand children, relations, master and slave, teacher and pupil, shall not plead that they had no share of the money borrowed; that the borrower only told them, or called them to witness; they shall be caused to pay principal and interest.

---

* ᧁᧈᧉ is not in all cases "security;" in some it only stands for "witness"—the literal meaning of the word.

မြီးစားခေါ်ခဲ့၍တိုင်သည်မြီးတိုင်မှာ။ မြီးစားသေဖျောက်သော်အာ
ရင်းဆပ်စေ။ မြီးစားမသေရှောင်သော်။ ဆပ်နှင့်ရသည်အရင်းမြီးသူတ
ပါးမှာ တိုင်ခံယူနှင့်ရသည်ကိုအရင်းအတိုင်းမြီးစားကဆပ်စေ။ မြီးတိုင်
ယူသည်အပွားမှာမြီးစားနှင့်မြီးတိုင်အညီဆပ်စေ။ အထက်မြီးရှင်ရင်း
က။ အပွားကျန်ကိုမြီးစားရင်ကသာဆပ်စေ။ မြီးတိုင်မဆပ်သာ။ကုလား
ပင်လယ်ရွာမြီးစားပြေးသော်မြီးတိုင်လိုက်စေ။ ။မြီးရှင်မလိုက်
သာပြီ။ မြီးတိုင်လိုက်၍ဇရိပ်ပင်ပန်းရသည်ကို မြီးရှင် ကဆယ်စုတွင်ကိုး
စုမြီးတိုင်သွေ့ပေးစေ။ တစုမှာမြီးတိုင်ကခံစေ။

မင်းကြီးမြီးစားကတိုင်သူကိုမရုံသည်သူကိုခေါ်၍တိုင်စေ။ မြီးရှင်ညွှန်
ပြ၍တိုင်ရသည်။ မြီးတိုင်မှာမြီးစားသေဖျောက်သော်။ မြီးရင်းတဝက်ကို
မြီးတိုင်ဆပ်စေ။ မသေမဖျောက်ရင်းပွားကိုမြီးစားဆပ်သော်။ အပွားကို
မြီးတိုင်တဝက်စားစေ။ မြီးစားကုလားပင်လယ်ရွာ သွေ့တိုင်အောင်ပြေ
သော်လည်း။ မြီးရှင်နှင့်မြီးတိုင်ဇရိပ်အညီမိုက်၍ ကုံကြေ့ချင်းမျှအောင်
လိုက်ကြစေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ တိုင်လိုသောသဘောနှင့်မြီး
စားခေါ်၍လာသည်မဟုတ်ခြေ။ မြီးရှင်ကညွှန်ပြ၍မြီးစားခေါ်ရာလိုက်ရ
ခြေသည်။ အကျိုးဆောင်အကြောင်းပြုဖြစ်သောကြောင့်တည်း။ ။တ
နည်းလည်း။ မြီးစားမသေမဖျောက်ရှိရကား။ မြီးရှင်မနေတောင်းလျှင်။ မြီး
စားကိုအပ်သော်လည်း မြီးရှင်မယူကမြီးတိုင် ဝန်မကင်းခြေ။ မြီးစားရှိ
လျှက်မဆပ်နေခြေသော်အရင်းကိုမြီးတိုင်ဆပ်နှင့်စေ။ အပွားကိုမြီးရှင်က
မြီးတိုင်ကိုတောင်းစေ။ မြီးတိုင်ဆပ်နှင့်ရသည်ကိုမြီးစားပေး၍ မြီးတိုင်မှာ
ပြေမည်မြီးရှင်မှာအပွားမရခြေသော်။ အထိုးအပွားကို မြီးတိုင်ကပင်မြီး
ရှင်သွေ့ပေးစေ။ မြီးတိုင်ကသာမြီးစားမှာဆင့်ကဲတောင်း၍ယူစေ။ အဘယ
ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ ချင့်အဘိုကိုချင့်ခံခြေသောကြောင့်မြီးရှင်းမှာအ
ပွားကျန်ကိုဆပ်ရခြေသတည်း။

၅၇ ။မြီးတိုင်ရှိလျှက်မြီးစားကိုတောင်းသောမြီးတပါး။

မင်းကြီးမြီးတိုင်ရှိလျှက်မြီးစားမှာတောင်းသော်။ မြီးစကားမှာ။ မြီး
တိုင်ကိုတောင်းရကောင်လျှက်။ မြီးတိုင်ကိုမတောင်း။ မြီးစားကိုမြီးရှင်ကာ
ချုပ်ကိုင်တောင်း၍မရသော်။ သေဖျောက်သော်။ မြီးတိုင်ကိုမစွဲမတောင်း
သာခြေ။ မြီးတိုင်လွတ်စေ။ ။တနည်းတုံ့မြီးတိုင်ကမြီးစားကိုချုပ်

As regards the person called to witness by the borrower; if he, the borrower, shall die, or cannot be found, let him pay the principal; if the borrower be not dead, but keeping out of the way, and the "mee-taing" has borrowed money to pay his debt, let the borrower repay him the original amount, and let them pay the interest on the money borrowed by the "mee-taing" in equal proportions, and let the original borrower pay the original lender any balance of interest that may be due to him; the "mee-taing" shall pay no part of that. If the debtor shall abscond to the foreign villages in the ocean, let the "mee-taing" follow him; the creditor need not do so, but let him pay ninety per cent. of his expenses; the other ten per cent. he must bear himself.

Oh king! if the lender shall put no trust in the "mee-taing" called by the person wishing to borrow, and shall point out a person he wishes to be called, should the borrower die, or not be found, let him pay one half the original sum lent. If the borrower be not dead, or absconded, but shall pay his debt, principal and interest, let such a "mee-taing" receive one half the interest; and if the debtor run to the foreign villages of the ocean, let the lender and "mee-taing" pay an equal share of the expense of following him. Why is this?—because he did not come at the wish of the borrower, but the lender having named him he came at the request of the borrower, and because he was the cause of advantage to the lender.

In another case; if the debtor shall not die, or is not to be found, and the creditor will not wait, but demands his money, though the "mee-taing" hand the debtor over, if the creditor will not receive him, he shall not be released from his responsibility. If the debtor be present, and do not pay, let him (the "mee-taing") advance and pay the principal, and let the creditor employ him to demand the interest. If the debtor shall so pay the amount he advanced, his account is settled with the "mee-taing." If the creditor does not get his interest, let the "mee-taing" pay it, and demand only the farther sum. Why is this?—because he has recovered his interest; he shall pay the remaining interest to the creditor.

57th. One kind of debt which may be demanded of the debtor, though the security be present.

Oh king! as regards a debt that may have been demanded of the debtor though the "mee-taing" was present; if when a debt ought to have been demanded of the "mee-taing," the creditor has demanded it of the debtor, if on arresting and confining him he does not get his money, or if he die, or abscond, he shall not then demand from the "mee-taing;" let him be free of the debt. In another case; if the "mee-taing" make over the debtor to the

ကိုင်တောင်းပါအပ်၏။ မြီးရှင်ထိပ်နှင့် မြီးစားကိုချုပ်ကိုင်တောင်းရာ။ မြီးစားရှောင်သော်လည်း။ မြီးတိုင်ဝန်မကင်းသာခြေ။ မြီးစားကိုမြီးတိုင်ရှာ၏အပ်စေ။ မရခြေလျှင်မြီးတိုင်လွတ်စေ။

၅၈ ။ခံဝံသူရှိလျှက်မြီးစားကိုတောင်းသောမြီးတပါး။

မြီးတိုင်မဟုတ်ခံတန်ချင်သုံး ပါးမှာလည်း။ ခံတန်သူကိုမတောင်းအရင်းလူတို့မှာဥစ္စာရှင်တောင်းခြေသော်ခံတန်သည်လူလွတ်စေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ ဥစ္စာရှင်ကတိမတည် ခြေသောကြောင့်တည်း။

။မြီးတိုင်ခံဝံသူတို့မယားလင်သားသို့မသိတိုင်ခံသူသေသော်မယားလင်သားသို့မြေးမြစ်တို့ကိုမြီးရှင်ကမစွဲသာ။ သိလျှင်စွဲရာ၏ဟုမနှုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၅၉ ။မြီးအများတင်ရှိလျှက်၏။သားသို့မှီကိုရောင်းမြီးတပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး။ သားသို့မှီကိုသူတပါး သို့မိဘရောင်းစား၍ရှိလေဘုံ။ ထိုမိဘတို့တွင်မြီးရှင်အများရှိ၍တောင်းကိုင်သော်လည်း။ ထိုတပါးသို့ရောင်းစားသောသားသို့မှီကိုမတောင်းမကိုင်သာခြေ။ ထိုကျွန်ဖြစ်သူတို့မိဘမြီးစားဖြစ်သူသေသော်မြီးရှင်ကံကျွန်ဘဝ်ရှိ။ ။မိဘတို့သည်။ သားသို့မှီကိုခွဲဝေပေး၍ တစုံတယောက်သောသားသို့မှီနှင့်အတူစားအတူနေရာ။ တင်သောမြီးမှာအိုးသီးစားအချားနေတို့ကို မတောင်းသာခြေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ အမွေဥစ္စာကွဲပျားသီးချားသည်ဖြစ်သောကြောင့်တည်း။

၆၀ မြီးစားကိုမြီးရှင်ကိုင်ထားရာပြေးသည်မိဘဆွေမျိုး တို့လွတ်သင့်မလွတ်သင့်မြီးတပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး။ မြီးစားကိုမြီးရှင်ကိုင်ထား ရာပြေးသည်။ မိဘစသောဆွေမျိုးဝန် လွတ်မလွတ် စကားနှစ်ရပ်ရှိသည်။ အတူနေမြီးစား၏သားသို့မှီကိုမြီးရှင်ချုပ်ကိုင်ထားရာက။ ထွက်ပြေးသွား၍ မိဘကိုမေးသော်ရောက်ပေ၏ဆိုလျှင်ထိုသားသို့မှီကိုကိုင်ပျှကိုင်စေ။ ။ရောက်လျှက်ကိုမရောက်ကွယ်၏ နောက်မှမိဘထိန်ကြောင်ကဲ့ကြောင်ရှား။ ကိုမြီးရှင်သိ၏ဆိုသော်ထည်း။ အပြစ်မရှိ။ သားသို့မှီကိုချစ်ခင်းကြောင့်။ ထိန်ဂုက်ခင်းဖြစ်သည်။ ထိုမြီးကိုရင်းပွားဆပ်၍လွတ်စေ။

တနည်းတုံ့ပြီးရှင်ချုပ်ထားရာ။ မြီးရှင်ရေခပ်ထင်းရွေထည့်ရာ။ မြွေကျားထိပါးသေသော်။ သေသူ၏ကိုယ်ဘိုးတံရာ ဆုံးစေ။ မြီးကျွန်သော်ဆပ်

creditor, requesting him to confine him, and demand the money, and if the debtor shall get away when confined in the creditor's stocks, the responsibility of the "mee-taing" is not at an end; let him find the debtor, and again give him over to the creditor; if he cannot find him, he shall then be free of responsibility.

58th. The law when the debt is demanded of the original debtor, the security being present.

If it is not a "mee-taing," but a security who is present, and the debt be demanded by the creditor, not of him, but of the person who originally borrowed the money, the debtor, let the securities be held free of responsibility. Why is this?—because the creditor did not abide by his engagement. If the wife, husband, or children of the "mee-taing," or securities, are not aware of their being such, and the "mee-taing," or security, shall die, the creditor shall not demand the debt of them. If they were aware of the fact, he may make his demand on them. Thus the sage recluse called Menoo hath said.

59th. The law when heavy debts have been incurred, and parents are about to sell their children.

Oh excellent king! when parents who have many debts, shall have sold their children, their creditors shall not demand the debts from the children so sold. If the debtor die, it is the creditor's luck; he must bear the loss. If parents have divided their portions amongst the children, and are living with one of them, any debts they may have incurred shall not be demanded of those who are living separately. Why is this?—because their inheritance has been already divided amongst them.

60th. The law whether parents or relatives shall, or shall not be responsible in case of their relative or debtor getting away from his creditor.

Oh excellent king! when the debtor escapes from the custody of the creditor, there are two things to be considered involving the responsibility, or otherwise, of the parents and their relatives. If the creditor has taken the children of his debtor who live along with him, and they shall escape and return to him, and if on inquiry of the parents they shall admit that they have returned, let the creditor take them as before. If the parents shall deny that they have returned, and the creditor shall afterwards learn that they have, there is no fault; it was done from affection to their children; let them pay the debt, principal and interest, and be free.

In another case; when the debtor is in the custody of his creditor, if he send him to hew wood or draw water, and he be bitten by a snake, or tiger, and he die, let the price of his body be

စေ။ မြိုးထက်ကိုယ်ဘိုးလွန်သော် သေသူမိဘတို့အားပေးစေ။ သေခမ်ဓ
ရိတ်ကိုမြိုးရှင်ခံစေ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။မခေတန်ခေခြေသေ
ကြောင့်တည်း။ ။တနည်းတုံ့မြိုးရှင်မခေမပါချင့်အလျောက်။သွား
ရာခြေကျား၊စား၍သေသော်လည်း။ မြိုးရှင်အပြစ်မရှိသေသူကျွဘွားမိုးစေ
မြိုးကိုရင်းပွားဆပ်စေ။ ။ချုပ်ထားသောမြိုးစား၊သားသို့ကိုဦးဆံ
ရိပ်ပါဆိုသည်။မြိုးရှင်တို့မရိပ်သာခြေ။ရိပ်ခြေသော်အပြစ်ရှေ့အကျပ်သုံ
ဆယ်လျှော်စေ။ မြိုးနှင့်တံရာဖြစ်လည်ပြေစေ။ မြိုးကျင်လည်းဆပ်စေ။မြိုး
နည်း၍အလျော်ကျင်လည်လျှော်စေ။ ။အကြင်မြိုးစားကိုချုပ်ထား
ရာအလုပ်အဆောင်မခေမမိုင်းသာခြေ။ ခေမိုင်း၍လုပ်ပေရမူ။ တထင်ပါ
မတ်လုပ်ခွန် တွက်၍ချေ။ မခေမမိုင်း အလိုအလျောက် လုပ်လို၍လုပ်
သော်။ လုပ်ခွန်မချသား။ မြိုးရှင်ထမင်းထင်း စားရလေသည် ထုလုပ်ရာ
ရောက်စေ။ ထမင်းဘိုးမြိုးရှင်ကမတောင်းသာ။ လွတ်ခေထုမဌမည်သော
ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၆၁ မြိုးရှင်ချုပ်ထားရာမြိုးစားသေဆွဲမှု၍ခြောက်ကမ်းပါး တွင်းကျည်း ဆင်၍သေချင်းမြိုးတပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး။ မြိုးစားကိုချုပ်ထားရာမြိုးရှင်အိပ်ထက်သေစွဲမှု
သေသော်။မြိုးရှင်မြိုးစားနှစ်ဦးသားအပြစ်လွတ်စေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်
ဟူမူကား။အိမ်ပြစ်သေပြစ်ရှိခြေသောကြောင့်တည်း။ ။မြိုးရှင်အိမ်
မှလွတ်၍သေစွဲမှုခြောက် ကမ်းပါး တွင်းကျည်း ဆင်၍သေသော်။ သေသူ
ကိုယ်ဘိုးတန်တဝက်ကိုမြိုးရှင်ကအဆုံးခံစေ။ ငါ့ခေတ်သည်လားမဆို
သာခြေ။ အဘယ်ကြောင့် နည်းဟူမူကား။ မြိုးရှင်ချုပ် ကိုင်ခြေသော
ကြောင့်တည်း။

၆၂ ။သုကျွန်ဖွန်း၊ကျွန်မှန်သိမသိမြိုးချေးတပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး။ သုကျွန်ဖွန်းမသိ ကျွန်မှန်သိမြိုးချေးသောခကား
နှစ်ရပ်ရှိသည်။ သုကျွန်ဖွန်းသိလျှက်မြိုးကိုပေး၍ထိုကျွန်ပြေးသော်မြိုးရှင်
လိုက်၍ကျွန်ရှင်သို့အပ်စေ။ မတပ်ရခြေလျှင်။ ချေးရင်းမြိုးလည်းဆုံးစေ။
ထိုကျွန်ကိုယ်ဘိုးလည်းမြိုးရှင်ကပေးစေ ။မြိုးရှင်သည်ထိုကျွန်ကိုဆခင်အ
လုပ်ပျက်ဘောင်မချုပ်မထားသာခြေ။ ကျွန်ဖွန်းမသိချေးသောမြိုးမှာထို
ကျွန်သေလျှင်တဝက်။မြိုးရှင်သို့ကျွန်သခင်ကဆပ်စေ။ ။မြိုးချေး
သည်ကာလ၊ကျွန်ဖွန်းမသိ၊မြိုးချေးပေးသည်နောက်မှ၊ကျွန်ဆိုသည်အ

deducted, and the balance of the debt be paid. If the price of the body of the deceased be more than the amount of the debt, let the difference be paid to his parents, and let the creditor bear the funeral expenses. Why is this?—because he sent the person he had confined where he ought not to have sent him. In case he shall go of his own accord, and a snake or tiger bite him, and he die, the creditor is not in fault; let it be considered the fate of the deceased, and let the debt be paid, principal and interest. If the creditor shall order the children of the debtor he has confined to shave their heads, he shall have no right to enforce the order; if he does, let him be fined thirty tickals of silver. If this equals the amount of the debt, let it be considered as paid. If there be a balance, let it be paid. If the amount of the debt be the smaller sum, let the creditor pay the difference. No debtor who is confined shall be set to work; if he be so, and does work, there shall be a monthly deduction of one and a half tickals for his labor. If he works of his own accord, without being ordered, there shall be no deduction from the amount of his debt; let it be considered as done by way of return for the food given by the creditor; and he shall make no demand for subsistence; let the debtor be free of that. Thus the recluse called Menoo said.

61*st*. *The law when a debtor, confined by his creditor, shall hang himself, or put an end to his life by throwing himself from a bank.*

Oh excellent king! when a debtor is confined in his creditor's house, and shall die by hanging himself, let neither the debtor nor creditor be held in fault. Why is this?—because there is the fault of dying in the house of another, and the fault of having another die in the house. If the debtor shall hang himself out of the house, or shall put an end to his life by throwing himself down a steep bank, into a pit, or down a ravine, let the creditor pay, or lose, one half of the price of his body. He shall not say, "did I send him!" Why is this?—because he confined him.

62*d*. *The law when a slave borrows money from one who knows him to be so, or one who does not.*

Oh excellent king! there are two cases when a person knows another to be a slave and lends him money, if he abscond, let the creditor follow him and hand him over to his master; if he cannot do so, let him lose the money lent, and pay the price of his body to the master. He shall not confine the slave to the detriment of his master's work. When money is lent to a slave who is not known to be so, if he die, the master shall pay one half the amount to the creditor. If at the time of lending the money the lender did not know the borrower to be a slave, but he af-

တိုင်း။ကျွန်မှန်းမည်း။မသိသည်လည်း။မှန်မည်ဖြစ်လျှင်၊ အရင်းတိုင်းကျွန်
သခင်ကမြေ။ရှင်သို့ဆပ်စေ။

၆၃ ။သခင်နှင့်ကျွန်အတူချေး။ပြီ။တပါ။။

မြတ်သောမင်းကြီ။သခင်နှင့်ကျွန်အတူချေ။သော။ပြီ။စကာ။မှာစာ၀ရင်။
တချက်တည်း။ကျွန်အရှင်ပါသော်လည်း။ ထိုကျွန်သည်ကိုယ်ထိ။ပေ။ရ၍
ပြေ။နေရာ။ပြီ။ရှင်ကမတောင်။သာ၍ပြေ၊ သခင်ကိုသာတောင်။စေ။အသယ်
ကြောင့်နည်း။ဟူမူကာ။။ ကျွန်နှင့်သခင်ဖြစ်၍သာစာရင်း ပါ၍ပြေသည်ဖြစ်
သောကြောင့်တည်း။

တနည်းကာ။ကျွန်မဖြစ်ခဏ် ချေ။ထူစာ။သည်ကြီ။ကို။ ထိ်ပြီ။စာ။သည်
ကျွန်ဖြစ်ချ။ ပြီ။ရှင်ကတောင်။သော်ကိုင်သော်၊ တောင်။ကိုင်ချုပ်ပိုင်စေ။
ကျွန်ကိုရလိုသော်။ထိ်ပြီ။ကိုဆပ်စေသတည်း။ ။ထိုကြောင့်ကျွန်ဝယ်
ကာလသုကျွေ။သုပြီ။အရှင်သူကြီ။ဟောင်း မပေါ်မမှ၍ရကျွန်ဝယ်စာရင်။ခံ
ဝံထာ။ရ၍ပြေသတည်း။

၆၄ ။ပြီ။ဆပ်သောခါ၀ဘတူပါသူဆပ်ရာမဆပ်ရာတပါ။။

မြတ်သောမင်းကြီ။ ပြီ။ဆပ်ခါ၀ဘတူပါသောသူဆပ်ရာမဆပ်ရာသော
စကာ။နှစ်ပါ။တည်း။ ။ပြီ။ဆပ်သောခါ၀ဘတူပါထေ၏။ဘ၀င်ဘကျွန်
စာထာ။ရာအသိအကြာ။စာ၀င်လေ၍ထိုင်ရွှေကို။နေ့ရက်မြို့နိ။၍ပေ။မည်နေ့
မတိုင်မချောက်ခ်ိ ပြီ။စာ။သေသော် ကျွန်ထက်၀က်ကိုပါသူဆပ် စေ။ ပြေ
သော်ပါသူကအလုံ။ဆပ်စေ။ပြေ။သူကိုဆပ်ရသူကရှာ၍တောင်။စေ။

တနည်တုံ့ပြို့နိ။ချက်သည်နေ့လနှစ်ဘလွန်အရှည်ဘကြာထိုချုပ်သည်
နေ့ရက်နှစ်ကခါ ထည်ခါကြွ။။ ပြီ။စာ။သေဖျောက်မူ။ အထက်ပါသူဖြစ်
သည်တောင်။သော်မရရာ။ အဘယ်ကြောင့်နည်း။ဟူမူကာ။။ စာချုပ်က
လည်း။အခံအ၀ံမပါ။လနှစ်လွန်ခြေသောကြောင့်တည်း။ ၅ကာ။သူမိပ်ကို
ဟူသတည်း။ ။ဘိုးဆွာ။မိဘပေါက်ဇော်သာ။ဘို့။ပြေ။တစုံတယောက်
ဖြစ်ကာ။ထိ်ပြီ။စာ။သေဖျောက်သော်လည်း။ကျွင်။သမ္ဘကိုအကုံ့ဆပ်ရ၏ခြေ။

၆၅ သခင်မှာအမ္ပေခံသာ။ဘို့။မမှ၍ကျွန်ရှိရာတွင်။ ကျွန်နှင့်ဘရှင်ပြီ။ ချေ။တပါ။။

မြတ်သောမင်းကြီ။သခင်မှာသာ။ဘို့။ဘမ္ပေခံအမ္ပေသက်မမှ၍စေ။ ကျွန်
ရှိရာတွင်ကျွန် သခင်ပြီ။ချေ။သော် စကာ။မှာ။ အကြင်ကျွန်ဘရှင်တို့ဘတူ
လုပ်ဆောင်စာ။နေ့ကြရာ။သုပြီ။ကိုဘတူချေ။ယူကြ၍။သခင်သေ၏ထို

terwards turn out to be really the slave of one claiming him, if the lender did really not know he was a slave, let the master pay the debt, principal and interest.

63d. The law when master and slave contract debts conjointly.

Oh excellent king! when a master and slave together borrow money, if the names of both are included in the bond, the creditor shall not demand the money of the slave, if he has been redeemed, but only from the master. Why is this?—because it was only from being a slave that his name was originally inserted in the bond.

In another case; if the money was borrowed before he became a slave, and the creditor demands the money whilst he is a slave, and arrests and confines him, let him have a right to do so. If the master wishes to recover his slave, let him pay the debt; for this reason—when a slave is bought, that his old debts may not come against the buyer, he ought to enter a security in the slave bond.

64th. The law when a person accompanying another to pay a debt, shall, or shall not, pay any balance left.

Oh excellent king! the law whether a person accompanying another at the time of paying a debt, shall pay or not, is: A person accompanying another to pay a debt, and becoming witness to any written agreement regarding the payment of any balance left, if the debtor shall die before the day fixed for the payment of the balance, shall pay one half thereof; if the debtor abscond, let him pay the whole, and having found the debtor he may sue him for the amount.

In another case; if the day of payment has been passed for a year, and the debtor shall die or abscond, the money shall not be demanded of him. Why is this?—because he is not in the bond as a security, and the time of payment is passed by a year. This is said of a person not related to the borrower; if the grandfather or grandmother, the parent, child, grandchild, sister, or father, let them pay the whole balance due.

65th. The law when the master has no children, or heirs, and goes with his slave to borrow money.

Oh excellent king! when a master who has no heirs shall, whilst he has a domestic slave with him, borrow money, the law is this: If any master and his slave, whilst acting and working together, have incurred a debt, and the master shall die, let the slave who has got the good and bad (inherited the debts and assets) of his master, pay principal and interest. If there be not

အောင်ဌေးကောင်းဥစ္စာကိုရ၍ရင်းပွားဆပ်စေ၊ ပေးကမ်းရန်ဥစ္စာတည်မ
ရှိသော်၊ ထိုကျွန်ကိုယ်တိုးနှင့်ဆပ်၍ပြေစေ။

၆၆ ။မုတ်ဆိုးဘိုမချေးမြေတပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး၊ မုတ်ဆိုးဘိုမတို့သည်၊ ထင်မယားဖြစ်ကြ၍ကွာ
ကြမည်ရှေးမသင့်မနှိုက်မြေကိုထင်ဖြစ်သည်မယားဖြစ်သည်ဟု၊ မြေရှင်
ကိုမတောင်းသာခြေ၊ ယူရင်းသူကိုသာတောင်းစေ။

၆၇ ။မြေလွှဲစကားနှစ်ပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး၊ မြေလွှဲစကားကားနှစ်ပါးတည်း။ နှစ်ပါးဟူသော်
ကား။ငမြေမည်သူမှာရှိလေသည်၊ မင်းဥစ္စာကိုပေါ်ကလည်းပေးရန်ရှိသည်
ထိုမှာတောင်း၍ယူလေ။ ငမြေမည်သူမှာ ရှိလေသည်တောင်း၍ ယူခဲ့ပါ။
မျက်နှာမည်ဆိုသောစကားနှင့်၊ ပေးသူမသိမကြားတောင်းခြေသော်၊ မ
ပေးနေကားနရခြေ၏။ ။ထိုသို့ကားမဟုတ်တုံ၊သုံးဦးမျက်နှာညီတွင
လွှဲအပ်ဆိုမည်၊ ဥစ္စာပေးသင့်သသူကမည်းမဆို၊ ထိတ်တဆိပ်နေခြေ
သော်၊ငါပေးမည်မဆိုတကားမဟူသာခြေပေးစေ။ ။မြေရှင်ကသည်
သူမှာတောင်းမြက်နှာညီသုံးဦးလျှ၍ရှိခြေကမြစားမှာမတောင်းသာ။

၆၈ ။မြေတောင်းမင်းစေမျိုးငါးပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး၊ မြေတောင်းမင်းစေမျိုးငါးပါးဟူသော်ကား၊ မြ
စားရှင်သားသွီးမြေးတို့ကိုးတောင်းခြေစေချင်းတပါး။ ။မြေရှင်ကျွန်
ကိုတောင်းခြေစေချင်းတပါး။ ။မြစားအမှုလုပ်ကိုတောင်းခြေစေချင်း
တပါး။ ။အရှင်မိုးမင်းတို့ကိုပန်ကြားလျှောက်ထားရ၍တောင်းစေချင်း
တပါး။ ။ထိုထိုကဆင့်ရ၍တောင်းစေချင်းတပါး။ ။ထိုသူတို့သည်
မြစားတို့သို့နံနက်အခါ၊လျှောကားရင်းကနေ၍တောင်းရာ၏။ အိမ်ထက်သို့
တက်၍မ၊ထာင်းရာ။ မိုးပေါ်ချုပ်နေဝင်အခါမတောင်းရာ။ မြစား၊ကအိမ်
သို့တက်၍ တောင်းပါ၏ဟု မှတောင်းရာသည်။ မြတောင်း မင်းစေတို့ခေါ်ကလ
ကိုနက် ခွဲကိုင်၍ တောင်းသော်။ အိမ် ထက်သို့ တက်ပါ မဆိုဘဲ တက်
ထောင်းခြေသော်၊ ညည်းအခါမှတောင်းခြေသော်၊ မြစားအရေးပြုလျှင်
တောင်းသူမင်းဖါ၏ခံ်စေ။ ။မြစား၊လျှောကားထက်သုံးကိုမြတောင်း
တို့ခေါ်ခွဲနှင့်ခုပ်သော်၊ခွစ်သော်၊မြစားအိမ်ထက်ကျက်ဥမ်ကို၊ မြတောင်
တို့ခွဲသော်၊ မြစားအိမ်ထက်ကျက်ဥ၄ကဉ်ဥ၊ ပြုတ်ချင်းအခြေနှစ်ချောင်းထ
ခြေလေးချောင်း၊ အခြေမရှိကိရိယာနှင့်တို့ကိုသတ်၍၊ မြစားအိမ်ထက်ချက်
ပြုတ်စားချင်းခြေသည်းလက်သည်းထိုးခွင်း။ ဥကျောင်းဆေးလျှောခွင်း၊

property to the amount of the debt, let him discharge it with the price of his body.

66th. *The law when a widow, or widower, shall borrow money.*

Oh excellent king! when a widow and widower shall separate, after having been married, debts contracted before they were married shall not be demanded by the creditor on the ground of their being husband and wife. Let him only make his demand on the party by whom they were contracted.

67th. *The two laws regarding the transfer of debts.*

Oh excellent king! regarding the transfer of debts there are two laws. (One shall say,) such a one owes to me, and I am indebted to you—do you demand the money from him, and take (your due,)—or, such a one is indebted to me, demand and bring the money to me. If this be said in the absence of the debtor, and he does not know or has not heard of the transfer, if when the demand is made he shall refuse to pay, let him have the right to do so; but if this be not the case, if the transfer has been made when all three were present, and the debtor made no objection, but remained silent, he shall not afterwards say he made no engagement to pay; let him pay the amount. If the creditor shall make the transfer in this way all three present, he shall not himself afterwards demand the amount of the debt from the original debtor.

68th. *The five people who may be sent by the chief or judge to demand payment of money due.*

Oh excellent king! the five people who may be sent to demand payment of a debt (are) the children or grand children of the creditor, the slave or servant of the same, a person for sending of whom leave is obtained from the governor, or a person sent immediately by him—these people may go in the morning to the foot of the steps of the debtor's house and demand payment. They shall not go into the house to make the demand, nor in the dusk, or after sun-set. If the debtor shall request them to come in and make their demand, they may do so. If a peon, or messenger of the chief, shall demand payment of a debt, with a sword, spear, or other weapon in his hand, and without invitation from the debtor shall go up into the house, or if he demand payment at night, should the debtor sue him, let him be punished criminally. If one demanding a debt shall cut or scratch the steps or banisters of the house of the debtor with a sword, or break an egg, or kill an animal with two legs or four, or without any legs at all, and cook and eat it in the house of the debtor; if they cut the nails of their fingers or toes, wash

မြစားအိမ်ထက်ကြင်ကြီးကြင်ငယ်သွားချင်း၊ မြစားအိမ်ထက်၊ မြတောင်း တို့ကာမရာကအလျောက်ရှက်ချင်း၊ အမှုမျိုးတို့ကိုပြုခြေလျှင်ထိုပြုကျင့်သ သူတို့က၊ တကိုယ်အပြစ်ငွေအကျပ်သုံးဆယ်ကျ၊ မြစား သို့လျှော်စေ၊ မြစာ ဆယ်စုရင်းပွား မှာလည်းဆယ်စေ၊ မြှင်မင်းစေပါ၊ ပြုကျင့်သမျှသူတို့အ ပြစ်တည်း၊ ထိုမင်းစေပါ၊ တို့ထွင်း မြှင်သား ဘွဲ့နှင့်မြှင်တို့ပြုသည် ကျွန်အမှုမှာ ငါမသိ၊ သည်ခဲ့သို့ကျင့်လေ၊ ငါမမှာမဆိုမဟူသာခြေ၊ ထိုအ ပြစ်ကိုမြှင်ခံစေ၊ ၊ထိုဓာတပါ၊ ကျွင်းသောမင်းစောသုံ၊ ဦးမှာမင်းစေ ဒါ၏သာပြစ်ခြေသည်၊ မြှင်ဝန်ကွတ်စေ၊ မြစား ကိုမြှင်မြတောင်းမင်း စေတို့ထွေရာမတောင်းမကိုင်သာခြေ၊ တောင်းကိုင်ခြေသော်တောင်းမိသည် ဝန်အမျိုး၊ အလိုက်ခါသာလဘတ်ချောင်းငွေဘလားတကျပ်ထုတ်၊ မျိုးနှင့် စာနိုရာကတော့ စေ၊ ကိုင်ငင်ရ၍ မစုတ်မပြတ်သော်ရှေတကျပ်ပူ ဇော်ကတော့ စေ၊ ရှေမရုတတ်သော်ငွေအကျပ်တဆယ်ပူ ဇော်ကတော့ စေ၊

၆၉ ၊ မြိမတောင်းရာအရပ်ခုနှစ်ပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး၊ မတောင်းရာသောအရပ်ခုနှစ်ပါး ရှိသတည်း၊ ခု နှစ်ပါး ဟူသည်ကား၊ ဘေးမဲ့ရာနှစ်ကျေးရေသွန်းသဘင်အခါတပါး၊ ၊ အောင်ပွဲစစ်သဘင်ရှိသောအခါတပါး၊ ၊ရောဂါသိသေကခံသွန်းသော အခါတပါး၊ ၊နက္ခတ်သဘင်ကြီးမူသောအခါတပါး၊ ၊မထာ ပိနဲသဘင်တပါး၊ ၊မင်းနေ့ရှေ့ဖြူတော်ကြီးသန္ဓေးတော်မူသောအခါ တပါး၊ ၊ဖြစားတရားနာသောအခါတပါး၊ ၊ဖြစားသည်း ထံစွာနာ၍ဘိမ်နတ်ပသည်အခါတပါး၊ ၊ဤခုနှစ်ပါးသောအရပ် အခါတို့ကိုဆိုသတည်း၊ ၊နှစ်ဦးသဘင်၊ စစ်ပွဲရှိသောခါ၊ ရောဂါ ဘိ သေကခံသောအခါ၊ နက္ခတ်သဘင်အခါ၊ ရှေ့ဖြူတော်ကြီးသန္ဓေးသောအခါ၊ ဤငါးရပ်မှာ မြိရင်းပွား နည်းများ မဆိုတောင်းသော်၊ ကိုင်သော်ဆုံ၊ စေ ဖြိနည်း၍ အပြစ်လွန်သည်၊ မြိလွန်၍ အပြစ်နည်း မဆိုသာ၊ အဘယ် ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ မင်းလာ်ကြီးထူတို့ဝယ်မစောက်မပြန်၊ အစည်မင်း ကျင့်ပြည်တံထွာကမ္ဘာမင်းဆက် ဥဒါ၏ ဖြစ်သောကြောင့်တည်း၊ ၊ ဖြစားတရား နာရာတောင်း ခြေသော်၊ တောင်းသူကိုမင်းဓါ၏ တရာပ်၊ ကိုင်းခြေသော်မင်းဓါ၏တထောင်ဆပ်စေ၊ ၊မင်းဓါ၏ မခံ့ဝ်ခ်ိုသော်

their heads, make water or go to stool, or have connection with a woman in the debtor's house, let each offender pay a fine of thirty tickals of silver to the debtor, and let them also pay the debt, principal and interest. Of these five messengers of the creditor, the king's messengers, are responsible for their own acts. But if the children or slave of the creditor be sent, he shall not say he knows nothing about it, that he gave them no orders to act in that manner; let him be responsible for their acts. The remaining three messengers shall be responsible for their own acts; let the creditor have no responsibility on their account. Neither the creditor, nor his messengers, shall demand or arrest for their debt whenever they see the debtor. If they do so, let them make an offering of fine cotton cloth, a package of tea, or a silver cup of one tickal's weight, according to the rank of the debtor. If they lay hands on and drag him off, though he be not hurt, let them make him an offering of one tickal of gold; if they have no gold, let them pay ten tickals of silver.

69th. The seven places where payment of a debt may not be demanded.

Oh excellent king! there are seven places, or times, where a debt may not be demanded; places which have been made a sanctuary by the king, in which the life of no animal shall be taken—at the new year's festival—at the time of a triumph, or victory—at the time of the king's taking the oath when Bethe-ka is poured ever him—at the time of the great festival of the stars—at the festival of Maha Ping-nay—at the time when people are being killed to be buried at the corners of the city the king lives in—at the time the debtor is listening to the instructions of the priest—at the time when he is very ill and offerings are being made to the Nats of the house,—these are the seven times and places (when a debt shall not be demanded.) If the debt be arrested for, or merely payment demanded, in any of the five following cases—at the new year's festival—when the army is on its way to war—when the king is receiving Bethik—at the festival of the stars—or at the time people are being killed to be buried at the corners of the royal city,—be the amount large or small, the claim to both principal and interest shall be lost. Nothing shall be said of the sum being small, and the offence great, or of the sum being large and the offence small. Why is this?—because amongst men these are the great and excellent rites; it has been the custom of all kings that there shall be no infringement of them. This is a tradition from the past kings of the world. If the debt is demanded when the debtor is listening to the instruction of the priest, let the person making the demand be punished with one hundred stripes; if he arrest him, let him be punished with one thousand stripes. If he will not

တောင်းသည်အပြစ်ငွေဘဆယ်ငါးကျပ်၊ ကိုင်သည်အပြစ်ငွေအကျပ်သုံး
ဆယ်လျှော်စေ၊ မြိုရင်းပွားကိုပေးစေ၊ မြီစားသည်းထံစွာ နာဖျားချိတ်ခဲ
နတ်သွေးဆင်ခံချ ထောင်းခြေသော်၊ အပြစ်ငွေတဆယ်ငါး ကျပ်ကိုင်ခြေ
သော်၊အကျပ်သုံးဆယ်လျှော်စေ၊မြိုရင်းပွားကိုမြီစားသူဆယ်စေ၊ ။
ထိုသို့ကိုင်ချာသေခြေသော်သုထက်တဆယ်လျှော်စေ၊ ။ဟနာသည်း
ထံသော်၊ သုထက်တဝတ်လျှော်စေ၊ မြီမှာထည်းထိုအပြစ်တွင်မြိုရင်းပွား
ချစေ၊ ဆိုခဲ့ပြီးသမျှအကြောင်းကိုမြိုရှင်သိလျှက်စေ၍ထိုးနှိုးရက်မင်း
စေတို့ကောင်းကိုင်ရသည်မှီလျှင်စေသူတစုပြိုသူနှစ်စုခံစေ၊ ။မြိုရှင်
သားသွီးကျေးကျွန်တို့ပြုသည်အပြစ်ရှာ၊ မြိုရှင်သာခံစေ၊ မြိုရှင်ထိုနှိုးထို
ရက်ကိုကောင်းပါကိုင်ဝါ မခေမဆိုကထည်းအပြစ် တွက်သမျှကိုလွန်သ
သူခံစေ၊မြိုရှင်လွတ်စေ၊

၇၀ ။မြီစားကိုသင်းပြိုယ်သူဆယ်ရာမဆယ်ရာနှစ်ပါး။

မြီစားကိုသင်းပြိုယ်သူဆယ်ရာမဆယ်ရာနှစ်ပါးဟူသည်ထား၊ ရဟန်း
သူတော်ပုံကျွေး၊ သူကြီးမြေတိုင်ပြည်ဗိုး၊အရပ်အရပ်ခေါင်းပြုသူအကြီးတ
ယောက်ယောတ်ဖြစ်စေ၊အရပ်သားတို့နှင့်ဇုတ်ကြည်သင်းကျိုယ်သော်၊မြို
ရှင်ခစ္စရရာကင်းလွတ်စေ၊ ထိုသို့မဟုတ်ကုံးလွေးသောတတ်တို့ ဆင်းပြိုယ်
ခြေသော်၊အရင်းထက်ဝက်ဆယ်စေ၊ သူငယ်ချင်းသင်းပြိုယ်သော်၊ အရင်း
ကိုသုံးနှုစ်၍တစုဆယ်စေ၊ ဆိုးဘွားအဖိုးမိတ်ကြီး၊မိထွေး၊ဆထွေး သေသူ
ပေါက်ဇော်သင်းပြိုယ်သော်၊ အရင်းဆယ်စေ၊ သေသူမယားထင်သားသွီး
မြေးတို့ပြစ်လျှင်၊ ရင်းပွားကိုဆယ်ဝေဟု မနှုမည်သောရှင်ရသော့ဆိုတော်
ရှုဏ်း

မြတ်သောမင်းကြီး အမွေခံမိဘပေါက်ဇော် သားမြေးတို့မှာဆယ်သင့်
ပြီဖန်ပြီးလွေးသောက်သူငယ်ချင်းတို့ချစ်သနှာ၍သင်းပြိုတ်ရာ၊ဏဘယ
ကြောင့် အစု ဏဆဆယ်ရလေသနည်းဟူမူကား၊ ရှေးကမ္ဘာကမြီစားသေ
သည်းအမျိုးမပေါ်ထိုမြီစားသေသူကိုမည်သူသင်းပြိုတ်မှန်းမသိ၊ တစပြင်
တွင်း ဏကောင်ကိုပြစ်ထား ရာရေကိုးမြို၏ဗိုဃ်းရွှာ၌ရေတင်သည်ကို
တွင်ရေကိုခရိုသွားသူ ရေတတ်၍သောက်မိသည်၊ မြိုရှင်ရွှဲလေသည်ဆယ်

suffer the punishment, let him pay fifteen tickals of silver; or for the arrest thirty tickals; and let him pay the debt, principal and interest. If the demand be made when the debtor is extremely ill, and offerings are being made to the Nats of the house, let the person making the demand be fined fifteen tickals of silver; and if he has laid hands on him, let him be fined thirty, and let the debtor pay the debt. If he die from, or at the time of, the arrest, let him pay the price of ten men. If his illness be increased by the arrest, let the offender halve the amount; let it be deducted from the amount of the debt. In all that has been said, if the creditor was acquainted with the facts and sent the messenger, and if it be found that on the same day be made the demand, or laid hands on the debtor, let the creditor pay one third and the messenger two. If the acts be done by the children or slaves of the creditor, let him bear the whole blame. If the creditor does not give orders to make the demand on a particular day, let the offender pay the whole; let the creditor be held free of fault.

70th. The cases in which the person who pays the funeral expenses of a deceased debtor shall, or shall not, pay his debts.

Regarding the cases where a person shall, or shall not, pay the debts, who has paid the funeral expenses. If a rahan, a respectable man, a brahmin, a thookhee, a land measurer, the governor, the head of the district, or any man in authority or held in respect, shall, in conjunction with the neighbours, perform the funeral rites, the creditor shall demand the amount of their debts of him, let him be half free; but if his Thooay-thouk (fellow servant to the king, or to a great chief,) shall bury him, let him pay one half of the principal of his debts. If a friend shall bury him, let him pay one third of the principal sum. If his grandmother, grandfather, aunt by the father's side, aunt by the mother's side, uncle, or brothers and sisters, shall bury him, let them pay the principal. If it be the wife, husband, children, or grand children of the deceased, let them pay principal and interest. Thus the sage recluse called Menoo said.

Oh excellent king! when it is clear that the heirs, parents, brothers' or sisters' children, or grand children of the deceased should pay his debts, how is it that the Thooay-thouk, or private friend, who may from affection perform the funeral rites, shall pay the debts? It is this. In a former world a debtor died—his family was not known, nor was it known who performed his funeral rites. Near where the body was thrown in the burying ground there was a water chatty, in which from the rain some water had collected. A traveller being thirsty happened to

သင့်မဆယ်သင့်ဗာဂ္ဂ၊ သိမင်းကြီးသွေ့ရောက်သည် မင်းကြီးက မိဖုရားသို့ အယ်သည်။ မိဘုရားကဆရာရသော့ကိုမေးသည်။ ရှင်ရသော့ကဘုရားရေ ဆွတ်ဆေးရန်ထားသောအိုးဖြစ်သည်။ ချင့်မသောက် ထန်သောက်ခြေ သည်ရေအချားရှိ၏တကား။ အမျိုးအဝင်အထက်ဖြစ်ခြေသည်။ ဖြိုရှင်ရွှဲမိ သည်။ ရေသောက်သောသူကိုစစ်လျှင်။ ထိုသေသူ၏အရေပ်အဆင်းမကျက် သေးဖြစ်ချင်းကြောင့်သိ၍သူငယ်ချင်းဖြစ်ကြောင်းကိုဆိုလေသည်။ သူငယ် ချင်း၀တ်မလွတ်ဖြစ်ရန်ရေသောက်သူဆယ်ဝေ။ မိဖုရားကိုရှင်ရသော့ဆိုသ တည်း။ ။ထိုကြောင့်တစ်ဖြင်လုပ်တိုင်း၌။ ရေအိုးဘူးတကောင်းရွက်စ သည်ကိုမခွဲ။ မဇောက်မထားရာကမ္ဘာဥ၀ါ၏။ ။ တနည်းတုံ့သု ဖြိုစား။ သုကျွန်ဖုန်းမသိ၍။ ရဟန်းပြိုမခြောက်။ ထိုဥပစ္ဈယ်ဆရာတို့ကား။ ထို ဖြိုထိုးကျွေးကို ဆယ်ရခြေသည်။ ၀မ္ဘလောကရာ၀ဝတ် သုံးပါးမှီခြေသည် ဟု။ မနှမည်သောရှင်ရသော့ဆိုတော်မူ၏။

၇၁ လင်ကြီးကပါဖြီ။ မယားကြီးကပါဖြီကို။ မယားငယ်လင်ငယ်ဆယ် ရာမဆယ်ရာဖြီနှစ်ပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး။ လင်ကြီးပါသောဖြီ။ မယားကြီးကပါသောဖြီကို မ ယားငယ်လင်ငယ်တို့ဆယ်ရာမဆယ်ရာသောဖြီစကားနှစ်ရပ်မှာ။ အကြင် ယောက်ျားသည်မယားကြီးသေ၍။ နောက်မယားနေ၏။ ထိုမယားလက် ထက်တွင်သေခဲ့ဘုံ။ မယားကြီးလက်ထက် တင်သောပါဖြီကို နောက်နေ။ မယားငယ်မဆယ်ဆုံ။ အထက်မယားကြီးသားသွေး။ အမွေခံတို့သာဆယ်ဝေ။ ။ ။ အကြင်မိမွတုံ့သော်လည်း။ လင်ကြီးသေ၍လင်ငယ်နေ၏။ နောက် နေလင်ငယ်လက်ထက်တွင်သေခဲ့ဘုံ။ လင်ကြီးလက်ထက်ကတင်သောဖြီ ကိုလင်ငယ်မဆယ်အပ်။ လင်ကြီးသားသွေး အမွေခံတို့သာ ဆယ် ဝေဟူသ တည်း။

တနည်တုံ့ထိုခဲ့သို့လင်နှင့်မယားကွဲပျားခ၍ဆိုခဲ့ပြီးသည်အတိုင်းနေကြ ရာ။ မယားကြီးလင်ကြီးသားသွေ့။ မပါမရှိအထက်မယားကြီး ဥစ္စာလင်သို့ ပါမည်။ လင်ကြီးဥစ္စာမယားသို့ပါမည်ဖြစ်ကား။ ထိုသေသူဥစ္စာကိုနောက်နေ လင်နောက်နေမယားတို့။ လင်သေမယားစား။ မယားသေလင်စား။ စား ထိုက်သည်ကိုထောက်၍။ ကောင်ဥစ္စာမရှိလျှင်။ ဆိုပြီမှာလေစုတစု။ ထို လင်ထိုမယားတို့ဆယ်ဝေ။ ဤကားပေးမည်ပ်မခံဘူးသည်ကိုဆိုသတည်း။ ပေးမည်ပ်ခံတောင်းပန်ဘူး။ ခြေသော်။ အရင်းကိုပေးစေထုမနှမည်သောရှင် ရသော့ဆိုတော်မူ၏။

drink of the water. The creditor sued the traveller; they came before the king of Benares to decide whether he should or should not pay. The king handed the case over to the queen, and she consulted the teacher, the recluse, who said, "it is a chatty placed for the purpose of washing the bones; the traveller has drank what he ought not to have drank; there was other water to be had; he has become one of the family (of deceased.) In examining the person sued, the man who drank the water, he said, as the dead man's features were not destroyed, he knew him to be a friend. So the recluse said to the queen that he was liable to the obligations of a friend, and should pay—for this reason, that no chatty, gourd, small cup, shell, or other vessel, shall be left unbroken in the burying ground, is a tradition from the beginning of the world. In another case; if a person, not knowing another to be a debtor or a slave, shall make him a priest, let the (oupet-tsay) head priest and the priest who officiated, pay the debts. This is according to the sacred law, the law of the world, and the orders of princes. This the recluse called Menoo said.

71*st*. *Two kinds of debt incurred by a first husband or wife, whether the second wife or husband shall, or shall not pay.*

Oh excellent king! the law whether second husband or wife shall, or shall not, pay the debts incurred by first wife or husband, is the same in both instances. If a man's first wife takes a second husband and dies, during her life time it is not proper that the second should pay debts contracted during the life time of the first; let the children and wife of the first only pay them. And if a woman, on the death of her first husband, takes a second and dies whilst cohabiting with him, debts incurred during the life of the first husband shall not be paid by the second; let the heirs and children of the first husband only pay them.

In another case; if a husband or wife be situated as above, and the first wife or husband has left no children, and the surviving husband or wife has got the property of the deceased wife or husband, this they inherit by right. If there be no property left, let them pay one fourth of the debt; that is, when there was no engagement on their part to pay. If they have promised to pay, or begged delay, let them pay the principal. This the sage recluse called Menoo said.

၇၂ ။လရှေးယူမြိတပါး။

မြတသောမင်းကြီး။လရှေးယူသောမြိစကား၊ ခုနှစ်လတကြိမ်၊အ
ညနှိုးရှေးပါမည်၊တပ်ရှိင်သောခါ၌၊ အရင်းနှင့်အဝှား၊ကိုပေးမည်ယူစား
ကြသည်၊ မြိုကို ခုနှစ်လရောက်လျှင် တကြိမ်တကြိမ်အညနှိုးဆိုရင်းစကား
အတိုင်းပြေ၍၊ငွေရင်းအတိုးအဘိုးမှိုလျှင်ပြေစေ၊ ဆိုတိုင်းမပေးရခြေ၊အ
မှတ်မဲ့လရှိတိုင်းနှလုံးတူကြရာ၊ နှစ်ဦးသား၊ပေးယူကြ၍အတိုးနှစ်ဆသုံး
ဆရောက်လျှင်နောက်ကိုမတောင်းရာပြီ၊ပြန်၍လည်း၊မပေးရာပြီ၊တူသော
သဘောရှိကြသောသူတော်တို့တည်း။ အဘယ်ကြောင့်နည်း၊ဟူမူကား၊ဘု
ရား၊ရှင်အဆုရုတို့အမိန့်တော်ပညတ်ကဲ့သို့မြိစား၊မြှောင်နှစ်ဦး၊မဆက်မပိုင်
ကြလျှင်၊ မပညတ်သောအရေးကဲ့သို့တည်း။နှစ်ဦးသား၊ဆက်ပိုင်ကြလျှင်၊
ပညတ်တော်မူပြီအာပတ်ကဲ့သို့ကျွေ့ငွေကျေးမှိုတတိုး၊စပါး၊ပြောင်း၊ပဲနှမ်ဝါ
လေးသီးရောက်လျှင်၊ပြေစေဟုမနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၇၃ မြိတက်ရာလေးပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး၊ကျွေ့ငွေကြေးမှိုး၊စပါး၊ပြောင်း၊ပဲနှမ်ဝါ၊ရှေးယူကြသည်
တွင်အမှိုးအား၊ဖြင့်တက်ရာသောအတိုး၊လေးပါး၊တည်း။ ။လေးပါး
ဟူသော်ကား၊သူဆင်း၊ရဲ့လမိုင်မှိုး၊လည်း၊တပါး။ ။မင်း၊ထောင်မင်း
မှိုး၊တပါး။ ။သူဌေး၊သူကြွယ်မှိုး၊တပါး။ ။ကုံသွယ်မှိုး၊တပါး
။ ။ထိုလေးပါး၊တို့ယူသောမြိအရင်းကိုအစုတရာစု၍၊သူဆင်း၊ရဲ့မှာ
တစုတလျှင်တက်စေ။ ။မင်း၊ပေါင်မင်း၊လက်မင်း၊သား၊မင်းမှိုး၊မှာ
ငှင်မြိရင်းအစုတရာတွင်တလကိုနှစ်စုတက်စေ။ ။သူဌေး၊သူကြွယ်
မှိုး၊မှာ၊ငှင်မြိရင်းအစုတရာ၊တွင်တလသော်လေး၊စုတက်စေ။ ။ကုံ
သည်မှိုး၊မှာ၊ငှင်မြိရင်း၊အတူတရာတွင်တလကိုငါး၊စုတက်စေ။ ။
ဆိုခဲ့ပြီ၊သောအတက်နှင့်အညီ၊ဥစ္စာမှိုး၊ကိုစကား၊ရင်း၊အတိုင်း၊ပေး၊ကြယူ
ကြ၍ဆစ်ပိုင်ကြလျှင်၊ဥစ္စာမှိုး၊ရှိရာတဘိုး၊လေးသီး၊ရောက်ပြေစေ။ ။
သူဆင်း၊ရဲ့မှိုး၊မှာလယ်လုပ်မှိုး၊ဖြစ်တိုင်း၊ကိုမဆို၊ လမိုင်း၊ကိုထူသတည်း။
။ ။မင်း၊မှိုး၊ဟူရာ၌အရှင်ဗကရာဇ်သား၊တော်ညီတော်ကိုမယူသား
အပြစ်ဖြစ်သည်း၊ထိုမှကြွင်းသည်ကိုယူသတည်း။ ။သူဌေး၊သူကြွယ်
အမှိုး၊မှာ၊ မည်သည်အမှိုး၊မဆို၊ဥစ္စာဆက်ရှိသက်မဲ့ရတနာမှိုး၊ပြည့်စုံ၍
ရှုဘကာတို့ထက်ရတတ်သောသူကို၊သူဌေး၊သူကြွယ်ဟူသတည်း။

72d. Debts incurred and a promise made to pay in so many months.

Oh excellent king! as regards debts to be paid in so many months; if a debt incurred under an engagement to pay the interest every seven months, and the principal and balance of interest when the borrower is able, if the interest has been paid several times in seven monthly periods, till the amount paid has reached cent. per cent. on the principal sum borrowed, though interest may not have been paid for many years, the debtor shall not pay by the monthly periods as agreed on; cent. per cent. having been paid, the debt shall be held as paid in full. If without any comment or thought they have by mutual consent paid the interest for all the months elapsed, even if the interest has been paid to the amount of two or three hundred per cent., there shall be no farther demand, nor shall what has been paid be demanded back, if it be by mutual consent of respectable people. Why is this?—because it is like the orders of the succession of gods; if they have had no suit, and there is no decree, it is like a matter in which the gods have given no order. If they have had a suit, and were both present when the decree was given, it is like a matter in which the orders of the gods have been given. It is ordered, that when double has been paid on gold, silver, and all kinds of copper (metal,) and four fold on cholum, vetches, sesamum and cotton, the debt shall be considered as paid in full. Thus the recluse lord Menoo said.

73d. The four rates of interest.

Oh excellent king! in borrowing gold, silver, and the different kinds of metals, or paddy, cholum, corn, vetches, sesamum, or cotton, the four kinds of interest according to the class of the borrower, are as follows: With the poor class and the lamaings (agricultural slaves of the king,) the class of chiefs, the wealthy, and the mercantile class. Having divided the principal borrowed by these four classes into one hundred parts, let the poor class pay interest at the rate of one hundredth per month; let the chief pay two hundredths; the wealthy four hundredths; and the mercantile five hundredths. If money has been borrowed on an engagement in accordance with the above rates of interest, and the case be brought into court, according to the nature of the thing borrowed, let the debt be considered as paid in full when cent. per cent. (advance,) or four fold has been paid. All cultivators are not said to be of the poor class; the lamaings are noted. As regards the class of chiefs: the children and grand children of the monarch are not included; they are excellent; the remainder are included. The wealthy class are those who have much property, animate or inanimate, permanently, above what is usually possessed by people generally, let them be of

ကုံသွယ်ဟူရာ၌။ ဇာတိအားကုံသွယ်ဖြိုးမည်သည်အမျိုး မဟုတ်ကြီးမား သောကုံကြီး။ စေကြီးရင်းနှီး၍ရောင်းဝယ်သမျှသည် ကုံသွယ်မျိုးဟူသ တည်း။ ။ထိုသို့ကြွေးမြီကိုလည်းကောင်း၊အရောင်းအဝယ်အတိုး ကိုလည်းကောင်း၊အချေးအလှယ်ကိုလည်းကောင်း၊ဆပ်သောကြွေကြေး သံပတ္တမြား၊အကွင်း အချည်အထည် အလိပ် တို့ကိုမည်သည့် အမျိုးဆို၍ ပေးဆပ်လိမ့်မည်၊ ထိုအမျိုးဆိုတိုင်း၊ အမွေအရည်အသား မဟုတ်ပေမူ ကာလရှည်မဆိုသာ၊ အနှစ်တရား၊ကြာသော်လည်း၊ထိုအရင်းအတိုင်းအ ရေပ်အဆင်းမဟုတ်ရှိပေမူတုန့်ခေယူခေ၊ငါပေးသည်နှစ်လရှည်ပြီ မဆိုသာ ခြေ၊အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ချင့်ပေးဆပ်ရင်းအထည်အရည်အစ် မဟုတ်အဟောင်းတိုင်းရှိခြေသော ကြောင့်တည်း။ တနည်တဲ့ ထိုကြွေ ကျောက်သံပတ္တမြား၊အထည်အလိပ်အကွင်း၊အချည်များ ကိုဆပ်သူမသိမ မြင်အရေပ်ဟုက်အောင်ပြု၍ ဖျက်ခြေသော်၊ထိုအရှင်မသိ ဖျက်ဆီး၊သမျှကို ဖျက်ဆီး၊သူယူခေ၊မအပ်သာခြေ၊ ကွယ်ရာဖျက်ခြေသောကြောင့်တည်း။ မဖျက်ကျန်သည်များ၊ကိုအပ်ခေ၊ ယူခေ၍အစား၊မှန်အောင် ဆိုဂျက်ရင်း တိုင်းပေးပြန်ခေ၊ဟုမနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မှတ်။

၇၄ ။မြိတလင်းလှည့်တပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး။ မြိတလင်းလှည့်စကား၊မှာ၊ မြိုအများ အင်မတ် ဆွေးမျိုးညာတိမကယ်မရှိင်အဆွေညာတိမရှိဖြစ်လျှင်၊မြိစား၊ကအရှင်ကို လျှောက်ထား၍ အရှင်မင်း၊ဇကရာ၏ကမြိရှင်များ၊တို့အရင်းပေးခေ၊ချင့်အ ရှင်မင်း၊ဇကရာ၏ကချင့်ကိုအရင်းအနှီးပေး၍ ကုံစလယ်သဘော်ဘသွား၊ခေ ချင့်သုံးနှစ်တိုင်းမှ၊အရှင်မင်း၊ဇကရာ၏ကအရင်းအတိုင်းသိမ်ချင်း။ သင်ဟ ဝတ္ထု၂နှင့်ထောက်၍၊ ပြုနုရာသေး၏၊ထိုကဲ့သို့ပြုရန်ထိုမြိစား၌၊အတတ်ပ ညာမရှိ၊ ရွမ်ပကား၊ခွန်အား၊မရှိဖြစ်လျှင်၊ ပြည်ရှင်မင်းကမြိရှင်တစုတို့ကို ခေါ်၍ရဟန်ပုံကြွားတို့ရှေ့ ထိုမြိစား၊ကိုဝတ်ပြုဝတ်စေပြီး၊လျှင်၊ ရဟန်း၊သူ တော်တို့ပမိတ်ရွတ်စေ၍ ငါလည်း သင့်မယား သား၊ချိုး ယခုရှိသမျှအ သက်တွင်ဘေးမဲ့ပေးတော်မူသည်၊မင်း၊တို့မြိရှင်တစုလည်း၊ ချမ်သာပေး ကြမိန့်ဆို၍ခရူသင်းရေစင်၊ စည်ကား၊မှုတ်၍အနှမောဒနာပြုချင်သည်မြိတ လင်လှည်း၊မည်၏။ ထိုမြိစား၊တော်ဘုံ၍သူ့ဘေ့အရာရောက်သော်လည်း၊မ တောင်း၊ရပြီ၊ရတတ်၍ပေးသော်လည်း၊မယူသင့်ပြီ သံသရာသို့အကြောင် ရောက်လေပြီသည်။ ဤခဲ့သို့အရှင်၊အရာကိုအရှင်ဇကရာ၏မှတပါး။ ပြု ထိုက်ပြုဝိုင်သူမရှိ၊အရှင်သာပြုထိုက်သတည်း။

what family they may. The mercantile class are those, let them formerly have been what they may, who are in a large way of business in any article. If in paying a debt as above, paying for goods bought, or returning a borrowed article, gold, silver, copper, iron, rubies, rings, bracelets, or cloth, be paid in as of a certain value, if they have not the appearance of that value and kind of property, there shall be no limit as to the months; if a hundred years have passed, and the article, without alteration, as it was paid in shall be returned, let the person who paid it in take it back and change it; he shall not plead the length of time since he paid it in. Why is this?—because its appearance has not been altered; there it is, as it was before. But in case the appearance has been altered without the knowledge of the payer, let the person who altered them keep them; he shall not return them, because they have been broken up without the knowledge of the payer. Any portion that has not been altered, let him return and have replaced by what it was originally said to be. Thus the sage recluse called Menoo said.

74th. The law when the debts are swept away, or for relief of insolvent debtors.

Oh excellent king! regarding the sweeping away of debts. If a person has incurred debts beyond his means of paying, and his family are unable to assist him, or if he has no family, he shall make a petition to the king, (who will say,) on conditions give him an advance, or the king may give him an advance, and let him go in a trading ship. In three years the king may take back the advances. This he may do in accordance with the laws of Theng'ha-wooto;* but if the debtor has not abilities to warrant the king acting in this way, or if he has no strength, he may call the creditors together, in the presence of rahans and respectable men, and having caused the debtor to put on white garments, make an invocation, and say that he gives release from misfortune in this life to his wife and children, and request his creditor to grant him a release; and having poured over him clear water from a brahmin's shell, make a rejoicing with music; this is called, "sweeping clean the level." If the debtor's luck shall change, and he shall after this become a thatay, wealthy man, the creditors shall have no claim against him, and even if he offer them their dues, it is improper in them to take it; the matter has become one in connection with a future state. The monarch alone, and no one besides, has the power to do this.

---

*သင်္ဃဝတ္ထု Four laws for kings' assisting their subjects.

၇၅ ။မြိုဘောင်းခွဲစကား။

မြတ်သောမင်းကြီး။ မြိုဘောင်းခွဲဟူသည်ကား။ မြို့ရှင်တကာတို့။ ထိုမြို့စား။ တွင်ရှိရှိသမျှသက်ရှိသက်ခဲ့ကိုပြတ်၍ တာဘီးဦးဝယ်ချင်းဌါ မဝယ်သာ မြို့ရှင်မဟုတ်။ ရွာအုပ်သူကြီး။ အကြီးအမိုကဖြစ်လောက်သောသူ။ ပြည့်စုံကုံထံသောသူသို့မြစား။ မြို့ရှင်တကာချည်ရောက်၍ဖြတ်ဆိုရာအဆိုးကို ပေးဝယ်စေပြီးလျှင်။ မြိုနည်း။ မြိုမှား။ ဝေ၍ယူချင်းသည်။ သူဆင်းရဲတို့ကျင့်ရာသည်ဟူ၏။ မြိုဘောင်းခွဲလည်းမည်၏။ ထိုခဲ့သို့ နည်းမှားခွဲဝေပြီးလျှင်။ နောက် တော်လံသူကောင်း ထင်ရှားဖြစ်လည်း။ မြို့ရှင် တကာမတောင်းရာ လွတ်စေ။ ထိုတော်လံသည်မြစား ရတတ်၍သံသရာ မြိပါမည်။ အကြောင်းဆယ်လျှင်။ မှားစွာဆယ်သမျှကိုပင်။ မြို့ရှင်တကာခံရာ၏။

ဤကား။ မြိရှိုးအရပ်ရပ်ကိုဆို သောမနုအကြေယ် တဆယ်ရှစ်ခမ်းအစ။ မြိုဘောင်းခွဲအဆုံးတရားပေါင်းပြီး၏။

။တတိယဘွဲ့ပြီး၏။

75th. The law for breaking up the collection of debts, or surrendering to creditors.

Oh excellent king! the breaking up of the collection of debts is this: One out of many creditors shall not take the effects of a debtor at a valuation, but the creditors and the debtor shall come before the head man of the village, or some man of wealth and respectability, not being a debtor, and having got him to buy the effects at a price fixed, the amount shall be divided amongst the creditors according to the amount of their claims. This is the custom of poor people, and is called "breaking up the collection of debts." If after they have been thus broken up and divided, the debtor shall, by a change of fortune, become a man of known substance, the creditors shall have no claim against him; let him be free. But if with a view of preventing the debt against him being carried on to the next state of existence, the debtor on becoming such shall offer to pay the creditors, they may receive all that he will give them.

This completes the laws regarding debt contained in the large work of Menoo, from the eighteenth radical law, to the "breaking up the collection of debts.

END OF THE THIRD VOLUME.

LAWS OF MENOO.

VOL. IV.

LAWS OF MENOO.

THE FOURTH VOLUME OF THE

GREAT WORK OF MENOO.

I worship the god who is worthy of all homage; who possesses an intuitive knowledge of good.

CONTENTS OF THE FOURTH VOLUME.

1. Twenty-five laws regarding theft.

2. Of a boy stealing the patsoo of another.

3. The law by which the district to which the foot-marks of stolen buffaloes, cattle, horses, or elephants are traced, shall make good the loss.

4. The law when the herdsman and owner of cattle shall, or shall not, both share in a fine levied on a thief who may have stolen them.

5. The law when buffaloes, or cattle, without the knowledge of their owners, have trespassed, and are killed by the owner of the field, who is not known at the time, but on investigation, a fine is inflicted.

6. The law when buffaloes, oxen, horses, or elephants, attack each other.

7. The law regarding throwing stones or bricks.

8. The law when a man of an inferior class strikes one of a higher class.

9. The law when two persons assault each other in a retired place in the jungle.

10. The law when a man beats the buffaloes or cattle of another

11. The law when relations, parents, teachers, or scholars, assault each other.

12. The law when a mad man assaults a sane one.

13. The law when two men fight by mutual consent.

14. The law when a man and woman fight, or assault each other.

15. The law of compensation, when the six persons who ought not to be instigated to do an act, are instigated, and die.

16. The law when one person encourages another to commit an assault

။မနုဿကြေယ်စတုဏ္ဍတွဲ။

နမောတဿဘဂဝတောအရဟတောသမ္မာသမ္ဗုद္ဓဿ။

မာတိကာ

စတုဏ္ဍတွဲတွင်တရားပေါင်းကိုဆိုသောစကားတည်း။

၁ ခိုးခြင်းတရားနှစ်ဆယ်ငါးပါးတည်း။

၂ သူငယ်ဝတ်သောပုဆိုးကိုသူငယ်ချင်းခိုးသောတရား။

၃ ကျွန်ရှားမြင်းဆင်တို့ကိုသူခိုးခိုး၍ ခြေရာကျရာအရပ်တို့လျှော်ရသောတရား။

၄ ရွှားထိန်းနှင့်ရွှားရှင်ရွှားကိုသူခိုးခိုးသည်တွင်ခိုးပြစ်ကိုနှစ်ဦးရဆင့်မရဆင့်တရား။

၅ လယ်ရာတို့ကို ကျွန်ရှားထိခိုက်၍ကျွန်ရှားရှင်မသိ၊ လယ်ရှင်တို့အလျှောက်သတ်သည်လက်သည်မပေါ်၊ စစ်၍လျှော်ရသည်တရား။

၆ ကျွန်ရှားမြင်းဆင်ချင်းလှေပက်သောတရား။

၇ အုပ်ကျောက်နှင့်ပြစ်သောတရား။

၈ သူယုတ်သည်သူမြတ်ကိုရိုက်ခတ်သောတရား။

၉ တောအရပ်၊ ဆိတ်ကွယ်ရာတွင် သူနှစ်ယောက်သတ်ပုတ်သောတရား။

၁၀ ကျွန်ရှားကိုလူကရိုက်သောတရား။

၁၁ ပေါက်ဓော်ဆွေမျိုးမိဘ ဆရာ တပည့်ပုတ်ခတ်ရိုက်နှက်ကြသောတရား။

၁၂ အရှုံးသည်လူကောင်းကိုပုတ်ခတ်သောတရား။

၁၃ သူနှစ်ယောက်အလိုတူကြေ၍လက်ရွှေသတ်သည်တရား။

၁၄ ယောက်ဗျားနှင့်မိမှုအလိုတူသတ်သည်တရား။

၁၅ မတိုက်တွန်းရာ သူခြောက်ယောက်ကို တိုက်တွန်း၍ သေသည်၊ ထိုက်တွန်းသူလျှော်ရသောတရား။

၁၆ ဦးတယောက်ကိုတယောက်ထောင်းသတ်ရိုက်နှက်တိုက်တွန်းသောတရား။

17. The law when a person is about to assault another, and a third party, who says "that's right," shall not be free from responsibility.

18. The law regarding one person kicking another.

19. The law when one loses a little finger, a little toe, a thumb, or a great toe, in the cause of another.

20. The law when one person pulls another's hair.

21. The law when a thief, while being caught, may or may not be killed.

22. The law when a degraded person holds up his finger at a respectable one.

23. The law by which men are divided into three classes,—excellent, middling, and degraded—and each of these again subdivided into three classes.

24. A tradition in illustration of the law, that when a person goes where he ought not, and meets with misfortune or death, there is no blame.

These are the twenty-four laws contained in the fourth volume

1st. *Of the twenty-five kinds of theft.*

(Here is a Pali quotation from the sacred books.)

Oh King! because it is thus written, the law of the twenty-five kinds of theft is as follows:—

1st, A-dee-yan-ta; 2d, Ha-ran-ta; 3d, A-wa-ha-ran-ta; 4th, E-ree-ya-pa-tan-wee-kau-pa-na; 5th, Ta-na-tsa-tsan-ta;—these five kinds of theft apply to animate property. They are called "E-ka-ban-da-pen-sa-ka." They may be applied to five kinds of theft committed on both animate or inanimate property, when they are called "Na-na-ban-da-pen-sa-ka," and reckoned ten kinds of theft.

11th, Thaw-ha-te-ka; 12th, A-na-te-ka; 13th, Ne-thet-khee; 14th, A-ta-tha-da-ka; 15th, Doo-ra-nik-kay-pa;—these five kinds of theft are called Tha-ha-te-ka-pen-sa-ka

၁၇ သူတယောက်ကို ရိုက်နှက်ဖျက်ဆီး မည်ကို တယောက်ကြား၊ ကကောင်း၏ဟုဆိုမိသော်ဝန်မလွတ်သောတရား။

၁၈ ခြေဖြင့်ကျောက်သည်တရား။

၁၉ သူတယောက်ကြောင့် လက်သန်း၊ ခြေသန်း လက်မ ခြေမ ပြတ်သောတရား။

၂၀ တယောက်ဆန်ကိုတယောက်ဆွဲသောတရား။

၂၁ သူမိုးဖမ်ရာတွင်သေပိုင်၊ မသေပိုင်သောတရား။

၂၂ သူမြတ်ကိုသူနှပ်လက်ညှိုးထိုးသောတရား။

၂၃ အမျိုးအစုစုအယုတ်အလပ်အမြတ်ခွဲ၍ တစုတွင် သုံးသွယ်စီခွဲသောတရား။

၂၄ မသွားတန်သွား၍ဘေးရောက်သော်သေသော်လဉ်းအပြစ်မရှိစကားထိုးပုံ။

အစုစုတရားပေါင်းနှစ်ဆယ်လေး။ စတုဏ္ဍတွဲတွင်ပါသည်ကိုထုတ်ဖော်၍ထားသည်တရားအမည်။

၁ မိုးခြင်းတရားကားနှစ်ဆယ်ငါးပါး။

ဓနက္ကသပရသဘက္ကား ရညော ပုဂ္ဂ သန္ဓက်၊ ပုဂ္ဂ လံပဗ္ပါ ဖေယ္ယ ဓနံ၊ တသပိလုဗ္ဘတောဝသေသတောဝ။

မင်းကြီး၏ဘွဲ့ဆိုသော့ကြောင့်၊ မိုးဥက်ခြင်းတရားဟူသည်ကား။

အာမိယန္ဓ၊ဟူသောမိုးခြင်းလည်းတပါး။ ၊ဟယန္ဓ၊ဟူသောမိုးခြင်းလည်းတပါး။ ၊အဝဟယန္ဓ၊ဟူသောမိုးခြင်းလည်းတပါး။ ၊ဣရိယာပထမိကောပန၊ဟူသောမိုးခြင်းလည်းတပါး။ ၊ထာနစ္ဆ၊ဟူသောမိုးခြင်းလည်းတပါး။ ၊ဗျိုင်ပါ၊သောမိုးခြင်းသည်ကား၊အသက်ရှိသောဥစ္စာ ၌ ဖြစ်သော ဇကမ္ဘပညာ ဟူသော မိုးခြင်းသည်ဖြစ်ရာ၏။ အသက်ရှိသောဥစ္စာ၊အသက်မရှိသောဥစ္စာနှစ်ပါ၊လုံး၌ ၊ဗျိုင်ပါ၊သောမိုးခြင်းသည်ဖြစ်ရာ သော့ကြောင့်။ နာနာဇနပညာကအား ဖြင့် ဆယ်ပါ၊သော မိုးခြင်းတို့သည်ဖြစ်သတည်း။

သာဟတ္ထိဟူသောမိုးခြင်းလည်းတပါး။ ၊အာနုဏ္ဍိကဟူသောမိုးခြင်းလည်းတပါး။ ၊နိသဂ္ဂိဟူသောမိုးခြင်းလည်းတပါး။ ၊အဏ္ဍသာဝကဟူသောမိုးခြင်းလည်တပါး။ ၊ဝုဋဌိကွေ့ပဟူသော မိုးခြင်းလည်းတပါး။ ၊ဗျိုင်ပါ၊သောမိုးခြင်းတို့သည်ကား၊သာဟတ္ထိကပညာကဟူသောမိုးခြင်းဟူ၏ဆိုသတည်း။

16th, Pou-pa-pa-yau-ka; 17th, Tha-ha-pa-yau-ka; 18th, Than-wee-da-ha-ra-na; 19th, Then-kay-ta-kam-ma; 20th, Ni-met-ta-kam-ma;—these five kinds are called Paup-pa-pa-yau-ka-pen-sa-ka.

21st, Tay-ra-wa-ha-ra; 22d, Pa-thay-sha-wa-ha-ra; 23d, Ku-tha-de-ka-wa-ha-ra; 24th, Pa-re-kah-pa-wa-ha-ra; 25th, Pa-tit-tsan-na-wa-ha-ra;—these five are called Tay-ra-wa-ha-ra-pen-sa-ka, and make the twenty-five kinds of theft.

1st, Of these twenty-five kinds of theft, A-dee-yan-ta is when one by a suit at law unjustly obtains possession of the slave, field, or garden, of another.

2d, Ha-ran-ta is a theft committed on goods in transit from one place to another.

3d, A-wa-ha-ran-ta is when deposited property is secreted and stolen.

4th, E-ree-ya-pa-tan-wee-kau-pa-na is when a person, departing from any one of the four states of being (or posture of the body,) commits a theft. (In other words, deliberate and premeditated theft.)

5th, Ta-na-tsa-woon-da is when a thing is merely moved from its place.

These five are the thefts in the E-ka-won-da-ka-pen-sa-ka, and also, the five in the Na-na-ban-da-pen-sa-ka. They are reckoned ten.

11th, Thaw-hat-te-ka is when a person steals with his own hand on his own account, without sending another person to steal.

12th, A-nat-te-ka is when one person is sent by another to steal the property of some one pointed out.

13th, Nee-thet-khee is when any thing is thrown out from a granary, brick house, any enclosed place, or the enclosure round the house, and stolen afterwards; or when any thing on which duty

ပုပ္ပယောဂဟူသောခိုးခြင်းလည်းတပါး။ ။သဟာယယောဂဟူသော ခိုးခြင်းလည်းတပါး။ ။သံဝိဓာဟာရဏာဟူသောခိုးခြင်းလည်းတပါး။ ။ ။သင်္ကေတကမ္မဟူသောခိုးခြင်းလည်းတပါး။ ။နိမိတ္တကမ္မဟူသော ခိုးခြင်းလည်းတပါး။ ။ဤငါးပါးသောခိုးခြင်းတို့ကိုကားပုပ္ပယောဂ ပညာကဟူသောခိုးခြင်းဟူ၍ဆိုသတည်း။

ထေရောဝဟာရဟူသောခိုးခြင်းလည်းတပါး။ ။ပဿရှဝဟာရဟူ သောခိုးခြင်းလည်းတပါး။ ။ကုသဒ္ဒိကာဝဟာရဟူသောခိုးခြင်းလည်း တပါး။ ။ပရိကပ္ပါဝဟာရဟူသောခိုးခြင်းလည်းတပါး။ ။ပဋိဗ္ဗာနနှာ ဝဟာရဟူသောခိုးခြင်းလည်းတပါး။ ။ဤငါးပါးသောခိုးခြင်းတို့ကို ကား။ထေရောဝဟာရပညာကဟူသတည်း။

ဤသို့ဆိုခဲ့ပြီးသောအားဖြင့်နှစ်ဆယ်ငါးပါးတည်း။

၁ ထိုနှစ်ဆယ်ငါး ပါးသောခိုးဂျင်းတို့တွင်။ အာမိယဉ္ဇ ဟူသောခိုးခြင်း ကျွန်းမိ ၀ယ်း ခြေ လယ်ယာဥယည် စသော သုပ ရွည်း ပရိက္ခရာတို့ကို မတရား သောအားဖြင့် ရ လျှင် အောင် ယူ တရား ဆင် ၍ ခိုး ခြင်း ကို ကား အာမိ ယဉ္ဇ ဟူသတည်း။

၂ ဟယဉ္ဇကားဆောင်သောဥစ္စာကိုခိုးခြင်းသည်။ ဟယဉ္ဇ ဟူသောခိုး ဂျင်းတည်း။

၃ အဝဟယဉ္ဇဟူသောခိုး ခြင်း သည်ကား။ နှီ်ပါသောဥစ္စာ ကိုထိန်ဂ္ဂက် ၍ခိုးခြင်းကိုကား။အဝဟယဉ္ဇ ဟူသောခိုးခြင်းတည်း။

၄ ဣရိယာ ပထ ဝိကော ပန ဟူသော ခိုး ခြင်း သည်ကား။ ဣရိယာဝုတ် လေးပါးတွင် တပါးပါးကိုဖျက် ၍ ခိုးခြင်း သည်။ ဣရိယာပထ ဝိကောပနခိုး ခြင်းတည်း။

၅ ဌာနာစာဝဉ္ဇခိုးခြင်းဟူသည်အရာမှ။ရွှေ့စေ၍ခိုးခြင်းသည်။ ဌာနာ စာဝဉ္ဇဟူသောခိုးခြင်းတည်း။ ဤငါးပါသောခိုးခြင်းတို့ကိုကား။ ဇကဝဉ္ဇက ပညာကဋ္ဌလည်း ငါးပါး။ နာနာဗဒ္ဓပညာကဋ္ဌလည်းငါးပါး ဖြစ်သော့ကြောင့် ဆယ်ပါးဖြစ်သတည်း။

၁၁ သာဟတ္ထိ ကခိုး ခြင်း ဟူ သည်ကား။ သူတပါး ကိုမစောဘဲမိမိလက် ကိုယ်တိုင်ခိုးခြင်းသည်သာဟတ္ထိကဟူသောခိုးခြင်းတည်း။

၁၂ အာနတ္ထိခိုး ခြင်းဟူသည်ကား။ ဤမည်သောသူ၏စည်း စိမ်တို့ကိုခိုး ရှောဟူ၍သူတပါးကိုစေ၍ခိုးခြင်းကိုကား။အာနတ္ထိကခိုးခြင်းဟူသတည်း။

၁၃ နိသဒ္ဓိတူသော ခိုး ခြင်း ဟူ သည်ကား။ ကျိုကျ တိုက်ထဲထရံ ခြံစပ်စ သောအရပ်မှာစွန့်ပြစ်လိုက်သော်လည်းခိုးဆဲ့။ ။ကင်ခွန်ထိုးသောဝတ္ထု

should be paid, is thrown outside the post or station, the duty is stolen.

14th, A-ta-tha-daka is when one is sent by another to steal the property of a particular person, and the end for which he was sent is accomplished. The theft is then A-ta-tha-da-ka.

15th, Doo-ra-nik-kay-pa is putting oil, or other substances of the kind, into shoes, or other vessels, which will absorb them.

These five are Tha-hat-tee-ka-pen-saka.

16th, Pok-pa-pa-yau-ka is when a man sent to steal in a certain place pointed out, takes great pains before stealing to make preparations.

17th, Tha-ha-pa-yau-ka is shifting the boundaries of fields, gardens, or other lands within the lands of another.

18th, Than-wee-da-ha-ra-na is when a party consult and combine for the purpose of stealing.

19th, Then-gay-ta-kam-ma is stealing, having determined the time.

20th, Ni-met-ta-kam-ma is winking the eye, giving a look, pointing the hand, or making any other sign to another to steal.

These five are the Pok-pa-pa-yau-ka-pen-sa-ka.

21st, Tay-ra-wa-ha-ra is shifting the scales or beam, or steel-yard, or any artifice to cheat in weighing.

22d, Pa-tha-sha-wa-ha-ra is taking any article, the property of another, by force in any way.

23d, Par-re-kah-pa-wa-ha-ra is when a person, before committing the theft, notes the intended place, and forms the intention of taking cloth, not thread, that he will take it when the owner does not see, and that he will not take it when he does. A theft thus meditated on before hand is so called.

ကိုမပေးကင်းအတွင်းကသည်ကင်းပြင်သို့ပြစ်လိုက်သော်လည်း ခိုးဘိဝ်ခဲ့။ ဤ
သို့ဆိုခြင်းတို့ကိုကား။ နိုသ ဂ ိ ခိုးခြင်းဟူသတည်း။

၁၄ အတ္တသာဓကခိုး ခြင်းဟူသည်ကား။ ၏မည်သောသူ၏ ဥစ္စာတို့ကို
အခွင့် ရသော အခါ ခိုး လေဟုစေလိုက်သည်အတိုင်း မ ရ ္ဓတ်မလွဲ မိမိအကျိုး
ပြီးစေသဖြင့်ခိုးခြင်းကိုကား။ အတ္တသာဓကဟူသော ခိုးခြင်းတည်း။

၁၅ ရူရနိုက္ခေပခိုးခြင်းဟူသော်ကား။ ဆီအစရှိသည်တို့ကိုသောက်တတ်
သောဘိနပ်။ အစရှိသည်ဝန်ကိုချထည့်၍ခိုးခြင်းကိုကား။ ရူရနိုက္ခေပခိုးခြင်း
တည်း။

ဤငါးပါးသောခိုးခြင်းသည်။ ယာဟတ္ထိပညှကဟူသောခိုးခြင်းတည်း။

၁၆ ပုပ္ပပယော ဂခိုးခြင်းဟူသော် ကား။ ခိုး ချေဟူ၍ အနေတကျစေအပ်
သောသူသည်မခိုးစေခဲ့ရှေးကပင်လုလ္လပယောဂပြု၍ ခိုးခြင်းကိုကား။ ပုပ္ပပ
ယောဂဟူသောခိုးခြင်းဟူသတည်း။

၁၇ သဟပယောဂခိုးခြင်း ဟူသော်ကား။ သုလယ်ယာ ခိုဃ်းမြေအစရှိ
သည်တို့ကိုတိုး ၍ ကဲ်သင်း အစရှိ သော တိုင် စိုက် ၍ ခိုးခြင်း ကို ကား။ သဟ
ပယောဂဟူသောခိုးခြင်း ဟူသတည်း။

၁၈ သံဝိဓာဟရဏ ခိုး ခြင်း ဟူသော်ကား။ ညှိ ယှဉ်တိုင်ပင် ၍ ခိုး ခြင်း
ကို။ သံဝိဓာဟရဏ ခိုးခြင်းဟူသတည်း။

၁၉ သဂေ်တကမ္မ ဟူသောခိုးခြင်း ဟူသော်ကား။ အခါကာလတို့ကိုပိုင်း
ခြားသဖြင့်မှတ်သား၍ခိုးခြင်းတို့ကိုကား။ သဂေ်တကမ္မခိုးခြင်းဟူသတည်း။

၂၀ ခိုမိတ္ထကမ္မခိုးခြင်းဟူသည်ကား။ မျက်စိမှိတ်ခြင်းမျက်မှောင်ရှိုခြင်း
လက်ဖြင့်ပြခြင်း အစရှိသောအမှတ်တို့ကိုပြု၍ခိုးခြင်းကိုကား။ ခိုမိတ္ထကမ္မခိုး
ခြင်းဟူသတည်း။

ဤငါးပါးသောခိုးခြင်းသည်။ ပုပ္ပပယောဂပညှကဟူသောခိုး ခြင်းတည်း။

၂၁ ထေရာဝဟာရ။ ခိုးခြင်းဟူသည်ကား။ စင်းချိန်ခွင်တို့ကိုရွှေ့ ၍ ချိန်
ခင်းလဲခြင်းဖြင့်ခိုးခြင်းကိုကား။ ထေရာဝဟာရခိုးခြင်းဟူသတည်း။

၂၂ ပသဒ္ဓဝဟာရခိုးခြင်းဟူသည်ကား။ အခွင့်အထက်ဗယ်လက်ကာ
လဖြင့်သုဉ္စာတို့ကိုရုပ်လဲ၍လုရက်ခြင်းအစရှိသောအမှုတို့ကိုပြု ၍ ခိုးခြင်း
ကိုကား။ ပသဒ္ဓဝဟာရဟူသောခိုးခြင်းဟူသတည်း။

၂၃ ပရိကပ္ပဝဟာရဟူသောခိုး ခြင်း ဟူသော်ကား။ အရတို့ကိုပိုင်းခြား
၍သုဉ္စာတို့ကိုလည်း ကောင်း။ ပုဆိုး သော် ကား ယူမည်။ ခြည်သော်ကားမ
ယူ။ ဥစ္စာရှင် မမြင်သော်ကား ယူမည်။ မြင်သော်ကား မယူဟူ ၍ အမှတ်အ
သားပြု၍ခိုးခြင်းကိုကား။ ပရိကပ္ပဝ္ဟာရဟူ သောခိုးခြင်းတည်း။

24th, Pa-tit-stan-na-wa-ha-ra is when a thing is covered up with rubbish, or any thing of the kind, and taken.

25th, Ku-tha-de-ka-wa-ha-ra is altering an inscription, or tally, or account.

These five are called Tay-ra-wa-ha-ra-pen-sa-ka.

If any one shall, in any of these twenty-five ways, steal the property of the king, the lord of land and water, his property shall be taken from him, and he shall be caused to restore ten for one; he ought, also, to be banished from the country. It is also laid down that he shall make restitution in five times the amount. If a theft is committed in the night, five fold, if in the day, two and a half shall be restored. In the theft of animate property, if an elephant is stolen, two shall be restored; if a horse, five; if a slave, five; if a buffalo, fifteen; if an ox, thirty; if a pig or goat, fifty; if ducks or fowls, one hundred; if a dog that is taken care of be stolen, one and a quarter tickals of gold shall be paid; if a small tame parrot, five tickals of pure silver; if a decoy cock, a decoy water hen, a decoy partridge, pigeon, or dove, or any winged thing be stolen, let five tickals of pure silver be restored by the thief. If a bird be stolen out of a snare, he shall pay thirty tickals of pure silver. If a decoy red deer is stolen, or small deer be stolen, let him pay thirty tickals of pure silver. If a thameng or dray red deer, or small deer, be stolen from a trap, when it has been caught by the assistance of a decoy, let them be replaced ten fold; if a wild animal that has been snared without the assistance of a decoy, or that has been shot by a bow and arrow, be stolen, as it is a jungle animal, let two for one be restored. Only when the animal is just taken, it is proper to fine or punish the thief. If it has been caught for some time, there shall be no punishment. What has now been said has reference to animate creatures.

Oh king! as regards inanimate things, gold, silver, gems, iron, rubies, copper, red or white, an alloy of loos and gold, (supposed to me meteoric) brass, copper, salt, gna pee, sesamum seeds, mayau, barley, corn, vetches, earth tin, spades, large chopping knives, axes, awls, chisels, adzes; they shall all be restored five fold. Spears, swords, bows and arrows, fire arms, front and back shields, coats of armour, front and back ornaments worn round the neck with the military dress, the ornamented lion of a spear, a standard, a royal messengers' small batten hat; if any of these arms, or ornaments, are stolen, let them be restored ten fold.

၂၄ ပဋိဋ္ဌနာဝဟာရဟူသောခိုးခြင်းဟူသည်ကား။ အမှိုက်အစရှိသည် ဖုံးလွှမ်ခိုးခြင်းကိုကား။ပဋိဋ္ဌနာဝဟာရခိုးခြင်းတည်း။

၂၅ ကုသာတိကာဝဟာရခိုးခြင်းဟူသည်ကား။ ကပွည်းပြောင်း၍ ခိုးခြင်းတည်း။

ဤငါးပါးသောခိုးခြင်းတို့ကိုကား။ ထေဒုဝဟာရဟူသောခိုးခြင်းထူသတည်း။

ဤသို့ဆိုခဲ့ပြီးသောနှစ်ဆယ်ငါးပါးတို့တွင်မြေရေသခင်မင်းတို့၏ဥစ္စာရတနာတို့ကိုခိုးမိမှုကား။ထိုသူတွင်ချင့် ဥစ္စာရှိသရွေ့ယူဦးစေ။ တခုကို ဆယ်တက်လျှော်စေပြီးမှလျှင်။ ပြည်မှနှင်ထုတ်အပ်သတည်း။ ငါးတက်လည်းထူတုံ၏။ ။ညည့်ကိုခိုးမှု။ငါးတက်။နေ့ကိုခိုးမှုနှစ်ဆခွဲလျှော်စေသတည်း။အကြင်အသက်ရှိသောဥစ္စာကိုကား။ဆင်ကိုခိုးမှုတစ်းကိုနှစ်စီး။ ။မြင်းကိုခိုးမှု။တစ်းကိုငါးစီး။ကျွဲနွားကိုခိုးမှု။တယောက်ကိုငါးယောက်။ ကျွဲကိုခိုးမှု။တခုကိုတဆယ်ငါးခု။နွားကိုခိုးမှု။တခုကိုသုံးဆယ်လျှော်စေသတည်း။ဆိတ်ဝက်ကိုခိုးမှု။ တခုကိုအတက်ငါးဆယ်။ ကြက်ဝမ်ပဲကိုခိုးမှု။ တခုကိုတရာလျှော်စေသတည်း။ သူမွေးစားသောခွေးကိုခိုးမှု။ ဣငါးမတ်လျှော်စေ။ သူမွေးစားသောကျေးငယ်ကိုခိုးမှု။ ဒွေစင်ငါးကျပ်လျှော်စေ။ကြက်တိန်ညင်းတင်ကျည်းတိန်ညင်း။ ခါတိန်ညင်း။ ကျိုးတိန်ညင်း။ အတောင်ရှိသမျှကိုခိုးမှုကား။ ဒွေစင်ငါးကျပ်လျှော်စေသတည်း။ ။သူထောင်၏ညှာတ်တွင်မိသောဌက်တို့ကိုဖြေ၏ခိုးမှုကား။ဒွေစင်သုံးဆယ်လျှော်စေသတည်း။ ။သမင်ဒရယ်တိန်ညင်းတို့ကိုခိုးမှုကား။ဒွေစင်သုံးဆယ်လျှော်စေသတည်း။တိန်ညင်နှင့်ထောင်၏မိသောသမင်ဒရယ်တို့ကိုခိုးမှုကား။ ဆယ်တက်ဟူ၏။တိန်ညင်နှင့်မထောင်ဘဲလည်း။ကြိုးကွင်းထောင်၏မိသောသားတို့ကိုလည်းကောင်း။လေးမျှားပြစ်၏သသောသားတို့ကိုလည်းကောင်းခိုးမှုကား။ တောသားဖြစ်သော့ကြောင့် တခုကိုနှစ်ခုလျှော်စေ။ ထိုသို့ခိုး သောသူတို့ကိုကားမိစည်သာလျှင်ဒါဏ်ပေးအပ်သတည်း။ကြာမြင့်လေမှုအတက်အလျှော်သာ။ဒါဏ်မပေးအပ်သတည်း။ ဤသို့ဆိုခဲ့ပြီးသည်ကား။ အသက်ရှိသောဥစ္စာခိုးသည်ကိုဆိုသတည်း။

မင်းကြီးအသက်မဲ့သော ဥစ္စာ ၌ သော်ကား။ ဣဒ္ဓေကျောက်သံပတ္တမြားကြေးနီးကြေး ဖြူ။ မိုဃ်းကြိုးကြေး ဝါခတ်ဟု။ ဆား ငါးပိ။ နွမ်မုယော လူးပြောင်း ပဲ ခဲမ ခဲမ ရွှေ တူးရွင်းခေးမ ပေါက်ဆိန်ရူး ဆောက်တစည်း ဤသည်တို့ကား။ ငါးတက်လျှော်စေတည်း။ ခေးလှံ လေးမျှား မီးပေါက်။ ရွှေနောက်ကား။ မိန့်ညှိုချပ်တနိုဆာ ဗာလိကွေးအောင်မွေးပန်သုံ မှောက်တိုး ဤသို့ဆိုသောတနိုဆာတို့ကိုခိုးမှုကား။ဆယ့်တက်လျှော်စေသတည်း။

If any of the following things,—honey, molasses, palm sugar, the hardened sediment of molasses, cow's milk, butter, vinegar, ghee, cocoanut milk, boiled rice, spiritous liquors, abbrettus, soap, mellots, shafts of spears, mortars, pestles, false hair, washermen's plank, water or rice chatties, common baskets, measuring baskets, currie pots, small blocks of wood, fruit of the palmyra tree, cocoanuts, betel nuts, betel leaves, mangoes, jack fruits, water melons, cucumbers, musk melons, pumpkins, gourd or brinjals—are stolen, they shall be restored two fold.

If the thing stolen be taken from the tree, fruit, flower, leaves, or bark, or if it be ping (root,) yams, thendauk, or grass which the cattle eat, it shall not be considered a theft as a mattter of course, but is a matter for consideration.

If paddy be stolen before it has put forth fruit, or trees that have been planted by men are stolen; let one tickal of pure silver be fined as damages. If trees that have been planted shall be pulled, or trees whose loss may be regretted be cut or broken, let two tickals of pure silver be paid, and let the tree be replaced as before. If paddy that has put forth fruit be stolen, let each of the thieves pay fifteen tickals; if it be cut and stolen in the day time, let half the above damages be paid; if a sheaf be stolen from the heap after it has been gathered, let five fold be the amount of compensation; if the paddy be stolen after it has been beat out and winnowed, let five fold be restored. If rice be stolen from a basket, let five fold be restored. This is clearly stated what shall be the amount of restitution in such cases; but if the thief be a person from whom nothing can be had, or a person who has not before committed an offence of theft, or if it be a time of scarcity, these are matters for consideration.

If onions, ping, thadoe or yams, which have been cultivated, are stolen at night, ten fold, if in the day, five fold shall be restored.

If fishing traps, large or small, which had been set, are stolen, with the fish in them, let an ox worth five tickals be given in restitution, and let the original price of the trap also be paid; if the trap only is stolen, two and a half tickals, and the price of the trap shall be paid. If a trap on wheels, a casting, or a drag net, be stolen, five fold shall be restored. If a harrow or a shoulder pole be stolen, let five fold be restored; a present shall also be made. If a cart or boat be stolen, five fold shall be paid in compensation. If a bundle of paddy tied up for transplanting be stolen, ten shall be restored. If timber be stolen, let seven for one be restored; bamboos or grass used for thatching shall be restored one hundred fold. This is said when

ဗျား တင်း လဲ ထမ်လျှက် သကာ ရွှား နှိုထောပတ်ရက်တက်ဆိုကြည်၊ ဖုံး ရည် ထမင်း အရက် သောစာ ရွှားချေးဆပ်ဗျာ ဆောက်ပုတ်လှံတန်း ဆုံ ကျည် ရွှေခေါင်တင်ဆံကြည်းပုဆိုး ဖွတ်ဗျည်။ ရေအိုး။ ထမင်းအိုး။ တောင်းတင်း။ ဟင်း အိုး။ ထုံးထမ်သီးအုံသီး။ ကွမ်သီးကွမ်ရွက် သရက် ပိန်းနဲ ။ ဖရဲသရွှား ဖရုံဘူး ခရမ်း ၅ါသည်များကိုခိုးမှုကား။ တခုကို နှစ်ခုလျှော်စေရာသတည်း။

အင်း ၌ ဖြစ်သောသစ်သီးသစ်ပွင့်သစ်ရွက် ပိန်းမြောက် သင်း တောက်သစ် ခေါက်။ ရွှားစားသောမြက် ၅ါသည် တို့ကိုခိုး မှုကား။ အခိုးမမည် ရာတည်း။ ဆင်ခြင်အပ်၏။

အန်ကမ်ထွေ,ကိသေးသောကောက်ပင်တို့ကိုလည်းကောင်း။ သူစိုက်ဖျိုးသော သစ်ပင်တို့ကို လည်းကောင်း။ ခိုး မိသည်။ ဌေ စင်တကျပ် လျှော်စေ။ သူစိုက်ဖျိုး သောသစ်ပင် တို့ကိုသော်လည်း။ ရှုတ်သည်။ နှစ်မြောစလောက် သောသစ်ပင်တို့ ကိုသော်လည်း။ ရှိုးခုတ်သည်။ ဌေစင်နှစ်ကျပ်လျှော်စေ။ အရင်းအတိုင်းလည်း တည်စေ။ အကြောင်လယ်ယာ ဝယ်။ အသီး စပါးကိုခိုးမိမှုကား။ တယောက်တ ယောက်ကိုတဆယ်ငါးကျပ်လျှော်စေ။ နေ့တည်ခိုးရိပ်မှုကား။ တဝက်လျှော် စေ။ ဆိုင်ရာထားသောကောက်ပုံတွင် စပါးလှိုင်းကို ခိုးမှုကား။ ငါးတက်လျှော် စေ။ လွှေ လှည့်စင်ပြီး သောစပါး ကို ခိုး မှုကား။ ငါးတက် လျှော်စေ။ ဆံကိုခိုးမှု ကား။ တတင်းကိုငါးတင်း လျှော်စေ။ ထိုသို့လျှော်ရသောအပိုင်းအခြားတို့ကို ဆို တုံ၏။ ။မရတတ်သောသူမရ ရှိုင်သောပစ္စည်းမခိုးမဝှက်ဘူးသော သူရှားပါး ဝတ်မှတ်သောအခါ ကာလ။ ၅ါသည်တို့ကိုထောက်ထား ဆင်ခြင် အပ်၏။

သူစိုက်ဖျိုး သောကြက် သွန်း ပိန်း မြောက် သတွေး။ ၅ါသည် တို့ကို ခိုးမှု ကား။ ညည့်ဆယ်တက်။ နေ့ငါးတက်လျှော်စေရာသတည်း။

သူထောင်သည် မြှီးငါးနှင့်တကွခိုးမှုကား။ ငါးကျပ်တံသောရွှားတခုလျှော် စေ။ အရင်းတံဆိုးကိုလည်းလျှော်စေ။ ။မြှီးချည်းကိုသာခိုးမှုကား။ ဌေ နှစ်ကျပ်နှစ်မတ်လျှော်စေ။ အရင်းအတိုင်းတံဘိုးကိုလည်းလျှော်စေ။ ။ရင်း တွန်းပိုက်ကွန်ကိုခိုးမှုကား။ ငါးတက်လျှော်စေရာသတည်း။ ထွန်တုံးထမ်ဆိုး တို့ကိုခိုး မှုကား။ ငါး တက်လည်းကောင်းလျှော်စေ။ လက်ဆောင်လည်းပါစေ ရာသတည်း။ ။လှေလှည်းတို့ကိုခိုးမှုကား။ ငါးတက်လျှော်စေရာသတည်း။ ။ ။မျိုးစေ့တို့ကိုခိုးမှုကား။ တစေ့ကိုဆယ်စေ့လျှော်စေ။ ။သစ်တို့ကိုခိုးမှု ကား။ တခုကို ခုနှစ်တက် လျှော်စေ။ ဝါ။ သက်ငယ်တို့ကိုခိုးမှုကား။ တခုသော် အတက်တရာလျှော်စေ။ ၅ါကား အရှင်သိမ်းသည်း ၍ အမ် ၌ စောင့်ရှောက် ထား သည်ဟူသတည်း။ တောဝ ၌ အစောင့်အရှောက်မရှိပုံ ရုထားရာဖြစ်ကား ငါး

the owner has brought them home and placed a watch over them. If they be stolen in the jungle where they are collected, and where there is no watch, five fold shall be paid. If one person has marked them for cutting or reaping, by burying a stone, cutting a cross, tying round them a creeper or piece of split bamboo, and another shall cut or reap them, let him restore two fold. If any person's slave shall steal the property of another, let restitution be made according to the thing stolen; if it be of large amount, the slave shall be forfeited, he shall not remain with his master. If a slave shall steal the property of his own master, if he can procure the means, let him make restitution; if he cannot procure property to make restitution, he should be put to shame and punishment.

If any Rahan, Bramin traveller, sick person, and the like, shall take from any field or garden one or two sugar canes, one or two fruits from the tree, one or two melons or cucumbers, it should not be considered a crime; if they take as many as seven, it is a crime, and the punishment shall be considered. This is said when they eat the thing stolen in the field or garden. If they shall remove them out of the field or garden, let them make restitution as laid down.

If parents or a teacher shall steal any thing belonging to their children or pupil, they shall not be held free from criminal punishment. If in any family of brothers and sisters, the eldest shall steal the property of the younger, the sister of her younger brother or youngest sister, they shall not escape punishment. Why is this?—because they ought to take it openly, and if they do so secretly, it is said, they shall not escape punishment. This is a matter for consideration.

As regards parents stealing thoughtlessly the property of their children, they are liable to punishment and ought not to escape. If the property stolen be of little value, the king, minister, and good men ought not to consider it a crime; they ought to keep in mind the decisions of the paralaung Mahauthata. No such thieves should be put to death. If they be, ministers, governors, and judges, will be liable to the pains of hell, and the person put to death shall for five hundred times (in after periods of existence,) kill the person who caused his death. Such (punishments) are not called Damathat, but being a bad action is called Papathat; for this reason, as (a man) has pity on his own individual self, he ought to have pity on others.

All weights, basket-measures, steel yards, scales, and the like, all duties levied, the state of the royal granaries, the lords of land and water, the rulers of great countries, should carefully inspect and attend to.

ဆဟူ၏။ သူ့ခုတ်ရိတ် ယူမည် ကိုမှတ်သား၍။ ကျောက်ပြုတ်ကြက်ချေ နွမ်
နွယ်စည်နှင့် ရှိသည်ကို။ ခုတ်ယူရိတ်ချေလျှင်နှစ်တက်ပေးစေ။ ။အရှင်ရှိ
သောကျွန်တို့သည်၊ သုဉ္ဇာကို ခိုးမူကား။ ဝတ္ထုအလျောက်ခိုး တက်လျှော်
စေ။ သုဉ္ဇာတည်းမျှားမူကား။ ကျွန်ဆုံးရာသတည်း။ အရှင်သို့မကြွင်းပြီ
အရှင် ဉ္ဇာ တို့ကို။ ကျွန် သည်ခိုးမူကား။ ကျွန်ရတတ်သော် လျှော် စေ ရာသ
တည်း။ ကျွန်းမရတတ်သော်အရှက်ခွဲ၍ဒါဏ်ပေးအပ်သတည်း။

အကြင်ရဟန်းပုဏ္ဏားခရီးသွား၊သူဗျား၊သူနှာ၊သူငယ်ဣ၏သို့သောသူတို
သည်အကြင်ကြီဉယည်တွင်တချောင်းနှစ်ချောင်းယူမိခဲ့၊ သစ်သီးဖလံတို့ကို
မူလည်း။ တလုံးနှစ်လုံးဆွတ်မိခဲ့၊သင်္ဂါးယာ၌မူလည်းတလုံးနှစ်လုံးဆွတ်မိ
ခဲ့။ အပြစ်မရှိလပ်သတည်း။ ခုနှစ်ချောင်းခုနှစ်လုံး တိုင်အောင် ယူမိမူကား။
အပြစ်ရှိ၏။ ဒါဏ်ဆင်ခြင်။ ဣ ကား ဉယည် ထဲ ၌ လည်းကောင်း။ ယာထဲ ၌
လည်းကောင်း။ တယောက် ချင်း စား သည် ကိုဆိုသ တည်း။ ပြင်ပယူ သွား
လျှင်အထက်အတိုင်းလျှော်စေ။

အကြင် အမိ အဖ ဆရာ ဘော်ဟိတ် ဝုဏ္ဏား တို့သည်၊ သား ၏ ဉ္ဇာတို့ကို
လည်းကောင်း။ တပည့်၏ ဉ္ဇာတို့ကို လည်းကောင်း၊ခိုးမူကား။မင်းဒါဏ်မ
လွတ်ရာသတည်း။ ။အကြင်တမိသားချင်းတို့သည်၊ ညီဉ္ဇာကိုလည်း
ကောင်း။ အစ်ကို ခိုးခဲ့။မောင်ငယ်ဉ္ဇာတို့ကိုလည်းကောင်း။ နှမခိုးခဲ့။ ညီမ
ဉ္ဇာတို့ ကို အစ်မခိုးခဲ့။ ဒါဏ်မလွတ်ရာသတည်း။ အဘယ်ကြောင့်ဒါဏ်မ
လွတ်ရာသနည်းဟူမူကား။ ထင်ထင်ယူရကောင်းလျှက်၊ ကွယ်ရာ ယူသော
ကြောင့်၊ဒါဏ်မလွတ်ဆိုသတည်း။ဆင်ခြင်အပ်၏။

မိဘတို့သည်သို့ဖြစ်ပွားကိုမဆင်ခြင်ခိုးဘိသော်၊ဒါဏ်သင့်အပ်၏မလွတ်
ရာဟူ၍ဆိုသတည်း။ အဖိုးနည်းသောဉ္ဇာတို့ကိုသော်ကား။ မင်းနှင့်အမတ်
သူတော်သူမြတ်တို့သည်အပြစ်မပြုအပ်ကုန်၊ ဘုရား လောင်း မဟောသထာ
သောတရားတို့ကိုလည်းနှစ်လုံးမူအပ်၏။ ဣသို့သောခိုးသူတို့ကိုကားမသတ်
အပ်ကုန်သတည်း။ သတ်ဘိမူကား။ မင်းနှင့်အမတ်ပြည်ခိုးတရားသူကြီးတို့
သည်ငရဲကြီးသို့လားအပ်ကုန်သတည်း။အဖန်ငါးရာစ့ေအောင်သတ်တို့ကို
လည်းသတ်လေရာ၏။ ဓမ္မသတ်လည်းမမည်ခဲ့၊မကောင်းမှုကိုပွားစေတတ်
သောပါပသတ်မည်သတည်း။ ။ထိုကြောင့်ရကား။ မိမိတို့ကိုယ်ကိုသ
နှားသဖြင့်၊ခပ်သိမ်းသူတို့ကိုလည်းသနှားအပ်ကုန်ရာ၏။

အလေးတောင်း တင်းစင်းမြို့ခွင် စသော သုံ့ဆောင်ခြင်းအခွန်အထုပ်ကို
ကျဘဏ္ဍာတို့ကိုကား၊ ပြည်ကြီးတိုင်းကား တို့ကိုအခိုးရသော ရေမြေသခင်
မင်းတို့သာလျှင်ခိုးစစ်ကြည့်ရှုပေအပ်သတည်း။

In every kingdom, there should be Rahans and Bramins who perform the religious duties, and ministers who are perfect in knowledge and wisdom. There should be large and remarkable pepul trees, nat houses or zayats. There should be no robbers, thieves, nor wicked men, nor any who, trusting to their strength, oppress the weak, or resist the authority of the lord of the land and water, or his ministers. The king of every country should plant, transplant and take care of the fields and gardens, and see to the repairs of the royal granaries and other property. In all large and small villages, deceitful men, who are thieves by habit and repute; all men of broken character, should be corrected according to their faults; and all men of knowledge and wisdom be treated respectfully, and have offerings made to them; and the king should not resist the instructions of aryeahs and good men, but behave with the greatest correctness. There are four punishments for habitual thieves. In one case, those who should make restitution should be caused to do so. Those who have deserved death should be executed. A thief who steals singly should alone be caused to make restitution; when many have stolen, each and all should be punished according to their fault. These four punishments should be inflicted.

It is the nature of a thief not to work, that he may be dressed and have food like other men; but by reason of his indolence, he contrives the appropriation of other men's property to support his existence. Such men are hated and detested by all, from the king downwards. With what may this offence be compared? With fire, the poison of a serpent, the poison of an arrow? These are only suffered in this state of existence; but a thief through all ages, till he obtains nicban, suffers the pains for his offence. If Rahans or Bramins receive offerings of stolen property, they become participators in the theft. For these reasons, that vile, degraded, foolish thieves may not continue to steal, good men should repeatedly warn and instruct them. This Menoo the recluse, the son of the king of Bymahas, has said. This is the end of the law of the twenty-five kinds of theft

အကြင်မင်းတို့၏နိုင်ငံ၌သတင်းရှိသောရဟန်း ပုဏ္ဏားကျေးရွာပညာနှင့် ပြည့်စုံသောအမတ်အထိန်းတို့ကိုလည်းရှိစေအပ်ကုန်၏။ ညောင်ပင်းနတ်အိမ်။ တံဂေါင်း။ဖရယ်တို့ကိုလည်းရှိစေအပ်ကုန်သတည်း။ လုစားရက်စားခိုးသေး ဓားမြစ်သောသူဖျက်တို့သည်းမရှိစေအပ်ကုန်။ တယောက်ကိုတယောက်အား ရှိအားမဲ့အနိုင်အထက်။ ဆဲရေးညှဉ်းဆဲတတ်သောသူ။ဖျက်ဆီးတတ်သော သူတို့ကိုလည်းမရှိစေအပ်သတည်း။ရေမြေသခင်မင်းတို့၏ အာဏာတော်ကို ဆန့်တတ်သောသူကိုလည်းမရှိစေအပ်သတည်း။ အကြင်ပြည်ကြီးတိုင်းကား ကိုဘုပ်စိုးသောရေမြေသခင်မင်းသည်ဥယည်လယ်ယာကိုကျွဲကျွဲတဏ္ဍာတို့ကို လည်းစိုက်ပျိုး သုတ်သင်အပ်သတည်း။ ရွာကြီးရွာငယ်တို့၌ စည်းလစည်း စား ပြီ တတ်ကုန်သောခိုးယူဌက် တတ် သော သူဖျက် တို့ကိုလည်း အပြစ်အ လျောက်ဆုမ္ဘအပ်၏။ ကျေးရွာပညာဖြင့်မြတ်သောသူတို့ကိုလည်းသိမ်းမြန်း ပူဇော်အပ်ကုန်၏။ အဓိပတိသူတော်သူမြတ်တို့၏ ဆုမ္ဘသောစကားကိုလည်း အာဏာမဆန့်အပ် ကုန်။ ကောင်းစွာလျှင် ကျင့် ရာ သတည်း။ သုဉ္ဇာကိုခိုး ဌက်တတ်သောသူတို့ကိုကား။ လေးပါးသော ဗါဟိုတို့ကို ပေးအပ်သတည်း။ ။ ။လျှော်အပ်သောသူတို့ကိုလျှော်စေသည်လည်းတပါး။သေအပ်သောသူ တို့ကိုသေ စေသည်လည်း တပါး။ တယောက်တည်း ခိုးသည်ကိုတယောက် တည်းလျှော်စေသည်လည်းတပါး။အမျှားခိုးသည်ကိုအများကိုယ်စီအပြစ်အ တိုင်းလျှော်စေသည်လည်းတပါး။ ၅၂ လေးပါးသောဗါဟိုတို့ကိုပေးရာသတည်း။

ခိုးသူတို့၏သဘောကား။သူတပါးနှင့်အမျှစားရဝတ်ရအောင်မလုပ်စား ဝ့ဲ၍ဟုင်း ရိသော့ကြောင့်သူတို့၏ဥစ္စာကိုအဖျက်အစီး၊ရှာ၍အသက်မွေးဘဲ့ဟု အကြံပြုသတည်း။ချင်းတို့ကိုကား။မင်းကစသောမိုလ်ပါအလုံးတို့သည်လူ၏ အဖြစ်၌မုံထားလေကုန်သတည်း။ဥပမာကား။အဘယ်သို့နည်းဟူမူကား။အ ကြင်ခိုးလည်းကောင်း။မြွေဆိပ်လည်းကောင်း။ မျှားဆိပ်လည်းကောင်း။ ၅၂ သုံးပါးတို့၏ပူပန်ခြင်းတို့သည်ကား။ ၅၂ ကိုယ်အပြစ်၌သာခံရသတည်း။ သူ တို့ ဥစ္စာ ကိုခိုး ဌက်သော သူတို့ ကား။ သံသရာ ဘဝ အဆက် ဆက် နိုဗ္ဗာန်မ ရောက်မချင်းပူလောင်စေတတ်သတည်း။

ရဟန်းပုဏ္ဏားတို့သော်လည်းခိုးဌက်၍ ရသောပစ္စည်းတို့ကိုအလှူခံချေမူ ထိုရဟန်းပုဏ္ဏားတို့သည်ခိုးသည်လည်းကောင်းမည်ရာသတည်း။ထိုကြောင့် သူတို့၏ဥစ္စာကို ခိုးဌက် တတ်သော သူမိုက် သူနှုတ် တို့ကိုကား။ မခိုးဌက်စိမ့် သောဌ၊ သူတော်ကောင်းတို့သည်အဖန်တလဲလဲဆုမ္ဘပေးအပ်သတည်းထုပြ ယ္ဗာမင်း၏သားရင်းဖြစ်သောမနုမည်သောရှင်ရဿေ့ဆိုတော်မူ၏။ ။ခိုး ဌက်သောတဲ့ရားကားပြီး၏။

2nd. Of a boy stealing the patsoo of another.

Oh king! if any young person shall steal the clothes or ornaments of another, let the parents enquire into it, and cause the original price to be paid; if they conceal the theft, it shall not be pleaded that the child is not of age to be responsible in law; let (the property stolen) be restored two fold. If the person who committed the theft be of a responsible age, he shall be caused to restore double, and also be punished criminally.

3rd. The law by which the district to which the foot-marks of stolen cattle are traced, shall be caused to make good the loss.

Oh king! if any one's horses, buffaloes or oxen, be stolen, and the foot-marks are really traced to any district, that district may be sued; if the fact be not ascertained, or there be no foot-marks, there shall be no claim against the district. Wise men must note this. If horses, buffaloes or oxen, be lost, and the owner shall trace their foot-marks into any village, the people of the village and the thoogyee, that they may be free from blame, ought to go with him, and point out the place where the foot-marks leave the village. If they do not show the place by which they left the village, they should be caused to replace them.

4th. The law when herdsman and the owner of the cattle shall, or shall not, both share in the fine, or one who may have stolen them.

If the owner and herdsman shall find the person who stole their cattle in the day time, the hired person shall have the fine levied. If the cattle were lost in the night, and the thief be discovered, the hired person shall have one half, and the owner of the cattle the other, of the fine inflicted.

5th. The law when buffaloes or cattle trespass without the knowledge of the owner, and are killed by the owner of the field, after enquiry a fine is levied, though the inflictor of the injury be not known.

If any buffaloes or cattle shall enter into a field and eat therein without the knowledge of their owner, and shall be stabbed or cut that they die, or if their blood be drawn, or they are injured so as to be unfit for further work; though the person who injured them be not discovered, having measured the nearest village, field or garden, let (the people or owner of) that make restitution.

6th. The law when buffaloes, oxen, or elephants attack each other.

If any brute, oxen, buffalo, goat, pig, elephant or horse, shall be attacked by another, kicked, butted, followed and struck so that

၂ သူငယ်ဝတ်သောပုဆိုးကိုသူငယ်ချင်းခိုးသောတရား။

မင်းကြီးအကြင်သူငယ်ချင်းဝတ်သောတနီဆာကိုတည်း၊ သူငယ်ချင်းခိုး မိမှုကား။ မိဘတို့ကစစ်၍အရင်းတိုင်းပေးစေ။ မိဘတို့ထိန်ချေလျှင်တရားမ ဆိုသာတခုကိုနှစ်ခုဆပ်စေ။ တရားဝင် သောသူမှုကား။ နှစ်ဆဆပ်စေ၊ မင်း ဒါဏ်လည်းပေးရာ၏။

၃ ကျွန်းမြင်းဆင်တို့ကိုသူခိုးခိုးခဲ့ခြေရာကျရာ အရပ်တို့ကလျှော်ရသောတရား။

မင်းကြီးအကြင်သူတို့၏ မြင်း ကျွန် နွား တို့ကို ခိုးလေ သည်။ ခြေရာ ကျ သော အရပ် တို့ကို ဟုတ် မှန် စွာ စစ် ကြော ၍ ထိုရွာပြည်သို့စွဲဆို ရလေ၏။ မ ဟုတ်မမှန် ချေရာတည်း။ မရှိမှုကား၊ မစွဲမဆို ရပလေ။ ပညာရှိတို့မှတ် ရာသ တည်း။ ။အကြင်မြင်း ကျွန်နွား တို့သည်ဟောက်ရှာ ခဲ့မှုကား။ အရှင်လည်း ခြေရာကိုစိစစ်၍ လိုက်လေရာသောရွာသို့နွားခြေရာ ဝင်လေမှုကား ရွာသား သူကြီး တို့ သည် အရာ မှ လွတ်အောင် ခြေရာထွက်လေသော် အရပ်ကိုကျွပါ လိုက်အပ်၏။ ထိုသို့တည်း မထွက်ချေမှုကား။ ရွာသားသူကြီးတို့သည်အစား ဆပ်စေအပ်၏။

၄ နွားထိန်းနှင့်နွားရှင်။ နွားကိုသူခိုးခိုးသည်တွင်ခိုးပြစ်ကိုနှစ်ဦး ရသင့်။ မရသင့်တရား။

အကြင် နွားရှင် နှင့် နွား ထိန်းသောသူတို့သည်နွေ့အားတည်း ဟောက်၍ ခိုးသောသူတို့ကိုတွေ့သော်။ ထိုအပြစ်ကား ဌါး သော သူသည်စား ရ၏။ နွား သည်တည်းညည့်ဟောက်၍ခိုးသောသူတို့ကိုတွေ့ မှုကား။ ဌါးသောသူအဝက် နွားရှင်အဝက်စားရာ၏။

၅ လယ်ရာတို့ကိုကျွန်းထိခိုက်၍ကျွန်းရှင်မသိလယ်ရှင်တို့အလျောက်သတ် သည်လက်သည်မပေါ်စစ်၍လျော်ရသည်တရား။

အကြင်ကျွန်နွားတို့သည်လယ်ယာ သို့ချင်းနင်းစား လာ ၍ နွားသခင်မသိ မမြင်ထိုး ခုပ်၍ သေသော် သွေးသံတချင် ထွက်ဖျက်ဆီး ၍ မစေ စား ရဘဲ ရှိ သော်။ လက်သည်မပေါ်သော်။ ထိုအရပ်တွင်ရွာလည်းကောင်း။ လယ်လည်း ကောင်း။ ယာလည်းကောင်း။ နီးရာတာထိုး၍လျော်စေရာသတည်း။

၆ ကျွန်းမြင်းဆင်ချင်းရှေ့ပက်သောတရား။

တိရိစ္ဆာန်နွားကျွဆိတ်ဝက်ဆင်မြင်းတို့သည်၊ အချင်းချင်းထိပါး ကျောက် ကန်လိုက်လံ ရှေ့ပက်၍သေခဲ့ခဲ့။ ကျိုးပဲ့ပျက်စီးပေခဲ့။ ထိုထိပါး ရှေ့ပက်သော

it die, or is injured, or have a limb broken, the attacking animal shall be forfeited. If they fight by mutual consent, the victorious animal shall not be forfeited; if the other animal dies, there is no fault. But if it be not thus, if one is in a pen, or tied up, and a loose animal shall come and attack it that it die, or is injured, if it be in the night, the animal (that was loose) shall be forfeited, and let his owner pay the law expenses, as he was not tied up.

7th. The law regarding throwing stones or bricks.

In any town or village, by night, or by day, if any one shall be struck by a stone, stick or brick, which has been thrown, and has his head cut, his eye put out, a limb broken, or any injury inflicted, after examining the seven nearest houses, east, west, north, and south, let the inhabitants of them make reparation.

8th. The law when a man of inferior class strikes one of a higher.

If any inferior person shall strike with his hand, foot, or any instrument, (a superior,) his property may be forcibly taken from him; if he has no property, he may be banished. Oh king! as it is thus said, (in Pali,) if an inferior person shall, with a spear or weapon, of any kind, strike the foot, hand, or any part of the person of a superior, he may have his house and all his property seized and taken away. This seizure is called reparation to the superior. If he has no property, he may be punished criminally, and banished to another district. If he seize and struggle personally with the superior, let him forfeit eighty tickals. If he cannot pay that amount, let him pay seventy; if he cannot pay that, let him pay sixty; if he be only worth fifty or forty, having taken the matter into consideration, let him forfeit accordingly. If he cannot pay this, let him pay thirty; and if he cannot pay that, let him become a slave. The superior is a respectable person, the fault is a serious one. If he shall pull the ear of his superior till it is torn, let him forfeit forty tickals of pure silver. If he cannot pay, let the matter be considered. If a superior shall pull the ear of an inferior till it is torn, let him pay five tickals of pure silver, and let him cure the ear. If in the covered bazar, in the road, at the landing place, or in any confined place, an inferior shall push against a superior, or a superior against an inferior, or two inferior persons against each other; if the knot of hair on the back of a woman's head, or the front of a man's, the cheek or ear shall be struck or hurt, no blame should be imputed. If at a festive, or any other assembly of people for

ဘိရိ၌ရှာနိမြင်းကျွန်းသားဆိပ်ဝက်တို့သည်ဆုံးစေရာ၏။ ။ဆင်မြင်းကျွန်းသား ဆိပ်ဝက်တို့သည်အလိုတူတည်း။ ဌေပက်ခပ်ချေမှုကား သေခဲ့သော်လည်းမ ဆုံးရာ။အပြစ်မရှိရာသတည်း။ ။ထိုသို့ကားမဟုတ်ကုန်၊ခြိတွင်းလည်း ကောင်း။ထိုကျွန်းသားတို့သည်ချည်နှောင်၍ထားရာမှာလည်းကောင်း။ ကျွန်းသား တို့သည်အလေအလွတ်လာလတ်၍ဌေပက်ခပ်လာ၍ သေသော်လည်းကောင်း ကျိုးပဲ့သော်လည်း ကောင်း၊ညည်ုလည်းကောင်း။ ထိုကျွန်းသားတို့သည်ဆုံးစေ ရာ၏၊ချည်နှောင်၍မထားသော့ကြောင့်တခုခုတန်ဆာလည်းထိုကျွန်းသားရှင် ပင်ခံစေ။

၃ အုပ်ကျောက်ပြစ်သောတရား။

အကြင်ပြည်ရွာတို့တွင်၊နေ့ညည်ုလည်းကောင်းအုပ်ကျောက်လှံကန်ပြစ်မိ ၍ဥကျွောင်းပါးနားကွဲရှာ၏။ ကျိုးပဲ့ကန်းခဲ့။ အရှေ့အနောက်တောင်မြောက် တို့ကိုအိမ်ခုနှစ်အိမ်၊စီးစစ်၍တာထိုး၍လျှောက်စေရာ၏။

၈ သူယုတ်သည်သူမြတ်ကုရိုက်ခတ်သောတရား။

ဟတ္ထပါဒေဟိ၊ဒန္တေဟိ၊ဗဟိနောပဟာရိတ္ထမန္ဒနံတသိဝိလုဠိတ္ဘာ၊ဥပေက္ခေ မနိုသကာတပ္ပိ။ ။မင်းကြီး၌သို့ဆိုသော့ကြောင့်၊အကျင့်ယုတ်မာသော သူတို့သည်မြတ်သောသူတို့၏ ခြေလက်အစရှိသည်တို့ကိုလှံကန်အစရှိ သည် တို့ဖြင့်ပုတ်ခပ်မိခဲ့၊ထိုသို့ပုတ်ခပ်သောသူတို့၏အိမ့်ထောင်ခမ်းနား ဥစ္စာရှိသ ရွှေတို့ကိုယုတ်၍ယူရာ၏။ ထိုသို့ယုတ်၍ယူခြင်းသည်ကား။ သူ၏အပြစ်ကို လျှော်စေသည်မည်ရာသတည်း။ထိုသို့ခပ်ပုတ် သောသူနှုတ်တွင်ဥစ္စာတည်းမ ရှိမူကား၊မင်းဒါဏ်ပေး၍အရေပ်တပါးသို့နှင်ထုတ်လိုက်အပ်၏။ သူနှုတ်သည် သူကောင်းတို့ကိုလုံထုလုံဂွတ်ပုတ်ခပ်မိမူကား၊ရှစ်ဆယ်လျှော်စေ၊မရတတ် မူကား။ ခုနှစ်ဆယ်လျှော်စေ။ ခြောက်ဆယ်တံသည် ငါးဆယ်တံသည်လေး ဆယ်တံသည်ခြင့်၍လျှော်စေ၊မရတတ်လျှင်သော်ကား သုံးဆယ်လျှော်စေ၊ဝ်ိ မရတတ်မူကျန်ခဲ့စေ၊သူကောင်းအပြစ်သည်ကြီးလှသတည်း။အကြင်သူကောင်း ကိုနှားပဲအောင်ငင်ဘိခဲ့။ ဌေစင်လေးဆယ်လျှော်စေ။ မရတတ်မူကား။ ဆင် ချင်း သူကောင်းသူနှုတ်ကိုနှား ပဲအောင်ငင်ဘိမူကား။ ဌေစင်ငါး၊ကျပ်လျှော် စေ၊နှားလည်းဆက်စေ။ အိမ်ရှေးတွင်လည်းကောင်း လမ်တွင်လည်းကောင်း ရေဆိပ်တွင်လည်းကောင်းကျည်းမြောင်းသောအရပ်၌လည်းကောင်းသူနှုတ် သည်သူကောင်းကိုလည်းကောင်း။သူကောင်းသည်သူနှုတ်ကိုလည်းကောင်း။ သုံ့နှုတ်ချင်းချင်းလည်းကောင်း။ထိုးခပ်မိကြ၍ဆံထုံးဥရှောင်ပါးနားထိမိပါး ကြခဲ့။အပြစ်မရှိအပ်သတည်း။အကြင်ကစားပွဲသဘင်၌ လည်းကောင်း။ အံ

amusement, at a gambling party or cock fight, an inferior shall push or strike a superior, it is a matter of fun and frolic, like a person possessed of a nat, and it is said no fault should be imputed. If when inferior people are squabbling, an eye shall be blinded, a head broken, the knot of hair pulled, or a cheek cut, or such like, let thirty tickals be forfeited. If flesh be cut, and blood drawn, let twenty tickals of pure silver be paid. Fifteen, seven and a half, and five tickals have also been laid down. As regards this forfeit, superiors shall pay as is proper for such persons, and inferior as is proper for inferiors. This is a matter for consideration.

9th. The law when two people assault each other in a retired place in the jungle.

If people, either in the jungle or other private place where there are no witnesses, have assaulted each other, and are swelled, or the skin and flesh black, (bruised,) torn or abraded, if the violence done has been great, and wounds are inflicted, or the teeth broken, thirty tickals should be paid as compensation. Why should thirty tickals be paid?—because the assault was committed in a lonely place, with no one to interfere, and by an unfortunate blow death might have been caused; for this reason thirty tickals should be paid in compensation. If by a severe blow, a leg or arm is broken, if the person is rendered unable to lay hold of any thing, or to walk, or if both eyes are blinded; for these offences also thirty tickals should be paid, and the offender shall give the superior a staff and a person to lead him about and shew him the way. This the sage recluse called Menoo said.

10th. The law when a man beats the buffaloes or cattle of another.

If any one shall unmercifully beat the buffalo or ox of another, let him take care of the animal till its recovery. If with proper care paid to it, it shall not live, but die, if it be a man, as is proper in that case, let him make compensation by payment of thirty tickals; if it be a buffalo, or ox, as is proper in that case, let him replace it with another. This is when the injury done was unintentional. If a person shall strike a man in anger, so that from that day he cannot go about to the landing place or bazar, and if he shall die in a month or a year, because it is said the blow caused his death, let him (the offender) make restitution in the proper advance, (for murder of ten men.) If from the day of the infliction of the injury the person struck shall not be put off his usual habit, goes about either near home or to a distance, to the landing

ခပ်ကြက်တိုက်တွင်လည်းကောင်း။သူကောင်းကို သူနှုတ် သည်ထိပါးထိုးခပ်
မိသော်လည်းကောင်း။ကစားမြွေးစား ရှင်ကြသောအမှုဖြစ်ရကား။ နှတ် ရူးသူ
အသွင်ခွဲသို့ဖြစ်သော့ကြောင့်အပြစ်မရှိရာဟူသတည်း။ သူနှုတ်ချင်းချင်းတင်ပ
သတ်ပုတ်ကြ၍မျက်စိတုံး လည်းကန်းခဲ့ဘုံ။ ဥက္ကောင်းမှုလည်းကွဲခဲ့ဥရှောင်
ကိုလည်းဆွဲငင်ဘိခဲ့။ပါးနှားမှုလည်းထိပါးကွဲရှခဲ့။ထိုသို့ထိပါးမှုကား။သုံး
ဆယ်လျှော်စေ။ အသားပေါက်ပြ၍ သွေး သံတချက်ထွက်မှုကား။ ဌေစင်နှစ်
ဆယ်လျှော်စေ။ တဆယ်ငါးကျပ်။ ခုနှစ်ကျပ်နှစ်မက်။ ငါးကျပ်လည်းတူ၏။
အပြစ်ဟူသည်ကား။ သူကောင်းလျှင် သူကောင်း အလျှောက် သူနှုတ်လျှင်သူ
နှုတ်အလျှောက်လျှော်စေအပ်၏ဆင်ချင်။

၉ တောအရပ်။ဆိတ်ကွယ်ရာတွင်သူနှစ်ယောက်သတ်ပုတ်သောတရား။

အကြင်သူတို့ သည် တောဝယ် လည်းကောင်း။ ဆိပ်ကွယ်ရာအရပ်ဝယ်
လည်းကောင်း။သက်သေလဉ်းမရှိ။ သတ်ပုတ်ကြ၍ အရောင်အရမ်အရေအ
သား အညှိုအမဲအစုတ်အရှလုံးထုလုံးပွတ်ပေါက်ပြဘုံ။ သွားကျိုးဘုံ။ ထိုသို့
အပြစ်ကိုကား။ သုံးဆယ်လျှော် စေအပ်သတည်း။ အဘယ်ကြောင့်သုံးဆယ်
ချည်းလျှော်စေသနည်းဟူမှုကား။ဆိပ်ကွယ်ရာအရပ်၌။ဆီးတားမည်သူမရှိ
၏အပုတ်အခပ်မတော်သော်။သေဘေးသို့ရောက်ရာသော့ကြောင့်။သုံး ဆယ်
လျှော်စေအပ်သတည်း။အပုတ်အခပ်မတော် ၍ ခြေလက်ကျိုးပဲ့ခဲ့ဘုံ။ မကိုင်
တတ်။ မသွား တတ် အောင်မှုလည်းရှိခဲ့ဘုံ။ မျက် စိနှစ် ဖက်မှုလည်း ကန်းပေ
ခဲ့ဘုံ။ ထိုသို့တည်း ရှိပေမှုကား။ဌေလည်းသုံးဆယ်လျှော်စေ။ ခရိုးညွှန်တောင်
ဝေးကိုင် လည်းလူတယောက်ပေးစေအပ်၏ ဟုမနုမည်သောရှင် ရသော့ ဆို
တော်မူ၏။

၁၀ ကွဲနွားကိုလုကမိုက်သောတရား။

အကြင်သူသည်လူတို့ကိုလည်းကောင်း။ကွဲနွားကိုလည်းကောင်း။အနာ
စရပုတ်ခတ်မိဘုံ။ လွတ်အောင်ကုစေ။ ကုစား၍မလွတ်ဘဲသေခဲ့မှုကား။ လူ
လျှင်လူအလျှောက်သုံးဆယ်လျှော်စေ။ကွဲနွားလျှင်ကွဲနွားအလျှောက်အစား
လျှော်စေ။ဤကား။ဓိတ်မာန်မရှိ။မိုက်မိသည်ကိုဆိုသတည်း။ ။ဓိတ်မာန်
နှင့်အကြင်သူတယောက်ကိုပုတ်ခတ်မိဘုံ။ထိုသို့ပုတ်ခတ်မိသောနေ့ကသည်
အနိုး အဝေးရေဆိတ်အိမ်ချေးတို့ ပယ်ခမသွား။ တတ်ပြတ်စပ် ရှိ၍နှစ် လည်
လ ကူ။ မ့ သေ သော် လည်း ချင့် သတ် မိ သော အနာဖြင့် သေ သည် မည်သော့
ကြောင့်။သူတက်လျှော်စေအပ်၏။ထိုပုတ်ခတ်မိသောနေ့ကသည်ပြတ်စပ်မရှိ
သဲအနိုးအဝေးရေဆိတ်အိမ်ချေးတို့ပယ်လာသွားတတ်ဘုံ။ ထိုသို့သွားလာ

place, or the bazar, and people shall see him so going about, if within five, six, or seven days, from the infliction of the blow, he shall even die, it is not proper to say he died from the blow; the person who struck him shall not pay the advance; it is a matter for consideration. This is said when the parties are not connected with or related to each other. If a husband or wife, a child and parent, elder brother and sister, younger brother and sister, or other relations, shall in a passion strike each other, if the beating be severe, and wounds are inflicted, nothing shall be paid in compensation; let them nurse and minister to the sufferer. If by mischance he should die, no compensation shall be paid. Why is this?—because the offender is not an indifferent person, and had no malicious intentions nor wish that the blow should cause death, but a constant wish for his welfare. No compensation should be given. As regards the funeral expenses, they should be borne by the offender, with a proper degree of respectability, and he shall support the husband, wife, or children of the deceased for life, and pay his debts, if he had any. This the son of Bymah, lord Menoo, said.

11th. The law when relations, parents, teachers, or pupils, assault each other.

If a parent or teacher shall in anger chastise a wife, or pupil, with a split bamboo, or the bight of a rope, most severely, and an eye, cheek, or the like, be hurt, a limb broken, an eye blinded, or a wound inflicted, they are liable to punishment. Even for a very great fault, parents or teachers shall not put their (child or pupil) to death. If they really do so, the king shall most severely punish the offender, and confiscate his property. On this account, let no one commit a violent assault to the destruction of his own property, or that of others. Thus the lord recluse said.

Oh king! if two children, under the age of ten, have fought and wounded each other, there is no fault; or if they die, it is their fate. Why is this?—because they are not capable of reflection, or arrived at years of discretion; let the parents pay the funeral expenses. If such a child, not of age to be responsible, shall set fire to a house, or other property, let the parents replace all that is destroyed.

သည်ကိုသူတကာသည်မြင်ပါအံ့။ ငါးရက်၊ခြောက်ရက်၊ခုနှစ်ရက်တွင်သေ
ခဲ့သော်လည်းပုတ်ခတ်မိသောအနာကြောင့် သေသည်ဟူအပ်သတည်း။ သူ
တက်မလျှော်စေရာသတည်း။ ဆင်ခြင်အပ်၏။ ။ဤသည်တို့ကား၊သူစိမ်း
တို့ကိုဆိုသတည်း။ ။လင်နှင့်မယား၊သား၊နှင့်အမိ၊အဖ၊ညီနှင့်အစ်ကို၊
မောင်နှင့်နှစ်မ၊ညီမနှင့်အစ်မ။အဆွေအမျိုး၊ဂျင်းတို့သည်အမျက်အား၊ဖြင့်ထိုး
ပြစ်ပုတ်ခတ်သတ်မိ၍အနာစရက္ခရှိ ကြအံ့၊အပြစ်မလျှော်စေအံ့၊ အနာစ ရ
ကိုသော်ကား၊ညီ၍ကုသစေအပ်၏။ မတော်၍ပင်သေသော်လည်း အလျှော်မ
စား၊ရရာသတည်း။ ။အဘယ်ကြောင့်အပြစ်မစား၊ရရာသနည်း၊ဟူမူကား၊
ထိုသူတို့သည် သူစိမ်းလည်းမဟုတ်၊အညိုးလဉ်းမထား၊သေးလျှင်စိမ်းသည်
ကိုလဉ်းမိတ်မရှိကောင်းစေလိုသည်။အမြဲစိတ်ရှိရာသော့ကြောင့်အပြစ်မစား
ရာဟူသတည်း။သေခန်းသေနှား၊တို့ကိုကား၊တင့်တယ်ရွာခံစေအပ်၏။ ။သေ
သူသား၊မယား၊ လင်တို့ကိုတသက်ကျွေးမွေးစေရာ၏။ တင်မြှိုရှိလည်းဆပ်စေ
ဟု ဗြဟ္မာမင်း ၏သား၊ရင်းဖြစ်သောမနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၁၁ ပေါက်ဖော်ဆွေမျိုးမိဘဆရာတပည့်ပုတ်ခတ်မိုက်နှက်ကြသောတရား။

အကြင်အမိအဖ ဆရာသမား၊တို့သည် သား၊ မယား၊တပည့်တို့ကို အမျက်
အား၊ဖြင့်၊ဝါး၊ခြမ်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ကြိုး၊ခေါက်ဖြင့်လည်း ကောင်း၊သည်း
ရွာပုတ် ခတ်မိ ၍၊ မျက်စိနှား၊ပါး၊စသည်တို့ကို၊ ထိ ပါး ၍ကျိုး၊ပဲ့ကန်း၊ အံ့၊အ
သား အရေစုတ် ပြတ် အံ့၊ ထိုသို့ပြုလျှင် အမိအ ဖဆရာသမား၊တို့အား အပြစ်
ဒါဏ်သင့် အပ် ၏။ အပြစ်သည်ရွာလျှင်မူ လည်း အမိအ ဖ ဆရာ သ မား၊တို့
သည်မည့်ပါ်ကွပ် ရာ။ အကယ် ၍ ညှပ် ကွပ်မိမူကား၊ ထိုသူကိုပြည်ရှင်မင်း၊တို့
သည်၊သည်းရွာသောဒါဏ်ကိုပေး အပ်၏။ဥ ရွာစည်း၊စိမ်တို့ကိုရုတ်ရာ၏။ ထို
ကြောင့်မိမိစီး၊ပွား၊သူတပါး၊တို့၏စီး၊ပွား၊တို့ကို ဖျက်တတ်သော၊အလှန်ခဲခက်
ရွာကြမ်ကြုတ်သော အမှုအရာတို့ဖြင့်အရောင် အသင်းလက္ခဏာ တို့ကို ဖျက်
ဆီး၊အောင်သတ်ပုတ်ခြင်း၊ကိုမပြုရာကုန်ယုမနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်
မူ၏။

မြတ်သောမင်းကြီး၊ အကြင်ဆယ်နှစ် မရောက်သေး၊ သူငယ်နှစ်ယောက်
တို့သည်၊ သတ်ခတ်ကြ၍ ကွဲရှခဲ့သော်လည်း အပြစ်မရှိရာ၊ သေသော်လည်း
ကြမ္ဘာယိုး ရာသတည်း။ အဘယ်ကြောင့် နည်း ဟူမူကား၊ ရှေနောက်မသိ
မလိမ္ပာသော့ကြောင့်ဆိုသတည်း။ ။သေခန်းသေနှား၊ကိုမိဘတို့ကစိုက်
၍ သင်းပြိုယ်စေ၊ ။တရား၊မဝင်သေး၊ သုအိမ်ကိုကျ ဘဏ္ဍာပစ္စည်း၊ကို
မီ၊ရှိအံ့၊ထိုဖျက်သမျှကို၊သူငယ်မိဖကအစား၊ထည့်စေ၊

12th. The law when a mad man assaults a sane one.

If a mad person shall assault or kill a sane person, as he had no control over his own disposition, there should be no compensation paid; it is the fortune of the sufferer, and the mad man, on account of his madness, shall not be put to death; he may be threatened. This is when he has no relations; if he has, he ought not to be left at large; they must bind him with ropes, or keep him in the stocks; if they do not confine him, and any one is killed by his means, or injured, let restitution be made to the extent of the injury. There shall be no fault, (criminal punishment.)

13th. The law when two men fight by mutual consent.

If two men shall, by mutual consent, fight with their hands, and one shall be wounded on the head, cheek, or ear, or if he die, there shall be no fault. If there be no assembly of the people, and no one set them to fight, if they fight by mutual consent and one be killed, let the survivor bear the funeral expenses. If the younger or smaller man shall die, let twice the price of his body be paid in restitution. If the older or larger shall die, let the smaller bury him. This is said when they fight by mutual consent. If they had been set to fight by others in the midst of an assembly, and one die, there is no fault.

14th. The law when a man and woman fight, or assault, each other.

If a man and woman shall fight by mutual consent, let the man be punished criminally; there shall be no fine in compensation. If the woman die, let the man bear the funeral expenses; if the man die, no fault is to be attributed to the woman. If a man shall beat an unresisting woman, let him pay in compensation double the twenty-five tickals laid down in the Damathat as the price of her body, or fifty tickals. If the man shall be the unresisting party, and the woman being stronger, shall beat him, if she seize his head or his hair, and he is hurt, he was no match for her; the fault is the woman's; let her make him an offering of thirty tickals of silver. If any woman shall strike a man with the girdle which she wears, let her make him an offering of three tickals of gold. If any man or woman shall take off another by force the cloth they are wearing, whether many or few are concerned, they shall each pay three tickals of gold

၁၂ အရူးသည်လူကောင်းကိုပုတ်ခတ်သောတရား။

အကြင်သူ ရူးသည်၊ မ ရူးသော သူကောင်း တို့ကို ပုတ်ခတ်သတ်မိသော် လည်းမိတ်ကို အစိုးမရသော့ကြောင့် အပြစ်မစားရရာ၊ သင်းကြမ္မာ တည်း။ ။ ရူးသူကို၊ ရူးဏိဟုမသတ်ရာ။ ချိမ်သော်ကား၊ ချိမ်ရာ၏၊ ဤကား မိဖ ပေါက်ဖော်မရှိသည်ကိုဆိုသတည်း။ မိဖပေါက်ဖော်ရှိလျှင် အ ရူးကိုမလွှတ် အပ်၊ ထိပ်ကြိုးနှင့်ထားရာ၏၊ မထားချေက၊ ထိုအ ရူးကြောင့်ဟုက်သော်၊ သေ သော်၊ ဥစ္စာရပ်ကိုအရင်းအတိုင်းပေးစေ၊ အပြစ်မရှိ၊ လွှတ်စေ။

၁၃ သူနှစ်ယောက်အလိုတူကြမ္ဘိလက်ဖွေသတ်သည်တရား။

မင်းကြီး၊ အကြင်လူတို့သည်၊ လက်ဖွေလက်ပန်း၊ လိုတူကြ၍ ပုတ်သတ် ခဲ့၊ တယောက်သောသူသည် ဥဿျောင်ပါးနာ၊ ကွဲရှခဲ့၊ သေမူလည်းသေ ခဲ့ အပြစ်မရှိရာသတည်း။ ။ ပွဲလမ်းမဟုတ်၊ သူတပါးမတိုက်၊ အလိုတူ လက်ဖွေသတ်ရာသော်လျှင်၊ သေခန်းကိုခံစေ၊ လူငယ်အင် မတန်သူသေလျှင်၊ ကိုယ်ဖိုးနှစ်ဆတက်လျှော်စေ၊ လူကြီးသေသော်လူငယ်သင်းပြိုတ်စေ၊ ဤကား ဓိတ်တူသတ်ကြသည် ကိုဆိုသတည်း။ ။ နှစ်ဦးသား၊ ကို သူတပါး တို့ တိုက်၍ သဘင်ပွဲ၌သတ်ရာ၊ သေသော်အပြစ်မရှိ။

၁၄ ယောက်ျားနှင့်မိမ္ဘအလိုတူသတီသည်တရား။

မင်းကြီး၊ အကြင်လူတို့သည်မိမ္ဘနှင့်ယောက်ျားအလိုတူသတ်ကြခဲ့၊ အပြစ် လွှတ်စေ၊ မင်းဗါဏာ်ယောက်ျားကခံစေ၊ မိမ္ဘသေမူယောက်ျားကသေခန်းခံစေ။ ။ ။ ယောက်ျားသေမူမိမ္ဘအပြစ်လွှတ်စေ။ ။ မိမ္ဘကားမသတ်၊ ယောက်ျား ကား မိမ္ဘကိုသတ် ခဲ့၊ နှစ်ဆ တက်၊ မိမ္ဘကိုယ် ဖိုးနှစ် ဆယ်ငါး ကျပ်၊ ဓမ္ဘသတ် ထွက်ကိုအရင်းပြု၍ ငွေ ငါး ဆယ် လျှော်စေ၊ ယောက်ျားကား မ သတ်၊ မိမ္ဘ အားကြီး၊ ယောက်ျားအား ငယ်ကို သတ် ၍ ဥကျောင်းဆံပင်ဆွဲကိုင် ၍ နာကြင် သော်၊ ယောက်ျားမတန်မိမ္ဘလွန်လေသည်၊ ငွေသုံးဆယ်မိမ္ဘကယောက်ျားသို့ ပူဇော်စေ။ ။ အကြင်မိမ္ဘသည်မိမိဝတ်သောခါး၊ စဉ်းတဝိနှင့်ယောက်ျားကို ပုတ်မိခဲ့၊ ကြွေသုံးကျပ်မိမ္ဘက၊ ယောက်ျားသို့ပူဇော်စေ။ ။ အကြင်သူတို့သည် မိမ္ဘ ကို ဖြစ်စေ၊ ယောက်ျား ကို ဖြစ်စေ၊ ခါး၊ စည်း အဝတ်ကိုကိုယ်နှင့် မကပ်ရ ဖောင် ရှတ်ချေသော်ကြွေသုံးကျပ် ရှတ်သူတို့က၊ လူများလျှင်များလျှောက်၊ လူ နှည်းလျှင်နှည်းလျှောက်၊ ကြွေသုံးကျပ်စီတွက်၍လျှော်စေ။

15th. The law when the six persons who ought not to be encouraged, or set on to do an act, are so, and thereby die, whether the setter on shall pay compensation.

Oh king! the six persons who ought not to be set on or encouraged to do an act, are:—1st, children who have not come to years of discretion, who are under ten years; 2d, a person who has not the control over his own mind, a mad person; 3d, a woman who ought not to be with child, but who is so; a woman with whom men will not associate, who has been put to shame; 4th, a person who has behaved outrageously offensive towards another, and who is in dread of punishment; 5th, a person who endures oppression from another; 6th, a person who is sorely diseased. If any one of these six persons has put a rope round his neck, and is about to hang himself, or to throw himself into a ravine or chasm, or into a well, from a precipice, into the water or the fire, or to cause a venomous animal to bite himself, to put himself in the way of an elephant to trample on, or a tiger to bite him, or cause his own death, and any one shall see or hear of this, and it being his duty to prevent him, shall say to him that his intention is good; and if, according with this saying, he shall do the intended act and die, the person who said as above shall not be free from responsibility; let him pay one half of three times the price of deceased's body, as compensation, (forty-five tickals.)

16th. The law when one person encourages another to commit an assault.

Oh king! if any one shall send a person to beat, spear, or shoot another, and on the strength of being so sent he shall do so, let him pay one, and the person who sent him two thirds; if the assaulted person die, let the compensation be according as when both are sued and the matter is clear. If the parents or relations of the deceased, or the person who suffered the assault, has sued the person sent, (the active party,) and after he has paid compensation shall sue the person who sent him, if he admit that he did so, let him pay one third of the fine; they shall not say they did not sue him because they did not know him, and their suit was confined to the person sent.

17th. The law when a person was about to assault another, and a third party who happened to say "that's right," shall not be free of responsibility.

Oh king! if a person shall not send another, but hears him say he will beat, or kill, or injure such a one, and say "that is good, do it," let him bear one third of the fine. Thus the recluse called Menoo said.

၁၅ မတိုက်တွန်းရာသူခြောက်ယောက်ကိုတိုက်တွန်း၍သေသည်။ တိုက်တွန်းသူလျှင်ရသောတရား။

မင်းကြီး၊ မတိုက်တွန်း၊ မပြုဩဇာ၊ မ ဆို အပ် သော် သူခြောက်ယောက်တည်း၊ခြောက်ယောက်ဟူသည်ကား၊မလိမ္မာ၊ဆယ်နှစ်မမြောက်သေးသောသူ၊ ၁၊ ၊ကိုယ်စိတ်ကိုမထိန်းသိမ်းနိုင်ရှုံးသောသူ၊ ၂၊ ၊ပဋိသန္ဓေမစွဲ၍ယောက်ျားတပါးကိုမပေါင်းဝံ့၊အရှက်ရသောသူ၊ ၃၊ ၊အမျက်ဒေါသကြီး၍သူတပါးကိုအလွန်အကျူးပြု၍အပြစ်ကိုကြောက်သောသူ၊ ၄၊ ၊ ၊သူတပါး၏အညှင်းအပန်းကိုခံရသူ၊ ၅၊ ၊ရောဂါအနာကြီးရှိသောသူ၊ ၆၊ ၊ဤခြောက်ယောက်သောသူတို့သည်၊လည်ကိုကြိုးထည့်၍သေမည်၊ချောက်ကြီးဆင်း၍သေမည်၊ တွင်းကိုဆင်း၍သေမည်၊တောင်ကမ်ပါးကဆင်း၍သေမည်၊ ရေသို့ဆင်း၍ သေမည်၊ မီးသို့ဆင်း၍ သေမည်၊ အဆိပ်ရှိသော သတ္တဝါတို့ကို ကိုက်ခဲစေ၍သေမည်၊ ဆင်နှင်း၊ ကျား၊ ကိုက်ခံ၍ သေမည် ဟုပြောဆိုပြုမူသည်ကိုမြင်လျှင်၊ တားဆီး ရမည်ကို ဤအကြောင်းကောင်းပြီကောင်း၏ဆို၍ ဆိုတိုင်းပြုသဖြင့် မတား မဆီး ဘဲသေ ချေလျှင်၊ ဆိုသူဝန်မလွတ်၊သေသူ၏ကိုယ်ဖိုးသုံးဆယ်တွင်တဝက်၊ဆိုသူကလျော်စေ၊

၁၆ တယောက်ကိုတယောက်၊ထောင်းသတ်မိုက်နှက်တိုက်တွန်းသောတရား။

မင်းကြီး၊ အကြင် သူတယောက်ကို၊သူတယောက်က၊ထောင်းသတ်မိုက်နှက်ထိုးပြစ်ပြုချေဟုစေ၏၊ တယောက်ကလည်း၊ငကိုစေပြီတကား၊ဟူ၍၊ထိုစေသူ ဆိုတိုင်း ပြုချေ ဘဲ့၊ စေ သူတဆ၊ သတ် သူနှစ်ဆ၊ သေ သော်သေပြစ်အထိုင်းလျော်စေ၊ဤကားနှစ်ယောက်လုံးကိုစွဲ၍ထင်ရှားသောအပြစ်တည်း၊

၊သေသူမိဖေါက်ဖော်အသတ်အမိုက်ခံရသူတို့က၊ သတ်မိုက်လက်ရောက်သူတို့ ကိုစွဲ၍ လျော်ပေးရပြီး၎၊ စေသူကို လျော် သူက၊ အလျောက် စွဲ ထွင်း၊ စေ သူ၎နှ ပေက၊ လျော်သူတွင်သုံး စုစု၍တစုဝင်၍ပေးစေ၊ ငါတို့မသိ၍ ဆိုသူကိုမစွဲရ၊လက်သည်နှင့်သာပြီးကြရသည်ဆိုသော်မဆိုသာချေ။

၁၇ သူတယောက်ကိုမိုက်နှက်ဖျက်ဆီးမည်ကိုတယောက်ကြားက၊ ကောင်း၏ဟုဆိုသော်ဝန်မလွတ်ဖေသောတရား။

မင်းကြီး၊ စေကားမစေ၊သူတပါး၊ရိုက်ခတ်ထောင်းသတ်မည်၊ အသေပြုမည်၊ဖျက်ဆီးမည်ကိုပြောလိမ့်၊ကြားသူကကောင်း၏၊ ပြုတော့ဆိုမိလိမ့်၊ ဤသုံးလည်း အပြစ်တွင်သုံး စုစု၍တစုခံစေဟုမဆုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏၊

18th The law regarding one person kicking another.

Oh king! if (by a kick,) a leg, shoulder, or arm, be broken, let ninety tickals of silver be paid in compensation. If a kick be inflicted on the breast, face or head, let sixty tickals be paid; if the blow be given with the hand, let thirty tickals be paid. If in a struggle between two people for some article of property, a kick shall be by accident inflicted on the breast, face, cheek, or head, not with any intention of causing death, but merely from anxiety to possess the property, or if a kick be given in a moment of passion, let fifteen tickals of silver be paid in compensation. If the head be broken, the skin torn or ruffled, if blood be drawn, or a front tooth broken, let fifteen tickals be paid; if a back tooth be broken, seven and a half tickals (shall be paid in compensation.)

19th. The law when a person cuts off the thumb, great toe, or other finger or toe, of another.

If the little finger or toe be cut off, ten tickals (shall be the compensation,) and for the others, including the thumb and great toe, let the amount be double. This is when the injury is inflicted in a struggle for some article of property. If it is inflicted in a fit of rage, and a tooth, finger or toe, is broken, a kick inflicted on the breast, the front hair pulled, or any other assault with the hands, or feet, thirty tickals is the fine; it is a matter of assault; but if the breast or head be kicked, the fine is sixty tickals.

20th. The law when one person pulls another's hair.

If the hair be pulled with the hand, thirty tickals; if it be twisted round the toe, or trodden on, sixty tickals shall be paid in compensation.

21st. The law when a thief may be killed in catching, when not.

Oh king! if in catching a thief he be struck and there die, let him die; there is no blame. If he has been confined as a thief, and in catching him after his release, when he has none of the property on him, he be struck and shall die, this shall not be done; let compensation be made by paying the balance of the fine for murder, after deducting the fine for theft. In catching an enemy, he shall not be killed or injured; if he be, let the offender be punished according to the offence. In a dispute, if the parties get enraged, the person who exceeds (the other in violence) shall not be held free of blame; let him make reparation according to the law of assault.

၁၈ ခြေပြင့်ကျောက်သည်တရား။

မင်းကြီး။ ပေါင်ကျိုးသော်။ လက်ရုံးလက်မောင်းပိုင်းပိုင်းကျိုးသော်။ ဒွေ ကိုးဆယ်လျှော်စေ။ ။ရင်ကိုခြေနှင့်ကျောက်သော်။မျက်နှာကိုခြေနှင့် ကျောက်သော်။ ဥသျှောင်ကိုခြေနှင့်ကျောက်သော်ခြောက်ဆယ်လျှော်စေ။ လက်နှင့်ဖြစ်လျှင်သုံးဆယ်လျှော်စေ။ဥစ္စာ၅ကတ်တင်၍နှစ်ဦးလုံးထွေးကိုင်ရာ တွင်။ ရင်ကိုလည်းကောင်းမျက်နှာပါးပြင်ဥကျွောင်းကိုလည်းကောင်းခြေနှင့် ကျောက်မိသော်။ ဥစ္စာကိုသာလိုက်သည်။ သေစေချင်သောနှစ်လုံးမရှိ။တ ခ ကာအမျက်၅နှ၍ကိုင်မိကျောက်မိ။ခြင်းဖြစ်သည်။ ဒွေတဆယ်ငါးကျပ်လျှော် စေ။ ဥကျွောင်းကွဲလည်း ဒွေ တဆယ် ငါး ကျပ် လျှော်စေ။ အရေစုတ် ၍ သွေး ထွက်သော်လည်း ဒွေတဆယ်ငါးကျပ်လျှော်စေ။ သွား ကျိုးမူ။ တ ဆယ် ငါး ကျပ်။ ။အံ့သွားကျိုးမူ၃ခုနှစ်ကျပ်နှစ်မတ်။

၁၉ သူတယောက်ကြောင့်လက်သန်း ခြေသန်းလက်မခြေမပြတ်သောတရား။

လက်သန်းပြတ်မူတဆယ်။ ခြေသန်းအတူ။ ၎င်းကတက် ၍ခြေမလက်မ ကိုင်အောင်။ နှစ်တက်လျှော်စေ။ ဤလျှော်ပြစ်သည် ဥစ္စာကြောင့်ကိုင်ငင်ရာ တွင်အပြစ်တည်း။ ။မင်းကြီးဥစ္စာရရာသောအကြောင်းမဟုတ်ဒေါသ၅နှ ၍ ဖြစ်ချေကသွား ကျိုး လက်ချောင်း ခြေချောင်းဦးဆံ ရင်းခြေလက်ကျောက် ရောက်သမျှသုံးဆယ်စီ။ အပြစ်သည်။လက်ရောက်ပြစ်တည်း။ ခြေနှင့် ရင်ကို ဥကျွောင်းကိုကျောက်သော်အပြစ်မှာ ဒွေခြောက်ဆယ်တည်း။

၂၀ တယောက်ဆံကိုတယောက်ဆွဲသောတရား။

ဆံကို လက် နှင့် ဆွဲသော်။ သုံးဆယ်။ ဆံကိုခြေမှာပတ် ရစ်နင်း ချေသော် ခြောက်ဆယ်လျှော်စေ။

၂၁ သူဦးဖမ်ရာတွင်သေပိုင်းမသေပိုင်သောတရား။

မင်းကြီး။ သူဦးဖြစ်၍ဖမ်ကိုင် ငင်ရာ ရိုက်နှက် ၍ ထိုထွင် သေကသော။ ပိုင် စေ။အပြစ်မရှိ။သူဦးဖြစ်သည်။ ဤပ်ထား၍လွတ်သည်နောက်ဖမ်ရာဥစ္စာထုပ် မရှိ။ ရိုက်၍ သော်မသေပိုင်ချေ။သေပြစ်နှင့် ဦးပြစ်ဘ ၍ လျှော်ပေးစေ။ ရာနှဲ့သူ ဖြစ်သည်။ကိုင်ခြင်း၌မသေပိုင် ။မကျိုးပိုင်။အပြစ်အတိုင်းကျိုးပြတ်သေသော် ပြောဆို ကြရာမတော် ဒေါသ အမျက်ထွက် ၍ ဖြစ် လည်း လွန်သူက။ အပြစ်မ လွတ်။ကိုင်ငင်ရိုက်ခတ်ခြင်းတရား အကျအတိုင်းလျှော်စေ။

22d. The law when a degraded person holds up his finger at a respectable one.

In a quarrel, it is not proper to point with the fore-finger; if the person who suffered (the indignity) be of equal respectability with the offender, let one hundred tickals be paid in compensation. If an excellent man point with his finger at an inferior one, let him pay fifteen tickals; if they be both of the degraded classes, let fifteen tickals be the compensation.

23d. The law by which all men are divided into the excellent, middling, and degraded, and these again divided three times.

Oh king! the excellent class is the king, the queen, their chidren, brothers, and the heir apparent to the throne; there are none equal. Besides these, there are the other relations of the king, the great chiefs, ministers or lords, the lesser lords, and lords of lower degree, the wealthy class, bramins, thoogyees of villages, governors, land measurers, and those whom the king had advanced and given to. In this class there are again the great, middle, and lesser lords; so amongst the wealthy and mercantile class, there are three subdivisions, and it is with reference to these that a double amount* of compensation is laid down. There is the original class, and from that the fine in compensation, it is said, shall be caused to be paid in an ascending scale. Oh King! it is thus said of the inferior class. Amongst princes, there are the three classes,—the excellent, middle, and degraded;†—amongst lords, there are excellent, middle, and inferior; in the wealthy class the same subdivision is also made, and thus amongst men of the same class there is a distinction. The degraded classes are the dwoon-tsan-das and slaves, the descendants of slaves who are not redeemable. The dwoon-tsan-das are those who clean up the dung of elephants, horses, and other brutes, who must submit to be spit upon, who remove all offensive and stinking animals and things from the surface of the ground. They are constantly employed in burying these things. The utmost fine to be inflicted on an irredeemable slave is five tickals, and above these from dwoon-tsan-da seven and a half tickals, and from this, according to the gravity of the offence, the fine shall double as the offender ascends in rank; thus decisions may be given. When our Paralaung was in the person of a dwoon-tsan-da, servant to a wealthy man, and was employed to clear away filth, on a certain day, he saw the wealthy man's daughter, and determined not to leave the place unless he obtained her, and with determined bad passion he underwent great misery. The wealthy man beat and cuffed, yet he would not

* This appears to mean that one hundred tickals is the fine for equals and twice that sum when an inferior points the finger of scorn at a superior

† This should probably be

၂၂ သူမြတ်ကိုသူနှပ်လက်ညှိုးထိုးသောတရား။

ဖိုက်ပွားရန်ထွေသော်လည်း ဆိုရာ။ လက်ညှိုးဖြင့်မထိုး မည်ကဲ့နည်း သင့်ချေ။ ထိုးဆွန် ၅ ပြ ခံ ရသူမြတ် ခြင်းဖြစ်က။ ဒွေ တ ရာ လျှော် စေ။ သူမြတ်ကသူ ယုတ်ကိုထိုးချေက။တဆယ်ငါးကျပ်လျှော်စေ။အယုတ်ခြင်းဖြစ်ကလည်း။တ ဆယ်ငါးကျပ်လျှော်စေ။

၂၃ အမျိုးအစုရုအယုတ်အလပ်အမြတ်ခွဲခ်ြတစုတွင်သုံးသွယ်စီခွဲသောတရား။

မင်းကြီး။ သူမြတ်ဟူသည်ကား။ အရှင်ဖကရာဇ်။ အရှင်မိဖုရား။ သား တော်။ ညီတော်။ အိမ်ရှေ့ဥပ္ပရာဇာများ ဗာတူခြင်းဌာ်။တူသူမရှိ။ဇင်ပြင်မင်း ဆွေမိုးမျိုးမဟာသေနာပတိ အမတ် ကြီး အမတ်လပ်အမတ်ငယ်။ သူဌေးသူ ကြွယ်ပုဏ္ဏားရွှာသူကြီး ပြည်စိုးမြေတိုင်း။ အရှင်ရှိုးမြောက် ၅ အရာအထူး တက်သောသူတို့သည်အမြတ်တည်း။ ထိုအမြတ်တို့တွင်။ အမတ်ကြီးအမတ် လပ်အမတ်ငယ်။သူဌေး သူကြွယ်ဥစ္စာရတတ်သော သူကုန်သည် ပြိုသောသူ လည်းသုံးသွယ်စီချည်းရှိ သည်။ ဇင်ကိုစွဲ၅ နှစ်ဆတက်ဆိုသည်။ အမျိုးရင်း ကရှိလေပြီး။ထိုကိုတက်၅အပြစ်ကို လျှော်စေ ဟူသတည်း။ ။မင်းကြီး။ အမျိုးနိမ့်ဟူသည်ကား။ မင်းသားချင်း တွင်သုံးပါး။အမြတ်အလပ်အယုတ် တည်း။ ။အမတ်ချင်းတွင်သုံးပါး။အမြတ်အလပ် အယုတ်တည်း။ ။သူ ဌေးသူကြွယ်ဥစ္စာရတတ်သောသူတို့မှာလည်း။၅၅ သို့သုံးပါးတည်း။ ၅ကား ကဲ့ရေးတူချင်းတွင် ရွေ့ ရာ သည်ကိုဆိုသတည်း။ ။အမျိုး ယုတ်ဟူ ခဲ့ည်ကား။ဒွန်ုစဏ္ဍာ။ကိုဆိုသည်။ အစည် အလာရွေ့မရကျွန်ကိုလည်းဆို ဆည်။ ဒွန်ုစဏ္ဍာ ဟူသည်ကား။ ဆင်ချည်း မြင်းချည်း တိ ရိစ္ဆာန်ချည်း တံ ဆွားထွေ ခံ ရအညှီ။အနံ အပုတ်မကောင်ရှိ သ မ္ဘာကိုမြေပေါ်တွင် မရှိ ဧရ။ အ စည် ပြိုပ် ထား ရသော သူကို ဆို သ တည်း။ ကျွန် စည်ရွေ့ မ ရ။ ထိုအပြစ် ဆည်ဌေ ငါ။ကျပ်အဆုံ။ တည်း။ ဇင် အထက် ဒွန်ုစဏ္ဍာ။တို့၏ အပြစ်ဌ ရ ဒွ ရ နှစ် ကျပ် နှစ်မတ် တည်း။ ဇင်ဂ ရည် ၅ နှစ်ဆစီ အပြစ် ပေါ့ လျှင် ပေါ့ လျှောက်။ လေ။လျှင်လေ။လျှောက်။တက်၅စီရင်။ ဒွန်ုစဏ္ဍာ။ဟူသောအမျိုး။တွင်။ငါတို့ ဘုရား။လောင်ုဖြစ်၅သူဌေ။အိမ်ဌ်အစည်အခစား။ကုန်ယူ ဒို့ ၏။ တနေ့သ ဌ်သူ ဌေ။သို့ကိုဘုရား။လောင်ုမြင်လျှင်။ ၅ သူဌေ။သို့ကိုရမှသွား။ မည်။ ခက်ထံ သောမာန်ဖြင့် ဘုရား။လောင်ုကိုယ်ကို ဆင်ရဲ ခံ လေ ၏။ သူဌေ။ လည်း သတ် ဖိုက်ဝင်ဆွဲ ၅ ချင့်ကိုပြုလေ ၏။ ထိုသို့ပြုသော်လည်းမရှောင်ုသို့ကိုရမှယုတ

go away, but with the wish of obtaining the daughter, put up with great misery. The wealthy man frequently beat him. The wealthy man's daughter represented that he must ultimately die, in which case he (her father,) would have to endure the pains of hell, and the punishment inflicted by princes, and begged that she might be given to him; so the wealthy man gave his daughter to the dwoon-tsan-da, and a better temper having possessed him, he become a Yathay and Rahan, and obtained zan. The wealthy man having learned this, made an obeisance to him as he returned from the expanse of the heavens, and he was a fit object for such respect. Bearing this in mind, all men whatever, even of the most degraded class, are worthy to be raised to rank and station, if the habits are good. Though (the Paralaung) was a dwoon-tsan-da, even in that state, his habits being good, and because he abided by the truth, he received the respect and homage of many men. Thus the Yathay said to the king.

24th. A tradition in illustration of the law that when a man goes where he ought not, and meets with misfortune or death, there is no blame.

Oh king! in the time of the god Way-tha-boo, the king of a certain country, went into the forest and encamped near a clearing and garden; he sent round the gong and proclaimed that if any of the royal followers took any thing from the garden, they should be severely punished, and they obeyed the proclamation. But to ascertain that they did so, the king went into the garden at night, and alone; the owner of the garden asked him if he had not heard the proclamation of his royal master The king replied, "I am the king of the country, and have come to see whether or not my orders are obeyed." The owner of the garden rejoined, and said that the king of the country would come with officers and followers, and that he did not believe him, and thus, not knowing the king, he beat him with a stick that he died, and covered up his body in a cucumber bed. When the lords went that night to wait on the king, they did not see him; so they went into the garden to look for him. The owner of the garden told them not to come there; that the king had issued a proclamation, and that that night a man had come in and been beat to death by him, and he had covered him up with rubbish. On hearing this, the lords looked, (and said,) "it is our king;" if the men and officers of the force come to know this, they will be panic struck, and if the kings of other countries hear it, they will attack and destroy ours, and our enemies will be numerous. So, that it might not be known, they buried the king, and giving the owner of the garden his ornaments, said, "you are a proper person to be king." He refused and said "I will not be king." The lords struck him on the neck, and he then consented to become king, and did so. The queen and lords had all agreed, but afterwards some lords withdrew

ဘင်းထင်းရဲ့ကိုခံ၏။သူ့ဌေးလင်းအကြိမ်များစွာဆုတွေ့၏။ကြောလျှင်သေလတံ့။ သေသော်အဖ သူ့ဌေး ငရဲတသွယ်၊ ရာဇဝတ်တကြောင်း ရှိတော့မည်၊ ကျွန်တော်မကိုပေး တော်မူပါ တော့ဟု တောင်းပန်၍ ဘဝ်ကို ပေးလေ၏။ ဘုရားလောင်းရလေ၏။ ။ကောင်းသောစိတ်စွဲ၍ရသော့ရဟန်ပြုလေ၏။ဗျာနုရ၍ကောင်းကင်ကလာရာတွင်အကြောင်းကိုသိ၍တဖန်ပူဇော်ခြင်းကိုပြု၍ ပူဇော်ခံထိုက်လေ၏။ ထိုကိုရည်၍ အမျိုးနိမ့်သည်ဖြစ်လည်း အကျင့်ရှိလျှင် မည်သူမဆို အရာပေးထိုက်လေ၏။ ဒုနိုးစဏ္ဍာ၊ဖြစ်လျှက်၊ထိုအပြစ်၌ အကျင့်ကောင်း၍သစ္စာမှန်ခြင်းကြောင့်အစ္စားပူဇော်ခံရ သတည်းဟုမင်းကြီးအား ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၂၄ မသွားတန်သွားခဲ့ဘေးရောက်သော်၊သေလော်လည်း အပြစ်မရှိစကားထုံးပုံ၊

မင်းကြီး၊ဝေဿဘူဘုရားလက်ထက်ပြည်ရှင်မင်း သည်တောသွားရာ၊ယာတခုအနားသို့ရောက်လေ၏။ကျွန်တော်မျိုးတို့မဖျက် မဆီးမယူနှင့်၊ ယူသော သူကိုဖါဏာပေးမည်၊ မောင်း ခတ်၍ ဟစ်ကျော်စေ၏။ ကျွန်တော်မျိုးတို့လည်း အမိန့်တော်အတိုင်းတည်၏။ တည်မတည်ကြည့်မည်၊ မင်းကြီးတယောက်တည်း၊ညည့်အခါယာခင်းသို့ဝင်လေ၏။ ယာသခင်ကလည်း၊နင်တို့သခင်မောင်းလည်သည်ကိုမကြားလာဟုဆို၏။မင်းကြီးကလည်း၊ငါပြည်ရှင်မင်းဖြစ်သည်။ ၊ စကားအတိုင်းတည်မတည်ကိုကြည့်မည်၊ဝင်ရောက်သည်ဆို၏။ ယာသခင်ကလည်း ဆိုပေ၏။ ပြည်ရှင်မင်း ဖြစ်တပြီကား၊ ဖိုလ်ပါနှင့် ထွားလမည်၊ မယုံးဆို၍ မင်းကြီးကိုမသိခြင်းကြောင့်၊ လှံကန်နှင့်ရိုက်၍သေရေ၏။သခွားနွယ်ဖုံး၍ထားလေ၏။ ထိုညည့်အမတ်တို့သည်၊ မင်းရင်ပြင်ဘို့ခစားမည်သွားလေသော်၊ မင်းကိုမတွေ့၍ ယာခင်း သို့ဝင်ရောက်ရှာကြရာလျှင်၊ ယာသူကြီးက၊ သင်တို့မဝင်နှင့်၊ မင်းက မောင်း ခတ်သည်၊ ညည့်သူတယောက်လာ၍ငါရိုက်နှက်ရာသေပြီ၊အမှိုက်ဖုံး၍ ထားသည်ဆိုရာ၊ အမတ်တို့ကြည့်လျှင်၊ ငါတို့ပြည်ရှင်မင်းကြီးဖြစ်သည်၊ ဖိုလ်ပါသိသော်ထိတ်လန့်တော့မည်၊တန်ခိုးငံ၊ တပြည်ထောင်မင်းကြားကလည်းငါတို့ပြည်ချောက်ချားပျက်စီးလတံ့၊ ရံမျှားလတံ့၊ သူတပါး အမျှားမသိစေရ၊ မင်းကြီးကိုမြေ၌ပြုပ်နှံ၍ယာသူကြီးကိုမင်းတန်ဆာပေး၍နင်မင်းပြုအပ်၏။ ငါမင်း မပြု ညင်း၏၊ အမတ်ကြီးတို့၊ တောင် သူကြီး လည်း ကုတ် ကို ထု၏။ ယာသူကြီးလည်း မင်းပြုပါမည်ဝန်ခံ၍မင်းပြု၏။ ဖိုဗုရားအမတ်တို့ညီညွှတ်ကြ၏၊ နောက်မည်ဗ

their consent, and plotted together to rebel. The nat of the (palace) door, and female nat of the white umbrella slapped and corrected them. On this they were afraid, and submitted to the gardener, and the country was prosperous and happy. Bearing this in mind, it is not proper to rebel (resist) a person who has risen from a low to a high station. If the original (luck) or stock of merit be great from former good deeds, he may arrive at high estate. So remembering what happened in the time the holy gód Way-tha-boo judges, teachers of the law, lords and kings, may decide. Thus the lord Yathay called Menoo said.

END OF THE FOURTH VOLUME.

မည္ကတ္အမတ္တို့ယာသူကြီးကိုပြစ်မှားစကားဆိုကျင့်ရာတွင်၊ တံခါးစောင့်နတ်၊ ထီးဖြူစောင့်နတ်သို့တို့အမတ်ကြီး ကိုပုတ်ခတ်ဆုမွှလေ၏၊ ထိုတွင်မှ ကြောက်၍၊ ယာသူကြီးဖြစ်သောမင်း ကိုခည္ကတ်၍၊ ပြည်ရွာသာယာလေ၏၊ နိမ့်ရာကအမြင့်သို့ရောက်လေပြီးသောသူကိုမပြစ်မှားအပ်၊ နိမ့်သောသူပင် ထိုကိုထောက်၍ ဖြစ်သော်လည်း ကံရင်းသံလျှင် အမြင့်သို့ရောက်ချေသည်၊ ဝေဿဘူဘုရားရှင်လက်ထက်တော်ကအကြောင်းကိုမှတ်၍ တရားသူကြီး၊ တရားဆရာ အမတ် စသောမင်းတို့သည်၊ စိရင်ဆုံးဖြတ်ရာ၏ ထုမနူ မည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏၊

စတုဏ္ဍခ၏၊ နိဗ္ဗိတ်၊ ၊စတုဏ္ဍတွဲပြီး၏၊

LAWS OF MENOO.

THE FIFTH VOLUME OF THE

GREAT WORK OF MENOO.

I worship the god who is worthy of all homage, who possesses an intuitive knowledge of good.

I will lay down the law contained in the fifth volume.

1. The law of murder.

2. The law for decision, when one of one class assaults one of another with a club, after enquiry as to the higher or lower class.

3. The law regarding being present, standing round a person committing an assault.

4. The law when a master beats his slave, so that he dies.

5. The law when a husband and wife, a son and daughter, or relations, assault each other.

6. The law when it is proper or not, to put to death a Rahan, or Bramin, a child, a woman, or a mad person.

7. The law when a mad person, a drunken person, an idiot, being extremely ill, and a person saying, "they will die to-day," shall kill him.

8. The law regarding the killing of elephants, camels, horses, buffaloes, oxen, or large brutes.

9. The law when a woman with child is laid hands on.

10. The law regarding restitution for oxen, buffaloes, elephants and horses killed, by fixing the price of a young calf, a foal, or young elephant just born.

11. The seven kinds of wives, and the duty of a husband and wife towards each other.

12. The law when a wife ought to accommodate herself to her husband's habits.

13. A story of the companion of husband's wives and children.

14. The law when a husband having gone on a trading trip, his wife took a husband before his return.

15. The law when a wife becomes a slave before his return.

16. The law when a husband, going to acquire knowledge, leaves subsistence for his wife for a specified time.

17. The law when a husband and wife, having no affection for each other, separate.

။မနုဿကျယ်ပညာမတွဲ။

နမောတဿဘဂဝတောအရဟတောသမ္မာသမ္ဗုद္ဓဿ။

မာတိကာ

ပညာမတွဲတွင်ပါသည်တရားအမည်ကိုဆိုပေတုံအံ့။

၁ သုကိုအသေသတ်သောတရား။

၂ သုကို၃တ် လံ့ကန် နှင့် ရိုက် နှက်သည်ကို၊ အမျိုးနိမ့် မြင့်စစ် ၌ စီရင်သောတရား။

၃ ရိုက်နှက်ကြောဝန်းရေနှိပ်သောတရား။

၄ ကျွန်ကိုသခင်ရိုက်၍သေသည်တရား။

၅ လင်နှင့်မယား၊သား၊နှင့်ဘွား၊ပေါက်ဖော်တို့ပုတ်ခတ်သောတရား။

၆ ရဟန်းပုဏ္ဏား။ သူငယ်မိမ္ပ၊ အရွားကို အသေသတ်သင့်၊မသတ်သင့်တရား။

၇ အရွား အမှုးမိုက်တတိုင်း သည်း စွာနာ၍ ယနေ့သေဆုံးသော သူဟူ၍ သတ်မိသောတရား။

၈ ဆင်မြင်း ကုလားအုပ် ကျွန်ကြီး ကြီးသောတိရိစ္ဆာန်တို့ကို သတ်သောတရား။

၉ ကိုယ်ဝန်ရှိသောမိမ္ပကို၊ကိုင်ငင်သောတရား။

၁၀ နွားကျွဲဆင်မြင်း သတ် သည်ကို နွား မွေး၊ ဆင်မွေး အဖို့ ထား ၍ လျှော်ရသောတရား။

၁၁ မယား အပြားရှိနှစ်ပါး၊ လင်မယားကျွင်ရှာသောတရား။

၁၂ မယားသည်လင်၏ အကျင့်ကိုလိုက်ရသောစကား။

၁၃ လင်မယား၊သား၊ဘွား၊ဥပမာပုံစကား။

၁၄ လင်သည်ကုန်သွား၍ မယား၊လင်နေနှင့်သောတရား။

၁၅ မယား၊ကျွန်ဖြစ်နှင့်သည်စကား။

၁၆ လင်အတတ်ပညာရှာသော်မယားကို အစား အသောက် ထား၊ရာနှစ်ဆယ်အပိုင်းအခြားတရား။

၁၇ လင်နှင့်မယားမနှစ်သက်၍ လင်မယားကင်းရှာသောတရား။

18. The law when a husband or wife having leprosy, or being mad, diseased, or unclean, when the sound one may put the diseased one away.

19. The law when two brothers live together, one goes on a trading expedition, and the other in the house takes possession of his wife.

20. The law when if the husband's habits are good, the wife should accommodate or follow them; when the wife's habits are good, the husband should follow her example.

21. The law when the wife makes religious offerings without the knowledge of her husband, when the husband makes religious offerings without the knowledge of the wife.

22. The law when the five members of a husband and wife being compared, the decision was given by the length or shortness of the fore-finger.

23. The law when a younger sister was raised to high rank, and her elder sister acted improperly towards her.

24. The three ways in which a man and woman become husband and wife.

This is the list of the twenty-four laws contained in the fifth volume.

1st. *The law of murder.*

The law of putting to death is this: (Here follows a short Pali sentence, the meaning of which is given in Burman as follows:) Oh king! because it is thus said, that from any man who has killed another with a sword, spear, bow and arrow, or any other instrument, it is proper to demand restitution in an increased number of men; it is not proper to put him to death. What is the comparison? —it is this,—any dog that shall have bitten a man's foot, as it is not proper for that man to bite the foot of the dog, so it is not proper to put a man who has killed another to death in return; and a king who in this does not put a murderer to death, will be praised by the gods and all good men, and supported and adhered to by them; and all evil nats who have no respect for the laws, shall keep at a distance from them; and the country of such a king shall be called an excellent country; and the inhabitants will be prosperous and happy; for this reason, all the inhabitants of the country, the gold, silver, gems, elephants, horses, buffaloes, oxen, paddy, rice, water, and whatever property is said to be the property of the king who has authority over the land and water;—and from this it is said without cause, it ought not to be taken from them by force. If saying, "I have authority," it shall be taken, his fortune shall be less both in this life and to all eternity. And in the kingdoms of those kings who do not put to death such degraded (bad) men, the rains

၁၈ လင်နှင့် မယား နှစ်ယောက်တွင် တယောက်ယောက် ရှုနာ၊ ရူးနာ၊ မ
ရွမ်ကို၊ တယောက်ယောက်ပြစ်ရွမ့်သောတရား။

၁၉ ညီနှင့်အစ်ကို နှစ်ယောက်အတူနေ၊ တယောက် ယောက် ကုန်သွား
သည်၊ တယောက်အိမ်တွင် မယား၊ ကိုသိမ်းပိုက်သည်တရား။

၂၀ လင်အကျင့်ကောင်းသော်မယားလိုက်ရာ၏။ မယား အကျင့်ကောင်း
သော်လင်လိုက်ရာသည်တရား။

၂၁ လင်မသိမယားလျှိုသည်၊ မယား၊ မသိလင်လျှိုသည်တရား။

၂၂ လင်မယား၊ အင်ါင်ါ၊ ပါ၊ နှင့်တိုင်၍လက်ညှိုး၊ တိုရှည်စီရင်သောတရား။

၂၃ ပေါက်ဖော်ညီအစ်မ၊ ညီမအရှိ၊ အမြောက်နှင့်၊ ညီမကျူ၊ လွန်သည်
တရား။

၂၄ လင်မယား ဖြစ်ရာသည်သုံ၊ ပါ၊ တရား။

တရားပေါင်း ၂၄ ပါ၊ ပညာမတွဲတွင်ပါသည်ကိုထုတ်ဖော်၍ထား သည်။

၁ သုကိုအသေသတ်သောတရား။

အသေသတ်သောသူတို့၏တရားကား၊ ။ကာအဌာ နာလာဟိသောစ။
လသောယ,ဉ,ရဟ,ရ,ယောဘဝ,ရ,ရ,နကလ,ရ,ပ်ဟာစေနုပရိခါတယော၊ ။ဤ
သို့ဆိုသော့ကြောင့်မင်းကြီး။ သုကိုအသေသတ် သောသူတို့သည်ကား၊ အိမ်
ခေါ်ရှိ်ရေးမှားစသောလက်နက်တို့ဖြင့် အသေသတ်မိခဲ့၊ အတက်အလျှော
ကောင်း အပ်၏။ အသေသတ်တို့မသတ် အပ်၊ ဥပမာ ကား၊ အကြင်ခွေးသည်
သူတထူးခြေကိုခဲဘိခဲ့၊ ထိုသူသည် ကိုက် သော ခွေး၏ ခြေ ကို မ ခဲ ကောင်း
သောအရောင်ကဲ့သို့အသေသတ်ထို့မသတ်အပ် သတည်း။ ထိုသို့မသတ်သော
မင်းတို့ကို ဘုရား၊ စ သော သူတော် ကောင်းတို့ သည် ချီး မွမ်ကုန်၏ ၊ စောင့်
ရှောက်ဆည်း ကပ်ကုန်၏ ။ တရား မစောင့် သောနတ်မိ ဆွာတို့သည်ကား ။ ခွာ
ရုံ လေ့ကုန်၏ ။ ထိုမင်း၏ ရွာပြည်ကား ။ မြတ်သောပြည်မည် ရာသတည်း ။ ခပ်
ခပ်မိမ်း သောပြည် သူတို့ သည်လည်း ။ ကြွယ် ဝ ချမ်း သာ စွာ ရှိ ရာသတည်း ။ ထို
ကြောင့် ပြည် သူတကာ တို့၏ ရှေ့ ရှေ ရတနာ ဆင်မြင်း ကဲ့ ရှား ၁ ပါး ဆံ ရေ ၁
သောစည်း ဗိမ်ချမ်သာတို့သင့်ကား ။ ရေမြေကိုအမိုးရသောမင်းဥ ဗ္ဗာမည်ရာ
သတည်း ။ ထိုသို့ကား ဆိုတုံ၏ ။ အကြောင်း မဟုတ်ဘဲကို အနှိုင် အ ထက် မယူ
အပ်သတည်း ။ အမိုးရ၏ ဟု ယူ ဘိ မူ ကား ။ ပ ဗ္ဗ ၊ ပ္ပါ နှိ ပ်သံ သ ရာ ဟူ သော အ ကျိုး
နှစ်ပါ ။ ယုတ်ရာ လေ သ တည်း ။ ထိုသူ ယုတ် တို့ ကို မ သတ် သော မင်း တို့ ၏ ပြည်
တိုင်း ကား ၊ တို့ ကား ဗိ ဃ်း လေ တို့ သ ဉ် ညီ ညွှ တ် စ ွာ လျှင် ရ ွာ ပေ ကုန် ၏ ။ ထို သို့ ရ ွာ

are equal, and all grain planted in such rains, in one day all at once grows most flourishingly; and this grain is perfect in flavour, pleasant to the palate. In the country of kings who are not just, grain planted in the same day at the same time, some ripens, some becomes nearly ripe; and for this reason, bribes must not be taken, nor violence be had recourse to; but the advantage of the people of the country must be advanced by means of the laws. If by unlawful and violent means, the duties and taxes, or bribes, be taken, the lords, servants and judges of such a king will, following his example, by violent distress, oppress each other, and when they do this, the king falls into one of the six sins; all the bad nats are on the watch about him, and the good nats keep at a distance. For this reason, kings, who do not avoid bad deeds, are like a ship which sinks at sea in a storm, with much goods and the merchant; in the same way they fall into hell. In former times, before the god (Gaudama) appeared, a most wicked young Bramin killed his wife, and at the time of the murder his fellow Bramins consulted together and agreed on that this young Bramin had committed a crime no one else had committed, and what they should do with him; so they having shaved his head and turned him out of society, they caused him to be called "Tsandala," and from that the Tsandala class became a distinct one for the most wicked, incorrigible Bramins. Thus as these excellent Bramins who had a respect for themselves, did not kill this wicked young Bramin, as they turned him off from communication with his class. Taking these Bramins for an example, and considering the condition of the offender in this world, and relations with the next life, king, lords, governors, judges, and good men, who have a respect for themselves, when by a slap, a kick, a blow, a push, or a tear, much violence has been used and a party killed, shall consider whether compensation* shall or shall not be demanded. In the "we-nee," (Boodhist scriptures,) it is laid down, as it is a most difficult subject (or a most heavy offence,)

---

* ဘဝကိစ္စလျှို This relates to the sacred law in the Wenee, where it is said there are four crimes so heinous in a priest, that men can inflict no adequate punishment. These are consequently only to be turned out of the priesthood, and left to the succession of punishments which must naturally follow through many ages of change, from one degraded state of existence to another, till the sufferer has atoned for the offence. The crimes are—*murder* of a man—*theft* beyond one quarter tickal value—*fornication*, or connection with any brute, man or woman—boasting of having obtained Zam-met.—These are called ပါရာဇိကဝေဝေါဟာ. The fornicator, &c. is laid down in the ပါရာဇိကတ္ထမ

သောမိုဃ်း၌ဖြိုး၊သောမြို့၊ဝဲတို့သည်သည်း၊တနေ့တည်းတဖြိုင်နက်ကောင်း
ဖွန်ရွာရောက်ဝေကုန်၏။ ထိုမိုက်သောကာကပင်တို့သည်သည်း အလွန်မြန်
ရှက်စွာသောအရသာနှင့်ပြည့်စုံသည်ဖြစ်ပေကုန်၏။ ဓတရားသောမင်း၏ပြည်
၌တနေ့တနုံက ၌ ဖိုကဲတို့၊ သော ကာကပင် တို့သည်သည်း အချို့ကားမှည့်
၏။အချို့ကားရှမ်း၏။ ထိုကြောင့်တစို့တို့ကိုအနိုင်းအထက်မယူကုန်ရာ။ ။

။ ။တရားသဖြင့်ပြည်သူတို့၏အကျိုးတို့ကိုသာဆောင်အပ်သတည်း။ ထိုသို့
မတရားသဖြင့်အနိုင်းအထက်အသွန်အထုတ်တစို့၊ သတ်ဆောင်တို့ကိုယူဘိ
ယူကား၊ ထိုမင်းတို့၏အလိုသို့လိုက်၍ မင်း၏အမတ် အစေအပါတရား သူကြီး
တို့သည်အနိုင်းအထက်အချင်း ချင်း ညှဉ်းဆဲကုန်ဘမ်း။ ထိုသို့ပြုကြ ထေသော်
မင်းတို့သည်ကား၊ မကောင်းကျိုး ကြောက်ဖွယ်ကင် တဖွယ်ဝင် ဟေရာ၏။ တရား
မစောင့်သောနတ်တို့သည်သည်းစောင့်၍နေဟေကုန်၏။ တရားစောင့်သော
နတ်တို့သည်ကား၊ ဖဲကြည်ဟေကုန်၏။ ထိုကြောင့်မကောင်းသောတရားတို့
ကိုကျင့်သော မင်း တို့သည်ကား၊ အကြင်သမုဒ္ဒရာပင် လယ်ပြစ် ၌ ဟေဆိုး
ဆောင်ရာပါ ဟေသောလှေသည်ကား သောဝန်ခေတ်တို့ကိုလူ ၍ ကုန်
သည်တို့နှင့်တကွသမုဒ္ဒရာမြစ်၌နစ်ဟေသကဲ့သို့ထိုနှင့်တူ ရွာအထူးထူး သော
မကောင်းမှုတို့ကိုပြုသောသူတို့နှင့်တကွလျှင်ငရဲ၌ကျဟေရာသတည်း။ ။

။ ။ရှေးသောအခါဘုရားမဖြစ်မီ၌ကြမ်းကြုတ်ရွာသောပုဏ္ဏားလုလင်
တယောက်၊ ဓိဓိ၏မယားကို အသေသတ်ဘိ၏။ ထိုသို့သတ် ဘိသောအခါ၌
ပုဏ္ဏားတို့သည်အညီအညွှတ်စည်းဝေး၍ကြံကြံကုန်၏။ သူတကာတို့မဖြစ်ဘူး
သောအမှုကိုပြုတတ်သော၍ပုဏ္ဏားလုလင်ကိုအဘယ်သို့လျှင်ပြုရအံ့နည်း
ကိုင်ပင်ကြကုန်၏။ ထိုသို့တိုင်ပင်ကုန်သော ပုဏ္ဏားတို့သည်၊ ကြင်ကြုတ်ရွာ
သောလုလင်ကိုဥဏ္ဍောင်းမိုတ်ပြီးမှ၊ နှင်ထုတ်သောအမှုကိုပြု၍ စဏ္ဍာလဟု
ခေါ်သောအမည်ကိုခံစေသည်။ ထိုနေ့ကစ၍လျှင်စဏ္ဍာလတူသောကြမ်းကြုတ်ရွာ
ခေါ်သောပုဏ္ဏား၏အမျိုးဟူအထူးအရြားမရှိသည်ဖြစ်သတည်း။ ၎င်းသို့ကိုယ်ကိုချမ်
းသာပုဏ္ဏားပြုတ်တို့သည်စကားကိုသတ်သော ပုဏ္ဏားလုလင်ကိုသတ်ခေ
ခဲသတ်ဘဲအမျိုး၏ ဟောင်ဖွန်ထုတ်ထိုက်သကဲ့သို့ထိုပုဏ္ဏားဆွေတော်ပြုတ်တို့
ကိုသက်သေပြု ၍ ပရိုပကာရနိုင်ထံသရာစီးပွားတို့ကိုပညာဖြင့် ထောက်ထားကြံ
စည်၍ ကိုယ်ကိုချမ်းသောမင်းနှင့် အမတ်ပြည်ဦး တရားသူကြီးဆွေတော်ပြုတ်
တို့သည်၊ အဝုတ်အခတ်အသတ်အထိုး အတွန်အဖယ်ပြုကြရာဝယ်၊ လတ်
ရြေလွန် ၍ သေသေး သို့ရောက် အောင် ပြုသော သူတို့ကို၊ အတယ် အလျှော်
ဟောင်းအပ်မဟောင်းအပ်သည်ကိုဆင်ခြင်ရာသတည်း။ ။ဝိနည်းတော်
၏အလိုသော်ကား၊ အလွန်နှက်ခဲ့သိမ်ဖျော့သော့ကြောင့် လျှော်အပ်သောသူတို့

a priest who should make compensation, nothing shall be done (to him.) Amongst men, as murder depends on the witness, (the accuser) should name his witnesses. Having obtained the witnesses, the proper restitution shall be caused to be made. If the parties be of the degraded class, let the compensation be in proportion. If a person of the degraded class, with sword, spear, mallet, or stick, shall strike a respectable man so that he die, the amount of compensation to be paid by him shall be seventy men. If he does not die at the time, but if from the day of the assault he shall be bed-ridden, or cannot leave his house to any distance, or if he cannot eat his food, and shall ultimately die, the amount of compensation shall be thirty-five men. If after the assault the sufferer shall be able to go to the landing place of the village, the bazar, about the house to a distance, and die after a month or year, there should be no compensation. Oh excellent king! if any man shall assault another, and his companions shall not lay hands on the assaulted person, but shall encourage the committer of the assault by words to commit it, or having consulted shall come together, let the person who actually committed the assault make compensation to the amount of thirty tickals of silver, and those that stood round and encouraged him, pay fifteen tickals each; ten tickals of silver is also laid down. If they did not take any part in the assault, but were merely there as the friends and companions of the person committing the assault, let them pay five tickals of good silver.

2d. The law for deciding when one of one class assaults one of another with a club, after enquiry as to the higher or lower class.

Oh king! amongst men, as there are the higher and lower classes, a higher and lower price (in compensation) has been fixed; if a man, the price of whose body is thirty tickals, shall be killed by stroke or stick, let three hundred tickals be paid in compensation, and if a man worth fifty tickals be killed, five hundred shall be paid. If a man worth one hundred tickals shall be killed, let one thousand be paid. This is when one man kills another. But if a number of persons are concerned in killing one man, let each of those implicated (whose hand reached him,) make compensation in proportion to the price of his body.

3rd. The law regarding standing round a person committing an assault.

All those who are implicated in standing round and encouraging the assault, pay one half of the same amount; and those who do not aid and abet by encouraging the active parties, but who are present as their friends, pay five tickals each; but this is not to go further than where those who are to make restitution amount to sixty or seventy

ကိုကားကိန္ဓမရှိပြီ။ အကြင်လူတို့တွင် သတ်ခတ်ကြသောတရားသည်ကား။ သက်သေလျှင်အကြောင်းရင်းဖြစ်သော့ကြောင့်သက်သေတို့ကို ဤမျှလျှင်ထု ထားပေရာ၏။ထိုသို့သက်သေရပြီးမူကား။ ပုတ်ခတ်သတ်မိ၍ သေသော်အ တက်အလျှော်လျှော်စေ ရာ သတည်း။ သူနှုတ်ကားသူနှုတ် အလျှောက်လျှော် စေရာသတည်း။ ။အကြင်သူနှုတ်သည်သူကောင်းကိုခေါ်လှံ့ဆောက် ပုတ်။ လှံ့ကံတောင်ဝေးတို့ဖြင့် ပုတ်ခတ်သတ်မိ၍သော်မူ ကား။သူတက်ကို သော်ကားခုနှစ်ကျပ်တည်း။ လက်အောက်ကား မသေတုံ၊ ပုတ်ခတ်သတ်မိ သောနေ့က သည်ပြတ်စပ်ရှိခဲ့။ လယ်ချောင်း တော လား မသွားတတ်ရှိခဲ့။ အစားအရေမစားတတ်၍သေမူကား။ သုတက်သုံးကျပ်ငါးတည်း။ဂင်အနာ နှင့်ရေဆိပ်အိမ်ချေးအဝေးအနီးသွား ရှောင်ပြီး ၍နှစ်လလွန်မှ သေမူကား။အ ပြစ်အလျှော်မရှိအပ်။ ။မင်းကြီး။အကြင်သူတယောက်သည်သူတယောက် ကိုသတ်ရိုက်ထိုးပြစ်လေခဲ့။ အဖော်လူတို့လည်း လက်မရောက်ကြ။ ညီဝန်း ရန်၍သတ်ထောင်းရိုက်နှက်ဆို၍ပါခဲ့။ အတူတကွတိုင်ပင်၍လာခဲ့။ လက် ရောက်ငွေသုံးဆယ်စီလျှော်စေ။ အဝန်းအရန်ဆိုခဲ့ပြီးသည်အတိုင်းမှန်လျှင် ဝန်းရန်သူတို့မှာ။ လက်ဘာအရန်။ လက်ဝဲအရန်ကဲ့သို့ဖြစ်သည် တဆယ်ငါး ကျပ်စီလျှော်စေ။ ငွေတဆယ်လည်းဟူ၏။ ဤကားဝန်းရန် ဆိုမည်သူတည်း။ သူတယောက်ကို သူတယောက်သတ် ရာ မ ဆိုမမည်။ မ တိုင် မ ပင် ဘဲသွေး သောက်သင်ယမ်ချင်းအဝင် အပါဖြစ်သည် သူတို့မှာ တကိုယ်လျှင် ငွေဖြူငါး ကျပ်စီလျှော်စေ။

၂ သုကိုဒုတ်လှံ့ကံနှင့်ရိုက်နှက်သည်ကိုအမျိုးနိမ့်မြင့်စစ်၍စီရင်သောတရား။

။မင်းကြီး။ အကြင်သူတို့တွင်။အမျိုးနိမ့်မြင့် ရှိ၍ အဖိုးနိမ့်မြင့် ထားသည်။ ငွေသုံးဆယ်တံလူကို။ ဒုတ်လှံ့ကံတို့ဖြင့်သတ်ရိုက်၍ သေမူသုံးချောလျှော်စေ။ ငါးဆယ်တံသူကိုသတ်၍သေမူငါးရာလျှော်စေ။ တရာတံသူကိုသတ်၍သေမူ တထောင်လျှော်စေ။ ဤကားတယောက်ချင်း ကိုဆိုသတည်း။ သူတယောက် ကိုအမျှားလက်ရောက် ထိုးခုတ်သူတို့မှာထိုးခုတ်လက်ရောက်သမျှ၊ သေသူ အပြစ်ကိုယဉ်ဆိုးတွက်အတိုင်းလျှော်စေ။

၃ ရိုက်နှက်ကြရာဝန်းရန်သောတရား။

ရိုက်နှက်ကြရာ။ ဝန်းရန်ပါသူတို့မှာ နှုတ်တဉ်ဆိုချေမှုပြစ်ဝက်နှုတ်မဆို သွေးသောက်သူငယ်ချင်းပါဝင်သူတို့မှာ ငွေဖြူငါး ကျပ်လျှော်စေ။ ဤသို့ကား ဆိုတုံ၏။ လျှော်သူခြောက်ဆယ် ခုနှစ်ဆယ်တွင် ရပ်စေ။ ထိုထက်လွန် ၍ ရာ

people. If there be beyond this number, and amount to one hundred or one thousand, let one, according to the class of the deceased, make compensation as above, and all the others, let them suffer heavy criminal punishment. It is also laid down that each man shall pay thirty, fifteen, and five tickals. This is a matter for consideration.

4th. The law when a master beats his slave, so that he dies.

Oh king! amongst men, if a master in causing an unredeemable slave to work, beat, or stab, or cut him with sword or other instrument, a stick, so that he die, being a hereditary slave, there shall be nothing paid in compensation; but let the master be punished criminally. This is because he is not the lord, ruler, the owner of the sword, the lord of life. Nevertheless, it is said that if the sword or other instrument, the stick, was not such a thing as ought to have caused death, if the slave was doing wrong, and the master corrected him with a switch, the palm of his hand, his elbow, the bight of a rope, and he died, it will not amount to a wilful manslaughter; he shall be free from the criminal punishment This is said of an unredeemable slave, who does not belong to any of the royal establishments.* If he be of any of these, but a hereditary (redeemable) slave, and he die under such correction, let the compensation for killing a man, and the amount for which the deceased was bound, be calculated, and the lesser be deducted from the larger amount, and as the deceased may be of the three hundred class, the five hundred class, or the one thousand tickal class, let the balance be paid by the party by whom it is due; the master shall not plead that the deceased was his property, his own slave.

5th. The law when a husband, a wife, a son and daughter, or relations, assault each other.

Oh king! if any husband and wife, son and daughter, brothers and sisters, shall assault each other, so that they die, and the survivor had no wish to kill the deceased, he ought not to make compensation, or to be punished criminally. Why is this?—because (these relations) have no wish to kill each other. Within the seven degrees of relationship, that is, placing one's self in the middle and taking three in the ascending and three in the descending line, by an unfortunate blow one shall be killed, let the inflictor of the blow bear the funeral expenses, and let him support the parents, wife, children, and those who lived with him (deceased) for life; and if there be any debts left unpaid, let him pay them; let him not be subject to criminal punishment. But if it be not thus, but one reflecting, that another comes within seven degrees of relationship, there is no com-

* ၁၀ရ၁ဝ§။ This seems to mean, not belonging to any of the hereditary servants of the king, his boat men, his horse men, his cultivators, his elephant men, his night watchers in the palace, or rather sleepers and others; the rest of the people are called ၁ဝ၁§ရ၁ဝ§။

ထောင်ရောက်မူသော သော သူ၏ အမျိုးအလိုက်၊ တကိုယ်ရည်တွင် အလျှော်ထား၍ကြောင်းသော သူအပေါင်းတို့ကို ကြီးသောရာဇဝတ်ဒါဏ်ကိုပေးစေ၊ခံစေလည်းဟူ၏။ လူတယောက်ဌေသုံး ဆယ်စီတက် ၍တဆယ်ငါး ကျပ်၊ငါး ကျပ်စီတက်၍လျှော်စေလည်းဟူ၏။ ဤအရာကိုဆင်ခြင်ကုန်။

၄ ကျွန်ကိုသခင်မှက်ခ်ခြီသေသည်တရား။

မင်းကြီး၊ရွှေးမရကျွန်ကိုသခင်ခေစား၊ခြင်း၌ခေါ်းထက်နက်ရုတ်နှင့်မြိတ်နှက်ထိုး၊ခုပ်၍သေသော်၊ ကျွန်စည်ဖြစ်၍အပြစ်အလျှော် မရရာလွတ်စေ၊အရှင်သခင်ဖြစ်သောလတ်သည်ကိုမင်း၏ဒါဏ်ရာဇဝတ်ပေး၍ခံစေ။ ။ဤအရာကား၊အရှင်မိုးမင်း၊ဆေးပိုင်အသက်သခင်မဟုတ်သဉ်ဖြစ်သော့ကြောင့်တည်း။ ။ ။သို့ကား၊ဆိုတုံ၏။ခေါ်းလက်နက်ရုတ်ကျံ့ကံသေလောက်သောလက်နက်မဟုက်၊ ကျွန်သည်အမှုအရာမတော်၍အရှင်သခင်ဆုမွှာ၊တဟား၊လတ်ဝါး၊ တတောင်ကျိုးခေါ်ကြောင့် မိုက်နှက်မိ၍ သေသော်အရှင်သခင်သေစေခြင်း၌ ပြိုရာမရောက်၊မင်း၏ဒါဏ်ရာဇဝတ် ကင်းလွတ်စေ။ ။ဤကား၊အစည်စုငန်း၊မရှိသည့်ကဘကျွန်ကိုဆိုသတည်း။ အစုအငန်း၌၍အစည်စေသောကျွန်ကို ဆုမွှမတော်သေခဲ့သော်၊ သေပြစ်နှင့်ကျွန်အပြစ်ကိုတွက်၍ဘု၊ သုံ၊ ရာမျိုး ငါ၊ ရာမျိုး တထောင်မျိုး အလျှောက်လျှော်သင့် သူဖြစ်ကဘု ၍အမျိုး ရောက်ရာ ရေလျှော်စေ၊ဌါ၊ကျေ၊ကျွန်၊ကျွန်ပိုင်ဖြစ်သည်မဆိုသာချေ။

၅ လင်နှင့်မယား၊သား၊နှင့်သို့၊ပေါက်ဖော်တို့ပုတ်ခတ်သောတရား။

မင်းကြီး၊ အကြင်လူတို့တွင် လင် မယား၊ သား၊သို့၊မိ ဘပေါက် ဖော်တို့ ကို ပုတ်ခတ်မိ၍သေခဲ့၊သေစေခြင်း၌ မရှိအလျှော်အပြစ်မင်း၏ဒါဏ်မရှိအပ်၊အ ဆယ်ကြောင့် နည်းဟူမူကား၊ သေစေချင်သောနှစ်လုံးမရှိ မြဲဖြစ်သော့ကြောင့် တည်း။ ပေါက်ဖော် သား ချင်း ဆွေရင်း မျိုး ချာကို အလယ် ထား ၍အထက် သုံ၊ဆက်၊ အောက်သုံ၊ဆက်၊ ထိုခုနှစ်ဆက်သောအမျိုး၊တို့ကို လက်ရောက် မတော်သေခဲ့မူသော ခမ်သေ နှား ခံစေသေ သူမိဘသား၊ မယား အတူနေ တို့ကို တံသက် ကျေ၊မွေ၊စေ၊ တင်း၊ဖြို့ရှိလည်း၊ဆပ်စေ၊ရာဇဝတ်ဒါဏ်ကင်း၊စေ။ ။ ။ ။ထိုသို့မဟုတ်ခုနှစ်ဆက်အုပ်ဖြစ်သည်အလျှော်အပေါ် မရှိ။ တင်ဖြို

pensation to be paid, and he has no debts, and shall with a sword, spear, or musket, or other instrument, or by poison, or by any other means cause his death, let him be free of the fine in compensation; let him support the family as laid down above, and let him be severely punished criminally. If he do not die, but shall be severely, or triflingly ill, let him support and procure him medical attendance till he recover; but if, though he do not die, he be unable to work, or be blinded, or has a limb broken, let him provide for him that he shall not be in want for his whole life, and at his death let him pay the funeral expenses. As regards near relations wishing to recover compensation, as in the religious story of the Golden Henza, where relations eat each others' flesh and came to destruction, it is clearly stated, if relations take compensation, because it is called eating, receiving the blood and flesh, it is improper to take compensation, it is said.

6th. The law when it is proper or not, to put to death a Rahan, à Bramin, a child, a woman, or a mad person.

Oh king! it is not proper to kill a Rahan, a Bramin, a child not of age to be responsible to the laws, a woman, a mad person, or an old person. The person who does kill them shall be made to pay compensation according to their class, it is said. If it be during the time of war, when one takes the property of another, or his life, (the above description of persons) be cut or stabbed, robbed or killed, there is no fault; let the actor have the right. In another case; if it be said the above people, or sick person, had a sword, or spear, or bow in his hand, it is not said that these people, if they are on the side of the person killing or pillaging them, may be killed or pillaged, but if they be of those who have joined a rebel party, they shall not be armed with bow, sword or spear, and if so armed and they are killed, there is no fault. If they be people of the enemies' party, considering what is said in the story in the zat of Mahauthata, Soolanee Bymadat, and Kaywoot, the Bramin minister, it is said there is no fault.*

7th. The law when a mad or a drunken person, or an idiot, being extremely ill, and a person saying "they will die to-day," shall kill them.

If any man be mad, drunk, or an idiot, or extremely ill, and though a physician or an astrologer shall say he will die this day, and another person shall on the strength of this kill him, let the person who killed him make compensation according to increase proper for his class.

* In the Mahauthata zat it is said, in war between Mutilla and Pentsalaset, Mahauthata was general of the Mutilla forces, and Kaywoot, the Bramin, of the Pentsalaset forces; of which latter country Bymadat was king, called in youth Soolanee.—*Translator.*

မရှိတကားဟူ၍အိမ်ခေါင်းလှံသေနတ်၊လက်နက်အဆိပ်၊သေစေတတ်သောအ
ရာနှင့်ဘေးပြု၍သေချေမူ၊အလျှော်အပြစ်မှာကင်းစေ၊ ဆိုခဲ့ပြီးသည်အတိုင်း
ကျွေးမွေးဆပ်စေ၊မင်းဒါဏ်မှာကြီးသောဒါဏ်ကိုခံစေ၊ ။မသေသမျှကိုအ
နာကြီးငယ်ရှိသော်လွတ်အောင်ကုမစေ၊ မသေမလုပ် မဆောင်ရွင်လျှင်ကျိုး
ကန်းလျှင်၊ မဆင်ရဲရအောင် တသက်ကျွေးမွေးစေ၊ သေခမ်းသေနား စိုက်
ထုတ်သင်းကြိုပ်စေ၊အမျိုးရင်းချာတို့ကို အလျှော်စားခြင်းကားရှေဟသီဘတ္တိ
ဝတ္ထုမှာအချင်းချင်းတို့၏ အသားကိုစား ၍ဗျက်စီးရာရောက်သည်ကိုထင်
ရှားရှိပြီဖြစ် ၍ သားချင်းချင်းတွင် အလျှော်စားသော်။ အသားအသွေးစား
သည်မည်သော့ကြောင့်အလျှော်မစားအပ်ဟူသတည်း။

၆ ရဟန်းပုဏ္ဏားသူငယ်မိမ္မအရှေ့ကိုအသေသတ်သင့်မသတ်သင့်တရား။

မင်းကြီး၊ရဟန်းပုဏ္ဏားတရား မဝင်သူငယ်မိမ္မ အရှေ့ သူအိုကို အသေ
မသတ်သင့်။ သတ်သူသည်သေသူ၏အမျိုးအလိုက်အတက်လျှော်စေကားဟူ
၏၊ပြည်တဲ့အရေးစစ်မက်ပြုကြရာ၊ တဦးဥစ္စာကိုတဦး၊ တယောက်အသက်
ကိုတယောက်၊ လုယူဖျက်ဆီးသောကာလတွင်ဖြစ် ၍ ထိုးခုတ်သတ်ရိုက်လု
ယူသေသော်လည်းအပြစ်မရှိ၊သတ်ပိုင်သေပိုင်ယူပိုင်စေ၊ ။တနည်းလည်း
ထိုရဟန်းပုဏ္ဏား သူငယ် သူအို သူနာမိမ္ဘတို့ကခေါ်လေ့ရှိကြောင်ရှိ
သည်ကို ဆိုသတည်း၊ထိုသို့လေးများ ခေါ်လှံကိုင်သော သူတို့သည်မိမိတို့အ
ပေါင်းအဖက်ကစွဲကိုင်သူကို သတ်ပိုင်လုပိုင်သည်မဆို၊ အခြားပုံကန်လူတို့
အဝင်ဖြစ်ကလေးများခေါ်လှံမကိုင်စေကာမူ၊သတ်၍သေသော်လည်း အပြစ်
မရှိ၊ ရန်ဖက်ရန်သူအဝင်ဖြစ်သည်ကို လည်း၊မဟော်သဒ္ဒာ၊ စူဋ္ဌကိ ဗြဟ္ဓ
ဒတ်၊ကေးဝတ်အမတ်ပုဏ္ဏားတို့ထုံး၊ဝေါတ်တော်ရှိသည်ကိုထောက်၍အပြစ်
မရှိဟူသတည်း။

၇ အရှေ့အမှုမိုက်တတ်ကိုင်ပြင်းရွာနာ၍ယနေ့သေဘ့ံသောသူဟူ၍ သတ်မိသောတရား။

အကြင်သူတပယောက်သည် ရှေ့မှု ထိုင်းတမိုင်ရှိ ၍ပြင်းထံ၊ ရွာနာသည်
သူယနေ့သေဘ့ံ။ ဆေးသွားဟူးရား တတ်တို့ဆိုသောသူပင်ဖြစ်စေ၊ ယနေ့သေ
မည်သူကိုသေမည်အတူတူဟုသတ် ၍ သေချေသော်အမျိုး အလိုက်သူတက်
ကိုသတ်သူကလျှော်စေ၊

8th. The law as regards killing elephants, horses, camels, buffaloes, oxen, or those large brutes.

O king! if a man from enmity to the owner shall kill any elephant, horse, camel, buffalo, ox, or any other large animal, let him make restitution in the same way as for theft, according to the class of the animal. If from the same cause he kill a small animal, for each let him restore twenty fold.

9th. The law when a woman with child is laid hands on.

O king! if in laying hold of a pregnant woman on any account, a miscarriage shall be caused, if it be in the first month, one tickal; the second, two tickals; third, three tickals; fourth, four tickals; fifth, five tickals; sixth, six tickals; seventh, seven tickals; eighth, eight tickals; ninth, nine tickals; and the tenth month the price is thirty tickals; and because these values are laid down, it is said a pregnant woman shall not be laid hands on, pulled about or beaten. If the woman also die, according to the month of her pregnancy, let the price be calculated, and let this, with thirty tickals, the price of the dead mother, be paid in compensation. If the child be born, (near full time) it being valued at thirty tickals, let sixty tickals be paid in compensation. This is said when hands are laid on her on account of debt. But if she was not in debt, and was laid hands on in anger, though there was no intention to cause her death, or if she was slapped with the open hand, or struck with a switch, and she die, let restitution in the value of the number of men according to her class, be made.

10th. The law of restitution for oxen, buffaloes, elephants, horses, killed, by fixing the price of a young calf, a foal, a young elephant just born.

O king! the price of a calf just born is two mats, (half a tickal;) a buffalo just born, one tickal; a horse just born, five tickals; an elephant just born, fifty tickals; and if any of these animals are beat and killed, the above is the price which shall be paid in compensation whilst the animal continues under the breast of its mother, before it has left off sucking. Though this is said if the marks and signs are good in proportion to these. Though it is thus said, it is a matter for consideration. All animals are afraid of poison and of death; for this reason, judging by yourself, it is wrong to kill other animals, the most excellent god hath said. Thus Menoo, the lord recluse, said. The end of the law of assault.

၈ ဆင်မြင်းကုလားအုပ်ကျွန်းကြီးသောတိရိစ္ဆာန်ကိုသတ်သောတရား။

မင်းကြီး။ ဆင်မြင်း ကုလားအုပ် ကျွန်း စသော ကြီးသော သတ္တဝါတိ
ရိစ္ဆာန်တို့ကိုပိုင်သောသူတွင်ရန်ညှိုးပြု၍အသေသတ်ချေသော်ခိုးသောဒါ၏
ထက်တိရိစ္ဆာန်အမျိုးအလိုက်သတ်သူကလျော်စေ။ ။ငယ်သောတိရိစ္ဆာန်
သတ္တဝါတို့ကိုအညှိုးပြု၍သတ်မိမူ။အပြစ်တခုကိုအတက်နှစ်ဆယ်လျော်စေ။

၉ ကိုယ်ဝံ၌ဇသောမိမ္ဘကိုကိုင်ငင်သောတရား။

မင်းကြီး။အကြင် ကိုယ်ဝံ၌ သောမိမ္ဘတို့ကို၊တစုံတခုအကြောင်းအရာ၌၎
ကိုင်ငင်ရာသန္ဓေပျက်သော်၊တလသား၊တကျပ်၊ နှစ်လသား၊နှစ်ကျပ်။ သုံးလ
သား သုံးကျပ်၊ လေးလ သား၊ လေးကျပ်၊ ငါးလသား ငါး၊ကျပ်၊ ခြောက်လ
သား၊ခြောက်ကျပ်၊ခုနှစ်လသား၊ခုနှစ်ကျပ်၊ရှစ်လသား၊ရှစ်ကျပ်၊ကိုးလသား
ကိုး၊ကျပ်၊ဆယ်လသား၊ဖွားမူအမိုး၊သုံး၊ဆယ်လျှင်ထိုက်သတည်း။ ထိုသို့အမိုး
ထိုက်သော့ကြောင့်ကိုယ်ဝံ၌သောမိမ္ဘတို့ကိုမကိုင်မင်မရိုက်မနှက်ရာဟူသ
တည်း။ အမိပါသေချေလျှင်၊ လစည်ရှိသည် အတိုင်း သေသူအမိ၏အမိုး၊သုံး
ဆယ်နှင့်တွက်၍လျော်စေ။ဖွားလျှင်သုံး၊ဆယ်တန်ဖြစ်၍ခြောက် ဆယ်လျော်
စေ။ ဤကားကျွေးမြဉ္ဇာရှိ၍ကိုင်ငင်ရာဖြစ်သောအမှုတို့ကိုဆိုသတည်း။ထို
သို့ကားကျွေးမြဉ္ဇာမရှိ၍ ကိုင်ငင် ရာ၊ အမျက်ဒေါ သနှင့် သေစိမ့်သောဌာ
စိတ်မရှိသော်လည်းကိုသန္ဓေရှိ မိမ္ဘကိုလက်ဝါ၊တဖျာကြိမ်လုံ၊ဖြင့် ပုတ်ခတ်
၍သေသော်သူတက်အမျိုးအလိုက်လျော်စေ။

၁၀ နွားကျွဲဆင်မြင်းဘတ်သည်ကို၊ရင်တို့ဇွေ၊စအမှု၊ထား၍လျော်ရသေးတရား။

မင်းကြီး။ နွားမွေ၊စင္ကေနှစ်မတ်၊ ကျွဲမွေ၊ စင္ကေတကျပ်၊ မြင်းမွေ၊စင္ကေ၂၊
ကျပ်၊ဆင်မွေ၊စင္ကေ၂၊ဆယ်၊ဤသို့သတ္တဝါတို့ကိုသတ်၍သေရေလျှင်၊ မွေ၊စ
အမိရင်အုပ်မကွာတိရိစ္ဆာန်နှိုးကိုလျော်ရာသောအမိုးထည်း။သို့ကား၊ဆိုတုံ
၏၊ လက္ခဏာကောင်းလျှင် ကောင်းလျောက်၊ မွေ၊စက တန်သည် အမိုးကို
လျော်စေမှ၊ အမျိုးမြတ်သောတိရိစ္ဆာန်တို့၏ လက္ခဏာနှင့်ညီမည်တည်း၊ထို
သို့ဆိုတုံ၏၊ ဆင်ခြင်တုံ၊ခပ်သိမ်းသောသတ္တဝါတို့သည် ၊ဘေ၊ဒါ၏မှတိတ်
လန့်ခြင်း၊သဘောရှိကုံ၏၊ သေဘုံ့ဖောဘေ၊ကိုကြောက်တတ် သော သဘော
ရှိကုံ၏၊ ထိုကြောင့်ရကား၊ မိမိကိုယ် ကိုလျှင် ဥပမာပြု ၍ သူ၏အသက်ကိုမ
သတ်အပ်ကုံဟူ၍ဘုရား၊မြတ်စွာဟောတော်မူ၏ ထုမနုမည်သော ရှင်ရသေ့
ဆိုတော်မူ၏။ ။သုကိုသတ်ပုတ်သောသူဟူသမျှတရား၊ကား၊ပြီး၏။

11th. The seven kinds of wives, and the duty of a husband and wife towards each other.

O king! (here is a line and a half of Pali,) because it is thus said, there are seven rules for the conduct of a man and wife towards each other, and the seven kinds of wives are these:—a wife like a mother—a wife like a slave—a wife like a sister—a wife like a friend—a wife like a master—a wife like a thief—a wife like an enemy;—these are the seven kinds of wives.

A wife like a mother.

Of these seven wives, as regards a wife like a mother. A mother instructs her son in the best way. She knows when he is hungry, and that he may eat puts before him the best food in the kindest way, and dresses him becomingly, seeing that his clothes are not old or dirty, and keeps him in mind of his work and his duty: and a wife who acts in this way is said to be a wife like a mother.

A wife like a sister.

Of a wife like a sister it is thus said:—though husband and wife, from (modesty) shame, she will say no bad (indelicate) word, will not laugh or smile, she takes care that her clothes are not in any way disarranged; she takes care also to consider as to his food, and what she ought to do and does it, and when they go to bed, she ministers to his desires in the most suitable and pleasant way. Such a woman as this is said to be "a wife like a sister."

A wife like a good friend.

Of a wife like a good friend, it is thus said:—as friends consult each other regarding their mutual profit and happiness, and assist each other, she having consulted her husband, lends her assistance and looks on and behaves to her husband's relations as her own, and

၁၁ မယားအပြားခုနှစ်ပါး။လင်မယားကျင့်ရာသောတရား။

ပုဗ္ဗေဝအပရဏ္ဏာရေယျ။ ဘာဂိဝါ ယမိဝါ ရတော သ ိဂိတော သ လ္လ ဘေ။ သောစဘာဂိနာပသဿယဏ္ဍ ဏ္ဍိယာ။ ။မင်းကြီး။ ဤသို့ဆိုသော့ကြောင့် အကြင်လင်မယားကျင့် ရာ သောအကြောင်းကား။ ခုနှစ်ပါးတည်း။ မယားတို့၏အပြားခုနှစ်ပါးဟူသည်ကား။အမိနှင့်တူသောမယားတပါး။ ။ကျွန်နှင့်တူသောမယားတပါး။ ။နှစ်မနှင့်တူသောမယားတပါး။ ။အဆွေခင်ပွန်းနှင့်တူသောမယားလည်းတပါး။ ။အရှင်နှင့်တူသောမယားလည်းတပါး။ ။မိုးသူနှင့်တူသောမယားလည်းတပါး။ ။ရန်သူနှင့်တူသောမယားလည်းတပါး။ ။ဤသို့အားဖြင့်မယားတို့၏အပြားခုနှစ်ပါးတည်း။

အမိနှင့်တူသောမယား။

ထိုမယားခုနှစ်ပါးတို့တွင်။ အမိနှင့်တူသောမယား ဟူသော်ကား။ အမိသည်သားတို့ကိုကောင်းမွန်စွာဆုမွေးသတည်း။ သားတို့မွတ်သည်ကိုသိ၍ စားကောင်းသောက် ဖွယ်ကိုစား စိမ့်သောဌာ ကောင်းမွန်စွာကမ်းလှမ်းပေးသတည်း။အဝတ်ဝုဆိုးတို့ကိုမည်စမ်းမှန်မ်ရ။ တင့်တယ်အောင်ဆင်ရင်ပေးသတည်း။ စီးပွားချမ်းသာ အရာ၌လည်းအလုပ် အကြံ အရာတို့၌လည်း။ မမေ့မလျော့ရ။ပန်ဆင်း၍ လုပ်ကြံစေသည်။ ထိုကဲ့သို့ကျင့် ပေ သောမယားတို့ကို ကား။အမိနှင့်တူသောမယားဟူသတည်း။

နှစ်မနှင့်တူသောမယား။

နှစ်မနှင့်တူသောမယားဟူသည်ကား။ လင်မယားကားဖြစ်ကြ၏။ ရှက်ကြောက်သော့ကြောင့်သုဒ္ဓေသုမ္ဘောက်မ ကောင်းစကားတို့ကို မဆို။ မရည်ရယ်ပြုံး။အဝတ်အစားပုဆိုးလက်နားစသည်တို့ကိုတစ်မလစ်မလပ်ရေကျင့်ပေ ဘုည်။ ခပ်သိမ်း သောအစားအသောက်။ အလုပ်အကြံတို့ကို လည်း မမေ့မလျော့လုပ်ကြံ၍ စိစစ်တတ်သည်။ ဒုံ အိပ် ရာ သို့ဝင်မှ လင်မ ယား၏ဟျူ ဌာ ဘသာသိမ်ရွှေစွာလုပ်ကျေးတတ်ပေ၏။ ထိုသို့သော မိမ္ဘ တို့ကို ကား။ နှစ်မနှင့်တူသောမယားဟူသတည်း။

အဆွေခင်ပွန်းနှင့်တူသောမယား။

အဆွေခင်ပွန်းနှင့် တူသောမယား ဟူသည်ကား။ အကြင် အဆွေခင်ပွန်းတို့သည်အကျင်း ချင်း စီးပွား ချမ်း သာအရာ ၌။ တယောက်ကိုတယောက်လုပ်ကြံပေးကြ၍လုပ်ကြံသကဲ့သို့လင်ကိုတိုင်ပင်၍လုပ်ကြံပေသည်။လင်ဆွေလင်ရှိုးတို့ကိုလည်းမယားဆွေမယားရှိုးကဲ့သို့မယားကျင့်ပေသည်။ လင်၏အာ

does not dispute his authority; and if he goes to the chief's house or other place, she waits till his return; eats not her meal till she eats it in company with him. Such a wife as this is called "a wife like a friend."

A wife like a master.

Of a wife like a master, it is thus said:—when the husband goes abroad, far or near, she does not wait for his return to eat, nor does she keep food for him, nor does she know any thing of his clothes, only she herself having had a good meal first, knows nothing about the affairs of her house, but goes to sleep, and when her husband returns, she thinks nothing about her domestic affairs, but lazily sleeps; and if he admonish or advise her, she replies as a master abusing his slave, his father and mother not escaping, and using shameful and threatening language, as "ha! you son of a slave! you son of a degraded person! are you a fit person to speak to me? I want not your food nor drink! If I wish to sleep, I will do so! Do I eat what belongs to your degraded slaves of parents? Slave! thief! shameless! Why do I take any notice of you!" Thus, as a master abuses his slave, a wife, who abuses father and mother, is said to be "a wife like a master."

A wife like an enemy.

Of a wife like an enemy, it is thus said:—her husband trusting to her, gives all his property to her keeping, and lives with her; but she, when her husband's back is turned, having taken a paramour, behaves disrespectfully, puts no guard on her lips or her heart, (and gives way to bad) habits; and if the husband admonish her, she, plotting his death, when there is no fault, she excites one; such a wife is said to be "a wife like an enemy."

A wife like a thief.

Of a wife like a thief, it is thus said:—her husband, trusting her, gives to her keeping his property, gold and silver; but her habit is to give it to her relations, or to others she may wish to give it to, and without the knowledge of her husband gives away or expends it; she knows nothing of his food or clothes, nor of the proper duty of all women, the preparing cotton and her loom; but is in the habit of

ကောကိုလည်းမဆန်။ လင်သည်အရှင်မိုး မင်းတို့သို့လည်းကောင်းသွားလေ
သည်ရှိသော်၊မရောက်မချင်းငုံ့ဆွယ်၍စားမှုသောက်ရာတို့ကိုလည်းရောက်
မှလင်နှင့်အတူတကွစားသည်။ ထိုသို့သောမယား တို့ကိုကား အဆွေခင်ပွန်
နှင့်တူသောမယားဟူသတည်း။

အရှင်နှင့်တူသောမယား။

အရှင်နှင့်တူသောမယားဟူသော်ကား။ လင်သည်အဝေးအနီးသို့သွား
လေ၍လင်ရောက်ပါလသော်၊ စားပါစိမ့်မည်မဆို မထားလင်ဝတ်လင်စား
ကိုလည်းမသိမိမိချည်းသာဝစ္စာစားနှင့် ၍အိမ်ထောင်၏စီး ပွားချမ်သာကို
လည်းမသိအိပ်နေဘိ၏။ လင်သည်ရောက်၍အိမ်ထောင် စီးပွားချမ်သာမလုပ်
မကြီပျင်းရိစ္စာအိပ်နေသည်။ ဆုမ္ဘစကားကိုဆိုပါ တုံသော်လည်းအရှင်သည်
ကျွန်ကိုဆဲရေးဘိသကဲ့သို့။ မိတိုင်ဖရောက်ရှက်ကြောက်ဘွယ်သောစကား
ကိုရှိုင်ပေါ်၍ပဲ့ကျွန်သား။ သူနှတ်သား။ နင်ဆိုတန်သလောစားလည်းငါမ
စားလိုခဲ့။ သောက်လည်းငါမသောက်လိုခဲ့။ အိပ်လိုလည်းငါအိပ်ခဲ့။ ငါ
နင့်အမိ။နင့်အဖ။ကျွန်သူနှတ်၏ဥစ္စာကိုငါစားသလော။ကျွန်ခိုးသူအလစ်ဖြိ။
နင့်ကိုငါအဘယ်အောင်းမေ့ပါကောင်းနည်းဟု။ ကျွန်ကိုအရှင် ဆဲရေးဘိသ
ကဲ့သို့။မိတိုင်ဖရောက်ဆဲရေးသောမယား။ကိုကား။အရှင်နှင့်တူသောမယား
ဟူသတည်း။

ရန်သူနှင့်တူသောမယား။

ရန်သူနှင့်တူသောမယားဟူသည်ကား။လင်သည်ယုံမှတ်၍အိမ်ထောင်
ခန်းနှားအလုံးစုံမျိုးကိုအပ်နှင်းပေါင်ဖော်ပေ၏။ မယားမှုကားလင်မှုက်နှာ
ကွယ်လျှင်။ သယောက်သလင် ထား ၍။ မရှိမသေကိုယ်နှုတ်နှစ်လုံးကိုမ
ကောင့်ကျင့်ဘိသော့ကြောင့်။ လင်သည်ဆုမ္ဘမြည်တမ်သော်လည်းမိမိလင်ကို
ထားကြောင်းကြီ၍။ တစုံတခုအမှုမရှိသည်ကိုအမှုလုပ်၍ ပြောဆိုကြီဆောင
ထိတ်သောမယားသည်။ရန်သူနှင့်တူသောမယားဟူသတည်း။

ခိုးသူနှင့်တူသောမယား။

သူခိုးနှင့်တူသော မယား ဟူသည်ကား။ လင်သည်အိမ်ထောင် ခန်းနှား
ဥစ္စာဘဏ္ဍာတို့ကိုယုံမှတ် ၍ အလုံးစုံနှင်းအပ်၏။ မယား မှုကား။ မိမိပေါက်
ဖော်သားချင်းတို့အားလည်းကောင်း။ပေးလိုသောသူတို့အားလည်းကောင်း။
လုံင်မသိရပေးကမ်းသုံးစွဲစား သောက်တတ်၏။ လင်ဝတ်လင်စား ကိုလည်း
မသိတတ်။ မိမွတကာတို့၏ လုပ်ရောင်ဆောင်စရာ သောပိုင်းဝါရက်ကန်းမှန်းကို

idly going about other people's houses, and knows not who steals what is in her own house; such a wife is said to be "like a thief."

A wife like a slave.

Of a wife like a slave, it is thus said:—she puts and keeps her husband's clothes in the best condition for him to wear, and having ordered and cooked the best of food that is fit for him to eat, a slave who fears her master, she puts it before him; when he comes home, she receives him in the most respectful manner, seated with her feet beneath her and her hands joined, and gives him water to wash his feet, to bathe, and to drink; and if, in matters of domestic economy he is angry and finds fault, she makes no reply, and being very much afraid, will not in the presence of her husband say one cross word; nor will she dare to eat or drink before he has done so, but after he has finished eating, collects what he has left and eats that;—and such a wife is said to be "a wife like a slave."

Amongst these seven kinds of wives, the wife like a mother, the wife like a sister, the wife like a friend, and the wife like a slave, ought not to be put away by any man, but should be lived with for life. The wife like a master, the wife like an enemy, the wife like a thief, these three, even if they have borne ten children, may be put away; they need not be lived with for one day; and of the seven, the wife like a slave, if she pray to be a man in the next life, will not be disappointed; her prayer will be fulfilled, and before others she will obtain nickban. Thus the gods Pittsay Ka Baudah, have praised them. Thus the Yethay, called Menoo, said.

12th. The law when a wife ought to accommodate herself to her husband's habits.

Any woman may have six faults. These six faults are:—drinking intoxicating liquors—keeping bad company—paying no attention to her husband's requests, who disputes his wishes—eating before her

လည်းမသိ။ ဗျင်းရိစ္ဆာ သုအိမ်ရာ လှည့်ပတ်နေတတ်သော့ကြောင့်။အိမ်တွင် ဥစ္ဆာတို့ကိုသူယူလေ သည်ကို လည်းမသိ။ ထိုသို့ ပြုကျင့် တတ် သော မယား သည်ဖိုးသူနှင့်တူသောမယားဟူသတည်း။

ကျွန်နှင့်တူသောမယား။

ကျွန်နှင့် တူသောမယားဟူသော်ကား။ လင်၏အဝတ်အစားပုဆိုးလက်နှား တို့ကိုလည်းလင်ဝတ်ရကြောင်း။ကောင်းစွာလုပ်ကြံပေ၏။လင်စား တန်သောစားမှုသောက်မှုတို့ကို လည်းမစစီရင်ချက်ပြုတ် ၍ ကျွန်သည်အရှင်ကို ကြောက်ရွံ့၍လုပ်ကျွေးသကဲ့သို့လုပ်ကျွေးပေ သည်။အဝေးကလာလပ်လျှင်ရှိ သမျှာပုဆစ်တုပ်လျှက်လက်အုပ်ချီ၍ခြေဆေးရေ။ချိုးရေ။သောက်ရေကမ်း လင့် ပေ၏။ ခပ်သိမ်းသော အိမ်ထောင်မှ ဌ် လင်သ ည် အမှုက်ထွက်၍ ဆိုမိသော်လည်းလင်ကိုနှုတ်ဆို့မပြုန်။အလွန်ကြောက်ရွံ့ ၍လင်၏မှုက်မှောက် ၌ စကားတခွန်းတပါးကိုမျှ ပြင်ပြင်မဆိုးလင်၏စားဦး။သောက်ဦးကိုလည်း မစား။ မသောက်ဝံ့။လင်စား ၍ ကြွင်းပြီးမှ သာလျှင်။ လင်၏ စား ကြွင်းကို သိမ်းမြန်း၍ စား သော မ ယား သည်ကား။ ကျွန်နှင့်တူ သော မ ယားဟူ သ တည်း။ ။ဤသို့သောအားဖြင့်မယားအပြားခုနှစ်ပါးဟူသတည်း။

ထိုခုနှစ်ပါးတို့တွင်။အမိနှင့်တူသောမယား။ နှစ်မနှင့်တူသောမယား။အ ဆွေခင်ပွန်းနှင့်တူသောမယား။ ကျွန်နှင့်တူသောမယား။ ၎င်သည်မယားတို့ ကိုကား ယောက်ျားတော်တကာတို့သည်။ ကွေကွင်း ခြင်းကို မပြုအပ် ကုံ သ တည်း။အသက်ထက်ဆုံးပေါင်းဖော်အပ်ကုံရာသတည်း။ ။အရှင်နှင့်တူ သောမယား။ရန်သူနှင့်တူသောမယား။မိုးသူနှင့်တူသောမယား။ ၎င်မယား သုံးယောက်တို့ကိုကား။ သားတကျိပ်မင်မြင်လျှင် မူလည်း ကွေကွင်းအပ်ကုံ ၏။ တနေ့မျှမပေါင်းဖော်ရာ သတည်း။ ထိုသို့မယား အပြားခုနှစ်ပါး တို့တွင် ကျွန်နှင့် တူ သော မယား သည်လျှင် ယောက်ျား ဆုကို တောင်းသော် လည်း မ ရ ကြ တ် မလွဲပြည့်လေရာ၏။ သူတကာ ထက် အကျွတ်တရား ကိုရလေ ရာ ၏ ဟူ၏။ ဘုရား ပ ရ ဋ္ဌ ေ ဂ ဗုဒ္ဓါ တို့ ချီး မွမ် ကုံ ၏ ဟု မ ခ ဉ မည် သော ရှင် ရ သော့ ဆို ထော်မူ ၏။

၁) မယားသည်လင်၏အကျင့်ကိုလိုက်ရာသောတရား။

အကြင်မိမ္ဘတို့ ၌ အပြစ်ခြောက်ပါး ရှိ သ တည်း။ အပြစ်ခြောက်ပါး ဟူ သည်ကား။ သေ စာသော ကိစ္စ။သည်တပါး။ မကောင်းသောသူတို့နှင့်ပေါင်း ဖော်သည်လည်းတပါး။ လင်စကား ကိုမနာ။ လင်ကိုညင်းဆန်တတ် သည်

husband is satisfied—having unlawful habits, keeping a paramour—gadding about from one house to another,—these are the six faults, and a woman being free from them, should in the most proper way minister to her husband. Few women are satisfied with one husband, nor are they careful of the (honor) of their family. When out of sight, they do not consider what is good and what is bad; their desires are changeable and unfixed; they have all a desire for all they see. With women who have these bad habits, a man should be much on his guard, and advise them that they should not associate with improper people, nor do any (improper) unlawful acts, nor have a paramour, nor gad about to other peoples' houses, nor use improper language. Thus if a man who is wise and capable of reflection, shall correct his wife, she will not dispute his authority, but will behave herself with the greatest propriety; and as they follow the advice of a husband, it is proper that he should advise or correct them. It is not proper to give women their own way. Thus the lord recluse, called Menoo, the son of the king of Bymahs, said.

13*th. A story of the comparison of husbands, wives, and children.*

Women are like the earth, and men are like rain, and by the earth and rain trees and fruit and such like are produced. Trees and fruit are like children; and when man and woman, like the earth and rain, are suited to each other only, are children produced. A good woman is one who corrects and assists her children and slaves, and provides for her husband the best food and clothes; who puts in order his bed and the place he stays in; who provides for him the best perfumes, flowers, betel, tea, and things of that kind; who has no thoughts of other men, and who takes the greatest care of what is acquired by her husband; who rises before him, and who, after he has gone to rest, puts (the house) to rights before she sleeps; who considers each day what will be her proper work, takes his orders, who disputes not his authority, who complies with his wishes, who speaks in the mildest and most endearing language, who provides for warmth and coolness. In this way all women should in the most

လည်းတပါး။ လင်စားဦး။သောက်ဦးတို့ကိုစားတတ်သည်လည်းတပါး။ မတရားသောအကျင့်တို့ကိုကျင့်၍သယောက်။ သလင်ထား သည် လည်းတပါး။ သုအိမ်။သုရာအစည်အတိုင်းတအိမ်ထွက်။တအိမ်ဝင်တက်သက်သည်လည်းတပါး။ ၅ခြောက်ပါးတို့သည်ရှိသတည်း။ ထိုခြောက်ပါးသောအပြစ်တို့ကို။ လွတ်အောင်ရှောင်၍။လင်ကိုကောင်းမွန်စွာလုပ်ကျွေးရာသတည်း။ ။ ။ ။အကြင်မိမွတို့၏သဘောသည်လင်တယောက်ကိုစောင့်ခဲလျှ၏။ မိမိ၏အမျိုးအနွယ်ကိုလည်းမစောင့်ပေရာသတည်း။ ။ဆိတ်ကွယ်ရာဖြစ်ကား။ ကောင်းမကောင်းမဟု။ စိတ်နှစ်လုံး ဝမ်မတည်။ မြင် မြင်ရာကိုတပ်မက်သော သဘောရှိကုံသတည်း။ ထိုသို့ မကောင်း စွာသော အလေ့ရှိ တတ်သော မိမွတို့ကို။ အကြင်ယောက်ျားတို့သည်ကောင်းစွာသတိထား၍။မပေါင်းဖော်အပ်သောသူတို့ကို။မပေါင်းဖော်နှင့်။ မတရားသောအကျင့်ကိုမကျင့်နှင့်။သယောက်။သလင်မထားနှင့်။ သုအိမ်။သုရာမလှည့်မပတ်နှင့်။မခြေမင်နှိုသောစကားကို မပြောမဆိုနှင့် ဟူ၍ ဆုမွ အပ်သတည်း။ ၅သို့ဂုဏ် ကျေး ဇူး အတတ်အသိမ္ဘာနှင့်ပြည့်စုံသောသူသည်ရှေ့နောက်ကိုမြင်၍။မိမိမယားကိုဆုမွမူကား။ မယားသည်လည်းလင်၏အာဏာကိုမဆန်ရာ။ ကောင်းစွာကျင့်ပေလိမ့်သတည်း။ လင်ကိုလိုက်၍ကျင့်ပေသော့ကြောင့်ဆုမွအပ်၏ဟူသတည်း။ မိမွတို့အလိုကိုမလိုက်ကုံရာဟု။ဗြဟ္မာမင်း၏သားရင်းဖြစ်သောမနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၁၃ လင်မယားသားသို့ဥပမာပုံစကား။

အကြင်မိမွတို့ကားမြေနှင့်တူ၏။ ယောက်ျားတို့ကား မိုးယံးနှင့်တူ၏။ မြေနှင့်မိုးယံးရေကားအသီးအပင်စသည်တို့ကိုဖြစ်စေတတ်၏။ အသီးအပင်သော်ထား။သားမြေးတို့နှင့်တူ၏။ မြေနှင့်မိုးယံးကဲ့သို့ယောက်ျားနှင့် မိမွနှစ်ပါးညီမှုသာလျှင် သားမြေးဖြစ်ရာသတည်း။မိမွတို့သည်ကောင်းပါဘိမူကား။ယုံကြည်သောသားမြေးကျေးကျွန်တို့ကိုဆုမွပဲ့ပြင် ၅ လင်ဝတ်လင်စားတို့ကိုကောင်းမွန်စွာလုပ်ကျွေးအပ်၏။အိပ်ရာနေရာသုတ်သင်ခြင်း။ နံ့သာပန်းမုံကွမ်းလက်ဖက်စသည်တို့ကိုကောင်းစွာလုပ်ကျွေးအပ်၏။ ယောက်ျားတပါးသို့ စိတ်နှစ်ထုံးမကူးခြင်း။ လင်ရှာ၍ရသောဥစ္စာကိုကောင်း မွန်စွာသိုမှီးခြင်း ၌လည်းထုထွေပြင်းစွာအားထုတ်ခြင်း။ အိပ်ရာကမထခဏ်ရှေးဦးစွာထခြင်း။ လင်အိပ်နေပြီးမှအိပ်ခြင်း။ ယနေ့ကားအဘယ်အလုပ်အကြီးကိုလုပ်ကြံရအံ့နည်း။အစီရင်ကိုခံခြင်း။အာဏာကို မဆန်။လင်၏ အလိုသို့လိုက်ခြင်း။ ၅ချစ်သနားဖွယ်သောစကားကိုနှုးညှံ့စွာဆိုတတ်ခြင်းအပူအချမ်တို့ကို သိတတ်ခြင်း။ ၅သို့အ

proper way minister to their husbands, and women who habitually practise this, fulfil their duty to their husbands. Thus the lord recluse called Menoo said.

14th. The law when a husband having gone on a trading trip, his wife takes another husband before his return.

Oh king! a married man having gone to a different district, trading, should leave sufficiency for his wife's subsistence; having done so, if his wife, before the expiration of eight years, shall take another husband, let the husband take away all her property, and let him sell her; and if there be any debts, let her bear them all. If a husband does not leave subsistence for his wife, and shall be absent eight years trading, and she really has not enough for necessary food and clothes, and she publicly incur debts for her subsistence, when the husband arrives, let him pay them; he shall not say he did not know of their being contracted. If the creditor shall have connection with her, let the husband have the fine for stealing a wife, (*crim. con.*) and let him pay the debt, calculating principal and interest.

15th. The law when the wife becomes a slave before his return.

A wife, who not having wherewithal to buy food or clothes, shall sell herself or children as slaves before her husband's return, let her have the right to do so, and on her husband's return let him redeem them. If she has no children nor any thing to pledge or sell, and shall incur a debt, and if she shall give over her person for the same, and her master shall have connection with her as his wife, and if her husband shall wish to have her back, let him redeem her. If she will not be redeemed, but says she prefers to live with her creditor, let her give the price of her body to her former husband, and let there be no fine for seduction of a wife.

16th. The law when a husband going to acquire knowledge, leaves subsistence for his wife for a specified time.

A husband going trading, or in search of knowledge, not being able to leave for his wife any subsistence, she ought to live circumspectly, and work for her subsistence, and the husband should once in three years from the distant city, send her a letter, with something for her food and clothes. Though he be not able to send much, let him send what is suitable (with his condition.) If in three years he does send things and write, and his wife take another husband, she

ကျင့်နှင့်ပြည့်စုံစွာ၊ လင်ကိုကောင်းမွန်စွာလုပ်ကျွေးကုံရာ၏၊ထိုသို့ကျင့်သော ဓိမ္မတို့သည်ကား၊ လင်ဝတ်နှင့်ပြည့်စုံ၏ဟုမနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၁၄ လင်ကုန်သွားခ်ိမယားလင်နေနှင့်သောတရား။

မင်းကြီး၊အကြင်လင်မယား၊ တို့တွင်လင် သည်ကုန်သွယ်ဘရပ်တပါးသို့ သွားသော်မယား ကိုစားမှီ သောက်ရာလုံ လောက်အောင်ထား၊ခဲ့ရာ၏။ လုံ လောက်အောင်ထား၊ခဲ့လျှက်။ ရှစ်နှစ်လင်မရောက်မှီ သည်အတွင်း၊ ရှစ်နှစ် မစေ့မီ၊မယား၊သည်သူတပါးနှင့်နေနှင့် ချေသော်၊ ဥစ္စာ၊ဂျိုသမျှကိုလင်အလုံ းသိမ်း၊ခေ၊မယား၊ကိုလည်း၊ရောင်း ၍ စား ခေ၊ တင်မြှောလည်း၊မယား၊ကသာခံ ခေ၊ ၊အကြင်လင်သည်မယား၊တွင်အစား၊အသောက်မပေး၊မထား၊ကုန် သွယ်ရှစ်နှစ်ကြာအံ့။ မစား၊ မဝတ်ရသည်မ်ှ၍။ သူသိသူထင်ရှား၊ဖို့။ စား၊ရာ မြိ ယူ၍မယား၊စား၊နှင့်အံ့။ လင်ရောက်လျှင်ဆယ်ခေ၊ ငါမသိဟုမဆိုသာချေ။ မြို့ရှင်တို့ကား၊ သုမယား၊ကို ပြစ်မှား၊ စပ်ရှက်လျှင်၊ မယား၊မိုး အပြစ်လည်း၊စား ခေ၊မြေရင်း၊ပွား၊ကိုလည်း၊တွက်၍ဆပ်ခေ၊

၁၅ မယား၊ကျွန်ပြစ်နှင့်သည်စကား။

အကြင် မယား၊သည်မစား၊ မဝတ်ရ၍ကိုယ် ကိုလည်း၊ကောင်း၊ သား ဘို့ကိုလည်း၊ကောင်း၊ သူကပါးတို့သို့ကျွန်ခံရောင်း၊နှင့်လျှင်လည်း၊ရောင်း၊ပိုင်ခေ၊ လင်ရောက်လျှင် ရွေ့ခေ၊ ၊သား ဘို့ လည်း၊မရှိ၊ ရောင်း၊ချ၍စား၊စရာ လည်း၊မရှိ၊ မယား၊သည်မြို့ကိုယူ၍စား၊သုံ၊ရာ၎င်မြို့ကို ကိုယ်နှင့်ဆပ်နှင့်အံ့။ သခင်သည် ထိုဓိမ္မကိုမယား ပြုလေအံ့။ မယား၊ကို မယား၊ရှင်ရလိုလျှင် ရွှေ့ ခေ၊ အရွှေ့မခံမယား၊သည် လင်သစ်ဖြစ်သော သခင်ရွှေ့ရှင်နှင့် နေ မည်ဆို လျှင်ကိုယ်ဆိုး၊လင်ဟောင်း၊သို့ပေး၊ခေ၊မယား၊မိုး၊အပြစ်လွတ်ခေ၊

၁၆ လင်အဘတ်ပညာရှာသော်မယား၊ကိုအစား၊အသောက်ထား၊ရာနှစ်လ အပိုင်း၊အချား၊တရား။

အကြင်လင်သည်ကုံတွား၊သော်၊ အတတ်ပညာရှာသော်၊ မယား၊ကို၊အ စား၊အသောက်မထား၊နိုင် ၍ ဥစ္စာရှာ၊ပညာရှာ သွား၊လေအံ့။မယား၊သည် ကောင်းမွန်စွာစောင့်စည်း၍ကြို၊စား၊လုပ်ဆောင်စား၊နှင့်ရာ၏၊လင်သည်သုံ၊ နှစ်တကြိမ် မယား၊သို့အဝေး ရှိရွာက အကြောင်း၊မှု၊ကို စာပေ၊အံ့။ မယား ဝ်တ်စား၊ဘို့ သောက်ရာ ကြို၊မီ၊ စွာ မဟုတ်သော်လည်း။ တော်သင့်အောင် ခေ၊ရာ၏။ သုံ၊နှစ်တွင်ပေ၊ပေလျှက်စာရောက်လျှက်။ မယား၊လင်နေသော်၊

shall not have the right to do so; and if the person, knowing her to be a wife, shall co-habit with her, let him pay the fine for seduction of a wife, and let her also pay the price of her body. This is said when the person co-habiting with her is not her creditor. When a husband has gone trading or in search of knowledge, the wife shall wait eight years before she takes another husband. If the husband, as his place of residence is a distant city, has taken another wife, and his first wife hears of it, at the third year if she takes a husband, she has a right to do so. This is said when no letter or present has been received. If from the husband so gone trading or in search of knowledge, letters shall arrive within the three years, although it be true that he has taken a wife, his first wife shall not take another husband; if she does she will not be held free of fault; she loses the price of her body; and if it is true that the man who takes her knows that she was another's wife, let him pay the fine for seduction of a wife. Why is this?—because, if a man has ten wives, there is no fault, because he sent letters and presents to his first wife. In another case; the king having drafted (a man,) he goes to the wars, it being the business of the country, and he cannot leave subsistence for his wife, but goes where his lord sends him, if it be to the wars (she) must wait till the general or tat-mhoo returns; if the wife before their return shall take another husband, let the first husband have according to the fault. This holds good, no matter how many years or months may elapse before the general or head of that division returns, it is the lord's business; when the general has returned, if he has left the husband at an (out) post, she must send him subsistance and letters, and wait for full eight years; after eight years have expired, if he does not arrive, let her have a right to take another husband.

17*th. The law when a husband and wife, having no affection for each other, separate.*

Any husband and wife living together, if the husband, saying he does not wish her for a wife, shall have left the house, and for three years shall not have given her one leaf of vegetables, or one stick of firewood, at the expiration of three years, let each have the right to take another wife and husband. If the wife not having affection for the husband, shall leave (the house) where they were living together, and if during one year he does not give her one leaf of vegetables, or one stick of firewood, let each have the right of taking another husband and wife; they shall not claim each other as husband and wife; let them have the right to separate and marry again. If when the husband leaves the house, the wife shall take another within the three years, or when the wife has left the house, and within one year the husband shall take another wife,—of the property of both, what was brought at marriage and that which belongs to both, having counted one, two, and weighed by tickals, let all the property

မနေပိုင်။ သုမယားမှန်း သိလျှက်။ နေသောသူသည် မယားဖိုး အပြစ်လျော်စေ။ မယားလည်းကိုယ်ဘိုးပေးစေ။ ။ဤကား၊ အလွတ်ဌေ့ရှင်သခင်မဟုတ်သည်ကိုဆိုသတည်း။ ။အတတ်ပညာ ရှာသော်၊ ကုန်စလယ်သွား သော်။ မယား လင်မနေ၊ ရှစ်နှစ်ခံ့ရာ၏။ လင်ကား၊ တရပ်တကျေး အဝေးဖြစ်သည်ဟု မယားနေ၍ သုံးနှစ်တိုင်သော်၊ မယားရင်းသည် သိ၍လင်နေသော်နေ ပိုင်လေ၏။ စာမရောက်ပန္နာမရောက်သည်ကိုဆိုသတည်း။ ။လင်သည် အတတ်ပညာ ဥစ္စာ ရှာရာ၊ သုံး နှစ် အတွင်း စာနှင့် ပန္နာရောက်မည်။ ထိုလင်သည်မယားပင်နေစေကာမူ။ မယား၊ ရင်းသည်လင်မနေသာချေ။ လင်နေကအပြစ်မလွတ်။ ကိုယ်ဘိုး ဥစ္စာ ဆုံးချေ၏။ နေသူယောကျ်ားလင်း။ သုမယားမှန်း သိလျှက်၊ နေသည်မှန်ချေက။ မယားဖိုးပြစ်လျော်စေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်း ဟူမူကား။ ယောကျ်ားသည်မယား ဆယ်ယောက်နေသော်လည်း အပြစ်မ၌။ မယား ရင်း သို့ စာနှင့် ပန္နာ ရောက် ချေသော့ကြောင့်တည်း။ တနည်း ကား။ အရှင် ဖိုး မင်းက ခံ့ ၍ လိုက် ရသည်၊ စစ် မှုပြည် တဲ ရေးဖြစ် ၍ မ ယား စား သောက်ဖွယ်မထားနိုင်ဖြစ်၊ အရှင်စေခန့်ရာသွား ရလေ၏။ စစ်ဖြစ်လျှင် ဖိုလ်မှုးတပ်မှူး ပြန်ရောက်အောင် ငံ့ပေ။ ဖိုလ်မှုးတပ်မှူး မပြန် မရောက်မီ၊ မယား လင်နေချေသော်၊ အပြစ်အတိုင်းလင်ရင်းစား စေ။ ။ဖိုလ်မှုးတပ်မှူးမ ရောက်သမျှနှစ်လ၏ အပိုင်းအချားမဆိုသာချေ။ အရှင်ရေးမင်းမှုဖြစ်သည်၊ ဖိုလ်မှုးတပ်မှူးတို့ပြန်လေ၏။ လင်ကိုဖိုလ်မှုး တပ်မှူးတို့က သင့် ရာထား ချေ လျှင်လည်း၊ အစားအသောက်နှင့်စာပေး ၍ ရှစ်နှစ်ခွဲအောင်ငံ့ရာ၏။ ရှစ်နှစ် လွန်၍ မရောက်သော်လင်နေပိုင်စေ။

၁၇ လင်နှင့်မယားမနှစ်သက်၍လင်မယားကင်းရာသောတရား။

အကြင်လင်မယားအတူတကွနေရာ၊ မယားကို လင်မလိုဟုဆင်းသွား၍ သုံးနှစ်ပတ်လုံးဟင်းရွက်တရွက်၊ ထင်းတချောင်းမျှမပေးကြောလေ ၏။ သုံး နှစ်ခွဲလျှင်နှစ်ယောက်လုံး၊ မယားလင်အခြားနေပိုင်ကြစေ။ ။လင်ကို မယားမနှစ်သက်၍ အတူနေရာက၊ ဆင်းသွား ၍ တနှစ်ပတ်လုံးဟင်းရွက်တ ရွက်၊ ထင်းတချောင်းမျှ မပေးနေ၏။ နှစ်ဦး မယားလင်နေပိုင်ကြစေ။ ငလင်။ ငမယား မဆိုသာ။ ကွာပိုင်နေပိုင်စေ။ ယောကျ်ားဆင်းသွား ၍ သုံးနှစ်မတိုင် မီမယား လင်နေသော်၊ မယား ဆင်းသွား၍ တနှစ်မတိုင်မီလင် နေသော်၊ နှစ်ဦးသားပိုင်ထိုက်သည် အတိုင်းအသွင် ဥစ္စာနှင့်နှစ်ဦးပိုင်သောဥစ္စာကို၊ တစ်ကျပ်နှစ်ဆယ်ရေတွက်၍ မှန်သမျှဥစ္စာရပ်ကိုသခင်အပြစ်၊ လင်ဝတ်၊ မယား

be demanded and taken from the person who failed in his or her duty as husband or wife, by the other who has become the lord of it; and if (the person in fault) comes to the house of the other, (the person not in fault) may turn (the other) out, but not accuse (each other) of taking a peramour, or seducing husband or wife. Thus the son of the king of Bymahs called Menoo said. If a husband who has a wife becomes a Rahan, she must wait seven days; if after seven days the Rahan shall return to the world, he shall not claim her as his wife; let the wife have a right to take a husband.

18*th. The law when a husband or wife having leprosy, being mad, diseased, or unclean, the sound one may put away the diseased one.*

Oh king! if a husband and wife have come together, and the wife has not property, but the husband has, and this is known to many, and if the husband goes mad, or becomes a leper, or a lunatic, or his legs or arms are broken, or his body emaciated and enfeebled, or he becomes blind, or he is a glutton or drunkard; his wife should support him properly. If she do not support and attend to him, and take another husband, the king of the country should punish that woman, and the relations and kindred of the husband, having consulted together, should banish her to another district. If both had property at the time of marriage, the rule is the same; and if when it is thus proper to attend and support a husband, (they being a couple who have not been married before,) the wife acts as above, as has been already laid down, (they) may banish her. If the husband had no property at marriage, and the wife had, and the husband be diseased as above, the wife shall not put him away; the husband is the lord of the wife; let her be judged according to her fault. If this be not the state of the case, but the husband is a drunkard, a gambler, a better on cock or goat fights, and a seducer, and will not be advised, and has three times in presence of scientific and moral good men, made a written engagement openly and before witnesses, (to forego these practices,) and if he still continue the same, let the wife have a right to put him away and separate from him. Let him have half the property. If the wife be a leper, or mad, asthmatic, have her arms or legs broken, is blind, or emaciated and enfeebled, let the husband minister to her in the most proper manner; he has a right to cease connubial connection with her. He shall have no right to put her away with her property. If he takes a lesser wife, he has a right to do so. If he neglects his first wife and does not take care of her, minister to, and support her, one half of all he possesses be taken and given to her relations, if he will not give up the property nor support her, let him be severely punished criminally. On the precedent of the case of Ampoola, the Rahan, this may be decided so: and the property may also be taken from him. Thus the lord recluse called Menoo said.

ဝတ်ပြတ်သူမှာတောင်း၍ရုတ်သိမ်းယူရာ၏။ချင့်နေသည်အိမ်သို့ချင့်လာပြန်လည်းနှင်ထုတ်လိုက်ရာ၏။ မယားခိုး။ လင်ခိုးမြောက်မထားမဆိုသာချေဟု ဗြဟ္မာမင်း၏သားရင်းဖြစ်သောမနုမဉ်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။ ။လင်သဉ်မယားရှိလျှက်ရဟန်းပြုသော်ခုနှစ်ရက်ခံ့လင့်ရာ၏။ခုနှစ်ရက်လွန်လျှင်ရဟန်းလူထွက်လျှင်မယားဖြစ်သည်မဆိုသာ။ မယားလင်နေပိုင်စေ။

၁၈ လင်မယားနှစ်ယောက်တွင်တယောက်ယောက်နှုန်း။ ရူး နှာမစွန်းကို တယောက်ယောက်ပြစ်စွန်သောတရား။

မင်းကြီး။ လင်မယားနှစ်ယောက်သင့်နေကြရာတွင် မယားက ဥစ္စာမပါ။ လင်ကဥစ္စာပါ၍အမျှားသိ၏။ လင်သည် ရူးသော်။ နူသော်။ ရှုနှာစွဲသော်။ ခြေလက်ကျိုး သော်။ ကိုယ်လုံး ချည့်နဲ့ သော်။ မျက်စိကန်း သော်။ သောက်စား ကျူးသော်။ မယားသည်ကောင်းမွန်စွာလုပ်ကျွေးမွေးအပ်၏။ မကျွေး မွေး။ မပြုပြင်။ မသုတ်သင်နေချေ ၍ ထိုမယား လင်သစ်နေချေသော်။ ပြည်ရှင်မင်း တို့ကထိုမိမ္ဘကိုဒါဏ်ပေးအပ်၏။ လင်ဆွေလင်မျိုးတို့လည်းညီ၍ထိုမိမ္ဘကိုအရပ်တပါးသို့နှင်ထုတ်အပ်၏။ နှစ်ပါးစုံဥစ္စာပါရည်ကူပြစ်လည်းလင်ကိုကျွေးမွေးရကောင်းလျှက် ယေလင် ယေမယား မှန်ပေလျှက်။ နည်းတူပြုကျင့်လျှင်ဆို ခဲ့ပြီးသည်အတိုင်းနှင်ထုတ်ရာ၏။ လင်ကဥစ္စာမပါ။ မယားကဥစ္စာပါရင်းနှင့်ရှိပေလျှက်။ လင်သည်ဆို ခဲ့ပြီးသည်ရောဂါရှိလည်း။ မယားမစွန့်ရာချေ။ မယားသခင်လင်ဖြစ်သည့်အတိုင်းစီရင်။ သို့တည်းမဟုတ်။ လင်သည်သောက်စားရစ်ဝခြင်း။ ကြေအံ့ကြက်ဌက်ဆိပ်တိုက်လောင်းတမ်ခြင်း။ ဃုသားအိမ်ရာပြစ်မှားခြင်းကိုလွန်ကျူး။ စွာဆုမ္ဘမခံ။ သုံးကြိမ်မြောက်။ ပညာသမာဓိရှိသူတို့စာပေနှင့်အသိအကြား ရှိ၍။ ထိုလင်လွန်ကျူး ပြုကျင့်ချေသော်။ လင်ကို မယားစွန့်ပိုင်ကွာပိုင်စေ။ ထက်ဝက်သောဥစ္စာကိုရကြစေ။ ။မယားတည်း နူသော်။ ရူးသော်။ ရှုနှာစွဲသော်။ ခြေလက်ကျိုးသော်။ မျက်စိကန်း သော်။ ချည့်နဲ့သော်။ လင်ကောင်းမွန်စွာလုပ်ကျွေးမွေးစေ။ ကာမဂုဏ်ကိုသာစွန့်ရာသည်။ မယားကိုဥစ္စာနှင့်တကွမစွန့်ပိုင်။ လင်တည်းမယား၊ ငယ်နေလည်းနေပိုင်လေ၏။ ။မယားရင်းကိုမကျွေးမွေး။ မပြုပြင်။ မသုတ်သင်။ ပြစ်ထား ချေသော်။ ရှိသမျှဥစ္စာတွင်တဝက်ခွဲ၍ ထိုမယား၏အမျိုးအနွယ်မိဘသားသွေးတို့သို့ဥစ္စာစုကိုပေးစေ။ ။မခုမပေ။ မကျွေးမမွေးချေသော်။ လင်ကိုမင်းဒါဏ်ကြီးစွာပေးစေ။ ။သမ္ဘာ့လမထရ်ကိုထောက်မှော်၍စီရင်ရာ၏။ ဥစ္စာကိုလည်းရုတ်ရာ၏ဟုမနုမည့်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

19th. The law when two brothers living together, one goes on a trading expedition, and the other in the house takes possession of his wife.

A husband, going on a trading expedition, leaves his younger brother with his wife; he must look on his brother's wife as his mother; and if the younger brother goes to trade, the elder brother must look on his wife as his daughter-in-law. This is said when they have the care of them, and live, eat and drink in the same house. If the elder brother saying to himself "he has been gone a long time," shall take his younger brother's wife, or the younger the wife of the elder, he shall support her. If the wife of the younger brother be a slave with the elder, he ought not to have connection with her on the plea that she is his slave. If he does, it is equivalent to a neglect of the (honor) of the family. He should be turned out from all (communion) with them. It is not proper to take any compensation.* If the offended party has not gone trading, and the same thing happen, let the law be the same, because the offender did not take care of his family, or of his own habits; he should be banished. Thus it is said.

In another case; if though there be no restitution or fine, the offender will not bear the punishment of being banished, let the offender, whether he be the younger or elder brother, be made to stand at the outer door of the house clothed in a white dress, and let him make a suitable present to the husband and wife—a golden cup with a clean new cloth, and having seated himself at the foot of the steps on the ground, and sprinkled himself with mud and ashes, after placing himself on his knees, and holding up his joined hands,* let his family and friends, be witnesses to his asking forgiveness; and after this, let him, having ascended the block the steps are fixed in, making obeisance, beg pardon. After this, let him go up within the shade of the house, and beg pardon; and let him engage, if he hereafter offends in the same way, that they may take possession of his property, and again beg pardon. If he shall again offend and break this engagement, let his property be taken accordingly. If he abide by his engagement, as, in accordance with the story of the golden henza, it is not proper to take compensation, let him (the sufferer) watch over his family. If he do not, and take compensation, it may be called eating the flesh and the blood (of his own family.) Regarding taking possession of his property according to engagement; it is because he offends not once, but twice, that it may be taken. This is because the offender would not venture to part from his relations and go to another district. If he will submit to go, his goods are not to be taken; by leaving the communion of his relations, the matter is at an end.

* In the Tavoy copy, both parties shall be present; the wife of the offender accompanying him in a corresponding dress

၁၉ ညီနှင့်အစ်ကိုနှစ်ယောက်အတူနေ။ အစ်ကိုကုန်သွား သည်အခိုက်။ မယား ကိုညီသိမ်းပိုက်နှင့်သည်ဘရား။

လင်သည်ကုန်သွားစည်အခါ။ ညီကိုမယားနှင့်အတူတကွထားခဲ့၏။ ထို ညီသည်မရိုးကိုအမိအမှတ်ရည်ရမည်။ ညီသည်ကုန်သွားလျှင်။ ညီမယားကို အစ်ကိုကခြွေးမမှတ်ရမည်။ ၅ကား အစောင့် အရှောက်ပြု၍ တအိမ်တည်း အတူနေ အတူစား ကိုဆိုသတည်း။ ကုန်သွားရောကြာသည်ဟု ညီမယား ကို အစ်ကိုနေခြင်း။ အစ်ကိုမယားကိုညီနေခြင်းမှာ။ ထိုမယား တို့ကို လုပ်ကျွေး မွေးမြူ ရသည်။ အစ်ကိုတွင် ညီမယား ကျွန်ခံသည်ဟုဝကျွန်ဖြစ်ပြီးနေအပ်။ မနေသင့်နေချေသော်အမျိုးမစောင့်ရှောက်သည်။ အမျိုးဖောင် မှနှင်ထုတ် ရာသည်။ အလျှော်မစားအပ်ဟူသတည်း။ ။ကုန်သွားမဟုတ်။ ရင်နှည်း အတူနေကြလျှင်လည်းနှင်းတူဖြစ်စေ။ အမျိုးအကျင့်ကိုမထိန်းသေ့ကြောင့် နှင်ထုတ်ရာ၏ဟူသတည်း။

တနည်းလည်းအလျှော်အပြစ်မရှိ။ နှင်ထုတ်အပ်သောတရား ကို မခံ့ဝံ့မူ။ အိမ်တက်တကာကနေစေ၍။ ပြစ်မှားသူအစ်ကို ဖြစ်စေ။ ညီ ဖြစ်စေ။ ဝတ်ပြု ဝတ်စေလင် မယား ခုံထိုက် လျှောက် သော ပဏ္ဍာဘျေဖလား ဝတ်သန့်နှင့်လှ ကားအောက်အရင်းမြေတွင် ပြာ ခ ဉ့ည ဉ့ ကျောင်ဖြူ၍ ပုဆစ်တုတ် စေ ပြီးလျှင် လက်အုပ်ချီ၍ဆွေမျိုးညာတိအသိအမြင်ကတော့စေ။ ထိုသို့ပြီးမှလှေကားခုံ ရှိတက် ၍ ရှိမိုးလျှက် ကတော့စေ။ ထိုမှနောက်အိမ်တထအရိပ်သို့ဝင်၍ က ခုံတော့စေ။ နောင်သည်ကဲ့သို့ပြစ်မှားပချေသော် ရှိသောဥစ္စာကိုသိမ်းပိုင်စေ။ သ စ္စာပြု၍ ကတော့စေ။ နောင် သည်ကဲ့သို့ပြစ်မှားထိုသ စ္စာ တည်ရှင်ဖောက် မူ။ သ စ္စာအတိုင်းယူစေ။ သ စ္စာတည်မှန်ပေမူကား။ ရှေဟသ်ာမင်း တို့ထုံးအ လျှော်ကိုမစားအပ်သည်နှင့်အညီ။ အမျိုး ကိုစောင့်စေ။ မစောင့်၍အလျှော်ကို စားချေက။ အသားစား။ အသွေးသောက်မည် ရာသည်။ ဥစ္စာကိုကတိအတိုင်း သိမ်းသည်မှာတ တနုက ကိုနှစ်တနှစ်မြောက် သ္ဌာန်ကျ။ သော့ကြောင့်ဥစ္စာမှာ သိမ်း ရာ၏။ ၅ကား အရပ် တ ပါး သို့ ဆွေမျိုး ဖောင် မှ မ ရွှာမသွားဝံ့ သော့ ကြောင့်တည်း။ ရွှာသွားဝံ့လျှင်ဥစ္စာကိုမသိမ်းသ။ အမျိုးဖောင်မှထွက်ထော ပြီးသည်။

20th. The law that when the husband's habits are good, the wife shall accommodate herself to them, or follow his example; when the wife's habits are good, the husband shall follow her example.

When the husband's habits are those of an excellent man, the wife should follow his example and adopt the same habits. If the wife's habits are those of an excellent person, the husband should follow her example and adopt the same habits. If the same habits are corresponding, the goodness of the husband is the happiness of the wife, and the goodness of the wife the happiness of the husband; for this reason, any such husband and wife are said to be people from the country of the Nats and Bymahs. If the husband's habits are good, and the wife will not follow, or the wife's habits are good and the husband will not follow, the party whose habits are good may think the one who will not follow a person from hell or the region of Pyeitas.

21st. The law when the wife makes religious offerings without the knowledge of her husband; and when the husband makes religious offerings without the knowledge of the wife.

If any husband and wife, are of equal birth and family, and if on the strength of this, the wife make religious offerings without the husband's knowledge, she has no right to do so; and if she does so, the advantage (merit) which she ought to obtain, will not be much. Religious offerings should be made with the knowledge of the husband, and if so made, she obtains the merit of love and respect for a husband, and that of her faith. If the husband makes religious offerings without the knowledge of his wife, or offerings of affection to other people, he has a right to do so; and the wife* also obtains merit. The wife has no right to object to offerings of the husband, but he may object to those of the wife. This is because the husband is the lord of the wife. It is a work of excellence when both equally, and with faith, make religious offerings or gifts of affection. If neither party habitually perform their religious duties, and are equally negligent in making religious offerings, they have come from the condition, in a previous life, of a male and female brute; and they shall, at death, go to hell, the condition of a Pyeita, an Athoorakay, or a brute, the four states to be avoided. Thus the lord recluse called Menoo said.

22d. The law when the five qualities of a husband and wife being compared, the decision was given by the length or shortness of the fore finger.

Oh king! in a husband and wife there are only five qualities; they are these: tallness and stoutness, colour, property, age, and family. In these five, (suppose) the age is the same; the height and stoutness are the same; the colour, complexion, is the same; the property the

* In the Tavoy copy the "wife" is not said to get merit.

၂၀ လင်မယားတွင်အကျင့်ကောင်းရာလိုက်၍ကျင့်ရာသောတရား။

အကြင်လင်မယားတို့သည်ယောက်ျားသူမြတ်အကျင့်ကို ကျင့်ကားမယား သည်လင်အကျင့်ကိုလိုက်၍ကျင့်ရာ၏။ မယား သည်သူမြတ်အကျင့်ကိုကျင့်ကားလင်သည်မယားအကျင့်ကိုလိုက်၍ကျင့်ရာ၏။ထိုသို့အကျင့်မှန်ကြသော်။ လင်မယားတို့သည်လင်ကောင်းလျှင်မယားစံခြင်း။ မယားကောင်းလျှင်လင်စံခြင်းဖြစ်သတည်း။ ထိုကြောင့် အကြင် လင်မယား တို့သည်။ ဗြဟ္မာပြည်။ နတ်ပြည်ကလာကြသော သူမည်သတည်း။ လင်ကောင်းစွာကျင့်၍ မယားမလိုက်။မယားကောင်းစွာကျင့်၍လင်မလိုက်သော်။ကောင်းရာကျင့်သည်ကိုမလိုက်သူ။ တိရိစ္ဆာန်ပြည်။ ငရဲပြည်။ ပြိတ္တာဘုံကလာသောသူဟုမှတ်ရာ၏။

၂၁ လင်မသိ။မယားလျှသည်။မယား၏သိ။လင်လျှသည်တရား။

အကြင်လင် မယားတွင်ဆွေတူမျိုးတူဖြစ်ကြသည်ဟုလင်မသိရ။ မယားအလျှပေးသော်လည်း မပေးပိုင်။ အလျှပေးခြင်း ၌ ရအပ်သော အကျိုးမဖွံ့တည်း။လင်သိမှ၊အလျှပေးရာ၏။ထိုသို့ပေးမှလည်း လင်ကိုရိုသေမြတ်နိုးသော အကျိုး။သ၌ါသောအကျိုးခံရ၏။ မယား၊မသိ။လင်အလျှပေးသော်။သူတပါး အား၁ုစ်လက်ခွဲပေးသော်ပေးပိုင်၏။ကုသိုလ်စက်လည်း၊မယားရရာ၏။ လင်ပေးရာက၊မယား၊မဖျက်ပိုင်။မယား၊ပေးသည်ကိုလင်။ ဖျက်ပိုင်၏။ ၅ါသည်ကား။မယား၊သခင်လင်ဖြစ်သော့ကြောင့်ဆိုသည်။ ။နှစ်ဦး၊ရည်တူကြည်ဖြူလျှတမ်ပေးကမ်ရခြင်းသည်အမြတ်တည်း။ ။နှစ်ဦး၊သား အကျင့်သိတင်း၊မရှိ။ မလျှမတမ်ခြင်း တူလျှင်တိရိစ္ဆာန်ဖို့။ တိရိစ္ဆာန်မ၊အဖြစ်ကလာ၍ ငရဲပြိတ္တာ၊ အသူရကယ် တိရိစ္ဆာန်အပယ်လေးဘုံသို့သေသော် သွား၊ရမည်ချည်း၊တည်းဟုမနှမည်သောရှင်ရသော့ဆိုတော်မူ၏။

၂၂ လင်မယား၊အဂါ၁ါ၁ါ၊ပါ၊နှင့်တိုင်၍လက်ညှိုးတို့ရှည်စိုရင်သောတရား။

မင်းကြီး။ လင်မယားတို့တွင် အဂါ၁ါ၁ါ၊ပါ၊တည်း။ ၁ါ၊ပါ၊ဟူသော်ကား။ လုံ၊ရပ်၊အဆင်း၊ဥစ္စာ၊အသက်၊အမျိုး၁ါ၊ပါ၊တည်း။ထို၁ါ၊ပါ၊တွင်အသက်တူ၏။အလုံ၊အရပ်သဏ္ဌာန်တူ၏။ အဆင်း၊သဏ္ဌာန်တူ၏။ ဥစ္စာတူ၏။အမျိုး

same; and the family the same. When these five qualities are the same, I will relate a case in point. In the country of Yazakyo, (Rajgiri,) there were two wealthy men who had each eighty crores. Their property, their families, their age, their height and size, and complexion, were alike; their two wives were also alike; and no one knowing to whom to give the precedence, they made a paction that the one who excelled in one of these five qualities should take precedence. On enquiry, they were found the same, and when they measured the small and great toe, the thumb and little finger, they were also the same. In measuring the fore fingers, one was longer than the other by one grain of paddy. On this, it was pronounced they were the same in "trunk and leaf," but being found different in measuring the fore fingers, inasmuch as though in other respects the same, one fore finger is longer than the other, let the man with the longer take precedence. From this, when "trunk and leaf" are the same, by the length of the fore finger as a witness, the one becomes the greater.* From this, judges having enquired into the family, title, habits, repute, property, and appearance, may decide which is the greater, to whom the lesser should pay respect, their families and titles being the same. If the one be the elder, or one have more religious habits, the learned judges having given due consideration, shall decide that proper respect shall be paid to him.

23rd. *The law when a younger sister is raised to high rank and her elder sister behaves improperly towards her.*

In another case, when the elder brother or sister has no property, and no interest with, or rank from the king, if the younger sister is known to the king, and is the person who has a title and does the duty to the king (or state,) (the elder) shall not eat from her betel case, nor drink from her goglet, nor ought she to sit on an equality with her on the place given her by the king. If she do so happen to eat betel or drink water, and she, with anger towards her elder brother or sister, shall break the goglet, her elder brother or sister shall not sue her on the ground of improper behaviour. If they do, let them be non-suited. Why is this?—because, though she is the lesser, the king has raised her to rank. If the younger sister, under similar circumstances, be not a person on whom the king has conferred rank, there is no fault in the elder accidentally eating from her betel holder or drinking from her goglet. Let the younger sister who broke it be non-suited. If a younger brother or sister, who has been raised to rank and station by the king, be not in the place given them by the king, and the elder brother or sister eat or drink from the betel holder or goglet, there is no fault. If beyond the degree of kindred, but old ac-

* This sentence is not intelligible.

တူ၏။ထိုသို့အင်္ဂါငါးပါးတူခြင်းဌာသက်သေဆိုပေအံ့။ရာဇ၀ိုဟ်ပြည်ဌာကုဋေ ရှစ်ဆယ်ကြွယ်သောသူဌေး နှစ်ယောက်ရှိသတည်း။ ထိုသူဌေးနှစ်ယောက် ဥစ္စာအမျိုး၊အသက်အရွယ်လုံးရပ်အဆင်းတူကြ၏။သူဌေးမနှစ်ယောက်တို့ လည်း တူကြသည်။ မည်သူကို အကြီးအမြတ်ပြုရမည် မသိနိုင်၍။ အလုံးအ ရပ်ဥစ္စာအဆင်းသာသုအကျင့်သာသုအကြီးဖြစ်ရာ၏ဟု သစ္စာပြု၍အသက် ဥစ္စာအရွယ်အဆင်းအမျိုး အကျင့်ကိုစစ်သော်မသာမယုတ်ကြ။ အတူအမှ ဖြစ်ခဲ့ရကား။ခြေငယ်ခြေမ၊လက်ငယ်လက်မ။ တိုင်းကြသော်လည်းတူလေ ၏။လက်ညှိုးချင်းတိုင်းရာတွင်း၊သူဌေးတဦးက။ စပါးတစ့ေသာသည်။ တဦး က။ စပါးတစ့ေနှိမ့်သည်။ထိုတွင်မှ။ ရိုးတူရှက်ရှည်မှာမှနံကြပြီ။ လက်ညှိုး ရှည်တိုတိုင်းသော အရာမှာ။ ခြားပြန် ၍ ရိုး တူရှက်ရှည် ချင်းပင်မှနံသော် လည်းလက်ညှိုးတိုရှည်ရှိသည်။ ရှည်သောသူအကြီးဖြစ်စေ။ သည်ကိုရည် ၍ရိုးတူရှက်ရှည် လက်ညှိုး တိုရှည် သိ သည်ကို ထုတ် သော သက် သေခန်း အကြီးဖြစ်ချာသောအကြောင်းတည်း။ ။ထိုကိုရည်၍တရားသူကြီးတို့ အမျိုး၊အမည်အကျင့်သိတင်းဥစ္စာ၊အဆင်းအင်္ဂါလက္ခဏာကိုစစ်၍အကြီးကို အင၊ယ်ရှိသေသင့်သောတရားကိုစိုရင်ရာ၏။ အမျိုး၊အမည်တူစေတုံ၊အသက် အရွယ် ကြီး သော်လည်းကောင်း။ တဦးသိတင်းနှင့်လည်းကောင်း။ ပညာရှိ သောတရားသူကြီးတို့ထောက်ထား၍သဂါရဝရှိသေခြင်းကိုပြုစေဖြစ်စေဟု စိုရင်ရမည်။

၂ ၃ ပေါက်ဖော်ညီအစ်မ၊ညီမအချိုးအမြောက်နှင့်ညီမကျူးလွန်သည်တရား။

တနည်းလည်း အစ်ကို အကြီး။ အစ်မ အကြီးတို့သည်။ စည်းစိမ်ဥစ္စာမရှိ။ ခင်းသိစိုးထင်။ စီ ရင်ဖနီဆင်းခြင်းမရှိ။ ညီမဖြစ်စေ။ အရှင်စိုးမင်းအသိအ ဆင်း။ မည်ရည်မင်းမှမင်းခင်းကိုဆောင်ရွက်သူဖြစ်မည်။ ညီမတို့၏ကွမ်ချပ်။ ညီမတို့၏ရေတကောင်းကိုမစားမသောက်ရချေ။အတူလည်းအရှင်ပေးသော နေရာမှာမနေသင့်ချေ။ ထိုရေတကောင်းကွမ်ကိုစားမိချေမူ။ အစ်မအစ်ကိုကြီး တို့ကိုညီမတို့အမှက်ဒေါသနှင့် တကောင်းကိုခွဲပြစ်လေ၁ံ့။ သည်ကဲ့သို့မပြု မကျင့်သင့်ဟူ၍။ အစ်မကြီး၊အစ်ကိုကြီးတို့က၊အမှုမလိုသာချေ။ အမှုကိုလို သော်ရှုံ့စေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ ငယ်ကား ငယ်၏။ မင်းသိစိုး ထင်အရှင် သူကောင်းပြုချေသော့ကြောင့်တည်း။ ။မင်းသိစိုး ထင် အရှင် သူကောင်းမပြု။ ညီမငယ်တို့၏ကွမ်ခွက်တကောင်းကိုသောက်စားမိ သော်လည်းအပြစ်မရှိ။ခွဲသူညီမတို့ကိုရှုံ့စေ။ အရှင်အရာအထူးပေးသောညီ။ ညီမတို့သည်။ အရှင်ပေး သောနေရာမှာမဟုတ်၍အစ်ကို၊အစ်မသောက်စား

quaintances, and people who are of equal condition in life, if they eat and drink out of each other's betel holder or goglet, there is no fault. If they be not old acquaintances, and of unequal condition in life, one of a higher, one of a lower class, if the lower person shall in an assembly or dramatic representation where people are collected together, eat from the betel holder or drink from the goglet of the higher, he shall not be held free of fault; and for the fault shall be punished. As regards the punishment, it is strokes of a ratan, by order of the chief. Compensation shall not be taken in lieu of this punishment. Let him (kadau) ask pardon, and offering parched corn and colored rice, and placing the palms of the hands together, promise not to do so in future, and make an offering, it does not require a large one. Thus the son of the king of Bymahs, Menoo by name, the lord recluse, said.

24th. The three ways in which a man and woman become husband and wife.

1. When the parents give (a couple to each other.) 2. When by the instrumentality of a go-between, they by intercommunication, become man and wife. 3. When they come together by mutual consent. In these three, there are some men and some women who may be called brutes. When the woman's habits are those of a good, respectable person, but the man, on the ground of her being his wife, though it be proper to enjoy connection with her in private like a crow, does not attempt concealment, but, so that people may see him, without fear or shame does the act, he is called a brute of a man When the man is modest, and perfect in the performance of his religious duties, and the woman does not act with respect towards him, nor take him as her standard, and takes no care to avoid bad acts and habits, but is in the habit of using bad language, and has no fear or shame, and behaves with disrespect to her husband, such a woman is called a "brute of a woman;" and with such habits, if the one who has good habits does not wish to remain with the other, but says "I will separate," and though the other person who acts degradingly, should refuse to consent, let them have the right to separate. It is not only when the one has taken a paramour, or the other a lesser wife, or uses violence towards the other, that there is the right to separate; and though the person whose habits are bad, should say he does not wish to separate, it shall be considered as a separation by mutual consent; and let all the property common to both be divided equally between them, and let them have the right to separate. These three kinds of husband and wife are a subdivision of the seven kinds. Thus the son of the king of Bymahs, Menoo by name, the lord recluse, said.

HERE ENDS THE FIFTH VOLUME OF MENOO KYAI.

(Here is a Pali sentence to the following effect;) Each letter of which is like an image of Boodah; for this reason, men of science ought to copy it.

မိသော်လည်းအပြစ်မရှိ။ ပေါက်ဖော်မဟုတ်၊ သွေးသောက်သူငယ်ချင်းဖြစ်
၏။ သူတန်ပေါင်းဖက်သူချင်း စားသောက်သုံးစွဲမိသော် လည်းအပြစ်မရှိ။
သွေးသောက်သူငယ်ချင်းမဟုတ်။မတူမတန်အဖျိုးနိမ့်မြင့်ရှိသူတို့သည်၊ နိမ့်
သူကမြင့်သူကွမ်ချပ်တကောင်းကိုပွဲသဘင်စည်းဝေးရာ ၌ စားသောက်ချေ
သော်အပြစ်မလွတ်ချေ။အပြစ်ဟူသည်ကားမင်းဒါဏ်တည်း။ ။ဒါဏ်
ဟူသည်ကား။ မင်းတို့ပေးသောကြိမ်လုံးဒါဏ်တည်း။လိုးဒါဏ်မှလွတ်၍ အ
လျော် မစားရရာ။ဆံပန်း။ ပေါက် ပေါက်နှင့် နောင်သည်ကဲ့သို့ မဝံ့ပါ ပြီဟု
လက်အုပ်ချီ၍ပူဇော်စေ။အပူဇော်ကြီးမထိုက်ဟုမနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆို
တော်မူ၏။

၂၄ လင်မယားဖြစ်ရာသည်သုံးပါ။တရား။

အကြင်လင်မယားတို့သည်သင့်နေခြင်း။ လင်မယားဖြစ်ရာသည်သုံးပါး
တည်း။ မိဘပေးစား၍သင့်နေခြင်း။ပေါင်းကြော၍ အချင်းချင်းစေ့စပ်သင့်နေ
ခြင်း။နှစ်ဦးသဘောတူသင့်နေခြင်း။သုံးပါးအပြားရှိ သည် တွင်၊ တိရိစ္ဆာန်
ယောက်ျား။တိရိစ္ဆာန်မိမ္ဘယ်ရှိ၏။ မိမ္ဘယောက်ျားသူတော်သူမြတ်အကျင့်ကို
ကျင့်၏။ယောက်ျားကားမယား ဖြစ်သည်ဟု။ကာမဂုဏ်ကို ကိုး၊ကဲ့သို့ကွယ်
ရာ ရှင်ဘော်ရ ကောင်း လျက်၊ သူတပါး သိထင် မြင်အောင် မလျှို့မဝှက်၊ အ
ရှက်အကြောက် မရှိ။ ပ္ပြိသော ယော ကျား၊သည် တိရိစ္ဆာန်ယောက်ျား မည်
၏။ ။ယောက်ျားသည်စောင့်စည်း၍အကျင့် သိတင်းနှင့်ပြည့်စုံပေလျှက်၊
မိမ္ဘသည်လင်ကိုမခန့်။ ပမာနမပ္ပြ။ မကောင်းသော အမှု အကျင့်ကို မစောင့်
မရှောက်။သွန်ကျူး၍ နှိုးတ် ကထွက်ရတတ်ဆန်။ ဟိရိဝတ္တပ္ပကိုမကြောက်
မရှက်။ လင်ထိုးမိုးသေစွာမပ္ပြသောမယားသည်တိရိစ္ဆာန်မိမ္ဘမည်၏။ ထိုသို့
ကျင့် သော ယောက်ျား မိမ္ဘတို့ ကို သူမြတ် ဖြစ်သူက၊ မနေလိုကွာမည် ဆိုအံ့၊
အယုတ်ကိုကျင့်သောသူမကွာဆိုသော်ယဉ်းကွာပိုင်စေ၊ တယောက်မျှောက်
မစ်ထားခဲ့၊ မယား ငယ်ရှိမှ၊ မ ယား ကိုနှိုးတ် လက် နှိုးတ် ကြမ်ရှိမှ မဆို သာ
အကျင့်ပျက်သူမကွာလိုသော်လည်းသမ ဓိတ္တပိုင် ထိုက်သမျှ ကိုပွဲ ဝေ ယူ စား၊
အညိုကွာစေ၊မယားမျိုးခုနှစ်ပါးက၊သုံးပါးသောမယားမျိုး ကို ဆိုသည်ဟု
ဗြဟ္မာမင်းဏိသားရင်းဖြစ်သောမနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

။မနုကျယ်ပညာမတွဲ၌ကွင်ပြီး၏။

။မနုဿဂျယ်ဆဒ္ဒမတွဲ။

နုမောတာသဿတဂ ၀တော။အရဟတော။သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။

မာတိကာ

ဆဒ္ဒမတွဲတွင်ပါသည်တရား အမည်ကိုဆိုပေထုံ့။

၁ လူတို့တရားနှစ်ပါး။ကွဲပြားစီရင်သောတရား။

၂ အမျိုးမြတ်သော သူ။ အကြီးအကဲဖြစ်သော သူတို့ကိုခွန် အား နည်း။ အမျိုးနိမ့်။ဥစ္စာနည်းသောသူ။လွှန်ကျူးသောတရား။

၃ သူမြတ်သူကောင်းတို့ကိုကျူးလွန်လျော်ပြစ်တရား။

၄ မင်းမျိုးကိုပိုင်းခြားသောတရား။

၅ အမှုးအမတ်ကိုပိုင်းခြားသောတရား။

၆ မင်းမျိုးသုံးပါး။ အမတ်မျိုး သုံး ပါး။ သူဆင်း ရဲမျိုး။ ကုန် သည်မျိုး။ လယ်လုပ်မျိုးတရား။

၇ မင်းအမတ်သူဌေးမယားကိုအချင်းချင်းခိုးခြင်းတရား။

၈ မယားခိုးအမျိုးခြား။အလျော်စီရင်သောတရား။

၉ မင်းအမတ်စံကျေလျော်သည်တရား။

၁၀ ဌေအမျိုးသုံးပါးကိုလျော်ခွဲသောတရား။

၁၁ တမိုလိယုတင်လဲကြေးနီဌေကိုပိုင်းခြားခေါ်နည်းတရား။

၁၂ တရားသူကြီးမြှောက်ထိုက်သောတရား။

၁၃ မမြှောက်ထိုက်သော မတရားစီရင် သူ ၃ နှစ်ပါး။ တရားသူကြီးစကား။

၁၄ ဓမ္မသတ်ကိုသင်သူ။မသင်သူခွဲခြားဆိုသည်တရား။

၁၅ သို့းလုလင်မိဘပေးစား၍သူငယ်မကြိုက်ကွာသောတရား။

၁၆ ငှင်သို့းလုလင်ထိန်းမြားပေးစားနေ့။ပေးစားသူနှင့်မနေ။တပါး။တခြား သူနှင့်နေသောတရား။

၁၇ သူငယ် ချင်းချစ် ၍ မိဘအသွင်းခံပြီးမှ။ သူ တ ပါး နှင့်ပေးစား သော်တရား။

LAWS OF MENOO.

THE SIXTH VOLUME OF THE

GREAT WORK OF MENOO.

I worship the god who is worthy of all homage, who possesses an intuitive knowledge of good.

CONTENTS OF THE SIXTH VOLUME.

1. The two laws by which men are governed.
2. The law when a man of good family is insulted by a poor man of low degree.
3. The law for fine and compensation when a great man is insulted.
4. The law defining who belongs to the royal family.
5. The law defining chiefs, ministers, or lords.
6. The law regarding the three classes of the royal family, the three classes of lords, the poor, the mercantile, and the agricultural class.
7. The law when members of the royal family, of the lords, or of the wealthy class, seduce the wives of men of their own class.
8. The law when a man's wife is seduced by a member of another class.
9. The law regarding the royal family, and lords, making compensation in standard gold.
10. The law for deciding which of the three kinds of silver shall be paid in compensation.
11. The law fixing what quantity of molasses, copper, or silver, is one Bo.
12. The law regarding men who are fit to be made judges.
13. The seven persons who ought not to be raised to that station, who give unjust decisions.
14. The law as regards those who have, and those who have not studied the Damathat.
15. The law by which a young woman given in marriage by her parents, not liking her husband, separates from him.
16. The law when a young woman is given in marriage in the same way, and on the day of the marriage, the man to whom she was plighted shall not remain with her, but go with another.
17. The law when a couple are attached to each other, and the parents (of the woman) having accepted presents, shall give her to another

၁၈ မိဘနှစ်ပါးထိန်းမြားသည်။သူငယ်မနာ မစွမ်မှိုသည်ကို သူငယ်
မသိ။သိလျှင်သူငယ်ကွာသောတရား။

၁၉ ဘွိုးလုလင်ကို။အမျှားယောက်ျား။မိဘတို့စည်ချက်တယောက်ယောက်။
သူငယ်မကြိုက်သူနှင့်နေသောတရား။

၂၀ ဘွိုးကိုလိုချင်မိဘအိမ်တွင်။ သူငယ်ကိုဝင်လုပ်ချ်သူငယ်မကိုတောင်း
သောတရား။

၂၁ ဘွိုးကိုမိုးချ်မိဘအိမ်တွင်မဟုတ်။ အလျှောက်သားမွေးမှ။ မိဘသွာ
ပိုင်သောတရား။

၂၂ သူငယ်မကို သူငယ်အလျှောက်မိဘမပေးစား။ မိုးသွားချ်မသွာပိုင်
သောတရား။

၂၃ ဘွိုးလုလင်မိဘမသိ။ သူငယ်နောက်လိုက်ချ်။ သုံးကြိမ်အပ်ပြီးလျှင်။
ငှင်နောက်မအပ်ရသောတရား။

၂၄ ဘွိုးလုလင်နှင့် သူငယ်သွားလာချ်။ မိဘအုပ်သူသိလျှက်။ သူတပါး
နှင့်မပေးစားပိုင်သောတရား။

၂၅ ကျွန်ကိုကျွန်မဟုတ်။သခင်ဆိုချ် သူတပါးဘွိုးနှင့်ပေးစားချ်သားဘွိုး
မွေးခြင်မှ။ဝကျွန်ဖြစ်သည်မဆိုပိုင်သောတရား။

၂၆ သူငယ်မကို ယောက်ျား။ သဘောတူ သန္ဓေပေးပြီးမှ။ မနေသော
ထရား။

၂၇ ကညာလေးပါးကိုပြစ်မှားသောတရား။

၂၈ ဆန္ဒမတူ။ကညာလေးပါးကိုပြစ်မှားသောတရား။

၂၉ ဘွိုးကညာက။ သူတပါး။ဘွိုးကညာကို ယောက်ျား။ တပါး။ အောင်ဆို
ဖျက်သောတရား။

၃၀ မိမွှကညာကြီးကိုဖျက်ဆီးသောတရား။

၃၁ ပုဏ္ဏားချင်းချင်းမယားပြစ်မှားသောတရား။

၃၂ ထင်မယားတို့သည်။ထင်ကိုမယားမလို။သူတပါးနှင့်နေထိုင်လိုသော
တရား။

၃၃ ထင်ရှိမိမွှဖြစ်မှန်းမသိ။ယောက်ျား။တပါး။ထောင်နေသည်။ ထင်ပေါ်ချ်
ဆိုသောတရား။

၃၄ ထင်ရှိမယားဖြစ်ခေ။ထင်မရှိမိမွှဖြစ်ခေ။အနှိုင်ပြစ်မှား။သောတရား။

၃၅ အမျိုး။အမြတ်။အမျိုး။အနိမ့်။ကာမမှား။ယွင်း။အမျိုး။အလိုက်။ခွဲခြား။စီ
ရင်သောတရား။

18. The law by which a man, when he discovers the fact, may separate from a diseased woman with whom a marriage has been contracted, by mutual consent of the parents of both parties, he not knowing at the time of the marriage that the woman was diseased.

19. The law when the parents of a number of young men have sent to demand a young woman in marriage, and she takes one of her own choice.

20. The law when a young man wishing to marry a young woman, gives his services in the house of her parents, and demands her in marriage.

21. The law by which parents are empowered to cause the separation of their daughter from a husband taken without their consent, when she has borne children not in their house, but in a place of her own choice.

22. The law when they are not empowered to cause separation, when the daughter was taken without their consent.

23. The law by which a young man after restoring a young woman who runs off with him to her parents three times, is not compelled to restore her again.

24. The law which prohibits parents from giving their daughter to one man, after they know she has cohabited with another.

25. The law which prohibits a man, after having given his slave in marriage to the daughter of another, saying he is not a slave, from claiming the children as slaves.

26. The law when a young woman is got with child by her own consent, and the man refuses to marry her.

27. The law when one of the four kinds of virgins is deflowered.

28. The law when a rape is committed on one of the four classes of virgins.

29. The law when one virgin is seduced through the intervention of another.

30. The law when she is seduced by the intervention of a grown-up woman.

31. The law when one bramin violates the wife of another.

32. The law when a woman has no desire for her husband, but for another man.

33. The law when a man marries a woman, not knowing that she had a husband, and her first husband afterwards returns.

34. The law in cases of rape on a woman, married or single.

35. The law when fornication is committed by parties, one of the exalted, the other of the humble classes.

၁၆ မယားခိုးသက်ဘ ရောင်ရှိသည်နှင့်။အနေအထိုင်မခတာ်။ မယားခိုးခွဲ ပိုင်သောတရား။

၁၇ အပြောင်အသိမ်းကိုသူတော်ပါးခိုးသောတရား။

၁၈ သုဉ္ဇာကိုခိုး၍ခိုးသူမလျော်ရှိင်။ကျွန်ဖြစ်သောတရား။

၁၉ ကာမဂုဏ်မှ။မလျော်ရှိင်၍ကျွန်ဖြစ်သောတရား။

၄၀ ကျွန်မယားကိုသခင်ပြစ်မှားသောတရား။

၄၁ ကြေးဝယ်ကျွန်မတွင်မှေးပွားသည်။ကျွန်ခုနှစ်ဆက်ကိုပြစ်မှားသော တရား။

၄၂ သန္ဓကာ။ကျွန်မယားကိုသခင်ပြစ်မှားသောတရား။

၄၃ မိဘဉ္ဇာသား ပိုင်သည်။သားဉ္ဇာ မိဘပိုင်သည်။လင်ဉ္ဇာမယား ပိုင်သည်။ မယားဉ္ဇာလင်ပိုင်သည်။ ဆရာဉ္ဇာတပည့်ပိုင်သည်။ တပည့် ဉ္ဇာဆရာပိုင်သည်။

၁ လူတို့တရားနှစ်ပါး။ကွဲပြားစီရင်သောတရား။

မင်းကြီး။လူတို့တွင်။စီရင်ကြသည်အကြောင်းနှစ်ပါးတည်း။ နှစ်ပါးဟူ သည်ကား။ဓမ္မသတ်။ပါပသတ်ဟူ၍နှစ်ပါးရှိသည်။ ဓမ္မသတ်မှာ။ ရှေးရှေး သော ကမ္ဘာ အဆက်ဆက် မင်းလောင်း။ မင်းလျှာတို့ ကျင့်တန်းနှင့် အညီ။ သမ္ဘာမိဠ်။ သမ္ဘာသက်ပွေါ်။ သမ္ဘာဝါစာ။ သမ္ဘာ ကမ္ဘန္ဓ။ သမ္ဘာ အာဇီဝေါ။ သမ္ဘာဝယမ။ သမ္ဘာသတိ။ သမ္ဘာ သမ္ဘာဓိဟူသော။ မဂ္ဂင်တရားရှစ်ပါးကို။ ရှည်၍စီရင်ဆုံးဖြတ်သည်ကို။ ဓမ္ဘသတ်ဆိုသည်။

ပါပသတ်ဟူသည်ကား။ငါမင်းဖြစ်သည်။အစိုးရသည်တကားဟုအပိုင် အနှိုင်လုယူသိမ်းဖျက်ခြင်း။ သေတန်သောသူ။မသေတန်သောသူ။ ဖြတ်တန် သောသူ။ မဖြတ်တန်သောသူ။ မလျော်တန်သောသူ။လျော်တန်သောသူ။ နေ ရာမှနိမ့်တန်သောသူ။နေရာမှမနိမ့်တန်သောသူ။ ထိုဆိုခဲ့ပြီးသမျှကို။မချင့်။ မဆင်ခြင်။စီရင်လေ့ပြုသောအရာကို။ပါပသတ်ဟူသတည်း။ ။ပါပသတ် ကိုပယ်၍။ဓမ္ဘသတ်နှင့်စီရင်ရာ၏။

၂ အမျိုးမြတ်သောသူ။အကြီးအကဲဖြစ်သောသူတို့ကိုခွန်အား၊နည်း၊အမျိုးနိမ့် ဉ္ဇာနည်းသောသူလွန်ကျူးသောတရား။

မင်းကြီး။အမျိုးမြတ်သောသူကိုလည်းကောင်း။ တန်ခိုးသိတင်းကျော်ကူး အင်ခွင်ခွင်နှင့်ပြည့်စုံသောသူတို့ကိုလည်းကောင်း။ပြည်စိုး ရွှာကွယ်။ စစ်ခြီးစမာ်း မြေတိုင်းတောက်။ အမိကကြီးအုပ်သော သူတို့ကို လည်းကောင်း။ ကျေး ကူ

36. The law where a suit for seduction may be instituted on suspicion from the improper conduct of the parties.

37. The law when a man seduces away the concubine of another.

38. The law when a person having committed a theft, and not being able to make compensation, becomes the slave of the person robbed

39. The law when a man being unable to pay compensation for illicit connection with a woman, becomes a slave.

40. The law when a master has connection with the wife of his slave.

41. The law when a man has criminal connection with a descendant within the seventh degree of his slave woman

42. The law when a man has connection with the wife of his hereditary, irredeemable slave.

43. The law that children have a right to the property of their parents, parents of their children, wives of their husbands, husbands of their wives, the teacher of the scholar, and the scholar of the teacher

1st. The two laws by which men are governed.

O king! amongst men there are two ways of settling disputes, by Damathat and Papathat. By Damathat, is when the decisions are guided by the precedents recorded by kings, embryo gods, from the beginning of time through the whole succession of worlds, in accordance with the following eight laws, called Meggin,* of the sacred book; Thama-di-ti, Thama-thin-ga-pau, Thama-wa-tsa, Thama-kammanta, Thama-azi-wau, Thama-wa-ya-ma, Thama-tha-dee, Thama-tha-ma-dee,—this is called Damathat.

By Papathat, is when a chief merely from having the power, takes property by force, gives no consideration as to who ought to die, who ought not, who should be mutilated, who should not, who should make restitution, who should not, who should be removed from their situations, who should not, but habitually gives decisions without this, is called Papathat. Papathat should be avoided, and decisions given in accordance with the Damathat.

2nd. The law when a man of good family is insulted by a poor man of low degree.

O king! if a man of good family, a man who is reputed for his good works, a governor of a province, a head of a village, a writer, a land measurer, a superintendant of forests, any man who is a chief

* The translation of Meggin is "ways;" of the remaining eight words, as follows, according to their order:—right opinions, right intentions, right words, right actions, right ways of supporting life, composure, rightly directed intelligence, and proper caution.

သိတင်းဥစ္စာ။ဂုဏ်အင်နည်းသောသူတို့သည်။ ကျူးလွန်စွာဆိုမိသော်။ သူကောင်းတို့၏အမျိုးအလိုက်။ကျေးဇူးအင်ဂွင်ကိုထောက်၍ ထိုက်လျောက်အပြစ်ကိုလျော်စေ။

၃ သူမြတ်သူကောင်းတို့ကိုကျူးလွန်လျော်ပြစ်တရား။

သူကောင်းတို့၏အပြစ်ဟူသည်ကား။ တဆယ်လျော်သင့်သောသူကို။တရာ။တရာလျော်သင့်သောသူကို။တထောင်။တထောင်လျော်သင့်သောသူကို။ ကသောင်း။ တသောင်းလျော်သင့်သူကို။တသိန်း။ ၅ကား။ကျေးဇူးသိတင်းစည်းစိမ်ခိုမ့်မြင့်။သူကောင်းတို့၏အထိုက်အလိုက်ကိုဆိုသတည်း။

၄ မင်းမျိုးကိုပိုင်းခြားသောတရား။

မင်းကြီး။မင်းမျိုးဟူသည်ကား။ပြည်ရှင်မင်း။ ရှင်မိဖုရားသားတော်။ညီတော်။ဥပ္ပရာဇာတို့မှာ။အထွက်အထိတ်တည်း။၅၂ကိုမဆို။ထိုမှကြွင်းသောသူတို့တွင်။မင်းမျိုးဟုဆိုထိုက်သောသူလေးပါးရှိသတည်း။ အရှင်မင်းဇနကရာဇာ၏အမျိုးအနွယ်ဆွေမျိုးကြီးဖြစ်၍မင်းဆက်အစည်ကိုသိမ်ခြောသူလည်း။မင်းမျိုးတည်း။ ။ထိုရွာထိုပြည် ၌။သမိုင်းမော်ကွန်းတို့ကို။ မှတ်မိလိုက်ခံ့။ပညာကပိလည်းရှိခဲ့။၅၂သည်လည်းတပါးတည်း။ ။ပြည်ရှင်မင်းတို့နှင့် အမှုခပ်သိမ်းကို။ တိုင်ပင်ဘက်ဖြစ်သော။ အမတ် စစ်သူကြီးလည်းတပါးတည်း။ ။စစ်မြေအရပ်၌ရဲရင့်၍အစီအမံနှိတတ်၍ပြည်ရှင်မင်းတို့၏အမှုဝန်ကိုထမ်ရွက်ပေးနိုင်သော စစ်ကဲလည်းတပါး။ ၅၂သူလေးယောက်ကို။မင်းမျိုးဟုမှတ်ရာ၏။

၅ အမှုးအမတ်ကိုပိုင်းခြားသောတရား။

အမတ်မျိုးဟူသည်။ ဆိုခဲ့ပြီးသောသေနာပတိက သည်။ မြို့ကွပ်ထောင်မှူးတရားသူကြီးဆင်ကဲ စရိုက်စမား သူကြီးပြည်မိုးမြေတိုင်တောကဲတို့သည်။ အမတ်မျိုးမည်ရာသတည်း။ ။တကြောင်းလည်းအရှင်သူကောင်းပြုအမည်ရ။အရာထားဟူသမျှလည်းအမတ်မျိုးဝင်သတည်း။

၆ မင်းမျိုးသုံးပါး။အမတ်မျိုးသုံးပါး။သူဆင်းရဲမျိုး။ကုန်သည်မျိုး။ လယ်လုပ်မျိုးတရား။

သူဌေးမျိုးသည်ကား။ အရှင်က သူ၏ဌေးအရာတတ်မှတ်ပေးသောသူ။သုံ့ကြွယ်ဟုတတ်မှတ်ပေးသောသူ။ဥစ္စာပရိက္ခရာများ၏ကြွယ်ဝသောသူ။ ။

or head, be abused by a person of little repute, compensation shall be made in proportion to the rank and qualities of the good man.

3rd. The law for fine and compensation when a great man is insulted.

Compensation to a good man is (regulated) thus; a person who should pay ten (to an equal,) shall pay one hundred; he who should pay one hundred, shall pay one thousand; he who should pay one thousand, shall pay ten thousand; and he who should pay ten thousand, shall pay one hundred thousand. This is what is due to the good man when one is of small repute and the other great.

4th. The law defining who belongs to the royal family.

O king! as regards the royal family—the king, queen, the royal sons and brothers, and the Uppa-raja or heir-apparent, are the topmost point, nothing is said of them; but exclusive of them, amongst other people there are four who are entitled to be styled of the royal family. Those who can show their descent from, or connection with, the family of former monarchs. Those who are well versed in the history of the country, who are men of scientific attainments. Those who are counsellors of the king and generals of his armies, and those who are brave in battle, and are acquainted with the disposition of an army for battle. Tset-kays who can perform the business of the country. These four descriptions of people may be styled of the royal race.

5th. The law defining chiefs, ministers, or lords.

The class of lords is this, below the ministers already noted; the head of a town, jailors, judges, the chief of the elephant department, writers, thoogyees, governors, land measurers, and superintendants of forests; these may be styled the class of lords. There is another ground of admission into this class; those who have been raised to station by the king, and have received titles from him, are included.

6th. The law regarding the three classes of the royal family, the three classes of lords, the poor, the mercantile, and the agricultural classes.

The wealthy class are those who have been given the rank of thatay by the king, those to whom he has given that of thoo-kyooay, those who are possessed of much property, those who by commerce or agri-

။ ။ကုန်သွယ်လယ်လုပ်ဥစ္စာများသောသူ။ ။ဘွဲ့ကျောက်သံပတ္တမြား တို့ကိုကုန်ဝယ်ပြု၍ကြွယ်ဝသောသူ။ ဤငါးပါးသည် သူဌေးအဝင်တည်း။ ။ ။မင်းမျိုးဆိုရာ၌။အကြီးအငယ်အလယ် သုံးပါးတည်း။ အမတ်မျိုးဆိုရာ၌လည်း။အကြီးအလယ်အငယ်သုံးပါးတည်း။ ။သူဌေးမျိုးဆိုရာ၌။အကြီး အလယ်အငယ်သုံးပါးတည်း။

မင်းမျိုးသုံးပါးနွဲ့ရာမှာလေးရာပြု။ ဖြူစား။ ရွှာစား။ ထီး စလွယ်ဆင်မြင်း အဆောင် အရှက်ကြီး ဈာရသောသူချင်းတပါး။ ထိုအဆောင်အရှက်မဖြစ်။တူ တန်ရသောသူချင်းတပါး။ ။ဝင်အောက်ခိုမ့်၍ရသောသူချင်းတပါး။

အမတ်မျိုးသုံးပါး မှာလည်း။ ထီးစလွယ်ဖြူစားလေးရာပြုအဆောင်အ ရှက်။ဆင်မြင်းကြီးဈာရသောသူချင်း တပါး။ထိုအဆောင်အရှက်မဖြစ် တူတန် ရသောသူချင်းတပါး။

။ဝင်အောက်ခိုမ့်၍ရခြင်းတပါး။ ဤကားအမတ်မျိုးသုံးပါးတည်း။သူဌေး မျိုးသုံးပါးမှာလည်း။ဖြူစား။ ရွှာစားအမဉ်ခေရာ။အဆောင်အရှက်ကြီးဈာရ သောသူချင်းတပါး။ ။ထိုအဆောင်အရှက်ကိုမဖြစ်။သူဌေးဟူသောအရာမေး ခြင်း။သူကြွယ်ဟူသောအရာပေးခြင်းတပါး။ ။ထိုမှတပါး။ဥစ္စာများ၍ကုန် လုံကြွယ်ဝပြည့်စုံခြင်းသူလည်းတပါး။ဤသည်လျှင်သူဌေးမျိုးဟုမှတ်ရာ၏။

သူဆင်းရဲမျိုးဟူသည်ကား။ ဥစ္စာမရှိ။ ဆင်းရဲသော သူကိုဆိုသ တည်း။ ။ ။ထိုသို့ဥစ္စာမရှိဆင်းရဲသောသူတို့တွင်မင်းမျိုး။ ပုဏ္ဏားမျိုး။ သူဌေးမျိုး။ သူကြွယ်မျိုးရှိသောသူတို့သည်။ အမျိုးနွဲ့ရာသုံးပါးအည့ဲ၌တပါးဝင်ခေ။ထိုမှ တပါး။ ကုန်သွယ်မျိုး။လယ်လုပ်မျိုး။တို့သည်လည်း။သုံးသွယ်စီရှိ၏။ ထိုသို့ ရှိရာတွင်အမျိုးအရာကား။ မင်းဇေကရာဇ်ထား သည် အတိုင်း။ အမျိုးကိုခွဲခြား ၍။မှတ်သားရာ၏။

ထိုသို့အသီးအသီးကွဲပြားကြသောအမျိုးတို့တွင်အရှင်ဇေကရာဇ်ကမပြတ် တိုင်ပင်ဘက်ပြုသောသမာဓိပညာအမြှောက်အမြင်ရှိသော သူတို့ကို။ အမည်အ ရင်ထီးစလွယ်အဆောင် အရှက်ဖြူစား။ရွှာစားအတူသမ္ဘရသည်ဟူ၍အရှင် သို့နေ့ညမပြတ်တိုင်ပင်ရာ။ ပြောဟောရာမရောက်သော သူတို့သည်။ စကား လုံးရှည်ပြုင်မဆိုအပ်ချေ။ဆိုချေသော်။တိတ်နှစ်ပါးနှင့် စီရင် ရာ၏။ ထိုတိတ် နှစ်ပါးစီရင်သည်ဟူရာ၌။ရှေးမင်းလောင်းမင်းလျှာတို့သည်။ ဓမ္မသတ်နှင့်စီ ဓမ္မသတ်နှင့်အညီ။ထပ်၍စီရင်သည်ရင်သည်ထုံးစံကိုပစ္စုပ္ပန်မှာ လည်း။ရှေး မင်းလောင်းတို့စီရင်သည်နည်းတွင်။ကိုဆိုသ်တည်း။ ထိုနှစ်ပါးတို့တွင်လည်း ဓမ္မသတ်။ ပါ ပသတ်ဟုရှိသတည်း။ ထိုသို့ရှိ ရာ၌။ ပါ ပသတ်ကို ပယ် ၍ ဓမ္မ သတ်နှင့်အညီသာစီရင်ရာသည်ဟုမနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

culture have acquired much property, and those who have acquired wealth by dealing in gold, silver, or gems. These five form the thatay class. Of the race of kings there are three divisions—the great, the middling and the lesser. Of the class of (amats) lords, there are the great, the middling, and the lesser; and of the class of thatay or wealthy people, there are also the great, the middling, and the lesser.

In separating the race of kings into three, one consists of the Lay-ya-byoos, Myo-tsas, Yooa-tsas, those who have obtained an umbrella, chain of nobility, elephants, horses, useful utensils of the first rate,—those whohave obtained the same, but smaller in amount, and of less account than the first, and below these, those who have obtained them of still smaller account and less amount.

As regards the three classes of lords, one consists of those who have obtained umbrellas, chain of nobility, rank of Myo-tsa, or Lay-ya-byoo, useful utensils, horses or elephants of the first rate. Those who obtain the same things, but of smaller amount and less account, and those who obtain them in still smaller amount and less account. These are the three classes of lords.

As regards the three classes of thatays, the first consists of Myo-tsas, Yooa-tsas, those who have obtained a little place and useful utensils of the first rate. Second, those who have not obtained useful utensils to the same amount, of the same account, who have been given the rank of thatay or thoo-kyooay by the king; and third, those who have large fortunes equal to all their wants. These are the three classes of thatays.

As regards the poor class, they are those who have no property, who are destitute. Amongst these destitute people, men of the royal race, bramins, thatays, shall be placed in the lowest grade of the three divisions of their own class. Besides these, there are also three divisions of the mercantile and agricultural classes. Amongst these, if the king has given rank or class to any one, they shall be considered to belong to that.

Amongst these separate and distinct ranks and classes, those who are the constant counsellors of the king, who hold right opinions, and are men of science, judgment, and forethought, shall not be held on an equality by those who may hold the same rank or titles, but who are not taken into the daily or nightly councils of the king If they do, they shall be judged by the two omens, namely, the decisions of former kings, embryo Boodahs, and decisions given in modern times in accordance with these precedents and the Damathat. In both these, Damathat and Papathat are embraced, and in giving decisions, Papathat should be shunned and Damathat followed. Thus the son of the king of Bymahs, named Menoo, the recluse, said.

မင်းကြီး။ တရားသူကြီးဖြစ်ရာသည်ကား၊ ပိဋ္ဌ ကပ်ဗေဒင်ကိုတတ်သည်။ ထိုးပုံနည်းနာကို မှတ်မိသည်။ ပွဲသဘင် အလယ်၌ဟုတ်သည် အတိုင်းမိန့်တတ်သည်။ ။ခပ်သိမ်းသောသူပြောဆိုသောစကားကိုတန္ဓနိ မကျန်မှတ်မိသည်၊ ။သမာမိရှိပေသည်။ ၅ါ်ငါးပါးနှင့်ပြည့်စုံသောသူဖြစ်က။ ပရောဟိတ်ပုဏ္ဏားဖြစ်စေ။ မထရိသဿီရာဇာ ဖြစ်စေ။ ရှေးထုံး စံရာ ဇာဝင်ပုံပြင်ကို သိမ့်သော။ အမတ်ကြီးတို့သည်။ ညီ ညွှတ်စွာမှ၍။ သူနှစ်ယောက်တို့၏ ညင်းခုံသော ရှေးနောက်ဆိုသောစကားတို့ကို မှတ်သား၍။ အမှုသည်တို့၏အနေ အထိုင်အပြုအမူ။ အဟန်အပန် တို့ကိုကြည့်၍ မှန်ကန်စွာလျှင် ဆုံးဖြတ်ပေးရာ၏။

၇ မင်းအမတ်သူဌေးမယားကိုအချင်းချင်းခိုးခြင်းတရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။ သူကြွယ်တို့တွင်။ သူကြွယ်ချင်းချင်း၊ သူဌေးတို့တွင် သူဌေးချင်းချင်း။ အမတ်တို့တွင် အမတ်ချင်း ချင်း။ မင်းမျိုးတွင် မင်းမျိုးချင်း ချင်းတို့သည်၊ အိမ်ယာမှုပြစ်မှားမိကြခဲ့။ ထိုအပြစ်နှင့်ထိုက်လျောက်အောင် လျော်စေရာသတည်း။ ။မင်းမျိုးဖြစ်၏။ ဖြိုစားသောသူ။ လေးရာပြိုစား သောသူတို့ချင်းချင်းပြစ်မှားမိကြခဲ့။ ရှေငါးပါသာလျှင်လျော်စေရာသတည်း။ ။ ။အကြင်အမတ်တို့တွင်။ အမျိုးအမည်ထီးစလွယ်နေရာရသူတို့၊ အမျိုးအမည်အဆောင်အရှက်တူ ချင်းချင်း မယား ပြစ်မှားသော်။ ရှေတပါသာ တဆယ်လျော်စေရာသတည်းဟု မြတ်ဗုဒ္ဓာမင်း၏သား ရင်းဖြစ်သော မနုမည် သောရှင်ရဟန်းသည်ဆိုတော်မူ၏။ ။အကြင်အမှုအမတ်သူကောင်းတို့သည် ကား၊ ထေရဟူသောခိုးခြင်းလည်ပတ် ၅ လျှပ်ပေါက်ခြင်းကို။ အမျိုးတူကြ သည်ဖြစ်စေကာမူ။ တဦးသောသူအမည် အကြီးအမား ဘွဲ့။ ထီးစလွယ်အ ဆောင်အရောင်လည်းလွန်ပေခဲ့။ အရှင်ဇကရာဇ်လည်း မပြတ်တိုင်ပင်ဘက် ဖြစ်ပေခဲ့။ ထိုသူကိုနည်းတူမဟုတ်သောသူတို့အမျိုးတူသည်ဟုစကားလုံး ရှည်၍မဆိုအပ်ပလေ။ ဆိုချေသော်။ ထေရဟူသောခိုးခြင်း လည်ပတ်ခြင်း ပြုသော်ရှေတပါသာတဆယ်လျော်စေ။ ။မင်းကြီးသူဌေးချင်းချင်းသူ ကြွယ်သော်ကား။ ထေရဟူသော မယားခိုးခြင်း။ ထိုမယားကို လည်ပတ်၊ လျှပ်ပေါက်ခြင်းပြုချေမူကား။ အမတ်တို့နှင့်။ ရှေတပါသာတဆယ်လျော်စေ။

၈ မယားခိုးအမျိုးခြား။ အလျော်ပိရင်သောတရား။

အမျိုးမတူမတန်သောသူတို့သည်မင်းဆွေခိုးမျိုးဖြစ်သောသူတို့၏မယား ကိုပြစ်မှားလည်ပတ်စားဖျက်ဆီးချေသော်ရှေငါးပါသာ လျော်စေ။ ။အမျိုးနိမ့် သောသူကို။ မင်းခိုးဆွေမျိုးပြစ်မှားမှု။ အမျိုး၏အလိုက်ရှေငါးကျပ်တန်သည်

O king! men who should be made judges are those who are acquainted with the Pitakat* and Bayden,† with former customs and traditions, who habitually lay down the truth in assemblies (of the people,) who can recollect what is said by others without forgetting one word, who are sincere and honest. A man possessed of these five qualities, be he priest, bramin, matay (chief priest) or lord, will read in history old manners, customs, and traditions, (shall be made judge.) Let them note with impartiality, all that the parties in the suit have to say, notice their manner and bearing, and honestly decide.

7th. The law when members of the royal family, lords, or the wealthy class, seduce the wives of others of the same class.

O excellent king! if a member of the wealthy class, of the class of lords, or of the royal family, shall seduce the wife of another man of his own class, he shall make reparation in proportion to the offence. If the offender be of the royal family, a lord of a town, or the commander of four hundred men, let five viss of gold be paid in compensation, if the woman be the wife of another of the same rank or class. If it be between lords who have obtained equal titles, umbrella, chain of nobility, and place, one viss and ten tickals shall be the amount of compensation. Thus the recluse called Menoo, the son of the king of Bymahs, said. If any lord, or man of station and repute, shall seduce the wife of another by artifice, even if the class be the same, if one be of higher title, his umbrella and tsaloay, superior, and he be one constantly called to the council of the king, one not so situated shall not place himself on an equality on the ground of being of the same class; if he do so, and seduce his wife by deceit and artifice, let him pay in compensation one viss and ten tickals of gold. O king! as regards the seduction of the wife of one thatay by another by artifice, let the rule be the same as amongst lords, let one viss and ten tickals be paid in compensation.

8th. The law when a man's wife is seduced by a member of another class.

If amongst those of different and lower classes, one shall seduce the wife of a man who is a member of the royal family, by artifice and deceit, let him pay in compensation five viss of gold. If the wife of a man of the lower class be seduced by a member of the roy-

* *Pitakat*, Pali *Pitagau*, a basket; the three divisions of the Boodhist scriptures. Wenee. Thoodan, and Abidama.

† The Vedas' three books. Thama, Yaroo, Ishoo; the fourth Atapan has been lost.

အမျိုး။ ခုနှစ်ကျပ်တန်သည်အမျိုး။ ရှေတဆယ်တန်သည်အမျိုးအလိုက်လျှော်စေ။ မင်းမျိုးအမတ်သူဌေးသူကြွယ်တို့ဖြစ်လျှင်။ အမျိုးသုံးရပ်ခွဲသည်အတိုင်းလွန်သူကလျှော်စေ။ သို့ကား။ ဆိုတုံ၏။ မရတတ်မှုကျွန်ပြုစေ။ မင်းမျိုးချင်းချင်း။ အမတ်မျိုးချင်းချင်း။ သူဌေးမျိုးချင်းချင်း။ ဆို၍ခွဲပြီးသောမယားကို။ ထေရာပြုရာ၌။ အဘေးဆုံးကျလျှင်။ ကတော့စေအပ်၏။ ကတော့စေရမည်မှာ။ အိမ်လျှောကား ရင်း၌။ ဗျာညွှန်ဗျောင်း ခင်း ထားရာ။ လွန်သော သူလင်မယား၏။ မယားမရှိကလည်း။ မိဘစုံဝတ်ပြုဝတ်စေ၍။ ပန်းမိမ်းပန်စေလျှက်။ လျှောကားညွှန်ဗျောင်းက။ ပုဆစ်ညှပ်ကျစေ၍။ ရှောင်းကျပ်တန်သည်။ တဆယ်တန်သည်ကို။ ဖလားပြု၍။ ပေါက်ပေါက်ဆံပန်းနှင့်ဦးသုံး ကြိမ်ချ၍။ ပူဇော်စေ။ အမှုရှင်ရင်းအိမ်လျှောခါးထက်ကနေစေ၍။ တကြိမ်လျှောခါးတံခါးဝတွင် နည်း တူပူဇော်စေ။ အိမ်အရိပ်တွင်လည်းတကြိမ်နည်းတူပူဇော်စေ၍။ နောင်သည်ကဲ့သို့မကျင့်ပါဘုံ။ ရဟန်းကြီးလူကြီးမြစ်တား၍။ ဝန်ခံစေ။ နောင်မတည်တတ်၍။ ကျင့်သော်အမျိုးဘောင်မှ။ နှင်ထုတ်စေ။ ၅ကားမင်းမျိုးအမတ်မျိုးသူဌေး သူကြွယ်မျိုးဖြစ်ကုံသောသူတို့တွင်။ အဘေးဆုံးသည်ကိုဆိုသတည်း။ ။

။ပုဏ္ဏားဖြစ်ဏ။ ပုဏ္ဏားအချင်းချင်းအလျှော်မစားအပ်ဟူသတည်း။ ပုဏ္ဏားချင်းချင်းမယားကိုသေရာပြုသော်။ နှပ်လက်လွန်သော်။ ပူဇော်ခံ့သောအစီအရင်ကားထိုအလွန်ခံရသော သူ၏။ တိုက်အိမ်ဝ၌။ ဗျာညွှန်ဗျောင်း ခင်း၍။ လွန်သောသူလင်မယားမိဘတို့သည်။ မ၌ုမန္ဒာ။ သိဟိုဠ်ဒွီပ။ ပစ္စတ္ထဒွီပ သုံးရပ်တွင်အမျိုးကြီးသောပုဏ္ဏားဖြစ်က။ မ၌ုမန္ဒာအမျိုးလပ်ပုဏ္ဏားဖြစ်ကသိဟိုဠ်ဒွီပ အမျိုးနိမ့်ပုဏ္ဏားဖြစ်ကပစ္စတ္ထဒွီပ နှင့်ပူဇော်စေ။ ။မ၌ုမန္ဒာဟူသည်ကား ဌေစင် အကျပ်နှစ်ဆယ်တန်သည်။ သိဟိုဠ်ဒွီပဟူသည် ကွာ်ကား ဌေစင်တဆယ်တန်သည်။ ပစ္စတ္ထဒွီပဟူသည်ကား ဌေစင်ငါးကျပ်တန်သည်။ ၅ဒွီပ ဘိုးဖြင့်။ ပုဏ္ဏားချင်းချင်း ပူဇော်စေ။ ပူဇော်ခံ့သောဒွီပ ဘိုး ဌေကို။ ပေါက်ပေါက်ကဲ့သို့။ အပွင့်တရာဖြစ်အောင်လုပ် ၍ဗျှဖလားဌေဖလား။ သူဌေးဟူသော။ ကျေးနီစင်ဖလားသုံးလုံးခင်းပြီးလျှင်။ ထိုဌေပေါက်ပေါက်ကို ထည့်၍။ ပုဆစ်ညှပ်၍။ သုံးကြိမ်မြောက်ပူဇော်စေ။ မယားသခင်ထုစုံရာလူကြီးတို့ရှေ့။ ချင့်ကိုဆုံးမမြစ်တား၍။ သစ္စာမခွာနိုင်ပြုစေအပ်၏။ ထိုသို့ပြုသည်ကိုမတည်လျှင်။ စဏ္ဍာ လဟူ သော ဖွန်းစဏ္ဍာ အရပ်သို့ နှင် ထုတ်ရှိ ဘု၏။ ပုဏ္ဏားမျိုး သို့မဝင်စေရာ။ ပုဏ္ဏားမျိုးဖြစ်လျှက်။ မင်းမျိုးကိုပြစ်မှားလျှင်။ အမျိုးအလိုက်။ အမတ်မျိုးကိုပြစ်မှားလျှင်။ အမတ်မျိုးအလိုက်။ သူဌေးသူကြွယ်.မျိုးကိုပြစ်မှားလျှင်။ အမျိုးအလိုက်။ သူဆင်းရဲမျိုးကိုပြစ်မှားလျှင်။ သူဆင်းရဲမျိုးအလိုက်လျှော်စေ။ ကတော့စေ။ ။ပုဏ္ဏားမျိုးကိုလည်းထိုအမျိုးခြားတို

al family, let five tickals, seven, or ten be paid, as is proper according to his class. If he be a member of the royal family, a lord, or a thatay, let the offender pay according to the three classes they are divided into. It is also laid down, if he cannot pay, let him become a slave. If the parties be both of the royal family, both lords, or both thatays, and one shall by artifice seduce the wife of the other, and they be descended from the same great-grand-father, it is proper that the offender shall ask pardon thus. Let the offender and his wife, or his parents if he have no wife, put on white clothes and fresh flowers in their head, and go on their knees at the foot of the steps of the house, where mud and ashes have been spread, and having made three obeisances, let them offer according to their circumstances a gold cup of five or ten tickals, with parched paddy and stained rice. Let the offended party remain at the top of the steps, and the offender ascend the steps and repeat his offer, and again when under the shade of the roof, let him repeat his request to be forgiven, and promise, (Rahans and respectable people admonishing him,) not to commit the offence again. If after this he does repeat his offence, let him be banished from intercommunication with his relations. This is said when amongst the royal family lords or thatays, the parties are descended from a common great grandfather. If the parties be both bramins, it is not proper for themto receive compensation. If one bramin seduces the wife of another by deceitful representations, or uses abusive language towards, or assaults him, as regards the (peace) offering, let the offended party spread mud and ashes in the door-way of his house, and the offender make an offering of an ox of Mesima, (the centre district of Bahar) Ceylon, or Pitsandara.* If the offended party be a man of high rank, let him have a Mesima; if a man of middling rank, a Ceylon, and if of low rank, a Pitsandara ox. The Mesima ox is valued at twenty tickals of good silver, a Ceylon ox at ten, and a Pitsandara at five tickals; and let bramins amongst themselves make offerings in the price of these oxen. Let the silver that is offered be made into one hundred flowers like parched paddy; let one cup of gold, one of silver, and one of pure copper called thatay, (be made by the offender,) and having put them in proper order, and the silver flowers into them, let him make the offering on his knees three times, and let the bramin, the lord of the wife, accept the offering in the most proper manner; and the elders in presence of the offended party and of the heads (of the assembly) shall admonish the offender not to repeat his offence, and it is proper that he should make a vow according to the bramin form, to that effect. Having done so, if he do not keep it, he may be degraded to the tsandala or dwoon-tsanda class; he shall not be allowed to remain in the bramin caste. If a bramin shall seduce the wife of a

* Pitsandara, the land of savages, all the world, but Missimadatha and Ceylon.

ကပြစ်မှားချေလျှင်။ သူယုတ်မျိုးဖြစ်ကားငွေဖြူတရာလျော်စေ။ သင်္ဘောမျိုးပြစ်
မှားချေလျှင်။ ငွေဖြူငါးပိသာလျော်စေ။ အမတ်မျိုးပြစ်မှားချေလျှင်။ ငွေဖြူ
တရာလျော်စေ။ မင်းမျိုးကိုပြစ်မှားချေလျှင်။ ရွှေနှစ်ပိသာငါးဆယ်လျော်စေ။
ဤကားပိသာကိုဆို သတည်း။ သူဆင်းရဲလျော် စုတရား မှာကျပ်ကိုဆိုသ
တည်း။

၉ မင်းအမတ်စုံရှေလျော်သည်ဘုရား။

မြတ်သောမင်းကြီးမင်းမျိုးကိုလျော်ရန်ရှေကားစံရှေတည်း။စံရှေတကျပ်ကို
ကြေးစင်အနက်အခွက်တဆယ်ဟူသတည်း။ကျေးစင် အတိုးတပိသာလျှင်။
ငွေစင်ကြေးမပါတကျပ်တည်း။အမတ်အမျိုးကိုလျော်ရန်ရှေကား။ ရှေသာမန်
တည်း။ထိုရှေတကျပ်လျှင်။ကြေးစင်ငါးပိသာအတန်တည်း။ ။ကြေးစင်
တပိသာအဖိုးကိုငွေစင်တကျပ်တည်း။အမတ်ငယ်မှစ၍။ အောက်ကိုလျော်
ရန်ရှေမှာဂုဏ်ရှေတည်း။ ထိုရှေ တကျပ်လျှင်။ ကြေးစင် သုံးပိသာတန် သည်
တည်း။ကြေးစင်တပိသာလျှင်။ငွေဖြူရွက်မြင်တကျပ်လျှင်အိုးတည်း။ ။
။ ။ထိုသို့ရှေအိုးငွေအိုးကြေးအိုးတို့သည်။ရှေးမင်းလောင်းမင်းလျှာတို့စီ
ရင်သောမမ္မသာတ်ထွက်အဘိုးတည်း။ ။ရှေမှမဆိုသာအဘိုးထားသည်
အတိုင်းငွေကိုလျော်စေ။ပူဇော်စေ။ဤကားလျော်စုပူဇော်စုရှေငွေတည်း။

၁၀ ငွေအမျိုးသုံးပါးကိုလျော်ခွဲသောတရား။

မင်းကြီးငွေမျိုးသုံးပါးတွင် မင်းစံငွေကျော်မှာသ လွှဲဖြင့်ကြေးခုနှစ်ဆယ်
ငါးထိုက်သည်တည်း။ ငွေကျော်တွင် ဒါဏ်ဟူသော ငွေ တကျပ်မှာသလွှဲစင်
ကြေးငါးပိသာထိုက်သတည်း။ငွေမှန်တကျပ်လျှင်သလွှဲ၆။သုံးပိသာ ထိုက်
သတည်း။ဤကားငွေကိုမလျော်။ကြေးလျော်ရန်ကိုစီရင်ရာသတည်း။

၁၁ တာဝိဟုတင်လဲကြေးနီးငွေပိုင်းခြားခေါ်နည်းဘရား။

တဆိုဟူသည်ကား တင် လဲအချိန်အခွက်ခြောက်ဆယ် ကိုဆိုသတည်း။
မြေကို တဖိုလ်ခေါ်သည်ကား ဆယ်ပါယ်ကိုဆိုသတည်း။ တပါယ်ဟူသည်
ကားမမ္ပြိမပူရိသ။ အတောင်နှင့်ခုနှစ်တောင်ကိုတတာတည်း။ ထိုအတာဖြင့်
အတာနှစ်ဆယ်စတုရန်းသဏ္ဌာန်။တပါယ်ဟူသတည်း။ ဖိုလ်စားဟူသည်ကား
ဤဖိုလ်ကိုဆိုသတည်း။ တနည်းလည်းတဖိုလ်ဟူသည်ကား ကြေးနီအခွက်
ခြောက်ဆယ်ကိုလည်းဆို၏။ အရပ်အမှုသုံးရွှဲရာ။ ကြေးနီခြောက် ကျပ်ကို
လည်းတဖိုလ်ဟူ၏။ တချိမ်ဟူသည်ကား။ ကြေးနီငါးကျပ်ကိုဆိုသတည်း။

member of the royal family, of a man of the lords, or thatay, or of the poor class, let him beg pardon, and pay compensation according to the class (of the offended party.) If one of these three classes shall offend against a bramin, if it be a degraded person of low class, let him make compensation in one hundred of white silver. If he be a thatay, let him pay five viss of good silver. If a lord, let him pay one hundred of good silver, and if a member of the royal family, let him pay two viss and a half of gold. This is in viss, but in the case of the poor class, tickals are laid down.

9th. The law regarding the royal family and lords making compensation in standard gold.

O excellent king! the gold in which members of the royal family make restitution or pay compensation, shall be (tsan-shway) standard gold, one tickal of which is equal to ten viss of copper, the value of one viss of copper being one tickal of fine silver without any alloy. The gold in which lords shall make compensation is gold of the common kind, of which one tickal is equal to five viss of pure copper. Commencing with the lesser lords, the classes below shall make compensation in inferior gold, of which one tickal is equal in value to three viss of pure copper, one viss of pure copper being equal in value to one tickal of white silver on which the flower or leaf is visible. This is the relative value of gold, silver, and copper, as laid down in the Damathat by former kings, embryo Boodahs. It is not said that gold shall actually be given, but its equivalent may be paid in silver. This is what is said of the gold and silver to be paid in compensation.

10th. The law for deciding which of the three kinds of silver shall be paid in compensation.

O excellent king! of the three kinds of silver, (Meng tsan) pure silver is equal in value to seventy-five times its weight in tin, and the fine silver called dan is equal to five viss of tin. Of common silver, one tickal is equal to three viss of lead. This is the rate at which calculation shall be made when compensation is to be paid in the inferior metals.

11th. The law fixing what quantity of molasses, copper, or silver, is one bo.

A bo of molasses is sixty viss, a bo of land is ten pays, a pay is a square of twenty tas a side, and a ta is seven average cubits, and when a bo-tsa is mentioned this is the bo meant. Sometimes a bo is sixty viss of copper, and in common circulation in a district, six tickals of copper is also called a bo, and five tickals of copper is called a khyieng: two and a half tickals is called khyieng-kway.

ရှိနိုင်ခဲဟူသည်ကား။ နှစ်ကျပ်နှစ်မတ် ကို ဆိုသတည်း။ ၅ကား ဓမ္မသတ်ကျမ်၌။ ထွက်သောဣန္ဒြေကြေး ရှိနိုင်ကျပ် ဖိုလ်ဟူသော အမည်တည်းဟု။ မနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၁၂ ။တရားသူကြီးမြှောက်ထိုက်သောတရား။

မဟာသမ္မတဖြစ်သော။ မြတ်သောမင်းကြီး။ တရာတပါး သောလူတို့ကို။ အစိုးရ၍။ ကိုးဆယ်ခြောက်ပါးသောရောဂါကင်းပြီ။ သူတကာတို့၏အထွဋ်သမုမိနုတ်ဖြစ်ပြီ။ တရား ဆယ်ပါး ကိုစောင့် ရှောက်မြဲ စေ။ တရားကိုမင်းမစောင့်က။ အမတ်မစောင့်သည်။ အမတ်မစောင့်က။ ပြည်သူတို့မစောင့်ရာ။ ထိုပြည်ကားဟုက်စီးရာ၏။ မင်းတရားစောင့်က။ အမတ်စောင့်သည်။ အမတ်စောင့်က။ ပြည်သူတို့စောင့် သည်။ ထိုမင်းလက်ထက်။ ပြည်ရွာသာယာခြင်းဖြစ်၍။ နှတ်ရွာခိုင်ခိုနိုရောက်ခဲ့သောအကြောင်းတည်း။ မင်းကြီး။ မင်းတို့မည်သည်။ မကောင်းမှုနှင့်ကောင်းမှုတဝက်ရှိချေသည်။ ကောင်းရာကိုလိုက်၍။ ကျင့်ပေလော့။ မြတ်သောမင်းကြီး။ တရားကိုစီရင်စေအပ်သူ ငါးယောက်တည်း။ ငါးယောက်ဟူသည်ကား။ ။တရားဆယ်ပါးကိုစောင့်၍စီရင်သည်မင်း တပါး။ ဓမ္မသတ်ထွက်နှင့်အညီစီရင်သည် တရားသူကြီး ထည်းတပါး။ ဓမ္မသတ် တွင် ဝရဲ လွတ် ရာကို သာ စီရင်သည် တရား သူကြီး လည်းတပါး။ မျက်စိကန်းသော သူ သည် တောင် ဝေး ခွဲ ကိုင် သူ နှင့်။ သွား၍ ခရီးကောင်းရောက် ဘိ သကဲ့သို့ စီရင်သော တ ရား သူကြီး ထည်း တပါး။ ရှိနိုင်ခွင်လျှာကဲ့သို့။ တည့်မတ် စွာ စီရင်သော တရား သူကြီး ထည်း တ ပါး။ ၅ငါးယောက်တို့သည်းတရားသူကြီးမည်ရာ၏။

၁၃ မမြှောက်ထိုက်သောမတရားစီရင်သူခုနှစ်ပါး။ တရားသူကြီးစကား။

တရားသူကြီးမမည်ရာသူ။ ခုနှစ်ယောက်တည်း။ ခုနှစ်ယောက်ဟူသည်ကား။ အမျိုးမြတ်သူကိုလိုက်၍။ မနှိုင်ဘဲအနှိုင်ပေးခြင်းကြေးငွေပယ်ရှာတံဆိုး အမှားပေး၍ရှုံးမည်သူကိုအနှိုင်စီရင်ခြင်းတပါး။ အမျိုးသားချင်းဖြစ်သည်ဟု။ ရှုံးမည်သူကိုအမှိုင်ပေးခြင်း။ သေဘေးဟုက်ဘေးကိုကြောက်၍။ ရှုံးမည်သူအနှိုင်ပေးခြင်း။ ရန်သူဖြစ်သည်ဟုနှိုင်ခဲ့သည်ကိုအရှုံးပေးခြင်းလည်းတပါး။ ဟုတ်သည်။ မဟုတ်သည်ကိုမသိမခြင်၍စီရင်သော သူလည်း တပါး။ ဟုတ်သည်။ မဟုတ်သည်ကိုသိလျက်။ လောဘနှိုင်ငံသို့လိုက်၍။ စေဟု အာဏာပေး၍ခြိမ်းခြောက်စီ ရင်သည်တွင်။ မဟုတ်သည်ကိုပြီး စေတတ်သော တရားသူကြီးလည်းတပါး။ ၅ဤသူခုနှစ်ယောက်တို့သည်ဆန္ဒာဂေါ်သဘယာ

These are the weights denoted in the Damathat, of gold, silver, and other metals, when a khyieng, kyat or bo is mentioned. Thus the sage recluse called Menoo said.

12th. *The law regarding men who are fit to be made judges.*

O Maha Thamada, excellent king! who hast dominion over the one hundred and one races of men, who art free from the ninety-six diseases, who art the highest amongst men, a Nat of the Thamoodee* order, mayst thou watch over and firmly establish the ten laws (applicable to kings.) If kings do not abide by the laws, the lords will not; and if they do not, the people of the country will also disregard them, and the country will go to ruin. If the king watches over the laws, the lords do the same; and if they abide by and watch over the laws, so do the people of the country, and in the time of that king, the country being happy is the cause of the people obtaining nicban. O great king! kings may do an equal amount of good and evil; do thou follow and practise good. O excellent king! there are five descriptions of men who are proper to be made judges, which are as follows:—the king, who, abiding by the ten laws (for his guidance,) gives his decisions in accordance with them; the judge, who, abiding by the Damathat, gives his decisions so as to avoid incurring the pains of hell;† the judge who decides like a blind man who feels his way with his staff, and takes the way that is best; the judge who decides between the parties impartially, like the index of a pair of scales: these five men may be appointed judges.

13th. *The seven people who ought not to be raised to that station, who give unjust decisions.*

The seven men who should not be made judges, are as follows:—the man who decides in favor of the party, who ought to lose his cause, because he is of high family;—the man who takes bribes, and decides in favor of the party who should lose;—the man who decides in favor of the party who should lose, because he is his relation;—the man who, from fear of death or other evil, decides in favor of the party who should lose;—the man who decides against the party who should gain the cause, because he is his enemy;—the man who decides without ascertaining the facts of the case:—the man who knows the facts, but, because he has the power, decides falsely. These seven men whose decisions are influenced by inclination, enmity, fear, or folly, the king taking council with his

* There are three orders of nats; Wethadde, the clean, free from the dominion of the passions, Oopapatti, who come full sized into the world, the inhabitants of the six nat countries; and Thamoodee, to which order kings are said to belong.

† Decisions in strict accordance with the Damathat cannot be given without entailings in on the judge, punishments being ordered in it involving death, mutilation, and pains which cannot be inflicted without sin, according to the Burman religion.

မောဟသို့လိုက်၍ စိရင်သည်ကို။ ပြည့်ရှင်မင်း ဇကရာဇ၏ အမတ် သူတော်ကောင်းနှင့်တိုင်ပင်၍နှင်ထုတ်အပ်၏။ စိရင်၍ပြီးရောကုံကျသမျှကိုလည်းပြန်စေရာ၏။ သို့မှပြည့်ရှာတိုင်း ကားသာယာမည်။ ။မင်းစသောသူကြီးဆိုခဲ့ပြီး သည်ငါးယောက်သောသူတို့သည်။ ဆန္ဒာဒေါသ။ ဘယာ မောဟသို့ မလိုက်မူ၍လမ်ဟောင်းနှင့်စိရင်သည်။အမှုသည်တို့ပြစ်မှားလျှင်။ဝတ္ထုရင်းတွင်နှစ်ဆတက်။ ၎င်းအမှုသည်တို့ကပေးလျော်စေဟုမြဟ္မာမင်း၏ သားရင်းဖြစ်သောမနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၁၄ ဓမ္မသတ်ကိုသင်သူ။မသင်သူခွဲခြားဆိုသည်တရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။ ဗာရာဏသီမင်းကြီးသည် တိုင်းနိုင်ငံရေးကြောင့်။ မိဠာန် ၏ အိပ်သည်ကာလညည့်တွင်း ချင်းအိမ်မက်ပေး လာသည်ကား။ အကြင် မျက်စိကန်းသော သူကို။ မျက်စိ မြင်သောသူ။ တောင်ဝေးခွဲကိုင် စေ၍။ လမ်ကောင်းကိုသွားစေသည်မြင်မက်ခြင်းတပါး။ ။အကြင်မျက်စိမမြင်ကိုတောင်ဝေးကိုင်သည်။ မကိုင် ချထား၍။ အရှေ့အနောက်တောင်မြောက်မသိမရောက်နိုင်ခြင်းတပါး။ ၅၂ အကြောင်းနှစ်ပါးကိုမြင်မက်သော့ကြောင့် ဗာရာဏသီမင်းကြီးဆင်ခြင်၍။ ဆရာရသေ့ကို ပြန်လျှောင်း။ ဆရာရသေ့ယူခြင်းကား။အာသဝေါမစင်သမျှ။လူရဟန်းအပေါင်းတို့ရှိကြသည်မှာ။မျက်စိကန်းသောသူနှင့် တူ၏။ထိုမျက်စိကန်းကို။မျက်စိမကန်းသောသူ။တောင်ဝေးကိုင်စေ၍။ခရီးကောင်းကိုသွားရခြင်း။ လိုရာရောက်ခြင်း နှင့်ကား။ဓမ္မသတ်စာဟောင်းထုံးစံကိုတတ်သောသူ။စိရင်သည်နှင့်တူ၏။မျက်စိကန်းကိုတောင်ဝေးကိုင်သည်ပြစ်ချထား၍တောင်မြောက်ရှေ့နောက်မသိနိုင်။ သောင်အရာနှင့်ကား။ဓမ္မသတ်စာဟောင်း။ ထုံးဟောင်းကိုမဒ္ဒိမကျင့်မသင်မတတ်သောသူစိရင်သည်နှင့်တူ၏ဟုဆရာရှင်ရသေ့အိမ်မက်ဖတ်၍။ မကောင်းကျင့်သမျှဓမ္မသတ်လမ်ဟောင်းမမှန်စိရင် သမျှကို ဗာရာဏသီမင်းကြီး ထိပ်လန့်၍ ဓမ္မသတ်ထုံးဟောင်းလမ်ဟောင်း အစည်ကျမ်ဂန် သင်ကြား ၍ စိရင်မှသာ လျှင်မှန်ရာသည်။ယနေ့မှစ၍ခုနှစ်ယောက်သောသူတို့စိရင်သည်ကိုပယ်၍။ ငါးယောက်သောသူတို့စိရင် သည်အတိုင်း။ ဆန္ဒာဒေါ သဘယာ မော ဟသို့ မလိုက်ရစိရင်ရ မည်ဟု။ ပြည်တွင်းပြည်ပတရာ တစင်းထိုးဖြူဆောင်းမင်းမှစ၍။ စကြာဝဠာတိုက်အတွင်း ၌ မှိုသောလူရဟန်းတို့ကိုမောင်းကြေးနင်းကျော်ကိုးခပ်စေ၍အာဏာထားသဖြင့်ဆုံးမလေ၏။ ။ထိုနေ့စကြာဝဠေးမင်းစသောမင်းလေးင်းတို့သုံး ဆောင်ရာဖြစ်သော ပဏ္ဍာမြားကို သိကြား မင်းသည်။ပုဏ္ဏားအရောင်ဖန်ဆင်း၍မင်းကြီးအားပို့သလာ၏။ ဝေပူလတောင်

ministers shall dismiss from their situations, and oblige them to return all expenses incurred for these decisions. Then will the country be happy and flourishing. If the first five* shall not follow the dictates of inclination, enmity, fear, or folly, but in their decisions follow the old established road, and a suitor shall accuse one of them (of injustice,) and on enquiry he shall be found to have decided according to law, let the accusing suitor pay in compensation double the amount of the original property.

14*th*. *The law as regards those who have, and those who have not, studied the Damathat.*

O excellent king! the king of Benares had fallen asleep after making a vow, in the same night he had the following dreams;—(he saw) a blind man led by his staff along the proper road by one who could see. He again dreamed, and saw a blind man whose staff had been let go by the person who had been leading, and not knowing east from west, or north from south, he could not go on his way. He reflected on these dreams, and told them to his teacher, the lord recluse, who interpreted them thus:—all men and Rahans, till their passions† are subdued, are like the blind man; he who was led by the one who could see, and, going the proper road, reached the place he wished to go to, is emblematic of the man who understands the Damathat, and decides in accordance with it; and he who was left by his guide, and did not know east from west, or north from south, is emblematic of the man who gives a decision without having studied or understanding the case. The recluse having thus interpreted the dream, the king became alarmed, seeing that only decisions given in accordance with precedent and the Damathat are just, (so he ordered) that the manner of deciding practised by the above mentioned seven judges should be avoided, and that of the five who avoided the influence of desire, enmity, fear, and folly, should be followed; and using his authority, he sent round the gong within and beyond the city, and ordered the one hundred and one kings bearing white umbrellas, all Rahans, and the inhabitants of the whole earth, to conform to the above order. On that day the king of the Nats, in the -ikeness of a Bramin, brought him a ruby fit to be used by kings, and all other kings,‡ and embryo deities; and a Nat, brought a ruby that

---

* Commencing with the king.

† Athawau-matsenthamya from Awga, a stream the four currents that bear creatures away; Kamauga, desire, Bavauga, wish for a change for the better in the next state of existence, Ditauga, heterodox opinions, Awezauga, folly.

‡ The bramins say the four degrees of power attainable by the kings of this world; are Mandat, whose sway reaches over the whole of the four Great Islands and up to Tawadientha, the second of nat countries; Tsetkyawaday, over the four islands only; Eygarit, over the south island, one yoozana above, one below the surface.

ဌ္ဌ ရှိသောပတ္ထမြားကို။ နတ်တို့အသာ မည်သောပုဏ္ဏားအသွင်ဖန်ဆင်း၍။ ဗာရာဏသီမင်းကြီးအား ရှိသလော၏။ ထိုနေ့မှစ၍ တိုင်းကားပြည်သူတို့သည်။ မိတ်၏ချမ်သာခြင်း။ ကိုယ်၏ချမ်သာခြင်းဖြစ်၍။ စီးပွားများလေ၏။ မိုဃ်းရေတို့သည် ကောင်းပေ၏။ မိန်းမသောမကောင်းသော နတ်တို့သည်။ ဝေးရွာကြည်ဖယ်လေ၏။ တရားစောင့်သောနတ်တို့သည်လည်းချည်းကပ်၍စောင့်ရှောက်မစသော့ကြောင့်အကျိုးပွားများလေ၏။ ။ထိုကြောင့်မကောင်းသောတရားသူကြီးတို့ကိုပယ် ၍ ကောင်း သော တရား သူကြီးတို့ကို စိရင်စေအပ်၏ဟုဗာရာဏသီမင်းကြီးအိမ်မက်ကို။ ရသေ့အားပြန်၍။ ရှင်ရသေ့တရားဟောသော့ကြောင့်။ ကောင်းအောင်ကျင့်စိရင်ရာတွင်မှ။ များစွာကောင်းကျိုးပေးဘူးကြောင်းကိုမဟာ သမတ မင်း အား မနုမည် သောရှင်ရသေ့သက်သေထား၍မိန့်တော်မူ၏။ ။မြတ်သောမင်းကြီး။ မင်းကြီးသည်အထက်ဗာရာဏသီကဲ့သို့ကျင့်စေသတည်း။ ကျင့်ပေမူ။ ဘုန်းတန်ခိုးကြီးပါစေ။ အသက်ရှည်စွာအနာမဲ့လျှင်ဖြစ်ပါစေ။ စည်းစိမ်ချမ်သာကြီးပါစေ။ ဥစ္စာရတနာလည်း များပါ စေ။ တရာတပါး သောမင်းကိုလည်း အစိုးရပစေ။ ထီးဖြူဆောင်းခွင်းမင်းတို့အတွင်း။ လောကသမုတိနတ်ဟုမိဌာန်မှတ်ထား၍။ နတ်များကောင်းကြီးပေးကုန်ရာ၏ဟုမနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၁၅ ဘီးလုလင်မိဘပေးစား၌သူငယ်မကြိုက်ကွာသောတရား။

အကြင်မိဘတို့သည်။ ဘီးကညာကိုယောက်ျားလုလင်နှင့် ပေးစားလေဘုံ။ အုံးအိပ်မစပ်မြိ။ ယောက်ျားတပါးနှင့် ပြေးသွားလေသော်အသွင်း စမ်းပေးသောယောက်ျားငယ်ဥစ္စာ။ ။ဘီးသို့ပေးသမျှကိုလည်း။ ယောက်ျားငယ်သို့အရင်းတိုင်းပြန်စေ။ ပေးစားရာ ယောက်ျားငယ်က အလုံးရစေပေးစား၍ အုံးအိပ်ရာ ရှည်လျှက်။ ကာမရာဂ ရှက်ချေမူ။ ယောက်ျားတပါးနှင့်ပြေးသွားချေသော်။ ထိုသူငယ်မတွင် ပါသမျှမှစ၍။ သူငယ်မ။ ကိုယ်ဘိုးလည်းစားစေ။ ခိုးသူလည်းဌေသုံး ဆယ် ထိုယောက်ျား ငယ်အား ပေးစေ။ ယောက်ျားငယ်နှင့်မိမွှယ်ယောက်ကိုပေးစားထိမ်းမြား၍ အုံးအိပ်ရာ ရှည်သည်။ ကာမရာဂ မရောက်မှန်လျှက်သူငယ်မသည်ယောက်ျားတပါး မရှိ။ ပေးစားသောသူကိုမလို ၍ မိဘထံ။ ပြေးသွားဘုံ။ သုံးကြိမ်မြောက်ပေးစားစေဦး။ မနေသူငယ်မ။ ညင်းဆန် လျှင်။ မိဘသို့ပေးသွင်းဦးပဏ္ဏလွတ်စေ။ စားပိုင်စေ။ ။သူငယ်ကိုထိမ်းမြားယနေ့မှစ၍။ ယောက်ျား ငယ်နှင့် ခန်းဝင် မ ကွာ ရှိသမျှ မှာ။ ထဘိုးမိမွှယ်က။ ယောက်ျားငယ်သို့ပေး ပြန်စေ။ မိဘတို့မှာသုံးကြိမ်မြောက်အပ်ပေးသော့ကြောင့်။ အထက်သွင်းရင်းကင်းလွတ်စေ။ ယောက်ျားငယ်က။

was in Wayboola hill. From that day the people of the country being happy in their minds, and at ease in their persons, became rich, the rains were abundant, the bad Nats kept at a distance, and the good Nats came and watched over the country, much to its advantage. For this reason, having set aside the bad, good judges should be appointed to administer the laws. Thus the lord recluse represented to the king Maha Thamada, the dream of the king of Benares as interpreted by the recluse, and that from his acting in accordance with it, great good was the result. O excellent king! do thou practise as did the king of Benares; if thou doest so, may thy power and glory be great, thy life long, and free from disease, thy riches and happiness great, thy property and gems abundant; mayest thou have dominion over the one hundred and one kings, and as the most exalted amongst white umbrella bearing kings, and chosen of the people for their Thamoodee Nat, the Nats will all give praise. Thus Menoo, the recluse, said.

15*th* *The law by which a young woman given in marriage by her parents, not liking the husband, separates from him.*

If a maiden daughter is given by her parents to a young man in marriage, and before consummation she shall go off with another, let her parents return all the presents the young man may have made, and let him keep all that was given at the marriage. If she shall run off with another after consummation, let her husband keep all the dower she may have brought, let him also have the price of her body, and let the seducer pay thirty tickals of silver. If after betrothment, and before consummation, there being no other man in the case, she, not liking the man to whom she is betrothed, shall run off to her parents, let her be restored to the person to whom she is betrothed three times. If she persists in refusing to remain with him, let her parents keep all presents made to them beforehand, but let the woman return two fold all that have been made to her from the day of her betrothment. As her parents have given her over to her hus-

မရသာ။ ။ထိုသို့ပေးစားရာတွင်။ယောက်ျားသွေးဖြည်ချေလျှင်လည်း။ အသွင်းကိုဆုံးစေ။ ထိမ်းမြားရာ။ ယောက်ျား ငယ်ကပါသမျှကိုလည်း။မိမ္ဘ အားထဘိုးပြန်စေ။ဤကားကာမဂုဏ်မစပ်သည်ကိုဆိုသတည်း။ ။ကာမ ဂုဏ်စပ်ပြီးမှ။ ယောက်ျားမလိုမူ။ မိမ္ဘငယ်ကအလုံးစုံကိုပိုင်စေ။ ယောက်ျား ငယ်ကိုယ်ဘိုးကိုလည်းမိမ္ဘငယ်အားပေးစေ။ ဤကားထိမ်းမြား၌နေ့လရက် မကြာသည်ကို ဆိုသတည်း။ လင်မယားမြောက်နေကြ၍။ ဥစ္စာပါကြမည်။ နှစ်ပါး လုပ်ဆောင် ကြီစည်ရသည် ဥစ္စာရှိက။ မိမ္ဘမကြိုက်လည်းယောက်ျား အလုံး ရစေ။ ယောက်ျား မ ကြိုက် လည်း မိမ္ဘအလုံးရစေ။ ထိုဥစ္စာမရှိကြမူ။ ကိုယ်ဘိုးစားပိုင်ကြစေ။ဤကားသူငယ်ချင်းအိမ်ထောင်ကြီးမဟုတ်သည်ကို ဆိုသတည်း။

၁၆ ၎င်သို့းလုလင်ထိမ်းမြားပေးစားနေ။ပေးစားသူနှင့်မနေ။တပါး တခြားသူနှင့်နေသောတရား။

မိဘထိမ်းမြား ပေးစားသည်။ မိမ္ဘကိုအုံးအိပ်ရာမ ရှည်။ ကာမမပေးညှိမ ကိုလည်းကောင်း။ အစ်မကိုလည်းကောင်း။ ကျိုးကန်း ရှုးနှာမဆို။ ကာမစပ် ရှက်ချေလျှင်ထိုစပ်ရှက်သူကိုမယားပြုစေ။ ပေးစားသည်မိမ္ဘကို မရသာချေ။ အကျိုးအကန်းအနှုအ ရှုးဖြစ်သည်။ အိမ်မထောင်ရှိင်ပါ။ ဖ္ဘားယွင်းပါ သည် ဆိုသော်ချင့်ကိုယ်ဘိုး ပေးစေ။ ပေးစားရင်းသူကိုမရရာလွတ်စေ။ထိုပေးစား သည်နေ့။ ပေးစားသူသို့ကို အုံးအိပ်ရာ။ ကာမမရှည်မရောက်မပေးကျွန်မ ကို ကာမရောက် ချေသော်။ ထိုကျွန်မကို သာရစေ။ ပေးစား ရင်းသို့ကိုမရ သာချေ။ ထိုကျွန်မကိုမနေပြီ ဆိုလျှင်။ ထိုကျွန် မ၏ကိုယ် ဘိုးတန် ရာ ကို။ ထို ယောက်ျားငယ်ကပေးစေ။ ။ပေးစားရင်းသို့ကိုမရ။အထက်သွင်းသမျှ ကိုရကောင်းသည်ယောက်ျားငယ်ကတောင်းလည်းမရရာလွတ်စေ။ ။ ။ ။မိမ္ဘငယ်မိဘတို့သည်၊ သို့းတယောက်နှင့်ပေးစားမည်ပြု၍။ပေးစား သေး၏။ ပေးစားရင်းပြုရင်းသို့းကိုအိမ်ခန်းသို့မဝင်စေ။ညအခါသို့းတပါးကို အိပ်စေ၏။ ထိုအိပ်စေသောသို့းကိုလည်းရစေ။ ပေးစားသောသို့းကိုလည်းရ စေ။နှစ်ယောက်ကိုယောက်ျားငယ်ကရစေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ ဗျက်ဗ္ဘက်ချေသော့ကြောင့်တည်း။ အကြင်သို့း ကိုပေးစား သည်ကာလ။ အ သွင်းဥစ္စာပယ်ရှာပေးကောင်းသည်။ မတောင်း။ သို့းနှင့်ယောက်ျားငယ်သင့် နေပြီးမှ။အသွင်းလက်ဆောင်းရကောင်း သေးသည် ယော ကျားငယ် မိဘ။ ယောက်ျားငယ်ကိုတောင်းသော်မရရာချေ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ ဗျားမဆိုချေသော့ကြောင့်တည်း။

band, let them keep all presents made beforehand. Should the man not keep his engagement, let him lose all his advances, and double all he brought with him. This is the law before consummation After consummation, should the man not desire the woman, let her retain all the property, and let him pay her also the price of his body, this is said of separation soon after marriage. Should they have lived some time together, and both had property at the time of marriage, which has been increased during the time they lived together, and the woman does not wish to remain with the man, let him have all the property. If the man be the party wishing to separate, let the woman have the whole. If they have no property, let the price of their body be paid (by the party wishing to separate.) This is said of a party who have never before been married; not if they have been married before.

16*th*. *The law when a young woman is given in marriage in the same way, and on the day of the marriage, the man to whom she was plighted shall not remain with her, but go with another.*

If a woman has been formally betrothed by her parents, and before the marriage has been consummated, or they have slept on the same bed, the man shall have connection with her sister, elder or younger, be she deformed, blind, mad, or sick, he shall make a wife of the person he had connection with, and shall not obtain the woman to whom he was betrothed. If he admit that he has committed an offence, and declare that he cannot make the woman his wife, because she is deformed, blind, a leper, or mad, he shall pay the price of his body, and not obtain the woman to whom he was betrothed; let her be free. Should he not sleep with his wife on the day of marriage, and not consummate the marriage, but have connection with a slave, let him make her his wife; he shall not have the woman to whom he was betrothed. Should he refuse to make the slave his wife, let him pay the amount for which she is bound; he shall not obtain her to whom he was betrothed, and she shall retain all the presents he may have made; if he demand them back, he shall not obtain them. If parents shall betroth one daughter, and under favor of the night send another into the bridal chamber, let the man have the daughter he thus sleeps with, and also the one to whom he was betrothed. Let him have both. Why is this?—because a deceit was practised on him. If parents do not demand the usual presents at the time of betrothment of their daughter, but do so after the young man and woman have been some time together, they shall not obtain them. Why is this?—because they did not speak beforehand.

၁၇ သူငယ်ချင်းချစ်ခ်ိန်မိဘအသွင်းခံပြီးမှ။ သူတပါးနှင့်ပေးစားမသာတရား၊

အကြင်မိဘတို့သည်အသွင်းအများခံ၍ရှိပြီးမှ။ အသွင်းရှင်နှင့်မပေးစားဘဲကြွေယိုဝကုန်တန်ရတတ်သောသူကို သွီးပေးချေမူ။ ထိုယောကျ်ားငယ်ကသွင်းသမျှကိုသွီးငယ်မိဘကထုတ်ပေးစေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ စကားရှေ့ချေသော့ကြောင့်တည်း။

၁၈ မိဘနှစ်ပါးထိမ်းမြားသည်။ သူငယ်မနာမတ်ရှိသည်ကိုသူငယ်မသိ။ သိလျှင်သူငယ်ကွာသောတရား။

အကြင်သွီးကိုနွေသည်။ ကျိုးသည်။ အသည်။ ဆွံ့သည်။ နားပင်းသည်။ ရူးသည်မလိမ္မာသည်ကို။ ယောကျ်ားငယ် မိဘတို့မသိ၍ ပေးစား မည်ဆိုသည်ကာလ။ မိမွှယ်မိဘကအကြောင်းကိုမပြော။ ပရက္ကာအသွင်းခံ၍ပေးစားလေ၏။ နွေ။ ရူး။ ကျိုး။ ကန်း။ နားပင်း။ အသည်။ ဖြစ်ကြောင်းကို။ ယောကျ်ားငယ်သိ၍မနေ။ အသွင်းကိုတောင်းလျှင်။ ထုတ်ပေးစေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ မိမွှယ်မိဘ ရှိုးဂ္ဂက်ချေသော့ကြောင့်တည်း။ ချင်းတို့သိလျှက်ပြစ်မှု။ အပြစ်မရှိနေထိုင်စေ။ မနေလိုမှု။ အသွင်းဆုံးစေ။

၁၉ သွီးလုလင်ကို၊ အများယောကျ်ားမိဘတို့စည်ချိုကယောက်ယောက်။ သူငယ်မကြိုက်သူနှင့်နေသောတရား။

အကြင်မိဘတို့သည်။ သွီးကညာတယောက်ကို။ ယောကျ်ားမိဘအများနှစ်သက်၍ အသီး အသီး ကွမ်လက ဖက်ရှေ ရွှေပုဆိုး အဝတ် တို့ဖြင့်။ လက်ဆောင်ပြု၍တောင်းကြ၏။ သွီးနှစ်သက်လျှင်နေမိမ့်မည်ဟု၍လက်ဆောင်ကိုယူ၏။ နောင်သွီးယော်ကိုဆွေးနွေးမေးမြန်းစီစစ်လျှင်ရှေးဦးလက်ဆောင်ခံသူကိုလည်းကောင်း။ အလယ်ခံသူကို လည်းကောင်း။ နောက်ခံသူကို လည်းကောင်း။ တယောက်ကိုနှစ်သက်သည် သွီးငယ်ဆိုရာ။ နှစ်သက်ရာနှင့် ပေးစားထောင်နေစေ။ ငါတို့ပရက္ကာကိုယူသည်ဖြစ်သည်။ ငါတို့သား နှင့် မနေရဖြစ်သည် ဆို ၍ အသွင်း ပရက္ကာ လက်ဆောင် ကို တောင်း သော် လည်း မရရာ။ အဘယ်ကြောင့် နည်း ဟူမူကား။ သွီးငယ်နှစ် သက် ရာပေး ၍ နေ စိမ့်မည်ဆိုသောစကား ရှိ ချေသော့ ကြောင့် တည်း။ သွီးငယ်မိဘတို့စားပိုင်လေ၏။ သို့မဟုတ်တုံ။ တဘိုးလက်ဆောင်အသွင်းကိုခံ ၍ ထောင်နေစေရမည်။ သွီးကိုမမေးပြီ။ ငါတို့မိဘပြီးလျှင် ပြီးတော့သည်။ ရှိမ်း ချက်ဆိုပြီးမှ သူတပါးကိုပေးစားချေသော်။ အသွင်းကိုမိမွှယ်မိဘက။ ယောကျ်ားငယ်မိဘသို့ပြန်စေ။

17th. The law when a couple are attached to each other, and the parents of the woman having accepted presents, shall give her to another.

If parents have received large bridal presents, and do not give their daughter to the giver of them, but to a rich man, they shall return to him double. Why is this? Because they have departed from their engagement.

18th. The law by which a man, when he discovers the fact, may separate from a diseased woman with whom a marriage has been contracted, by mutual consent of the parents of both, he not knowing at the time of marriage that she was diseased.

If parents have a daughter who is a leper, deformed, dumb, imbecile, deaf, mad, or a fool, and the parents of a young man to whom they betroth her do not know this, and at the time of betrothment they do not tell them, but receive the presents, and give her away, and the young man discovering her defects shall refuse to live with her, and demand back the preliminary presents, let them restore them two-fold. Why is this?—because they practised a deception. Should the man's friends have known her condition, no blame shall attach to her parents; let the couple live together. If the man refuse to do so, let him lose his presents.

19th. The law when the parents of several young men have sent to demand a young woman in marriage, and she takes one of her own choice.

If parents have a maiden daughter, and the parents of several young men approving of her, shall separately make presents of betel, tea, gold, silver, or cloth, and demand her in marriage, and the maiden's parents accept them with a promise that if she is willing, they will give her in marriage, should the maiden on consideration, approve of the person who first or last made the presents, or any one of them, let her be given to him; and if the parents of the other young men demand back their presents on the ground that she has not been given to their son, they shall not recover them. Why is this?—because it was stipulated she should be given to the one whom she should choose; her parents have a right to keep the presents. If the agreement was not made thus, but they receive the presents of one, saying they will oblige her to marry (their son,) that the engagement with them is final, and if after this they give her to another, let them return all the presents.

၂၀ သို့းကိုလိုရ်ခ်ိမ်ဘာအ်မ်တွင်သူငယ်အိုဝ်လုပ်ရ်ခ်ိသူငယ်မကို တောင်းသောတရား။

အသွင်းလည်းပေး ၏။ ယောက်ျားငယ်လည်း မိမွှငယ်သ္ဒိ မိဘအစေကိုခ်ံ ၍လုပ်နေ၏။ ကုန်ကြွေယ်ဝသူနှင့်ပေး စားချေသော်အသွင်းကို တံဘိုးပေးစေ။ လုပ်ခွနိ်နှေ့ကကိုလည်းတွက်၍ပေးစေ။ သ္ဒိုးနှင့်ပေးစားမည်ငတွင်မည်မျှနှစ်။ မည်မျှလ။ လုပ်ရ်အစေကိုခ်ံ။ သဘောတူဆိုကြ၍။ လနှစ်ဆိုဂတိရောက်ပြီး မှ။ သ္ဒိုးကိုမပေးချေမူသ္ဒိုးငယ်ကိုယ်ဆိုးယောက်ျားငယ်ကိုပေးစေ။ ထိုသ္ဒိကာ။ ဂတိမဆိုယောက်ျားငယ်သည်။ မိမွှငယ်မိဘအလုပ်။ ဘဏ္ဍာကိုစွမ်းဆောင်လုပ်၍မိဘအသိ။ သ္ဒိုးငယ်အလိုတူအိပ်ခနိ်းနေရာ။ အုံ့းအိပ်ရာ။ ရှည်တွဲသည် သ္ဒိုးငယ်မိဘတို့က။ ငါတို့ပေး စား သည် လော မဆိုသာ ချေပြီ။ အိပ်နေစား သောက်အလုပ်အကြီအသိအမြင် ဖြစ်ချေသော့ကြောင့်။ လင်မယားမြောက်စေ။

၂၁ သို့းကိုခိုးရ်ခ်ိမ်ဘာအိမ်တွင်မဟုတ်။ အလျောက်သားမွေးမှ။ မိဘခွာပိုင်သောတရား။

မိမွှငယ်မိဘ မပေးစားခိုးသွား၍။ သားတကျိပ် မြင်သော်လည်း။ မိဘ ခွာ၍ လင်သစ်ပေး သော် ပေးစားပိုင်စေ။ ငမယားဟုမဆိုပိုင်ချေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ သ္ဒိုးကိုမိဘပိုင်ချေသော့ကြောင့်တည်း။

၂၂ သူငယ်မကိုသူငယ်အလျောက်မိဘမပေးစား။ ခိုးသွား၍ မခွာပိုင်သောတရား။

မိဘတို့သည်။ မကြိုက်မနှစ်သက်မပေးစားဘဲ။ မိမွှငယ်နှင့်ယောက်ျား ငယ်တွက်ရှောင်ပြေး၍။ မိမွှငယ်မိဘကျေးရွာနေရင်းဖြစ်စေ။ အနီးဖြစ်စေ။ ရောက်လာ၍။ သားနှစ်ယောက်သုံ့ယောက်မွေးမြင် သော်လည်းကောင်း။ ပါးနှစ်ဆယ်နှစ်တိုင်သော်လည်းကောင်း။ မိဘတို့အသိအမြင်ဖြစ်ပြီးမှ။ မနေ ရပြီခွာသော်မခွာပိုင်ချေ။ မိဘအုပ်သောသ္ဒိုးကို။ ယောက်ျားငယ်ခိုး၍ပြေး ရာ။ မနေပြီမိမွှက။ မိဘထံပြန်သော်ခိုးသည်အပြစ်မရှိ။ ငမယားမဆိုပိုင်။ မိမွှ ကိုတည်းယောက်ျားသည်ခိုးယူပြီးမှ။ မနေပြီဆိုလျှင်မိမွှငယ်သ္ဒိုယောက်ျား ကကိုယ်ဆိုးပေးစေ။ အလျှော်ရောက်မှ။ မလျှော်ပြီနေပါမည်ဆိုသော်လည်း။ မိမွှငယ်မနှစ်သက်က မနေ့မရသာချေပြီ။ မယားအရောကလွတ်စေ။ ကိုယ်ဆိုး ကိုသ်ာယောက်ျားကိမိမွှ ရှိပေးစေ။

20th The law when a young man, wishing to marry a young woman, gives his services in the house of her parents, and demands her in marriage.

If (parents) shall not only have received presents from the young man, but he shall also have served them, and they shall give their daughter to a man of wealth, let them return the presents two-fold, and having calculated the value of his labour, let them also pay for that. Should the parents by mutual consent make an engagement, saying, "serve for so many years, so many months, and we will give you our daughter," if when the time is up, the parents do not give their daughter, let them pay the price of her body. In case no engagement was made, should a young man whilst working diligently for the parents, with their knowledge and her own consent, sleep with the daughter in her own room, and have connection with her, the parents shall not afterwards say they did not give her to him; they were aware that they had slept together, and that he was working and eating in the same house; let them be considered as man and wife.

21st. The law by which parents are empowered to cause the separation of their daughter from a husband who took her without their consent, when she has borne children, not in their house, but in a place of her own choice.

If the parents of a young woman shall not give her away, but she shall be stolen (seduced) away, even if she has had ten children, they have the power to cause her to separate from (the seducer) and give her to another; the man has no right to say she is his wife. Why is this?—because a daughter belongs to her parents.

22d. The law when they are not empowered to cause a separation, when the daughter was taken without their consent.

If a young woman runs off with a young man, not approved of by her parents, and having concealed herself for some time, shall return to the village or neighbourhood in which her parents live, and have two or three children, or live there five or ten years with the man, after her parents have seen and known (of her being there,) they shall not have the power to cause her separation (from her husband.) If a young man runs off with a daughter living under the protection of her parents, and she shall return to them, refusing to live with him, he shall not be punished for the theft, (seducing her away,) but he shall have no right to claim her as his wife. If a man after running away with a man's daughter, refuse to keep her, let him pay the price of his body. If when ordered to make compensation, he offer to live with her, he shall not retain her if she does not consent: let her be released from all obligation as his wife, and let him pay the price of his body.

၂၃ သို့းလုလင်ဒါဘမသိ။သူငယ်နောက်လိုက်၍။သုံးကြိမ်အပ်ပြီးလျှင်။
ငင်နောက်မအပ်ရသောတရား။

အကြင်မိမ္ဘငယ်ကိုအလိုတူယူသွားခဲ့။ သုံးကြိမ်မြောက် မိဘတို့သို့အပ်ပေးစေ။ သဘောတူသို့းလိုက်ချေသော့ကြောင့်။ သူ့ခိုးမဟူရာခိုး ဘိသည်ရှိ၍။အရံပိုင်တို့ထံ၌လည်း။ သင့်နေစေခိုရင်၍။ သင့်နေပြန်လျှင်။ လင်မယား ကို။ ယောက်ျားမိဘကပေးစေ။ ထိုသို့လင်မယားမိုးပြီးမှ။ မန္တစ်မသက်မ နေပိုသူငယ်မဆိုးလည်းကိုယ်ဘိုးပေးစေ။ ယောက်ျားဆိုးလည်းကိုယ်ဆိုး ပေးစေ။ လင်မ ယား မြောက်ကြ ပြီးမှ။ တယောက်ကို တယောက် မနေပြီဆို လျှင် မိတ်တူဖြစ်သည် အမှုကျ ရန်။ ရန်ကို အညီပိုင် ရာကိုယူကြစေ။ မိမ္ဘန္ဒစ် သက်၍။ ယောက်ျားက မန္တစ်သက်သော်။ ပိုင်ရင်း ဥစ္စာကိုမိမ္ဘအားစုစေ။ မိမ္ဘ ကမန္တစ်သက်။ ယောက်ျားက န္ဒစ်သက်ပေကလည်း။ မိမ္ဘကပိုင်ထိုက်သည်ကို ယောက်ျားအားစုစေ။ ကျေးဖြီမှာဘပြစ်ရှိသူကပေးဆပ်စေ။ သို့းငယ်ကိုသုံး ကြိမ်မြောက် အပ်ပြီးမူကား။ ယောက်ျားမိဘ ယောက်ျားငယ်ကိုမစွဲရာ။အ ဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ သို့းကိုထို့းရှင် မနှိုင်ပေးသော့ ကြောင့် တည်း ဟူပေ။

၂၄ သို့းလုလင်နှင့်သူငယ်သွားလာ၍။မိဘအုပ်သူသိလျက်။သူတပါးနှင့် မပေးစားပိုင်သောတရား။

အကြင်သို့းငယ်နှင့်။ယောက်ျားငယ်တူတကွအိပ်နေသည်ကို။ မိဘအုပ် သူတို့သိ၍။ရက်လမျှားမှ။ သူဘပါးနှင့်ပေးစား ချေသော် မပေး စားပိုင်။အ ဘယ်ကြောင့် နည်းဟူမူကား။ မိသိဘမြင် အအုပ်တို့ အသိထင်ရှားဖြစ်ချေ သော့ကြောင့်တည်း။

၂၅ ကျွန်ကိုကျွန်မဟုတ်။သခင်ဆို၍သ်ူတပါးနှင့်ပေးစား၍သားသို့းမွေးမြင်မှ။
ငကျွန်ဖြစ်သည်မဆိုပိုင်သောတရား။

အကြင်သူတို့သည်။ ကျွန်မကိုလည်းကောင်း။ ကျွန်ယောက်ျားကိုလည်း ကောင်း။ငကျွန်မဟုတ်ဆို၍။သူတပါးတို့နှင့်။ထင်ရှားစွာပေးစား သားမြေး ခ်ီးပွားမျှားမှ။ ငကျွန်ဖြစ်သည် ဆိုချေ သော် မဆိုပိုင်။ ဆိုသည် ၊ ပြစ်ကျွန်ဆို တိုင်းကိုလည်းလျော်စေ။ ကျွန်အရောကလည်းလွတ်စေ။

23rd. The law that a young man after restoring a young woman who has run off with him three times to her parents, is not obliged to return her again.

If a young woman shall be taken away from her parents with her own consent, let the young man restore her to them three times; as the young woman is consenting it shall not be called "theft." If he be accused before the judge of stealing her, and he decide that they are to live together, and they do so, let them be considered as man and wife, and let the parents of the man pay the law expenses. If after the expenses have been paid, the woman shall refuse to live with him on the ground of not liking him, let her pay the price of her body. If the man refuse to live with her, let him pay (the price of his body.) If after they have thus become man and wife, they both refuse to live together, it is a separation by mutual consent; let each have their own debts, credits, and personal property. If the woman consent to live together, and the man refuse, let her have the whole of the original property. If the man consent to remain together, and the woman refuse, let him have all the original property, and let the party refusing pay all the debts. In cases where a young woman has been returned three times, no action will lie against the young man or his parents. Why is this?—because the "owners" of the daughter could not control her.

24th. The law that parents shall not give their daughter to one man, knowing that she has slept with another.

If the parents or guardians of a young woman know that she has slept with a young man, and after several days or months, they give her to another, they have no right to do so. Why is this?—because they are notoriously aware of the above fact.

25th. The law that when a master gives his slave in marriage to the daughter of another, saying he is not a slave, he shall not claim the children as slaves.

If any one shall publicly give a slave, male or female, in marriage, and say openly they are not slaves, when the children come to be numerous, he shall have no right to claim them as slaves. If he does, let him pay as a fine the amount said to be due by the slave, and let him be emancipated.

၂၆ သူငယ်မကိုယောက်ျား။သဘောတူသန္ဓေပေး၊ပြီးမှ။မနေသောတရား။

အကြင်ဓိမ္မာယ်ယောက်ျားယ်တို့စိတ်တူသန္ဓေပေး၍။ မနေ မထောင် မလျော်မှု။ သန္ဓေနှင့် တကွသူငယ် မသေသော်။ ဤ အကျပ် ခြောက် ဆယ် လျော်စေဟု မနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၂၇ ကညာလေးပါးကိုပြစ်မှားသောတရား။

သို့ကညာတို့ကိုစိတ်မတူ။ အပိုင်အနှိုင်ပြစ်မှားခြင်း၌။အရွယ်မရောက်သော ကညာ မှက်စေ့ သူလား နှစ်ဖက် ကန်း သော ကညာ။ အ ရူး ဖြစ်သော ကညာ။ အရွယ်လွန်ပြီးသော ကညာဟု လေးပါးအပြားရှိ၏။ ထိုမှ တပါးအမျိုးတူ၍ ဆန္ဒမတူသောကညာ။ဆန္ဒတူ၍အမျိုးမတူသောကညာ။အမျိုးတူ ဆန္ဒတူကညာ။အသူးမတူ ဆန္ဒမတူ။ကညာဟူ၍ လေးပါးကိုမှတ်ရာ၏။ မြတ်သောမင်းကြီးအရွယ်မရောက်သေး သောကညာ။သူအိုဖြစ်သော ကညာ။ အ ရူးကညာတို့ကိုစိတ်မတူအပိုင်အနှိုင်ယောက်ျားတို့လွှဲနှိုက်ကျူးချေမှု။ ၎င်သုံးဦးသောကညာတို့မှာ။ဤစင်အကျပ်တရာလျော်စေ။ မင်းဒါနိုလည်းသင့်စေ။ သူလား နှစ်ဖက်ကန်းကို။သဘောမတူပြစ်မှားချေလျှင်။ ဤစင်အကျပ်နှစ်ရာ လျော်စေ။ ဆုံးရှုံးသောစကျွေ့ကျိုချေသော့ကြောင့်တည်း။ မင်းဒါနိုလည်းသင့်စေ။ ၅ကားအရွယ်မရောက်သူငယ်မတွင်။အတင်းမုတိမ်းကိုဆိုသတည်း။

။ ။တရားဝင်သူငယ်မအရွယ်လွန်မိမ္မ။နှစ်ယောက်တို့ကို။သဘောတူမှန်လျှင်။ပြစ်ဝက်ကိုလျော်စေ။ တရားဝင် သူဖြစ်သည်ရာ၏ဝတ်မင်း ဒါနိုကင်းစေ။အ ရူးမှက်မမြင်တို့ကို။ သဘော တူအရွယ်ရောက်ဖြစ်၍။ယည်ပါ။လျှင် လုံ့ဒ္ဓိအောင်ကျွေးမွေးထိန်းသိမ်းစေ။သန္ဓေရှိလျှင်။စောင့်မလုပ်ကျွေးမွေးစေ။ သား မွေးလျှင်သားထိန်းနှိုးခို။ အ ရူးမှာပေး စေ။ မှက်မမြင်ရှာ သား ထိန်း တ ယောက်နှင့်။ တောင်ဝေးခွဲပေးစေ။ ၅ကားအရာကားသဘောဟူစပ်ရှက်ရာတွင် သန္ဓေရှိ၍မွေးမြင်သည်ကိုဆိုသတည်း။ ။သန္ဓေမရှိသဘောမိတ်တူ ယည်ပါ။သည်ကို။မကျွေး မမွေးချေလျှင် အ ရူးမှာ ဌေသုံ့ဆယ်လည်းဟူ၏။ ငါ်ဆယ်လည်းဟူ၏။ မှက်မမြင်မှာ။ သုံ့ဆယ် လည်းဟူ၏။ခြောက်ဆယ် လည်းဟူ၏။ ၅ကားအရွယ်ရောက်၍။သဘောတူ သည်ကိုယာဆိုသတည်း။

၂၈ ဆန္ဒမတူ။ယည်လေးပါ။ကိုပြစ်မှားသောတရား။

ထိုမှတပါ။အမျိုးတူ၍။ ဆန္ဒမတူသောကညာကို။ ဆိပ်ကွယ်ရာသောအ ရပ်၌။အပိုင်အနှိုင်ကျင့်ချေသော်။အရွယ်မမှီရောက်ကား။အမျိုးတူသဉ်ဟုမဆို

26th. The law when a man having got a young woman with child by her own consent, refuses to marry her.

If a young woman is gotten with child by her own consent, before the man lives openly with her, and she dies before he has paid the fine, or before the child is born, let him pay in compensation sixty tickals. Thus the recluse, called Menoo, ordered.

27th. The law when one of the four kinds of virgins is deflowered.

As regards virgins deflowered against their inclination, there are four kinds; 1st, one not arrived at puberty; 2nd, one who is blind of both eyes; 3rd, one who is mad; 4th, one who is beyond the grand climacteric. Besides these there are four kinds; 1st, one who is of the same class, but different desires from (the ravisher;) 2nd, one whose desires are the same, but class different; 3rd, one the same both in class and desire; 4th, one different both in class and desire. These four distinctions must be noted and considered. Oh excellent king! if a man shall by force deflower a virgin who has not reached the age of puberty, one who is mad, or one who is beyond age, let him pay one hundred tickals in compensation, and let him also suffer criminal punishment. If it be a virgin blind of both eyes, against whom the offence is committed, let two hundred tickals of pure silver be paid in compensation, because she is entirely blind, and let the offender be also punished criminally. This is said when she has not attained the age of puberty. If she be arrived at the age of legal responsibility, or beyond age, and consenting, let half the above compensation be paid; and as she is of legal age, let no criminal punishment be inflicted. If a virgin who is mad or blind, be of legal age, and consenting, let the offender support and take proper care of her whilst with child, and when the child is born, let him in the case of the mad woman, provide a wet nurse, and of the blind one, an attendant for the child, who shall lead the mother about; that is, when the offence was committed by mutual consent, and a child is born. If there be no child, and the connection be by mutual consent, should the man refuse to support the woman, he shall pay the mad woman thirty tickals, or as some authorities say, fifty; to the blind one thirty tickals, or according to some authorities sixty; that is, when they have arrived at the age of puberty, and are consenting.

28th. The law when a rape is committed on one of the four classes of virgins.

Besides these, there is a virgin of the same family as the offender, but who is not consenting. If the offence be committed in a sequestered place, violence used, and the girl not arrived at the age of puberty, she shall not be said to belong to the same family.* Let the

* The Brahmins plead family relationship in extenuation.

သာချေ။ ။ငွေအကျပ်တရာလျော်စေ၊အမျိုးမစောင့်သည်ဝန်မင်းဒါနိုလည်း ခံစေ၊ အမျိုးတူအလိုတူဖြစ်လျှင် ထောင်နေ့ကြာစေ၊ မိမွမိဘက မကြိုက်မနှစ်သက်လျှင်ခွာပိုင်စေ။ ယောက်ျား၊ မိဘတို့မကြိုက်မနှစ်သက်သည်ထု။ မခွာပိုင်ချေ၊ယောက်ျားကမကြိုက်လျှင်၊ကိုယ်ဘိုးပေးစေ၊ မိမွမကြိုက်လျှင်ကင်းလွတ်စေ။ ဤကားသူဆင်းရဲသူတန်ခိုးကိုဆိုသတည်း။ ။ဆန္ဒတူ၍အမျိုးမတူသော်၊ မင်းမျိုးကညာအရွယ်မရောက် သူကိုအပိုင်အနိုင် ကျင့်ချေလျှင်၊ ငွေအကျပ်လေးရာ၊ပုဏ္ဏားမျိုး ဖြစ်ကသုံးရာ၊ သူ့ဌေး သူကြွယ်မျိုးဖြစ်ကနှစ်ရာ၊သူဆင်းရဲမျိုးဖြစ်ကတရာလျော်စေ၊ ။အရာအထူးမရောက်သောသူတို့တွင်း အမျိုးကိုဆိုသောငွေအလျော်စကားတည်း။ အရာအထူးသို့ရောက်သောသူတို့မှာ၊အထက်ဆိုခဲ့သောဤလျော်စကားရှိပြီထုမှတ်ရာ၏။ မိတ်တူအရွယ်ရောက်ဖြစ်ကြလျှင်၊ထောင်နေ့ကြာစေ၊ အမျိုးယုတ်သူဖြစ်သည်ထုမခွာပိုင်ချေ၊မိမွမြတ်သောသူနှင့်မိတ်တူဖြစ်ကြသော်၊ မနေပြိုဆိုချေလျှင်၊မိမွမှာအုပ်ပြစ်မရှိ။ မဆိုသာချေ၊ချင်းမိဘမခွာသမျှသည်၊ချင်းကိုယ်ဘိုးမလွတ်သာချေ။အမျိုးအလိုက်တန်ရာယောက်ျား သို့ပေးစေ၊ယောက်ျားကမကြိုက်သော်လည်း၊ချင်းအမျိုးအလိုက်။မိမွသို့ကိုယ်ဘိုးပေးစေ၊ဤကားယောက်ျား၊ သူတန်သူဆင်းရဲမိမွအမျိုးရှိကိုဆိုသည်ထုမှတ်ရာ၏။ ။အမျိုးတူဆန္ဒတူဖြစ်ကြသော်လည်း တာရား မ ဝင် အရွယ်ငယ်သော်၊ သူငယ်မဖြစ်ပေက အမျိုးတူဆန္ဒတူထုမလွှဲနိမ့ကျူ။သာချေ။ မင်းဒါနိုကိုလွှဲနိမ့ကျူ။သူခံစေ၊ အမျိုးမစောင့်သည်ဝံ။ ပူဇော်ထုံးကြီးထား၊သည်အတိုင်း၊အမျိုးအလိုက်ပူဇော်စေ၊အရွယ်ရောက်ကြမူ၊အပြစ်မှုရှိထောင်နေ့ကြာစေ၊အမျိုး လည်းမတူ၊ဆန္ဒလည်းမတူ၊နှစ်ပါးကွဲရာ၌မိမွတရား မ ဝင်သေ၊သည်၊သူငယ်သူဆင်းရဲမျိုး၊ ယောက်ျားမင်းမျိုး၊ပုဏ္ဏားမျိုး၊ သူ့ဌေး သူကြွယ်မျိုး၊ ပြည်စုံကုန်ထံသူတို့"အပိုင်အနိုင်ဆိပ်ပြိမ်ရာတောအရပ်၌ကျင့်ချေသော်၊ဒွန်ဒ၊ဇရာ၊အဝင်၊သူယုတ်မျိုးဖြစ်သည်၊တဆယ်ငါး၊ကျပ်၊ခုနှစ်ကျပ်နှစ်မတ်၊ငါး၊ကျပ်ငွေကိုသူကောင်းကသူ့ဇပ်ကိုလျော်စေ၊ ဆိုသည်စကား၊နှင့်မ ရ ဏီ ၊ သာချေ၊ အမျိုးမစောင့်ရာရောက်သည်၊ အကျပ်ခြောရာလျော်စေ၊ မြတ်သောမင်းကြီး မိတ်တူသည်ပင်ဖြစ်သော်လည်း၊ အရွယ်ပိုရောက်ချေက အကျပ်ငါး ဆယ်လျော်စေ၊ အရွယ်ရောက်၍ မိတ်တူသည်ဖြစ်လျှင်ထောင်နေ့စေ၊ ။အမျိုးမြတ်သောသူ ယောက်ျားကမထောင်မနေလျှင်၊ မိမွ၏ အမျိုး အလိုက်၊ ငါး ကျပ် မျိုး၊ ခုနှစ်

offender pay one hundred tickals in compensation, and let him also be punished criminally for neglecting the honour of his family. If they be of the same family and consenting, let them become man and wife. If the woman's parents do not approve of the man, let them have the right to cause their separation. If the parents of the man object to the match, they shall have no such right. If he himself do not like the woman, let him pay the price of his body. If the woman do not like the man, let him not pay; there is no blame. This is said of people of the poor class, or those possessed of moderate means, when the woman consents, and the family is different. If a virgin of the royal family, not arrived at the age of puberty, be deflowered by force, let the offender pay four hundred tickals of silver in compensation. If she be a Braminee, three hundred. If of the thatay or wealthy class, two hundred, and if she be of the poor class, one hundred tickals of silver shall be paid in compensation. This is said of people not of rank, or holding a title conferred by the king If they be so, the law for their paying compensation in gold has already been laid down. If the parties be of the same age and consenting, let them become man and wife; they shall have no right to separate on the ground that one is of a lower class. If the woman be the party of higher rank, and shall afterwards refuse to remain with the man, she shall not be held free of blame. If she be not separated by her parents, let her pay to the man the proper price of her body according to her class. If the man be the recusant party, let him pay the price of his body according to his class. This is when the man is of the poor class, or is possessed of moderate means, and the woman a person of rank. Although they be of the same class and consenting, if the woman is not of a legal or responsible age, or not arrived at puberty, they shall not plead their being of the same class and mutually willing, in extenuation of their offence; let the offender be punished criminally, and let him make the established offering for neglecting the honour of his family. If the woman has reached puberty, there is no blame; let them become man and wife. If the class be different, no consent given, the woman of the poor class, and not attained the age of puberty, the man of the royal, bramin, or thatay class, or possessed of moderately large property, and he deflower the girl in a sequestered part of the forest, it is the act of a degraded person, of a Dwoontsanda; it shall not be comprised in what has already been laid down, that a person of superior class shall pay to one of an inferior or degraded class, fifteen, seven and a half, or five tickals of silver; it is a disregard of the honour of his class; let him pay one hundred tickals. Oh excellent king! though the woman be consenting, if she has not arrived at puberty, let him pay fifty tickals. If she be of proper age and consenting, let them become man and wife. If the man, being of high class, does not wish to take the woman, let him make compen-

ကျပ်နှစ်မတ်မျိုး။တဆယ်ငါးကျပ်ဒွန်းစလွှားအမျိုးတို့ကား။သက်သည်အမျိုး ၁၁လိုက်။အမျိုးမှန်ရာလျှော်စေ။မိမွှကျွန်စည်မျိုးဖြစ်လျှင်။ ငါးကျပ်ငွေကကို တက်သာပြီ။ဂင်ဆို ခဲ့သည်အတိုင်းလျှော်တန်ဟူပေဟု။ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ ၏။ ။ဤကားကညာရှစ်ရပ်စကားပြီး၏။

မြတ်သောမင်းကြီး။ သို့မဟုတ်ခဲ့ကား။ ဘကြင်မိမွှသည်။ တလင်နေ၍သားမွေးသည်ဟုဖြစ်တုံးခဲ့။ ယောကျ်ား လည်းတမယားနေဘူး သူဖြစ်တုံးခဲ့။ထိုသူနှစ်ယောက်တို့ကို။သို့မဟုတ်ရာ၏။ဂင်သို့မဟုတ် ယောကျ်ား မိမွှတို့သည်မိတ် သဘော တူကျမ်ဝင်ရှက်တင်၍။ ကာမရာဂစပ် ကြွေ။ ထောင်နေကြစေ။ နှစ်ယောက်မြတ်ချင်းတူစေ။ တဆယောက်မြတ် ၏တ ယောက် ခိုမ့်သူ အမျိုးဖြစ်စေ။ မနေလိုဟု ညင်းသော သူကိုယ် ဘိုးပေးစေ။ မလှတ် သ္ဘာ ရှာ။ သိတင်းရှိသော။ပုဏ္ဏားသို့မဟုတ်ကို။ ပုဏ္ဏားတယောက်ပြစ်မှား မိမှုကား။ဗါနိုသ်ဝင့်အပ်၏။ ဗါနိုဟူသည်ကား။ ဥကျောင်းကိုရိပ်အပ်၏။ အလို မတူဘဲလျှက်ပြစ်မှား မိမှုကား။ လျှော်စေ၍ ပြည်မှနှင်ထုတ်အပ်၏။ အလိုတူ ကြေပမှုကားပြည်မှမနှင်ထုတ်အပ်သတည်း။

အုပ်ထိန်းရာသည်။ နှစ်ကျိပ်တယောက်သောမိမွှကိုဆိုပေတုံးခဲ့။ ။ ၁။ အသက်အရှယ်ကြီးသောမိမွှကိုစောင့်ရှောက်ခြင်း။ ၂။ ရှူးသောမိမွှ ကိုစောင့်ရှောက်ခြင်း။ ၃။ နှမသောမိမွှကိုစောင့်ရှောက်ခြင်း။ ၄။ ကိုယ် ဝံ့ရှိသောမိမွှကိုစောင့် ရှောက်ခြင်း။ ၅။ ငယ်သောမိမွှကို စောင့် ရှောက် ခြင်း။ ၆။ ၁ခိုးဝေးကလာသောမိမွှကိုစောင့်ရှောက်ခြင်း။ ၇။ မြိုကို လို၍ ချုပ်ထားသောမိမွှကိုစောင့်ရှောက်ခြင်း။ ၈။ ဘဖစောင့်သောသို့။ ၉။ အမိစောင့်သောသို့။ ၁၀။ အဖွားစောင့်သောသို့။ ၁၁။ အဖိုး စောင့်သောသို့။ ၁၂။ အစ်မစောင့်သောသို့။ ၁၃။ ညီမစောင့်သော သို့။ ၁၄။ မောင်ငယ်စောင့်သောသို့။ ၁၅။ မောင်ကြီးစောင့်သောသို့။ ၁၆။ မိကြီးစောင့်သောသို့။ ၁၇။ မိထွေးစောင့်သောသို့။ ၁၈။ ဘကြီး စောင့်သောသို့။ ၁၉။ ဘထွေးစောင့်သောသို့။ ၂၀။ အဘိုးစောင့် သောသို့။ ၂၁။ ဦးရီးစောင့်သောသို့။ ဤနှစ်ကျိပ်တယောက်သောမိမွှ တို့ကို။အလိုတူသည်ဟုမပြစ်မှား အပ်။ ပြစ်မှားချေသော်။ကြီးရွှာသောဗါနိ် ကိုပေးအပ်၏။ဤကားမေမွှသတ်တည်း။

အဌကထာထွက်သောမိမွှတို့ကိုဆိုပေတုံးခဲ့။ ၁။ မာတုရက္ခိတ။အမိ စောင့်သောမိမွှ။ ၂။ ပိတုရက္ခိတ။အဖစောင့်သောမိမွှ။ ၃။ မာတုပိရက္ခိ တ။မိဘနှစ်ပါးစောင့်သောမိမွှ။ ၄။ ဘာတုရက္ခိတ။မောင်စောင့်သောမိမွှ။ ၅။ ဘဂိနိရက္ခိတ။ အမနစောင့်သောမိမွှ။ ၆။ ညာတိရက္ခိတ။ အမျိုးစောင့်

sation according to her class, whether it be the five, seven and a half, the fifteen tickal, or the Dwoontsanda class. If she be an hereditary slave, no more than five tickals shall be paid. In this way let decisions as to compensation be given. Thus the lord hermit said. End of the law regarding the eight classes of virgins.

Oh excellent king! I will now repeat what is said of a man and woman coming together who have been before married. If any woman shall have had one husband and borne children, and the man has also been once married before, they shall be called "Thameelooling." If by mutual consent, they have carnal connection, let them become man and wife; be they both of equal rank, or one higher and the other lower, (if one refuse the connection,) let the recusant party pay the price of his (or her) body; they shall not be let off. If one bramin shall have carnal knowledge of the daughter of another, who is of good character, he ought to be punished by having his head shaven. If the act has been committed against her inclination, let him be compelled to make compensation and be banished the country. If she be consenting, he should not be banished.

I will now treat of the twenty-one women who have people to look after them;—1st, a woman of advanced age; 2nd, a mad woman; 3rd, a leper; 4th, a woman with child; 5th, a young woman; 6th, a woman who has come from a distance; 7th, one confined for debt; 8th, a daughter under the protection of her father; 9th, one under the care of her mother; 10th, one under the care of her grandmother: 11th, one under that of her grand-father; 12th, one under care of her elder sister; 13th, one under care of her younger sister; 14th, one under care of her younger brother; 15th, one under care of her elder brother; 16th, one under care of her aunt by the mother's side, elder than her mother; 17th, one under care of her aunt, younger than her mother; 18th, one under care of her father's elder brother; 19th, one, of her father's younger brother; 20th, one, of her father's sister; 21st, one, of her mother's brother. These twenty-one classes of women, even if consenting, shall not be had carnal knowledge of; if they be, the offender shall be severely punished; this is laid down in the Damathat.

I will now treat of the women who are spoken of in the commentaries on the sacred books;—1st, a woman taken care of by her mother; 2nd, one taken care of by her father; 3d, one by both; 4th, one by her brother; 5th, one by her elder sister; 6th, one by her relations; 7th, one by her family; 8th, a woman protected by

သောမိမ္ဘ။ ၇။ မိတ္တရဂ္ဂိတ။အန္ဓယိစောင့်သောမိမ္ဘ။ ၈။ ဝမ္မရက္ခိတ။သိ
တင်းသုံးတောင်စောင့်သောမိမ္ဘ။ ။ဤရှစ်ယောက်သောမိမ္ဘတို့ကို။သဘော
တူလျှင်။ ကာမေသုမိစ္ဆာစာရမရောက်ငရဲကင်း၏။ အဇုပ်အထိန်းတို့စိတ်
မတူလျှင်။အိမ်ထောင်ရကောင်းသည်။ မပြုရကောင်းသည် မဆိုသာချေ။
အဘယိကြောင့်နည်းဟူမူကား။ အုပ်ထိန်းစောင့်ရှောက်သူ ခွင့်မပေးသော့
ကြောင့်တည်း။သာရဂ္ဂိဘ။ အစောင့်အရှောက်ရှိသောမိမ္ဘ။ ။သပရိဒဏ္ဍာ
မင်းမောင်းမအစရှိသော။ ဒါဏ်ထားသောမိမ္ဘ။ ထိုနှစ်ယောက်သောမိမ္ဘတို့
မှာ။မိစ္ဆာစာရမကင်းအလျောပြစ်လည်းသဘော တူသည်ဟုမလွတ်သာချေ။
အဘယိကြောင့်နည်းဟူမူကား။ မှန်းထားစောင့်ရှောက် ရောက်ပေါက်သူရှိ
ချေသော့ကြောင့်တည်း။အထက်ဆိုခဲ့ပြီးသောမိမ္ဘရှစ်ယောက်မှာ။ အဇုပ်အ
ထိန်းအစောင့်အရှောက်တို့သည်တော်သင့်ရာ။မပေးမထိမ်းမြားဘဲ။ သူငယ်
ချင်းသဘောတူ ၍ စပ်ရှက်ကြလျှင်။ အသက်နှစ်ဆယ်ကလွန်ပေသော်၊ သူ
ငယ်မနှစ်သက်ကနေပိုင်စေ။အဘယိကြောင့်နည်းဟူမူကား။ အဇုပ်အထိန်း
တို့သည်။ဇဿဟူသောအတွေ့ကိုစောင့်ခြင်းမဟုတ်။သူငယ်မကိုသာစောင့်
ခြင်းဖြစ်ချေသော့ကြောင့်တည်း။

ဆိုခဲ့ပြီးသမျှမိမ္ဘတို့တွင်။ ၁။ ဝနရက္ခိတ။ဥစ္စာဖြင့်ပေး၍စောင့်ရှောက်
သောမိမ္ဘ။ ၂။ ဆန္ဒဝါသိနီ။ အလိုတူ၍နေသောမိမ္ဘ။ ၃။ ဘောဂဝါ
သိနီ။ဥစ္စာစည်းစိမ်ပေး၍နေသောမိမ္ဘ။ ၄။ ဝတ္ထဝါသိနီ။ အဝတ်ပုဆိုးပေး
၍နေသောမိမ္ဘ။ ၅။ သြပတ္ထိကဝါသိနီ။ ရေတခွက်တည်း၌။ မိမ္ဘနှစ်
ယောက်ကျားလက်နှင့် ကျ၍။ ဤရေသည်မပြိုမကွဲ။ တစပ်တည်းဖြစ်ပြိုသကဲ့
သို့။ မပြိုမကွဲဖြစ်ပါစေ။ သစ္စာပြု၍ နေသောမိမ္ဘ။ ၆။ သြပဋုမုဒ္ဒမ္ဘတာ။
ခေါင်းခုခ္ခု၍နေသောမိမ္ဘ။ ၇။ ဒါသိဘရိယာကျွန်မယားဖြစ်သော မိမ္ဘ။
၈။ မုဟုတ္တိကာ။ တခဏမျှနေသောမိမ္ဘ။ ၉။ ကမ္မကာရိစဘရိယာ။အမှု
ကိုလုပ်၍ရသောသုံးဖြစ်သောမိမ္ဘ။ ၁၀။ ဓဇဟတာ။ တဝွန်ထိပ်၌မိုက်လျှက်သုန္ဒိုင်ဂ
ကိုထိုး၍ရသောသုံးဖြစ်သောမိမ္ဘ။ ။ဤတဆယ်သော မိမ္ဘတို့မှာသဘော
တူသည်ဟုပြစ်မှားချေသော်။ ကာမေသုမိစ္ဆာစာရ။ မကင်းကြောင်းကိုကျမ်
၌ ဆိုသတည်း။ ဝမ္မသတ်မှာသုမယားမှန်းသိသမျှကို။ အလျောမကင်းသာ
ချေ။ အမျိုးအလိုက် လျောစေ။ သို့မှဝမ္မသတ်လမ်ကြောင်းတမျည်ကြောင်း
အတိုင်းဂြေးမင်းလောင်းတို့စီရင်ထုံးရောက်သတည်း။

ဝ်အထက်နှစ်ကျိပ်တယောက်သောမိမ္ဘတို့မှာလည်း။အဖိုးအဖွားမိထွေးမိ
ကြီး။ဘကြီး။ဘထွေး။အစ်မမောင်ဦးရီး။အရိုးပြည်စိုးမြို့ကွပ်။ထိုသူတို့တွင်။
တယောက်ယောက်အုပ်ထိန်းသည်ဟုသူငယ်မကိုမြတ်ခ္ခိုးသော်။ ယောကျ်ား

her religious habits. If carnal knowledge be had of any of these eight classes of women with their consent, there is no punishment in a future state. If the person under whose care they be, shall not give consent, they shall not be claimed as a wife. Why is this?—because their protector is not willing. If connection be had with a woman who has a protector, the concubine of a chief, or any woman for transgressing with whom a penalty is laid down, the pains of hell will be incurred, and the transgressor shall not be let off the compensation on the ground of their being consenting. Why is this?—because there is a person who has her for his, who is in communication with her, and is her guardian and protector. As regards the eight women above noted, if their protector do not give them in marriage to a proper person, and they shall willingly have connection with a young man, provided they are above twenty years of age, let them have a right to live with the man of their choice. Why is this?—because their protector watched them without regard to their desires.

Of the women above spoken of,—1st, a woman to whom property has been given and who is living under the protection of the giver; 2nd, a woman who is cohabited with by her own consent; 3d, a woman who has been placed in ease and affluence by her paramour; 4th, one to whom clothes have been given and who cohabits with the giver; 5th, one with whom a man, putting his hands in the same cup of water, has vowed that as the water is one without division, so will they be; 6th, one whose pad (for bearing burdens) has been removed from her head,* and is taken to live with the man (who relieved her;) 7th, a slave wife; 8th, a woman taken for a short time; 9th, one got in return for service performed; and 10th, a woman taken in war from an enemy's country, where the sacred standard is unfurled. It is laid down in the scriptures, that a man shall not be free from sin, if he has connection even by her own consent with any of these ten classes of women; and in the Damathat, that inasmuch as he knew her to be the wife of another, he shall not escape the penalty, but shall pay the compensation according to her rank and class; and in that case, the rules laid down in the Damathat will be abided by, and the precedents established by kings, embryo gods of old, will not be departed from.

Of these twenty-one, if any of those who are under the protection of their grand-father, grand-mother, aunt elder than their mother, aunt younger than their mother, uncle elder than their father, uncle younger than their father, elder sister or brother, uncle by the mother's side, aunt by the father's side, or the governor or head of a town, shall be given by her protector to the man of her choice, without the

* Who has been released from a state of laborious poverty

နှင့် ပေးစားထိမ်းမြားလေခဲ့။ အဖရင်းမသိသမျှကို။ မထိမ်းမြားပိုင်။ မရပိုင်ချေ။ အဖပေးသူသာလင်ဖြစ်စေ။ အဖတည်းသေသော်။ အမိပေးသူလင်ဖြစ်စေ။ အမိမရှိပေါက်ဖော်ဟုပ်ရှိလျှင်။ မည်သူတို့ကမျှ မပေးပိုင်။ အုပ်တိန်းသူပေါက်ဖော်ရင်းချာပေးမှပိုင်ရာသည်။ အမိအဖပေါက်ဖော်ရင်းချာမှလွတ်လျှင်။ အုပ်သူပေးသမျှကိုပိုင်စေ။ ။အကြင်သူသည်။ ဆိုခဲ့ပြီးသောအအုပ်အစောင့်ရှိပေလျှက်။ သူငယ်မစိတ်မတူသည်ကို။ အားရှိအားခဲ့အပိုင်အနှိုင်ယူချေခဲ့။ ယူသူ၏လက်ဝဲလက်ညှိုးကိုဖြတ်စေ။ အဖြတ်ကိုမခံ့ဝံ့မူ။ အမျိုးမြတ်သည် ပစ္စည်းမျှားသည်ဟုယူချေလျှင်။ ယူပြစ်ဒါန်ကြေးနှိုးခြောက်ရာလျော်စေ။ ။ ။ ။သူငယ်မသည်အလိုတူ၍ယူမိမူကား။ ဒါန်မသင့်ရာတည်း။ ။မင်းမှုရာဇဝတ်ရေး ကဲ့သို့။ အထိန်းအအုပ်တို့ကို။ ကျော်နှင်းကျူးလွန်ပြုကျင့်မိသည်။ အပြစ်ကျနုရာဟူသမျှကိုခံစေ။ သူငယ်မကိုအထိန်းအအုပ်။ မဘသွေမျိုးပေါက်ဖော်တို့ကိုအပ်စေ။ သို့ကားဆိုတုံ၏။ ယူသောသူသည်၊ အမျိုးခွန်အားဥစ္စာမျှားသည်ဟုတ်ကြောင်း။ မယားကြီးသားကြီးရှိပေလျှက်။ သူငယ်မကိုဖျားယောင်း၍စိတ်တူသည်ဟု။ သိမ်းယူပြုကျင့်ချေလျှင်။ ကြေးနှိုးဒါန်နှစ်ဆယ်လျော်စေ။ အဟိုအင်ယောခြင်းဖြစ်၍။ စိတ်တူသော့ကြောင့်ယူလျှင်။ သူငယ်မအအုပ်အထိန်းတို့သဘောမတူက။ အအုပ်အထိန်းသွေမျိုးတို့သို့ အပ်စေ။ ကြေးငွေခွန်အား၊ကြီးမားသည် အမျိုးမြတ်သည်ဟု အပြစ်မရှိရာ ကင်းလွတ်စေ။ တရားတနဲဆာအကျကိုသာ ယူသူကကျခံစေ။

၂၉ သို့ားကညာက။ သူတပါးသို့ားကညာကိုယောက်ျားတပါး။ အောင်ဆိုဗျက်သောတရား။

သို့ားကညာကိုသို့ားကညာချင်းချင်း။ မိဘအအုပ်အထိန်းတို့မနှစ်သက်သူနှင့် အောင်သွယ်၍။ ဗျက်ဆီးမိ ချေခဲ့။ ထိုဗျက်ဆီးမိသူက ကြေးနှိုနှစ်ရာလျော်စေ။

၃၀ မိမ္ဘကညာကြီးကိုဗျက်ဆီးသောတရား။

မိမ္ဘကြီးတဉ်းလှည့်ပတ်ဗျာဒယောင်း၍။ ဗျက်ဆီးမိချေသော်။ ထိုဗျက်ဆီးသူမိမ္ဘကြီး၏ဥက္ကောင်းကို ရိတ်။ ဒါ၏ဟူသောကြောနှုခြင့်ခတ်ပြီးလျှင်။ ပြည့်မှနှင်ထုတ်ရာ၏။ ကြေးနှိနှစ်ရာကိုလည်းလျော်စေဟူ၏။ ဥက္ကောင်းရိတ်ကို မခံ့ဝံ့လျှင်ငွေသုံးဆယ်ပေးစေ။ ဤကားပြည်ရွာမှမနှင်မထွက်။ အရိုက်ကိုလွှတ်ခေလို၍။ လျော်ပေးရသောအမှုတည်း။ ရိုက်၍ပြည်မှနှင်ထုတ်သော်။ မလျော်ခေရာပြီဟူ၏။ ။တနည်းလည်းထိုဗျက်ဆီးသောမိမ္ဘကြီးကို။ ချင်းလည်ဘင်းတိုင်အောင်။ မြေမြှုပ်ခေ၍။ သိတ်နယ်ဘက်ခိုးရာ၏။ တနည်းလည်းမောင်း

knowledge of her own father, he (the protector) shall have no right so to give her away, and the man to whom she is given shall have no claim to her, let him only, to whom she is given by her father, be her husband. If her father be dead, let him only to whom she is given by her mother be her husband; if her mother be dead, no one but relations (brothers and sisters) have a right to give her away; let the man to whom she is given by her nearest relations be her husband. If she has no father, mother, or nearer relations, let the man to whom she is given by her protector be her husband, and have a right to keep her. If any man shall forcibly, and against her consent, carry off any of the women laid down above, let the forefinger of his left hand be cut off. If he does not wish to submit to the mutilation, and has taken her on the strength of being a man of wealth and high family, let him pay as compensation six hundred viss of copper. If she be taken with her own consent, there shall be no civil damages, but as a criminal fine for disrespect to the protector, let the man pay all law expenses, and return her to her protector. Though it is thus said, if the offender be a man of wealth and family, and, having a wife and children, has seduced the young woman, though she be consenting, let him pay in compensation twenty viss of copper. If both parties be young, the woman consenting, and her protector not consenting, let her be returned to him or her family; and though the man be of wealth and family, there shall be no punishment: let him be free bearing only the law expenses.

29th. The law when one virgin is deflowered by the intervention of another.

If any virgin shall act as a go-between, and by her means, another shall be deflowered by a man not approved of by her parents or guardian, let her pay as compensation two hundred viss of copper.

30th. The law when she is deflowered by the intervention of a grown woman.

If a grown woman shall, by deception or persuasion, cause the deflowerment of a virgin, let her head be shaved, and let her be punished with a ratan and banished the country; it is also laid down, that she shall make compensation in two hundred viss of copper. If she does not wish to have her head shaved, let her pay thirty tickals of silver; this is when she is not banished, and wishes to escape having her head shaved. If she be punished with the ratan, and banished, she shall not pay compensation; so it is said. In another manner, she may be sunk in the earth up to the neck, and the earth pressed down about her with the feet. And another manner, she may be sent round the country by beat of gong. If one of these

ကြေးနင်းနှင့်ပြည်လှည့်ခေါ်။ တခုခုသောအပြစ်ကိုပေးလျှင်။ ဆိုခဲ့ပြီးသမျှ အပြစ်ကိုလွတ်စေ။ ။ဤကားကညာသူငယ်မ ကိုမိမွှေးကြီးဖျက်ဆီးသော အကြောင်း၌စိစဉ်ရေးသောအကြောင်းတည်း။

အကြင်သင်္ဘီး မိဘယောက်ျားမိဘတို့။ ပေးစားကြမည်ချိမ်ချက်ရှိရာတွင်။ မိမွှေယပ်သေသော်။ ညီမရှိလျှင်ထိုယောက်ျားနှင့်ပေးစားစေ။ ။ယောက်ျား ငယ်တည်းသေခဲ့မူညီရှိလျှင်ညီနှင့်ပေးစားစေ။အခြား သို့မပေး စား သင့်။သို့ ကားဆိုတုံ၏။ သေသူညီမ အစ်မတို့မှာ။ ပေးမည် မှန်း ထား သူရှိသော်။ သေ သောသူ၏အစားကိုပေးစေကောင်းသည်မဆိုသာချေ။လွတ်စေ။ ယောက်ျား သော်လည်း သေသော သူညီမှာ။ အတူအခြား မှန်း ထား သူရှိက ထောင် နေ ကောင်းသည်မဆိုသာကင်းလွတ်စေ။ ။သေသူသင်္ဘီးသေသူသားတို့မှာ။အ မှန်းအထားရှိသော်လည်း။အလိုမတူကြလျှင်။နေစားရကောင်းသည်မဆိုသာ လွတ်စေ။ ။ထိုသို့ဆိုသည်လည်းအမျိုးတော်ကြသည်ကိုလည်းကောင်း။ မိဘချင်းချင်းခင်ပွန်းစစ်ဖြစ်ကြသည်ကိုသာရည်၍ဆိုသည်။မနေလိုကလွတ် ကြစေ။ ။အကြင်မိမွှတ်ိုသည်လင်နေဘူး၏။ လင် သေသော်။ လင်ကွာ သော်။ထိုမိမွှန့်သက်သောသူနှင့်ထောင်နေလျှင်။ မိဘအအုပ်အထိန်းဖြစ်သူ တို့ဆွေမျိုး ညာတိကာတို့ကမဖျက်ပိုင်ချေ။ လင်နေဘူးသူဖြစ်က မိမိနှစ်သက် သူနှင့်နေစေ။ ။လင်မနေဘူးသူဖြစ်ချေက။အအုပ်အထိန်းမိဘတို့စိတ်မတူ သမျှကိုမနေသာချေ။ ။အကြင်ယောက်ျားငယ်မိဘမိမွှေငယ်မိဘတို့သည်။ ပေးစားထိမ်းမြားသည်ကာလ။ ရေသွန်ဟူသောရေခွက်ဝယ်။ထိုသူငယ်နှစ် ဦးတို့လက်ကိုစုံထား၍။ရှေ့ငွေကျောက် သံပတ္တမြားသက်ရှိ။သက်ခဲ့ဆင်မြင်း ကျွဲနွား။ကျေးကျွန်လယ်ရာမိ ဃ်းမြေတို့ကို။ဤသင်္ဘီးသမက်။ဤသားခြွေးမတို့ သို့ပေးဖွဲ့တော့သည်ဆို၍ ပေးဖွဲ့သည်ကိုသူသိသူကြား၌ရှိ၏။ ထိုသို့ဆိုစေကာ မူ။သူသိသူကြား၌ရှိစေကာမူ။လက်မရောက်ကထိုသားသင်္ဘီးတို့ကမိဘတို့ကို။ရ ကောင်းသည်မတောင်းမဆိုသာချေ။ လက်ရောက်သမျှဥစ္စာမှာ။ မိဘပေးဖွဲ့ သည်အတိုင်းသားသင်္ဘီးတို့ပိုင်စေ။ သုံး၍ကုန်လျှင်ကုန်ပိုင်စေ။သုံး၍မကုန်ထို သားသင်္ဘီးတို့လက်တွင်ရှိသည်ကိုမိဘတို့ယူလျှင်ယူပိုင်စေ။ငါတို့ကိုပေးဖွဲ့ရင်း လက်ရောက်ဥစ္စာဖြစ်သည်ဟုမဆိုသာချေ။ သားသော်လည်းကောင်း။ သင်္ဘီး သော်လည်းကောင်း။ တယောက် ယောက်သောလျှင် ခန်းတွင်းပေးဖွဲ့သမျှ လက်ရောက် ဥ စ္စာ တို့ ကို ရှင် သူက ရစေ။ အထက်ပေးဖွဲ့ မည် ဆို သည်ဟု လက်မရောက်သမျှကိုမတောင်းမဆိုသာ ချေ။ ။ သား သင်္ဘီး တို့ ကို သိ ဆီ ဆီ ခ ၊ ၏အခြားနေရာပါသမျှမှာ မိဘမပေးသော်လည်းမိဘသေမှ။ ပေါက်ဖော် တို့ကမဆိုသာချေ။ သင်ဆီးဥ စ္စာ ဖြစ် စေ။ မိ ဘ တို့ ရှိ သော် လည်း ကောင်း။

punishments be inflicted, she shall be free of the others. This is the law on the subject of a young virgin being deflowered by the intervention of a grown woman.

If the parents of a young man and woman have made an engagement to give them in marriage, and the young woman shall die, if she has a younger sister, let her be given in her stead; if the young man shall die, and if he has a younger brother, let him be given in marriage to the young woman; it is not proper they should be given to others. Though it is thus said, if the elder or younger sister of the deceased woman be engaged to another, the man to whom deceased was contracted, shall not demand her; she is free; and if the brother of the deceased young man be engaged to another woman, she who was contracted to deceased, shall not demand him; he is free. As regards the son and daughter above mentioned, even if there be an engagement, if they be not satisfied with the match, they shall not be obliged to marry; let them be free. This is only done when the parents are related, or great friends. If they (children) do not wish the match, let them be at liberty to decline. If a woman be a widow, or divorced from her husband, and she marry the man of her choice, her parents, guardians, or relatives, have no right to interfere to prevent it; let the woman who has already had a husband, take the man of her choice. If she has never had a husband, she shall have no right to take one without the consent of her parents or guardians. If the parents of a young man and woman, at the time of betrothing them, shall place their hands together in a cup of water, and say that they give to this daughter and son-in-law, or this son and daughter-in-law, gold, silver, rubies, gems, iron, property animate or inanimate, elephants, horses, buffaloes, oxen, slaves or lands, and there be witnesses to the gift; nevertheless the children have no right to demand of the parents any thing not given in hand, they have only a right to the property actually made over to them; if they expend the whole of that, let them have a right to do so; if they do not expend the whole, and the parents take back what remains, they have a right to do so; the children shall not claim it on the ground of its being a gift, and being in possession. If the son or daughter should die, let the survivor have all the property brought at the time of marriage, but they shall have no claim to any thing that was promised, or any thing that did not actually come into their possession. If the ch ldren have gone to a separate establishment, their relations, (co-heirs, brothers and sisters,) shall have no claim to any property they have taken with them. If not given them by their parents at the death of the latter, let this property be their own separate share. If the parents be not dead, and their daughter

မပေးသော်လည်းကောင်း။ထိုသားသို့မိုးတယောက်ယောက်သေမှ သို့မိုးမိဘတို့ ကငါတို့မပေးသို့နှင့် သမက်ခြားနှားလုပ်စားနှင့်လေသည်သာဖြစ်သည်ဟု သိမ်းယူသော်မယူသာချေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ ချင့်သို့မိုးသေချေ ပြီဖြစ်သော့ကြောင့်တည်း။ သားမိဘတို့လည်းသားသေမှ။ သားကိုငါတို့မ ပေးသိုးခြားနေရာငါတို့ ဥစ္စာပါ၍လုပ်စားနှင့်ရလေသည်။ခြွေးမလက်မှာ၌ သောဥစ္စာကိုမရရာချေပြီ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ လင်သေမယား စားမယားသေလင်စားဖြစ်ချေသော့ကြောင့်တည်း။ ။တနည်းကားသား ကြီးသို့မိုးကြီးဖြစ်၍မိဘတို့ဥစ္စာကို မိဘတို့ကမ ပေး ဘဲ အမျှားသိမ်းယူ၍ မိဘ သေသော်ပေါက်ဖော်တို့နှင့်ဝေစေ။သီးခြားဥစ္စာမဖြစ်ရချေ။ အဘယ်ကြောင့် နည်းဟူမူကား။ အစ်ကို ကြီး သော်အဖ။ အစ်မကြီး သော် အမိဖြစ် ချေ သော့ ကြောင့်တည်း။ အကြင်သူသည်မိမိမယားကို သူတပါး အားအသိ အမြင်ပေး ၏။ ထိုပေးသောမယားကိုအပေးခံသူပိုင်လေ၏။ အပေးခံသူကာမရာဂမစပ် ခင် ၏ လင်ရင်းကရလိုပြန်သည်တောင်းလျှင်။ လင်ရင်းနှင့် နေမည်ထိုမိမ္ဘဆို သော်မယားကိုယ်ဘိုးကိုအပေးခံသူသို့ လင်ရင်းကပေးစေ။ ပေးမှချင့်မယား ဟောင်းကိုချင့်ရရာသတည်း။ ချင့်မယား ဟောင်းက။ ငကို သူတပါး အား ပေးလေပြီးသည်။ လင်ဟောင်း နှင့် မနေလို ပြီဆိုလျှင် လွတ်စေ။ ရကောင်း သည်လင်ဟောင်းကမဆိုသာ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ ချင်းမယား ကိုသူ အား ပေး သော စကား ဖျက်ချေ သော့ကြောင့် တည်း။ အပေးခံသူကာ မရောက်ချေခဏ်။ မယားကလည်း။ လင်ဟောင်းတောင်းရာနေပါမည်ဆိုပြန် ခဏ်။ လင်သစ်ကမကျွာ ပါဆိုလျှင်။ ထိုမယားကိုယ် ဘိုးနှစ်ဆတက် လင်သစ် အားပေးစေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ ကာမမစပ်သည်ကိုပင်ကိုယ် ဘိုးပေးမှလွတ်သည်ကာမစပ်ပြန်လျှင်။ မယားမြောက်ပြီဖြစ် ၍ နှစ်ဆတက် ယူသတည်း။ သို့မိုးကိုသူအားအိမ်ထောင်တိန်းစိမ့်မည်ဟုပေး၏။ကာမမစပ်ဖို့ မိဘတို့ရလို ၍ ထောင်လျှင် ကိုယ်ဘိုးတွင်တဝက်ပေးစေ။ ကာမစပ်ဖို့မမိဘ တို့ကသို့မိုးကိုရလို၍ တောင်းလျှင် ကိုယ်ဘိုးပေးမှရစေ။ သို့မိုးတည်း ပေး သည် လင်နှင့်နေမည်ဆိုချေကမိဘတို့တောင်း၍ မရရာဟုမနှုမည်သောရှင်ရသော့ ဆိုတော်မူ၏။

အကြင်သူတို့သဉ်သားသို့မိုးရှိသည်ဖြစ်စေ။မရှိသည်ဖြစ်စေ။သူတပါးသား သို့မိုးကိုသားသို့မိုး ပြုစား ၍ ထိုအ မိအ ဖပြုသူကိုလုပ်ကျွေးမွေးပြု နေ ပါ လျှက် သားရင်း သို့မိုးရင်းဖြစ်စေ။ သားရင်း သို့မိုးရင်း မရှိ ဆွေ မျိုး ညာတိတို့လည်း မကောင်း။မမွေးကျွေးရနှင်ထုတ်၍ပြစ်သွားရပေမူကား။ ထိုသူငယ်ကို ငွေ ခြောက်ဆယ်ပေးစေ။ ။ထိုမှတပါးအကြင်သူတယောက်သည်မိဘပေါက်

(the wife) shall die, her parents shall not say they did not give her this property, but only wished that their daughter and son-in-law might enjoy the use of it during their lives, they shall have no right to take it back on these grounds. Why is this?—because the daughter is dead. If the parents of the husband on his death, shall say they did not give him the property, but that he had taken their property with him to his own separate residence, and was using it, they shall not on this ground obtain the property that is in the possession of their daughter-in-law. Why is this?—because, when the wife dies, the husband takes the property left, and when the husband dies, the wife takes it. In another case; if on the ground of being the eldest, a son or daughter has taken much of their parents' property without its having been given to them, let it on the death of the parents be divided with the relations; it shall not be their separate share. Why is this?—because the eldest brother is in the place of the father, and the eldest sister of the mother, to their younger brothers and sisters. If any man shall give his wife to another in the presence of witnesses, the man to whom she is given has a right to her. If before he has had connection with her, her former husband shall demand her back, and she be willing to return to him, let him pay the price of her body to the man to whom she has been given, and on paying this he may take her back. If the wife say, he has given me away to another man, I will not return to him, let her be free; he shall have no claim to her. Why is this?—because his engagement would be broken. If the man to whom she is given has had connection with her, and on the former husband asking, she shall say she will return to him, and the new husband shall refuse to part with her, let the former husband pay him double the price of her body. Why is this?—because before the new husband had connection with her, the price of her body must be paid for her redemption, but after connection she has become his wife, therefore double the price of her body is laid down. If a girl be given to a man with a promise that she shall become his wife, and her parents shall demand her back before he has had connection with her, let them pay one half the price of her body; if after connection has been had with her, they shall demand her back, let them have her on paying her full price. If she shall say she will live with the husband, they have given her, they shall not have her back on asking. Thus the lord recluse called Menoo said.

If any one, whether he has children of his own or not, shall have adopted the children of another, and if whilst he is taking care of and bringing them up, his children, or relatives, if he has no children, shall turn away the adopted child, and refuse to allow its adoption, let them pay it sixty tickals. Besides this, if a person who has

ဖော်တို့မှိုခိုရာမရှိ၍ဘဝ်ဒီးသောသူတို့မှာ၌တင်းလျှက်သားသို့ပြု၍နေလေ၏။
လုလင်မိဘကြီးပြင်းအောင်မွေးကျွေး၍နေရာ၏။မမွေးမကျွေးထွက်သွားလျှင်
ချင့်ကိုမွေးကျွေးပြုပြင်ပေးသောမိဘတို့အားမွေးကျွေးပြုပြင် ၍ ကျေကုန်သမျှ
အလုံးကိုပေးရွေးမှလွတ်စေ။ ပေးရွေးရန်မရှိမူချင်းကိုယ်ဘိုးပေးစေ။အကြင်
သားသို့မိုးတို့သည်။မိဘတို့ကိုမကျွေးမမွေးပြစ်ရွန့်၍။ အခြားသွားလေသော်။
ချင့်တွင် ရှိသမျှပစ္စည်းကိုလည်းသိမ်းစေ။ မင်းဗါဏာလည်းကြိမ်ခြောက်ရာ
သင့်ရာ၏။မိမိမယားမိမိလင်တို့ကို။ မကျွေးမမွေးပြစ်ရွန့်နေလျှင်လည်းသွား
နေသူကို့ဗါဏာခြောက်ရာသင့်စေ။ ကျွေးမွေးပါမည်။ဝန်ခံလျှင်ဂတိသစ္စာနှင့်
ကျွေးမွေးစေ။မင်းဒါဏာမှာမလွတ်သာချေ။ ။အကြင်မယားသည်။လင်
ဖိုင်ထိုက်သောဥစ္စာနှင့် သူတပါးကိုလင်ပြုလိုရ်။ ကျွေးမွေးသည်ကို လင်မသိ
ရ။လင်ရင်းသေမှင်ါနှင့်နေရကောင်းသည်ဆိုအံ့။ ထိုယောကျ်ားက လည်း။
ငါမယားပြုမည်မဆို။ချင့်ဥစ္စာပေး၍ချင့်အလိုရှိရာသာ။ ကာမကိုပေးသည်
ဆိုအံ့။လွင်လုပ်ရကောင်းသည် မဆိုသာ။ ချင့်ပေး ဖြီးသော ဥစ္စာကို လည်း
တောင်း၍မရရာ။ချင့်အကျင့်လွန်မိမ္ဘမြစ်၍အရှက်ရကာသာတည်း။ ။အ
ကြင်လင်သည် လည်းမယားကြီးဥစ္စာ နှင့်။ မြောက်မကိုကျွေးမွေးချေသံ့။မ
ယားသိချေသော်။ထိုဥစ္စာကိုမယားအားပြန်၍ပေးစေရစေ။ ။အကျင့်မ
ရှိမ်ယားသည်လင်ကိုမပြောပါအပ်သောဝတ္ထုကိုပေးပါတောင်း၍ကာမစပ်
ရှက်၏။ထိုယောကျ်ားကဥစ္စာပေး၏။ လင်အလျောက်သိ၍ဆိုသော်။မယား
ခိုးကဥစ္စာပေး၍စပ်ရှက်သည်ဆိုသော်လည်းမယားခိုးမည်စေ။အပြစ်ကြေး
သုံးရာလျော်စေ။ချင့်လင်သိ၍ရှိပြီငါပေးသောဝတ္ထုဥစ္စာကိုရကောင်းသည်။
ထိုမိမ္ဘကိုတောင်းသော်လည်းမရရာ။ ထိုမိမ္ဘလင်ကို မပြောပါချေ။ သူတပါး
ပြော၍လင်လိုက်စားပိုင်းသော့ကြောင့်တည်း။ သို့ကားမဟုတ်တုံ။ လင်ကို
ပြောဆို ၍ ဥစ္စာကိုလက်ခံယူသည်။ ကာမစပ်ရှက်သည်ကို လင်သို့ပြောချေ
အံ့။လုင့်လို့ကိ် စားသော်မလိုက်စားသာ။ မယားတိုနှည်ညင်လင်မုတ်ဆိုးဖြစ်
ချေသည်။ ထိုမိမ္ဘသို့ပေးသည်ဝတ္ထုမှန်သမျှကိုပြန်၍ရစေ။ မယားခိုးအပြစ်
မဟူသာ။

အကြင်သူသည်သုမယားကိုလင်မရှိခိုက်ပြစ်မှားအံ့။ အမိအဖ ဆွေရင်း
ဈေးပန်ဖြစ်သော်လည်းမဘျပ်မစားပိုင်။ တိုင်တန်း၍သာထားစေ။ လင်
ပေါ်ထွက်မှမယားခိုးဆိုပိုင်သတ်သည်။လင်ရှိမယားဖြစ်သည်။ လင်လည်းငါ
တို့ကိုအပ်သည်။မိဘတို့လည်းငါတို့အုပ်သောသို့မိုးဖြစ်သည်။ သမက်အခြား
သွားသည်အခိုက်ဟူ၍။ထိုသူယောကျ်ားကိုထောင်းသတ်ချေသော်။ထောင်း
သတ်သမျှလူတို့အပြစ်အလျောက်လျော်စေ။ ။သုမယားကိုခိုးသူသည်။

no parents or relations to depend on, shall attach himself to some one, and he shall accept him and bring him up, he (the adopted child) should remain with him until he is grown up. If he does not, but leaves the parents who adopted him, let him only be released from his obligation to them on repaying all the expense that has been incurred on his account; if he has no means of paying, let him pay the price of his body. If children do not minister to their parents, but leave them and live separately, let all their property be taken from them, and they may be punished criminally to the extent of six hundred stripes of a ratan. If in the case of a husband and wife, one shall leave the other in the same way, the offending party shall be liable to the same punishment of six hundred stripes. If they engage to minister to them in future, let them do so; they shall not however be free from the punishment. If a woman shall support her paramour with the property of her husband without his knowledge, and on his death she shall sue the paramour to live with her, if he reply that he made no engagement to be her husband, that as she gave him presents to gratify her passions, he had done so, she shall have no right to demand him as her husband, nor to demand back the presents made; she is a woman who has committed a fault, and should only have the shame of having done so. If a husband shall support his mistress with the property of his head wife, when she discovers it, let the property be returned to her. If a wife of no (good) habits shall ask her husband for a thing that is not right for her to ask, and has connection wih another man who gives her presents, if the husband himself discover the fact and sue him, though he plead that he had given the woman a consideration, let him be found guilty of adultery, and make compensation in three hundred viss of copper. If he demand back what he had given her on the ground of its having been done with the husband's knowledge, he shall not obtain it; as the woman did not tell her husband, but some other person did, he has a right to compensation; but if it be not thus, if the woman shall tell her husband that she has had connection and received pre- sents, he shall have no right to sue; the wife is a decoy, and he a hunter; let the man recover all he can prove that he gave the woman; he shall not be found guilty of adultery.

If a man have connection with another's wife in his absence, her father, mother, or relations, shall not sue the offender for their own profit, let them only give notice of the fact; and when the husband returns he has a right to sue. If on the ground that her husband had made her over to their charge, or that being their daughter they have naturally charge of her, her parents, during the absence of their son-in-law, shall assault the adulterer, let all those concerned in the assault pay compensation according to the extent of their criminality. If the adulterer shall abscond or conceal himself, his parents

ရှောင်နေ ပြေးသွားသည်ဟု မိတပေါက်ဖော် သား ချင်းတို့ကိုမစွဲရာ။ ကာမ ဂုဏ်မှုဖြစ်သည် လွတ်စေ။ ကာမဂုဏ်မှုပြင် အခြား အမှု ရပ်မှာ။ အတူနေ အတူစားမိ တပေါက်ဖော်ညာတိကာတို့သို့။ အမှုရှိသူရှောင်နေလျှင်စွဲရ၏။ ကာမဂုဏ်မှုပင်ဖြစ်သော်လည်း မိတပေါက်ဖော်ဆွေသား မျိုးသားဝန်ခံချေ ကစွဲစေးလူကိုဝန်ခံလျှင်လူကိုအပ်စေ။ အပြစ်အလျှော်ကို ခံဝန် လျှင် အပြစ်အ လျှော်ကိုပေးစေ။ မယားခိုးအပြစ်မှာမလျှော်ခြို။ ထိုမယားသေလျှင်။ ခိုးသူကို အပြစ်အလျှော်မစားသာလွတ်စေ။ ။မယားခိုးဖြစ်သည်ဟု။ဥရှောင်မလှိုး အပ်။ပါးနှားမပုတ်အပ်။ မထောင်း အပ်။ အုမ်အိပ်ရာတွင်ထွေ၍။ လက်နက် လှံတန်နှင့် ထိုးရိုက်သတ် ၍ သေသော် သေပိုင်စေ။ အုမ်အိပ်ရာတွင်ထွေ၍။ မသေပါစေ နှင့်လျှော် ပါမည် ဆိုလျှက်နှင့်။ ထိုအရာကကွာ ၍ ကြန်းပြင်လှေ ကား။ တစုံ တခုသောအရပ်သို့ရောက်မှ။ ထိုးခုတ်သေချေမူ။မယားခိုးအပြစ် ငွေသုံးဆယ်ချ၍။ သေပြစ် သူတက် အတိုင်းလျှော်စေ။ ။သူတက်ဟူသည် ကား။ မယားမျိုးလင်မျိုးခိုးသူအမျိုးစစ်၍။ လေးပါးသောအမျိုး အလိုက်အ ပြစ်ကိုလျှော်စေ။မယားဖြစ်သည်ဟုခိုးသူကို။ ထိုကာမရာဂစပ်ရာကွာသော အရပ်မှာ။ထောင်းသတ်ရိုက်ချေမူ။ အပြစ်နှစ်ရပ်နှင့်တွက်ချ ၍ ပြေလျှင်ပြေ စေ။လွန်လျှင်လွန်ရာသို့လျှော်စေ။

သူကောင်းမယားကိုသူနွှတ်ခိုးသော်ချင့်ကိုယ်ဆုံးစေ။ သူနွှတ်မယားကို သူကောင်းခိုးမူ။ သူနွှတ်အပြစ်အတိုင်းလျှော်စေ။ ။မယားရှိလင်ကိုနေချေ ခဲ့။ဆံထုံး ထိုးနှားတိုးကြေးအဆွက်သုံး ဆယ်လျှော်စေ။ အကြင်လင်မယား ချစ်ကြသည်ကို။ မိမွတပါးအခြား ယောကျ်ားနှင့် အောင်သွယ်ဖျက်ဆိုခဲ့။ ချင့်ကို လည်းကာ မမရောက်ရှိသည်။ ဖျက်သောမိမွကိုဆံထုံးပါးနှားလှိုး ဖြတ်ပိုင်၏။လင်ခိုး အပြစ်မရရာ။ မုန်းထား အောင် ဆို မိ သည်အပြစ် ဆံထုံး ပါးနှားမလှိုးမဖြတ်မပုတ်မိလျှင်။မင်းဒါဏ်သာခံစေ။

အကြင်သူနွှတ်သည်။လင်သေ။လင်ကွာ။ပုလ္လေးမကိုသဘောမတူပြစ်မှား မိခဲ့။ချင့်တွင်ရှိသမျှဥစ္စာကိုအကုန်သိမ်း၍ ယူရာ၏။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူ မူကား။အမျိုးမတူသည်ကိုလွန်ကျူး၍ဆိုသတည်း။ ။အမျှားပုလ္ကားမျိုး နှင့်ထိုက်လျောက်အောင်မလျှော်ရတတ်မူ။ချင့်ကိုယ်ဆုံးစေဟူ၏။ ဤကားသူ ယုတ်ကိုဆိုသတည်း။ ။အကြင်သူယုတ်သည်။ဝေသိမျိုးဖြစ်သောပုလ္ကား မကိုပြစ်မှားမိမူ။ဒါဏ်တရာသင့်စေရာ၏။ ခတ္တိယမျိုး ပုလ္ကား မကိုပြစ်မှားမိ မူ။ ဒါဏ်တထောင်သင့်စေရာ၏။ ဂင်သူယုတ်ကို တနည်းစိရင်ရာ သည်ကား။ ထိုပြစ်မှားခံရသော ပုလ္ကေး မ၏ကျင် ငယ်စွန့်ရာ အရပ်ခ်ိ။ ချင့် ဥကျွောင်းကို ရိုတ်ပြီးလျှင်။ချင့်ဦးဆံကိုဂင်ကျင်ငယ်စွန့်ရာအရပ်ခ်ိပြစ်ရာ၏။ ။တနည်း

or relatives shall not be sued, it is a matter of sexual intercourse, they shall be held free; in any other matter, if the offender abscond, his parents or relations who live and eat with him may be sued; even in these matters if the parents or relations have become security, let them be sued; if they were security for his personal appearance, let them give him up; if for the damages, let them pay them. In matters of adultery, if the wife die before compensation is paid, the husband shall have no right to recover them. It is not proper to shave the head, or slap the face of an adulterer, nor to beat him with the elbow; if they be seen on the bed and killed with any weapon, sword or spear, let his death be on his own head. If he be caught on the bed, and say "do not kill me, I will pay compensation," if he leaves the bed and reaches the outer post of the house, the head of the stairs, or any other place, and is there wounded and dies, after deducting thirty tickals, the fine for adultery, let compensation (for the murder) be made at the usual rate. As regards the rate, having inquired as to the class of the wife, the husband, and adulterer, let it be according to the class they may belong to. If the adulterer be beat at any other place than where the offence was committed, let the damages for the two offences be calculated, and if they be equal, let them be quits; if one be greater than the other, let the balance be paid.

If a man of low class shall seduce the wife of a man of a respectable class, let him forfeit his person, (become a slave.) If a respectable man shall seduce the wife of a man of a low class, let him make compensation as a degraded person. If a woman shall have connection with a married man, let her pay thirty viss of copper, the price of her hair and ears. If a woman shall act as a go-between to seduce a woman living affectionately with her husband, she shall be liable to have her ears and hair cut off. If adultery has not been committed, her offence only amounts to breeding jealousy and ill-will between husband and wife; for this let not her hair or ears be cut off, but let her only receive a criminal punishment.

If any man of a low class shall commit a rape on a bramin woman, whose husband is dead or separated from her, she may take possession of all the property he is possessed of. Why is this?—because he has committed an offence against one of a different class. If he cannot make compensation as bramins do, let him become a slave; this is said of a low man. If a man of low class shall offend with a bramin woman of the Waythee class, let him be punished with one hundred (stripes.) If the offence be committed with a woman of the Khattiya caste, the punishment is one thousand (stripes:) and he may be punished in another way; his head may be shaven and the hair thrown where the bramin women make water; or in another way,

ကား။ထိုသူယုတ်ကိုကောက်ရိုးရစ်၍မီးဖုတ်ရာ၏။ ။အမတ်သား။သူဌေး သား။အမတ်မျိုး။သူဌေးမျိုးတို့။ငင်ပုဏ္ဏားမကို။အနိုင်အပိုင်ပြစ်မှားမူ။ ကြေး နီဒါဏ်ခြောက်ရာသင့်စေ။

၃၁ ပုဏ္ဏားချင်းချင်းမယားပြစ်မှားသောတရား။

ပုဏ္ဏားမျိုးချင်းဖြစ်လျှင်။ အလျှော်လည်း မရအပ်။ သတ်၍လည်း မပြစ် ကောင်းပလေ။ချင့်ဥက္ခောင်းကိုရိတ်၍ပြည်မှလည်းကောင်း။ အမျိုးဘောင်မှ လည်းကောင်း။ ပုဏ္ဏားတို့ပရိက္ခရာနှင့်တကွနှင်ထုတ်ရာ၏။ ပုဏ္ဏားတို့ကို သတ်၍မပြစ်ကောင်း။ပုဏ္ဏားတို့ကိုသတ်သော်ငရဲကြီးခံရချေ၏။ တပါးသော အမျိုးတို့သည်။ သုမယားကိုဖြစ်မှားရာသတ်၍ သေသော်လည်းအပြစ်မရှိ။ တဒ္ဒာနတည်းတွင်တွေ့မူသေပိုင်လေ၏ဟူသတည်း။ ထိုသို့ကားဆိုတုံ၏။ခပ် သိမ်းသောအမျိုးသားသူတော်ကောင်းတို့သည်။ လက်ရောက်သတ်၍။ သေ သည်ကိုဝင်မဆိုနှင့်ဦးသေစိမ့်ဟူ၍။သူတပါးကိုမကြီအပ်။စကားနှုတ်မြွက် မဆိုအပ်။ ထိုကြောင့် မကောင်းသော ကာယကံ။ မကောင်းသော ဝစီကံ။ မ ကောင်းသောမနောကံ။ ဒုစရိုက်ဆယ်ပါးကိုမကျင့်ရာဟု။ဘုရားဟောတော် မူသတည်း။

၃၂ လင်မယားတို့သည်။လင်ကိုမယားမလို။ သူတပါးနှင့်နေထိုင်လိုသောတရား။

အကြင်လင်မယားတို့တွင်။ဤငါ၏လင်သည်ဥစ္စာကြွယ်အောင်မပြုနိုင်။ အရပ်အဆင်းအဂါ။ လက္ခဏာလည်း မပြည့်စုံဟူ၍။ အရပ်အဆင်းအဂါ လက္ခဏာနှင့် ညီညွတ်သောသူ။ ဥစ္စာကြွယ်သောသူနှင့် စကားဝင်ကြ၍။ လင်ရင်းကိုမလိုမကြိုက်။ မနှစ်သက်။ လင်သစ်ကိုပေါင်းဖက်၍ နေလေအံ့။ ထိုလင်သစ်လည်းလင်ဟောင်းရှိသည်ကိုသိလျှက်နေလေအံ့။ ထိုလင်သစ်တွင် ရှိသောဥစ္စာပစ္စည်းကို။လင်ဟောင်းကသိမ်းယူပိုင်စေ။လင်ဟောင်း၌အပြစ် မရှိသည်ကို။ ကောင်းကြွယ်ရာလိုက်သောမယား ကိုလည်း။ ဥက္ခောင်းလေး ထောင့်ကြားအရှက်ခွဲ၍ရောင်းစားရာ၏။

၃၃ လင်ရှိမိမှုဖြစ်မှန်းမသိ။ယောကျ်ားတပါးထောင်နေသည်။ လင်ပေါ်ခွဲဆိုသောတရား။

သူတထူးမယားဖြစ်ကြောင်းကိုမသိ၍။သားယောကျ်ားမိမွှ။နှစ်ယောက် သုံးယောက်မွေးမြင်သည် တိုင်အောင် နေသော်လည်း။ လင်ဟောင်းမလျှပ် စားပိုင်။ ထိုလင်ဟောင်းသည်လင်သစ်ကို ကြည်ညှိအောင် တောင်းပန်၍မ

he may have his body enveloped in straw and set fire to. If a lord or thatay shall commit a rape on a bramin woman, let him pay six hundred viss of copper.

31st. The law when one bramin violates the wife of another.

If the parties be both bramins, it is not proper to cause the offender to make compensation, nor to put him to death, but having shaved his head he may be banished the country, or turned out of his caste, taking his property with him. Bramins ought not to be killed; if they be, the greater pains of hell are the consequence. If a man kill a member of any other class, in the act of adultery with his wife, there is no fault; if he be seen in the place where the offence was committed, he may be killed, so it is laid down. But with all good men of every class, not to speak of killing a man, it is not proper even to think of causing his death, or to mention it; for this reason, the god has laid down that no one shall commit* the sins of the body, the sins of the mouth, the sins of the mind, or the ten bad acts.

32nd. The law when a woman has no desire for her husband, but for another.

If any woman, on the ground that her husband cannot give her costly gifts, or that he is ill provided, or incomplete in some of his members, shall, after communication with a rich man whose appearance she likes, and who is complete in his members, dislike her first husband, and have connection with the other, if he knows her to have a husband, let the old husband have a right to take all the property of the new one. If there be no fault in the old husband, let the wife who goes off with the wealthy man have her head shaved in four patches to shame her, and let her be sold (by her old husband.)

33d. The law when a man marries a woman, not knowing she had a husband, and her first husband afterwards returns.

If a woman goes off with a man who did not know she was a wife, if she lives with him till she has borne two or three boys and girls, the first husband shall not sue him; if he can get his consent he may

---

Kayakan, the sins of the body, three; murder, theft, and adultery.—Wazikan, sins of the mouth, four; lying, breeding dissension, using coarse language, profitless talk —Manaukan, sins of the mind, three; covetousness, ill will or hatred, heterodox or heretical opinions. He who knows not this, is not a man, but a brute.

ယားကိုယူရာ၏။ မယားကလည်း လင်ဟောင်းမှနိုပေသည် လင်ဟောင်းနှင့် နေပါမည်ဆိုလျှင်။လင်ဟောင်းသို့ပေးစေ။လင်သစ်ဖြစ်သူကလင်ဟောင်းပေါ်သည်ကို မယားက ထင်ရှားဆိုသော်လည်း။ ငါနှင့်သားသို့။ ခုနှစ်ယောက်မွေးလေပြီသည်။ငမယားဖြစ်သည်ဟု။ထိုမယားကိုကျင်လည်ပြန်ချေသော်။ မယားခိုးအပြစ်ရောက်စေ။ အဘယ်ကြောင့် နည်းဟူမူကား။ ပြည်ရွာထိပ်လန့်ဟုက်စီး၏။လင်မယားကွဲရာမတွေ့သားခုနှစ်ယောက်မွေးမြင်သော်လည်း မယားရင်းမှနုံကရစေဟုမနှုမည်သောရှင် ရသော့ဆိုတော်မူ၏။ ။ဥင်သားသို့ခုနှစ်ယောက်အမိသည်။ လင်ဟောင်းနှင့် မနေပြီ လင်သစ်နှင့် နေမည်ဆိုချေက။ ငမယားဟောင်းဖြစ်သည်ဟု ရင်းပါချေသော်။ မယားခိုး အပြစ်မှမလွတ်သာ။ မယားကိုလင်သစ်ရလေ၏။ ဤကားလက်ရမယားဒါဏ်စကားတည်း။

၃၄ လင်ရှိမယားဖြစ်စေ။လင်မရှိမိမ္ဘဖြစ်စေ။အနိုင်ဖြစ်မှားသောတရား။

အကြင်ယောက်ျားသည်။လင်ရှိမယားကိုဖြစ်။လင်မရှိဘဲလွတ်သူနှင့်ဖြစ်စေအနိုင်ပြစ်မှားသည်ဟု။မိမ္ဘကခွဲဘုံ။ ယောက်ျားကမှာချင့်ဆိုတိုင်းမဟုတ်ပါဆိုသော်။မိမ္ဘဖြစ်စေ။ယောက်ျားဖြစ်စေ။မင်းမျိုးပုဏ္ဏားမျိုး။အမတ်သေနာပတိမျိုး။ သူဌေးမျိုးသူကြွယ်မျိုးတဦးဦးဖြစ်ဘုံ။ တဦးကအစည်ကျန်ရှိ။သပေါက်။ မြေလပ်။ အောက်ကလက်ကျန် ဆက်ကျန်ပင်။ ကျန်စည်။ ခုနှစ်ပါးတွင်တပါးပါးဖြစ်သည်။ ဌနိုးစဏ္ဍာား အမျိုး ဆင်ထိန်းမြင်း ထိန်း အမျိုးတဦးဖြစ်ဘုံ။ယောက်ျားဆို ခွဲပြီးသောအမျိုးမြတ်ဖြစ်မည်။ မိမ္ဘဆို ခွဲပြီးသောအမျိုးယုတ်ဖြစ်မည်။ရေ။ ဆံ။ မီး။ မအပ်အမျိုးမြတ်သူ။ ဘုရားကျမ်ခွဲကိုင်းစေ။အမျိုးယုတ်သူ။ဘုရားကျမ်မခွဲသာ။မြတ်သူဘုရားကျမ်ခွဲကိုင်ဝ့ံလျှင်။ ဆိုတိုင်းမှနိုစေ။ မခွဲကိုင်ဝ့ံ လျှင် ယုတ်သူစကား အတိုင်းမှနိုစေ။ အိမ် မှကာမဂုဏ်အပြစ်ကို အမျိုးခွဲခြားသည် အတိုင်း။လျှော်စေ။ မိမ္ဘမျိုးမြတ်လည်းနည်းတူယုရှင်မနှုဆိုတော်မူ၏။

၃၅ အမျိုးအမြတ်။အမျိုးအနိမ့်။ ကာမမှားယွင်း။အမျိုးအလိုက်။ ခွဲခြားစီရင်သောတရား။

မင်းကြီးသို့ကားဆိုတုံ၏။ဝမ္ဘသတ်။ပါပသတ်နှစ်ပါးရှိရာတွင်။ ပါပသတ်ကိုလိုက်၍အကြောင်း။ဆန္ဒ။ဒေါသ။ဘယ။ မောဟာကိုလိုက်၍တကြောင်း။ သူမြတ်မျိုးကားမှနိုတုံ၏။ သမ္ဘာဟူသောအကျင့် ကိုမကျင့်။ ရှေ့နောက်မယုံထိုက်အောင်။ ကျင့်ဘူး သောသူ ဖြစ်က။အမျိုးကားမြတ်၏။ အကျင့် မရှိဖြစ်

take back his wife; if she admits he is her old husband, and says she will live with him, let her be given up to him. If the new husband pleads that, though her old husband is certainly come back, she has borne him seven children and is his wife, and shall thus have connection again with her, he shall be liable to an action for adultery Why is this?—because, when a country has been invaded and destroyed, and the people panic struck, if a husband and wife in the dispersion do not fall in with each other, though the wife may have had seven children by another husband, let her original husband have a right to her. Thus the recluse, called Menoo, said. If the mother of the seven children shall refuse to return to her old husband, but say she will remain with the new one, and if the old husband shall have connection with her on the ground of having been his wife formerly, he shall not be free of the crime of seduction, and the wife shall go to her new husband. This belongs to the chapter on wives taken in battle.

34th. The law of rape on a woman, single or married.

If any woman, married or single, shall accuse a man of rape, and he shall deny it, if one of them be of the royal, bramin, lordly, or thatay class, and the other an hereditary slave, one born in slavery, a myay-lat, an ouk-ka-let, a kyoon-tset, a kyoon-beng or a kyoon-tseen, any of these seven, or of the dwoonstanda class, a horse keeper or an elephant keeper; if the man be of any of the exalted classes mentioned, and the woman of the degraded, the case shall not be tried by ordeal of water, rice or fire; let the person of the exalted class be put on his oath; the degraded person shall not be sworn; if the person of exalted class will make oath, let his statement be taken for truth; if he will not do so, let the statement of the degraded person be true; and for the offence, let compensation be paid according to the class (of the woman.) If the woman be of the exalted class, let the case be decided in the same way. Thus the lord Menoo said.

35th. The law when a man of the exalted class shall offend with one of the lower, the decision according to class.

O king! although it is thus said, yet there is Damathat and Papathat, and a person of the exalted class may have followed Papathat, and by the influence of desire, anger, fear, or folly, though truly of the exalted class, may be a person of bad habits, in whom no reliance can be placed; in this case, though the class be exalted, let the trial

လေသည်။ အမျိုးမြတ်ဖြစ်သူက။ ရေ။ ဆံ။ မီး။ ရောက်စေမှ။ ကြောက်ရွံ့၍။ လောကမှစင်မည်။ အမျိုးမြတ်သူက။ နိမ့်သူအမျိုးယုတ်သူကို။ ကိုယ်စားပေး၍။ ရေ။ ဆံ။ မီး။ ပြိုင်ကျစေ။ မစွန့်။ မဟောက်ဘူးပေးသူဖြစ်က။ ဗာဂုရားကျမ်ရွဲ့ လျှင်ယုံစေ။

၃၆ မယားခိုးသက်ဘရောင်ရှိသည်နှင့်။ အနေအထိုင်မတော်။ မယားခိုးစွဲပိုင်သောတရား။

မင်းကြီးတနည်း။ ငမယားကိုခိုးသည်ဟု။ မိမိကိုယ်မတွေ့။ သူတပါးပြော သည်နှင့်စွဲ၍။ အစွဲခံရသူက။ မဟုတ်ပါဆိုလျှင် ထိုမိမ္ဘကိုစစ်ဦးမိမ္ဘက။ ဤသူ နှင့် မှန်ပေသည် ဆိုလျှင်။ ထိုမ္ဘမိန္ဒင့် ထိုသူခိုး ဟုတ် မဟုတ်။ အမျိုး အလိုက် ရောက်သင့်ရာ။ ဆို ခဲ့ပြီးသည်အတိုင်း ရောက်ကြစေ၍။ မိမ္ဘရှိုးမှ။ လင်သည်။ မယားခိုးစွဲပြစ်ငွေ။ သုံးဆယ်။ မယားလည်း စွပ်ပြစ်။ ငွေတဆယ် ငါးကျပ်။ လျှော်စေ။ အပြစ်ကျရံကို။ ရှုံ့သူကခံစေ။ မိမ္ဘတည်နိုင်ခြေမှု။ လင်လည်းမယား ခိုးဆိုပိုင်သည်။ မိမ္ဘကလည်းမှန်သည် အတိုင်းပြစ်လေသည်။ နှစ်ဆတက်ရှုံ့ သူ။ မယားခိုးကလျှော်စေ။ အကျအပြစ်ကိုလည်းခံစေ။ ။ မင်းကြီးမယား ကိုစစ်ရာတွင်။ မဟုတ်ပေဆိုအံ့။ လင်ကချင်းတို့ နှစ်ယောက်ထိန် ကွယ်ကြ သည်။ မည်သည်တောရေပ်။ အိမ်ရေပ်။ ဆိပ်ကွယ်ရာမှာ။ ရင်းပါးသည်ကိုသိ မြင်သူထုတ်စေ။ သိမြင်သူသမ္ဘာမရှိသည်ပ ။ မဆိုသာ။ ကာမဂုဏ်ပ ဖြစ်သည်။ သိမြင်သူသက်သေဖြစ်စေ။ မြတ်သောမင်းကြီးရှေ့နောက်။ ထိုးယောက်ျားနှင့် သင်ကာရှိ ၏။ တိုင် တန်းဘူးစေ ကာမှု။ စကားပြောသည်။ လက် ဆွဲခြေင်ပြောဆို မိရာ၌။ သက်သေစုံရာ။ သူကောင်းသူမြတ်တို့ရှေ့။ ကြားလောက်မြင် လောက် သိလောက်အောင်ကောင်းမှု ကုသိုလ် စကား။ လင် မယားဖြစ်မည် စကား။ ကာ မဂုဏ်စကားမဟုတ်။ အခြားစကားပြောသည်မှန်က။ မယားခိုး မစွဲပိုင်ချေ။ အပြစ်လွတ်စေ။ စွဲသူမှားချေသည်။ အိမ်လှေကားသို့တက်ရောက် မည်။ လမ်ခရီး တွင် လက်ဆွဲ ခြေင် ပြောမည်။ လင်မရှိ ခိုက် အိမ်ထက်သို့ ရောက်မည်။ ပေးကမ်းခြင်းတဦး ကို တဦးပြုမည်။ ထို အခြင်း အရာသည်။ မ ယားခိုးခုနှစ်ပါးတွင် ဝင်သည်။ အိမ်ခန်းသို့ရောက်သော်။ ငွေသုံးဆယ်ရှုံ့ စေ။ အိမ်ထက်သို့ရောက်သော်။ ငွေနှစ်ဆယ်ငါးကျပ်လျှော်စေ။ တအိမ်ဘာရော စကားပြောဟောရာတွေ့သော်။ ငွေခုနှစ်ကျပ်နှစ်မတ် လျှော်စေ။ ခရီးလမ်ဦ လက်ဆွဲခြေင်ပြုသည်ကို တွေ့လျှင် ခုနှစ်ကျပ် နှစ်မတ် လျှော်စေ။ ပေးကမ် သည်မှန်ကလည်း။ ငွေခုနှစ်ကျပ်နှစ်မတ်လျှော်စေ။ ပေးကမ်သမ္ဘလည်း ဆုံး စေ။ ဤသို့အကြောင်းရှိရာ။ လင်တွေ့သည်။ သူတပါးမရှိမသိသည်ကို ဆိုသ

be by ordeal of water, rice, or fire, that through the fear of this, the affairs of the world may be kept in proper order. The exalted party may furnish a substitute to try the ordeal with the other. If the character be good, let the oath be taken.

36th. The law when a suit may be entered on suspicion excited by the improper behaviour of the parties.

Oh king! in another case, if a man shall sue another for the seduction of his wife on the information of a third party, and the accused shall deny it, let the woman be examined; if she admits her guilt, let her and the accused be tested as to the truth of their statement according to their class as above laid down. If the woman shall lose her cause, let the husband pay a compensation of thirty tickals for entering the suit, and the woman fifteen for the accusation, and let them bear the law expenses. If the woman shall gain the cause, the husband had a right to bring the charge, and what the woman stated is confirmed; let the losing party, the seducer, pay double and bear all the expenses. Oh king! if on examining the wife, she also shall deny the charge, and the husband shall say they are concealing their crime, let him produce a witness to the act and the place of its committal; the character of the witness shall not be objected to; it is a matter of lust; let the person's testimony who witnessed the act be taken as evidence. O excellent king! even if the husband shall at any time have stated his suspicions of the person accused, if he has pulled the woman's hand and spoken to her in the presence of respectable witnesses openly, so as to be distinctly heard, regarding the performance of some good work, and not words regarding criminal intercourse, or matters of lust; if it be proved that the subject of their conversation was another matter, the husband shall have no right to sue him for seduction; let him be free of fault; the accuser has committed a mistake. But if he shall come up to the steps of the house, or take her by the hand on the road and speak to her, or if whilst the husband is out he shall come into the house, or enter the sleeping apartment, or if presents have passed between them; these acts come within the seven acts of seduction. If he has gone into the sleeping apartment, let him make compensation in thirty tickals of silver; if he has come into the house, twenty-five tickals; if he has been seen talking to her in another house or place, let him pay seven and a half tickals; if he has held her hand on the road, or presents have passed between them, the same, seven and a half tickals; let all presents be forfeited. This is said when the husband sees these acts without any witness. If the

တည်း။ မတိုင် မတန်း ဘူး သသူနှင့်။ စကား မပြော တနှ ပြော သည် ဖျားမှာ။ နောင်သည်ကဲ့သို့မပြောနှင့်မြစ်တားရမည်သာ။ မယားခိုးမစ္စဝိုင်းမိမိမယားကိုဆုမ္ဘရမည်။

၁၇ အပြောင်အသိမ်းကိုသူတပါးခိုးသောတရား။

မင်းကြီး။ သူကောင်းအပြောင်ကိုလည်းကောင်း။ အသိမ်းကိုလည်းကောင်း။ အလွတ်သူယောက်ျားသည်။ ထိုသူကောင်းအိမ်ထက်။ ပြစ်မှားမိသော်။ တစုံတခုသောအရပ်၌ပြစ်မှားသော်။ အပြစ်ခိုးသူ၏ ကိုယ်တခုတနှ ရာလျှော်စေ။ သုကျနှ်ပြစ်မှားချေဘခ်ုံ။ ချင်း ကိုယ်တနှ ရာဘိုးတွင် အရှင် ဘို့တဝက်ခြင်း ၍ လျှော်စေ။

၁၈ သုဒ္ဓရာကိုခိုးခ်ခ်ိုးလူမလျော်ခ်ိုင်။ ကျနှ်ပြစ်သောတရား။

မင်းကြီး။ အကြင်သူသည်သက်ရှိသက်မဲ့တို့ကိုခိုးလေ၏။ မလျော်ခ်ိုင်သော့ ကြောင့်ဥစ္ဓာရှင်တွင်ကျနှ်ခံလေဘခ်ုံ။ ချင်းတသက်ကျနှ်ပြစ်စေ။ သေလျှင်သားမြေတို့ကို။ ကျနှ်သပေါက်မကောက်သာလွတ်စေ။ ရှေထီးရှေနှ်ခ်ိုးဆက်ခံသော်။ ထီးကျိုးစည် ပေါက်ပြစ်သော်။ ခ်ိုးရင်းသူမ်ှိစေ ကာမူ လွတ်စေ။ ဥစ္ဓာခ်ိုးမှာ ဥစ္ဓာရှင်သေသော်လည်းခ်ိုးသူမသေသ၏။ ဥစ္ဓာရှင် သားမြေးတို့ဆက် ခံစေ စားစေ။ သူခ်ိုးရင်းသေမှလွတ်စေ။

၁၉ ကာမဂုဏ်မှု။ မလျော်ခ်ိုင်၍ကျနှ်ပြစ်သောတရား။

သုမယားကိုပြစ်စေ။ မိမ္ဘလွတ် ကိုပြစ်စေ။ အကြင်ယောက်ျား သည်ကာမ ဂုဏ်မှုပြစ်မှားခ်ိ၏ မလျော်ရတတ် ခြင်းကြောင့်။ ချင့်ကိုယ်ကျနှ်ပြစ်လေမူ။ ထို ကျနှ်ခံရသူသေလျှင် လွတ် စေ။ ကာ မဂုဏ်ရှင် မိမ္ဘသေ လည်း။ ထိုကျနှ် ခံသူ လွတ်စေ။ သားမြေးလင်မိဘတို့ကကျနှ်မဆိုသာချေ။ ထီးကျိုး စည်ပေါက်ရှိ လျှင် လည်း ပြစ်မှား ရင်း သူ ကျနှ်အရောက လွတ်စေ။ ထိုကျနှ်တွင် မွေးသော သားသမ်ီးကိုမွေးကျေးရလျှင်။ ထမင်းဘိုးငွေပါးကျပ်ဆယ်စေ၍လွတ်စေ။ ဆယ် နှစ်အရွယ်ရောက်၍။ စေစားရကထမင်း ဘိုးမခံသာလုပ်ခွနှ်တနှစ်တ ကျပ်ချ ၍လွတ်စေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ အပေါင်း အဝင်မွေးသောဆရား သမ်ီးဖြစ်ချေသော့ကြောင့်တည်း။ ။ မင်းကြီး။ တနည်းသုကျနှ်ပိုင်သည်။ သု ဥစ္ဓာကိုခိုးရာမှာ။ ကျနှ်တံဘိုးတွင် တဝက်လည်းဟူ၏။ ချင့်ကိုယ်ဘိုးလည်း ဟူ၏။ ဆင်ခြင်တုံ။

wife hold improper conversation with a man, regarding whom the husband has not expressed his suspicions, he shall only warn that man not to repeat the act; he shall have no right to sue him for seduction, let him correct his wife.

37th. The law when a man seduces the concubine of another.

Oh king! if a free man shall have criminal connection with the concubine of a respectable man, in his house or any other place, the punishment for such an offence is compensation in the price of the body of the offender; if the offence be committed by a slave, let one half of his price be paid by his master.

38th. The law when a man, not being able to pay compensation for having stolen the property of another, becomes a slave.

Oh king! if a man steal property, animate or inanimate, and being unable to pay compensation, becomes a slave to the owner of the property, let him only be so for the term of his life; his children, at his death, shall not be taken as born slaves; let them be free. If the king die and is succeeded by another, or an usurper seize the throne, let the thief be emancipated. Even when the owner of the property shall die, let the thief serve his wife and children; only at his death shall the thief be free.

39th. The law when a man, not being able to pay the penalty for having had illicit connection, becomes a slave.

If for having had criminal connection with wife or maid, and not being able to pay the compensation, any man shall have become a slave, let him be free at his death, or the death of the woman against whom the offence was committed; her children, grand children, husband or parents, shall not claim him as a slave. If an usurper seize the throne, he shall also be free. If his children shall have been supported by his master or mistress, let them be free on paying five tickals of silver for their food. If they have been caused to work, after ten years of age they shall not pay for the food; having deducted one tickal for each year's work, let them be released. Why is this?—because they are to be considered in the same light as children of parents in pledge (as security for a debt.) Oh king! if any man's slave shall steal the property of another man, one half the sum for which he is bound, and also the price of his body, have been laid down, (as the amount to be paid in compensation.) This is a matter for consideration.

၄၀ ကျွန်မယားကိုသခင်ပြစ်မှားသောတရား။

မင်းကြီး။မယားအလွတ်သူ။လင်သူကောင်းကျွန်ဖြစ်သည်ကို။ ကိုယ်ပိုင်သည်ဟုမယား အလွတ်သူကို သခင်စိတ်တူသည်ဟု ဝင်ထွက်ချေသော်။ မဝင်မထွက်ပိုင်ပလေ။ကြေးကိုသာပိုင်ချေသည်။လူကိုအဆုံးမပိုင်။ရွှေးလျှင်ရမည်သူဖြစ်ချေသည်။ လင်ကိုယ်ဘိုးနှင့် မယားအပြစ်ကိုတွက် ၅ ချလွတ်စေ။ ပေးစေ။ဤကာသူကောင်းကျွန်ဖြစ်သည်ကိုဆိုသတည်း။ ။မယားကာသ ကျွန်။လင်ကာသ အလွတ် သူဖြစ်ကမယား သခင် ဖြစ်သည်ဟု။မပြစ်မှားသင့်ချေ။ကျွန်မပိုင်ဖြစ် သူမိမွ လွတ်စေ။ဤလည်း သူကောင်း ကျွန်ဖြစ် သည် ကိုဆို သတည်း။

၄၁ ကြေးဝယ်ကျွန်မတွင်မွေးပွားသည်။ကျွန်ခုနှစ်ဆက်ကိုပြစ်မှားသောတရား။

မင်းကြီး။ သူကောင်း ကျွန်ဖြစ်သည်ကား ဆင်ရဲနွမ်နယ် ၅ သာ ဖြစ်ချေသည်။သန္ဓကာ။အစည်မဟုတ်ချေ။ အစည်သန္ဓကမဝင်။ကြေးဝယ်။ ကျွန်ဖြစ်အမျိုးကားခုနှစ်ပါးတည်း။ ၁။ ကြေးဝယ်ကျွန်ပိုင်။ ၂။ ၎င်တွင်မွေးသည်သားကြေးသပေါက်။ ၃။ ၎င်သားသတက်။ ၄။ ၎င်သားသတိ။ ၅။ ၎င်သားသတွတ်။ ၆။ ၎င်သားသတော့။ ၇။ ၎င်သမျှောဟု။ခုနှစ်ပါးရှိ၏။ထိုခုနှစ်ပါးကို။အခြေအတက်သားတက်ရာ၏။ရွှေးတွင် မပါသားခြေဖြစ်၍။ထိုကျွန်၏သခင်သည်။ မယား အလွတ်သူကိုဝင်ထွက်စိတ်တူမှန်သော်လည်း အပြစ်မလွတ်ရာ။ တွက်ချက်လျှော်စေ ဟူသတည်း။ သုမယားမှန်သမျှစိတ်တူသော် လည်း။ ငရဲ မ လွတ် ချေ။ ဓမ္မသတ် ၌ သာလျှော်စေဟူ သတည်း။

၄၂ သန္ဓကာ။ကျွန်မယားကိုသခင်ပြစ်မှားသောတရား။

မင်းကြီး။အစည်သန္ဓကာ။ ကျွန်မယားအလွတ်သူကို။ သခင်ဝင်ထွက်ပြစ်မှားသော်။အလျှော်အပြစ်မရှိလွတ်စေ။ငရဲမှာမကင်း သာချေ။ မယားလည်းကျွန်ပိုင်။လင်လည်းကျွန်ပိုင်ကို။ သခင်ယောက်ျားပြစ်မှားမိခဲ့။ ပြစ်မှားပိုင်စေ။ငရဲမှာမလွတ်သာချေ။ ။လင်မယားစုံကျွန်ပိုင်ကို။သခင်ယောက်ျားပြစ်မှား၍။အပြစ်မရှိသောသက်သေထုံပုံကိုထုတ်ဖော်ပေခဲ့။ ။ရှေးသရော ခါ။ဗာရာဏသိမင်းကြီးသည်။ညည့်အခါသိန္ဓောမြင်းကိုချစ်လှသော့ကြောင့် ထွက်၍ကြည့်တော်မူသတည်း။မြင်းခံတမူကား။ မြင်းမျှားသော့ကြောင့်။အစည်အတိုင်းလည်၍။ မြင်းစာကျွေးလေ၏။ထိုသို့ကျွေးသည်နောက်။ မြင်းခံမယားသည်အလွန်အဆင်းနှင့်ပြည့်စုံသည်ဖြစ်၍။ မင်းကြီးလည်းပြစ်မှားလေ

40th. The law when a master has connection with the wife of his slave.

Oh king! if the master of a slave of a respectable family shall, on the strength of his being a slave, have connection with his wife, who is a free woman, with her own consent, he has no right to do so; he has only a claim for his money; he has no complete proprietory right in the man, he is redeemable; let the compensation for the fault be deducted from the amount due, and let the man be free; (if there be a balance,) let it be paid by the party by whom it is due; this is when the slave is a respectable person. If the husband be a free man, and the wife a slave, the master has no right, as such, to have connection with her; if he does so, let her be free; this is said when a respectable woman has become a slave.

41st. The law when the master has connection with one of the seven descendants of his slave man.

O king! when a respectable man becomes a slave, it is only from poverty; he is not a "thantaka,"—slave by descent, nor is considered as being so. There are seven kinds of slaves; respectable men who are bought, which are as follows: 1st, a slave bought and held (for the money;) 2nd, his children (called kyaythabauk) born in slavery; 3rd, their children (called thadet;) 4th, their children (called thatee;) 5th, their children (called thadoot;) 6th, their children (called thadau;) and 7th, their children (called thahmyau;) and with these slaves, the amount for which they are in slavery may be added to, but they cannot become irredeemable; and consequently if the master of such slaves shall have connection with their wives who are free, even with their consent, he shall not be held free of guilt. Let the calculation be made, let him pay compensation; and though the wife was consenting, the offender will not escape the pains of hell. The compensation only is ordered in the Damathat.

42nd. The law when the master has connection with the wife of a slave, hereditary in his family.

O king! if a master shall have connection with the free wife of an irredeemable slave, there shall be no compensation, but the pains of hell will not be escaped If the husband and wife be both slaves, and the master has connection with the wife, let him have the right to do so, but here also the pains of hell will not be escaped. I will relate a case in illustration of this:—In former times, the king of Benares went out in the night to look at a swift horse to which he was much attached; as there were many horses, the horse-keeper was going round and giving them their food in succession; as he was thus employed, the king had connection with his wife, who was exceed-

၏။ မြင်းခံပြန်လတ်သော်။ မင်းကြီးကိုတွေ့လေ၏။ မင်းကြီးလက်၌ ရှိသောသံ
လျှက်ကိုလုံ၍။ မင်းကြီးကိုမြင်းခံသတ်မည်ပြုလေ၏။ မင်းကြီးလည်း။ ဤသို
့ဆို၏။ဟဲ့မြင်းခံနင်ကားငကိုမသတ်လင့်။နင့်ကိုငါစည်းစိမ်ပေးမည်ဆိုလျှင်။
မြင်းခံ လည်း မင်းကြီး သက်သေမရှိ တကားဟု ဆို လျှင်။ မင်းကြီးလည်း
ကြောက်ခဲ့ယကား။ နင်ငကိုမယုံသော်။ ငါ၏သံလျှက်ကို။ နင့်လက်၌ ထား
လေ။နုံနက်မိုးမိုးသောက်သော်။ ငါ၏ရင်ပြင်တော်သို့သံလျှက်ကိုကိုင်၍လာ
လျှည့်ဟုဆိုတော်မူ၏။ မြင်းခံလည်းသံလျှက်ကိုကိုင်၍။ မင်းရင်ပြင်သို့လာ
လတ်၏။မင်းကြီးလည်းမြင်းခံလာလတ်လျှင်။သိလင့်လေ၏။မင်းကြီးလည်း
အကြောင်းအတိုင်းအမတ်တို့ကိုဆိုတော်မူ၏။မြင်းခံလည်းအမတ်တို့ကို။ ဤ
စကားအတိုင်းဆိုပေ၏။မင်းကြီးလည်းဆိုတုံ၏။ ဟဲ့မြင်းခံငါကားဆိုပြီသည်
ဟုတ်တည်။ နင့်မယားကိုငါပြစ်မှားပိုင်၏။ ထိုသို့တပါးဖြစ်စေ။ ပြစ်မှားပိုင်
သည်။မပြစ်မှားပိုင်သည်ကိုဆိုစေအံ့ဟု။ ဗာရောဏသီအမည်ရှိသောပြည်ကို
အမှီပြု၍။သတင်းသုံးသောမာနူသိက။အမည်ရှိသောရှင်ရသေ့ထံသို့။ မင်း
ကြီးနှင့်မြင်းခံသွားကြလေ၏။မြင်းခံလည်းကြီတုံ၏။မင်းကြီးကားမင်းဖြစ်ခဲ့။
လက်ဆောင်ရှာမည်ဟုတောသို့ဝင်လေ၏။ တောတွင်လိပ်နှင့်ဖွတ်ကိုတွေ့၍
ယူခဲ့၏။လိပ်နှင့်ဖွတ်ကိုလက်ဆောင်ပြု၍သွားကြလေ၏။ ရှင်ရသေ့အပါးသို့
ရောက်လေပြီးသော်။ မင်းကြီးလည်း ဟဲ့မြင်းခံ မြင်း ဇက်ကိုင်ဘိဟု ဆို၏။
မြင်းခံလည်းမြင်းဇက်ကိုကိုင်၏။မင်းကြီးလည်း မြင်းမှသက်၍။ မြင်းခံလက်
တွင်ရှိသောလိပ်နှင့်ဖွတ်ကိုယူ၍။ရှင်ရသေ့အား မင်းကြီးဆက်လေ၏။ ရှင်
ရသေ့လည်းမဟာရာဇမင်းကြီးအာဘယ်ဆိုဘွယ်ရာရှိသနည်းဟု မေး လင့်
၏။မြင်းခံနှင့်အကျွန်ုပ်ဆိုဘွယ်ရှိ၍။ ရောက်သတည်းဟူလေ၏။ ထိုရောအခါ။
မြင်းခံပြန်တုံ၏။အကျင့်သတင်းလည်းစင်။ ပညာလျှင်သည်။ သခင်မြတ်မွေ
ရှင်ရသေ့။ဤညည့်သံခေါင်တွင်ရှေနန်းတော်ကသက်၍။ မင်းကြီး လာလတ်
သော်။အကျွန်ုပ်ကိုတမူကား။ မြင်းစာပြစ်လေဟုဆိုသော့ကြောင့်။ မြင်းမှား
ရှိရာအကျွန်ုပ်မြင်းစာပြစ်ရသည်။ မြင်းစာပြစ်သည်နောက်။ အကျွန်ုပ်မယား
ကိုမင်းကြီးပြစ်မှားနှင့်၍။အကျွန်ုပ်အပြန်ကိုတွေ့၏။ တွေ့လျှင်မင်းကြီးလက်
တွင်ရှိသောသံလျှက်ကိုလုံ၍ခုတ်မည်အကျွန်ုပ်ပြုသော် မင်းကြီး အကျွန်ုပ်ကို
ဤသို့ဆို၏။ ဟဲ့မြင်းခံ ငကို နင်ခုတ် သတ်မိမူကား။ သေလေကာသာ ဖြစ်အံ့
သည်။နုက်ဖနိုမိုးမိုးသောက်သော်။နင်ငင်သံလျှက်ကိုကိုင်၍ငရင်ပြင်သို့လာ
လျှည့်ဟူ၍ဆိုသော့ကြောင့်။မင်းကြီးကိုအကျွန်ုပ်လွှတ်လိုက်သည်။ မင်းကြီး
ဆိုတိုင်းမိုးမိုးသောက်သော်။မင်းကြီးသံလျှက်ကိုအကျွန်ုပ်ကိုင်လျှက်။ မင်း
ရင်ပြင်သို့တက်ပါချေသော်။ အမတ်မိုလ်ပါလူတကာတို့သည်ဆိုတုံ၏။ မင်း

ingly beautiful. When the horse-keeper came back, he saw him, and having taken his double-edged sword from him was about to put him to death. Then the king said, "Do not kill me, and I will give thee much wealth." The horse-keeper replied, "Oh king! there are no witnesses." Then the king being afraid, said, "If you do not believe me, keep possession of my double-edged sword and bring it at day-break into my presence." So, the next morning, the horse-keeper came before the king with the sword in his hand; the king seeing him come, knew his purpose, and told his lords what had taken place. The horse-keeper also told the same story. Then the king said, "Heh! horse-keeper! I did say so; but I have a right to have connection with your wife, and that it may be known whether I have or not, I will bring it to a decision." So the king and horse-keeper went to the recluse, called Manoktheeka, who was supported by the city of Benares, and who was living in the practise of good habits. The horse-keeper reflected that his adversary was the king, so he went into the jungle to look for some present, and finding a turtle and a guana, he brought them with him as an offering. When they came into the presence of the recluse, the king called to him, "Ho! horse-keeper, lay hold of my bridle," and he laid hold of it; the king having dismounted, took the turtle and guana from the horse-keeper's hand and gave them to the recluse, who said, "Oh great king! what have you to say?" The king replied, "I have a suit with my horse-keeper, and on that account I am come." Then the horse-keeper made his representation. "Oh excellent man! Oh man of science! Oh gentle recluse!—in the middle of last night, the king descended from his golden palace and ordered me to give food to the horses; I went and did so, and on my return I saw that the king had had connection with my wife, so I wrested his double-edged sword from his hand and was about to slay him, when the king said, 'Heh, horse-keeper, if you slay me I shall but die; to-morrow at day-light bring that two-edged sword into my presence;' on this, I released him, and as he had told me, I went at day-light into his presence with the sword in my hand. The lords and high officers said,

ကြီးစွဲတော်မူသောခေါ်သံလျှက်သည်။ အဘယ်ကြောင့်မြင်းခံ လက်မှာရှိသနည်းဟု ဆိုတုံ၏။ အကျွန်ုပ်ကိုအမတ် ဗိုလ်ပါလူတကာ တို့ မေးသည်ကို ပြန်ပေ၏။မင်းကြီးလည်းအကျွန်ုပ်စကားကိုကြားလျှင်။နှင့်မယားကိုငါပြစ်မှားမိသည်ဟုတ်တည်း။ အပြစ်ရှိတနိမ့်ရှိတနိုင်ကိုရှင် ရသော့တွင် အစစ်ခံကြဆုံ့ ဟု မင်းကြီးဆိုသော့ကြောင့်။ အထံတော်သို့ရောက်လည်သောသခင်ရင်။ ဤသို့ မင်းကြီးစကားနှင့်။ မြင်းခံစကားကို ကြားသော်။ ရှင်ရသ့ဆိုတော်မူ၏။ ဟဲ့ မြင်းခံမင်းကြီးလက်ဆောင်မူသောလိပ်နှင့်ဖွတ်ကား။ အသုလက်ဆောင်နည်းဟုရှင်ရသော့မေးတော်မူသော်။မြင်းခံလျှောက်ပေ၏။ သင်လက်တွင်လိပ်နှင့် ဖွတ်ရှိရမည်ကို။မရှိရ။ မင်းကြီးဘယ်ကြောင့်ယူသနည်း။သင်ကားအဘယ်ကြောင့် လိပ်နှင့် ဖွတ်ကိုပေးရလေသနည်းမိန့်ဆို၏။ ထိုအခါမြင်းခံလျှောက်သည်ကား။ အသက်နှင့် ဦးဆံပရိက္ခရာအလုံးစုံကို ပိုင်သည်အရှင် အသက်သခင်ဖြစ်၍ကျွန်တော်လက်တွင်လိပ်နှင့်ဖွတ်ကိုယူရာ။မတားမဆီ ဝံ့နေရချေသည်။ မြင်းခံလျှောက်ပေ၏။ သင်မြင်းခံလိပ်နှင့် ဖွတ်ကို မတားမဆီ ဝံ့။ မင်းကြီးယူကတည်း ကပင်ပိုင်ထိုက်ကြောင်းကို နှင်ဖြောင့် ၍ အစစ်ခံချေသည်။ ကျွန်ဖွတ်ကျွန်လိပ်မရသာချေ။စည်းခုတ်သမျှခံရမည်။သခင်နှင့်ကျွန်ဖြစ်ချေသည်။ ပြည်ရှင်မင်းတို့မည်သည်လင်မယားစုံကိုသာမက။ တနိုင်ငံလုံးကိုပင် ပိုင်ချေသော့ကြောင့်။ ကျွန်ကသခင်ကိုအပြစ်မစား သာအပြစ်လွတ်စေ။ ငရဲမှာမူကား။ မင်းကြီးဌ်မကင်းချေဟု။မနူသိကရှင်ရသော့ ဆိုတော်မူ၏။ ကျွန်လည်းသခင်ကိုအပြစ်မစားသင့်၍ လွတ်ပြီ သခင်ဖြစ်သောမင်းလည်းတရားဆယ်ပါးကိုစောင့်ရမည်။အရှင်ရှိသောဥစ္စာတို့သည်။ မင်းဇကရာဇ်ဥစ္စာမည်သော်လည်း။အလုံးမသိမ်းပိုင်။ လယ်ယာကနှဲချောင်းလုပ်သမျှကင်းကတို့။ အခွန်မှာလည်းပိုင်သည်ဟု မကောက်မယူစေရ။ ကမ္မာအဆက် ဆက်အဦးဖြစ်သောမဟာသမ္မတမင်း။ ဆယ်ခိုင်တခိုင် အစည်ထုံးသတ် သည် အတိုင်း။ ဘုရားအဆက်ဆက်။မင်းအဆက်ဆက်တို့ထုံဖြစ်သည်နှင့်အညီတည်စေ။သုသ္ဘီးမယားတို့ကိုပြည်အရှင်ဖြစ်သောမင်းတို့သည်။ အပိုင်အနှိုင်မသိမ်းမယူသာ။သင်ဟာဝတ္ထုလေးပါး။ အပရိယာနိယတရား ခုနှစ်ပါးနှင့်အညီကျင့်ရမည်။ကျွန်ကလည်းသခင်အရှင်မှာ အပြစ်ရှိသည် မဆို မစား သင့်။ သခင်ကလည်းကျွန်တို့ကို။ အပြစ်ရှိအောင်မကြံသင့်။ ရှေးရှေးသောမင်းလောင်းမင်းလျှာတို့ထုံးအတိုင်းကျင့်ရမည်။တရားမစောင့်သောမင်းသည် လင်ရှိမယားကိုမယားပြုလို၍။လင်ကိုသေကြောင်းကြံမှားသော မင်းသည်။ ဟုက်စီးခြင်းသို့ရောက်လေ၏။ မိမိပြည်ရှာလည်းဟုက်စီးခြင်းသို့ရောက်သည်။ မင်ြမ်မဝယ် ရှိချေတတ်သည်။ မယားတယောက်တည်းနှင့်သာ ချင်ရဲ့ရှိင်သောကိုယ်ဖြစ်

'why is the king's two edged sword in the hands of the horse-keeper?' I told them the whole story, and the king hearing my statement said, 'it is true I had connection with thy wife, but let us go and have it decided by the recluse, whether I have committed a fault,' and on this proposal of my master we have come before my lord." On hearing the statement of the king and the horse-keeper, the recluse said, "Heh, horse-keeper, whose turtle and guana are those which the king presented?" The horse-keeper stated how it was. Then, said the recluse, "the turtle and guana should be in thy hands, but they are not so; why did the king take them? why didst thou give him up?" The horse-keeper replied, "He is my lord, and master of my life and all my property; so when he took the turtle and guana from my hand I did not venture to refuse to give them up." The recluse then said, "Oh friend horse-keeper, as you did not dare to refuse the king your turtle and guana, from that time you admitted his right; turtle or guana do not belong to a slave; he must submit to be hewn in pieces, if his master so will; ye are master and slave, kings are the lords of the country, and have not only a right to husbands and wives, but the whole property in their dominions; the slave shall not recover damages from his master, but the king is not exempt from the pains of hell." Thus said the recluse Manokthaka. So the slave not having a right to recover damages from his master, the king was released from them. But the king who is master must abide by the ten laws, for the guidance of kings, and although property which has an owner is called the property of the king, yet he has no right to take the whole, of fields, gardens, tanks and canals, all the works of man's hands; he has a right to duty collected, but he shall not take the whole. The first great king Maha Thamada made this precedent for all successive ages; let the customs that have been prescribed by all gods and kings not be departed from, and though the king be lord of the country, he shall not take men's wives and daughters by force, he should live in conformity to the four laws of Thenga-wootoo, and the seven laws of Apa-ree-ya-ni-ya. The slave ought not to recover damages from the king, nor should the king do wrong to the slave in thought or deed; he should conduct himself in accordance with the precedent of former kings. A king who, regardless of the law, shall, from desire to possess a man's wife, contrive the death of the husband, shall come to destruction, and his country to ruin and disorder. When king

လိုပါ၏။ဝေသန္တရာမင်းကြီးသည်ရှင်မဒီကိုလူရာ၌။ဆုတောင်းရေစက်သွန်း၍။ ပြည်သို့ ရောက်လျှင်။ ရတနာမိုးဃီ။ ဗမ္ဘာ့ပုဆစ်နှစ်မျှ။ ရွှေနန်းတော်တွင်းဝယ်။ အကြွမ်များ၊ စွာ ရွာ သ ကဲ့သို့ကျမ်ဝနှိုရ်သည် နှင့် အ ညီ။ မြတ်သောမင်းကြီး ဆယ်ပါးသောတရား။ ငါးပါးသောသီလတို့ကို။ မြို့စွာစောင့်ရှောက်ရာ၏ဟုမြတ်ဖွာမင်း၏ သားရင်းဖြစ်သောမနုမည်သောရှင် ရဟေ့ ဆို တော်မူ၏။

၄၃ မိဘ၃ဥစ္စာသားပိုင်သည်။သား၃ဥစ္စာမိဘပိုင်သည်။လင်၃ဥစ္စာမယားပိုင်သည်။မယား၃ဥစ္စာလင်ပိုင်သည်။ဆရာ၃ဥစ္စာတပည့်ပိုင်သည်။တပည့်၃ဥစ္စာဆရာပိုင်သည်။

တပည့်၃ဥစ္စာကိုဆရာပိုင်သည်။ သားသျှီး၃ဥစ္စာကိုမိဘပိုင်သည်။ မယား၃ဥစ္စာကိုလင်ပိုင်သည်။ကျွန်၃ဥစ္စာကိုသခင်ပိုင်သည်။ဆရာ၃ဥစ္စာကိုတပည့်ပိုင်သည်။မိဘ၃ဥစ္စာကိုသားသျှီးပိုင်သည်။ လင်၃ဥစ္စာကိုမယားပိုင်သည်။ သခင်၃ဥစ္စာကိုကျွန်ပိုင်သည်။ဤသို့ပိုင်ခြင်းလေးပါးရှိသည်မှာ၊ ဆရာနှင့်တပည့်။ အတတ်ပညာသင်၍အတူပေါင်းဖက်နေကြရာ။၃ဥစ္စာမထွဲတပည့်မသိ။ဆရာသူတပါးသို့။လှည့်လှေကဲ့ကျွန်ရှား။ဆင်မြင်း။ဌါးသော်။ငါမသိ။မဌါးသာ။မဌါးသင့်မဆိုသာချေ။မကွဲမဟုတ်ဖြစ်၍။ဆရာပိုင်ခြင်းဖြစ်သတည်း။ ။ဆရာ၃ဥစ္စာကိုတပည့်ပိုင်ရာ၏ဟူသည်ကား။ဆရာသည်တပည့်ကိုဝန်ဓိုးအပ်ထားထိန်းသိမ်းရလေ၏။ထိုတပည့်မသိသမျှ။ ဆရာသည်သူတထူးကို မပေးမဌါးပိုင်။ဌါးသူအပေး ခံသူလက်ဝယ်ဘဏ္ဍာဓိုး။ ဘဏ္ဍာထိန်းဖြစ် သူတပည့်ဟူကယူပိုင်ခေ။ ဆရာပေး၍ ယူသည်မဆို ပိုင်ချေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်း ယူမှုကား။ဘဏ္ဍာထိန်းဖြစ်ချေသော့ကြောင့်တည်း။ ။ထိန်းသောလှေလှည်းကဲ့ကျွန်ရှားမြင်းဆင်သက်ရှိသက်မဲ့ကို။ သုအား၊တပည့်ကဌါးပေးသည်မှားကို။ ဆရာကသူတပါး သို့မလိုက်စား၊ပိုင်ချေ။ အဘယ်ကြောင့် နည်း ယူမှုကား။ ဘဏ္ဍာထိန်းဖြစ်သောတပည့်သည်။ သူတပါးနှင့်ဆက်ဆံလှည်းလှေဌါးပေးခြင်းဖြစ်၍။ ဌါးပေးပိုင်လေသည်။ ဆရာမဟုက်ပိုင်ချေ။ ရောင်းဝယ်ခြင်းဖြစ်သော်မူကား။အညီပိုင်ဖြစ်၍။ဆရာမသိသမျှ။တပည့်မရောင်းပိုင်။ တပည့်မသိသမျှ။ဆရာမရောင်းပိုင်။ပေးခြင်းအပိုင်လှယ်ခြင်းလည်းဆရာမသိသမျှ။ တပည့်မလှယ်သာမပေးသာ၊တပည့်မသိသမျှ။ ဆရာမလှယ်သာမပေးလေ့ရှိကား။ရှိ,ကုံ၏။အပေးခံသူလှယ်သောသူ။ ဝယ်သောသူတို့၌ အပြစ်မရှိ။ ဆုရာနှင့်တပည့်တွင် တဦးမသိက။ တဦးမရောင်းမပေးမလှယ် သာ ဆို ရမည်။ မရောင်းမလှယ်မပိုင်က။ဝယ်သူယူသူလှယ်သူတို့လည်းမဝယ်ပိုင်၊မယူပိုင်

Waythandaya after making an offering of his wife to Shen Madee and praying that he might forever be able to confine his desires to one wife, returned to his country, showers of gold and gems fell repeatedly in the palace as deep as the ancles or sometimes even the knees, as is recorded in the holy books. Oh excellent king! the ten laws and five precepts of religion should be most strictly abided by. Thus the lord recluse, the son of the king of the Bymahs, said.

43d. The law in accordance (with the rule) that children have a right to the property of their parents, parents of their children, wives of their husbands, and husbands of their wives, teachers of their scholars, and scholars of their teachers.

The teacher has power over the property of the scholar, parents over that of their children, husbands over that of their wives, and the master over that of the slave. The scholar has power over the property of the teacher, children over that of their parents, the wife over that of the husband, and the slave over that of the master. Regarding these four kinds of power, when the teacher has taught the scholar his craft, and they are living together, their property is in common; if the teacher shall lend to any one, a cart, boat, buffaloes, oxen, horses, or elephants, without the scholar's knowledge, he shall not dispute his right to do so; as their property is not separate, the teacher has power over it. As regards the scholar's power over the property of the teacher, he may give it over in charge to the scholar, and then without his knowledge he has no right to give or lend it to any one. If the scholar see the property in the possession of any one to whom it has been lent, he may, in his capacity of steward, if he wish to do so, take it from him, and he shall have no right to plead that it was lent him by the teacher. Why is this?—because the scholar is the steward, the person in charge of the property. If the scholar shall lend any property, a cart, boat, buffaloes, oxen, horses, elephants, or any property, animate or inanimate, the teacher shall have no right to interfere. Why is this?—because the scholar being the steward, borrows and lends with others as he needs; he has a right to lend, and the teacher none to interfere. As regards buying and selling, inasmuch as they are joint proprietors, the scholar shall not sell without the knowledge of the teacher, nor he without the knowledge of the scholar. As to giving away or exchanging outright, the scholar shall have no right to do so without the knowledge of the teacher, nor the teacher without the knowledge of the scholar. Though it is thus said, no fault is attributable to the receiver, the buyer, or the person who exchanges; it is only a matter between the scholar and teacher. One shall not sell, give away, or barter any of their property without the knowledge of the other, but as the person who parted with the property by gift, sale, or exchange, had no right to do so, the receiver had no right to buy, or accept in

မလှယ်ပိုင်ဖြစ်၍။အညီဆိုင်ဥစ္စာဖြစ်သည်ကို ပေးအပ်ရမည်။ ပျက်သည်ခိုး သည်မသိရ။လက်ခံသည်ဟုမဆို သာဘျေ။ အပြစ်လည်းမရှိကင်း လွတ်စေ။ ဆရာနှင့် တပည့်တွင်သာပိုင်၏မပိုင်ကို။ အမှုရောက်လျှင် ပြည်စိုးတရားသူ ကြီးတို့စစ်ဆေးစီရင်ရမည်။ တပည့်ဥစ္စာသိမှန်လျှက်။ဆရာကွယ်ရာပြုသမျှ မှာခိုးဒါဏ်သင့်စေ။ ဆရာဥစ္စာကို တပည့်ကွယ် ရာပြု လျှင် အပြစ်လွတ်စေ။ ဥစ္စာရင်းကိုသာပေးစေ။အပြစ်ဟူသင့်ကား။ လျော်ပြစ်ကိုမဆို ။မင်းဒါဏ်ကို ဆိုသတည်း။မင်းဒါဏ်ဟူသည်ကား။ ကြိမ်အချက်တရာ။ အချက်တထောင် ခပ်စေ သည်ကို ဆိုသတည်း။ဇင်ကိုမခံဝန်ရှိလျှင် အပြစ်နှင့် တန်အောင်သူကြီး ပြည်စိုးမြို့ကွပ်ရှာအုပ်တို့ကိုပူဇော်စေ။ မိဘနှင့်သားသမီး။ ကျွန်နှင့်အရှင်မှာ လည်းထိုနည်းတည်း။ လင်နှင့်မယား။ မှာလည်းနှစ်ဦးငယ်လင်။ငယ်မယား ဖြစ်စေ။ အိမ်ထောင်ကြီးချင်းဖြစ်စေ။ နှစ်ဦးပေါင်းဖက် ၍ နေ ရာ တွင် ရသော ပစ္စည်းမှန်သမျှ ကိုလည်းထိုနည်းတူတည်း။ ။ဆို ခဲ့ ပြီးသောဆရာနှင့်တ ပည့်။ မိဘနှင့်သားသမီး။ ကျွန်နှင့်သခင်။ လင်နှင့် မယားပင်ဖြစ်ကြစေကာမူ။ အထိန်းအသိမ်း ကွဲပြားသောအကြောင်းအရာ။ တဦးကိုတဦးမကြည်မည့်။ မယုံမကြည် ဖြစ်ကြမူကား။ တဦးပေးဌာ်း လှယ်သည်ဟု။ ်တဦးမသိသမျှကို ပျက်ကွယ်ရာရောက်ချေသည်။တရားနှင့်ဖြစ်စေဟု။ မနှုမည်သောရှင်ရသေ့ ဆိုတော်မူ၏။

gift or exchange, let each return what he has received. It shall not be said that he (the receiver) destroyed, stole, or received stolen property; no fault is attributable to him; let him be free from blame; only between the scholar and teacher a suit shall lie whether they had or had not a right to act as they have done. If a suit shall be entered, the judge or governor shall inquire into the case and decide. If the teacher, knowing property to belong particularly to the scholar, shall dispose of it in any way secretly, let him be found guilty of, and punished for, theft. If the scholar shall dispose of the property of the teacher, let him not be sentenced to punishment; let him only restore the original property,—as regards the punishment, it refers to criminal punishment, not to compensation, and one hundred or one thousand stripes of a ratan may be inflicted. If the offender would avoid this punishment, let him make an offering suitable to his fault to the thoogyee, the head of the village, or the governor. The law between parents and children, masters and slaves, is the same. As regards a husband and wife, if it is a couple who have never before been married, or a couple who have been married before, all property acquired whilst they have been living together shall be settled in the same way. Notwithstanding what has been said of teacher and scholar, parents and children, master and slave, or husband and wife, if the property be separate, and under the charge of separate people, or if they are not on cordial terms, but distrust each other, and one shall without the knowledge of the other, give, lend, or exchange any thing, it comes under the head of destruction or fraudulent concealment, and may be made the matter of a suit at law. Thus the recluse called Menoo said.

END OF THE SIXTH VOLUME.

။မနုဿကျယ်သတ္တမတွဲ။

နမောတဿဘဂဝတော။အရဟတော။သမ္မာသမ္ဗုद္ဓဿ။

မာတိကာ

သတ္တမတွဲတွင်တရားအမည်ကိုဆိုသည်စကားတည်း။ ။ထိုးကျိုးစည်ပေါက်
ရှိ၍မဆိုရာသောတရားတဆယ်ခြောက်ပါး။

၁ အလွတ်သူချင်းအပိုင်အနှိုင်ပြစ်မှားသောကာမဂုဏ်မှု။
၂ သုမယားသုလင်ကိုခိုးကြောင်းသောအမှု။
၃ လောင်းတမ်ကြိုးငယ်အမှု။
၄ သုကိုအသေသတ်သောအမှု။
၅ လက်လွန်အမှု။
၆ နှုတ်လွန်အမှု။
၇ သက်ရှိသက်ခဲ့ကိုခိုးဌက်သောအမှု။
၈ လှည့်ပတ်လျှောက်စားသောအမှု။
၉ သူတပါးဥစ္စာကိုဖျက်ဆီးခြင်းအမှု။
၁၀ ဥစ္စာနှံသောအမှု။
၁၁ ရုတ်စားသောအမှု။
၁၂ အကောက်အစားအမှု။
၁၃ မင်းစေစားအမှု။
၁၄ ဂုံးစကားရပ်မှု။
၁၅ အပေါင်စရန်စကား။
၁၆ လှယက်သောစကား။

ဤ ၁၆ ရပ်ကိုမဆို၍ရှိသော်။ဆိုလျှက်မပြီးသော်။ ဆို၍ကားပြီး၏။ပြီးသည်အတိုင်းလက်ရောက်မပေးမလျှော်မှီ။ရှေထိုးရှေနှုန်း ဆက်စံသော်။ထိုးကျိုးစည်ပေါက်ရှိသော်။မင်းလဲသော်။ ဆို ခဲ့ပြီးသမျှအပြစ်ကြောင့်ပေးလျှော်မည်။ချိန်စည်ပင်ဖြစ်သော်လည်းမရရာလွတ်စေ။

၁၇ သက်သေတရား။

၁၈ အမှုအခင်းအစည် အဆက်ကို မသိ၍။ သိ ဖြိုသူကို စုံရာတို့ရှေ့မေး၍

LAWS OF MENOO.

THE SEVENTH VOLUME OF THE

GREAT WORK OF MENOO.

I worship the god who is worthy of all homage, who possesses an intuitive knowledge of good.

CONTENTS OF THE SEVENTH VOLUME.

The sixteen cases that shall not be prosecuted after a revolution, and another king has succeeded:

1. Cases of rape when both parties are free from another engagement.
2. Adultery in a man or woman.
3. Bets, large or small.
4. Murder.
5. Assault.
6. Abusive language.
7. Theft of animate or inanimate property.
8. Cheating.
9. Destruction of property.
10. Pledge or deposit of property.
11. Taking possession of property for debt.
12. Matters connected with duty or taxes.
13. Fees for the services of chief's (king's) messengers.
14. Pay for professional services.
15. Part payment in advance.
16. Taking possession of property by force.

In these sixteen cases, if before a suit has been commenced, or if a suit has been commenced and before it is decided, or if decided, and before the decree has been carried into execution, a new king shall have succeeded to the throne; if there has been a revolution, and change in the succession, even should the party (against whom the decree is given) be in the act of weighing out the amount of the compensation or restitution, the successful party shall not obtain it; let the other be free.

17. The law of evidence.
18. When a party to a suit, not knowing the particulars of it, or order of their occurrence, examines a person who does, before wit-

ပြောပြီးမှ။ အခွင့်အရေးသက်သေခံရာတွင်အထက်စကား အတိုင်း မထွက်
၍။တရားဆောင်သူသိမ်ခြီသူပြောဆိုသောတရား။

၁၉ သူတဦးကျွန်ကိုဆုမွှမ်ကိုက်ခ်ုက်ရာ။ တဦးသူဆီးတား၍ ကျွန်ပြေးသော
တရား။

၂၀ အမျိုးအခါမတော်သည်တွင် ရောက်သည်နှင့်။ နောက်ဥစ္စာပျောက်
သည်တရား။

၂၁ ယောက်ျားနှင့်မိမ္ဘတ္ကိုသည်သိတင်းသီလနှင့်နေသူကိုကျူးလွန်ဖျက်
ဆီးသောတရား။

၂၂ ခရိုးလမ်ထွဲရာသူခြောက်ယောက်တရား။

၂၃ သူကောင်းသူမြတ်မှန်းမသိ။သူယုတ်တ္ကိုထိမိသောတရား။

၂၄ ကျွန်ကိုကျွန်မပြုပြိုဆိုပြီးမှကျွန်ဆိုပြန်သောတရား။

၂၅ ကျွန်ကိုလည်းကောင်း။ မြီစားကိုလည်းကောင်းရဟန်းပြု၍လွတ်
သည်ကျွန်ကိုသားသျှီးပြုသောတရား။

၂၆ ကျွန်အပြားတကျိပ်နှစ်ပါး။ ဝိနည်းတွက်လေးပါး။ ၎င်ကျွန်ရင်းတ
ဆယ်ခြောက်ပါး။အပွားခုနှစ်ဆယ်ငါး။ ကျွန်အပြားကိုးဆယ်တပါးခွဲခြား
သောတရား။

၂၇ ဗာရာဏသီပြည်ဌ။ သူဌေးသျှီး နှစ်ယောက်။ အမတ္တင်ညီမကျွန်ဖြစ်
သောတရား။

၂၈ ကျွန်ငယ်ကိုကျွန်ကြီးမိုးပြေးသောတရား။

၂၉ ကျွန်ကြီးချင်းပြေးသွားသောတရား။

၃၀ ကျွန်စည်ချင်းလင်မယားပြေးသွားသောတရား။

၃၁ ကျွန်သည်ထွက်ပြေးရာ။ တရပ်တကျေးမှာကျွန်ဖြစ်၍ သခင်သစ်၊သ
ခင်ဟောင်းတို့သားသျှီးကိုဝေရာသောတရား။

၃၂ ကျွန်သည်သခင်ထံကထွက်သွား၍။ အရပ်တပါးသူကြီးတို့ထံကပ်ခ်ို
နေသောတရား။

၃၃ သက်ရှိသက်မဲ့ဥစ္စာကို။တံဆိုးတဝက်နှင့်လန္ဓစ်ချုပ်၍ပေါင်းရာ။
လန္ဓစ်မစ္ဆေခ်ိုရွေးသောတရား။

၃၄ ၎င်သက်ရှိသက်မဲ့ ဥစ္စာကို အပေါင် ခံသူမကုန် ၍ သူတပါးသျှီပေါင်
သောတရား။

၃၅ သားသျှီးကျွန်ကိုမကုန် ၍ သူတပါး အားရောင်းသည်။ ရောင်းသည်
ကျွန်သားသျှီးမိဘသခင်ထံရောက်သောတရား။

nesses, and he, after he has stated what he knows, shall give different evidence in the Court,—the law how to decide between these two parties.

19. The law when a person interferes to prevent another beating his slave, and the slave runs away.

20. The law when a person comes (to the house of another) at unseasonable hours, and after his departure property is missed.

21. The law when a man or woman destroys another who lives in the performance of moral duties.

22. The law regarding the six persons who are to have the road yielded to them.

23. The law when a degraded person comes against an exalted person, not knowing him to be such.

24. The law when a person has released his slave and reclaims him.

25. The law when a slave or debtor is made a priest and released, or a slave adopted as a child.

26. The law as regards the twelve kinds of slaves, the four according to the (weenee) sacred books, sixteen original slaves, and seventy-five proceeding from them; in all ninety-one.

27. The case which occurred in Benares with the Thatay's daughter, when the younger sister was a slave in the house of the elder.

28. The law when an elder slave runs off with a younger one.

29. The law when adult slaves run off together.

30. The law when a man and his wife, being hereditary slaves, run away.

31. The law for the division of the children of a slave who has run away and become a slave in another district, between the old and the new masters.

32. The law when a slave, having run from his master, attaches himself to, and lives under the protection of the head man of another district.

33. The law for redeeming animate or inanimate property pledged for half its value for a specific time, before the time is up.

34. The law when the same animate or inanimate property is pledged again for subsistence by the person with whom it was originally pledged.

35. The law when a child or slave is sold from want, and returns to his original master or parent.

၃၆ ၎င်သက်ရှိသက်မဲ့သား သို့မဟုတ် ဝယ်သူကမကုန် ၍ ရောင်ပြန်သောတရား။

၃၇ မစေရောသောကျွန်ခုနှစ်ပါး။ စေရောသောကျွန်ခုနှစ်ပါး။

၃၈ သစ်ထစ်ကွမ်တင်စကား။

၃၉ မြေစားသားသို့မဟုတ်ကျွန်ကိုကိုင်ဝင်၍ ထားရာ၊ ခွင့်မပေးဘိုးဆံရိုက်သောတရား။

၄၀ ကျွန်သားသို့ဖျောင်ပြသက်ရှိသက်မဲ့ကိုခိုး၍ရောင်းသောတရား။

၄၁ လယ်ယာမိုးဃ်းမြေထန်းအုန်းကို။ အရှင်မရှိခိုက်။ သူတပါးရောင်းစားနှင့်သောတရား။

ဤသတ္တမတွဲ၌ပါသောတရားပေါင်း ၄၁ ရပ်တို့၏အမည်ကား အကျည်းပြု၍ဝင်တရားတို့ကိုအကျယ်အားဖြင့်ကွဲပြားသည်ကိုဆိုပေအံ့။

၁ အလွတ်သူချင်းအပိုင်အခိုင်ပြစ်မှားသောကာမဂုဏ်အမှု။

နှစ်ယောက်အလွတ်သူချင်း အတင်း မိတ်မတူကျင့်သောကာမဂုဏ်ကိုလည်ပစေ။ နှစ်ဦးအလိုတူရင်းပါးသောကာမဂုဏ်မှမှားဟုတ်မဟုတ် ဆိုကြသည်။ ။ဟုတ်၍မနေပြီလျှော်မည်လျှော်စေ။ စီရင်သည်အမှုလည်းပစေ။ ။ ။နှစ်ဦးအလိုတူရင်ပါးသည်အမှုကိုမဆိုနေ၍။ ကိုယ်ဝံရှိသော့ကြောင့်။ နောက်မှထောင်နေကောင်းသည်ဆိုသည်အမှုမှာ။ ချင့်တို့အလိုတူဖြစ်သည်အတင်းမဟုတ်သမျှအမှုမှာမပသာချေ။

၂ သုမယားသုလင်ကိုခိုးကြောင်းသောအမှု။

သုမယားသုလင်ခိုးသည်အမှုမှာပလတ်စေ။

၃ လောင်းတမ်ကြီးငယ်အမှု။

လောင်းတမ်ကြီးငယ်အမှုမှာ လက်ရောတ်သော်လည်း။ ထိုလောင်းပွဲကထ၍မသွားမိုဖြစ်လျှင် လက်ရောက်သည် မဆိုသာပြန်ပေးစေ။ ယူသွား၍ပွဲပြင်သွိရောက်မှတောင်းသော်မရရာ။ ယူ၍သွားသည်အတိုင်းပိုင်စေ။

၄ သုကိုအသေသတ်သောအမှု။

သုကိုအသေသတ်သောအမှုမှာ။ သူစိမ်းသူကြက်နှစ်ပါးရှိသည်။ ။သူစိမ်းအမှုပစေ။ သူကြက်ဟူသောအမျိုးရင်းမှာ။ ကြွေးမြီဆပ်ခြင်းသားမယားကိုကျွေးမွေးခြင်းမှာပလတ်စေ။ သေခန်းမှာထိုအခိုက်ဖြစ်လျှင် သင်းကြိုတ်စေ။ အမျိုးဥ်ခ်ိုသေခန်းတရားမကင်းသာ။

36. The law when the same animate or inanimate property, child, or fields are sold, and resold, from want, by the buyer.

37. The law defining the seven kinds of slaves who may not be employed in labour, and the seven who may.

38. The law regarding notching the bark of a tree.

39. The law when the head of a debtor's child, or slave who has been given to serve the creditor, is shaven without leave.

40. The law when slaves or children, gold or silver, animate or inanimate property, is stolen and sold.

41. The law when fields, gardens, palmyra or cocoanut trees, are sold in the absence of the owner.

Thus having given the list of the forty-one laws in this seventh volume, I will now lay them down at length.

1st. *Cases of rape when both parties are free from another engagement.*

If the parties are free from any other engagement, let there be no prosecution for a rape. If a suit has been instituted, one party pleading mutual consent, and the other denying it, and it be proved that the act was committed against the woman's consent, and the man, on his refusing to live with the woman, be ordered to pay her compensation, the decree shall not be carried into execution. If the parties were consenting, and nothing said about it till the woman, finding herself with child, sues the man to live with her or marry her, it is a matter of mutual consent; no case in which violence has not been used shall be thrown out.

2nd. *Adultery.*

Cases of adultery, a man or woman seducing the wife or husband of another, shall be thrown out.

3rd. *Bets large and small.*

In bets, large or small, though the money may have been paid a short time, if the parties have not left the assembly in which the bet was made, it shall not be considered as having been paid; let it be returned. If it has been paid, and the winner has gone beyond the precincts of the assembly, it shall not be returned.

4th. *Murder.*

As regards murder, it may be committed by relations, or by those who are not related. If they are not related, let the case be dismissed. If they are related, the payment of the debts of the deceased, and the support of his wife and children, shall not be enforced, but the offender shall pay the funeral expenses. Those of the same family cannot be released from this.

၅ လက်လွန်အမှု။

လက်လွန်မှာ။ဦးဆံကိုဆွဲခြင်း။ခြေနှင့်ကျောက်ခြင်း။ထောင်းခြင်း။လက်ထိလက်ရောက်ဆွဲကိုင်ခြင်း။ ဒုတ်နှင့်ရိုက်ခြင်း။ လှံဝေးသေ နုတ်လက်နက် တစုံတခုသည် လက်ရောက်မည်၏။ ကျိုးကမ်း နာကျင်သည်။ တကိုယ်လုံး ခြိုး ချည့်နဲ့။ အုပ်ထု။ ကျောက်ပြစ်မိုးရွှိမိုးတိုက် ရှားသည် လက်ဖွန် မည်၏ပတေ။

၆ နှုပ်လွန်အမှု။

နှုတ်လွန်မှာစုံးပြု။သူသတ်။ ကျောက်ကမ်းပါးကကျ၍သေစေသည်။ သုဉ္ဇာကိုခိုးသည်။ သုမယားသုသား ကိုဖျက်ဆီးသည်။ သုဉ္ဇာကိုဖျက်ဆီးသည်။ဟဲ့ဆိုသည်။နင်ဆိုသည်။သုကျွန်ဆိုသည်။အမျိုးယုတ်ဆိုသည်။ရှက်ဖိကမ်းနှားပင်း။ ငချည့်။ ငဆွံ့။ ငအ။ငခွင်။ ငကျိုး။ငရှ။ ငဝ။ငပ္ပေး။ ငညှင်း။ ငယ္ပဲ။ငစောင်း။ခြေပြတ်။လက်ပြတ်။ မဟောထိုက်သောတရားကိုဟောသည်။ မပြောထိုက်သောစကားကိုပြောသည်။ ။ဤနှစ်ဆယ်ရှစ်ပါးသောစကားသည်။နှုပ်လွန်ရင်းမည်၏။ ။ထိုမှတပါး။ သက်သေခံရာမဏ္ဍပ်သည်ကိုအဟုတ်ဆိုမိသောစကား။မမှန်သည်ကိုအမှန်ဆိုမိသောစကား။ဤစကားနှစ်ရပ်နှုပ်လွန်မှာပလပ်စေ။

၇ သက်ရှိသက်မဲ့ကိုခိုးဌက်သောအမှု။

သက်ရှိသက်မဲ့ကိုခိုးယူရာမှာ။ဥစ္စာရင်းတည်ရှိ၍ထွေမူ။အရင်းမှန်သမျှကိုဥစ္စာရှင်ရစေ။သေဖျောက်၍မထွေသော်။ခိုးသူစား၍ကုံသော်။ပစေ။လျှော်ပြစ်မှာလည်းပစေ။

၈ လှည့်ပတ်လျှပ်စားသောအမှု။

ဈေပြွှေပြွှမစ ၍ တဦးနှင့် တဦး ခိုက်ပွားရန်စည်ဖြစ်အောင် လှည့်ပတ်သောအမှုကိုလည်းပစေ။

၉ သူတပါးဥစ္စာကိုဖျက်ဆီးသောအမှု။

သူတပါးဥစ္စာကိုမီးရှို့ခြင်း။ဝေးလံနှင့်ထိုးခုတ်ခြင်း အစရှိသောဖျက်ဆီးသည်မှန်သမျှသက်ရှိသက်မဲ့မှာလည်းပစေ။

5th. The law of Assault.

Regarding assault, if by pulling the hair, kicking, beating with the elbow, pulling about, beating with a stick, a spear, a sword, a musket or other weapon, the sufferer has his limb broken, an eye blinded, or is much hurt, falls off in flesh, or is unable to walk, if he has been struck by a brick, a stone, or has been burnt or set on fire, these are all called " assault;" let them be thrown out.

6th. Abusive language.

As regards abusive language, there are twenty-eight descriptions 1st, calling another a witch; 2nd, a murderer; 3rd, saying that he (or she) caused the death of a person by pushing him over a precipice; 4th, a thief; 5th, an adulterer, or seducer of the children of others; 6th, a destroyer of the property of others; 7th, saying heh! 8th, or hneng; 9th, telling a person that he is a slave; 10th, degraded; 11th, blind; 12th, deaf; 13th, weak in body; 14th, deficient in strength, or some faculty; 15th, a stutterer; 16th, bow-legged; 17th, broken; 18th, a leper; 19th, itchy; 20th, has ring-worms; 21st, white spots on the body; 22nd, crooked; 23rd, squinting or crooked; 24th, legless; 25th, armless; 26th, heretic (in his opinions;) 27th, user of bad language; 28th, (not given); these are the principal terms of abuse. Besides these, there are telling a man that in giving evidence he had said that what was not true was so, or that what was true was not; these also come under the head of abusive language. Let these cases be thrown out.

7th. Theft.

Regarding theft of property, animate or inanimate, if the property originally stolen be found, let the owner take all which is proved to be so found. If the thing stolen be dead, lost, or the thief has consumed it, let there be no suit for its recovery, nor shall any compensation be paid.

8th. Cheating.

Cases of imposition of counterfeit gold or silver, or other thing, by which quarrels may be excited, shall also be thrown out.

9th. Destruction of property.

For the destruction of the property of another by fire, sword, spear, or any other means, no suit shall be entertained.

၁၀ ဥစ္စာသောအမှု။

မင်းကြီး။ဥစ္စာ နှင့် ခြင်းနှစ်ပါးရှိ၏။တဦးဥစ္စာကိုတဦးသို့။ အထိန်းအသိမ်း နှင့်သောဥစ္စာတပါး။ ။မိမိဥစ္စာကိုမြေ၌နှင့်သောတပါး။ ။ထိုတွင်တဦး ဥစ္စာကိုတဦးသို့ထိန်းသိမ်းအပ်နှင့် ခြင်းသက်ရှိသက်မဲ့မှာမပသာ။ ။မြေ၌ နှင့် ခြင်းဥစ္စာကိုချင့်မြှပ်ထားရာ။ အ,စောင့် အရှောက် မရှိ၍။ ၎င် အစောင့်အ ရှောက်ရှိလျှက်။၎င်သူတဦးဖော်ယူသည်မှာအစောင့် အရှောက်ရှိလျှက်။ အ သိဖော်သောဥစ္စာကိုမဟောက်မဟုက်လျှင် အရင်းတိုင်းရေစေအပြစ်ပစေ။ ။ အစောင့်အရှောက်မရှိသူ တဦး ဖော်ယူသည် မှာ။ ဥစ္စာရင်းရှိလည်းမရသာ ပစေ။ပယ်စေဟူ၍ ဤအရာကိုသာဆိုသတည်း။

၁၁ ယုတ်စားသောအမှု။

မင်းကြီးယုတ်စားသော အမှုဟူသည်ကား။ အရပ်တွင် သွေးသောက်သူ ငယ်ချင်းရှိသည်။ဈေးအရောင်းအဝယ်ရှိသည်။အချင်းချင်းတွင်မြှောင့်တ စုံတရဥစ္စာကြောင့်အနည်းရသင့်သည်ကိုအများရုတ်သိမ်းသည်အများတနှ် သည်ကိုအ နှုန်ရုတ်သိမ်း သည် ဝတ္ထု၂ဥစ္စာမှာ လည်း ပစေ။ ။မြှောင့် သိမ်းသည်မှာသိမ်းသောဥစ္စာကိုသာပရမည်။ မြှရင်းကိုမပရာ။ အလောင်း အစားကြောင့်သိမ်းရုတ်သည်မှာနှစ်ဦးပစေ။

၁၂ အကောက်အစားအမှု။

အကောက်ဟူသည်ကား။ဈေးကောက်။ တည်ကောက်။ ကင်းကောက်တို့ သည်ယနေ့မကောက်ခြ ၍ နောက်မှကောက်သော်မကောက်စား။ပိုင်။ ပလပ် စေ။အလွန်ကောက်ယူမိလည်းပစေ။

၁၃ မင်းစေစား အမှု။

မင်းစေတို့ခှာလည်းတရားမှု။ကြေးထုတ်မှုအလုံးစုံအမှုကြောင့်တောင်း ရာ။ဆိုင်သည်ကိုပေး မည်။ စာထားနှင့် ရှိစေကာမူ။နောက်မှ မတောင်းသာ ပလေ။မင်းစေအလွန်စားမိလည်းနောက်မှမဆိုသာပစေ။

10*th*. *Pledge or deposit of property.*

Oh king! there are two ways of depositing property; one is, when it is given to another to be taken care of, the other, when it is deposited in the earth. When property, animate or inanimate, has been deposited with another to be taken care of, a suit may be entertained for its recovery. As regards property deposited in the earth, with or without a guard being placed over it, if there was a guard, and another person dig up the treasure with his knowledge, if it be not lost or destroyed, let the original property be recoverable; there shall be no criminal punishment. If there was no guard, and the property be dug up by another, even if the original property be discovered, it shall not be recoverable, there shall be no suit. This applies to this case only.

11*th*. *Taking possession of property for debt.*

Oh king! as regards forcibly taking possession of property in satisfaction of a debt, or for other cause. If in the district there be friends who have had dealings in the bazar, and (there being money due, on some account, between them,) though only a small sum is due, much property is taken possession of, or much is due and little taken possession of, no suit shall be entertained for the recovery of such sums. When property is taken possession of for debt the property only shall not be sued for, the original debt shall be recoverable. As regards property taken possession of for a debt, due on account of a lost bet, both property and debt shall be thrown out.

12*th*. *Matters connected with duty, (taxes.)*

As regards taking toll, there are the bazar tax, the tax at landing places, and transit duties; if these duties or taxes are not taken the day they are due, they shall not be recoverable afterwards, let them be foregone; and if too much has been taken, there shall be no suit for the recovery of the overcharge.

13*th*. *The law regarding fees for the services of chief's (king's) messengers.*

Regarding king's messengers, if in demanding pay for (their expenses in a) law (suit,) or demanding money due (to others,) or in any demand they may make on any account, they even produce a written promise that the demand shall be satisfied; if it be made after a revolution they shall not recover it, and if they have taken more than their due, it shall not be demanded back, let the claim be thrown out.

၁၄ ဂုံးစကားရပ်မှ၊

ရှေ့နေစားမှုမှာ လည်း ပေးပါမည်ဝန်ခံစေကာမူပစေ။ ။ဂုံးနှင့် ခမ်
သည်အမှုမှာလည်း။ခုနှစ်လမှာသည်ဟုမခွဲမဆိုသာပစေ။

၁၅ အပေါင်စားရုန်စကား။

မင်းကြီး။အပေါင်စားရုန်ကိုပစေဟူသည်ကား။လူတို့တွင်ရောင်းဝယ်သ
မျှသည်။ပေါင်သေပေါင်ရှင်။ ပေါင်သွင်ဟုသုံးပါး အပြားရှိ၏။ ထိုအဖိုးတွင်
ဝင်ပါစေ။ သွင်းသည်ကိုစားရုန်မဟုတ်ပြတ်ဆိုသည်အတိုင်း။အဖိုးကိုမည်
သည်လနှစ်ရောက်လျှင်ပေးပါမည်။ မပေးသော်။ ဤအကွင်းအချည်အထည်
အလိပ်သက်ရှိ သက်မဲ့ကိုဆုံးပါစေ။ ပြတ်ဆိုရင်းကိုပေးပါမည်ဆို ၍ သွင်း
ချင်းသည်စားရုန်ဟုမှတ်ရာ၏။ထိုဆိုသည်နေ့ရက်လနှစ်မရောက်မီ။ထီးကျိုး
စည်ပေါက်မင်းလဲသော်။ စားရုန်ဆုံးခြင်းဆိုတိုင်း အဖိုးကိုပေးရှင်လျှင် ပေး
စေ။မပေးရှင်ပစေဟူသတည်း။

၁၆ လုယက်သောစကား။

မင်းကြီး။အကြင်သက်ရှိသက်မဲ့မယားသားအလုံးစုံကိုအပိုင်အနှိုင်အား
ရှိအမျှားလုယူ၍တဦးသောသူလက်ဝယ်ထင်ရှားတွေ့လျှင် အရင်းတိုင်းယူ
စေ။ အပြစ်ကိုပစေ။ သေဆုံးစား၍ကုံလည်းပစေ။ မကုံအရင်းတွေ့သမျှမှာ
ဥစ္စာရှင်ရင်ကရစေယူစေ။ ။ကာမဂုဏ်မှကြောင့်ကာမဂုဏ်ရှင်မိမ္ဘတွင်
ကျွန်ဖြစ်ခြင်းသုမယားကိုခိုး၍မလျော်နှိုင် ထိုမယားလင်တွင်ကျွန်ဖြစ်ခြင်း။
အလောင်း အစားကြောင့်မပေးနှိုင်၍ အလောင် ယူမည်သူမှာကျွန်ဖြစ်ခြင်း။
လက်လွန်ရာ မလျော်နှိုင် ၍ အလွန်ခံ သူတွင်ကျွန် ဖြစ်ခြင်း။ ဤ ကျွန်ထို့မှာ
လည်း။

ဤသို့ပရာ။ ပယ်ရာကိုပစေ။ ပယ်စေမှ။ ပြည်ရှာတိုင်းကားပြိမ်ဝပ်မည်။
နောင် လည်း သည်ကဲ့သို့မကျင့်နှင့် မြစ်တား ၍ ပြိမ်စေဟု မနှုမည်သောရှင်
ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၁၇ သက်သေတရား။

မင်းကြီး။ အကြင်သူသည်သက်သေတည်ရာ၌။ ၎င်သက်သေမတည်ဘဲ
ပင်ဖြစ်စေ။ ထိုသူသည်ဟုတ်သော စကားကို ပြောလေ့မရှိ လျှည့်ဖျက်စား

14*th*. *Pay for professional services.*

The pay of a pleader or advocate also, even if a written promise has been given, shall not be recoverable; let the claim be thrown out. And all remuneration for services connected with superior knowledge of the arts, or scientific acquirements, shall be thrown out; there shall be no plea that the seven months, within which it is laid down that remuneration for such services may be demanded, has not expired; let the claim be thrown out.

15*th*. *Part payment in advance.*

Oh king! as regards throwing out the claim for tsayan, (a pledge given that a bargain shall be completed,) it is this. Amongst men, in all mercantile tranactions, there are three descriptions of pledges; a redeemable pledge, an irredeemable pledge, and a pledge which is to form part of the price. This last is not called tsayan, which is any thing, animate or inanimate, given over with an engagement that on a certain day the price agreed upon shall be paid, or the thing given over shall be forfeited; this is called tsayan. If before the day agreed upon, there shall be a revolution, and a new king on the throne, this tsayan shall not be recoverable. If the party who gave it can pay the price agreed on, let him do so; if he cannot, let the case be thrown out; this is laid down.

16*th*. *Taking possession of property by force.*

Oh king! if any one shall have taken by force the property of another, animate or inanimate, his wife, children, or any other property, and if it be still in his hands, let the owner recover it; but for what has died, been lost, or expended, there shall be no claim, and no punishment (for having taken it.) Let the original owner have back all the original property found. A man who cannot pay the compensation for his lust, and has become the slave of the woman against whom the offence was committed: a man who has seduced the wife of another, and being unable to pay the compensation, has become the slave of the husband; a man who has become the slave of another for the amount of a bet which he is unable to pay; and one who being unable to pay compensation for an assault committed, has become the slave of the person assaulted; these slaves shall be free.

Indemnity being granted in all these cases on which it has been ordered, the country will be quiet and peaceable. Let the offenders be admonished not to act again in the same way, and the matter be set at rest. This the sage recluse, called Menoo, said.

17*th*. *The law of evidence.*

Oh king! any man who, whether he is produced as a witness or not, is in the habit of not speaking the truth, but of using deceitful

စကားကိုသာအလေ့ပြု၍အစ်ကိုကိုညီ။ ညီကိုအစ်ကို။ အကြီးကိုအငယ်။အ
ငယ်ကိုအကြီး။အဆိုးကိုအကောင်း။ အကောင်းကိုအဆိုး။ ပြောလေ့ရှိသေ
သူသည်။ နှစ်ဦးအကြားတွင်သက်သေစစ်မေးရာ၌မှန်သည်ကိုမပြော။ ဆိုခဲ့
ပြီးသည်အတိုင်း ဟက်ဖနဲလည်း မှားတ်။ ယခုလည်းစစ်မေးရာ၌။ ချင့်ပြော
သည်စကားမမှန်ဟက်လျှင်။ဟက်စီးရသောသုအိမ်သို့ချင့်မှက်နှာကို အိုးမည်း
မှင်သုတ် ၍ ကိုယ်လုံးထုံးဖြူသုတ်ပြီးလျှင်။ အဝတ်မကပ်စေမူ ၍ အိုးခြမ်ကို
လက်ခွဲကိုင်စေလျက်အဟက်ခံရသူအိမ်သို့အစည်လည်ခွဲဆယ်ရက်ပုန်းစားစေ
ပြီးလျှင်ပြည်မှနှင်ထုတ်ရတ်။ချင့်စကားကိုလည်းရှေ့နောက်မယုံရာ။လူပါပ
မှတ်ရတ်။

၁၈ အမှုအခင်းအစည်အဆက်ကိုမသိ၍။ သိဒ္ဓိသူကိုစုံရာတို့ရှေ့မေးခ၍ပြောပြီးမှ။
အခွင့်အရေးသက်သေခံရာတွင်အထက်စကားအတိုင်းမထွက်၍။
တရားဆောင်သူနှင့်သိဒ္ဓိသူတို့ပြောဆိုသောတရား။

အကြင် သူနှစ်ဦးတို့ ဆိုရန်ရှိပါသည်။ အစည်အလားကိုမနှိပါ။ သိမြင်
သည်အတိုင်းကိုပြောပါဆိုလေ။ တဦးသော သူက ငါသိ။ ငါ မြင် ။ ငါ
ကြား။ ငါမှတ်မိ။ဟုဆိုလေ။ ထိုစကားကိုရပ်သိရှာကြားတိုင်တန်း၍
မင်းတို့ညည်းတို့ကြားပါစေ။ ကြား။ကြားစေတော့ ရှိပြီးမှ သက်သေတည်
သည်တရားပွဲရောက်မှ မသိမမြင်မကြား ဆိုဘိသည် သက်သေကိုတရားခွဲ
၍အထက်စကားနှင့်မညီဟက်ချေသည်။ ထွက်လျှင် အမှုသည်ရင်းတွင်ကုန်
ကျသမျှစရိပ်ကိုလည်းပေးစေ။ တရားတန်ဆာကိုလည်းခံစေ။ မင်းဒါ၏ဟူ
သောအပြစ်ဖြင့်မောင်းကျော်စေရတ်။

၁၉ သူတဦးကျွန်ကိုဆုမ္ဘရိုက်နှက်ရာ။ တဦးသူသီးတား၍ကျွန်ပြေးသောတရား။

မင်းကြီး။သူတဦးသည်ကျွန်ကိုဆုမ္ဘရိုက်နှက်ရာ။ နာမည်ကျိုးမည် ဖို့၍
သည်သို့နေသွားဆိုမိရာကျွန်သွား၍ပျောက်ခဲ့တ်။ချင့်ဖျက်ဆီးသောအထည်
အလိပ်ဘဏ္ဍာမြင်းကျွန်းတို့ကို အကျိုးလိုသမှုမဟုတ်မပျောက်စေရအောင်
လုပ်ထား၍ရှိရာသူဖိုး သော်။ ပျောက်ဟုတ်သော်။ အကျိုးကားလို ပါတုံ့တ်။
ပျောက်ဟုတ်ချေသော့ကြောင့်ချင့်ရှာ၍ပေးစေ။ ရှာ၍မရလျှင်အစားဆပ်စေ။
အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ရှေးသောအခါဗာရာဏသီပြည်။ ထန်းပင်
အောက်၌သူနာတယောက်မသွား၊ နှိုင်၍အိပ်နေသော်။ထန်းသီးအမှည့်ကြွေ
နည်းကို။ကြီးနာ၊သံ့ည်နှင့်ထန်းသီးကြွေ၍သူနာသို့ကျသည်။ကျိုးလေသည်
ထိုသူနာကထန်းပင်ရှင်ကို။မင်းတက်သော့်ထန်းသီးကြွေ ၍ကျိုးရသည်ခဲ့တ်။

language, who calls the elder brother the younger, and the younger the elder; the greater the less, and the less the greater; good, bad, and bad, good; and is an habitual liar; if on being produced as a witness between two parties, he does not state the truth, but gives false evidence, let him be made to beg for ten or fifteen days at the house of the person who has suffered from his false testimony, with his face blackened, his body whitened with lime, naked, and with a broken pot in his hand; and after this, let him be banished from the country, and his word not taken again; he is to be called (Papa) a degraded person.

18th. When a party to a suit not knowing the particulars of it, or the order of their occurrence, examines a person who does, before witnesses, and he, after he has stated what he knows, shall give different evidence in the Court,—the law as to how to decide between the parties.

When two people have a law suit, and on one of the parties saying that he does not know the order of the events connected with it, a third party shall declare that he does know, that he was an eye witness, and heard, and recollects them; and the first party shall call the neighbours to witness these words, and they state that they hear them, and the witness shall say "let them hear them;" if when this person is produced as a witness in court, he shall say he does not know, that he did not see the transaction, let him be prosecuted; and if it is proved that his evidence does not agree with his former statement, let him pay to the party (who called him) all he may have expended, and the costs of the suit; and as regards the criminal punishment he may be sent round the town with the gong.

19th. The law when a person interferes to prevent another from beating his slave, and the slave runs away.

Oh king! if when a man is correcting his slave by beating him, another, fearing that he will be hurt or have his limbs broken, shall say "stay there," "go there," and the slave getting away is lost, and one, for the advantage (of the master,) shall take from him the property he might have destroyed, it must not be lost. If it be thus lost, or stolen from the place in which it was deposited, although it was done for the advantage (of the master,) if it be notorious that it is lost, let him look for it, and if he cannot find it, let him make it good. Why is this?—because, in former times, in the country of Benares, a sick man being unable to walk was lying beneath a palmyra tree, and just as a ripe fruit was about to fall, a crow lighted on it, and it dropt on the sick man, and one of his limbs was broken; the sick man sued the owner of the tree, as the fruit fell from his tree;

ကျီးနှား၏ကြွေသည်။ ငါ၌အပြစ်မရှိဆို၏။ ရှင်ရသေ့ထံသွားရောတွင်ထန်းသီးကိုကျီးနှား၏ မကြွေရာ။ လူမှအနှိုင်ရှေ့ရောသည်။ ယခုထန်းသီးကြွေချင်သည်အခိုက်။ ကျီးလည်းနင်းခိုက်ဖြစ်လေသည်။ ကျီးကိုစွဲ၍မရရာ၊ထန်းပင်ရှင်ဆိုးခံကောင်းစံ။ ဝန်မလွတ်ချေ။ ကျိုးပြတ် သည် အစားဆယ်စေ။ မိန့်တော်မူ၍ထန်းပင်ရှင်ဆယ်ရချေသည်။ထိုကြောင့်ထန်းသီးကြွေခိုက်၊ကျီးနင်းကြိုက်အခိုက်ကြိုခြင်း။ထန်းပင်ရှင်ဟုယခုတိုင်ဥဒါနိုးစကားဖြစ်၏။ထန်းပင်ရှင်လျှော်ရသောထိုးကိုမြတ္တာမင်း၏သားရင်းဖြစ်သောရှင်မနုဆိုတော်မူ၏။

၂၀ အချိန်အခါမတော်သည်တွင်ရောက်သည်နှင့်နောက်ဥစ္စာပျောက်သည်တရား။

မင်းကြီး။ အမောင်လာရောက်ခိုက်ငန္ဓားပျောက်၏။အမောင်ကိုန္ဓားခိုးငါမယိုး။ငန္ဓားအစားဆယ်ကောင်းသည်။ညှော်သည်ဖြစ်သူကငါမခိုးဆို၏။ဗာရာဏသီပြည်တွင်ရှင်ရသေ့ထံရောက်လျှင်။အချိန်ကာလဒေ သ အကြောင်းကိုစစ်သော်။ ညအခါချစ်မြတ်နိုး၏။ အဆွေခင်ပွန်းအရင်းဖြစ်ခြင်း။ စကားပြောရောက်ပါသည်။ မခိုးမယူပါ ဆိုသည်။ န္ဓားရှင် မိမွက လည်း အမောင်လာ၏စကားပြောရာတွင် ငခြီ ငစည်းအပေါက်ဝမပိတ်မဆွဲရ။အမောင်ကိုငါစကားပြော၏နေရသော့ကြောင့်ငန္ဓားပျောက်ရသည်အစီရင်ခံလေ၏။ ထိုအခါအခိုက်အကြိုက်အလိုက်မကင်းရှိချေသည်။ န္ဓားကိုအမောင်ကရှာ၏ မိမွ ဆွေအပ်စေ။ မရလျှင်အစားဆယ်စေ ဟူရှင် ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။ ထိုနေ့ကစ၍ ကာလဒေ သအခိုက် အကြိုက် အလိုက် အရိပ် အတွေ့အကြေ့သင့်။ မကင်းရာ ဖြစ်၏။အမောင်လာခိုက်ငန္ဓားပျောက်၏ဟူ၏ရှင် ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၂၁ ယောက်ျားမိမွတို့သည်။သိတင်းသီလနှင့်နေသူကို
ကျူးလွန်ဖျက်ဆီးသောတရား။

မင်းကြီး။ အကြင်ယောက်ျား လည်းကောင်း။ မိမွလည်းကောင်း။ မြတ်သောအကျင့်သိတင်းသီလနှင့်နေသူကိုလွန်ကျူးဖျက်ဆီးချေသော်။အဖျက်ခံသူတို့အလိုမတူသော်။ဖျက်သူမိမွယောက်ျားတို့ကို။ပြည်ရှင်မင်း။ပြည်စိုး။ သူကြီးမြို့ကွပ်တို့သည်။ စိစစ်သည်အတိုင်းအကျင့်ကောင်းသူကိုဖျက်ပေသည့် မှနဲလျှင်မင်းဒါဏ်ကြီးစွာပေးရော၏။အလျှော်မှာမစိုရင်သာ။အာဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ သိက္ခာသန့်စင် သောရဟန်း။ အမျိုးမြတ်သော ပုဏ္ဏား။အကျင့်သိတင်းသီလနှင့် ပြည့်စုံ၍သမာဓိတည်ကြည်သောအများယုံမှတ်သော သီလရှင်ယောက်ျား မိမွဖြစ်လည်း ၎င်းနည်းတူ ကျင့် ပေ သူ။ အရှယ် လွန် ၏

the owner said, "a crow sat on it and caused it to fall, I am not in fault." On going to the recluse, (he said) "the fruit of the palmyra does not fall off by a crow lighting on it, a man must use force before he can get it off; in this instance the crow happened to alight at the time the fruit was about to fall off; the crow cannot be prosecuted; the owner of the tree bears the bad and enjoys the good; he cannot be held free of responsibility, let him make reparation;" this having ordered, the owner of the palmyra tree had to make compensation;—for this reason, the time of the palm fruit falling and the crow alighting on it, happening to come together, the responsibility of the owner of the palmyra tree is still a proverb, as the owner of the palm tree had to make compensation. Thus the lord Menoo, the son of the king of Bymahs, said.

20th. The law when a person comes (to the house of another) at unseasonable hours, and after his departure, property is missed.

"Oh king! at the time of my brother's coming my ox was lost, and he will not repay me the price or make it good, he ought to replace it;" the person who was the visitor replied, "I did not steal it." So they came before the sage recluse of Benares. When he inquired into the "time" and "place," it was at night; that the person came having an affection for the other, and wishing to become great friends, and he said he did not steal (the ox); the woman, the owner of the ox, said, "on my brother coming, and whilst I was in conversation with him, I could not shut the door of my pen, and because I continued in conversation with my brother, my ox was lost." The time was an improper one to come; (the visitor) is not free, let him seek for the ox and make him over to the woman; if it cannot be found, let it be replaced by another; this the sage recluse said; and from that day it became a saying, if the time and place were improper, and any thing happened to be lost at the time, and there were any grounds for suspicion, "at the time my brother came my ox was lost." Thus the recluse said.

21st. The law when a man or woman destroys a person who lives in the discharge of the moral duties.

Oh king! if any man or woman shall destroy a person living in the discharge of the moral duties, and if the person so destroyed was not consenting; if the king, the governor, the thoogyee or superior of the town, on enquiry shall find it proved that the person so living on his good works was really destroyed, the person who destroyed the other shall be heavily punished criminally, but they shall not give any decision for damages. Why is this?—because a Rahan who perfectly fulfils his duties; a Bramin of a high caste; a man who is a strict performer of the moral duties, of good sentiments, and trusted in by men; or a woman whose habits are the same; a per-

သတိဂတိမရသောသူ။ တရား၊ မဝင်ဆယ်နှစ်မပြည့်သေးသောသူငယ်။ ရူး သောသူ။ ဤခုနှစ်ယောက်သည်သေစေခြင်း ဌာ်မသိသော့ကြောင့်အပြစ်မရှိ ဟုဆိုတော်မူ၏။

၂၂ ခရီးလမ်းလျှောက်သူခြောက်ယောက်တရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။ ခရီးလျှောက်သူခြောက်ပါး။ မလျှောမိ၍ထိခိုက်သော်အ လျှော်အပြစ်မရှိ။ခြောက်ယောက်ဟူသည်ကား။ ရဟန်း။ မင်းမျိုး။ ပုဏ္ဏား မျိုး။ အကြီးအမြတ်၊ဆေးသမား။ ဟူရားတတ်။ ၎ခြောက်ယောက်ဟူသ တည်း။ ။ထိုခြောက်ယောက်တို့ကိုနှိမ့်သောသူတို့လျှောရ၏။ ။အဘယ် ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ အကြင်ရဟန်းတော်သည်။ ဝိဠူကပ်ကိုသင်ကြား၍ သိတ်ခါတော်နှင့်ရှိသော့ကြောင့်တည်း။ မင်းမျိုးမှာလည်းလူတို့အမိပတိဖြစ် သော့ကြောင့်တည်း။ ။ဆေးသမားတို့မှာလည်းစါတ်လေးပါး ကျမ်ကိုအ စည်ခွဲ၍သုချမ်သာကိုရှာသော့ကြောင့်တည်း။ ။ပုဏ္ဏားတို့မှာလည်းမေ ဒဝင်လေးဘုံကိုကြိုးစား အားထုတ်။ ။မူးကြိုးမတ်ရာအကြိုးအဇုပ်တို့မှာ လည်းသေနာပတိဖြစ်သော့ကြောင့်တည်း။ ။ဟူရားအတတ်မှာမည်သည် အမျိုးမဆိုဗေဒင် တိတ်ထုံပါရာကိုလေ့ကျမ် ၏ အမြင်ရှိရာလိုရာကိုမဂ်ိလာ စကားပြောဟော ခြင်း ဖြစ်သော့ ကြောင့် တည်း။ ။ဤခြောက် ယောက် သောသူတို့ကို နှိမ့်သူမလျှောနေမိ ၏ ထိခိုက်သော် လည်းအပြစ် မရှိ။ အဘယ် ကြောင့်နည်းဟူမူကား။သမ္ဘာဝါစာ။သမ္ဘာကမ္မန္တ။သမ္ဘာအာဇီဝ၌ကြိုးစား ၏ ကျင့်သုံးဖြစ်သော့ကြောင့်။ ခေတ္တခဏာမလျှောမိ ၏။ ထိသော် သူတော်ကောင်း တို့အလျှော်မစားအပ်။သို့ကား ဆိုတုံ၏မလျှောမိသည်။ သည်တွင်သာမထုတ်။ မလျှောဘူးရည်၏။ထိုအမျိုးရေပ်ကိုသိလျှက်အတင်းလာ၏။ထိခိုက်ချေလျှင်မင်း ဒါဏ်ကြိမ်တထောင်အာပ်ခံစေ။ ။ထိုမှတပါးဆင်စီးလာသော်။ မြင်းစီး လျှောစေ။ ။မြင်းစီးလာသော်။ခြေသည်လျှောစေ။ ။ဆရာလာသော်။တပည့် လျှောစေ။ ။မိဘလာသော်။သားသျှီးလျှောစေ။ ။အစ်ကိုလာသော်။ညီလျှောစေ။ ။ ။အစ်မလာသော်။ညီမလျှောစေ။ ။ဝန်လေးလာသော်။ဝန်ပေါ့လျှောစေ။ ။ ။ဤခုနှစ်ပါးတို့ကိုမလျှော၍ထိခိုက်လျှင်ပူဇော်စေ။ဖြတ်စည်လျှင်လည်းအ စားပေးစေ။ ။ဆိုခဲ့ပြီးသောသူလျှောသင့် သမျှတို့ကိုမလျှော၍။ မလျှောသင့်သော သူအကြီးဝန်လေးကလျှောသွားရာဘေးထိချေသော်။ ထိသည်ဘေးနှင့် အင်တံ ရာ။ သူစိမ်းသူကျက်အဘေးဆုံးဖြစ်ရာကိုစိစစ်၍။ သေသော်သေပြစ်။ ကျိုးနှာ

son in his dotage from age; a child not of legal age, under ten years; a mad person;—these seven descriptions of people as they have no wish or intention to kill another, there shall be no compensation. Thus he said.

22nd. The law regarding the six persons who are to have the road yielded to them.

Oh excellent king! if the six classes of persons to whom the road should be yielded, happen not to have it yielded to them, and are run against, there is no compensation to be paid them. They are these; a Rahan; a member of the royal family; a Bramin; a great, good man; a physician; a man acquainted with the Vedas (an astrologer;) these are the six, and to them inferior people should yield the road. Why is this?—because Rahans have studied the Vedas and live according to the rules of their order in the performance of good works; members of the royal family are the chief amongst men; physicians have studied the books regarding the four elements, and to relieve mankind; Bramins, because they have used great exertion to learn the four books of the Vedas; lords and chiefs, because they are generals; and astrologers, or fortune tellers of whatever class, as they have studied the Vedas and book of omens, and expound them to all comers, and tell what is propitious or otherwise. If an inferior person shall not yield the road, and run against any of these six classes of persons, there is no fault. Why is this?—because they are men who exert themselves in good words and works, and to support themselves in a becoming way; even if they are struck against for an instant, good men ought not to take compensation. Though it is thus said, if it was not an accident that the road was not yielded, but done intentionally, with a determination not to yield, although knowing the person (coming) to be one of the above classes, and the offender shall forcibly come and strike against him, let him be punished criminally to the extent of one thousand stripes of a ratan. Besides this, when any one is riding along on an elephant, let a rider on a horse yield the road to him, and let a foot passenger yield to a rider on a horse; let a scholar yield to his teacher; children to their parents; the younger brother to the elder; the younger sister to the elder; one with a light burden to one with a heavy one. If these seven do not yield, and come against each other, let them make an offering; and if any thing is spilled or lost, let them replace it. If these seven people who have now been laid down as the party to yield the road, shall not give way on any occasion when they ought to have done so, and the person who ought not to yield, the greater person, or the bearer of the heavier burden, shall in yielding to them meet with an accident, let the extent of the harm done be taken into consideration; and whether the parties are related to each other or not, if death has been the consequence of so yielding, let the offen-

သော်ကျိုးနှာပြစ်။အမျိုးအလိုက်ပေးလျော်ပူဇော်သင်းပြိုဟ်ခစဟူသတည်း။
။ ။ထိုသို့ကားဆိုတုံ၏။ နေခုံကအကြီး။ နေဆံကအင်ယိ။ ဖြစ်သော်လည်း
ကောင်း။ဘေးဥပဒ္ဒဝေါ ကြောက်လောက်ရာတခုံတခုအခြား ပေါ်၍ထိခိုက်
ကျိုး နှာသေသော် လည်းအပြစ်မရှိ။ ဘေးကိုကြောက်၍ ထ္ထရာထိခိုက်ခြင်း
ဖြစ်သတည်း။

၂၃ သူကောင်းသူမြတ်မှန်းမသိ။သူယုတ်တို့ထိမိသောတရား။

သူကောင်းသူမြတ်မှန်းမသိ။လူချင်းပြွန်ကြ၍ထိခိုက်မိသော်လည်း အပြစ်
မရှိ။ ။ထိုမှတပါး။ဆိုခဲ့ပြီးသောလူတို့သည်၊ သိမြင်ထင်ရှားအောင်မိမိ
တို့ကိုယ်ကိုပြောဆိုလာရကောင်းလျှက်။ရှိုဂ်ကိလာသူအကြီးအမြတ်တို့ကို။
ခိုမ်ိ့သူတို့ထိခိုက်မိလည်း အပြစ်မရှိ။ အဘယ်ကြောင့် နည်းဟူမူကား။မထင်
မရှား၊ရှိုဂ်ကိလာချေသော့ကြောင့်တည်း။ ။အကြင်မိဖုရားသည်။ မိဖုရား
မှန်းမသိ။ယောက်ျားတပါးထံသို့ရောက်၍။ပြစ်မှားမိလည်းအပြစ်မရှိ။ စပါး
ရှိရာဝက်စားလာရာ။ဝက်ထိန်းဝက်ကာမပါ။ညည်ဆ,အခါလယ်ရှင်ထိုးသတ်
သေသော်လည်း။ သေပိုင်သော အတူကဲ့သို့တည်း။ အကြင် ဇကရာဇ သည်
မထင်မရှားဖြစ်၍ယာဂုရင်ပြစ်မှားပိုင်လေသကဲ့သို့တည်း။ ။ထိုကြောင့်မ
သိသမျှအပြစ်မပြုရာဟုမနူမည်သောရှင်ရသေ့ ဆိုတော်မူ၏။

၂၄ ကျွန်ကိုကျွန်မပြုပြိုဆိုပြီးမှကျွန်ဆိုပြန်သောတရား။

မင်းကြီးကျွန်စည်ဖြစ်ခေ။ ကြေးဝယ်ကျွန်ဖြစ်ခေ။ သူသိသူထင်။'ကျွန်မပြု
ပြီးဆို၍အရှေးခံပြီးမှအိမ်တဆောင်။ မိုးတပြောင်အခြားနေစားပြီးသည် သူ
ကိုဝကျွန်ဖြစ်ဘူးသည်မဆိုကောင်းပေ။ ဆိုချေသော်သခင်ရင်းဖြစ်ဘူး သူမင်း
ဗါ၏သင့်ခေ။ ဝကျွန်ဖြစ်ရကောင်းသည်ဆိုချေမူ။ ထိုသူ၏ကိုယ်တန်ရာကို
သခင်ပြစ်ဘူးသူကပေးခေ။

၂၅ ကျွန်ကိုလည်းကောင်း။မြီစားကိုလည်းကောင်း။ရဟန်းပြု၍
လွတ်သည်ကျွန်ကိုသားဘွဲ့ပြုသောတရား။

မင်းကြီး။ ကျွန်ကိုသားသွဲ့ပြု၍ပေးစားပြီးမှ ကျွန်ပြုရကောင်းသည်ဆို
ခြင်း။ ကျွန်ကိုရဟန်းပြု၍ကျွန်အရောကလွတ်ခေဆိုခြင်း။ တင်ဖြီရှိသည်ကိုမ
တောင်းပြီဆို၍မြီစားကိုရဟန်းပြုခြင်း။ ,ထိုသို့သုံးပါးအကြောင်းကိုသူသိသူ

der suffer the punishment for causing death; or if a hurt be suffered, or a limb broken, let the offender pay compensation according to his class for such injury or fracture, (and if death has been the consequence,) let him bear the funeral expenses. Though it is thus said, whether it be the elder or younger, if there be any sufficient cause of fear of danger from another quarter, there should be no punishment for running against the other, though death or fracture be the consequence; it is a concussion caused by endeavouring to get out of the way of an impending danger.

23rd. The law when a degraded person comes against an exalted one, not knowing him to be such.

Besides this, if in a crowd one runs against a person, not knowing him to be a great or respectable man, there is no fault. Besides this, if any of the persons mentioned above, who ought to go about in such a way that they cannot be mistaken, walk out disguised, and an inferior person shall come in contact with him, there is no fault. Why is this?—because he comes furtively, without any thing to mark his rank. If a queen who is not known to be a queen, shall go to a man, and he shall have connection with her, there is no fault. On the same principle that the owner of a field has a right to kill a pig which comes into it at night, without a yoke, to eat the crop, or that the owner of a garden was held blameless for killing a certain king who entered it without having any marks about him by which he could be recognised as a king. For this reason, nothing that is done in ignorance shall be considered a crime; thus Menoo the recluse said.

24th. The law when a person has released his slave, and shall again claim him as such.

Oh king! after the master of an hereditary slave, or a slave bought in his own person, has taken the price of his redemption, and said before witnesses that he did not wish to keep the slave, and the slave shall have gone to live in a house of his own, by his own hearth; it is improper for the master to say "that man was once my slave;" if he does say so, let him be punished criminally. If he shall say "that man should be my slave," let him who once was the master, pay a sum equivalent to the value of the slave.

25th. The law when a slave or debtor is made a priest and released, or a slave adopted as a child.

Oh king! if after a slave has been adopted and given in marriage, the master who adopted him shall say "he ought to be my slave," or if after he has made a slave a priest and said "let him be free," or a creditor having said "I will not demand the debt due," shall make the debtor a priest, and there be witnesses; if the person to whom the

ထင်းသိကြောင်းစေပြီးမှပေးစားသောသူသေလျှင်။ကွာလျှင်။ ရဟန်းပြုသောသူ
လူဖြစ်ပြန်လျှင်။ ငါပေးစားသောသူသေပြီ။ ကွာပြီ။ ငါရဟန်းပြုသောသူလူ
ဖြစ်ပြန်ပြီတကားဟုဖောက်ပြန်၍။ ကျွန်ဖြစ်ရကောင်းသည်။ မြီဆပ်ကောင်း
သည်တောင်းဆိုချေသော်။ အမျိုးမြတ်သူဖြစ်ချေကပြည့်မှန်ထုတ်စေခြင်း
တောင်းဆိုသည်အတိုင်းလည်းမရသာ ကင်းလွတ်စေ။ အမျိုးယုတ်သောသူ
ဖောက်ပြန်လျှင်လည်းဖြတ်ရာ၏။ ခြေလက်ဖြတ်ရာ၏။ ကိုယ်လုံးချုံးပိန်နှာ
ကြင်အောင်မင်းဒါဏ်ပေးရာ၏။ထိုသို့ပေးခြင်းသည်ကား။ဓမ္မသတ်မဟုတ်။
ရာဇသတ်။ပါပသတ်သို့ရောက်သည်။ ဤအရာကိုဆင်ခြင်၍ကျင့်ရာ၏။

တနည်းကား။အမျိုးနိမ့်သောသူဖောက်ပြန်လျှင်။ခေါင်းပြဉ်းရိတ်ချာ၏။
ခေါင်းလေးထောင့်ကြားရာ၏။ ဆင်ချည်းမြင်းချည်းကျုံ့ထည့်ရာ၏။ ဤအ
ရာကိုအရှက်ခွဲခြင်းပြုမှ။ဓမ္မသတ်နှင့် ရာဇသတ် ညီမည်။ပြည်ရွာတိုင်းကား
ပြိမ်ဝပ်သာယာမည်ဟုမနှမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၂၆ ကျွန်အပြားတကျိပ်နှစ်ပါး။ပိနည်းတွက်လေးပါး။ ၎င်ကျွန်ရင်းတဆယ်ခြောက်
ပါး။အပွားရနှစ်ဆယ်ငါး။ကျွန်အပြားကိုးဆယ်တပါးခွဲခြားသောတရား။

ဒါသာနုဏ္ဍပိတါဒါနိ။ ပဏ္ဍိတာ၁သမာဂတေ။ မုခကုလံ အနော ပေယ္ယ။ က
တံဓမ္မံပိနိ,ဆ္ဆယ္ယော။ ။ဒါသာနုဏ္ဍပိတါဒါနိ။ကျွန်တို့၏စကားကိုညင်းနုံ့ခြင်း
ကိုလည်း။ ပဏ္ဍိတာ။ပညာရှိသောသူတို့သည်။ သမာဂတေ။ကောင်းစွာဆုံ
ဖြတ်ရာ၏။မုခကုလံ။အဆွေအမျိုးတို့၏မျက်နှာကို။အနောပယ။ မင့်မရှုမှု၍။
ကထံဓမ္မံ။ကျွန်တို့၏တရားစကားကို။ပိနိ,ဆ္ဆယ္ယော။ဆုံးဖြတ်ရာ၏။ ။ဆုံးဖြတ်
ရာသောကျွန်တဆယ်နှစ်ပါး။ပိနည်းတွက်လေးပါး။ ပေါင်းတဆယ်ခြောက်
ပါးတည်း။ ။တဆယ်ခြောက်ပါးဟူသည်ကား။ ။မင်းပေးကျွန်။ ၁။
ရွှေတ်ပြစ်လက်ပြစ်ကြောင့်ဖြစ်သောကျွန်။ ၂။ ခိုးဌက်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်
သောကျွန်။ ၃။ ပြည်ဟုက်စိုး၍သုံးဖန်းကျွန်။ ၄။ အဆွေအမျိုးကျွန်။
၅။ ကျွန်ဝမ်ကပေါက်သောကျွန်။ ၆။ သေဘေးလျှော်ဘေးကြောင့်ဖြစ်
သောကျွန်။ ၇။ ကျောင်းကံဘုရားပုထိုးသို့လှူသောကျွန်။ ၈။ အဖိုး
ကြေးငွေပေး၍ဝယ်သောကျွန်။ ၉။ ဘိုးဘွားမိဘ။အဆွေခင်ပွန်းဆရာ
သမားပေးသောကျွန်။ ၁၀။ မိဘဘိုးဘေးမှအစည်ဆင်းလာသောကျွန်။
၁၁။ ငွေငါးကျပ်။လေးကျပ်။တဝက်ဖိုးနှင့်ပေါင်သောကျွန်။ ၁၂။ ကျွန်
ပေါင်းတကျိပ်နှစ်ယောက်တည်း။ ။ပိနည်းတွက်လေးပါးဟူသည်ကား။
။ ။ခနုဂ္ဂိတ။ဥစ္စာဖြင့်ဝယ်သောကျွန်။ ၁။ ဃာသာဘိကာ။အိမ်ခြံ
ပေါက်သောကျွန်။ ၂။ ဃာရုမကာနိဃ။ခစ်မြေအရပ်ခွဲရသောကျွန်။ ၃။

slave was given in marriage shall die or the couple shall separate, or the person made a priest shall return to a secular life; and the master shall say "the person to whom I gave my slave in marriage is dead, or they have separated, or the person I made a priest has quitted the priesthood," and, breaking his promise, shall demand that the emancipated slave should return to slavery, or pay the debt, if he be a man of a good class or family, let him be banished from the country, and let him not receive what he demanded. If he be a man of low class or family, he may be beheaded, or his hands or feet cut off, or he may be punished criminally till his body is sorely bruised, or becomes thin and wasted. This is not a law of the Damathat, but comes under the head of Yazathat, or Papathat; so the subject is one for consideration.

In another case; if a degraded person shall break his promise, his head may be entirely shaved, or it may be shaved in four patches, or he may be set to clean elephant sheds or horse stables; in these cases by deciding so as to shame the offender, the law and the king's order, Damathat and Yazathat, will be in accordance, and the country prosperous and happy. Thus Menoo the sage recluse said.

26*th*. *The twelve kinds of slaves.*

Here follows a line of Pali, which is translated thus:—In all disputes regarding slaves, wise men should decide with the greatest care; they should not have regard to the power or the family of the party, but decide the case of slaves impartially. There are twelve descriptions of slaves, whose cases may be decided on, and in the sacred books, (Weenee,) there are four, in all sixteen, which are these; 1st, a slave given by the king; 2nd, a slave who has become so from being unable to pay compensation for abusive language or assault; 3rd, a slave become so for theft; 4th, a slave taken when a country is destroyed; 5th, the slave of a relation; 6th, a slave born of a female slave; 7th, a slave become so in default of payment of compensation for homicide or other cause; 8th, a slave offered up to a convent or pagoda; 9th, a purchased slave; 10th, a slave given by grand-parents, parents, or friends; 11th, a slave hereditary in the family; 12th, a slave pledged for four or five tickals of silver, or for half his price; these are the twelve kinds of slaves. As regards the four named in the sacred books, they are these; 1st, a slave bought; 2nd, a slave born in slavery, (in the house;) 3rd, a slave taken in

သာမအာသဝတပ္ပ ဥပတာ။ ကျေးဇူး ခံရှင်၍ အလိုလိုရှည်းကပ် နေလာသော သူ။ ၄။ ဤလေးပါးတည်း။

။မင်းပေးကျွန်သုံးပါးဟူသည်ကား။ သားစည်မြေးဆက်ကျွန်ဖြစ်စေ ပေးခြင်း။ လက်ဖွဲ့တော်မူ၍ပေးခြင်း။ အမှတ်မဲ့ဤသူကိုကျွန်ပြု၍စေလေပေးခြင်း။ ဤသုံးပါးတည်း။

ရှုတ်ပြစ်ကြောင့်ဖြစ်သောကျွန်။ နှစ်ပါးတည်း။ နှစ်ပါးဟူသည်ကား။ အလွန်ခံသူထံ။ မလျော်ရှိင်၍။ ကျွန်ခံရခြင်းတပါး။ အလွန်ခံရသူကိုလျော်ရန် သူတထူးထံ။ ကျွန်ခံရခြင်းတပါး။ ဤသို့နှစ်ပါးတည်း။

။လက်ပြစ်ကြောင့်ဖြစ်သောကျွန်။ နှစ်ပါးတည်း။ နှစ်ပါးဟူသည်ကား။ သဉ္ဇာကိုခိုးရာ မလျော်ရှိင်၍ကျွန်ခံရခြင်းတပါး။ ခိုးသည်ဥစ္စာကိုလျော်ရန်သူတပါးထံကျွန်းခံရခြင်းတပါး။ ' ဤသို့နှစ်ပါးတည်း။

ပြည်ရှာဗျက်ဈာဖြစ်သောကျွန်သုံးပါးဟူသည်ကား။ သုံးရတပါး။ လက်ရတပါး။ ဖမ်ရတပါး။ ဤသို့သုံးပါးတည်း။

ဆွေမျိုးကျွန်နှစ်ပါးဟူသည်ကား။ အဘေးဆုံးခြင်းကျွန် ဖြစ်သည်တပါး။ အမျိုးတော်၍ အဘေးမဆုံးကျွန်ဖြစ်ခြင်းတပါး။ ဤသို့နှစ်ပါးတည်း။

ကျွန်မဝမ်ဌဖြစ်သောကျွန်လေးပါးဟူသည်ကား။ အစည်ကျွန်မတွင်မွေးသောကျွန်တပါး။ ကြေးဝယ်မတွင် မွေးသောကျွန်တပါး။ ကျွန်ပေါင်တွင်မွေးသောကျွန်တပါး။ အသွင်းခံကျွန်မတွင်မွေးသောကျွန်တပါး။

သေဘေးကြောင့်ဖြစ်သောကျွန်နှစ်ပါးဟူသည်ကား။ မိကျောင်းငန်းသစ်ကျား။ အဆိပ်ရှိသောသတ္တဝါတို့ကြောင့်သေမည်တွင်ကယ်၍ကျွန် ဖြစ်ခြင်းတပါး။ အရှင်စိုးမင်းမဟုတ်ဓားပြသတ်၍သေမည်တွင်ကယ် ၍ ကျွန်ဖြစ်ခြင်းတပါး။ ဤသို့နှစ်ပါးတည်း။

ကျောင်းကျွန်လေးပါးဟူသည်ကား။ အရှင်ဇေရာဇ်တို့သည်လှူရင်းတပါး။ ဌင်အစည်သားသို့ပ်းတို့နှင့်အလွတ်သူစုခြားသင့်၍ မွေးမြင်သည်ကျွန်တပါး။ အရှင်မလှူကျောင်းနေ ရှေ့ ဌေးပေး ၍ ဝယ်ကျွန်တပါး။ အရှင်ဇေရာဇ်မလှူ ကျောင်းဒါယကာသဒ္ဓါ၍လှူသောကျွန်လည်းတပါး။ ဤသို့လေးပါးတည်း။

ဘုရားစေတိပုထိုး။ သိမ်။ ရေကန်။ ရေတွင်းနှင့်ဆိုင်ရာ။ ကျွန်လေးပါးဟူသည်ကား။ အရှင်ဇေ ရာဇ်ရေစက်သွန်ချ ၍ လှူသောမိမ္ဘ။ ယောက်ျားကျွန်တပါး။ ဌင်အစည်သားသို့ပ်းတို့နှင့်အလွတ် သူ စုခြားသင့်၍ ဖြစ်ခြင်းကျွန်တပါး။ အရှင်မလှူဌင်ဆို ခဲ့ ပြီးသည်အထိန်းအသိမ်းအစောင့်တို့ဝယ်ကျွန်တပါး။ အရှင်ဇေရာဇ်မဟုတ်။ ဆို ခဲ့ ပြီးသောအလှူဒါယကာတို့ဝယ်၍လှူ ကျွန်တပါး။ ဤသို့လေးပါးတည်း။

battle; 4th, a slave who comes of his own accord to serve; these are the four.

The three kinds of slaves given by the king are these; one, given to be a slave hereditary in the family; one, made a present at some particular ceremony; one, given casually, saying, "make use of this slave."

Of slaves who become so on account of abusive language, there are these two; one who, not being able to pay the compensation to the offended party, becomes a slave to him; one who, not being able to pay the compensation to the offended party, becomes a slave to another, to enable him to do so.

Of slaves who become so on account of some criminal action, there are these two; one who having stolen the property of another, cannot make restitution, and becomes his slave; one who becomes a slave to another party to enable him to do so.

The three kinds of slaves who become so on the destruction of a country are these; thong-ya, let-ya, and pan-ya.

Of slaves who are relatives, there are these; one where the master and slave are descended from a common great grand father; one when they are relations but not descended from the same great-grandfather.

The four kinds of slaves born of a slave mother, are—one who is born of an hereditary slave woman; one born of a slave purchased; one born of a woman being in pledge for a time, (for a debt;) one born of a slave woman who is handed over with her consent in part payment of a debt.

The two kinds of slaves who become so on being saved from impending destruction, are these; one, when a person is about to be killed by an alligator, a venomous snake, a tiger, or any poisonous animal, and being saved by another, becomes his slave; one, when a person is about to be killed by robbers, (not the king,) and is saved by another and becomes his slave.

The four kinds of slaves of a convent are these; one, a slave given by the king; one, the children born of the descendants of such a slave and other people; one, a slave bought by the money of the inhabitants of the convent; one, a slave not given by the monarch, but from religious motives, by the founder of the convent.

The four kinds of slaves connected with images of Gaudama, solid pagodas, pagodas with an arched niche for an image, spots of ground devoted to religious purposes called thien, tanks, and wells, are these; slavés, male and female, devoted to them by the monarch; slaves, the children of the descendants of such slaves when married to free people; slaves, not given by the king, but bought by the people in charge of the above religious edifices; slaves, not given by the king, but bought by the founder or builder of the above religious edifices.

ဘုရားကျောင်းနှင့်ဆိုင်သည်ကိုအလွတ်သူတို့ဝယ်၍ကျွန်ပြုခြင်း။ခြောက်ပါးဟူသည်ကား။ပေါင်သေတပါး။ ၎င်တွင်ပေါင်ရှင်တပါး။ ပေါင်သွင်းတပါး။ မြိုကြောင့်ဖြစ်သောကျွန်တပါး။ ကျွန်မရည်ပါ၍မလျော်ရတတ်ခြင်းကြောင့်ကျွန်ဖြစ်ခြင်းတပါး။ ဘုရားအသင်္ဃ။ကျောင်းအသင်္ဃတို့မလျော်ရတတ်၍အလွန်ခံသူတွင်ကျွန်ဖြစ်ခြင်းတပါး။ ၏သို့ခြောက်ပါးတည်း။

အစုအင်နှုံးအမျိုးရှိသူကိုပိုင်ဆိုးပေး၍ ဝယ်ခြင်းကျွန်ခုနှစ်ပါးဟူသည်ကား။ဝယ်ရင်းကျွန်တပါး။ ၎င်ကျွန်တွင်မွေးသည်သပေါက်တပါး။ ၎င်တွင်မွေးသတက်တပါး။ ၎င်တွင်မွေးသတီတပါး။ ၎င်တွင်ရွေးသတွတ်တပါး။ ၎င်တွင်မွေးသတော့တပါး။ ၎င်တွင်မွေးသမ္ပော့တပါး။ ၏သို့ခုနှစ်ပါးတည်း။

အဖိုးအဖွားမိဘ ပေါက်ဖော် အဆွေခင်ပွန်းပေးသော ကျွန် ခုနှစ် ပါးဟူသည်ကား။ အစည်ကျွန်မျိုးကိုပေးခြင်းတပါး။ အစုအင်နှုံးရှိကြေးဝယ်ကျွန်ကိုပေးခြင်းတပါး။ သုံးရကိုပေးခြင်းတပါး။ ဖမ်ရကိုပေးခြင်းတပါး။ လက်ရကိုပေးခြင်းတပါး။ မှီခိုနေသောသူကိုကျွန်ပြုစိမ့်မည်ပေးခြင်းတပါး။ ဓိဓိတို့သားသျှီးမြေးတို့ကိုကျွန်ပြုလေပေးခြင်းတပါး။ ၏သို့ခုနှစ်ပါးတည်း။

အစုအင်နှုံးမရှိဓိလ်ာဖလာကျွန်ခုနှစ်ပါးဟူသည်ကား။ ကျွန်စည်ယိုးတပါး။ ၎င်သားကျွန်သပေါက်တပါး။ ၎င်သားမြေလပ်တပါး။ ၎င်သားအောက်ကလပ်တပါး။ ၎င်သားကျွန်ဆက်တပါး။ ၎င်သားကျွန်ပင်တပါး။ ၎င်သားကျွန်စည်တပါး။ ၏သို့ခုနှစ်ပါးတည်း။

ကျွန်ပေါင်နှစ်ပါးဟူသည်ကား။ ပိုင်ဆိုးတဝက်နှင့်ဝယ်ကျွန်တပါး။ ပေါင်တဝက်မကြေဝယ်ကျွန်တပါး။ ၏သို့နှစ်ပါးတည်း။

ကျွန်ပိုင်နှစ်ပါး ဟူသည်ကား။ အစုအင်နှုံးရှိကိုတနှိုးဆိုးနှင့်ဝယ်ခြင်းတပါး။ ၎င်တနှိုးထက်အလွန်ပေး၍ဝယ်သောကျွန်တပါး။ ၏သို့နှစ်ပါးတည်း။

မြိုကြောင့်ဖြစ်သော ကျွန်လေးပါး ဟူသည်ကား။ မြိုရင်းနှင့်ဖြစ်သောကျွန်တပါး။ မြိုပွားကြောင့် ဖြစ်သောကျွန်တပါး။ မြိုရင်းပွားနှစ်ပါးကြောင့်ဖြစ်သောကျွန်တပါး။ မြိုကိုတိုင်ခံသော့ကြောင့် ဖြစ်သောကျွန်တပါး။ ၏သို့လေးပါးတည်း။

အိမ်မှုကြောင့်ဖြစ်သောကျွန်နှစ်ပါးဟူသည်ကား။ ကာမဂုဏ်ရှင်တွင်မလျော်ရတတ်၍ဖြစ်ခြင်းတပါး။ ကာမဂုဏ်ကြောင့်,လျော်ရန်သူတထူးမှာကျွန်ခံခြင်းတပါး။ ၏သို့နှစ်ပါးတည်း။

The six kinds of slaves connected with the images of Gaudama, pagodas, tanks, or convents, and bought by other free people or slaves, are these; slaves, not redeemable; slaves, redeemable; slaves put in as part payment; slaves, who become so on account of debt; a slave of any of the above descriptions, who, having criminal connection with a (free man's) slaves, and not being able to pay compensation, becomes his slave; those who become the slaves of free people for some abuse or criminal action.

The seven kinds of slaves bought of those who are free and of good family, servants of the king, are these; the slave himself originally bought; the son of the same, tha-bauk, his son tha-det, his son tha-tee, his son tha-twoot, his son tha-tau, his son tha-hmyau.

The seven kinds of slaves given by a grand-father, grand-mother, parents, relations, or friends, are these; an hereditary slave; a slave who is bought, belonging to some class of the king's servants; a thong-ya; a pan-ya; or a let-ya; a person who is living dependent on them; a person living in dependence on any of their children.

The seven kinds of slaves who have no family connection, and who do not belong to any of the classes of the servants of the king, but have come by hereditary descent, are these; an hereditary slave, his child called tha-bauk, his child called myay-lat, his child called ouk-ka-lat, his child called kyoon-tset, his child called kyoon-beng, his child called kyoon-tsee.

The two kinds of slaves who are as pledges are these; one who is bought for one half of his value; one bought for less than half the amount he is pledged for.

The two kinds of slaves who are the property of the master are these; one, a person who belongs to some class of the king's servants, bought at his full value; one who is bought for more than his full value.

The four kinds of slaves who become so for debt, are these; one who has become a slave for an original debt; one who has become a slave for the accumulation of interest; one who has become a slave on account of both; one who has become a slave from being security for a debt.

The two kinds of slaves who have become so on account of sexual intercourse, are these; one who becomes the slave of the object of his passions, having nothing wherewith to pay the compensation; one who becomes a slave to a third person to obtain the means of paying the compensation.

ၜင်ပြင်ကျွန်မျိုးများပြားဟန်ကိုပြပေအံ့။ ပုဏ္ဏားမျိုးကျွန်ကိုအမျိုးခြား တို့ဝယ်၍စေစားခြင်းတပါး။ ပုဏ္ဏားချင်းချင်းကျွန်တပါး။ ရဟန်းကို ရဟန်းမှတပါး သော အမျိုးတို့ဝယ်သောရဟန်ကျွန်တပါး။ ရဟန်းကိုရ ဟန်းချင်းချင်းဝယ်ခြင်းတပါး။ သတင်းသီလရှိသူကိုဝယ်၍စေစားခြင်း တပါး။ သုကျွန်မကိုယောက်ျားလွတ်က။ မယား ပြု၍ကိုယ်စားခံရခြင်း တပါး။ သုကျွန် ယောက်ျား ကို မိမ္ဘလွတ်က။ လင် ပြု၍ကိုယ်စား ခံရခြင်း တပါး။ အဖကျွန်ခံရာသားခံခြင်းတပါး။ သား ကျွန်ခံ ရာအဖ ခံခြင်းတ ပါး။ အစ်ကိုကျွန်ခံရာ ညီကျွန်ခံခြင်းတပါး။ ညီကျွန်ခံရာ အစ်ကိုခံခြင်း တပါး။ သုကျွန်ကိုဝန်ခံရာ။ မပေး မအပ် နှိုင် ခြင်း ကြောင့် ကျွန်ဖြစ်ခြင်းတ ပါး။ သုဉ ဗ္ဗာကိုစာရင်းနှင့်ဝန်ခံမိ၍ကျွန်ဖြစ်ခြင်းတပါး။

ဂုဏ်ကြောင့်ဖြစ်ခြင်းလေးပါးဟူသည်ကား။ ဆေးခမပေးနှိုင်၍ကျွန် ဖြစ်ခြင်းတပါး။ ရှေ့နေခကြောင့်ကျွန်ဖြစ်ခြင်းတပါး။ ထမင်းဝတ်မှတ် ကျေးမွေး၍ဖြစ်သောကျွန်တပါး။ ရွာသူကြီးကအိမ်ခင်းပေး ၍ ကျွန်ဖြစ် ခြင်းတပါး။

အထက်ဆိုခဲ့သည်ကျွန်မျိုးတဆယ်နှစ်ပါး။ ဒိဋ္ဌကတ်ကျွန်လေးပါး။ ပေါင်း တဆယ်ခြောက်ပါး အရင်းဖြစ်သည်။ ထိုတဆယ်ခြောက်ပါး တို့တွင် အစိတ်စိတ်တပြားပြားဖြစ်သောကျွန်မျိုးအဝင်ခုနှစ်ဆယ်ငါးပါး။ ရှစ်ဆယ် သုံးပါးရှိသည်။ထိုသို့ရှိသောကျွန်မျိုးတို့တွင်။အခြေအတက်နှစ်ဆသုံးဆစား ရာသောကျွန်။ မစားရာသောကျွန်။ အဝေးအနီးစေစားရာသောကျွန်မစေစား ရာသောကျွန်။ လွတ်ရာသောကျွန်မလွတ်ရာသောကျွန်။ ပရာ။ ပယိရာသော ကျွန်အပြားကိုခွဲခြားဆိုပေတုံအံ့။

မင်းပေးကျွန်သုံးပါးတွင်။ သားစည်မြေး ဆက်ကျွန်ဖြစ်စေပေးသောကျွန် ကို အဖိုးပေးခြင်း ဌါ မထိုက်မခံသင့်။ ပေးရင်းအရှင်ဇကရာဇ် လွတ်စေ ဟု ဆိုတိမ္ဘလွတ်စေ။နှားထွင်းရှောင်ထိုးပေါင်တင်ခေါင်းရိတ်ထိမ်းမြားနှာဖျား သောအခါအရှင် ဇကရာဇ်ပေးဖွဲ့သော ကျွန်မှာ အဖိုးမခံပိုင် သာချေ။ပေးဖွဲ့ ရင်းသခင် တသက်မြေ။ ထိုသခင်မရှိ လျှင် လက်ဖွဲ့တော်မူ စုအတိုင်း သာ။ လက်ဖွဲ့ကျွန်မည်ရသည်။ ချင်းတို့ကို ချင်းတို့မရွေးပိုင်။ခံသူလည်းမခံပိုင်။ ဘ ဗ္ဗတ်မဲ့ ၅ သူကိုကျွန်ပြု၍စေလေ။ပေးတော်မူသောကျွန်မှာဟော်ပါးသမျှစေစား ရ၏။ မဟော်ထွက်သွား၍ထင်ရှားမိဘအုမျိုး ထံရောက်လျှင် လွတ်စေ။တဗြီး

Besides these, there are other kinds of slaves which I will note;—a Bramin slave bought and employed by one of another caste; a Bramin, the slave of another Bramin; a Rahan slave bought by a person not a Rahan; a Rahan, the slave of another Rahan; a person who is living in the performance of the moral duties, who is bought and employed as a slave; a person who becomes a substitute for a female slave, who has been given by her master in marriage to a free man; a person who becomes a substitute for a slave man given in marriage to a free woman; a son who becomes a slave as a substitute for his father; a father who becomes a slave as a substitute for his son; a younger brother for the elder; an elder brother for the younger; a person who, having become security for the slave of another and not being able to produce him, becomes a slave in his place; a person who becomes a slave in consequence of having stood security for a debt.

The four kinds of slaves who become so on account of benefits conferred, are these; one who becomes a slave on account of being unable to pay the physician (who attended him;) one who becomes a slave for the pay of his advocate; one who becomes a slave on account of having been supported (by the master) in a time of scarcity; one who becomes a slave in consequence of the thoogyee of a village, having given him a place to build his house and live on.

The twelve kinds of slaves mentioned above, and the four of the Bidagat, (Vedas,) in all sixteen, comprise all the classes into which slaves were originally divided; from these there are subdivisions to the number of seventy-five, making a total of ninety-one. And amongst these slaves, those from whom the amount of their redemption may be two or three times taken, and those from whom it may not; those who may not be sent to, or employed at a distance, great or small; those who may; those who may be released, and those who may not; all these I will now lay down separately:—

Amongst the three kinds of slaves given by the king, when a person is given as an hereditary slave, whose children and grand-children will be born slaves, it is not proper to offer to redeem him or to take the price of his redemption. When the king, who originally gave him, shall order his release, then let him be released. As regards slaves given by the king at the time of boring the ears, binding up the hair, putting on the goung-boung, shaving the head, betrothment, or sickness, their price shall not be taken; let them continue slaves during the life of the king who presented them; and at his death, they shall only be called "the royal gift;" they have no right to pay their price and redeem themselves, nor has the person to whom they were given a right to receive it. As regards a slave casually given by the king, to be made use of temporarily, he may be employed as long as he pleases to remain; but if he is dissatisfied and goes away, and publicly returns to his parents, let him be free. If

ကလည်းအဖိုးပေးလိုသည်။တဖြိုးကလည်းခံမည်ရှိလျှင်ဆင်ခြင်၍ခံစေ။ဆင်ခြင်၍ခံစေဟူသည်ကား။ တနိုဘိုးမရောက်ထက်ဝက်ဖြစ်စေ လျော့ညှိ၍ခံသမျှသည်ဆင်ခြင်ဟူ၏။ တံသည်အတိုင်းမခံရာ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ ကျွန်ကိုပြည် ရှင်မင်အမျက်ကြောင့်တကြောင်းယူမည် သူကိုသင်္ခါ ၏ တကြောင်းမှတ်မဲ့ပေးတော်မူခြင်းဖြစ်သည်။ပေါင်သေ။ပေါင်ရှင်ပေါင်သွင်သို့ ဝင်သည်ကျွန်မဟုတ်ချေ။မစေစားတန်ခေါင်းဆေးဖြိုဟ်ထွဲထိမ်းမြား မဂ်လာ ရေသွန်မခားထမ်။ အဆောင်အရှက်အကိုင်မထည့်ရာ။သူသေကုတ်ဟိထမင်း ချက်မစေရာ။စေချေသော်စေသူဝန်မလွတ်မင်းဒါ၏သင့်စေ။ ။ထိုမှတပါး။ နီးဝေးကြည်ရေပင်ခိုမ့်ပင်မြင့်စေရာ၏။ အပြစ်မရှိစစ်မြေ ၌ သခင်ပြုသူနှင့် အတူလိုက် ၍ နောက်ပါ ခေါ်သော်လည်းအပြစ်မရှိ။ အရှင်မလိုက်ဘဲ ချင့်ကို အရှင် ကိုယ်စား လိုက်စေ သော်လည်း အပြစ် မရှိ။ ကိုယ်စား မဟုတ် ကိုယ် ခစားလိုက်လျှင် ရသော ဘဏ္ဍာကို ဆယ် စုတစုပေး ၍ လွတ်စေ။ ကုန်စယ် ရောင်းဝယ် ၍ အလျှောက်ဥစ္စာရလျှင် သခင်ကိုဆယ် စုတစုပေး၍ကျွန်အရှေ ကလွတ်စေ။

သားစည်မြေးဆက်ပေးသောကျွန်မှာအမှုမျိုးကိုစေပိုင်စေ။ သန္ဓကအဝင် ဟူ၏။

လက်ဖွဲ့ကျွန်မှာအမှုမျိုးတွင်မသင့်သမျှမစေပိုင်ချေ။ ထိုလက်ဖွဲ့ခံသူတွင် သာစစ်ခေါင်းမည် ဝေး သွားရာရပ် ရွာတွင် နေ ရာ လက်ဖွဲ့ကျွန် ဟု သောအ ရာနှင့်သာစေပိုင်သည်။ထိုတွင်ပစ္စည်းဥစ္စာရောင်းဝယ်ရလည်းမယူသာချေ။ သေသော်မူကား။ အရှင်မှာတိုင်ကြား၍အမွေခံသူမရှိလျှင် သိမ်းယူပိုင်စေ။ လက်ဖွဲ့ကျွန်ကိုအဖိုးခံချေသော်။ ခံသူဆယ်တက်။ ပေးသူလည်းဝန်မလွတ် အရှင်သို့ရောက်ကြစေ။ ၅၂ကားမင်းပေးကျွန်သုံးပါးပြီး၏။

နှုတ်ပြစ်ကြောင့်ဖြစ်သောကျွန်နှစ်ပါးဟူသည်ကား။ ချင့်သည်ကျူးလွန် စွာစုန်းသူမြို့ဘူသတ် ကျောက်ကမ်ပါး ကခ္ပသည်။ နှုတ်လွန်ကြီးနှုတ်လွန် ငယ်တစုံတစ်ယောက်သူ တထူးသို့ အကျူး အလွန်ဆို ရာမလျော်ရှိင် ၅ အဆိုခံရသူ တွင်ကျွန်ခံလေ၏။ထိုကျွန်တသက်စေရာ၏။ သားမြေးကြေးကျွန်သ ပေါက်မ ကောက်ရာ။ထိုကျွန်ခံသူသေလျှင်လွတ်စေ။ ထိုကျွန်ခံသူမသေ အရှင် ဖြိုသူအ လွန်။ခံသူသေလျှင်ကျွန်ခံသူထင်ရှားရှိသည်ဟု။မယားလင်သားသို့မိ ဆက်ခံ မစေရာလွတ်စေ။ မင်းလဲစိုးပေါက်ရှိ။ ထီးကျိုးစည်ပေါက်ရှိလျှင်လည်းကျွန် အရာကလွတ်စေ။ ငင်ကျွန်တို့မှာခေါင်းဆေးဖြိုဟ်ထွဲရေသွန်းကုတ်ဟိထမင်း

one party wishes to pay the value of the slave, and the other is about to receive it; let the case be considered, and let him receive, not the full price, but the half, or such other reduced price as is proper; full price shall not be taken. Why is this?—because it is merely a casual gift given by the king, during either a fit of anger against the slave or affection towards the receiver. He is not a slave who comes under the head of irredeemable, redeemable, or temporarily pledged; he shall not be employed in washing the head, or in ceremonies for the propitiation of the stars; in pouring the water, or holding the sword, (at the time of washing the head, or propitiating the stars;) nor in the ceremonies attending betrothment, shall he be employed to carry any of the utensils; he shall not be employed in cooking rice for the dead; if he be so employed the person employing him shall be liable to criminal punishment. With the exception of these, he may be employed by land or water, at home or at a distance, without any fault; and if his master call him to the field of battle and take him with him, there shall be no fault; or if the master does not go but sends him as a substitute, there is no fault; if he goes as a follower, not as substitute, let one-tenth of the property taken be given to him, and let him be free. If he acquires property on a trading expedition on his own account, let him give one-tenth to his master, and be released from slavery.

A slave who has been given, and whose descendants are to continue in slavery, may be employed in any service; he is included under the head of irredeemable slaves.

A slave given at any of the above mentioned ceremonies, shall not be employed in any degrading service; he shall only be employed with the person to whom he was given, in military expeditions to a distance, or in the district he lives in; a slave so presented shall only be employed in this way; the master shall have no right to take goods acquired by him in trade. At his death, if he has no heirs, let the master take possession of his property, after having made a report to the king. If the master takes ransom for a slave so given, he shall forfeit ten times the amount, and the person who gave it shall not be held free of fault; let them be brought before the king. This is what is said of the three kinds of slaves given by the king.

The two kinds of slaves who have become so for abusive language are these; when a person has accused another of being a witch, or a murderer, of having pushed another over a precipice, let the abuse have been much or little, if he cannot pay the compensation, he shall become a slave to the person accused or abused. Such a slave may be caused to work for life, but his descendants shall not be slaves; at his death they shall be released. If the master shall die before the slave, the wife, husband, or children shall not cause him to serve them; let him be free. In case of an usurper seizing the throne, he shall be free. He shall not be employed to pour water on the head

အချက်အရှက်။ထိန်းစဖျားအဆောင် အရောင်အရှက်အထန်း မထင်ပ်ပိုင်ချေ။ တစုံတခုထည့်ချေလျှင် ကျွန်အရာကလွတ်စေ။ မဟော်ထွက်သွား ပြေးသော် ကျွန်ခံ၍မင်းမလဲ။ထီးမကျိုး။စည် မပေါက်ဖြစ်က။ နှုတ်လွန်ကြောင့်သူတပါး ထံလည်းလျှော်ရသည်။ကျွန်မှာထီးကျိုး စည်ပေါက်ရှိပါပြီ။ လွတ်ရကောင်း သည်မဆိုသာ။ ကျွန်ပိုင်အဝင်ဖြစ်ချေသည်စေပိုင်စေ။ ကိုယ်ဘိုးပေးမှလွတ် စေ။သားမြေးမွေးလည်းကြေးသပေါက်ကောက်စေ။ကိုယ်ဆိုးတဝက်နှင့်နေ သူမှာ။ကျွန်ပေါင်အဝင်ဖြစ်သည်။သားသွီးကိုကျွန်မပြုသာချေ။ထမင်းဆိုးတ နှစ်တကျပ်။ ဆယ်နှစ်တိုင်အောင်စား၍လွတ်စေ။ အမှတ်တမဲ့သားစည်မြေး ဆက်ကျွန်ပါကိုခံမှီသော်လည်း။ ပေါင်ရင်းသူသေသော်။ရွေးသော်လွတ်စေ။ အရှည်စေရသည်အရွေးမခံမဆိုသာ။

လက်ပြစ်ကြောင့်ဖြစ်သောကျွန်နှစ်ပါးလည်း။ နှုတ်ပြစ်ကဲ့သို့တည်ဟုမနု မည်သောရှင်ရေယော့ဆိုတော်မှ၏။

သုဥ္ဇာဘဏ္ဍာကိုခိုး ၏ ကျွန်ဖြစ်ခြင်းနှစ်ပါး လည်း နှုတ်လွန်ကျွန်ကဲ့သို့ တည်း။

မင်းကြီး။ ပြည်ရှာဗျက်သောကျွန်ကား။ သုံးပါးတည်း။ သုံးပါးဟူသော် ကား။သုံးရ။ဘမ်ရ။လက်ရ။သုံးပါးကိုဆိုသတည်း။

သုံးရဟူသောကျွန်ကားပုံကန်သောင်းကြမ်သောအရပ်။ မြို့ရွာပြည်ကအ လျှောက်ဝင်လာသည်သူကိုသုံး ရဟူသတည်း။ ၅၂ သုံးရကိုဗျော်ပါးသမ္ဘခေ စား၍။မဟော်ထွက်သွား ၏နေရင်းသို့ဖြစ်စေ။ ခုထားရာအချင်းချင်းထံဝင် ရောက်သွားနေထိုင်လျှင် ကျွန်အရောကကင်းလွတ်စေ။ ထွေသော်လည်းမယူ ပိုင်ချေ။ အဆွေအမျိုးအဖိုးအဖွား တို့ကအဖိုးပေးလိုပါသည်ဆိုလျှင်ပေးသ မျှခံစေ။ ရကောင်းသည်မတောင်းသာ။ ချင့်အိမ်တွင်ရှိခိုက်။ဆွေမျိုးညာတိ တို့ကပေးရွေးလျှင်မူကား။ တနှိုးခံ၍လွတ်စေ။ အရွေးမခံမနေသာချေ။အ ရွေးမခံနေ ၏ ထိုကျွန်ပြေးသွား ရာ။ ဆွေညာတိ အဖိုးပေးသူထံ ရောက်လျှင် ကျွန်ဖြစ်သည်မဆိုသာချေ။ အဖိုးပေးကောင်းသဉ်လည်းမတောင်းဘဘချေ။ လွတ်စေ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ သုံးရတို့ကိုရောင်း၍ဝယ်ရာသက် ရှိသုံးရမှနှိုသမ္ဘ ကိုအဖိုးပေးဝယ်စည်တွင် ဖြစ်သော်လည်း အရှင်ပေါ်လျှင်မ

at the time of propitiating the stars, nor to cook or carry rice for the dead, nor to carry or move any of the utensils of the ceremony of betrothment; if he be employed in any of these ways, he shall be freed from slavery. If, not finding his situation to his liking, he shall run away, he may be reclaimed, if an usurper has not seized the throne; his running away shall not free him.

If a person shall become a slave to a third person to procure money to enable him to pay the damages in a case of abusive language, he shall not be released on a plea of an usurper having seized the throne, he comes under the head of slaves who are the absolute property of their owners; the master has a right to employ him; let him only be released on paying the amount of his debt; if he has any descendants they may be taken as born slaves; a person who is in bondage for half the price of his body, comes under the head of a pledged slave; his children shall not be used as slaves; one tickal may be charged yearly for their food till ten years of age, when they must be released. If, without thought or protest, his children or grandchildren have allowed themselves to be employed as slaves, when the person originally pledged shall die or be redeemed, they shall be released; the master shall have no right to say he will not receive the amount of his redemption, on the plea of the length of time he has served.

The law for those two kinds of slaves who have become so for offences of the hand,* is the same as that for those who have become slaves for offences of the tongue.†

The two kinds of slaves who have become so for theft, come under the same law as those who have become so for abusive language.

Oh king! there are three kinds of slaves taken when a country is ravaged; they are these; Thong-ya, Let-ya, and Pan-ya.

A Thong-ya is a person who voluntarily comes from a district in rebellion; he may be employed as long as he finds his situation agreeable; but if he is not happy in his situation, and returns to his former place of residence, or to where his friends, who have also come in, are living together in a place given to them, let him be released from slavery; even if he is dicovered there, he shall not be reclaimed. If his relations or parents wish to pay his price, let whatever they choose to give be taken, nothing shall be demanded of them. If they wish to redeem him during the time that he is in the master's house, let his proper price be taken, and let him be released: the master shall not refuse to allow his redemption; if he does so, and the slave runs off to his relations who offered the price, he shall have no right to claim him as his slave, nor to demand his price; let him be free. Why is this?—because, if when selling a man or animal classed as a Thong-ya, the original owner shall make his appearance, even whilst the price is being paid down, the sale is annulled. If

* Assault, theft, &c † Abuse, false accusation, &c.

ရောင်းပိုင်။ ဝယ်သူလည်းမဝယ်ပိုင်။ ရှိမ်တွက်ပေးပြီးမှ ငါးရောတွင်းတခေါ်ကွာသောအရပ် ကြိုးပြတ်လွတ်ရောက်မှ။ အရှင်ပေါ်သည်ဟုမခွဲသာ။ဝယ်သူ၏တာသာဖြစ်စေ။ ထိုဝယ်သူမှာသာအရှင်သူဟောင်းမိဘပေါက်ဖော်တို့ကပေးရွေးစေ။ဤကားသုံးရမ့်နှုန်းသိလျှက်ရောင်းဝယ်ကြသောစကားတည်း။

ဖမ်ရဟူသည်ကား။ စစ်မြေအရပ်မှာတောအုံတောင်ကမ်နေရာဌင်။ ပြေးရာဌင်။ဖမ်၍ရသည်ကိုဖမ်ရဟူသတည်း။ဤကျွန်တို့မှာလည်းသုံးရနည်းတူဖြစ်စေ။

ထိုသုံးရဖမ်ရလူတို့ကို အစည်မကွာ အဆက်ဆက်ကျွန်ခံ၍ရှိကလည်းရှေးသုံးရဖမ်ရဖြစ်သည်ဟု မဆိုသာ။ ကျွန်စည်သန္ဓကသို့ဝင်စေ။ အဘယ်ကြောင့် နည်းဟူမူကား။ အရှင်မိုးမင်းကစုထားချရာ။ ချင်းတို့ ဌာနသို့မပြန်ခြင်း။တို့ဘိုးဘွားမိဘချင့်တို့ကိုဖြူအောင်မပြုချေသော့ကြောင့်တည်း။

လက်ရဟူသည်ကား။စစ်မြေအရပ်တဖက်တလမ်တိုက်ရောတွင်။ ခေါ်ဦးလှံဦး၌လည်းကောင်း။ သူတပါးသတ်၍ပြစ်မည်ပြုရာလု ၍ ရသောသူတို့ကိုလက်ရဟူသတည်း။ ထိုသူတို့မှာအသက်ဖိုးပေးမှလွတ်စေ။ ဆွေမျိုးညာတိတောင်။ အရှင်ကစုထားရာပြေး သွားရောက်နေသော် လည်း အသက်ဖိုးမလွတ်သာ။ ချင့်ကိုစေ၍သားစည်မြေးဘွားစည်ဆက်ရှိလျှင်လည်းကျွန်စည်ဝင်စေ။ ထိုကျွန်စည်ဝင်ရာ ၌ စုဝနှုန်းရင်းရှိသော်။ ချင့်တို့မိဘရရင်းသူသေ၍ပေါက်ဖွားသူရှိလျှင်ရွေးပါလိုသည်ဆိုက။တံဘိုးတွင်နှစ်ခြေကိုရွေးစေ။

သုံး ရဖမ်ရတို့၌ သားမြေး မြစ် စည်ဆက်ရှိ မှန်က။ လက်ရနှင့် နည်းတူဖြစ်စေ။

ဤသို့ဆိုသောသုံးရပ်တို့မှာချင့်တို့ကိုယ်ရင်းရှိစည် ရှေထိုးရှေနှုန်း ဆက်စံသော်။ထိုးကျိုးစည်ပေါက်။ မင်းလဲခိုးပေါက်ရှိသော်ကျွန်အရောကကင်းလွတ်စေ။ချင့်တို့ကိုယ်မရှိ။ သားမြေး မြစ်အဆက်ရှည်မှ ဖြစ်လျှင် မလွတ်သာ။ အခြေအတက်ပေးမှလွတ်စေ။

အဆွေအမျိုးချင်းချင်းကျွန်ဖြစ်သည်နှစ်ပါးတည်း။ နှစ်ပါးဟူသည်ကား။ ဘေးဆုံးဖြစ်သောကျွန်မှာကိုယ် ကို အ လယ် ထား၍ အ ဖ အဖိုး အဖေး။ အ ထက်သုံးဆက်။သားမြေးမြစ်။အောက်သုံးဆက်။ ကိုယ်နှင့်သော်ခုနှစ်ဆက် ဤလူမျိုးချင်းချင်းတွင်။မကုံ၍ကျွန်ခံနေရလျှင်မယားမျိုးကအ ရှယ်။လင်မျိုးကအ ရှယ်နှစ်ရပ်ရှိသည်။ ထိုသူတို့ရှိစည်။ကိုယ်နေရင်းအဖိုးကိုပေးလျှင်ယူစေ။နေရင်းသူမရှိ။သခင်လင်မယားနှစ်ပါးလည်းမရှိ။နေရင်းသူသားမြေးတို့

the price has been paid, and they be transferred to the buyer, and removed to a place about a mile distant, should the owner come up, he shall have no claim on the seller; the affair rests with the buyer, and let the former owner, parents or relations, settle the price of redemption with him; this is when the parties know that the person or thing sold was a Thong-ya.

A Pan-ya is one taken in an invaded district, either hiding in the recesses of the hills, or in the jungle, or in the act of running away. These slaves shall be treated in the same way as Thong-ya slaves.

If these Thong-ya and Pan-ya slaves have been employed for generations as slaves, they shall not plead that they were originally Thong-ya or Pan-ya; let them come under the head of hereditary irredeemable slaves. Why is this?—because they did not go to the place appointed for their residence by the king, nor return to their own district, nor did their relatives take steps to redeem them.

A Let-ya is a person taken in the heat of an engagement, who was at the sword's point and saved, or who was saved from being put to death by another, and rescued from him. Such a person on paying the price of his life shall be released; even if he runs off to where the king has appointed a place for the residence together of his relations, he shall not be released from the obligation to pay the price of his life. And if he be employed (as a slave) till he has sons and grand-sons, let him come under the head of hereditary slaves. If he belonged originally to any of the classes of the kings' servants, and the person who originally took him be dead, and has left descendants, and a proposal be made to redeem him, let him be redeemed for double the sum he may be declared worth.

If Thong-ya and Pan-ya slaves have sons and grand-sons, let the law as regards them be the same as that laid down for Let-ya.

If, during the life-time of a Thong-ya, Pan-ya, or Let-ya originally taken, a new king shall come to the throne, or it shall be seized by an usurper, let them be released from slavery. If they have died, and only their sons, grand-sons, or descendants remain, they shall not be free, except on payment of their proper price and something in addition.

Among relations, there are two kinds of slaves; from one's self upward are the father, grand-father, and great-grand-father, three generations; and from one's self downwards are the son, grand-son, and great-grand-son, three generations, in all seven generations, including one's self. Among these relations who, through want, may become slaves to one another, are included relations on the side both of the husband and the wife. If, during the life of the original parties, the slave shall pay the original sum borrowed, let it be taken, but if the person who originally became a slave be dead, and the master and mistress be also both dead, and only their descendants survive, the price shall not be demanded; they shall not be consider-

သာ၌ ၍ အဖိုးကိုခံသော် မခံသာလွတ်ခေ။ ကြေးသပေါက်လည်းမကောက်သာလွတ်ခေ။ချင့်တို့ကိုယ်၌စည်အမှုကြီးငယ်ကိုစေစားပိုင်၏။ မစေစားပိုင်သော အရာ မရှိ။ အဘယ်ကြောင့် နည်းဟူမူကား။ အဖေးဆုံးဖြစ်ခြင်းကြောင့်တည်း။

အဖေးမဆုံးကျွန်မှာကိုယ်ကိုအလယ်ထား၍အဖအဖိုးအဖေး အဖိုအဖဲ အဖော်အဖွေ။ ၅ကားအထက်ခုနှစ်ဆက်တည်း။ အောက်ခုနှစ်ဆက်ဟူသော်ကား။သား။မြေး။မြစ်။ တီ။ မျှော့။ ကြွတ်။ ဆတ်။ ၅သည်လျှင်အောက်ခုနှစ်ဆက်တည်း။ ၅ခုနှစ်ဆက်တို့မှာပိုင်ဆိုးရောက်လျှင်ပိုင်ခေ။ကြေးသပေါက်ကောက်စားခေ။ ၅ပိုနည်းတော်ထွက် အမျိုး ဖြစ်သည်။ တိုးပွားမစားစေနှင့်။ရဟန်းတို့တွင်တောင်းပိုင်။ ဆေးကုပိုင်ကြောင်းကို မှာသည်။ ဓမ္မသတ်မှာမင်းလောင်းမင်းကောင်း တို့ထုံး အဖေး ဆုံးတွင်သာ ကင်းလွတ်ခေ မှာသည်။ ။တိုးပွား မစားစေနှင့်ဟူသည်လည်းခုနှစ်ဆက်အောက်အထက်နှစ်လိုတို့မှာ တန်ဆိုးသာကြေး သ ပေါက်ကောက်စားခေ။ အခြေ အတက်မစားသာ။ အဘယ်ကြောင့်နည်း ဟူမူကား။ဝိနည်းတော်က။အထက်အောက်ခုနှစ်ဆက်နှစ်လိုကိုအမျိုးရင်းဆိုချေသော့ကြောင့်တည်း။

ကျွန်မဝမ်ဌဖြစ်သောကျွန်လေးပါးတည်း။လေးပါးထူသည်ကား။အစည်သည်ကကျွန်မတွင်မွေးသောကျွန်။ အစုအင်နှုန်းမျိုးဆွေမရှိ။ ကြေးဝယ်အပိုင်ကျွန်မတွင်မွေးသောကျွန်။ဝင်အမျိုးရှိကျွန်ပေါင်မတွင်မွေးသောကျွန်။ဇိုအမျိုးရှိ။အသွင်းခံသောကျွန်မတွင်မွေးသောကျွန်။ ၅သို့လေးပါးပြားရာတွင်။သည်ကစုဝင်နှုန်းမရှိ။ကျွန်မတွင်အဖမထင်မွေးသောသားကိုရွေးခြင်းဌါမထိုက်။ အ ရှင်အဖိုးယူမှပေးရာသတည်း။ ။သို့ကားဆိုတုံ၏။အလွတ်သူယောက်ျားနှင့်သင့်နေသည်ကိုသခင်အလိုတူအသိအမြင်ဖြစ်၍မွေးသောသားယောက်ျား။ တယောက်မျှသာဖြစ်လျှင်တန်ဆိုးပြတ်၍။ အလွတ်သူအဖစုနှစ်စုအဖိုးကိုချ ၍။သခင်တစုစားခေ။ သို့မိမ္ဘတယောက်တည်းဖြစ်က။တန်ဆိုးပြတ်၍သခင်နှစ်စု။အဖတစုထား၍ရွေးခေ။သားယောက်ျား။သို့မိမ္ဘ။မမွေးလျှင်သို့ကိုမ

ed as slaves born of a purchased slave; let them be free. As long as the original slave is alive, he may be employed in any kind of work; there is no case in which the master has not the right to employ him. Why is this?—because they are children descended of the same great-grand-sather.

As regards slaves not descended of the same great grand-father, putting one's self in the middle, there are seven generations in the ascending scale, viz; the father, grand-father, great grand-father, great great grand-father, great great great grand-father, great great great great grand-father, and great great great great great grand-father; and seven in the descending scale, viz: the son, grand-son, great grand-son, great great grand-son, great great grand-son, great great great great grand-son, and great great great great great grand-son. If these seven have been bought for their full price, let the right to them be perfect, and let their descendants be taken as slaves born of a bought parent. These tables of relationship are taken from the sacred books (the Weenee-dau.) No advance beyond their proper value shall be allowed to be taken for them. Among Rahans they may ask for what they require, or administer medicines.* In the Damathat, according to the custom of good kings, and kings embryo Boodahs, it is laid down, that when they are descendants from a common great-grand-father only are they held free. As regards the saying that interest or increase shall not be demanded in the seven generations both ascending and descending, even when a child is taken as a born slave, (of a bought parent,) let the proper value only be taken; there shall be no addition made to it. Why is this?—because in the Weenee, seven generations in the ascending and seven in the descending, are called near relations.

There are four kinds of slaves born of a slave mother, they are these: children born of an hereditary, irredeemable slave; children born of a mother bought outright, who has no relations, and who does not belong to any class of the king's servants; children born of a mother who is a pledged slave and has relations; and children born of a slave mother who has relations, and was paid as part of the price for something bought. Of these four, children born of an hereditary irredeemable slave, whose fathers are not certain, are not entitled to be redeemed unless the master chooses; but though it is thus said, if she cohabit with a free man with the knowledge and consent of the master, and have only one male child, let his price be fixed, and let two-thirds belong to the father, and one-third to the master. If there be one female child, let her price be fixed, and let two-thirds belong to the master, and one to the father; let him redeem her at this rate. If both a male and female child are born, the female shall

* So in original. Rahans appear not to be wholely cut off from their worldly relations; in the Weenee, they are allowed to administer medicine, and proper requests for what they want, to these relations; this appears to be what is alluded to here, though the relation of the two subjects is not very clear.

ရွေးသာချေ။ သားယောက်ျားတနှိုးပြတ် ၅ ၊ သုံးစုနှစ်စုလွတ်စေ။ တစုကို ရွေးစေ။ ဤသို့ရွေးစေဟူရာ၌။ အခြေတွင်မဆိုတနှိုးနှင့်ခြေကိုဆိုသတည်း။ ဤကား အလွတ် သူယောက်ျား ကို သခင်အသိထိမ်းမြားသကဲ့သို့နေစေခြင်း ဖြစ်သော့ကြောင့်တည်း။ ထိုကျွန်မတွင် သားသမီးအများမွေးစေကာမူ။ ကျွန်မ ဓိမ္မသခင်မသိအုံးအိပ်ရာမ ရှည်ရဖြစ်က။ အဖအလွတ်သူပေးရွေး ရ၊ကောင်း သည်မဆိုသာ။ အဘယ်ကြောင့်နည်း ဟူ မူကား။ ကျွန်စည်တို့တွင်သန္ဓေရှိ လျှင်အသက်စောင့်စေ။သေလျှင်ကိုယ်ဘိုးပေးစေ။မသေတော်လလိုလျှင်သား သမီးကိုရွေးစေ။ ရှိသည်နှင့်အညီသန္ဓေပေးစည်မွေးဖွားစည်။ ထိုကျွန်မ၏အ သက်ကိုမစောင့်။ ဟင်းခါးရေလုံမပေးချေသော့ကြောင့်တည်း။ ချင့်သားသမီး မှန်တုံ၏။ အထိန်းအသိမ်းအမှတ်အသားမပြုချေသော့ကြောင့်မရွေးရရာသ တည်း။ သခင်မပေးစားသော်လည်းဟင်းခါးရေလုံပေးခြင်း။ စောင့်နေကျေး မွေးခြင်းဖြစ်လျှင်။ လင်မည်၅အခြေသင့်ရာကိုပေးရွေးစေ။ တနည်းထိုကျွန် မကိုအလွတ်သူဝင်ထွက် ၅ သန္ဓေရှိ မည်ကျွန်မကစွဲမည်။ မနေညင်းလျှင်အ များနည်း။ သုံးဆယ်လေး ဆယ်။ တပိသာ လျော်ရသည် လူမျိုးမဟုတ်ချေ။ ယောက်ျားအလွတ်သူမနေ လိုက။ ထင်းဘိုးမီးဘိုး ငွေသုံးကျပ် နှင့် သာအ လျော်ပြီးရချေသတည်း။

အစုအင်နှိုးအမျိုးရှိကို ပိုင်ဘိုးပေး ၅ ဝယ်သည်သူကိုမရွေးပြီ ဆိုလည်း အရင်းတိုင်းအရွေးခံစေ။ ရွေးတွင်ပိတ်ဆိုသည်ကိုကားဟု မဆိုသာချေ။ အ စည်သန္ဓကသားမြေးကိုမရွေးပြီ။ရွေးတွင်ပိတ်ဆိုကမရွေးသာ။

ဂင်သန္ဓကပင်ဖြစ်သော်လည်းရောင်းရင်းကရွေးပါမည် ဆိုသည်ကိုဝယ် သူကရွေးပါတော့ဆိုလျှင်ရွေးစေ။ ဤကားသန္ဓကကျွန်စည်။ ခုင်နှိုးမရှိဖြစ်မှ တည်း။အစုအင်နှိုးအမျိုးရှိကျွန်ပိုင်မတွင်သန္ဓေရှိ၅မွေးသောသားသမီးတို့ကို ချင့်မိဘလင်တို့ပေးရွေးလိုမူ။အမိမှာအရင်းတိုင်း။မွေးသမီးမှာနှစ်လရှိရာတနှ ဘိုးတွင်။ နှစ်ခြေပြတ် ၅ ပေးရွေးစေ။ ဂကျွန်ဖြစ်သည် လင်မထင်သန္ဓေမွေး ဖွားသည်မဆိုသာချေ။လင်မရှိ။လင်ရှိဖြစ်စေ။ရွေးလျှင်နည်းတူ။ခံစေရွေးစေ။

not be redeemable; let the price of the male be fixed, and striking off two-thirds of it, let him be redeemed for the remaining third. In thus laying down how they are to be redeemed, the proper original price is not meant, but twice that amount, and this is because the mother lived with a free man with the knowledge of the master, as if they had been regularly betrothed. If such a slave woman (irredeemable hereditary slave) shall bear many children, and the master do not know of her connection with the father, and they do not regularly cohabit, the free father shall have no right to claim the privilege of redeeming the children. Why is this?—because, if an irredeemable hereditary slave is got with child, let (its father) watch over her life, and if she die, let him pay the price of her body; if she does not die, let him redeem the children. But if he does not minister to her whilst with child, nor watch over her (at the birth,) or give her appropriate drink, (he shall not redeem them.) The reason is this; though the children be his (the father's,) because he did not take any care of, or interest in them, he is not allowed to redeem them. Though the master may not give the woman in marriage, if he (the father) takes care of her, and administers to her the above drink, let him be considered as her husband, and let him be allowed to redeem the children at a reasonable price. In another case, if a free man has had connection with such a slave, and she be got with child, if she sue him to become her husband, and he refuse to be so, she is not a person who has, like others, a right to compensation in thirty, or forty, or one hundred tickals. If the free man do not wish to take her to wife, the only compensation is three tickals of silver for her fire-wood.

A person who has relations, and belongs to any class of the king's servants, who has been bought outright, though it may have been engaged that he should not be redeemed, yet let him be redeemable at the price originally paid; it shall not be said that he is irredeemable. But if the descendant of an hereditary irredeemable slave is sold with a promise that he will not be redeemed, he becomes irredeemable; but if at the time of selling this irredeemable slave, (the owner) shall say he will at some future time redeem him, and the buyer shall agree to it, let him be redeemed. This is when the slave is irredeemable, and does not belong to any class of the king's servants.

If a female slave bought outright who has relations, and belongs to some class of the king's servants, shall have children, and the husband of the woman, or her parents, wish to redeem them, having decided what they are worth according to the original sum paid for the mother, and the age of the children, let double that amount be paid; the master shall not plead "she is my slave, and the man was not publicly known to be her husband." Whether she has a husband or not, if they wish to redeem them, the law is the same.

အစုအဝန်းရှိပေမယ့်ကျွန်သားသွီးဖြစ်စေ။ အစည်ကျွန်သားသွီးဖြစ်စေ။ မကုန်၍ တနိုဘိုးတဝက်နှင့် ပေါင်ရှင် ထားခဲ့။ သားစည်မြေးတွေး အမျှားရှိ သော်လည်းပေါင်ရင်းတဝက်ဖိုးကိုရွေးလျှင် မွေးသမျှသားတို့ဝယ်သူလက် ကလွတ်စေ။ထိုသို့ကားဆိုတုံ၏။ ကျွန်ပေါင်တို့တွင်မွေးသောသား သွီးတို့ကို တန်ခိုးတကျပ်တယောက်ကိုထမင်းဖိုးတွက်၍ပေးစေ။ ။ဆယ်နှစ်ကားလွန် ၍ငါးနှစ်ရောက်။တဆယ်ငါးနှစ်တိုင်လျှင်အလုံးစုံထမင်းဘိုးမပေးသာလွတ် စေ။ဆယ်နှစ်အလွန်တနှစ်။နှစ်နှစ်။သုံးနှစ်။လေးနှစ်ရှိလျှင်အကျပ် တဆယ်ရ ရန်တွင်တွက်၍ချပေးစေ။ အနှစ်နှစ်ဆယ်ပြည့်မှမဟူသာ။ ဤကားကျွေပေါင်း တခြီ။ကျွန်ပေါင်းတရှာဟူသတည်း။

အသွင်းခံသောကျွန်ဟူသည်ကား။ ၎င်းအမျိုးရှိကျွန်တို့ကို။ မကုန်၍မိဘ ဝင်တို့ဖြစ်စေ။ သူတထူးမြှင်ကိုယူ၍မြှိုရှင် မှာအရင်းကအပွားမတက်မှိကျွန် ပြု၍ စေပါသွင်းခြင်းအရင်းအပွားနှစ်စုမြှိုနှင့် ကျွန်ပြု၍ စေပါသွင်းခြင်းနှစ် ရပ်တွင်အပွားရောက်မှသွင်းသော်။ရင်းပွားပေးမှကျွန်အရာကလွတ်စေ။အ ပွားမရောက်မှိသွင်းလျှင်အရင်းကိုပေးစေ။အပွားလွတ်စေ။ထိုအသွင်းခံတွင် မွေးသောသားသွီးတို့ကိုကျွန်မဆိုသာချေ။ မြှိုမှနှင့်ရောက်ချေသည်လွတ်စေ။ သို့ကားဆိုတုံ၏။ထမင်းဘိုးမှာငါးနှစ်တွင်ရွေးစားရာ၏။ထိုထက်မစားသာ။ လနှစ်လွန်သမျှကိုလွတ်စေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ မြှိုမှအပွားကို စား နှုန်း တင်ချေသော့ကြောင့်လည်းကောင်း။ ကိုယ်ဘိုးမှအလွန်မြှိ ဖြစ် ချေ သော့ ကြောင့်လည်းကောင်း။ အနည်းမှာ ကိုယ် ဘိုး၏သုံးစုတစုဖြစ် သည်မြှိ နှင့်သွင်း၍။ကာလရှည်သော်ငွေရင်း တွင်သာပေးစေ။ သားသွီးမွေးမြင်သမျှ မှာထမင်းဘိုးမစားသာချေလွတ်စေ။

တနည်းအသွင်းကျွန်မှာ ကြေးငွေစပါးမည် မျှကို ယူမည်။ မည်မျှလနှစ် တိုင်အောင်အလုပ်ချ ၍ သွင်းပြေစေ။ ဆိုကြ ၍အသွင်း ခံခြင်းမှာ။ ထိုလနှစ် ရောက်လျှင်ပြေစေ။ လွန်၍စေချေလျှင် လွန်ခကိုထိုး စံအတိုင်းငွေရှင်ကပေး စေ။ နေ့လမရောက်မှီ ထွက်သွားလျှင် နေ့ လ မမှီရက် လကို တွက်၍ပေး စေ။ အသွင်း၏ စေစားရာ ၌ သားသွီး မွေးသော်ကြေး သပေါက်မဆိုရာလွတ်စေ။ ထမင်းဘိုးမှာအထက်ကဆို ခဲ့ပြီးသည် အတိုင်းနှစ်ကိုတွက်၍ စားစေ။ ဆယ် နှစ်ထက်လွန်လျှင် ချ ၍လွတ်စေ။ ထိုကျွန်တို့အရှင် စေ ရာသေလျှင်။ နှစ်လမ ဧ့ေမဆိုသာငွေ ဆုံးစေ။ မစေတန်မြစ်ကူးချောင်း ခြားပင်ခိုမ့ဲ့ပင်မြင့်အသွား အတက်စေ ချေသော့ကြောင့် ဘေးဥပါတ်ဖြစ်၍ လနှစ်လွန်ချေလျှင်။စေသူက် ပေးစေ။

If the children of a slave belonging to some class of the king's servants, or of an irredeemable slave, shall from want be pledged for half their price, even if they have had many descendants, all the children must be released on payment of the original half price for which such slave was pledged. Though this is said, for children born of a pledged slave, one tickal per annum for food shall be paid for all those under ten years of age; if they have reached their fifteenth year, nothing shall be paid; if they be above ten and under fifteen, let an equitable deduction be made from the ten tickals, and let the balance be paid; nothing is payable after twenty years of age. This is the origin of the saying, "from one pledged buffalo, a penful; from one pledged slave, a village."

With regard to a slave given in part payment, if the husband, or parents, or master of a person, having from want incurred a debt, shall give over that person to be employed as a slave, if he was given over after the interest had become due, he shall be released on paying both principal and interest; if he was given over before any interest was due, let the original sum be paid; there shall be no interest, and children born to them shall not be called slaves; they are simply connected with debt. Though this is said, the price of their food for five years shall be paid, but no more; they are free of all expense beyond this. Why is this?—because the slavery was incurred on account of the interest of a debt, and also, because the debt is more than the price of the body of the person incurring slavery. If the amount of debt be less than the price of the body of the person given over, viz: about one-third, and the person has been given over for a long time, let only the original sum borrowed be paid, and nothing shall be paid for the food of any of the children born whilst the parent was in this state of slavery; let them be free.

In the case of another manner in which a person is handed over to slavery, if one shall take money or grain to any amount, and shall hand over a person to work as a slave till a certain time when the amount is to be considered paid, on the arrival of the time, let it be considered paid; if the slave be employed after that time, let the creditor pay the usual hire for the time over. If the slave leaves his employer before the time is up, let him, having calculated the amount, pay for the time still due. If during the time a female slave is employed thus, she shall bear children, they shall not be called born slaves, they shall be free; as regards the price of their food, let the years be reckoned and paid for as has been laid down above; if the child be more than ten years of age, let the proper deduction be made. If such a slave shall die in slavery, there shall be no claim for the time unfulfilled; the money shall be lost. If the slave be employed in a way he ought not to be, in crossing a river, or on the other side of a river, in climbing trees, whether lofty or low, and any misfortune shall befall him, when his time is expired, let the person who employed him, pay.

သေဘေးကြောင့် ဖြစ်သောကျွန်နှစ်ပါးဟူရာ၌။မိကျောင်းငန်းသစ်ကျား။ အဆိပ်ရှိသောသတ္တဝါတို့ကြောင့်သေမည်တွင်ကယ်၍ဖြစ်သောကျွန်။ အရှင်စိုးမင်းမဟုတ်ခေါ်ပြသတ်၍သေမည်တွင်ကယ်၍ဖြစ်သောကျွန်။ ဤကျွန်နှစ်ရပ်မှာချင့်တို့ကိုယ်ကိုစေရာတွင်အဖိုးပေးသော်။ အသက်ဘိုးပေးမှလွတ်စေ။ ချင့်တို့တွင်မွေးသောသားသမီးတို့ကိုလည်းကျွန်မဟူသာလွတ်စေ၊ထမင်းတိုးတွင်သာကျွေးရသည်မှန်လျှင်ပေးစေ။

ကျောင်းကျွန်လေးပါးဟူရာ၌။ အရှင်မင်းဇကရာဇ်ရေစက်သွန်း၍လှူရာပါသည် မှာရှေး ခြင်း ဌါ မထိုက်။ အစည်ကျောင်းနှင့် မကွာ သန့်ကဖြစ်စေ။ ကျောင်းဟုက်စီးသည်ဟု။ အရှင်စိုးမင်းသို့ချည်းကပ်ခိုဒ္ဒိမထမ်သာ။သံသရာဝင်ကျွန်ဖြစ်ချေသည်။စည်ဆက်မှား ဩာထမ်၍မင်းမှာရှိသော်လည်း။သာသနာတော်ငါးထောင် တည်စေရည်မှတ်၍လှူချေသည်။အကပ်အဖိုမခံသာချေ။ ကျောင်း သို့သာရည် ညွှတ် သည်အတိုင်း ဆရာစည်ရှိရာလုပ် ကျွေးမွေးစေ။ ကျောင် ်ကျွန်သည်ကျောင်း မရှိဆရာစည်ပြတ်လျှင် ဘုရား ဓေ တိပုထိုးသမိမ် သို့သာအ ရံ့ဓောင့် ကျွန် ဖြစ်စေ။ ဘုရား ကသည် ကျောင်း သို့ မ ရောက် သာ။ ကျောင်းကဘုရားသို့ရောက်လျှင် ရောက်ပိုင်စေ။ ဝိနည်းတော်ရှိသည်အတိုင်းတည်စေ။ ။ဂင်ကျောင်းကျွန် သားသမီးတို့နှင့် စုခြားအလွတ်သူတို့နှင့်သင့်၍ကျောင်းကျွန်ဖြစ်ခြင်းမှာ။ မွေးသောသားသမီးတို့သည်သံသရာ ရေစက်ခ၍ လှူသည်မလွတ်။ ကျောင်းကျွန်သို့သာ ပါ စေ။ တ တနှ် မှာလည်းယောက်ျား လိုက်ယောက်ျားပါ။ မိမ္မမလိုက်မိမ္မမပါ။ ဝိနည်းတော်ကပြသည်စ ကားဆင်ခြင်တုံ။

အရှင်ဇကရာဇ်မလှူ။ ကျောင်းနေသခင် အရိယာ တို့ ကြေး ငွေ၀ယ်ကြ၊နှင့် ၀ယ် ၍ စေသောကျွန်တို့မှာသား မြေး မွေး မြင် ၍ ကျွန်စည် ဆင်း သက်သော်လည်းသန့်ကကျောင်း ကျွန်မဟုတ်။ကျောင်းကျွန်အရာက လွတ်စေ။ ပုဂ္ဂလကျွန်ဖြစ်ချေသည်။ ထိုကျောင်းစည်ဆရာတို့အဖိုးရင်းခံလျှင်ပေးစေ။ မခံလျှင်လွတ်စေ။ ရဟန်းတို့ဥစ္စာကို အရှင်မင်း ဇကရာဇ်မပိုင်ဖြစ်၍ ကြေးငွေ၀ယ်ကိုမယူသာမခံသာ။ လူချင်းမှာသာအရှင်ဇကရာဇ်တို့ သိမ်း ယူခံစားထိုက်ချေသည်။

အရှင်ဇကရာဇ်မလှူ။ကျောင်းဒါယကာတို့သန္ဓါ၍ ကျောင်းနေပုဂ္ဂိုလ်ကို

With regard to the two kinds of slaves become so in return for saving their lives; a slave becomes so by being saved from an alligator, a gnan, (poisonous snake,) a leopard, a tiger, or any venomous animal, when he was about to be killed by it, or a slave rescued from being killed, not by the orders of the king, but by robbers. In these two cases they shall only be free on paying the price of their life, but on the succession of a new king, or the deposition of the old one by a usurper, they shall be free, and children born to them shall not be deemed slaves, let them be free; only if they have been really fed, let them pay the price of their food.

As regards the four kinds of slaves of the kyoungs, those who have been devoted by the king by the usual ceremony of dropping water, shall not be redeemed, let them be hereditary, and irredeemably attached to the kyoung; they shall not go and employ themselves with the king on the plea that the kyoung is destroyed. They are slaves connected with a future state; even if they have been slaves or servants to the king for a number of generations, they were devoted with the intention of their remaining to the end of the five thousand years that the religion of Booda, Gaudama, shall exist; they shall not attach themselves to him, they shall only be slaves to the kyoung as they were originally destined. Let them minister to the priest who may be in the kyoung; if the kyoung be destroyed and the succession of priests be broken, let them become only slaves to a pagoda, they shall not come as slaves from a pagoda to a kyoung, but from a kyoung they may be transferred to a pagoda; let the law as laid down in the sacred book (Wenee) be fulfilled. If a free person, or one of any class of the king's servants, shall by connection with the child of a slave of a kyoung have children, as the children of kyoung slaves are a part of the offering made, and consecrated with the view to benefits in a future state, they shall not be free; let them belong to the kyoung. What is laid down in the sacred book (Wenee) that the male children shall belong to the father, the females to the mother, may also be taken into consideration.

If the king did not dedicate them, but they were bought by an Areeya,* the head of the convent, and they have children who are hereditary slaves in the service of the kyoung; they are not irredeemable slaves of the kyoung, they are slaves of the head of the kyoung; if the succeeding heads of the kyoung choose to take the original price, let it be paid; if he will not take it, let them still be free. As the king has no power over the goods of Rahans, he shall not take possession of them.† Amongst his fellow men only the king has the right to take possession (when there are no heirs.)

As regards slaves not given to a kyoung by the king, but who have

* Areeya is here used in a complimentary sense; it means a priest who has obtained a certain degree of mastery over his passions. No Areeyas exist in these days.

† That is, as heir.

လူသည်မှာမလူစဝိုင်။ ရဟန်းတို့လည်းအလူမခံစဝိုင်။ကျွန်ယောက်ျားကျွန်မိမ္ဘ။ လယ်ယာရွှေ့ကွဲနွားမြင်းဆင်ပတ္တမြားတို့ကို လူအပ်၏။ ထိုသို့ပင်လူအပ်သော်လည်း။ ကျောင်း၏ဒါယကာ ကျောင်းကိုစောင့်ရှောက်ထိန်းသိမ်းစေခြင်း လူသည်မှာလည်းမလူစဝိုင်။ အရှင်ဖကရာဇ်သာ လူနှင့် မြေကိုဝိုင်သည်။ ကျောင်းဒါ ယကာတို့မလိမ္မာ ၏ သင်္ဃာဆရာတို့ ကို လူ သည်ဖြစ်ခေ။ ကျောင်းကိုလူသည် ဖြစ်ခေ။ ကျောင်းကျွန်မဆိုသာ လွတ် ခေ။ ကာလအရှည်အဆက်မျှား စွာရှိလည်းလွတ် ခေ။ထို ကျောင်း၏ဒါ ယကာ ကချင့်ကိုကျောင်း၌သုတ်သင်ပြင် စိမ့်မည်လူသည်။ မပြင်မဆင်မလုပ် ဟူ ၏ ကျွန် လည်း မ ဆို အပ်ချေ။ ထောင်း သတ်မှိုက်ခပ်ခြင်းဌာ မထိုက်။ ထိုသို့ပြုချေလျှင်အပယ်ဝင်ဆင်းရဲ မကင်းသာရှိချေ သည်။ မပြုမပြင် မလုပ် မဆောင် နေလျှင်။ နေသူ၏ကံကြမ္မာဝရဲ့သာဟူပေ။

ဘုရားစေတီပုထိုးသိမ်ရေကံရေတွင်းနှင့်ဆိုင်ရာကျွန်ဖြစ်ခြင်းလေးပါးဟူ ရာ၌။ အရှင်မင်းဖကရာဇ်ရေစက်သွန်း၍လူသောယောက်ျားမိမ္ဘကျွန်တပါး။ ၎င်ဘုရားအစည်သားသို့မှီ့နှင့် အလွတ်သူ စုခြား သင့် ၏ ဖြစ်သောကျွန်လည်းတပါး။ အရှင်မင်း ဖကရာဇ်မှတ ပါး။ ဒါယကာ တို့ဝယ် ၏လူသောကျွန်လည်းတပါး။ အရှင် မလူအထိန်းအသိမ်း အစောင့် တို့ဝယ်သောကျွန်လည်းတပါး။ ဤလေးရပ်ကျွန်လည်းကျောင်းကျွန်ကို ဆို ခဲ့ပြီးသည်အတိုင်း ဓိရင်။ ၎င်တွင် ကွဲ သည်ကား။ ဘုရား ရှင်ကို သာမိုဃ်းမြေလယ်ယာကြေးကျွန်နွားလူ အပ် သည်။ ရဟန်းသင်္ဃာတို့ကို မ လူ အပ် သည်သာ ကွဲ သည်။ ဣရွက်ရွေ့ရွက်စသော အရာ တို့ကို ကျောင်းတွင် အရိယာတို့သုံးအပ်၏။ အခြားသို့မဆောင် မယူသာ။ ထိုသို့ဆိုခြင်း ကား။ ကျောင်း ဘုရားတို့တွင် အစည်ရှိ သော ဝတ္ထုကို သာဆိုသတည်း။ ဤကား ဂရုဘဏ္ဍာ။ လဟုဘဏ္ဍာ။ ရှိသည်တို့တွင်သုံးအပ်မသုံးအပ်ကိုဆိုသောအာဏားတည်း။

ဘုရားကျောင်းနှင့် ဆိုင် သူကိုအလွတ်သူတို့ဝယ်၌ ကျွန်ပြုခြင်းခြောက်ပါးဟူသည်ကား။ ။ပေါင်သေတပါး။ ပေါင်ရှင်တပါး။ ပေါင်သွင်းနှ တပါး။ မြိုကြောင့် ဖြစ်သောကျွန်တပါး။ ၎င်ကျောင်း ဘုရားအသည်ကျွန်မကိုယည်ပါး၏မလျော်ရတတ်ရင်တွင်ကျွန်ဖြစ်ခြင်းတပါး။ ကျောင်းဘုရားအသည်ကိုယည်ပါး၏ရင်တို့ကိုလျော်ရန်ဌေကြေးကြောင့်သူတပါးတို့

been given from respect to the head of the kyoung, by the supporter of it, he has no right or power to make such an offering, nor have the rahans a right to receive it. Although it is proper to make offerings of slaves, male and female, lands, gold, silver, buffaloes, oxen, elephants, horses, and rubies, and the benefactor or endower of the kyoung does so for its benefit, he has no right; the king only has power over men and land. If the supporter of a kyoung from ignorance has made an offering of them to the priest or to the kyoung, they shall not be slaves of the kyoung; let them be free, even if they have continued slaves for a long time and many generations. If the supporter of the kyoung has offered them with a view to their being employed in clearing and working about the kyoung, and they do not do so, it is not proper to call them slaves, nor (has any one) the right to beat them (for neglect;) if any one does so, he shall not be free from sin; if the slave does not work for the kyoung, it is his evil fate, and hell will be his punishment.

As regards the four kinds of slaves of the images of Gaudama, Tsadees* and Pudos,† Thiens,‡ Tanks and Wells, they are these; slaves, male and female, who have been offered by the king with the usual ceremony of dropping water; children of the above with a free person, or one of some class of the king's servants; those slaves who are bought and offered by some other supporter or benefactor, not the king; those who have not been offered by the owner, but who have been bought by those in charge of the place. Let decisions regarding these four descriptions of slaves be on the same principle as has been laid down regarding slaves of the kyoung; the difference is that land, slaves, and oxen, shall only be offered to the Para; it is improper to offer them to the Rahans; this is the only difference. As regards gold and silver cups, and similar things, the Areeyas in the kyoung, may with propriety use them, but they shall not remove them to any other place. This is said of things permanently belonging to the kyoung or Para. This paragraph relates to the propriety or otherwise of using things which are the inalienable property of the Para or kyoung, and those which are divided amongst the lesser priests on the death of the head-priest or abbot.

As regards the six kinds of slaves connected with the Para and kyoung, bought by free people and employed as slaves by them, they are these; those who are bought outright; those who are redeemable; those who are paid over as part of a debt; those who have become slaves from debt; those who having had connection with a female slave, belonging to the Para or kyoung, and not being able to pay the compensation, have become slaves to the kyoung; those who having had connection with a female slave of the Para or kyoung, and not

* Solid Pagodas
† Pagodas with arched niches for Idols
‡ Buildings or spots of ground consecrated to holy purposes

မှာကျွန်ုပ်ခြင်းတပါး။ ။ဤခြောက်ပါးတို့တွင်ကျောင်းဘုရားအသည်နှင့် စပ်သမျှ။ ပေါင်သေ။ ပေါင်ရှင်။ ပေါင်သွင်း။ မြီကျွန်လေးပါးတို့ကိုကျွန်ုပ် ၏ မစေကောင်းချေ။အဖိုးကြေးငွေကိုသာတောင်းခံယူစေ။ကျွန်ုပ်၏စေဗိရာမွေး သောသားသျှီးရှိလျှင်လည်းလွတ်စေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်း ဟူမူကား။ မစေ ထိုက်သောသူဖြစ်ချေသော့ကြောင့်တည်း။

ဘုရားကျောင်းအသည်မကိုယည်ပါး ၏မလျော်ရတတ်ခြင်းကြောင့်ဖြစ် သောကျွန်မှာထီးကျိုးစည်ပေါက်။မင်းလဲစိုးပေါက်ရှိလျှင်လွတ်စေ။

ဂင်ဘုရားအသည်ကျောင်း အသည်တို့ကိုယည်ပါး ၏ လျော်ရန်သူတထူး တို့ထံအစေခံနေရသော ကျွန်မှာ။ဤထီး ဤနှန်းဆက်ခံတော်မူ၏ထီးကျိုးစည် ပေါက်ရှိသော်လွတ်စေ။ ဤထီးဤနှန်းထီးကျိုးစည်ပေါက်မဟုတ်သော်။ချင့် ကိုယ်ဘိုးပေးရှေးလျှင်ခံစေ။ထိုတွင်မွေးသောသားသျှီးတို့မှာ။ကြေးသပေါက် မကောက်သာလွတ်စေ။ ထမင်းဘိုးမျှ သာပေးစေ။ ဂင်တို့သည် မပေးမရှေး ရှင်၏အရှည်သားစည်မြေးဆက် အမှတ်ခဲ့စေစားခံနေရသော်လည်းဘုရား အသည်ကျောင်းအသည်မဖြစ်သာလွတ်စေ။

ဘုရားကျောင်းမှ တ ပါး အစုအင်နှိ အမျိုးရှိ သူ ကို ပိုင်ဘိုးပေး၏ ဝယ် ခြင်းကျွန်မျိုးခုနှစ်ပါးဟူရာ၌။ ငွေပေး၏ဝယ်ရင်းကျွန်တပါး။ ဂင်တွင် မွေးသောကြေးသပေါက်။ ဂင်တွင်မွေးသောသတက်။ ဂင်တွင်မွေးသော သတီ။ ဂင်တွင်မွေးသောသတ္ဒတ်။ ဂင်တွင်မွေးသောသတော့။ ဂင်တွင် မွေးသောသမ္ပော့။ ။ဤခုနှစ်ပါးသည်အမျိုးရှိအစုအင်နှိရှိသူကို အပိုင် ဝယ်သောကျွန်တည်း။ ဂင် အပိုင်ဝယ်သောကျွန်ကို။ မရှေးပြီ ရှေးတွင်ပိတ် မိဘပေါက်ဖော်ဘိုးဘွားတို့ဆို၏ ရောင်းညားသော်လည်း။ ရှေးတွင်မပိတ် သာချေ။ ဝယ်ရင်းကိုယ်ဘိုး အတိုင်းပေး ရှေး ခံစေ။ ။ဂင်သား ကြေးသ ပေါက်မှာတနဲ့ဘိုးတွင်နှစ်ခြေနှင့်ရှေးစေ။ ။ဂင်သား သတက်မှာတနဲ့ဘိုး တွင်သုံးခြေနှင့်ရှေးစေ။ ။ဂင်သားသတီ။သတ္ဒတ်။သတော့။သမ္ပော့သား မှာသုံးခြေကမတက်သာပြီ။ ကိုယ်ဘိုးတံသုံးခြေ အတိုင်းရှေးစေ။ ထိုသို့ဆို ခြင်းလည်း။ ထိုသူတို့တွင်အဖမထင်သည်ကိုဆိုသတည်း။ အဖထင်ရှား၏ မွေးသောကျွန်မှာ။ထိုအိမ်ရှင်ပိုင်ကျွန်ကြေးဝယ်အစုရှိ။ အမျိုးရှိဖြစ်ကလည်း ဂင်အတိုင်းရှေးစေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်း ဟူမူကား။ လင်မယား နှစ်ဦးကို ကြေးနှင့်ပိုင်ချေသော့ကြောင့်တည်း။ ထိုကြေးဝယ်ရင်း သူသေသော်အဖိုးမ ရသာ။ရှိသူတွင် သာဆို ခဲ့ပြီးသည် အတိုင်း အတက်စားရရာ၏။ လင်လွတ်၍ မယားကျွန်ဖြစ်မူကား။ ဆို ခဲ့ပြီးသည်ကိုယ်ဘိုးနှစ်ခြေတွင်။ ချင့် အဖတာနှစ် စုလွတ်စေ။တစုအဖိုးကိုသာသခင်တို့စား၄ေ။

being able to pay the compensation, have become slaves to some other person to procure the means of doing so. Of these six, the first four cannot with propriety be used as slaves; let their price only be demanded and recovered from them. If they are employed as slaves, the children born to them whilst so employed shall be free, they shall only repay the money paid for their subsistence. Why is this?—because they are people who ought not to be made to work.

As regards a slave who has become so from being unable to pay compensation for criminal connection with a female slave of the Para or kyoung, if a usurper shall seize the throne, let him be free.

As regards one who has become a slave to another for the means of paying the above compensation, if the rightful heir to the throne shall have succeeded, and a usurper shall have displaced him, let him be free. If there be no usurpation, and he pay the amount of his debt, let it be received, and let him be released; and as regards his children, they shall not be taken as born slaves, let them be free on paying only the price of their food. If they (the parents) cannot pay their debt, and their children or descendants shall, without thought (or remonstrance,) remain in servitude a number of years, they shall not become slaves of the Para or kyoung; let them be free.

Exclusive of the slaves of the Para and kyoung, as regards the seven kinds of slaves amongst those who are of some family and belong to some class of the king's servants, they are these; a slave bought in his own person for money; his children, kyay tha-bouk, born slaves; their children, tha-tet; their children, tha-tee; their children, tha-twoot; their children, tha-tau; and their children, tha-hmyau. These seven, who are of some family, or belong to some class of the king's servants, are bought slaves outright. Although these slaves so bought shall be sold by their parents or relations under engagement not to redeem them, and declare that their road to redemption is closed, this shall not be the case; if (the person originally bought) wish to repay the original amount for which he was purchased, let it be received; let his son, the kyay tha-bouk, (if he wish to redeem himself,) pay double the amount; his son, or the tha-tet, thrice the original amount; his descendants, tha-tee, tha-twoot, tha-tau, and tha-hmyau, shall not have to pay more, let them be redeemable at thrice the amount of the debt. This is said of children the fathers of whom are not known. Even if the father be known, let the price of their redemption be the same. Why is this?—because both the husband and wife are the money slaves of the master. If the person originally bought dies the price shall not be paid, but from those who are left, the advance in price as above laid down may be recovered. If the husband is a free man, and the wife a slave, let two parts of the above double and treble price be cancelled on the father's account, and let the master have only one part; if the father be a slave and the mother free, the law is the same.

အဖကျွန်ုပ်၏ အမိလွတ်လျှင် လည်း နည်းတူအစုအဝေးမ ရှိ။ မိလာဖ လာကျွန်ုပ်နှုန်စပါးဟူရာ၌။ သန္တကကျွန်စည်ရိုးတပါး။ ။ကျွန်စည်မဟုတ် သော်လည်း ချင့်ကရင်။ ကုလားအမျိုးတို့ကို။ဝယ်သောကျွန်။ ငင်တွင်မွေး သည်သားသျှီးသပေါက်။ ငင်သားသျှီးမြေလပ်ကျွန်။ ငင်သားသျှီး အောက်ကလက်ကျွန်။ ငင်သားသျှီးကျွန်ဆက်။ ငင်သားသျှီးကျွန်ပင်။ ငင်သားသျှီးကျွန်စည်။ ထိုနှုန်စပါးသောသန္တကကျွန် တို့တွင်။ အဖမထင် ဖြစ်ကမရွေးသာ။ အဖရှိထင်ရှားသခင်အသိသင့်နေမွေးသည်သား သျှီးမှာ ယောက်ျားမိမ္ဘနှစ်ယောက်ဖြစ်လျှင် သျှီးကိုကျွန်စည်စုထားစေ။ မရွေးသာ။ သားယောက်ျားကိုတနှိုးပြတ်၍နှစ်စုလွတ်စေ။ တစုကိုအရွေးခံစေ။ ငင် လင်မယားတွင်။ သျှီးမိမ္ဘတယောက်တည်းဖြစ်ကတနှိုးကိုသုံးစုစု၍နှစ်စု မိဘအစုသခင်စားစေ။တစုအလွတ်သူအဖအတွက်ချ၍ပေးရွေးစေ။ထိုသို့ဆို ခြင်းလည်းကျွန် မျိုးကို လိုက်၍။ အခြေ အတက်တွင် ဟူသ တည်း။ ကျွန်ရိုး ယောက်ျားဖြစ်လည်းနည်းတူလုနှ်၍ရွေးစေ။

သားသျှီး အများ သုံး ယောက်။ လေး ယောက်။ ငါးယောက်။ ခြောက် ယောက်။ ခုနှစ် ယောက်။ ၅စ် ယော.ကျ်။ ကိုးယောက်ဖြစ်မူ။ မိမ္ဘ ကျွန် ရိုး ယောက်ျားအလွတ်သူဖြစ်ကသျှီးတစ်ကိုမရွေးသာထားစေ။ ဦးကျွန်သားသျှီး ကိုသုံးစုပြု၍တစုသခင်မှာရစေ။မရွေးသာချေ။ နှစ်စုကိုအလွတ်သူအတွက် မပေးမရွေးရလွတ်စေ။

ယောက်ျားကျွန်ရိုး မိမ္ဘအလွတ် သူ ဖြစ် ကလည်း။ ယောက်ျားတစ်ကိုမ ရွေးသာထား၍။ကျွန်သားသျှီးကျွန်ကိုသုံးစုစု၍တ စုကိုသခင် ရစေ။ မရွေး သာချေ။ နှစ်စုကိုအလွတ်သူမိမ္ဘကမပေးမရွေးအလုံးရစေ။ ဤသို့ကား ဆိုတုံ ၏။ယောက်ျားသက်သက်။ မိမ္ဘသက်သက်မွေးသော် တယောက်သောသူကို အရှင်ဘို့သားမြေထားရမည်။ ကြွင်းသမျှမှာ။ ဆင်ခြင်တုံဟူသောစကားနှင့် ဆင်ခြင်ရမည်မှာ။ တဝက်သခင်တာ။ တဝက်အလွတ် သူတာလည်းဟူ၏။ သုံးစုစု၍နှစ်စုအလွတ်သူဘို့ထား။တစုကိုမပေးမရွေးရ။ သခင်နှင့်ကျွန်ကရ ခစဟုရှင်ရသော့ဆိုတော်မူ၏။

ထိုသန္တကတွင်သပေါက်မြေးလပ်။ အောက်ကလက်မှစ၍။ ခြောက်ကျွန် အ ရှယ်တို့မှာအဖိုးပြတ်၍သူတထူးမှာအပိုင်ရောင်းထားရာရွေးပါမ်ဥ ဂ၏ ရှိကြလျှင်။ရွေးတွင်း မပိတ်သာချေ။ ထား ရင်း သူတယောက်ကို အဖိုးရင်းအ တိုင်းအရွေးခံစေ။ထိုကျွန်သေသော်လည်းကောင်း။ ရှင်သော်လည်းကောင်း။ ပေါက်ဖွားသောသားသျှီးတို့မှာ။သခင်ဟောင်းမရွေးသာချေ။ သခင်သစ်ပိုင်

As regards the seven kinds of slaves who do not belong to any class of the king's servants, who are hereditary in the family, they are these: 1st, hereditary irredeemable slaves, those who, though they be not hereditary slaves, but bought slaves, are Kyens, Kareens, or Kulas; 2nd, children born of or to the above, tha-bouk; 3rd, their children, myay-lat; 4th, their children, ouk-ka-let; 5th, their children, kyoon-tset; 6th, their children, kyoon-beng; 7th, their children, kyoon-tsee. If the father* of the children of any of these seven kinds of irredeemable slaves be not publicly known, they shall not be redeemed; but with regard to children born to a father publicly known, who cohabited with the slave with the knowledge of the master, if there be both male and female children, let the daughters be irredeemable, and let the males be valued, and one-third of their price paid, and two-thirds remitted. If they have only one female child, let one-third of her price be remitted to the free father, and let him redeem her by paying the two-thirds of her price. Though it is thus said, it is with reference to the advance in the price, (that is, double and treble price.) If the hereditary slave be a male, let the same rule be applied.

If there shall be several children, three, four, five, six, seven, eight, or nine, and the mother be the hereditary slave, and the father the free person, having first set aside one daughter who shall not be redeemed, let the rest of the children be divided into three, and let the master have one share; they shall not be redeemed; the other two on account of the free person shall not be redeemed; let them be free without payment.

If the male be the hereditary slave and the woman the free person, one male child shall be set aside as irredeemable, and the other children shall be divided into three parts; let the master have one share which shall not be redeemed, and let the free woman have the other two without redeeming them or paying any thing. Though it is thus said, if the whole family of children be males, or females, one shall, according to the invariable custom, be set aside for the master, and as regards the rest, considerate discretion shall be used. Thus one half has been decreed to the master and one half to the free person, or they have been separated into three portions, and two been declared the share of the free person, and one of the slave and master which shall not be redeemed. Thus the lord recluse said.

Of these irredeemable slaves commencing with tha-bouk, myay-lat, and ouk-ka-let, including the whole six generations, if one shall be valued and sold out-right to another person with an engagement to redeem them, the road to redemption shall not be closed; the person originally so sold shall be redeemable at the original price paid; and whether he or she live or die, his or her children shall not be redeemed by the former master; let the new master retain and be the

* A free person.

ဧရေစေ။ထိုသန္တကကျွန်ကိုရောင်းဝယ်သဉ်ကာလ။ သားမြေးမြစ်တိုင်အောင် ရွေးပါမည်ဆိုစေကာမူ။ သားမြေးမြစ်တိုင်ပြီးသည် ဂတိပင်ရှိသော်လည်း။ သခင်ဟောင်းမရွေးသာချေ။သခင်သစ်အလုံးပိုင်စေ။

ထိုသန္တကကျွန်ကို။တနိုဘိုးတဝက် အပေါင်ထားရာ။ မွေးသော သားသွီး မှာ။ ထိုပေါင်ရင်းသူရှိ၍ရွေးလျှင် သခင်ဟောင်းကမွေးသမျှကို အလုံးရစေ။ သခင်သစ်မပိုင်သာချေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်း ဟူမူကား။ ကျွေပေါင်းတခြီ။ ကျွန်ပေါင်းတရှာဟူ၍လည်းမှာလေသည်။ ပိုင်ဘိုးလည်းမဟုတ်။ တနိုဘိုး တဝက်သာဖြစ်သည်။အရင်းကိုရွေးက။ အဖျားအလုံးသခင်ဟောင်းကရစေ ဟူသတည်း။

မင်းကြီး။ သန္တကကိုအပေါင်ထားရာနှစ်ပါး ဟူသည်ကား။ တနိုဘိုးတ ဝက်နှင့်အပေါင်ထားခြင်း။ တနိုဘိုးနှင့်ပေါင်ထားခြင်း နှစ်ပါး ရှိသည်။ ထို နှစ်ပါးတို့တွင် တနိုဘိုးနှင့်ရွေးပါမည်ဆို၍ ပေါင်ရှင်ထားရာ။ ကိုယ်ဘိုးပိုင် ဖြစ်ချေသည်။ ရွေးပါမည် ဟုဂတိရှိသော့ကြောင့် သာထားရင်းသူကို ရွေးရ ချေသည်။သားသွီးမှာမရွေးသာချေ ဟူသတည်း။ အစုအငန်းအမျိုးရှိတို့မှာ ကိုယ်ဘိုးတနိုကရွေးပါမည်ဟုပေါင်ရှင်ပင်ဆိုသော်လည်းပိုင်စေ။ သားသွီး ကိုကြေးသပေါက်ကောက်စေ။ ၎င်အစုအငန်းအမျိုးရှိကိုပိုင်စေ။ ဓာထားနှင့် ရောင်းသော်လည်းတနိုဘိုးမရောက်ကမပိုင်သာချေ။ ။၎င်တို့မွေးသည် သားသွီးတို့ကိုလည်းကျွန်မဆိုသာချေ။အရင်းကိုပေးလျှင်လွတ် စေ။ သန္တက ကျွန်စည်တို့သည်ရွေးပေးခဲ့ဟူသော်။ချင့်တွင်ရှိသမျှကိုအစည်သိမ်းဦး၍အ ဖိုးခံလိုလျှင်တနိုသမျှအဖိုးကိုအတိုင်းသုံးချေ ပြတ် ၍ခံစေ။ ဤကားသခင်အ ဖိုးခံလိုသည်ကိုဆိုသတည်း။သခင်တဉ်းအဖိုးကိုမခံလိုက။မရွေးမပေးသာ။ ချင့်တွင်ရှိသမျှပစ္စည်းဥစ္စာသည်။ သခင်ပိုင်သည်ယူပိုင်စေ။ ဥစ္စာကိုယူသည် ဟူ၍။သခင်မလွတ်သရွေ့ကိုကျွန်မလွတ်သာချေ။သခင်သည်ထိုကျွန်ကိုသွေး ကြီးသားကြီးဘွန်၍။ ကျွန်အရာကလွတ်မည်ဆိုဂတိရှိကလည်း လွတ်စေ။ သခင်ထံသို့ဝင်နေပြန်သည်ဖြစ်လျှင်။ အထက်စကားရှိသည်ဟု မလွတ်သာ ချေ။ ကျွန်ဖြစ်မြဲဖြစ်စေ။ ကျွန်တွင် ရသမျှ သခင် ပိုင်ရာ၏။ ကျွန်တွင်အပြစ်ရှိ လည်းသခင်ခံရချေ၏။ ထိုသန္တကကျွန်ကို အဖိုးခံချေသော်။ ပြည်ရှာချောက် ချားရာ၏။ အဘယ်ကြောင့် နည်း ဟူမူကား။ အမျိုးမစင်ဖြစ်သော့ကြောင့် တည်း။ ။အိုလူမျှားတို့အစည်သန္တကကျွန်အဖိုးမခံထိုက်ချေ။ ။ထိုသန္တ ကကျွန်ကိုရဟန်းပြု၍လွတ်စေတော့ဆိုသော်။ ထိုကျွန်ရဟန်းကလွတ်၍။လူ

owner of them. At the time of buying and selling this irredeemable slave, if an engagement shall have been made to redeem him, his children, grand-children, or great grand-children, though these descendants shall be born, the former master shall not redeem them; let the new master have the full right to them.

When these irredeemable slaves are pledged for half their price, the children born whilst so pledged may be redeemed by the former master during the life of the person originally pledged; the new master shall not have a right to them. Why is this?—because, it is a saying, "though a pledged buffalo may have increased to a whole penful, or a pledged slave have increased to a village," although the price which would entitle the owner to full possession has not been given, but only one half of the proper value, if the one originally pledged be redeemed, it is said, let the former master nevertheless have all the increase.

Oh king! in pledging an hereditary slave, there are two ways, one for the full value, and one for only half. Of these two, when they are pledged so as to be redeemable at their proper price, it is a price that gives the right of property, and the original proprietor only recovers them, because there was an engagement to redeem them; still, it is said, the children shall not be redeemed. But as regards persons who belong to some class of the king's servants, if they be pledged for their full value, even though it be said by the person pledging them that he will redeem them, let the proprietary right be complete, and let the children be taken as born slaves, kay tha-bouk; but if the price be below their full value, although they be sold outright by written engagement, the right in them shall not be complete, nor shall their children be called or considered as slaves; if the original price be paid let them be free. But if it be proposed to redeem an hereditary irredeemable slave, let all his property be taken from him, and if the master wishes to take his price, let his proper price be trebled, and let that be paid. This is said when the master is willing to take his price. If he does not consent he shall not be redeemed; all the property that he has belongs to his master; let him have the right to take it, and though he does so without releasing the slave, he cannot be freed from the condition of slavery. If the master, having had sexual connection with the slave, has made a promise that he will release her from slavery, let her be released; but if she return to her master, she shall not be released on the former promise; let her be a slave as before. All the property that a slave acquires belongs to the master, and he is answerable for his offences. If the price of these irredeemable slaves be received, (and they be freed,) the country will be unsettled. Why is this?—because they are a degraded, filthy race. Oh all people! it is not proper to receive the price of hereditary irredeemable slaves; and though it is said of these slaves, "make a priest of him and set him free," when that

ဖြစ်လျှင် ကျွန်ဖြစ်ရကောင်း သည် မဆိုသာချေ။ ကျွန်အရာက လွတ်စေ၊ အ
ဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ သံသရာဝတ်ရေစက်ချေသော့ကြောင့်တည်း။
ထိုကျွန်သည် လူပြုရာ။ မကုန်၍သူတပါး ထံကျွန်ခံသော် မခံသာချေ။ သခင်
ရင်းသားမြေးတို့ထံခံစေ။ ။ထိုဌေကိုတတ်ကုန်ရှိင်၍ပေးလည်းအရင်းတိုင်း
ခံစေ။ ငကျွန်အရှိုး အရာဖြစ်သည် မဆိုသာချေ။ ။သခင်အမှုကြောင့်ထို
ကျွန်သန္ဓကရာဇဝတ်မင်းဗါ၏မင်းတေးသေဘုံဗျက်ဘုံ သည်ကိုခံရ၍သခင်
မပေးမရွေးနေခြင်းကြောင့် ကျွန် အလျောက် ခံ ရရာပေး ရွေးလွတ်လျှင် ကျွန်
ရင်းဖြစ်သည်မဆိုသာချေလွတ်စေ။ထိုသန္ဓကကျွန်မစောင့်၍ချင့်ကိုသေဘေး
ဗျက်ဘေးရောက်၍။ခံရလည်းအရှင်လွတ်ချင့်ကိုယ်တခုဆုံးစေ။ကျွန်အမှုအ
ပြစ်ကြောင့်ရှောင်နေ၍သခင်စိုက်လျှော်ရလျှင်အပြစ်သင့်ရာတွင်။ တဝက်ကို
သခင်စိုက်စေ။ ။ထိုသန္ဓကကျွန်ကိုမြီတင်ရာလည်းကောင်း၊ရာဇဝတ်မှု
နှင့် ဆန့်ကျင် ဘက်မဟုတ် တစုံတခုကြောင့်။ သခင် ကကိုယ်စား၊အပ် ၍ အ
ကျည်းအမြောင်းခံရသော်လည်း။ ကျွန်အရာကလွတ်ကောင်းသည်မဆိုသာ။
သေဘေးဗျက်ဘေးမဟုတ်သမျှသည်။ မိဘတာသားသျှီး အရှင်တာ။ ကြေး
ကျွန်ဆိုချေသည် သခင်ဝန်ကို ခံရ ထိုက်ချေသော့ကြောင့် ကျွန်အရာကလွတ်
ကောင်းသည်မဆိုစဝိုင်ချေ။ကျွန်အရာကမလွတ်စေနှင့်။ ။အကြင်သန္ဓက
ကျွန်တို့သည် တရပ်တကွက်တည်း။ အတူတကွတရှာတည်းနေ၍ သားစည်
မြေးဘွားတရှာတည်းထောင်နေစေကာမူ။သခင်သားမြေးမြစ်တို့၏။ ကျွန်က
မလွတ်သာချေ။ ထာဝရကျွန်မှန်ချေသော့ကြောင့် တည်း။ မည်သည်အမှုမ
ဆိုသခင်စေဝိုင်သောကျွန်ဖြစ်သည်။ အကြင်ကျွန်စည်ကို သူတပါး သို့အဝိုင်
အဆုံးမရွေးပြီဆို ၍ ရောင်းရာကံတော်သော့ကြောင့်။ လွတ်သောကျွန်သည်
ကျွန်ကြွေဖြစ်သည်သခင်ရင်းသားမြေးတို့သို့သာပေါင်ဘက်ဝင်စေဟုမနု မည်
သောရှင်ရသော့ဆိုတော်မူ၏။

ဘိုးဘွားမိဘပေါက်ဖော်အဆွေခင်ပွန်း ပေး သောကျွန်ခုနှစ်ပါး ဟူသည်
ကား။ အစည်ကျွန်မျိုးကိုပေးခြင်း တပါး။ ထိုကျွန်မှာအစည် အတိုင်းဝိုင်စေ။
ကြေးဝယ်အမျိုးမျှကျွန်ကိုပေးခြင်းမှာ။ကြေးကိုပေးရွေးလျှင်လွတ်စေ။မရွေး
မပေးသမျှစေဝိုင်စေ။ ။သုံးရကိုပေးခြင်းမှာ။ အစည်းဆိုင်ဝိုင်ရကောင်း
သည်မဆိုသာ။ဗျော်ပါးသမျှမပေးမရွေးသမျှ။မိဘပေါက်ဖော်မပေါ်သမျှစေ
စားဝိုင်စေ။ ။ဖမ်ရမှာလည်းနည်းတူ။ ။လက်ရမှာလည်းနည်းတူ။
ဗိုဒ်ခိုနေသောသူကို ပေးရာမှာ ပေးသောသူလည်းမပေးဝိုင်။ ယူသူလည်းမယူ
ဝိုင်ဗျော်ပါးသမျှအစေခံလိုလည်းခံစေ။ ။မိမိတို့သားသျှီးကိုကျွန်ပြုလေပေး

slave quits the priest-hood and becomes a lay-man, he shall not be reclaimed as a slave; let him be released from his state of slavery. Why is this?—because it is a matter having reference to a future state, and the ceremony of dropping water has been performed. And if this slave, whilst he is a lay-man, shall from want become a slave to another person, it shall not be lawful, but let him be the slave of the children or grand-children of his original master; and when he can pay his debt, let only the original sum be taken; they shall have no claim on the ground of his having been their hereditary slave. If in the service of his master, such a slave shall commit some offence for which death is the punishment, and if he escapes without the intervention of his master, by his own means, the master shall have no right to claim him as his slave originally; let him be free. If from his own neglect, the punishment of death shall be incurred by him, let the master be held free; let him lose his life. If he keeps out of the way on account of some offence committed, and the master be obliged to pay compensation for him, let the master bear one half. If on account of debt, or any matter, not criminal, the master gives over the slave as his substitute, though he suffers confinement, he shall have no claim to release from his condition of a slave. It is said that in all matters not involving death, children shall answer for their parents, and slaves for their masters, and because he ought to bear his master's burthen, he shall have no right to claim release from slavery; let him him not be released. If any hereditary slaves living in the same place, shall have children and descendants, and shall establish a village, they shall not be released from bondage to their master's children and descendants; because they are slaves to all eternity, and slaves that the master has a right to employ in any business without exception. When any hereditary slave shall be sold with an agreement that he (the seller) will not redeem him, and if by good fortune he become free, he is a rising slave; let him go as a companion to the children of his original master only.

As regards the seven kinds of slaves given by grand-parents, parents, relations, or friends, it is thus: 1st, when an hereditary slave is given, let such a slave be owned as an hereditary slave; 2nd, when a purchased slave is given, if he repay the amount, let him be free, and let him be employed until he does so; 3rd, when a Thong-ya slave is given, the receiver shall have no right to say he ought to be hereditary; he may be worked while his situation is agreeable to him, till his ransom is paid, or till his relations are discovered; 4th, when a Pan-ya is given, the same rule holds good; 5th, when a Let-ya is given, it is the same; 6th, when a person who is living on another's bounty is given, the giver has no right to make the gift nor the receiver to receive it; let him be employed only as long as it is his pleasure; 7th, when a man's own children are given as slaves, the giver and receiver have a right to make and receive the gift; but if

ခြင်းမှာပေးလေသာသူ။ ယူသောသူလည်း ပေးပိုင်ယူပိုင်၏။ ။ထိုသူပေးသူ
လက်တွင် အစေ ခံပြီးမှ မပျော်ထွက်သွားသော် လွတ်စေ။ ဂုဏ်ကြောင့်ပေး
ခြင်းမဟုတ်ချစ်၍ပေးခြင်းဖြစ်သည်။ပျော်ပါးသမျှစေစားရ၏။ထိုသူတို့သည်
ဆယ်နှစ်မြောက်အစေခံ၍ ကျွန် အရာကကင်းကောင်းသည် ဆိုလျှင်။ ချင့်တို
ဗိဘပေး လေပြီး သည် ကိုယ်ဘိုးရကောင်းသည် အစည်ဖြစ်သည် မဆိုသာ
လွတ်စေ။ သားစည်မြေးဆက်အစေခံကာလအရှည်ရှိချေလျှင် တနှိုးပေးမှ
လွတ်စေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ ချင့်တို့စည်ဆက်မကွာအစေခံနေ
ချေသော့ကြောင့်တည်းဟုရှင်မနူဆိုတော်မူ၏။

ကျွန်ပေါင်နှစ်ပါးဟူသည်ကား။ တနှိုးတဝက်နှင့်ဝယ်သည်ကျွန်တပါး။
တနှိုးတဝက်မကျွန်ဝယ်သောကျွန်တပါး။ထိုနှစ်ပါးသောကျွန်တို့ကိုပိုင
စေဆိုသော်လည်း မပိုင်သာအပေါင် ဖြစ်စေ။ ထိုသူတို့ကိုမြစ်ကူးချောင်းခြား
ပင်နှိမ့်ပင်မြင့်မစေသာ။ ရေသွန်းထိန်းစမျှားအထမ်းအရွက်အသယ်အပိုးမ
ထဉ့်သာထည့်ချေသော်လွတ်စေ။ တစုံတခုက်အမှုအပြုမတော်၍ကြိုးခေါက်
တဗျားတတောင်ရိုက်ခပ်ပါးနှားပုတ်မိသော်လည်းအပြစ်မရှိ။ ။ငင်အမှု
တွင်ရိုက်ခပ်မတော်သေးချေသော်တကျိပ်သူတွင် ချင့်ပေးရင်းအဖိုးကိုတွက်ချ
၍ပေးလျော်စေ။ ဓိတ်မတူသည်ကိုသခင်ကမလွန်ချေလျှင်ငွေတရာလျော်စေ။
ကိုယ်ဘိုးလည်းတွက်၍ချစေ။ ဓိတ်တူကအိမ်ထောင်မနေ။ကျွန်ကညင်းလျှင်။
ကိုယ်ဘိုး ကိုရွေးစေ။ ထိုကျွန်ဓိတ်တူလျှက်သခင်က မနေလိုလျှင် လွတ်စေ။
ကိုယ်နေနှင့်တနှိုးလျှင်ချစေ။ အလျော်မှာနေရင်းကိုယ်ဘိုးနည်းလျှင် ပြည် ၅
လျော်စေ။ ။ချင့်တို့ကြောင့် တရှင်း။လင်ပန်းဗလား။ကျွန်ရှား။သက်ရှိသက်
ခဲ့သေဟောက်ကွဲရှလျှင်ရွှေးသည်ကာလအစားဆပ်ခဲ့စေ။ ။သို့ကားဆိုတုံ
၏။ကျွန်ရှားဆင်မြင်းသေခြင်း၌သခင်စေ၍သွားရာလုပ်ရာစီးနင်းရာသေသည်
ကျိုးသည်ကနိုး သည် သခင် အမှုကို ဆောင်ရာ ကွဲရှ သည်မျှားမှာလွတ်စေ
မလျော်သာ။ နံနက်အစေကိုနေ့သွားခြင်းစေသော အရပ်လမ်ခရီးကို မသွား
ခရီးထွဲ၍သွားသော်၊ သေသော်ကျိုးသော်အစားလျော်စေ။ စေသည်ခရီးအ
ရပ်ပင်မှန်စေ။မိမိမရိုက် မခပ် တနှိုက်ခပ်ချေ ၍ သေသော်အစားလျော်စေ။
အရှင်စေရာဖြစ်စေ။ မပျောက်တနှိုပျောက်သော်ချင့်ကြောင့် မကွဲတနှိုကွဲဟုက်

the person given, after having been employed by the receiver, shal leave him, let him be free. It is not a gift of gratitude, but of affection; he may be worked as long as it is agreeable to him. If after having submitted to be employed ten years, he shall demand his release from the state of slavery, the receiver shall not, on the ground of his having been given by his parents, claim his price nor consider him an hereditary slave; let him be free. If one generation shall have passed in slavery, let him be released on paying his proper price. Why is this?—because they have submitted to slavery for one generation; thus the lord recluse said.

As regards pledged slaves, it is thus; there is one who is bought for half his proper price, and one who is bought for less than half. And though these slaves be handed over in full right by the seller, the buyer shall not have full proprietary right in them; they shall be held to be only pledged, and shall not be employed in crossing a river or on the further side of it, nor in climbing trees high or low, nor shall they be employed in pouring water, nor taking a part in the ceremony of betrothment; if they be so employed, let them be free. If one of these slaves commits any offence, and his master punishes him by striking him with the bight of a rope, a ratan, or the elbow, or by slapping his face, no blame shall be attached to him; but if the beating be severe and he die, let the price originally paid for him be deducted from that of ten men, the compensation for murder, and let the master pay the balance. If a limb be broken, or an eye blinded, let the price paid for the slave be deducted from the compensation for such injury, and let the master pay the balance. If the master have forcible connection with such a slave, let him pay compensation in one hundred (tickals) of silver, minus the price of the slave. If the slave is consenting, and refuses to remain as his wife, let her pay the price of her body. If the slave is willing to remain as his wife, and the master refuses to keep her, let her be free. If the money for which she is a slave be equal (to the price of her body,) let it be kept by the master; but if the sum be less than the compensation to be paid, let her make it up. If by her means, a spade, salver, goblet, buffalo, ox, or any thing animate or inanimate shall be broken, lost, or die, at the time of her paying her redemption, let her replace them. Though it is thus said, if the buffalo, ox, horse, or elephant, shall have died, have a limb broken, or be blinded in the service of the master, performed by his order, they shall not be replaced. If the slave was ordered to go in the morning, and did not go until the day time, or went to a different place, or by another road, and death or breakage ensue; let it be made good. If the proper road have been taken, and the proper place gone to, but the slave have beaten (the animal) in an improper manner; let him replace it. If the master sent him, but (the animal) shall without sufficient reason be lost, or by the act of the slave shall be injured or des-

သော်။အစားပေးလျှော်စေ။ ။ထိုသို့ကျွန်ပေါင်းနှစ်ပါးတို့တွင်အကြောင်း အရပ်ရပ်ကွဲပြားသည်ကိုပညာရှိတို့သိရာ၏။ ။အဘယ်ကဲ့သို့သိရာသ နည်းဟူမူကား။ ထမ်သမားဖြစ်သည်ကိုသိလျှက်ထမ်တက်ပါမည်အပေါင်ခံ ခြင်း။ တောသွားမုတ်ဆိုးဖြစ်သည်ကိုသိလျှက် အပေါင်ခံခြင်း။ တငါမှန်းသိ လျှက်ထိုတငါ အတတ်ကို လုပ်ပါ မည် အပေါင် ခံခြင်း။ ခရီးသွားသည်ကုန် သည်မျိုးကိုသိလျှက်အပေါင်ခံခြင်း။ ကတ္တိသဉ်မှန်းသိလျှက် အပေါင်ခံခြင်း။ လှေသားမှန်းသိလျှက်။လှေသွားမဉ်ဟူအပေါင်ခံခြင်း။အကြင်လယ်လုပ်တို့ တွင်ဆင်ကျားဝက်ရဲ ငန်းမြွေမျိုရာသိလျှက်အပေါင်ခံခြင်း။ ဤအရပ်ခုနှစ်ပါး ကိုသိလျှက်အပေါင်ခံ၍စေလျှင်စေပိုင်၏။ အပြစ်မရှိ။ ထိုသို့စေရာတွင်သခင် အမှုကြောင့်သေလျှင်ကိုယ်ဘိုးဆုံးစေ။ အပြစ်မစားရရာ။ အဘယ်ကြောင့် နည်းဟူမူကား။အကြင်သူနှစ်ယောက်တို့ကို။ပွဲ၌လက်ယှေ့တိုက်၍သေရာ အ ပြစ်မရှိသကဲ့သို့တည်း။ ။ထိုသို့ကားဆိုတုံ၏။သခင်မစေ။သခင်အမှုလည်း မဟုတ်။ချင့်အလျောက်သွား၍ထမ်ကကျသော်။ ကျားခဲမြွေကိုက်ဆင်သတ် မိကျောင်းငင်သော်။ ရေကူးရာသေသော်။ ကြေးမဆုံးသာ။မိတ မယားသား သို့မှတ်ကပေးစေ။ သို့ကားဆိုတုံ၏။ ကြေးရှင်မစေသော်လည်းကြေးရှင်အမှု ကိုကျွန်ပေါင်အလျောက်ကြေးရှင်မသိ။ ဆောင် ရွက်လုပ်ကိုင် ရာ။ ထိပါးသေ သော်ကြေးဆုံးစေ။ထိုကျွန်ပေါင်တို့သခင်ထံနာဖျားသော်။မိတအရှင်ဟောင်း တို့သို့အပ်၍ကုစားစေ။ အရှင်မိတသားသို့မှတ်ထံသေသော်။ ကြေးရှင် ကိုယ် ဘိုးပေးစေ။ လုပ်ခွန်မှာအလုပ်ဖျက်သည်ရက်မှစ ၍တလလျှင်ခြောက်မူးကျ ကိုတွက်၍ပေးစေ။ထိုကျွန်ပေါင်သည်ကြေးရှင်ထံသေသော်အပြစ်မရှိ။ ကိုယ် ဘိုးဆုံးစေ။

ကျွန်ပိုင်နှစ်ပါး ဟူသည်ကား။အစုအင်နှုန်းအမျိုး မှ ကျွန်ကိုယ်ဘိုး တန်နှင့် ဝယ်ခြင်းတပါး။ ။တန်ဆိုး ထက်အလွန်ဝယ်ခြင်းလည်းတပါး။ ။ဤနှစ် ပါးမှာပိုင်ဆိုးရောက်လေပြီးသည်။ကြေးသပေါက်ကောက်ပိုင်စေ။ ပြေးသွား ရာသေလည်းဆုံးစေ။ ။ထိုကျွန်တွင်မယား သားသို့မှပြေး သွားရာရလျှင် သခင်ပိုင်စေရစေ။ပြေးသွားရာမိတမယားသားသို့မှထံသေသည်ထုကိုယ်ဘိုး မတောင်းသာချေ။ကျွန်ပိုင်ဖြစ်ချေသည်။ထိုသို့အပိုင် ထားရာဝယ်သည်။ပြေး သည်နေ့မှ စ ၍မစေရချေက။ မိဘပေါက်ဖော်မ ယား လင်သားသို့မှတ်ထံသေ သည်မှာမလွတ်သာချေ။ရောင်းရင်းသူအမွေခံတို့ကနှစ်လည်တန်ဘိုးကိုတွက်

troyed; let it be made good. That wise men may understand every thing regarding these two kinds of pledged slaves, the law is laid down as follows:—If a man knowing another person to be by profession, a climber of Palmyra trees, submits to be pledged to him; or in like manner knowingly submits to be pledged to a frequenter of the forest or hunter, or to a fisherman, or to a travelling merchant, or to a ferry-man, or to a boat-man, or to a farmer, knowing that he has on his farm elephants, tigers, vicious hogs, or venomous snakes, and agrees to assist them in their various occupations, he may in any of the above seven instances be employed as agreed upon, without fault. If whilst engaged in any of these employments on the master's business, the slave shall by some accident die, the master shall lose the amount for which he was pledged, and (his relations) shall not claim or receive any compensation. Why is this?—because it is similar to the case of two men fighting in the assembly, where there is no blame if one dies. Though it is thus said, if the master have not sent him, and the business he was employed on was not his master's, but he went of his own accord, should he fall from a palm tree, or be bitten by a tiger or snake, an elephant kill him, or an alligator carry him off, or he be drowned in swimming; the master shall not lose his money; the parents, wife, or children, shall pay it. But though it is thus said, if any thing smite him so that he die, while engaged in his master's business, although he be so employed of his own accord without having been sent by his master, or without his knowledge, his price shall be lost. If a pledged slave shall fall sick whilst with his master, let him be returned to the charge of his parents or former master, and let them attend on and administer medicine to him. If he shall die whilst with his former master, his parents, or his children; let them pay his price to the creditor, and six moos a day as the price of his labour, reckoning from the day on which he ceased to work. If he die with his master, there is no fault; let his price be lost (to the master.)

As regards the two kinds of slaves who are the property of the master, it is thus; one is a person belonging to some class of the king's servants, and bought for his proper price; one bought for more than his proper price. When their price has been paid, let their children be taken as born slaves; and if they run away and die, let the master lose the money paid; if they get a wife or children during the time of their running away, let the master take them as his property; if one of these slaves runs away and dies with his wife or children, his price, on his death, shall not be demanded; he is a slave the property of his master. If a slave of this description, shall run away on the day he is bought, before the master has employed him, and shall die with his or her parents, relations, wife, or husband, or children, he shall not be held free; let the person who sold him, or his heirs, if a year has expired, pay twice the amount he was sold

၏ပေးစေ။နှစ်မရောက်က။လကိုတွက်၍ပေးစေ။ထိုသူတွင်မွေးသည်သားသို့မ
ကွိုကြေးသပေါက်မကောက်သာချေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ကျွန်
ဟူ၏သက္ကရာဇ်စာထားနှင့်ဝယ်၏။ မစေရဘူးချေသော့ကြောင့်တည်း။ထိုသို
ကားဆိုတုံ၏။ ဝယ်၍ခုနှစ်ရက်မြောက်တလတနှစ်စေပြီးမှ။ အစေမခံထွက်
သွားရှောင်နေသော်လုပ်ခွန်တလင်ါးမတ်စားပိုင်စေ။ မွေးသည်သား ဘွိုးမှိ
လျှင် လည်း ကြေးသပေါက်ကောက်ပိုင်စေ။ ကိုယ်ဘိုးပေးက အရင်းတိုင်းခံ
စေ။ အကြင်ကျွန် တွင်လုပ် ခွန် အများ ရှိသည် ကိုလုပ် ခွန်မခံအရင်း ကိုခံ ၏။
သက္ကရာဇ်စာဖျက် ပြီးမှ။ လုပ် ခွန်ကိုရကောင်း သည် တောင်း သော် ကျွန်တ
ကာအပေါင်ကပင်။ မရသာချေလွတ်စေ။ သို့ကားမဟုတ်လုပ်ခွန်ကိုသာခံ၍
အရင်းကြွေးသော်အရင်းကိုပေးဆပ်စေမှပြေစေ။ထိုကြောင့်မင်းကြီး။ပင်ရင်း
ထက်။အခက်မစဉ်သာ။ပင်ရင်းပြတ်က။အခက်မရှင်သာ။အခက်ပြတ်သော်
လည်းအမြစ်ရှိသမျှအရွက်အခက်ရှင်ပြန်သကဲ့သို့လုပ်ခွန်ပေး၍ အရင်းနှင့်
မျှပြီးမှ။အရင်းကျွန်ကိုအတိုးမယူသာ။နှစ်လပင်ရှည်သော်လည်းအရင်းအ
တိုင်းယူစေ။ ။ထိုအရင်းကိုချင့်မပေး၍ချင့်ကိုဝင်၍ကျွန်ခံအင်းစာရင်းဝင်
ပြီးမှနောင်ထွက်ရှောင်လျှင်။လခွန်တလင်ါးမတ်တွက်၍အရင်းနှင့်မျှသော်
လုပ်ခွန်ကိုစားပိုင်၏။ ထိုနောင်သုံးတက်မစားရပြီ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူ
မူကား။ ထိုအပ္ပားနှစ်တက်တွင်ပင်ရင်းမသေ။ အမြစ်ကြောင့်အခက်အရွက်
တွက် ပြန် သကဲ့သို့ စားပိုင်၏ဟူ သတည်း ဟု မ ခ မည် သော ရှင် ရသော့ ဆို
တော်မူ၏။

မင်းကြီး။ မြိုကြောင့်ဖြစ်သောကျွန်လေးပါးဟူသည်ကား။ မြိုရင်းနှင့်ဖြစ်
သောကျွန်တပါး။ မြိုပ္ပားနှင့်ဖြစ်သောကျွန်တပါး။ အရှင်အပ္ပားနှစ်ပါး
ကြောင့်ဖြစ်သောကျွန်တပါး။ မြိုကိုတိုင်ခံသော့ကြောင့်ဖြစ်သောကျွန်တ
ပါး။ ၅ါ်သို့လေးပါးအပြားရှိရာတွင်။မြိုရင်းနှင့်ဖြစ်သောကျွန်မှာ။မြိုရင်းကို
ပေးလျှင်အပ္ပားမတက်။ဥည်ဿားနှုံ ဝင်၍ကျွန်ခံခြင်းဌါအညွှန့်မထွက်သာ။
အရင်းကိုသာဆပ်၍လွတ်စေ။ သို့ကားဆိုတုံ၏။ ယူသောမြိုသည် ချင့် ကိုယ
ဘိုးနှင့် တန်သော်လည်းကောင်း။ ကိုယ်ဘိုးတက်နှစ်ဆတွင် လည်းကောင်း
ဖြစ်မှအရင်းကိုဆပ် ၍ ပြေစေဟူသတည်း။ ကိုယ်ဘိုးနှစ် ဆတက်လွန် ၍တန်
သည်တွင်သာကိုယ်ဘိုးလုပ် ခွန်နှင့် ချစေ။ လွန်သည်ရင်ပ္ပား ကိုတွက်၍ဆပ်
စေ။ ကြေးသပေါက်မကောက်သာ။ ပင်ခိုမ့ှ,ပင်မြင့် ခရိုးဝေးစွာခုနှစ်ပါးသော

for. If a year has not expired, let the months be reckoned and payment made accordingly; the children of the slave shall not be taken as born slaves. Why is this?—because he was bought as a slave on a written engagement, and (the master) had never employed him. Though it is thus said, if after seven days, a month, or year, he shall abscond and keep out of the way, let his master have a right to demand and take five mats a month the price of his lost labour; and if there be any children born, let them be taken as born slaves; and in paying his price, let the original amount be paid. If any slave shall owe a large amount to his master as the price of labour lost, and the master shall not take it, but the original amount paid; if after the bond has been destroyed, the master shall demand the price of the labour lost, it shall not be recoverable from any slave whatever; let him be free; but if the price of the lost labour be paid, and the original sum be left, the account shall only be settled on payment of the original also. For this reason,—Oh king! the branch cannot be larger than the trunk, and after the tree has been felled, the branch cannot live; but although the branch be cut off, the whole that is attached to the root grows again; so after paying the price of labour lost, equal to the original amount of debt, the original price shall not be added to; though many years may have elapsed before it be paid, let the original sum only be taken. If he cannot pay the original sum, and if after the amount paid has been entered in the bond, he shall run off again, the master has a right to the price of labour lost at five mats a month until it amounts to the original sum; but after this, he shall not a third time have a right to demand an addition. Why is this?—because in the first two additional sums taken, the trunk of the tree was not dead, on account of the roots, and as the branches and leaves spring again, he had a right to demand it. Thus Menoo the recluse said.

Oh king! as regards the four kinds of slaves who have become so from debt, it is thus: 1st, a slave who becomes so for an original debt; 2nd, a slave who becomes so on account of the interest; 3rd, a slave who becomes so on account of both; 4th, a slave who becomes so by being security. Of these four, as regards the one who becomes so for an original sum lent, if he pay the original sum, there shall be no interest; it is like the Cuckoo depositing her egg, there is no new shoot; (interest on the money, or advantage to the bird hatching the egg;) if the original sum be paid, let him be free. Though this is said, if the debt be equal to the price of his body, or double that amount, it is meant that the debt should be satisfied by payment of the original sum; but if it be more than double the price of his body, let only what is proper be liquidated by the price of his labour; let him pay both the principal and interest of all beyond that sum; his children shall not be taken as born slaves; he shall not be employed in climbing trees, at a distance, or in any of the seven (pro-

အရပ်သို့မစေပိုင်ချေ။ ။ငွေကြေးအရင်းကိုယ်ဘိုးမရောက်တွင်ယူသောအ
ညွှန့်မတိုးစေရ။ဥယြသားနှံ့ကဲ့သို့ဝင်လုပ်လျှင်ထိုငွေတန်ဘိုးမြေတွင်တလင်ါး
မတ်နှင့်တွက်၍ပြေလျှင်ရင်းပွားပြေစေ။ကျန်လျှင်ပေးစေ။ လွန်၍တန်ဘိုးက
လုပ်ခွန်ကိုမစားသာချေ။ ငွေရင်းမပြတ်တကားဟုမဆိုသာချေ။ထိုကြေးငွေ
ကိုယူ၍ နှစ်လအနည်းငယ်လုပ်မလုပ်ပြန် လျှင်။ လုပ်ခွန်လခွန်ကိုခု၍ ရင်း
ပွားဆပ်စေ။

မြိပွားကြောင့်ဖြစ်သောကျွန်မှာ။ အရင်းပေးလေပြီးသည်းအစည်အတိုင်း
ကျွန်ခံသော သက္ကရာဇ်စာမထားစား ဦ်းမြှိမ်ခွင် မတင် သော်။ လုပ်ခွန်တလ
ငါးမတ်နှင့်တွက်၍ပြေလျှင်ပြေစေ။မပြေလျှင်ကျွန်ကိုပေး စေ။အတိုးအပွားမ
စားသာချေ။ စား ဦ်းမြှိမ်တင်၍သက္ကရာဇ်ကျွန်ခံစာရင်းထား၍သူသိသူခြင်
ကျွန်ခံငွေနှင့် အတက်အညွှန့်ကိုဆပ် လျှင်ကျွန်မည်စေ။ ထိုကျွန်သည်မလုပ်
လျှင်တန်ဘိုးပေးစေ။လုပ်လျှင်လည်းလုပ်ခွန်နှင့်ထဆိုးအမှီတွင်ချ၍ပေးစေ။
မွေးသည်သားသမီးတို့ကိုကြေးသပေါက်မဆိုသာချေ။မြေ၏လျှည့်ပတ်ခြင်း။
မြစား၏လျှည့်ပတ်ခြင်းနှစ်ပါးဝင်လေသည်ဖြစ်သော့ကြောင့်တည်း။

မြိရင်းပွားနှစ်ပါးနှင့် ဖြစ်သောကျွန်မှာ။ အရင်းအပွားရောက်မှ။ကျွန်ခံ
သက္ကရာဇ်စာမထားလျှင်ကျွန်မမည်သာ။ လုပ်ခွန်တလငါး မတ်ကိုတွက်၍
ရင်းပွားတွင်ချ၍ပေးဆပ်စေ။ သားသမီးမွေးလည်းကြေးသပေါက်မကောက်
သာ။မြေနှိုက်ခြင်းမျှသာဖြစ်သည်။ သေသော်လည်း။ ချင့်ကိုယ်ဘိုးနှင့်တန်
ရာတွင်ချ၍။ကျွန်ငွေရင်းပွားဆပ်စေ။

သုမြိကိုတိုင်ခံ ၍ မြိစား ပြေးရှောင်သေခြင်းကြောင့်။ အရင်းကိုမြိတိုင်မ
ပြေနိုင်၍ကျွန်သက္ကရာဇ်စာထား၍ခံသော်လည်းကောင်း၊စား ဦ်းမြှိမ်ခွင်တင်
၍သံသော်လည်း။ ထိုမြိရင်းတွင်သာလခွန်နှင့်တွက်၍ချဆပ်စေ။ သေသော်
လည်းသေသူကိုယ်ဘိုးဟန်ရာချ၍အကျွန်ကိုဆပ်စေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်း
ဟူမူကား။ချင့်စာရင်းမဟုတ်။မြိတိုင်ဖြစ်ချေသော့ကြောင့်တည်း။

အိမ်မှုကြောင့်ဖြစ်သောကျွန်နှစ်ပါးထူရာ ၌ ကာမဂုဏ်ရှင်သို့မလျော်ပ်ခြင်
၍ကျွန်ဖြစ်သည်မှာ။ထိုကာမလွန်သောသူသေလျှင်လွတ်စေ။ သားသမီးမိဘတို
ကိုမစွဲသာ။ ကာမရှင်သေလည်းလွတ်စေ။ မိ ဘလင် သား သမီး တို့ကကျွန် ပြု

hibited) places. If the original sum borrowed be not equal to the price of his body, there shall be no interest. If he goes into his creditor's house like the Cuckoo depositing her egg, let his services be valued at five mats a month, and if it amount to the sum borrowed, let it be liquidated thereby; if not, let the balance be paid. If the price of the labour be greater, it shall not be paid (to the slave,) nor shall (the master) make any claim that his money has not been paid. If after having borrowed the money, and worked a short time, the slave shall cease to work, let him pay both principal and interest after deducting his monthly hire (for the time he did work.)

As regards a slave who becomes so on account of the interest of a debt, if he has paid the original, but not entered into any slave bond for the interest, and the money has not been weighed out again, there shall be no increase of interest; let the price of his labour be valued at five mats a month, and if it equal the amount of interest, let the debt be satisfied; if not, let the balance be paid without interest. If the money be weighed out to him afresh, and he pays the interest, with this money for which he has executed a slave bond in the presence of witnesses, let him be considered a slave; and if he does not work, let him pay double the amount borrowed; if he does work, let him continue to do so till his wages amount to double the sum; his children born to him shall not be considered born slaves, because it is a kind of deception on the part of both the debtor and the creditor.

As regards a slave who becomes so on account of both principal and interest. When the time for payment of principal and interest arrives, if no slave bond is entered into, he shall not be considered a slave; let the debt, both principal and interest, be liquidated by his labour at the rate of five mats a month, and the children born to him shall not be considered born slaves, it is only putting himself in the place of the new debt; so if he has children, they shall not be taken as born slaves; if he dies, let the balance of principal and interest, after deducting the price of his body, be paid (by his heirs.)

If a person has stood security for a debt, and the debtor shall abscond or die, and the security being unable to pay the principal enters into a slave bond, or has the money weighed out and returned to him, let him pay only the original debt by the monthly hire of his labour, and if he dies, let the price of his body be deducted, and the balance be paid (by his heirs.) Why is this?—because he was not the original debtor, but only the security.

As regards the two kinds of slaves who become so for having had criminal connection, and are unable to pay the compensation. If the offender dies, let the debt be cancelled; the parents or children shall not be liable. If the one against whom the offence was committed dies, let the debt be cancelled; her parents, husband or children, shall

ကောင်းသည် မဆိုသာ။ ထီးကျိုး စည်ပေါက်မင်းလဲရှိလျှင်လည်း ကျွန်အရာ ကလွတ်စေ။

ဝင်အမှုကြောင့် သူတပါးထံကျွန်ခံ၍ပေးလျှော်ရသည်မှာ။ ဣထီးဣနန်း ဆက်ခံသည် လွတ် ရကောင်းသည် မ ဆိုသာ။ အဘယ်ကြောင့် နည်း ဟူ မူ ကား။ ထာ နခြား သော့ကြောင့်တည်း။ ကျွန်အဖိုးရောက်၍သူ တထူးတို့ထံ ကျွန်ဖြစ်စေသည်။ မွေး ဖွားသော သား သို့မိုးရှိလည်း ကြေးသပေါက်ကောက် စေ။

ပုဏ္ဏားတို့ကိုအမျိုးခြားသူတို့ဝယ် ၏ကျွန် ပြုခြင်းမှာ ကျွန် မဖြစ်သာ။ မစေ သာ ချေ။ ကြေးငွေသာပေးဆပ်စေ။

ပုဏ္ဏားချင်းချင်းလည်းကျွန်မပြုသာ။ မစေသာချေ။ ကြေးငွေရင်းကို သာ ဆပ်စေ။

ရဟန်းကိုရဟန်းမှတပါး။ ဝယ်၍စေခြင်းသည်မထိုက်။ ကိုယ်ဘိုးအရင်း ကိုသာဆပ်စေ။

ရဟန်းကိုရဟန်း ချင်းကျွန်မ ပြု ပိုင်။ မ စေ ပိုင်။ အရင်း တိုင်း ကို သာပေး ဆပ်စေ။

သတင်းသိလရှိပေသောသူတို့၏သား မယားယောကျ်ားမိမ္ဘတို့သည်ကျွန် ခံမည်ဟု သုကြေးငွေကိုယူ သော် လည်း မစေ ပိုင် ချေ။ ကိုယ်ဘိုးငွေ ရင်းကို သာပေးဆပ်၍လွတ်စေ။

သူတထူး ကျွန်မကို ယောကျ်ားလွတ်က။ မယားပြုလုပ်လို၍ကိုယ်စားခံ ခြင်း မှာ။ မိမ္ဘသေလျှင်အလွတ်သူယောကျ်ားလွတ်စေ။

ယောကျ်ားသုကျွန်။ မိမ္ဘအလွတ်သူ။ ကျွန်ခံ၍ကျွန်ယောကျ်ားသေလည်း။ မိမ္ဘအလွတ်သူလွတ်စေ။ ၅၂ကားအစုအင်နှုန်းအမျိုးရှိကိုသာဆိုသတည်း။

အခည်အလာသန္တကကျွန်ယောကျ်ားမိမ္ဘတို့မှာ။ ထိုကျွန်ယောကျ်ားမိမ္ဘ သေလျှင်အလွတ်သူလွတ်စေ။ ထိုသန္တကကျွန်ယောကျ်ားမိမ္ဘမသေ။ အလွတ် သူကိုယ်စားခံရာသေသော် လည်း သန္တကကျွန်တို့မှာမလွတ်သာချေ။ သခင် ရင်းသို့သာဝင်၍ကျွန်ခံစေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ ချင့်တို့ကျွန်စည် သန္တကကိုလွတ်စေဟုကိုယ်စားလှယ်သာလုပ်နှင့်စေသော့ကြောင့်တည်း။

အစုအင်နှုန်းရှိ သူအဖကျွန်ခံနေ ရာ။ သား သို့မယား တို့ သည် ကိုယ် စား သက္ကရာဇ်စာဝင်၍ကျွန်ခံခြင်းမှာ။ သက္ကရာဇ်စာရင်းပြောင်းထွေ၍။ ရှေ့ နှုန်း ရှိမ်ခွင်တင်၍ထားသည်ဖြစ်စေ။ ရှေ့ နှုန်းရှိမ်ခွင်မတင်သက္ကရာဇ်စာမပြောင်း မထွေ။ ကိုယ်စားထားသည်ဖြစ်စေ။ ကိုယ်ဝင်၍ကျွန်ခံသူသေလျှင်လွတ်စေ။ သက္ကရာဇ်စာထားရင်းလူရှိသည် မသေဖြစ်သည် ရှိမ်ခွင်ပြန်ပေးရမည်မဆို

have no claim on the offender as their slave. If a new king succeed to the throne, or it be seized by an usurper, let the offender be free.

As regards one who has become a slave to a third person for the means of paying the compensation in the above case; he shall have no claim to his freedom on the succession of a new king; he has taken the price of his freedom from a third person and become his slave; if he has children, they shall be taken as born slaves. Why is this?—because the person (to whom he has become a slave) is different (from the person against whom the offence was committed.)

As regards a person of another class having bought a Bramin slave, he shall not be considered a slave, nor shall he be caused to work; let him only pay back his purchase money.

Nor shall Bramins make slaves of each other, or cause each other to work; let them pay only the debt originally incurred.

It is not proper for any one who is not a Rahan to purchase a Rahan and make him work; let him only pay his original debt.

Nor shall Rahans make slaves of each other, or cause each other to work; let them pay only the original debt incurred.

If the children, or the husband or wife of a person, living in the performance of religious duties, shall take money from a person to become his slave, he shall have no right to work him (or her;) let the debt be liquidated by the payment of the original sum only.

As regards a free man becoming a slave as a substitute for his wife, if the woman dies, let the free man be released.

If the man be a slave, and the woman free, and she takes upon her his slavery, if the man dies, let the free woman be released; this is only said of those who belong to some class of the king's servants. If the slave be an hereditary irredeemable one, male or female, and shall die, let the free person be released; but if the slave does not die, though the free person who is bearing the burthen in his (or her) room should die, the irredeemable slave shall not be released, let him (or her) return to slavery with the original master. Why is this?—because they are hereditary irredeemable slaves, and the substitute was only allowed to relieve them for a time.

As regards the children or wife of a slave man who belongs to some class of the king's servants, taking upon themselves his servitude as substitutes on a written bond; if the substitute shall die, whether there be a transfer of the original slave bond, or the money due be weighed out again (to the substitute and returned by him,) or the substitute comes in without these forms, let the debt be cancelled; there shall be no demand against the original slave still alive for the money weighed out; let him be released from his state of

သာချေ။ကျွန်အရာက လွတ်စေ။အဘယ် ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ မြိမဟုတ်။ ကျွန်ခံဖြစ်သော့ကြောင့်လည်းကောင်း။ ထိုကျွန်ခံသူတွင်မွေးသည်သားသမီးရှိ လျှင်ကြေးသပေါက်နှင့်မကင်းချေ။ဣန္ဒြေကြောင့်ရေ။ရေကြောင့်ဣန္ဒြေ။ မယားသားသမီးမိဘတို့မကင်းသာ။ အမွေခံဖြစ်ချေသော့ကြောင့်တည်း။

အစ်ကိုကျွန်ခံရာ။ ညီဝင်၏ကိုယ်စား ခံသည်။ညီကျွန်ခံရာ။ အစ်ကိုဝင်၏ ကိုယ်စားခံသည်။အစ်မကျွန်ခံရာ။ ညီမဝင်၏ကိုယ်စားခံသည်။ ညီမကျွန်ခံ ရာ။ အစ်မဝင်၏ကိုယ်စားခံသည်များမှာ။ ကိုယ်စားဝင်၏ကျွန်ခံသူသေလျှင် လွတ်စေ။ ရှေးဦးကျွန်ရင်းသူသေသော်မလွတ်သာချေ။

သုကျွန်ကိုခံဝန်မိရာတွင်။မပေးမအပ်ရှိင်သော့ကြောင့်ဖြစ်သောကျွန်မှာ။ ရှေးဦးကျွန်ဖြစ်သောသူသေသော်လည်းမလွတ်သာချေ။ ခံဝန်သည်အတိုင်း ကျွန်ထိုးကိုပေးဆပ်စေ။ချင့်ခံဝန်သူသေလျှင်သားမယားလင် မိဘတို့ရှိသည် ဟုမရှဲသာချေကင်းလွတ်စေ။ ရှေထီးရှေနန်းဆက်စံ၏ မင်းလဲစည်ပေါက်လျှင် လွတ်စေ။

သုမြိုကိုတိုင်ခံရာ။ မြိစားပြေးရှောင်၏ဖြစ်သောကျွန်မှာ။အယက်ကျွန်ကို ခံဝန်သည်အတိုင်းဖြစ်စေ။

ဂုဏ်ကြောင့်ဖြစ်သောကျွန်သုံးပါးဟူရာ ၌ ဆေး ခမပေး ရှိင်၏ ဖြစ်ခြင်း။ ရှေ့နေစားမပေးရှိင် ၏ ဖြစ်ခြင်း။ ထမင်းငတ်မွတ်သည်တွင် ကျေးမွေး၏ဖြစ် ခြင်း။ ထိုသို့အားဖြင့်သုံးပါးကျွန်မှာ။အယင်ဆို ရာကိုပေးလျှင်လွတ်စေ။ မွေး သည်သားသမီးရှိသော်လည်း။ သပေါက်မကောက်သာ။ကျွန်ခံပြီးမှအလွတ် သွားနေသည်ဟုလုပ်ရန်ကိုလည်းမတောင်းသာ။ လုပ်ဆောင်သည်ကျေးဇူး ရှိလျှင်လည်းရရန်ကျေးဇူးဂုဏ်နှင့်တွက်ချ၏လွတ်စေ။ ထိုဂုဏ်ခကိုခုနှစ်လ လွန်မှတောင်းသော်မရသာ။ မြိကင်းလွတ်စေ။ ခုနှစ်လမတိုင်မှီရှေထီးရှေနန်း ဆက်စံလျှင်လည်းလွတ်စေ။

ရွာ၌ဝင်နေသူကိုသူကြီးတို့ကအိမ်ခင်းပေး၏ဖြစ်သောကျွန်မှာချင့်ရွာချင့် စီရင်းနှက်မြေတွင်အိမ်ကန်နှားဆောက်၏နေပါမည်။ဤသား ဤကျွန်ကိုကျွန် ပြု၏စေပါ။သက္ကရာဇ်စာအထား နှင့်အစ ခံသောကျွန်ဖြစ်သော် လည်း။ ရှေ ထီးရှေနန်းဗေဘက်ရှိလျှင်လွတ်စေ။ ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ရှေ ထီးရှေနန်း မင်းပေါက်စိုး လဲမရှိသော်လည်း သုံးနှစ်စေ့လျှင် ကျွန်အရာက လွတ်စေ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ တရပ်တကြေးအဝေးကခိုမှီလာ သောရွာဝင်ရွာနေ တို့သည်။ သုံးနှစ်လည်သော်အစည်ဖြစ်စေ။ ဆိုချေသော့ ကြောင့်တည်း။

slavery. Why is this?—because it was not a debt, but a slave bond But if the substitute has any children, they are not free from the condition of born slaves; as mud and water go together, so his wife, children, and parents, are not free, because they are his heirs.

When the younger brother becomes a slave as a substitute for the elder, the elder brother for the younger, the younger sister for the elder, or the elder for the younger, if the person acting as a substitute shall die, let there be an end of the slavery; but if the person who was originally the slave die, the substitute shall not be released.

As regards a person who has become a slave for having stood security for the slave of another person, and being unable to produce him, if the original slave shall die, he shall not be released; let him, according to his bond, pay the amount for which the original slave was in bondage. If the security shall die, there shall be no claim against his children, wife or parents; let them be free (of the debt.) If a new king succeeds to the throne, or an usurper seizes it, let him (the substitute) be free.

As regards a person who has become security for a debt, and the original debtor having run away, the security becomes a slave for the amount, let the rule be the same as the above.

As regards the three kinds of slaves who become so for benefits conferred, they are, those who become so from inability to pay a physician; from inability to pay a pleader; and those who become so to one who has fed them when starving; let these three be released on paying what was originally agreed on; nor shall their children, if they have any, be taken as born slaves; nor shall the master, on the plea that the slave, after he became so, had left his service, demand any thing as the price of labour lost; and if by his exertions he has obtained a profit for his master, let it be deducted from the amount due, and let him be released. If the value of the gain which has accrued to his master through him be not demanded within seven months, he shall not recover it; and if within the seven months a new king has succeeded to the throne, let the debt be cancelled.

As regards a slave who has become so by coming into a village and having a place to build his house on allotted to him by the thoogyee, though it be a slave who has become so by written engagement, saying, "I wish to live a short time in your village; take this child or this slave and use them as slaves," if an usurper seizes the throne, let him be free. Why is this?—because having set up the posts of his house, he has become a resident in the village with him, and a partner and companion; and even if no usurper seizes the throne, the child or slave so given shall in three years be free. Why is this?—because it is is laid down that a person coming from a distance, and taking up his abode in a village, in three years shall become an Atsee, (that is, shall bear his part in the village assessments.

တရွာတမြို့တည်းတွင်အချင်းချင်းအိမ်ရာမြေကိုရောင်းဝယ်ကြရာ။ကြေး ငွေအဖိုးမပေးနိုင်၍ သားကို လည်းကောင်း။ မယားကြေးကျွန်ကို လည်း ကောင်း။မြေကိုနှင့် တနေ့ရာပြတ်၍သွင်း၏။ သက်ရှိသက်မဲ့မှာကြေးငွေအဖိုး ရင်းကိုမပေးသမျှရွှေထီးဖြူနန်းဆက်စံသော်လည်းမလွတ်သာ။ မရွေးနိုင်၍ အစေခံသူသေသော်လွတ်စေ။သားသမီးတို့ကို။ကြေးသပေါက်မကောက်သာ။ ဤကားမိုးမြေလယ်ယာဥယည် အိမ်ခင်းကျောင်းဘုရားသိမ်ဇရပ်ကောင်း မှုပြုလိုသည်။ လုပ်လိုနေလိုသည်တွင်။ ဝယ်၍အဖိုးပြတ်သွင်းခြင်းမှာလူကို ရွေးစေ ဟူသတည်း။ လူမှတပါးသက် ရှိ သက် မဲ့မှာ။အဖိုးပြတ်၍ပိုင် စေ။သွင်းလျှင်ပိုင်အပေါင်ဖြစ်လင့်စေတွင်လည်း။အပေါင်ဖြစ်စေ။ ဤကား ကျွန်အပြား တကျပ် နှစ် ဝမ္ဘသတ်ထွက်။ ဝိနည်းထွက်လေးပါးပေါင်းသော် တဆယ်ခြောက်ရပ်ကဖြာသောကျွန်ခုနှစ်ဆယ်ငါးပါး။ အပြားကို ဆိုသော စကားတည်း။

ထိုကျွန်တို့တွင်ပိုင်သောကျွန်မှန်သမျှလုပ်ခွန်တလင်ငါးမတ်ဖြစ်စေ။အ ပေါင်ကျွန်မှာ။တလကိုငွေခြောက်မူး လေးရွေးလုပ်ခွန်ဖြစ်စေ။ထိုသို့ဆိုရာ၌ လည်း။ ယောကျ်ားကို သာ ဆိုသတည်း။ မိမ္ဘ မှာ။ ယောကျ်ား ဝက်အပိုင်အ ပေါင်တွင်လုပ်ခွန်ဟူသတည်း။

၂၇ ဗာရာဏသီပြည်၌။သူဌေးသမီးတယောက်။အမတ္တင်ညြိမ ကျွန်ဖြစ်သောတရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။ အမျိုးကျွန် တို့ကို အစီး အတက် မစား ရာဟူသည် ကား။ရှေးသောအခါဗာရာနသီပြည်၌။ဒုဿ ကန္တရကပ်။သဒ္ဒ ကန္တရကပ်။ ရော ဂ ကန္တရကပ်။ ထိုကပ်သုံးပါးတွင်ဗိုဿ်းရေရှား ၏ စပါးဆံငတ်မွတ်ရှားပါးရ ကားဆံတကွန်းစာကိုငွေ အကျပ်သုံးဆယ်ပြုသတည်း။ ထိုကာလသူဌေးသမီး နှစ်ယောက်တွင်အစ်မပြည့်စုံ၏ ညြိမလင်မယားစားရာမဲ့ညစာနံနက်စာမျှမ ရှိ၏ညြိမကိုယ်ဘိုးတနေ့ရာဆံတကွန်းစာပေး၏စေပါဆိုလျှင်ဆံတကွန်းစာပေး ၏ညြိမကိုစေလေ၏။ သီးမောင်းတက်သောအခါငွေတကျပ်ကိုစပါးအများ ရ လေ၏။ ညြိမလင်လည်းဆင်ရဲငတ်မွတ်သောအခါညြိမကိုယ်ဘိုးတကွန်းစာ ရ၍အသက်ရှေပေသည်။ဆံတကွန်းစာကိုခံပါပေးလေ၏။ အထက်ဆံတကွန်း စာအဖိုး သည် ငွေသုံးဆယ်ဖြစ်သည်။ ယခုဆံတကွန်းစာကို မခံသင့်ဆို၏။

If a person in buying a piece of ground for a house, from an inhabitant of the same village, and not being able to pay for it, shall give over his child, wife or slave, in payment on a certain valuation, whatever he shall give over, animate or inanimate, shall not be freed unless the price be paid, even if a new king succeeds to the throne; but if he cannot pay the price of his redemption, and the person who is enslaved shall die, let him be free, and the children (of such a slave) shall not be taken as born slaves. This is when a person has bought land, paddy fields, garden, a place to build a house, a kyoung or Pagoda, a Thien or Zayat, whether for a work of merit or for the buyer's residence; when he has paid the price agreed upon, let the man be redeemed. If any thing, animate or inanimate, man excepted, has been valued and paid over, let the right to it be complete; if it has been paid in pledge, let it be a pledge. This is what is laid down regarding the twelve kinds of slaves described in the Damathat, and the four kinds defined in the Weenee, total sixteen kinds of original slaves, and the seventy-five minor classes into which they branch off.

Let the price of the monthly labour of those slaves in whom the right of possession is complete be five mats, and that of a pledged slave six moos and four yooays; this is only said of a male; the price of a woman's labour shall in both cases be half that of a man.

27th. The case which occurred in Benares with the Thatay's daughter, who was a slave in the house of her elder sister.

Oh excellent king! as regards what is said of not taking any interest or advance (on the sum paid) from a slave of the master's family, there is this precedent. In former times, in the country of Benares, the first of the three evil periods, viz: famine, rapine, murder, and pestilence, having occurred, and the rains failing, rice was dear, and there was a famine; a koontsa* of rice was sold for thirty tickals of silver. At that time there was a thatay who had two daughters, the elder of whom was blessed with abundance, but the younger and her husband had no food to furnish either their morning or evening meal. Then the younger sister said, "give me the value of my body, one koontsa of rice, and employ me as a slave." So the elder sister gave her a koontsa of rice, and caused the younger to work. When the harvest came, a considerable quantity of paddy was to be bought for one tickal of silver; then the husband of the younger sister returned a koontsa of rice to the elder, saying, "In the time of the famine, your sister's life was preserved by obtaining a koontsa of rice; now take it back." The elder sister replied, "previously a koontsa of rice was worth thirty tickals of silver; it is not proper now to receive back one koontsa only;" so

* A measure about equal to a pint.

ထဆိုးပေးလေ၏။ မခံအတက်လေးသိုးပေးလေ၏။ မခံ၌ သုံးဆယ်ကိုသာရ ကောင်းသည်ဆိုလေ၏။ ထိုအခါ ရှင်ရသေ့ထံရောက်ကြသော်။ စကားရင်းကို ပြန်၍ကြားရလျှင်၊ ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။ သူမိမ်းဖြစ်က။ ဆံလည်းတက္ခနိုး စာမပေးသာ ပြီ၌ သုံးဆယ်ပေးစေရမည်။ ယခုမှာသူမိမ်းမဟုတ်။ တမိတဖ တည်းညီအစ်မဖြစ်ကြသည်။ ကျေးဇူး သာထွန်းသည်။ စားယူရင်းဆံတက္ခနိုး စာကိုပေးစေ။ အထက်က၊ အဖိုးရှိသည်၌ သုံးဆယ်ကိုမတောင်းအပ်။ မစား ရာသင့်ချေဟု ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။ ။ထိုကြောင့်သားချင်းတို့က။ အတိုး အတက်မစားသာအရင်းတိုင်းဟု။ မဟာသမတမင်းကြီးအားမန္ဒမည်သော ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၂၈ ကျွန်ငယ်ကိုကျွန်ကြီးခိုးပြေးသောတရား။

ကျွန်ယောက်ျားကိုမိမ္ဘလွတ်ခိုးပြေးသော်။ ကျွန်ယောက်ျားကိုယ်ဆိုးလုပ် ခွန်ကျွန်ယောက်ျား သခင်လိုက်ရာ ကုန်သမျှစရိတ်ကြေး ငွေကိုမိမ္ဘလွတ်က ပေးစေ။ ။ကျွန်မိမ္ဘကိုယောက်ျားလွတ်ခိုးပြေးလည်းနည်းတူတည်း။ ဤ ကားကျွန်စည်သန္ဓကမဟုတ်သည်ကိုဆိုသတည်း။ ။မင်းကြီး။ ကျွန်စည် ကိုယောက်ျားလွတ်။ မိမ္ဘလွတ်ခိုးယူပြေးသွား ရာတွင်။ သခင်လိုက် ၍ တွေ့ သော်။ အကျကိုလည်းခိုးသူကခံစေ။ ထိုကျွန်စည်သေသော်ကျွန်၏ အဖိုးသုံး ရြေတွက် ၍ တန်ရာပေးစေ။ သားသျှီးမွေးလည်း ကျွန်စည်သခင်မပေးစား ချေဖြစ်သော့ကြောင့်သခင်အလုံးမိုင်စေ။ ။ထိုကျွန်မသေလျှင်လုပ်ခွန်နှင့် တကွပေးဆပ်စေ။ ကျွန်ခိုးမမည်ရာ။ ကာမဂုဏ်မှသဘောတူပြေးဖြစ်သည်။ သို့ကားဆိုတုံ၏။ သခင်လိုက်ရာကျွန်ကိုမတွေ့။ အလွတ်ကိုတွေ့၍မေးသော်။ မခိုးမဝှက် မနေမထိုင်။ ကာမဂုဏ်မှ မ ရောက် ကွယ် ၍ ထိုကျွန်ကိုသခင်တွေ့ မြင် မှ မေး၍ကဲ့ဝှက် သည်မှန်ချေလျှင် ထိုကျွန်ကိုလည်း အပ်စေ။ လုပ်ခွန်ကျ ကုန်သမျှကို လည်းပေးစေ။ မယား လင်ပြုရကောင်းသည်လည်းမဆိုသာ။ ခိုးပြစ်အလျှော်မှာ။ ထိုကျွန်ကိုယ်ဆိုးတန်ရာတွင်။ နှစ်ဆတက်လည်းဟူ၏။ နှစ် ဆခွဲလည်းဟူ၏။ လျှော်စေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းတူမူကား။ ဗျက်ကွယ်သော့ ကြောင့်တည်း။ အိမ်ထောင်ဘက် ကာမဂုဏ်မှကို ဖြောင့်လျှင် ကျွန်ကိုအပ်၍ အကျခံရမည်။ သေလျှင်သုံးရြေတန်ဆိုးလျှော်ရရုံသာ။ မသေလျှင်ကျွန်ကိုအပ် ရုံအကျကိုခံရုံသာ။ ဘို့ကျွန်စည်သို့ဝင်ရသည်ဖြစ်၍ အပြစ်မရှိတူသတည်း။

သန္ဓကကျွန်နှင့်ကြေးဝယ်ကျွန်ပိုင် ကာမဂုဏ်လင်မယားမှ။ ခိုးသွားပြေး သော်ယောက်ျားသခင်ကရှာ၍ မိမ္ဘသခင်သို့အပ်စေ။ ။မအပ်နိုင်လျှင်တန်

he offered her two; these she also refused to take; then he offered her four, which she in like manner refused, saying she ought to receive thirty tickals of silver. So they came before the lord recluse. When he had heard the whole case, he said, if it was a case between people not related, the debtor would have to pay, not a koontsa of rice, but thirty tickals; but here it is not a stranger, but a sister, born of the same father and mother; it should be a matter of gratitude. Let the one koontsa of rice only which was given, be returned; it is not proper to demand the price it was at formerly, nor ought it to be taken. Accordingly, children of the same parents shall take the original sum without any interest or advance. Thus lord Menoo, the recluse, ordered king Maha Thamada.

28th. The law when an elder slave runs off with a younger one.

When a free woman steals and runs off with a male slave, she shall pay the price of his body, the price of his lost labour, and all the expenses incurred by the master of the male slave in pursuing them. If a free male steals and runs off with a female slave, the law is the same; this is said when the slave is not an hereditary irredeemable one. Oh king! when a free man or woman runs off with an hereditary irredeemable slave, and the master follows and falls in with them, let the free person pay all expenses; and if the slave dies, let him be valued, and let the free person pay thrice the amount; and if they have children, let the master of the hereditary slave have them all in full right, because he did not give them in marriage. If the slave does not die, let the person pay also the price of labour lost; it shall not be considered a case of theft of a slave, it is a matter of lustful passion and mutual consent. Though it is thus said, if the master in his pursuit of them does not find the slave but the free person, and on inquiry of him or her shall be told that he or she did not steal or conceal or have sexual connection with the slave, and shall afterwards find the slave, and on inquiry (of him or her) shall ascertain that the free person had really concealed the said slave, let the slave be given up, and let the price of labour lost and all expenses be paid; the free person shall have no claim on the slave as husband or wife. As regards the compensation for the theft, it is laid down that twice the amount of the slave's proper value shall be paid; twice and a half is also laid down. Why is this?—because he or she denied the fact. If the fact of sexual connection be admitted, the free person, after having delivered up the slave, shall pay the expenses; in case of the slave's death only, the free person shall pay three times his or her proper value. If the slave does not die, the free person has only to give him or her up, and bear the expenses; as the children must be hereditary slaves, there shall be no compensation.

If an hereditary irredeemable slave, and a slave bought out-right, shall run off together as husband and wife, one stealing the other,

သည်ကိုယ်ဘိုးကိုယောက်ျားသခင်ကပေးစေ။လုပ်ခွန်လည်းပေးစေ။သေလျှင်
လည်းယောက်ျားသခင်ကတံဘိုးကိုလျော်စေ။ ပြေးသွားရောသားသွီးကိုမွေး
မြင်လည်း။သန္တကကျွန်ရှင်ကသာအလုံးရစေ။ ၅၂ကားကျွန်စည်ယောက်ျား
မိမ္ဘနှင့် ကြေးဝယ်ပိုင်ကျွန်အစုအ ငန်း ရှိသော ယောက်ျား နှင့် မိမ္ဘကို ဆိုသ
တည်း။ ။လင်မယားကာမဂုဏ်မှုမဟုတ်။ ကျွန်ငယ်ကြေးဝယ်အမျိုးရှိ
နှင့်ကျွန်ကြီးကျွန်စည်ပြေးသွား လျှင် ကျွန်ကြီးခိုး မည် စေ ကျွန် ကြီး သခင် က
လိုက် ၍ ကျွန်ငယ်သခင်သွီအပ်စေ။ မအပ်ဘိုင်လျှင်ကိုယ်ဘိုးလုပ်ခွန်နှေ့ခကို
သန္တကကျွန်ကြီးသခင်ကကျွန်ငယ်သခင် သွီအပ် စေပေးစေ။ ရှာထွက်ရှာဝင်
အကျကိုလည်း ကျွန် ကြီးသခင် ကခံစေ။ ။သန္တကကျွန် စည် အ ငယ်ကို
ကြေးဝယ်အမျိုးရှိကျွန်ပိုင်လူကြီးကခိုးပြေးချေလျှင်။ ရှာ၍ကျွန်ကြီးသခင်က
အပ်စေ။လုပ်ခွန်ကိုလည်းပေးစေ။အကျကိုလည်းခံစေ။သေသော်တနှိုးသုံး
ခြေနှင့်လုပ်ခွန်နှေ့လကိုလည်းပေးစေ။ အကျကိုလည်းခံစေ။ ၇ကိုကဲ့ထား၍
သခင်တွေ့မှ မေးရာတွင်။ ကျွန်ကြီး၇ကိုကဲ့ထားကြောင်းဖြစ်ချေက။ ကျွန်ကို
ကျွန်ချင်း၇ကိုပြက်ချေ သည်။၇ကိုသူက။ တနှိုးနှစ်ဆ လည်းဟူ၏။ နှစ်ဆခွဲ
လည်းဟူ၏။ လျော်စေ။ ၅၃သို့ကဲ့၇ကိ ခြင်းကား။ ချောင်းခြားမြစ်ကူးတော
တောင်တွင်၇ကိုကဲ့သည်ကိုဆိုသတည်း။ ။မင်းကြီးကျွန်ငယ်ဟူသည်
ကား။ တဆယ်နှစ်နှစ်။ သုံးနှစ်တွင်၍ဆိုသတည်း။ ကျွန်ကြီးဟူသည်ကား။
အသက်နှစ်ဆယ်မှစ၍။လွန်သောသူကိုကျွန်ကြီးဆိုသတည်း။

၂၉ ကျွန်ကြီးချင်းပြေးသွားသောတရား။

မင်းကြီး။ တနည်းကားကျွန်ပိုင်အမျိုးရှိကျွန် စည် အရွယ်တူချင်းကာမ
ဂုဏ်မှုမဟုတ်။အတူပြေးသွား၍ လူကြီးချင်း ဖြစ်ကြလျှင်တဦးကို တဦးမခွဲ
သာ။ နောင် ပေါ်ထွက် ၍တဦး ကိုလည်ခ် စား ပြက် စား ပြုချေ သည် မှန် လျှင်။
တရားရှင် တို့ စိစစ်၍။လည်ခ်ပြက် သော သူကျွန်သခင်က။ အမှုမျိုးပေါ်ထွက်
သမျှအကျအလုံးကိုခံစေပေးစေ။

၃၀ ကျွန်စည်ချင်းလင်မယားပြေးသောတရား။

ကျွန်စည်ချင်းခိုးသွားပြေးရောလင်မယားကာမဂုဏ်မှုဖြစ်သော်။ တရပ်
တကြေးအဝေးမှာကျွန်ဖြစ်၍သော်လည်းကောင်း။ ကြွေးတင်၍သော်လည်း
ကောင်း။ သူကိုကျူးလွန်၍လျော်ရသော်လည်းကောင်း ရှိလျှင်။ ထိုအမှုရပ်

and the master of the male shall find them, let him give over the woman to her master; if he cannot give her over, let him pay her proper price, let him also pay the price of labour lost; and if she dies, also, let him pay her proper price; if whilst they are away, they shall have any children, the master of the hereditary slave shall have them all. This is said of an hereditary male or female slave, and a bought slave, male or female, belonging to some class of the king's servants. If it be not a matter of lustful passion, but a younger slave who is bought and belongs to a free family, and an elder slave, who is so hereditarily, run off together, let the elder be considered as the thief of the younger; if the master of the elder follow (and take them,) let him make over the younger to his master; if he cannot make him over, let him pay the price of his body, the price of labour lost, and the price of recovering him from the village (he may have taken refuge in.) If a bought slave of a free family, being the elder, shall steal and run off with a younger hereditary irredeemable slave, let the master of the elder, having reclaimed them, give up (the younger,) pay the price of his labour lost, and bear all expenses; and if he dies, let the master of the elder pay three times his proper price, the amount of labour lost, and expense of recovering him. If he has been concealed, and the master finding him, on inquiry shall discover that the elder slave concealed him, it is a matter of fellow slaves concealing each other; the concealing party has been ordered to pay double the proper price (of the concealed) in compensation; twice and a half has also been laid down. This is said when a river has been crossed, and the slave is hidden in the hills and forests. Oh king! by a young slave, is meant one not more than twelve or thirteen years of age; an elder slave is any one above the age of twenty years.

29th. The law when full-grown slaves run away together.

Oh king! if a bought slave of a (free) family, and an hereditary slave of the same age, shall run off together, not in a matter connected with lustful passion, if they are both grown people, one shall not sue the other; but if it be afterwards discovered that one had deceived and seduced the other, the judge having well enquired, shall order the master of the one deceiving and seducing the other, to pay all the expenses.

30th. The law when a man and his wife, being hereditary slaves, run away together.

When hereditary slaves steal and run off with each other, through the influence of lustful passion, if they have become slaves in a distant district, or incurred debt, or had to make compensation for an offence committed against some one, let them pay equally all

ဖုန်သမျှကိုအညိုဆပ်စေရာ၏။ သားသျှီးမွေးမြင်လည်း အညိုခံယူကြစေ။ ဤကားအမှုမလွတ်လျှောရန်မြိမ့်ကျွန်ဖြစ်ရာရွေး ရခြင်းကြောင့် ဆိုသတည်း။ အကြောင်နှစ်ဦးကျွန်စည်တို့ သည် ပြေး သွားရာ။ ဖ္ဗတ်လက်လွန် ၍ မလျှော်ရ တတ်ရှိသည်နှင့်သခင်ကိုစစ်မေး၍သခင်ရှိရာအမှုပေါ်လာလျှင်ငါမသိမဆိုသာချေ။ ကျွန်ကြောင့်အမှုထွက် သ မျှ ကိုသခင်တို့တဝက်ထား၍လျှော်စေ။ ကျွန်ကိုလည်းသိမ်းယူစေ။အဘယ်ကြောင့်နည်း ဟူမူကား။အသီးကျွလည်း အပင်အောက်။ အပွင့်အရွက်ကျွလည်းအပင်အောက်ဖြစ်ချေသော့ ကြောင့် ထည်းဟုရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၃၁ ကျွန်သည်ထွက်ပြေးရာ။တရပ်တကျေးမှာကျွန်ဖြစ်၍သခင်သစ်သခင် ဟောင်းတို့သားသျှီးကိုဝေရာသောတရား။

အကြောင်ကျွန်တို့မကုံ ၍လျှော်မှုပြက်မှုဘေးကြောင့် ပြေးသွားရာ။ကျွန်ဖြစ်ရာသခင်သစ်တွင်ရွေးသောသျှီးမှာသခင်သစ်နှင့်သခင်ဟောင်းတယောက်တဝက်ရကြစေ။ ထိုကျွန်သည်ပြေးသွားရာကျွန်ဖြစ်ပြီးမှအမှုသစ်ပေါ်သော်။အညိုခံဆပ်စေ။ဥစ္စာရလည်းအညီခွဲဝေယူကြစေ။

၃၂ ကျွန်သည်သခင်ထံကထွက်သွား၍အရပ်တပါးသူကြီးထံ ကပ်ခိုးနေသောတရား။

အကြောင်ကျွန်တို့သည်ပြေးသွား၍သူကြီးပြည်စိုးမြေတိုင်းတောကဲရွာဇုပ်တို့ထံ။နှစ်ရှည်သားစည်မြေးပွားငရွာတွင်နေသည်။ငကိုမြှိုခိုသည်။ ကိုယ်ဘိုးပေးမှယူရမည်ဆိုသော်လည်းမပေးစေနှင့် ကိုယ်ဘိုးလွတ်စေ။ ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ ကျွန်ပြေးလက်ခံကျေးဇူးမစားရရာ။အဆုပ်အကြီးဖြစ်သော့ကြောင့်တည်း။ ။ထိုကျွန်မြီစားတရပ်တကြေးကပြေးလာ၍သေရာ။ သင်းဖြိုတ်ထောက်မသော်လည်း။ ငကျွန်ငမြီစားကိုသင်းဖြိုတ်သည်မဆိုပိုင်းသင်းဖြိုတ်သူအပြစ်လွတ်စေ ဟူသတည်း။ ။ထိုသို့ကားဆိုတုံ၏။ မည်သူမြီစား မည်သူကျွန်သိလျှက်။ လက်ခံ၍အိမ်တွင် လည်းကောင်း။ ရွာထွင်လည်းကောင်း။ ထားလေ၏။ မြှုင်ကျွန်ရှင် တို့ မေးသည် ကာလ ရှိ၏။

expenses connected with that matter, and if they have children, let them each have an equal share. This is said when they have to pay compensation, have got in debt, or become slaves, and the amount has to be paid. If any two hereditary slaves, during the time of their absconding, shall have committed an assault, or used abusive language, and are unable to pay compensation, the offended party shall find out who is their master, and sue him; he shall not plead that he knew nothing of it. Whatever offence the slave may have committed, having set aside one half (of the compensation) for the master, let him (the slave) make compensation (in the other half,) and let (the person against whom the offence was committed) take possession of the slave. Why is this?—because if the fruit falls off, it falls under the tree; if the flowers or leaves fall off, they also fall under the tree; thus said the lord recluse.

31*st*. *The law for the division of the children of a slave, who has run away and become a slave in another district, between the old and new masters.*

If a slave, having no means, shall from fear of having to make restitution or suffer mutilation, run away to another place, and there become a slave, as regards children born whilst in the service of the new master, let the old master and the new each have one half; and if after he or she ran away and became slaves to the new master, there shall be any new cause for payment being made, let each of the masters bear one half, and of property acquired let each take one half.

32*nd*. *The law when a slave having run away from his master, attaches himself to, and lives under the protection of, the head man of another district.*

If any slave, having run away, shall attach himself to the Thoogyee, the governor, the land measurer, the superintendant of forests, or head of several villages, and they say, "he has lived in my village for many years, and had children and grand-children; he has been living under my protection; you must pay his price before you have him," it shall not be paid. Why is this?—because being the head man, he shall have no right to profit from receiving a runaway slave. If the slave or debtor coming as a runaway from another district, shall die, and the above named person shall assist and bury him, (the master or creditor) shall have no right to say, "they buried my slave or my debtor," (that is, they are liable for the debt;) the person so burying (the runaway) shall not be held in fault. Though it is thus said, if they know that it is such a person's debtor, or such a person's slave, and shall receive him, and keep him in their house or village, and when the creditor or master inquires, they state that he is there,

ဖြောင့်လျှင်အပြစ်မရှိ။ မရှိကွယ်ပြီးမှ။ဖုံးကွယ်ထားရာတွေ့ချေသော်။ကျွန်တော်
ယောက်ကို။ နှစ်ယောက်လည်းကောင်း။ နှစ်ယောက်ခွဲလည်းကောင်း။ကျွန်
စည်လျှင် ကျွန်စည်အ တိုင်း။ အမျိုး ရှိကျွန် လျှင်ကျွန်အတိုင်း။ အဖိုးပြတ်၍
လျော်စေ။ မြီစားကိုထိန်ဂက်ချေရာမှာ။ ထိုမြီရင်းပွားကို ပေး ဆပ်စေမှ။ထိန်
ဂက်ကဲ့ သည် အကြီး တို့အမှုကင်း စေ။ မ ပေး မဆပ် သမျှ အမှုမ ကင်း သာ။
ကျွန်နှင့်မြီစားကိုရှာမြှုံ့ခ်ွတ်ရေသည်ဟု။ အပိုင်အနှိုင် ထိုရှာ ရှင်သူကြီး တို့ ကို
မတိုင် မကြားခေါ်ဝင် ကိုင် ချေ သော်။ ရှာ ရှင် သူ ကြီး တို့ သို့မ ပေး ရ စား ပြု
ကျင့် သည်အပြစ်ကို။အကိုင်ခံရသူတို့ကိုယ်ဘိုးကို တဝက်ပေးမှ ခေါ်ပိုင်စေ။
တိုင် ၍ ခေါ်လျှင်ရှာထုတ်တကိုယ်ကြေးတပိသာဟူ၏။ တကိုယ်ငွေတကျပ်
လည်းဟူ၏။ ပေးရွေး၍ခေါ်စေ။ ။ထိုရှာတွင်နေသည်ကိုမတိုင်မကြား
ဧခေါ်ဝင်သည်ဘွင်သူကြီးရှာသားဆီးတား၊ ၍ ပြေးဟောက်သော်။ထိုဆီးတား
သောသူတို့ကျွန်သော်လည်းကျွန်လျှောက်။ မြီစားလျှင်မြီစား လျှောက်ရှာ၍
အပ်စေ။ မအပ် ရှိုင်လျှင်ကျွန်မှန်သည်။ မြီစားမှန်သည်အတိုင်းစိစစ်၍မှန်ရာကို
တားသူကလျော်စေ။ ။အကြင်အမျိုးရှိကြေး ဝယ်ကျွန်ပိုင်တို့သည်ချင့်တို့
သခင်တွင်ချင့်ယည်စွမ်တန်ဘိုးစွမ်ဆွဲ၍ဥစ္စာရှိလေ၏။ရွေးမည်ဆိုကချင့်တွင်
ပွားများ သမျှ တို့ကိုဆယ် စုတစုသခင်ယူစေဘိုးမှ။ အရင်းတိုင်းအရွေးခံစေ။
သို့ကားမဟုတ်တုံ။သခင်ကိုကိုယ်ဘိုးမပေးရအောင်ယည်စွမ်ထံဘိုးခွဲ၍ပွား
များသည်ကို ဆယ်ခိုင်တခိုင်မပေးရအောင်။ တံစိုးတမင်းဘုန်းတန်းကြီးရော
မှိခိုရ်။သခင်ကိုဆိုပေချေသော်။ ချင့်တွင်ရှိသမျှကိုအစဉ်သိမ်းယူ၍တယောက်
ဘိုးကိုနှစ်ယောက်ဘိုးခံရာသတည်း။ ။မင်းဘိုးအပြစ်စားကိုလည်းကျွန်
ကခံစေ။ ။သို့ကားဆိုတုံ၏။ ကျွန်ခံရသောသူကအလိုက်သိစွာပေးပါ။ ပေး
လျှောက်သခင်မခံညင်းဆန်၍တံစိုးတမင်းမှိခိုမှဟုတ်ရာဖြစ်ပေလျှင်လည်းဆိုင်
ရာဆယ်ခိုင်တခိုင်နှင့်အရင်းခံစေ။ အကျအပြစ်မှာကျွန်ကခံစေ။သို့ကားဆိုတုံ
၏။ စိုးမင်းတို့ကဟုတ်ရာဆိုတိုင်းမခံ။ အတင်းပြုချေကနောင် ဖိစစ်၍မှန်လျှင်
မင်းစိုးတို့ထံကုန်ကျသည်ကိုသခင်ကသာခံစေ။ ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၃၃ သက်ရှိသက်မဲ့ဥစ္စာကိုတံဘိုးတဝက်နှင့်လနှစ်ချုပ်၍ပေါင်ရာ။ လနှစ်မစေ့မီရွေးသောတရား။

အကြင်ကျွန်ကို လည်း ကောင်း။ သားသျှီးကိုလည်း ကောင်း။ မိုဃ်းမြေ
ယယ်ရာထမ် အုံး ဥယည် ကဲ့ ရှား သက်ရှိသက်မဲ့ကိုလည်းကောင်း တန်ဘိုး

there is no fault. But if after they have said that he is not there, the master or creditor shall discover him in concealment, let him restore two for one; two and a half has also been laid down. Be it an hereditary slave or a slave of free family, let them be valued, and restitution made accordingly. In the case of concealing a debtor, on paying the debt, principal and interest, let the concealing head man be free of further trouble, but until he has done so, he is not free. If a master or creditor, on merely seeing his slave or debtor in a village or town, shall forcibly seize him without making a report or reference to the Head-man or Thoogyee, it is an offence and disrespect against the Thoogyee; he shall only have a right to take away the person he has seized on paying half the amount of his liabilities. If he refer (to the Thoogyee) before seizing him, the price of removing him from the village has been laid down at one viss of lead; one tickal of silver for each person has also been laid down. Having redeemed him at this price, let him take him away. If whilst the master or creditor is calling him away, without having reported to the Thoogyee, the Thoogyee or any of the villagers interfere, and he escapes and is lost, let the person interfering, be it a slave or debtor, recover and hand him over; if he cannot do so, and on enquiry it be proved that it was a slave or a just debt, let him make compensation (in the amount.) If any slave of a free family, bought in full right, shall by his labour in his master's house, have obtained property, and shall propose to redeem himself, let the master first take one tenth of all he possesses, and release him on payment of the original sum. But if he does not do thus, but claims the protection of some powerful chief in order that he may not have to pay his price to his master, or give up one tenth of the produce of his labour, and the master shall prosecute him, let his master take all that he has, let him be liable for double the original debt, and let him bear all the expenses (of the suit.) Though it is thus said, if the slave is willing, and offers to pay what is proper, and the master will not receive it, and if on taking the protection of some powerful chief, the correct state of the case shall be known, let him take what is correct, one tenth of the property (of the slave,) and the original sum (for which the slave is bound,) and let the slave bear all the expenses. Though it is thus said, if the master does not abide by the just decision of the chief, and uses any violence to the slave, and on enquiry this shall afterwards be proved, let the master bear all the expenses of the former suit. Thus the lord recluse said.

33rd. The law when animate or inanimate property is pledged for half its value for a specified time, for redeeming it before the time is up.

If any one shall pledge for half their value, any slave, children, land, palmyra or cocoanut garden, buffaloes or oxen, or any proper-

တဝက်နှင့်ပေါင်း၏။ အပေါင်ခံသူလည်းလနှစ်ဆို၍ ပေါင်ကြ၏။ ထိုနှစ်လ မရောက်မီရွေးခြေသော်ကြွင်းသောနှစ်လခွနှိုနှင့်တွက်၍လယ်လျှင် လယ်အ လျောက်။ ယာလျှင်ယာအလျောက်။ လူကဲ့ရှုံးလျှင်လူကဲ့ရှုံးအလျောက်။ ပေးစေမှခံစေ။ မပေးသမျှကိုနှစ်လစေ့အောင် စေစား လုပ်ဆောင်စေ။ နှစ်ပ လွန်၍မရွေးသော်။ရွေးအောင်ဆိုစေ။ ဆိုလျှက်မရွေးသော်။ နှစ်လထပ်၍အ သိအကြားရုံသရုပ်တို့နှင့်လုပ်လျှင်လုပ်ပိုင်စေ။ သို့ကားမဆိုနှစ်လလွန်သည် ကိုအမှတ်တမဲ့လုပ်ဆောင်သော်။တနှစ်လျှင်တပယ်ကိုငွေတကျပ်။ ငွေရှင်က ပေး၍လုပ်စေ။ တနှစ်ကိုတကျပ်ပေး၍လုပ်ဆောင်လျှင် အရင်းတိုင်းရွေးစေ။ တနှစ်ကိုတကျပ်မပေး။အမှတ်တမဲ့သာလုပ်ဆောင်စားချေသော်။ထိုစာထား ရင်းလနှစ်နှင့် ထောက်၍မိချေက။ အတိုးနှင့်ထားသည်ဟုမရွေးသာချေပြေ စေ။သားကိုသားရှင်။ကျွန်ကိုကျွန်ရှင်။မြေကိုမြေရှင်။ကဲ့ရှုံးကိုကဲ့ရှုံးရှင်ရ စေ။ ငွေရှင်သူတော်နှစ်လုံးသုံးစေ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ဂတိလွန် ချေသော့ကြောင့်တည်း။

နှစ်လမသတ်ဆို ခဲ့ပြီးသမျှကိုပေါင်ထားလင် ပေး သူလည်းအရင်းတိုင်း။ ယူသူလည်း အရင်း တိုင်း ပေး ယူ ခံ ကြ စေ။ နှစ်လမချုပ်ဟူ၍ မလုပ်မစေရ သမျှ။ မပေးမရွေးသာချေ။မစေမလုပ်သေးသမျှ ပေးရွေးချေသော်။ပေါင်ရင်း ငွေကို တနိဘိုးနှင့်ပေးရွေးစေခြင်းတည်း။ သဘောတူရှိပြီးမှ မလုပ်မစေပြီ။ ငွေကို တောင်း ချေလျှင် ပေး သမျှ ငွေဆုံး စေ ဟု မနူမည် သောရှင် ရသေ့ဆို တော်မူ၏။

၃၄ ၎င်သက်ရှိသက်မဲ့ဥစ္စာကို အပေါင်ခံသူမကုန်သူတပါးသို့ပေါင်သောတရား။

ဤပေါင်သည် ဥစ္စာ သက်ရှိသက်မဲ့ကိုဥစ္စာရှင်မရွေးနှိုင်ပါ။သင့် ရာပြုပါ လေတော့ဆိုသော်လည်းကောင်း။ မဆိုတုံ့ဘဲငွေရှင်အလျောက်သူတပါးသို့ ပေါင်လျှင်အရင်းတိုင်းနှင့် ပေါင်စေ။ အရင်းထက်လွန်၍ပေါင်သော်အရင်း ထက်သာသမျှကိုထပ်၍ပေါင်သူကပေးစေ။အရင်းကိုအရင်းရှင်ကပေးစေ။

၃၅ သားသျှီးကျွန်ကိုမကုန်၍သူတပါးအားရောင်းသည်။ရောင်းသည်ကျွန် သားသျှီးမိဘသခင်ထံရောက်သောတရား။

အကြင်မိဘတို့သည်မကုန်၍သူတထူးမှာအပိုင်ထားသောကျွန်သည်ပြေး လေ၏။မိဘထံ။ရောင်းသူတို့ထံရောက်လျှင်ဖြောင့်လျှင်ကျွန်လက်ခံမဆိုသာ။

ty, animate or inanimate, and the person receiving the pledge shall have fixed the time (for redeeming it,) if it be redeemed before that time, let the hire or rent for the unexpired time be reckoned, and if fields, or gardens, or men, or oxen, or buffaloes, (be the things pledged,) only on the mortgager paying the proper amount, let the mortgagee receive it; if he does not pay it, let the property be retained till the end of the time appointed, and if it be not redeemed when the time is up, let the mortgagee call on him to redeem it; if he does not, and if the mortgagee before witnesses shall use it for a further period, let him have the right to do so. But if he does not thus, but continues without remark to use it after the time is up, for every pay of land, let the mortgagee pay the mortgager one tickal of silver; if he does pay this amount annually, let it be redeemed at the original sum paid; if he does not pay the tickal yearly, but continues to use it without remark, when the arrears of annual payment amount to the original sum, there shall be no claim on the ground that the money was lent at interest; it shall not be redeemed by a further payment; let the debt be cancelled. Let the parents have the children, the master the slave, the proprietor the land, and the owner the oxen and buffaloes; let the owner of the money keep himself quiet. Why is this?—because he went beyond his engagement.

If the above articles are pledged without specification of time, let them be redeemed at the original sum. The mortgager shall not on the plea of there being no written bond, redeem the property before the mortgagee has had the use of it. If he does redeem it before any use has been made of it, let him pay double the amount of the sum lent and redeem it. If after the bargain is made, the mortgagee shall say he does not want the property pledged, and demands back his money, let him lose all he may have advanced on it. Thus Menoo the recluse said.

34th. The law when the said animate or inanimate property is pledged again for subsistence, by the person with whom it was first pledged.

If the owner of the above property shall not be able to redeem it, and shall say, "do what is right;" or if he does not say so, and the mortgagee of his own accord shall pledge it to another, let it be pledged at the sum lent upon it; if it be pledged for more than the original sum, let the second mortgager pay the additional sum, and the first the original sum (on the redemption of the property.)

35th. The law when a slave or child is sold from want, and returns to his original master or parents.

If any parents from want shall have sold a child outright to another, and this slave shall run away, if he returns to the parents or the person who sold him, and they admit that he has returned, they shall

သားသမီးကိုသခင်သို့အပ်စေ။ဗျက်သောလုပ်ခွန်ကိုလည်းဆပ်စေ။ လာလျှက်ကိုမလာ။မိဘပေါက် ဖော်တို့ထိန်သော်။ ထွဲပယ်၍ထားသော် အပြစ်မှာနှစ်ယောက်ခွဲလျော်စေ။ကျွန်ကိုယ်ဘိုးလည်းပေးစေ။

၃၆ ၎င်သက်ရှိသက်မဲ့သားသမီးလယ်ရာကိုဝယ်သူကမကုန်၍ ရောင်းပြန်သောတရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။ မိုးယမ်းမြေလယ်ရာကြေးကျွန်တို့ကို အပိုင်ရောင်း၍ အပိုင်ဝယ်ခဲ့လျှင်။ဝယ်သူမကုန်၍ရောင်းသော်ပေါင်သော်။ အရှင်ရင်းသားမြေးသို့သာပေါင်စေ။ရောင်းစေ။ တထူးတခြားသို့မရောင်းသာချေ။ ထားရင်းအရှင်သားမြေးတို့မယူလိမ့်။တခြားမှာရောင်းပေါင်စေ။

၃၇ မစေရာသောကျွန်ခုနှစ်ပါး။စေရာသောကျွန်ခုနှစ်ပါး။

မင်းကြီး။ ဆိုခဲ့ပြီးသောကျွန်တို့တွင် မစေရာသောကျွန်ခုနှစ်ပါး။ စေရာသောကျွန်ခုနှစ်ပါးရှိသည်။စေရာသောကျွန်ခုနှစ်ပါးဟူသည်ကား။ ဥစ္စာဖြင့်ဝယ်သောကျွန်လည်းတပါး။ အိမ်ကျွန်မသားလည်းတပါး။ မိရိုးဖလာကျွန်လည်းတပါး။ သူပေးသောကျွန်လည်းတပါး။ ဘေးကိုကာဆီး၍ရသောကျွန်လည်းတပါး။ ငယ်သောအခါထမင်းကျွေးသောကျွန်လည်းတပါး။ စစ်မြေအရပ်၌ရသောရန်သူကျွန်လည်းတပါး။ ဤခုနှစ်ပါးတည်း။ ။မစေရာသောကျွန်ခုနှစ်ပါးဟူသည်ကား။ ရဟန်းကိုဝယ်သောကျွန်လည်းတပါး။ ရဟန်းချင်းချင်းဝယ်သောကျွန်လည်းတပါး။ ပုဏ္ဏားကိုဝယ်သောကျွန်လည်းတပါး။ ။ပုဏ္ဏားချင်းချင်းဝယ်သောကျွန်လည်းတပါး။ သီလသတင်းရှိသောသူတို့ကိုဝယ်သောကျွန်လည်းတပါး။ မှီတင်းနေသောကျွန်လည်းတပါး။ အိမ်ခင်းရာခင်းကြောင့်ဖြစ်သောကျွန်လည်းတပါး။ ဤခုနှစ်ပါးတည်း။ ။ဤ သို့အားဖြင့် စေရာ သောကျွန်။ မစေရာသောကျွန်နှစ်စု။ တဆယ်လေးပါးတည်း ဟု ဗြဟ္မာ မင်း၏ သားဖြစ်သော။မနုမည်သောရှင်ရသေ့ ဆိုတော်မူ၏။

၃၈ သစ်ထစ်ခွန်တင်စကား။

မင်းကြီး ။ သစ် ခွန်တင် စကား အ သေ ပ နက် ဟူသည် ကား။ဆို ဆို သမျှ စကားကို သက်သေမရှိ ။ တောအရပ်ဝယ်ဆိုသည် စကားစည် အတိုင်း သစ်ပင်ကိုခေါ်နှင့်ထစ်လေ၏။ အခွန်တင်သစ်ထစ်သည်ကိုရည် ၍ သစ်ထစ် ခွန်တင်ဆိုသတည်း။ ထိုအကြောင်း သည်။ ရှေးသောအခါ သူနှစ်ယောက်တော

not be considered receivers of a runaway slave; let the children be handed over to the master, and let them pay for the lost labour. But if they deny that the slave has returned, or conceal him, let them make compensation in twice and a half the amount (of the price,) and also give back the amount received.

36th. The law when the said animate or inanimate property, child, or fields, are sold and re-sold by the buyer from want.

Oh excellent king! as regards land and bought slaves, being bought and sold outright, if the buyer from want shall pledge or re-sell them, let him do so to the sons or grandsons of the original buyer, he shall not sell them to another; only when the children or grand-children do not wish to have them, let him pledge or sell them elsewhere.

37th. The seven kinds of slaves who shall not be employed in work, and the seven who may.

Oh king! amongst the slaves above treated of, there are seven who may and seven who may not be employed in work. The seven who may be employed are these: 1st, slaves who have been bought with goods; 2nd, the children of a slave woman in the house; 3rd, an hereditary slave in the family; 4th, a slave given to the master; 5th, a slave saved from misfortune; 6th, a slave who was fed in his youth; 7th, a slave taken from the enemy in battle. The seven slaves who may not employed are these: 1st, a Rahan bought as a slave; 2nd, Rahans who have bought each other; 3rd, a Bramin bought as a slave; 4th, Bramins who have bought each other; 5th, a person who is a performer of religious duties bought as a slave; 6th, a slave who has come and lives under the protection of the owner of the house; 7th, a person who has become a slave in return for a place to build his house upon. These are the seven, amounting together to fourteen. Thus the son of the king of Bymahs, called Menoo the sage recluse, said.

38th. The law regarding notching the bark only of a tree.

Regarding taking an oath by notching the bark only of a tree, when there are no witnesses to what is said in the forest, a tree is notched according to the number of the words spoken; this is called "notching the bark only." As regards this evidence,—in former times

သွားလေ၏။ ဤသူတို့နှစ်ယောက်ချင်းစကားလွန်ကိုမှတ်သည်အတိုင်း မှန်စေ ဆိုသည်။ထိုသို့ဆိုခြင်း၌ချင့်မှတ်သောသစ်ထစ်သည်ငါဆိုတိုင်းဟုတ်၏။ ငါ ဖြင့်လျှင် ၎င်းသစ်ထစ်သည် အခွန်ခွဲခြင်းကား။ ဆိုသည်ထက်လွန်၍ထစ်ရ ကာဆိုလည်း။ ထစ်သည်အတိုင်း မှန်စေ။ နှစ်ဦးသား တွင် ဆိုသ တည်း။ သူ တော်လည်းဆိုကြလေသတည်း။ ။ထိုသို့ဆိုရာ ၌ သူတော်မဟုတ်သော တောသွားသောဖြစ်သောသူတို့သည်။သစ္စာမှန်ကြလတံ့တည်း။သစ္စာမမှန်က တောသွားတို့ဘေးလည်းကောင်း။မိမိလက်နက်ခေးလည်းကောင်း။သင့်ရာ သည်ကိုရည်၍။တောသွားမုတ်ဆိုးတို့ထုံးဖြစ်ကြောင်းကိုဆိုသတည်း။ တော သွားပြင် သူတို့မှာ လူတော် မ ဟုတ် သ မျှ သစ်ထနှိုးခွန်တင် မမှန်ရာ။ သူတော် ဖြစ်မှမှန်သတည်း။တောသွားမုတ်ဆိုးတို့ကိုကျမ်သစ္စာမပေးနှင့်။တောသွား ရာဘေးမှ မလွတ်။ ဒိဋ္ဌနှစ်ခေဟူသတည်း။ ထိုကြောင့်သစ်ထစ်ခွန်တင်သည် တောသွားမုတ်ဆိုးတို့ထုံးတည်းဟုရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

မင်းကြီးတနည်းကား။တောသွားရှောကျင်လေ့ရှိသောသူတို့သည်။ ထိုကျင် ခိုက်သစ္စာမှန်ရာသည်။ မှန်မှကျင်တိုင်းရသည်။ မမှန်လျှင် ဘေးလည်းသင့် သည်။ရှောကျင်၍လည်းမရဖြစ်သည်။တောင်ကျန်ကိုစမ္ဘူဒီပါ।မြောက်ကိုစတု ဂရ။အရှေ့ကိုပြုပါ။ အနောက်ကိုအမြဂေါ ရာ।ပြောရမည်।ပြောမြဲအတိုင်း မပြော။တောင်ကိုမြောက်।အရှေ့ကိုအနောက်।ပြောချေသော်।ကျင်၍မရရာ။ တိရိစ္ဆာန်ဖြစ်သောကျားကိုဗျက္ခ।မျောက်ကိုမဂ္ဂဒ္ဒ။ဆိုရမည်ကိုမဆို।မျောက် ကိုကျားဆိုချေလျှင်ရှောကျင်၍မရရာ।ဘေးလည်းထိခိုက်ရာသည်။ ထိုကြောင့် စကားအသေပံနှက်မှန်စေယူသော စကားဖြစ်၏။ ထိုသူတို့တွင်။ သစ်ထစ်ခွန် တင်ဖြစ်က တဦးလည်း မှန်တိုင်းပြောစေဟူသတည်း။ ဤအရာကို ဗိုလ်လူအ များသုံးစွဲရာမဟုတ်။ သူတော်သူမြတ်ချင်းတောသွား မုတ်ဆိုးရှော ကျင်သား တို့ထုံးတည်းဟုမှတ်ရာ၏။ ထိုကြောင့်မမှန်ပြုသမျှသည်ဗျက် စိုး ရာ ရောက် လေသတည်း။

၃၉ မြစားသားသို့ကျွန်ကိုကိုင်ငင်၍ထားရာခွင့်မပေးခြင်းဆံမိတ်သောတရား။

မင်းကြီး။ အကြင်မြစားကို လည်း ကောင်း။ မြစားဇာ သားတို့ကိုလည်း ကောင်း။ ကိုင်ငင်၍ထားရာဦးဆံကိုခွင့်မပေးရိတ်ချေသော်။ ဆံရိတ်ပြစ်ဒွေ သုံးဆယ်လျှော်စေ။ ၎င်းသုံး ဆယ်နှင့် တနဲသောမြိုးမြစ် က လွတ်စေ။ မြိုးညီး လည်းသုံးဆယ် ပြည်ကိုတွက်၍လျှော်စေ။ မြိုမျှားလည်းသုံးဆယ်မြိုကိုချ၍။ လွန်သည်မြိုကိုဆပ်စေ။ ။သို့ကား၊ဆိုတုံ၏။ မိဘထားရင်းသူတို့ခွင့်ပေး၍ မြိုရှင်ရိတ်သော်အပြစ်မရှိ။မြစားရင်းခွင့်မပေးသားသို့ အကိုင်ခံရသူတို့ခွင့်

two men were journeying in the forest; one said (something,) and the other marked it by notching a tree with his knife, and said, "so may your words be true," and the other said, "as my friend has marked all I have said is true, let the notches be a witness, if you make more notches than words spoken, let it be no witness." Thus these two men spoke and made the marks, and they were good men. If these forest rangers are not good men, and they break their engagement, some misfortune or accident from their own weapons is likely to happen to them; on the strength of this, it is said, to have become a custom among hunters. This shall not be taken as evidence in the case of any, except hunters, who are not good men; it is only to be depended upon in the case of good men. Do not administer an oath on the religious book to hunters; they may be made to imprecate evil on themselves by their own weapons. For this reason, this "notching of the bark only of a tree" is called the custom of hunters. Thus the lord recluse said.

Oh excellent king! in another case, men who are in the habit of washing for gold in the forests, every time that they speak the truth whilst washing, they obtain gold; if they are not true, misfortune will come upon them, and their labour will be in vain. They shall say, in the south is Samboodeepa, in the north, Oodoogaroo, in the east, Pyoppa, and in the west, Amyngaura. If they do but say south is north, east is west, they shall get no gold. They may call the common tiger byaka (the pali for a tiger,) and the monkey meggata; but if they do not, and call the monkey a tiger, they shall get no gold in their washing, and some evil will befal them. For this reason, let oaths be kept, and the truth spoken, and in notching the tree, let the other party (the notcher) also speak the truth. This is not a custom for general adoption, but for good men, hunters, and gold washers; for this reason, destruction always follows on falsehood.

39th. The law when the head of a debtor's child, or slave, given to serve, is shaven without leave.

Oh king! if any one in confining a debtor, or his children, shall shave their heads without leave, let him pay compensation in thirty tickals of silver for the fault, and if this be the amount of the debt, let it be cancelled; if the debt be less, let the balance be reckoned and paid, or if the debt be more, let thirty tickals of silver be deducted from it, and let the balance be paid. Though this is said if the parents or person who placed them (with the creditor) have given permission, and the creditor shall shave the head, there is no fault. But though the children or person so placed shall give con-

ပေးသော်လည်းမရိတ်ပိုင်ချေ။ ဓိဘအရှင် အကြီးနွင့် မပေးသမျှ ဆံရိတ်ပြစ်ငွေသုံးဆယ်ဖြစ်စေ။

၄၀ ကျွန်သားသမီးဘွားငွေသက်ရှိသက်မဲ့ကိုခိုးရှိရောင်းသောတရား။

မင်းကြီး။အစည်ကျွန်စည်ကိုလည်း ကောင်း။ အမျိုးကြေးဝယ်သောကျွန်ကိုလည်းကောင်း။ သူတထူးသားသမီးကိုလည်းကောင်း။ ခိုးရှိရောင်းစားချေသော်။အရောင်းခံသူတို့၏အဖိုးတန်ရာကိုငါးတက်တိုးရှိလျော်စေ။ ။အကြင်ဝယ်သူသည် ရောင်းသူကိုမပြန်ရှိင်။ ပွဲဘောင် ကြားအသိအမြင်မရှိကကျွန်ခိုးအပြစ်အတိုင်းငါးဆလျော်စေ။ ။ရောင်းသူကိုမတွေ့မရှိင် သော်လည်းဝယ်သည်ကာလသူသိ။သူထင်ဖြစ်ကခိုးပြစ်လွတ်စေ။သူကျွန်သားသမီးတို့ကိုအပ်စေ။နောင်ရောင်းသူကိုတွေ့လျှင်။အကျအဖြတ်ရှိသမျှနှင့်။ဝယ်ရင်းအဖိုးကိုရောင်းသူမှာတောင်စေယူစေရစေ။ ။ဗာလုံးစုံရောင်းဝယ်သမျှအမှုတွင်သခင်ဓိဘပေါ်သမျှမှာလည်းနည်းတူ။ ဤငွေဖြစ်လျှင်နှစ်ဆတက်။ ကျွန်ကွားဆိတ်ဝက်ကြက်ဖြစ်လည်းအမျိုးအလိုက်အတက်အတိုင်းရောင်းသူကို မတွေ့မရသိကြားမြင်သူမရှိလျှင်လျော်စေ။အရင်းကိုလည်းအပ်စေယူစေ။ ။ပွဲဘောင်ကြားသိသော်ရောင်းသူမတွေ့မဆိုသာခိုးပြစ်လွတ်စေ။ သုဉ္ဇာမှန်သမျှ။ သုသားသမီးမှန်သမျှသက်ရှိသက်မဲ့ကို အရင်းတိုင်းအပ်စေ။ သေဗျောက်သော်အစားတည်စေ။

၄၁ လယ်ရာမိုးယိုးမြေထမ်အုံးကို။အရှင်မရှိခိုက်သူတပါး ရောင်းစားနှင့်သောတရား။

လယ်ရာမိုးယိုးမြေထမ်အုံးတို့မှာ။ ဥစ္စာရှင်မရှိ။သူတပါးရောင်း သော်။ ဥစ္စာရှင်ပေါ်ကရပိုင်စေ။ကာလအရှည်လုပ်သည်မဆိုသာ။ရောင်းသူကိုသာဝယ်သူကလိုက်စေ။ဥစ္စာရှင်ရင်း၏ဖျိုးဆွေပေါ်ကဖော်တစုံတယောက် အမွေခံတို့အသိဝယ်သူလက်ဝယ်တွင်လုပ်၍ဆယ်နှစ်မြောက်သော်လည်းကောင်း။ ထိုဥစ္စာရှင်ရင်းတို့ရှိလျက် ဆယ်နှစ်မြောက်လုပ်တက်သီး စားလျက်မယူရှိလျှင်ဥစ္စာရှင်ရင်းတို့မရသာ။ အဖိုးမပေး ဘဲလုပ်တက်လည်းမရသာ။ လုပ်သူရစေ။ ။ဤမြေထမ်အုံး ဥယာဉ်စ သည်ကို အရန်ပိုင် ရင်းသူတို့မလုပ်သဖြင့်မြေတိုင်းသူကြီးချပေး၍။ အသိ အမြင် သုံးနှစ်တိုင်မှဆိုချေသော်။ လုပ်သူရစေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ မဗျောက်မပျက်ထင်ရှားရှိသည်။ ဥစ္စာဘဏ္ဍာလည်းဖြစ်သည်။ ဥစ္စာရှင်မထိန်းမသိမ်းမလုပ်မတက်နေချေသော့ကြောင့်တည်း။ဆီးတားပါ ပေးလျှက်အပိုင်အနှိုင်ချသော်။ လုပ်သော်သုံးနှစ်

sent, the creditor shall have no right to shave the head in any case; if the hair be shaven without leave obtained of the parents or owner, the penalty shall be thirty tickals of silver.

40th. The law when children or slaves are stolen or sold.

Oh king! if any hereditary slave, or slave bought of a free family, or any person's children, be stolen and sold, let five times the value of the person so stolen be paid in compensation; and if the buyer cannot point out the seller, or if there be no witnesses, let him pay the compensation as laid down for the theft of a slave, five times the value; and if the seller cannot be found, and at the time of buying there are witnesses present, let him be free of the fine or compensation for the theft, let him return the child or slave to the owner; and if the seller be afterwards found, let him sue him for the original price and all expenses, and let a decree be given in his favor. In all matters of trade, when the parents and owners are known, the law is the same; if it be gold or silver, double the amount; if buffaloes, oxen, goats, pigs, or fowls, let the advance or compensation be made according to the kind of animal. If the seller is not to be found, and there shall be no witnesses, let (the buyer) pay the compensation, and let him also return the original (animal.) If there were many people witnesses, though the seller is not to be found, the buyer shall not be accounted a thief, let him be free from the fine, and let him return the property he may have bought as he bought it; if it have died or been lost, let it be replaced.

41st. The law when fields, gardens, palmyra or cocoanut trees, are sold in the absence of the owner.

Regarding fields for wet cultivation, gardens, palmyra or cocoanut topes, if a person sells them in the absence of the owner, on his return let him recover them; long possession shall not be a bar to his doing so; let the buyer claim the price from the person who sold them to him. But, if any one of the relations or heirs of the real owner, knows that the property has been in the possession of the buyer and cultivated by him for ten years, or if the owner of the property be present, and does not claim it during ten years, he shall not after that reclaim it; even if the person in possession may have paid no price for it, the claimant shall not have it, let the person cultivating keep it. Regarding these lands, palmyra or cocoanut topes, or the like, if the original owner does not cultivate them, and the thoogyee or land measurer have publicly allotted them, and if after three years the owner claims them, let the person in possession keep them. Why is this?—because it is property that cannot be lost, must be well known, and the owner took no care of it, did not cultivate the land or take the fruit; but if it be allotted by force in spite of his remon-

အတွင်း။ ဆယ်နှစ်အတွင်းမှနိုကမြေရှင်။ ဘဏ္ဍာရှင်တို့ကရစေ။ ။ဂင်ဆိုခဲ့ပြီး သောသက်ရှိသက်ခဲ့တို့ကို။ ဥစ္စာရှင်ရင်းတို့မထိနိုးမသိမ်းတရပ်တကြေး အဝေးရှိသော်လည်းကောင်း။ တရပ်တရွာတ ဖြို့တည်း။ တိုင်းနိုင်ငံတခုက် တည်းဖြစ်၍ရှိသော်ဥစ္စာသက်ရှိသက်ခဲ့ကိုသူကြီးပြည်စိုးမြေတိုင်းရွာအုပ်ဖြို့ ကွပ်။ အစိုးအကြီးတို့သားမြေးစည် ဆက်လုပ်ဆောင်သော်လည်း။ ဘဏ္ဍာ ရှင်သားမြေးမြစ်တို့ပေါ်ထွက်ဆိုလျှင်ရစေ။ အစည်အရှင်မဆိုသာ။ ဥစ္စာရှင် သူတပါးသို့ရောင်း၍။ ဝယ်သူသားမြေး မရှိသေ့ကြောင့်။ သူကြီးပြည်စိုး တို့သားမြေးစည် ဆက်ထိနိုးသိမ်းလုပ်စား၍။ ဆယ်နှစ်မြောက်။ ဆယ်နှစ် ကျော်ရှိပြီးမှ။ ထိုဥစ္စာရှင်ရင်းတို့ရောက်လာ၍ငါတို့ဥစ္စာရင်းဖြစ်သည်။ ဆို သော်မရသာ လွတ်စေ။ ဆိုခဲ့ပြီးသောသူကြီးပြည်စိုးသားမြေးတို့စည်ဆက် ခဲ့လုပ်သည်အတိုင်းပိုင်စေ။ ၅၂ကားထာ ဝရစည်ဆက် ဘဏ္ဍာဖြစ်၍ဆိုသ ဟည်း။ ရောင်းချ၍စားချေသော်။ ဥစ္စာရှင်သားမြေးအမွေခံမှနှ ၍ ဆိုလျှင် ရောင်းသူက အဖိုးကိုပေးစေ။ သေဖျောက်လျှင် ဆုံးစေ။ ထိုသို့ရောင်းသော ဘဏ္ဍာမှာ။ မင်းလဲ့စည်ပေါက်ထီးကျိုးရှိသော်လွတ်စေ။ မရသာချေ။ အ ဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ လျှပ်ပေါက်ရာရောက်ချေသေ့ကြောင့်တည်း။ မရောင်းမချဖြစ်လျှင်ကျေထီးကျေနှနိုးဆက်သော်လည်းမလွတ်သာချေ။ ဥစ္စာရှင် ရင်းမှနိသူက သားမြေးမြစ်တို့ရစေ။ ထိုဥစ္စာရပ်ကိုအရှင်သူကြီးမြေတိုင် တို့ က။ မထိနိုးမသိမ်းသော်လည်းကောင်း။ ထိနိုးသိမ်းလျှင်အရှင်ဖက ရာဇ်ဝက။ သူတပါး သို့ပေး လျှင်အရှင်ပေး ရာရစေ။ လုပ်သူတို့ မရောင်းမစား သာ။ ရောင်းစားချေလျှင်ဥစ္စာရှင်ရင်းသားသို့မြေးမြစ်တို့ကရစေ။ ရွှေးစေ။

။မနုအကျယ်သတ္တမတွဲပြီး၏။

strance, let him have a right to recover it within three, or even ten years. If the owner of the property in question does not take care of it, if he has removed to a distant district or kingdom, or remains in the same district, village, city, or kingdom, though the thoogyee, governor, land measurer, head of several villages, superintendent of the city, the heads of the place, their son or grand-son may have cultivated the lands in succession, if the sons, grand-sons, great grand-sons, or heirs of the property shall claim it, let them have it. Length of time in possession shall be no bar to their recovering it. If the owner of the property has sold it to another, and because the purchaser has no children or descendants, the thoogyee, his sons or descendants have taken care of and cultivated it, if within ten years, or after the expiration of that period, the original owners shall claim it, they shall not recover it, but let it be free, and let the descendants of the thoogyee or governor mentioned, as they have used it, have a right to it. This is said when the property has been a long time in possession. If they have sold it, and the owner's descendants shall prove themselves his heirs, let the person who sold it pay them the price. If he be dead, or not to be found, let them lose it, and if an usurper has seized the throne, let the property so sold be free; they shall not obtain possession of it; though a new king may have come to the throne, it shall not be free; if it has not been sold, let the proved descendants of the original owner obtain it.

END OF THE SEVENTH VOLUME.

LAWS OF MENOO.

VOL. VIII.

။မနုကျယ်အဌမတွဲ။

နမောတဿဘဂဝတောအရဟတောသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။

။မာတိကာ။

။မနုအကျယ်အဌမတွဲတွင်ပါသည်တရားအမည်ကိုဆိုပေအုံ့။

၁ မြေသေ။မြေရှင်အကျယ်စကား။

၂ မြေကိုပိုင်ခြင်းခုနှစ်ပါးအကျယ်စကား။

၃ ပေးခြင်းအမျိုးအကျယ်ရှစ်ပါးစကား။

၄ ကောက်၍မွေးသောအကျယ်စကား။

၅ သူတပါးအဝတ်အထည်ကို။ မသာခန်းလိုက်ရာ။ဌားရ်ဝတ်သောတရားစကား။

၆ သူတပါးအဝတ်အထည်ကို။ အမှတ်မဲ့ဌားတောင်းရ်ဝတ်ရာ။ ခေါင်းဆေးကြိုတ်ထွဲဆောင်ခြင်းတရား။

၇ မသာခန်းစောင့်ကြက်ခိုးစကား။

၈ ဆင်မြင်းစောင့်သူကိုလက်လွန်သောတရား။

၉ ကျွန်ကိုလည်းကောင်း။အလွတ်သူကိုလည်းကောင်း။ကိုယ်ခစားဌားရ်အခမပြေရှောင်သောစကား။

၁၀ ကျွန်မှန်ကိုသိလျက်။ဆခင်မသိသူရင်းဌားသောစကား။

၁၁ သဘော်ဝလွင့်ရာ။သူရင်းဌားသောစကား။

၁၂ သဘော်ဝတွင်ကုံသည်ကိုစကား။

၁၃ သစ်ပင်။ထန်းပင်။အုန်းပင်။တက်အခမပြေ။အခပြေဌားစကား။

၁၄ အအုပ်အထိန်းမရှိ။ သိတင်းသီလနှင့်နေရာ။ ယောက်ျားဖိမ္မတ္ထိပြစ်မှားသောစကား။

ဤကားမနုရင်းအကျယ်အဌမတွဲတွင်ပါသော တရားအမည်။ ၆မြေသေ မြေရှင် အကျယ် စကားအစ။ အအုပ်အထိန်းမရှိ။ သိတင်း သီလနှင့်နေရာ။ ယောက်ျားဖိမ္မတ္ထိပြစ်မှားသော စကားအဆုံးတည်း။ ။ဂင်အကျည်းတရားစည်ကိုပြုပြီး၍။အကျယ်ခွဲချမ်း၍ဆိုလတ္တန့်သောစကား၏သို့တည်း။

LAWS OF MENOO.

THE EIGHTH VOLUME OF THE

GREAT WORK OF MENOO.

I worship the god who is worthy of all homage, who possesses an intuitive knowledge of good.

CONTENTS OF THE EIGHTH VOLUME.

1. The law as regards the perfect or imperfect right in land.
2. The seven kinds of right in land.
3. The eight kinds of gifts in full.
4. The law of adoption in full.
5. The law regarding borrowing clothes, and going to a funeral in them.
6. The law regarding borrowing clothes, and unthinkingly wearing them whilst washing the head to avert the evil influence of the stars
7. The law regarding the watchers of a dead body stealing a fowl.
8. The law regarding assaults committed on an elephant-driver, or a horse keeper.
9. The law regarding a slave or a free person hiring himself, and absconding before the time of service is up.
10. The law regarding hiring a slave, knowing him to be so, without the knowledge of his master.
11. The law regarding hiring of sailors.
12. The law regarding traders in ships.
13. The law regarding the hire for climbing palm, cocoanut, or other trees, being paid in full or not.
14. The law regarding fornication, committed by a man or woman, with one living in the performance of religious duties, (a priest or nun,) who has no one to take care of him or her

These are the laws contained in the eighth volume of the Menoo Kyay, commencing with the perfect or imperfect proprietary right in land, and ending with fornication committed with a person, male or female, living in the performance of religious duties, and without protection. Having noted the headings, I am about now to lay them down in detail.

၁။ ။ဖြေသော။မြေ့ရှင်အကျယ်စကား။

မြတ်သောမင်းကြီး။ အကြင်လူတို့၌။မြေသော။မြေ့ရှင်ဟု ပိုင်စုတွင် နှစ်ပါး အပြားရှိ၏။ ထိုနှစ်ပါးတို့တွင်။မြေသေဟူရာ၌။ သူရဲမြေ။ အစုအငန်းကိုပေး သောမြေ။ သူကြီး။ပြည်စိုး။မြေတိုင်။တောကဲ့။စာရီ။စမာ။အကြီး။အစိတ်ကို။ စားစုမင်းဇကရုဇ်က။နုယ်ပါယ်နှင့်ပေးသောမြေ။ အဘေးအစည်ရှည်စွာ ကာ။ ရှိုးရိုးစည်ဆက်အအုပ်အကြီးတို့စားစုလုပ်စုမြေ။ သည်မြေရပ်များ မြေ သေမည်၏။ ။မြေ့ရှင်ဟူရာ၌။ဝင်မြေသေမှကြွင်းသော။ဘေးဘိုးမိဘက။ ဆင်းသက်၍။အမွေရသောမြေ။သူတထူးရောင်း၍ဝယ်ရာရသောမြေ။ သူတ ထူးပြေး၍ရသောမြေ။မဆီးမတား အသိအမြင် ဆယ်နှစ်လုပ်၍ပိုင်သောမြေ။ တောကိုခုတ်ထွင်တိကျင်၍ရသောမြေ။ စမြင်မြေတိုင်အကြီး အအုပ်တို့ပေး၍ ရသောမြေ။သည်မြေရပ်များသည်။မြေ့ရှင်မည်၏။ ။သို့ကား ဆိုတုံ၏။ စမြင်မြေတိုင် အကြီးအအုပ် ပေးသော်ငင်။ လယ်ရှင်မဆီးမတား လုပ်သော် ငင်။တောကိုတိတွင်၍လုပ်သော်ငင်။ ထိုမြေကိုပိုင်သူအဆုံး။ အပိုင်ရောင်း၍ ဝယ်သော်။ လုပ်ပိုင်စားပိုင်မြေပိုင်မှနုစေ။ ရောင်းသူရှိစည်ရွေးရကောင်း သည်ဆိုသော်မရွေးသာ။သို့သော်လည်းရောင်းသူရှိ်လျှက်။ဝယ်သူသေသော် ရောင်းသူကရွေးစေ။ငင်သူသေသော်။အရာထမ်ရှိလျှင်ရွေးကရွေးစေ။

ဆိုခဲ့ပြီးသမျှ မြေသေမှာ။ထိုမြေသေ၏ အရှင်ဟောင်း သားမြေးမြစ်တို့ သော်ငင်။ထိုမြေသေတွင်လုပ်စုအဖက်ဆိုင်တို့သည်လည်းကောင်း။ ပေးရွေး ပါမည်ဆိုလျှင်။အပေးအရွေးကိုခံစေ။ငင်မြေသေကို သားမြေးမြစ်မှနုလျှက်။ မင်းဆက်များ။နှစ်ရှည်စွာလုပ်မှ ပေးရွေးသော်တနုဗိုးအတိုင်းပေးစေရွေး စေ။ရွေးတွင်းမပိတ်သာချေ။ထိုမြေကိုအထက်ချဖော်ချဖက်အမှုထမ်းချင်းတို့ အပိုင်ရောင်းသော်ပေါင်သော်။ရောင်းပိုင်းပေါင်ပိုင်စေ။ ထိုမြေတွင် မိမွရိုးက။ အသေမြေ။ယောက်ျားရိုးကအသေမြေဖြစ်လျှင်။ပေါက်ဖော်အများရှိသည်ဟု ထိုမြေသေကို အမွေမခံမစားစေရာ။ သူတပါးတို့အားလည်း မရောင်းမပေါင် သာချေ။ဘေးဘိုး မိဘဆုံးသည်တကားဟုမဆိုသာချေ။ မိမွရိုးမှနုလျှင်။ မိမွ ရိုးမိုက်သူတယောက်တည်းသာဆင်းသက်ဆက်ခံစေ။ ။ယောက်ျား ရိုးဖြစ်ကလည်း။ယောက်ျားရိုးတွင်တယောက်တည်းသာ ဆင်းသက်ဆက်ခံ စေ။ထိုမြေကြောင့်တင်ပြီးရှိသော်။အမှုအခင်းထွက်သော်။ ပေါက်ဖော်စုတမ်

1st. The law regarding the perfect or imperfect proprietary right in land.

Oh excellent king! the right of any person in land is two-fold, either perfect, or disputable. Of these two, there is a perfect proprietary right in—1st, the land of soldiers, given to the companies of royal servants; the land given by the monarch in measured allotments for the subsistence of Thoogyees, governors of provinces, land measurers, superintendents of forests, writers or clerks, heads, or chiefs; 2nd, land that has come by hereditary succession, and been long in the possession of the head man's family, which they use and cultivate for food. These are called *myaythay*, i. e. lands in which the right is said to be perfect. As regards lands the right in which is disputable, they are all lands except those that have just been noted as land in which the right is perfect. Hereditary estates, land that has been purchased, land that has been obtained on another's going away and leaving it, land that has been openly occupied and worked without interruption for ten years, forest land which has been cleared, land allotted or given by officers, the land measurer, head man, or superintendents,—these are said to be *myaysheng*, lands in which right is liable to dispute. Though it is thus said, yet if the Thoogyee or land measurer, or other constituted authority have made the allotment; or should the land hsve been worked without opposition from the owner; or should the land have been reclaimed from the forest and brought under cultivation, then if the actual occupant of such land shall sell his right, let the right (of the buyer) to cultivate, own, and live upon it, be considered good and sound; during the lifetime of the seller it shall not be redeemable; (i. e. against the will of the buyer.) But after the death of the buyer, if the seller wish to redeem, then, let him do so. If the seller is dead and has left heirs, and they wish to redeem it, let them do so.

As regards the above land in which the right is perfect, if the sons, grand-sons, or great grand-sons of the former owner, or if parties who have a claim to it as partners in working it, shall offer to redeem it, let them do so. If the true sons or descendants of the owners of such land shall wish to redeem it after a long lapse of years and many successive kings have reigned, and the (person in possession) has been working it, let them redeem it at its proper value; it shall not be considered irredeemable. But if the original parties in the receipt of the grant, or their attornies, have sold the land outright, or mortgaged it, let them have the right to do so. If the land come in the female line, or if it come in the male line, no one shall receive a share in the inheritance of it on the plea of relationship; they shall not pledge nor sell it, on the plea of being descended of a common ancestor. If it come in the female line, let the person who takes her place and office alone inherit. If it come in the male line, let one only in the male line inherit by des-

ကာလတည်းဘိုးဆုံးဘွားဆက်ဖြစ်သည်ဟု။ထိုမြေထိုအမှုကိုမခံမဆပ်မဆောင်
စေချ။အရှိုးခွဲသူကသာအမှုမျိုးနှင့်ထိုမြေကို ခံဆပ်ဆောင်ရွက်စေ။ ထိုသို့စိုက်
၍အကြီးအဏုပ်ဖြစ်သူတို့သည်။ ထိုမြေသေအမှုရှာအုပ်အမှုကြောင့်။ ယူရ
သည်မြေကိုလည်း၊ထိုဆိုင်သူသေလျှင်။မယားဖြစ်သည်ဟုမြေရှင်တောင်းသော်
တောင်းရဏီ။တောင်းသော်လည်း ထိုမယားက။မဆပ်သာ။အစည်အရှိုးကိုခံ
စိုက်သူ။မြေမှုကိုဆောင်သူတို့ကမသိမဆိုသာ။ထိုမြေအရှိုးစိုက်သူ။ ထိုရွာထို
မြို့ကိုအုပ်သူတို့ကဆပ်စေ။

ဖြတ်သောမင်းကြီး။ဆိုခဲ့ပြီးသောမြေသေ မြေရှင်ဟူသမျှမှာ။ ဖိတဘိုး
ဘွားပေါက်ဖော်တို့သားမြေးမြစ်ညီနှင့်အစ်ကို။ မောင်နှင့်နှမပင်ဖြစ်ကြသော်
လည်း။မရွေးသာချေ။အပိုင်ရောင်းလျှင်ပိုင်စေ။ခုနှစ်ဆက်အဝင်ပေါက်ဖော်
သားမြေးဖြစ်သည် မှန်သော်လည်း မရွေးသာချေ။ ရောင်းရင်းတိုင်းပိုင်စေ။
ပေါက်ဖော်ချင်းပင်ဖြစ်စေ။ဆိုခဲ့ပြီးသမျှကို ရောင်းမည်။ အမျိုးအမွှေဆိုင်တို့
ကိုအနှန့်မေး၍။မဝယ်မည်ဆိုသူနေစေ။ဝယ်မည်ဆိုသူဝယ်စေ။ ။အ
ဆွေသားချင်းဖြစ်၍မေးစည်။မဝယ်ပြီဆိုသည်ကိုတဦးဝယ်မှ။ အညီဝယ်ပါ
ရစေဦး ဆိုပြန် သော်လည်းကောင်း။ တဦးသူဝယ်၍ တနှစ် ခွဲလုပ်ပြီးမှဆို
သော်၊ဝယ်ရင်းသူသာပိုင်စေ။မဝယ်ဆိုသူ နှစ်ကြာချေသေဘူးကြောင့်။ မဝယ်
သာလွတ်စေ။မဝယ်ပြီဆိုသည်နှေ့လည်းကောင်း။လလည်းကောင်း။ ရောင်း
ဝယ်ကြစည်။မဝယ်ပြီအထက်ဆိုလိုက်ပေသည်။ ယခုဝယ်ပါမည်ဆိုလျှင်။
မဝယ်ပြီသူသိသူမြင်ဆိုသည်ဟု။ မရောင်းမနေသာချေ။ ပေါက်ဖော်ချင်းဖြစ်
သည်။ပေါက်ဖော်ချင်းအလိုက်ဆိုရာရောင်းဝယ်စေ။ ။ဆိုင်သူတဦးကို
ရောင်းမည်။ဆိုင်သမျှလူတို့ကိုဝယ်ပါ။ ငမှာသုမြိတင်ခဲ့သည်။ ဈေးရန်ရှိခဲ့
သည်တိုင်ဆိုပြော၍။ဝယ်မည်ဆိုလျှင်အစုံအညီဝယ်စေ။သို့ကာမဟုတ်။ င
ကိုသာအလုံးရောင်းကောင်းသည်။ ငါသာအလုံးဝယ်ရကောင်းသည်။ ဝယ်
သူတို့ဆိုလျှင် ဝယ်သင့်မဝယ်သင့်ကို ဝယ်သူချင်းဆိုစေ။ ရောင်းသူကို မဆို
သာချေ။ သို့ကာမဟုတ်တုံ။ဝယ်ပါမည်ဆိုသူတဦးကိုမသိစေရ။ တဦးသာ
ကိုရစေလိုသမျှရောင်းချေသော်။ ရောင်းသူမှာ်းချေသည်။ ဝယ်သူမှာ်ရှုတ်၍
ဝယ်သင့်မဝယ်သင့်ကိုဆိုကြစေ။ဥစ္စာရှင်သိမ်းနှုတ်ယူစေ။ ဝယ်သင့်သည်
ကိုဆိုကြသူချင်းဆိုကြစေ။ ဝယ်သင့်သူကိုရောင်းစေ။ မရောင်းပြီဆိုလျှင်။တ

cent, and bear the burdens attached; if there be any debts incurred on account of these lands, or any suit or matter arising out of them, the relations, children of the same parents, or descendants of the same grand-parents, shall not on account of relationship, bear any portion of these debts or other matters; let the person who succeeded to them alone bear all burdens, and pay all debts connected with them. Having cleared all the burdens, should this person, the head man or superintendant, die, having incurred debts on account of the land, or as being the superintendent, Thoogyee of the village, if the creditors sue his widow, on the ground of her being so, they shall have the right; nevertheless, she shall not be obliged to pay. The person who succeeded (her late husband,) the person who bears the burden of this land, shall not plead ignorance of the debt: let the person only who succeeded to the land, the Thoogyee, or head man of the village, pay it.

Oh excellent king! as regards both the lands in which the right is perfect, and those in which it is disputable, if parents, grand-parents, or relations, children, grand-children, or great grand-children, be they even brothers and sisters, shall wish to redeem such lands, they shall not have a right to do so; if they have been sold out-right, let the buyer have a full right to them. Although they be really relations within the seven degrees, they shall not redeem the lands; let the buyer have a right to them at the price or on the terms on which he originally bought them. If he (the buyer of the lands of which we have been treating,) shall wish to sell them, let him offer them to all those having a right of inheritance in them; let those who do not wish to buy them decline, and let those who wish to buy do so If one who has been offered the land and declined to buy it, shall, after it has been bought by another relation, state his wish to purchase one half, if the request be made one year after it has been bought and worked, let the person who originally bought, have a full right to it, because the party who wishes to buy has had the offer made him, and has allowed a year to elapse; therefore he shall have no right to it; let it be free. If days or months only have elapsed since he declined to purchase, and he say, "I will now buy," though (the possessor) shall plead it has been declined before witnesses, and refuse to sell, he shall not be allowed to do so; the person making the offer is a relative; let them buy and sell as becomes relatives. If one person connected with the land shall wish to sell it, and shall propose to all who have an interest in it to purchase it, saying he is in debt or has to make compensation, if they say they will buy it, let it be sold in equal proportions to all. If one shall wish to buy the whole, let the other buyers decide whether the whole shall be sold to him; the seller shall have no voice in the decision. If it be not thus, but (the seller) has sold it to one of the party without letting another know who has expressed a wish to buy it, he has com-

ရားတွေ့ရပေသည်။စရိတ်ကိုဥစ္စာ၅ှင်ကပေးစေ။ သူတပါးသွေ့လည်း မရောင်း သာချေ။ထိုစရိတ်မှာအဘေးဆုံးမဆိုသာချေပေးစေ။ ။ဂင်လယ်မြေ ကိုတဦးဦး၌။ပေါင်၍ရှိမည်။ပေါင်ရကောင်းသည်မဆိုသာ။ပေါင်သူလက်ရှိ အ၅ှည်ပေါင်၍ရှိမှ။အသိအမြင်ဖြစ်လျှက်။ နောက်မှ ပေါင်ရကောင်းသည်ဆို သော်။ ပေါင်ရင်းသူမှာသာပေါင်စေ။ ဆိုင်သူဖြစ်သူဟု မပေါင်သာချေ။ သို့မ ဟုတ်။ပေါင်သည်လန္ဓစ်။ပေါင်သည်။ ပေါင်သင့် သသူတို့အညီပေါင်ပါမည် ဆိုသော်ပေါင်စေ။ တဦးမှာအလျှင်ပေါင်နှင့်ချေသည်မဆိုသာ။ ဂင်လယ်မြေ ကိုတဦးဦး၌။နှစ်ရှည်ပေါင်၍ရှိပြီးမှ။အပိုင်ရောင်းလျှင်ဆိုင်သမျှလူတို့အပိုင် ဝယ်စေ။ငါ၌နှစ်ရှည်သည်မဆိုသာ။ဂင်မြေကိုမရောင်း။အသိုးအန့်ကိုပူပြင်း ၆ာကျေးဇူးရှိ၍ရောင်းသော်။ထိုရောင်းစည်ဝယ်ကြသသူတို့ ရောင်းဝယ်စေ။ အမျိုးအရိုးပေါက်ဖော်ဖြစ်သည်။သူတပါးသို့ မရောင်းမဝယ်သင့် မဆိုသာ။ ရောင်းဝယ်သည်အတိုင်းရောင်းဝယ်ပိုင်စေ။ ။သို့ကားမဟုတ်တုံ။သူ ဗိမ်းသူကျက်မဆို ဝယ်မည် ရောင်းမည်။ စရန်သွင်း၍နေ့ရက်ရှိပြီးမှ။ထိုနေ့ ထိုရက် မရောက်မီအခြားမှာရောင်းချေသော်။ ဝင်ငေါ၅ဥစ္စာကို တနံဖိုးပေး စေ။နေ့ရက်လွန်၍ရောင်းသော်ရောင်းပိုင်စေ။ထိုအသွင်းစရန်ကို မရသာဆုံး စေ။ ။သို့ကားမဟုတ်တုံ။မည်သည်နေ့ရက်လတွင် ဝယ်သည်အတိုင်း အဖိုးပြေပေး၍ဝယ်ပါမည်။ သည်နေ့ သည်လရောက်၍မဝယ်နေလျှင်။ ဥစ္စာ ရင်းပေးယူမည် စာထားရှိကလည်း။ ထိုစာထား၀တ်အတိုင်း တည်စေ။ ဆံ စပါးအဝတ်အထည် အ၅ှည်အကွင်း ၅ှေ့ဌေ့သက်ရှိသက်မဲ့ ရောင်းဝယ်သမျှ သည်ထိုးနည်းတူဖြစ်စေ။ ။သက်ရှိသက်မဲ့။ကဲ့။ရွာ။ရွာ။ဆင်။မြင်း။လူ။ ကစား။ရောင်း၀ယ်ကြသမျှသည်။ဂင်နည်းတူ။မိ၀ယ်းမြေ လယ်ရာဥယည်လူ အဝတ်အထည် အလိပ် အ၅ှည်အကွင်းမျှားမှာ။ အမျိုးဆိုင်ရာ။ မှာရင်းအ တိုင်းရောင်း၀ယ်ကြရာ၏ဟု။ ဗြဟ္မာမင်း သားရင်းဖြစ်သော။ မနုမည်သော ၅ှင်ရယ်ဟု ဆိုတော်မူ၏။

၂ ။မြေကိုပိုင်ခြင်းခုနှစ်ပါးအကျယ်စကား။

မြတ်သောမင်းကြီး။မြေ၌ပိုင်ခြင်းခုနှစ်ပါးအပြားရှိသတည်း။ခုနှစ်ပါး ဟူသည်ကား။ ၁။ ဘိုးဘွားမိဘတို့ကအမွေရ၍ပိုင်သောမြေတပါး။ ၂ ဝယ်၍ပိုင်သောမြေတပါး။ ၃။ မြေတိုင်စမြင်တောကဲတို့ခွဲ၍ပိုင် သောမြေတပါး။ ၄။ ဥစ္စာ၅ှင်ရင်းတို့အထိန်းအသိမ်းမရှိ၍တောကိုခုတ် ထွင်တိကျင်း၍ပိုင်သောမြေတပါး။ ၅။ သူတပါးတို့ပေး၍ပိုင်ခြင်းတ ပါး။ ၆။ အ၅ှင်ဗိုးမင်းပေးခွဲသနားတော်မူ၍ပိုင်ခြင်းတပါး။ ၇။ သူ

mitted a mistake; having ejected the buyer, let them, (the relations) try whether he had the right to buy or not, and let it be sold to the person entitled to buy. If the person in possession shall refuse to sell, and if a suit at law be instituted, let him bear all the expenses of the suit; and he shall not sell (the property) to any other person; and as regards the expenses of the suit, he shall not plead (as an excuse) the descent from a common ancestor. Let him pay the expenses. If these lands should be in pledge to any person, there shall be no question about the right, if the pledge has been made before witnesses, and the pledgee has been long in possession; as it was originally pledged, so shall it be; it shall not be pledged to a claimant on the plea of family connexions. But if within a month and a year of the pledge being made, the family connexions to whom it ought (in the first instance) to have been pledged, should offer to take the pledge equally among themselves, let it be so pledged; the plea of having already pledged it to another will be of no avail. If the right and title in the aforesaid lands, after having been in pledge to any one for a considerable time, be offered for sale, let all such as are connexions, buy it. The person to whom the lands were pledged cannot claim them on the plea of long possession.

If these same lands be not sold, but if from the pressure of debt, the fruit or grain be sold, let the person who bought and he who sold have a right to do so; the relations and family shall not dispute the right to all these to a stranger; let the sale be confirmed. Moreover, whether it be a relation or a stranger to whom it is sold, if he has paid earnest money, and the holder of the land shall have agreed to close the bargain on a certain day, and before that day he shall sell it to another, let him pay back double the amount advanced. But if the day of closing the bargain is past, let him have the right to sell, and let the intended purchaser lose his advance. If it be bought on a written engagement, that on a certain month and day the whole price shall be paid or the lands returned, if on the arrival of that month and day the money be not paid, let the engagement be abided by. Let rice, paddy, cloths, pieces of cloth, rings, bracelets, gold, silver, all property, animate and inanimate, all merchandise, be subject to the same rule. Let all property sold in the market, all merchandise, property animate and inanimate, buffaloes, oxen, horses, elephants, men, all property that is bought and sold, be subject to the same rule; enclosures, lands, fields, clearings, gardens, men, cloths, piece or rolled goods, rings or bracelets, may be sold in the family as laid down. Thus he who was the true prince of Byahmas, Menoo the recluse, said.

2nd. The seven kinds of right to land.

Oh excellent king! there are seven kinds of right to land: the seven kinds are these; 1st, lands inherited from forefathers; 2nd,

တထူးတို့မြေကို။မတားမဆီးမဟန့် ဆယ်နှစ်ကျော်ဆယ်နှစ်မြောက် မြေရှင်တို့အသိအမြင်လုပ်၍ ပိုင်သည်တပါး။ ၅၂ခုနှစ်ပါးပြင်မြေနှင့် စပ်သည်ကို ပိုင်ခြင်းမရှိပြီ။ထိုသို့ပိုင်ခြင်းခုနှစ်ကို။ဗိုလ်ပါအပေါင်းတို့သိစေရာ၏။ ။ ၎င်မြေတွင်အစည်ဆက်ရာမဆက်ရာ။ ပေါက်ဖော်စု တို့အညီပိုင်ရာမပိုင်ရာ ကိုဆို ခွဲပြီးအထက်မြေမှုအတိုင်းမှတ်သားစီရင်ရာ၏။

၃ ။ပေးခြင်းအမျိုးအကျယ်ရှစ်ပါးစကား။

၃ မြတ်သောမင်းကြီး။ပေးခြင်းအမျိုးအပြားရှစ်ပါးရှိသတည်း။ ရှစ်ပါးဟူသည်ကား။ တပါးပေးခြင်း။နှစ်ပါးပေးခြင်း။သုံးပါးပေးခြင်း။ လေးပါးပေးခြင်း။ ငါးပါးပေးခြင်း။ ခြောက်ပါးပေးခြင်း။ ခုနှစ်ပါးပေးခြင်း။ ရှစ်ပါးပေးခြင်းဟု။ပေးခြင်းမျိုးရှစ်ပါးရှိသည်ကို။ခြားနားခြင်းဆိုပေလတ္တံ့။ ။ ပေးခြင်းတပါးဟူသည်ကား။ သူတထူးကိုချစ်မြတ်နိုးခြင်း။အိမ်ကိုနေတော့ဟု ပေးလေ၏။အပေးခံသူအိမ်ကိုနေ၍သေသော်။မယားလင်သားသို့မြေးတို့ထိုအိမ်တွင်ရှိလျှင်ဆက်ခံနေစေ။ထိုအိမ်တွင်အတူစားမယားလင်သားသို့မြေးတို့မရှိသော် ထိုအိမ်ကိုပေးရင်းအိမ်သခင်ရစေ။ ဆွေမျိုးသွေးသောက် အိမ်နေသေသူနှင့်။ရင်းနှီးသည်ဆို၍မှနိုသော်လည်းအိမ်ကိုမရရာ။ ထိုအိမ်ကိုနေသောသူ၏ သားသို့မြေး အမွေခံလည်း မရှိ။ အိမ်ကိုနေသောသူလည်းမရှိသော်။သက်ရှိသက်မဲ့။ကျွေးကျွန်ရှိလျှင်။ ထိုသေသောသူ၏ပေါက်ဖော်အမျိုးတို့ဆက်ခံစေ။ ထိုအိမ်တွင်နေသောသူတို့သွေးသောက်သူငယ်ချင်းတို့သည်။ ကျွေးမွေးမစ၍ သေသည်တိုင်းဖုတ်ကြည်သင်းဖြိုဟ်မည်။ အမျိုးပေါက်ဖော်တို့လည်းကျွေးမွေးမစ၍။ ဖုတ်ကြည်သင်းဖြိုဟ်မည်။ ထိုသို့တူကြလျှင်။ ထိုသေသူအိမ်၌။အမိသဖွယ်အုပ်ချုပ် ရှိသောကျွန်မကို။ သွေးသောက်သူငယ်ချင်းတို့ကရစေ။ ထိုကျွန်မပြင်။သက်ရှိ သက်မဲ့ ဥစ္စာ ရပ်ကိုသေသော သူ၏ ပေါက်ဖော်ဆွေမျိုးညာတိခြောက်ယောက်။နှစ်ပြန်အဝင်လူတို့ကသာခံစံစေ။ တင်မြှိုရှိလည်း။ အလုံးဆပ်စေ။ တင်မြှိုကိုကျွန်မရသောသွေးသောက်သူချင်းတို့ကမဆပ်သာလွတ်စေ။ အိမ်ကိုပေးရင်းသူအိမ်ရှင်ရင်းရစေ။ပေါက်ဖော်သားချင်း။ သွေးသောက်သူငယ်ချင်းသင်းဖြိုဟ်လူဖြစ်သည်ထု အိမ်ကိုမရသာဟု။ ထိုအိမ်ကိုအပေးခံသူသေသူ၌။ကောင်းမွေဥစ္စာမရှိ။ တင်ဖြှိသာရှိလျှင်။ထိုတင်မြှိုကို။သွေးသောက်သူငယ်ချင်းတို့က။ မဆပ်သာလွတ်စေ။ သေသူပေါက်ဖော် သားချင်းအဝင် နှစ်ပြန်အဝင်ကသာသင်းဖြိုဟ်သည်နှင့်အညီ ဆပ်စေ။အိမ်ရှင်ရင်းလည်းမလွတ်သာ။အိမ်စုခံရသည် အတိုင်းဆပ်စေ။ အ

lands the possession of which has been obtained by purchase; 3rd, lands allotted by the land measurer, writer, or superintendent of forests; 4th, lands which have no owner and have been cleared from the forest; 5th, lands received in gift; 6th, lands received in gift from the king; 7th, lands which have been worked with the knowledge of the owner for upwards of ten years, without his stopping or preventing the working of them. Besides these seven, there is no other way of being owner of land, and these should be known to all; and whether they shall descend in tail, or whether the relations shall share them equally, shall be decided as has been already laid down.

3rd. The eight kinds of gifts.

Oh excellent king! there are eight classes of gifts, viz., 1st, the one kind of gifts; 2nd, the two kinds of gifts; 3rd, the three kinds of gifts; 4th, the four kinds of gifts; 5th, the five kinds of gifts, 6th, the six kinds of gifts; 7th, the seven kinds of gifts; 8th, the eight kinds of gifts; all which I will lay down separately.

The one kind of gift: A person from regard to another, gives him a house, saying, "live in that house," and the person to whom the gift was made, lives in the house; if at his death the wife, or husband, children, or grand-children, are living in the house, let them succeed to it and live therein; but if there be no wife, husband, children, or grand-children, who lived together with the receiver of the gift, let the giver receive back the house; though relations shall prove their relationship to the deceased, they shall not have the house. If he, the receiver of the gift, the dweller in the house, shall have no children or grand-children to inherit at his death, and if he have property, animate or inanimate, bought slaves, let his relations inherit; and if his friends or acquaintances shall have nourished him and ministered to his wants up to the time of his death, and have then buried him, and his relations shall also have ministered to him and assisted at his funeral, if they are in this alike, let them get the female slave who is in the house and superintends it as mistress. Let all property, animate or inanimate, with this exception, go to the six relations on both sides, and if there be debts, let them pay them all. The friends who got the female slave shall pay none of the debts; let them be free from this, and let the person who made the gift, the original owner, have back the house. The relations, friends, and acquaintances, who assisted at his burial shall not get the honse. If the person to whom the gift was made shall leave no property, only debts, the friends shall not pay them; let them be paid by the six relations on each side as they may have taken part in the funeral. The owner of the house also shall not be free; having had the house,

ဘယ်ကြောင့်နည်း ဟူမှုကား။ အိမ်ကို ယူချေပြီးဖြစ်သော့ကြောင့်တည်း။ သွေးသောက် သူငယ်ချင်း တို့မှာမှုကား။ အရပ်သမ္ဘဝတ်မကင်းသင်းဗြိတ်ရာရောက်သော့ကြောင့်။ မြို့နှင့်ကင်းစေဟူသတည်း။ ၅၂ကားပေးခြင်းတပါးတည်း။

ပေးခြင်းနှစ်ပါးဟူသည်ကား။ အကြင်မိဘနှစ်ပါးတို့တွင်းသားကြီးသို့ကြီးရှိခဲ့။ အဖသည် ကျွန်မကို သွားလာ၍။ မွေးမြင်သည်သို့နှစ်ယောက်ရှိလျှင်။မောင်နှမတို့မှာ။နှင်တို့အစေခံ၍ကျွန်ဖြစ်စေ။ နေရမည် ပိုင်သူ အဖ ပေးရာ။ တယောက်ယောက်သောသို့သည်။ ပိုင်သူအဖ ပေးချေသည်။ အမိလည်းကျွန်မှန်ချေသည်။ အဖတဖတည်းပင် ဖြစ်သော်လည်း။ အဖပေးရာ အစေခံရတော့မည်ဟု။အစေခံသူကျွန်သို့ တယောက်မှာ။ အဖဖြစ်သူသခင်သေသော်။အမဖြစ်သူသခင်မစေပိုင်။ကျွန်အရာကလွတ်စေ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမှုကား။ ပိုင်သူသခင်ဖြစ်သောအဖစကားကိုနှားထောင်ပေသောကျွန်သို့ဖြစ်ချေသော့ကြောင့်တည်း။ ။ဂင်သို့တယောက်ကား။ အမိကျွန်သော်လည်းငါအဖကောင်းသို့ဖြစ်သည်။ သခင်ပြုမည်သူလည်း တဖတည်းဖြစ်သည်။အစေကိုမခံညင်းဆန်၍နေလေ၏။ထိုညင်းဆန်နေသောကျွန်သို့မှာ။ သခင်ဖြစ်သောအဖသေလျှင်။ ကိုယ်ဖိုးတဝက်ကို သခင်ဖြစ်သောသို့သားတို့သို့ ပေးမှ။လွတ်စေ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမှုကား။ သခင်ဖြစ်သောအဖ၏စကားကိုဖိဆန်သောကျွန်သို့ဖြစ်ချေသော့ကြောင့်တည်း။

မြတ်သောမင်းကြီး။ပေးခြင်းသုံးပါးဟူသည်ကား။ သံသရာကိုရည်၍ ပေးခြင်း။ချစ်၍ပေးခြင်း။ ကြောက်၍ပေးခြင်းတည်း။ ထိုသုံးပါးတို့တွင်ပြားပြန်သည်ကား။ သံသရာကိုရည်၍ ပေးရာ၌နှစ်ပါး။ ချစ်၍ပေးရာ၌ နှစ်ပါး။ ကြောက်၍ပေးရာ၌လည်းနှစ်ပါးတည်း။ ထိုသို့ရှိရာတွင်။ သံသရာကိုရည်၍ ပေးခြင်းတပါး။ အရှင်ဇကရာဇ်တို့လှူတော်မူသည်မှာ။ မတောင်းရာပြီ။ဆုံးစေ။ တောင်းချေမူ ဒါဏ်ခြောက်ချက်သင့်စေ။ အရှင်ဇကရာဇ်မင်း မိဖုရားသားတော်ဥပရာဇာမှ ကင်းလွတ်သောသူတို့သည်။ သက်မဲ့ဥစ္စာ လယ်ယာ မိုးသီးမြေရွှေငွေကိုဝင်။သက်ရှိဥစ္စာလူဆင်ခြင်းကျွန်းတို့ကိုလည်းကောင်း။ ဘုရားကျောင်းအားရည်၍လှူခြင်းဌါမထိုက်။အရှင်သာထိုက်သတည်း။ ထိုမထိုက်သော သူတို့တွင် သက်မဲ့ဖြစ် ဥစ္စာတို့ကို ကျောင်း ဘုရားသို့ ရည် ၍ ကျောင်းစည်ကိုလှူသည်ဖြစ်က။သဃီဝါတို့ဝေခြမ်ရာကျောင်းစည်တည်စေဟု။ ဝိနည်းတော်၌လာသည်။ ရှေ့ကျောက်သံပတ္တမြားမိုးသီးမြေလယ်ယာကျွန်းကျွန်းကျွန်ယောက်ျားကျွန်မိမ္ဘတို့ကိုဆိုသတည်း။ထိုတွင်သံသရာမှ၌ ရေစက်သွန်းချ၍လှူစေကာမူ။မယားသားသို့ဆင်မြင်းကျွန်းတို့ကို အဖိုးခံလိုဝယ်

he shall pay his share. Why is this?—because he has taken the house. As regards the friends, it was their duty as inhabitants of the district, to assist at the funeral; let them be free from paying any of the debts. This is the one kind of gift.

The two kinds of gifts: If a father having children by his wife, shall get two daughters by a female slave, and shall say to them, "you must serve your brothers and sisters as slaves," if one of the daughters thus given by her father shall say to herself, "my father who had a right to me has given me away, my mother is certainly a slave, and though we are children of the same father, I will serve her to whom he has given me," when her father and master dies, the slave daughter who thus serves shall be free; her sister, her mistress, shall no longer claim her services. Why is this?—because she is a slave daughter who obeyed the commands of her father and master. If the other daughter, saying, "though my mother is a slave, I am the daughter of a good (free) man, the person who claims my service is child of the same father," denies the right (to give her away,) and shall refuse to be employed as a slave, when her father and master dies, she shall only be free on paying to the sons and daughters, who are her masters, one half of her price. Why is this?—because she is a slave daughter who refuses to obey the commands of her father and master.

The three kinds of gifts: A gift made with reference to futurity—a gift made from affection—a gift made from fear. From these again spring two kinds of gifts referring to futurity, two from affection, and two from fear. One of the gifts referring to futurity is this. Things that have been offered by a king shall not be asked for back again (by the owners,) let them be lost; let the person so demanding them suffer the punishment of six stripes. No one except the king and queen and their royal son the heir apparent, are fitting people to make a gift to temples or convents of inanimate things, land, gold, or silver, or of animate things, men, elephants, horses, oxen, or buffaloes. The owners (of all,) the king, queen, and heir apparent, only are entitled to make such offerings. If people who are not entitled shall offer inanimate property to a kyoung, and it be offered to the kyoung and not the priests, when the priests shall divide the property (on the death of the abbot,) it shall remain with the kyoung; this is laid down in the Weenee. Gold, silver, gems, land, buffaloes, oxen, slaves, male and female, are all included, and in these offerings, if a wife, children, elephants, horses, buffaloes, or oxen, be offered and dedicated by the dropping of water, to futurity, and the offerer

လိုသော် လည်းကောင်း။ အစားထည့်စိုက် လိုသော် လည်းကောင်း။ ထိုကဲ့
အောင်ပြုလျှင်ထိုလူရင်းကိုရပြန်အပ်၏။ ဟုဗြဟ္မာမင်း၏ သားရင်းဖြစ်သော
မနုဿရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။ ။ဤသည်လျှင်သံသရာကိုရည်၍ပေးခြင်း
နှစ်ပါးတည်း။ ။ချစ်၍ပေးခြင်းနှစ်ပါးတွင်တပါးမှာ။သူတပါးတို့အား
ချစ်၍ပေးခြင်း၌ပေးသူဥစ္စာရှင်ဆင်းရဲ၍။အပေးခံသူလက်တွင် ထိုပေးသော
ဥစ္စာထင်ရှားရှိမူ။ တောင်းသော်ရပြန်စေ။ အပေးခံသူလက်တွင်ပင်ရှိသော်
လည်း။ပေးသူမဆင်းရဲသော်မရရာ။လက်တွင်မရှိသော်လည်းမရရာ။ နှစ်ဦး
သားဆင်းရဲခြင်းတူကြ၍ပေးသောဝတ္ထု၊။ လက်တွင်ထင်ရှားရှိသော်လည်း
ကောင်း။မရှိသော်လည်းကောင်းမရရာ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။နှစ်
ဦးသားဂတိမဟုတ်သော့ကြောင့်တည်း။ ။တနည်းကားသားသွီးတို့
ကိုချစ်၍မိဘတို့ပေးစေကာမူ။ထိုသားသွီးမသေသမျှ မိဖတို့ယူသော် ယူပိုင်
စေ။ ။ဤကားချစ်၍ပေးခြင်းနှစ်ပါးတည်း။ ။ကြောက်၍ပေးခြင်း
နှစ်ပါးတို့တွင်ဆင်းရဲသားခြင်းဖြစ်မူ။ အကြောက်ပြေလျှင်ထိုပေးသောဥစ္စာ
ကိုအလုံးရစေ။အရှင်ဇကရာဇ်မင်းမိဖုရားဥပရာဇာတို့ကိုကြောက်၍ပင်ပေး
ရသော်လည်း။ အကြောက်ပြေပြီးဟု တောင်းခြင်းဌါမထိုက်မသင့်လေ။ အ
ဘယ်ကြောင့်နည်း ဟူမူကား။ ရာဇာပဌာနံ ထိုမင်း လက်ထက် တော်အ
ကောင်းအညံ့အမြတ်အနိမ့်အယုတ်အလပ်ဖြည့်ဖွဲ့တော်မူသည်။ပေးချတော်
မူသည်အတိုင်းစည်ဆက်တည်ရလေသည်ဖြစ်သော့ကြောင့်။တရားကျောင်း
၌လည်းမဖေါက်မလှံသာချေဟုရှိသော့ကြောင့်တည်း။ ။သို့ကားဆို
တုံ၏။ဣတိုးဣနုန်းဆက်စံသော်။ဘုရားကျောင်းမှ လွတ်သော အရာမှကင်း
သောအလုံးစုံကို ပစေပယ်စေပင်ရှိသော်လည်း။ဣနုန်းဆက်စံသူ အရှင်ဇက
ရာဇ်ကအပြစ်မဟူ။ထပ်၍သူကောင်းပြုပြန်လျှင် အရှင်ဘိုးမြှောက်ရာ ဖြစ်စေ
ဟုရှင်ရဆိုသော့ တော်မူ၏။ ။ဤတွင်၍ကားပေးခြင်းသုံးပါးပြီး၏။

ပေးခြင်းလေးပါးဟူသည်ကား။ခံတံချင်းသုံးပါးတွင်။ဥစ္စာကိုပေးမည်။
လူကိုပေးမည်။ ဥစ္စာနှင့်လူကိုပေးမည်။ ခံရာ၌လူကိုပေးခြင်းတပါး။ဥစ္စာကို
ခြင်းတပါး။ဣန္ဒိကိုပေးခြင်းတပါး။ဣန္ဒိတွင်သခင်ဥစ္စာပါသည်ကိုပေးခြင်း
တပါး။ ဤလေးပါးတည်း။

ပေးခြင်းငါးပါးဟူသည်ကား။ မွေးသည်သားသွီး ကိုသူတပါးတို့အား
မွေးပါလေပေးခြင်းတပါး။ ၎င်သားသွီးတို့ကိုသူတပါးတို့အား အထိန်းအမ
နှင့်ဖြစ်စေ၊ပနာနှင့်ဖြစ်စေပေးခြင်းတပါး။သူတပါးတို့သည် သားသွီးပြုပါရ
စေအမှတ်မဲ့တောင်းရာ မိဘတို့ပေးခြင်းတပါး။ ၎င်ကဲ့သို့တွင် လက်ဆောင်ပ
နာနှင့်တောင်း၍ပေးခြင်းတပါး။ ဤငါးပါးသည်။ သူငယ်ဖွား၍အချက်ကြိုး

wishes to buy, or the receiver to sell them back, or give another in exchange, if an equivalent be offered, he may receive them back. Thus the son of the king of Byahmas, the recluse, said. These are the two gifts made with reference to futurity.

As regards the two gifts from affection, one is when a gift is made from affection, and the person who made the gift has become poor, the thing given being notoriously still in the possession of the person to whom it was presented; if in this case the giver demand it back, let him have it. Though it be in the possession of the receiver, if the giver be not poor he shall not receive it back; and if it be not in his (the receiver's) possession, he shall not under any circumstances receive it back. If both be equally poor, whether the thing given be in the possession of the person to whom it was given or not, the giver shall not receive it back. Why is this?—because neither has broken his engagement. In another case; if parents from affection have made presents to their children, during the whole life-time of the children, if the parents wish to take back their gift, let them have the right to do so. These are the two gifts from affection.

As regards the two gifts made through fear, if the giver and receiver be both poor people, when the fear is over, the whole of the property given may be recovered; but if the gift be made to the king, queen or the heir apparent, even if through fear the whole property has been given to them, it is not proper on the ground of the fear being over to demand it back. Why is this?—because, during that reign, their order fixing a man's condition, whether in the respectable or inferior, the exalted or humble, the degraded or middle class, must be abided by in future generations, and the law also must not be departed from. Nevertheless, if a new king succeed, and he, having power to annul or set aside all orders except those relating to pagodas and kyoungs, shall forgive the fault, and restore the degraded person to the condition of a respectable man, let him hold the rank to which his lord has raised him. Thus the recluse said.

The four kinds of gifts: There are three things for which security is given; 1st, for property; 2nd, for the person; 3rd, for both; and four things which are given as security in the above cases; 1st, the person; 2nd, property; 3rd, a slave; 4th, the master's property in the slave's possession. These are the four.

The five kinds of gifts: giving one's own children to another to bring up; giving them accompanied by a nurse; or by a present; parents giving their children to another on casually asking for them; giving them in the same way (on being asked) with a present; these five are gifts of a child from the time the navel string is cut till they

ဖြတ်သည်ကသည်။ မိဘမှန်းကိုယိသည်တိုင်အောင်သားသမီးတို့ကို ပေးခြင်းတည်း။ ။အကြင်သူနှစ်ယောက်တို့တွင်။တဦးသားသမီးသည်အငယ်လည်း မ၊ဟုတ်အရွယ်လည်းမရောက်မီ။သုံးနှစ်ရွယ် လေးနှစ်ရွယ် ကသည်။ ဆယ်နှစ်ရွယ်တိုင်အောင်ကို။တဦးကသားသမီးပြုပါမည်တောင်းဌ်။တဦးကလည်းသားသမီးပြုပါလေတော့ဟုပေး၏။ လက်ဆောင်မပါလက်ဆောင်ပါတောင်းပေး၍ခြင်း။ယူခြင်းလည်းတပါးတည်း။ဤသို့သားသမီးတို့ကိုပေးခြင်းငါးပါးကိုသွဲခြမ်ခဲတ်ဖြာ၍ဆိုခြင်းဌ်။ အကြင်သူသည်သားသမီးတို့ကိုမွေး၍ အချက်ကြိုးဖြတ်ထဉ်လျှင်။သားသမီးပြုပါလေတော့ဟုပေးယူကြ၍။ ကြီးပြီးသောအခါမှမိဘရင်းတို့ကရုလိုပြန်လိုသည်ဆိုဘုံ့။မွေးပေးသောသူနှင့်သားသမီးပြုသူက။ အတူတကွနေမည်။မလိုက်လိုဆိုသော်မိဘရင်းတို့ကမရရာ။မွေးသူကရစေ။ မွေးသူတို့ကသားမပြုလိုပြီ။မိဘရင်းသို့အပ်လျှင်။မိဘရင်းတို့ကယူစေ။ ဂုဏ်ကျေးဇူးမှာမပေးရရာ။ ထိုသို့ကားမဟုတ်။မွေးသောသားသမီးသည်မိဘရင်းသို့ပြန်လည်နေချေသော်ကျင့်ကိုယိမိုးတန်သည်ကိုမွေးပေးသောမိဘပြုစုကအလုံးရစေ။မိဘရင်းတို့ကအချက်ကြိုးဖြတ်ပြီးမှ။သူတပါးတို့ကိုသားသမီးပြုလေတော့ပနာနှင့်ဖြစ်စေ။အထိမ်နှင့်ဖြစ်စေ။ ပေးသောသားသမီးတို့ကိုမိဘရင်းတို့ကယူပြန်လို၍ ထိုသားတို့မလိုက်၍။ မွေးပေးသောမိဘပြုသူတို့ကမပေးဆိုသော်။မဆိုစဉ်ကျေ။ မိဘရင်းတို့ကရစေ။စောင့်မ၍ကျေးမွေးပေသောမိဘပြုသူတို့မှာ။ ချင်းကိုယိမိုးတန်ရာ လေးစုတစုစားပိုင်စေ။ ကျေးမွေးရာတင်မြှိုလျှင်။ခံတွင်းစုကိုမိဘရင်းတို့ကပေးစေ။ဂင်သားသမီးကို ငါတို့မကျေးမမွေးပြီ။မွေးကျေး၍ မိဘပြုသူတို့ကအပ်လျှင် ကျေးဇူးဂုဏ်ခကိုမစားသာ။ ကိုယိမိုးကိုလည်း မရရာ။ တင်ဖြီကိုလည်း မဆပ်စေရာ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။အပ်ရင်းကအထိန်ပနာနှင့်အပ်ချေသော့ကြောင့်တည်း။

အကြင်သူသည်သားသမီးပြုပါမည်။မွေး၍အချက်ကြိုးဖြတ်သည်မှ။ အမှတ်မဲ့ဟောင်း၍ပေးသောသားသမီးတို့သည်။ကြီးမြောက်သောအခါမိဘရင်းသို့ပြန်လည်နေပြန်ဘုံ့။ချင်းကိုယိမိုးကိုသုံးစုပြု၍နှစ်စုကိုမိဘပြု၍ ကျေးမွေးပေသောသူတို့ကရစေ။ ထိုသားသမီးကို မိဘရင်းတို့ကရစေ။ ဂင်သားသမီးတို့သည်။မိဘရင်းတို့ထံမနေလိုသည်ကို။မွေးကျေး၍မိဘပြုသူတို့က။ သားသမီးမပြုပြီမိဘရင်းသို့အပ်လျှင်။ ဂုဏ်ခကိုယိမိုးကိုမစားရရာလွတ်စေ။ အကြင်သူသည်။မိဘရင်းတို့မှာပနာလက်ဆောင်နှင့်ကောင်း၍မွေးလျှင်။သားသမီးပြု၍ကြီးမြင့်မှ။ ထိုမိဘရင်းသို့ပြန်လည်နေ၍။ မိဘရင်းကယူလိုပြန်ချေသော်။ ချင်းကိုယိမိုးတန်သ၏ကို မွေးကျေးသူတို့ကပေးစေ။ တင်ဖြီ ရှိလျှင် ခံတွင်စု

are able to know their parents. If a person shall offer to bring up the child of another, not an infant, and before puberty, from the third or fourth to the tenth year of his age, and the other shall give it over, saying, "adopt him as your child," whether there be a present accompanying it or not, this is another kind of gift, and in these five separately detailed gifts of children, if any one give a child after the navel string is cut, saying, "adopt this child," when he is grown up, if the parents shall say they wish to have it back again, if the child shall say he does not wish to go back, but to remain with his adopted parents, his own parents shall not obtain him; let those who brought him up keep him. If the people who adopted him shall say they do not wish to bring him up, and make him over to his own parents, let them take him; they shall pay nothing for the favor conferred. If the adopted child without permission returns to and remains with his own parents, let the persons who had adopted him receive the proper value of his body. As regards children given by their parents after the navel string is cut, saying, "adopt this as your child," if it be accompanied with a present or a nurse, if the parents wish to take it back, and the child refuse to return, and the adopting parents shall refuse to give it up, they shall have no right to do so; let his own parents receive him, and let the people who adopted and brought him up have a right to one fourth of the proper price of his body; and if in bringing him up debt shall have been incurred, let the parents pay what was incurred for food. If the adopting parents who have brought him up, shall return such a child to his parents, saying they will not bring him up any longer, they shall not receive any remuneration for the obligation, nor shall they receive the price of his body, nor shall the parents pay any debts incurred. Why is this?—because when he was made over originally, he was accompanied by a nurse or present.

If a person shall offer to adopt the child of another, and at the time the navel string is cut, shall make the offer in this casual way, and if the child given them shall, when he is grown up, return and live with his own parents, let the price of his body be divided into three shares, and let the parents who adopted him receive two, and let the own parents have the child. But if this same child shall not wish to live with its own parents, and the adopting parents shall return him to them refusing to bring him up, they shall have no remuneration for the obligation, nor shall they have the price of his body. If a person shall ask a child from his parents, making them a present, and bring him up as his own child, if when the child is grown up he shall go back and live with his original parents, and they shall wish to keep him, let them pay the proper price of his body to the people who brought him up, and if there be any debts, let them pay

ဆပ်စေ။ထိုမွေးကျေးသူတို့ကမိဘရင်းသို့မမွေးလိုပြီအပ်လျှင်။ ဂုဏ်ခကိုယ်ဖိုးတင်မြှောက်မယူမဆပ်ရဟု လွတ်စေ။ဤပေးခြင်းလေးပါးကား။သူငယ်ဖွားဖ်အချက်ကြီးဖြတ်သည်ကသည်။မိဘကိုမှန်းသိသည်တိုင်အောင်။သားသမီးတို့ကိုပေးခြင်းတည်း။

အကြင်သူနှစ်ယောက်တို့တွင်။တဦးဦး၌သားသမီးသည်။ အင်ယေလည်းမယုတ်။ အရှယ်လည်းမရောက်မှီ။သုံးနှစ်။လေးနှစ်ရှယ်ကသည်။ ဆယ်နှစ်ကျော်တိုင်အောင်သားသမီးကို။ တဦးကဆားသမီးပြုပါမည်တောင်း၏။ တဦးကသားသမီးပြုလေတော့ပေး၏။ လက်ဆောင်မပါ။ လက်ဆောင်ပါတောင်း၏ ပေးခြင်းယူခြင်း။ သားသမီးတို့မှာ။ မိဘရင်းကရလိုသည် ဆိုသည်ကို။ မွေးကျေး၏ကြီးမြင့်သောသားသမီးတို့ကမိဘရင်းထံမလိုက်ဆိုသော်။မိဘရင်းသို့နှိုးဆော်တဆယ်ငါးကျပ်ဆပ်စေ။ ထိုသားသမီးသည်မိဘရင်းထံနေမည်။မိဘရင်းတို့ကလည်းယူမည်ဆိုသော်ယူစေရစေ။ထိုသားသမီးတို့၏တန်သင့်ကိုယ်ဖိုးတွင်တဝက်မွေးကျေးပေသောမိဘများတို့ကစားစေ။တင်မြှောက်ရှိလျှင်မိဘရင်းတို့ကခံတွင်စုဆပ်စေ။ ။ဤတွင်၏ကားပေးခြင်းငါးပါးဟူဗြဟ္မာမင်း၏ သားရင်းဖြစ်သောမနုမည်သောရှင်ရဟန်းဆိုတော်မူ၏။

ပေးခြင်းခြောက်ပါးဟူသည်မှာ။သံသရာကိုရည်၍ပေးခြင်းတပါး။ချစ်၍ပေးခြင်းတပါး။ ကာမဂုဏ်ကိုလို၍ ပေးခြင်းတပါး။ အတတ်ပညာကိုလို၍ပေးခြင်းတပါး။ မိုက်၍ပေးခြင်းတပါး။ ကြောက်၍ပေးခြင်းတပါး။ ဤသို့အားဖြင့်ပေးခြင်းခြောက်ပါးဖြစ်သတည်း။

ထိုခြောက်ပါးတို့တွင်။သံသရာကိုရည်၍ပေးခြင်း၌။ပုဂ္ဂလိကသစ်ဃိက။ နှစ်ပါးအပြားရှိသည်။ ပုဂ္ဂလိကမှာအလှူခံသောသူပိုင်သည်။ သစ်ဃိကဂိုဏ်တွင်အကြီးပိုင်သည်။ ၎င်ဒါရကာတို့ပေးပြီးမှရကောင်းသည်မဆိုပိုင်။ မယူပိုင်။ယူရကောင်းသည်။ပိုင်ရကောင်းသည်။ ပေးလှူသောအလှူရှင်တို့ဆိုပြန်သော်။ဒါ၏တထောင်သင့်စေ။

သားသမီးမှလွတ်သောသူကိုချစ်၍ပေးသည်မှာ။ သုံးပါးအပြားရှိသည်။ အမိအဖ။အဖိုးအဖွားဆရာတို့ကို။ အလေးအမြတ်ပြု၍ ပေးခြင်းတပါးမှာ။ ထိုဘိုးဘွားမိဘဆရာတို့လက်ဝယ်ထင်ရှားရှိသော်လည်းမရရာ။ မရှိသော်လည်းမရရာ။ ဘိုးဘွားမိဘဆရာတို့လက်တွင်ရှိလျှက်။ ယူသူသေသော်ပေးရင်းသူရှိကရစေယူစေ။ ငါတို့ပေါင်းဖက်ကျေးမွေးသူဖြစ်သည်ဟု။ အတူနေသူတို့ကမရသာချေ။ ။တတန်သူတပါးတို့အားသက်ရှိသက်မဲ့ဥစ္စာကို။သားစည်းမြေးဆက်ပိုင်လေတော့။ မယူပြီဟုပေးသည်မှာ။ ဂတိအတိုင်း

what has been incurred on account of food. If the adopting parents shall return him to his parents, saying they do not wish to bring him up, they shall have no claim to remuneration for the obligation, no part of the price of his body, nor shall the original parents pay any of the debts incurred. These four gifts, are of children given from the time they are born and the navel string divided, till they are able to know their parents.

If a person shall offer to adopt the child of another, no longer an infant, nor yet attained to puberty, that is to say, between the age of three or four and ten years, and the parents shall give him the child, if the parents of the child thus asked for and given, whether accompanied by a present or not, shall say they wish to take him back, and the child who has been adopted and grown up shall refuse to return to his parents, let the person who adopted him pay his parents fifteen tickals ofsilver, the price of his milk. If the child is willing to live with his own parents, and they say they will take him, let them have him, and let the adopting parents have one half of the price of his body; and if there be any debts let the parents pay what may have been incurred for food. This is what is said of the five kinds of gifts. Thus Menoo, the son of the king of Byahmas, said.

The six kinds of gifts: gifts having reference to a future state; gifts from affection; gifts from lust; gifts to be taught knowledge or science; gifts from folly; gifts from fear; these are the six kinds of gifts.

Of these six, as regards the gift having reference to a future state of existence, they are of two kinds, poggalika and thenghieka. In poggalika gifts, the person to whom the offering is made, has a right to keep it. In thenghieka gifts, it becomes the property of the chief of the assembly of priests. After a supporter of religion has made such gifts, he has no right to any further claim on them; if he say to the person to whom the gift was made that he ought to obtain them back again, let him be punishable with one thousand (stripes.)

There are three kinds of gifts made from affection to persons other than children. Those given from respect to parents, grand-parents, or teachers, shall not be demanded back even if they are still in their possession; if demanded they shall not be given up. If they are still in the possession of the person to whom they were given, and he die, if the person who made the gift be still alive, let him take it back; no person shall receive it on the plea of having lived together, and contributed to the subsistence of the receiver of the gift.

In another case; in making a gift to other than the above parties, if animate or inanimate property be given in terms that the descendants of the receiver of the gift shall have a perfect right to it, that the giver will not take it back, let it be theirs according to the terms of the promise. If (the giver) shall demand the gift back, saying,

ပိုင်စေ။ငါဆင်းရဲသည်။ ဥစ္စာဖြစ်သည်။ ချင်းတို့လက်တွင်ရှိပါသည်။ ပေးကောင်းပါသည် တောင်း၍မရရာပြီ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ ဂတိသစ္စာရှိချေသော့ကြောင့်တည်း။

တတန်ပေးခြင်းမှာ။ယူတော့တသက်တွင်၍ပေးခြင်း၌။ထိုယူသူသေက။ ဥစ္စာရှင်ရစေ။ ဥစ္စာရှင်မရှိသော်လည်းကောင်း။ သားမြေးတို့ရှိသော်လည်းကောင်း။ ယူစေရစေ။ အပေးခံသူမသေရှိ၍။ ရောင်းပေါင်လိုလျှင်။ ဥစ္စာရှင်ရင်းမှာသာရောင်းပေါင်စေ။ ငါတသက်ပိုင်ပြီတကားဟု အခြားတပါးမှာမရောင်းမပေါင်သာချေ။ဂင်သားမြေးတို့လည်း။ အမွေမဆက်ခံသာချေ။ ဥစ္စာရှင်ရင်းသားမြေးတို့ကသာရစေ။မရောင်းမပေါင်သုံးစား၍ ကုန်သော်လည်းကောင်း။ပေးသောဝတ္ထု၊သည်သက်ရှိဖြစ်၍သေပြောက်သော်လည်းကောင်း ကုန်ပိုင်ဆုံးပိုင်စေ။

ကာမဂုဏ်ကိုလို၍ပေးခြင်းငါးပါးပြား၊သည်။ငါးပါးဟူသည်ကား။ ဟန္ဒယိလွန်သောသူနှင့်။တရားမဝင်သူတို့ပြင်။ အလွတ်သူချင်းသဘောထူအိမ်ထောင်ဘက်ရှည်၍ လင်မယားပြုမည်မဆို။ ကာမဂုဏ်မှ ရှင်လန်းခြင်းကို အလိုရှိ၍ ပေးရာ၌။ ကာမဂုဏ်ရလျှင်ဆုံးစေ။ကာမဂုဏ်မရလျှင်ပြန်၍ပေးစေ။ လင်ရှိမယားမှန်းကိုသိလျှက်။ ကာမဂုဏ်ကိုလို၍ ပေးခြင်းမှာ။ ကာမဂုဏ်ကိုမရလည်း မယားခိုးအရာ မကင်းဖြစ်ချေသည်။ ထိုပေးသော ဝတ္ထု ဥစ္စာဆုံးစေ။

တတန်မှာ။လင်ရှိမယား။ဇလင်ကိုငါမပြောဆို၍။ကာမဂုဏ်ကိုလို၍ပေး၏။ထိုမယားသည် လင်ကိုမပြော။သူတပါးပြော၍လင်ကစွဲသော်။ ပေးသော ဝတ္ထု၊ဥစ္စာကိုပေးသူမရရာ။မယားခိုးအပြစ်မလွတ်သာချေ။

တတန်မှာလည်း။ချင်းလင်းကိုချင်းပြော၍လင်ကစွဲသော်။ပေးသောဥစ္စာကိုအရင်းအတိုင်းပြန်စေ။မယားခိုးအပြစ်မလွတ်သာချေ။

တတန်မှာလည်း။ငလင်ကိုငါမပြောဆို၍ပေးလေ၏။ကာမဂုဏ်လည်း ရ၏။ပေးသောဥစ္စာကို။လင်မယားအညီသုံးစားပြီးမှ။ မိမိလင်ကိုပြော၍ လင်ကစွဲသော်။ မယားခိုးအပြစ်လည်းလွတ်စေ။ ပေးသောဥစ္စာကိုလည်း နှစ်ဆဓာက်ပြန်၍ပေးစေ။

အတတ်ပညာကိုလို၍ပေးခြင်း၌လေးပါးတည်း။ ထိုလေးပါးတို့တွင်။အတတ်သည်။ နှုတ်အတတ်။ လက်အတတ်ဟူ၍ နှစ်ပါးရှိသတည်း။ ထိုနှစ်ပါးတို့တွင်တပါးပါးကိုသင်ပါ။ ဆရာသို့ဥစ္စာပေး၍ယူလေ၏။ ဆရာသင်ပါပေ ရျှက်။မိမိပညာအစွမ်သတ္တိနည်း၍။သုံးနှစ်သင်ရာမတတ်က။ပေးသောဥစ္စာ

"I am poor, the thing was mine, it is now in your hands, you ought to give it (me,)" he shall not receive it. Why is this?—because there is a promise.

In another case of gift; if a thing is given to a person for life only, at his death let the giver, if he is alive, receive it back; if he is dead, let his children or grand-children receive it. If the receiver, during his life time shall wish to pledge the thing given, he shall only do so to the original owner, (the giver.) He shall not pledge it to any other person, on the ground that it is his for life, nor shall his descendants have any right to inherit it; let only the descendants of the original owner receive it. If it be not sold or pledged, but all used or eaten, or if the thing given be an animal, and die, or be lost, the receiver has a right to consume or lose it.

The gift from lust is divided into five kinds, which are these: 1st, a gift given to any person, except one past childbearing, or an infant under age, for the temporary enjoyment of that person, without any promise or mutual wish or intention of becoming man and wife. In this case, if sexual intercourse takes place, the gift shall be lost to the giver; if connection has not been had, let it be returned. 2nd, A person knowing that a woman has a husband, makes her a present with the view of having connection with her. In this case, though connection be not had, the giver is not free from the crime of seduction; let him not recover his gift. 3rd, In another case; if a person makes a present to a man's wife with the view of having connection with her, she having promised not to tell her husband, and without her telling, the husband, on the information of another party, prosecutes the giver, the gift shall not be restored to the giver; he is not free from the crime of seduction of a wife. 4th, In another case; if the wife tells her husband, and he sues (the giver of the present,) let the gift be returned, but (the giver) shall not be free of the crime of seduction of a wife. 5th, In another case; if the woman has said, "I will not tell my husband," and (the man) gives her the gift and has connection with her, and after the husband and wife have expended the thing given, she tells her husband, and he sues (the giver,) let him be free from the crime of seduction of a wife, and let (the woman) return double the amount of the gift.

As regards gifts made from a desire of being taught some learning, art, or science, there are four kinds; 1st, there are two kinds of learning, that of the hand, and that of the mouth. If a person makes a gift to a teacher to instruct him in either of these branches, and he is taught, but from want of intellect he fails to acquire in three years what was

ကိုမရရာ။ချင်းကြမ္ဘာဝိပါက်သာတည်း။ ။ဆရာကသင်ပါပေလျှက်။ သုံးနှစ်ပတ်လုံးအတတ်ကိုမစွမ်ဆောင်လေ။ ဖင့်၍နေသောကြောင့် ပြောက်သည်ကိုမတတ်တကားဟုတောင်းသော်။တဝက်ပြန်၍ပေးစေ။ တပည့်ခံသူသင်ခြင်းပါလျှက်။ဆရာမသင်။သုံးနှစ်ပတ်လုံးစေစား၍ နေချေသော်။ ဝတ္ထုရင်းတိုင်းပြန်၍ပေးစေ။ သုံးနှစ်လုပ်ခွန်ကိုလည်း ဆရာကပေးစေ။ ဆရာကလည်းသင်။တပည့်လည်းတတ်သည်ညီပေက။ ပေးသောဝတ္ထုကိုမရှုရာပြီ။ ဆရာကလဉ်းပါသင်၍တတ်သည်တကားဟု။ဂုဏ်တွက်ကိုပေးကောင်းသဉ်တောင်းခြင်းဌာ်မထိုက်။ တပည့်ကဆရာကျေးဇူးကြောင့် တတ်ပေသည်ဟု။ ပူဇော်ခြင်းဌာ်ပေးလျှင်ပေးသူဟူသူနှစ်ယောက်အမြတ်တည်း။

မိုက်၍ပေးခြင်းကား နှစ်ပါးတည်း။နှစ်ပါးဟူသည်ကား။ ရှုံးသင့်သည်။ နိုင်သင့်သည်ကိုမသိ။ သူတပါးလှည့်ဖျား၍ဆိုရာပေးခြင်းဖြစ်က။ မဆုံးသာချေ။ ဥစ္စာရင်းတိုင်းကိုရစေ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။လှည့်ဖျား၍ယူချေသော့ကြောင့်တည်း။ ။သို့ကားမဟုတ်တုံ။သူတပါးလှည့်ဖျား၍မဆိုသည်ကိုမပေးတန်။မသိ၍ပေးမိသည်မှာ။တဝက်ဆုံးစေ။ ဤကားအအုပ်အထိန်းရှိသူတို့သိ၍ဆိုရာ၌စီရင်ရသောအကြောင်းတည်း။ အအုပ်အထိန်းမရှိ။လုကပ္ပနှားအထီးကျန်ဖြစ်က။ထိုပေးသမျှဝတ္ထုကို။ဖြို့ကွပ်အကြီးအအုပ်တို့က။ထိုသူမိုက်တို့ဥစ္စာကိုတောင်း၍အလုံးယူစေပြီးလျှင်ကျေးမွေးစေ။

ကြောက်၍ပေးခြင်းကား။အရှင်ဇကရာဇမင်းမိဖုရားဥပရာဇာတို့ဖြစ်ကမရသား။သူတပါးဖြစ်ကအကြောက်ပြေလျှင်ရစေ။ ထိုမှတပါး။အရှင်ဇကရာဇမင်းမိဖုရားဥပရာဇာတို့မဟုတ်ခေကား။တိုင်းနိုင်ငံကိုပုံဂ်သောင်းကြမ်း၍ရှိသွားတိုက်လံရာ။စစ်မြေပြင်အရပ်၌ကြောက်၍ပေးခြင်းမှာ။အကြောက်ပြေ၍တောင်းသော်လည်းမရရာပြီဟု။ဗြဟ္မာမင်း၏ သားရင်းဖြစ်သော။ မနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

ပေးခြင်းခုနှစ်ပါးဟူသည်ကား။အဝေးဌ၌ရှိသောသက်ရှိသက်မဲ့ဥစ္စာကိုသူတပါးအားပေးခြင်းတပါး။ မယားကိုသုအားပေးခြင်းတပါး။ သို့မိုးကိုသုအားပေးခြင်းတပါး။မယားမသိသည်ကိုလင်ပေးခြင်းတပါး။လင်မသိသည်ကိုမယားပေးခြင်းတပါး။မိဘမသိသည်ကိုသားသို့မိုးတို့ပေးခြင်းတပါး။သားသို့မိုးတို့မသိသည်ကိုမိဘတို့ပေးခြင်းတပါး။ပေါင်းခုနှစ်ပါးတည်း။

ထိုခုနှစ်ပါးတို့တွင်။အဝေးဌ၌ရှိသောသက်ရှိသက်မဲ့ဥစ္စာကိုသူတပါးအားပေးလေ၏။ပေးသည်အတိုင်းလက်သို့ရောက်သော်ရစေ။ ပေးသည်ကိုမယူမိ

atempted to be taught him, he shall not recover back the thing given; it is the consequence of his own bad fortune, resulting from deeds done in a former state of existence. 2nd; If the teacher does teach him, and for the whole three years he does not exert himself to acquire (what is taught him,) but is idle and forgetful, if he demand back what he gave, saying, "I have not learned," let one half be returned to him. 3rd; If the scholar or apprentice is anxious to learn, and the teacher does not teach him, but for the whole three years employs him (as a servant,) let him restore the value of the original gift, and let him pay him also three years wages. 4th; If the teacher teaches, and the scholar or apprentice learns, with equal diligence, the thing given shall not be obtained back, and the teacher ought not to ask for further remuneration on the score of having taught him; but if the learner, reflecting that by the teacher's favor he has acquired what he wished to learn, shall make him an offering as his superior, it displays excellence both in the giver and receiver.

As regards gifts from folly, they are two; 1st, A person makes a gift, without knowing whether he will gain or lose by it, being deceived by another; in this case, he shall recover his gift. Why is this?—because it was got from him by deceit. 2nd; If it be not thus, but the giver, though he does not say that he has been deceived, shall have made the gift, not knowing any better, let him lose the half. This is the decision that shall be given when the guardian (of the giver) comes to know the facts, and prosecutes (the receiver.) If there be no guardian, and it be a poor person left alone in the world, let the head of the village or town recover all that was given by the fool, and support him.

As regards gifts from fear; if the gift be made to the monarch, the queen, or the heir apparent, it shall not be recovered; from any other person, when the fear is over, let it be recovered. Besides this, though the gift be not made to the king, queen, or heir apparent, if the kingdom is in a state of rebellion, and a force is marched against the rebels, and a gift is made from fear in the district to be attacked, if the gift be demanded back when the fear is over, it shall not be recovered. Thus the son of the king of Byahmas, the recluse Menoo, said.

As regards the seven kinds of gifts; 1st, Giving things which are at a distance, animate or inanimate; 2nd, A man giving his wife to another; 3rd, Giving a daughter to another; 4th, The husband making a gift without the knowledge of his wife; 5th, The wife making a gift without the knowledge of the husband; 6th, The children making a gift without the knowledge of their parents; 7th, Parents making a gift without the knowledge of their children. These are the seven.

Of these seven, a person gives something at a distance, animate or inanimate, to another; if the gift comes to hand as given, let (the person to whom it was given) have it. But if the giver, before the

၏။ဥစ္စာ၅ှင်သိမ်းယူနှင့်လေသော်။ ဝကိုချစ်လက်စွဲပေးသည်တကားထုမဆို သင့်ချေ။ ဥစ္စာ၅ှင်ဖြစ်၍ ယူသည်အတိုင်းရစေ။ သို့ကားမထုတ်။ နှစ်ပါးစုံအ တူရောက်၍ သိမ်းကြလျှင်။ တယောက်တဝက်ယူကြစေ။ အဘယ်ကြောင့် နည်းဟူမူကား။ဂထိ၌ဂတိပျက်ဖြစ်ကြချေသော့ကြောင့်တည်း။

မယား၏ကိုသူတပါး၏အားပေးသည်မှာ။ထိုမယား၏ကိုယူသူကား မရောက် သော်၊မရောက်သော်လည်း၊ထိုပေးသောလင်ရင်းက ယူပြန်လိုလျှင်။မယား၏ ကိုယ်ဖိုးကိုပေးမှရစေ။ထိုမယားသည်။ ဝကိုသုအားပေးလေပြီးသည်။ လင် ရင်းနှင့်မနေပြီ။ယူသူနှင့်နေမည်ဆိုလျှင်နေပိုင်စေ။ ငမယားရင်းဖြစ်သည် မ ဆိုသာချေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ သူတပါး၏အား ပေးချေပြီ ဖြစ် သော့ကြောင့်တည်း။

သို့ကိုသုအားပေးလေ၏။ထိုသို့ကိုမိဘရင်းတို့ကရလိုသည်ဆို ပြန်လျှင်။ အပေးခံသူကဘမ။မရောက်သေးသော်။ ထိုသို့၏ကိုယ်ဖိုး တဝက်ပေးမှ။ သို့ ကိုမိဘတို့ရစေ။ထိုသို့ကိုအပေးခံသူကဘမရောက်ချေသော်။ ကိုယ်ဖိုးကိုအလုံး ပေးမှ။သို့ကိုမိဘတို့ကရစေ။

လင်မယားပိုင်သည်ဥစ္စာကို မယား၏သိ။ လင်သည် သူတပါး၏အားပေး သော်။အိမ်ထောင်ဖက်။မယားငယ်အသိမ်းအပြောင်မထုတ်ကားပေးသည်အ တိုင်းယူသူရစေ။မယားကနှစ်ပါးစုံပိုင်သည်ဥစ္စာဖြစ်သည်။ငါမသိမဆိုသာ ချေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ မယားသခင်လင်ဖြစ်ချေသော့ကြောင့် တည်း။ထိုသို့ကားမထုတ်တုံ။ မယား၏ယေါ်အသိမ်းအပြောင်ပြုလို၍မယား၏ သိလင်ပေးယည်ဥစ္စာမှာ။မယား၏မသိသည်မှနှိုလျှင်။ပေးသည်ဥစ္စာကိုတဝက် မယား၏အားပြန်ပေးစေ။ တဝက်မှာလင်ပိုင်စုဖြစ်သည်။ မယားပါရင်းဥစ္စာ ဖြစ်လျှင် အမှုမျိုးကိုပင်မပေးပိုင်ချေ။ထိုဥစ္စာကိုမယား၏အလုံးရစေ။ အဘယ် ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ မယား၏ပါရင်းဥစ္စာဆိုးကောင်း။ တင်မြီကိုမယား၏က သာခံဆပ်ရချေသော့ကြောင့်တည်း။ ။သို့ကားမထုတ်တုံ။လင်ကပါရင်း ဥစ္စာဖြစ်က။လင်ပေးလျှင်ပေးသည်အတိုင်းရစေ။ မယားဖြစ်သူက။ ငါမသိမ ဆိုသာချေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ လင်ကပါရင်းဥစ္စာဆိုးကောင်း တင်မြီကိုလင်သာခံဆပ်ရချေသော့ကြောင့်တည်း။

လင်မသိ။မယား၏သူတပါး၏အားပေးသည်မှာ။ မျှောက်မ၊မထုတ်ဖြစ်စေ။ လင်မသိကမပေးပိုင်ချေ။လင်ကယူလျှင်ရစေ။ဤကားအညီပိုင်ဥစ္စာကိုသာဆို သတည်း။ ။တနည်းတုံ။အိမ်ထောင်ကြီးချင်းဖြစ်၍။မယား၏ကပါဥစ္စာ ကိုလင်မသိ။မျှောက်မမထုတ်။သူတပါး၏အားပေးသည်ပေးပိုင်စေ။လင်မယူရ

person to whom it was given may have taken possession of it, shall take it to himself, the person to whom the gift was made shall not claim it on the ground of its having been given to him; let the owner keep it. But if they both arrive together, and take possession at the same time, let each have one half. Why is this?—because there was a promise made which has been broken.

As regards a person giving his wife to another; if the former husband wishes to recover her, he shall only do so on paying the price of her body, whether the person to whom she was given has had connection with her or not. If the wife refuses to return to him because he had given her to another, but wishes to remain with the person to whom she has been given, let her remain; (the first) shall not say he is the owner of the wife. Why is this?—because he has given her to another.

If a girl's parents, after having given her to another, say they wish to have her back, if the person to whom she was given has not had connection with her, they shall recover her on payment of half the price of her body. If the person to whom she was given shall have had connection with her, they shall recover her on payment of the whole of the price of her body.

If the husband, without the knowledge of his wife, shall make a present to another, of a portion of the property common to both, and the receiver be not his lesser wife or concubine, let it be kept as it was given. The wife shall not say, "it is the property of the husband and wife; I did not know (of the gift;)" she shall not take it back. Why is this?—because the husband is the lord of the wife.

If it be not thus, but the husband has made the gift, wishing to make the person to whom it was given his lesser wife or concubine, let the receiver restore to the wife one half of the thing given by the husband without his wife's knowledge, if she really was not privy to the gift; one half is the property of the husband. If the property comes with the wife, in no case has he a right to give it away; let the wife recover back the whole of such property. Why is this?—because the wife bears all the debts she (previously had incurred or) brought with her. But if it be property that came with the husband, which the husband gives, let it be kept as given; the wife shall have no right to say she was not aware (of the gift.) Why is this?—because the husband has to bear all the debts he brought with him.

In case of the wife making a gift without the knowledge of her husband, whether it be to her paramour or not, she has no right to confer a gift unknown to her husband; if the husband shall take it back, let him have it. This is only said of things equally the property of both. In case they shall both have been married before, if the wife, without the knowledge of the husband, shall confer a gift of part of the property on any person other than her paramour, let

သာချေ။ လင်မသိမယားပေးသည်ကိုမပြောသည်ဒါ၏မှာ။ ချင်းမယားကို ချင်းဆုမ္ဘဝိုင်စေ။ ၎င်ပါရင်းဥစ္စာပင်မှန်သော်လည်း။ သရောက်မျောက်မဖြစ် သောသူကိုလည်းကောင်း။လင်သက်ဝါရှိသည်ကိုလည်းကောင်း။ငါကပါရင်း ဖြစ်သည်တကားဟု။ လင်မသိသည်ကိုပေးသော်မပေးဝိုင်။ လင်ကအလုံးယူ စေ။

မိဘသားသမီးအတူနေ။အတူစားတချက်တည်းဥစ္စာရပ်ကို။ မိဘမသိ သည်ကိုသားသမီးတို့သူတပါးကိုပေးလျှင်။မိဘတို့ကသိမ်းယူလျှင်ရစေ။အတူ နေ။အတူစားသာသမီးမသိသည်ကိုမိဘတို့သူတပါးအားပေးသော်ပေးဝိုင်စေ။ သားသမီးတို့ကအတူနေ။ အတူစားဖြစ်သည်ဟုမသိမ်းမယူသာချေ။ တနည်း တုံ။မိဘတို့အိုကြီးမိုက်ထိုင်းရှိ၍ပေးသော်မူကား။ သားသမီးတို့မပေးက။ မရ သာချေ။သားသမီးတို့တောင်းလျှင်ယူသူကပြန်ပေးစေ။ ။တနည်းတုံ။မိ ဘတို့မသိသော်လည်း။သားသမီးတို့ဥစ္စာသင့်သည်ဖြစ်၍။သူတပါးအားသား သမီးတို့ပေးသော်ပေးဝိုင်စေ။ ငါတို့နှင့်အတူနေ။အတူစားသားသမီးဖြစ်သည် ဟုမတောင်းမယူသာချေ။ပေးသည်အတိုင်းယူသူရစေ။တနည်းတုံ။သားသမီး တို့မိဘနှင့်အတူနေစေကာမူ။ အသက်ဆယ်နှစ်မပြည့်သော်။ သူ့စိတ်ကိုစိတ် ရှင်မထိန်းနိုင်သူဖြစ်က။ချင်းတို့သင်သည်ဥစ္စာပင်မှန်သော်လည်း။ပေးသည် ဟုမယူမရသာချေ။ မိဘအအုပ်အထိန်းတို့ကယူစေ။ ဤခုနှစ်ပါးသောပေး ခြင်းကား။ကျေးဇွန်နှင့်မစပ်။ အရောင်းအဝယ်မဟုတ်။ချစ်၍အဆွေခင်ပွန်း တို့ဝတ်ပေးသည်ကိုဆိုသောတရားတည်း။ဤတရားအတိုင်းတရားသူကြီးတို့ သည်စိစစ်၍စီရင်ရာ၏ဟုမြဟတ္တမင်း၏သားရင်းဖြစ်သော။မနုမည်သောရှင် ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

မြတ်သောမင်းကြီး။ပေးခြင်းရှစ်ပါးဟူသည်ကား။ဘုရားစေတီဝတ္ထုကံ မိုးမြေအရံစောင့်တို့ကို။ ကျောင်းသွားလှူပေးခြင်းတပါး။ ကျောင်းဝတ္ထုကံ မိုးမြေအရံစောင့်တို့ကိုဘုရားစေတီသွားလှူပေးခြင်းတပါး။ဆရာဥစ္စာကိုတ ပည်သူတပါးအားပေးခြင်းတပါး။တပည်ဥစ္စာကိုဆရာသည် သူတပါးအား ပေးခြင်းတပါး။သခင်ဥစ္စာကိုကျွန်သည်သူတပါးအားပေးခြင်းတပါး။ ကျွန် ဥစ္စာကိုသခင်သည်သူတပါးအားပေးခြင်းတပါး။ အကြီးအအုပ်တို့ဥစ္စာကို။ သွေးသောက်သူငယ်ချင်းတို့သည်သူတပါးအားပေးခြင်းတပါး။သွေးသောက် သူငယ်ချင်းတို့ဥစ္စာကို အကြီးအအုပ်တို့သည် သူတပါးအားပေးခြင်းတပါး။ ဤသို့အားဖြင့်ပေးခြင်းရှစ်ပါးတည်း။

ထိုရှစ်ပါးတို့တွင်။ ဘုရားစေတီဝတ္ထုကံမိုးမြေတို့ကိုကျောင်းသွားပေး လှူခြင်းမှာ။မလှူမပေးဖာပ်။ ဘုရားစေတီတဆူသို့ပါနပြု၍။ ရေစက်သွန်းလှူ

her have the right to do so; the husband cannot claim it back: let him only correct his wife for not having told him. But even if the thing given be part of the property brought with her, if she confer a gift on a paramour, or a person of whom the husband has suspicion, (under the idea) that she has a right to her original property, she has no right to do so without the knowledge of her husband; let him have the right to take back the whole.

In case of parents and their children living and eating together, and having their property in common, if the children, without the knowledge of their parents, shall confer a gift on any one, and the parents claim it back, let them have it.

If, living and eating together, the parents, without the knowledge of the children, shall confer a gift on any one, let them have a right to do so; the children, on the plea of living and eating together, shall not take it back. But in case the parents have become silly from old age, if the children do not confirm the gift, the receiver shall not keep it. If the children demand it back, let the person who received it return it. In another case; if the gift be of a childish nature and the children give it to another, let them have a right to give it away even without their parents' knowledge; the parents, on the plea that they are children living together with them, shall not demand it back; let the person to whom it was given keep it. In another case; when the parents and children live together, if one under the age of ten years, or one who has not his proper senses, gives a thing which is his own exclusive property, the receiver shall not keep it; let his parents or guardians take it back. As regards these seven kinds of gifts, they are not connected with money, they are not buying and selling, they are gifts from affection and the duties of friendship, to which these laws have reference; and according to these laws let the judges, having well considered them, decide. Thus the son of the king of Byahmas, the recluse called Menoo, said.

Oh excellent king! as regards the eight kinds of gifts, it is thus: The gift of the lands or slaves of a temple to a convent or kyoung; The gift of the lands, property, or slaves of a convent or kyoung to a temple or pagoda; The gift of the property of the teacher to a third person by the scholar or apprentice; The gift of the scholar or apprentice's property to a third person by the teacher; The gift of the master's property to a third person by a slave; The gift of the slave's property to another person by the master; The gift of the property of the head man or superintendent to another by his friends; The gift of the property of his friends to another by the head man or superintendent.

These are the gifts of eight kinds, and amongst these eight, as regards the gift of the land or slaves of a temple to a kyoung, it is not proper to make this gift, not to mention property devoted to a particular temple by the dropping of water. After an offering has been

သည်ကိုမဆိုနှင့်ဦး။ဘုရားတရားသွေ့ရည်မှတ်ဆောက်တည်ပြီးမှ။ မရောက်မ သွားနိုင်၏။အပေါ်ဝန်ဖြစ်သော။ ဆွမ်သင်ပုတ်။ ရေချမ်ပန်းကိုမျှလည်း။ဘု ရားတရားသွေ့ကူး၍တင်လှူခြင်းဌါမသိုက်။ရှေးဦးရည်ဆောင်သည်။ဘုရားစေ တီကိုသာလှူရာသည်။ဝေး၍မရောက်မသွား နိုင်သော်။ရင်ခွဲမှတ်သည်အတိုင်း အဝေးကပင်ပူဇော်လှူရမည်ဟု။ ဘုရားဟောတော်မူချေသည်ဖြစ်၏။ဘုရား စေတီပုထိုးသွေ့လှူပြီးသော ဝတ္ထုကဲ့ မိုဃ်း မြေ လယ်ယာတွေ့ကို ကျောင်းသွေ့မ ရောက်မလှူမပေးရာဟူသတည်း။

ကျောင်းဝတ္ထုကဲ့မိုဃ်းမြေ အရံစောင့်တွေ့ကို။ ဘုရားစေတီသွေ့လှူပေးရာ မှာ။ထိုကျောင်းဒ္ဓိသဘ်ာမစည် သဘ်ာပြတ်သော်လည်းကောင်း။ထိုကျောင်း မရှိပြောက်ပျက်သော်လည်းကောင်း။ဘုရားစေတီပုထိုးသွေ့ ထပ်လှူပေးရာ၏။ အစည်အအုပ်ရှိသော်။ထိုကျောင်းမပျက်ရှိသော်။ကျောင်းနေသဘ်ာ ပုဂ္ဂိုလ် တွေ့သည်။တဒ္ဒါနကသည်။ တဒ္ဒါနသွေ့။ပုဂ္ဂိုလ်သဘ်ာချင်းဖြစ်သည်။ အရှင် နိုးမင်းဖြစ်သည်ဟု။မပေးမလှူမယူသာချေ။

ဆရာဥစ္စာကိုတပည့်သည်သူတပါးအားပေးခြင်းမှာ။ ဆရာဟုလူရဟန်း နှစ်ပါးအပြားရှိသည်။ ထိုဆရာပိုင်ထိုက်သည်ဥစ္စာကို။ သူတပါးတွေ့အားတ ပည့်ဖြစ်သည်ဟုပေးသော်။မပေးမယူသာချေ။ဆရာအစိုးရဖြစ်ချေသည်။

တပည့်ဥစ္စာကိုဆရာသူတပါးအားပေးသည်မှာ။တပည့်ပိုင်ထိုက်သော။ ပုဂ္ဂလိကအသိုးကိုပေးရာ၌။မပေးမယူသာချေ။ လူနှင့်ရဟန်း။ဆရာတပည့်။ ဖြစ်ကြရာ၌။အညီဆိုင်သောဥစ္စာကို။ ဆရာသည်သူတပါးတွေ့အား တပည့်မ ထိရပေးသော်ယူသော်။သူမှာယူပိုင်ခေ။ထိုဆရာတွေ့က။ တပည့်တွေ့ကိုအစား ပေးခေ။ယူသောသူကိုတပည့်တွေ့ကမယူသာဟုမဆိုရချေ။ပေးသူကိုသာဆိုင် ရာဆို၏။အစုကျကိုပေးယူကြခေ။

သခင်ဥစ္စာကိုသူတပါးတွေ့အား။ကျန်တွေ့ပေးခြင်းမှာ।ပေးသူကျန်လည်းမ ပိုင်။ အပေးခံယူသူလည်းမယူပိုင်ချေ။ သခင်အလုံးယူခေ။ ဝိုး၍ပေးသော ဝတ္ထုဖြစ်ချေက।အပေးခံယူသူဝိုးတက်အတိုင်းလျှော်ခေ।သင့်ကျန်ပေးယောခ် ယူသည်မဆိုသာချေ।အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား। တိတ်တဆိတ်ပေးယူ ချေသော့ကြောင့်တည်း। သခင်အသိပေးရာတွင်သာ। ဥစ္စာရင်းကိုယူခေ।အ ဖြစ်လွတ်ခေဟူသတည်း। ဤကားအဆုံးအပိုင်းပေးသည်ကို ဆိုသတဲ့ည်း। သို့ကားမဟုတ်တုံ। ထိုကျန်ကိုဘဏ္ဍာဝိုးအအုပ်ထားခ၏। သက်ရှိသက်မဲ့ကို အုပ်ထိန်းရာ।ချေးဌါးပေးသော်।ငါမသိ।သခင်ကမဆိုသာချေ। ဘဏ္ဍာဝိုးပြု လှု।ချေးဌါးပေးလျယ်နှင့်သော।ယာယီတာဝ်ဖြစ်ချေသော့ကြောင့်တည်း।

intended for one pagoda, if the person making the offering is not able to go there, even though it be the trifling matter of a little rice, a little cold water, or a flower, it is not proper to transfer the offering to another pagoda or idol; it shall only be offered to that for which it was originally intended. If it be a great way off, and (the offerer) cannot go there, it must be offered up from a distance as it was originally intended, as God hath propounded this rule. Property, lands, or slaves, which have been offered to an image or pagoda, shall not go to the kyoung; they shall not be offered or given to it.

As regards giving the property, lands, or slaves of a kyoung to an image or pagoda, if there be no Rahans in the convent, or if there be none to succeed to it, or if it has gone to decay, or been destroyed, they may be a second time offered to an image or pagoda. If there be a head, or the kyoung be not destroyed, and the priests and abbot of the convent or kyoung go from one place to another, the king, on the plea that they are fellow abbots and priests, shall not give or take, and make an offering of what they leave, to another convent.

As regards a scholar or apprentice giving away the property of his teacher, there are two kinds of teachers, the lay and the churchman. If the scholar, on the ground of his being a scholar or disciple, shall give away the property of these teachers, he shall have no right to do so; the teacher is the chief, or owner of the property.

As regards the teacher giving the property of the scholar to any one, if it be the actual property of the scholar, he shall have no right to give it away either to laymen or churchmen. If the teacher gives away property that belongs equally to both, without the knowledge of the scholar, let the person to whom it was given have a right to receive it, and let the teacher make it good to the scholar. The scholar shall have no right to dispute the right of the person to whom it was given; he shall claim from the giver before the proper judge, and let the proper share be given and received.

As regards a slave giving away the property of his master, the slave, the giver, has no right to give it, nor has the receiver any right to receive it; let the master take back the whole. If the property be stolen and given away, let the receiver of the gift pay the fine for theft; he shall not plead the slave came and gave it to him. Why is this?—because it was given and received covertly. When the thing is given with the knowledge of the master, let the property only be taken back; there shall be no fine. It is thus laid down when the gift is made out-right. But if it be not thus, but the slave has been made steward or overseer of his master's property, and if in that capacity he shall lend any property, animate or inanimate, the master shall have no right to say he was not aware of the loan, because the steward has a right to lend the property for a time,

ကျွန်ဥစ္စာကိုသခင်ပေးသည်မှာ။ ပေးပိုင်ရပိုင်စေ။ ဤကားကျွန်စည်တို့ ဥစ္စာကိုသာဆိုသတည်း။ ။အမျိုးရှိကြေးဝယ်ကျွန်တို့ဥစ္စာမှာ။အသီး အချားထိုကျွန်ဌာထင်ရှားဖြစ်သည်ကို။သူတပါးအားသခင်ဖြစ်သည်ဟုမပေး သာချေ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ ဥစ္စာလည်းအသီးအချားဖြစ်သည် တကြောင်း။ ကြေးငွေကိုယ်ဖိုးတွင်သာပိုင်ချေသည်ဖြစ်သော့ကြောင့်တည်း။ သခင်ပေးရာ။ ထိုကျွန်ယူလျှင်။ယူပိုင်စေ။ သို့ကားဆိုတုံ၏။ ထိုသခင်သည်။ ယည်ဆွဲပေး၍ဖြစ်သောဥစ္စာမှနိုကလည်းသခင်ပေးသော်ပေးပိုင်စေ။

ဤသို့ဆိုခဲ့ပြီးသမျှ။ပေးခြင်းအမျိုးတို့ကို။မင်းအမတ်။တရားသူကြီးပြည် စိုးမြို့ကွပ်။ ကလံသံပြင်တို့သည်။စိစစ်၍စီရင်ရာ၏ဟုဗြဟ္မာမင်းသားရင်းဖြစ် သော။မနုဇည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။ ။ဤတွင်၍ပေးခြင်းအ ပြားပြီး၏။

၄ ။ကောက်ခ်ျမွေးသောအကျယ်စကား။

မြတ်သောမင်းကြီး။ကောက်ခ်ျမွေးသောလူတွင်မျှားပြား၍ရှိသည်ကိုဆို ပေအံ့။အကြင်မြို့ရွာနိုဂုဏ်းဇနပုဒ်တို့ဌ။ အဝတ်တနုဆာရုံ၌ရှင်သောသူ။သုံး နှစ်၊ငါးနှစ်၊ခုနှစ်နှစ်အရွယ်ရှိသောသူကို။ချင်းတို့မိဘအသိအမြင်။ သူတဘီး ကောက်မွေးကျေးကြီးမြင့်ပြီးမှ။ချင်းတို့မိဘရလိုသည်ဆိုလျှင်။ ကိုယ်ဖိုးတန် ရာတွင်။နှစ်စုပြု၍။တစုကိုမွေးသောသူရစေ။သားကိုသားရှင်ယူစေ။ ။ အကြင်သခင်မိဘရင်းတို့သည်။ကျွန်သားသို့ကို။သုအားရောင်း၍။ ကျွန်ဖြစ် လေရာ။သူတပါးကျွန်မှနှုန်းသိလျှက်။ကောက်ခ်ျမွေးသောစကားမှာ။ ကောက် မွေးရင်းက။ငကျွန်ဖြစ်သည်မဆို။မိဘကလည်း။ငသားသို့ကိုမကုန်၍။သူတ ပါးအားရောင်းထားသည်။ကောက်ခ်ျမမွေးသာမဆို။သိကြလျှက်။ သူတပါး ကောက်မွေးလေအံ့။ကြီးမြောက်၍အရွယ်ရောက်သော်။ကျွန်ရှင်ကရကောင်း သည်ဆိုလျှင်။ကျွန်ကိုမရသာ။ ကိုယ်ဖိုးတန်ကိုသုံးစုပြု၍။ နှစ်စုကိုကျွန်ရှင် ရင်းသို့ပေးစေ။ကျွန်ကိုကောက်ခ်ျမွေးသူရစေ။ အထက်ကငါသူတပါးမှာငွေ နှင့်ရောင်းထားသည်။ ငကျွန်ရင်းဖြစ်သည်။ ငါရောင်းထားသောသူမှာ။အ ဖိုးနှစ်စုကြေပေး၍ယူကြလေသည်။ကျေးမွေးသူမပိုင်မရသာ။ ငကျွန်ရင်းကို ငါအပိုင်အဖိုးပေး၍ယူမည်ဆိုသော်။ကျေးမွေးသူအဖိုးခံလိုမှ။ ကျွန်ကိုကျွန် ရှင်ရင်းရစေ။အဖိုးမခံလိုလျှင်။ငကျွန်ရင်းဖြစ်သဉ်ဆို၍မရသာချေ။အဘယ်

As regards the property of a slave when given by the master, he shall have the right to give, and the receiver to take it, this is only said of an hereditary born slave As regards the property of a bought slave of a free family, if it be notoriously the actual property of the slave, the master, on the plea of being so, shall not give it away. Why is this?—because the property is distinctly his own, and the master has no further property in him than the amount of his price. If such a slave takes back such property given by his master, let him have the right to do so Though it is thus said, if it be really property given by the master to the slave during his time of servitude, if the master gives it away, let him have the right to do so

By what has been now said in all manner of gifts, let kings, ministers, judges, governors, and heads of villages, or nobles, having well considered, decide Thus the son of the king of Byahmas, the recluse called Menoo, said This finishes what is to be said of the different kinds of gifts.

4th The law of adoption in full

Oh excellent king! I will now treat of the various ways in which (a child) is adopted amongst men In any city, town, village, or hamlet, if a person with the knowledge of its parents, shall take and bring up a child that can put on its own clothes, at three, five, or seven years of age, and if after they have so brought it up, its parents shall say they wish to have it back, let them pay one half of its price, and take back the child As regards any master or parents selling a child or a slave, and whilst it is in the condition of a slave, one knowing it is the slave of another, takes and brings it up, if at his first taking it, (the master) does not say, "it is my slave," or the parents do not say, "it is our child, and being unable to support it, we have sold it to another, do not take and bring it up," though they know it, and the person shall take and bring it up, when it is grown up and come to years of puberty, if the master shall demand it, he shall not get it Let two thirds of the price of its body be given to the master, and let the person who brought him up take the slave If the first master shall say, "I sold this slave to another, I am his owner, and this man took him from the person to whom I had sold him for two thirds of his price, this person has no right to him; I will pay the price of my own original slave, and take him," only if the person who bought him shall consent to take the price, let the original owner get the slave, if he refuses to take the price, the original owner shall not obtain him on the plea of having been the first

ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ထိုကျွန်ကိုသူတပါးသွေ့ရောင်းသည်။ ထိုသခင်ကလည်း မကျေးမမွေးရဘူးဟူ၍လည်းမတာ။ ချင်းလည်းကျွန်ရင်းဖြစ်သည်ဟုယူ၍မကျေးမမွေး။ကောက်၍ကျေးမွေးသောသူလက်ဝယ်။ ထိုကျွန်သည်။ ထရံခြီစပ်ကိုထွင်းဖေါက်၍ ခိုးချေသော်။ ကျေးမွေးသူဝန်မလွတ်။ ဖြစ်ချေသော့ကြောင့်တည်း။ ။အကြင်သခင်ရှိသောကျွန်၏သားကိုကောက်၍မွေးသောစကားမှာ။ ကျွန်နှင့်သခင်ထင်ရှား တရပ်တကွက်တည်းနေကြ၍။ ထိုကျွန်သားသွေ့းသည်။ ငယားဖြစ်သည်။ တယောက်ယောက်ကထွက်၍ ရွှေးသော်။သူငယ်ကိုယ်ဖိုးကို။ နှစ်စုပြု၍။တစုကိုကျွေးမွေးသူသွေ့ပေးစေ။တစုနှင့်ကိုသူငယ်ကို။ သခင်ဖြစ်စေ။ကျွန်ဖြစ်စေ။ တယောက်ယောက်ရွှေးသည်ဖြစ်လည်းရစေ။နှစ်ယောက်အညီရွှေးလည်းရစေ။

အကြင်သူသည်။ဖြူ့ရှာသူကြီးတို့ကိုတိုင်၍ကောက်မွေးရာ။ အမိအဖသခင်ပေါ်၍ဆိုသောစကားမှာ။ သူတဦးသည်။ ၅ါသူငယ်ကိုသားသွေ့းပြု၍မွေးကျွေးပါမည်။ထုံ့ဖြူ့ထိုရှာသူကြီးတို့ကိုတိုင်ပြောပြောဆိုလေ၏။ထိုကာလ။ငကျွန်သားသွေ့းဖြစ်သည်မဆို။နေ၍ကောက်မွေးသူမှာ။ အရှယ်ရောက်ပျှင်။ သားရင်းသွေ့းရင်းနှင့်လည်းကောင်း။သူတပါးနှင့်လည်းကောင်း။ အသွင်းအများယူ၍။ အိမ်ထောင်ပေးစားပြီးမှ။ ထိုဖြူ့ထိုရှာသူကြီးအရှင်တို့က။ ငကျွန်ဖြစ်သည်ဆိုပြန်သော်။မှန်သော်လည်းမဆိုပိုင်ချေ။ အထက်တိုင်ပြော၍မွေးကျွေးစည်။ ငကျွန်ဟုမဆိုဘူးချေသော့ကြောင့်မရသာချေ။ ကောက်မွေးသူကပိုင်စေ။ရစေ။အသွင်းစားအိမ်ထောင်ပေးစားသော်လည်းပေးစားပိုင်စေ။

၅ သူတပါးအဝတ်အထည်ကို၊မသာခန်းလိုက်ရာ။ဌါ။ရ၌ဝတ်သောတရားစကား။

မြတ်သောမင်းကြီး။အကြင်သူသည်။ သုပစ္စည်းဝတ္ထုကိုဌါ။၍။ မသာခန်းရှိသောစကားမှာ။ သူသေရှိရာ။ သူတထူးဝတ္ထုပစ္စည်းကိုဌါ။၍။ မသာခန်းအစောင့်အနေ အရှိသွားလေ၏။ ထိုသူသေကောင်ကို။ ထိုဌါ။ဝတ်သောဝတ္ထုပစ္စည်းမထိသမျှအပြစ်မရှိကင်းလွတ်စေ။ဝတ္ထုကိုဥစ္စာရှင်ရင်းကသိမ်းစေ။သေသူအကောင်ကိုဌါ။သောဝတ္ထုပစ္စည်းထိချေသော်။ အပြစ်မကင်းရာ။ ထိုဝတ္ထုပစ္စည်းရှင်နာမျှားချေသော်။ ဆေးဖိုးဝါ။ခပေးစေ။ ထိုဌါ။သောသူ၏ပစ္စည်းနှင့်။တန်ဖိုးကိုလည်းပေးစေ။ ထိုနာသူသေသော်။အမျိုး။အလိုက်တန်သောအရာသည်။ပမာနတည်း။ထိုအဖိုးကိုလွှမ်းပေးရချေ၏။လွှမ်းပေးရခြင်းဟူသည်ကား။ထိုသေသောသူကိုယ်ဖိုးအမျိုး။အလိုက်။တန်ရာ၌ဒွေနှင့်ဒုံ။လွှမ်းကင်းပြုဟ်စေ။ထိုဌါ။သောဝတ္ထုပစ္စည်း။အဖိုး။မှာ။ ကင်းပြုက်ရကြီ။ဖြစ်သည်။ လွှတ်ကင်းစေဟူသတည်း။

owner of the slave. Why is this?—because he sold this slave to another, and this master did not say you shall not support and take care of him, nor did he himself, being the original owner of the slave, take and support him; and if the slave, whilst under the care of the person who took and brought him up, should break open a house or fence, and commit a theft, the person who brought him up would have to take the consequences of his offence.

In case of taking and bringing up the child of a slave who has a master, if the master and slave are notoriously living in the same village, and if either the master or slave saying, "it is my slave, or my child," shall come and redeem him, let them pay half the price of his body to the person who takes care of it, and let the master or the slave, whichever redeemed the child, (if it were one of them,) have the child. If both equally contributed to his redemption, let them have him. In case any one shall take (such a child,) and having given notice to the Thoogyee, shall bring him up, if the parents or master shall come forward, (be discovered,) the law is thus: If one shall say to the Thoogyee of the city or village, "I will take this child, and adopting it as a son or daughter, bring it up," and if at the time they (the master or parents) shall not say, "this is my slave or child," but remain (quiet,) and when the adopted child shall have arrived at puberty, and after (the adopting parents) having taken large presents, shall have given it in marriage to one of their own children, or the child of some other person, the Thoogyee or lord should say, "it is my slave;" if it be so, he shall have no right to claim it, because he never said it was his slave, either at the time of giving him notice, or during the time of supporting him. For this reason, he shall not get it; let the person who adopted him, as he has done so, keep and have him, and if he has taken presents and betrothed him, let him have the right to do so.

5th. The law regarding borrowing clothes, and going to a funeral in them.

Oh excellent king! in the case of a person borrowing the things of another, and going to a funeral in them: One having borrowed the things of another, goes to take part in a funeral, as watcher or follower of the body to the burying place; if the thing does not touch the dead body, then there is no fault; let him be free, and let their owner take them back; but if the thing has touched the dead body, the borrower shall not be held free of fault. If the owner of the clothes shall fall sick, let the person who borrowed the clothes pay the medicine, and let him also pay the proper price of the borrowed things. If the sick person dies, he shall pay the price of his body according to his class, and let him pay his funeral expenses according to his rank, in silver; but in this case he shall be exempted from paying the price of the thing borrowed, as he has performed his funeral rites.

၆ သူဘပါးအဝတ်အထည်ကို။အမှတ်မဲ့ဌားတောင်းခြင်းတရား။ ခေါင်းဆေးဖြိတ်လွှဲ ဆောင်ခြင်းတရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။အကြင်သူသည်။ဌားသောဝတ္ထုပစ္စည်းကို။ အမှတ်တမဲ့ဝတ်ဆင်ပါမည်။ တောင်းဌားခြင်းတွင်။ ခေါင်းဆေး ဖြိတ်လွှဲ ပြုသောစကားမှာ။အကြင်သူတဦး၏ဝတ္ထုပစ္စည်းကို သူတယောက်သည်။ အမှတ်မဲ့ဖြစ်စေ။သဘင်ပွဲလမ်းရှိ၍။ ဝတ်ဆင်မည်ဖြစ်စေ။ ဌား၍ဝတ်ဆင်ယူသွားလေ၏။ထိုတွင်ချင်းကိုယ်။မကျွမ်းမမာရှိ၍လည်းကောင်း။ဖြိတ်စီးတသာကြမ္မာနိမ့်၍။ခေါင်းဆေးဖြိတ်လွှဲ။နှတ်ပူဇော်ရာ။ထိုဌားသောဝတ္ထုပစ္စည်းကို။ ထည့်ယူဆောင်ရွက်ဝတ်ချေသော်။မပြုမဝတ်မဆောင်သင့်ချေ။ထိုဝတ္ထုရှင်။ နာဖျားသော်။ဆေးဖိုးဝါးခပေး၍ကုစားစေ။သေသော်။ ထိုအမျိုးအလိုက်။ ကိုယ်ဖိုးသည်လူတယောက်မည်၏။ ထိုသေသူကိုယ်ဖိုးတန်ရာ။ ကြေးငွေနှင့်ဖိုးလျှမ်သင်းဖြိတ်စေ။အတက်မရှိ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ သေစေလိုသောစိတ်မရှိသော့ကြောင့်တည်း။ ဖြိတ်နှတ်ခေါင်းဆေးရာ။ ထိုဌား၍ ဆင်သောဝတ္ထုမပါလျှင်။ ဝတ္ထုရှင်ကရစေ။ယူစေ။ သေခန်းသင်းဖြိတ်ရပြီဖြစ်သော့ကြောင့်တည်း။

၇ မသာခန်းစောင့်ကြက်ခိုးတရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။ရပ်ရွာတွင်သူသေရှိ၍။စောင့်ထိန်းကြစည်။ထိုမသာခန်းစောင့်သောသူတို့သည်။ သူတပါးကြက်ကိုခိုးယူ၍။ ၎င်မသာခန်းတွင်။ အသိအမြင်ချက်ပြုတ်စားကြလေ၍။ကြက်ရှင်သိ၍ခွဲသော်။ ခိုးပြစ်လွတ်စေ။ ကြက်မှာ။ကောင်းလျှင်။ကောင်းလျှောက်။ညနေလျှင်ညနေလျှောက်။အစားပေးစေ။ အဘယ်ကြောင့် နည်းဟူမူကား။မသာခန်းသည်ပွဲအဝင်ဖြစ်၍။အတက်တရာလျှော်ပြစ်လွတ်စေဟု။မနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၈ ဆင်မြင်းစောင့်သူကိုလက်လွန်သောတရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။အကြင်သူတို့သည်။ဆင်မြင်းကိုကျွေးမွေးရန်။မျက်ရိတ်သူရင်းဌား၏။ ထိုသူတို့လည်း။ဤဆင်။ဤမြင်းကို။ ရိတ်ယူကျွေးမွေးပါမည်။ ဝန်ခံလေ၏။ထိုဝန်ခံသည်အတိုင်း။ဆင်စာ။မြင်းစာ။မလောက်၍။ ကြိမ်လုံးတပြာတို့ဖြင့်။ သူရင်းဌားကိုရိုက်မိလေသည်။ ထိုမြက်ရိတ်သူရင်းဌားလည်းရှောင်ထွေ၍။မကျွေးမပေးနေသော်။နေ့လည္ယတ်ယွင်းသည်အတိုင်း။ဆင်မြင်းအခပေးမြဲထိုးစံရှိရာ။အခကိုတွက်၍။သူရင်းဌားကပေးစေ။ရိုက်ခတ်သည်ဒါဏ်ကြောင့်။ကျိုးကန်းကွဲ၏။နာကြင်သော်။ရိုက်ခံသောသူကလည်း။ ကျိုးကန်းကွဲ၏

6th. The law regarding borrowing clothes, or other made up things, and unthinkingly wearing them whilst washing the head to avert the evil influence of the stars.

Oh excellent king! when any person shall borrow things of another, without saying for what purpose, and shall wash his head to avert evil influences, the law is this: Any one, if he borrows the things of another, without specifying for what purpose, or saying he will wear them to witness a dramatic representation, or to any assembly of the people, and if during the time (he has the things,) he shall be sick, or the stars, or the influence of his former deeds, be unpropitious to him, and in making offerings to the Nats and washing his head, he shall use in any way, or wear the things borrowed, it is improper, and should not be done. If the owner of the things shall fall sick, let the borrower pay the medicine, and if he shall die, the price of his body according to his class, (that is,) let him, the borrower, pay his price for his funeral expenses, and nothing more. Why is this?—because he, the borrower, had no wish to cause his, the owner's death. If the things borrowed have not been expended at the time of washing the head, let the owner (or his heir) have them, because the borrower has only paid the funeral expenses.

7th. The law regarding the watchers of a dead body stealing a fowl.

Oh excellent king! if there be a dead person in the village, and during the time the corpse is watched, if the watchers steal some one's fowl, and eat it in presence of witnesses at the place of their watching, if the owner of the fowl, coming to know this, shall sue them, let (the watchers) be free of the fine for theft, and let them restore another fowl as good or superior, according to the condition of the one stolen. Why is this?—because a funeral comes under the head of an assembly.* The advance of loo, or the fine for theft in making restitution, shall not be inflicted. Thus Menoo, the recluse, said.

8th. The law regarding assaults committed on the attendants of elephants or horses.

Oh excellent king! a person hires another to cut grass, and attend on a horse or elephant, and the person hired engages to attend the horse or elephant, and cut his grass; if according to this engagement the food be not sufficient, and the hirer shall beat the hired person with a ratan or switch, and the hired person absents himself and does not attend the animals, having calculated the hire of a horse or elephant according to the custom (of the place,) let the hired person pay that amount for the time he is absent, and if he has a limb broken, is cut, or much hurt, let the person that beat him make compen-

* This seems a mistake, as implying that at no assembly is fowl stealing a theft, which is not the case

နှာကြင်သူကို။အပြန်တန်ရာပေးဖွဲ့စေ။ထိုသို့ပေးဖွဲ့စေဟူသည်လည်း။ကြေးငွေ ဖြိမ္ဘကြောင့်ကိုင်ဝင်ရာ။အပြစ်ကဲ့သို့တည်း။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ ချင်းတို့ကို။ကျိုးကနဲ့ကွဲရစေချင်သောနှစ်လုံးမရှိ။ လိုအပ်သောမြက်ကို။ မ ရောက်၍။လုံလောက်အောင်ရောက်စိမ့်သောဌါတကြောင်း။ သူရင်းဌားဖြစ် ၍ တ ကြောင်း။ ဆုမ္ဘရာ ရောက်သော့ကြောင့်တည်း ဟု။ မနုမည်သော ရှင် ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၉ ကျွန်ကိုလည်းကောင်း။အလွတ်သူကိုလည်းကောင်း။ကိုယ်ခစားဌားခ်ိုး။အခမပြေ ရှောင်သောတရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။အကြင်ကျွန်ပိုင်ဖြစ်စေ။ကျွန်ပေါင်ဖြစ်စေ။ကိုယ်ခ ပေး၍။နှောက်လိုက်နှောက်ပါကိုလည်းကောင်း။ အလုပ်အဆောင်ကိုလည်း ကောင်း။သူတပါးဌါး၍။ လိုက်လေ။လုပ်လေဘုံ။ ထိုကျွန်ပိုင်။ ကျွန်ပေါင်တို့ သည်။ဌါးသူထံက။ထွက်ရှောင်ပြေးသော်။ ဌါးသူဝန်လွတ်စေ။ အခမပြေ။ ကျွန်ရှိသော်။ကိုယ်ခမပေးသေသော်။ တဝက်အခကို။ ပြေးသူအတွက်ပေးယူ ကြစေ။ထိုသူရင်းဌားသေခြင်း၌။ဌားသူထံနှာဖျားမ၍သေရာ။ကူမသင်းဂြိုဟ်ရ ပေသော်။ဆေးဖိုး။သေခ။သင်းဂြိုဟ်စရိတ်ကို။ သေသည်ကျွန်သခင်နှင့်။ ဌါး သူအညီခံစေ။ဌါးသူသည်။ရိုက်ပုတ်ဆုမ္ဘရာသေသော်။ကျွန်သခင်သို့။ ဌါးသူ က။သေသည်ကျွန်ကိုယ်ဖိုးတန်ရာကိုပေးစေ။သင်းဂြိုဟ်စရိတ်ကိုလည်း။ ဌါး သူကခံစေ။ဌါးရင်းက။အခပိုင်စေ။ ယူဌါးကြေသည်မှာ။သေသောသူအခကို။ ယူသည်အတိုင်းစားပိုင်စေ။ ပြန်၍ရကောင်းသည်မဆိုသာချေ။ သို့မဟုတ်။ ဌါးရာတဝက်ကိုပေး၍။တဝက်ကျွန်လျှင်ဆုံးစေ။ ပြေးသောကျွန်မှာ။ကိုယ်ခ ကိုသခင်စားချေလျှင်။တဝက်ပြန်စေ။ အခကိုအလုံးမပေးသေလျှင်။တဝက်ရ စေ။

၁၀ ကျွန်မှန်းကိုသိလျက်။သခင်မသိသူရင်းဌါးသောတရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။သူတပါးတို့ကျွန်မှန်းသိလျက်။သခင်မသိအခပေး ၍။ဌါးလုပ်စေရာ။ပြေးသော်။သေသော်။ထိုသူကိုယ်ဖိုးကို။သခင်အား။ဌါးသူ ကပေးစေ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ သုကျွန်မှန်းကိုသိလျက်။သခင်မ သိဌါးခေါ်သွားချေသော့ကြောင့်တည်း။ ။မြတ်သောမင်းကြီး။အကြင် သူတို့သည်။သူရင်းဌါး၀ယ်သော်။သုကြွေးသုမြီရှိသည်လား။ သုကျွန်လား။ ထိုဌါးသည်။ ၀ယ်သည်ကာလ။ မေးအပ်ချေသတည်း။ ထိုသို့မမေးဘဲ။ဌါး ၀ယ်၍။ထိုဌါးသူလက်တွင်။သေသော်။ပြေးသော်။ကျွန်ရှင်က။ ဌါးလူကိုဆို သော်။တဝက်ဖိုးကို။ဌါးသူကပေးစေ။ထိုကြောင့်အရှင်သူကြီးဟောင်း။ကြွေး

sation according to his fault. As regards this compensation, it shall be the same as that made for (forcible) seizure of a debtor for his debt. Why is this?—one reason is, because the person who inflicted the beating had no intention to break his limb, or blind him, but merely to force him to bring a sufficiency of grass for the animal; the other reason is, he was a hired servant; it comes under the head of correction. Thus the recluse called Menoo said.

9th. The law regarding a slave or a free person hiring himself, and absconding before or after the time of service is completed.

Oh excellent king! if any slave bought for his full value, or a slave remaining as security for money, shall be hired as a follower, or a servant, and he shall follow or work (for the hirer,) and if this hired person shall run away from the hirer, let the hirer not be held responsible. If a portion of his hire, or the whole of it be unpaid, let the half (of what remains unpaid) be paid to the owner (of the slave.) But as regards his death, if he becomes sick and dies with the person who hired him, if he supports and buries him, let him and the owner of the slave bear the expense of medicines and of the funeral equally. If he dies from blows inflicted on him by the hirer in correcting him, let him pay the slave's master his full price, and bear the expenses of his funeral, and if the whole of the hire was at the time of hiring paid over to the master, let him keep it; the hirer shall have no right to claim it back. But if at the time of hiring, only one half was paid, let him (the master,) lose the half that remains, and if the master has received the full hire of the runaway slave, let him repay the half of it, and if it be not all paid, let him (the master,) have one half.

10th. The law regarding hiring the slave of another, knowing him to be such, without the knowledge of his master.

Oh excellent king! if any person, knowing a slave to be so, shall, without the knowledge of his master, hire him, and during his employment in the service of the hirer, he shall run away or die, let him pay his price to the master. Why is this?—because he knew he was his slave, and hired and took him away without his knowledge. Oh excellent king! when any one shall hire a servant or buy a slave, (he shall enquire) if he is indebted to any one, or if he is any one's slave; these questions are proper to be asked at the time of hiring or buying (a slave.) If they are not asked, and having hired or bought him, he shall die in his hands, or run away, and the owner shall sue him, he shall pay one half the amount. For this reason,

ဟောင်းပေါ်သော်။ ရောင်းဌေးသူရှိစေဟူသတည်း။ ထိုသေသောသူမှာ။ တဝက်ပေးယူသည်အတိုင်းဆုံးစေ။ ရှောင်နေပြေးသောကျွန်ပေါ်လာပြန်၍။ သခင်မှာရချေသျှင်။ ထိုအထက်တဝက်ဖိုးပေးယူသည်ငွေကို။ ဌေးသူသို့ပြန်ပေးစေ။ ၅၂ ကား။ ကျွန်ကိုကျွန်ရှင်ရလေပြီဖြစ်သော့ကြောင့်တည်း။ ထိုကျွန်ကိုသခင်မသိဌေး၍။ စေသူလက္ခံတွင်းရှောင်သော်။ ကျွန်ကိုသခင်ရင်းတည်ဌက်ထားသော်။ အဖိုးကိုခံချေသော်။ အထက်ကပေးရင်းရသည်ငွေကို။ နှစ်ဆတက်ပြန်၍။ ငွေရှင်သို့ပေးစေဟု။ မနုမည်သောရှင်ရသော့ ဆိုတော်မူ၏။

မြတ်သောမင်းကြီး။ အကြင်သူတို့သည်။ အခပေးမည်ဆို၍။ သူတပါးလင်မယားသားကျွန်တို့ကို။ နောက်လိုက်စေလေ၏။ သွားမြဲခရီးလမ်ကို။ အတူသွားကြရာ။ လှေအတူကူးကြရာ။ ကျွားစား။ မြွေကိုက်၍သေသော်။ လှေနစ်၍သေသော်။ တခရီးတည်းဖြစ်သည်။ အပြစ်လွတ်စေ။ ဌေးသောအခကို။ ပေးရင်းရှိလည်းဆုံးစေ။ ဌေးသောအခကိုမပေးရ။ သေလျှင်လည်း။ ဆိုသည်နှေ့လမရောက်။ မဆိုသာ။ ဌေးရင်းအတိုင်းပေးစေ။ သင်းဂြိုဟ်ခရိတ်မှာ။ ဌေးသူနှစ်ဆသားသို့မိုးလင်မယားသခင်တို့က။ တဆစိုက်ထုတ်ပေးကြစေ။ မသေမဟုတ်လမ်ခရီးသွားရာက။ ကံတော်၍။ ဥစ္စာကိုရကြအုံ့။ ခေါင်းတည်နှစ်ဆ။ ဝေယူကြစေဟု။ မနုမည်သောရှင်ရသော့ ဆိုတော်မူ၏။

၁၁ သင်္ဘောလွှင့်ရာ။ သူရင်းဌေးသောတရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။ အကြင် သူသည်။ သမုဒ္ဒရာပင်လယ်သို့။ သင်္ဘောသွားမည်ကိုသိလျှက်။ အခယူဌေးလိုက်သည်ကို။ သင်္ဘောလွှင့်ရာ။ ခရီးအကြောဌေးလိုက်သူရှောင်နေ၍။ မတွေ့ရှိသည်အခိုက်။ မိဘမယားသားတူစား။ တူနေရှိသည်ဟု။ သင်္ဘောသူကြီးတို့က။ မစ္စရာချေ။ ထိုရှောင်နေသူကိုတွေ့သော်။ ပေးသောအခကို။ သုံးဆပြန်၍ပေးစေ။ ထိုသူရင်းဌေးကို သင်္ဘောသူကြီးစေ၍သွားရာ။ မင့်မဆိုင်း။ သင်္ဘောသူကြီးသွားချေသော်။ ထိုသူသည်ကံစပ်၍။ ပေါင်မိရာ။ သင်္ဘောသို့ပြန်လာသော်။ ဌေးရင်းအခတွင်။ သုံးဆတက်။ သင်္ဘောသူကြီးကပေးစေ။ သူရင်းဌေးတည်စေရာက။ မပေါင်မိ။ သုံးနှစ်ကြာ၍မှ။ မိဘသားမယား။ အတူနေတို့ထံမရောက်လာချေသော်။ သင်္ဘောသူကြီးက။ မိဘသားမယားတိုင်ခံရင်းသူတို့သို့။ မလာမရောက်သူတို့၏ကိုယ်ဖိုးကိုပေးစေ။ ဟောက်သော သူရင်းဌေးကို။ သင်္ဘောသူကြီးက။ ရှာ လိုက်၍ တွေ့လျှင်။ မိဘ သားမယား။ ဝန်ခံသူတို့သို့ပေးအပ်စေ။ ပေးအပ်ပြီးသော်။ ပေးနှင့်ရသည် ကိုယ်ဖိုးကို။ သင်္ဘောသူကြီးသို့ ပြန်၍ ပေးစေ။ ဧစေ့ား ရှိ။ အတိုင်း။ သင်္ဘောသားတကာတို့နည်းစေရာ။ ကျွားစားမိကျောင်းဟူ။ ရေနစ်၍ သေသော်လည်း။ အ

if a former master or a creditor appear, it is said, let the hirer or buyer be responsible, and let him forfeit one half of whatever he may have paid to the deceased. If the runaway slave be afterwards taken, and the master recovers him, let him return to the hirer the half of his price, which he had formerly paid him; this is because the master has recovered his slave. If such a slave, hired without the knowledge of his master, shall abscond from the person employing him, and the original master shall conceal him, and take his price, let him restore double the amount to the payer of the money. Thus the recluse called Menoo said.

Oh excellent king! if any man, having promised to pay wages or hire to the husband, wife, child, or slave of another, shall call him as a follower, and if whilst journeying together by the usual road, or crossing in the same boat, a tiger shall eat, or snake bite him, that he die, or he shall die by the sinking of the boat, they were on the same journey; there is no fault (fine.) If the hire has been paid, let him lose it; if it has not been paid, he shall not plead that the time for which the deceased was hired is not completed; let him pay the original sum promised, and of the funeral expenses let the hirer pay two, and the wife, husband, children, or master, pay one third. If he does not die or be lost, but by his former good deeds shall on the journey obtain any thing, let him divide it, giving the head man two thirds. Thus the recluse called Menoo said.

11*th*. *The law regarding the hiring of sailors.*

Oh excellent king! if any man, knowing that a ship is going to sea, shall take hire to serve in her, and if on the voyage, at any intermediate place, he shall keep out of the way and remain behind, the captain shall have no right to sue any one during the deserter's absence, on the ground of being his parents, child, wife, or living and eating with him; but when he sees the runaway, let him (the runaway) pay three times the amount for which he was hired. If whilst this hired person is gone on any work which the captain has sent him to do, he (the captain) shall not wait his return; if by good fortune he recovers the ship and returns with her, let the captain pay him three times the amount he was hired for. If the person so hired and sent away shall not rejoin the ship, and shall not during the space of three years return to his parents, wife, children, or persons with whom he was residing, let the captain pay the price of his body to his parents, wife, children, or persons with whom he made the bargain, or spoke to regarding it. If he (the captain,) having sought the lost man, shall find him, let him give him up to his parents, wife, children, or security, and let them give him back the price of his body. If whilst he is employed in the usual way sailors are, a tiger shall eat him, or an alligator shall take him off, or he shall be drown-

ပြစ်မရှိ။သေပိုင်ခေ။ ။တနည်းတုံ။အခပေး၍။သင်္ဘောမသွားနိုင်။မလိုက်ပြီဆိုချေသော်။ တခုကိုနှစ်ခုပေးမှလွတ်ခေ။လိုက်မည်။အခကို ယူစားပြီးမှ။ သင်္ဘောသူကြီးက။မလိုက်ရပြီ။ပေးရင်းအခကို။တောင်းသော်မရရာဆုံးခေ။ အကြင်သူရင်းဌါးတို့သည်။မိမိတို့အလျောက်။ကြက်တိုက် အံခပ်လောင်းတမ်ပြု၍ရှိုးသော်။ သူတပါးဥစ္စာကိုခိုး၍ပြေးရာ။ သင်္ဘောသူကြီးက။ စိုက်လျှော်နှင့်ရသမျှမှာ။အတိုင်အခံဖြစ်သည်ဟု။မယားသားသို့မိဘတို့မှာ။မတောင်းသာချေ။အမှုသွမ်ဖြစ်သည်။သင်းတို့တွင်သာ။တောင်းခံယူခေ။သင်းတို့သည် မိဘသားမယားတို့ထံ။ရောက်လာလျှက်။ မရောက်ဟု။ထိမ်ကွယ်၍။ရောက်သည်မှနုလျှင်။ ထိုတိုင်ခံသူမိဘသားမယားတို့က။စိုက်လျှော်ရသူ။ သင်္ဘောသူကြီးသို့။နှစ်ဆတက်ပေးခေ။ ရောက်သည်ကိုဖြောင့်လျှင်။အရင်းတိုင်းပေးခေ။ဤကားသူတထူးဥစ္စာကို။ ခိုးသည်အမှုသွမ်စကားတွင်သာဆိုသတည်း။

မြတ်သောမင်းကြီး။တနည်းတုံ။သင်္ဘောသူကြီးတို့။အချင်းချင်းဥစ္စာကိုခိုး၍ပြေးသွားမည်။ အတိုင်အခံ။သားမယားမိဘတို့ထံရောက်၍တွေ့သော်။ ခိုးတရားအတိုင်းလျှော်ခေ။ သားမယားတို့ထံမရောက်က။မတောင်းရာ လွတ်ခေ။ထိုဌါးသည်ကာလ။လက်ခြေမပြမ်ပြုသော်။ငါတို့တာဖြစ်ခေ ဆို၍။ ဌါးရင်းကဝန်ခံသော်။ အခမပိုင်။အခပိုင်။ မဆိုသာချေ။ ထိုသူ မရောက်သော်။ ထက်ဝက်သောဥစ္စာကို။ဝန်ခံသူတို့ကပေးခေ။ချင်းတည်ရောက်လျှင်။ရောက်သူကိုတိုင်းခံရင်းလူတို့ထိမ်ဌက်ချေသည်မှနုက။ဝတ္ထု၂နှင့်ဆိုင်ရာ။ခိုးတက်အတိုင်းလျှော်ခေ။

မြတ်သောမင်းကြီး။အကြင်သူရင်းဌါးကို။သင်္ဘောရေမှုနှင့်စပ်ရာ။ မြေ၌တစုံတခုစွန်ညီရာ။သင်္ဘောသူကြီးကစေ၍။ပြုလုပ်ဝတ်ကိုင်ရာ။ ဣဌေဥစ္စာရသော်။အခပိုင်ဖြစ်က။ သင်္ဘောသူကြီးအလုံးစားယူပိုင်ခေ။ ဝင်အမှုစေသင့်သည်အရာ၌။စေ၍သေသော်။အခပိုင်လေသည်အကြောင်း။စေသင့်သည်အရာ၌။စေ၍သေသော်။သေပိုင်ခေ။

တနည်းတုံ။ဝင်စေပိုင်သည်အမှုဖြစ်၍။စေရာတွင်။ရေလည်းကောင်း။ ကြည်လည်းကောင်း။ဥစ္စာရသော်။အခပြေ။မပိုင်ချေက။ ရသုနှင့်သင်္ဘောသူကြီးအမှုစားယူကြခေ။ ဝင်အမှုစေသင့်သည်အရာ။စေ၍သေသော်။ စေသင့်သည်အမှုကားမှန်တုံ၏။အခမပိုင်ချေ။သေသူကိုယ်ဖိုးကို။တဝက် ဝန်ခံသော

ed, there is no fine; let him have the right to die. In another case: if, having taken his hire, before the sailing of the ship he shall refuse to go in her, only on paying back two for one let him be free. And if after he has expended the hire he had received on condition of going in the ship, the captain shall refuse to take him, and demand back his hire, he shall not obtain it; let him lose it. If any one so hired shall of his own accord lose (money) by cock-fighting, dice, or betting, or shall steal any thing and run off, the captain of the ship shall have no claim on his parents, wife or children, for any thing advanced on these accounts on the ground of their being his security; it is the hired person's own folly; let the (captain) recover from himself; if he has returned to his parents, wife or children, and they shall deny it and conceal him, and it be proved that he has arrived, let them pay double the amount. If they admit that he has returned, let them pay only the original amount advanced. This is only said in case of theft from folly and gambling.

Oh excellent king! in another case; when (sailors) steal the property of the captain or each other, and run, and they are seen after having come back to their parents, wife, children, or securities, let them make compensation as laid down in the law of theft; if they do not return to their parents, wife or children, no demand shall be made on them; and if at the time of hiring, they shall have become security for him in case he "do not keep his feet and hands quiet," they shall not plead that they have or have not power over his wages; if he has not returned, let such security pay one half the price of the goods or things stolen; if he has returned, and they are proved to have concealed him, let them make compensation according to the nature of the thing stolen as laid down in the law against theft.

Oh excellent king! if any person is hired (as a sailor,) and the captain shall employ him in any matter connected with the ship and the water, or in case of any thing (or part of the ship,) catching or being entangled on the land, and doing this work, or in diving, he shall obtain gold, silver, or other property, he has had his full hire; let the captain of the ship have a right to take the whole; and in the same matters in which he may be properly employed, if the captain employs him and he dies, because he has had full hire for one reason, and because he was employed in his legitimate occupation for another, there shall be no fault.

In another case; if in the performance of his proper work by the captain's order, he obtain any thing, either in the water or on the land if he has not been paid his full hire, let the person who obtains the thing and the captain divide it equally between them; and if whilst employed in the same matters he die, though the work be that which he ought to perform, he has not had his full hire; let the captain pay to his securities, his parents, wife or children, the half of the price

သားမယားမိဘတို့အားပေးစေ။ အခကျွန်ကို။ခံဝန်သူသားမယားမိဘတို့ကို ပေးစေ။ဤကားအခမပိုင်ချေက။အပေါင်အဝင်ဖြစ်ချေသေ့ကြောင့်တည်း။

၁၂ သတော်တွင်ကုန်သည်တို့ကဲရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။သတော်၌ကုန်သည်တို့ပါသည်။ဥစ္စာရသည်ကို။ထို ကုန်သည်တို့မခံမစားမရသာချေ။ထိုကုန်သည်တို့အလျောက်။ရေတွင်လည်း ကောင်း။ကြည်တွင်လည်းကောင်း။ရှေအိုးဥစ္စာထုပ်ရသော်။ အတူရမဟုတ် ချေက။ရသည်ကုန်သည်တို့သာယူစေ။ သတော်လျှေတွင်စိုးလိုက်ရာ။ရသော ဥစ္စာဖြစ်သည်။မဆိုသာချေ။ဆယ်စုတစု။ သတော်သူကြီးကယူစေ။ ထိုကုန် သည်တို့တွင်။ ရောင်း၍မြတ်သည်။ ရှုံးသည်ကိုလည်း။ သတော်သူကြီးမခံမ စားသာချေ။ ကုန်သည်တို့တာသာတည်း။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ ကုန်သည်တို့သည်။အခပေး၍ကုတ္တိစိုးသကဲ့သို့။ ဖြစ်ချေသေ့ကြောင့်တည်း။ မြတ်သောမင်းကြီး။ တနည်းတုံ။ ကုန်သည်တို့နှင့်။သတော်သားတို့။အတူ သွားရာ။ရှေအိုးဥစ္စာရသော်။အဖော်တစုတို့။အမျှဝေယူစားကြစေ။ သတော် သူကြီးကဆယ်စုတစုကို။ကုန်သည်တို့ရစ်ုတွင်စားစေ။အဘယ်ကြောင့်နည်း ဟူမူကား။ အကြီးအအုပ်ဖြစ်ချေသေ့ကြောင့်တည်းဟု။ မနုမည်သောရှင် ရသေ့ ဆိုတော်မူ၏။

၁၃ သစ်ပင်။ထန်းပင်။ဘုန်းပင်။တက်အခမပြေ။အခပြေဌားတရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။အကြင်သူတို့သည်။ထန်းပင်။သစ်ပင်။အသီးအပွင့်။ အခက်အရွက်ယူ။ အတက်ငှါးလေခဲ့။ ထိုငှါးခကို။မပေးနှီ။တက်သောသူ သည်။ကျွန်သေချေသော်။သေသောသူ၏ကိုယ်ဖိုးတန်ရာကိုပေးလျော်စေ။ မ သေသော်ကုမစေ။ငှါးသည်အခကိုလည်းပေးစေ။ကိုယ်ခပြေမှ။တက်ရာကကျွ ၍သေသော်။အပြစ်မရှိလွတ်စေ။ ကိုယ်ခတဝက်ကြွင်းနှင့်။တက်ရာကျွ၍သေ သော်။သေသောသူ၏တန်ရာကိုယ်ဖိုးတွင်။ တဝက်ပေးစေ။ မသေသော်ကုမ စေ။

မြတ်သောမင်းကြီး။ဆယ်နှစ်မပြည့်သောသူငယ်ကိုတည်း။သူကြီးငှါး၍ အခပြေ။အခမပြေ။ တက်ရာကျွ၍ သေသော်။ သေသောသူ၏ကိုယ်ဖိုးကိုပေး စေ။သင်းဖြူဟိစရိတ်ကိုလည်း။ဖုံးလွှမ်စေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ တရားမဝင် သေသောသူငယ်ကို။ အထိန်းအအုပ်တို့မသိရ။ ငှါး၍တက်စေ သေ့ကြောင့်တည်း။ ။ထိုသူငယ်မိဘအအုပ်တို့အသိ။ငှါး၍တက်စေရာ။ သေသော်။အခပြေလျှင်သေပိုင်စေ။ အခတဝက်ကျန်သော်။ကိုယ်ဖိုးတွင်တ

of his body, and let him pay them the balance of his wages. This is when the hire is not paid up, the (person hired) is in the condition of a pledge, (a slave not bought outright.)

12th. Regarding traders in ships.

Oh excellent king! if traders are in the ship, and any thing is obtained (found,) they shall have no share, and if they of themselves shall find a pot of gold or bundle of property on the land or water, when the people connected with the vessel were not present, let the traders who found it alone have it. The captain shall have no claim on the ground of their being passengers in his vessel; let him have ten per cent; and if the traders in their dealings make a profit or a loss, the captain of the vessel shall have no share; it is the exclusive matter of the traders. Why is this?—because the traders, having paid hire, are like passengers in a ferry boat. Oh excellent king! in another case; if the traders and people belonging to a ship, obtain a pot of gold or other thing together, let all the company share it equally, and let the captain of the vessel have ten per cent. of the share of the traders. Why is this?—because he is the chief and superintendent. Thus the recluse called Menoo said.

13th. The law regarding the hire for climbing palm, cocoanut, or other trees, being paid in full or not.

Oh excellent king! if any one shall hire a person to climb a palm, or other tree, for the purpose of taking the flowers, fruit, branches, or leaves, and before his hire is paid, the person employed shall fall and be killed, let the hirer pay in compensation the price of his body. If he be not killed, let him minister to him till well, and pay him his hire. If after the hire is paid in full, the hired person shall fall whilst climbing, and be killed, there shall be no fault or fine; let the hirer be free. If the hired person be employed whilst half his hire remains unpaid, and in climbing he falls and is killed, let the hirer pay one half the price of his body, and if he be not killed, let him minister to him till well.

Oh excellent king! if a person under ten years of age be hired by a person grown up, whether his hire be paid in full or not, if he falls and is killed in climbing, let (the person who employed him) pay the price of his body, and the funeral expenses. Why is this?—because he is a person under the legal age, and was employed in climbing without the knowledge of his parents or guardians. If such a child be employed with the knowledge of his parents or guardians, and shall in climbing fall and be killed, if his hire has been paid in full, there shall be no fine. If half his hire be unpaid, let one half

ဝက်ပေးစေ။အခမပေးသေသော်။ကိုယ်ဖိုးကိုအလုံးပေးစေ။ မသေဘဲကျိုးနှာ သော်းကုမစေ။တရားမဝင်သောသူကိုလည်းကောင်း။ အခန္ဓာမ်ိုင်။ တက် ဆွတ်ယူပါစေခိုင်း၏။တက်ရာသေချေသော်။ ကိုယ်ဖိုးပေးစေ။ သင်းဂြိုဟ်စ ရိတ်ကိုလည်းခံစေ။မသေကျိုးနှာသော်။ကုမစေ။သားချင်းအဘေးဆုံးဖြစ်က။ ဆိုခဲ့သမျှသော။ သစ်ပင်ထက်မှကျ၍သေသော်။ သင်းဂြိုဟ်စေ။ အလျှော်အ ပြစ်လွတ်စေ။မသေနှာကြင်သော်ကုမစေ။ မြတ်သောမင်းကြီး။အကြင်ဖြူရှာ တွင်။သူကြီးပြည်ခိုး။ မြေတိုင်တောကဲတို့ဖြစ်စေ။ အာဏာထိုက်သောသူတို့ သည်။သစ်ပင်။ ထန်းပင်။အုန်းပင်။ ပန်းပင်။ စားကောင်း။ ယူကောင်းသော၊ သစ်သီးသစ်ပွင့်။အရှက်အခေါက်စသည်တို့ကိုလည်းကောင်း။ သစ်ပင်၌ဟူး စွဲသည်ကိုလည်းကောင်း။တက်ယူချေ။ဖြူရှာတွင်ငယ်သားလူတို့ကို ဆိုသည်။ မတက်ခိုင်ပါညင်းဆန်ဒခံ့။ထိုသို့ညင်းဆန်သည်ကိုပင်။မနေရအာဏာပြု၍။ တက်ရာကျသေပေသော်။ထိုသေသောသူ၏ကိုယ်ဖိုးနှစ်ဆတက်ကို။ စေသူက လျှော်စေ။မသေဘဲကျိုးနှာသည်မှာ။ကျသူ၏ကိုယ်ဖိုးကို။ စေသူက။ပေးလျှော် စေ။မကျပါ။အတက်ခိုင်း၍တက်ရသည်။ဆိုချေလျှင်။ထိုတက်သူ၏ ကိုယ်ဖိုး တန်ရာ။တဝက်ကိုခြမ်းခြောက်၍တက်စေသူတို့ကပေးစေ။ဤကား။ဖြူရှာတွင် ငယ်သားတို့ကို။ အကြီးအအုပ်တို့။အပိုင်အနှိုင်။စေချေသော့ကြောင့်တည်း။ ရေရုတ်စေရာမှာလည်း။သစ်ပင်တက်နှင့်နည်းတူဖြစ်စေ။

၁၄ အအုပ်အထိန်းမရှိ။သိတင်းသီလနှင့်နေရာ။ယောက်ျားမိမ္မတို့ ပြစ်မှားသော တရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။အအုပ်အထိန်းမရှိ။ သိတင်းသီလနှင့်နေသောမိမ္ဘ ယောက်ျားတို့ကို။အခြားမိမ္ဘယောက်ျားတို့သည်။ အပိုင်အနှိုင်ပြုကျင့်၍။သ ဘောမတူသည်ကို။ ကာမလွန်ကြွေးပေသော်။ ငွေအကျပ်သုံးရာလျှော်စေ။သ ဘောတူသော်။ အပြစ်မရှိ။ လွတ်ကင်းစေဟု။ မနုမည်သော။ရှင်ရသေ့ဆို တော်မူ၏။

မနုအကျယ်အဌမတွင်။မြေသေ။မြေရှင်။အကျယ်စကားအစ။အအုပ်အ ထိန်းမရှိ။သိတင်းသီလနှင့်နေသော။ယောက်ျားမိမ္ဘတို့ကို။အနှိုင်အပိုင်။ကြွေး လွန်ပြစ်မှားသည်။စကားအဆုံးပြီး၏။

the price of his body be paid; and if no hire be paid, let the full price of his body be paid. If he does not die, but breaks a limb, or is hurt, let him (the hirer) attend to him till well. If a child under age be employed without hire in climbing, and be killed whilst so employed, let the hirer pay the price of his (deceased's) body, and bear the expense of his funeral, and if he does not die, but has a limb broken, or is hurt, let him attend to him till well. If the (employer and employee) be children of the same great grand-father, and the person employed as above in climbing trees shall fall and be killed, let the employer pay his funeral expenses, but let there be no fine, let him be free from that; if the climber have a limb broken, or is hurt, let the employer attend to him till well. Oh excellent king! if any thoogyee, governor, land measurers, or superintendent of forests, or any one having authority in a town or village, shall order an inhabitant of the place, a man under them, to climb a palmyra, cocoanut, or flowering tree, or any tree which is good for food or any other purpose, or of which the flowers, the leaves, or the bark, are edible, or upon which bees have swarmed, and the person ordered shall decline, saying he cannot climb, and notwithstanding this he (the person ordering) shall still not let him off, but by an exercise of his authority shall cause him to climb the tree, if he fall and be killed, let the person ordering him to climb forfeit twice the price of his body; if he do not die, but has a limb broken, or is hurt, let him forfeit the price of his body. If he do not fall, but complain that he had been employed (as above) to climb, let the person compelling him by threats to climb the tree pay half the price of his body; this is because the head of the village or town forcibly employed one under his authority.

In case of diving, let the laws be the same as for climbing trees.

14th. The law regarding fornication in a man or woman, with one living in the performance of religious duties, who has no protector.

Oh excellent king! if any persons shall by force and against their will have carnal connection with a man or woman who has no one to take care of them, who is living in the performance of religious duties, let him or her be fined in three hundred tickals of silver; if they were consenting, there is no fine; let them be free. Thus the recluse named Menoo said.

The eighth volume of the large work of Menoo, commencing with lands the right in which is perfect, and that in which the right is disputable, and ending with rape on a man or woman living in the performance of religious duties, is here completed.

မနုဿကျယ်နဝမတွဲ။

နမောတဿ။ဘဂဝတော။အရဟတော။သမ္မာသမ္ဗုद္ဓဿ။

မာတိကာ။

မနုဿကျယ်နဝမတွဲတွင်ပါသောစကားအစည်းကိုဆိုပေအုံ့။

၁ ကိုယ်ဝန်ရှိမိမ္ဘ။သုအိမ်ခြံဝင်အိပ်သောတရား။

၂ သုကျွန်ကိုရွေး၍။သမက်ခြွေးမပြုသောတရား။

၃ လင်မရှိမိုက်၊မယား၊သူတပါးနှင့်နေ၍။ သား၊ထွီး၊ခုနှစ်ယောက်မွေး မြင်ပြီးမှ၊လင်ဟောင်းတွေ့တရား။

၄ သမက်ကိုယောကျ္ဍမလက်လွန်သောတရား။

၅ ယောကျ္ဍမကိုသမက်လက်လွန်သောတရား။

၆ အိမ်ရှင်ဧည့်သည်တည်းရာ။ဧည့်သည်ဥစ္စာဖျောက်တရား။

၇ အိမ်ရှင်ဧည့်သည်တည်းရာ။အိမ်ရှင်ဥစ္စာဖျောက်တရား။

၈ ကျွန်လက်ခံတရား။

၉ အရာအထူးရှိသူမယား၊ကို။ကြွေးလွန်၍ကျွန်လျော်တရား။

၁၀ ငါတွင်သေရမည်တဦး၊ကဆိုရာအဆိုခံရသူကိုသတ်သောတရား။

၁၁ လွတ်ခြင်းနှစ်ပါး။ရခြင်းနှစ်ပါးတရား။

၁၂ သုကြက်။သုဆိတ်။သုဝက်ကိုမိုးထိုက်သောတရား။

၁၃ ကြက်ဝက်ဆိတ်ခြီသို့ဝင်သောတရား။

၁၄ သေရည်တည်ကျွေးတရား။

၁၅ ကိုင်ဝင်ခြင်းလေးပါးတရား။

၁၆ ကမ္ဘာလေးရပ်အချင်းစီရင်တရား။

၁၇ ခုံးမျိုးခုနှစ်ပါးရေဘေးစီရင်တရား။

LAWS OF MENOO.

THE NINTH VOLUME OF THE

GREAT WORK OF MENOO.

I worship the god who is worthy of all homage, who possesses an intuitive knowledge of good.

CONTENTS OF THE NINTH VOLUME.

1. The law when a pregnant woman shall sleep in the house, or within the fence surrounding the house, of another person.

2. The law when a person has released a slave and given him or her in marriage to a son or daughter.

3. The law when a woman shall have taken a second husband in the absence of the first, and after bearing him seven children, again meets with the first.

4. The law when a son-in-law assaults his father or mother-in-law.

5. The law when a father-in-law assaults his son-in-law.

6. The law when the property of a guest is lost in the house of his host.

7. The law when the property of the master of the house is lost during the stay of a guest.

8. The law regarding harbouring the slave of another.

9. The law when slaves shall be given to a man of rank as damages for having had connection with his wife.

10. The law when a man shall say to another, "you shall die by my hand," and the person to whom this is said shall afterwards kill him who said so.

11. The two laws of release (from promise to give,) and the two laws of obtaining.

12. The law when (a man) is caught setting an animal he has stolen to fight.

13. The law when fowls, goats, or pigs, go within the fence of another person.

14. The law regarding giving intoxicating drinks.

15. The four cases of laying hold of a person roughly.

16. The law regarding decision by ordeal.

17. The law regarding the seven kinds of witches or wizards, and their trial by water.

၁၈ ခါးခွဲလှံခွဲကျိုင်းခွဲတရား။

ဤသည်လျှင် နဝမတွဲတွင် ပါသော သားဖွားစကားအစ။ အတွင်းသားစကားအဆုံး။စကားစည်ကိုဆိုသတည်း။

၁ ကိုယ်ဝန်ရှိမမှ။သုအိမ်ခြံဝင်အိပ်သောတရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။အကြင်သူတို့တွင်။ သားသျှီးမြေးမြစ်ပေါက်ဖော်တို့သည်။ပဋိသန္ဓေ။ ကိုယ်ဝန်နှင့်။ ဘေးထိုးမိဘပေါက်ဖော်တို့အိမ်၌။ အိပ်မိလေ၏။အပြစ်မရှိ။ထိုတဲနေအိပ်မိရာသို့လာ၍ဖွားမြင်ခေ။ရက်လည်လျှင်အိမ်ရှင်သို့အဝတ်စုံပေးခေ။ အဝတ်စုံဟူသည်ကား။ ထဘီတဘက်သိုးရင်းကိုဟူသတည်း။အိမ်ရှင်ကလည်း။ကင်ပွန်းရေစင်ပေးခေဟူသတည်း။ ။ကင်ပွန်းဟူသည်ကား။ထမင်း။စား၊ပွဲအစုံတစ်။ရေစင်အိုးဘုံးနှင့်တစ်။သက်ကယ်ခုနှစ်။ဆီ။နံ့နွင်း။ ကသယ်တို့ဖြင့်။ သူငယ်နှင့်အမိကို။ သုံးသတ်ခြင်းသည်။ ကင်ပွန်းဟူသတည်း။ထိုသို့ပြု၍။သွားစေရာ၏။ထိုတွင် ဖွားသောသူငယ်သေသော်လည်းကောင်း။သူငယ်အမိသေသော်လည်းကောင်း။အပြစ်အခြားမရှိ။ အထက်နည်းဖြစ်ခေဟူသတည်း။ ။ကျိုဠ်ခြီ၌ဖြစ်လည်းနည်းတူတည်း။ ၎င်းအိပ်ဖူးသူတို့လာ၍။ မဖွားမမြင်။အခြားမှာဖွားမြင်သော်။ကင်ပွန်းရေစင်အိမ်ရှင်တို့အားပြုလာခေ။ထိုသို့မပြုဖြစ်သော်။ဌေသုံးကျပ်ကင်ပွန်းရေစင်အတွက်။အိမ်ရှင်သို့ပေးခေ။အိမ်ရှင်မယူမှကင်းလွတ်ခေ။

မင်းကြီး။အမျိုးခြား။သူစိမ်းတို့နည်းတူအိပ်မိလျှင်။အိပ်မိရာ၌ဖွားခေ။ မသေသော်။ဆိုခဲ့ပြီးသည်အတိုင်း။ ကင်ပွန်းရေစင်အဝတ်စုံနှင့်။ရှေ့တမတ်။ အမျိုးခြား။သူစိမ်းတို့ကပေးခေ။သေသော်လည်းအပြစ်မရှိ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။အသိအမြင်တဲနေသော့ကြောင့်တည်း။ သန္ဓေပါမှန်းမသိ၍။ အိပ်နေစေသည်မဆိုသာ။အိပ်နေတဲတော့ခွင့်ပေး၍အိပ်နေသည်။ သန္ဓေပါ။ သန္ဓေမပါ။မသိမဆိုသာ။အလိုက်သိစွာဖွားလာရမည်။ မဖွားမလာသော်။ အိင်ရှင်အပြစ်မဟုတ်။ကိုယ်ဝန်ရှင်၏အပြစ်တည်း။အပြစ်ဟူသည်ကား။ချင်းဌဉ္ဇပါတ်ရောက်ရာသည်ကိုဆိုသတည်း။

မင်းကြီး။အကြင်သူစိမ်းတို့သည်။အိမ်ရှင်ခြီရှင်။ကျိုရှင်တို့က။တဲနေအိပ်တော့ခွင့်မပေး။ထိုဆိုခဲ့ပြီးသည်၌။တဲနေအိပ်၍ရှိရာဖွားသော်။ကင်ပွန်း။ ရေစင်။အဝတ်စုံ။ထမင်းပွဲ အစုံနှင့်။ထိုအိမ်ရှင်တို့အားဖွားသူက။ ပူဇော်ပါမည်

18. The law regarding the bearers of the royal sword, lance, or kyaing, (a sort of umbrella with the rim turned up.)

These are the contents of the ninth volume, commencing with bearing a child, and ending with the office bearers of the royal palace.

1st. The law when a pregnant woman shall go and sleep within the house, or the fence surrounding the house, of another person.

Oh excellent king! if a pregnant woman shall go and sleep in the house of her grand parents, parents, or other relations, she shall not be held in fault, let her come to the place she had temporarily slept at and there give birth to her child, and after a week has passed let her give the owner of the house a full suit of clothes, namely, a woman's cloth, scarf and jacket; and let the owner of the house give her the pure waters of friendship, namely, one meal of rice, meat and condiments complete; one chattee of clear water with a cover; seven stems of the grass used for thatching; oil, turmeric and (hair) powder, as they are used by the mother and child;—this is called kenboon, ("friendship;") having done what is here laid down, she may be allowed to depart; if in parturition under these circumstances either the child or mother should die, there is no other fine, let the above be complied with. If the birth take place in the granary, or within the fence of the grounds, the rule is the same. If a person who has thus slept in the house (of a relative) shall not return and be confined there, but be confined elsewhere, let her come and make an offering of the pure waters of friendship to the owner of the house; or if she cannot do this, let her give three tickals of silver in lieu of them; if the owner of the house decline accepting it, she is free.

Oh king! if (a pregnant woman) shall in the same way sleep in the house of a person not related to her, let her come and give birth to her child where she happened to sleep; if she do not die, let them mutually as above give the suit of clothes and pure waters of friendship, and the woman give one quarter tickal of gold to the owner of the house, and if she die there is no fine. Why is this?—because her living there was publicly known; (the owner of the house) shall not plead that (she) permitted her to sleep there not knowing that she was with child, (nor shall the woman) say ("she gave me leave to sleep there and I did so; (I) did not know whether I was with child or not;" she shall come and bear her child there; if she do not come, it is no fault of the owner of the house, but the fault of the woman pregnant, and the penalty is this, that a woman so doing is apt to have illness come upon her.

Oh king! if any pregnant woman, not a relative of the owner of a house, granary or enclosure, shall without leave take up her abode in any of the above places and there give birth to a child, if she promise to make an offering of the pure waters of friendship, a full suit of clothes, and a meal of rice, stew and condiments, to the owner of the

ဆို၍။ စိတ်တူလျှင်ပူဖော်ခံ၍ပြေကြစေ။ ထိုနှင့်မပြေသော်။ ဖွားသူတို့၏အမျိုး အလိုက်။ ထိုသူငယ်မွေးစတနိုဗိုးသုံးစုစု၍။ တစုဖွားသူက။ ထမင်းစားပွဲဝတ် စုံနှင့်။ ကင်ပွန်း။ ရေစင်ပေးပူဖော်စေ။ ဖွားစသူငယ်တို့သေသော်။ အိမ်ရှင်အိမ် ပြစ်ကြီးလျှင်။ ကြီးပြစ်သင့်ရာလျော်စေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ အ မှတ်မဲ့။ တဲခိုအိပ်နေဖွား၍။ သေချေသော့ကြောင့်တည်း။ ။ဤကားမိဘ အမျိုးသားချင်းရှိသူတို့ဖြစ်ကဟူသတည်း။ အမျိုးသားချင်းမရှိလျှင်။ သေသူ အမိကိုယ်တစုဆုံးစေ။ သုကျွန်ဖြစ်လျှင်။ သခင်ကထိုကျွန်ကိုတဝက်ဖိုးနှင့်ရွေး စေ။ ထိုကျွန်သည်။ ထိုအိမ်ယာ၌သေချေသော်။ သခင်ကအိမ်ရှင်အားတဝက် ဖိုးပေးစေ။

၂ သုကျွန်ကိုရွေး၍။ သမက်ခြွေးမပြုသောတရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။ သူတပါးကျွန်ကိုရွေး၍။ သမက်ခြွေးမပြုပြီးမှ။ ကျွန် ဆိုသောစကားမှာ။ လင်နှင့်မယားဖြစ်၍စိတ်ဆိုးမနှိပါဟုတ်တိုင်းဆိုမိသော် လည်းအပြစ်မရှိ။ ယောကျ္ဍမတို့က။ မှန်တိုင်းနှင့်ကိုကျွန်အရာကရွေး၍။ သို့မ် သားနှင့်ပေးစားသည်။ ကျွန်သမက်။ ကျွန်ခြွေးမဖြစ်သည်ဆိုချေသော်။ မဆို အပ်။ သိလျှက်ရွေး၍။ ခြွေးမသမက်အရာရောက်လေပြီးသည်။ အကြင်သား သို့မ်းကျေးကျွန်တို့ကို။ ရဟန်းသာမဏေပြုပြီးမှ။ မထီမဲ့မြင်ပြုခြင်း၌။ ပစ္စုပ္ပါန် သံသရာအကျိုးနှစ်ပါးမဖွင့်ရာ။ ငသား။ ငသို့မ်း။ ငကျေးကျွန်ဖြစ်သည်။ ဆိုသူ ဝစီကံထိုက်သည်။ တတန်မှာလည်း။ ဆေးဟသ်ားပတားစသည်ကို။ ကျော် နင်းပြု၍။ ဌင်ဆေးနှင့်ရေးသော။ အမိ။ အဖ။ အရှင်သူကြီးဆရာရဟန်းသင်္ဃာ အရိယာတို့အရှပ်ကို။ ဗ္ဗတ်လက်တို့ဖြင့်လည်းကောင်း။ မထီမဲ့မြင်။ မရှိမသေ မပြုအပ်ချေ။ ပြုချေသော်။ ပစ္စုပ္ပါန်သံသရာအပြစ်မလွတ်သကဲ့သို့။ ရွေး၍ ခြွေးမ။ သမက်ပြုပြီးမှ။ ကျိုးရှတ်ရှက်ကွဲဆိုခြင်းသည်။ သားစည်မြေးဆက်။ သူတပါးကြားသိ၍။ ကျွန်မျိုးအယုတ်။ သန့်ကအန္တယ်ဖြစ်သည်။ မရှိမသေဆို

place, and if the owner accept this, let the matter be at rest by the owner of the place receiving the offering. But if the matter be not thus settled, according to the class of the person who has given birth to the child, let one third of the proper price of the child just born, the pure waters of friendship, a full meal of rice, &c. and a full suit of clothes, be given by her to the owner of the place; if the child die, let (the mother,) according as she may have been in the house, or the granary, make compensation in the proper amount. Why is this?—because it died whilst she was there, and gave birth to it without leave. This is said (when the woman) has friends and relations; if she have no relations, let the mother of the dead child forfeit her person, (that is, become slave to the owner of the place!) If she be the slave of another person, let her master redeem her at half her price, and if such a slave die in the above named places, let the master pay to the owner of the place half her value.

2d. The law when a person has redeemed a slave and made him or her a son or daughter-in-law.

Oh excellent king! the law when a person, after having redeemed a slave and made him or her their son or daughter-in-law, shall call him or her "slave," is this: if the husband or wife of the redeemed slave being in a passion shall say so, as it is really true, there is no fault; but if the father or mother-in-law shall reproach him or her, saying, "you are redeemed from slavery and given in marriage to my son or my daughter, you are a slave son-in-law or a slave daughter-in-law," it is improper; they redeemed such a person knowingly, and made him or her their son or daughter-in-law (of their own free will.) As when a son, daughter, or slave has been made Rahan or Thamanay, in case of behaving with disrespect to them, it will be disadvantageous to the interest (of the person so behaving,) both in this life and those to follow. If the person shall say (such a Rahan or Thamanay) is my son, my daughter, or my slave, such speech is reckoned Wazeekan,* or as one may step over or tread on vermilion or other paint without fault; but afterwards when it is taken to paint the figure of parents, or elders, teachers, priests, or Areeyahs, it is improper to do any thing disrespectful towards it; if any thing be done, the doer will not escape punishment in this life and hereafter. If after making a slave a daughter or son-in-law, a person uses language to lower or put them to shame, other people hearing this may say to their children and grand-children that they are descendants of a slave, sprung from an hereditary slave, and use such disrespectful language; if such language be used after having redeemed them, and

* There are three kinds of Kan, viz: 1st Kayah kan; 2d. Wazee kan; 3d. Manau kan, used in Burmese metaphysics to express the influences as it were of good or evil on one's future destiny: Kaya kan is a good or bad action; Wazee kan, a good or bad expression; Manau kan a good or bad thought; the context determines in which sense it is to be used

ရာပြုရာချေသည်။ချင်းရွေး၏သူကောင်းဖြစ်လေသည်ကိုဆိုမြ၏။သမက်ခြေး မတ္တိုက။ အရေးပြုလျှင်။ရွေးသူယောကျ္ဍမက။အကျအရောအထူးကိုခံစေ။နောင် သည်ကဲ့သို့မဆိုနှင့်။ မြစ်ဘဘးရမည်။ ဤကားသန္တကကျွန်ဖြစ်သော သူကို တည်း။ အမျိုးရှိဆင်းရဲသူကျွန်ဖြစ်ရာ။ ရွေး၏သမက်ခြေးမဖြစ်ပြီးမှ။ နည်း တူယောကျ္ဍမတ္တိုဆိုလျှင်။ဆိုပိုင်စေ။ခြေးမသမက်တ္တိုအရေးပြုခြင်းဌါမထိုက်။ ခြေးမသမက်တ္တိုက။အကျခံစေ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ အမျိုးရှိသူ ကောင်းဖြစ်သည်ကို။ ကျွန်ဆိုသော်လည်း။ မန္တမ်ရာသော့ကြောင့်တည်းဟု။ ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၃ လင်မရှိခိုက်။မယားသူဘပါးနှင့်နေ၍။ သားသျှီးခုနှစ်ယောက်မွေးမြင်ပြီးမှ။လင် ဟောင်းတွေ့တရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။အကြင်လင်မယားတ္တိုသည်။သတ္တ နှ ရကပ်။ ရောဂ နှ ရကပ်။ဒုဿီလ ကန္တ ရကပ်။သုံးပါးတွင်။တပါးရောက်၍။အရှင်ဇကရာဇ်စစ်မက် ပြု၍ဗျက်စီး ပြေးသွားကွဲပြားကြရာတွင်။မယားသည်သူတပါးနှင့်နေ၍။သား သျှီးခုနှစ်ယောက်မွေးမြင်ပြီးမှ။ ထိုကဲ့သောလင်သည်။ထိုမယားကို။သေရှင် မှန်းမသိ။တ ဆယ်ငါးနှစ်မြောက်ရှာမှတွေ့လေသည်။ နှစ်ယောက်သားမှန် တိုင်းဆို၍။လင်ဟောင်းနှင့်နေပါမည်။အထက်လည်းလင်မည်သူရှိပါသည်။ ပြောဘူးသည်စကားရှိ၍။ဆိုတိုင်းမှန်ပြီးမှ။ငါနှင့်သားသျှီးခုနှစ်ယောက်မွေး လေပြီ။ငမယားဖြစ်ရမည်။လင်သစ်ဆိုဘွဲ့။မယားက။ လင်ဟောင်းကိုစုံမက် နေမည်ရှိလျှင်။နေပိုင်စေ။မယားခိုး။ မျှောက်မထားမဆိုပိုင်ချေ။ မွေးသော သားသျှီးနှင့်ကောင်းဥစ္စာကို။လင်သစ်အလုံးရစေ။တင်ဖြိုရှိလျှင်။လင်ဟောင်း ကဆပ်စေ။သည်ကဲ့သို့လင်မယားဖြစ်သည်ဆို၍။ လင်ဟောင်းနှင့်ယဉ်ပါးပြီး မှ။သားသျှီးခုနှစ်ယောက် အဖရှက်တင်ကာ။မရောက်ပြန်ချေသော်။ မယား ခိုးအပြစ်ငွေအကျပ်သုံးဆယ်လျှော်စေ။ မယားကိုစစ်၍။ လင်သစ်နှင့်နေပြန် မည်ဆိုလျှင်ကိုယ်မိုးလင်ဟောင်းအားပေးစေ။သို့တည်းမဟုတ်။ခုနှစ်ယောက် အဖသည်။ခုနှစ်ယောက်အဓိဖြစ်သည်ဟု။ ဓိတ်မတူ။ ဗလက်ကာရ။ ကာမ ရောက်ချေသော်။မွေးသည်သားသျှီးကိုအဓိရစေ။ ကောင်းဥစ္စာကို။တဝက်မ ယားအားပေးစေ။ တဝက်မှာ။လက်ထက်ပွားဖြစ်၍။လင်သစ်ခုနှစ်ယောက် အဖရစေ။မယားခိုးအပြစ်တွင်။ငွေအကျပ်သုံးဆယ်လျှော်စေ။ မယားသည်။ လင်ဟောင်းကိုမနေ။ လင်သစ်နှင့်နေမည်ဆိုလျှက်။ လင်ဟောင်းကျူးလွန် ချေသော်။အပြစ်ထွက်သမျှကို။လင်ဟောင်းက။လင်သစ်သို့လျှော်စေ။

thus raised them to the station of respectable people, and the son or daughter-in-law make a matter (of law) of it, the redeeming father or mother-in-law shall pay the expenses of the suit, and shall be admonished hereafter not to use such language. This is said of an hereditary slave. If it be a poor person of family who is redeemed from a state of slavery, and made a son or daughter-in-law, and the father or mother-in-law makes use of the same language, let them have the right to say so; the daughter or son-in-law shall have no ground of action; (if they do sue,) let them pay the expenses. Why is this?—because a person of good family is not degraded by being called a slave. This the recluse called Menoo said.

3d. The law when a woman in the absence of her husband takes another, and after she has borne him seven children, meets the first husband.

Oh excellent king! if any husband and wife lose all their property by robbers, pestilence, famine, or in the time of war made by a king, and are obliged to run away and are separated, if the wife take another husband and bear him seven children, and the husband from whom she was separated, not knowing whether she be dead or alive, and having sought her for fifteen years shall at last find her, and they shall both agree (that they are husband and wife,) and she say she will return to her old husband, having previous to this declared that she had another husband; although the new husband say she shall continue with me, she has borne me seven children; if the woman prefer the old husband, let her have the right to return to him; but he shall have no right to sue the new husband for the seduction of his wife, nor accuse his wife of adultery; let the second husband have the children and all the property; and if there be any debts, let the old husband pay them; and after they have thus come together again as man and wife, and the old husband has had connection with her, if the father of the seven children shall have connection with her, let him make compensation in thirty tickals of silver for the crime of seduction of a wife. If in questioning the wife, she say she will live with the new husband, let her pay the price of her body to the old husband; but if it be not thus, if the father of the seven children, on the ground of the woman being the mother of (his) seven children, without her consent shall forcibly have connection with her, let the mother have all the children and half the property, and the other half as being acquired whilst they lived together, let the father of the seven children have; and for the crime of seduction of a wife, let him make compensation in thirty tickals of silver. If the old husband, though the woman refuse to live with him, and say she will live with the new one, shall offer her any violence, let him make compensation to the new husband according to his offence.

တတန်မှာလည်း။ကြင်နာ၍။တဆယ်ငါးနှစ်မြောက်။ မယားသားမရှိ မနေ။လိုက်၍ရှာသည်မှာ။မယားဌ၌ကြင်နာခြင်းရှိလေသည်။ ထိုမယားရင်း လည်း။လင်သစ်ကိုသာနေမည်။လင်ဟောင်းကိုမနေဆိုသော်။ချက်ကြိုးဖြတ် ဖြစ်ချေရကား။ ထိုမယားကိုယ်ဖိုးတန်ကိုဖြတ်၍။ သုံးစုစုနှစ်စုလင်ဟောင်း အားပေးစေ။ ထိုလင်ဟောင်းသည်။အခြားမယားနေပြီးမှဖြစ်လျှင်။ဆိုခဲ့ပြီး သည်ကိုယ်ဖိုးကိုမရသာ။အရှင်းလွတ်စေ။ ဤကာဒုဏ္ဍင့်တည်းမယားတပါးရှိ ချေသော့ကြောင့်တည်းဟူ၍ရသော့ဆိုတော်မူ၏။

၄ သမက်ကိုယောက္ခမလက်လွန်သောတရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။အကြင်သူတို့သည်။အဘေးမဆုံ။ သားသျှီးတို့အ လျှောက်။အိမ်ထောင်သင့်နေသော်။ သူတပါးခွေ့ခပ်၍။သင့်နေသော်။ လင်မ ယားမှန်သည်တည်း။ထိုလင်မယားအခြင်းများ၏။သတိရှိကိုကြရာ။ မယား အဖယောက္ခမသည်၊ အညီဖြင့်တားရကောင်းလျှက်။ သျှီးကကူ၍။ လက် ရောက်ထောင်းထုသတ်ရှိကိုချေသော်။ ထိုသူစိမ်းသမက်ကို။ယောက္ခမက။သ မက်တို့၏အမျိုးအလိုက်။ရှေ၂ ၅ကျပ်ဂုဏ်ရှေ။ ရှေမှန်မင်းစံရှေမျိုးသုံးရပ်နှင့်။ အမျိုးကိုထောက်၍သင့်ရာရှေ၂ ၅ကျပ်လျှော်စေ။

၅ ယောက္ခမကိုသမက်လက်လွန်သောတရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။အကြင်လင်မယားအခြင်းများ၏။သတိကြရာ။တရား သဖြင့်။ယောက္ခမဆီးတားပေသည်ကို။သူစိမ်းသမက်က။ယောက္ခမသျှီလက် ရောက်ဦးဆံဆွဲခြင်း။ ခြေနှင့်ကျောက်ကန်ခြင်းကိုပြုရာတွင်။ သမက်ကို ယောက္ခမထောင်းသတ်၍ပြုရာ။သမက်အပြိမ်းခံလျှင်အပြစ်ပစေ။အပြိမ်းမခံ၊ သမက်ရုံးလွန်၍။ ယောက္ခမတတောင်သ့။ ကြမ်သျှီကျချေသော်။ထိုယောက္ခမ ၏အမျိုးအလိုက်။ ဂုဏ်ရှေ။ရှေမှန်။မင်စံရှေ။သုံးမျိုးတို့တွင်။ နှစ်ဆယ်ငါးကျပ် ယောက္ခမသျှီ။သမက်ကပူဇော်စေ။ ဤကာဒုပင်လယ်ဖားနှင့်ပူဇော်ရန်တည်း။

။ "မင်းကြီး။ဖားတို့၏အမျိုး။ဖားသင်း။ဖားကြောင်။ ဖားသွယ်။ဖားအိုင်း ငဖား၊ ဖားပြွတ်မှစ၍။ ကြည်ဌမ်ဒ်၍အများရှိသည်။ ပင်လယ်ဌဖားတို့သည်။ သဘော်ဖား။ကျောက်ဆူးဖား၊နဂါးဖား။မိကျောင်းဖား။ ဆင်ဖား။မြင်းဖား။ ပင်လယ်ဖားမှစ၍။ ရေဌ၌အများရှိသည်။ ဆိုခဲ့ပြီးသမျှဖားတို့၏အဝှသည်။မုံ ညင်းခွေ့။နှမ်ခွေ့။ မုရောခွေ့။ ချင်ရွေးခွေ့။ငင်ထက်ပဲ။ မူးခွဲကျပ်ရှိသည်အမျိုး လည်းရှိသည်။စလယ်။ခွက်၊ပြည်။စရွတ်။ဓိတ်။ခွဲ။ တင်းခန့်ရှိသည်။ဖားတို့ သည်၊အဝှရှိသည်။ပင်လယ်ဖားမျိုးမှာ။အချိန်နှစ်ဆယ်ငါးကျပ်တွင်။အကြီး

In another case; if (the husband) having affection for his wife, shall seek her for fifteen years without taking another wife, and if (when found) the wife shall say she will remain with the new husband, the bond of her affection to him is severed; let her pay him two thirds of the price of her body; if the former husband has taken another wife, he shall have no claim to the above portion of the price of her body, let her be entirely free; this is because he has another wife. Thus the recluse said.

4th. The law when a father-in-law assaults his son-in-law.

Oh excellent king! If the children of any persons who are not related, through their great grand-fathers, either of their own inclination, shall come together as man and wife, or be given in marriage by others, they are man and wife; and if this husband and wife quarrel and are fighting together, and the father of the wife who should restrain them equally shall take part with his daughter and beat and cuff (the son-in-law,) he shall pay damages in twenty-five tickals of gong gold, true gold, or mengtsan gold, according to the family of his son-in-law.

6th. The law when a son-in-law assaults his father-in-law.

Oh excellent king! if in a quarrel between any man and wife, when they come to blows, the father-in-law shall lawfully and justly interfere to prevent them, and the son-in-law, who is of a family not connected (otherwise) with his, shall lay hold of his front hair, or kick him, and the father shall then strike him, if the son-in-law make no further resistance, let his fault be excused; but if he turn about and in getting out of the way, the elbow of the father-in-law shall come against the floor, let the son-in-law make him an offering according to his class of twenty-five tickals of gong, true, or mengtsan gold. This is what is meant by "the offering of a sea frog." Oh king! of the family of frogs there are the theng, the striped, the tapering, the aing, the fish, and the rough frog; besides these, there are many kinds of frogs that live on the land. Regarding the sea frogs, there is the ship, the anchor, the naga, the alligator, the elephant, the horse, and sea frog; besides, with these, there are many kinds of water frogs; and of the eggs of all the frogs we have mentioned, there are from the size of a seed of mustard, a sesamum seed, a grain of mayau paddy, a kyeng yooay seed, and larger than these of the weight of a pay, a moo, a half tickal, a tickal, there are all these kinds; and there are frogs whose eggs are as large as a tsalay, a kwet, a pyee, a tsaroot, a quarter basket, a half basket, or a basket; amongst the sea frogs, twenty-five tickals is the weight of the

ဆုံးဖြစ်သည်။ ထိုကိုရည်၍။ ကမ္ဘာဦးသူတို့အဆက်ဆက်။ကမ္ဘာဥဒါနိုးထားသည်အတိုင်း။ ဖားရုပ်သွန်းလုပ်၍။ အရှိန်နှစ်ဆယ်ငါးကျပ်ကိုသာဖြစ်စေသည်။ ထိုမှအလေးကြီးငယ်ကိုမထား။ရင်ကသက်၍ရွေးသွေ့ရောက်စေသည်။ ရင်ကတက်၍။ ပိဿာဆယ်ရာ။ ထောင်သောင်းရောက်စေသည်။ ထိုသို့ရှိနိုင်တွယ်ရာ၌။တခန်းကသည်။ တခန်းသို့ကူး၍ရှိနိုင်သည်။တခုကသည်။ တခုသို့ကူးသန်းပြန်လှန်၍ သာသုံးစွဲရှိနိုင်တွယ်ကြသည်ကိုအစွဲပြု၍။ ယောက္ခမကို။ သမက်တို့ကျူးလွန်သော်၊ပင်လယ်ဖားနှင့်။ အမျိုးအလိုက်ပူဖော်စေဟူသတည်း။ ထိုမှတပါး။ ကမ္ဘာအဆက်ဘုရားရှင်တဆူဆူတို့တွင်။ မင်းကောင်း။ မင်းလောင်း။မင်းလျှာတို့သုံးသည်မှာ။ဝုံညင်းစေ့မှစ၍။ရွေး။ပဲ။မူး။မတ်။ ခွဲ။ ကျပ်။ဆယ်။ ပိဿာ။ ထိုထိုမင်းတို့အကြိုက်။ ပရောဟိတ်တို့။ ဗေဒင်နှင့်ဒိုရ်။ သင့်ရာထားလုပ်သွန်းသောအရုပ်အလေးရှိကြသည်ကို။ မြတ်သောမင်းကြီး။ တရားနှင့်ထောက်၍။ မကောင်းသည်ကိုပယ်ရမည်။ ကောင်းသည်ကိုတည်စေရမည်။တောင်းတင်းစင်းမျိုနှ ခွင်စသည်ကို။မင်းပြ ဌါ နိ်းရာဖြစ်စေဟု။ ရှင်ရသေ့မင်းကြီးအားကြားသောစကား။

၆ အိမ်ခ္ဍေ့ သည်တည်းရာ ဗ္ဗေ့ သည်ဥစ္စာဗျောက်ကရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။အိမ်ခ္ဍေ့ သည်တည်းအိပ်ရာ။ အိမ်ရှင်ဥစ္စာမဗျောက်။ဗ္ဗေ့ သည်ဥစ္စာဗျောက်သည်စကားမှာ။ဗ္ဗေ့ သည်တည်းနေ။အိမ်ရှင်ကပါသမျှဝတ္ထုဆိုးကောင်း။ကြီးငယ်။ရှည်တိုတို့ကိုအိမ်ရှင်အား။မပြိမပြောဗျောက်လေသည်ကိုစွဲသည်မှာ။အိမ်ရှင်အပြစ်လွတ်စေ။ သို့ကာမဟုတ်တုံ။ ထိုအိမ်ရှင်တွင်။ဗ္ဗေ့ သည်ကဗျောက်သည်။ဆိုသည်ဝတ္ထုတွေ့မြင်ရချေလျှင်။ ဥစ္စာမျိုးအလိုက်လျော်စေ။

၇ အိမ်ခ္ဍေ့ သည်ဘည်းရာ။အိမ်ရှင်ဥစ္စာဗျောက်တရား။

ဗ္ဗေ့ သည်ဥစ္စာမဗျောက်။အိမ်ရှင်ဥစ္စာဗျောက်မည်။ထိုဗ္ဗေ့ သည်သွားသည်ကာလ။ချင်းတွင်ပါသမျှကို။ မတိုင်မတန်းမပြ။ အိမ်ရှင်မသိ။သွားချေသော်။ထိုအိမ်ရှင်တွင်။ထိုနေ့ထိုညည့်ဗျောက်သမျှမှန်ရာကို။အခြားလက်သင့်မပေါ်သော်။ဗ္ဗေ့ သည်ကအရင်းတိုင်းလျော်စေ။ ဤကာဒအပေါ့အပါးအနည်းငယ်ဆောင်ရာ။သူတပါးမမြင်တည့်ရှိင်ရာရှောင်ကျော်သံကိုဟူသတည်း။ တယောက်ထမ်ဖြစ်စေ။အဝတ်ကြီးအထည်ကြီးဖြစ်က။နောင်ပေါ်သောအခါ။ အထက်ဥစ္စာမျိုးအလိုက်လျော်စေ။ဤကာဒရက်လကြာသည်ကိုဆိုသတည်း။ ယခုဆင်းသွား၍။ယခုမှိရာနေ့ချင်းတွင်ဖြစ်က။ချင်းတို့တွင်။အစည်ကြည့်၍

largest; for this reason, the people at the beginning of the world, according to tradition, in casting (a weight) in the figure of a frog, made it only twenty-five tickals, and in this (figure) they did not make large and small weights; but decreasing from this they came down to the yooay, and ascending from this went up to the viss, ten viss, one hundred viss, one thousand viss, ten thousand viss; and from this (one) in weighing they calculated the others, shifting from one to another weight, (that is, by multiplying or dividing sand, or some other manageable substance, with this twenty-five tickals as the only standard weight.) When the son and father-in-law assault each other, it is said, "let (the offending party) make an offering of one sea frog according to their rank or class." Besides this, in the whole succession of (previous) worlds, in the time of all the gods (in these worlds,) good kings, embryo deities, cast all (the weights) they used in the figure they pleased, and consulting bramin prophets and men versed in calculation, made the various weights, commencing with a grain of mustard seed, yooay, pay, moo, mat, kway, kyot, and piktha, as was proper. Oh excellent king! in accordance with the laws, evil deeds are to be set aside, and good to be established; let large and small baskets and scales (weights and measures,) be established according to the order of the king. Thus the lord recluse made known to the king.

6th. The law when the property of a visitor, whilst on a visit, is lost.

Oh excellent king! as regards the case of a visitor or lodger, when the property of the owner of the house is not lost, and the property of the visitor or lodger is, if the visitor have not shown all his property, good and bad, large and small, long and short, to the owner of the house, and if it be lost and he sue the owner of the house, let him be acquitted; but if the property said to be lost by the lodger be seen in the possession of the owner of the house, let him make restitution according to the kind of goods.

7th. The law when the property of the owner of the house is lost during the stay of a visitor.

If the property of the lodger be not lost, and that of the owner of the house be, and if the lodger, at the time of leaving the house, did not shew all he had with him, and went without the knowledge of the owner of the house; let the lodger make good all that the owner of the house lost on that day and night, if it be not discovered in the possession of any one else. This is said of light goods of small size that may be carried off without being seen, gold, silver and gems;—if it be a load for a man, cloths or bulky goods, if it be afterwards discovered, let it be made good in the same way as above. This is said when it is long before the discovery is made; if he be caught immediately after leaving the house, or on the same day, and if in

ရှာရာမတွေ့လျှင်။ ဗျောက်သည်မှန်သမျှ ဝတ္ထု၊ တွင်း၊ သုံးစုစု၏တစုကို၊ ဇည့်သည်တို့ပေးလျှော်စေ။ ဤကား၊ မတိုင်မတန်း သွားချေသောဝန်။ မလိမ္မာခြင်းကြောင့်တည်း။ ထိုဇည့်သည်အိမ်တွင်မတဲ့။ ၀ရပ်၊ တန်ဆောင်း၊ ကူ၊ သစ်ပင်၊ မြေပြင်များ၊ တွင်တဲ့နေအိပ်လေ၏။ ရှာသူကြီး တို့ကို မတိုင်မတန်း။ မပြမပြော။ ချင်းတို့ဥစ္စာ ဗျောက်လေသော်လည်း။ အပြစ်မရှိ။ မြို့ကျေးရွာသား တို့ အပြစ်လွတ်စေ။ ။ မတိုင်မတန်းဆို ခဲ့ပြီးသည်အရပ်တွင်အိပ်ရာ။ သူဝိုးလာခဲ့သည်။ ကူညီပါဆိုလျှက်။ မကူမညီ ရှာရှင်ရှာသား တို့နေချေက။ ဗျောက်သမျှကို။ အမှန်ဥစ္စာရှင်ဆိုဝန်၍။ လက်သည်မပေါ်လျှင်။ မြို့ရွာသား တို့ကား၊ အရင်းတိုင်းပေးစေ။ နောက်လက်သည်ပေါ်လျှင်။ သူကြီး မြို့ရွာရှင်တို့ကား၊ အပြစ်ထွက်သမျှကိုလျှော်နှင့်ရသည်တွင် ယူ၍ အတိုင်းစားကြစေ။ ဥစ္စာရှင်ယိုးစွတ်၍။ ထိုမြို့ရွာတွင်။ ချင်းဥစ္စာမဗျောက်၊ မှန်ကလင်းစွတ်တိုင်း ရွာရှင်တို့သို့ပေးစေ။ ချင်းတို့ နှုတ်သီးလျှာအားကိုလည်း။ သိမ်းစေရာ၏ဟု။ ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၈ ကျွန်လက်ခံတရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။ အကြင်လူတို့တွင်။ သုကျွန်မှန်းကိုသိလျှက်။ သခင်သို့ မပြော။ လက္ခံ၍ စေစားသော်လည်းကောင်း။ ကဲ့ရှက်သော်လည်းကောင်း။ ကျွန်ရှင်စွဲ၍ ဆိုတိုင်းမှန်လျှင်။ လက္ခံအပြစ်မှာ။ လက်ခံနှင့်သခင်ကစိုက်ထုတ်လိုက်ရာ။ ကုန်သည်စရိတ်ကိုလည်းပေးစေ။ ကျွန်ကိုလည်းအပ်စေ။ ၎င်းကျွန်ပြေးပြန်သော်၊ လက္ခံရင်းသူတာဖြစ်စေ။ သုံးနှစ်အတွင်း ဝန်ခံစေ။ ၎င်းပြေး၍ သုံးနှစ်အတွင်းမတွေ့မရသော်။ ဝန်ခံသူက။ ကျွန်ရင်းအတိုင်း။ ကျွန်လေ။ ကျွန်ပေါ့တန်ရာကိုပေး၍ အပြစ်လွတ်စေ။ ထိုကျွန်ကိုနောင်တော်၍ တွေ့လျှင်။ ဝန်ခံလျှော်နှင့်ရသူကပိုင်စေရစေ။ ကျွန်ရှင်ရင်းမရသာချေ။ ။ သို့ကား၊ မဟုတ်တုံ။ ထိုဝန်ခံသူကဲ့၍ ထားသည်၊ ကျွန်ဆိုတိုင်းမှန်ချေလျှင်။ ကျွန်ကိုလည်းသခင်ရင်းသို့ပေးစေ။ အပြစ်ကျွန်ငါးယောက်။ ဓမ္မသတ်ထွက်အတိုင်း။ ငွေအကျပ်ငါးဆယ်လည်းလျှော်စေ။ သုံးနှစ်လင်ဝန်ခံစေ။ ထိုနှစ်အတွင်းပြေးသည်မှန်လျှင်။ ကျွန်ငါးယောက်အဖိုးငွေ ငါးဆယ်လျှော်စေ။ သုံးနှစ်လွန်မှပြေးသော်၊ ကင်းလွတ်စေ။ ။ သုံးနှစ်အတွင်းပြေးသည်မှန်စေကာမူ။ သူတပါးဝိုးယူကဲ့ ရှက်သည်မှန်ကလင်း။ ဝန်ခံရင်းကိုမစွဲသာ။ လွတ်ကင်းစေ။ ထိုအလျှော်အပြစ်မှာ။ မင်းဇကရာ ဇ၏ဆက်စံလျှင်ပစေ။ ကျွန်ကိုသာ ကျွန်ရှင်ရင်းရစေ။ ။ ကဲ့ရှက်လက္ခံဝန်ခံသူက။ သခင်ရင်းသို့အပ်စေ။ မအပ်မိသေးသော်။ မင်းဆက်စံကပစေဟု။ ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

searching him it be not found, let him return one third of the value of all property proved to have been lost; that is the penalty of his folly for leaving the house without giving notice. If a lodger shall not lodge in the house, but in a common zayat, one with more roofs than one, a cave, natural or artificial, under a tree, or on the plain ground, without giving notice to the thoogyee of the village, if his property be lost, no one is to blame; let the inhabitants of the village be free of fault; if in so sleeping, thieves shall come, and though he call for assistance, the thoogyee and inhabitants of the village give him none, let them make good all his loss that he will swear to if the thief be not discovered; if afterwards the thief be discovered, let the thoogyee and villagers take from him all they had previously made good, for this robbery, and let them divide it amongst them in proportion to their share of the compensation. If the lodger shall make a complaint or accusation as above, and his goods have not been lost in that village, let him forfeit to the thoogyee and villagers the same amount as he has claimed, and let him keep a better guard over his tongue. Thus the lord recluse said.

8th. The law regarding receiving the slave of another.

Oh excellent king! if any person knowingly shall, without telling the master, receive his slave and employ him or conceal him, if the master accuse him and his accusation be proved; let him pay the fine for receiving the slave of another, the price of his labour, the expenses of the master following him, and let him make over the slave to the master; and if this slave run away again, let the person who received him before be held responsible; let him be security for three years; and if the slave after having run away is not found or recovered, let the security pay his proper value according to his ability, strength or deligence, as a servant; and if, after this, the slave by chance is found, let him be the property of the person who was his security and has paid his price; the original owner shall not recover him; but if it be not thus, and the person giving security has concealed the slave, if the slave state this and prove it, let the slave be given to his original master, and let (the security) make compensation according to Damathat in five slaves, or fifty tickals of silver, and let him be security for three years; if he (the slave) run within these three years, let the security pay compensation in fifty tickals of silver, the price of five slaves; if he run after the expiration of the three years, let (the security) be held free, even if it be proved that he run within the three years; if it be proved that some other person has stolen or concealed him, the security shall not be sued, let him be free. If a new king has come to the throne, let these fines be all set aside, let the original master only have back his slave, and let the security, the person who concealed him, make him over to the original owner. If he die before he is given over, and a new king has come to the throne, let the matter be at an end. Thus the recluse said.

၉ အရာအထူးရှိသူမယားကို။ကြိုးလွန်ခ်ိန်ကျန်လျော်တရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။အရာအထူးရှိသူတို့မယားကို။ပြစ်မှားကြိုးလွန်ရာ ကျွန်တစ်။ငင်နှစ်။ငင်သုံး။ငင်လေး။ငင်ငါး။ငင်ခြောက်။ငင်ခုနှစ်။ငင်ရှစ်။ငင်ကိုး။ငင်တဆယ်ကစ၍။တရာ။နှစ်ရာ။လေးရာတိုင်အောင်။လျော်စေဟူသည်ကား။ကျွန်ကိုမဟူ။ကျွန်တယောက်ကိုယ်ဖို။အသေ ရွှေအကျပ်တဆယ်ပြု၍ လျော်စေဟူသတည်း။ထိုကြောင့်လျော်သူတယောက်အဖို။ သေ ရွှေတဆယ်။ ကမ္ဘာအဆက်ဆက်စကားလူသေအဖို။ဟူသတည်း။ ။လူသေကောင် အဖို။ကိုမဟုတ်ဟုပယ်ရမည်။ လူသေကောင်အဖို။ဖြစ်က။ သူယုတ်။သူလပ်။ သူမြတ်လူတွင်အတိုင်။မသိ။အဖို။ထိုက်သူစေတီထိုက်သူ။ရှိသူရှိသည်။ဘုရား အစရှိသော။ အရှင်ပရွှေကဗုဒ္ဓါအရိယာမြတ်တို့ကို။ အဖို။ဆိုခြင်ဌာ။ သေ သောအလောင်းကို။မဖြတ်နှိုင်ဟု။မနှမည်သောရှင်ရသော့ ဆိုတော်မူ၏။

၁၀ ငတွင်သေရမည်တဦး။ကဆိုရာ။အဆိုခံရသူကသတ်သောတရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။အကြင်သူတယောက်သည်။သူတယောက်ကို။နှင်ငတွင်သေရမည်။ကြိုးဝါ၍ စိတ်နှင့်လာရာ။ထိုသူကို။အဆိုခံရသူသတ်၍သေ သော်လည်းအပြစ်မရှိ။ကင်းလွတ်စေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ ဆိုး ကြိုမသတ်က။ ချင်းသေရမည်မှန်သော့ကြောင့်။သတ်ပိုင်လေသတည်းဟု။ ရှင်ရသော့ ဆိုတော်မူ၏။

၁၁ လွတ်ခြင်းနှစ်ပါး။ရခြင်းနှစ်ပါးတရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။လွတ်ခြင်းနှစ်ပါး။ရခြင်းနှစ်ပါးမှာ။ပေးမည်ဆိုတိုင်း ဥစ္စာပေး၍လွတ်ခြင်း။ လူကိုအပ်မည်ဆို၍ အပ်ရာတွင်။ လွတ်ခြင်း နှစ်ပါး တည်း။ ။ရခြင်းနှစ်ပါးမှာလည်း။ငင်ကိုရသမျှရခြင်းနှစ်ပါးတည်း။ ထိုသို့လွတ်ပြီ။ရပြီ။မှ။ အမှုမပြမ်။ လှန်ကြိုးချေလျှင်။ လွန်သူမင်း၏ကျင်ခံစေ။ စွတ်တိုင်းဆိုတိုင်းလည်းပေးစေဟု။ရှင်သော့ ဆိုတော်မူ၏။

၁၂ သုကြက်။သုဆိတ်။သုဝက်ကိုခိုးတိုက်သောတရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။ ကြက်ဆိတ်ဝက်ဆင်ခြင်းကျွန်ရှားတို့ကိုခိုး၍။ပွဲမှာ တိုက်ရာ။သခင်တွေ့သော်။ခိုးပြစ်လွတ်စေ။သေ။ကျိုး။ကန်းသော်။ အစားပေး

9th. The law when slaves shall be given in damages to a man of rank, for having had criminal connection with his wife.

Oh excellent king! when it is said from one, two, three, four, five, six, seven, eight, nine, or ten slaves, up to one hundred, two hundred, or four hundred, are to be given in compensation for adultery committed with the wife of a man of rank; slaves are not really meant, but the price of one slave is fixed at ten tickals of silver, and according to this the compensation is to be made; for this reason, the price of one man, when ordered to be given in compensation, is fixed at ten tickals of silver. Through the whole succession of worlds this has been the fixed price of a man; but it must not be considered that this is the price of a dead* man. As regards the price of a dead man,—amongst men there are, the degraded, the common, and the excellent; some of inestimable value, some who are worthy of a tsaydee, (that is, having a pagoda raised over them and being worshipped.) The Para, the Pitsega Boodahs, and excellent Areeyahs, the dead bodies of these cannot be estimated. Thus the recluse, called Menoo, said.

10th. The law when a man shall say, "you shall die by my hand," and the person to whom this is said, shall kill him who said so.

Oh excellent king! when one man shall say, "thou shalt die by my means," and comes up in a threatening manner and in a passion, if he be killed by the person threatened, there shall be no fault; let (the killer) be held free. Why is this?—because, if he had not anticipated the other, he himself would have died; he had a right to kill him. Thus the recluse said.

11th. The two laws of release and obtaining.

Oh excellent king! the two laws of release, and the two laws of obtaining are; when the thing promised is given, (the person making the promise) is released, or where an engagement has been made to produce or hand over a man, when he is given over, (the person who made the engagement is) released. The two laws of obtaining are the same as the above. If after this release and obtaining, the matter be not at rest, but one shall make a further demand; let the person so over-stepping the bounds of what is proper, be punished criminally, and let him give (to the other) whatever he may have charged him with.

12th. The law when a man is caught setting an animal, which he has stolen, to fight.

Oh excellent king! if a person has stolen a fowl, goat, pig, elephant, horse, buffalo, or bull, and the owner shall find him in the as-

* This appears to mean the compensation to be paid for causing a man's death.

စေ။ချင်းလောင်းသော၀ဏ္ဏ၂ရသည်ကို။ဥစ္စာ၅ရင်ရင်းကယူစေ။ ၎င်ယူစေဟူ
သည်ကား။တရားတမ္ဘီအနီး။နေ့ပေါက်ညည့်ရောက်တွင်ကိုဟူသတည်း။ သို
ကား။မဟုတ်တုံ။ မြစ်ကူးမြစ်ခြား။နှစ်ညည့်သုံးညည့်။ ဆယ်ရက်ခရီး။အဝေး
က။ဆိုခဲ့ပြီးသည်တိရိစ္ဆာန်တို့ကိုခိုး၍ပွဲသဘင်မှာ။တိုက်မှား။တိုက်မှု။သခင်
ရင်းတွေ့သော်။တိရိစ္ဆာန်အမျိုး။ခိုးတက်လျှော်စေဟု။ ၎င်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၁၃ ကြက်ဝက်ဆိတ်ခြီသို့ဝင်သောတရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။အကြင် ဆိတ်။ဝက်။ကျွဲ။နွားဟု။ဆင်။မြင်း။ကြက်။
ဝမ်ပဲ။ခါ။ကြိုးကြာစသည်တို့တွင်။အဖိုအမရှိကြသည်။အမရှိရာ။ အဖိုသည်
ကာမဂုဏ်မှကြောင့်ရောက်၍။အမရှင်ဖြစ်သော။ သုခြီမြို့။စင်သို့ရောက်မည်
အဖြောင့်ပြောက။အဖိုရှင်။ချင်းဥစ္စာကိုယူစေ။သွေးခေါ်ယူသည်မဆိုသာ။အ
ပြစ်လွတ်စေ။သို့ကားမဟုတ်တုံ။အမရှင်က။လိုသမျှတောင်းယူမည်။ဖျောင်း
သွေးခေါ်ချေလျှင်။တခုကိုနှစ်ခုလျှော်စေ။ ။ဝင်ကဲ့သို့မတောင်းမမှာ။
အလျှောက်လိုက်လာသည်ကို။ထိုအမရှင်တို့။ကဲ့၅ဂ်၍ထား။ချေလျှင်။ နှစ်ဆ
လည်းဟူ၏။ ခိုးတက်တွင်တ၀က်လည်းဟူ၏။ လျှော်စေဟု။ ၎င်ရသေ့ ဆို
တော်မူ၏။

၁၄ သေရည်တည်ကျွေးတရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။အကြင်သူသည်။သူတယောက်ကိုခေါ်၍။သေရည်
တည်ကျွေးသောက်စား၏။သောက်ရာအရပ်ကခေါ်ရာလာသူအိမ်ရောက်
ရှိရချေ၏။မရှိမရောက်လမ်ခရီး။တွင်သေသော်။ ခေါ်၍တဉ်ကျွေးသောသူ၀နှ
မလွတ်။ သေသူကိုယ်ဖိုးအမျိုး။တနဲ့ရာလျှော်စေ။စရိတ်ကိုလည်း။ဖိုက်ထုတ်
သင်းကြိုပ်စေ။သား၁ချင်းအဘေး။ဆုံးဖြစ်က။သင်းကြိုပ်စရိတ်ကျခံစေ။ ၅ကား
အချက်အရာလှံ၀ါ။ဒုတ်ရာမရှိသည်ကိုဟူသတည်း။ ။လှံ၀ါ။ဒုတ်ရာ
နှင့်သေချေသော်။အမျိုး။မှာသေခန်း။သေနှား။နှင့်။တင်ဖြီကိုဆပ်စေ။သူစိမ်း။မှာ
အထက်တကျိတ်သူနှင်း။နှင့်ငွေသုံး။ရာလျှော်စေ။ လက်သည်ပေါ်၍မှန်လျှင်။
လက်သည်မှာသုံး။ရာငွေလျှော်စေ။ ခေါ်၍သောက်စေသည်။ မရှိနေသည်အ
ပြစ်မှာ။ထိုလက်သည်တ၀ကျခံလျှော်စေ။ဖြွဲခဲကျား။ကိုက် ဆင်နှင်း၍သေ
ချေကလည်း။ သေခန်း။သေနှား။သင်းကြိုပ်စရိတ်ကို။ မရှိသူကခံစေဟု။ ၎င်
ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

sembly, fighting the stolen animal, let there be no fine for the theft. If the animal dies, has a limb broken, or is blinded, let another be given in its stead, and let the owner of the animal take what he may have betted on the match; that is, when the place is not distant, but with which there is daily communication. But if the owner finds the animal fighting in the assembly at a place two, three, or ten days' journey distant, and a river intervening between the two places, let the compensation for theft according to the rules laid down, for the animal stolen, be paid. Thus the recluse called Menoo said.

13th. The law when fowls, goats, or pigs, go within the fence of another person.

Oh excellent king! if any male goat, pig, buffalo, bull, elephant, horse, fowl, duck, partridge, cyrus, or other animal, shall enter a fence or fowl-house where a female of the same species is kept, and the owner of the female shall admit that he came there, let the owner take him away; he shall not say the other enticed him; there shall be no fault. But if the owner covetously sets a snare for him, or entices him away, let him make compensation by paying two for one. If he does not so ensnare him, but he comes of his own accord, and he shall conceal or secrete him, double his value is laid down, and one half the compensation as in theft is also laid down (by law.) Let him make compensation (in one of these ways.) Thus the recluse called Menoo said.

14th. The law regarding giving intoxicating drinks.

Oh excellent king! if any one has called another, and given him intoxicating drinks, he shall re-conduct him to his house again. If he does not, and he dies by the way, the person who called him shall not be held faultless; let him make compensation in the price of the deceased's body according to his class, and pay also the funeral expenses. If they be brothers, or descended of the same great grandfather, let him pay the funeral expenses. This is said when there are no marks of violence, no sword or spear wound, or marks of a stick on the body. If there be such marks there, and they be of the same family, let (the person giving the drink) pay the funeral expenses and the debts (of the deceased.) If they be not related, let (the giver of the drink) make compensation in ten men or three hundred tickals. If the person who committed the violence be discovered, let him pay the three hundred tickals compensation; and as regards the fault (fine) of having called him, and given him drink without seeing him home, let the person who did the violence bear one half of it. If he dies by the bite of a snake or tiger, or an elephant treading on him, let the person giving the drink and not seeing him home, pay his funeral expenses. Thus the recluse called Menoo said.

၁၅။ ကိုင်ငင်ခြင်းလေးပါးတရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။ကိုင်ငင်ခြင်းတရားလေးပါးမှာ။သူဌေးဖြစ်၍ကိုင်ငင်ခြင်း။ ရဟန်သူဖြစ်၍ကိုင်ငင်ခြင်း။ တခဏအမျက်ထွက်၍ကိုင်ငင်ခြင်း။ ဥစ္စာဘဏ္ဍာရှိ၍ကိုင်ငင်ခြင်းဟူလေးပါးအပြားရှိ၏။ထိုလေးပါးတို့တွင်။သူဌေးဖြစ်၍ကိုင်ရာမှာ။ကိုင်ငင်ပိုင်စေ။ထိန်းသူဖြစ်စေ။လွတ်၍သွားရာ။သူဌေးဖြစ်သည်ဟူ။မကိုင်ပိုင်ချေ။ကိုင်ချေသော်။ကိုင်ပြစ်အထက်လျှော်တန်းထားသည်အတိုင်းအပြစ်ကို။ချင်းဥစ္စာခိုးရာ။ အပြစ်နှင့်တန်လျှင်ချဟျောက်စေ။ အပြစ်တွင်ချ၍မျှားလျှင်။အကျွန်ကိုသူဌေးကလျှော်စေ။ ချသည်ဥစ္စာနှင့်။ကိုင်ပြစ်မတန်။ဥစ္စာနည်းသော်။ကိုင်ပြစ်အကျွန်ကိုတွက်ချလျှော်စေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။အထိန်းရှိချေသည်။ ထိန်းသူနှင့်သာ။မလွတ်သင့်။လွတ်သင့်ဆိုရမည်အကြောင်းရှိလျှက်။လွန်ချေသော့ကြောင့်တည်း။ ရဟန်သူဖြစ်သူဖြစ်၍ကိုင်ရာ။ အမျက်တခဏထွက်၍ကိုင်ရာမှာ။မကိုင်ပိုင်ချေ။ဦးဆံလက်ခြေရောက်သည်အတိုင်း။သွားကျိုး။အရေစုတ်။ လုံထုလုပ္ပတ်ရှိချေသမျှတွင်။ အထက်လက်ရောက်တခန်းက။မှာချက်အတိုင်းလျှော်စေ။ဥစ္စာရှိ၍။ ကိုင်ငင်ရာမှာလည်း။ အရပ်ဒေသကာလအတိုင်းအခြား။ အပြစ်သင့်မသင့်ကို။ဖြိတရားကမှာ၍ရှိသည်အတိုင်းဖြစ်စေ။

ထိုမှတပါး။ကိုင်ခြင်းတွင်ခုနှစ်ပါးရှိသည်။ တပည့်ကိုဆရာ။သားသျှီးကိုအမိအဖ။ ကျွန်ကိုသခင်။ မြေးကိုဘိုးဘွား။ အကြီးအအုပ်တို့ငယ်သားကို။ အစ်ကိုယ်ကညီကို။အစ်မကညီမကို။ကိုင်ငင်ကြူးလွန်လေဒဏ်။အပြစ်မရှိ။ ဆိုခဲ့ပြီးသည်ငယ်သူအောက်သားတို့က။ ဆရာမိဘသခင်ဘိုးဘွားအအုပ်အစ်ကိုယ်တို့ကို။ကိုင်ခြင်းတူသော်လည်း။ငယ်သူတို့ကရှုံးစေ။ပူဇော်စေ။ဂင်တွင်နှုတ်အရည်တူဆိုမိသော်လည်းဂင်နည်းတူ။ငယ်သူတို့က။အကြီးအအုပ်တို့အား။ပူဇော်စေ။အကြင်သူသည်။နှစ်ဦးသားရည်တူဆဲရေးခြင်းတူကြလျှက်။ တဦးသားအရေးပြုသော်။ထိုအရေးလိုသူရှုံးစေ။ တရားဒါဏ်ကိုလည်းခံစေ။ တဦးအကျွေကိုလည်းပြန်စေ။

တနည်းတုံ။နှစ်ဦးသားစကားအခွန်းတူကြမည်။ထိုသို့တူရာ။ တဦးကမိဘကိုထိမည်။ တဦးကမယားသားသျှီးကိုထိမည်။ မိဘကိုထိ၍ ဆိုသူ့ဆရာ။ ရှုံးစေ။

တနည်းတုံ။မိဘပေါက်ဖော်မယားသားသျှီးနှင့်။အမျိုးကိုဖော်ထုတ်၍ဆိုကြရာ၌။စကားလုံးမျှစေကာမူ။ ကျွန်ရိုးကျွန်စည်ဆိုမည်။ဆိုခြင်းတူမည်ဆို

15th. The four cases of laying hold of a person roughly.

Oh excellent king! as regards the four laws of laying roughly hold of a person: 1st, laying hold of a thief; 2nd, laying hold of an enemy; 3rd, laying hold of a person for an instant in a passion; 4th, laying hold of one hiring goods or property (of the person laying hold;) these are the four. Amongst these, a person shall have the right to lay hold of a thief. If the person who has charge of these matters, (the judge or Thoogyee) release him, he shall not have a right to seize him on his release, as a thief; if any one does so, he shall be liable to the fine for laying hold as before laid down; and if it equal the amount of his property stolen, let him lose it; if it exceeds it, let the thief make compensation in the (balance) difference. If the property stolen be not equal in amount to the fine, let (the person so laying hold of the thief a second time) pay the difference. Why is this?—because it rests only with the person who has charge of these matters, to decide as to the propriety of his release, and he has assumed a power which he does not possess. In case of seizing an enemy, or laying hold of a person for an instant in a moment of passion, no one has a right to do so. If the hair be laid hold of, or a kick inflicted, a tooth knocked out, the skin abraded, or the person be bruised, let the fine be levied as laid down in the chapter on assault. In case of apprehending a person who is in debt (to the person apprehending him,) having considered the place, and the time, let it be decided whether he is in fault or not by what has been laid down in the chapter on arrest for debt.

Besides these, there are seven kinds of laying hold of a person, which shall not be considered a fault: 1st, a teacher laying hold of his scholar; 2nd, parents, of their children; 3rd, a master, of his slave; 4th, a grand-father or mother, of their grand-child; 5th, a head man, of those under him; 6th, an elder brother, of a younger; 7th, an elder sister, of a younger. If both the individuals of any of these seven classes now mentioned, shall mutually lay hold of each other, the inferior shall be held in fault; let him make an offering. And if the same persons mutually and equally use abusive language to each other, in the same way let the inferior make an offering to the superior. If any two people shall use abusive language towards each other, and be equally in fault, and one shall sue the other, let him lose his suit, and bear the costs, and let him repay the other any expenses which the suit may have entailed on him.

In another case; if the words of both shall be the same, except that one shall introduce the name of the other's parents, and he, the wife and children of the first, let the person introducing the name of the parents lose the cause.

In another case; if after having equally vilified each others' parents, relations, wives, sons, daughters and class, each shall call the other

ဗိုင်ခေ။ သို့ဆိုကြရာတွင်။တဗီးကကျွန်ဖိုးဆို၍။တဗီးကဘုရားကျွန်။ကျောင်းကျွန်ဆို၍။အရေးရောက်သော်။ဆိုတိုင်းမှန်ကဆိုပိုင်ခေ။ မှန်အောင်မဆို ဖြိုင်ကား။ဆိုတိုင်းအပြစ်ကိုခံခေ။စိတ်မနှိုးကြောင့်ဆိုပေသည်။မဟုတ်ပေဆိုလျှင်။ဆိုရကောင်းမည်လော။ အရေးလိုသူရှိုးခေ။ စကားလုံးကြီးငယ်ဆိုကြရာတွင်။ အခွန်းများသူရှိုးခေဟု။ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၁၆ ကမ္ဘာလေးရပ်အခြင်းစိရင်တရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။ကမ္ဘာလေးရပ်အခြင်းအရာစီရင်စကားမှာ။ ရေအမျိုနိုတကျပ်စီအညီငုံခေ၍။ မီးအညီထွန်းခေသည်။မီးပြိုင်တပါး။ ရေပြိုင်စကားမှာမူ။ခြစ်အင်းအိုင်ထုံမှာ။ချင်းတို့ကိုရေလားခေသည်းရေပြိုင်တပါး။ ဆံအမျိုနိုတကျပ်စီအညီဝါးခေသည်တပါး။ ခဲနှစ်ခေသည်တပါး။ ထိုလေးပါးတို့တွင်မီးပြိုင်မှာ။ထွန်းမီးအလျှင်သေသူကိုရှိုးခေ။ထွန်းမီးမသေမပြမ်းဒ္ဒိရေသီးသော်ရှိုးခေ။မီးသေရည်တူ၍ရေထွေးခေရာမျိုနိုသည်တွင်။ရေမျိုနိုလျှော့နည်းသူရှိုးခေ။ရေပြိုင်မှာ။ ရေမှအလျှင်ပေါ်သူရှိုးခေ။ ဆံဝါးမှာ။အမျိုနိုတကျပ်စီဝါးခေ၍။နှာရိုမနှစ်ဖြိုတဗီးဆံကုနိ၍။တဗီးဆံမကုနိုလျှင်။ ဆံမကုနိ်သူရှိုးခေ။ ကုနိ်ချင်းတူလျှင်။အခံ့ရှိရာရေငုံ၍ထွေးခေ။ ထိုသို့ထွေးခေရာရေနောက်သူရှိုးခေ။ ရေကြည်သူဖြိုင်ခေ။ ခဲနှစ်သည်မှာခဲလောင်သူရှိုးခေ။ မလောင်မစ္ဆဲရှင်းကင်းသူဖြိုင်ခေဟုရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၁၇ ဝုံးမျိုးခုနှစ်ပါး။ရေချစီရင်တရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။ဝုံးမျိုးခုနှစ်ပါးတွင်။သွေးလေကြောင့်ဖြစ်သောဝုံးတပါး။ ဆေးနှင့်ဖြစ်သောဝုံးနှစ်ပါး။ ဓိဗျိုးဗလာအစည်နှတ်နေ၍ဖြစ်သောဝုံးမျိုးလေးပါးဟု။ခုနှစ်ပါးရှိ၏။ထိုခုနှစ်ပါးတို့တွင်။မှော်ဝင်။ကဝေ။ မြောက်အလွန်တည်း။ဂင်အောက်နှစ်ပါးခါတ်ဝုံးတည်း။ ဂင်အောက်အိမ်တလိမ်ခေါင်ပြန်တည်း။ဂင်အောက်ခေါ်ဂနိုတည်း။ဂင်အောက်သားဝုံးတဉ်း။ဂင်အောက်ခြေဝုံးတည်း။ ဂင်အောက်လက်တောက်ဝုံးတည်း။ ထိုဝုံးမျိုးတို့တွင်။အသားခြေ လက်တောက်သောဝုံးသည်။ ဓိမိတို့အိမ်ယာ ပန်းပွင့် ပေါက်ပေါက်ကိုတောက်စားသောဝုံးတည်း။ ။ဤဝုံးတို့တွင်။ခြေဝုံးလက်ဝုံးမှာ။ဆေး

an hereditary irredeemable slave, let them have a right to do so; but if in abusing each other, the one shall call the other an hereditary slave, and the other shall retort by calling him a slave of the pagoda or of a kyoung, and the case be brought before the judge, if they prove what they have said to be true, let them have a right to use the above language; but if they cannot prove what they have said, let them be punished according to the abuse they have uttered. (If one admit) that he made use of the language in a passion, and that it is not true, and after this is prosecuted, let the plaintiff be non-suited; if the indignity conveyed by the words of both be the same, let him, who has used the most, lose the suit. Thus the lord recluse said.

16th. The law regarding decision by ordeal.

Oh excellent king! the decisions by ordeal are as follows: 1st, each of the parties are made to take one tickal's weight of water in their mouth, and light candles of equal length; this is called the trial by fire: 2d, the trial by water; both parties are made to go under water: 3d, both parties are made to chew one tickal's weight of rice: 4th, both parties to dip into (molten) lead. Of these four, in the trial by fire, let the person whose light first goes out, be the looser; if before the light goes out, one shall cough out the water from his mouth, in consequence of some portion having got into the trachea, let him loose; if the lights go out together, and neither cough out the water, let them spit out the water, and on weighing it, the person whose water weighs least, losés. In the trial by water; let the person who first comes up, lose. In the trial by chewing rice; let each be made to chew one tickal's weight, and if before the cup with which time is measured sinks, the rice of one be all finished, (or swallowed,) and one not, let the one whose rice is not finished, lose; if they be finished together, let them wash out their mouths in a cup, and let him in whose water there is the greatest portion of rice, lose; and let him whose water is the clearest, win. As regards dipping into (molten) lead; let the person who is burned, lose, and he who is not burned, win. Thus the recluse said.

17th. The law regarding the seven kinds of witches, or wizards, and their trial by water.

Oh excellent king! as regards the seven kinds of witches, or wizards; there is the witch who is so by reason of his constitution; the two who are so by reason of medicine; the four who are hereditarily so by reason of the Nat of their parents, taking up his abode in the person continually; these are the seven. Of these seven, the witch called hmau-wen, or kaway myouk, is the greatest; next below him is the hneet-padat, the next is ieng-ta-lien or goung-pyan, the next zauga-nee, the next tha-tsong, the next kyay-tsong, and the next let-touk-tsong.

စားရ်ဖြစ်သည်။ အစသားစုံးမှာ သွေးလေကြောင့်ဖြစ်သည်။သူတပါးအား၊မ
ဖန်းစား။ရေချသော်၊ခုနှစ်တောင်ရေတွင်ကြိုးအထုံးမကုန်။တထုံးနှစ်ထုံးသုံး
ထုံးကျန်သည်စုံးတည်း။ရှာအရပ်မထွက်စေအပ်၊ယိုးသူလည်းယိုးဝိုင်သည်။
အပြစ်မရှိ။ ရေနစ်ရေပေါ်မဆိုသာ။ စုံးဟုတ်။ စုံးမဟုတ်၊ နှစ်ဦးဆိုတိုင်းမှန်
သည်။အညီအမှုမျိုးဖြစ်စေ။ထိုမှတပါး။ ကဝေမှာ၊ရေမှာမရတ်နိုင်။ နှစ်ပါး
စုံးမှာ။အလွန်အားကြိုး၍ငုတ်သော်။ နှစ်ထုံးနှစ်၏။ငါးထုံးကျန်သည်။ အိမ်
တလိမ်စုံးမှာနည်းတူ။ဖော်ဂနီမှာလည်းနည်းတူ။ဤလေးပါးမှာ။ မိရိုးဖလာ
နတ်နေဖြစ်သည်။ စကောစား။ခေါ်စား။ သုအသက်နှင့်စပ်သည်ကိုသတ်စား
ခြင်း။သူကောင်ကိုဖော်စားခြင်းအမျိုးတည်း။ထိုအမျိုးတို့တွင်၊သုံးမျိုးစုံးမှာ
မြစ်ကူး၊ချောင်းခြားမဖန်းစား၊နိုင်။အရပ်တရပ်တည်း၌ပင်ဖြစ်သော်လည်း
ခုနှစ်အိမ်အလွန်သို့မဖန်းစား၊နိုင်။ အရပ်တပါးသို့ရေပေါ်သော်ထွက်စေရာ
သည်၊ကဝေမှာမြစ်တတန်ခြားသော်လည်း၊ဖန်း၊နိုင်ချေသည်ဖြစ်၍၊ထိုစုံးကို
မြစ်ကူးချောင်းခြားအတန်တန်ခြားရာရောက်စေမှ၊ဝန်ကင်းသတည်း။ ထိုအ
မှုအရာခုနှစ်ပါးတွင်။ တပါးပါးတတ်သော ယောက်ျားမိမ်ယတ်ိုအား။ စီရင်ရာ
သောထုံး။ ကမ္ဘာဥပါနိုးကိုဆိုသောစကားတည်း။ ထိုတွင်တရားစောင့်သော
မင်းအမတ်သူကြီး၊ကလံသံပျင်း၊ရှာအုပ်ခေါင်းတို့သည်၊စုံးမျိုးခုနှစ်ပါးတွင
ရှေးဆရာတို့ထားသော ရေချအမျိုးအတိုင်း ပ်နှိုအောင်ပြု၍။ရေမစီး၊ငြိမ်းရာ
သစ်ငုတ်တစုံ၊ကျောက်ခေါင်းကမ်စောင်းမရှိချရာ၏။ စုံးနှင့်စပ်သည်ကိုရေမှ

Of these kinds of wizards, the atha-tsong, kyay-tsong and let-tsong, are those who (at night) eat flowers and parched grain within the enclosure around their own houses, fire issuing from their mouths. Of these, the kyay-tsong and the let-tsong, become wizards by taking certain medicines; the atha-tsong are so constitutionally; they do not bewitch people. If they are thrown into water seven cubits deep, they can sink so as to leave one, two, or three knots of the rope above water.* These are not proper objects to be banished from the village or district, but the person who accused them is not to be held in fault, he had a right to accuse them. It shall not be said that they sank in the water, or that they floated. The statement of both parties, accuser and accused, is true; they are and they are not witches; let them, therefore, bear the expenses equally.

Besides these; the kaway cannot sink in the water, and the hneet-padat, though with great exertion, he can get under the water, he can only sink two knots, (or cubits,) five are left above water; the ieng-ta-lien and the zau-ganee are the same. These four are wizards by reason of the Nat who has been worshipped by the ancestors in succession taking up his abode in their bodies. They eat the food put out for them in the small flat bamboo frames used for winnowing grain, and in little baskets; they bewitch people so as to cause their death, and then eat them; they also dig up the human bodies from the grave and eat them. Of these, (the last) three cannot bewitch a person across a running stream, and even in the same village or district, they cannot bewitch a person seven houses distant. If these float, they must be banished the district. The kaway can bewitch a person even if a stream intervene, so this witch must be banished beyond several streams, to free the village from his influence. In these seven matters, these are truly the traditionary rules from the beginning of the world for trying any man or woman who practices witchcraft. In accordance with them, let the guardians of the law, the king, nobles, thoogyees, and heads of villages, after having arranged all the preliminary steps in strict conformity with the ceremonial prescribed for the trial of the seven kinds of wizards by the ancient teachers, select a piece of still water where there is no current, and in which there are no stumps of trees, rocks, or inequalities, and throw them into it. All matters connected with witchcraft

---

The wording of the original does not clearly express the meaning, which is this: the depth of the water is ascertained to be seven cubits, a rope of that length, on wh ch the cubits are marked by knots, is fastened round the wizard's body and he is lowered gradually into the water; after sinking to a certain distance, say four or five cubits, he remains suspended "in equilibrio," neither sinking to the bottom nor floating to the surface; thus leaving two or three knots of the rope out of water.

စင်သည်။ဟူ။ရာ။တမည်းရှယ်တနိစသည်များ။မှာ။ဒုဟနှစ်သွယ်ရှိသည်။ သူ
တပါးကိုဖန်း၍ပေါ်ခြင်း။ကိုယ်ရှင်ပင်အစွဲပြု၍ဖော်ခြင်း။ထိုအကြောင်းများ
မှန်ရှင်ခဲသည်ဟုမှတ်ယူရမည်။ဆို ခဲ့ပြီးသောလေးပါးစုံးတွင်။ မပေါင်းဖော်
ဝန်အောင်ရှိသည်မှန်စေကာမူ။ရတနာသုံးပါးနှင့် မြိန်း၍မြစ်တားရာ၏။ရတ
နာသုံးပါးထံ။ ဆောက်တည်၍အကျင့်သွမ်ကိုမပြုပါပြီဝန်ချစေအပ်၏။ ရတ
နာသုံးပါးကိုထိပ်ထံကျိမ်ရှက်စေ၍။ သမ္ဘာအယူတည်စေခြင်းသည်။ မင်း
ကောင်း။ မင်းလောင်းတို့ဆုမွှစီရင်သောထုံး။ မိဃ်းကောင်းချောင်းစီး။ပြည်
တိုင်းကားပြိမ်ရာသောအကြောင်းဟု။ ဗြဟ္ဓာမင်း၏ သားရင်းဖြစ်သော မနု
မည်သောရှင်ရသေ့ ဆိုတော်မူ၏။

ဘ၀ ခါးစွဲလှံစွဲကျိုင်းစွဲတရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။ အတွင်းပြင်။မူးကြီး။မတ်ကြီး။မူးငယ်။မတ်ငယ်။
ခါးစွဲ။လှံစွဲ။ကျိုင်းစွဲ။ယည်ခံဟုအများမင်းစည်ကမ္ဘာဥဒါနိုးရှိသည်။ ထိုတွင်
လည်းကောင်း။ ထိုအချင်းချင်း။ ခိုက်ပွားရန်စစ်ရှိသော်။ အလျှော်အပြစ်မှာ
ဆို၍။ အတန်တနိကြီးရှိပြီ။ခါးစွဲမှာနှစ်ရပ်ရှိသည်။ အစုအားဖြစ်သောခါး
လိုက်အမျိုးနှင့် မင်းဇကရာဇ်ယုံ၍ မည်သည်အစုမဆို။ ညည့်နေ့စွဲရသောသူ
သည်။သက်တော်စောင့်တဉ်း။ထိုသူကိုနှုတ်လက်လွန်သမျှသည် အမတ်ကြီး
တို့လျှော်ထုံးရောက်စေ။အဘယ်ကြောင့် နည်းဟူမူကား။ အသက်ကို အမိုးမ
ရ။နိုးသောအမှုထမ်ရင်းဖြစ်ချေသော့ကြောင့်တည်း။ ။မျိုးရိုးခါးစွဲမှာ။
ဝမ္ဘသတ်ထွက်လူသေဖိုးထား်သည်။ကျွန်နှင့်လျှော်စေရမည်။ နှုတ်လွန်သော်
ကျွန်ခုနှစ်။ လက်လွန်သော်ကျွန်ကိုးယောက်။ငင်တို့မယားကိုပြစ်မှားသော်။
ကျွန်တဆယ်ငါးလျှော်စေ။ဤလူတို့၏အမျိုးကား။ခါးသွားမပေါ်ရ။ မွန်မြတ်
သောအိပ်နှင့်။ မွန်မြတ်သောအဝတ်။ မွန်မြတ်သောအပေါင်းနှင့်ထမ်လိုက်
ရသောသူ။မင်ဂလာကြီးဖြစ်သောလူမျိုးတည်း။

are only made clear by the ordeal of water. As regards the doctor's tamee,* yooaytan,† and other things, they are uncertain, and not to be depended on, whether the witch has bewitched another, and the fact is discovered, or the witch or wizard of themselves confess that they are so. The four witches above mentioned, even if people are afraid to associate with them, should be admonished by the three gems, (god, the law, and the priests,) and warned to desist (from these evil practises,) and they should be called on to declare in the presence of these gems that they will observe the (five) moral duties and will renounce their bad habits, and to swear by the three gems that they will, in future, practice good works. This is the way good kings, embryo Boodahs, decide, and if the king passes sentence in like manner, the rains will be abundant, the rivers full, and the country flourishing and quiet. Thus the son of the king of Byahmahs, the recluse called Menoo, said.

18*th*. *The law regarding the bearers of the (royal) sword, lance, and umbrella, (with the rim turned up.)*

Oh excellent king! that ministers of the interior and of the exterior, lesser lords' and chiefs' sword and lance bearers, umbrella bearers, and litter bearers, have been attached to all kings, is a tradition from the beginning of the world; and where there are quarrels between them, as regards these compensations and fines, it is laid down on the chapter of fines. There are two kinds of sword bearers; the hereditary sword bearers, and a person in whom the monarch places confidence without reference to his class, a person he has about him night and day, the guard over the royal life; in all cases of assault on, or abusive lauguage to, such a person, let the damages be the same as when committed on ministers or lords. Why is this?—because they are not masters of their own life, and are officers about the (king's) person. As regards an hereditary sword bearer, the compensation shall be made as laid down in the Damathat, by the fixed price of a slave; if the offence be abusive language towards them, seven slaves; and if assault, nine slaves; and if their wives be seduced, fifteen slaves shall be the compensation. These people do not carry their swords drawn, but keep them in a handsome scabbard, and are dressed in a fine goung-boung and clothes, and carry (the sword) after (the king); they are respectable people.

---

* Tamee is a string woven with seven threads, consecrated with certain ceremonies, and in which are made seven knots. This is hung round the neck of the person bewitched, and prevents the witch escaping. The doctor then beats and cuffs the bewitched person, and asks the name of the witch who has possessed her, and what she wants. The witch being unable to escape, and being alarmed, answers by the mouth of the patient. The doctor orders her never to come again, she promises compliance, the tamee is then taken off, and she is allowed to escape.

† The yooay-tan is a small stick, eight or ten inches long, marked all over with cabalistic figures, which the doctor sometimes uses to beat the bewitched person with in the above operation, in preference to his fists.

လှံစွဲမှာအမျိုးအရိုးဖြစ်၍စွဲထမ်ရသည်သူလည်းရှိသည်။သက်တော်စောင့်
မည်သူမဆိုရှိသောသူလည်းရှိသည်။ဇင်အစုမှာဓါးစွဲနှင့်နည်းတူတည်း။ ဤ
ကားရှေလှံရှေဓါးကိုဆိုသတည်း။သေသော်လက်ပြစ်၏ဆယ်တက်တည်း။

ကျွင်းစွဲယဉ်ခံဝေါတော်ထမ်တို့မှာ။သူတနုံးထားရာ။ငွေသုံးဆယ်ကသည်။
သုံးဆတက်ရှုတ်လွန်လက်လွန်မှာဖြစ်စေ။ဤလည်းငွေတဆယ်လျှင် ကျွန်တ
ယောက်ကိုမှန်း၍ဖြစ်စေ။ သေသော်လည်းကောင်း။လက်လွန်၏အပြစ်ဆယ်
တက်တည်း။အတွင်းသားဟူရာ၌လည်းကောင်း။ ဆိုခဲ့ပြီးသော သက်တော်
စောင့်လည်း။ အတွင်းသားအဝင်တည်း။ ထိုမှတပါး။ဇာတိမျိုးရိုးအန္တယ်မ
ဖောက်မလှန်မပြန်သောသူကောင်းမျိုးဟုရှိသည်။ မင်းဇေကရာဇ်။ညည်ခ္ခေ
သွားရောက်ရာ။ အဆောင်ကြီးငယ်မှာစောင့်နေစေသူတို့သည်။ ထိုမင်းဇေက
ရာဇ်သားတော်များကဲ့သို့ အဝတ်အစားနှင့်ထားရာသည်။ရှေဓါးစသည်ကို
ချင်းတို့ကိုယ်မကွာ စွဲထိန်း၍ဝင်ထွက်ရသည်။ သူအတွင်းသား အရင်းဟု ရှိ
သည်။ထိုသူတို့ကိုရှုတ်လက်လွန်ချေရာမှာ။မင်းဇေကရာဇ်။မိဖုရား။ဥပ္ပရာဇာ
တို့ပြင်။မင်းညီမင်းသားတို့နည်း။ အထက်ကျွန်တနုံးရှိသည်အတိုင်း အလျော
ဖြစ်စေ။သေသော်ထိုအလျော်၏ဆယ်တက်တည်းဟု။ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

ဤကားမနူအကျယ်နဝမတွဲတွင်။ အရင်းသားဖွားအစ။ အတွင်းသားအ
ဆုံးစကားအရပ်ရပ်ကိုဆိုသည်တရားပြီး၏။

As regards the lance bearers; there are those who are so hereditarily, and people of any class, called the royal life guards; these are to be considered the same as the sword bearers; this is said of the golden lance and sword bearers. If they be killed, the compensation or damages, is ten times what is paid for an assault on them.

As regards the bearer of the umbrella with the up turned rim, and the bearers of the royal litter or palanquin; in case of assault on or abusive language to them, let the compensation to them be three times what it is for ordinary people, and in this case, let one slave be considered equal to ten tickals. If they are killed, let the compensation or damages be ten times the amount for an assault. As regards the interior people, the above life guards are reckoned as such. Besides these, there are the men of good family, who have never been rebels, or failed in their allegiance, who attend and watch over the monarch by day and by night, wherever he may go, and remain in the different ranges of the palace, large and small, who are like the monarch's own children in point of clothes and food; whose weapons, a g lden sword, &c. are always in their hands; these are the most trusted guards of the interior. In case of assault on or abusive language to these men, the punishment shall be the same as for the same crime against the royal family, with the exception of the king, queen, and heir apparent; the compensation as laid down above in slaves, or if they die in consequence, ten times the same amount. Thus the royal recluse said.

This is the end of the ninth volume of the Menoo-kyay, commencing with the birth of a child, and ending with the guards of the interior of the palace.

။မနုအကျယ်ဒသမတွဲ။

နမောတဿ။ဘဂဝတော။အရဟတော။သမ္မာသမ္ဗုद္ဓဿ။

မာတိကာ။

မနုအကျယ်ဒသမတွဲတွင်အမြေခန်းစကား။အစည်တည်း။

၁ ဥပမာလေးပါး။

၂ အမိသေ၍အဖနှင့်သား။ဝေရာသောတရားတပါး။

၃ အမိသေ၍အဖနှင့်သို့။ဝေရာသောတရားတပါး။

၄ အဖသေ၍အမိနှင့်သို့။ဝေရာသောတရားတပါး။

၅ အဖသေ၍အမိနှင့်သား။ဝေရာသောတရားတပါး။

၆ အဖမယားငယ်နေ။ နှစ်ပါးစုံသား။မိထွေးနှင့် အဖသေ။ အဖသား နှင့်မိထွေးပေါက်ဖော်တို့ဝေရာသောတရားတပါး။

၇ လင်ကြီးကပါသားနှင့်။မိထွေးတွင်မွေးသည်သားဝေရာသောတရား တပါး။

၈ ဘထွေးနှင့်အထက်သား။ဝေရာသောတရားတပါး။

၉ သားသုံးဦး။ဝေရာသောတရားတပါး။

၁၀ မယားသေသော်။ဘထွေးနှင့်သားသုံးဦး။ဝေရာသောတရားတပါး။

၁၁ အဖသေ။အမိကိုသားတောင်း၍။လေးစုတစုတွင်ပေါက်ဖော်တို့ကို ဝေရာသောတရားတပါး။

၁၂ အမိသေ။အဖကိုသို့တောင်း၍။ လေးစုတစုတွင်ပေါက်ဖော်တို့နှင့် ဝေရာ။မဝေရာသောတရားတပါး။

၁၃ ၎င်မိဘနှစ်ပါးသေ၍။သားယောက်ျားမရှိ။သားမိမ္ဘသာရှိ၍။ဝေရာ သောတရားတပါး။

၁၄ မိဘနှစ်ပါးသေ။သားယောက်ျားချည်းရှိ။ဝေရာသောတရားတပါး။

၁၅ မိဘနှစ်ပါးမသေမီ။သားကြီးသေ၍။သားကြီးသားနှင့်။ ဘထွေးအ ရိုးတို့ဝေရာသောတရားတပါး။

LAWS OF MENOO.

THE TENTH VOLUME OF THE

GREAT WORK OF MENOO.

I worship the god who is worthy of all homage, who possesses an intuitive knowledge of good.

CONTENTS OF THE TENTH VOLUME.

THE LAW OF INHERITANCE.

1. The four comparisons.

2. The partition of the property between the father and son on the death of the mother.

3. The partition between the father and daughter, on the death of the mother.

4. The partition between the mother and daughter, on the death of the father.

5. The partition between the mother and sons, on the death of the father.

6. The partition, after the death of a person who has taken a second wife, between her, her children, relations, and the son of the deceased by his first wife.

7. The partition between the sons of a first and second marriage.

8. The partition between the step-father and his step-sons.

9. The partition between the three kinds of sons.

10. The partition on the death of the wife, between the step-father and the three kinds of sons.

11. The law that one fourth is to be divided amongst the children, on the sons demanding their inheritance from their mother, on the father's death.

12. The law prescribing when one fourth is not to be divided amongst the children, on the daughter's demanding her inheritance on the death of the mother.

13. Both father and mother having died, leaving only daughters, the law of partition amongst them.

14. Both father and mother dying, and leaving only sons, the law of partition amongst them.

15. The eldest child having died before the parents, the law of partition between his child and its uncles and aunts, by the father or mother's side.

၁၆ ၎င်မိဘနှစ်ပါးသေသောနောက်၊အမွေမဝေမီ၊ အမွေခံသားသမီးသေ
ရှိ၊ရွေးမ၊သမက်တို့ကိုဝေရုံသောတရားတပါး။

၁၇ မိဘနှစ်ပါးသေသောနောက်၊သမီးသားသေလျှင်၊သေသူသားသမီးတို့
ဝေစားရုံသောတရားတပါး။

၁၈ မိဘနှစ်ပါး သေသော နောက်၊ သား သမီး အသီးနေရာ တွင်၊ အမွေ
မဆက်ဆံရုံသောတရားတပါး။

၁၉ အမွေမဆက်ဆံစေနှင့်ဆိုပြီးလျှက်၊သေသူဥစ္စာကို မိဘသို့ဆက်ဆံ
စေခြင်းတရားတပါး။

၂၀ အဖိုးသေသောနောက်၊အဖွားလင်ငယ်နေရာတွင်၊အဖွားသေ၊သား
သမီးမရှိ၊အဖိုးထွေးနှင့်အဖွားပါရင်းရွှေ့၊ဝေရုံသောတရားတပါး။

၂၁ အဖိုးပါမြေးနှင့်၊အဖွားထွေးတွင်ရွှေ့သည်သား၊ဝေရုံသောတရား
တပါး။

၂၂ မိဘနှစ်ပါးရှိစည်၊ သား၊ကြီး၊သမီး၊ကြီးအသီးစား၏အခြားနေရာ၌
မြေ၊လယ်ယာ၊ဥယျာဉ်၊ကျွေးကျွန်၊သက်ရှိ၊သက်မဲ့ကိုမိဘမပေးဘဲသီးခြား
ယူ၍လုပ်ဆောင် သုံးစားသောဥစ္စာ ကိုမိဘနှစ်ပါး မရှိလျှင်၊ ပေါက်ဖော်တို့
နှင့်ဝေရုံ၊မဝေရုံသောတရားတပါး။

၂၃ သားလတ်၊သမီးလတ်၊သား၊ငယ်၊သမီး၊ငယ်တို့မိဘဥစ္စာကိုသီးခြားယူ
၍လုပ်ရုံ၌ဝေရုံ၊မဝေရုံသောတရားတပါး။

၂၄ မိဘဥစ္စာကိုသား၊ကြီး၊သမီး၊ကြီး၊ သား၊လတ်၊သမီး၊လတ်တို့တလုံးတည်း
ရှိစည်၊အသီးစား၊ အခြားနေစည်ယူလုပ်သည်ကို ဝေရုံသောတရားတပါး။

၂၅ မွေးစား၊သော သားနှင့်၊ အမိအဖ၊ ပေါက်ဖော် သား၊ချင်းတို့ဝေရုံ
သောတရားတပါး။

၂၆ အကြင်လင်မယား၊တို့တွင်၊သား၊သမီး၊ရှိလျှက်၊ သူတပါး၏သား၊သမီး
ကို သား၊သမီး၊ပြုမည်၊သူသိ၊သူထင်ယူ၍မွေးကျွေး၏၊ မိဘနှစ်ပါး၊သေလျှက်၊
ဝေရုံ၊မဝေရုံသောတရားတပါး။

၂၇ အကျော်အစောပြု၍၊သူသိ၊သူထင်ဖြစ်ဖေသောသား၊သမီး၊ပြုသူနှင့်၊မိဘ၊
ပေါက်ဖော်မဝေရုံ၊ဝေရုံသောတရားတပါး။

၂၈ မိဘတို့နှင့်သား၊သမီး၊ရွှေ့မ၊သမက်အတူနေရုံ၊လင်ဖြစ်စေ၊မယား
ဖြစ်စေ၊သေလျှင်၊သမက်၊ရွှေ့မတို့နှင့်၊ယောကျ္ကမဝေရုံသောတရားတပါး။

၂၉ မိဘတို့သည်သား၊သမီး၊တို့ကိုအသီးအသီး၊ခိုင်လုံစေပြီး၊မှ၊တယောက်
သားနှင့်၊ မိဘ အတူ၊ နေစား ရုံတွင်၊ သား၊သေ၍၊ရွှေ့ မတွင်သား မရှိ၊
ယောကျ္ကမရွှေ့မ၊ဝေရုံသောတရားတပါး။

16. After the death of the parents, and before the partition of the property, the sons and daughters entitled to share having also died, the law for partition between the sons and daughters-in-law.

17. After the death of the father and mother, if the sons or daughters die, the law of partition as regards the children of the deceased sons and daughters.

18. After the death of the parents, when the property is divided amongst the children, and they are living separately, the law that it shall not ascend.

19. Though it is said the property shall not ascend, the law when it shall do so to the parents.

20. The grand father having died, the grandmother takes another husband and dies without issue, the law for the partition of the original property of the grandmother between her grandchildren and the step-grandfather.

21. Partition between the children of the step-grandfather, and the children of a marriage as above.

22. When, during the lifetime of the parents, the eldest son or daughter, without their having been given them by their parents, shall have taken fields, plantations, gardens, silver, slaves, property, animate or inanimate, and established themselves separately, the law as to what portion of such property, then in use by them, shall, on the death of the parents, be divided amongst the relatives.

23. The younger children under the same circumstances.

24. The elder and younger children having taken the property of the parents, live apart from them, the law for the partition of this property.

25. The law for partition of the property between an adopted son and the relatives of the adopting father and mother.

26. If a husband and wife having children of their own, shall publicly and notoriously adopt and bring up the children of another, the law by which such children shall or shall not inherit on the death of the parents.

27. The law of partition between such publicly adopted children and the relations of the parents—what shall, and what shall not be divided.

28. The parents, sons, daughters, sons and daughters-in-law, living together, a husband or wife dies, the law of partition between the son or daughter, son or daughter-in-law, and the father and mother, or father and mother-in-law—what shall, and what shall not be divided.

29. Parents having given their children a sufficiency, one son with whom the parents are living, dies without issue, the law of partition between the parents and widow of deceased.

၃၀ သို့မဟုတ်သည်။ အိုးသီးစား၍ အိမ်ခြားနေရာကသို့သည်။ မိဘ အိမ်ထက်တက်၍ သေသော်။ သူ၏ဥစ္စာကိုဝေရာသောတရားတပါး။

၃၁ မိဘအိမ်၌ သို့သေ၍။ သမက်တပါး မယား ငယ်နေရာ။ လိုက်၍ ယောကျ္ဍမနှင့်ဝေခြင်းတရားတပါး။

၃၂ သားသို့တို့ကိုမိဘပေးထိန်းမြား၍ အခြားနေရာတွင်။ နှစ်ပါးစုံသော။ သားသို့တို့၏မိဘနှစ်ပါး။ ဝေရာသောတရားတပါး။

၃၃ သားကိုသားချင်း။ မြေးကိုမြေးချင်း။ မြစ်ကိုမြစ်ချင်း။ ဝေရာသော တရားတပါး။

၃၄ မိဘနှစ်ပါးတို့မိမွ ငါးယောက် မွေးရာ၌ သား တယောက် ဝေခြင်း တရားတပါး။

၃၅ မိဘနှစ်ပါး ပေးထိန်း မြား၍။ ထိုရသောသား မှန်သမျှတွင် ဝတ်ရုံ။ စားရိုပေးသောတရားတပါး။

၃၆ မိဘနှစ်ပါးသားသို့တို့။ ရူး သွပ်ဆွန့်နှားပင်း။ ဗျက်မမြင်ဖြစ်သော် လည်း။ အစုမှန်ရာ။ ဝေရာသောတရားတပါး။

၃၇ လင်ပုဏ္ဏား။ မယားအမျိုးလေးပါးတို့နေရာ၌ လင်သေ၍ဝေရာသော တရားနှစ်ပါး။

၃၈ လင်သည်တအိမ်တည်း၌ လက်ဆုံစားမယားအများနေ၍။ လင်သေ သော်ဝေရာသောတရားတပါး။

၃၉ သားသို့တမိ။ တဖတည်းတွင် ဝေသင့်ရာ။ သက်သေဆောင်ခြင်း။ အမွေခနိုးတရားတပါး။

၄၀ မယားကြီးတစ်။ အပြောင်တစ်။ ကျွန်မယားတစ်။ ဝေရာသောတရား တပါး။

၄၁ ဂုင်မယား သား။ အပြောင်သား။ ကျွန်မသား။ ဝေရာသော တရား တပါး။

၄၂ အပြောင်ခြောက်ပါးတို့။ ဝေရာသောတရားတပါး။

၄၃ ဂုင်သားခြောက်ယောက်တို့။ ဝေရာသောတရားတပါး။

၄၄ မယားကြီးသော။ သားသို့ရှိ။ လင်သည်ကျွန်မကိုလက်ဆုံစား၍နေရာ တွင်လင်သေရာ၌ မယားကြီးသား။ ကျွန်မသားတို့။ ဝေရာသောတရားတပါး။

၄၅ လင်သော။ ကျွန်ကို လင်ပြု၍။ လက်ဆုံ စားနေရာ။ သားမွေး သည် အထက်လင်သား။ ကျွန်လင်သား။ ဝေရာသောတရားတပါး။

၄၆ ဂုင်လင်က။ သားမယားကသို့ပါရာတွင်။ မယားသော။ အမိပါသို့ကို ဘထွေးနေရာတွင်။ သားသုံးယောက်တို့။ ဝေရာသောတရားတပါး။

30. A daughter and son-in-law living separate from their parents in a house of their own, the daughter returns to the house of her parents, and there dies, the law for the partition of her property.

31. A daughter dies in the house of her parents; their son-in-law, having taken a second wife, goes to her place of residence—the law for the partition of the property between him and his father-in-law.

32. Parents having given their children in marriage, and established them in a separate residence, where they both die—the law for the partition of their property between the parents of both.

33. The law for the partition of the property between sons separately and only, grandsons separately and only, and great-grandsons separately and only.

34. The law of partition between five daughters and one son.

35. The law for providing all children born in marriage with necessary support, food, and clothing, and no more.

36. The law of partition by which children who are mad, imbecile, stutterers, dumb, deaf, or blind, shall have their full share.

37. A bramin husband having a wife of the four other classes, the law for partition at his death.

38. The law of partition on the death of a husband who had many wives living in the same house, and eating out of the same dish.

39. Children of the same father and mother, who by precedent have a right to inherit.

40. The law of partition between a head wife, a concubine, and a slave wife.

41. The law of partition between the children of the above.

42. The law of partition between the six kinds of concubines.

43. The law of partition between the six children of the same.

44. The law of partition when the head wife dies leaving children, the husband takes a slave to wife, and eats out of the same dish with her, between her children and the head wife's, on the death of the husband.

45. The law of partition when the husband has died, and the widow raised a slave to be her husband, and eats out of the same dish, between the children of the former husband, and the slave husband.

46. The husband having a son, the wife a daughter at marriage, the wife dies, and the husband marries his step-daughter, the law of partition between the three children.

၄၇ ၎င်းနည်းတူ။ မယားပါသို့ကိုတထွေးမယားပြု၍သားမွေးမြင်ခဲ့။ ထို
လင်သေသော်။ လင်ပါသား။ အမိတွင်မွေး သည်သား။ သို့တွင်မွေးသည်
သား။ သုံးဦးတို့နှင့်။ မိထွေး။ နှစ်မှ။ အမိဖြစ်သူတယောက်ပေါင်းလေးယောက်
တို့။ ဝေရာသောတရားတပါး။

၄၈ ၎င်းနည်းတူ။ နေရာတွင်။ သို့ပါအမိ၌သားမရှိ။ အမိပါသို့ကိုနေရာ
တွင်လည်းသားမရှိ။ အဖသေ။ အဖပါ သားနှင့်။ သို့ မိထွေး ဝေရာသော
တရားတပါး။

၄၉ ၎င်အမိပါသို့။ အဖပါသားတို့နှင့်။ အိမ်ထောင်ကြီးခြင်းသင့်နေ၍
သားမွေး၏။ လင်သေသော်။ လင်ကပါသည်သားကို အဖမယားငယ်ဖြစ်သူမိ
ထွေးနှင့်အိမ်ထောင်သင့်နေ၍။ ဝေရာသောတရားတပါး။

၅၀ မိဘနှစ်ပါးမလို။ တူပြေးသွားရာ။ မွေးသောသားနှင့်။ နောက်မိဘ
သဘောတူ ပြန်၍ နေတော့ခွင့်ပေး၍နေရာတွင်။ မွေးသောသားတို့။ ဝေရာ
သောတရားတပါး။

၅၁ ဟော်ပါး၏ကစားမြူးထူးရာတွင်။ မြင်သောသားနှင့်။ သေသူ မိဘ
ပေါက်ဖော်ဝေရာ။ မဝေရာသောတရားတပါး။

၅၂ အကြင်ယောကျ်ားမိမ္ဘတို့သည်။ အမှတ်မထင်သွားလာ၍ သန္ဓေ
ရှိ။ လျှော်သောသားနှင့်။ မိဘပေါက်ဖော်တို့ဝေရာသောတရားတပါး။

၅၃ အလျှော်စားသောသားသို့တို့။ မိဘအမွေခံရာ။ မခံရာသောတရား
တပါး။

၅၄ မိဘနှစ်ပါးပေးထိန်းမြား၍ သန္ဓေရှိလျှက်ကွာ၍။ နောက်လင်သစ်
နေမှမွေးသည်သား။ နှစ်ဦးသား။ ဝေရာသောတရားတပါး။

၅၅ အထက်သန္ဓေပေးရင်းအဖဖြစ်ဘူးသူတွင် အမွေခံမရှိ၍။ အဖသား
ချင်းတို့နှင့်ဝေရာသောတရားတပါး။

၅၆ လင်ဆွေ ခြောက်ယောက်။ မယားဆွေခြောက်ယောက်တို့။ ဝေရာ
သောတရားတပါး။

၅၇ ညီနှင့်အစ်ကိုဝေရာသောတရားတပါး။

၅၈ အစ်ကိုသေ၍။ ညီနှင့်အစ်ကိုမယားသားဝေရာသောတရားတပါး။

၅၉ ညီအစ်ကိုအတူနေရာတွင်။ ညီသေ၍။ ညီမယားသားနှင့်။ အစ်ကို
ဝေရာသောတရားတပါး။

၆၀ မောင်နှစ်မနှစ်ယောက်။ ဝေရာသောတရားတပါး။

၆၁ မောင်နှစ်မသုံးယောက်။ ဝေရာသောတရားတပါး။

47. In the same case; the step-daughter has children by her step-father, the partition on his death between the son of the husband by his first marriage, the son by the mother, the son by the daughter, and she who is step-mother, sister, and mother, in all, four persons.

48. Under the same circumstances, neither mother nor daughter having issue, the law of partition between the son of the father by his first marriage, and his step-mother, on the death of the father.

49. In the same way, the father of a son and mother of a daughter marrying and having a family, the father dies, his son by the former marriage marries his step-mother—the law of partition between them.

50. A couple marry without the consent of their parents, elope and have a child, after which, obtaining their parents' consent, they return and have children—the law of partition between these children.

51. The law of partition between a child begotten without marriage, in youthful wantonness, and the relations of its parents, on the parents' death.

52. A man and woman having secret intercourse, the woman is got with child, the law of inheritance as regards this child, for whom a fine has been paid, and the relations of its parents.

53. The law as to what portion of its parents' property such a child, for whom a fine has been paid, shall or shall not inherit.

54. A woman having been given in marriage by her parents, separates from her husband whilst with child by him, and takes another, the law of partition between the children of both fathers.

55. In case the father of the first child shall have no direct heirs, the law by which he shall share with his brothers and sisters.

56. The law of inheritance as regards the six relations of the husband, and the six of the wife.

57. The law of inheritance as regards a younger and elder brother.

58. The elder brother dying, the law of inheritance as regards his wife and children, and the younger brother.

59. If during the residence together of a younger and elder brother, the younger shall die, the law of inheritance as regards his wife and children, and the elder brother.

60. The law of inheritance as regards one brother and one sister.

61. The law of inheritance as regards three brothers and sisters.

၈၂ ပေါက်ဖော်တဦးသေ၏။တဦးကုမသင်းဖြိုဟ်သည်။ သေသူအမွေကို မသင်းဖြိုဟ်သူပေါက်ဖော်တို့နှင့်ဝေရာ။မဝေရာသောတရားတပါး။

၈၃ သူမိမ်းနှာဖျားသောအခါ။ ကုမ၏သေလျှင်။ ဘင်းဖြိုဟ်သည်မိတ ပေါက်ဖော်တို့နှင့်။သင်းဖြိုဟ်သူတို့ဝေရာသောတရားတပါး။

၈၄ နှစ်ဦးကျွန် နှစ်ယောက်သေဥစ္စာကို။ သခင်တယောက်တည်းရရာ သောတရားတပါး။

၈၅ နှစ်ဦးကျွန်နှစ်ယောက်သေဥစ္စာကိုသခင်နှစ်ပါး။ဝေရာသောတရား တပါး။

၈၆ မယားတယောက်နေသေ။သားသို့ဖြိုးရှိ။ဇင်တယောက်နေသေ။သား သို့ဖြိုးရှိ။ ဇင်တယောက်နေသေ။ သားသို့ဖြိုးရှိ။ အဖသေလျှင်။ သားသုံးယောက် ဝေရာသောတရားတပါး။

၈၇ လင်တယောက်နေသေ။သားသို့ဖြိုးရှိ။ဇင်တယောက်နေသေ။သားသို့ ဖြိုးရှိ။ဇင်တယောက်နေသေ။သားသို့ဖြိုးရှိ။အမိသေ သားသုံးယောက်ဝေရာသော တရားတပါး။

၈၈ ဆရာသေ၏။ တပည့်နှင့် ဆရာ မယားသား။ ဝေရာသော တရား တပါး။

၈၉ တပည့်သေ။တပည့်မယားသားတို့နှင့်။ဆရာဝေရာ။မဝေရာသော တရားတပါး။

၉၀ ဆရာတပည့်မယားသားမရှိသေ၏။မိဘပေါက်ဖော်တို့ဝေရာသော တရားတပါး။

၉၁ အမွေခံထိုက်သောသူမစားရ။အမွေမခံထိုက်သောသူစားရရာသော တရားတပါး။

၉၂ တမိတဖတည်းတွင်။သို့ဖြိုးကြိုးနှစ်ယောက်။သို့ဖြိုးလပ်နှစ်ယောက်။သို့ဖြိုး ထွေးနှစ်ယောက်။ဝေရာသောတရားတပါး။

၉၃ မိဘနှစ်ပါးစိတ်မတူရာတွင်ရသောသားနှင့်။ ဇင်မိဘနှစ်ပါးဝတ် ကျွန်နှင့်ပေးစား၏မြေးသောသား။ဝေရာသောတရားတပါး။

၉၄ ကျွန် ရှိ။ ယောက်ျားနှင့်။ မိမ္ဘအလွတ်သူနေရာတွင် ရသော။ နှစ် ယောက်ဥစ္စာကိုကျွန်သခင်နှင့်။မယားဝေရာသောတရားတပါး။

၉၅ ကျွန်ရှိ။မိမ္ဘနှင့်။အလွတ်ယောက်ျားနေရာတွင်ရသော။ နှစ်ယောက် ဥစ္စာကိုကျွန်မိမ္ဘသခင်နှင့်။လင်ဝေရာသောတရားတပါး။

၉၆ ကျွန်ရှိ။အလွတ်သူနှင့်။ယောက်ျားမိမ္ဘသခင်အသိသင့်နေ၏။ ဥစ္စာစု ကိုဝေရာ။မဝေရာသောတရားတပါး။

62. A person having died, one relative buries him,—the law of inheritance as regards this relative and the others.

63. A person being sick, one not related to him takes care of, and after his death buries him,—the law of inheritance as regards this person, and the parents and relatives of the deceased.

64. A husband and wife, who are slaves of different masters, dying, the law when one of the masters only shall inherit.

65. The slaves of two masters dying, the law when the masters of both shall inherit.

66. A man marrying three successive wives, and having children by each, the law of partition between the children of each, on the death of the father.

67. A woman having had three successive husbands, and children by each, the law of partition between these children, on her death.

68. The law of partition between the pupil, and the wife and children of a teacher, at his death.

69. The law of partition between the teacher, and the wife and children of a pupil, at his death.

70. The law of partition at the death of a teacher and pupil having no wives or children, between their parents and relatives.

71. The law when a person entitled to inherit, shall not, and those who are not, shall.

72. The law of partition when there are two elder, two middle, and two younger daughters, by the same father and mother.

73. The law of partition between children born to a couple married without the consent of their parents, and children born of a bought slave of the parents, given in marriage by them.

74. An hereditary male slave marries a free woman—the law for the partition of property acquired by both, at the death of the slave, between his wife and his master.

75. An hereditary female slave marries a free man—the law for the partition of property acquired by both, at the death of the woman, between her master and her husband.

76. An hereditary male or female slave marries a free person without the knowledge of the master—the law for the partition or not of their property.

၁၂ ကျွန်ရှိုးဖြစ်စေ။ ကြေးဝယ်ကျွန် အမျိုးရှိဖြစ်စေ။ ယောက်ျားမိမ္ဘတို့
နှင့်အလွတ်သူသင့်နေ၍ဥစ္စာရှိ၏။သခင်မရှိ။အလွတ်သူမိဘရှိကြ၍။ ချင့်တို့
ဥစ္စာကိုဝေရာသောတရားတပါး။

၁၃ အမွေခွဲဝေပြီးမှ၊မိဘသည်တယောက်မှာနေ။တယောက်မှာသေ၍
ဝေရာသော်တရားတပါး။

၁၄ ယောကျမဥစ္စာကို။ခြွေးမသမက်တို့ပြုစု၍ ဖြစ်ပွားသောဥစ္စာကိုဝေ
ရာသောတရားတပါး။

၁၀ သမက်ခြွေးမတို့ဥစ္စာနှင့်။ယောကျမတို့ပြုစု၍ဖြစ်ပွားသောဥစ္စာကို
ဝေရာသောတရား၊တပါး။

၁၁ လင်မယားကွာရာ။ သားသျှီးတို့မိဘနှင့်မနေသေကြရာတွင်။ ဝေ
စားခြင်းတရားတပါး။

ဤလျှင်မနုဿကျယ်ဒသမတွဲတွင်ပါသောတရားပေါင်း။တရာကျော်ကို
ဆိုသောစကားစည်တည်း။

၁။ ဥပမာလေးပါး။

ထိုသို့သောအမွေကို။ သား။မြေး။မြစ်တို့သာ ဆင်း၍ ခံသင့် သော ဥပမာ
တပါး။ ။သားသျှီးခွင်းတို့တွင်နှစ်ကွဲခံရာသောဥပမာတပါး။ ။တကိုယ်
ရည်တွင်။သားသျှီးမှန်လျှက်ခံသင့်သည်သား။ မခံသင့်သည်သားကို ဆိုသော
ဥပမာတပါး။ တကိုယ်ရည်ခ်ဋ်သားရင်သားအမွေမခံရာသောဥပမာတပါး။

ဤလေးပါးဥပမာကိုဆိုပေတုံဒ္ဓ။ ။ပေပင်နှင့်တူသောအမွေ။ ။
ဝါးပင်နှင့်တူသောအမွေ။ ။ဌက်ဗျောပင်နှင့်တူသောအမွေ။ ။ကျူပင်
နှင့်တူသောအမွေဟုလေးပါးအပြားရှိ၏။

ထိုလေးပါးတို့တွင်။ပေပင်နှင့်တူသောအမွေဟူသည်ကား။ ပေပင်တို့၏
သဘောသည်။ အမြစ်။ အကိုင်း။ အခက်။ အရွက်ကိုမိုက်၍မရှင်။ ထိုပေပင်
သည်အသက်အတိုင်းနေ၍ပွင့်၏။ သီး၏။ထိုအပွင့်အသီးကုန်လျှင်။ အမိဖြစ်
သောပေပင်သေ၏။ ထိုးသပြီးမှ။အသီးတို့သည်။ အသီးအားသီးဆက်၍။ ပေ၏
အနှယ်ချည်းဖြစ်လေသည်။ထိုပေပင်ရှင်စည်။ဘခြားအမွေမဖြစ်ရှိင်ဘိသကဲ့
သို့။အမိအဖသေလျှင်သာ။သားမြေးမြစ်တို့ခံရသည်။

။ဝါးပင်နှင့်တူသောအမွေဟူသည်ကား။ ဝါးပင်တို့၏သဘောသည်။အ
မြစ်ကလည်းသားမြေးပွားဏ်။ အပင်အမွေခံ၏။ ထိုဝါး၏ အသက်ကုန်သော
အခါသီး၏။အသီးကလည်းအပင်ယောက်ပြန်၏။ ထိုသို့ကွဲပြားသကဲ့သို့။အမိ
တယောက်တည်းတွင်။လင်ကြီးသား။ လင်ငယ်သား။ အဖတဖတည်းထွင်။

77. A male or female slave, whether born in slavery or bought, marries a free person, and leaves property; the master being dead, and the parents of the free party alive, the law for partition of the property.

78. When parents, after having divided their property amongst their children, have gone to live with one child, but shall die with another, the law for the partition of such property as the parents may still have remaining at their decease.

79. The son or daughter-in-law having taken charge of, and economized, and added to the property of the father-in-law, the law of inheritance as regards the increase.

80. The father-in-law having traded on the capital of the sons or daughters-in-law, the law regarding the partition of the profits.

81. A husband and wife living separate from each other, and also from their children, the law of partition on the death of the parents.

These are the one hundred laws and upwards of the tenth volume of Menoo Kyai.

1st. *The four comparisons.*

1st. That all kinds of inheritance shall only descend, that is, that children, grandchildren, and great-grandchildren only shall inherit; 2nd, that amongst children of the same father and mother, the inheritance should be divided twice, one comparison; 3rd, that of children of the same parents, some should, some should not inherit, one comparison; 4th, amongst children of the same parents, three who may not inherit, one comparison.

These four comparisons I will now shew; 1st, the inheritance like a palmyra tree; 2d, the inheritance like a bamboo; 3d, the inheritance like a plantain tree; 4th, the inheritance like a reed.

1st. As regards the inheritance like a palmyra tree; it is the nature of this tree not to grow from cuttings or shoots; having lived its time, it flowers and bears fruit; when the fruit has all fallen off, the parent tree dies; after its death, each fruit becomes a tree, and continues the family. Whilst the tree was alive, no other tree could be produced; so only on the death of their parents do descendants inherit.

2d. As regards the inheritance like a bamboo; it is the nature of this tree to have sons and grandsons (shoots) springing up from the roots; these have their inheritance from the tree (during life,) and when the term of its life is run, it bears seed, from which also trees spring. Like this, are the children of one mother by a first and se-

မယားကြီးသား။ မယားငယ်သားတို့။ ဝေစားခြင်းခဲ့။ ဝါးပင်နှင့်တူ၏ဟူလို သတည်း။

ဌက်ပျောပင်နှင့်တူသောအမွေဟူသည်ကား။ ဌက်ပျောပင်တို့၏သဘော သည်။ မိမိအမြစ်ကသာသားမြေးဖြစ်သည်။ အပင်ကထွက်၍သီးပွင့်၏။ ထိုအ သီးက။ ဌက်ပျောအပင်မဖြစ်သကဲ့သို့။ အမိအဖတဦးတည်းခဲ့။ သားရင်းမှန် လျှက်။ အမွေမစားထိုက်သောသားသို့မဟုတ်နှင့်တူ၏။ စားထိုက်သောသားသို့တို့ ကား။ အမြစ်ကအပင်ဖြစ်သည်နှင့်တူ၏ဟူသတည်း။

ကျူပင်နှင့်တူသောအမွေ ဟူသည်ကား။ ကျူပင်တို့သဘောသည်။ အမြစ်ကသာ။ သားမြေးမြစ်ပွားဏ်။ အချိန်တန်၍ ပွင့်လျှင်။ ထိုအပင်သည် သေလေ၏။ အပွင့်အကျိုးကို။ အသီးမခံရသကဲ့သို့။ တမိတဖတဦးတွင်။ အင်္ဂါ မညီသောသားသည်ကျူပင်နှင့်တူ၏။ အမွေမစားထိုက်။ ။အမြစ်နှင့် တူသောမိဘမကွာနေခြင်း။ အင်္ဂါညီသောသားတို့သာ။ အမွေကိုခံရသကဲ့သို့ ဖြစ်သေ့ကြောင့်။ ကျူပင်နှင့်တူသောအမွေဟူသတည်း။ ။ဤသို့ဆို ခဲ့ပြီးသောပမာနှင့်အညီ။ အလုံးစုံအမွေရပ်အမိဗျာယကိုဆိုပေတုံခဲ့။

၂ အမိသေ၍အဖနှင့်သား။ ဝေရာသောတရားတပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး။ အမိသေ၏အဖနှင့်သား။ ဝေရာသောတရားနှစ်ပါး ဟူသည်ကား။ ကျွန်ယောကျ်ားတစ်။ ကျွတ္ဂည်း။ ရွှားလားဥဿဘတ္ဂည်း။ ဆိပ်ကုလား။ ဆိပ်မြမ္ဘာနှင့်။ လယ်ဟပယ်ကိုသားကြီးအားရစေ။ ထိုမှကြွင်း သမျှသက်ရှိသက်မဲ့တို့ကို။ အဖနှင့်သားငယ်တို့မှာရစေ။ ။ဆိုခဲ့ပြီး သောအရာတွင်။ ကျွန်မရှိလျှင်။ ကျွန်ယောကျ်ားအဖိုးငွေအကျပ်တဆယ်။ ကျွဲအဖိုးငွေငါးကျပ်စီ။ ရွှားအဖိုးငွေနှစ်ကျပ်နှစ်မတ်စီ။ ဆိပ်အဖိုးငွေတကျပ် တမတ်စီ။ လယ်အဖိုးငွေ အကျပ်နှစ်ဆယ်။ ပေါင်းငွေ လေးဆယ်ခုနှစ်ကျပ် နှစ်မတ်။ ဤသို့ဆိုခြင်းသည်ကား။ အထည်အကောင်မရှိလျှင်။ ငွေကိုတွက်၍ အဖိုးပေးစေဟူတုံ၏။ အဖခ္ခ်ပေးရန်မရှိသည်ကို။ ပေးစေမဆိုလို။ အဖခ္ခ်သက် ရှိသက်မဲ့ဥစ္စာကျွန်သုံးယောက်လေးယောက်။ ကျွဲတဆယ်။ ရွှားတဆယ်။ ဆိပ်မှာလည်းနည်းတူ။ လယ်ပယ်နှစ်ဆယ်ငါးရှိလျှင်။ ၎င်မှာရင်းအတိုင်း။ သားကြီးရစေ။ ။၎င်တွင်ကျွန်ရှိလျှင်ရစေ။ ဆိတ်မရှိကလွတ်စေ။ လယ် မရှိကလဉ်းလွတ်စေ။ အလုံးစုံမရှိ။ ငွေကြေးစပါးအများရှိလျှင်။ ဆိုခဲ့ပြီးသမျှ အဖိုးထားရင်းအတိုင်းကိုသားကြီးရစေ။ အလုံးစုံမရှိ။ လယ်သာရှိ၍။ လယ် ကိုပေးက။ လယ်နှင့်ပင်ပြီးစေ။ တဖနိတည်းရကောင်းသည်မဆိုသာ။ ဤကား အဖမယားငယ်မနေ။ အမိသေရာ၌။ ဝေရာ့သောတရားတပါး။

cond husband, and the children of one father by a first and second wife; amongst them the inheritance is like a bamboo.

3d. As regards the inheritance like a plantain tree; it is the nature of the plantain that from its roots only do children and grandchildren spring; besides this, from the flowers fruit springs, but it does not re-produce* the tree. So amongst children of the same parents, some, like the fruit, are not entitled to inherit, and some, like the shoots from the root, are so.

4th. As regards the inheritance like a reed; it is the nature of the reed that from the roots only, at proper seasons, shoots spring; it flowers, and then dies. As from the flowers there is no advantage, so amongst children of the same father and mother, those who are deficient in any of their members, are like the flowers of the reed, and not entitled to inherit; perfect children, who have not deserted their parents, are like the shoots from the root, and they only are entitled to inherit; thus the inheritance is said to be like a reed.

Now in accordance with the comparisons I have given, will I explain the meaning of every thing regarding inheritance.

2nd. The partition between the father and son, on the death of the mother.

Oh excellent king! the two modes of partition between the father and son on the death of the mother, are as follows:—Let the eldest son have one male slave, one pair of good buffaloes, one pair of oxen, one foreign and one Burman goat, with one pay† of arable land; with the exception of these things, let the father and younger children have all the property, animate and inanimate. If there be no slaves, the price of one male slave shall be ten tickals of silver; of a buffalo, five tickals; a bullock, two and a half tickals; of a goat, one and a quarter tickals; of the land, twenty tickals. If the father has not any of these things, let him pay his eldest son in money according to the above rate. But if he has no property, it is not contended that he shall give this; only if he has property, animate or inanimate, such as three or four slaves, ten buffaloes, ten oxen, goats in the same proportion, and twenty-five pays of land, let the eldest son receive as was at first said.‡ If there be slaves, let him have one of them; if there be no goats, let them be excepted; no fields, let them be excepted. If there be none of the things, but much silver and grain, let him have all that was at first said, at the prices laid down. If there be nothing but land, he shall have only fields; he shall have no right to claim more. This is the law of inheritance when the father does not marry again.

* The wild plantain is produced from seed

† One pay is fifteen tahs of seven cubits long by seven do broad, as laid down in the Thaytha-weeza.

‡ If the inheritance falls short of this, it would appear that the eldest son's share would be one fifteenth of the estate, this being the proportion which his share, as above defined, bears to the value of the property here enumerated.

ၛင်အမိသေ၏။ အဖနှင့်သားဝေခြင်းတနည်းဆိုတုံ့ခဲ့၊ အမိသေနောက်၊ အဖမယားငယ်နေလျှင်။အဖမှာစီးဆင်။စီးမြင်း။ဝတ်စားတန်ဆာ ဓါး၊ကျည်ဖလား၊ရေကိုင်၊ကွမ်းကိုင်တို့ကိုအဖ၌ထား၏။ အထက်ဆိုခဲ့ပြီးသောစကား အတိုင်းသား၊ကြီး၊မရှိလျှင်။မရှိလိုက်ပေးရမည်။ အမိဆင်သော ဝတ်စားတန်ဆာ၊ မိမွှအဝတ်နှင့်စပ်ဆိုင်သမျှကိုသား၊ကြီး၊ရစေ။ ကျွန်သောဥစ္စာရပ်မှာ၊ လေးစုစု၏။သုံးစုကိုအဖယူစေ။အိမ်ကိုအဖရစေ။ ၛင်သား၊မကွဲပြား၊လောက်၏၊အဖမိထွေ၊သား၊တချက်တည်း၊နေသော်။ ဥစ္စာကိုသူသိသူထင်ခြား၏ထိန်း စေ။ ၛင်မိထွေ၊၌သား၊မရှိ။အဖသေလျှင်။အထက်ဆုံးခွဲဝေသည်ဥစ္စာသက်ရှိ၊ သက်ခဲ့၊ဆင်မြင်း၊ကျွန်အဖဝတ်စား၊တန်ဆာကိုသား၊အလုံး၊ရစေ။ထိုမှတပါး။ ကြွင်း၊သမျှဥစ္စာရပ်ကိုလေး၊စုစု၏။ တစုမိထွေ၊ယူစေ။မိထွေ၊ပါရင်ဥစ္စာကို။ မခွဲမဝေသာ၊အိမ်ကိုအဖိ၊ပြတ်၏လေး၊စုစု။တစုမိထွေ၊ရစေ။ သား၊အိမ်ကိုရစေ၊အဖပါမြီကိုလည်း၊ လေး၊စုစု၏။ တစုကိုမိထွေ၊ဆပ်စေ။ ၏အရာကား၊ မိဘနှစ်ပါ၊ဥစ္စာရင်း၊ဖြစ်သော့ကြောင့်တည်း။

၃ အမိသေ၏အဖနှင့်သို့။ဝေရာသောတရား၊တပါး။

ခြေတ်သောမင်း၊ကြီး။အမိသေ၏အဖနှင့်သို့။ဝေရာသော တရား၊နှစ်ပါ၊ဟူ သည်ကား။အဖစား၊သောဖလား၊ကျည်။ဓား။ ဆင်။မြင်း။ ကျွန်။ ရေကိုင်။ကွမ်ကိုင်။ အဖဝတ်စား၊တန်ဆာကိုအဖအလုံး၊ယူစေ။ အမိဝတ်စား၊တန်ဆာဆင ရင်သမျှအလုံး၊စုံနှင့်။ စား၊ဖိုသည်ကျွန်မတစ်ကိုသို့။ယူစေ။ထိုမှကြွင်း၊သမျှဥစ္စာ ရပ်ကိုလေး၊စုစု၏။တစုကိုသို့။အား၊ယူစေ။ သုံး၊စုကိုအဖကယူစေ။ ၏သည် ကား။ အဖမယား၊ငယ်မနေ။ ဝေရာသည်ကိုဆို သောတရား၊ တပါ၊တည်း။ အဖစား၊သောက်၏ ကုန်လျှင် ကုန်ပိုင်စေ။ အဖမယား၊ငယ်နေပြီ၊မှဝေလျှင်။ ဥစ္စာရပ်မှာဆိုခဲ့ပြီ၊သမျှလေး၊စုစု၏။တစုသို့။ သုံး၊စုအဖယူကြောစေ။ အမိဝတ် စား၊တန်ဆာနှင့်။ကျွန်မိမွှမှာသို့။ရစေ။အိမ်ကိုအဖရစေ။ သို့။ကိုပေး၊ဝေသည် ဥစ္စာရပ်ကိုသူသိသူထင်ပြု၏။အဖမိထွေ၊မကွဲမပြား၊လောက်၏။တအိမ်တည်း နေရာတွင်။အဖသေသော်။ သို့။ကိုတည်ပြိတည်စေ။ အဖရစုမှာလေး၊စုစု၏။ တစုမိထွေ၊။ သုံး၊စုသို့။ကြီး၊ရစေ။ အိမ်ကိုအဖိ၊ပြတ်၏။ လေး၊စုတစုမိ့ထွေ၊ရ ရစေ။အိမ်ကိုသို့။ရစေ။ မိထွေ၊မရသာချေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်း၊ဟူမူကား။ မိထွေ၊မှာ၊လင်သေမယား၊မှသာဖြစ်သည်။သို့။မှာနှစ်ပါ၊စုံအမြဥစ္စာရင်း၊ဖြစ်

In the same case of the mother dying, I will relate another manner of partition. If after the death of the mother, the father marries again, let him take his riding elephant, riding horse, clothes and ornaments, his sword, betel apparatus, and goblet, with the slave who carries his water goglet and betel; and let him give to the eldest son what has been laid down above, according to his means. Let the eldest son also have all that personally belonged to his mother, her clothes, and ornaments; and having divided the remaining goods into four parts, let the father have three parts, and the house. If the son be too young to separate from his parents, but remains with his father and step-mother, let the property be divided before witnesses, and taken care of separately; and if the father dies without issue by the second wife, let the son have all that was first divided, animate and inanimate, viz., elephant, horse, slaves, clothes, and ornaments. The remainder shall be divided into four parts, and let the step-mother have one; let her retain the property she brought with her originally at her marriage; it shall not be divided. Let the house be valued, and the step-mother have one fourth of the value, and the son have the house; let the father's debts also be divided, and the step-mother pay one fourth of them. This is when the property is that of father and mother originally.

3d. The partition between the father and daughter, on the death of the mother.

Oh excellent king! the two laws for the partition of the inheritance between the father and daughter on the death of the mother, are these; Let the father have his riding elephant and horse, his goblet, the slave who carries his water and betel, his sword, betel apparatus, clothes, and ornaments. Let the daughter have all her mother's ornaments, clothes, and the slave who cooked her rice; and having divided the residue into four shares, let the daughter have one and the father three; this is when the father does not marry again. If from necessity he use the property for subsistence, let him have a right to do so. If the partition be made after the father has married a second time, let the property as laid down above be divided into four shares; let the daughter have one and the father three; let the daughter have her mother's clothes, ornaments, and female slave; let the father have the house, and let witnesses be called to the daughter's portion; and if she be too young to separate from her father and mother-in-law, and the father dies while she is living with them, let the partition as established be confirmed, and let the father's portion be divided into four shares, and of these let the daughter have three, and the step-mother one; and having valued the house, let the step-mother have one fourth of the price, and let the house go to the daughter; the step-mother ought not to have it, because she is only wife of the deceased; but the daughter ought to have it, inasmuch as the property

သော့ကြောင့်တည်း။အဖအဝတ်အစားမှာ။ထက်ဝက်မိထွေးရစေ။အဏယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။လင်ဥစ္စာမယားပိုင်ရာသော့ကြောင့်တည်း။ ဤကား မိထွေး၌သားသွီးမရှိ။ဝေရာသောတရားတည်း။ ။အထက်မြိုရှိလည်းနည်းတူဆပ်စေ။ မိထွေးဥစ္စာနှင့်။တင်မြှောမဝေသာ။ အဖသွီးဝေရာသောတရားနှစ်ပါးတည်း။

၄။ အဖသေ၍အမိနှင့်သွီး။ဝေရာသောကရားတပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး။အဖသေ၍အမိနှင့်သွီး။ ဝေရာသောတရားနှစ်ပါးဟူသည်ကား။ ကျွန်မတစ်။ နှိုးညှစ်ရွားမတစ်။ နှိုးညှစ်ဆိတ်မနှစ်။ ကျွဲပေါက်မတ ရှည်း။ လယ်တပါယ်။ ပြောင်း။လူး။ဆပ်။ မုယော။နှမ်။ အစုဥ္ဍိုသောမျိုးကိုဝင်။သွီးကြီးအားရစေ။ ကြွင်းသမျှဥစ္စာသက်ရှိသက်မဲ့ကို။ အမိနှင့်သွီးငယ်ကို့ရစေ။ ကျွန်မမ္ဘအမိုးဌေခုနှစ်ကျပ်နှစ်မတ်။ ရွားမသားငယ်ပါ။အမိုးဌေသုံးကျပ်စီ။ ဆိပ်မသားငယ်အမိုးဌေနှစ်ကျပ်နှစ်မတ်စီ။ ကျွဲပေါက်အမိုးဌေငါးကျပ်။ ကျွဲမအမိုးဌေနှစ်ကျပ်နှစ်မတ်။ လယ်တပါယ်အမိုးဌေနှစ်ဆယ်။ အစုစုမျိုးတို့မှာဌေနှစ်ကျပ် နှစ်မတ် အမိုးထားခဲ့ပြီးသမျှမရှိ၍။ ဤဌေဥစ္စာသာရှိချေလျှင်။ဝင်အမိုးပြတ်ခဲ့သမျှကို။သွီးအကြီးအားပေးစေ။ကျွဲ ရွားဆိပ်အကောင်တဆယ်စီအစ္ဓေမရှိ။ကျွဲအကောင်တဆယ်ရှိမည်း ရှိသည်တွင်သာဝေစေ။ဝင်မရှိသမျှမှာ။ပပြန်စေ။ ကျွန်မမ္ဘသုံးယောက်လေးယောက်။ ကျွဲ ရွားဆိပ်တဆယ်စီ။လယ်ပါယ်နှစ်ဆယ်ငါးရှိသည်ကိုသာဝေစေရမည်။ ဤကား အမိလင်ငယ်မနေသည်ကိုဆိုသတည်း။မစားလောက်၍။ အမိရောင်းစားကုန်လျှင်ကုန်ပိုင်စေ။ အမိလင်ငယ်နေ၍ဝေလျှင်း အဖဝတ်စားတန်ဆာမှန်သမျှကိုလေးစုစု၍။သုံးစုကို အမိနှင့်သွီးငယ်တို့ယူစေ။ တစုကိုသွီးအကြီးအားရစေ။အိမ်ကိုအမိရစေ။သွီးကြီးအားခွဲဝေပေးသောဥစ္စာသက်ရှိသက်မဲ့ကို။သူသိသူထင်မှတ်သား၍ထိန်းသိမ်ရမည်။အမိသေလျှင်။ သွီးကြီးအားခွဲဝေပေ။ ရင်းကိုသွီးကြီးအားရစေ။ အမိပါရင်းမှာ။ လေးစုစု၍တစုကို ဘထွေးရစေ။ သုံးစုသွီးကြီး ပေါက်ဖော်တို့နှင့်ယူစေ။ ဘထွေးပါရင်း ဥစ္စာ တင်မြှကို မဝေသာ။အိမ်ကိုအမိုးပြတ်၍။လေးစုစုပြီးလျှင်။ တစုကိုဘထွေးရစေ။ သုံးစုကို သွီးကြီးရစေ။သွီးသည်မိဘနှစ်ပါးအိမ်ဖြစ်သော့ကြောင့်ဆိုသတည်း။

belonged to both her father and mother. Of the father's clothes, let the step-mother have one half. Why is this?—because the wife owns the husband's property; this is the law when there is no issue by the second marriage. The debts are to be divided and paid as stated above. Neither the debts nor the property of the step-mother are to be divided. These are the two laws regarding the partition of property between a father and daughter.

4th. The partition between the mother and daughter, on the death of the father.

Oh excellent king! when a father dies, there are two laws for the partition of the property between the mother and daughter, which are these: Let the daughter have one female slave, two milch cows, two milch goats, one young male and female buffalo, one pay of grain land, and all the seed, vetches, paddy, corn, barley, sat, mayau, and sesamum. Let the mother and younger daughters take all the residue of the property, animate and inanimate. The price of a female slave is seven tickals of silver and a half; a cow and calf, three tickals each; the goat and kid, one and a half tickals each; the male buffalo, five tickals; the female, two and a half; the pay of land, twenty tickals, and all the seed grain, two and a half tickals of silver. If none of the things now mentioned, and of which the price has been fixed, are in possession, if only gold and silver and other property is left, let the price now laid down be paid to the eldest daughter instead. If there be not the full number of ten cows or goats, and there be ten buffaloes, the last only shall be divided; let the others that do not amount to this number be left out of the partition. A division shall only be made when there are three or four female slaves, ten buffaloes, cows, and goats, and twenty-five pays of land; this is when the mother shall not take a second husband. If the mother has consumed the whole for necessary subsistence, let her have the right to do so. If the partition be made after the mother has taken another husband, let all the father's clothes and ornaments be divided into four portions, three of which the mother and younger daughters shall take, and let the fourth be given to the eldest daughter; let the mother have the house. The property, animate and inanimate, given to the eldest daughter, shall be noted before witnesses, and (they) shall take care of it; and if the mother dies, let the eldest daughter have the property above allotted to her. Let the property brought by the mother be divided into four lots; let the step-father have one, and the eldest daughter and relations (brothers and sisters) three. The property brought by the step-father and his debts shall not be divided The house shall be valued, and the price divided into four parts, of which let the step-father have one, and let the house go to the eldest daughter, because it is the property of her parents.

၅။ အဖသေ၌အမိနှင့်သား။ဝေရာသောတရားတပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး။ အဖသေ၏အမိနှင့်သား။ဝေရာသောတရားနှစ်ပါး ဟူသည်ကား။ အဖစီးဆင်။ စီးမြင်း။ ဖလား။ ကြပ်။ခါး။ ဝတ်စားတန်ဆာ။ ကျွန်။ရေကိုင်။ကွမ်ကိုင်တို့ကိုသားကြီးအားလုံးယူစေ။အမိမှာလည်း အမိအ ဝတ်အစား။ဖလား။ကြပ်။ဝတ်စားဆင်ယင်သမျှနှင့်။ ကျွန်မိမွှကိုအမိယူစေ ပြီးမှ။ကြွင်းသောဥစ္စာကို။လေးစုတစုသားကြီးယူစေ။ သုံးစုကိုအမိနှင့်သို့ မ ငယ်တို့ရစေ။ဤကားအမိလင်ငယ်မနေ။ဝေသောတရားတပါးတည်း။ ။ အမိသုံးစား၍ကုန်လျှင်ကုန်ပိုင်စေ။ အမိလင်ငယ်နေလျှင်။သားအကြီးအား ပေးဝေသောသက်ရှိသက်မဲ့ကိုသူသိပ္ပြ၍။သိမ်းထားရမည်။မကွဲလောက်၍။ ဟတူနေရာအမိသေလျှင်။အထက်ပေးရင်းတိုင်းကို။သားကြီးအလုံးယူစေပြီး မှ။အမိရစုသုံးစုကို။လေးစုစု၍။ တစုဘထွေးစားစေ။ သုံးစုကိုအထက်သား ကြီးစားစေ။ဘထွေးကပါဥစ္စာနှင့်တင်မြှောမဝေသာ။အထက်အမိတင်မြှကို လေးစုတစုဘထွေးဆပ်စေ။ အိမ်ကိုအဖိုးပြတ်၍။လေးစုတစု ဘထွေးရစေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။မိဘအိမ်ဖြစ်ချေသော့ကြောင့်တည်း။

၆။ အဖမယားငယ်နေ။နှစ်ပါးစုံသား။မိထွေးနှင့်အဖသေ။အဖသားနှင့်ဦးထွေး ပေါက်ဖော်တို့ဝေရာသောတရားတပါး။

အဖမယားနေ။နှစ်ပါးစုံသားမရှိ။ မိထွေးနှင့်အဖသေ။ အဖသားနှင့်။ မိထွေးပေါက်ဖော်ဝေရာသောတရားတပါးဟူသည်ကား။အဖသက်ရှိ သက် မဲ့။မိထွေးဥစ္စာသက်ရှိသက်မဲ့ကို။ သားအလုံးယူစေ။ မိထွေးအမိအဖတို့သေ ၏။ဇင်တို့ဥစ္စာ။ မိထွေးလက်တွင်မခွဲမဝေရှိလျှင်။ မိထွေးလင်သားတဝက်။ ပေါက်ဖော်သို့တဝက်စားစေ။မိထွေးအမွေကိုမှီသော့ကြောင့်တည်း။ တနည်း ကား။မိထွေးအလျှင်သေ၏။အဖနောက်သေသော်။ အထက်အမွေမှီ။ မိထွေး ဥစ္စာကိုအဖအလုံးပိုင်သည်အတိုင်း။ လက်ရောက်ကစားစေ။ လက်မရောက် က။မိထွေးပေါက်ဖော်တို့မှာ။ဥစ္စာသုံးစုစု၍။နှစ်စုမိထွေးလင်သားရစေ။တစု ကိုပေါက်ဖော်တို့ရစေ။ တင်မြှ ကိုလည်း နည်းတူဆပ်စေ။ ဤကားအမွေမှီ သည်ကိုဆိုသတည်း။အမွေမမှီကမတောင်းရဟု။မနှုရှင်ရသော့ ဆိုတော်မူ၏။

5th. The partition between the mother and sons on the death of the father.

Oh excellent king! when the father has died, the two laws for the partition of the inheritance between the mother and the sons are these: Let the eldest son have the riding horse, elephant, goblet, betel apparatus, sword, clothes, and ornaments, and of the slaves, the betel carrier and two water carriers; and let the mother have her clothes and ornaments, goblet, betel apparatus, and all the female slaves. Let the residue be divided into four parts, of which let the eldest son have one, and the mother and younger children three. This is the law when the mother does not marry again. If the mother uses the property for necessary subsistence, let her have the right to do so. If the mother takes another husband, the portion of the eldest son, animate and inanimate, shall be noted before witnesses, and taken care of; and if he be too young to separate from his parents, and the mother dies, let him have all that has been apportioned to him above, and having divided the portion of the mother into four parts, let the step-father have one part, and the eldest son three. The original property and the debts of the step-father shall not be divided, but of the mother's original debts let the step-father pay one fourth; having valued the house, let the step-father have one fourth. Why is this? —because it was the house of the son's parents.

6th. The partition, after the death of a person who has taken a second wife, between her, her children, relations, and the son of the deceased by his first wife.

Oh excellent king! when a father has no issue by his second wife, and they both die, leaving a son of the father by a former marriage, these are the two laws of partition between this son and the relations of his step-mother: Let him have all the property, animate and inanimate, of his father and step-mother. If her parents have died, and their property undivided is in her hands, let the son of her husband have one half, and her relations the other, because it is the inheritance of his step-mother, and within his reach.* In another case; if the step-mother shall die first, and the father afterwards, let the son have all that portion of the step-mother's inheritance that had been divided, and come into his father's possession, as it belonged to his father. Let that portion which had not come into possession be divided into three shares, and let the son have two, and the relations of the step-mother one, and let them pay the debts in the same proportion; this is when the inheritance is within reach. If he does not obtain any of the property, he shall pay none of the debts. This the sage recluse, lord Menoo, has said.

* That is, he became her son before it was divided.

၇။ လင်ကြီးကပါသားနှင့်။မိထွေးတွင်မွေးသည်သား။ဝေရာသောတရားတပါး။

လင်ကြီးကပါသားနှင့်။ မိထွေးတွင်မွေးသည်သား။ ဝေရာသောတရား နှစ်ပါးဟူသည်ကား။အထက်အဖပါရင်းဥစ္စာကိုအထက်သားယူစေ။မိထွေး ပါရင်းကိုလည်းနှစ်ပါးစုံယူစေ။ လက်ထက်ပွားကိုသုံးစုစု၍။နှစ်စုနှစ်ပါးစုံ သားယူစေ။ တစုအထက်သားစားစေ။ တင်မြှင့်လျှင်လည်းနည်းတူဆပ်စေ ဆိုသည်လည်းတပါးတည်း။ ။တနည်းဝေရနိုကား။အဖပါရင်းရှိ၍။ မိထွေးပါရင်းမရှိ။နှစ်ပါးစုံလက်ထက်ပွားမရှိကလည်း။ လေးစုစု၍သုံးစုအ ဖသားစားစေ။တစုကိုနှစ်ပါးစုံသားစားစေ။အဖကမပါ။မိထွေးကပါလည်း။ အထက်သားတစု။အောက်သားသုံးစုစားစေ။ ။တနည်းကား။အထက် ဥစ္စာကိုသုံးစုစု။ အောက်ကသားတစု။ အထက်သားနှစ်စု။ လက်ထက်ပွား မှာ။အောက်သားနှစ်ဆ။အထက်သားတဆစားစေ။ တင်မြှင့်လည်းနည်းတူ ဆပ်စေ။

၈။ ဘထွေးနှင့်အထက်သား။ဝေရာသောတရားတပါး။

ဘထွေးနှင့်အထက်သားဝေရာသောတရားခဏ်းကိုဆိုပေတုံ့ခ့ဲ။မယား ပါသားနှင့်။ဘထွေးမယားအတူနေရာတွင်။မယားသေသည်။ မယားတွင်ရှိ သမျှဥစ္စာကိုလေးစုတစုလင်ရစေ။ နောက်လင်နှင့်နေရာတွင်မှ။မိဘဥစ္စာအ မွေကိုရချေခ့ဲ။ ၎င်းဥစ္စာရပ်မှာသားမရှိသော်လည်း။မယားဥစ္စာကိုလင်စား ပိုင်သည်ဖြစ်သော့ကြောင့်။ ဘထွေးတဝက်။ အထက်သားတဝက်စားစေ။ မြေးစုကိုဘထွေးလက်ထက်တွင်မှ။ ရသော်လည်း။ ဘထွေး မစားသာချေ။ အထက်သားစားစေ။တင်မြှင့်လျှင်လည်း။နည်းတူဆပ်စေ။ အမိဘထွေးအ တူနေရာမှပွားများသောဥစ္စာရှိလျှင်။ခြောက်စုစု။တစုအထက်သားရစေဟု မနုမည်သောရှင်ရသော့ဆိုတော်မူ၏။

၉။ သားသုံးဦး။ဝေရာသောတရားတပါး။

သားသုံးဦးဝေရာသောတရားနှစ်ပါးကွဲပြားသည်ကိုဆိုပေတုံ့ခ့ဲ။မယား ကပါသား။ လင်ကပါသစ်။ နှစ်ပါးစုံတွင်မွေးသည်သား။ သုံးဦးတွင်။မိဘ နှစ်ပါးသေ၍။ဝေရာသည်ကား။ အမိပါသားလည်း။ အမိပါရင်းကိုယူစေ။ အဖပါသားလည်း။အဖပါရင်းကိုယူစေ။ နှစ်ပါးစုံတွင်သားလည်း။ နှစ်ပါးစုံ တွင်ဖြစ်ပွားသည်ဥစ္စာကိုယူစေ။ တင်မြှင့်လျှင်လည်း။နည်းတူဆပ်စေ။ နှစ်

7th. The law of partition between the sons of a first and second marriage.

The two laws of inheritance as regards the sons of one father by a first and second wife are these: Let the son of the first marriage have all the father's original property, and let the son of the second have all that his mother brought with her; let the property acquired subsequently to the marriage with the second wife be divided into three shares; let her son have two, and the son of the first marriage one share, and let them pay the debts in the same proportion. In another case; if the father had property at the time of his marriage, and the second wife none, and if none has been acquired during their marriage, let the property be divided into four shares; let the son of the first marriage have three, and the son of the second one share. If the father had no property, and the second wife had, let the son of the first marriage have one share, and the son of the second three. In another manner; let the property originally possessed be divided into three shares; let the son of the first marriage have two, and the son of the second one share; and of the property acquired during the last marriage, let the son of the first have one, and the son of the second two shares, and let them pay the debts in the same proportion

8th. Between the step-father and his step-sons.

I will now lay down the law as regards the partition of property between a step-father and his step-son. If the step-son be living with his step-father, at the time of his mother's death, let her property be divided into four shares, and let the husband have one. If during the time of her coverture with the second husband, she shall have inherited the property of her parents, let the husband have half of it, though she has no children by him, as the husband has a right to the wife's property; and let the step-son have the other half; and though the mother inherited her father's property during her coverture with the step-father, he has no right to the grandson's share; let his step-son have it. Let them bear the debts in the same proportions; and of the property acquired during the coverture of his mother, let the step-son have one sixth share. This Menoo, the lord hermit, hath said.

9th. The partition between the three kinds of sons.

I will now state the law of partition between the three kinds of sons; 1st, the son of the husband by a former marriage; 2nd, the son of the wife by a former marriage; 3rd, the child of this pair. On the death of the parents, let the son of the mother have the property she brought with her as her portion, the son of the father what he possessed at the time of marriage, and the son of both what had been acquired during their marriage, and let them pay the debts in the same way. Should they have had no property at the time of marriage,

ပါးစုံပါသောဥစ္စာမရှိကလည်း။ လက်ထက်ပွားသောရှိလျှင်။ ငါးစုစုသုံးစုကို နှစ်ပါးစုံသားစားခေ။ အထက်သားတို့မှာတစုစီစားခေ။ နှစ်ပါးစုံတွင်တင်မြှိ ရှိလည်း။ နည်းတူဆပ်ခေ။ တတနိမှာလည်း။ လက်ထက်ပွားမရှိ။ လင်ပါ။ မ ယားပါဥစ္စာရှိလျှင်။ လေးစုစီစု၍။ တစုကိုနှစ်ပါးစုံသားသို့ပေးခေ။ မြှိရှိလည်း နည်းတူဆပ်ခေ။ လင်ပါဥစ္စာမရှိ။ မယားပါဥစ္စာရှိ။ လက်ထက်ပွားလည်း မရှိဖြစ်လျှင်။ ထိုဥစ္စာရပ်ကိုငါးစုစု၍။ ဥစ္စာရင်းသားသုံးစု။ နှစ်ပါးစုံသားတစု။ ဥစ္စာရင်းမပါသူသားတစုစားခေ။ တင်မြှိရှိလည်းနည်းတူဆပ်ခေ။

၁၀။ မယားသေသော်။ ဘထွေးနှင့်သားသုံးဦး။ ဝေရာသောတရားတပါး။

အကြင်လင်မယားတို့တွင်။ သားကိုယိစီပါကြ၍။ နှစ်ပါးစုံမြင်သည်သား။ မယားသေသော်။ ဘထွေးနှင့်သားသုံးဦး ဝေရာသော တရားကား။ နှစ်ပါး အပြားရှိ၏။ သေသူအမိပါရင်းကို။ လေးစုစု၍။ တစုဘထွေးစားခေ။ သုံးစုကို မယားကပါသားစားခေ။ လက်ထက်ပွားရှိလျှင်။ ရှစ်စုစု၍။ ငါးစုဘထွေး စားခေ။ နှစ်စုကိုနှစ်ပါးစုံသားစားခေ။ တစုကိုအထက်သားစားခေ။ ။ တနည်းလည်း။ ဘထွေးအယင်သေခဲ့။ အမိနောက်သေခဲ့။ ဘထွေးဥစ္စာမရှိ သော်လည်း။ အမိပါဥစ္စာကို။ ငါးစုစု၍။ သုံးစုကိုအမိပါရင်းသားစားခေ။ နှစ်စုကိုသုံးစုပြန်၍။ တစုမှာဘထွေးသားစားခေ။ နှစ်စုကိုနှစ်ပါးစုံသားစား ခေ။ မိထွေးအယင်သေ၍။ အဖနောက်မှသေလည်းနည်းတူ ဆိုခဲ့ပြီးသည်အ တိုင်းဝေခေ။

၁၁။ အဖသေ။ အမိကိုသားတောင်း၍။ လေးစုတစုတွင်ပေါက်ဖော်တို့ကိုဝေရာသော တရားတပါး။

အဖသေ။ သားအမိကိုအမွေတောင်း၍။ လေးစုတစုတွင်ပေါက်ဖော်တို့ကို ဝေရာသောတရားနှစ်ပါး။ အဖစီးဆင်။ စီးမြင်း။ ဝတ်စားတနိုဆာ။ ကြေပ်။ ဓါး။ ဖလားတို့ကို။ သားအကြီးစီးနင်းဆောင်ရွက်ခေ။ ထိုမှကြွင်းသည်ဥစ္စာကို။ အမိသေမှပေါက်ဖော်တို့ကိုဝေခေ။ အမိမသေသမျှကိုမဝေသာ။

၁၂။ အမိသေ။ အဖကိုသို့ီးတောင်း၍။ လေးစုတစုတွင်ပေါက်ဖော်တို့နှင့်ဝေရာ။ မဝေ ရာသောတရားတပါး။

အမိသေ၍။ အဖကိုသို့ီးတောင်းရာ၌လည်း။ အထက်နည်းတူ။ ခွဲဝေပေးယူ စားကြခေ။

only what has been acquired afterwards, let it be divided into five shares, and let the son of the last marriage have three, and the others one share each; let them pay the debts incurred during the last marriage in the same proportions. In case there should be no property acquired during the last marriage, only what was brought by both at the time of marriage, let the son of the last marriage have one fourth share, and let him pay one fourth of the debts. If the father had no property at the time of his second marriage, but the mother had, and there be none acquired during this marriage, let it be divided into five shares, and let the son of the party who brought the property (the mother,) have three shares, and the other two one share each, and let them pay the debts in the same proportions. Thus the recluse said.

10th. The partition, on the death of the wife, between the step-father and the three kinds of sons.

If a man and woman, having each children, shall marry and have a common family, the two laws for the partition of the property between the man and the children, on the death of the woman, are these: let the original property of the deceased mother be divided into four shares; let the step-father have one and the son of the deceased three shares. If there have been any property acquired during the second marriage, let it be divided into eight shares; let the father have five, the son of the last marriage two, and the sons by the former marriages one share. If the father dies first and the mother afterwards, though the father may have had no property, let the mother's property be divided into five shares, of which let her son have three; let the remaining two shares be divided into three; of these let the son of the father have one, and the son of the last marriage the other two. Should the mother die first and the father afterwards, let the same relative proportions be observed.

11th. The law that one-fourth is to be divided amongst the children, on the son's demanding his inheritance from his mother, on the father's death.

In case of the father's death and the sons demanding their inheritance from the mother, the two laws for the partition of one-fourth share amongst the relations; let the eldest son have the father's elephant, horse, clothes, ornaments, betel aparatus, sword and goglet, and let the residue of the property at the mother's death be divided amongst the relations, (to brothers and sisters of the eldest son?) it must not be divided till her death.*

12th. The law prescribing when one fourth is or is not to be divided amongst the children, on the daughter's demanding her inheritance, on the death of the mother.

In case of the mother's death and the daughters' demanding their inheritance of their father, the same rule holds as above laid down.

* This and the following section are quite at variance with sections 5 and 2 of this vol, which treat of the same case

၁၃။ ၎င်မိဘနှစ်ပါးသေ၍။ သားယောကျ်ားမရှိ။ သားမိမ္ဘသာရှိ၍။ ဝေရာသော
တရားတပါး။

ဤမိဘနှစ်ပါးသေ၍။သားမိမ္ဘသာရှိ၍။ဝေရာသောတရားတပါး။ အမိ ဝတ်သောတန်ဆာဆင်ယင်သမျှကို သို့မဟုတ်ယူစေ။အဖဝတ်စားတန်ဆာမှစ ၍။ရှိရှိသမျှသက်ရှိသက်မဲ့ကို။အစုနှစ်ဆယ်စု၍။ တစုကိုသို့မဟုတ်ယူစေ။ဤ အကြင်းကို အစုနှစ်ဆယ်စုပြန်၍။ သို့မဟုတ် တစု ယူစေ။ ဤနည်းတူ။ အစု နှစ်ဆယ်စု၍။တစုကိုသို့မဟုတ်ရှိသမျှယူစေ။ သုံးကြိမ်သုံးဖန် စုပြီးမှ။ ကြွင်းသမျှ ဥစ္စာကို။ အညီအမျှဝေယူစားကြစေ။ ခုနှစ်ကြိမ်ခုနှစ်ဖန်စု၍ အမျှပေးစေယူ လည်း။ရှင်ရသော့ဆိုတော်မူ၏။ဤသို့ဝေမည်တွင်။ မိဘအလှူတို့ရည်၍ထား ပေဦး။ထားပြီးနောက်မှဝေရာသည်။

၁၄။ မိဘနှစ်ပါးသေ။သားယောကျ်ားချည်းရှိ။ဝေရာသောတရားတပါး။

မိဘနှစ်ပါးသေ၍။သားယောကျ်ားချည်းရှိ၍။ဝေရာသောတရားဟူသည် ကား။ အဖဆင်ယင်သောဝတ်စားတန်ဆာတို့ကိုသားကြီးယူစေပြီးမှ။ အမိ ဆင်ယင်သောဝတ်စားတန်ဆာနှင့်။မိဘနှစ်ပါးပိုင်ထိုက်သမျှဥစ္စာ။ သက်ရှိ သက်မဲ့ကို။ဆယ်စုစု၍။ တစုကိုသားကြီးယူစေဦး။ ကျန်ကိုးစုကို။ ဆယ်စုစု ပြန်၍။တစုကိုသားလပ်ယူစေ။ ၎င်နည်းတူ။ဆယ်စုစု၍။သားတစုယူစေပြီး မှအညီယူစေ။ခုနှစ်ကြိမ်ခုနှစ်ဖန်စုမှ။အညီယူစေလည်းယူတော်မူ၏။ဤတွင် လည်းအလှူတို့ထား၍ပေးရမည်။

။မိဘနှစ်ပါးသေ၍။သားယောကျ်ား။သားမိမ္ဘတို့ရှိလျှင်။သားကြီးလည်း အဖအဝတ်တန်ဆာကိုယူစေ။ သို့မဟုတ်လည်းအမိအဝတ်တန်ဆာကိုယူစေ။ ကြွင်းသမျှဥစ္စာရပ်သက်ရှိ။ သက်မဲ့ကို။တဆယ်ငါးစုစု၍။ အစည်အတိုင်း ကောက်စေ။သုံးကြိမ်သုံးဖန်စု၍ကြွင်းသည်ကိုအမျှဝေစေ။ ခုနှစ်ကြိမ်ခုနှစ်ဖန် စု၍ ကြွင်းသည်ကိုအမျှဝေစေ။ ၎င်တွင်လည်းအလှူပေးတို့မဝေမီထားစေယူ ဆိုတော်မူ၏။

၁၅။ မိဘနှစ်ပါးမသေမီ။သားကြီးသေ၍။ သားကြီးသားနှင့်။ဘဏ္ဍားအရိုးတို့ဝေ
ရာသောတရားတပါး။

မိဘနှစ်ပါးမသေမီသားကြီးသေ၍။သေသူသားနှင့်။ဘဏ္ဍားအရိုးတို့ဝေ ရာသောတရားတပါးဟူသည်ကား။သားကြီး။ကြောရယ်သည်။မိဘအယင်

13th. Both father and mother having died, leaving only daughters, the law of partition amongst them.

In case of the death of both father and mother, and there be only female children, let the eldest daughter have all the mother's clothes and ornaments, and let the father's clothes and all other property, animate and inanimate, be divided into twenty shares, of which let the eldest daughter take one; then let the residue be again divided into twenty, and let the second daughter have one share; let the residue be for the third time divided into twenty, and each of the other children have one share; and let the residue after this be equally divided amongst all. It has also been said by my lord hermit, that the division (into twenty) should be repeated seven times, and then the equal division made; but a portion of the property must be first set aside for religious purposes on the parents' account.

14th. Both father and mother dying and leaving only sons, the law of partition amongst them.

In case of the death of both father and mother, and their leaving only sons: After the eldest son has taken the clothes and ornaments of the father, let all the residue of the property, animate and inanimate, with the mother's clothes and ornaments, be divided into ten parts, and let the eldest son have one; let the residue be again divided into ten, and let the second son have one share; let the remainder be again divided into ten, and let the other children each have a share; and let the rest be divided equally amongst all. In this case also, it has been laid down that the division into ten shall be repeated seven times, and here also some must be set apart for religious offerings.

If the father and mother both die, leaving male and female children, let the eldest son have the clothes and ornaments of the father, and the eldest daughter the clothes and ornaments of the mother; the residue of the property, animate and inanimate, shall be divided into fifteen shares, and let each take one according to age; having added them together and divided them three times, let the residue then be divided equally. In this case also, seven divisions have been ordered prior to the equal distribution of the residue. Here also a portion must be set aside for religious offerings.

15th. The eldest child having died before the parents, the law of partition between his child, and the uncles and aunts by the father or mother's side.

If the eldest son dies before his father and mother, the law of inheritance between his son and his son's uncles and aunts, is this. Because in case of the death of father and mother, the eldest son* is

* Auratha, the eldest son of a marriage properly celebrated, that is, with the consent of parents.

သေခေကာမူ။ အစ်ကိုကြီးသော်အဖဆိုချေသည်ဖြစ်သော့ကြောင့်။ ညီထွေး နှင့်အစ်ကိုကြီးသားအမျှစားခေဟုဆိုတော်မူ၏။

မိဘနှစ်ပါးမသေမီ။သို့ကြီးသေ၍။သို့ကြီးသို့နှင့်။မိထွေးဦးရိုးဝေရာ သောတရားတပါးဟူသည်ကား။ အစ်မကြီးသို့သည်။ ညီမမိထွေးနှင့်အမျှ စားခေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။အစ်မကြီးသာလျှင်အမိဆိုချေသော့ ကြောင့်တည်း။

မိဘနှစ်ပါးမသေမီ။သားလပ်။သို့းလပ်တို့သေ၍။ငင်သားလပ်။သို့းလပ် သားသို့းနှင့်။အမိအဖပေါက်ဖော်ဝေရာသောတရားတပါးဟူသည်ကား။ မိ ဘတို့အမွေကို။ချင့်မှျင့်ဘတို့ရစုတွင်။ လေးစုတစု။သို့းလပ်။သားလပ်သား သို့းတို့စားခေဟုဆို၏။

၁၆။ ငင်မိဘနှစ်ပါးသေသောနောက်။အမွေမဝေမီ။အမွေခံသားသို့းသေ၍။ ရွှေ့းမ။ သမက်တို့ကိုဝေရာသောတရားတပါး။

မိဘနှစ်ပါးသေသောနောက်။ အမွေမဝေမီ။အမွေခံသားသေ၍။ ရွှေ့းမ သားသို့းတို့ကို။ဝေရာသောတရားတပါးဟူသည်ကား။ မိဘသေပြီးနောက်။ အမွေမှီသည်ဖြစ်သော့ကြောင့်။သားကြီး။သားလပ်စားထိုက်သည်အတိုင်း။ သေသူအမွေကို။ မယားဖြစ်လည်းအစုမှနှ်။ သားဖြစ်လည်းအစုမှနှ်စားခေ။ အမွေရှင်မိဘနှစ်ပါးသေနောက်မှ။အမွေခံသားသေ၍စားထိုက်သတည်း။

၁၇။ မိဘနှစ်ပါးသေပြီးနောက်။သို့းသားသေလျှင်။ သေသူသားသို့းတို့ဝေစားရာ သောတရားတပါး။

မိဘနှစ်ပါးသေပြီးနောက်။သို့းသေလျှင်သေသူလင်သားသို့းတို့ကိုဝေရာ သောတရားတပါးဟူသည်ကား။ သေသူတို့မိဘနောက်မှသေ၍။ အမွေကိုမှီ ချေသည်ဖြစ်သော့ကြောင့်။သေသူလင်သားသို့းတို့သည်။ သေသူအစုခံထိုက် သည်အတိုင်းစားခေ။တင်မြှိုရှိလည်းနည်းတူဆပ်ခေ။ ။မိဘနှစ်ပါးသေ ပြီးနောက်။ အမွေမဝေခင်။အိမ်ထောင်မကျသေးသောသားသေလျှင်။ သေ သောသားဥစ္စာကို။ ပေါက်ဖော်တို့ ဝေရာသောတရားတပါး ဟူသည်ကား။ သေသူအစုကို။ပေါက်ဖော်ကြီးငယ်အညီအမျှဝေစားခေဟုမနုဆိုတော်မူ၏။

၁၈။ မိဘနှစ်ပါးသေပြီးနောက်။သားသို့းအသိုးနေရာတွင်။အမွေမဆက်ဆံရာ သောတရားတပါး။

အမိအဖသေပြီးနောက်။သားသို့းအသိုးအသိုးနေရာတွင်။ အမွေမဆက် ဆံရာတရားတပါးဟူသည်ကား။ထိုပေါက်ဖော်တို့သည်။အသိုးအခြားနေရာ

called father, let his son, and his (the eldest son's) younger brothers, share alike.

Should the eldest daughter die before the father and mother, this is the law for the partition of the inheritance between her daughter and her daughter's uncles and aunts: That the daughter of the eldest daughter, and her (the eldest daughter's) younger sisters, shall share alike, because the eldest daughter, when grown up, stands in the place of a mother.

In case of the death of the younger children occurring before the parents, the law for the partition of the inheritance between their children and the (co-heirs) relations of their parents is this: The children of the deceased have one fourth of the share which would have come to their parents.

16*th*. *After the death of the parents, and before the partition of the property, the sons and daughters entitled to a portion having also died, the law of partition between the sons and daughters-in-law.*

If after the death of the parents, and before the partition of the property, a son, entitled to a share in the inheritance, shall die, the law for partition between the daughter-in-law and her children is this: Because she was in reach of a portion, (that is, was alive at the death of his parents,) let them have the full share of the deceased's property; be he eldest or younger, be it his wife or his child, they are entitled to his full share; as their father died after the death of his parents who left the estate, his children are entitled to inherit. If after the death of her parents, the daughter shall die, the law of partition that applies to her husband and children is this: The deceased daughter having died after her parents, is within reach of a share; her husband and children are entitled to that share; let them have what she had a right to, and let them pay a proportionate share of the debts.

17*th*. *After the death of the parents, if the sons or daughters die, the law for the partition of their property between their relations.*

If after the death of the parents, and before the division of the property left, an unmarried child shall die, the law for the partition of the deceased child's effects amongst the relations (brothers and sisters) is, that they shall share in equal proportions.

18*th*. *After the death of the parents, when the property is divided amongst the children, and they are living separately, the law that it shall not ascend.*

When after the death of the parents each of the children is established in his own house, the law that the property shall not ascend is

သေ၍။ အမ္ဘေခံသားသျှီးလင် မယား မရှိလျှင်။ အစ်ကို အစ်မတို့သို့။ အမ္ဘေ
မဆက်ဆံစေနှင့်။ သေသူအောက်ညီ။ ညီမတို့သာခံစားစေ။ သည်ကိုရည်၍။
အမ္ဘေကိုမဆက်ဆံစေနှင့်ဆိုသတည်း။

၁၉။ အမ္ဘေမဆက်ဆံစေနှင့်ဆိုပြီးလျှက်။ သေလူ၌ဖွားကို မိဘသို့ဆက်ဆံစေခြင်း
တရားတပါး။

အမ္ဘေကိုမဆက်ဆံစေနှင့်ဆိုပြီးလျှက်။သေသူမိဘတို့ကသည်။ သေသူ၌ဖွား
ကိုစားပိုင်စေဆိုသည်ကား။ အဘယ်ကြောင့်နည်း။ သေသူတို့တွင်။မယား။
သားသျှီးပေါက်ဖော်မရှိ၍။မိဘရှိလျှင်။အမိအဖပင်ခံစားစေ။မှာသည်ဥပမာ
ဆိုကုံဘုံ။ သဃီဘတော်ကို ရည်သောအလှူကို။ ဘုရားရှင် ခံထိုက်သကဲ့သို့
တည်း။ ။အမိအဖသားသျှီးပေါက်ဖော်မရှိသောသူ ဥစ္စာကို။ဘိုးဘွား
တို့စားရာသောတရားဟူသည်ကား။အလုံးစုံအမ္ဘေခံတို့သည်မရှိသော်။ လင်
၏အမျိုးခြောက်ယောက်။ မယား၏အမျိုးခြောက်ယောက်။စားစေရှိသည်။
သေသူတို့ဘိုးရင်းဘွားရင်းရှိက။ ခြောက်ယောက်တို့ မစားသင့်သေး။ ဘိုး
ဘွားတို့ပိုင်လေသည်။ဥပမာဆိုတုံပေဘုံ။ မြစ်ကြီးငါးသွယ်။မြစ်ငယ်ငါးရော
ကခေါ်ဝင်သောရေသည်။မဟာသမုဒ္ဒရာခံစားလေသကဲ့သို့။ ဘိုးဘွားတို့ပိုင်
ရာလေသတည်း။

၂၀။ အမိုးသေပြီးနောက်။ အဖွားလင်ငယ်နေရာတွင်။ အဖွားသေ။ သားသျှီးမရှိ။
အမိုးထွေးနှင့်အဖွားပါရင်းမြေး။ဝေရာသောတရားတပါး။

အမိုးသေ၍။အဖွားလင်ငယ်နေရာတွင်။ အဖွားသေ။သားသျှီးမရှိ။အမိုး
ထွေးနှင့်အဖွားရင်းမြေးဝေရာသောတရားကား။ အဖွား အမိုးမြေးအတူနေ
ရာတွင်။အဖွားသေသော်။အဖွားပါရင်းဥစ္စာရှိလျှင်။သားမြစ်က။လေးစုစု၍
သုံးစုသားစားရ၏။ မြေးနှင့်အဖွားဖြစ်လေသည်။ တဝက်ကိုမြေးရစေ။ တ
ဝက်ကိုအမိုးထွေးစားစေ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ မြေးကားအဖျားမ
သားကားအရင်း ဆိုသောကြောင့်တည်း။ တင်မြှောပါရင်းကိုလည်း နည်းတူ
ဆပ်စေ။လက်ထက်ပွားဥစ္စာရှိလျှင်။ရှစ်စုစု၍။တစုမြေးကရစေ။

၂၁။ အမိုးပါမြေးနှင့်။အဖွားထွေးတွင်မွေးသည်သား။ ဝေရာသောတရားတပါး။

အမိုးသေ။ အဖွားလင်ငယ်နေရာသားမွေး၏။အဖွားသေရာတွင်။အမိုး

this: If after the heirs have received their shares, and established themselves separately, one shall die without leaving direct heirs, i. e. wife or husband, son or daughter, let the property not ascend to the elder brothers or sisters; let the younger brothers and sisters only of the deceased share it. This is what is meant by not allowing the property to ascend.

19th. Though it is said the property shall not ascend, the law when it shall do so.

Though this is the law, why is it also said, "the father and mother of the deceased have a right to his property"?—because if the parents be alive, and the deceased has no other relations, they shall inherit his property, as, by way of illustration, the offerings intended to be made to the priests may be offered to God. If the deceased has no father, mother, sons, daughters, or relations, (brothers and sisters,) the law by which the grandfather and mother inherit is this: If there be none of the above-named heirs, six (degrees of) relatives of the husband and six of the wife are laid down as heirs; but if the own grandfather and grandmother are alive, they shall inherit before these six relatives. I will make a comparison: as the water of the main ocean receives the waters of the five hundred smaller rivers which have flowed into the five large ones, the grandfather and grandmother have a right to the property.*

20th. The grandfather having died, the grandmother takes another husband and dies without issue, the law for partition of the original property of the grandmother between her grandchildren and the step-grandfather.

If the grandfather be dead, and the grandmother has taken a second husband, and died without issue, the law of partition as regards the step-grandfather and the grandchildren of the deceased is this: If the grandmother dies whilst she, her grandchildren, and husband are living together, if she has any property which was originally her own, let her children, if she has any, inherit three fourths of it, (and the step grand-father one fourth;) if she has only grand-children, let them have one half and the step grand-father the other. Why is this? —because the grand-son is the point, and the son the root; let the debts be paid in the same proportion. If there be any property acquired since the marriage, let it be divided into eight shares, of which let the grandsons have one.

21st. Partition between the children of a step-grandfather, and the children of a marriage as above.

If the grandfather dies, and the grandmother, marrying again, has

* Rather an inverted comparison

ထွေးသား။ အဖွားပါရင်းမြေးသုံးယောက်ဝေရာသောတရားကား။ အဖွားက ပါရင်းဥစ္စာကို။ မြေးအတူနေရာအလုံးပါလေသည်။ ချင့်က၊ ချင့်မိဘအစုမဝေသေး။ အဖွားနှင့်မြေးအဖိုးထံရောက်လျှင်။ အဖအမိအစုကိုမြေးခံရကောင်းသည်မဆိုသာချေ။ ချင့်ဘွားတွင်ပါသမျှဥစ္စာကို။ လေးစုစု၏။ တစုကိုအဖိုးထွေးယူစေ။ သုံးစုကျန်ကိုအဖွားနှင့်မွေးသည်သား။ ပါရင်းမြေးစားစေ။ နှစ်စုကိုအဖိုးထွေးမွေးသည်သားစားစေ။ တင်ဖြိုရှိလင်ဦးနည်းတူဆပ်စေ။ အာဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ အမွေမခွဲမဝေ။ အဖွား၌ဥစ္စာတလုံးတည်း ပါချေသော့ကြောင့်တည်း။ လက်ထက်ပွားရှိလျှင်။ ၅စုစုစု၏။ တစုမြေးရေစေ။ တင်ဖြိုရှိလည်းနည်းတူဆပ်စေ။ မြေးတွင်မိဘဥစ္စာသီးခြားပါသမျှမှာ၊ အဖိုးထွေးနှင့်အဖွားရင်းသား မစားသာချေ။ မြေးသည်အတူလိုက်၍မနေ။ ဥစ္စာလည်း။ အဖွားသို့မပါလျှင်။ မြေးကမရသာချေ။ အဖိုးထွေးတွင်မွေးသည်သားတို့သာ ခံစားစေ။ မြေးအတူအဖွားနှင့်လိုက်၍နေက၊ အထက်အဖိုးဥစ္စာပါသည်တွင် သား အဖွားမရှိလျှင်။ လေးစုစု၏။ သုံးစုစားရမည်။ တစုကိုအဖိုးထွေးစားစေ။ အဖွား ဥစ္စာဖိုးဖြစ်ချေက။ အဖွားသေက။ လေးစု တစုမျှသာ မြေးစားစေ။ အဖွားနှင့်အတူမနေလျှင်မရသာချေ၊ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ အဖွားကိုမခင်မယင်သော့ကြောင့်တည်း။ အဖိုးပါမြေးနှင့်။ အဖွားထွေးတွင်မွေးသည်သား၊ ဇင်ဥစ္စာရေပ်မှာ၊ ကိုလည်း။ နည်းတူဖြစ်စေဟုဂျင်ရသော့ဆိုတော်မူ၏။

၂၂။ မိဘနှစ်ပါးရှိစည်။ သားကြီး။ သို့မဟုတ်ကြီးအသီးစား၌အခြားနေရာ၌။ မိုးပ်ားမြေ။ လယ်ယာ။ ဥယျာဉ်။ ကျေးကျွန်။ သက်ရှိ။ သက်မဲ့ကိုမိဘမပေးဘဲ။ သီးခြားယူ၍လုပ်ဆောင်သုံးစားသောဥစ္စာကိုမိဘနှစ်ပါးမရှိနောက်။ ပေါက်ဖော်တို့နှင့်ဝေရာ။ မဝေရာသောတရားတပါး။

မိဘနှစ်ပါးရှိစည်။ သားကြီး။ သို့မဟုတ်ကြီးအသီးစား၏အခြားနေရာ၌။ မြေ။ လယ်ယာ။ ကျေးကျွန်။ သက်ရှိ။ သက်မဲ့ကိုမိဘမပေးဘဲ။ သီးခြားယူ၍။ ဥစ္စာရပ်ကိုမိဘနှစ်ပါးမရှိလျှင်။ ပေါက်ဖော်တို့နှင့်ဝေရာ။ မဝေရာသောတရားနှစ်ပါးဟူသော်ကား။ မိဘပိုင်ထိုက်သမျှတွင်။ သားကြီး သို့မဟုတ်ကြီးထက်ဝက်ဖြစ်စေ။ သုံးစုတစုဖြစ်စေသိမ်ယူသည်။ ထိုဥစ္စာကို။ သားကြီးသို့မဟုတ်ကြီးကိုသင်းသီးဥစ္စာဖြစ်သတည်း။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ အစ်ကိုကြီးသော်အဖ။ အစ်မကြီးသော်အမိဖြစ်ချေသော့ကြောင့်။ သင်းသီးသာယူသတည်း။ သို့သော်လည်း။ ထိုသားကြီးသို့မဟုတ်ကြီးမရှိသေခဲ့။ ဘေသူမယားလင်တို့တွင်မှ ဆိုလျှင်း

children, the law for the partition of the inheritance, on her death, between the step-grandfather, the children of that marriage, and the grandchildren of the deceased, is this: If the original property of the grandmother has been kept undivided, and she had it all with her, and her grandson living with her, and if his father and mother have received no share after the marriage of his grandmother with his step-grandfather, he shall not demand the share of his parents. One fourth of all the grandmother's property shall go to the step-grandfather; let the remainder be divided into five shares, and let the grandchild that was with her have three, and the children by the step-grandfather two shares; and if there be debts, let them pay them in the same proportion. Why is this?—because the property has not been divided, but comes down to them entire, as it was with the grandmother. If there be any property acquired during the marriage, let it be divided into eight shares, and let the grandchild have one share, and pay his proportionate share of the debts incurred in the same time. If the grandson brought any property of his parents, direct and separately, the step-grandfather and his children shall have no share in that. If the grandson does not live with his grandmother, and she had no property of her own, he shall not inherit; only the children born to the step-grandfather shall inherit. If the grandson comes and lives with the grandmother, after her death he shall have three fourths of the property of his own grandfather, and the step-grandfather one fourth; but of the grandmother's own original property, let him (the grandson) have only one fourth. If he does not live with his grandmother, he shall not share. Why is this?—because he did not agree with her. Let the law be the same with the grandchildren living with a grandfather, and the children and grandchildren of a step-grandfather. This the lord hermit said.

22nd. *When, during the lifetime of the parents, the eldest children, without their having been given to them by the parents, shall have taken fields, plantations, gardens, silver, slaves, animate or inanimate property, and established themselves separately, the law as to what portion of such property then in use by them shall, on the death of the parents, be divided amongst the relations (brothers and sisters.)*

If, during the lifetime of the parents, the grown-up children, having had a share, and living separately from the parents, shall take, without special gift of the parents, lands, money, slaves, animate or inanimate property, the laws whether this property shall or shall not be divided amongst the heirs at the death of the parents, are two. If the eldest son or daughter has taken one half of the whole property of their parents, or one third, this is their own proper share. Why is this?—because the eldest son is in the place of the father, and the eldest daughter in the place of the mother; for this reason, they are

ထက်ဝက်ဥစ္စာကို ပေါက်ဖော်စုတို့သို့ ဝေစားစေ၊ ၎င်တို့တွင်သားမရှိလည်း၊ နည်းတူဝေစားစေ။

၂၃။ သားလပ်။သို့မဟုတ်သားငယ်။သို့မဟုတ်ကို။ မိဘဥစ္စာကိုသီးခြားယူ၍လုပ်ရာ၌ ဝေရာ။မဝေရာသောတရားတပါး။

မိဘနှစ်ပါးရှိစည်း။သားလပ်။သို့မဟုတ်သားငယ်။သို့မဟုတ်ကို မိဘဥစ္စာ မြေ။လယ်ယာ။ကြေးကျွန်။ သက်ရှိ။ သက်မဲ့ကိုမိဘမပေးဘဲ၊ လက်ရောက်လက်ပါထက်ဝက်။ သို့စုလုပ်စား၍။ မိတသေလျှင်။ထက်ဝက်ဥစ္စာကိုသင်းသီးဖြစ်စေ။ထက်ဝက်ဥစ္စာကိုပေါက်ဖော်စုဝေစေထုံ့ရှင်မနှုန်ဆိုတော်မူ၏။ ။ တနည်းကား။မိဘဥစ္စာသက်ရှိ။သက်မဲ့ကိုဆယ်စုတစုသားလပ်။သားငယ်။ သို့မဟုတ်ကို။မိတရှိစည်ယူလိုက်၍။မိဘမပေးသော်လည်း။ မိဘနှစ်ပါးသေလျှင်။သင်းသီးဖြစ်စေ။မိဘဥစ္စာကြွင်းသမျှမှာ၊အထက်ဆိုခဲ့ပြီးသော ယောက်ျားမိမှအမွေခံတို့ကို၊တရားစုခွဲဝေပေးသည်အတိုင်း၊ဝေယူခံစားစေ ထုံ့မှာထားတော်မူ၏။

၂၄။ မိဘဥစ္စာကိုသားကြီး။ သို့မဟုတ်ကြီး။ သားလပ်။ သို့မဟုတ်ကိုတလုံးတည်းရှိစည်း။ အသီးစား။အခြားနေစည်ယူလုပ်သည်ကိုဝေရာသောတရားတပါး။

မိဘတို့ရှိစည်း။ မိဘဥစ္စာကိုသားကြီး။ သို့မဟုတ်ကြီး။သားလပ်။သို့မဟုတ်ကို အသီးစားအခြားနေရာ။လယ်။မြေ။ယာ။ကျွန်။ကျွဲ။နွားအကုန်လက်ရောက်ဖြစ်လေသော်လည်း။ မိဘမရှိလျှင်။ သင်းသီးမဆိုသာ။ ပေါက်ဖော်တို့ခွဲဝေစားစေ၊အနည်းငယ်ဖြစ်မှ၊သင်းသီးဖြစ်စေ။ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၂၅။ ကောက်မွေးသောသား၊နှင့်။အမိအဖ။ ပေါက်ဖော်သားချင်းတို့ဝေရာသော တရားတပါး။

ကောက်၍မွေးသောသားသို့မဟုတ်သားရင်း။သို့မဟုတ်ရင်းဝေရာသောတရား နှစ်ပါးဟူသည်ကား။သားရင်းအခြားနေ၍။ ကောက်၍မွေးသော သား၊သို့ သည်မိဘနှင့်အတူနေ၍။ မိဘနှစ်ပါးသေလျှင်။ သက်ရှိ။သက်မဲ့ဥစ္စာရပ်ကို ခြောက်စုစု၍။တစုကိုကောက်၍မွေးသောသား၊စားစေ။ ငါးစုကိုသားရင်း။ သို့မဟုတ်ကို စားစေ။ ။ကောက်မွေးသောသား၊တခြားနေစုံ။သားရင်း။ သို့မဟုတ်ကို အတူမိဘနှင့်နေသော်။ကောက်မွေးသောသား၊သည်။ မိဘအမွေကို မစားသာ၊ခေ။ လက်ရောက်ပေးသမျှကိုသာရစေ။ အဘယ်ကြောင့် နည်းဟူ မူကား။ကျေးဇူးမှန်းမသိသော့ကြောင့်တည်းဟုဆိုတော်မူ၏။ ။ကောက်

their separate property. But if the eldest son or daughter shall die, the wife or husband of the deceased shall divide one half the property (so separated) with the relations (brothers and sisters of the deceased,) if they demand it. If they leave only children, they shall be entitled to the same share.

23d. The younger children under the same circumstances.

If the second son or daughter, or younger children, during the life of the parents, shall have taken, without any formal gift from the parents, land, fields, money, slaves, or any property, animate or inanimate, property to the extent of one third or one half, one half of this, on the death of the parents, shall be their theng-thee; the other half they must restore to be divided amongst the brothers and sisters. It is also directed in another manner; if the younger children shall have taken one tenth of the property of their parents, this, at their death, shall become theng-thee, and the residue shall be divided amongst the heirs, male and female, as above laid down.

24th. The elder and younger children, having taken the property of their parents, live together apart, the law for the partition of this property.

If the whole of the property shall have been taken during the life of the parents by the eldest or second son or daughter, it shall not be theng-thee; at the death of the parents let the brothers and sisters have a share; only a small portion shall be theng-thee. Thus the royal hermit said.

25th. The law for partition of the property between an adopted son, and the relations of the adopting father and mother.

The two laws for the partition of the property between an adopted child and the own children of the adopting father and mother are: If their own children are living separately, and the adopted child with the parents, and they shall both die, one sixth of all their property, animate and inanimate, shall be given to the adopted child, and five sixths to the true children. If the adopted child be not living with the parents, and their own children are, he shall have no right to share; let him have only what he has received in gift. Why is this? —because he was ungrateful. The law for partition between the

၏မွေးသောသားနှင့်။ အမိအဖ ပေါက်ဖော်သားချင်းတို့ ဝေရာသော တရား တပါးဟူသည်ကား။ကောက်၏မွေးသောသားသည်။မိဘနှင့်အတူနေ၍။ဂင်တို့နှစ်ပါးသေခဲ့။ ကောက်၏မွေးသောသားနှင့်။ သေသူနှစ်ပါးပေါက်ဖော်တို့ အမျှစားစေ၊ကောက်၏မွေးသောသားသည်။ အသီးစားအခြားနေဖြစ်ချေက။ ကောက်၏မွေးသည်သားမစားသာပြီ။ သေသူနှစ်ယောက်ပေါက်ဖော်တို့က။ အမွေသက်ရာစားစေ၊အမွေသက်ရာဟူသည်ကား။ထိုလင်မယားနှစ်ယောက် တွင်။ပါရင်းလက်ထက်ပွားရှိခဲ့။နောက်သေသောသူသည်။ အမွေခံမည်ချေ သည်။နောက်သေသောသူ၏အမျိုးပေါက်ဖော်စားစေ။ တင်မြှိုရှိလည်း။နည်း တူဆပ်စေ။ သေသူနှစ်ယောက်၏အလောင်းကို။နှစ်ဦးသားပေါက်ဖော်သား ချင်းတို့။ဖုတ်ကြည်သင်းပြိုတ်လျှင်အညီစားစေ။ ။တနည်းလည်း။ ကောက်၏ မွေးသောသားသည်သူစိမ်း မဟုတ်။ အမွေခံခြောက်ယောက်အ ဝင်ဖြစ်က၊အသီးစားအခြားနေသည်မှန်စေကာမူ၊သားရင်း။သို့မဟုတ်ရင်းမရှိက။ ပေါက်ဖော်တို့နှင့်။သေသူဥစ္စာကိုခွဲဝေစားစေဟု။ရှင်ရဿေ့ဆိုတော်မူ၏။

၂၆။ အကြင်လင်မယားတို့တွင်။သားသို့မဟုတ်လျှက်။သူတပါး၏သားသို့မဟုတ်ကိုသားသို့ ပြုမည်။သူသိ။သူထင်ယူ၍မွေးကျွေး၏။ မိဘနှစ်ပါးသေလျှက်။ဝေရာ။မဝေရ သောတရားတပါး။

အကြင်မယားတို့တွင်။သားသို့ရင်းရှိလျှက်။ သူတပါး၏ သားသို့ကို။ သားသို့ပြုမည်။သူသိသူထင်ယူ၍ကျွေးမွေး၏။မိဘနှစ်ပါး သေလျှင်။ ဝေရာ သောတရားနှစ်ပါး ဟူသော်ကား။ အကျော် အစောကိတ္တိမ သားဖြစ်လျှက်။ အမိအဖပြုသူနှင့်အတူမနေ။အရွယ်ရောက်၍။မိဘရင်းသို့ပြန်နေခဲ့။ မယား လင်နေ၍။ သီးခြားနေခဲ့။ ထိုကောက်ယူသိမ်းပိုက်၍။ အမိပြုသောသူဥစ္စာ ကို။မစားမဝေသာ။လက်ရောက်ကိုသာရစေ။ ။တနည်းကား။ မိဘပြုသူ တို့နှင့်။ကိတ္တိမသားအတူနေ၍။ မိဘပြုသူသေခဲ့။ ထိုကိတ္တိမအကျော်အစော ပြုသောသားသို့။ မိဘ၌အကြိုးဖြစ်လျှင်။ အကြိုးအလိုက်။ အလယ်ဖြစ်လျှင်။ အလယ်အလိုက်။အထွေးအနှောင်းဖြစ်လျှင်။ အထွေးအနှောင်းအလိုက်ခံစား စေ။ဆိုခြင်းကား။သားရင်း။သို့ရင်း။အကြိုးကိုအကြိုးချင်း။ သားလယ်။သို့ လယ်အရင်းနှင့်။ သားထွေး။ သားနှောင်း အရင်းနှင့် အမျှစားစေ။ အဘယ် ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ထိုအကျော်အစောပြုသူတို့၏မိဘအရင်းအမွေကိုပြန် ၍မစား၊ရ။လွတ်ချေသော့ကြောင့်တည်း။

adopted child and the relatives of the adopting parents is this: If the adopted child shall be living with the adopting parents at the time of their death, let him share equally with the relations (brothers and sisters) of the deceased. If the adopted son shall have received a portion, and shall be living separate, he shall have no share; the property shall descend to the relatives of the deceased. Though it is said, let the relatives inherit, yet if the deceased man and his wife had separate property at the time of marriage, and property conjointly acquired during marriage, the survivor is the heir, and the relatives of such survivor shall not inherit until his or her death; they shall pay the debts according to their share. If the relations of both shall combine at the funeral obsequies, let them share alike. In another case; when the adopted child is not a stranger, but within the six degrees (of kindred) which entitle him to a share, if there be no children of the adopting parents, let him have an equal share with the relations, even although he lived apart. This the lord hermit said.

26th. If a husband and wife, having children of their own, shall publicly and notoriously adopt and bring up the child of another, the law by which such children shall or shall not inherit on the death of the parents.

If a man has children by his wife, and shall publicly state his intention of adopting the child of another person, and shall take and support the child openly, the two laws for the partition of the property are these: If the child, being a notoriously adopted child, shall not live with the parents who adopted him, but shall publicly return at the age of puberty and live with his own parents, or shall marry and live separately, he shall have no share in the property of the parents who adopted him; let him only have what may already have come into his possession. In case the adopted child shall live with his adopting parents, and they shall die, let him share as eldest, second, or younger, according to the true children of the deceased. If it be of the same age as the eldest child of the adopting parents, or as the second, or younger, it shall share equally with them. Why is this?—because a child so publicly and notoriously adopted shall not return and share in the inheritance left by his own parents

၂၇။ အကျော်အစောပြု၍။ သူသိ။ သူထင်ဖြစ်သောသားသို့ပြုသူနှင့်။ မိဘ။ ပေါက်ဖော်မဝေရာ။ ဝေရာသောတရားတပါး။

အကျော်အစောပြု၍။ သူသိ။ သူထင်ဖြစ်သောသားသို့ပြုသူနှင့်။ မိဘ။ ပေါက်ဖော်ဝေရာသောတရားနှစ်ပါးဟူသည်ကား။ မိဘနှစ်ပါးတို့တွင်။ သား ရင်း။ မြေးရင်း။ မြစ်ရင်း။ တိရင်းအမွေခံလေးပါးမရှိ။ အကျော်အစောပြုသော သားရှိ၍။ ကျွေးမွေး၍။ မိဘပြုသူသေလျှင်။ ၎င်သားတို့သာ။ သေသူ၏ဥစ္စာကို အလုံးစားစေ။ သေသူပေါက်ဖော်သားချင်းတို့မစားသာချေ။ အတယ်ကြောင့် နည်းဟူမူကား။ ကိတ္တိမသားပြုသောသူတို့၏ မိဘအရင်းခ်ာ။ ဥစ္စာကိုပြန်၍ မစားရချေပြီဖြစ်သော့ကြောင့်တည်း။ ။ဝေစားရာသည်ကား။ ထိုသေ သူတို့၏။ အမိအဖဥစ္စာရပ်ကို။ အမွေခွဲဖြစ်လျှင်။ ထိုသေသူပေါက်ဖော်တို့နှင့်။ ကိတ္တိမပြုသူ။ သေသူအစုတွင်ထက်ဝက်စားစေ။ တင်ပြီရှိလည်း။ နည်းတူဆပ် စေဟု။ ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၂၈။ မိဘတို့နှင့်သားသို့။ ခြွေးမ။ သမက်အတူနေရာ။ လင်ဖြစ်စေ။ မယားဖြစ်စေ။ သေလျှင်။ သမက်။ ခြွေးမတို့နှင့်။ ယောကျ္ဍမ။ ဝေရာသောတရားတပါး။

မိဘတို့၏သား။ သို့။ ခြွေးမ။ သမက်။ အတူနေရာသားဖြစ်စေ။ သို့ဖြစ်စေ သေလျှင် သမက်။ ခြွေးမတို့ နှင့်။ ယောကျ္ဍမအမွေဝေရာသောတရားနှစ်ပါးဟူ သည်ကား။ သို့နှင့်သမက်တို့သားသို့မမွေးမှိသို့သေခ်ုံ။ ပေးစားထိမ်းခြား လက်ထပ်စည်ပေး ဖွဲ့မှန် သမျှ သက်ရှိသက်မဲ့ကိုစားစေ။ ခမ်ဝင်မှန် သမျှနှင့် လက်ရောက်ကိုလည်းလင်ရစေ။ သေသူအမိအဖမရသား၎င်သေသူအမွေအ စုကိုရလို၏။ ယောကျ္ဍမကိုတောင်းလည်းမရသာချေ။ သေသူသို့ဥစ္စာမိတ်ခ် လက်ရောက်သိနိုးထားသည်ကိုလည်းသမက်မရသာချေ။ ယောကျ္ဍမရစေ။ သို့နှင့်သမက်သင့်နေပြီးမှ။ မိဘထံတွင်အပ် ၍ ရှိလျှင်။ သမက်ထက်ဝက်။ ယောကျ္ဍမ ထက်ပက်ရစေ။ ဤကားသားသို့။ မမွေး မမြင်မရှိ သည် ကိုဆိုသ တည်း။ သားသို့မွေးမြင်လျှင်။ ထိုးဘွားအမွေကို စားစေဟု။ ရှင်ရသေ့ ဆို တော်မူ၏။ တဂုည်းကား။ ယောကျ္ဍမနှစ်ပါးထံလင်ရှိရာသို့။ မယားလိုက်၍။ လင်သေလျှင်။ နည်းတူဝေစားကြစေ။ ဤကား။ သားသို့မမွေး။ မမြင်သည်ကို ဆိုသတည်း။ ၎င်တို့ဥ်ခ်ားသို့ရှိလျှင်။ နောင်ထိုးဘွားအမွေကိုခံစားစေဟု။ ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

27th. The law of partition between such publicly adopted children, and the relations of the father and mother, what shall, and what shall not be divided.

The two laws regarding the partition of the property between a child so publicly adopted, and the relations of the parents: If there be no descendants from either, sons, grandsons, great grandsons, or great great grandsons, none of the four heirs, the adopted child shall at the death of the parents inherit all their property; the relations of the deceased shall have no share. Why is this?—because the adopted child has no share in the property of his own parents. If the deceased parents had any property of their parents which had not come into their possession, let the adopted child and the relations share this equally, and pay the debts in the same proportion. This the lord hermit said.

28th. The parents, sons, daughters, sons and daughters-in-law, living together, a husband or wife dies, the law for the partition between the son or daughter, son or daughter-in-law, and the father and mother, or father and mother-in-law, what shall, and what shall not be divided.

In case the parents and their children, sons and daughters-in-law, are living together, if a son or daughter dies, the two laws by which their property is shared by the son or daughter-in-law, (relict of deceased,) and the father and mother-in-law, are these: If the daughter dies before she has any family, let the son-in-law have all the property, animate and inanimate, which was given to him at the time of marriage; let him also have all her personal chattels, and all property actually in possession; the parents of the deceased shall have no share in these; nor shall the son-in-law, though he demand the wife's inheritance of her parents, have any right to obtain it. Besides this, he shall not recover any of his wife's property actually in the possession or keeping of her parents; they shall retain it. But if it has been placed in their charge after the marriage, the parents and son-in-law shall share it equally between them; this is said when the (young couple) have no family. If there be any children, they shall inherit the property left by their grand parents. Thus the lord recluse said.

In another case; if the woman shall live with her husband in his parents' house, and the husband shall die, let the law be the same as above, that is to say, if there be no children born to them. If there be any children, let them inherit the grand parents' property.

၂၉။ မိဘတို့သည်သားသို့မိုးကိုအသိုးအသိုး။ခိုင်လုံစေပြီးမှ။ တယောက်သားနှင့် မိဘအတူ။နေစားရာတွင်။သားသေ၍ခြွေးမတွင်သားမရှိ။ယောကျ္ဍမ။ခြွေးမ။ဝေရာသောတရားတပါး။

မိဘတို့သည်။သားသို့မိုးတို့ကိုအသိုးအသိုးခွဲဝေလုပ်စေပြီးမှ။တယောက်သားနှင့်မိဘအတူစားနေရာတွင်။သားသေ၍။ခြွေးမတွင်သားမရှိ။ယောကျ္ဍမနှင့်။ ခြွေးမ ဝေရာသောတရားတပါးဟူသည်ကား။ အကြင်သားသို့မိုးတို့။အသိုးအသိုးလုပ်ယူထိန်းသိမ်းစေ၍။တဘိုးသောသားသို့မိုးခ်ဉ်။မိဘတို့သည်နေဒ၌။သားသို့မိုးသေ၍။ဇင်သေသူတွင်သားသို့မိုးမရှိလျှင်။သေသူလင်မယားလက်ထက်။ပိုင်ထိုက်သမျှကိုလေးစုစု၍။တစုသေသူမိဘစားစေ။သုံးစုကိုခြွေးမ။ သမက်စားစေ။ ။တနည်းကား။သားသို့မှေးမြင်ရှိချေက။သုံးစုစု၍။ယောကျ္ဍမတစု။ခြွေးမတစု။သားတစုစားစေဟု။ မနုမည်သောရှင်ရဿေ့ဆိုတော်မူ၏။

၃၀။ သို့သမက်တို့သည်။အိုးသိုးစား၍အိမ်ခြားနေရာက။သို့သည်မိဘအိမ်ထက်ကက်၍သေသော်။သူ၏ဥစ္စာကိုဝေရာသောတရားတပါး။

သို့သမက်သည်အိုးသိုးစား၍။ အိမ်ခြားနေရာက။ သို့သည်မိဘအိမ်ထက်တက်၍သေလျှင်။ သေသူဥစ္စာကို။ သမက်နှင့်။ ယောကျ္ဍမဝေရာသောတရားတပါးဟူသည်ကား။အကြင်လင်မယားတို့သည်။အသိုးစား၍အခြားနေရာ၌။ လင်မိဘကပါသောဥစ္စာ။ မယားမိဘကပါသောဥစ္စာ။ လက်ထက်ပွားဥစ္စာသုံးရပ်ရှိသည်နှင့်။ မယားသည်။ မိဘအိမ်သို့ ပြန်လည်နေရာသေသော်။သေသူကပါရင်းနှင့်။လက်ထက်ပွားကို။သေသူမိဘတဝက်။ သမက်တဝက်စားစေ။ သမက်မှာလက်ထက်ပွားတဝက်နှင့်။သမက်မိဘကပါရင်းကိုသိုးသန့်ယူစေ။ခန့်ဝင်ပေးဖွဲ့လက်ရောက်မှာ။ သမက်အလုံးရစေ။သေသူဥစ္စာမပါ။သမက်ဥစ္စာရင်းဖြစ်လျှင်။ သမက်။ယောကျ္ဍမအိမ်ထက်သို့ပါသမျှဥစ္စာရပ်ကိုသာ တဝက်ယောကျ္ဍမ စားစေ။ သေရာမပါ သမျှမှာ။ ယောကျ္ဍမ မစားသာ။ဇင်တွင်သားသို့မိုးရှိ၍သေလျှင်။ မိဘယူသည်ဥစ္စာရပ်ကို။ မိဘနှစ်ပါးသုံး၍ကုန်လျှင်ကုန်စေ။မသုံးမကုန်ရှိလျှင်။သေသူပေါက်ဖော်တို့ မခွဲမဝေ မယူသာ။ ဘိုးဘွားသေလျှင်။ အထက်သေသူ သားသို့မိုးတို့စားစေ။ သေသူ၌ သားသို့မိုး မရှိက။ သမက်သည်ငမယား ဥစ္စာ ဖြစ်သည် မဆိုသာချေ။ သေသူ ပေါက်ဖော်တို့သာစားစေ။တင်ဖြိုရှိလည်း။နည်းတူဆယ်စေဟု။ရှင်ရဿေ့ဆိုတော်မူ၏။ ။သားခြွေးမတို့သည်။အိုးသိုးစား၍အခြားနေရာက။သားသည်အမိအဖ အိမ်ထက် တက်နေ၍။ သေသောသူ၏ ဥစ္စာကို။ ဝေရာ သော

29th. Parents having given their children a sufficiency, one son with whom the parents are living, dies without issue, the law of partition between the parents and widow of the deceased.

If after the parents have set their children up separately, one of the sons with whom the parents are living, shall die, leaving no children by his wife, the law by which the property is divided between the daughter-in-law and her father and mother-in-law, is this: If after the children have been set up separately, the parents shall live with one of them, and the son or daughter with whom they are residing dies, leaving no issue, let all the property of the wife or husband of the deceased be divided into four parts, and let the parents of the deceased have one part, and the son or daughter-in-law three. In case there be children, let the property be divided into three shares, of which let the mother or father-in-law have one, the daughter or son-in-law one, and the children one. Thus Menoo the lord hermit said.

30th. A daughter and son-in-law living separately in a house of their own, the daughter returns to the house of her parents, and there dies, the law for the partition of her property.

A daughter and son-in-law have gone to live away from their parents in a separate house, but the daughter returns to her parents' house, and there dies, the law for the partition of her property between the son-in-law and his father and mother-in-law in such a case is this: If any man and wife, whilst dwelling in a separate house (from their parents,) shall have property that came from the husband's parents, from the wife's parents, and property acquired during their marriage, and the wife, returning to the house of her parents, shall there die, let her parents have half of the property that came with the deceased, and that acquired during the time that she lived with her husband, and let the son-in-law have the other half, as well as all the property he brought with him, and his wife's personal chattels and wedding presents. If the deceased had no property at marriage, but all the property was that of the son-in-law, let his father and mother-in-law have only one half of the property their daughter brought with her to their house; they shall have no share of property so brought. Should she have children, if what she took with her to her parents' house be expended, let it be so, but if not, her relations shall have no share in it; on the death of their grandfather and grandmother, let it go to her children. If she has no children, the son-in-law shall not claim this property as his wife's; her relations only shall share it, and let them pay a proportionate share of the debts. Thus the sage recluse said.

In case the son and daughter-in-law, having separated from their parents, live in a house of their own, and the son shall return and die in the house of his parents, the law for the partition of his property

တရားတပါးဟူသည်ကား။ လင်မယားတို့သည်။ အသီးစား၏အခြားနေရာ၌။ လင်မိဘကပါသောဥစ္စာ။ မယားမိဘကပါသောဥစ္စာ။ လက်ထက်ပွားသုံးရပ်ရှိသည်နှင့်။သားသည်မိဘအိမ်သို့ပြန်လည်နေရာသေသော်၊သေသူကပါရင်းဥစ္စာနှင့်။လက်ထက်ပွားတဝက်ကို၊သေသူမိဘဖြစ်သူစား၊ဝေ၊ဝင်ခြွေ၊မ လက်ထက်ပွားတဝက်နှင့်။ခြွေ၊မမိဘကပါရင်းကိုသီးသန့်ရစေ၊ ခမ်ဝင်ပေး ခဲ့လက်ရောက်မှာ။ခြွေ၊မအကုန်ရစေ။ သေသူဥစ္စာမပါ။ခြွေ၊မကဥစ္စာရင်း ဖြစ်လျှင်၊ယောကျ္ဃမအိမ်ထက်သို့ပါသမျှဥစ္စာကိုသာ။ တဝက်ယောကျ္ဃမစား ၊ဝေ၊သေရာမပါသမျှယောကျ္ဃမမစားသာ။ဝင်တွင်သားသို့ဖြူ၍သေလျှင်၊မိဘ ယူသည်ဥစ္စာရပ်ကို။မိဘနှစ်ပါး၏ကုန်လျှင်ကုန်စေ။မကုန်ရှိလျှင်၊သေသူ ပေါက်ဖော်တို့မခွဲမဝေမယူသာ။အိုးဘွားသေလျှင်၊အထက်သေသူမိသားတို့ စား၊ဝေ၊သေသူ၌သားသို့မရှိက၊ခြွေ၊မသည်ငလင်ဥစ္စာမဆိုသာဂျေ၊သေသူ ပေါက်ဖော်တို့သာစား၊ဝေ၊တင်ဖြိုရှိလည်း။နည်းတူဆပ်ခေဟု။ရှင်ရသော့ဆို တော်မူ၏။

၃၁။ မိဘအိမ်၌သို့သေ၍။သမက်မယား၊ငယ်နေရာ။ လိုက်၍ယောကျ္ဃမနှင့်ဝေခြင်း တရားတပါး။

မိဘအိမ်၌ သို့သေ၍။ သမက်သည် တပါး မယား၊ငယ် နေရာလိုက်၍ ယောကျ္ဃမနှင့်။ဝေခြင်းတရား၊တပါး၊ဟူသည်ကား။အကြင်သို့နှင့်။ပေ၊စား၍ ယောကျ္ဃမနှင့် အတူနေရာတွင်။ သား၊သို့ မရှိ။ သို့သေ၍ ယောကျ္ဃမ အိမ်က သမက်မယား၊သစ်မိဘအိမ်သို့လိုက်၍ နေသော်လည်း၊ကောင်း။ သီး၊ခြား၊နေ သော် လည်း ကောင်း။ ယောကျ္ဃမကို မယား၊အမွေစု ရကောင်းသည် သမက် တောင်းသော်မရရာ။ယောကျ္ဃမတို့သေလည်း။ အမွေတောင်း၍မရရာ။ ရရာ သည်ကား။ထိုသို့တို့ဥစ္စာကို။ သမက်အသိအမြင်။သို့မိဘ၄တ်သား၍သုံး သည်ဖြစ်လျှင်။သမက်ကရစေ။သို့နှင့်နေစည်ကဥစ္စာကို၊ယောကျ္ဃမထို့ကမခွဲ မဝေသာပြီ။အဘယ်ကြောင့်နည်း၊ဟူမူကား။ ခွဲဝေပေးပြီးသည်ဥစ္စာရပ်ဖြစ် သော့ကြောင့်တည်း၊ဟုဆိုတော်မူ၏။

၃၂ သား၊သို့တို့ကိုမိဘပေး၊ထိမ်း၊မြား၍အခြား၊နေရာတွင်။နှစ်ပါး၊ရုံသေ၊သား၊သို့တို့ ၏မိဘနှစ်ပါး၊ဝေရာသောတရား၊တပါး။

သား၊သို့တို့ကိုမိဘနှစ်ပါး၊ပေး၊ထိမ်း၊မြား၍ အခြား၊နေရာတွင်။ နှစ်ပါး၊စုံ သား၊သို့တို့၏ မိဘ နှစ်ပါး၊တို့ ဝေရာသော တရား နှစ်ပါး ဟူသည်ကား။ အ ကြင်ထင်မယား နှစ်ပါး၊စုံ အိမ်ခြား နေရာတွင်။ သား၊သို့မရှိ။ နှစ်ပါး၊စုံ သော

is this: If the party living separately has both brought property at marriage, and has acquired property since, and the son returns and dies in the house of his parents, let them have all his original property, and one half of that acquired after marriage; let the daughter-in-law have the other half, and all her own original property and personal chattels that have come into her possession. If the deceased had no original property, and the daughter-in-law had, let her father and mother-in-law only have one half the property their son may have brought into the house with him, but of other property they shall have no share. Should he have children, if the property he took with him to his parents' house be expended, let it be so; but if not, his relatives shall have no share at the death of their grandfather and grandmother; his children shall have the whole. If he had no children, the daughter-in-law shall have no right to claim it as her husband's property; only his relations shall inherit, and pay a proportionate share of the debts. Thus the lord hermit said.

31*st. A daughter dies in the house of her parents; the son-in-law having taken a second wife, goes to her place of residence,—the law for the partition of the property between him and his father-in-law.*

The law for the partition of the property between a son-in-law and his father and mother-in-law, when their daughter dies in the house of her parents, and the son-in-law removes to the place of abode of a second wife, is this: Parents having given a daughter in marriage to a son-in-law who resides in the house with them, if their daughter dies without issue, and the son-in-law takes a second wife, and goes to her house to dwell, or dwells separately, the late father-in-law shall retain the undelivered part of his daughter's inheritance; the son-in-law shall have no claim on it. At the death of the father-in-law, because (his wife) was not in reach of the inheritance, he shall still have no claim. He has a right to any property that the parents, with his knowledge, in the presence of witnesses, may have borrowed for a time from their daughter, and the parents shall not share with him the property possessed at marriage by the daughter. Why is this?—because it has already been divided and disposed of. This he said.

32*nd. Parents having given their children in marriage, and in a separate residence, they both shall die, the law for the partition of their property between the parents of both.*

When the parents on both sides have given their son and daughter in marriage, and they dwelling apart from their parents shall both die the law by which the partition of their property is made between the parents of both, is this: If any husband and wife, living in a separate dwelling, shall both die without issue, let the parents of the wife have

သော်၊မယားကပါရင်းကို၊မယားမိဘကယူစေ။ လင်ကပါရင်းကို၊လင်မိဘ
ကယူစေ၊နှစ်ပါး၊စုံလက်ထက်ပွားကိုလည်းအညီခွဲဝေယူကြစေ။ ၎င်တို့တွင်
မယားကပါ၊လင်ကပါဥစ္စာမရှိ။နှစ်ပါး၊စုံတွင်ဖြစ်ပွားသည့်ဥစ္စာရပ်သာရှိက
လည်း၊အညီယူကြစေ။ မယားကဥစ္စာမပါ။လင်ကဥစ္စာပါလျှင်။ဥစ္စာကိုသုံး
စုစု၍ နှစ်စုပါရင်းသူမိဘကစား၊စေ၊တစုကိုမယား၊မိဘကစား၊စေ။လင်ကမပါ
မယား၊ကပါလည်း၊သုံး၊စုစု၍ နှစ်စုကိုမယား၊မိဘကစား၊စေ။တစုကိုလင်မိဘ
တို့စား၊စေ၊မယား၊အယင်သေ၍။လင်နောက်မှသေသည်ဖြစ်လျှင်။ အယင်သေ
သူမိဘတစု၊နောက်သေသူမိဘနှစ်စုစား၊စေ။ တင်မြို့ရှိလည်း နဉ်းတူဆပ်စေ၊

၃၃ သား၊ကိုသား၊ချင်း၊မြေ၊ကိုမြေချင်း၊မြစ်ကိုမြစ်ချင်း၊ဝေရာသောတရား၊တပါး၊

သား၊ကိုသား၊ချင်း၊မြေ၊ကိုမြေ၊ချင်း၊မြစ်ကိုမြစ်ချင်း၊ဝေရာသောတရား
တပါး၊ဟူသည်ကား၊အဖေ၊ဥစ္စာရပ်ကို။အဖိုး၊တို့တွင်မဝေဖြစ်လျှင်။ တရား၊စု
ရှိသည်အတိုင်း၊အဖ၊ချင်း၊ဝေရာ၏။ဂင်တို့တွင်မဝေဖြစ်လျှင်။ သား၊ချင်း၊ဝေရော
၏။ဂင်တို့မဝေဖြစ်လျှင်။မြေ၊ချင်း၊ဝေရာ၏။ ဂင်တို့တွင်မဝေဖြစ်လျှင်။မြစ်ချင်း
ဝေရာ၏။တဦး၊သောသူကဆိုး၊ဘွား၊မိတရှိက။တဦး၊သောသူမှာမြေ၊မြစ်ရှိလျှင်
လည်း၊ အထက်အဖိုး၊အဖွား၊တို့အမွေခံသည်။ မခံသည်အတိုင်းခွဲဝေယူကြ
စေ။ သည်ကိုရည်၍အဖေ၊ဆုံသော်။ အလျှော်စရိတ်မစား၊သော။ အမွေဘက်၊
အမွေခံဖြစ်၍ဆိုသတည်း၊ဂင်တို့တွင်တဦး၊သောသူက။ တိသို့ရောက်မည်ဖြစ်
လျှင်၊တိကိုပင်ဝေစား၊စေ။တိကိုတိချင်း၊ရောက်မှမူကား၊မဝေသာပြီ။

၃၄ မိဘနှစ်ပါး၊တို့မိမွှငါး၊ယောက်မွေ၊ရာ၌၊သား၊တယောက် ဝေခြင်း၊တရား၊တပါး၊

မိဘနှစ်ပါး၊တို့မိမွှငါး၊ယောက်မွေ၊ပြီး၌။ ယောက်ခ်ား၊တယောက်မွေ၊ရာ
၌။ ဝေရာသောတရား၊တပါး၊ဟူသည်ကား။ အကြင်မိဘတို့သည်။ သမ္ပီး၊ငါး
ယောက်မွေ၊မြင်မှ။ ဆုတောင်း၊ပဌနာကြောင့်။ သား၊ယောက်ျား၊တယောက်
မွေ၊လျှင်၊အဖတနံဆာဝတ်စား၊စေပါ ကျေ၊ကျွန်မြင်း ဓါ၊ဖလား၊ရေကိုင်ကွမ်
ကိုင်၊မိမိတို့၏အမျိုး၊အလျှောက်ရှိလျှင်။ သား၊ယောက်ျား၊ယူစေဦး။ အမိဝတ်
စား၊တနံဆာကိုသမ္ပီး၊ကြီး၊ယူစေဦး။ကြွင်း၊သောဥစ္စာသက်ရှိသက်မဲ့မှာ။နှစ်မအ
ကြီး၊နှင့်၊မောင်အငယ်အမျှစား၊စေ။ဂင်မှကြွင်း၊သောနှစ်မတို့မှာ။နှစ်မအကြီး
ကသက်သည်အမွေစုအတိုင်း၊ဝေစား၊ကြစေ။တင်မြို့ရှိလည်း၊နည်း၊တူဆပ်စေ၊
အဘယ်ကြောင့်နည်း၊ဟူမူကား။ မိမွှနှင့် ယော်ကျား၊တွင်။ ဘုရား၊ရှင်ဟော

what she brought with her at marriage; let the parents of the husband have what he brought with him originally, and let the property acquired during the marriage be divided equally between both. If they had no property originally, let the parents divide equally what they have acquired. If the wife had no original property, and the husband had, let it be divided into three shares, and let his parents have two, and the wife's parents one. If the husband had no original property, and the wife had, let it be divided into three shares, and let the parents of the wife have two, and of the husband one. If the wife dies first, and the husband after her, let the parents of the one who died first have one, and of the person who died last two shares, and pay the debts in the same proportion.

33*rd. The law for the partition of the property between sons separately and only, grandsons separately and only, and great grandsons separately and only.*

The law for the partition of inheritance by sons between themselves, grandsons between themselves, and great grandsons between themselves, is this: If the inheritance of the great grandfather has not been divided by the grandfather, according to the legal shares, the fathers may divide it; if it be not divided amongst them, the sons may divide it among themselves; if it be not divided amongst them, the grandsons may divide it amongst themselves; if it be not divided amongst them, the great grandchildren may divide it amongst themselves. If one (descended from a common great grandfather) shall have father and grandfather alive, and another, grandsons and great grandsons, let them divide the inheritance of the great grandfather, as they may be in reach of it, (that is, born before it was divided;) and on this account it is that descendants of a common great grandfather shall not receive from each other damages in compensation, as they are co-heirs. If there be a great great grandson of one descendant, let him have his share; when there comes to be only great great grandsons, the property shall not be shared, (that is, when the property has been undivided in the hands of one branch.)

34*th. The law of partition between five daughters and one son.*

A father and mother, after having five daughters, shall have one son: If any parents, after having had five daughters, shall by the means of their prayers have a son, let him inherit his father's clothes, ornaments, personal slaves, house, sword, goblet, water and betel bearer, according to his class in society, in the first instance; then let the eldest daughter have her mother's clothes and ornaments, and of all the remaining property, animate and inanimate, let the eldest sister and the youngest (son) have equal shares, and let the other sisters share according to their ages in the share which falls to the sister, and pay the debts in the same proportions. Why is this?—be-

တော်မူသောတရားတော်၌ရှိသည်ကား။ မိမွှရဟန်းတာဖြစ်စေ။ ယနေ့ယှဉ်သော သာမဏေနယောက်ျားကိုမတူရာဟု။ တရားတော်မြတ်ရှိသည်ကို ထောက်၍။ ယောက်ျားအမြတ်ဖြစ်သော့ကြောင့်တည်းဟု။ ရှင်ရဟန္တာ့ဆိုတော်မူ၏။

၃၅ မိဘနှစ်ပါးပေးထိမ်းမြား၍။ ထိုရသောသားမှန်သမျှတွင်ဝတ်ရုံ။ စားရုံပေးသော တရားတပါး။

မိဘနှစ်ပါးပေးထိမ်းမြား၍ရသောသားကြီးသြောရသဆိုသည်။ ထိုသား၏ပေါက်ဖော်အများရှိသည်တွင်။ တစုံတယောက်သောသားတို့ကိုးသည်။ ပုမိုသဿဟေ။ ဣတ္ထိဟေ၏။ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်ခြင်း၌။ မွေးဖွားရင်းယောက်ျားဖြစ်သည်။ နောင်လဆန်းယောက်ျား။ လဆုတ်မိမွှဖြစ်သည်ကို။ ဝတ်ရုံ စားရုံမျှသာ ပေးစေ။ နဗုံမိမွှလျှာအဂါဟျက်သည်ကိုဆိုသတည်း။

၃၆ မိဘနှစ်ပါးသားသို့ကို။ ရှေ့ သွပ်ဆွန်။ နှားပင်း။ မျက်မမြင်ဖြစ် သော်လည်း။ အရ မှန်ရာ။ ဝေရာသောတရားတပါး။

အကြင်မိဘတို့သည်ပေးထိမ်းမြား၍။ ရသောသားတို့ကို၌။ တယောက် သောသူအနာကြီးစွာရှိ၍။ ချုပ်ငြိ။ နဲ့။ ဆွန်။ အ။ ရှိလျှင်။ အစုဆိုင်အတိုင်းထား၍။ ပေါက်ဖော်တို့ကျွေးမွေးစေ။ ထိုသူသေလျှင်ကျွေးမွေးသူတို့ဟူစေ။ မျက်မြင်ကန်း နှားပင်းဖြစ်သော်လည်း။ အရေးအရာရက။ အစုအတိုင်းစားစေ။ သားအကြီး မျက်မြင်ကန်းနှားပင်းဖြစ်လျှင်။ သားငယ်အဂါ၌ညီညီအဖအရာ စီးဆင်စီးမြင့်။ အမှုအမျိုးမျိုးမှာတည်စေ၍။ အကြီးအရာသို့ရောက်စေ။ အ ရှေ့။ အအ။ အဆွန်။ မျက်စိကွယ်သူတို့သည်။ ဆေးဖြင့်ကုလျှင်။ ချမ်သာခြင်းရှိရာသော့ကြောင့်။ အစုအတိုမှာအညီထားစေဟု။ ရှင်ရဟန္တာ့ဆိုတော်မူ၏။

၃၇ လင်ပုဏ္ဏားနှင့် မယား အမျိုးလေးပါးတို့နေရာ၌။ လင်သေ၌ ဝေရာ ရသောတရား တပါး။

လင်ပုဏ္ဏားသည်။ မယားလေးယောက်ကို နေရာ၌။ လင်သေ၏။ ဝေရာ သောတရားနှစ်ပါးဟူသည်ကား။ အကြင်ယောက်ျားသည်။ တအိမ်စီမယား အများအသီးအသီး ဆောက်ထား၍ လက်ဆုံစားဝတ်။ အိမ်သီး အခြားနေ၍ လက်ရောက်ပေးသည်။ တယောက်အိမ်မှာ တယောက်မလိုက်မစား။ တမ ယားဥစ္စာတမယားသို့မရောက်သား။ ကိုယ်စီခံစားကြစေ။ ၎င်းမယားတို့နေရာ တွင်။ လင်မိဘဥစ္စာ၀ါ၏အိမ်၌ထားသော ဥစ္စာဖြစ်သည်မဆိုသာချေ။ ၎င်တို့ တွင်။ နေဒ္ဒိ။ နေနှောင်းသည်။ မယားကြီး မယားငယ်မည်၏။ မယားကြီး

cause the most excellent gods have said, let a woman be a Rahandah; she is not equal to a priest in the first day of his entering the lowest grade of the priesthood; on the strength of this sacred law, a male is the most excellent. Thus the lord hermit said.

35th. The law for providing all children born in marriage with necessary support, food and clothing, and no more.

The eldest son of a couple given in marriage by their parents is called auratha; if amongst his many brothers and sisters, there shall be one who has both the male and female organs of generation, which are enemies, who is a male when first born, but who afterwards becomes a male in the waxing and a female in the waning of the moon, such a child shall only have his necessary clothes and food; his organs are irregular; he is called an hermaphrodite.

36th. The law of partition by which children who are mad, imbecile, stutterers, dumb, deaf, or blind, shall have their full share.

If amongst the children of a couple so given in marriage by their parents, one shall have severe disease, shall be unable to walk, shall stutter, or be dumb, let the share such child is entitled to be set aside, and let its relations support it, and at its death let the person who so supports take his share; if he be blind, or deaf, but perfect in his intellect, let him have his proper share. If the eldest son be blind, or deaf, let the younger, whose organs are perfect, take the father's place, and have his riding horse and elephant, and do his duty (to the state,) and take the place of the elder. But as mad, dumb, and lame people, and those who have disease of the eyes, may be relieved by medicine, let their portion be regularly set aside for them. Thus the lord hermit said.

37th. A bramin husband having a wife of the four other classes, the law of partition at his death.

A (bramin) husband having four wives of the four classes, the two laws for the partition of his property at his death are these: When a man has built separate houses for his wives, eats out of the same dish with them, and makes presents to them separately, if they do not come and eat at each others' houses, the property of one shall not go to the others; let each keep what she has, but no one shall claim the property of the husband's parents because it was in her house (at his death.) They are called great, or lesser wives, according to the priority of their marriage, but it is only a name; let her restore the pro-

မယားငယ်ဆိုရသည်။ သားလင်မိဘဥစ္စာကိုပြန်ပေးစေ၊ငင်တို့တွင်သားသွေး ရှိလည်း။ အဖအရာကိုဆောင်ရွက်ရှင်လျက်။ မင်းသိမ်းထင်ဖြစ်ပေကလည်း။ အဖအရာကိုထိုသားခံစေ၊တင်မြှောက်လည်းနည်းတူဆပ်စေဟု။ ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၃၈ လင်သည်တအိမ်တည်း၌လက်ဆုံစား၊မယားအများနေ၍။ လင်သေသော် ဝေရာသောတရားတပါး။

လင်သည်တအိမ်တည်းလက်ဆုံစား၊မယားအများနေ၍။ လင်သေ ဝေရာသောတရားနှစ်ပါးဟူသည်ကား။ အကြင်ယောကျ်ားသည်။ နေဦး။ နေလပ်။ နေနှောင်းမှိ၏။ တဦးဦးသောမယားကပါရင်းဖြစ်စေ။ လင်နေမှရသောမိဘ အမွေဖြစ်စေ၊အသီးအသီးရသည်အတိုင်းယူကြစေ။ လက်ရောက်ခမ်ဝင်ပေး သည်အတိုင်းလည်းယူကြစေ။ ထိုမဏ္ဍာ၊တို့တွင်သား၊ယောကျ်ားအညီရှိကြ လျှင်။ မယားဦး၊မယားကြီးဖြစ်စေဆိုတုံ၏။ တယောက်ယောက်သောမယား သား၊မင်းသိမ်းထင်ဖြစ်က။ အဖအရာဖြစ်စေ။ လင်မိဘဥစ္စာရှိ၊ကို။ ၎င်မယား တို့ကိုနေမှရလျှင်၊အမျိုး၊အလျောက်ခွဲဝေယူစေ။ တယောက်ယောက်ကိုသာ လင်ပေးသည်ဟူ၍။ မခွဲမဝေမပေးမနေသာ။ လင်ဥစ္စာဖြစ်သည်ဝေယူစား၊ကြ စေ။ တင်မြှောက်လည်းနည်းတူဆပ်စေ။ ၎င်တို့သား၊ချင်းဝေကြလည်း။ ဘဝိတ္တိဝေ ခြင်းအတိုင်းပေယူစားစေဟု။ ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။ ။ ၎င်မယား တို့ကိုနေရာ၌။ တဦးမယားသားသွေးမမွေး။ မယားသေလျှင်။ လင်ပိုင်သည်။ မယားသေသည်နောက်။ လင်သမ်ားစား၍ကုန်လျှင်ကုန်စေ။ မကုန်ကျန်၍ လင် သေလျှင်။ ကြွင်းသောမယားသား၊တို့အမျိုး၊အလိုက်ဝေယူစား၊ကြစေ။ တင်မြှော် ရှိလည်း။ နည်းတူဆပ်စေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ မယား၊အမွေကို လင်။ လင်အမွေကိုမယား။ ခံစား၊ပိုင်ချေသော့ကြောင့်တည်း။

၃၉ သား၊သွေးတမိ တဖတည်း၊တွင်ဝေသင့်ရာ။ ဘက်သေဆောင်ခြင်း။ အမွေခမ်း၊တ ရား၊တပါး။

မိဘနှစ်ပါးပေးထိမ်းမြား၍။ ရသောသား၊သွေး၊တို့တွင်။ တခုံ၊တယောက်။ နဖူမ်ပန်း၊ တုပ်ပန်း၊နှ။ အင်ဂါကြီး၊ငယ်ရှိုတဲ့သူတို့ကို။ ဝတ်စား၊ရုံ၊လည်းဆို၏။ တနည်းလည်း။ သွေ်းသား၊မှ၍ကာ။ အမျှအစုအတိုင်းခံ၊ခေ၊ဆိုသတည်း။ ဤအ ရာကိုသက်သေဆိုတုံ၊ပေဘခုံ။ ဒီပဂ်ရာ မြတ်ရွာဘုရား၊ရှေ့လက်ထက်တော်။ ဗါရာဏသီပြည်၌။ သူဌေး၊လင်မယား၊နှစ်ယောက်တို့သည်။ သား၊ယောကျ်ား ငါး၊ယောက်ဖွား၊ပြီးနောက်။ သွေ်းတယောက်ဖွား၏။ ထိုနောက်မြွေကိုဖွား၍။

perty of the husband's parents. If they have sons, let him who is best qualified, and known to the chiefs and nobles, take his father's place, and bear the relative proportion of his debts. Thus the lord hermit said.

38th. The law of partition on the death of a husband who had many wives living in the same house, and eating out of the same dish.

In case of a husband living in the same house with many wives, who eat out of the same dish, the two laws are these: If a man's first, second, or third wife had property at marriage, or had inherited any from her parents after marriage, let each keep what they have, with whatever presents they may have received (from the husband,) and their wedding presents. If they shall have the same number of male children, it is said the first married shall be the head wife; but if the son of one of the others is remarkable (above his brothers,) and known to the heads of the people, the chiefs, let him take the place of his father. If the husband shall have inherited his parents' property after the marriage of these wives, let them divide it, and share according to their class; if one shall claim a portion as a gift from her husband, she shall not retain it; it is the husband's property; let them share it, and pay the debts in relative proportions, and in this division let the children have their mother's share (when she is dead.) Thus the lord hermit said.

If one of the wives shall die without issue, the husband has a right to her property; if he shall expend the whole, he has a right to do so. If not expended at his death, let what remains be divided amongst the other wives and children according to their class, and let them pay debts in proportion. Why is this?—because the husband inherits from the wife, and the wife from the husband.

39th. Children of the same father and mother, who by precedent have a right to inherit.

If amongst the children of a couple regularly given in marriage by their parents, one be an hermaphrodite, or guilty of unnatural crime, or imperfect in his organs, it has been said he shall have no inheritance. It is also said, that all children who are legitimate shall have their proper share. In this matter I will give an instance. In the golden time of the most excellent Para Diepengara, in the country of Benares, a man of the wealthy class and his wife had five sons and one daughter, and after this the wife bore a snake. They were

သူ့ဌေးလင်မယားရှက်ခြင်းကြောင့်။သူတကာမသိရအောင်။ တောင်ပို့ဝယ်ဌက်ထား၍။မပြတ်မိဘအစားပေးဏ။ကာလရှည်လျှားရ၏။သူ့ဌေးလင်မယားသေရာတွင်။ပေါက်ဖော်တို့ ဥစ္စာပုံကိုခြောက်စုစု၍ အမျှဝေမည်ပြုသည်ကာလ။မြေလာ၍ငအခုမထားဖြစ်သည်။ စိတ်ကသိသော့ကြောင့်။ ခြောက်စုစုသည် အမွေဝေပုံကို။ အမြီးနှင့် သိမ်းခပ်ဖျက်ဆီးပြီးလျှင်။ နေမြ တောင်ပို့ခေါင်းသို့ပြန်၍ဝင်နေလေ၏။ နောက်တကြိမ်ခြောက်စုခြောက်ပုံပြုပြန်သည်တွင်လည်း။ထိုမြေသည်နည်းတူဖျက်ဆီးပြုပြန်ခဲ့၏။ထိုအကြောင်းကို။ဗါရာဏသီမင်းကြီးအား။ မြေနှင့်ပေါက်ဖော်တို့။ တမိတဖတည်း။ဖြစ်ကြောင်းကိုလျှောက်ထား၍။မင်းကြီးက။တမိတဖတည်းဖြစ်ချေသည်။ မြေအဖို့လည်းစုပုံပေဆိုတော်မူ၍။ ခုနှစ်စုစုထား၏။ ထိုအခါမြေလာပြန်၍။ ခုနှစ်စုအနက်။တစုကိုအမြီးနှင့်သိမ်းခပ်ပြီးလျှင်။ နှစ်မင်ယမ်အစုမှာနှောရောထားခဲ့၏။ မြေသည်နေမြတောင်ပို့တွင်းသို့ဝင်နေလေ၏။နှစ်မင်ယမ်လည်း။ထိုမြေကိုအသက်ရှိသ၍။အစားမပြတ်ကျွေးမွေး၏။ ထိုကိုရည်၍တမိတဖတည်း။ မိဘနှစ်ပါးပေးထိမ်းမြား၍။ရသောသားသို့ဖြစ်က။ တိရိစ္ဆာန်မြေပင်စားရထုံးရှိသော့ကြောင့်။အမျှဝေယူစားကြစေဟု။ရှင်ရသေ့ ဆိုတော်မူ၏။ ။တနည်းလည်း။သားတို့၏အရည်အစံမှာရှိချေသည်။ပညာဖြင့်ဆင်ခြင်၍ရှင် ရသေ့ ဆိုတော်မူ၏။

၄၀ မယားကြီးတစ်။အပြောင်တစ်။ကျွန်မယားတစ်။ဝေရာသောတရားဇာပါး။

အကြင်လင်သည်မယားကြီးတစ်။အပြောင်တစ်။ကျွန်မတစ်ကိုသိမ်း၍။သေခဲ့တုံ့ဆဲ့။ ဆိုခဲ့ပြီးသောမယားအပြောင်။ ကျွန်မတွင်သားသို့မမျှဖြစ်ချေဆဲ့။လင်ဥစ္စာကိုဝေရာသင့်ကား။ခုနှစ်စုခွဲပြု၍။မယားကြီးလေးစု။ အပြောင်သုံးစု။ကျွန်မတစုခွဲဝေယူစားကြစေ။

၄၁ ၎င်မယားသား။အပြောင်သား။ကျွန်မသား။ဝေရာသောတရားတပါး။

သားရှိလည်းနည်းတူဝေစေ၊မြီရှိလည်းနည်းတူဆပ်စေဟု။ ရှင်ရသေ့ ဆိုတော်မူ၏။ ။ဤအရာ၌သို့သားတယောက်စီကိုသာဆိုသည်။တဦးက။အများရှိလျှင်။ဆင်ခြင်၍ဝေစားစေ။

၄၂ အပြောင်ခြောက်ပါးတို့။ဝေရာသောတရားတပါး။

အပြောင်ခြောက်ပါးတို့ဝေရာသောတရားတပါးတဦး။ အပြောင်ခြောက်ပါးဟူသည်ကား။မယားကပါသောအပြောင်ကျွန်မတစ်။ လင်ကပါသောအ

ashamed to have the fact known, and concealed it in a hollow hillock, and fed it regularly. After a long time, at the death of the man and his wife, when the relations (children) had portioned the property into six lots, and were about to divide it, the snake came, and seeing no share for himself, upset the heaps with his tail, and returned to his former place of concealment; they parted them off a second time, and as before he came and upset them. When the king of Benares came to know this, and that the snake was the son of the same parents, he ordered a share to be set apart for him. They then divided it into seven shares; he came again, gathered a share with his tail, and having mixed it with that of his sister, returned to his old residence, and the sister continued to supply him with food as long as he lived. On the authority of this (decision,) all children of the same father and mother, regularly given in marriage by their parents, shall have an equal share, because in this example even a brute snake had a share. Thus the lord hermit said. It is also said, the wise man shall consider the character of the children.

40th. The law of partition between a head wife, a concubine, and a slave wife.

If a husband who has taken one head wife, one concubine, and one slave wife, shall die without issue by any of them, let the husband's property be divided into seven and a half shares, and let the head wife have four shares, the free concubine three, and the slave concubine the half share. If they have children, they shall have the same, and if there be debts, pay them in the same proportions. Thus the hermit called Menoo said.

41st. The law of partition between the childran of the abave.

This is said when they have only one child. If one have many children, let the inheritance be divided after mature consideration.

42d. The law of partition between the six kinds of concubines.

The law of partition between the six kinds of concubines is this: The six kinds of concubines are these; 1st, a female slave that came at marriage with the wife; 2nd, a female slave who came at marriage

ပြောင်ကျွန်မတစ်။ မယားဓိဘကရသော အပြောင်ကျွန်မတစ်။ နှစ်ပါးစုံတွင် ဝယ်၍ရသောအပြောင်ကျွန်မတစ်။ လင်မယားနှစ်ယောက်သင့်နေပြီးမှလင်ဓိဘကရသောကျွန်မအပြောင်တစ်။ ကြေးငွေမအပ်။ လက်ဆုံမစား အပြောင်ဖြစ်သောမိမ္ဘတစ်။ ထိုခြောက်ယောက်သော မယားအပြောင်တို့ ဝေရာသည်ကား။ လင်ရှိစည် လက်ရောက်သမျှကို အသီးအသီးပိုင်ကြစေ။ ၎င်ခြောက်ယောက်ပြင်။ မယားကြီးရှိလျှင်။ မယားကြီးမှာလေးစုံစားစေ။ ကျေးငွေမစပ်တော်အပြောင်မှာသုံးစုစားစေ။ ထိုနှစ်ယောက်မှကြွင်းသောကျွန်ပြောင်ငါးယောက်တို့မှာ ထွီးမွေး တဝက်လွတ်စေ။ သားယောက်ျားမွေးလျှင်။ ကိုယ်လွတ်စေ။ အမွေမဝေသာပြီ။ တော်ပြောင်နှင့်။ မယားကြီးရှိသော့ကြောင့်တည်း။

တနည်းမှာလည်း။ ငါးယောက်သားတို့ကျွန်ရိုးကျွန်စည်မထုတ်။ အမျိုးရှိအပြောင်ကျွန်မှနိုက်။ ဆဲခဲ့တွင်ခွဲဝေစားစေ။ အစည်ကျွန်ရိုးမှာ။ မစားမရသာချေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းထူမူကား။ အရှင်မလွတ်က။ အစဉ်သန္ဓကဖြစ်သော့ကြောင့်တည်း။ တင်ဖြိုရှိလည်းနည်းတူဆပ်စေ။

၄၃ ၎င်သားခြောက်ယောက်တို့။ ဝေရာသောတရားတပါး။

အပြောင်ခြောက်ပါးထွီးသားရှိလျှင်။ အထက်အမွေစုအတိုင်းဝေစားယူကြစေ။ ၎င်အပြောင် ခြောက်ပါးတို့တွင်။ အပြောင်ငါးပါး မယားခ၌။ သားယောက်ျားရှိလျှင်။ အဖဝတ်စားတန်ဆာကို အဖအရောစားစေယူ ရှင်ရသော့ ဆိုတော်မူ၏။

၎၇ မယားကြီးသေ။ သားထွီးရှိ။ လင်သည်ကျွန်မကို လက်ဆုံစား၍နေရာတွင်။ လင်သေရာ၌မယားကြီးသား။ ကျွန်မသားတို့ဝေရာသောတရားတပါး။

မယားကြီးသေ။ သားထွီးရှိလင်သည်။ ကျွန်မကို လက်ဆုံစား၍နေရာတွင်လင်သေရာ၌။ မယား။ သား။ ကျွန်မသားတို့ဝေရာသောတရား တပါးဟူသည်ကား။ အမျိုးရည်ကူကိုမယားပြု၍ ထွီးမွေးခဲ့။ မွေးပြီးမှ မယားသေ၍။ လင်သည်ကျွန်မကိုလက်ဆုံစား၍ မယားပြုရာ၌။ သားထွီးမွေး၏။ လင်သေ၍။ ကျွန်မလည်းသေ၏။ သားနှစ်ဦးဝေရာသည်ကား။ အထက်မယား လက်ထက်ကပါဥစ္စာ။ အထက်သား အလုံးယူစေ။ နောက်ကျွန်မတွင် မွေးသောသားသည်။ ချင့်မိန္ဒင့်သင့်နေရာတွင်ဖြစ်ပွားသမျှဥစ္စာကိုသုံးစုစု၍။ နှစ်စုကျွန်မသားရစေ။ တစုအထက်မယားကြီးသားစားစေ။ တင်ဖြိုရှိလည်းနည်းတူ ဆပ်စေ။

with the husband; 3rd, a slave obtained from the parents of the wife; 4th, a slave obtained by purchase after marriage; 5th, a slave obtained from the parents of the husband after marriage; 6th, a concubine not bought, but who eats not from the same dish. On a division between these six concubines, let each keep what she has obtained by gift, and of which she had been put into possession during the life of the husband. If besides these six, there be a head wife, let her have four shares, the free concubine three, and the five slave concubines, if they have daughters, let them have one half of their price remitted; if they have sons, they shall be free; they shall have no share in the inheritance, because there is a free concubine and a head wife.

In another case; if they be not slaves by descent, but of a free family, and taken as concubines, let them have only half a share. If they are descended of slaves, they shall have none. Why is this?—because if their owner refuses to release them, they must continue slaves.* If there be debts, let them pay in proportion to their receipts.

43rd. The law of partition between the six children of the above.

If the six concubines have children, let them inherit as above laid down (for their mothers.) If one of the five (who had money paid for her) shall have a son, let him take the place of his father, and inherit his clothes and ornaments. This the sage recluse said.

44th. The law of partition when the head wife dies leaving children, and the husband takes a slave to wife, and eats out of the same dish with her, between her children and the head wife's, on the death of the husband.

If a head wife dies, leaving children, at the husband's death, he having eaten from the same dish with a female slave, the law for partition of the inheritance amongst the children of the wife and slave is this: A man takes a wife of his own class, and she dies after bearing a daughter; the husband takes the slave to wife, and eats from the same dish with her. She bears children; the husband dies, and the slave also dies; the law of partition of the inheritance is this: If there be any property possessed during the first wife's life time, let the child of the first marriage have the whole, and let the children of the slave have two thirds of all the property acquired during the time their father lived with their mother, and let the child of the first marriage have the remaining third, and pay the debts in the same proportions.

* Slaves by descent cannot buy their freedom without the consent of their master. Slaves, the children of free parents, by paying the money they are bound for, become free by right.

 ်ိုးမ

In another case; if there was no property at the time of marriage with the first wife, but the property left was acquired during the time of the slave wife, let it be divided equally between the children of each. Why is this?—because as there was no property at the first marriage, there was no property of the first mother. If the slave be one by descent, let the children have one third share, and the children of the head wife two, because the slave mother had eaten from the same dish; he is son of both mistress and slave.

45th. The law of partition when the husband has died, and the widow raised a slave to be her husband, and eat out of the same dish, between the children of the former husband and the slave husband.

The husband having died, the wife takes a slave to be her husband, and having eaten out of the same dish with him, she has a child; the law of partition of the inheritance between the son of the first husband and of the slave husband, is the same as laid down above.

46th. The husband having a son, the wife a daughter at marriage, the wife dies, and the husband marries his step-daughter, the law of partition between the three children.

The husband and wife each have children by a former marriage, the wife dies, her daughter is taken to wife by the step-father, and has children, the law of inheritance between the three children:—A man having a son, and a woman a daughter, shall marry; the wife having had a child shall die, and the husband take her daughter to marriage, and having had a child, the husband and wife die, the law for the partition of the inheritance between the three children is this; if there be any property of the first marriage, let it be divided into five shares, and let the son of that marriage have three, the child of the husband by the mother one, and the son of the step-daughter one share. Why is this?—because he has the share of his mother, and takes her place. If there be any of the property that came with the mother of the daughter remaining, let it be divided into five shares, and let theson of the daughter have three, the son of the father by his first marriage one, and the son by his second marriage one; this is because they are children of the same father, but different mothers. The son of the first marriage is by a distinctly separate mother. The son of the step-daughter is grandson of his mother's mother, and nephew of the said grandmother's son, though they are both sons of the same father; this is one reason; and his mother and grandmother were both wives of his father, is another reason, why his share of the property is different (from the others.) If there be any debts, let them pay in proportion to their receipts. If there be property still undivided, acquired both during the marriage with the mother and

သောဥစ္စာရှိ၏။ ဤသို့နှစ်ပါးရှိရာတွင်။ ငါးစုစီစုပြီးလျှင်။ ပွားသော့မယား သားသုံးစု။ သားဦးမှာတစုစီဝေယူကြစေ။ တင်ဖြိုရှိလည်းနည်းတူဆပ်စေ ဟု၊ ရှင်ရေသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၄၇ ၎င်းနည်းတူ။ မယားပါသို့ကို ဘထွေးမယားပြု၍ သားမွေးမြင်အံ့။ ထိုလင်သေ သော်၊ လင်ပါသား၊ အမိတွင်မွေးသည်သား။ သို့တွင်မွေးသည်သား၊ သုံးဦးတို့နှင့်။ မိထွေး။ နှစ်မ၊ အမိဖြစ်သူတယောက် ပေါင်းလေးယောက်တို့၊ ဝေရာသောတရား တပါး။

၎င်းနည်းတူလင်ကပါသား။ မယားကပါသို့ရှိ၍။ အမိကိုမယားပြုရာတွင်။ အမိ၌သားရှိ၏။ အမိသေအံ့။ မယားပါသို့ကို။ ဘထွေးမယားပြု၍သားမွေး အံ့။ ထိုလင်သေသော်၊ လင်ပါသား။ မယားတွင်မွေးသည်သား။ သို့တွင်မွေး သည်သား။ သုံးဦးတို့နှင့်။ မိထွေး။ နှစ်မ။ အမိဖြစ်သူတယောက်။ ပေါင်းသုံး ယောက်ဝေရာသောတရားကား။ လင်ပါဥစ္စာရပ်မှာ။ ငါးစုစု၍။ သုံးစုလင်ပါ သားယူစေ။ တစုကိုအမိသားယူစေ။ တစုကိုသို့နှင့်သားယူစေ။ ။ အမိ ပါဥစ္စာမှာလည်း။ ငါးစုစု၍။ သုံးစုကိုသို့နှင့်သားယူစေ။ တစုကိုအမိသား ယူစေ။ တစုကိုအဖပါသားယူစေ။ သို့ဇင်မနေမှ။ အမိနှင့်နေစည်ဖြစ်ပွားသည် ဥစ္စာမှာ။ အမိတွင်မွေးသည်သားသုံးစု။ အဖသားတစု။ သို့နှင့် ၎င်းသားမှာ။ တစုယူစေ။ မယားသို့ကိုမယားပြုရာတွင်မှ။ ဖြစ်ပွားသောဥစ္စာမှာ။ ရှစ်စုစု ၍။ ငါးစုကိုမယားသို့။ မယားဖြစ်သူစားစေ။ သုံးစုကျန်မှာ။ သို့သားနှစ်စု။ တစုကိုအဖသားတဝက်။ သို့မယား။ အမိမယားတွင်မွေးသည်သားတဝက်။ တင်ဖြိုရှိလည်းနည်းတူဆပ်စေဟု၊ ရှင်ရေသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၄၈ ၎င်းနည်းတူနေရာတွင်။ သို့ပါအမိ၌သားမရှိ။ အမိပါသို့ကိုနေရာတွင်လည်းသား မရှိ။ အဖသော။ အဖပါသားနှင့်။ သို့မိထွေးဝေရာသောတရားတပါး။

ဤနေရာတွင်။ သို့ပါအမိ၌သားမရှိ။ အဖသေအံ့။ အဖပါသားနှင့်။ မိထွေး ဝေရာသောတရားတပါးဟူသည်ကား။ အကြင်ယောကျ်ားသည်။ အထက် သားပါ၍။ မယား၌လည်းသို့ပါ၍။ သို့အမိကိုအိမ်ထောင်နေရာ၌။ သားမ မွေး။ ထိုအမိသေအံ့။ အမိပါသို့ကိုအိမ်ထောင်နေအံ့။ သားမရှိ။ အဖသေအံ့။ ဝေရာသောတရားကား။ အထက်အဖပါဥစ္စာကိုအဖပါသားအလုံးယူစေ။ အ မိပါဥစ္စာကိုလည်း။ သို့မယားအလုံးယူစေ။ လက်ထက်ပွားမှာသုံးစုစု၍။ သို့မယားနှစ်စုယူစေ။ လင်ပါသားတစုယူစေ။ တင်ဖြိုရှိလည်းနည်းတူဆပ် စေ။ တနည်းလည်း။ လင်ကပါရင်းမရှိ။ မယားကပါရင်းရှိမည်။ လေးစုစု၍။ သုံး

with the daughter, let each be divided into five shares, and let the child of the wife in whose time it was acquired have three shares, and the other two children one share each, and let them pay the debts in the same proportion.

47th. In the same case, the step-daughter has children by her step-father, the partition on his death between the son of the husband by his first marriage, the son by the mother, the son by the daughter, and she who is step-mother, mother and sister.

In the same manner, the husband has a child by a former marriage, and the wife a daughter by a former marriage, the wife has a child by this husband, she dies, and he takes the daughter of his wife (his step-daughter) to wife and she has a child, when the husband dies, the law of inheritance between the son of the husband by his first marriage, his son by his second marriage, his son by his step-daughter and his widow, who is at once step-mother, sister, and mother to his children, is this; let property brought by the husband be divided into five shares, and let the son by the first marriage have three, let the son by the second marriage have one, and let the other share go to the step-daughter and the son. Of the property brought by her mother, let them have three-fifths, let the mother's son have one, and the son of the father by his first marriage have one share. Of the property acquired during his second marriage, and before the marriage with his step-daughter, let the son by the second marriage have three-fifths, the son by the first marriage one-fifth, and the step-daughter and her son the other. Of the property acquired during the marriage with the step-daughter, let it be divided into eight shares, of which let the step-daughter have five; of the three remaining shares let her son have two, the son of the father by his first marriage half a share, and the son by second marriage half a share, and let them pay the debts in the same proportions. Thus the lord hermit said.

48th. Under the same circumstances, neither the mother or daughter, having issue, the law of partition between the son of the father by his first marriage, and his step-mother on the death of the father.

In the same case, if there be no children by the mother of the daughter, and the father shall die, the law of partition between the son of the father by the former marriage and the step-mother, is this; a man has a son by a former marriage, and his wife also has a daughter by a former marriage, and the mother dying without issue by this marriage, he marries the daughter and dies, leaving no issue by her; let his son by the first marriage have all the property the father brought with him at his second marriage, and let the widow, his step-daughter, have all the property her mother brought; let the property acquired during the last marriage be divided inte three shares, of which let the step-daughter, who is his widow, have two, and the son of the husband by the first marriage one, and let them pay the debts

စုကိုသင်္ဘီးရစေ။တစုကိုအဖပါသားရစေ။မယားကပါရင်းမရှိ။ လင်ကပါရင်း ရှိလည်း။ အထက်လင်သားသုံးစု။ မယားပါသင်္ဘီး။ အဖမယားတစုစား၁ စေ။ တင်ဖြိုရှိလည်းနည်းတူဆပ်စေ။

၄၉ ၎င်အဓိပါသင်္ဘီး။ အဖပါသားတို့နှင့်။ အိမ်ထောင်ကြီးချင်း သင့်နေ၍ သားမွေး၏။ လင်သေသော်။ လင်ကပါသည်သားကိုအဖမယားငယ်ဖြစ်သူ မိထွေးနှင့် အိမ်ထောင်သင့်နေ၍။ဝေရာသောတရားတပါး။

၎င်အဓိပါသင်္ဘီး။ အဖပါသားတို့နှင့်။အိမ်ထောင်ကြီးချင်းနေ၍ သားမွေး၏။ လင်သေသော်။ လင်ပါသားကိုအဖ မယားငယ်ဖြစ်သူမိထွေးနှင့်။ အိမ်ထောင်နေ၍။ဝေရာသည်ကား။အထက်အတိုင်းခွဲဝေစားယူကြစေဟု။ရှင်ရသော့ ဆိုတော်မူ၏။

၅၀ မိဘနှစ်ပါးမလို။တူပြေးသွားရာ။မွေးသောသားနှင့်။ နောက်မိဘသဘောတူပြန်၍နေတော့ရွှင်ပေး၍နေရာတွင်။မွေးသောသားတို့။ဝေရာသောတရားတပါး။

မိဘနှစ်ပါး အလိုမတူပြေးသွားရာမွေးသောသားနှင့်။ နောက်မိဘသဘောတူပြန်၍နေတော့ရွှင်ပေး၍နေရာတွင်မွေးသောသားတို့။ အမွေဝေခြင်းတရားတပါးဟူသည်ကား။ မိဘနှစ်ပါး မပေးစားဘဲ။ ပြေးသွားရာ ရသောသားသည်။ လင်မယားနှစ်ယောက်တွင်။ သားဦးမည်၏။ မိဘ မပေးစားဘဲ ပြေးသွားရာရသောသားဖြစ်သော့ကြောင့်။သြောရသမမည်။မိဘနှစ်ပါးပေးထိမ်းမြားရ၍ ရသောသားသည်။ သားကြီးအရာရောက်စေ၍။ အဖဝတ်စား တနှိုဆာအဆောင်အစီးအနှင်းတို့ကိုယူစေပြီးမှ။ အထက်မွေးသော သားကို လည်း။သားငယ်ပြု၍။ နောက်သားကိုသားကြီးပြု၍။ ဆယ်စုတစုဝေရာ၌။ အဦးကောက်စေ။နောက်မွေးသောသားသို့အများရှိလည်း။နည်းတူခံစေဟု ရှင်ရသော့ဆိုတော်မူ၏

၅၁ ဗျော်ပါးရှိကစား၍ပြိုးထူးရာတွင်။မြင်သောသားနှင့်။ သေသူမိဘ ပေါက်ဖော်ဝေရာ။မဝေရာသောတရားတပါး။

ဗျော်ပါး၏ကစား၍ပြိုးခုံရာတွင်မြင်သောသားနှင့်။သေသူမိဘပေါက်ဖော်တို့ဝေရာ။ မဝေရာသောတရားဟူသည်ကား။ အကြင်လင်မယားတို့ကို။မိဘပေးသောဥစ္စာသီးခြားရှိနေ၍သော်မှ။ ထိုဥစ္စာသက်ရှိ။သက်မဲ့ကိုဗျော်ပါးကစား၍ပြိုးခုံရာရသောသားရှိ၍။အခြားသားမရှိက။ သေသူလင်မယားပေါက်ဖော်တို့သည်။ငါတို့မိဘပေးစား၏။ မွေးသောသားမဟုတ်။ အလျောက်မွေး

in the same proportions. In another case; if the husband had no property at his second marriage, and the wife had, let it be divided into four shares, of which let the step-daughter, who is his widow, have three, and his son by his first marriage one. If the second wife had no property at marriage, and the husband had, let his son by the first marriage have three shares, and the step-daughter, who is his widow, one, and let them pay the debts in the same proportions.

49th. In the same way, the father of a son and mother of a daughter marrying, and having a family, the father dies, his son by the former marriage marries his step-mother, the law of partition between them.

In the same way, when the father has a son, the mother a daughter by a former marriage, leaving a child by this second marriage, the husband dies, and his son marries his step-mother, the law of partition is the same as laid down above. Thus the lord hermit said.

50th. A party marrying without the consent of their parents, elope and have a child, after which, obtaining their parents' consent, they return and have children, the law of partition between these children.

The law of partition between the children of a couple run away, who have eloped together without the consent of their parents, and those born after the consent of the parents has been given, is this; a son born after the elopement, is called the first child; but because he is born before his father and mother have obtained the consent of their parents to their marriage, he is not called "Auratha," son and heir; let the child born after the consent of their parents has been obtained take the place of eldest son. In the partition of the inheritance, let him take the ornaments, clothes, elephant, horse, sword, goglet, &c. &c. as laid down, and having made the first born children the less, and the after born the greater, let the property be divided into ten shares, and let him, who has been made eldest, choose first, and if there are many children born after consent was obtained, in the same way let them choose before those born before, and let them pay the debts in the same proportions.

51st. The law of partition between a child begotten without marriage, in youthful wantonness, and the relations of the parents, on the parents' death.

The law by which property is divided, or not, between a child begotten in youthful wantonness, without marriage, and the relations of the deceased father and mother, is this; if a husband and wife have property, given to them by their parents, from whom they are living separate, and have a son, begotten in wantonness before marriage, and shall die, leaving no legitimate offspring, the relations of the de-

သောသား ဖြစ်သည်။ ငါတို့ ပေါက်ဖော် ဥစ္စာ ရပ်ကို။ ငါတို့ ယူမည် ဆိုသော်
လည်း။ မယူသာချေ။ ထိုလင်မယားသားအမိတို့အလုံးစားစေ။

တနည်းကား။ သေသူအဖအမိတို့။ မိဘအမွေကို မှီသည်။ ခံစားရကောင်း
သည်။ ၎င်သားတို့ဆိုသော်လည်း။ မခံမစားသာချေ။ ချင်းတို့ မိဘသည်။ မိဘ
မပေးစားဘဲအလျှောက်နေ၍ မိဘစကားကို မတည်။ အမျိုးမစောင့်ကျင့်ချေ
သော့ကြောင့်။ ချင့်မိချင့်ဖသည်။ ချင့်ထိုးထွားနောက်မှသေသော်လည်း။ အမွေ
ဒြိ၏ဟုမဆို မတောင်းမစားသာချေ။ ချင့်မိဘဆိုင်သည့်အစုကို။ ချင့်မိဘပေါက်
ဖော်တို့သာ ဝေယူစားစေဟု။ ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၅၂ အကြင်ယောကျ်ားမိမ္ဘတို့သည်။ အမှတ်မထင် သွားလာ၍သနေ့ဖွဲ့။ လျှော်သော
သားနှင့်။ မိဘပေါက်ဖော်တို့ဝေရာသောတရား။ တပါး။

အကြင်ယောကျ်ားမိမ္ဘတို့သည်။ အမှတ်မထင်သွားလာ၍သနေ့ပေး၏။
လင်လည်း မချည်းမနေလျှော်၏။ သနေ့ရှင်မွေးဖွားရ၍။ သားနှင့်တကွ။ မိဘတို့
နှင့် အတူနေ၏။ ၎င်အမိသည်။ မိဘတို့တွင်သေဘုံ။ အမိဆင်ယင်သော ဝတ်စား
တန်ဆာသင့်သိုးတို့ကို အမိ၏ အမိအဖတို့ မယူက။ ပေါက်ဖော်တို့ မရသာချေ။
အမှတ်တမဲ့သနေ့ပေး၍ လျှော်သောသားစားစေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူ
ကား။ ထိုးထွားတို့သည်။ အမိကိုပေးသည်။ ထိုဥစ္စာ ရှင်မယူပြီဖြစ်သော့ကြောင့်။
ထိုအမိ၏သားသည်။ အမိသင့်သိုးတို့ကိုစားစေဆိုသတည်း။

တနည်းကား။ သို့ပြီးသည်မိဘနောက်မှသေသော်။ မိဘအမွေကို မှီလေသည်။
အမွေမှီကသေသူသားသို့ပြီးစားစေမှာသော်လည်း။ ချင့်မိလက်သို့မရောက်က။
အမွေမှီသည်မဆိုသာ။ ပေါက်ဖော်တို့သာစားစေ။ တဘယ်ကြောင့်နည်းဟူ
မူကား။ အမွေကို မခံထိုက်သောသို့ပြီး၏ သား ဖြစ်သော့ကြောင့် တည်းဟု ဆို
တော်မူ၏။

၅၃ အလျှော်စားသောသားသို့ပြီးတို့။ မိဘအမွေခံရာ။ မခံရာသောတရား။ တပါး

အလျှော်ပေးရသောသားသည်။ ထိုအဖတွင်။ အမွေခံမယားရင်း။ သား
ရင်း။ သို့ပြီးရင်း။ မြေးရင်း မရှိလျှင်။ အထက်သနေ့ပေးသူအဖဥစ္စာရင်း မှန်သည်
ကိုရစေ။ အဖမြစ်သူအိမ်ယာမထောင်။ အလျှောက်နေရာ။ သင်းသို့ဥစ္စာကို
ဆိုသတည်း။

တနည်းလည်း အဖသည်။ မိဘပေါက်ဖော်တို့နှင့် အတူနေရာ။ စီးပွားလည်း
ဖြစ်မည်။ သင်းသိုးလည်း မှန်သည်။ ထိုသေသူ၏ အမိအဖတို့သည်သာလျှင် အ
လုံးစားစေ။ ပေါက်ဖော်တို့နှင့် အတူနေ၍။ သီးခြားဖြစ်သော ဥစ္စာမှာ။ တဝက်

ceased shall not say this is not the child of a marriage sanctioned of the parents, he is a child of their own desires, we will take the property; they shall not have it, let the child of the deceased have the whole.

In another case; if the deceased were in reach of their parents' inheritance, though the son claim it, he shall not have it; his parents not abiding by the commands of their parents, have in the gratification of their passions begotten him, being careless of the honor of their family. Though his parents die after his grand parents, he shall not share in the grand parents' property, let the relations of his parents only divide his parents' share. Thus the lord hermit said.

52*nd. A man and woman having secret intercourse, the woman is got with child, the law of inheritance as regards this child for whom a fine has been paid, and the relations of its parents.*

If a man and woman shall secretly get a child, and the man shall not marry the woman but pay forfeit, and the woman shall bring forth the child and live with her parents and there die; if her parents do not take her clothes and ornaments, her theng-thee, the relations shall not share them, let the illegitimate child take them. Why is this?—because they are a gift of her parents to his mother, and as the owners of them do not take them, the child of the daughter shall have her (theng-thee) personal property.

In another case; if the daughter die after her parents, and in reach of their inheritance, though it is laid down that children being in reach of their parents' inheritance shall share, yet as she had not the property in possession, her child shall not inherit, he shall not be said to be in reach; let the relations only share. Why is this?—because he is the child of a daughter not entitled to inherit.*

53*d. The law as to what portion of its parents' property such a child for whom a fine has been paid shall, or shall not, inherit.*

If the father of such a (illegitimate) child, for whom the compensation has been paid, leave no heirs, no wife, legitimate child, or grandchild, let him inherit all his father's actual property.

In another case; if the father shall live with his parents, and have property in common with them, and his own individual property also, let his parents alone inherit the whole. If he be living with his re-

* On account of the disgrace she has brought on her family.

ကိုအဘူနေပေါက်ဖော်တို့ယူစေ။ ကျွန်တဝက်ကိုအထက် အလျှော်ပေးသော သူစား၊စေ။ မြိုရှိလည်း နဉ်းတူဆပ်စေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်း ဟူမူကား။ သား ချင်းအမျိုးဝင်လေသော့ကြောင့်တည်း။

၅၄ မိဘနှစ်ပါးပေးထိမ်းမြား၍သန္ဓေရှိလျှက်ကွာ၍။ နောက်လင်သစ်နေမှမွေးသော သား။ နှစ်ဦးသားဝေရာသောတရားတပါး။

မိဘတို့ထိမ်းမြား၍သန္ဓေရှိပြီးမှ။ ကွာပြန်သည်နောက်။ သန္ဓေနှင့်။ လင်သစ်နေရာတွင်မှ။ မွေးသည်သား၊နှင့်။ ၎င်းလင်သစ်တွင်မွေးသည်သားတို့အမွေ ဝေရာသောတရားတပါးဟူသည်ကား။ အကြင်သားသမီးတို့ကို။ မိဘနှစ်ပါး ပေးထိမ်းမြား၍သန္ဓေရှိပြီးမှ။ ကံအားလျှော်စွာ။ ဝိပါကဝတ်ကြောင့်ကွာကြ၍။ တပါးလင်သစ်နှင့်နေမှမွေးသောသား။ လင်သစ်တွင်ရသောသား၊နှစ်ပါး ရှိ၏။ သား၊နှစ်ပါးဝေရာသောဥစ္စာရပ်ကား။ နောက်လင်သစ်တွင်။ ဝတ်စား တန်ဆာအစီး၊အနင်းမျိုး၊ရိုး၊စည်ဆက်ကိုနောက်လင်သစ်သား၊အလုံး၊ခံစား၊စေ။ လင်သစ်မိဘက။ မယား၊ရှိနောက်ရသောသက်ရှိ။ သက်မဲ့ဥစ္စာကို။ သုံး၊စု၊စု၍။ တစုကို အထက်သား ရစေ။ နှစ်စုကို လင်သစ်သား၊ရစေ။ မိဘ နှစ်ပါး၌ ဖြစ်ထွန်း သောဥစ္စာပွား၊မှာ။ ငါး၊စု၊စု၍။ သုံး၊စုကိုလင်သစ်သား၊ရစေ။ နှစ်စုသန္ဓေပါ သား၊ရစေ။ အဓိ၏ဘဝကအမွေရှိ၊ဥစ္စာမှာ။ လင်သစ်သား၊နှင့်။ သန္ဓေပါသား အမျှစား၊စေ။ တင်ဖြိုရှိလည်း၊နည်း၊တူဆပ်စေဟုဆိုတော်မူ၏။

၅၅ အထက်သန္ဓေပေးရင်း၊အဖဖြစ်ဘူး၊သူတွင်အမွေခံမရှိ၍။ အဖသား၊ချင်း၊တို့နှင့်ဝေ ရာ သောတရား၊တပါး။

အထက်သန္ဓေပေးရင်း၊ဖြစ်သောအဖတွင်း၊အမွေခံမရှိ။ အဖသား၊ချင်း၊တို့ နှင့်။ ဝေရာသောတရား၊တပါးဟူသည်ကား။ အကြင်သားသမီး၊တို့ကိုမိဘပေး စား၍သန္ဓေရှိပြီးမှ။ ကွာသည်မယား၊လည်း။ သန္ဓေနှင့်လင်နေသည်ကိုဝေရာ သောအကြောင်း။ အထက်ကဆိုခဲ့ပြီ။ ယခုမှာ ချင့်ဖအရင်းဖြစ်သူ၏ လျှော် သား၊ဖြစ်သည်။ လျှော်ရာအမွေပါသဉ်မဆိုသာ၍။ မိဘနှစ်ပါးပေးထိမ်းမြား ရာတွင်။ ရသောသန္ဓေသည်။ သား၊မြတ်အမွေခံသင့်သည်။ အဖအရာပင်ဖြစ် ၍သည်။ လျှော်သူအဖ၌သင်းသီး၊ခြား၊နေ၍။ ၎င်အဖတွင်။ မယား၊ သား၊သမီး မြေး၊အရင်း၊မရှိ၍ကား။ ထိုအဖသန္ဓေ ရှင်ဥစ္စာ မှနိသမ္ဘ သက်ရှိ။ သက်မဲ့ကိုအ လုံး၊သန္ဓေပေးလျှော်သောသား၊စား၊စေ။ တင်ဖြိုရှိလည်း နည်း၊တူ။ ကျခံ၊စေ။ ၎င် အဖသည်။ မိဘအမွေကိုမှီအခံ့။ ၎င်သား၊ဖြိုသောအမွေစုကိုစား၊စေ။ အဖအစီး

lations, let his relation with whom he is living have one-half, and his son one-half of his own personal property, and let them pay the debts in the same proportion. Why is this?—because this son has become one of the family.

54th. A woman having been given in marriage by her parents, separates from her husband whilst with child by him and takes another, the law of partition between the children of both fathers.

If a couple given in marriage by their parents shall separate, and the woman, being with child, shall take another husband before the child is born, the law of partition between this child and those of the second husband, is this; a son and daughter having been given in marriage by their parents, if after the woman is with child they shall separate by the influence of former bad deeds,* and she shall take another husband, the law of partition between this child and one born to the new husband, is this; let all the clothes, ornaments, the elephant, horse, carriages, boats, &c. hereditary property and station of the second husband go to his son; let the property he got from his parents after marriage, animate and inanimate, be divided into three shares; let his son have two, and his wife's son by her former marriage one share; let the property acquired by himself and wife after marriage be divided into five shares; let his son have three and his wife's son by her former marriage have two shares; let the two children share equally the hereditary property of the mother, and pay the debts in the same proportion.

55th. In case the father of the first child shall have no direct heirs, the law by which he shall share with his brothers and sisters.

If there be no heirs to the property of the father of the first child, the law for the partition of his property between this child and the father's brothers and sisters, is this; if a man and woman who have been regularly given in marriage by their parents shall separate after a child is begotten, and the wife with the child unborn shall take another husband, the law in this case is as laid down above. The father of the first begotten child shall not say it is a child for which compensation has been paid, and that this compensation is its only inheritance; he is a son begotten after a regular marriage by the consent of parents, an excellent (legitimate?) child and entitled to inherit; he takes his father's place. If the father who paid the fine has lived in an establishment of his own, having his own separate property (theng-thee,) and no wife, child or grandchild, let this son have all his property, animate and inanimate, and bear his debts in the same proportion. Should the father be in reach of the inheritance of his parents, let the son have his share; let him have his father's clothes, ornaments, elephant, horse, carriage, boats, &c. and let

* Having caused the separation of a husband and wife in a former state of existence.

အနင်းအဆောင်အရှက်ကိုရစေ။တင်ဖြိုရှိလည်းနည်းတူဆယ်စေ။ထိုအလျှော်ပေးသောအဖဖိုရလောက်သောသူသည်။ အဓိအဖတ္တိနှင့်။ မကွဲမပြားနေ၍။ ဓိဘတ္တင်သေလေဘ၌။ အလျှော်ပေးသည့်ရသားသည်။ မြေးစုကိုခံစားစေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်း ဟူမူကား။ ပေးထိမ်းမြားရာ သည့်မှန်ချေ သော့ကြောင့်တည်း။ဇင်အလျှော်ပေးအဖသည်။ ပေါက်ဖော်တ္တိနှင့်အတူ နေရာသေချေဘ၌။ ပြုစုသောဥစ္စာရှိဘ၌။ပေါက်ဖော်တဝက်။သည့်ပေးသောသားတဝက်စားစေ။ တင်ဖြိုရှိလည်းနည်းတူဆယ်စေ။အမှတ်မဲ့ပေးသောသည့်မဟုတ်။ဓိဘနှစ်ပါးပေးထိမ်းမြား၍ရသောသည့်မှန်ချေသော့ကြောင့်တည်း။ ။ထိုးသက်သေဆိုပေဘ၌။ သည့်ယူယောက်ျားအမျာ်းမပေး။ အကြောင်းသုံးပါး၌။ကြိန်သောသူ၏ သည့်စစ်ဖြစ်သည်။ သို့ကြိန်ရာ၌လည်း။ ဓိဘမပေးစားဘဲရှိသောသည့်။ ဓိဘပေးစားမှသည့်ရှိသည်တွင်။ ဓိဘနှစ်ပါးပေးထိမ်းမြား၍ ရသောသည့်သည်။သားအမြတ်ဖြစ်သည်။ကလလရေကြည်အစပေးသူသားအဖဖြစ်ချေသည်။ မြတ်ရာလိုက်သည်ဟု။တရားတော်၌ပါသော့ကြောင့်။ ထိုးသက်သေကိုဆိုသတည်း။

၅၆ လင်ဆွေခြောက်ယောက်။ မယားဆွေခြောက်ယောက်တို့။ ဝေရာသောတရားတပါး။

သေသူလင် မယား၌အမွေခံသားမြေးဖြစ်မရှိ။ အဓိအဖမရှိ။ လင်ဆွေခြောက်ယောက်။မယားဆွေခြောက်ယောက်တွင်။မည်သူစားရသနည်းဟူမူကား။လင်၏ဓိထွေး။မိကြီး။ဦးရိုး။ဘထွေး။ဘကြီး။အရိုး။ဤကား လင်ဆွေခြောက်ယောက်တည်း။ မယား၏။ ဓိထွေး။မိကြီး။ဦးရိုး။ ဘထွေး။ဘကြီး။ အရိုး။ဤကား။မယားဆွေခြောက်ယောက်တည်း။ ။ဤတဆယ်နှစ်ယောက်တို့သည်။ အမွေကိုစားရာ၏ဟူတုံရကား။ဥစ္စာရပ်ကိုခွဲဝေ၍။မယားဓိဘကပါသောဥစ္စာရှိုးကို။ မယားဆွေခြောက်ယောက်တို့က။ နီးစပ်ရာစားစေ။ လင်ဓိဘကပါသောဥစ္စာရပ်ကိုလည်း။ လင်ဆွေခြောက်ယောက်က။နီးစပ်ရာစားစေ။နှစ်ဦးသားတို့တွင်။သေဦးသေနှောင်းရှိဘ၌။သေနှောင်း၏ဥစ္စာရပ်မည်ချေသည်။သေနှောင်းက။နီးစပ်သောသူသာစားစေ။ သေဦးသားက။ မစားသာချေ။သေနှောင်းသူတို့က။ဥစ္စာရှိုးကိုရောင်းချသော်မူကား။ သေဦးတို့၏အမျိုးနီးရာသို့ပေးချရောင်းဝယ်စေ။ နှစ်ဦးသား တို့၏ သေခြင်းအရာ၌။ ရှေးနှောင်းမထင်မရှာ။ထင်ရှားသော်လည်း။ လနှစ်မပိုင်းမခြားမဖြစ်က။ နီးရာဝေယူကြေစေ။ နှစ်ပါးတွင်ပွားသည့်ဥစ္စာဖြစ်ကလည်း။ နည်းတူဝေကြေစေ။ တင်ဖြိုရှိလည်း နည်းတူဆယ်စေ။ ဇင်သည် ဆွေမျိုးညာတိ တယောက်

them pay the debts in the same proportion. If the father who thus paid the fine be a man of some note, and shall die whilst living with his parents, let the son for whom he paid compensation have a great grandson's share in his parents' property. Why is this?—because he is a proper son of a regular marriage. Should the same father who has thus paid compensation die whilst living with his relations, leaving property acquired by himself, let the relations have one-half, and the son for whom compensation has been paid the other, and pay the debts in the same proportion; he is not a chance child, but the son of a marriage sanctioned by parents. I will adduce the following precedent: "Pregnancy cannot be caused by many men; the child is his at the time of whose intercourse the three causes* combined; but though the causes do combine, it may be the child of a couple not given in marriage, or of a couple who have been given in marriage by their parents; it is only the child of marriage that is excellent, (legitimate,) and only the man who communicated the vivifying principle who is the father." This quotation of a text from the holy book is made as a proof that inheritance descends only to a legitimate child.

56th. The law of inheritance as regards the six relations of the husband, and the six of the wife.

If the deceased husband and wife had no children, grandchildren, or great grandchildren, and if their parents be dead, the six relations of the husband, out of the direct line, and the six of the wife who shall inherit, are these; the husband's mother's elder and younger sisters, his mother's elder and younger brothers, his uncles by the father's side, and aunts by the father's side, these are the six relations out of the direct line of the husband; the wife's mother's elder and younger sisters, her mother's elder and younger brothers, uncles by the father's side, and aunts by the father's side;—these are the six relations of the wife out of the direct line; and these twelve relations, it is said, shall inherit. Having divided the property that came by descent to the wife, let her six relations inherit as nearest of kin, and let the six nearest of kin of the husband inherit his hereditary property. If one shall die before the other, the property belongs to the survivor; let only his or her kin inherit. Should the survivor sell any of the hereditary property, let it be offered to the next akin of the deceased. If they both die about the same time, so that it is not clear who was the survivor, or if it be known, but the months or years not ascertained, let the relations of both inherit according to consanguinity, and also the property acquired by the deceased couple during marriage, and let them pay the debts in the same proportion.

* The three causes are, the proper season with the woman; copulation with a man, and the release of a fate by the death of some animal; the fate is not a life, not vivifying principle, not a soul, but the ground of good or bad deeds that is to influence the new being through life, the balance of good or bad, for, or against, the animal dying

ယောက်ခ်ၦပေါက်ဖော်နေစည်။သေလျှင်။ ဇုတ်ကြည်သင်းပြိုဟ်ဖြစ်ကလည်း။ အလုံးခံယူစားစေယု။ရှင်မနုဆိုတော်မှ၏။

၅၇ ညီနှင့်အစ်ကိုဝေရာသောတရားတပါး။

ညီနှင့်။အစ်ကိုဝေရာသောတရားတပါးဟူသည်ကား။ ညီနှင့်အစ်ကိုတို့ သည်။အတူနေ။ အတူစားဥစ္စာပြိုစု၍။ အစ်ကိုသေသော်။ ညီအလုံးရစေ။ညီ သေသော်။အစ်ကိုအလုံးရစေ။ တင်မြိုရှိလည်းနည်းတူဆယ်စေ။ ဤကား။ညီ အစ်ကိုနှစ်ယောက်။ သားမယားအမွေခံမရှိသည်ကိုဆိုသောတရားတည်း။

ဝင်နည်း။အတူနေကြရာတွင်။နှစ်ယောက်အညီအညွှတ်ပြိုစုရောင်းဝယ် ကြလျှင်။အညီဝေယူကြစေ။ တယောက်ယောက်က။ အရင်းထုတ်၍။ရောင်း ဝယ်ဖြစ်ပွားလျှင်။အရင်းကို။အရင်းတိုင်းယူစေ။ ပွားသောအမြတ်ဥစ္စာကို။ တယောက်တဝက်ယူကြစေ။ ညီနှင့်အစ်ကိုအတူနေ။ အတူစားမှန်တုံ၏။အစ် ကိုကို။ညီမစ၍။ အထုံးအမိန့်ဖြစ်ပေကလည်း။ ပွားသမျှဥစ္စာကို။ ညီနှစ်စု။ အစ်ကိုတစုဝေယူကြစေ။ ညီကို။အစ်ကိုမစ၍။အစ်ကိုဆောင်ရွယ်ရကလည်း။ နည်းတူနှစ်စုတစုဖြစ်စေ။ မြိုရှိလည်းနည်းတူဆယ်စေ။ တစုံတယောက်။ဝေဒ နာကြီး၍။အတူနေကြရာ၌။တယောက်ပြိုစုရပေကလည်း။ဝတ်စားရုံမျှသာ ဖြစ်စေယု။ရှင်မနုဆိုတော်မှ၏။

၅၈ အစ်ကိုသေ၍။ညီနှင့်အစ်ကိုမယားသားဝေရာသောတရားကပါး။

ညီနှင့်အစ်ကို။မယားသားဝေရာသောတရားတပါးဟူသည်ကား။ အစ် ကိုသေ။အစ်ကိုမယားနှင့် မတ်။ အစ်ကိုသားတို့သည်။ အတူတကွနေရာ၌။ အစ်ကိုမိဘကရသောဥစ္စာ။အစ်ကိုမယားမိဘကရသောဥစ္စာလည်းမြိုမေ့ခဲ့။ အစ်ကိုဥစ္စာရှိး။မယားဥစ္စာရှိးကို။အစ်ကိုမယားနှင့်သားအလုံးယူစေ။ မတ် မှာလည်း။မိဘဥစ္စာရှိးကိုအလုံးယူစေ။အစ်ကို။ညီ။မရိုး။သား။ လေးပြီးအတူ နေရာတွင်။ ဝင်ဥစ္စာကို။ ကုန်သွယ်လုပ်ဆောင်ကြီစည်ပွားမှာ၏။ ဖြစ်သမျှ သက်မြိုသက်မဲ့ကို။ဥစ္စာစုအတိုင်းခံယူစားကြစေ။ အထက်တင်မြိုမှာလည်း။ နည်းတူခံဆယ်ကြစေ။ အစ်ကိုက။ဥစ္စာရင်းမပါ။ ညီကဥစ္စာရင်းပါလျှင်။ ဝင် ဥစ္စာရင်းကိုအလုံးယူစေ။ဝင်ဥစ္စာကပွားများလျှင်။သုံးစုစု၍။နှစ်စုကိုယူစေ။ တစုကို။အစ်ကိုမယားမရိုးဖြစ်သူနှင့်။သားစားစေ။ တင်မြိုရှိလည်း နည်းတူ ဆယ်စေ။ မတ်ကဥစ္စာရင်းမပါ။အစ်ကိုကလည်းမပါ။မရိုးကပါလျှင်။အရင်း ကိုအလုံးမရိုးသားတို့ရစေ။ဝင်ပွားသောဥစ္စာမှာ။သုံးစုစု၍။တစုမတ်ရစေ။ နှစ်စုမရိုးနှင့်သားရစေ။တင်မြိုရှိလည်းနည်းထူဆယ်စေ။ ညီနှင့်အစ်ကိုမယား

If they die whilst living with one of their relations, and he (or she) bear the funeral expenses, let him (or her) take all the property. Thus the lord hermit hath said.

57th. The law of inheritance as regards a younger and elder brother.

The law of inheritance between a younger and elder brother; if a younger and elder brother living together shall acquire property, and the elder shall die, let the younger take the whole, and if the younger die, let the elder have the whole, and let them pay the debts in the same proportion; this is when neither has a wife or family.

If the same living together shall equally contribute to the acquisition of property,* let them divide it equally. If the original capital shall have been the property of one only, and there shall have been a profit, let the principal be paid to him to whom it belongs, and the profits divided equally. If the two live together, and the youngest assist the elder, and be the most influential person of the two, let him have two-thirds of the profit, and the elder one. If the elder be the principal person, in the same way let him have two, and (the younger) one share. If whilst so living together, one shall have bad health, and the other shall take care of him, let him have only his food and clothes.

58th. The elder brother dying, the law of inheritance as regards his wife and children, and the younger brother.

If the elder brother die, the law of inheritance between his wife and children, and his younger brother, is this; if after the death of the elder brother, his wife and children remain with the brother-in-law, and if there be property which the deceased got from his parents, and also property which his widow inherited from her parents, let the widow and children have all the hereditary property, and let the brother-in-law have all he inherited from his parents, and let all the property, animate and inanimate, acquired by the mutual industry of the brothers, be divided and shared according to the capital of each, and let them pay the out-standing debts in the same proportion. If the elder brother had no capital, and the younger had, let him take his capital, and if there have been any profit, let it be divided into three shares, let him have two, and his sister-in-law and her children one; and if there be out-standing debts, let them pay them in the same proportion. If neither of the brothers had any capital, and the sister-in-law had, let her and her children take the capital; let them divide the profits into three shares, and let the brother-in-law have one, and the sister-in-law and her children two shares; and if there be debts let them pay them in the same proportion. If whilst living

* This does not seem to be a matter of inheritance.

သားနှစ်ဦးအတူနေရာတွင်။ ဘိုးလက်ထက်က။ စီရင်ရိုးဘကြီးအရာကို။ ၎င်ညီဆောင်စွမ်ရာတွင်မှ။ အစ်ကိုရလျှင်။ ၎င်အရိုးအရာကိုညီဆောင်စွမ်သူကြီးခိုးဆက်ခံစေ။ ၎င်ကြောင့်တင်မြှင့်လျှင်လည်း။ ညီခံဆပ်စေ။ ထိုညီမရှိမဆောင်မရွက်နိုင်လျှင်။ အစ်ကိုကြီးသားသို့ အမွေဆက်ခံစေ။ ၎င်အရိုးအရာကြောင့်တင်မြှင့်လျှင်။ မရိုးနှင့်။ သားမတ်တို့ခံစုအတိုင်းဆပ်စေ။ အရေးအရာအမှု၌။ ညီမဆောင်။ အစ်ကိုဆောင်စွမ်ပေကလည်း။ အစ်ကိုမယားသားအလုံးခံစံစေ။ တင်မြှင့်သည်ဖြစ်ကလည်း။ သိမ်းခံစေ။ အစ်ကိုမယားညီသုံးယောက်နေကြရာတွင်။ မိဘဥစ္စာရိုးရကြသည်မျှားမှာ။ အတူနေမှရသည်။ လက်ထက်ပွားမဆိုသာ။ ရသူဥစ္စာရင်းမှနဲ့ချေသည်။ ဥစ္စာရှင်ရင်းသာယူစေ။ တင်မြှင့်လည်းနည်းတူခံဆပ်စေ။ မရိုးအမှုကို မတ်ဆောင်သည်။ မတ်အမှုကို မရိုးဆောင်သည်မှာ။ ဥစ္စာခန်းမလိုက်။ ဆိုင်ရာသွားစေ။ ကျေးဇူးမစားသာဟု။ ဗြဟ္မာမင်း၏သားရင်းဖြစ်သော။ မနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၅၉ ညီအစ်ကိုအတူခနရာတွင်။ ညီသေ၍။ ညီမယားသားနှင့်။ အစ်ကိုဝေရာသောတရားဘပါး။

ညီအစ်ကိုအတူနေရာတွင်။ အစ်ကို၌မယားမရှိ။ ညီ၌မယားသားရှိ၏။ ညီသေသော်။ အစ်ကိုနှင့်ညီမယားညီသားဝေရာသောတရားမှာလည်း။ အထက်က။ အစ်ကိုမယားသားတို့နှင့်။ ညီဝေကြရာ။ ဆိုခဲ့ပြီးသောနည်း အတိုင်း။ ကောင်းမွေ့ဆိုးဖြိုခွဲဝေစံစေဟု။ မနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၆၀ မောင်နှမ်မနှစ်ယောက်။ ဝေရာသောတရားတပါး။

မောင်နှင့်နှမ်မ။ ဝေရာသောတရားတပါးဟူသည်ကား။ မောင်နှင့်နှမ်မ။ အမိအဖထံ။ အတူနေရာတွင်။ မိဘနှမ်ပါးသေ၍။ မောင်အကြီး။ နှမ်မအငယ်ဖြစ်လျှင်။ အဖဝတ်စားတနံဆာကို မောင်အကြီး အလုံးယူစေ။ အမိဝတ်စားတနံဆာကိုလည်း။ နှမ်မငယ်ဖြစ်သူအလုံးယူစေ။ ကျန်ဥစ္စာကိုသုံးစုစု၍။ နှမ်စုမောင်အကြီးစားစေ။ တစုကိုနှမ်မစားစေ။ တင်မြှင့်လည်းနည်းတူဆပ်စေ။ နှမ်မအကြီးမောင်အငယ်။ အမိတို့နှင့်အတူနေရာ၌။ ဝေရာသည်တရားကား။ အဖဝတ်စားတနံဆာနှင့်ဆိုင်သမျှ။ ယောက်ျားအသုံးအဆောင်ကိုမောင်အငယ်ယူစေ။ ထိုမှကြွင်းသောဥစ္စာစုကိုတယောက်တဝက် အညီအမျှစားကြစေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ ယောက်ျားနှင့်မိမ္ဘတွင်။ ယောက်ျားအမြတ်။ မိမ္ဘအယုတ်ဖြစ်ချေသောကြောင့်။ မောင်ငယ်သည်နှမ်မအကြီးနှင့်အတူစားစေဆိုသတည်း။ ။ ၎င်တွင်နှမ်ဦးသားမိဘထံမနေ။ မိဘသေလည်း

together with their wives and families, the elder brother shall obtain the rank and appointment of their paternal uncle, (elder than the father,) and inherited from their grandfather by the interest and merit of the younger, let the same come to the younger at the death of the elder brother, and if there be debts incurred on this account, let him pay them. If the younger brother be dead, or not competent to fill the appointment, let the son of the elder brother inherit, and let the widow of the elder brother, her son and brother-in-law, pay the debts that may have been incurred on this account in proportion to their share of the inheritance. If the younger brother has taken no active part in these affairs and the elder brother has done so, let the wife and family of the elder brother take all the property, and pay all the debts. When an elder brother, his wife, and younger brother, are living together, the property inherited from their forefathers, which they obtain whilst living together, shall not be reckoned property acquired by themselves or increase in their hands; they are original property; let the person who inherited keep them and pay the debts in the same proportion. If the brother-in-law conduct the business of the sister-in-law, or the sister-in-law that of the brother-in-law, let all the property go in the proper line of descent as before laid down; they shall have no claim for service rendered. Thus the lord hermit called Menoo said.

59th. If during the residence together of an elder and younger brother, the younger shall die, the law of inheritance as regards his wife and children, and the elder brother.

If the elder and younger brother live together, and the elder brother has no wife, and the younger has a wife and family, the law for the partition of the property on the death of the younger brother is the same as laid down in the last case.

60th. The law of inheritance as regards one brother and sister.

When a brother and sister are living together with their parents at the time of their death, if the brother be the elder, let him have all his father's clothes and ornaments, and let the sister have the clothes and ornaments of the mother; let the residue of the property be divided into three shares, and let the elder, the brother, have two and the sister one share, and let them pay the debts in the same proportion. When the sister is the elder, let the brother take the father's clothes and ornaments, and all that pertains solely to a man, and let each have an equal share of the remaining property. Why is this?—because the man is more excellent than the woman; therefore, it is said, let the younger brother and the eldest sister share alike. If they be not living with their parents at their death, let the partition

နည်းတူဝေစားကြစေ။နှစ်မအကြီးမိဘထံမနေ။သီးခြားနေဆုံ့။မောင်အငယ်
မှုကား။မိဘနှင့်အတူနေချေအုံ့။ .မိဘဝတ်စားတန်ဆာမှာ မခြားသာပြီ။ အ
တူနေသားယောက်ျား။နှစ်မအငယ်သော်လည်းစားစေ။ နှစ်မအကြီးမှာ။ ခွဲ
ခြား၍နေသူဖြစ်သည်။တဆစားစေ။ တင်ဖြိုရှိလည်းနည်းတူဆပ်စေ။ မောင်
ငယ်အခြားနေ၍။နှစ်မအကြီးမိဘနှင့်အတူနေဖြစ်ချေကလည်း။ကောင်းမွေ
ဆိုးမြိုနှစ်ပါးလုံးဌဝင်။နှစ်ဆတဆခံစံဆပ်ကြစေဟု။မနုမည်သောရှင်ရဟန္တ
ဆိုတော်မူ၏။

၆ မောင်နှစ်မသုံးယောက်။ဝေရာသောတရားတပါး။

မောင်နှစ်မသုံးယောက်ဝေရာသော်ကား။ မိတသေ၍။ မောင်နှစ်မသုံး
ယောက်။အတူနေကြရာ။အဖဝတ်စားတန်ဆာတို့ကိုမောင်ယူစေ။ အမိဝတ်
စားတန်ဆာတို့ကိုနှစ်မအကြီးယူစေ။ ကျွန်သည်ဥစ္စာရပ်မှာ။ မောင်မှာနှစ်မ
အကြီးထက်ဘခုလပ်တက်ယူစေ။ ညီမအငယ်မှာ။ အစ်မကြီး အောက်ထခု
လပ်လျှော့၍ယူစေ။ဤကားမောင်အကြီးဖြစ်သည်ကိုဆိုသတည်း။ ။
နှစ်မနှစ်ယောက်အကြီးမောင်အငယ်။အထက်နည်းနေ၍မိတသေလျှင်။ဝတ်
စားတန်ဆာမှာ။နည်းတူယူကြစေ။ကျွန်ဥစ္စာရပ်ကိုခွဲဝေရမည်မှာ။ နှစ်မအ
ကြီးနှင့် ။မောင်အငယ်အမျှစားစေ။အစ်မရစုအောက်တခုလပ်လျှော့၍။ညီမ
စားစေ။ဖြိုရှိလည်းနည်းတူဖြစ်စေ။သီးခြားနေကလည်း။ငင်ကဲ့သို့ဝေစားစေ။
တစုံတယောက်သောသူအတူနေ၍။ မိတသေသော်ရစုတွင်။ အတူနေနှစ်ဆ
စားစေ။နှစ်ဆဆိုသည်ဟုဥစ္စာပုံတွင်။ တယောက်အစုထက်နှစ်ဆမဆိုချင်။
ရစုတွင်သာနှစ်ဆစားစေ။ ဖြိုရှိလည်း နည်းတူဆပ်စေဟု။မနုမည်သောရှင်
ရဟန္တဆိုတော်မူ၏။

၈ ပေါက်ဖော်တဦးသေ၍။တဦးကုမသင်းဖြိုဟ်သည်။သေသူအမွေကိုမသင်းဖြိုဟ်
သူပေါက်ဖော်တို့နှင့်ဝေရာ ။မဝေရာသောတရားတပါး။

ပေါက်ဖော်တဦးသေ၍။တဦးကုမသင်းဖြိုဟ်သည်။သေသူအမွေကိုကုမ
သင်းဖြိုဟ်သူတို့နှင့်။ ပေါက်ဖော်တို့ဝေရာသောတရားတပါးဟူသည်ကား။
ပေါက်ဖော်တယောက်သည်။ မိဘမရှိပြီဖြစ်၍။နာဗျားရာတွင်။တယောက်
ပေါက်ဖော်ယူ၍ ။ကုမ၏သေရာသင်းဖြိုဟ်၏။ထိုသေသူ၌ရှိရှိသမျှဥစ္စာသက်
ရှိ သက်မဲ့ကိုအလုံးစားစေ။ပေါက်ဖော်တို့မစားမယူသာချေ။ငင်သေသူသည်
မိဘအမွေကိုမှိုသူဖြစ်၍မဝေဖြစ်။တလုံးတည်းရှိသောဥစ္စာမှာ။ သေသောသူ
လက်ရောက်မယုတ်။ အမွေဆိုင်သည်သာဖြစ်သော့ကြောင့်။ထိုရစုသင့်ကို။

be the same. Should the sister being the elder not live with the parents, and the brother do so, the clothes and ornaments shall not be separated from the other property; but let the brother living with his parents, though younger, have two shares, and the sister one, as she is living separate, and let them pay the debts in the same proportion. If the brother being the younger is living separately from the parents, and the sister with them, of all property and debts let (the brother have) two and (the sister) one share. Thus the lord hermit said.

61st. The law of inheritance as regards three brothers and sisters.

If the three be living together on the death of the parents, let the brother have the father's clothes and ornaments, and the elder sister the clothes and ornaments of the mother, and of the remaining property let the brother have one-third share more than the elder sister, and the younger sister one-third share less; this is when the brother is the eldest. Should the sisters be the eldest, and the brother the youngest, let them share the clothes and ornaments as above laid down; and of the remaining property let the eldest sister and the brothers share alike, and the younger have one-third share less, and if there be debts, let them pay them in the same proportion. If they be living separately, let the partition be the same. If one was living with the parents at the time of their death, let that one have twice the share he (or she) would otherwise have been entitled to. This double share is not laid down with reference to the others, but twice what the one so remaining with the parents would otherwise have had, and let them pay the debts in the same proportion. Thus the lord hermit ordered.

62nd. A person having died, one relative buries him—the law of inheritance as regards this relation and the others.

When a person dies, and a relative who has assisted him (during life) shall bury him, the law of inheritance between this relation and the others, is this; if a person takes and assists an orphan relation in his illness, and on his death buries him, let this relation have all the property, animate and inanimate, in the possession of deceased; the other relations shall have no share; and if he be in reach of the inheritance from his parents, all that is undivided and not come into his possession, shall be divided into two equal shares, and of these the person so assisting him shall have one and the other relations the other; because he was only entitled to inherit. If there be debts,

နာဗျားရ်ကုမသူတဝက်။ ပေါက်ဖော်တို့မှာ တဝက် မှ၍ စားစေ။ တင်ပြီ၌ လည်းနည်းတူဆပ်စေဟု။မနူမည်သော ရှင်ရသေ့ ဆိုတော်မူ၏။

၆၃ သူစိမ်းနာဗျားသောအခါ။ကုမ၌သေလျှင်။ သင်းဗြိုဟ်သည်မိဘပေါက်ဖော်တို့ နှင့်။သင်းဗြိုဟ်သူတို့ဝေရာသောတရားတပါး။

သူစိမ်းကိုနာဗျားသောအခါ။ကုမ်၌သေလျှင်။သင်းဗြိုဟ်သည်။သေသူ မိဘပေါက်ဖော်တို့နှင့်။ သင်းဗြိုဟ်သူဝေရာ။ မဝေရာသော တရားတပါးဟူ သည်ကား။ အကြင်သူတယောက်သည်။ နာဗျား၌ရှိရာကုမ၌ ဆွေမျိုးမစပ် သောသူလက်တွင်သေ၏။ဖုတ်ကြည်သင်းဗြိုဟ်၏။ထိုသေသူတွင်။ပါသမျှဥစ္စာ ရပ်ကိုကုမသင်းဗြိုဟ်သူအလုံးရစေ။ မိဘပေါက်ဖော်သားမြေးတို့က။ သေသူ တွင်ပါလေသည်။ရကောင်း၏မဆိုသာချေဟု။ရှင်ရသေ့ ဆိုတော်မူ၏။

အဘယ်သူတို့သေသူတွင်ပါလေသောဥစ္စာကိုမရယောက်၍ သိရသနည်း ဟူမူကား။ရှေးသောအခါ။သူဌေးတယောက်သည်။ရဟန်းပြုလေ၏။သူဌေး လင်မယားပေးသောပတ္တမြားလက်စွပ်တသိန်းတံကို သက်နှံးအနှားပတ်အ တွင်းဂ္ဂက်၍ခြုပ်ထားလေ၏။တရပ်တကျေးတတိုင်းသို့သွားရောရဟန်းတဦး ကျောင်းတွင်နေလေ၏။ဗျားနာ၍ကုမ၏။ကံမမှီ၍သေရာတွင်။သက်နှံးအထဲ၌ ရှိသောတသိန်းတန်သောပတ္တမြားလက်စွပ်ကို ကုမသောကျောင်းနေရဟန်း ရ၏။ ရသည်နှင့် သင်းဗြိုဟ် ပြီးနောက်။ အဖသူဌေးလာ၍။ အကျွန်ုပ်သား ရဟန်းတွင်ပါလာသည်။ အဖိုးတသိန်းတန်သော ပတ္တမြားလက်စွပ်ကိုရပါ ၏လားဖမေးလျှင်။နာစည်ကုမ၌သေလျှင်။ အရိုးမြေကျဖုတ်ကြည်သင်းဗြိုဟ် သူကျောင်းရဟန်းကလည်းရ၏။ ပြောသည်ကိုသခင်မယူသင့်။ ကျွန်ုပ်သား တွင်ပါသည်ပတ္တမြားလက်စွပ်အဖိုးတသိန်းတန်သည်။ကျွန်ုပ်ဥစ္စာဖြစ်သည် ရကောင်းသည်ဆိုသည်။ ကျောင်းနေသခင် ရဟန်းကလည်း။ နာစည်ကုမ၌ သေလျှင်။ အရိုးမြေကျဖုတ်ကြည်သင်းဗြိုဟ်သူ ငါသာရကောင်း၏ ဆိုသည် တွင်းဘုရားရှင်က။နာစည်ကုမ၌သေလျှင်။အရိုးမြေကျဖုတ်ကြည်သင်းဗြိုဟ် သူရထိုက်ချေသည်ဟု။ ဟောတော်မူ သေ့ကြောင့်။ သူဌေး မရ လွတ်ရချေ သည်အကြောင်းသည်သက်သေပင်တည်း။

၆၄ နှစ်ဦးကျွန် နှစ်ယောက်သေဥစ္စာကို။ သခင်တယောက်တည်း ရရာသောတရား တပါး။

နှစ်ဦးကျွန် နှစ်ယောက်သေဥစ္စာကို သခင်တယောက်တည်း ရရာသော တရားတပါးဟူသည်ကား။သန္ဓကကျွန်တဦး။ အမျိုးရှိကြေးဝယ်ကျွန်တဦး။

let them pay them in the same proportion. Thus the lord hermit, called Menoo, said.

63*d*. *A person being sick, one not related to him takes care of him, and after his death buries him,—the law of inheritance as regards this person and the parents and relations of the deceased.*

If a person who is not related assist in life, and at death bury another, the law as to the partition of the property of deceased between this person and his parents and relations, is this; if any person being sick shall be assisted by another who is not related to him, and dying in the hands of this person, he shall bury him, let him take all the property in the possession of the deceased; his parents, children, or relations, shall have no claim. Thus the lord hermit said.

That no person having property with the deceased shall recover it, is shown by this precedent: In former times, the son of a man of the wealthy class having become a Rahan, concealed a ruby ring, which he had received from his parents, worth one hundred thousand tickals, in the hem of his priest's garment, and went to a far country, where he took up his abode in the convent of another Rahan, and there fell sick; this Rahan assisted and administered medicine to him, but the influence of former deeds extended no farther, and he died; the Rahan of the convent got his ruby ring. After the funeral, the rich man, his father, came and inquired of the Rahan, saying, "Did you get a ruby ring, worth one hundred thousand tickals, which was in the possession of my son?" The Rahan, who had assisted him in his illness, and at death put his bones in the earth, replied that he had got it. (Whereupon the rich man said,) "my lord ought not to keep the ruby, which is worth one hundred thousand tickals, which was in the possession of my son; it was my property, and ought to be restored to me." The Rahan, the master of the convent, said, the person who assisted and who buried him ought to have it; (thus) the lord of gods decided. The person who assists another in sickness and buries him at his death, has the right (to his property;) and thus the rich man did not obtain it, (the ring.) This is a precedent.

64*th*. *A husband and wife, who are slaves of different masters, dying while slaves of different masters, the law by which one of the masters only shall inherit.*

When two slaves of two masters die, the law by which the master of one inherits the property of both If a hereditary and a purchased

ထိုနှစ်ယောက်တို့ သခင် မထိမ်းမြား မပေးစားဘဲ။ ပြေးသွား ကြရာမှာ။ ဂ်အားလျှော်စွာဥစ္စာရှိဘုံ။ နှစ်ဦးသားသေဘုံ။ သန္တကဖြစ်သောကျွန်သခင်အလုံးစားစေဆိုသတည်း။

၄၅ နှစ်ဦးကျွန်နှစ်ယောက်သေဥစ္စာကိုသခင်နှစ်ပါး။ဝေရာသောတရားတပါး။

နှစ်ဦးကျွန်သေဥစ္စာကိုသခင်နှစ်ပါး။ ဝေရာသောတရားတပါးဟူသည်ကား။ကျွန်တို့သည်။သန္တကချင်းသင့်နေဘုံ။ တဦးသန္တက။တဦးအမျိုးရှိကျွန်ဖြစ်ကြဘုံ။ ၎င်တို့ကိုပေးစားသည်ဖြစ်စေ။ မပေးစားဘဲ သဘောတူ သင့်နေသည်ဖြစ်စေ။သင့်နေကြရာတွင် ဥစ္စာရှိ၏။ ကျွန်တို့သေလျှင်။ထိုကျွန်တို့နှစ်ဦးတွင်ရှိသောဥစ္စာကို။ သန္တကနှင့်အမျိုးရှိဖြစ်လျှင်။ သုံးစုစု၍။နှစ်စုကိုသန္တကရှင်စားစေ။တစုကိုကြေးဝယ်ကျွန်ရှင်စားစေ။သန္တကချင်းဖြစ်လျှင်။ အညီအမျှဝေယူစားကြစေဟု။ဗြဟ္မာမင်း၏သားရင်းဖြစ်သော။ရှင်ရသေ့ ဆိုတော်မူ၏။

၄၆ မယားတယောက်နေသေ။သားသို့မရှိ။ ၎င်တယောက်နေသေ။သားသို့ရှိ။ ၎င်တယောက်နေသေ။သားသို့ရှိ။အဖသေလျှင်။သားသုံးယောက်ဝေရာသောတရားတပါး။

မယားတယောက်နေသေ။ သားသို့ရှိ။ ၎င်နေသေ။ သားသို့ရှိ။၎င်တယောက်နေသေ။ သားသို့ရှိ။အဖသေ။ သားသုံးယောက်ဝေရာသောတရားတပါးဟူသည်ကား။ အကြင်လူ တယောက်သည်။ မယားတယောက်သေ၍ သားရှိ၏။၎င်တွင်အမွေမဝေဖြစ်။ တမယားနေ၍သားရှိ၏။ ချင်းမယားသေပြန်၍အမွေမဝေဖြစ်။ ၎င်တယောက်နေပြန်၏။ သားတယောက်မွေးရာတွင်သေ၏။အဖလည်းသေ၏။ သားသုံးယောက်တို့လည်းဝေရန်ဥစ္စာကိုစိစစ်၍။ တရားသူကြီးတို့သည်။စီရင်ရာသည်ကား။ မယားသုံးယောက်တို့၏ဥစ္စာရှိးသင်းသီးတို့ကို။အမိ၌မွေးသောသားတို့။ကိုယစ်ယူကြစေ။ အဖဥစ္စာရှိးသင်းသီးမှာ။အထက်မယားကြီးလက်ထက်ကပါရင်းရှိ၏။နောက်မယားတို့တွင်။ အပွားအစီးမရှိမရက။ ၎င်ဥစ္စာသည်။ အထက်ဥစ္စာမည်ရာသည်။ အထက်သားနှစ်စု။ အောက်သားတစုစားစေဟုဆိုခြင်းဌ။ မယားနှစ်ဦး။ သားနှစ်ထွေတွင်သာဆိုသတည်း။ ။ယခုသားသုံးဦးမှာ။အမိသာကွဲသည်။ အဖဆုံးဖြစ်ခြင်းကြောင့်။ အထက်အဖပါ မှန်သမျှကို လေးစုစု၍။ နှစ်စုကိုအထက်မယားသားစားစေ။ နှစ်ဦးသားမှာ တစုစီစားကြစေ။ တင်ဖြိုရှိလည်းနည်းတူဆပ်ကြစေ။ ။အလယ်မယားတွင်ဖြစ်လည်းနည်းတူ။နောက်

slave run away together, without being given in marriage by their masters, and by the influence of former good deeds acquire property, and both die, let the master of the hereditary slave take all their property.

65th. The slaves of two masters dying, the law when both masters shall inherit.

The slaves of two masters dying, the law by which the masters of both shall inherit: If two hereditary slaves shall of their own accord cohabit, or if one be hereditary and the other bought of a free family, and they be given in marriage, or from their own inclinations shall cohabit, and during their cohabitation acquire property; at their death, if one be an hereditary slave and the other of a free family, let the property be divided into three shares; of which, let the master of the hereditary slave have two, and of the slave of free family one. If they are both hereditary slaves, let the masters share equally. Thus the son of the king of Bymahs, the lord hermit, hath laid down.

66th. A man marrying three successive wives and having children by each, the law of partition between the children of each on the death of the father.

A person takes a wife who dies leaving children; he takes another, she also dies leaving children; he takes a third, she also dies leaving children,—the law of inheritance between these three children at the death of the father, is this: if a person have a wife and she die leaving children, and before the property is divided amongst them the father takes another wife, having borne him children she dies, and whilst the property is still undivided, he takes a third and she dies in giving birth to her first child, and the father also dies;—the judge having collected the property to be divided between the three families shall thus decide: let the children of each wife take their own mother's separate hereditary property, (theng-thee.) The hereditary separate property of the father which he has had since the time of the first wife, which has not been increased or added to, during the time of the other two wives, shall be called "ahtet," former property. It is said, when there are two families, that the children of the elder shall have two and of the younger family one share. Now when there are three families, the mothers only differing because they centre all in one father, let it be divided into four shares, of which, let the children of the first wife have two, and the children of the others one each, and if there be debts, let them pay them in the same proportions. Should the property have come into his possession in the time of the second wife, or of the last, let the division be

မယားတွင်ဖြစ်လည်းနည်းတူဝေယူစားကြစေ။တင်မြိုရှိလည်းနည်းတူဆပ်ကြစေ။ ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။မယားတယောက်သေမှ တယောက်နေ။ငင်သုံးယောက်သေမှ။အဖသေသည်။မယားဥစ္စာလင်ပိုင်ရာသောတရားရှိသော့ကြောင့်။ရေရင်း အမိလက်ထက်ပွားဥစ္စာကို။ငင်သားနှစ်ဆစားစေသည်မှာ။မိဘနှစ်ပါးဆုံးသောအရာ၌ဖြစ်ချေ၏ဆိုသတည်း။

၆၇ လင်တယောက်နေသေ။သားသျှီးရှိ။ငင်တယောက်နေသေ။ သားသျှီးရှိ။ ငင်တယောက်နေသေ။သားသျှီးရှိ။အမိသေ။သားသုံးယောက်ဝေရာသောတရားတပါး။

လင်တယောက်နေသေ။သားသျှီးရှိ။ငင်တယောက်နေသေ။သားသျှီးရှိ။ ငင်တယောက်နေသေ။ သားသျှီးရှိ။ အမိသေ၏။ သားသုံးယောက်တို့ဝေရာ သောတရားတပါးဟူသည်ကား။အကြင်မမ္မတယောက်သည်။လင်တယောက်သေ။ငင်သားရှိ၏။ ငင်အမွေမဝေဖြစ်၏။ လင်တယောက်နေ၏သားရှိ၏။သေပြန်ခဲ့၏။ အမွေမဝေဖြစ်။ ငင်တယောက်နေပြန်၏။ သားတယောက် မွေးရာတွင်သေ၏။အမိလည်းသေ၏။ သားသုံးယောက်တို့သည်ဝေရန်ဥစ္စာရပ်ကို စီစစ်၍ တရားသူကြီးတို့ စီရင်ရာ သည်ကား။ လင်သုံးယောက်တို့၏ ဥစ္စာရိုးသင်းသီးကို။ ထိုအဖ၌မွေးသောသားတို့ ကိုယ်စီယူကြစေ။ တင်မြိုရှိလည်းနည်းတူဆပ်ကြစေ။ အမိဥစ္စာရိုးသင်းသီးမှာ။ အထက်လင်ကြီးလက်ထက်သာပါရှိ၏။နောက်လင်တို့သို့ရောက်မည်။ နောက်လင်တို့တွင်။အပွားအစီးမရှိက။ငင်ဥစ္စာသည်။အထက်ဥစ္စာမည်ရာသည်။အထက်ဥစ္စာကို။အထက်သားနှစ်စု။ အောက်သားတစုပေးစေဟုဆိုခြင်း၌။ လင်နှစ်ဦး။ သားနှစ်ထွေတွင်သာဆိုခြင်းတည်း။ ယခုသားသုံးဦးမှာ။အဖသာကွဲသည်။ အမိဆုံးဖြစ်ခြင်းကြောင့်။ အထက်အဖပါ ဥစ္စာမှန်သမျှကို လေးစုစု၍။ နှစ်စုကို အထက်လင်သားစားစေ။ နောက်လင်နှစ်ဦးသားမှာ။ တစုစီစားစေ။ တင်မြိုရှိလည်းနည်းတူဆပ်စေ။ အလယ်လင်တွင် ဖြစ်လည်း နည်းတူ စားကြစေ။ တင်မြိုရှိလည်းနည်းတူဆပ်စေ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။လင်တယောက်သေမှတယောက်နေ။ငင်လင်သုံးယောက်နေမှ။ အမိသေသည်။ လင်ဥစ္စာမယားပိုင်ရာတရားရှိသော့ကြောင့်။အမိတမိတည်းတွင်။ရေရင်းအဖလက်ထက်ပွားဥစ္စာကို။နှစ်ဆစားစေသည်မှာ။ မိဘနှစ်ပါးဆုံးသောအရာ၌ဖြစ်ချေ၏ဆိုသတည်း။

၆၈ ဆရာသေ၌။တပည့်နှင့်ဆရာမယားသား။ဝေရာသောတရားတပါး။

ဆရာသေသော်။တပည့်နှင့်ဆရာမယားသား။ဝေရာသောတရားတပါး ဟူသည်ကား။ဝိဇ္ဇာတပါး။ သိပ္ပတပါးရှိသည်ကိုဆို၏။ ဝိဇ္ဇာဟူသည်ကား။

the same, of property and debts. Why is this?—because after the death of one wife the husband took another, and after her death a third, and the law has laid it down that the husband is the owner of the wife's property. Of the original property, let the children of the mother in whose time it was received have two shares; this is said when the parents were living together at the time the property came into possession.

67th. A woman having three successive husbands, and children by each, the law of partition between these children on her death.

A woman takes a husband who dies leaving children, she takes another who also dies leaving children, and a third, who also dies leaving children, and lastly the woman dies also, the law for the partition of the property between the three children is this; a woman takes a husband who dies leaving children, and before the property is divided takes a second, who, leaving children, also dies, and whilst the property is still undivided takes a third, and he dies, and lastly the mother, in giving birth to his child, also dies. In this case, the judge, having collected the property to be divided, shall thus decide; let the children of each husband take his own father's original and separate property, (theng-thee,) and pay the debts in the same proportion. If the mother's original separate property has come down from the time of the first husband to the time of the second, and there shall have been no increase during the time of the second marriage, it shall be called (ahtet,) former, and the children of the first husband shall have two shares, and of the second one; this is the law when there are only two husbands and two families. Now of the three families, the fathers only are different; they are all of one mother; let all the property that was in her possession during the time of the first husband be divided into four shares, and let the children of the first husband have two and of the last one share each; let them pay the debts in the same proportions; if the property came into possession in the time of the second husband, let there be the same division of property and debts. Why is this?—because one husband dying, the woman took another, and after his death a third, and she died, and the law lays down that the wife has a right to her husband's property,—there is only one mother. Of the property that was acquired during the time of any particular husband, his children shall have two shares, because it was obtained at the time when both their parents were living together.

68th. The law of partition between the pupil and the wife and children of a teacher, at his death.

On the death of a teacher, the law for the partition of the inheritance between his pupil and his wife and family is this: There are

ပညာညာ၏တည်း။သိပ္ပတ္ထသဠိကား။လက်အတတ်တဝဉ်း။ ထိုနှစ်ပါးသော အတတ်တို့တွင်။ တခုခုကိုသင်ကြားပါဆို၍။ ပန္နာလက်ဆောင်ဥစ္စာပေး၍ သင်ကြား၏။ထိုသို့သင်ကြားရာတွင်။မပေးမယူအတူတကွနေ၍။ဆရာသည် သူတပါးအားသင်ကြား၍။ပညာပူဇော်ခြင်း။အတတ်ပူဇော်ခြင်းဌာ်ရသော သက်ရှိ။သက်မဲ့ကိုဆရာသေလျှင်။ဆရာမယားသားတို့ရစေ။တပည့်မရသာ ချေ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ ဆရာ၏အတတ်ပညာကြောင့်ရသော ဥစ္စာဆရာကိုသာပေးချေသည်ဖြစ်သော့ကြောင့်တည်း။ ။ဂင်ဆရာထံ တပည့်သင်ကြား၍ နေရာ၌။ တပည့် အတတ် ပညာ ကြောင့် ရသော ဝတ္ထု ပစ္စည်းဥစ္စာမှာ။ဆရာသေလျှင်။ဆရာမယားသားတို့သို့ဆရာ့ရှိစည်အပုံအစု မယူသေးလျှင်။ဆယ်စုတစုဆရာမယားသားတို့စားစေ။ထိုဥစ္စာရပ်တို့ဖြင့်။ ဆရာမယားတပည့်အတူအတတ်ပညာသင်၍နေကြရာတွင်။ မစားလောက်၍ သုမြီတင်က။ ခံတွင် စုဆဆပ်စေ။ ဆရာသေသူခံတွင်စုမှာ။ ဆယ်စု တစု တပည့်ကဆပ်စေ။အမြတ်မှာ။ကုန်ဘက်ကဲ့သို့မယူသာ။ ဆရာတပဏ္ဍိဖြစ်ချေ သည်။ ဆယ်စုတစုမျှသာတပည့်ကယူစေ။ ဂင်အကြောင်းကြောင့်။ မြီတင် လည်းဆယ်စုတစုတပည့်ဆပ်စေ။ ဆရာမယားသားတို့မှာ။ မြီတွင်ကိုးစုခံ။ ဂင်ဥစ္စာရပ်တွင်လည်းကိုးစုစားစေဟူသတည်း။

၄၉ တပည့်သေ။တပည့်မယားသားတို့နှင့်။ဆရာဝေရာ။မဝေရာသောဘရားတပါး။

တပည့်သေ။တပည့်မယားသားနှင့်။ဆရာဝေရာသော တရားတပါးဟူ သည်ကား။ ဆရာသည်။တပည့်ထံလိုက်၍သင်ကြားဖန်။ တပည့်သေမည်။ ဆရာထံ။တပည့်လိုက်၍သင်ကြားရာတွင်။တပည့်သေမည်။ထိုသို့အကြောင်း နှစ်ပါးရှိသည်မှာ။ တပည့်ထံ။ ဆရာလိုက်၍သင်ကြားရာတွင်။ တပည့်မိဘ မယားသားတို့ထံ။ တပည့်သေသည်ကို။ ဆရာသည် အထက်ပူဇော်မည်ဆို သည်။ကျွေးဥစ္စာဘဏ္ဍာကို။ရကောင်း၏ဆိုလည်းမရရာ။ဆရာလက်ရောက် ပူဇော်သည်ကိုသာရစေ။ဆရာထံ။တပည့်သေဖန်။ထိုတပည့်၌ပါသောဝတ္ထု ကိုဆရာရစေ။တပည့်မယားသားတို့မရရာ။ဆရာသည်။ငတပည့်သေသူကို ငါသင်းဖြိုဟ်ရသည်။ ငတပည့်ဥစ္စာ။ မယား သားသို့ပေါက်ဖော်တို့မှာ။ရှိ သည်ဆိုသော်လည်းမရသာ။ဆရာတပည့်ခရိုးသွားရာ၌။ဆရာသည်ကျွေးမွေး အမှတ်မဲ့ရဖန်။ ဆယ်စုစု၍ တစု တပည့်စားစေ။ ဆရာနည်းတပည့်တူရဖန်။ သုံးစုစု၍ နှစ်စုတပည့်။ တစုကိုဆရာစားစေ။ဆရာတပည့်မဟုတ်ကြ။အတူ ရကြလျှင်။အညီစားကြစေဟု။မနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

two kinds of learning, Widza and Thippa. Widza is scientific, and Thippa mechanical. If a pupil request to be taught either of these, and having given presents to his teacher, is taught, during the time of their living together no farther presents are given, but the teacher having taught others obtains property, animate and inanimate, as offerings to his wisdom; when he dies, let his wife and family have all his effects, the pupil shall have no share. Why is this?—because it is property acquired by the teacher only on account of his wisdom and learning; it was given to him alone. In the same way, if whilst the pupil and teacher live together, property be acquired on account of the wisdom and learning of the pupil, on the death of the teacher, if he did not take his share during his life and family, he shall have one-tenth share. If the property was not enough for subsistence for the teacher, his wife and pupil when living together and studying science or mechanics, let each pay their proper share of the debts incurred; let the pupil pay one-tenth of the deceased teacher's debts. It shall not be as with partners in trade; they were master and pupil; the latter shall only have one-tenth of the property; and for this reason, let him pay one-tenth of the debts; let the teacher's wife and family bear nine-tenths of the debts and have nine-tenths of the profits.

69*th. The law of partition between the teacher and the wife and children of a pupil at his death.*

On the death of a pupil or apprentice, the law for the division of his property between his wife and teacher is this; if the teacher goes to the house of the pupil to instruct him, and the pupil shall there die, or the pupil going to the teacher's house for instruction shall there die; of these two cases, first, if the teacher go to the house of the pupil and the pupil dies with his wife and family, the teacher, though he demand it, shall have no right to silver, gold, or other property that may have been promised him; let him only keep what he has already got in possession. If the pupil die with the teacher, let him keep all the property in the pupil's possession at his death; his wife and family shall have no claim; but if the teacher sue for the property that is in the possession of the wife, children, or relations of the pupil, on the grounds that he performed his funeral rites, he shall not obtain it. If the teacher and pupil go on a journey, and the teacher by chance pick up a pot of gold or silver, let the pupil have one-tenth. If the pupil shall in the same way obtain gold or silver, he shall retain two-thirds, and give the teacher one-third. If the parties be not teacher and pupil, let them share alike under these circumstances.

၇၀ ဆရာတပည့်မယားသားမရှိသေ၍။မိဘပေါက်ဖော်တို့ဝေရာသောတရားတပါး။

ဆရာတပည့် မယား သားမရှိ။နှစ်ဦးဝေရာသောတရားတပါးဟူသည်ကား။ အကြင်ဆရာတပည့်တို့သည် တိုင်ပင်၍ လုပ်ဆောင်ကြီစည်၏။ ပညာအတတ်ကိုလည်း။တပည့်အား သင်ကြားခြင်းကိုဆရာပြု၍။ တပည့်ကျေးမွေးသုတ်သင်ခြင်းပြုပေ၏။ရသောဝတ္ထုကိုဆယ်စုစု၍။တစုတပည့်ရစေ။ဆရာသေလျှင်။တပည့်အလုံးရစေ။ တပည့်သေလျှင်။ဆရာအလုံးယူစေ။ ဤသို့ဆိုခြင်းကား။နှစ်ယောက်အတူတကွနေ၍သေရာ၌။ဖုတ်ကြည်သင်းပြိုဟ်သည်ကိုဆိုသတည်း။ ၎င်းအတူနေ၍သေစေကာမူ။ တရပ်တရှာတည်းဖြစ်၍။မိဘပေါက်ဖော်။အမျိုးအနွယ်ပေါ်ရှိလျှင်။ ဆရာအစုကိုဆရာအမျိုးတို့တဝက်။ တပည့်အမျိုးမိဘပေါက်ဖော်ရှိလျှင်လည်း။တပည့်အစုတွင် တဝက်စားစေဟူသည်ကား။ တပည့်ဆရာမိဘပေါက်ဖော်တို့ အတူသင်းပြိုဟ်သည်ကိုဆိုသတည်း။မိဘပေါက်ဖော်သားချင်းတို့သင်းပြိုဟ်ရသည်မှာ။ဆရာသေလျှင်။ တပည့်အလုံးယူစေ။တပည့်သေလျှင်။ဆရာအလုံးယူစေဟုဆိုသတည်း။

ဆရာတပည့်သားမယားမရှိ။ နှစ်ဦးသေသော်။ နောက်သေသူဥစ္စာကို။ နောက်သေသူ မိဘ ပေါက်ဖော် သားချင်းတို့နှင့်။ အယင်သေသူ မိဘ ပေါက်ဖော်သားချင်းတို့ဝေရာသောတရားတပါးဟူသည်ကား။ဂင်ဆရာတပည့်တို့သည်။တိုင်ပင်ကြီစည်သင်ကြားပြုစုရင်းနှီးကြရာတွင်။ဥစ္စာအများရှိ၍။ တဦးဦးအယင်သေသော်။ နောက်သေသူမိဘတို့သည်။ အကုန်စားစေ။ အယင်သေသူမိဘတို့မစားသာဆိုခြင်းသည်။လင်မယားကဲ့သို့တွင်သာဆိုသတည်း။ နှစ်ဦးဆရာတပည့်ဥစ္စာရပ်မှာ။သီးသန့်ခြားနားသည်အတိုင်းယူကြစေ။မသိသာမခြားနားချေလျှင်။ဆရာနောက်သေဖြစ်က။ဆရာမိဘပေါ်ကဖော်တို့နှစ်ဆစားစေ။တဆကိုတပည့်ပေါ်ကဖော်တို့စားစေ။ တပည့်နောက်သေဖြစ်က။ ရှိရှိသမျှဥစ္စာရပ်ကို။ဆရာမိဘပေါ်ကဖော်တို့နှင့်။ အညီအမျှဝေစားကြစေ။ ၎င်တို့နှစ်ယောက်အတူနေရာတွင်။တင်ဖြီရှိလည်းနည်းတူအစုရှိသည်အတိုင်းဆပ်ကြစေဟု။မနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၇၁ အမွေခံထိုက်သောသူမစားရ။ အမွေမခံထိုက်သောသူ စားရရာ သောတရားတပါး။

အမွေဖြစ်ထိုက်သောဥစ္စာကို။အမွေအဖြစ်သဖြင့်။ မဝေရထိုက်သောသူစားရလေသည်ကိုဆိုသောတရားဟူသည်ကား။အမိအဖတို့သည်။ကြွယ်ဝကုံထံ၍။သားသမီးမြေးတို့ကိုအလုံးဝေ၏။ဥစ္စာရလျှင်။ သားသမီးမြေးတို့သည်။မိတဘိုးဘွားတို့ကိုမကျေးမမွေးနေလျှင်။ပေးသောဥစ္စာရပ်ကိုအစည်ယူစေ၍။

70th. The law of partition at the death of a teacher and pupil having no wives or children, between the parents and relations.

If neither teacher nor pupil have wife or family, the law of division between them is this; if a teacher and pupil have consulted, contrived, and worked together, the teacher instructs the pupil in his art, and he (in return) serves the teacher, let the pupil have one-tenth of the property acquired; and if the teacher die, let him succeed to the whole; should the pupil die, let the teacher have the whole. This is said when they live together, one dies and the survivor performs the funeral rites. If their parents or relations be discovered in the district, let the relations of the teacher have one-half his share, and if the parents of the pupil are found, let them have half of his (tenth) share; this is when the parents or relations assist at the funeral. If they do not, at the death of the teacher let the pupil have all, and at the death of the pupil let the teacher have all; this is said.

If both teacher and pupil die, and leave no wife or family, the law when the property of the last survivor shall, or shall not, be divided between his parents and relations and the parents and relations of the first deceased, is this; if the teacher and pupil live, consult, contrive, and trade together, in the course of which they acquire much property, and one die before the other, let the parents of the last deceased have all the property; those of the others shall have no right to share; this is only said when their property is as that of a husband and wife. If the property be distinct and separate, let the relations of each have his share. If the proper share of each be not known, and the teacher be the last survivor, let his parents and relations have two shares, and the parents and relations of the pupil one share. If the pupil be the last survivor, let the property be equally divided between his parents and relations, and those of the teacher; and if they have contracted debts whilst living together, let each pay according to their share of the property. Thus the lord hermit, called Menoo, said.

71st. The law when a person entitled to inherit shall not, and those who are not, shall.

The law when property which ought to be treated as an inheritance, but which has not been divided as such, shall be given to the person who deserves it, is this; if the parents who are rich give all their property to their children, or grandchildren, and these children do not support them after having obtained the property, let the property be taken back as it was given, and let the person, whether

နောက်ကျွေးမွေးသူသည်သူစိမ်း။သားချင်းမဆိုအလုံးရစေ။ အဘယ်သူတို့
သူစိမ်းဖြစ်ရသည်ကိုထောက်၍။သိရသနည်းဟူမူကား။ သက်သေကိုဆိုပေ
တုံဘဏ်။ဓနညူရသူဌေးသင်္ဘ။ဥစ္စာအမှားရှိသည်ကို။သားမြေးအားအလုံးပေး
၍မွေးကျွေးစေ၏။ နောင်သောအခါ။ သားမယားဖြစ်သောခြွေးမတို့သည်
ဝန်ကိုသဖြင့်။ မကျွေးမမွေးနေ၍သူဌေးဆင်းရဲ၏။ မင်းကြီးပြည်လည်ရာ၌
မင်းကြီးမြင်စိမ့်ဌါ။ထိုသူဌေးသင်္ဘ။တောင်ဝေးလက်ရွဲလျှက်။ဖုံးစားခွက်ဖြင့်
ကိုင်၍။မင်းကြီးမြင်လောက်ရုံ။ပရိယာယိအားဖြင့်သွား၏။ မင်းကြီးလည်း။
ယခုတောင်ဝေးရွဲလျှက်။ ခွက်လက်ရွဲ၍။ ဖုံးစားသောသူသည်။ အဘယ်သူ
နည်း။မင်းချင်းယောက်ျားတို့ကိုမေးတော်မူသင်္ဘ။မင်းချင်းယောက်ျားတို့က။
ဓနညူရသူဌေးဖြစ်ပါသည်ဟုနှားတော်လျှောက်ပေ၏။ ထိုသို့လျှောက်သည်
ကိုကြားသော်။ မင်းကြီးနန်းတော်သို့လှည့်၍ပြန်သည်။ ရောက်လျှင်သူဌေး
ကြီးအားခေါ်၍မေး၏။သူဌေးကြီးလည်း။အထက်စကားအတိုင်းဟုတ်သင်
ကိုလျှောက်ပေ၏။မင်းကြီးလည်း။သားခြွေးမမြေးတို့ကိုခေါ်၍မေး၏။သူဌေး
စကားအတိုင်းပြော၍ကြား၏။အော်သားသို့တို့သည်။မိဘကိုမကြည်မလင်
ဥစ္စာပုံကိုယူ၍။ မကျွေးမမွေးနေသည်တကားဟု။ သူဌေးဥစ္စာရပ်ကို။သား
ခြွေးမမြေးတို့၌အကုန်ယူ၍။သူဌေးကိုမင်းကြီးကျွေးမွေး၏။သူဌေးသေလေ
၏။သားခြွေးမမြေးတို့မစားရလေ။ ယူပြီးသောဥစ္စာရှိလျှက်။ မကျွေးနေသူ
သည်းကျွေးမွေးပါဘဏ်။ဝန်ခံသော်လည်း။စားထိုက်သောအမွေကို မစားသာ
ပြီ။ကျွေးမွေးသောမင်းသာစားပိုင်လေသကဲ့သို့။ကျွေးမွေးသူမှန်က။ မည်သူ
မဆိုစားစေဟူသတည်း။

၇၂ တမိတဖတည်းတွင်းသို့ကြီးနှစ်ယောက်။သို့းလပ်နှစ်ယောက်။ သို့းထွေးနှစ်ယောက်။ဝေရာသောတရားတပါး။

တမိတဖတည်းတွင်။သို့ကြီးနှစ်ယောက်။သို့းလပ်နှစ်ယောက်။သို့းထွေး
နှစ်ယောက်။ ဝေရာသောတရားတပါး ဟူသည်ကား။ အကြင်မိဘ တို့တွင်။
သို့းခြောက်ယောက်ရှိရာ၌။ အကြီးနှင့် အကြီး အောက်သည်။ သို့းကြီးနှစ်
မည်၏။ နှစ်ယောက်ခြားအောက်။ကြီးငယ်နှစ်ယောက်သည်။ သို့းလပ်နှစ်
ယောက်မည်၏။ဂုင်လေးယောက်အောက်။အကြီးနှင့်အငယ်သည်။သို့းထွေး
မည်၏။ ဤအရာ၌။ဝေစားရင်းကား။ သို့းကြီးနှစ်ယောက်တွင်။နှောင်းသို့း
ကြီးနှစ်စု။ အထက်သို့းကြီးနှစ်စုရှိယူစေ။ သို့းလပ်တွင်လည်း။ အငယ်သို့း
လပ်တစု။သို့းလပ်တစုရှိယူစေ။သို့းငယ်သို့းထွေးနှစ်ယောက်မှာ။ သို့းထွေး
တစု။သို့းငယ်တစုရှိယူစေ။ တနည်းကား။သို့းကြီးနှင့်သို့းကြီးအမှု။သို့းလပ်
နှင့်သို့းလပ်အမှု။ညီမငယ်နှင့်ညီမထွေးအမှုဝေရော်ဟူ၍လည်းဆို၏။

relative or stranger, who supports the parents, have the whole. The following is the precedent on which a stranger receives the property in this way:—Danentsia, the wealthy, had much property, the whole of which he gave to his children and trusted to them for support; after a time his daughter-in-law, the wife of his son, from her parsimonious disposition, failed to support him, and he fell into a state of destitution. When the king was journeying through his dominions, he cunningly took a staff and begging pot, and pretending to beg, posted himself at a place where the king could see him; the king enquired of his servants who it was that was begging with the staff and begging pot; they reported to the royal ear that it was Danentsia the wealthy; when the king heard this he returned to the palace, and on his arrival sent for the wealthy man and questioned him, who stated truly what had occurred. The king then sent for his sons and daughters, and on questioning them they also told him the same story; on hearing which he said, "the children are neglectful of their parents, and having taken much property do not support them." Saying thus, he took all the property from the sons and daughters-in-law and supported the wealthy man himself, and at his death the sons and daughters-in-law did not inherit his property. People who have property taken under a pledge to support the donor, and who do not do so, shall not inherit the property they may (by consanguinity) be entitled to; as the king supported (the rich man) and inherited (his property,) so the person who actually supports another shall inherit the property without reference to who he may be.

72nd. *The law of partition when there are two elder, two middle, and two younger daughters, by the same father and mother.*

The law of partition between two elder, two middle, and two younger sisters, by the same father and mother, is this; when parents have six daughters, the two first are called "eldest," the two next are called "middle," and the two last "youngest;" the partition in this case is, let the younger of the two eldest have two shares, and the eldest two and a half; of the middle sisters, let the younger have one share, and the elder one and a half; of the youngest, let the elder have one share, and the youngest one-half share. It has also been laid down, that the two eldest shall have equal shares, the two middle equal, and the two youngest equal.

၇၃ မိဘနှစ်ပါးမိတ်မတူရာတွင် ရသောသားနှင့်။ ၎င်မိဘနှစ်ပါး ဝယ်ကျွန်နှင့်ပေးစားခြင်းမြွေးသောသား။ဝေရာသောတရုံးတပါး။

ယောက်ျားနှင့်မိမ္ဘပြေးသွားကြရာတွင်။သားသျှီးမွေးပြီးမှ။လင်သေ၍။ နှစ်ပါးစုံဝယ်သောကျွန်ယောက်ျားနှင့်။ မိဘထံရောက်၍။၎င်ကျွန်နှင့်။ မိဘပေးစား၏နေရာတွင်။မွေးသောသားနှင့်။အထက်သားဝေရာသောတရားနှစ်ပါးဟူသည်ကား။ အကြင် ယောက်ျား မိမ္ဘတို့သည်။ မိဘနှစ်ပါးကို မတိုင်မကြားပြေးသွား၍သားသျှီးမွေး၏။ လင်မယားနှစ်ယောက်ဝယ်သော ကျွန်ယောက်ျားရှိ၏။ လင်သေရာတွင်။ မိဘထံပြန်ခဲ့၍။ ကျွန်နှင့် မိဘပေးစားရာတွင်သားသျှီးမွေး၏။၎င်လင်မယားနှစ်ယောက်သေခဲ့။ ပြေးသွားသောဥစ္စာရှိုးကို။ ပြေးသွားရာမွေးသောသားသျှီးအလုံးစားခေ။ ပြေးသွားရာ မိဘနှစ်ပါးလုပ်ဆောင်ကြီစည်၍ရသောသက်ရှိ။သက်မဲ့ဥစ္စာကိုနှစ်စုပြု၍။ တစုကို အဖစုပြေးသွားရာမွေးသည်သားသျှီးစားခေ။ အမိအစုတစုမှာ။ နှစ်စုပြု၍။ တစုကိုလည်း။ အထက်သားသျှီးတို့စားခေ။ တစုကိုးဘွား ပေးစားသူကျွန်။ သျှီးသားစားခေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ မိဘပေးစားသောသူသျှီးသားဖြစ်ချေသော့ကြောင့်တည်း။ ။မိဘမပေးစားဘဲ။ကျွန်ကိုအမိလက်ဆုံစား၍လင်မယားမြောက်နေကြသော်လည်း။ အမိအဖကျွန်ဖြစ်ချေသည်။ အထက်ဥစ္စာရပ်ကိုနှောက်ကျွန်တွင်မွေးသောသားသျှီးတို့မစားသာချေ။ ချင့်တို့ကျွန်အရာကလွတ်ခေ။သည်တွင်အမွေတည်း။မိဘနှစ်ပါးကျွန်နှင့်ပေးစားရာတွင်။မယားမိဘကရသောဥစ္စာရပ်မှာ။မိဘပေးထိမ်းမြားရ၏ရသောသားလျှင်။သားမြတ်မည်ချေသည်။ မိဘအာဏာကိုမဆန်။ နေရာတွင်မွေးသောသားသျှီးတို့သာ။ဘိုးဘွားဥစ္စာကိုအကုန်စားခေ။ မြီဖြစ်လည်း ၎င်အတိုင်းခံဆပ်စေဟု။မနုမည်သော ရှင်ရဿေ့ဆိုတော်မူ၏။

၎င်ယောက်ျားမိမ္ဘပြေးသွားရာတွင်။ မယားသေ၍။ နှစ်ပါးစုံဝယ်သောကျွန်မနှင့်။ မိဘထံရောက်ရာတွင် မိဘ ပေးစား၏။ နေသော ကျွန်မတွင် မွေးသောသားနှင့်။အထက်သားဝေရာသောတရားတပါးဟူသည်ကား။အကြင်ယောက်ျားမိမ္ဘတို့သည်။ မိဘနှစ်ပါးကိုမတိုင် မကြားပြေးသွား၍ သားသျှီးမွေး၏။လင်မယားဝယ်သောကျွန်မိမ္ဘရှိ၏။မယားသေရာတွင်၊မိဘထံရောက်ပြန် ခဲ့၍။ ကျွန်မ နှင့် မိဘ ပေးစား ရာ တွင် သား သျှီး မွေး၏။ ၎င်မယား နှစ်ယောက်သေခဲ့။ ပြေးသွား သော အမိ၏ ဥစ္စာရှိုးကို။ ပြေးသွားရာတွင် မွေးသောသားသျှီးအလုံးစားခေ။ပြေးသွားရာမိဘနှစ်ပါးကြီစဉ်၍ ရသောသက်ရှိ။သက်မဲ့ကိုနှစ်စုပြု၍။တစုကိုလည်း အမိစုပြေးသွားရာမွေးသည်သားသျှီးစားခေ။ အဖစုမှာလည်း။နှစ်စုပြု၍။အထက်သားသျှီးတစုစားခေ။ တစုကို

73d. The law of partition between children born to a couple married without the consent of their parents, and children born to a bought slave of the parents given in marriage by them.

If a man and woman elope together and have children, and they have a slave bought by themselves, and if on the death of the husband the woman returns to her parents and they give her in marriage to the slave, and after having children they both die; let children born during the time of their elopement have all the property the parents took away with them; let all the property they acquired during the same time be divided into three shares, and let the children born then take the father's share; and having divided the mother's share into two, let the children of the first marriage have one and the children of the slave given in marriage by the parents the other. Why is this?—because they are children of parents given in marriage. If the woman, without having been given in marriage by her parents, shall live with the slave as his wife, and eat out of the same dish, he is the slave of the parents of the first children, his children shall have no share of property already acquired, their portion of the inheritance is their release from the condition of slaves. Only when the parents have given their daughter in marriage to the slave, in which case the marriage is contracted with the consent of parents, shall the children be legitimate; those only who are born whilst their father and mother are not living in contempt of parental authority, shall inherit the property which comes by descent from the mother's parents, and if there be debts, let them bear them in the same proportions. Thus the lord hermit, called Menoo, said.

Under the same circumstances a couple run away, the wife dies, and the husband returns to his parents with a female slave, whom he and his wife have bought, and she is given to him in marriage by his parents, the law for the partition of the property between the children of the slave given in marriage, and the children of the first marriage, is this; a man and woman, without informing their parents, elope together, have children, and there is with them a female slave whom they have bought; on the death of his wife the husband returns to his parents with this slave, and they having given her to him in marriage, he has children by her, after which the husband and wife both die; let the whole of the property of the mother who eloped go to the children born during the elopement; let the property, animate and inanimate, acquired by the parents during the same time be divided into two shares; let the children of the first family have one share, the mother's, and let the father's share be divided into two, of which let the children of the first wife have one, and the children of

ဘိုးသွား ပေးစားသူ ကျွန်မယားသားသမီးတို့စားစေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်း ဟူမူကား။မိဘပေးစားသောသားသမီးဖြစ်သော့ကြောင့်တည်း။ ။မိဘ မပေးစားဘဲကို။အဖလက်ဆုံစားစေ၏။ လင်မယားမြောက်နေသော်လည်း။ မိဘနှစ်ပါးကျွန်ဖြစ်ချေသည်။ အထက်ဥစ္စာရပ်ကို။ နောက်ကျွန်မတွင်။မွေး သည်သားသမီးတို့မစားသာချေ။ ချင့်ကိုယ်ကျွန်အရာကလွတ်စေ။ သည်တွင် အမွေတည်း။ ။မိဘနှစ်ပါးကျွန်နှင့်ပေးစားရာတွင်ရသောသားလျှင်။ သားမြတ် မည်ချေသည်။ မိဘအာဏာမဆန့်နေရာတွင် မွေးသောသားသမီး တို့သာ။ ဘိုးသွားဥစ္စာရပ်ကိုအလုံးစားစေ။ မြီဖြစ်လည်း။ဂင်အတိုင်းခံဆပ် စေဟု။မနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၇၄ ကျွန်ရိုးယောကျ်ားနှင့်။ မိမ္ဘအလွတ်သူ နေရာတွင်ရသော။ နှစ်ယောက်ဥစ္စာကို ကျွန်သခင်နှင့်။မယားဝေရာသောတရားတပါး။

ကျွန်ရိုးယောကျ်ားနှင့်။ မိမ္ဘအလွတ်သူ သင့်နေကြရာတွင်။ ရသောနှစ် ယောက်ဥစ္စာကို ကျွန်သခင်နှင့်။ မယား ဝေရာသောတရား တပါးဟူသည် ကား။ ကျွန်ရိုးယောကျ်ားနှင့်။ အလွတ်သူမိမ္ဘ။သခင်အသိသင့်နေ၏။ ဥစ္စာရှိ ကြဲခ့ဲ။ကျွန်သေသော်။အလွတ်သူမိမ္ဘကပါရင်းကို။အလွတ်သူမိမ္ဘရစေ။ မိမ္ဘ ဝတ်စားတန်ဆာကိုလည်း မိမ္ဘယူစေ။ကျွန်ယောကျ်ားဝတ်စားတန်ဆာမှာ။ သခင်ဥစ္စာရင်းမဟုတ်။ လင်မယားဖြစ်မှရသောဝတ်စား တန်ဆာဖြစ်လျှင်။ ကျွန်သခင်နှစ်စု။ အလွတ်သူမိမ္ဘတစုယူစေ။ နှစ်ပါးစုံပြု၍ဖြစ်ပွားသောဥစ္စာ မှာ။သုံးစုစု၏။နှစ်စုကျွန်သခင်ရစေ။တစုကိုအလွတ်သူမိမ္ဘရစေ။ ကျွန်ကသ ခင်ဥစ္စာပါရင်းရှိလျှင်။ သခင်အလုံးယူစေ။ တင်ဖြီရှိလည်းနည်းတူဆပ်စေ။ ၅ကားယောကျ်ားကျွန်ရိုးဖြစ်ချေခြင်းကြောင့်တည်း။

၇၅ ကျွန်ရိုးမိမ္ဘနှင့်။အလွတ်ယောကျ်ားနေရာတွင်ရသော။ နှစ်ယောက်ဥစ္စာကိုကျွန် ဝိမ္ဘသခင်နှင့်။လင်ဝေရာသောတရားတပါး။

ကျွန်ရိုးမိမ္ဘနှင့်။အလွတ်သူယောကျ်ားသင့်နေရာတွင်ရသောနှစ်ယောက် ဥစ္စာကို။ကျွန်သခင်နှင့်။လင်ဝေရာသောတရားတပါးဟူသော်ကား။ ကျွန်ရိုး မိမ္ဘနှင့်။အလွတ်သူယောကျ်ား။သခင်အသိနေ၏။ ဥစ္စာရှိကြဲခ့ဲ။ ကျွန်မသေ သော်။ အလွတ်သူ ယောကျ်ားက ပါရင်းကို။ အလွတ်သူ ယောကျ်ား ရုံစေ။ ယောကျ်ားဝတ်စားတန်ဆာကိုလည်း။ ယောကျ်ားရစေ။ ကျွန်မိမ္ဘ ဝတ်စား တန်ဆာမှာ။ သခင်ဥစ္စာရင်းမဟုတ်။ လင်မယားဖြစ်မှရသောဝတ်စားတန် ဆာဖြစ်လျှင်။ကျွန်သခင်နှစ်စု။အလွတ်သူယောကျ်ားတစုယူစေ။ နှစ်ပါးစုံပြု

the slave given in marriage have one. Why is this?—because they are the children of a marriage by consent of parents. Should she not be given in marriage by his parents, but merely raised by the act of the husband to the rank of a wife who eats out of the same dish, she is the slave of the parents of the first family, her children shall have no share of the property acquired before the marriage of their mother. Their portion (of the inheritance) is their release from the condition of slaves; the children borne by the slave when given in marriage only are called excellent; the children only who were born when the couple were not living in contempt of the authority of their parents, shall inherit all the property inherited from the parents, and if there be debts, let them pay them in the same proportion. Thus the hermit, called Menoo, said.

74th. An hereditary male slave marries a free woman, the law for the partition of the property acquired by both, at the death of the slave, between his master and his wife.

In case an hereditary slave cohabits with a free woman, the law for the partition of the property acquired by both during such cohabitation, between the slave's master and his wife, is this; if a male hereditary slave shall have cohabited with a free woman, with the knowledge of his master, and acquired property, let the free woman at his death keep all the property originally brought with her, and let her also have her clothes and ornaments; if the man's clothes and ornaments were acquired after they became man and wife, they are not the original property of the master; let him have two shares and the woman one; let the property acquired by the exertions of both be divided into three shares, and let the master have two and the woman one. The property originally brought by the slave is his master's; let him have the whole; and if there be debts, let them be paid in the same proportions; this is because the man was an hereditary slave.

75th. An hereditary female slave marries a free man, the law for the partition of the property acquired by both, at the death of the woman, between the master and husband.

An hereditary female slave and a free man cohabiting, the law for the partition of the property they both acquire, between the slave's master and her husband:—An hereditary female slave and a free man cohabit with the knowledge of the master and acquire property; at the death of the woman, let the free man take all the property he originally brought with him, and his clothes and ornaments; if the clothes and ornaments of the woman be not the property of her master, but obtained during their cohabitation, let her master have two shares and the free man one; let the property acquired by both du-

စုဏ်ဖြစ်သောဥစ္စာမှာ၊ သုံးစုစုဏ်။ နှစ်စုကျွန်သခင်ရစေ၊ တစုကိုအလွတ်သူ ယောက်ျားရစေ။ ကျွန်မကသခင်ဥစ္စာရင်းပါလျှင်။သခင်အလုံးယူစေ၊ တင်ဖြိုရှိလည်းနည်းတူဆပ်စေ။ဤကားမိမ္ဘကျွန်ရိုးဖြစ်ချေခြင်းကြောင့်တည်း။

၇၆ ကျွန်ရိုးအလွတ်သူနှင့်။ ယောက်ျားမိမ္ဘသခင်အသိသင့်နေ၍။ ဥစ္စာစုကိုဝေရာ။မ ဝေရာသောတရားတပါး။

ကျွန်ရိုးနှင့်။အလွတ်သူယောက်ျားမိမ္ဘသခင်မိဘမသိပြေးသွား၏နေရာ။ ကျွန်ရိုး ယောက်ျား မိမ္ဘသေ၏။ ဥစ္စာတင်ဖြိုရှာ၌။ ကျွန်ရိုး ယောက်ျား မိမ္ဘ သခင်နှင့်။အလွတ်သူမယားလင်တို့ ဝေရာသောတရားတပါးဟူသည်ကား။ ကျွန်ရိုးယောက်ျား မိမ္ဘတို့နှင့် အလွတ်သူပြေးသွားရာ။ ဖြိုတင် သော်လည်း ကောင်း။ကံအားလျှော်စွာဥစ္စာရှိသော်လည်းကောင်း။ ထိုကျွန်ရိုးတို့သေချေ အံ့။သခင်နှင့်အလွတ်သူတို့ဝေရာသည်ကား။ ကျွန်ရိုးကိုအလွတ်သူမိုးသည် မည်ချေရကား။ထိုတွင်ရှိသောဥစ္စာရပ်ကို။ကျွန်သခင်အလုံးယူစေ၊ တင်ဖြိုရှိ လျှင်။အလွတ်သူအလုံးခံစေ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။အလွတ်သူကို ကျွန်ရိုး၏ပြေးသော်လည်း။အလွတ်သူ၏အရိုးဖြစ်ချေသော့ကြောင့်တည်းဟု မနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၇၇ ကျွန်ရိုးဖြစ်စေ။ ကြေးဝယ်ကျွန်အမျိုးရှိဖြစ်စေ။ ယောက်ျားမိမ္ဘတို့နှင့်အလွတ်သူ သင့်နေ၍ဥစ္စာရှိ၏။သခင်မရှိ။အလွတ်သူမိဘရှိကြ၍။ ချင့်တို့ဥစ္စာကိုဝေရာသော တရားတပါး။

ကျွန်ရိုးမဟုတ်။ကြေးဝယ်အစုအငန်းရှိသူမိမ္ဘယောက်ျားနှင့်။အလွတ် သူယောက်ျားမိမ္ဘတို့သခင် အသိနေ၍။ကျွန်သခင်နှင့်။အလွတ်သူမယားလင် တို့။ဥစ္စာဖြိုရပ်ကို ဝေရာသောတရားတပါးဟူသည်ကား။ ကျွန်ကပါရင်းကို သခင်အလုံးယူစေ။အလွတ်သူကပါရင်းကို။အလွတ်သူအလုံးယူစေ။ တင်ဖြို ရှိလည်းနည်းတူဆပ်ကြစေ။နှစ်ပါးစုံတွင်ကောင်းမွေဥစ္စာ။ မကောင်းဖြိုရှိလျှင် သုံးစုစုဏ်။နှစ်စုကိုအလွတ်သူရစေ။ဖြိုဖစ်လျှင်လည်းနည်းတူဆပ်စေ။ ကြေး ဝယ်သခင်တို့က။ကောင်းမွေဥစ္စာမှာတစု။ဖြိုမှာလည်းတစုခံဆပ်စေ။အဘယ် ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ အစု အငန်း အမျိုးရှိ။ ကြေးဝယ်ကျွန်မှာသာဖြစ်ချေ သော့ကြောင့်တည်းဟု။ခမ္ဘသတ်ဆို၏။ ။ဇင်တို့အလျောက်။ဝိုးသွား ပြေးရာမှာ။ကျွန်သေခံ့ဥစ္စာကြေးဖြိုတင်ရှိလည်း။ ကျွန်ကိုအလွတ်သူမိုးရာ ဝင်ချေသည်။ ကျွန်သခင်က။ကောင်းမွေဥစ္စာကိုအလုံးယူစေ။ ဖြိုမှာအလွတ် သူကအလုံးဆပ်စေဟု။မနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

ring the same period be divided into three shares, and let the master have two and the free man one. If the original property brought by the slave was her master's, let him have it all, and if there be debts, let them pay in the same proportion; this is because the female is an hereditary slave.

76th. An hereditary male or female slave marries a free person without the knowledge of the master, the law for the partition, or not, of the property.

An hereditary slave and a free person having eloped together without the knowledge of the parents or master, and acquired property, the hereditary slave, male or female, dies, leaving the property and debts, the law of partition between the master and free husband or wife, is this; an hereditary slave, male or female, runs off with a free person, should they get in debt, or by good fortune acquire property, and the slave dies, the master and free woman divide thus:—It is laid down that the free person shall be said to have stolen the slave; under these circumstances let the master take all the property they may have with them, and if there are debts, let the free person bear them all. Why is this?—because, though the slave induces the free person to run away, the free person is still the thief. Thus the lord hermit, called Menoo, said.

77th. A male or female slave, whether born in slavery or bought, marries a free person and leaves property, the master being dead, and the parents of the free party alive, the law for the partition of the property.

A slave, male or female, not hereditary, but bought of a family, that is bound to perform some special act of hereditary service to the state, (or rather the king,) cohabits with a free person with the knowledge of the master, the law of partition of the property and debts between the master and the husband or wife, is this; let the master take all the property originally possessed by the slave, let the free person have all his or her own original property, and if there be debts, let them pay them in the same proportions. Of the property acquired and debts incurred by both, let the free person have two shares and the master one. Why is this?—because the slave is a person of a free family which owes one description of service to the state, and is only bought, (not hereditary;) this is laid down in the damathat. In the same way, if they run away without the knowledge of the master, and the slave shall die, leaving property and debts, the free person is the thief of the slave; let the master have all the property, and let the free person pay all the debts. Thus the sage recluse, called Menoo, said.

ကျွန်ရိုးဖြစ်စေ။ ကြေးဝယ်ကျွန်အမျိုးရှိဖြစ်စေ။ ယောက်ျားမိမ္မတို့နှင့်။ အလွတ်သူယောက်ျားမိမ္မတို့သင့်နေ၍ဥစ္စာရှိ၏။ သခင်မရှိ။ အလွတ်သူမိဘ မရှိကြ၍။ကျွန်သခင်ပေါက်ဖော်အမျိုး။အလွတ်သူပေါက်ဖော်အမျိုးတို့။ ဝေရာသောတရားတပါးဟူသည်ကား။ ကျွန်ရိုးဖြစ်စေ။ ကြေးဝယ်ကျွန် ဖြစ်စေ။ ယောက်ျားမိမ္မတို့နှင့်။အလွတ်သူယောက်ျားမိမ္မသင့်နေ၍။ ဥစ္စာကြေးမြီတင်ရှိ၍။နှစ်ဦးသားသေ။ အလွတ်သူမိဘသားသျှီးလည်းမရှိ။ ကျွန်ကလည်းသခင်သားသျှီးမရှိ။ သခင်ပေါက်ဖော်အမျိုး။ အလွတ်သူ ပေါက်ဖော် အမျိုးတို့သည်။ ထိုနှစ်ဦးသားတွင်ရှိသောဥစ္စာရပ်ကို။ သုံးစုစု၍။ အလွတ်သူပေါက်ဖော်နှစ်စု။ ကျွန်သခင်ပေါက်ဖော်တစုခံစားစေ။ မြှိရှိလည်းနည်းတူဆပ်စေဟု။မနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၇၈ အမွေခွဲဝေပြီးမှ။မိဘသည်ဘယောက်မှာနေ။တယောက်မှာသေ၍။ဝေရာသောတရားတပါး။

အမွေခွဲဝေပြီးမှ။သားသျှီးတယောက်မှာအတူနေ၍။ တယောက်မှာသေဘိုး။ ထိုတွင်သေသူမိဘဥစ္စာတို့ကို မွေးကျေးရင်းသားသျှီးတို့ ဝေရာသောတရားတပါးဟူသော်ကား။အကြင်မိဘတို့သည်။တယောက်ယောက်သောသျှီးသား၌နေ၏။ နောက်တဦးမှာပြောင်းလဲနေ၏။နာလျှင်ကုမ၏။သေလျှင်သင်းဖြိုဟ်၏။ သေသူမိဘဥစ္စာရပ်ကိုလေးစုပြု၍။ သင်းဖြိုဟ်သူသုံးစုစားစေ။ ငါသာသင်းဖြိုဟ်ရသည်ဟု။အလုံးမယူသာချေ။ ပေါက်ဖော်သင်းဖြိုဟ်သူရစုတွင်။တစုကျွန်မှာမွေးရင်းသူရစေ။တတန်မှာလည်း။သားသျှီးတို့ကိုခင်မင်၍ခွဲဝေပေးသည်ကာလ။သားစုကဲ့သို့သူအိုစားထားသော ဝတ္ထု၂နှင့် တကွသေလျှင်။ထိုဥစ္စာရပ်ကိုသားသျှီးမြေးတို့။ တရားစုမှာရင်းအတိုင်းစားစေ။ မြှိရှိလည်းနည်းတူဆပ်စေ။ တဦးသားသျှီးထံနေ၍။ တဦးသားသျှီးထံသေလျှင်။ နှစ်ဦးသားမျှဝေစားစေ။ တင်မြှိရှိလည်း နည်းတူဆပ်စေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ ကြက်မသည်သားငယ်အများရှိလျှက်။ နီးသောသားငယ်တို့သာ။အစာကိုစားနိုသကဲ့သို့တည်း။

၇၉ ယောကျ္ဍမဥစ္စာကို။ခြွေးမသမက်တို့ပြုရ၍ဖြစ်ပွားသည်ဥစ္စာကိုဝေရာသောတရားတပါး။

ယောကျ္ဍမဥစ္စာနှင့်။ခြွေးမသမက်ပြုစုရာတွင်ရသောဥစ္စာကိုဝေရာသောတရားတပါးဟူသည်ကား။ အကြင်ခြွေးမသမက်တို့သည်။ ယောကျ္ဍမဥစ္စာ အရင်းကိုယူ၍ပြုစု၏။အရင်းကိုအရင်းတိုင်းစုစေ။ခရိတ်မှစ၍။တိုးပွားသည်

Whether it be a hereditary slave one or bought of a free family, male or female, who has cohabited with the free person, and (dies) leaving property, if the master be dead, and the free born person has no parents living, the law for the partition of the property left between the relations of the master and those of the free person, is this; if a male or female slave, hereditary or purchased, shall have cohabited with a free person, and they both die leaving property and debts, and the free person has no parents or children, and the master the same, let all the property possessed by the deceased be divided into three shares, and let the relations of the free person have two, and the relations of the master one, and let them pay the debts in the same proportions. Thus Menoo, the lord hermit, said.

78th. When parents, after having divided their property amongst their children, have gone to live with one child, but shall die with another, the law for the partition of such property as the parents may still have remaining at their decease.

If parents who, after the division of their property, have lived with one child shall die with another, the law for the partition of the property of the deceased parents between those persons who supported them, is this; if the parents live with one child, and afterwards change and go to another, and this last shall attend to them there during their sickness, and at their death bury them, let the property of the deceased be divided into four shares, and let the child who buried them have three; he shall not on the plea of having buried them take the whole, let the remaining fourth share go to the child with whom they first lived. In another case; when the parents from affection have divided their property amongst the children, and kept one child's share to themselves, let their children and grandchildren have their lawful share of this as before laid down, and of the debts let them pay in proportion. If they have lived with one child and shall die with another, let these two only share equally, and pay the debts in the same proportions. Why is this?—because, though a hen may have many chickens, only those nearest her get the food (she drops.)

79th. The son or daughter-in-law having taken charge of, economized, and added to, the property of their father-in-law, the law of inheritance as regards the increase.

The law for the partition of property belonging to the father-in-law employed in trade by the son-in-law, is this, if a son or daughter-in-law have received their capital from their father and mother-in-law and increased it, let them restore the original property, and all

ဥစ္စာကို။ယောဂ္ဂမတဝက်။သမက်ခြေးမတဝက်ယူစားစေ။သို့မိုးသားတို့။ အမိအဖဥစ္စာဖြစ်လျှက်ပြု စုသည်ကို။သို့မိုးသားအားအတိုးစားရောရောက်သည်။ ဆိုခွင့်ရှိသည်။မလောက်၍သုံးခြင်းဌာပြောသည်မဟုတ်။အမြတ်ပြုစုချင်သော့ ကြောင့်ဝေစားရာ၏။အမြတ်မရှိလျှင်အရင်းတိုင်းစုစေဟု။မနုမည်သောရှင် ရသေ့ ဆိုတော်မူ၏။

၈၀ သမက်ခြေးမတို့ဥစ္စာနှင့်။ ယောဂ္ဂမတို့ ပြုစုခဲ့ဖြစ်ပွားသည် ဥစ္စာကို ဝေရာသော တရားတပါး။

သမက်ခြေးမတို့ဥစ္စာနှင့်။ယောဂ္ဂမပြုစုရာတွင် ရသောဥစ္စာကို ဝေခြင်း တရားတပါးဟူသည်ကား။အကြင်ယောဂ္ဂမတို့သည်။ သမက်ခြေးမတို့ဥစ္စာ ကိုယူ၍။ရင်းနှီးပွားများခဲ့။ အရင်းကိုခြေးမသမက်တို့သို့စုစေ။ စရိတ်အ ပွားမှာ။ခြေးမသမက်တို့တစု။ ယောဂ္ဂမမှာနှစ်စုစားစေ။ အဘယ်ကြောင့် နည်း ဟူမူကား။ သို့မိုးသားတို့ကို မိဘပိုင်ချေသော့ ကြောင့် တည်း။ အကြင် ယောဂ္ဂမတို့သည်ချေး၍ သုံးစားသည်မှာ။ ကုန်လျှင်ကုန်ပိုင်စေ။ အဘယ် ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ မိဘဆရာတို့ဝယ်ပူဇော်ခြင်းအဝင်ကဲ့သို့ဖြစ်စေရာ သည်။ ထိုဥစ္စာမှတပါး။ မိဘတို့မကုံလုံ၍သားသို့မိုးတို့ကိုရောင်းထားသည်။ ရောင်းထား ပိုင်သည်။ ရောင်းထားသောသားသို့မိုးပြင်။အမွေခံသားသို့မိုးခြေး မရှိလျှင်ဆုံးစေ။ ရောင်းထားသောသားသို့မိုးပြင်။အမွေခံသားသို့မိုးမြေးရှိပေမူ ကား။ ရောင်းထားခံနေရသောဥစ္စာကို ခွဲဝေဆပ်စေဟု။ရှင်ရသေ့ဆိုတော် မူ၏။

၈၁ လင်မယားကွာရာ။သားသို့မိုးတို့မိဘနှင့်မနေသေကြရာတွင် ဝဝစားခြင်းတရား တပါး။

လင်မယားကွာရာတွင်။သားသို့မိုးရှိသည်။အမိအဖတို့နှင့် အတူမနေ။ထို သားသို့ခ်ဥစ္စာရှိလျှက်။ ထိုသားသို့မိုးတွင်။ သားသို့မိုးအမွေခံမရှိသေခဲ့။ အမိ အဖတို့ဝေရာသောတရားတပါးဟူသည်ကား။ အကြင်လင်မယားတို့သည်။ သားသို့မြေးပြီးမှ။ ကွာကြ၍သားသို့မိုးကွဲပြားနေရာ။ ထိုသားသို့မိုးတို့တွင်။အ မွေခံမရှိသေခဲ့။ ထိုမောင်နှစ်မနှစ်ယောက်ဥစ္စာတလုံးတည်းဖြစ်လျှင်။သား အစုအဖ။သို့မိုးအစုအမိ။သုံးစုစု၍။နှစ်ခုကိုသားအဖရစေ။ တစုကိုသို့မိုးအမိရ စေ။သို့မိုးမရှိသားဖြစ်လျှင်။အဖအလုံးရစေ။ သားမရှိသို့မိုးဖြစ်လျှင်။အမိအလုံး စားစေ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ဥပုံ့ဖို။ဥပုံ့မတို့ခ်ဥသက်သေသည်။ သို့မိုးကိုအမိ။သားကိုအဖရစေသော့ကြောင့်တည်း။ သို့မိုးကိုအမိ။သားကိုအဖ

expenses and profits let them share alike. In this way, it might be said that parents take interest from their children, but it is not money borrowed for necessary expenses, and as the children had a profit on it, the parents have a right to share. If there be no profit, let them have only the original. Thus the recluse, called Menoo, said.

80th. The father-in-law having traded on the capital of the son or daughter-in-law, the law regarding the partition of the profits.

The law for the partition of the profits when the father or mother-in-law trade on the capital of their son and daughter-in-law, is this; if a father and mother-in-law having taken the property of the son and daughter-in-law shall trade with and increase it, let the son or daughter-in-law have back the money lent, and of the expenses and profits, let them have one share and the father and mother-in-law two. Why is this?—because the father and mother are the owners of the children. If the father and mother-in-law borrow the money and expend the whole, they shall have a right to do so. Why is this?—because it comes as it were under the head of offerings of respect to parents and teachers. Parents, when in want, have a right to sell their children, and if there be no other children or grandchildren to inherit, let them lose, (that is, remain in slavery;) if there be other heirs, let their portion be the amount for which the children were sold amongst themselves, and having paid it redeem them. Thus the lord hermit said.

81st. A husband and wife living separate from each other, and also from their children, the law of partition on the death of their parents.

A husband and wife have property in the hands of their children, from whom they are living apart and separate from each other, the law for the partition of this property on the death of the children, with whom it is, between the father and mother: A man and wife after having children separate, their children also live apart from them, if these die without heirs, the law is this; if it be son and daughter, and their property be in common, let the father have the son's and the mother the daughter's share; that is, having divided the property into three shares, let the father have two and the mother one. If there be only one son, let the father have all, and if only one daughter, let the mother have all. Why is this?—the case of the male and female wild pigeon* is the precedent; let the father have the son, and the mother the daughter; but if the father have the son and the mo-

* Alluding to the following tale; a pair of wild pigeons had built their nest in a forest, during the absence of the female the jungle having caught fire, the nest was burnt The male carried off the male young one, but was unable to save the female The mother applied to Menoo, who sagely decreed, "He has taken his son; do you take your daughter"

ပိုင်စေဟူရာ၌။သို့မိုးနှင့်သားဥစ္စာ။မိတာအညီရကောင်းလျက်။သားနှစ်စု။သို့မိုး
တစုစားရသနည်းဟူမူကား။မောင်နှစ်မတွင်မောင်အကြီး။ နှစ်မအငယ်ဖြစ်
ကဆိုသတည်း။နှစ်မအကြီးမောင်အငယ်ဖြစ်က။ထိုသူတို့မိတာကွာသူတို့သည်။
အမျှဝေစားစေဟုဓမ္မသတ်ရှိ၏။

ထိုသို့အတန်တန်အကွဲကွဲအပြားပြားမျှားသမျှတွင်။အသီးအသီးဝေစား
ကြပြီ။ တမိ တဖတည်းသားသို့မိုးတို့ အညီအမျှ စုဆကြီးငယ်ကောက်ယူချင်
လျှင်။အမျိုးကိုစောင့်ရမည်ကိုဆိုသည်။ဥပမာဆိုတုံ့ခ့ဲ။ကြက်မသည်။ အစာ
ကိုရှိရာ၌။ကြက်သငယ်တစုအညီစားကြသကဲ့သို့တည်း။မိတာစကားကိုအာ
ဏာဆန်၍ကျင့်သောသား။မိတာကိုဆဲရေးသတ်ပုတ်တတ်သောသားသို့မိုး
မှာ။ မိတာအမွေကိုမခံမစားစေနှင့်။ ခွဲဝေ၍မိတာပေးသောဥစ္စာရှိလည်း။မိတာ
ကိုအစည်ယူစေ။မိတာမသိရဥစ္စာရယ်ကိုအမျှားအနည်းမဆို။ ထိုသားသို့မိုးယူ
လျှင်။ ခိုးဒါနဲ့သင့်စေဟူ၏။ ခိုးဒါနဲ့သင့်စေ ဟူရာ၌။ ဥစ္စာကိုအတက်ပေးစေ
မဆိုသား။ဥစ္စာရင်းအတိုင်းမိတာပေါက်ဖော်တို့ယူစေ။ မင်းဒါနဲ့ကိုသာခံစေဟူ
လိုသည်။ ။တနည်းလည်း။အမျိုးတောင်မှနှင်ထုတ်၍။တရပ်တပါးသို့
ရွှိထားစေဟူ၏။ ။မိတာတို့သေလျှင်။သင်းဖြိုတ်၍ပြီးသည်နောက်။ခုနှစ်
ရက်တလဖြစ်စေ။ မိတာအမွေကိုဝေရာ၏။ ထိုဝေစည်အနီးအဝေးရှိသောသို့မိုး
သားရေစုကိုစားရာစုတိုင်းဝေစေ။ အကြောင်းကိုမကြား၍ နောက်မှ ရောက်
လာခြင်းကြောင့်။တောင်းလျှင်အစုအတိုင်းရစေ။အကြောင်းကိုသိစေ၍ခေါ်
လျှက်။ရောက်ထောက်သောခရီးအနီးအဝေးအတိုင်းမရောက်ဖြစ်မည်။ဂ ဆ္ဆာ
ရလည်းမရှိဖြစ်မည်။ ထိုအမွေကိုစားထိုက်သောသားခြောက်ယောက်တွင်။
ဩဝရသ။ကိုယ်ကြမ။ဟေတ္ထိမစဟုဆိုအပ်သော။ သားသုံးယောက်ဖြစ်သော်
လည်း။ ရောက်ထောက် သောရက် လနှစ်။ နောက်ဆယ်နှစ်ကြာမှ တောင်း
လျှင်။ ထိုအမွေစုကိုမစားစေနှင့်။ ဆယ်နှစ်မတိုင်မီအမွေစားသေခ့ဲ။ ၎င်တို့
မယားသားသို့မိုးတို့တောင်းလျှင်။အစုစားစေ။တင်ခြိုရှိလည်းနဉ်းတူဆယ်စေ။
၅၂အရာကိုနှစ်သက်ရာရောက်မည်ကို ပညာရှိတရားသူကြီးခွဲဝေသင့်သည်။

၅၂ကားအမွေခမ်အကျယ်အမျှားကိုစုရာတရားတည်း။

ထိုမှ၅၂မှအမွေကိုခံရာစားရာ။မခံရာမစားရာ။ဆိုသောအခမ်အစုတွင်။
မယားလင်တို့ အကြောင်းမှာ။ အခြားအခမ်ရောက်မှ။ ပေါင်းစည်း၍။ ဓမ္မ
သတ်အထွက်ကိုဆိုရမည်။

ther the daughter, they should have the property equally; then why has the son two and the daughter only one share?—only when the brother is the elder and sister the younger is it thus; when the sister is the elder, let the parents, the separated couple, share alike. Thus is the law.

Thus I have again and again in all the divers, various, and complicated cases of relationship given the law for the partition of property. If children of the same parents wish to have an equal share of the inheritance, they must have respect for their family. I will give an instance; when a hen brings food to her chickens, they all have an equal share; children who do not obey their parents, who abuse and strike them, shall have no share in their inheritance, and if they have had property portioned off for them by the parents, let them take back the whole. If they have taken property without the knowledge of their parents, much or little, they shall be liable to be punished as thieves; it is not said they shall make additional restitution as in common theft; let the parents merely take back the amount stolen, and let the children suffer only the criminal punishment. Another mode is to banish them from the district inhabited by their relations. After the death of parents, the property may be divided after seven days, or a month; when divided, let the children have their lawful share; if any were not present at the time, but come afterwards and demand their share, let them have it. If the death has been intimated to them, and they have been warned to attend, and though none of the five difficulties* are in their way, they fail to appear within a reasonable time proportionate to the distance of their residence, they shall forfeit their share. If ten years elapse, before they claim their portion, any of the six children entitled to inherit, even if it be the au-ra-tha,† the kiek-tee-ma, or the hayt-tee-ma, shall lose it. If within ten years, one entitled to inherit shall die, and his wife or children shall demand his share, let them have it, and if there be debts, let them bear them in an equal proportion; but this is a matter in which the judge must use his discretion, whether to make the partition or not.

This is the collection of the laws on the extensive subject of inheritance.

Besides this, there is the chapter regarding those who are entitled to inherit; and the matters relating to husband and wife, shall be collected and laid down in another chapter.

---

* 1, Robbers; 2, sandy deserts; 3, want of water; 4, Beeloos; 5, want of food.

† The meaning of these three terms is explained in the text a little further on.

အမ္ဘေစားသင့်သောသား။ မစားသင့်သောသား။ တကျိတ်နှစ်ယောက်ရှိသည်။ တကျိတ်နှစ်ယောက် သောသားတို့တွင်။ အမ္ဘေခံစားသင့်သောသား ခြောက်ယောက်တည်း။ ခြောက်ယောက်ဟူသည်ကား။

၁။ မိဘနှစ်ပါးပေးထိမ်းမြားရ၍ရသော ဘြောရသမ္ဘစ၏။ ယောက်ျားမိမ္ဘကြီးငယ်။ ဤလည်းတပါး။

၂။ အခြားသူတို့၏သားသျှီးကိုအမ္ဘေခံသားသျှီးပြုမည်။ သူသိသူထင်နှင့် ယူ၍မ္ဘေးသောအကျော်အစောဖြစ်သောကိုတို့မဟုဆိုရသောမိမ္ဘယောက်ျား တပါး။

၃။ မယားကြီး။ မယားငယ်ရှိလျှက်။ လက်ဆုံမစား။ အထင် အရှားနေ သောမိမ္ဘသည်။ အပြောင်မည်၏။ ထိုအပြောင် တွင်မ္ဘေးသောသားသျှီးသည်။ ဟေတ္ထိမမည်၏။ မယားကြီးလက်အောက်ဖြစ်ချေသော့ကြောင့်။ ဟေတ္ထိမဆို ရသောယောက်ျားမိမ္ဘတပါး။

၄။ လင်ပါကျန်မ။ မယားပါကျန်မ။ နှစ်ပါးစုံဝယ်သောကျန်မတွင်မ္ဘေး သောသားသျှီးတို့သည်ကျန်ဖြစ်ချေ၏။ ခေတ္တဇဟုဆိုသော မိမ္ဘယောက်ျားတ ပါး။ ဤကာကျန်ရှိးကိုမဆို ယူရမည်။

၅။ မယားကပါလင်ကြီးသား။ လင်ကပါ မယားကြီးသားကို။ ဒ္ဒေးပုဠါ ကာရ၌ဖြစ်၍ပါသောသားနှစ်ယောက်။ သားယောက်ျား မိမ္ဘလည်းတပါး။

၆။ မိဘမသိမရှိမပေါ်။ ပေါက်ဖော်အဆွေသားချင်းမရှိ။ မသိမပေါ်ဖြစ် စေ။ မိဘအသိအရှိပေါက်ဖော်။ ဆွေမျိုးညာတိ။ အသိအရှိဖြစ်စေ။ သားပြုမည် ဟု။ အမှတ်မဲ့ကောက်ယူထိန်းသိမ်းမ္ဘေးစားသော။ ဗိဠိုကာမည်သောသားဟု ဆိုရသော။ ယောက်ျားမိမ္ဘလည်းတပါး။

ဤခြောက်ယောက်သောသူတို့သည်။ အမ္ဘေကိုစားသင့်၏ဟု ရှင်ရသေ့ ဆိုတော်မူ၏။

၁။ အမ္ဘေမစားသင့်သောသား ခြောက်ယောက်ဟူသည်ကား။ မိဘနှစ် ပါးသားသျှီး ရင်းမှန်လျှက် သူတပါးသျှီ။ သားသျှီးပြုပါလေ ပေးခြင်းသည်။ ပရဒိန္နေ။ ထိုသားသျှီးလည်းတပါး။

၂။ အကြင်လင်မယားတို့သည်။ သူတပါးသားသျှီးကို ဥစ္စာနှင့် ဝယ်၍။ သားသျှီးပြုသော။ သဟေထမည်သောမိမ္ဘယောက်ျားလည်းတပါး။

၃။ အကြင်လင်မယားတို့သည်ကွာ၍။ မယားသည်လင်သစ်နေစားလေ ၏။ ထိုသို့နေရာတွင်။ သန္ဓေရပြီးမှ။ လင်ဟောင်းသို့ပြန်၍နေလေမှ မ္ဘေးသော လင်သစ်ကပါသောသန္ဓေသား။ ပုဏ္ဏာနဠဂတိမည်သောယောက်ျားမိမ္ဘတပါး။

Regarding children who are entitled to inherit, and those who are not.

There are twelve kinds of children, and of these, six are entitled to inherit.

1st. All children, male and female, old and young, born of a couple given in marriage by their parents, commencing with the au-ra-tha, (son and heir.)

2nd. The children of another person, adopted publicly with a promise that they shall inherit, which is a matter of public notoriety, these are called kiek-tee-ma.

3rd. When there is a superior and inferior wife, a woman who is publicly cohabited with, but who does not eat out of the same dish, is called a-pyoung; the children of this concubine are called hayt-tee-ma, because they are " inferior " to the children of the head wives.

4th. The children by a slave who was in the possession of the husband or of the wife, at the time of marriage, or a slave bought by the couple; these children are slave, and a male and female are called khayt-ta-za.

5th. Children, male or female, of a wife by a former husband, or of a husband by a former wife; these are called dway-pop-pa-ka-ra.

6th. Children, male or female, who have no parents, or whose parents or relations are not known, or whose parents or relations are known, who have been casually taken charge of and brought up, are called teek-tee-ka.

These six are entitled to inherit.

The six not entitled to inherit, are

1st. Legitimate children of their parents who have been given away, at the request of some other person, to be adopted by them, and called pa-ra-dien-na.

2nd. Children, male or female, bought by a husband and wife, and adopted by them; tha-hay-hta.

3rd. A child, male or female, born of a woman who, having separated from her husband and taken another, returns to her first husband pregnant, and presents him with a child, begotten by her second husband, this is called pong-na-nog-ga-tee.

၄။ အကြင်ယောက်ျားမိမ္ဘတို့သည်။ ရှင်ဖြူးကြ၍ အလိုတူကာမပေး၍ရ ရာတွင်။ အထင်အရှားမနေမွေးသောကိုဋ္ဌိသာမည်သောမိမ္ဘယောက်ျားလည်း တပါး။

၅။ မိဘနှစ်ပါးထိမ်းမြားသည်ဖြစ်စေ။ အောင်ဆိုနေကြသည်ဖြစ်စေ။ အ လိုတူ၍ရသောသားသျှီးဖြစ်စေ။ ထိုသားသျှီးတို့သည်။ မိဘနှစ်ပါး၏အဆုံး အမကိုမခံအာဏာကိုဆန်၍ရုံသူကဲ့သို့ကျင့်သောသားသျှီးတို့သည်။ ရွေးနှင့် တူသော့ကြောင့်။သမာနုတ္ထာမည်သောမိမ္ဘယောက်ျားလည်းတပါး။

၆။ အကြင်သူတို့သည်။ငတ်မွတ်ရှာပါးသောသူကို။ ကျွေးမွေး၍သား သျှီးဟုခေါ်ဝေါ်သော။ ဆာတတ္ထအရတ္ထသာမည်သောမိမ္ဘယောက်ျားလည်း တပါး။ ဤခြောက်ယောက်သောသားသျှီး တို့သည်။အမွေကိုမခံမစားရရာ ဟူ၍။ရှင်ရသော့ဆိုတော်မူ၏။

ထိုသို့ဆိုရာတွင်။ သားအပြားတကျိတ်ခြောက်ပါး အထူးမယူသာပြီ။ သားသျှီးအမည်ကိုသိစေလို၍ဆိုသောစကားစည်ကား။

၈။ မိမ္ဘငယ်မိဘ။ယောက်ျားငယ်မိဘ။စိတ်တူထိမ်းမြား၍ရသောသား ကား။သြောရသတည်း။

၂။ နှစ်ပါးမိဘထိမ်းမြားသောလင်ကို။ မိမ္ဘငယ်မနှစ်သက်၍။ သူတထူး နှင့်ဆက်ဆန်၍ရသောသားကား။ခေတ္တတည်း။

၃။ မထိမ်းမြားဘဲရသောသားကား။ဝိဝါသုဗျိုနိမည်၏။

၄။ သူငယ်တို့ချင်းကျွမ်ဝင်ကြ၍ရသောသားကား။ပရသုဗျိုနိမည်၏။

၅။ လင်ရှိ၍။ဆယ်လမရောက်ခင်ရသောသားကား။မုဒ္ဒနုလမည်၏။

၆။ အမျိုးတို့နှင့်လိုက်၍အဝေးမှာမွေးမြင်သောသားကား။အမတ္ထဟတ္ထ မည်၏။

၇။ လင်မရှိဘဲမွေးသောသားကား။ကာနိုယမည်၏။

၀။ လင်တည်းမနေဘဲကိုယ်ဝန်ရှိသောသားကား။ဟတ္ထမည်၏။

၉။ မိမ္ဘကိုယ်ဝန်ဆောင်ကိုဝယ်၍ရသောသားကား။ဂိမ္ဗိဝတ်မည်၏။

၁၀။ လင်နှင့်တတန်ပြန်၍ရသောသားကံ။ဝိကယမည်၏။

၁၁။ အမှုမကောင်း၍။ အမိအဖနှင်လိုက်ရာမှာရသောသားကား။ ယဒ္ဒနု မည်၏။

၁၂။ အဖကားပုဏ္ဏား။ အမိကားပုဏ္ဏားမ မဟုတ်ဘဲ ရသောသားကား။ ဖဿမည်၏။

ဤတဆယ်နှစ်ပါးသောသားတို့တွင်။သြောရသသားလျှင်အမိအဖအမွေ ကိုအစိုးရသတည်း။ ထိုမှကြွင်းသောတဆယ်တပါးသောသားတို့ကား။အဖ

4th. A child, male or female, begotten by a man and woman in pleasure, by mutual consent, but who shall not live openly together; called kee-lee.

5th. Children of a pair, either given in marriage by their parents, or who have come together by means of a go-between, or by their own mutual consent, who will not attend to the advice of their parents, but rebel against their authority, and conduct themselves as enemies; called tha-ma-nok-ta, because they are like dogs.

6th. A child, male or female, who has been taken when it was starving, and fed and brought up and addressed as "child" by the persons who adopted it; called tsha-bat-ta, or ba-ra-ta.

These six children are not entitled to inherit. Thus the lord hermit said.

Beside these, sixteen separate kinds of children shall not be reckoned, but that there different names or denominations may be known, I will repeat the list.—

1st. A child born to young parents given in marriage by their parents; called au-ra-tha.

2nd. A child born to a young woman, not approving of the husband chosen by her parents, begotten by another man; ket-ta.

3rd. A child begotten by a pair not given in marriage by their parents; we-ze-wa-thoo-khyien.

4th. A child begotten by a pair who have formed a mutual connection, but without marriage; pa-ra-thoo-khyien.

5th. A child born within ten months after the marriage of its parents; mo-ta-na-la.

6th. A child born by a woman turned off by her parents or relations, whilst she is away from them; a-ma-ta-ha-ta.

7th. A child born by an unmarried woman; ka-ne-ya.

8th. A child born by a woman who has had no connection with a man; hat-ta.

9th. A child born by a woman who was bought pregnant; kee-ree-wot.

10th. A child born by a woman taken back by a husband when he has once turned her off; wee-ka-ya.

11th. The child of a married woman turned off by her parents for her bad habits; ya-za-na.

12th. The child of a Bramin by any other woman; pa-tha.

Of these twelve, the auratha only has a perfect right to the property of its parents The other eleven, if it was the intention of one of

မသိ။အမိမှန်းထားသော်လည်းမရရာ။ အမိမသိ။အဖမှန်းထားသော်လည်း
မရရာ၊လက်ရောက်ဖြစ်လျှင်ရစေ။ လက်ရောက်မဟုတ်ကမရရာ၊ ဆိုခြင်းနှင့်
ပေးမည်ဆို၍မရသည်ကိုအမိဆိုသူတောင်းသော်လည်းမရရာ။ လက်ရောက်
မှရစေဆိုသတည်း။ ။ဤကားဓမ္မသတ်အထွက်တကျိတ်နှစ်ပါးသား
တည်း။

ပိဋကပါထွက်သားလေးပါးအမည်ကိုဆိုပေတုံ့ခဲ့။

၁။ အထင်အရှားဖြစ်သောသားသို့ကား။ပုတ္တတည်း။

၂။ တတတ်ပညာကိုဆည်းကပ်သောတပည့်ကား။ အန္တေဝါသိကသား
တည်း။

၃။ အကြင်အရပ်ဌာကျင်လည်၍မယားမှတ်သဖြင့်၊ ရသောသားကား။
မုဒ္ဓဇတည်း။

၄။ သူပြစ်၍။ သားသို့ငယ်ကို ကောက်၍ မွေးသောသားကား။ ဒိန္နကတည်း။

ဤကားဓမ္မသတ်နှင့်။ပိဋကပါကွဲသည်ကိုဆိုခြင်းအကြောင်းတည်း။

ဤသို့ဆိုရာသောသားအပြားအခေါ်တွင်။ အစည်နှစ်ဝကွဲပြားသည်ကို
လည်း။ပညာရှိတို့သိရာ၏။ မိဘတို့အမွေကို မစားသင့်မှာသည်တွင်။ သား
ကောင်းမရှိက။ သားဆိုးပင် စားရ၏ဟူသည်ကား။ အမိအဖသွားလာရှက်
တင်ရသောသားပင်ဖြစ်သော်လည်း။စားထိုက်သောသားမြတ်။သားကောင်း
တို့မရှိလျှင်။ အသီးအသီးခွဲဝေပေးရာသောအကြောင်းကို။ အထက်အမွေခံ
အရပ်ရပ်ဆိုခွဲပြီးသည်အတိုင်း။အသီးအသီးတရားနှင့်အညီခံဝေပေးလွတ်
စေရမည်။

အကြင်သားသို့တို့တွင်။သင်းသီးဥစ္စာရပ်၊တဆယ်နှစ်ပါးအပြားရှိသည
ကို၊အစောင်စောင်မှထုတ်၍တလုံးတည်းဆိုပေတုံ့ခဲ့။

၁။ အကြင်သားသို့ကို။ပုခက်တင်သောခါ။ပေးဖွဲ့သောဥစ္စာရပ်တပါး။

၂။ ခေါင်းရိတ်သောခါ။ပေးဖွဲ့သောဥစ္စာရပ်တပါး။

၃။ ထိမ်းမြားသောခါ။ပေးဖွဲ့သောဥစ္စာရပ်တပါး။

၄။ နှားထွင်းသောခါ။ပေးဖွဲ့သောဥစ္စာရပ်တပါး။

၅။ နှာဖျားသောခါ။ပေးဖွဲ့သောဥစ္စာရပ်တပါး။

၆။ ရှင်ပြုသောခါ။ပေးဖွဲ့သောဥစ္စာရပ်တပါး။

၇။ ခြေချင်းနှားတောင်းစည်းပေါင်းလက်ကောက်အစရှိသည်တို့ကိုဝတ်
ထင်ပေးသောဥစ္စာရပ်လည်းတပါး။

၈။ မိဘမပေးဘဲသိမ်းယူသီးခြားနေရာ။ ပါသောဥစ္စာရပ်လည်းတပါး။

their parents, without the knowledge of the other, that they should have a share, they shall not have it; let them keep what has come into their possession; but they shall not be put in possession of anything they have not already obtained, though they demand it from the surviving parent on the ground of the promise of the other; these are the twelve children noted in the Damathat.

I will now state the names of the four who are noted in the Peetakat.

1st. Children that are publicly known; pot-ta.

2nd. A pupil, disciple, or appprentice, who attaches himself to a teacher to be instructed in his art; an-tay-wa-thee-ka.

3rd. A child begotten in another district, which a man is in the habit of frequenting; mot-ta-za.

4th. A child taken and reared after it had been deserted by its parents; dyn-na-ka.

This is the difference between the Peetakat and Damathat; from this, wise men understand that there are two sets of names for all children. As regards the prohibition of certain children from inheriting, if there be no good (in law) children, let the bad inherit; even if the child have been begotten by chance intercourse of its parents, if there be no good (legitimate) children, let the bad (illegitimate) one, according to the laws laid down above, receive (the property) and bear (the debts.)

There are twelve kinds of theng-thee, own property or separate share of children, which I will now collect and lay down.

1st. What is given to a child on being first put into its cradle.

2nd. What is given at the first shaving of the head.

3rd. What is given when the ears are bored.

4th. What is given on betrothment.

5th. What is given in illness.

6th. What is given on entering the priesthood.

7th. All gifts of ornaments, anklets, ear-rings, necklaces of kinds, bracelets.

8th. What has been taken away and enjoyed separately, without having been given by the parents.

၉။ ဘိုးဘွားတို့ပေးသောဥစ္စာရပ်လည်းတပါး။
၁၀။ သူတပါးချစ်သနား၍ပေးသောဥစ္စာရပ်လည်းတပါး။
၁၁။ အတတ်ပညာကြောင့်ရသောဥစ္စာရပ်လည်းတပါး။
၁၂။ အရှင်ကေရာဇ်သနားတော်မူသောဥစ္စာရပ်လည်းတပါး။

၅၂ သို့ဆိုခဲ့ပြီးသောတဆယ်နှစ်ပါးသောဥစ္စာရပ်သည် သင်းသီးမည်၏။

။သားသျှီးလက်မကွာရ၍ရှိသည်ကိုမဝေသာပြီဆိုရာ၌ မိဘဥစ္စာအလုံးအရင်းသိမ်းယူ၍ ခြားရောပါသည်ကိုသားကြီး။ သားလပ်။ သားထွေး။ သျှီးကြီး။ သျှီးလပ်။ သျှီးထွေးတို့ဖြစ်လျှင်။ အစုအပုံဝေရာသည်။ မဝေရာသည်ကို။ အထက်ကဆိုခဲ့ပြီးသည်အတိုင်း ညီညွှတ်ပြီ။

ပုခက်တင်သောအခါ။ ခေါင်းရိတ်သောအခါ။ နားထွင်းသောအခါ။ ထိမ်းမြားသောအခါ။ မိဘပေးသည်မှန်ကမှန်တုံ၏။ လက်မရောက်က။သင်းသီးမဆိုသာ။ စာပေသက္ကရာဇ် ၅ ၌ပြားသော်လည်း မရသာချေတု။ မနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

အကြင်မိဘတို့သည်။ဇင်ကဲ့သို့ဆိုခဲ့ပြီးသောဥစ္စာရပ်တို့သည်။သားသျှီးတို့လက်ဝယ်ရှိလျှက်။အသီးစား၍အခြားနေရာပါလျှက်။ထိုဥစ္စာကိုမိဘတို့ယူ၍သုံးစားကုန်လျှင်။ယူပိုင်ကုန်ပိုင်စေ။ ထိုဥစ္စာရပ်သည်။ ဘိုးသီးစားအခြားနေရာ။သားသေဘုံ၊ ရွှေးမလက်ဝယ်မယူသာ။သျှီးသေဘုံ။သမက်လက်မှာမယူသာ။မိဘနှစ်ပါးရှိစည်။သားသျှီးသီးခြားယူ၍ ထင်ရှားရှိသောဥစ္စာရပ်ကို။နောင်ပေးမည်ပြုသော်လည်း။ပိုင်သူမိဘမရှိလျှင်။ ပေါက်ဖော်တို့မခွဲမယူသာချေ။အထက်ယူရင်းဥစ္စာအတိုင်းသားသျှီးတို့မှာယူစေ။

အကြင်မိဘတို့သည်လည်း။ရွှဲစည်ပေါင်း။နားတောင်း။ရွှေချင်း။လက်ကောက်။ဆံထိုး။ဆံကျင်။ဝတ်စားတန်ဆာတို့ကို။သားသျှီးအားဝတ်ဆင်၏။ အစည် အတိုင်း သား သျှီး မွေး သမျှ လည်း။ ၎င်ဥစ္စာ ရပ်တို့ကို ဆင်လေ၏။ နောက်ဆုံးဆင်သောသူ၏ သင်းသီး ဥစ္စာဖြစ်စေ။ အထက်ကငါတို့ ဝတ်ဆင်သည်တန်ဆာအရင်းဖြစ်သည်မဆိုသာချေတု။ မနုမည်သော ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

သားသျှီးတို့ကို။ရဟန်းသာမနေပြုသောအခါ။ မိဘတို့သည်ဘုရားရှင်အမြွှေတော်ကိုငါတို့ခံရပေပြီဟုဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာအနုမောဒနာပြု၍။ သူသိသူထင်သက်ရှိ။ သက်မဲ့ဥစ္စာရပ်ကို။နှုတ်ဖြင့်လည်းကောင်း။ သက္ကရာဇ်စာပေဖြင့်လည်းကောင်း။ရေးထားပေ၏။ပေးသည်အတိုင်းလည်း မိဘတို့လက်တွင်ရှိ၏။ ထိုဥစ္စာရပ်ကိုအရိယာမြတ်တို့ထံမပါသော်လည်း။ သံသရာစက်ဝန်းဝင်သင်းသီးဖြစ်သည်။သားသျှီးတို့လက်မရောက်မဆိုသာ။ထိုရဟန်းသာ

9th. Gifts from grand parents

10th. Gifts from affectionate regard by other people.

11th. Whatever may have been acquired by their own skill, learning or wisdom.

12th. Gifts from my lord the king.

The twelve descriptions of property here mentioned are called theng-thee, and whatever portion of them is in actual possession, shall not be divided. But if all the property of the parents shall have been taken away by the children, and if they have it with them in their separate residence, whether it be the eldest, middle, or youngest son, the eldest, middle, or youngest daughter, the proportions in which it shall or shall not be divided, have been already laid down.

Gifts made to children at the time of first being put into the cradle, at the first head shaving, at the first ear boring, or at the time of betrothment, though the parents may indisputably have made them, if the children have not been put in possession, they shall not be called theng-thee, and though there be a written agreement, they shall not (by law) obtain them. Thus Menoo the lord hermit said.

If parents had property of this kind in the hands of their children living apart from them, and have taken it back and expended it, let them have the right to do so. If a son with such property in his possession, living apart from his parents, shall die, they shall not take it from the daughter-in-law, nor on the death of a daughter shall they take it from their son-in-law. If children have openly taken property during the life of their parents, and are prepared to return it, if the parents, the owners of this property, shall die, the relations shall have no claim to it; let the children who originally took it retain it.

If parents have necklaces of all kinds, ear rings, anklets, hair pins, other kinds of ornaments and clothes, with which they have decked and ornamented all their children in succession, let them be the theng-thee of the last wearer; the others shall not claim them on the ground of having had them first. Thus Menoo, the lord hermit, said.

If the parents at the time of any of their children entering the priesthood shall with joy and exultation say, "we have obtained the inheritance of the most excellent gods," and in their joy shall publicly, either by verbal promise or written engagement, give property to this child, though it come not into the possession of the priest, but remain as before it was given, with the parents, it was given with a view to benefits in a future state; it is his theng-thee; the other children shall not object that it has never come into his possession; let the priest have the whole. If the parents shall make use of it, let them have the right to do so If after the death of the parents it shall still be

မနေပြုသူတို့အလုံးရစေ။ မိဘနှစ်ပါးယူသုံးလျှင်။ ယူသုံးပိုင်၏။ သုံးသူမိဘနှစ်ပါးသေသည်နောက်။ ထိုဥစ္စာရင်းသည်မဖျက်ရှိပေလျှင်။ ထိုရဟန်းသာမနေပြုသောသားသို့မိုးရစေ။ မိဘလက်မကွာဖြစ်သည် ပေါက်ဖော်တို့ဆိုသော်လည်း။ ပေါက်ဖော်တို့မရသာချေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ မိဘတို့၏မေးကောင်းမှု အပါယ်တံခါးပိတ်၏။ ကောင်းမှု ဖြစ်သောနတ်ရွာ နိဗ္ဗာန်လမ်ကြောင်းသို့ ဩနိပေသောသားသို့မိုး ဖြစ်ခြင်း ကြောင့်တည်းဟု။ မနုမည်သောရှင်ရသေ့ ဆိုတော်မူ၏။

တနည်းကား။ မိဘတို့တွင်ရှိရှိသမျှကိုသား။ ငသို့အား အလုံးပေးတော့ ဆိုပြားသော်လည်း။ ဝမ်မြောက်သော့ကြောင့် ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။ မိဘစကားရှိသည်ဟုမရသာချေ။ မိဘအကျိုးကိုဆောင်ပေသော သားသို့ဖြစ်ပေလျှင်။ အမွေစုတွင်သားချင်းအစုမှန်ရာ၌။ နှစ်ဆစားစေ။ ။အကြင်သားသို့တို့သည်။ ရဟန်း သာမနေအဖြစ်ဖြင့် ဆုံးဖြတ်ရာ၌။ တစုံတယောက်သော ပေါက်ဖော်သားချင်း။ ဆွေမျိုးတို့ငင်ဥစ္စာနှင့်။ ကျေးမွေးပေးကမ်ပြုစု၍။ ထိုရဟန်းသာမနေကိုကျေးမွေးပေးကမ်သောသူတို့သာစားစေ။ ပေါက်ဖော်ဖြစ်သည်။ သားချင်းဖြစ်သည်။ မကျေးမမွေးသောသူတို့ဆိုသော်လည်းမရသာချေဟု။ မနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

ဘိုးဘွားတို့ဝေသောဥစ္စာရပ်မှာ။ လက်ရောက်။ လက်မရောက်မဆိုသာ။ ပေးသင့်အတိုင်းမြေးရစေ။ မိဘအထဲတွင်။ အကြင်သားသို့တို့အတတ်ပညာကြောင့်ရသောဥစ္စာရပ်ကို။ မိဘပေါက်ဖော်တို့မယူမဝေမစားသာချေ။

သူတပါးတို့ချစ်သနှားရ၏ပေးသောဥစ္စာရပ်ကိုလည်း။ မိဘပေါက်ဖော်တို့ မခွဲမဝေမယူသာချေ။

အရှင်ဇကရာဇ်သနှားတော်မူသည်ဥစ္စာကိုလည်း။ မိဘပေါက်ဖော်တို့ မခွဲမဝေမယူသာချေ။

၅၂ သို့သင်းသိုးမျိုးအပြားတဆယ်တနှစ်ပါးတွင်။ ၅၂ လေးရပ်သောဥစ္စာသည်။ သင်းသိုးအပိုင်မည်၏ဟုသိရာသတည်း။ ၅၂ သို့သင်းသိုးအပြားတို့ကို ပညာရှိတရားသူကြီးတို့သည်။ ခွဲချမ်စိတ်ဖြာစီရင်ရာသောအကြောင်းကို။ မနုမည်သောရှင်ရသေ့ ဆိုတော်မူ၏။

မြတ်သောမင်းကြီး။ မိဘတို့၏အမွေကိုခံထိုက်သောသားခြောက်ယောက်။ မိဘအမွေကို မခံထိုက်သောသားခြောက်ယောက်အား ဖြင့်။ သားတကျိတ်နှစ်ယောက်တည်း။

၁။ အမွေခံစား ထိုက်သော သားကား။ မိဘနှစ်ပါး သဘောတူပေး၍ရသောသားတို့းတပါး။

forthcoming, let the priest obtain it, and though the relatives plead that it has never been out of the possession of their parents, they shall have no share. Why is this?—because the priest is a child who has closed the gates of hell for his parents, and pointed out the way to the abodes of the nats, the reward of good works. Thus the lord hermit said.

In other cases, if the parents should say, "I give my whole property to my son or daughter," it is an exclamation made from joy and happiness; they shall not on the ground of such a speech obtain the property of their parents. But if they look after the interests of their parents, at the partition of the property let them have a full double share. If a child shall die in the priesthood, and any of his relations shall have supported him with his (the priest's) own property, let him only inherit; the other relations or brothers who have not supported him shall have no share, though they claim on the ground of relationship. Thus Menoo, the lord hermit, said.

Regarding gifts from grandparents, there shall be no reservation; whether in possession or not, let the grandchild to whom the gift was made, have it. Parents and relations shall have no share in any property obtained by a son or daughter, by their own learning or science, and lodged with the parents.

Gifts made from affection, also, the parents and relatives shall have no share in.

Of the twelve kinds of theng-thee, the four last are called theng-thee a-paing, i. e. in which the right is perfect; and these are the rules by which judges and wise men shall decide in matters of theng-thee.

Oh excellent king! the six children who are, and the six who are not entitled to inherit, are twelve. The children who are entitled to inherit are,

1st. Children of a pair given in marriage by their parents.

၂။ ဓာတ်ကျွန်မကိုမယားအသိ။ ရပ်သိ။ ရွာမြင်။ အိပ်ခန်းနေရာပေး၍မြင်သောကျွန်မသားသျှီးတပါး။

၃။ မယားကြီးအောက်။ လက်ဆုံမစား အပြောင်တွင် ရသောသားသျှီးတပါး။

၄။ မယားကလည်းလင်နှင့်နေရာပါသောသားသျှီး။ လင်ကလည်းမယားနှင့်နေရာတွင်ပါသောသားသျှီးတပါး။

၅။ သူတပါးသားသျှီးကို။ သားသျှီးပြုမည်။ သူသိသူမြင်တောင်း၍မွေးစားသောသားသျှီးတပါး။

၆။ သူတပါးမိဘမထင်မမြင် အမှတ်မဲ့ မိဘရှိမတောင်းမပေး။ ကောက်၍မွေးသောသားသျှီးတပါး။

၅၂ခြောက်ယောက်သော သားသျှီးတို့ကား။ အမွေကိုဆို ခွဲပြီးသည်အတိုင်း။ ကောင်းသောအကျင့်ရှိလျှင်ခံစားရသတည်း။

အမွေမခံထိုက်သောသားသျှီးခြောက်ယောက်တို့ကား။

၁။ သူတပါးပေး၍။ သူတပါးလက်မှာကြီးမြင့်လေသောသားသျှီးတပါး။

၂။ သားသျှီးပြုခြင်းဌာနဥစ္စာဖြင့်ဝယ်သောသားသျှီးလည်းတပါး။

၃။ မိမိမယားသည်။ သူတပါးနှင့်လင်မယားနေ၍။ လင်ဟောင်းနှင့်နေရာတွင်မွေးသောသားသျှီးတပါး။

၄။ ကစားမြူးထူးရာ။ လင်အတည်မရှိမပေါ်။ ရသောသားသျှီးတပါး။

၅။ မိဘစကားကိုနားမထောင်။ ဆုမွှခက်သောရွေးဟူဆိုအပ်သောသားသျှီးတပါး။

၆။ စားရာဝတ်ရာမဲ့။ တောင်းစားရမ်စားပြုသောသူသည်။ သားသျှီးဖြစ်ပါစေ။ ဖြစ်စေတော့ဆိုကြ၍။ ကျွေးမွေးသောသားသျှီးတပါး။

၅၃ခြောက်ယောက်သောသားသျှီးတို့သည်။ အမွေမစားရရာ။ မစားထိုက်ကြောင်းကို ဆိုခွဲပြီ။ အလျှော်ပေးသောသားသျှီး။ ကွာသောသားသျှီး တို့မှာ လည်းဆိုခွဲပြီ။

မင်းကြီးလင်တည်မရှိ။ ရသောသားသျှီးတို့တွင်။ အမွေစားထိုက်။ မစားထိုက်ရာနှစ်ပါးရှိ၏။ နှစ်ပါးဟူသော်ကား။ တလင်သားဖြစ်သူ၏အမိသည်။ နောက်လင်အတည်နေ၍မွေးသောသားသျှီးမရှိ။ ထိုအမိသည်။ နောက်လင်ငယ်မနေဘိ။ တင်မြီကောင်းမွေဥစ္စာပါရှိမည်။ နောက်လင်နှင့်နေ၍။ အမိသေသော်လည်း။ ကောင်း။ နှစ်ပါးစုံသားမရှိ။ ဘထွေးနှင့်သားအတူနေရာဖြစ်လျှင်။ အထက်ပါရင်းကိုလေးစုစု၍။ သုံးစုမကောင်းမြီ။ ကောင်းဥစ္စာကို။ ထိုတလင်ညီသားခံဆယ်စေ။ တစုမကောင်းမြီ။ ကောင်းဥစ္စာကိုဘထွေးတစုခံဆယ်စေ။ ပ္ပာ

2nd. Children of a household female slave, who has had a separate chamber given her, with the knowledge of the wife, and of the whole neighbourhood.

3rd. Children of a concubine, inferior to the head wife, but who eats out of the same dish with the husband.

4th. Children of a husband or wife by a former marriage.

5th. Children obtained by request from their parents, and adopted publicly.

6th. Children neglected by their parents, and adopted casually, without any formal engagement.

These six, if of good moral habits, are entitled to inherit as laid down.

The six who are not entitled to inherit are,

1st. Children given away in youth, who have grown up in the hands of others.

2nd. Children who have been bought and adopted.

3rd. Children begotten secretly in adultery, the wife remaining with her husband.

4th. Children begotten in youthful wantonness, the real father not being known.

5th. Children who may justly be called dogs, whom it is most difficult to advise, who heed not the express orders of their parents.

6th. A child who, being destitute of food and clothes, obtains a livelihood by begging, and a person says to the father, "give me your son," and he replies, "be it so."

These six children shall not inherit, for reasons already laid down. Also children for whom fine or compensation has been paid, and children of parents who have separated.

Oh king! of children whose father is unknown, there are those who are entitled to inherit, and those who are not. Of these two, a child is begotten by one man, and the mother takes another as a husband permanently, by whom she has no children. If before she took this husband, she has acquired property or incurred debts, if the son and step-father be living together at her death, let her original property be divided into four shares, and let the son have three shares of debts and assets, and the step-father one. If there be property acquired by the mother and step-father when living together, let it be

ဥစ္စာဖြစ်လျှင်။ခြောက်စုစု၏။တစုကိုအထက်လင်သား မကောင်းမြီ။ကောင်း ဥစ္စာကိုခံဆယ်ယူစေ။ဘထွေးငါးစုမကောင်းမြီ။ကောင်းဥစ္စာကိုခံဆယ်ယူစေ။ ဘထွေးဥစ္စာရင်းပါလည်း။ ထိုအထက်လင်သားအား လေးစုတစုကိုခံဆယ် ယူစေ။ ။ဤကားနှစ်ပါးစုံတွင်သားသျှီးရှိသည်ကိုဆိုသတည်း။ ။ ထိုသေသူမယားဇ၏မိဘအမွေရိုးကိုမူကား။ အမွေမှီလျှင်ထိုလင်သစ်ကို။မိတ ပေါက်ဖော်အသိ နေစေသူဖြစ်ချေက။ ထိုလင်သစ်ကသာစားစေ။ ငသားဖြစ် သည်မဆိုသာ။တလင်သားဖြစ်ချေသော့ကြောင့်တည်း။ ။ချင်းမိဥစ္စာ သင်းသီးနှင့်။ ဘထွေးဥစ္စာမှာ။ သားဟောင်းအမိဘထွေးတချက်တည်းနေ သည်ဖြစ်၏။ဆ်ကြောင့်ရေ။ရေကြောင့်ဆ်စားရာသတည်း။ ။ထိုသို့ကား မဟုတ်တုံ။ငါတို့ပေါက်ဖော်သားအဖမထင်လေသော်လည်း။ပေါက်ဖော်ကို ခင်မင်၏။တူဖြစ်သည်ဟု။ထိုတလင်သားကိုဦးရိုး။မကြိုး။မိထွေးတို့ပေးလျှင်။ ထိုတလင်သားရေစေ။ ဘထွေးလိုက်၍ ထိုတလင်သားမှာမစားသာချေ။ အ ဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ ချစ်၍ပေးရာရောက်ချေသော့ကြောင့် တည်း။ ငအမိသားဖြစ်သည်ရကောင်းသည်။ အမိပေါက်ဖော်တို့မှာ။ ထိုတလင်သား တောင်းသော်။ ချင်းမိမှအမွေမခံထိုက်ဖြစ်သော့ကြောင့်။ ချင်းမိပေါက်ဖော် တို့မပေးက။အမွေခံခြင်းဌါမထိုက်မရရာ"အရှက်သာရသတည်း။ ။ထို တလင်သား အမိသည်။မိဘပေးသောသူ။ မိဘပေါက်ဖော်အသိသဘောတူ နေရာတွင်။သားသျှီးမွေးဒ့ဏ်။ ထိုအမိသင်းသီးလည်းရှိဒ့ဏ်။ ထိုအမိသေသော်။ ဘထွေးနှင့်ဝေရာသောတရားခန်းမှာ။ လေးစုစု၏သုံးစုကို။ အမိသားဖြစ်သူ တလင်သားမှနုံလည်း။ထိုသူပြင်သားကောင်မရှိကစားစေ။ လက်ထက်ပွားမှာလည်း။ရှစ်စုတစုသားစားစေ။

အမိသေ၏။ဘထွေးနောက်မှသေရာ၌။ဝေရာသောတရားတခန်းကား။ ချင့်မိပါရင်းသင်းသီးတို့ကို။ဘထွေးသည်။မယားအမွေအလုံးတို့ကိုပိုင်လေ သည်။ဘထွေးတွင်လည်းအမွေမတောင်းနေလေသည်။ထိုချင့်မိပါရင်းဥစ္စာ သင်းသီးကို။ နှစ်ပါးစုံသားတဝက်ယူစေ။ တဝက်ကျန်ကို။ အထက်တလင် သားနှင့်။နှစ်ပါးစုံသားသျှီးတို့။ကြီးစည်ငယ်လိုက်ဝေယူစေခြေ။ဘထွေး နှင့်လက်ထက်ပွားမှာလည်း။တဝက်ကိုနှစ်ပါးစုံသားယူစေဦး။တဝက်ကျန် မှာ။နှစ်ပါးစုံသားနှင့်။အထက်လင်သားသျှီးတို့ကြီးစည်ငယ်လိုက်မျှဝေစား ကြေစေ။တင်ဖြိုရှိလည်းနည်းတူခံစေ။

ထိုအမိ၏ပေါက်ဖော်ချင်းအမွေမှာ။ထိုတလင်သားမစားပိုင်ချေ။တိမ္ဗိုဏ်ဘာန် နှင့် တူသောသားအဝင်ဖြစ်ချေသည်။နှစ်ပါးစုံသားသျှီးတို့။ဘိုးဘွားအမွေကို ဖ်ှိလျှင်ဖ်ှိလျှောက်၊မဖ်ှိလျှင်မဖ်ှိလျှောက်ခံစားစေ။ထင်ဖြိုရှိလည်းနည်းတူဖြစ်

divided into six shares; let the son have one share of debts and assets, and the step-father five. If the step-father had property at the time of marriage, let the son have one fourth share of debts and assets. This is said when the couple had no children. Of the hereditary property of the deceased, undivided, in the possession of her parents, if the husband was taken with the knowledge of her parents and relations, he only shall inherit; the son shall not plead that he is her son, that she was his mother, because he is the son of another man; only when living with them is such a son entitled to the own property of his mother and the property of his step-father, as mud is the consequence of water, and water of mud.

If the brothers and sisters of his mother, his uncles and aunts, from affection shall say, "though he is the son of an unknown father, yet he is related to us, he is our nephew," and thus make him a gift of the property, let him have it; the step-father shall have no right to demand a share. Why is this?—because it is a gift of affection.

If the son demand the property of his mother from the relations, on the ground of being her son, as he is not entitled to it, unless they choose to give it to him, if they refuse, he only exposes himself to shame.

If the mother has children by the husband given her by her parents, with the knowledge and consent of her relations, and she shall have separate property, theng-thee, at the time of her death, let the same law as is laid down in the preceding paragraph relative to this property, which says, let it be divided into four parts, of which let the child of an unknown father, if his mother has no legitimate children, have three, still hold good in this case also; but of property acquired by both, let this child have only one eighth.

If the step-father die soon after the mother, he has a right to the whole of her original and separate property; and if the chance child have not demanded his share from the step-father, let his children have one half, and let the other half be divided between them and the chance child, according to their ages. Of the property acquired by both parents, let their children have one-half, and let the other be divided between them and the chance child according to their ages, and let them pay the debts in the same proportion. Of the inheritance which comes to the mother from her relations, the chance child shall have no share, because he is of the number of children that are like the offspring of animals; let the children of the pair have all the hereditary property they may be in reach of, and let the debts be paid in the same way. If the parents and step-parents be both dead, let the ori-

ခေ။ ဓိဘ။ဘထွေး။မိထွေးမရှိလျှင်။အထက်သား၊အောက်သား၊တို့သည်။ အ
ထက်ပါရင်းဥစ္စာကိုသုံးစုစု၍။အထက်သား၊နှစ်စု။ အောက်သား၊တစုခံစား
ခေ။နှောက်လက်ထက်ပွား၊မှာလည်း။အောက်သား၊နှစ်စု၊အထက်သား၊တစု
ခံစား၊ခေတူသည်မှာ။လင်တည်သား၊သို့ကိုသာတူသတည်း။

အမှတ်ခဲ့တိရိစ္ဆာန်ကဲ့သို့ရသောသား၊သို့ကို မယူသာချေ။ အဓိ၏သင်း
သီးဖြစ်ရာ။အဓိ၏လင်ငယ်နှင့်ဖြစ်ရာ။ အဖ၏သင်းသီးဖြစ်ရာ။ အဖ၏မယား
ငယ်နှင့် ဖြစ်ရာတွင်မူကား။ သား၊ကောင်းမရှိသော်။ သား၊ဆိုးခံရာသည်အ
တိုင်း။ခွဲဝေဆပ်ယူစေရာသည်။

တလင်သား၊တို့သည်။ချင့်မိ၌သား၊ကောင်း၊သို့ကောင်းမရှိဘဲ့။အမိအမွေ
ကိုအမိမရှိလျှင်။ အမိပေါက်ဖော်တို့မှာ။ ချင့်တောင်း၍လည်း ရထိုက်သော
တရား၊မရှိ။ချင့်မိရှိ၍တောင်းလည်း၊ရထိုက်သောတရား၊မရှိ။တိရိစ္ဆာန်အဝင်
ဖြစ်ချေသော့ကြောင့်တည်း။

အိမ်ကျွန်မကိုမယား၊ကြီးရှိစဉ်။မရှိနှောက်အိပ်ခမ်အိပ်ရာမပေး။ အမှတ်
ခဲ့မွေးသောသား၊သို့တို့မှာ။သို့မွေးလည်း၊အမိမလွတ်သာ။သား၊ယောကျ်ား
မွေး၊က။အမိလွတ်စေရာသည်။အိပ်ခမ်အိပ်ရာပေး၍လက်ဆုံမစား၊မွေးသော
ကျွန်မသား၊သို့တို့မှာ။ကျွန်စုသား၊အမွေခံကဲ့သို့ခံစေလည်း၊ဟူ၏။မခံစေနှင့်။
ချစ်၍ပေးသမျှတွင်သာရစေလည်း၊ဟူ၏။ ထိုသို့ဆိုရာ၌။သို့ကြီးတို့သို့ကျွန်ခံ
နေချေ။အဖသခင်ဆိုသည်ကို။သား၊ချင်း၊သို့ချင်း၊အတူတူကို။အစေမခံဘဲနေ
သောကျွန်မသား၊သို့မှာမူကား။ သခင်အဖမရှိလျှင်၊ကိုယ်ဘိုးတဝက်ကိုအ
ထက်သား၊သို့တို့သို့ပေး၊ခေ။အဘယ်ကြောင့်နည်း၊ဟူမူကား။သခင်ဖြစ်သော
အဖစကား၊ကိုလွန်ဆန်သောသား၊သို့ဖြစ်သော့ကြောင့်တည်း။

တနည်းတုံ။အဖရင်သွေးရင်သား၊ဖြစ်သောသူတို့ကို။ အဖ၏သား၊သို့တို့
သည်၊ အမိပင်နွမ်နယ်သော်လည်း။ အဖသွေးရင်း သား၊ရင်း၊ဖြစ်သည်ဟု။
ကျွန်မပြုနေခြင်းသည်။အမျိုးစောင့်သည်မည်၏။အဖအမိခွင့်ပေးသည်ဟူ၍
မယူအပ်၊မစေအပ်၊ဝတ္ထုသက်သေအကြောင်းကား။ ။ရှေးသောအခါ။
ရာစောင့်မိမွှကို။ပြည်ရှင်မင်းလက်ရွတ်ပေး၍။တကြိမ်ယဉ်ပါးသည်ကာလ။
သား၊မိမွှမွေးလျှင်။ ဝင်မွေးကျေးလေ။သား၊ယောကျ်ား၊မွေးလျှင်။ငသို့ဆောင်
ခဲ့မိနို့ဆို၏။ဖွား၍သုံးနှစ်အရွယ်သို့ရောက်သည်ကာလ။ သား၊ယောကျ်ား၊ကို
ရှိ၍။မင်း၊အမိနို့ရှိသည်အတိုင်း၊လာသော်။ မင်းကြီး၊မှာလည်း၊သဘင်ကြီး၊ရွာ
ခံသည်အခိုက်။မင်းကြီး၊သား၊ဖြစ်ပါသည်။ အမိနို့တော်အတိုင်းရှိလာသည်။
သူငယ်မှာ။မင်းကြီး၊လက်ရွတ်ဖြစ်သည်။လက်ရွတ်ကိုပြ၍အပ်သည်ကို။မင်း
ကြီးလည်းနှစ်လုံးမသာရှိ၍ ဖြစ်ချေသည်။ထက်လ၌ရွာသောသံလျက်သွား၊ကို

ginal property be divided into three shares; let the children of the first family have two, and of the last one share; and of the property acquired afterwards, let the children of the last family have two shares, and of the first one. This is only said of respectable children; chance children, begotten like brutes, shall have no share.

The theng-thee of the mother, the property obtained by her and a second husband, the theng-thee of the father, and property obtained by him and a second wife, this property, if there be no good children, let the bad inherit what there may be and pay the debts, as laid down for the good.

If a chance child, begotten like a brute, his mother having no legitimate children, demand her property of her relations, he has no right to it by law, nor even if it be demanded of his mother in her life time, because he is included amongst brutes.

If a household slave woman, during the life of her master, or after his death, bear a chance child, having had no separate chamber given her, if it be a daughter, she shall not be released from slavery, but if a son, she shall.

If she had a separate chamber given her, but does not eat out of the same dish, let her children have the share of a slave's children; it is also said, they shall not inherit, but have only what is given them from affection; and if the father and master order such a child to be the slave of his elder children, and they will not serve, on the ground that they are brethren, children of the same father, at the father's death let them pay one-half the price of their body to the elder children. Why is this?—because they are children who refuse obedience to the orders of their master and father.

If the elder children, on the ground that though the child of an oppressed mother, still he is the child of their father, do not make him a slave, they are called guardians of the family credit; though the father give permission, it is improper to make such a child serve. In evidence of which (I will relate a precedent.) In former times the king of a certain country had connection once with a woman who watched a garden, and he gave her his ring, and told her if she had a daughter, to bring her up with the price of the ring, and if she had a son to bring him to him. She had a son, and when he was three years old, as the king ordered, she took him to the king at the time he had a great dramatic entertainment, and said, "this is my lord's son, I have brought him according to the royal order, and the ring he has is my lord's ring;" so she gave him over to the king, who being ashamed, denied (him.) The woman said, "my lord! take a very sharp sword, and if it be not my lord's son, may he fall on the edge

ခံတော်မူ။ မင်းကြီးသားမဟုတ်လျှင်။ သံလျက်သွားထက်ကျ၍ သေစေသော။ မင်းကြီးသားမှန်လျှင် ကောင်းကင်၌တည်စေသော။ မိဘခန့်၍ ရှင်သောမျက်နှာ နှင့်။ သံလျက်သွားအပေါ်မင်းကြီးရှေ့ ပရိသတ်အစုအမြင်တွင်မိခင်သည်။ ကောင်းကင်သို့သူငယ်ကိုမြှောက်၍ပြစ်လေသော်။ ကောင်းကင်၌သံလျက်အ ပေါ်တွင်။ ထက်ဝယ်တင်ဖျည်နေ၍။ လူတရပ်ခန့်၌သံလျက်သို့မကျဘဲ။ ငါမင်း သားတည်းဟု။ မြတ်သောတရားကိုဟောပေ၏။ ထိုတွင်မင်းကြီးမှစ၍။ အ မတ်။ ပြည်သူ ပြည်သားတို့။ ကောင်းကြီးညာ၍။ မျှားစွာသောပဏ္ဏာလက် ဆောင်တို့ဖြင့်။ ပူဇော်ကြလေ၏။ မင်းကြီးလည်းသူငယ်မကို။ မိဖုရားမြှောက် လေ၏။ သူငယ်ကိုလည်း။ အိမ်ရှေ့ပေးတော်မူ၏။ အဆက်ဆက်နောင်ဤဘဏ္ဍ ကပ်ကမ္ဘာတွင်။ သားတော်ဂေါတမဘုရားရှင်ဖြစ်လာ၏ဟု။ ဓမ္မနိုက်ကြောင်း ၌ထင်ရှားရှိရှေသည်ကိုထောက်၍။ သားကြီးတို့ကို။ အမိပေးသော်လည်း။ အဖရင်ဘွေးသားရင်းဖြစ်ကမစေ။ ဓမ္မသတ်၌မှားသော်လည်း။ ညာတိဝံသ အမျိုးစောင့်သောသူသည်။ ဒိဗ္ဗာနိလမ်ကြောင်းမလွဲဟု။ ဗြဟ္မာမင်း၏သား ရင်းဖြစ်သော။ မနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

of it and die; if he be really my lord's son, may he remain suspended in the air." Having made this vow with a smiling countenance, in the front of the king and the assembly, the mother threw up her son, he remained suspended in the air about the height of a man above the sword in a sitting position, and said, "I am the king's son." On this the king, his ministers, and all the people of the country, presented him with abundant gifts; the king raised the young woman to the rank of queen, and made the boy his heir, and from him the Gaudama of the present existing world is lineally descended. This is made notorious by being recorded in the Damakan, (the laws of Gaudama.) Therefore, though the father gives such a child to his elder children, he is their father's flesh and blood; they will not oblige him to serve, though it be written in the Damathat; the man who has the credit of his family at heart, will not miss the way to eternal rest. Thus Menoo, the Yathay, the son of the king of Bymahs, said.

END OF THE TENTH VOLUME.

မဟာအကျယ်ကောဒသမတွဲ။

။နမောတဿ။ဘဂဝတော။အရဟတော။သမ္မာသမ္ဗုद္ဓဿ။

မာတိကာ။

မဟာအကျယ်။ကောဒသမအခန်း၌။ရဟန်းတို့အမွေဝမ္မသတ်ထွက်။ ၎င်ရဟန်းတို့အမွေပိုနည်းထွက်။

၁။ ရဟန်းပုဏ္ဏားတို့သေလျှင်။မင်းကောရဇာခံထိုက်သောအမွေ။

၂။ ပုဏ္ဏားတို့အမွေကို။မင်းကောရဇာခံခြင်းတပါး။

၃။ ပုဏ္ဏားအချင်းချင်း။ဝေပေးရာသောတရား။

၄။ ပုဏ္ဏားမျိုးကိုးပါး။သစ္စာပြုတရား။

၅။ သူခိုးလက်ဝယ်ရသောသူနှင့်။ဥစ္စာရှင်ဝေရာသောတရားတပါး။

၆။ အစောင့်အရှောက်မရှိ။ မြေနှံထားသောဥစ္စာကိုသူတပါးတူးယူရာတွင်။ဥစ္စာရှင်သိ၍။ အမှတ်အသားနှင့်ရှိကြောင်းကို ဆိုင်၍ဖုန်လျှင်။ ဝေရာသောတရားနှစ်ပါး။

၇။ လှေနစ်ဘေးဖြစ်ရာတွင်။ဥစ္စာရှင်မနှိုင်ဟုက်စီးသည်တွင်သူတပါးဆယ်ယူကယ်၍ရရာ၌ဝေပေးရာသောတရားတပါး။

၈။ ယောဂ္ဂမ။ခြေးမ။သမက်တို့ဝေစားရာထုံးသက်သေစကား။

၉။ ဆင်။မြင်း။ကျွဲ။နွားဌားရာသေ၍။အပြစ်မရှိသောစကား။

၁၀။ လှည်းတိုက်မိသောစကား။

၁၁။ ယည်စီးလှေခါးထောင်ခိုးသောစကား။

၁၂။ သူငယ်မညည့်သွားစကား။

၁၃။ ညည့်အခါအထိတ်အမှတ်နှင့်သွားရာသောအကြောင်းစကား။

၁၄။ ကြိမ်မိ၍အပြစ်မရှိလေးပါးစကား။

၁၅။ ကြိမ်မိ၍အပြစ်ရှိလေးပါး။

၁၆။ သက်ရှိသက်ခဲ့ကိုမဝယ်သင့်။မဝယ်ရာလေးပါးစကား။

ဤကောဒသမခန်း၌တရားပေါင်း။

LAWS OF MENOO.

THE ELEVENTH VOLUME OF THE

GREAT WORK OF MENOO.

I worship the god who is worthy of all homage, who possesses an intuitive knowledge of good.

CONTENTS OF THE VOLUME.

The law of inheritance amongst priests, as contained in the Damathat, and the same as contained in the Weenee, or sacred books.

1. The law laying down what part of the property of a bramin, or rahan, at his death, goes to the king.

2. The law by which the king is entitled to inherit the property of a bramin.

3. The law prescribing the forms of oaths to be taken by the nine kinds of bramins.

4. The law by which bramins inherit from each other.

5. The law for the partition of property recovered from a thief, between the owner and the person who recovers it.

6. The law for the partition of property buried in the earth, over which there is no watch, between the person who finds it and the owner who, on learning that his property has been dug up, describes it correctly.

7. The law for partition of property saved out of a sinking boat, after the owner has given it up as lost, between him and the salvor.

8. A precedent for the division of property between a father or mother-in-law, and a son or daughter-in-law.

9. The law as to when a borrowed horse, elephant, buffalo, or other cattle may die, and no blame attach to borrower.

10. The law regarding injury received by being run against by a cart.

11. The law regarding theft committed by mounting a ladder, or any vehicle.

12. The law regarding young women travelling at night.

13. The law regarding travelling at night with due caution.

14. The four cases in which there is no harm in using an imprecation.

15. The four cases in which there is harm in using an imprecation.

16. The four cases in which animate and inanimate property may not be bought.

These are all the laws contained in the eleventh volume.

၁။ ရဟန်းပုဏ္ဏားတို့သေလျှင်။မင်းကေရာဇ်ခံထိုက်သောအမှု။

ဆရာထေရ်ကြီးသေလျှင်။ ဥစ္စာကိုလူရဟန်းပညာ့ဉာဏ်သာမနေလက်သည်တို့ဝေရာ။ယူရာသောတရားတပါး ဟူသည်ကား။ ဆရာထေရ်ကြီးသေလျှင်။ ရဟန်းပရိက္ခရာ ရှစ်ပါး။ ဥယည်။ရေကန်။ ဆွမ် ခဲဖွယ်ကို မထေရ်ကြီးယူစေ။ ကျွန်သည်ကြေးကျွန်"အွေ့ ဥစ္စာဘဏ္ဍာ။သက်ရှိ။သက်မဲ့ကိုလေးစုစု။ နှစ်စုကို မထေရ်ကြီးယူစေ။ ကျွန်နှစ်စုတွင် တစုကို မထေရ် အောက် လက် သည် ရဟန်းစားစေ။ တစုကျွန်ကိုလေးစုစု၍"သုံးစုကိုပညာ့ဉာဏ်တို့စားစေ။ တစုမှာ။ သာမနေတို့စားစေ။ ရဟန်း၏ပေါက်ဖော်ဖြစ်သော လူ့ဆွေ လူ့မျိုးတို့မှာ။ ထို ရဟန်းရှိစည် လက်ရောက်ပေးသည်ကိုသာစားစေ။သေသူရဟန်းကိုပေါက်ဖော်ဖြစ်၍။ငါတို့ဆွေမျိုးညာတိကာကျမ္မာစည်။လုပ်ကျွေးမွေးသည်။နာလျှင်ကုမသည်။သေလျှင်သင်းဖြိုဟ်သည်။ဆိုသည်အတိုင်းမှန်သော်လည်း။ ဒါနအလှူကိုသာဝင်ရောက်သည်။ လူချင်းကဲ့သို့ဥစ္စာဘဏ္ဍာကို မရသာချေဟု။ မနုမည်သောရှင်ရသော့ ဆိုတော်မူ၏။

ဝိနည်းတော်ဓမ္မက်ကြောင်းမှာမူကား။နာစည်မွေးကျွေးသောလူရဟန်းသာမနေကြီးငယ်မဆို။ ထိုသေသောရဟန်း၏ ပရိက္ခရာ ရှစ်ပါးကိုရထိုက်၏။ ပရိက္ခရာ ရှစ်ပါးဟူသည်ကား။ဒူကုဋ္ဌိကိုယပ်ရုံသင်ပိုင်။ ခါးပန်းကိုယ်ဌ်မကွာ အမြဲတည်သော။အတွင်းပရိက္ခရာလေးပါး။သပိတ်ခရိုင်အပ်ဖဲကွပ်။ ဤပြင် ပရိက္ခရာလေးပါးနှင့်ရှစ်ပါးတည်း။ထိုမှကြွင်းသောသက်နှိုး။သပိတ်။ကညစ်။ သရေ့ရယ်မှစ၍။ဂရုဘနှိ။လဟုဘနိဝေအပ်။မဝေအပ်ဟုနှစ်ဆယ်ငါးပါးရှိ၏။ ကျောင်းစည် ထားရာသည်သစ်ပင်တို့။ ဝေရာသည်အကြောင်းများမှာ။ ရဟန်းတို့၏အမှု။ ဝိနည်းတော်ထွက်ဖြစ်သတည်း။ ထိုသူနာကိုကုမသောလူ ဖြစ်လျှင်။ ပရိက္ခရာ ရှစ်ပါးစုံ၏အဖိုးကိုယူစေ။ ထိုသေသူပစ္စည်းပရိက္ခရာအခြားမှာရှိလျှင်။ရှိသူမှာသာတည်စေ။သင်းဖြိုဟ်သူ။ ကုမသူဟုမရသာချေ။ လူတို့သည်ရဟန်းအမွေနှင့်မစပ်မဆိုင်သာချေတု။ဝိနည်းတော်ဌ်ဆို၏။

1st. The law laying down what part of the property of a bramin, or rahan, at his death, goes to the king.

On the death of a tay-gyee, or head of a kyoung, the law for the partition of his property between laymen, rahans, pee-zeens, tha-manays, and the lay-thee, or second in rank in the kyoung, is this; on the death of a tay-gyee, let the ma-tay-gyee first take the eight utensils of a priest, his garden and tank, and his daily or periodical supply of food; and having divided the residue of his property, slaves, gold, and other animate and inanimate property, into four shares, let the ma-tay-gyee take two; of the remaining two shares, let the priests next in rank below matay, the lay-thee, have one; and let the other be divided into four; let the pee-zeens have three and the tha-manays one. The lay relations of the deceased only retain what has been given to them and come into their possession during the life time of the priest; should they plead that they are his relations, that they supported him in health, attended him in his illness, and buried him at his death, admitting this to be true, it only comes under the head of religious offerings; they shall not, as in a case where both parties are "lay-men," obtain a portion of the property. Thus Menoo, the lord hermit, said.

In the sacred Weenee, it is said, the person who supported him in his illness, be it lay-men, rahan, or tha-ma-nay, without reference to his age or rank, is entitled to the eight utensils of the deceased, which are, 1st, the dookok*; 2d, the koyong†; 3d, the thabaing‡; 4th, the khaban §; these are the four inner, and are never separated from the body; 5th, the thabiek||; 6th, the water dipper; 7th, the needle; 8th, the razor for shaving the head; these are the four outer utensils, in all eight. There are twenty-five kinds of property besides the above divisible and indivisible belonging to the kyoung, thengans, (priests' cloths,) thabieks, (begging pots,) ka-ngyeet, (styles for writing on palm leaves,) tharay-nooay, (dressed skins used in the act of worship,) and so forth. The way in which these are to be divided amongst the priests is a matter which only concerns them, and is laid down in the sacred Weenee. If the person who maintained the deceased was a lay-man, let him have the value of the eight utensils in silver. If they and the other property of the deceased be in another place, let the person in whose possession they are keep them; let the person who attended him in his illness and the person who buried him have no share; lay-men have nothing to do with the inheritance of priests; this is written in the Weenee.

---

* Dookok is the double yellow cloth folded over the shoulders

† Koyong, the single yellow cloth passed over them

‡ Thabaing, the single yellow cloth worn round the loins, which falls down to the feet.

§ Khaban, the cord for tying the thabaing round the waist

|| Thabiek is a begging pot into which the food is put

၂ ။ ပုဏ္ဏားတို့အမွေကို။မင်းဇကရာဇ်ခံခြင်းတပါး။

ရဟန်းပုဏ္ဏားတို့တွင်။ အမွေခံမရှိလျှင်။ မင်းသားအစိုးရခြင်းတပါးဟူ သည်ကား။အကြောင်ရေဟန်းတို့သည်။ခန္ဓာကိုစွန့်၍အသက်ကွယ်ခဲ့။ကျောင်း စည်အမွေခံမရှိလျှင်။ မင်းအားအစိုးရ၏ဟူသည်ကား။ အရှင်ဇကရာဇ်သုံး ဆောင်စေ။ ချင်းမဟုတ်။သင့်တင့်သောသူမြတ်တို့သို့ကောင်းမှုထပ်ပြုစေလို သော့ကြောင့်။မင်းလျှင်စိုးရင်းဟူသတည်း။သာသနာတော်၏အမွေကို။ဗါန အားဖြင့်ခံသော့ကြောင့်။အမွေတပါးမည်သတည်း။

ပုဏ္ဏားတို့မှာသားမယားမရှိ။ဗြဟ္မစရိယတောဘာကျင့်ရှိသောသူ၏ဥစ္စာ ဘဏ္ဍာကိုမင်းသာလျှင်ခံယူလူထိုက်၏ဟူသတည်း။

၃ ။ ပုဏ္ဏားမျိုးကိုးပါး။သစ္စာပြုတရား။

သားမယားနေ၍။ပုဏ္ဏားတို့ဇာတ်နှင့်အညီဆယ်ပါးသောဟင်းမျိုးကိုမ စား။ပုဏ္ဏားတို့အာပတ်ကိုစောင့်ထိန်း၍။ ချင့်တို့ဝမ်ဋ္ဌမိုးသည်သာလျှင် တန် ဆာဆင်ခြင်းကိုမြဌာန်၏။ ချင်းတို့ဋ္ဌမိုးဟူသည်ကား။ သစ္စာကိုဟူသတည်း။ သစ္စာပြုမည်ကားချင့်တို့တွင်။ ငယ်သိက္ခာစွတ်သော စလွယ် ခြည်မျှင်ကို မိုး စာပြု၍။မဟာပိန္ဓဲ့ရှေ့။ မဟုတ်မမှန်ကျင့်ပါချေသော်။ယခုဆိုသည်အတိုင်း။ မြဌာန်ချက်မှန်ပါသည်။မမှန်မကန်ပျက်ကွယ်မှုသားဆိုပါချေသော်။ ၅၂မိုးကဲ့ သို့ကျမ်သည်သာဥစ္စာသက်ရှိ။ သက်မဲ့အပေါင်း ကိုယ်မယားသားသမီးဆွေ မျိုးတို့ကျွမ်ပျက်စီးစေသော။ အဆက်ဆက်သောဘဝဋ္ဌလည်း။လူအဖြစ်ကိုမ ရ။ငရဲပြိတ္တာတိရိစ္ဆာန်။ အသူရကယ်အပါယ်ငရဲတို့ဋ္ဌ ကျရောက်သည်ဖြစ် စေသောဟုမြဌာန်ခြင်းသည်။မိမိတို့ဝမ်ဋ္ဌ။မိုးဟူသောသစ္စာအစ္ဓဲယူသတည်း။

ထိုသို့ယူရာဋ္ဌ။ ပုဏ္ဏားတို့အမျိုးကိုးပါးတို့ကား။ မယားမနေ ဥစ္စာမပြု။ တောဋ္ဌနေ၍အလှူကိုခံစားသောဗြဟ္မစာရီမည်သောပုဏ္ဏားမျိုးတစ်။မယား သားနေ၍။သုအလှူကိုခံစားသောဗြဟ္မဏမည်သောပုဏ္ဏားတစ်။ ၎င်ပုဏ္ဏား မျိုးမှမင်းဇကရာဇ်ဖြစ်သောသူကိုခတ္တိယဆိုသောပုဏ္ဏားမျိုးတစ်။ကုန်သွယ် ၍မယားသားတို့ကိုကျွေးမွေးသည်။အလှူမခံသောသူဒယမည်သောပုဏ္ဏား မျိုးတစ်။ ၎င်သားမယားနှင့်နေ၍။ အလှူမခံလယ်လုပ်၍စားသော။ ဘိသ္ဌ မည်သော ပုဏ္ဏားမျိုးတစ်။ ၎င်အမျိုးတွင်။ အမျိုးကိုစောင့်သော။ ယက္ခံတ ပုဏ္ဏား မျိုးတစ်။ ကြမ်ကြုတ်သော အလေ့ရှိသော။ ဘာရဒ္ဒါဇ မည်သော။ ပုဏ္ဏားမျိုးတစ်။ ၎င်အမျိုးတွင် အကျင့်ပျက်၍ ယုတ်မာ သောသူဟု။ အမျိုး ကောင်းတို့ဘောင်မှစွန့်သောစန္ဒာလမည်သောပုဏ္ဏားမျိုးတစ်။ ၎င်ပုဏ္ဏားမျိုး မှထွက်၍။ သားမယားကိုစွန့်ခွာ၍ကျင့်သော။ တပသီမည်သောပုဏ္ဏားမျိုး

2nd. The law by which the king is entitled to inherit the property of a bramin.

If bramins and rahans have no heirs, the law that the king only shall inherit is this; if the life forsake the body of a rahan, and there is no one in the kyoung to succeed him, the king has a right to his property; not that he would for his own gratification use it, but to do a work of merit with it towards some excellent person. By virtue of his rank, he is entitled to the property of the church. This is one distinct kind of inheritance.

A bramin who is a man of good habits, and has no wife or children, dying, the king only is entitled to inherit his property, and give it away to other bramins of merit.

3rd. The law prescribing the forms of oaths to be taken by the nine kinds of bramins.

The fire is the form of vow to be taken by a bramin who has married a wife and had a family, and refrained after the manner of his caste from eating the ten kinds of stews, and avoided the sins relating to his caste according to "the vow of fire that is in his belly," vowed after putting on the braminical string. The form of taking this vow is as follows: the bramin sets fire to his braminical string worn from infancy, and says, the vow I now take in the presence of Maha Piennay is a true vow; if I act falsely and break it, may my property, animate and inanimate, myself, my wife, children, and relations, be consumed as this fire consumes (the string,) and throughout all ages and transmigrations may I continue in the four states of punishments; in hell, in the form of brutes, insects and reptiles, or athoo-rakays.* This form of vow is called "the fire in the belly."

This form of vow is taken by the nine kinds of bramins, who are, 1st, those who live on alms in the jungle, who do not take wives or accumulate property, called brahma-tsa-ree; 2nd, those who take wives, but live on alms, called brahma-nah; 3rd, the class from which kings are taken, khat-te-ya; 4th, those who support themselves and families by trade, and do not take alms, called da-ya; 5th, those who support their families by agriculture, and who do not receive alms, besha; 6th, those of pure descent, yek-khi-ta; 7th, those who are of loose habits, ba-ra-dwa-za; 8th, those who have broken the rules of their caste, degraded men, who have been turned out of the society of bramins, called tsan-da-la; 9th, those who have left their families and subjected themselves to privations, ta-pa-thee. Under these

* A species of being inferior to man.

တစ်။ ။ဤကဲ့သို့ကိုးပါးအစုအမျိုးအားဖြင့်။အပြားများစွာရှိသည်။ မြတ်ဗုဒ္ဓာအာမျိုးဖြစ်သောပုဏ္ဏားး။ ကုလားအမျိုးမှဖြစ်သောပုဏ္ဏားး။ တလိုင်းအမျိုးဖြစ်သောပုဏ္ဏားး။ ကလယ်။ ဟိန္ဒူ၂အမျိုးဖြစ်သောပုဏ္ဏားး။ အသီးအသီးရှိကြသည်တွင်။အကျင့်ကိုဆောက်တည်ရာ၌။သိက္ခာတင်ရာ၌။ကိုးကွယ်ရာ၌ကွဲပြားကြသည်။ ဘုရားတရားသင်္ဃာရတနာသုံးပါးတို့ကို။ကိုးကွယ်သောဗြဟ္မစရိကသည်ရကျိတ။တိုင်အောင်းဘုရားမြတ်အကျင့်ရှိ၏။ ထိုသူတို့တွင်ဗြဟ္မစရိပုဏ္ဏားမျိုးမှာ။ ကျမ်သစ္စာမပေးရာ။ ကတိဆိုလျှင်ပြီးစေ။ ဗြဟ္မဏသည်ရကျိတ။ တိုင်အောင်မှာနန္ဒားလည်ကိုဝေးတင်စေ။ မဟာပိန္ဒုဗ္ဗေဒီးသတ်ခြင်းကိုပြုစေ။ဘာရဒ္ဒါဇစဏ္ဍာလတို့မှာ။ ၎င်ခါးတင်ဒီးသတ်လည်းဟူ၏။ခဲလည်းဟူ၏။ တပသီတို့မှာ။ ဖော်ဂျိအဝင်ဖြစ်သည်။ မိမိတို့၌ခွဲသောတိုးလျှားသစ်ကို ရေဖြင့်စိမ်၍သစ္စာမူစေ။ အမျိုးတို့ကိုသစ္စာဆိုရာ။ မဆိုရာဖွင့်သောအခမ်တည်း။

၄။ ပုဏ္ဏားအချင်းချင်း။ဝေဠေးရာသောတရား။

ပုဏ္ဏားတို့သေ၍။မိဘမယားသားသျှီးပေါက်ဖော်တို့မရှိလျှင်။ ပုဏ္ဏားချင်းဝေယူရာ၏ဟူသည်ကား။ဆရာအကြီးဖြစ်သောသူသည်။ ခရူသင်းဝယ်သိက္ခာဝတ်ဖြည့်ပုဆိုး။ချက်အိုး။သောက်အိုး တို့ကိုယူစေရာ၏။ ထိုမှကြွင်းသမျှဥစ္စာတွင် ဆယ်စုတစုကောက်စေဦး။ ၎င်ကြွင်းသေးသော ဥစ္စာရပ်ကို။ အမျိုးတူဇာတ်မျှအညီဝေစားရာ၏။ ဤကားသားမယားမိဘပေါက်ဖော်မရှိသည်ကိုဆိုသတည်း။

ပုဏ္ဏားတို့သေ၍သားမယားမိဘပေါက်ဖော်တို့ဝေရာသောတရားတပါးဟူသည်ကား။ အဖပုဏ္ဏားသေလျှင်။အကြီးဖြစ်သောသားလည်း။ စလွယ်ဦးဆောင်အဖဝတ်စားစီးဆင်။စီးမြင်း။ခရူသင်း။လင်ပန်း။ဖလားခွက်ယောက်အဖဆင်ယင်သမျှနှင့်။ ကျန်ယောက်ျားတစ်ကို သားကြီးယူစေ။ ကြွင်းသောဥစ္စာရပ်မှာ။ပုဏ္ဏားတို့သည် အလှူခံအဝင်မဂ်လာလူမျိုးဖြစ်သည်။ ထေးစုစု၍။သုံးစုကိုမိခင်အား၊ဝေရမည်။တစုကိုသားကြီးယူရမည်မှာ။ ပုဏ္ဏားမျိုးမှ ရွတ်သောသူတို့ကဲ့သို့ဝေရာ၏။ အမျိုးကိုစောင့်သဖြင့် အမိအား အလုံးနှင်း၍။မခွဲမဝေကျွေးမွေးရာ၏။ ထိုမှတပါးသက်ရှိ။သက်ခဲ့ဥစ္စာကိုထက်ဝက်ပြု၍။ အမိပုဏ္ဏေးမအားတဝက်။တဝက်အစုမှာသားသျှီးတို့သိမ်းခံယူစေ။ ဤကား[illegible]ဏ္ဏားမျိုးကိုးပါးနှင့်ဆိုင်သောစကားဟုတည်း။

nine classes many are included; the Burman, the Kula, and the Talien bramin, the Kalay and the Hindoo bramin; amongst whom theere are differences in the observances of the rules of their order, the manner of putting on the braminical string, and in their forms of worship; from the brahma-tsa-ree who worship the gods, the priests, and laws, the three gems, to the yek-khi-ta class, they are all excellent in caste and habits, and amongst them the brahma-tsa-ree class is not to be sworn, but only to give their affirmation. From the brahma-nah to the yek-khi-ta, let them place a sword on the neck of a cow and put out the fire before Maha Piennay. The ba-ra-dwa-za and tsan-da-la shall put the sword on the cow's neck, put out the fire, and also dip in hot lead. The ta-pathee is a kind of jo-gyee; let their three pronged staff be steeped in water, and let them swear by (drinking) that; this is the way in which bramins are sworn. The three reasons why bramins do not salute each other are: being of different families; partaking different food; being of different habits, customs.

4th. The law by which bramins inherit from each other.

The law by which the inheritance of a bramin who has kept the ordinances of his caste, and who has no wife, children or relations, is divided amongst other bramins, is this; the head teacher shall take his conch shell, braminical string, his white wearing cloth, his cooking pot and drinking pot, and have one-tenth share of all the rest of his property; the remainder shall be divided equally amongst those of his caste and nation; this is when he had no parents, wife, or relations.

The law for the partition of the property of a bramin between his children, parents and relations, is this; on the death of a bramin who is the father of a family, his eldest son shall have his braminical string, his head dress, his clothes, his riding horse, elephant, shell, salver, goblet, all his cups, all his ornaments, and one male slave; if the deceased was of the sacred class, who live by alms, three-fourths shall be given to his mother, and one-fourth to the eldest son; this fourth share shall be divided, however, in the same way as with people who are not of the bramin class; if the eldest son be one who protects his family, he will give all to his mother and support her; it shall not be divided. Besides this, all property, animate and inanimate, shall be divided into two equal shares; let the bramin mother have one, and the children the other. This is the law as it relates to the nine classes of bramins.

၅။ သူဌိုးလက်ဝယ်ရသောသူနှင့်၊ ဥစ္စာရှင်ဝေရာသောတရားတပါး။

သူဌိုးလက်ဝယ်ရသောဥစ္စာကို။ ဥစ္စာရှင်နှင့်ဖမ်ယူဝေရာသောတရားတပါးဟူသည်ကား။ သူဌိုးတို့လက်ဝယ်ဥစ္စာရှင်မပါ။ သူတပါးဖမ်၍ရလျှင်ထိုဥစ္စာကိုဥစ္စာရှင်နှင့်။ ဖမ်သူအမျှဝေစားကြစေ။ ဥစ္စာရှင်ကအများ။ဖမ်သူကအနည်းဖြစ်လျှင်လည်း။အနည်းအများပါလူကိုချင့်တွက်၍ဝေစားစေဟု။ မနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၆။ အစောင့်အရှောက်မရှိ၊ မြေနုံထားသောဥစ္စာကိုသူတပါးတူးယူရာတွင်။ ဥစ္စာရှင်သိ၍။အမှတ်အသားနှင့်ရှိကြောင်းကိုဆို၍မှန်လျှင်ဝေရာသောတရားနှစ်ပါး။

အစောင့်အရှောက်မရှိ။ မြေနုံထားသောဥစ္စာကို။သူတပါးတူးဖော်ယူရာတွင်သိ၍။အမှတ်အသားရှိကြောင်းနှင့်ဆို၍မှန်လျှင်။ ဝေရာသောတရားနှစ်ပါးဟူသည်ကား။ အကြင်သူတို့သည်မြေ၌ဥစ္စာကိုနုံထား၍။အစောင့်အရှောက်ထား၏။ သူတပါးတူးဖော်ရာတွင်။ ဥစ္စာရှင်ရင်းသိ၍။ အစောင့်အရှောက်ထားကြောင်း။စောင့်ရှောက်သူတို့လစ်ဟင်းသည်အဓိကဖြစ်ကြောင်း ဣဿေဝဏ္ဏ အထည် အခြည်အကွင်းကျောက်သံ ပတ္တမြားအလုံးစုံကိုဆို၊ ရှိင်ပေခဲ့။ ဆိုတိုင်းမှန်ပေက။ဥစ္စာရှင်တဝက်။ဖော်၍ရသူတဝက်ယူစေ။အတယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ အထိန်းအကျောင်းတို့ လစ်ဟင်း ချေသော့ကြောင့်တည်း။အစောင့်အရှောက်မထား။ အမှတ်မဲ့ရှိရာထွင်။ သူတပါးဖော်ယူ၍။ အစောင့်အရှောက်မထားမိပေ။ဥစ္စာရှင်မှန်ပါသည်ဆိုသည်အတိုင်းမှန်ကား။ ဂင်နဉ်းတူခွဲဝေယူကြစေ။ ထိုဥစ္စာကိုဖော်စည်။ဥစ္စာရှင်မပေါလျှင်။ မင်းအားကြား၍ဖော်သူနှင့်။ မင်းသာလျှင်ထိုဥစ္စာကို ထက်ဝက်စီယူစေလည်းဟူ၏။ ရာဇပဋ္ဌါနံမင်းကဆယ်ခိုင်တခိုင်စားစေလည်းဟူ၏။ ထိုဥစ္စာရပ်ကိုတူးဖော်သောအခါ။ မင်းအား။ အရပ်သူတို့အားမတိုင်မကြား။ သူတပါးထားသောဥစ္စာရှိသည်။ ဥစ္စာရှင်အမွေခံတို့မရှိပြီကကားဟုသိလျှက်ဖော်ယူချေလျှင်။ မင်းအားအလုံးဆက်ရစေ။တူးဖော်သူမှာ။ဆယ်စုတစုမျှသာစားစေဟု။ မနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။ ။တနည်းလည်း။ဥစ္စာရှင်ကအစောင့်အရှောက်ရှိလျှက်။ကွယ်ဝှက်၍ဖော်ယူချေလျှင်။ ဒိုးဗါနိသင့်စေဟု။မနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

5th. The law for the partition of property recovered from a thief, between the owner and the person who recovers it.

The law for the partition of property recovered from a thief, between the owner and the person who recovers it, is this; if the property is recovered from the thief by another person in the absence of the owner, it shall be divided equally between the owner and the person who recovers it. If there be many owners to the property, and those who recovered it be few, let the owners pay according to the amount of their property, and divide the amount amongst those who were present at the capture. Thus Menoo, the lord hermit, hath said.

6th. The law for the partition of property buried in the earth, over which there is no watch, between the person who finds it, and is known by the owner to have done so, and the owner, on giving the the true marks.

The two laws for the partition of property buried in the earth, over which no watch was set, when the owner discovers that it has been dug up by another person and describes it correctly given, are these; if a person who has buried treasure in the earth and placed a watch over it, shall hear that some other person has dug it up, and shall prove that he set a watch, and that it was from the temporary negligence of the watch only that it was obtained, and shall be able to give a correct account of the articles, gold or silver, their form, number, whether they are rings or precious stones, of all that he can give a correct account of, let him have one-half, and the person who dug it up the other. Why is this?—because the watch was negligent. When no watch is placed, and the owner does not pay much attention, and another person digs up the treasure, if the owner, admitting that there was no watch, declares that he is the owner of the property, and it is proved that he is so, let the property be divided in the same way as in the last section. If the owner be not known at the time the property is dug up, and the king hear of it, let him have one-half, and the finder the other; it is also laid down by the order of kings that their share shall be one-tenth. If the person who finds treasure does not, at the time of finding it, report to the theo-gyee of the village, or his neighbours, knowing that the treasure was buried there, and that the owner had no heirs, he shall give up the whole to the king and receive only one-tenth. Thus the lord hermit said. In another case; if the owner shall have placed a watch, and any one shall furtively dig up the treasure, let him be punished as a thief. Thus the lord hermit said.

၅။ ဈေးနှစ်ဘေးဖြစ်ရာတွင်းဥစ္စာရှင်မနှိုင်ပျက်စီးသည်တွင်။သူတပါးဆယ်ယူကယ်၍ ရရာ၌ဝေပေးရာသောတရားတပါး။

ဘေးဖြစ်ရာ၌ဥစ္စာရှင်မနှိုင်ပျက်စီးသည်တွင်။သူတပါးဆယ်ကယ်၍ရရာ၌ဝေပေးရာသောတရားတပါးဟူသည်ကား။ အကြင်သူတို့သည်။ကုန်စည်ကိုလှေနှင့်တင်၍ရောင်းဝယ်သွားဘုံ။ငင်လှေနှစ်၍ရှိဘုံ။နှစ်ရာသူဟပါးဆယ်သည် ဥစ္စာရပ်ကို။ ဆယ်ယူသူတဝက်။ ဥစ္စာရှင် တဝက်ယူစေ။ သုံးစုတစုလည်းဟူ၏။အကြင်လှေသည်နှစ်၍မပေါ်ရှိင်။ အမှတ်အသားနှင့်ထားပေ၏။ ထိုလှေကိုသူတပါးဖော်ထုတ်ဆယ်ယူလျှင်။ သူမှတ်သားထား၍ရှိချေသည်။ ၎င်းဥစ္စာကိုဆယ်စုတစု။ ဆယ်သူရစေဟုဆို၏။ ၅ကိုကဲ့လျှင် ခိုးဒါနိုသင့်ခေလည်းဟူ၏။ ။ဤတွင်၏ကားခွဲဝေရာအမွေခန်း။ဥစ္စာခန်းပြီး၏။

၈။ ယောကျ္ဍမခြွေးမသမက်တို့ဝေစားရာထုံးသက်သေစကား။

မြတ်သောမင်းကြီး။ယောကျ္ဍမခြွေးမသမက်ဝေစားခြင်းတရားကား။ရှေးသောအခါ။ ဗိပင်ဂရာဘုရားရှင်လက်ထက်တော်။ ကိုနမည်သောသူကြွယ်သဘ်းနှင့်။သူကြွယ်သားကိုအသပြာတထောင်စီပေး၍ ထိမ်းမြားပေးစားလျှင်။ လင်ထံမယားလိုက်၍ နေရာသားသ်ားသန္ဓေမရှိ။ သ်ားလင်ထံ ယောကျ္ဍမအိမ်မှာနာဖျားလေသည်ကို အမိအဖ သူကြွယ်လင်မယားယူ၍ ကုမလေသည်။ လင်လည်း လိုက်လေသည်။ ကံမဖြိ၍သေလျှင်။ သင်းပြိုဟ်ကြသည်။ ဒသ်ားဥစ္စာကိုငါရကောင်းသည်။လင်ကလည်းငါသာရကောင်းသဉ်းမယားသခင်လင်ဖြစ်သည်။ အခြင်းမျှား၍။ ဗာရာဏသီပြည်ရှင် ဗြဟ္မဒတ်မင်းကြီးထံရောက်လေသည်။ဗြဟ္မဒတ်မင်းကြီးမှာလည်း။တောင်ညာထားပုဏ္ဏားသ်ားစကားတက်။ ပြည်သူတို့အနှောင့်အရှက် စကားကို အမတ်ဗိုလ်ပါစီရင်၍မပြီး။ ပုဏ္ဏားသ်ားအစုံအစမ်နှင့်စီရင်၍ပြီးဘံမျှားသူဖြစ်ခြင်းကြောင့်။ မိဖုရားမြှောက်သူကိုစီရင်ဘိ။မင်းကြီးအပ်သည်။မိဖုရားကလည်း။ ဆရာရသော့ကိုပင့်ခေါ်၍အမှုသည်နှစ်ဦး၌အလုံးစုံလျှောက်ပေ၏။ ဆရာရသော့ကလည်း။ သူကြွယ်သည်သ်ားကိုခင်၍။လင်ထံမှယူသဖြင့်ကုမသလော။ဥစ္စာကိုလို၍ကုမသလော။ကွယ်ရာမေးလေသော်။ ဥစ္စာကိုလို၍မ်ိယုတ်။ရင်ခ္ခမ္ပေးသောသ်ားတယောက်ဖြစ်ခြင်းကြောင့်။ ချစ်၍ကုမရာ။ ငအိမ်မှာသေ၍ငါသင်းပြိုဟ်ရသည်။ စရိတ်လည်းရှိသည်။ သ်ားကိုယ်စားအလှူပေးလို၍။ ငါကပေးသော ဥစ္စာ။ သမက်သ်ားတို့ထံရှိ သည်ကိုယူမည် ဆိုပေသည်ဟုသူကြွယ်လျှောက်လေ၏။သမက်ဖြစ်သောသူကြွယ်သားကိုလည်း။မယားကိုချစ်၍လိုက်နေကုမသလော။ဥစ္စာကိုလို၍လိုက်နေကုမသလောဟု ရှင်ရသော့မေး၏။သူကြွယ်

7th. The law for the partition of property saved from a sinking boat, between the owner and salvor, the owner being unable to save it, and it is about to be lost.

In case of misfortune, when the owner of the property, being unable to save it, is on the point of losing it, and another person assists him in saving it, the law for the partition of the property saved is this; if any one shall embark his merchandize in a boat, and the boat shall sink, let any person who shall save any of the property have one half and the owner the other; one-third is also laid down as salvage. If a boat sinks, and the owner is unable to get it up, but leaves it with a mark, and any other person shall go and raise it, as the owner had marked it, let the salvor have one-tenth share; if he conceals any of the property that was in the boat, let him be punished as a thief. This concludes the law of partition and inheritance.

8th. A precedent for the partition of property between a father or mother-in-law, and a son or daughter-in-law.

Oh excellent king! regarding the partition of property between a father or mother-in-law, and a son or daughter-in-law: In former times whilst the god Deebengara was on this earth, the daughter of Kienna, a rich man, was given in marriage to the son of another rich man, and each had a portion of one thousand pieces of money; the wife went to live with her husband, and before they had any children, she fell sick in the house of her father-in-law; then her parents took her home to their house and attended her; her husband followed her there and on her death they buried her. Both father and husband claimed the whole of her property, one on the ground of being her father, the other as being her lord; so they had a dispute and came before Brahmadat, the king of Benares. He had raised to the rank of queen of the south palace, a young bramin woman of great wisdom, who decided many cases for the people on appeal from the decisions of the ministers and generals; so he referred this case to her. The queen sent for the sage devotee, and in the presence of both parties told him the whole case. The sage taking the father on one side, said, "Oh rich man, was it for love of your daughter that you took her from where she was with her husband and attended her—or was it from a wish to obtain her property?" He replied, "it was not from the desire of the property, but from love of the only daughter of my bosom and to take care of her; but she died in my house, and I have incurred expense in burying her, and as my daughter's representative I wish to make religious offerings in her name; and as the property I had given her was in the possession of my son-in-law and daughter, I wished to take it." He (the sage) then asked the rich man's son, thus; "was it from love of your wife that you followed and attended her, or was it from a desire to possess her property?" The rich man's son replied, "because she was my wife, and

သားကလည်း။ မယားဖြစ်၍ ချစ်ခြင်းကြောင့်လိုက်နေကုမပါသည်၊ သေ၍ သင်းဖြိတ်ပါသည်။ စရိတ်နှင့်မယားကိုယ်စား အလျှပေးလို၍။ မယားပိုင်သည်ကိုယူမည်။လက်ရှိဖြစ်သည်။ငါသာပိုင်သည်ဟု သူကြွယ်သားလျှောက်ဘလေ၏။ ထိုတွင်မှ။ နှစ်ယောက်သားတို့သည်။ သူတော်ကောင်းချည်းဖြစ်ကြသည်။သေခမ်းသေနားမှုအညီအလျှပေးရန်။အညီထား၍လျှတမ်ကြစေ။ကျွန်ဥစ္စာပိုင်ထိုက်သည်ကိုသူကြွယ်သားယူစေ။သူကြွယ်ကမှာသို့ပိုင်ထိုက်သည်ကွင်သာတဝက်ယူစေ။ ရှင်ရသေ့ဒီရင်ခုတွင်။ နှစ်သက်ကြသည်။ လူနတ်ကောင်းကြီးညာသဖြင့်။ထိုနေ့မှစ၍။ယောဂ္ဂမ။ခြေးမသမက်အမ္ပေခံအစည်ဖြစ်သတည်းဟု။ ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၉။ ဆင်။မြင်း။ကျွဲ။နွားဌားရာသေ၍အပြစ်မရှိသောဘရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။မသွားတော်သည်တလှမ်း။မဆိုတော်သည်တဖွန်း။ ကမ္ဘာနိုဒါန်းကိုလည်းကြားပေဘုံ။ ဆင်တို့သည်မသွားတံသွားမိ၍။ နှီ့ခဲရာ ရေနစ်၍သေခြင်း။မြင်းတို့မှာလည်းဘီလူးပြန်စုပ်၍သေခြင်း။ နွားသမင်တို့ ၅ာလည်း။ ကျွားရှိရာရောက်ကသေရခြင်း။ ဝံကျေတို့လည်း။ ကြွေပင်အောက်ရောက်ကကြွေသီး၍သေရခြင်း။ ယုံလည်းခွေးနှင့်တွေ့ကသေရခြင်း။ မြွေမှာလည်း။မြွေပါနှင့်ကြိုက်သေရခြင်း။ မြွေကြီးတို့သည်။တောပင်းကူနှင့်တွေ့ကသေရခြင်း။ နဂါးတို့လည်း။ ကဋ္ဌိနှင့်တွေ့ကသေရခြင်း။ကြွက်တို့မှာလည်းကြောင်နှင့်တွေ့ကသေရမြဲ။ ရသေ့မှုနီရဟန်းတို့လည်း။မိမွှနှင့်တွေ့ကပျက်မြဲ။ ကျွဲတို့လည်းဥိုးမြိုးနှားသော်။ အသည်းနှစ်လုံး၌။ ဥိုးမြိုးခြေရာစွဲ၍သေမြဲ။ ရင်ကျွဲအောက်ကို လင်းမြွေ ရှိသော်။ အသည်းနှစ်လုံးတို့၌။ မြွေကြောင်းကဲ့သို့ထင်၍သေမြဲ။ဤတဆယ်တပါးတို့သည်။ကမ္ဘာရန်ဖြစ်ခြင်းကြောင့်ကျွဲ၌။ ဆင်၌။ မြင်း၌တို့သည်။ ဥိုးနှား။ မြွေ ရှိ။ ညှိုဘီလာဖြစ်သော်ဝံကင်းစေဆို၍ ၌ားရာသတည်း။ ၎င်မဆိုမိ၍အမှတ်မဲ့ ၌ားစီးသော်လည်း။ ဤအကြောင်းမှန်က။အပြစ်မရှိသေဆုံးပိုင်စေ။ဥစ္စာ၌ရှင်တို့အသားအစွယ်ကိုယူသိမ်းစေ။

မဆိုတန်သည်တဖွန်းဟူသည်ကား။ ငါတို့ဘုရား အလောင်းဖြစ်သောတသ်ာမောင်နှံသည်။ ဒေဝဒါတ်အလောင်းဖြစ်သောလိပ်ကိုကယ်ရာ၌။ ဌာနကနဲ့ကို၍။လိုက်စကားမပြောနှင့်။ ရေမှားရာအရပ်။တလင်ကရေကံ၏အရန်ဖြစ်သော။ သုဓိမာဟူသောရေကံ၌ရှိ၏။ ငါတို့ဆောင်သွားမည်။ယခုသင်သည်နေရာမရဖြစ်သည်ဆို၍။ ကံသို့ငါတို့ဘုရားအလောင်းဟသ်ာမောင်နှံ

from affection I followed her and took care of her, and when she died I buried her, and underwent expense on that account; also, as my wife's representative, I wish to make religious offerings on her behalf; I wish to take the property, because it was hers, is now in my possession, and is mine by right." On this the sage decreed, "ye are both men of respectability; let both bear an equal share of the funeral expenses and offerings, to be deducted out of the estate; let the husband take the remainder as his share, and the rich man have only one-half of what belonged to his daughter." * This decree of the sage was executed, and being highly approved of, was applauded by nats and men; and from that day it became the law for the partition of the inheritance between a father or mother-in-law, and a son or daughter-in-law. Thus the sage recluse said.

9th. The law when a borrowed horse, elephant, buffalo, or other cattle, may die, and no blame attach to the borrower.

Oh excellent king! it has been a saying since the beginning of the world, "not to go one step that ought not to be gone," "not to speak one word that ought not to be spoken." I will set this forth:—an elephant having gone an improper road, stuck in the soft mud and was suffocated; and a horse having gone out of the proper way, was killed by a flying beloo sucking his blood; cattle and deer, also, having gone where there were tigers, were killed; an ourang outang having gone under a kheo tree, died; a hare meeting a dog, died; a snake meeting an ichneumon, was killed; a large snake meeting a jungle spider, was killed; a naga meeting a galong,† was killed; a rat meeting a cat, is killed, invariably; rahans and yathays, hermits, falling in with a woman, are constantly destroyed; the buffalo always dies when a dove alights on him and the mark of a dove's foot is found on his heart and liver; and if a "leng" snake passes under him he dies, and the mark of a snake's path is found on his heart and liver. Because these eleven have been enemies from the beginning of the world, people who borrow buffaloes, elephants and horses, decline being responsible for their death should it be caused by a dove alighting, a snake passing under, mud, or the flying beloo, and even if they do not make the stipulation, they are not to blame; if these causes of death occur, and are proved, let the owner of the animal take his flesh and tusks.

The following is an instance of the effects of saying one improper word: When our god was in the form of a henza with his female, and Dawadat was in the form of a turtle, wishing to save him, they desired him to lay hold of the middle of a small stick with his mouth and not to speak a word, telling him the place he was in was not fit to live

* This is by no means clear, but I suppose it means the father is to have half of his daughter's theng-thee, or peculiar property, vide 10th vol passim.

† A fabulous bird with a human face.

နှစ်ခုတို့ကိုက်၍လက်ပဲလက်ျာ ရှိလျှင်။ လိပ်ကိုအလယ်တွင်ကိုက်၍လိုက်စေ
သည်။ သံတထောင်ကျော် ကောင်းကင် သို့ပျံတက်၍ ရှိသွားသည်ကို။ ရွှေး
ကျောင်းသားတို့မြင်လျှင်၊ ငါတို့အစာဖြစ်သောလိပ်ကို။ ရှေဟသီးတို့ရှိ၍ပြန်
ခဲ့သည်။ ငါတို့တစုအဝစားလောက်သည်။ ငါတို့မိုဃ်းချုပ်၍။ ယမန်မယူရ။
ယခုနေ့မှယူမည်လာသည်၊ ဟစ်ခြော်ဆိုကြလျှင်။ နင်တို့ငအသားကိုထား၍။
ငမစင်ကိုမျှမစားရဘူး ရှုတ်သိမ်းချေ၍။ ထိုလိပ်သည်အောက်သို့ကျရာကျောက်
ပြားခံမိ၍သေချေသည်။ ရွှေးကျောင်းသားတစု စားရချေသည်။ ထိုကြောင့်
အကြင်သူတို့ရှုတ်မလွန်ရာလွန်ချေက၊ အပြစ်ကြီးငယ်ခံစေခြင်းသည် ထိုလိပ်
ကိုပုံပြု၍ မနှုမည့်သောရှင်ရဿေ့ ရှုတ်မှုတွင်စီရင်ခန်းထားသတည်း။

တနည်းလည်း။ သုစကားကိုနှားထောင်၍ဟုက်စီးရာသည်ကား။ ယုံတခု
သည်။ အုပ်ရှစ်ပင်ရင်းခ္ခဲနေရာ။ အုပ်ရှစ်သီးကြွေကျသည်ကိုလန့်၍ပြေးရာ။
နှံ့စုပ်ဌကင်ယပ်ကမ်းသင်အမိုက်မပြေးတန့်။ ပြင်သို့ထွက်သွားပြေးသည်။ သင့်
ရန်သူခွေးအများရှိသည်။ နေမြဲတိုင်းအပြိမ်နေလေ့။ ငါတို့ကားသိမ်းစွန်ရဲကို
ရှောင်၍။ အသိုက်ကမထွက်အပြိမ်နေသည်။ ပ္ပြုရင်းဘေးကိုမ္ပော်သော်လည်း
ခြေဦးလွန်။ လက်ဦးလွန်က။ အသက်ဆုံးရသည်ဟု။ နှံ့စုပ်ဌကင်ယပ်ဆိုသည်
ကိုသတိရ၍။ ငရဲ့သူ မရှိရအောင်။ ငနည်းကြောက်အောင်။ ငါဆိုရသော်
သင့်ဏ်။ ယုံကြည်၍ဆိုသည်ကား။ ငါယခုပြေးသည်အရာသည်။ ဌာ္ဍည်းသေသော်
လည်းသေစေတော့။ သားအများမသေသင့်ပေလေ။ ကုန်းမြေနေသမျှ။ သတ္တ
ဝါတိရိစ္ဆာန်တို့မှအသက်ရပါလေစေ။ ကမ္ဘာပ္ပြု၍မြေမျိုသည်ကို ယခုငါတွေ
မြင်၍။ အ ရှိုးအဆော်ပြေးခဲ့သည်။ ယုံစကားကိုကြားလျှင်။ တောသားသတ္တ
ဝါတိရစ္ဆာန်တို့ရေဝယ်ဆင်း၍သေရချေသည်။ ဤကားသုစကားကိုယုံ၍အကျိုး
နည်းသောစကားတည်း။ ။ထိုကြောင့်သူတိုက်တွန်းရာ ဆဲရေးဆိုမည်။
တိုက်ရိုက်ကျင့်ချေသည်။ လူတို့သည်ကိုယ်အပြစ်ကိုမမြင်၍။ အကျိုးနည်းရ
ချေသတည်းဟု။ မဟာသမတမင်းကြီးအား။ ရှင်ရဿေ့ထုံးသက်သေနှင့်ဆို
သောစကားတည်း။

၁၀။ လှည်းတိုက်မိသောတရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။ အိမ်ကို လှည်းတိုက်မိသောတရားမှာ။ အကြင်သူ
ဘုရားလှည်းနှင့်လာရာတိုက်သော်။ ရွှေးကျွဲလန့်၍အိမ်ယာကို တိုက်မိသည်။
အပြစ်မရှိ။ လှေခါးဦးတိုင်။ ခွေးအိပ်တိုင်ကိုတိုက်မိသော်။ အစားဟောင်လုပ်ပေး
စေ။ အပြစ်မရှိ။ ဦးရှုတိုင်။ ကြေ့ရန်းသပြေတိုင်။ ကုတ်ကိုတိုင်။ မဟာဂိရိတိုင်။
လက်တိုးဆင်ဝင်။ စဖြိုတိုင်ကိုတိုက်မိသော်။ အစားပေးလိုစေ။ ငွေသုံးကျပ်

in, and that they would take him to the thoo-tsee-mah lake, one of the smaller lakes surrounding the great ta-leng-ga lake, where there is abundance of water; so they took hold of the two ends of the stick, and letting the turtle lay hold of the middle, rose more than a thousand cubits into the air, and bore him away. Some cowherds seeing them called out, "Ah! the turtle that was intended for our food is carried off by the Henthas; it was enough for one meal for us all; as it was too late yesterday, we came with the intention of taking him to-day." On this the turtle called out, "Ha! do not think of my flesh; you will not even have a bit of my excrement;" but opening his mouth to say this, he dropped down, and falling on a flat stone he died, and the cowherds ate him. From this example, people should not give license to their tongue; if they do, they will suffer more or less punishment. Thus Menoo the sage recluse said, and put this parable of the turtle in his chapter on abusive language.

Another instance in which destruction ensued from following another's advice: A hare living at the foot of an oksheet tree was frightened by the falling of the fruit, and ran away. A little hnan-tsok called out, "Oh foolish friend! you are running away for nothing at all; there are many dogs, who are your enemies, abroad; remain quietly where you are. I, to be out of the way of hawks and kites, keep close in my nest, and look out for the coming evil; though you may avoid the present evil, yet from too much caution death may be encountered." On hearing the hnan-tsok say this, the hare considered, "If I say something to get rid of my enemies and to make them as frightened as I am, it will be all right;" so he cried out, "If I should die alone, it would be of no consequence, but it is a sad thing that all animals should die at once, so let all those that dwell on the land save their lives. I have seen the world going to pieces, the dry land swallowed up, and am running to give all warning." So on hearing this, the animals which inhabited the forest ran into the water and died; thus from believing his words they were lost. So from this example let all those who, at the instigation of others, abuse and strike people, not seeing their own fault in the matter, suffer. This the sage recluse said to the king Maha-thamada, supporting (his law) by this example.

10th. The law regarding injury received by being run against by a cart.

Oh excellent king! regarding running against a house with a cart: If a man shall be driving a cart, and his bullocks or buffaloes start and run against a house, he shall not be held in fault. If he strike against the posts of the steps, or the landing place of the steps near the door, let him merely repair them; there is no fine. If he strike against the posts of the oo-yoo, the kya-gnan, the tha-pyay, the kok-ko, the maha-gee-ree, the let-tee, the tseng-weng, or the tsa-po, let him put in new ones, and forfeit three tickals of silver on account of

ကင်ပွန်းရေစင်နှင့်ပူဇော်စေ။လှေခါးကိုတိုက်မိမှုအစားထည့်လိုစေ။ အပြစ်
မှာကင်ပွန်းတတ်စေ။ အိမ်မှာလှေခါးသည်။ အဆောက်အအုံ ဖြစ်ချေသော
ကြောင့်တည်း။လက်သုံးတိုင်။လက်သုံးဝါးအပြစ်မရှိအစားတည်စေ။အိမ်ရှင်
သည်လှည်းကိုရေသွန်မှု။ အပြစ်မရှိကင်းလွတ်စေ။ လှည်းကို ရေသွန်ပြီးမှ
အစားအပြစ်တောင်းသော်မရရာ။လွတ်စေ။လှည်းမတိုက်မိ။ကျွန်းထမ်ဘိုး
ထွန်စသည်ဖြင့်တိုက်မိသော်လည်းအပြစ်မရှိ။ အကြင်လှည်းသားတို့သည်။
ဒေသအားဖြင့်မှတ်ရမည်။ ကာလအားဖြင့်မှတ်ရမည်။ဒေသဟူသည်မင်းနေ
ပြည်ဖြစ်စေ။ တန်ဆောင်ရှိသောမြို့ဖြစ်စေ။ ညည့်အခါမသွားမနှင်သင့်ချေ။
သွားနှင်၍ အိမ်ယာထိခိုက်ချေသော်။ ဆိုခဲ့ပြီးသည် အပြစ်အတိုင်း ဖြစ်စေ။
မင်းဓါနိုကြီးစွာ ကြိမ်လုံး အချက်ငါးဆယ် အရိုက်ခံစေ။ လူကို နင်းမိ၍ သေ
သော်။ကျွန်းနားမြင်းဆင်းတိရိစ္ဆာန်တို့ကိုနင်းမိ၍သေသော်။ကျိုးသော်။ညည့်
အခါကာလမသိ။ ဒေသအကြောင်းခြားသောအရပ်ဖြစ်ချေသည်။ သေလျှင်
သေခန်းသေနားနှင့်။သေသူအဖို့အစုံလျှော်စေ။ကျွန် နွားမြင်း ဆင် ဆိပ် ဝက်
ကြက်သေသော်။တခုကိုနှစ်ခုလျှော်စေ။ ကျိုးသော်အစားပေးစေ။ ကျိုးသော
ဘဏ္ဍာကိုလှည်းရှင်ယူစေ။လူမှာမသေ။ကျိုးသမျှမှာ။ ပေါင်ကျိုးသော်။ ဒွေ
အကျပ်ကိုးဆယ်။ လက်ကျိုးသော်။ ဒွေအကျပ်ကိုးဆယ်လျှော်စေ။ ဤကား
ပိုင်းပိုင်းပြတ်ကျိုးသည်ကိုဟူသတည်း။ စုတ်ပြတ်ကွဲရှထိခိုက်သော်။ဒွေအ
ကျပ်သုံးဆယ်လျှော်စေ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ ကာလညည့်ဒေသ
လည်း။ မြို့ကြီးတံခါးမှိ။ ရွာကြီးအရပ်ကြီးတွင်။ ညည့်အခါမသွားသင့်။ မ
နှင်သင့်အရာကိုသွားနှင်ချေးသော့ကြောင့်တည်း။ နေ့အခါဖြစ်လျှင်။ဆိုခဲ့ပြီး
သမျှမှာ။တိရိစ္ဆာန်ဖြစ်ကအစားထဉ်စေ။လူဖြစ်လျှင်ကုမစေ။သေသော်သင်း
ဖြိတ်စရိတ်ခံစေ။ဤကားမတိုင်မတန်းအတင်းကျွန်းနားကိုရိုက်နှက်နှင်ရှိရာ
လှည်းကျွန်းနားနင်းမိချေသော့ကြောင့်တည်း။ ။သို့ကားမဟုတ်တုံ။
သွားရာညည့်ဖြစ်ခဲ့သည်။တောင်းပန်၍ကျွန်းလှည်းလာကြောင်းသိ၍သွား
တော့ခွင့်ပေးရာ။ထိခိုက်သေသော်လည်းအပြစ်မရှိ။ ဤကားအပြစ်မရှိညည့်
အဖို့တည်း။ ။နေ့အခါဖြစ်၍။လှည်းကျွန်းတို့နှင့်။အိမ်ယာလူကျွန်းနား
အခြားတိရိစ္ဆာန်ကွေးဝက်ကြက်ကိုထိခိုက်ချေလျှင်။နေ့အခါဖြစ်သည်။ လှည်း
သားအပြစ်လွတ်စေ။ လူ ရူး လူသွတ် တရားမဝင်သူငယ်ဖြစ်လျှင်။ သေပြစ်
ကျိုးပြစ်မှာ။ သည်အတိုင်းလှည်းရှင်ကလျှော်စေ။ နေ့အခါလမ်တွင်စပါးကို
ကြဲလှမ်ထားရာ။ လှည်းနွားဆင်နင်းမိသော်လည်း အပြစ်မရှိ။ စပါးရှင်အ
ထားအလှမ်ဒေသမဟုတ်ချေသော့ကြောင့်တစ်ဦးဟု။ရှင်ဂုဏော့ ဆိုတော်မှု၏။

the pure waters of friendship. If he run against the steps, let him put up new ones, and make the same offering of friendship; the steps are a material part of the house. If he run against the banisters or the balustrades of the same, let him replace them; there is no fine. If the owner of the house shall throw water on the cart, he llsha forfeit nothing, and if he shall afterwards sue the carter to repair the damage, he shall be nonsuited. If the cart shall not run against the house, but the bullocks, the buffaloes, the yoke, or other thing belonging to the cart, there is no fine, nor if a plough shall run against a house. Carters must have regard to time and place. Of place, it is said: In a royal city, or city having towers with several roofs at the corners, they shall not drive these carts at night; if they do, and run against a house, let them be punished as above laid down, and let them suffer the infliction of fifty stripes of the ratan. If they run down a man, and he die, or an elephant, cow, buffalo, horse, or other brute, and he die, or have a limb broken, the carter having failed in his duty in going about in the night, let him pay the price and all funeral expenses of the deceased party. If he kill a buffalo, horse, elephant, goat, fowl, or hog, let him restore two-fold. If a limb or ribs be broken, let him replace the animal with another, and take that which is hurt. If it be a man, and he does not die, but suffers a fraction of the thigh bone, let him pay ninety tickals of silver, and the same if it be an arm; this is when it is broken outright. If it be merely struck or wounded, let him pay thirty tickals of silver. Why is this?—because it was in the night time, and the place a populous city with gates, or a large village, where it is improper to drive a cart in the night time, and he did so. In the day time, if it be a brute, let him replace him, and if a man, support and cure him; if he die, pay his funeral expenses. This is when he gave no notice of his coming, and asked no leave to pass, but drove his cattle furiously, and on this account they ran over the man or brute. But if it be the night, and he have begged leave to pass, and it was known that the cart was coming, and if he have been told to go on, if he run over a person or brute, even if they die, there is no fault; this is of the night. If it be the day time, and man or brute be lying on the cart road, and they be struck or run against, let him be held free from fault. If it be a mad or drunken man, or a child under the age of legal responsibility, (ten years) let him pay the fine for death or injury as above laid down. If paddy be spread in the road to dry in the day time, and a carter shall drive over it, there shall be no blame attached to him; the owner has put his paddy in an improper place. Thus said Menoo the Yathay.

၁၁။ ယည်စီးလှေကားလောင်ခိုးသောတရား။

မင်းကြီး။ယည်စီး၏ခိုးခြင်း၌။ထမ်ငင်သောအခါ။ ယည်ထမ်စင်ဝေါသံ လျှင်လှေလှည်းခြောက်ပါး။မြင်းဆင်ကျွဲနွားသက်ရှိလေးပါးတွင်။ တပါးပါး ကိုယူ၍။ ဖြို့ရွာအခြားတရွာတည်း။အိမ်တွင်ခိုးလေ၏။ခိုးသူကိုမတွေ့။ ဆိုခဲ့ ပြီးသောသက်ရှိ။ သက်ခဲ့တစုံတခုကိုသူခိုးခိုးရာ အိမ်တွင်တွေ့၏။ ယည်ရှင် မပေါ်ရှိမည်။နောင်အဆင့်ဆင့်ကြား၏။ ယည်ရှင်သက်ရှိ။သက်ခဲ့ကို။ ဥစ္စာ ရှင်ရှိ၍မှန်ချေလျှင်။ငါမခိုးမဆိုသာချေ။ခိုးသည်ဥစ္စာမျိုးအတိုင်းတွင်ထက် ဝက်လျော်စေ။သို့ကာမဟုတ်တုံ။သက်ရှိ။သက်ခဲ့ ယည်ရှင်ကလည်းညည့် အခါဖျောက်လေသည်။ ရပ်သိရှာကြားစစ်ကြောမေးမြန်းတိုင်ဆိုဘူးသည် အကြောင်းကိုထင်ရှားကလည်းအပြစ်ကင်းလွတ်စေ။ထိုယည်သက်ရှိ။သက် ခဲ့ကိုဥစ္စာဖျောက်သူအိမ်တွင်ရလျှင်။ ဆယ်စုတစုကိုပေး၍။ယည်သက်ခဲ့ရင် တို့ကရှေးပေးခေ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။နှစ်ဦးအကျိုးကိုဆောင်ရာ ရောက်သော့ကြောင့်တည်း။

တနည်းကား။ဆိုခဲ့ပြီးသမျှယည်သက်ရှိ။သက်ခဲ့တို့သည်မဖျောက်တန်။ ဖျောက်လေသည်။ယည်ရှင်တို့ရပ်သိရှာကြား။အတိုင်အတန်း။ သူသိသူမြင် စစ်မေးသည်ကိုထင်ရှားဘုံ။ထိုယည်ရှိရာအိမ်ရှင်မှာဥစ္စာမဖျောက်။ထိုယည် ဥစ္စာရှင်ရင်းကွေသော်။ထက်ဝက်သောအပြစ်ကိုဥစ္စာမျိုးအတိုင်းလျော်စေ။ အိမ်ရှင်မှာမရှိတန်ရှိလာခဲ့သည်။ရပ်သိရှာကြားတိုင်ဆိုသည်မှန်ကလည်း အပြစ်မရှိ။ယည်ရှင်ကယည်ကိုယူစေ။ ၅ကားလက်သည်မပေါ်သည်ကိုဆို သောစကားတည်း။

တအိမ်ကလှေကားကိုလည်းကောင်း။တအိမ်ကစပါးထောင်းသောမောင်း ကိုလည်းကောင်း။တအိမ်ကဆုံတုံးကိုလည်းကောင်း။ သစ်သားဝါးကိုလည်း ကောင်း။ယူထောင်း၍ခိုးလေ၏။ဆိုခဲ့ပြီးသောဥစ္စာတို့ကိုမရှိရာ။အပြစ်လွတ် စေ။ချင့်အိမ်မှာမခိုး။ ထိုဥစ္စာရပ်များ။ချင့်အိမ်မှာရှိချေသော်။ တဆက်ကိုနှစ်ဆ ထိုမောင်းလှေခါး ဆုံတုံးသစ်ဝါးတန်တိုးတွင်လျော်စေ။ ၎င်အခြင်းအရာမရှိ တန်ရှိခဲ့သည်။အရပ်ကိုတိုင်ပြောပြသဆိုလျှင်ထည်းအပြစ်မရှိ။ ဆုံတုံးမောင်း သစ်ဝါးရှင် တို့ကသာ မှန်ရာကို ယူကြစေတု။ မနုမည်သော ရှင် ဧသော့ဆို တော်မူ၏။

11th. The law regarding theft committed by mounting a ladder or any vehicle.

Oh king! regarding theft committed by means of a carriage, animal, or vehicle: Any one having taken either a tonjon, uncovered litter, small covered litter, thanhlyeng, cart, or boat, these six vehicles, or an elephant, horse, bullock, or buffalo, these four animals, and shall by their means steal either in the same village or another, and if he be not seen, but one of the above means of travelling be found at the house robbed, and the owner be not at the time known, but the person robbed, on afterwards hearing who the owner of the animate or inanimate vehicle is, shall prosecute him, he shall not be free from blame by a mere denial of the theft; he shall restore or replace one half of the stolen property. But if under other circumstances, if the owner of the vehicle shall say that it was carried off in the night, and it shall be known to the neighbours that he had made enquiries regarding it, let him be free from fault. If the vehicle, animate or inanimate, be found in the house that was robbed, let the owner redeem it at one tenth of its price. Why is this?—because it has been of advantage to both.*

In another case; if any of the vehicles above mentioned are lost without any apparent reason, and the owner shall have publicly and notoriously sought for it, and if there be nothing lost from the house near which it was found, and the owner of it shall find it there, let the owner (of the house) pay half its price. If the owner of the house shall have spoken publicly to the neighbours of the unaccountable appearance of the vehicle there, he shall be free from fault; let the owner take it away. This is when the person who moved it is not known. If the steps of a house or a mortar for beating out paddy, or the pestle, a piece of timber, or a bamboo is taken, andb y these means a theft is committed, the owner shall not be prosecuted as laid down for the vehicles we have mentioned; he shall not be held in fault. If no theft has been committed in the house near which these things are found, let the owner of the house pay twice the value of the article to the owner of it. But if these things are in a place they ought not to be, and the owner of the house points out the circumstance to the neighbours, he shall not be held in fault; the owner of the wood, beater, bamboo, or other thing, shall only take it away on affording proof of its being his. Thus Menoo the sage recluse hath said.

---

*Perfectly unintelligible.

၁၂။ သူငယ်မညည့်သွားတရား။

အကြင်မိမွေငယ်တယောက်တည်း။ညည့်အခါရင်ကိုဖော်၍။အချိန်လွဲမှ လမ်းကိုလည်းကောင်း။အိမ်ကြားကိုလည်းကောင်း။မပြောမဆို။အကြောင်း ရှိပါသည်မတိုင်မတန်းသွားရောက်လာ၏။ ယောကျ်ားတပါး သံဝါသသင့် သော်လည်းအပြစ်မရှိ။စိတ်မတူအနှိုင်အပိုင်မှုနှိုက်လည်းအပြစ်မရှိ။ ချင့်အိမ် ရာနှင့်နေရာကလာသောအကျင့်လွန်ချေသော့ကြောင့်တည်း။

၁၃။ ညည့်ညှဉ်အခါအထိတ်အမှတ်နှင့်သွားရာသောအကြောင်းတရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။ အကြင်မင်းနေပြည် မြို့ရွာ၌။ ညည့်ညှဉ်အခါသွား သော်။မီးအိမ်နှင့်သွားခဲ့၏။ငုပ်မပါသော်။အကြောင်းကိုမည်သူ မည်ဝါသော ခန်း။ သူနှာဆေးသမားအကြောင်းအရာကြောင့်သွားပါမည်ပြောဆို၍သွား ရာ၏။ထိုသို့ဖြစ်ပေမူမဇမ်မဆီးသာ။ ရိုက်ခတ်ထောင်းထုခြင်းမပြုရာ။ ပြုချေ သော်အပြစ်အတိုင်းလျော်စေ။ထိုသို့မဟုတ်တုံ။အမှတ်မဲ့ချောင်းမည်သံမပေး မပြောမဆို။သုအိမ်တံခါးအနီးအပါးသို့လာတက်ချေ၍။ ထိုးသတ်သေသော် လည်းအပြစ်မရှိကင်းလွတ်စေ။

၁၄။ ကျိန်ဆိုခြင်းအပြစ်မရှိလေးပါးတရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။ကျိန်ဆို၍အပြစ်မရှိလေးပါးဟူသည်ကား။အမှတ် မဲ့ငမှာသားသို့မှားနှင့်ပြည့်ခုံစေ။ ဆင်မြင်းဥစ္စာပြည့်ခုံစေ။ အဂ်ါနှင့်ပြည့်ခုံစေ။ အမျိုးမြတ်စေဟု။ဤအကြောင်းဖြင့်။ကျိန်ခြင်းမှာအပြစ်မရှိ။ချင့်ကိုယ်ကို။ချင့် ကျိန်သော့ကြောင့်အပြစ်မရှိဟူသတည်း။

၁၅။ ကျိန်မိ၍အပြစ်ရှိလေးပါး။

ကျိန်မိ၍အပြစ်ရှိသည်လေးပါးဟူသော်ကား။ တဘိုးသားရန်ဘက်ဖြစ် သောသူမှာသားသို့မရှိ။ ငမှာသားသို့မှားကုန်စေကျိန်ခြင်း။ တဘိုးသားအဂ်ါ မည် ယောကျ်ားတန်းမစ့ေမခုံကိုသိလျှက်။ မယားကုန်စေ ကျိန်ခြင်းတပါး။ တဘိုးသားမှာဥစ္စာဆင်မြင်းမရှိ။ငမှာဆင်မြင်းဥစ္စာကုန်စေ ကျိန်ခြင်းတပါး။ တဘိုးသားအမျိုးယုတ်မှန်းသိလျှက်။ ကိုယ်အမျိုးကိုကျိန်ခြင်းတပါး။ ၅၂ကဲ့ သို့ကျိန်ရာ၌တဖက်သားကဆိုတနိုသောစကားတွင်သာရအပ်။မရအပ်။ဖြစ် အပ်။ မဖြစ်အပ်ကိုဆိုပါပေလျှက်ကို။ ဒုပ်စက်ရှိုးဖျက်လို၍ကျိန်ချေသော်။ မဆိုမကျိန်ပိုင်။ မင်းဒါနိုကြိမ်လုံးအချက်တရာခံစေ။ ၅၂ကားနှုတ်စော်ကား ချေသော့ကြောင့်တည်းဟု။ရှင်မနုဆိုတော်မူ၏။

12th. The law regarding young women travelling at night.

If any young woman shall go out alone in the night, beyond the usual time for going about, with her bosom exposed, and no kerchief on, either on the road or between houses, without giving notice that she has occasion to pass, and a man shall have connection with her, he shall not be held in fault; even if she does not consent, and force is used, because she had committed a fault in leaving her house, her place of abode.

13th. The law regarding travelling at night with due caution.

Oh excellent king! if there be occasion to go about in the night in any capital city, town, or village, let the person go if he has a lanthorn. If any one go without a lanthorn, and shall state that such a one is dying, and that he is going for a doctor, he may pass; in this case he must not be stopped nor struck in any way. If he be so struck or stopped, let the offender pay compensation in proportion to the fault. But if the person going shall, without warning or coughing, come to the door (of the person who strikes him,) and shall ascend the steps, if he be killed by a thrust, the person inflicting the injury shall not be held in fault.

14th. The four cases in which there is no harm in using an imprecation.

Oh excellent king! the four cases in which imprecations may be used without fault are: If any one without premeditation say, "May I have plenty of children!" "May my elephants, horses, and property be increased!" "May I be perfect in all my members!" or "May my family be good!" In these imprecations there is no fault, because they have reference to the person using them.

15th. The four cases in which there is harm in using an imprecation.

The four instances in which there is fault in using imprecations are these: If one be at enmity with another who has no children, and he shall say, "May my children be destroyed;" if one be incomplete in his virile members, and the other knowing this shall say, "May my wife be destroyed;" if one have property, elephants, or horses, and the other shall say, "May my property, elephants, or horses be destroyed;" and if one knows the other to be of a degraded class, and calls imprecations on his own class,—in these four kinds of imprecations, if one party shall say only what is suitable to the occasion, that such a thing ought to be so, or that such a thing ought to be obtained, and the other, with the view of degrading him, make these imprecations, he has no right to do so; let him bear the criminal punishment of one hundred stripes of a ratan. This is because of his insulting language. This my lord Menoo said.

၁၆။ သက်ရှိသက်မဲ့ကိုမဝယ်သင့်။မဝယ်ရာမလေးပါးတရား။

သက်ရှိသက်မဲ့ကိုမဝယ်သင့်၊မဝယ်ရာလေးပါးတည်း။လေးပါးဟူသည်ကား၊ အဖိုးမတန်သည်ကိုမဝယ်ရာတစ်။ ။အမှုဖြစ်ကြသည်ကိုသိလျှက်မဝယ်ရာတစ်။ ။မသိမမြင်အဝေးအနီးကွာသည်ကိုလည်းမဝယ်ရာတစ်။ ။အကျည်းအမြောင်းချုပ်ထားအဖွဲ့အနှောင်ရှိသည်ခိုက်။ ရောင်းသော်လည်းမဝယ်ရာတစ်။ ။ဤလေးပါးကိုသူတော်ရှေ့မှောက်။ သူသိသူထင်သူကြားပိုင်ပါစေတော့ဆို၍ ရောင်းညားသော်လည်းမပိုင်ရာ။ မဝယ်ရာ။ရှေးရှေးသော်အမှားတန်သည်ကို။ထိုအကြောင်းလေးပါးမဟုတ်က၊ရောင်းဝယ်ကြလျှင်။ ကာလတန်ဖိုးပတ္တမြားတခြည်။ ဆံတပြည်ပင်ဖြစ်သော်လည်း၊ကာလတွင်ပြတ်ဆိုကပိုင်စေဟု။ရှင်မနုဆိုတော်မူ၏။

16th. The four cases in which animate and inanimate property may not be bought.

There are four reasons for not purchasing property, animate or inanimate, which are: 1st, if the price fixed be below its value; 2nd, if the buyer is aware that the ownership of the property is disputed; 3rd, if the article be not seen, whether it be near at hand or at a distance; 4th, if the owner of the article be in confinement, or under restraint.

Under these circumstances, though the bargain be public, and in the presence of witnesses, it shall confer no right on the purchaser. If the article may have been formerly of great value, and there be none of the above countervailing reasons, the market price at the time must be considered. Even if it be a ruby sold for one pyee of rice, if it be the price at the time, let the purchaser confer a right to the property. This my lord Menoo said.

END OF THE ELEVENTH VOLUME.

မဋ္ဌအကျယ်ရှိဒသမတွဲ။

နမောတဿ။ဘဂဝတော။အရဟတော။သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။

မာတိကာ။

မဋ္ဌအကျယ်ရှိဒသမတဆယ်နှစ်တွဲတွင်။ မယားအပြားခုနှစ်ပါး။ လင်မယားဖြစ်ရာသည်အကြောင်းသုံးပါးမှစ၍။လင်ကွာ။ မယားကွာအခန်းကို ဆိုပေတုံ့ခဲ့။

၁။ မယားအပြားခုနှစ်ပါးတည်း။အမိနှင့်တူသောမယား။နှစ်မနှင့်တူသောမယား။အဆွေခင်ပွန်းနှင့်တူသောမယား။ကျွန်နှင့်တူသောမယား။အရှင်နှင့်တူသောမယား။ရဲနှင့်သူနှင့်တူသောမယား။ခိုးသူနှင့်တူသောမယား။

၂။ မယားကိုလင်အခြိုးကြ၍။မယားနှင့်ခေစားရာတွင်။ ကွာကြသောတရားဥဉ္ဇာခွဲခြားရာသောတရားတပါး။

၃။ လင်မင်းမျိုး။မယားမင်းသွီးနှင်ဦးကွာကြရာတွင်။ခွဲခြားသောတရားတပါး။

၄။ လင်မင်းမျိုး။မယားသူကြွယ်မျိုး။နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ခွဲခြားသောတရားတပါး။

၅။ လင်မင်းမျိုး။ မယားပုဏ္ဏား။ နှစ်ဦးကွာ ကြရာတွင်။ ခွဲခြားသောတရားတပါး။

၆။ လင်မင်းမျိုး။မယားသူဆင်းရဲမျိုးနှစ်ဦးကွာ ကြ ရာတွင်။ခွဲခြားသောတရားတပါး။

၇။ လင်မင်းမျိုး။မယားကုံသည်မျိုးကွာကြရာတွင်။ခွဲခြားသောတရားတပါး။

၈။ လင်ပုဏ္ဏား။မယားမင်းသွီးမျိုး။ နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ခွဲခြားသောတရားတပါး။

၉။ လင်ပုဏ္ဏား။မယားပုဏ္ဏားမမျိုး။နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ခွဲခြားသောတရားတပါး။

၁၀။ လင်ပုဏ္ဏား။မယားသူကြွယ်မျိုး။နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ခွဲခြားသောတရားတပါး။

၁၁။ လင်ပုဏ္ဏား။မယားကုံသည်မျိုး။နှစ်ဦးကွာကြ ရာတွင်။ခွဲခြားသောတရားတပါး။

LAWS OF MENOO.

THE TWELFTH VOLUME OF THE

GREAT WORK OF MENOO.

I worship the god who is worthy of all homage, who possesses an intuitive knowledge of good.

CONTENTS OF THE VOLUME.

In this twelfth volume are laid down the seven kinds of wives, the three ways of contracting marriage, and the law of divorce

1. The seven kinds of wives: 1st, a wife like a mother; 2nd, a wife like a master; 3rd, a wife like a younger sister; 4th, a wife like a friend; 5th, a wife like a slave; 6th, a wife like an enemy; 7th, a wife like a thief.

2. The law for the partition of the property in case of separation, when the husband is dependent on the wife.

3. The law for the partition of the property on separation, when the husband and wife are both children of nobles.

4. The law for the partition of the property on separation, when the husband is a noble, and the wife of the wealthy class.

5. The law for partition on separation, when the husband is a noble, and the wife a bramin.

6. The law for the partition of the property on separation, when the husband is a noble, and the wife of the poor class.

7. The law for the partition of the property on separation, when the husband is noble, and the wife of the mercantile class.

8. The law for the partition of the property on separation, when the husband is a bramin, and the wife a noble.

9. The law for the partition of the property on separation, when both husband and wife are bramins.

10. The law for partition of the property on separation, when the husband is a bramin, and the wife of the rich class.

11. The law for the partition of the property on separation, when the husband is a bramin, and the wife of the mercantile class.

၀၂။ လင်ပုဏ္ဏားမယားသူဆင်းရဲမျိုး။နှစ်ဦးကွာကြရတွင်။ခွဲခြားသော
တရားတပါး။

၁၃။ လင်သူကြွယ်။မယားမင်းသွီးမျိုးနှစ်ဦးကွာကြရတွင်။ခွဲခြားသော
တရားတပါး။

၁၄။ လင်သူကြွယ်။မယားပုဏ္ဏားမျိုးနှစ်ဦးကွာကြရတွင်။ ခွဲခြားသော
တရားတပါး။

၁၅။ လင်သူကြွယ်။ မယားသူကြွယ်မျိုး။ နှစ်ဦးကွာကြရတွင်။ ခွဲခြား
သောတရားတပါး။

၁၆။ လင်သူကြွယ်။မယားကုံသည်မျိုး။နှစ်ဦးကွာကြရတွင်။ခွဲခြားသော
တရားတပါး။

၁၇။ လင်သူကြွယ်။မယားသူဆင်းရဲမျိုး။ နှစ်ဦးကွာကြရတွင်။ ခွဲခြား
သောတရားတပါး။

၁၈။ လင်ကုံသည်။မယားမင်းသွီးမျိုး။နှစ်ဦးကွာကြရတွင်။ခွဲခြားသော
တရားတပါး။

၁၉။ လင်ကုံသည်။မယားပုဏ္ဏားမမျိုး။နှစ်ဦးကွာကြရတွင်။ခွဲခြားသော
တရားတပါး။

၂၀။ လင်ကုံသည်။မယားသူကြွယ်မျိုး။နှစ်ဦးကွာကြရတွင်။ခွဲခြားသော
တရားတပါး။

၂၁။ လင်ကုံသည်။မယားကုံသည်အမျိုးတူ။နှစ်ဦးကွာကြရတွင်။ခွဲခြား
သောတရားတပါး။

၂၂။ လင်ကုံသည်။ မယားသူဆင်းရဲမျိုး။ နှစ်ဦးကွာကြရတွင်။ ခွဲခြား
သောတရားတပါး။

၂၃။ လင်သူဆင်းရဲမျိုး။ မယားမင်းသွီး။ နှစ်ဦးကွာကြရတွင်။ ခွဲခြား
သောတရားတပါး။

၂၄။ လင်သူဆင်းရဲမျိုး။မယားပုဏ္ဏားမ။ နှစ်ဦးကွာကြရတွင်။ ခွဲခြား
သောတရားတပါး။

၂၅။ လင်သူဆင်းရဲမျိုး။ မယားသူကြွယ်။ နှစ်ဦးကွာကြရတွင်။ ခွဲခြား
သောတရားတပါး။

၂၆။ လင်သူဆင်းရဲမျိုး။ မယားကုံသည်။ နှစ်ဦးကွာကြရတွင်။ ခွဲခြား
သောတရားတပါး။

၂၇။ လင်သူဆင်းရဲ။ မယားသူဆင်းရဲ အမျိုးတူ ကွာကြရတွင်။ ခွဲခြား
သောတရားတပါး။

12. The law for the partition of the property on separation, when the husband is a bramin, and the wife of the poor class.

13. The law for the partition of the property on separation, when the husband is of the rich class, and the wife a noble.

14. The law for the partition of the property on separation, when the husband is of the rich class, and the wife a bramin.

15 The law for the partition of the property on separation, when the husband and wife are both of the rich class.

16. The law for the partition of the property on separation, when the husband is of the rich, and the wife of the mercantile class.

17. The law for the partition of the property on separation, when the husband is of the rich, and the wife of the poor class.

18. The law for the partition of the property on separation, when the husband is of the mercantile class, and the wife a noble.

19. The law for the partition of the property on separation, when the husband is of the mercantile class, and the wife a bramin.

20. The law for the partition of the property on separation, when the husband is of the mercantile class, and the wife of the rich.

21. The law for the partition of the property on separation, when the husband and wife are both of the mercantile class.

22. The law for the partition of the property on separation, when the husband is of the mercantile, and the wife of the poor class.

23. The law for the partition of the property on separation, when the husband is of the poor class, and the wife noble.

24. The law for the partition of the property on separation, when the husband is of the poor class, and the wife a bramin.

25. The law for the partition of the property on separation, when the husband is of the poor class, and the wife of the wealthy.

26. The law for the partition of the property on separation, when the husband is of the poor class, and the wife of the mercantile.

27. The law for the partition of the property on separation, when both are of the poor class.

၂၈။ မယားကြီးရှိလျှက်။မယားငယ်နေ၍။ မယားကြီးကွာသောတရား တပါး။

၂၉။ မယားငယ်နှင့်ကွာ၍။မယားကြီးနှင့်နေသောတရားတပါး။

၃၀။ မယားကြီး။မယားငယ်။အပြောင်ကျွန်မယားနေရာတွင် ကွာသော တရားတပါး။

၃၁။ လင်သေ။ကျွန်လင်နှင့်နေ၍ကွာသောတရားတပါး။

၃၂။ မယားသေ။ကျွန်မယားသခင်ကွာသောတရားတပါး။

၃၃။ သုံးရက်မယားပြု၍ကွာသောတရားတပါး။

၃၄။ ဖမ်ရက်မယားပြု၍ကွာသောတရားတပါး။

၃၅။ လက်ရက်မယားပြု၍ကွာသောတရားတပါး။

၃၆။ ဝယ်၍လင်မယားပြုရာ။ကွာသောတရားတပါး။

၃၇။ ရွေး၍လင်မယားပြုရာ။ကွာသောတရားတပါး။

၃၈။ ဂုဏ်ကြောင့်ရ၍နေသည်တွင်ကွာသောတရားတပါး။

၃၉။ မင်းပေးလင်မယားကွာသောတရားတပါး။

၄၀။ ခိုးသူလက်မှာရ၍နေသောမယားတပါး။

၄၁။ မြိုအမှားကိုဆပ်၍နေသောမယားတပါး။

၄၂။ မစွန့်ရာသောမယားငါးယောက်။

၄၃။ စွန့်ရာသောမယားငါးယောက်။

၄၄။ လင်မယားတို့ကွာမည်မဆိုကြဘဲ။ကွာပိုင်သောတရားတပါး။

၄၅။ မယားကိုလင်ရောင်းစားပိုင်သောတရားတပါး။

၄၆။ လင်ကိုမယားကျွန်ဆဲပိုင်သောအကြောင်းရှစ်ပါး။

၄၇။ လင်ကိုမယားစွန့်ပိုင်သောတရားတပါး။

ထိုသို့ဆိုခဲ့ပြီးသောမယားမျိုးလေးပါးငါးပါးတို့တွင်။အကျယ်အားဖြင့် အကျင့်ယုတ်မြတ်ကိုဆိုရာ၌ငါးဆယ်လေးပါးရှိ၏။ ထိုအကြောင်းကိုဆိုပေ အံ့။ ။ထိုတွင်လင်မယားဖြစ်ရာသောအကြောင်းသုံးပါးတည်း။ သုံး ပါးဟူသည်ကား။ မိတဿှစ်ပါးပေးထိမ်းမြား၍။ နေစားကြသောလင်မယား တပါး။ ။သူတပါးတို့အောင်သွယ်၍နေစားခြင်းလည်းတပါး။ ။နှစ် ဦးသဘောတူ၍နေစားခြင်းလည်းတပါး။ ။ဤသို့အကြောင်းသုံးပါး တို့တွင်။တပါးပါးဖြင့်နေသောမယားထို့ဖြစ်။

28. The law of separation from a head wife on taking a second.

29. The law of separation from a lesser wife on living with the head wife.

30. The law of separation, the husband having a head wife, a lesser wife, a concubine, and a slave wife.

31. The law of separation from a slave husband taken on the death of the first husband.

32. The law of separation from a slave wife taken on the death of the first wife.

33. The law of separation from a thong-ya wife obtained from her hiding place at the sack of a town.

34. The law of separation from a pan-ya wife taken from the enemy.

35. The law of separation from a let-ya wife taken in battle, or in the storming of a town.

36. The law of separation from a bought wife.

37. The law of separation from a wife redeemed from slavery.

38. The law of separation from a wife obtained in return for benefits conferred.

39. The law of separation from a wife given by the king.

40. The law of separation from a wife received from a thief (seducer.)

41. The law of separation from a wife taken after having paid large debts on his account.

42. The law regarding the five kinds of wives who are not to be put away.

43. The five kinds of wives who may be put away.

44. The law by which a husband and wife may be compelled to separate, though they do not wish it themselves.

45. The law when a husband has a right to kill his wife.

46. The eight reasons for which a woman has a right to imprecate evil on, and abuse her husband.

47. The law when a woman may put away her husband.

If the whole law were laid down at large regarding these four and five kinds of wives, according to their good or evil, there are fifty-four kinds. This I will explain.

Amongst men there are only three ways of becoming man and wife, which are as follows: 1st, a man and woman given in marriage by their parents, who live and eat together; 2nd, a man and woman brought together by the intervention of a go-between, who live and eat together; 3rd, a man and woman who come together by mutual consent, who live and eat together.

၁။ အမိနှင့်တူသောမယား။ ၂။ နှစ်မနှင့်တူသောမယား။ ၃။ အဆွေခင်ပွန်းနှင့်တူသောမယား။ ၄။ ကျွန်နှင့်တူသောမယား။ ၅။ အရှင်နှင့်တူသောမယား။ ၆။ ရန်သူနှင့်ထူသောမယား။ ၇။ ခိုးသူနှင့်ထူသောမယား။

၁။ အမိနှင့်တူသောမယားဟူသည်ကား။ အကြင်အမိသည်ပဋိသန္ဓေနေ၍ဖွားသည်ကကို။အရွယ်ရောက်အောင်သိုးသားတို့ဝယ်။ကြမ်ပိုး။ဖြူတ်။ခြင်းယင်ရဲတို့မခံမကိုက်ရအောင်။လုလ္လပြုခြင်း။သိုးသားတို့ကို ထိန်းရှိပိုးခြင်း၌။ သူတပါးရှိထိန်းသည်ကိုနှာကြင်လေအံ့။ မယုတ်မရာအစားကိုပေးလေအံ့။ငါကဲ့သို့ချစ်ခင်မရှိ။တနာရိုဝယ်ချစ်တုံးမုန်းတုံးသူတပါးပြုလိမ့်မည်။ သိုးသားတို့အလျှောက်စိတ်ပေါက်၍ပိုသော်။သူတပါးထိခိုက်လိမ့်မည်။စားသောအစာဝယ်။ သူတပါးအကောင်းအမွန်ကျွေးလေသော်လည်း။ အဆိပ်ဖြစ်လိမ့်မည်ထင်၍။ကိုယ်ကိုင်၍ပေးကမ်စားသောက်စေခြင်း။ သားသိုးတို့အပ်သည်။နေသည်ကိုရှောင့်ရဲခြင်း။ဝတ်စားတန်ဆာဝယ်လိုရာရာ၌။ရှုမြင်တင့်တယ်သည်သာထင်မှတ်၍ဝမ်မြောက်ခြင်း။ အပ်သော်လည်း မနှိုးသမျှကိုးဥပတ်မဖြစ်စေရအောင်စောင့်ကြပ်နေခြင်း။နေပူမိုးသီးစွတ်ရှိမည်။ ထဲပြိုမည်ရှိခြင်း၌ခိုးဖိမ်ခြင်း။ မအပ်မစားရသော်လည်း။ သားသိုးအပ်ရစားရလျှင်ရောင့်ရဲပြေခြင်း။ ရယ်မော ရှင်သောအသံကိုကြားချင်ခြင်း။ သားငယ်တို့ဖရုဿဝါစာ။ ကြမ်ကြုတ်သောစကားကိုဆိုသည်၌။ သာယာသည်ထင်ခြင်း။ထိုသို့သာယာသောအသံသည်။ဖရုဿဝါစာဖြစ်ချေသည်။မဆိုမပြောပါနှင့်။အမိသားကိုနှုန်းရှုပ်၍သာယာစွာဆုမ္ဘခြင်း။ မသွားအပ်သောခရီး။ သွားအပ်သောခရီး။ လာအပ်သောအခါ။ မလာအပ် သောအခါ။ နေအပ်သောအခါ။မနေအပ်သောအခါ။ အိပ်အပ်သောအချိန်။ မအိပ်အပ်သောအချိန်။ စားအပ်သောအချိန်။ မစားအပ်သောအချိန်။ အရေပ်ရေပ်ကိုသူတပါးမကြားစေရ။မိခင်မပြတ်ခိုစ္ဆုမ္ဘလေ့ပြု၏။ သုအသက်ကိုသတ်ခြင်း။ သုဥစ္ဆာကိုခိုးခြင်း။ သုအိမ်ရာကိုပြစ်မှားခြင်း။ မုသားဆိုခြင်း။ သေရည်သေရက်ကိုသောက်ခြင်း။ ဤငါးပါးသောအမှုတို့ကိုမအပ်မကျင့်ရာဟု။ အဖနိတလဲလဲဆုမ္ဘခြင်း။ ဘုရားတရားသင်္ဃာရတနာ သုံးပါးတို့အားသာ ကိုးကွယ်ရာဖြစ်သည်။ သိလေအောင်ဆရာကောင်းထံသင်ကြားစေခြင်း။ သင်သောဆရာကထူးလွန်သည်ပြောလျှင်ဝမ်မြောက်ဝမ်သာရှိခြင်း။ထိုသားကိုရဟန်းသာမနေဖြစ်စေခြင်း ချင်းလူအလျှောက်ဖြစ်လျှင်လည်းမြတ်သောအမျိုးသိုးသားတို့နှင့်ယာသင့်နေစေချင်သောနှစ်လုံးရှိခြင်း။ အသက်ထက်ဆုံး မိခင်ကိုလုပ်ကျွေးစေချင်သောနှစ်လုံးရှိခြင်း။ငယ်သောအခါမိခင်ရင်ခွင်တွင်တင်ထား၍။မိခင်ကိုဆွဲခြင်း။ မိခင်မျက်နှာကိုခြေလက်ဖြင့်ထိမိုက်ခြင်း။ ရင်သားတို့ကိုလက်

1st. Of the seven kinds of wives: 1st, a wife like a mother; 2nd, a wife like a sister; 3rd, a wife like a friend; 4th, a wife like a slave; 5th, a wife like a master; 6th, a wife like an enemy; 7th, a wife like a thief.

1st. Amongst wives taken in any of these three ways, a wife like a mother is this: A mother, from the time her child is conceived and born, till he arrives at puberty, takes care that no bugs, gnats, musquitoes, or horse flies shall bite him. If he be in the charge of any other person, she fears they will hurt him, or give him improper food, that they do not love him as she does, that they may both love and hate him at the same time. If he cries of his own accord, she thinks some one has beaten him; if others give him the best of food, she thinks there may be poison in it, and only wishes him to eat what she herself prepares for him; is contented if he be asleep or idle, and be he dressed as he may think him handsome, she is happy. When he sleeps, she will not leave him till he awakes, lest any thing bad befall him; if he goes in the sun or the rain, she is anxious about him, and fears lest he should fall; though she herself has neither rest nor food, if her child has, she is satisfied, wishes to hear his happy voice, thinks even his abuse and bad language pleasant, but quietly kisses and gently checks him, saying, "these are bad words, do not repeat them, my son," and out of the hearing of others constantly advises him in all matters as to the way it is proper or not proper to go, the proper time for coming, the proper time for remaining, the proper time for sleeping, the proper time for eating; advises him to avoid the five sins of killing, stealing, adultery, lying, and drinking, and constantly instructs him that the images, the laws, and priests, the three gems, are the proper objects of worship; places him with a good teacher, and if he praise him, she is delighted; wishes him to be a priest; or if he remain as a (lay) man, wishes him to take a wife from an excellent family, and wishes to the end of her life to attend on him. In infancy, when she takes him to her bosom, he pulls her hair, kicks and scratches her face and breast, bites and scratches her lips, and though he relieve his natural wants on her, she is not dis-

ရေဖြင့်လည်းကောင်း။ ခံတွင်းဖြင့်လည်းကောင်း။ ကိုက်ခြင်း။ ကြောက်ခြင်း။ ကျင်ကြီး။ ကျင်ငယ်ကိုယ်ပေါ်တွင်သွားသော်လည်း။ ထိုအနှီ့ကိုမရှိ့မစက်ဆုတ်ရွေးကြိုင်သည်သာထင်ခြင်း။ ၅ါသ္ဌိသားကိုမိခင်ချစ်သကဲ့သို့။ မယားလည်း ၅ါ်လင်သည်ငါနှင့်မိဘပေးစား၏နေရျှောသည်။ မိဘမပေးစားဘဲသူတပါးစ့ေ စပ်၏ရပေသည်။ သူတပါးမစ့ေမစပ်နှစ်လုံးအလိုတူ နေကြသည်လင်ဖြစ်ပေသည်ဟု။ မစား။ သမ္ပမစား။ မအိပ်သမ္ပမအိပ်။ ငါ၏လင်သည်ယောကျ်ားဖြစ်ပေသည်။ ယောကျ်ားတို့ကားဘုရား၌ဆုကိုပန်လျှောက်ရသည်။ မိမ္ဘတို့ကား။ ယောကျ်ားဆုကိုမှုကြိုးစားရမည်အကြောင်းရှိရျှောသည်။ ၅ါ်ငါ၏လင်သည်။ ဝတ်ခြင်းစားခြင်း၌တင့်တယ်၏။ သဘင်ပွဲမှောက်ရောက်လေသော်။ သူတကာတို့ထက် သန့်ရှင်းပါလေစေဟု။ ဝတ်စားတန်ဆာဆင်ယင်ခြင်း။ သွားသောအကြောင်းကိုသိရအောင်ပြုခြင်း။ လာသောအရေပ်ကိုမျှော်လင့်ခြင်း။ အဝတ်ကမ်လှမ်ခြင်း။ အစားကိုကိုင်၍ပြုခြင်း။ သူတပါးသို့လင်သည်ရောက်ပေါက်လေသော်လည်း။ သူတပါးအခြားမသိစေရ။ ရှိုဂုက်၏လင်နှားကြားရုံမှု။ သင့်မသင့်ကို အိပ်ရာတွင်မှပြောဆိုခြင်း။ လင်၏အလိုသို့ လိုက်ခြင်းဟူ သောအရာများကိုကျင့်ဆောင်ပေသောမယားသည်။ သမ္ဘာဓိတည်၏။ အမိနှင့်တူသောမယားမည်၏။ ၅ါ်မယားကိုချစ်အပ်၏။ အမိနှင့်တူသောမယား ဖြစ်သတည်း။

၂။ နှစ်မနှင့်တူသောမယားဟူသည်ကား။ နှစ်မသည်အရွယ်ရောက်၍။ ရှက်အပ်။ ကြောက်အပ် သောအရာသို့ ရောက်လျှင်။ သွားလာသောအရာ။ ကျင်ကြီးကျင်ငယ်မှစ၍။ ပြောဆိုနေထိုင်ခြင်း၌လည်းကောင်း။ ဝတ်စားတန်ဆာ၌မကျစ်မလစ်။ ခြေဖျားကသည်ခေါင်းတိုင်အောင်။ မသန့်မရှင်းသောအရာကိုမောင်အား မသိမမြင်စေရ။ ရှိုဂုက်၏ရှိသေခြင်းဟူသောအရှက်ကိုပြင်းစွာပြု၏။ ရယ်မောပြောဆိုခြင်း၌။ မောင်ကိုအရှက်ကြီး၏။ မပြောမဆို။ ဖျက်နှာအောက်ချ၍နေခြင်း။ အိပ်ရာဝင်မှ။ ဆိပ်ကွယ်ရာအရေပ်ရောက်မှ။ ကျီးကဲ့သို့ကာမဂုဏ်၌ပေါင်းဖော်ခြင်းကိုမမြင်စေရ။ အခါအလျှောက်ဖြစ်လေသကဲ့သို့လင်၏အလိုသို့လည်းရောက်အောင်။ အရှက်အကြောက်ကိုထိန်းသိမ်း၍။ မပြောမဆို။ လင်အား နှစ်လုံးရှိမြဲအောင်။ အမှုအကျင့်နှင့်ပြည့်စုံသောမယားသည်။ နှစ်မနှင့် တူသောမယားမည်၏။

၃။ အဆွေခင်ပွန်းနှင့်တူသောမယားဟူသည်ကား။ အဆွေခင်ပွန်းကျောင်းတို့သည်။ ရောက်ပေါက်ပြောဆိုနေထိုင်လာလျှင်။ ခြေဆေးရေ။ လက်ဆေးရေ။ တမ္ပမှက်နှာသစ်ရေ။ ထုံး။ အိပ်ရာ။ ဆေး။ ကွမ်။ လက်ဖက်။ အရှိ။ အချည်စားကောင်းရာရာကိုပွင့်ဆင်၍။ ရှိုသောစကားဖြင့်နှုတ်ဆက်ခြင်း။ ရှင်သောဗျက်

gusted. In this way, as a woman loves her child, so a wife (who reflects) that this is the husband given her by her parents, or the husband got by the instrumentality of a go-between, or that he is the husband of her choice, and she the wife of his, and eats not unless he eats, and sleeps not unless he sleeps; that he is a man, and manhood is a gift from God, which a woman must use great endeavours before she can obtain; thinks him comely in eating or in dress, wishes to dress and ornament him that he may surpass others in the assembly, and wishes to know the reasons of his going out; expects, and looks out for him on his return; wishes to give him his clothes (to dress,) and prepare his meals for him; and though he may go after other women, lets not others know it, but concealing the fact, advises him in bed, when no one is present, (a curtain lecture.) A wife who thus consults the wishes of her husband, and acts in this way, and has good sentiments, is a wife like a mother, and such a wife ought to be loved.

2nd. A wife like a sister is thus: When a sister arrives at puberty, she becomes timid and bashful when it is becoming to be so; in her going to the jungle, in her manners and conversation, in her clothes and ornaments, she is careful and neat from the crown of her head to the sole of her foot; she conceals her person, and is reserved in her joking and conversation. She is bashful in the presence of her brother, and keeps silent, remaining with her head hanging down. In connection (with her husband,) she is as careful of concealment as a crow, and in this way, at proper times and places, to satisfy her husband's desire, she will suppress her shame and remain quiet. A wife who in this way in all things behaves so as to render her husband happy, is said to be a wife like a sister.

3rd. A wife like a friend is thus: On going to visit a good friend, he provides water to wash the hands and feet, and a gourd of water to wash the face, a pillow and a bed, tobacco, betelnut, tea, sweetmeats, and good food, and receives his friend with kind expressions and a happy face, and after having set before him food as above, holds

နှာဖြင့် ဗျာဒိုပြုခြင်း။ ဆိုခဲ့ပြီးသော အနီး အနာ၊တို့ဖြင့်။ ထည့်ကျေးမွေး၍ သမ္ဘဝါဝမေတ္တာသိန္နေဟစကာ၊ကိုပြောခြင်း။ထူကိုနတ်ခြင်း။ဂင်အဆွေခင် ပွန်းတို့တွင်။ အမှုကြီး၊ငယ်ရှိသည်ကိုညီညာဆောင်ရွက်ပြုခြင်းကို။ အစည် အလေ့ရှိသော အဆွေခင်ပွန်းကောင်းကဲ့သို့။လင်ကိုမြင်လျှင်။မယား၊သည် ရှိုတ် ရှိုခွန်းသာဆီး၍ပြောဆိုခြင်း။ ခြေဆေး၊ခြင်း။ ပွတ်ခြင်း။ အဝတ် အစား၊ကို ကမ်လှမ်ခြင်း။နေရာခင်း၊ကျင်း၍အရှိုအချည်သင့်သောကာလ။ မသင့်သော ကာလတွင်။ ပေးကမ်ကျေးမွေးခြင်းတည်း၊ဟူသော အကြောင်းကိုပြုစုသော မယား၊သည်။အဆွေခင်ပွန်းနှင့်တူသောမယား၊တည်း။

၄။ ကျွန်နှင့်တူသောမယား၊ဟူသော်ကား။ သခင်အိပ်သော် ခြေဆုတ်။ ယပ်ခတ်၍။ခြောင်းမျှမမြည်ဝန့်။ တံထွေး၊မျှမထွေး၊ဝန့်။နှိုးမည်စိုးရိမ်ခြင်း။ နှိုးလျှင်အပြစ်တင်လတ္တံလော့ဟုကြောက်ရွံ့ခြင်း။မျက်သစ်တံမှုအသင့်ကိုင် ရှောပေးရာ၌မတတ်ဟု အပြစ်တင်အံ့ခဲ့လော့ မိုးရိမ်ခြင်း။ အဝတ်တနဲဆာတို့ ကိုလဲလှယ်ရန်ကမ်ပေးရာ၌မဟုတ်ဟုအပြစ်တင်အံ့ခဲ့လော့။ ဆေး ကွမ်။လက် ဖက်ပေးရာ၌မသင့်။မကောင်းဆိုအံ့ခဲ့လော့။ခြေဆေးခြင်း။ရှိုးရေတည်ခြင်း။ လိမ်ရန်ဆီပေးခြင်း။ထမင်းဟင်းအဖွယ်ဃ်စား၊ရာ၌။မကောင်းမသင့်အပြစ်တင် အံ့ခဲ့လော့။သခင်သွား၊သောအခါ။ ခြေကိုပွတ်သတ်ခြင်း။ သွား၊ရာမျှော်လိုက် ခြင်း။ လာလျှင်အပြစ်တင်အံ့ခဲ့လော့။ ကြောက်ရွံ့ခြင်း၊နှင့်တကွ ကြိုဆိုခြင်း။ သခင်အယင်ထ၍အပြစ်တင်မည်ကိုကြောက်ခြင်းကြောင့်။ဆွမ်ယာဂုအဖျော် မှား၊ကိုချက်ပြုတ်သနဲ့ ရှင်း၊စွာပြုခြင်း။ ၎င်အမှုမှား၊ကိုကြောက်ရွံ့ရှိသေခြင်း နှင့်။ ကျွန်သည်သခင်အား၊ပြု၊ကဲ့သို့။ ပြုစုသောမယား၊သည်။ ကျွန်နှင့်တူ သောမယား၊မည်၏။ ။ဤမယား၊လေးပါး၊တို့တွင်။ကျွန်နှင့်တူသော မယား၊သည်။အမြတ်အသာတည်း၊ဟု။မနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၅။ အရှင်နှင့်တူသောမယား၊ဟူသည်ကား။ အရှင်သခင်တို့သည်။ကျွန် ကိုခြေဆုတ်။ ရပ်ခတ်ပြုစေခြင်း၌လည်း၊ကောင်း။ အုံ၊အိပ်ရာခင်း၊စေခြင်း၌ လည်း၊ကောင်း။ရှိုး၊ရေ။သုံး၊ရေထည့်စေခြင်း၌လည်း၊ကောင်း။ ခရီး၌ကြိုပြု ရာ။သခင်နှင့်အတူ၊ပိုက်ရာ၌လည်း၊ကောင်း။ စကား၊ကိုလိုက်မေး၍ ပြောဆို ရာ၌လည်း၊ကောင်း။မသင့်သောအရာဖြစ်သည်ဟု။သာယာစွာဆုမ္ဘခြင်း။အ လေ့ကိုမပြု။ ငါဟူသောမာနကိုထောင်လွှား၍။ ဟယ်ဆိုခြင်း။ နင်ဆိုခြင်း။ ကျွန်ယုတ်ဆိုခြင်း။ သူနှတ်ဆိုခြင်း။နှင့်မိဘကို့ဆင်းရဲသည်။ကျွန်ဖြစ်သည်။ ကျေးတင်သည် ပြင်းထံ့စွာဆိုခြင်း။ ဒိုးဆံ့ဆွဲခြင်း။ ကိုယ်လက်တို့ကိုဆောင့် ခြင်း။ကိုင်မိရာရာနှင့်ရိုက်ခတ်ခြင်း။ခြေနှင့်ကျောက်ခြင်း။ ဆင်းရဲ၍မိမိ၌စေ ရသည်ဟုသုကိုအဝတ်အစား၊ကောင်းမွန်စွာမပေး။ မကျေးမမွေး။ထီး၊တင်

friendly conversation with him, and on his departure makes him a present, and assists him in his undertaking, great or small. Thus a wife whose conduct and bearing is like a good friend, meets her husband when she sees him with pleasant words, washes his feet, gives him his clothes, and having put his place in order, gives him sweats and sours in proper time and place. A wife who behaves in this way is said to be like a good friend.

4th. A wife like a slave is thus: A slave, when he has shampooed his master, and fanned him to sleep, will not venture to cough or spit, for fear of awakening him. If he should awake, he is afraid he will find fault on offering water to wash his face, that he does not know how to do it, or on giving him his clothes to change, that he will say it is wrong, or on giving him tobacco, betel, or tea, that he will say it is bad, or find fault on washing his feet, putting water to bathe, giving him oil to anoint with, or setting his food before him. When the master goes out, he rubs his feet, expects him on his return, fearing that he will find fault when he comes; and fearing that he will get up first and find fault, leaves his bed, cooks the food, and makes (the house) clean. A wife who ministers in this way to a husband, as a slave does to his master, is a wife like a slave. Of these four kinds of wives, the wife like a slave is the most excellent. Thus the sage recluse called Menoo said.

5th. A wife like a master is this: A master causes his slave to shampoo and fan him, to hand him his food and clothes, to prepare his bed and pillows, to procure water for the bath, to meet him on his return home, to go with him on a journey, does not quietly tell him when he is wrong, but with pride and haughtiness addresses him, "hey, you sir! base slave! contemptible! your father and mother were poverty-stricken, debtors, slaves," and such violent expressions, strikes him with any thing that comes to hand, kicks him without reflecting that he works for him, gives him no good food or good clothes.

မာန်တင်းငါဟူ၊သောအရာကိုပြု၍စေသောအရှင်သခင်ကဲ့သို့။အကြင်မယား သည်လင်ကိုပြောဆို၊ခြင်း၊ဟယ်နင်လူယုတ်။လူညစ်။ လူတန်ဆို၊ခြင်း၊ မိတ ပေါက်ဖော်သား၊ချင်းတို့ကိုထိခိုက်၍ဆို၊ခြင်း၊ အဝတ်အစား၊တို့ကိုပေး၊ရာ၌။ မိမိကား၊အကောင်း၊ဝတ်၍။ လင်ကိုအဆိုး၊ဝတ်စေ၊ခြင်း၊ မိမိကား၊ကောင်း၊မွန် စွာအဦး၊အဖျား၊စား၍။လင်ကိုအကြွင်း၊ပေး၊ခြင်း၊တ၌ခွန်း၊မဆို၊ရ။ မိမိကား၊အ သာအလှန်အကြွား၊ဆို၊ခြင်း၊အိပ်ရာနေ၊ရာ၌မြင့်မြတ်ရာကိုမိမိအိပ်၍။လင်ကို နိမ့်ရာယုတ်ရာ၌အိပ်စေ၊ခြင်း၊ လင်၏အလိုသို့မလိုက်ခြင်း၊ ငအလိုကိုသာ လိုက်ရမည်ကျင့်သောမယား သည်။အရှင်နှင့်တူသောမယား တည်း၊ဟုဆို၏။

၆။ ရန်သူနှင့်တူသောမယား ဟူသည်ကား၊ အကြင်ရန်သူတို့၏သဘော သည်၊တွေ့မြင်လျှင်အတင်း အကျပ်ပြု၊ချင်သည်။သေကြောင်း၊ဟုက်ကြောင်း၊ကြီ သည်၊ အတင်း၊ကြီ၍ မဟုက်မစီး၊ရှိလျှင်၊ ချစ်ရောင်ပြု၍ သေ၊ဆေး၊ပေး၊သည်။ ကောင်း၊သောအစား၊အသောက်အဟန်ဆောင်၍တည်ကျေး၊သည်။ငင်အမှုကို သူသိခဲ့၊ အထူး၊အခြား၊သူတို့ကို တံမြိုး၊ပေး၍မ,ကန့် ဖြင့်လည်း၊ကောင်း၊ အင်း လက်ဖွဲ့ဖြင့်လည်း၊ကောင်း၊ပြု၊စေ၊ခြင်း၊။ကိုယ်ကိုမထိမပြုသာလျှင်။ ကျွန်ုပ်မြင်း ဆင်တို့ကို၊ကွယ်ရာသေ၊ကြေ၊ဟုက်စီး၊အောင်ကြီ၊ခြင်း၊။အိမ်ရာကျီကျဘဏ္ဍာတို့ ကိုမသိစေ၊ရအောင်မီး၊ရှို့ခြင်း၊။သူတပါး၊အား၊ရှိ၊စေ၊ခြင်း၊။ချစ်ခင်သောစကား၊ကို ပြော၍သေ၊ကြောင်း၊။ ကြေ၊ကြောင်း၊ကြီသောသူသည်ရန်သူမည်၏။ ထိုသို့ကြီ သောသူ၏ ရှိရင်း၊စိတ်ကား၊ လိုသော၊ဝတ္ထု၊ပစ္စည်း၊ပြစ်ရန်သက်ရှိ၊ သက်မဲ့ကို တောင်း၍မရလျှင်၊အပြိုင်ပြုကြ၊ရာ၌၊ဒေါသစွမ်ခြင်း၊ကြောင့်။သူကောင်း၊သည် ကိုအလိုမရှိ၊မိမိအလိုသို့မ,ရောက်မ,ရှိ,ခင်လေလျှင်။သေ,ကြေ,ဟုက်စီး,ကြောင်း ကိုကြီ၍ပြု,ကျင့်သောသူသည်၊ရန်သူမည်၏။ အကြင်မယား၊သည်။ ဆိုခဲ့ပြီး သော၊အကြောင်း၊အရာ,ကျား,အတိုင်း၊မိမိလင်ငယ်။ ဗျောက်မသ,ရောက်ထား၊ လိုရာတွင်။ဤလင်သေ,ကမ,အလိုပြည့်စုံ,မည်။ဆေး,ပ,ရောကဖြင့်သေ,ကြောင်း,ကြီ ခြင်း၊ဟယ်နင်ဆို၊ခြင်း၊ကျိန်ဆဲ,ခြင်း၊ လင်မိဘဘိုး,ဘွား,ဆွေ,မျိုး,တို့ကိုထိခိုက် ၍ဆိုလေ့ပြု,သောမယား,သည် ရန်သူနှင့်တူသောမယား,ဟု ,ဖွတ်ရာသတည်း၊ ,ဤကား,ရန်သူနှင့်တူသောမယား,တပါး၊

၇။ ခိုး,သူနှင့်တူသောမယား,ဟူသည်ကား၊အကြင်ခိုး,သူတို့သည်၊ညည့် နေ့,မဟူ၊ သူတထူ,တို့၏ ဥစ္စာကိုရ,ကြောင်း,မသိရ၊ ကွယ်တ,မရ ခိုး,ခြင်း,တ ပါး၊ကိုယ်စေ၍ခိုး,ယူ,ခြင်း၊။ခ,ရင်း,ပြောင်း,လှဲ၍ခိုး,ယူ,ခြင်း၊။အဆိုး,အကောင်း ထဲလှယ်၍ခိုး,ယူ,ခြင်း၊ နှစ်ဆယ်ငါ,ပါ,အဝင်ကြီ၍ဥစ္စာကိုခိုး,ခြင်း,ကား၊ ခိုး သူ,မည်၏။ထိုကဲ့သို့လင်,မသိရ၊ဥစ္စာ,ပစ္စည်း,တို့ကိုကဲ့,ဌက်၍ထား,ခြင်း၊ သူတ ပါ,အား,လင်,မသိ,ရတိတ်,တိတ်,ပေး,ခြင်း,သည်။ ခိုး,သူနှင့်တူသော မယား,ဟု

Thus a wife who, as a proud and haughty master speaks to his slave, addresses her husband, "hey, you sir! low fellow! dirty fellow!" who abuses his parents and relatives, who herself takes the best clothes, and gives her husband the bad, who at table takes the best food, and gives her husband the leavings, who permits him not to say a word, talking a great deal more than is proper herself, who in bed takes the best place, and makes her husband sleep below on the lowest, who follows not his advice, and accommodates not herself to his wishes, but obliges him to do as she pleases, is called a wife like a master.

6th. A wife like an enemy is this: The disposition of an enemy is to do violence whenever he sees (the object of his enmity,) wishes and contrives his death or destruction, and if he cannot succeed by force, pretends affection, and gives him poison under the guise of good food. If this is discovered, he bribes others by spells or charms, or a charm buried under the house, to destroy him. If he cannot get at his person, he secretly contrives to ruin him by killing his elephants, horses, buffaloes, or by setting fire to his property, his house, or by getting another to do so; whilst speaking affectionately and kindly, is contriving his death or destruction. The origin of this bad disposition is having been refused some request, which has led to a quarrel, and as the thing applied for could not be obtained, he plots the refuser's destruction; such is an enemy. Thus a wife who wishes to have a paramour, and believes that her desire can only be accomplished by the death of her husband, by medicine and charms plots his death, addressing him, "hey!" and "you sir!" imprecating evil upon him and abusing his parents and family. Such a wife is considered a wife like an enemy.

7th. A wife like a thief is this: A thief plots day and night to obtain the property of others secretly, stealing, and getting others to steal, defrauding by changing the writing or marks on goods, imposing a bad article for a good, or stealing in some of the twenty-five ways (explained in the Weenee.) Such is a thief; and a wife who

ဆိုအပ်၏။ ဤကားခိုးသူနှင့်တူသောမယားဘည်း။ ။ထိုမယားခုနှစ်ပါး တို့တွင်။ ရန်သူနှင့်တူသောမယား။ ခိုးသူနှင့်တူသောမယားနှစ်ပါးကို။ ပညာရှိတရားသူကြီးတို့သည်။ သိမြင်ရအောင်စိစစ်၍ဖနှိုလျှင်။ ခိုးသူအပြစ်။ ရန်သူအပြစ်ခွဲဆုမှုဖြတ်ရာ၏။

၃။ လင်မင်းမျိုး။ မယားမင်းသျှီး။ နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ ခွဲခြားသောတရားတပါး။

လင်မင်းမျိုး။ မယားမင်းသျှီးသဘောတူကွာလိုကြလျှင်။ ယောက်ျား၏အဆောင်အရှက်မင်းတနှဆာ။ မယား၏အဆောင်အရှက်မင်းတနှဆာ။ နှစ်ဦးသား၏ဝတ်စားတနှဆာကိုအသီးအသီးယူကြစေ။ ကြွင်းသောဥစ္စာသက်ရှိ။ သက်မဲ့ကိုဝေရာသည်ကား။ လင်ကိုအဒ္ဒိပ္ပြ၍ဖြစ်သောဥစ္စာ။ မယားကိုအဒ္ဒိပ္ပြ၍ဖြစ်သောဥစ္စာ။ တယောက်ယောက်ကိုအဒ္ဒိပ္ပြသောဥစ္စာရပ်ဖြစ်လျှင်။ အဒ္ဒိပ္ပြရှင်နှစ်ဆ။ အဒ္ဒိမရှိသောသူမှာ။ တဆဝေယူကြစေ။ နှစ်ဦးသားအဒ္ဒိ ဥစ္စာရင်းအပါတူကြလျှင်။ အညီအမျှခွဲဝေယူကြစေ။ ယောက်ျား ဝတ်စားတနှဆာမျှား၍။ မိမ္ဘဝတ်စားတနှဆာနည်းလျှင်။ နှစ်ဦးသားတို့ဝတ်စားတနှဆာကိုအဖိုးပြတ်၍။ ယောက်ျားအဝတ်အဖိုးသာလျှင်။ ယောက်ျားက မိမ္ဘသို့အမ်စေ။ မိမ္ဘဝတ်ကသာလျှင်လည်း။ ၎င်းနည်းတူပြတ်၍။ မိမ္ဘကအမ်စေ။ သားယောက်ျားကိုအဖကရစေ။ သားမိမ္ဘကိုအမိကရစေ။ မကွဲမခြားလောက်၍။ အမိနှင့်သားယောက်ျားအတူနေ၍။ အမိမကုန်ခြင်းကြောင့်ရောင်းလျှင်။ အဖသို့တဝက်ပေးစေ။ သျှီးကိုအဖရောင်းစားလည်း။ အမိသို့တဝက်ပေးစေ။ အမိသေ၍။ အဖမကုန်၍ရောင်းစားလျှင်။ ထိုသျှီးကိုအဖမရောင်းသင့် မဆိုပိုင်ချေ။ အဖသေ၍။ အမိမကုန်ခြင်းကြောင့်ရောင်းလျှင်လည်း။ သားကအမိကိုမရောင်းစားသင့်မဆိုပိုင်ချေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ မိဘတို့ပိုင်သော့ကြောင့်တည်း။ ထိုသို့ကားဆိုတုံ၏။ အဖသည်မယားငယ်နေ၍။ အမိသျှီးကိုရောင်းခဲ့။ အဖမဆိုစဝိုင်။ အမိလင်ငယ်နေ၍။ အဖသည်သားကိုရောင်းခဲ့။ အမိမဆိုပိုင်ချေ။ အဖအမိတို့သည်လင်ငယ်။ မယားငယ်နေပြီးမှ။ သားကိုအမိ။ သျှီးကိုအဖရောင်းစားချေလျှင်။ သားအဖိုးကိုအလုံးအဖသို့ပေးစေ။ သျှီးကိုယ်ဖိုးအမိသို့အလုံးပေးစေ။ ဤသို့ဆိုခြင်းကား။ မိဘတို့မယားငယ်။ လင်ငယ်နေရာ၌။ အမှုတပါးကြောင့်ရောင်းစားသည်ကိုဆိုခြင်းတည်း။ ။မိဘနှင့်သားဘဏ္ဍေးမိထွေးအတူစားနေရာ။ ကျွေးကြောင့်ရောင်းလျှင်။ ဘဏ္ဍေးမိထွေးတို့ခံတွင်းစုကိုမရောင်းသာချေ။ ဆိုင်ရာအမိအဖတို့ဟာ။ မိထွေးဘဏ္ဍေးတို့ခံတွင်းဒုကိုပေးစေ။ ထိုဘဏ္ဍေးမိထွေးတို့တွင်သားသျှီးမရှိလျှင်။ မိရင်း။ ဘရင်းတို့မယူသာပြီ။ ဘဏ္ဍေးမိထွေးအမွေကို။ မယားပါ။ လွင်ပါသား တို့ခံစား ရသော

conceals goods from her husband, or gives them away to others without his knowledge, ought to be called a wife like a thief. This is what is said of a wife like a thief.

Of these seven kinds of wives, the wife like an enemy and the wife like a thief, wise men of the law, if it be proved after careful examination that they are so, have the power to give judgment as in the case of an enemy or a thief.

3rd. The law for the partition of the property on separation, when the husband and wife are the children of nobles.

A husband and wife, both being noble, mutually wish to separate. The husband having been allowed to take the clothes and ornaments of his rank, and the wife the clothes and ornaments of her rank, let the remainder of the property be thus divided: If there is any property that was acquired by the husband alone, or by the wife alone, let that party who separately acquired it have two shares, and the other one. Property acquired equally by both, or where both had an equal share in the capital, shall be divided equally. If the clothes and ornaments of the man are many, and those of the wife few, let both be valued, and let the man make up the difference; if those of the woman are more valuable, in the same way let her make up the difference to the man. Let the father have the male children, and the mother the females. If the sons are too young to be taken from the mother, and are left with her, and she from poverty sells them, let her give one half of their price to their father. If the females are left with the father, and he sells them, let him give one half of their price to their mother. If the mother be dead, and the father being in want shall sell all the daughters, no one shall have the right to prevent him; and if the father be dead, and the mother from want shall sell the sons, no one shall have a right to interfere. Why is this?—because the parents are the owners of their children. It is further said, if the father take a second wife, or the wife a second husband, and the father sell the sons, the mother shall have no right to interfere; or if the mother shall sell the daughters, the father shall have no right to interfere. If after the father has taken a second wife, or the mother a second husband, the mother shall sell the sons, or the father the daughters, let the whole price of the sons be given to the father, and the whole price of the daughters to the mother. This is said when the father or mother has taken a second wife or husband, and sells the children from some other cause (than want.) When the son is living with his father or mother, and a step-mother or step-father, they have no right to sell him for any portion of a debt which has been contracted by the step-mother or step-father; let the father or mother to whom it belongs pay it. If the step-father or step-mother have no children, the own father and mother of the child shall not at the death of the step-father or step-mother inherit their proper-

တရားရှိသော့ကြောင့်တည်း။ ဘထွေးမိထွေးတို့ဦးသားသို့မိုးရှိချေလျှင်။ ဆိုခဲ့ပြီးသောခံတွင်းကိုရှစ်စုစု၏တစုအထက်သားသို့မိုးတို့ဆပ်စေ။လင်မယားကွာကြလျှင်။နှစ်ပါးစုံတင်ဖြိုရှိလျှင်အညီဆပ်စေ။ ။လင်မယားကွာပြီးမှ။ ဥစ္စာသက်ရှိ။သက်မဲ့မခြား။မပြတ်လျှင်။ဥစ္စာကိုသာခွဲခြား၏ရင်ရင်းအတိုင်းရစုမှနိုကဝေစေ။ဥစ္စာမပြတ်သေးဖြစ်သည်။ကြွေးမြီမပြတ်သေးဖြစ်သဉ်ဟု။ လင်မယားနေရာ။မနေသင့်မဆိုသာချေ။နေပိုင်စေ။မယားလည်းလင်နေပိုင်စေ။ လင်ကိုအမှိုပ္ပ၏ဖြစ်ထွန်းသောဥစ္စာကားသုံးပါးအပြားရှိ၏။ မယားကိုအမှိုပ္ပ၏ဖြစ်သောဥစ္စာလည်း သုံးပါးအပြားရှိ၏။ အဘယ်ကဲ့သို့နည်းဟူမူကား။ပါရင်းဥစ္စာသက်ရှိ။သက်မဲ့လည်းတပါး။ လုပ်ကြံ၍ပညာကြောင့်ဖြစ်သောဥစ္စာလည်းတပါး။အရှင်စိုးမင်းတို့ပေးသောဥစ္စာလည်းတပါး။ ဤသို့သုံးပါးအပြားရှိရာတွင်။ လင်မယားနှစ်ယောက်သင့်နေစည်ကာလ။မယားကမိဘဥစ္စာမပါ။လင်ကမိဘဥစ္စာပါခြင်းတပါး။ လင်မယားနှစ်ယောက်နေရာတွင်။လင်အတတ်ပညာကြောင့်ရသောဥစ္စာလည်းတပါး။လင်ကိုသာလျှင်အရှင်ဧကရာဇ်ရှိုးမြောက်၍ရသောဥစ္စာလည်းတပါး။ ဤသုံးပါးသည်လင်ကအမှိုပ္ပ၏ဖြစ်သောဥစ္စာတည်းဟုသိအပ်၏။ ။လင်ကဥစ္စာမပါ။မယားကသာမိဘဥစ္စာပါခြင်း။မယားအတတ်ပညာအကြီအစည်ကြောင့်ဖြစ်ခြင်း။ မယားကိုသာ အရှင်ဧကရာဇ်စိုးမင်းတို့ကရှိုးမြောက်၍ ရသောဥစ္စာ သက်ရှိ။ သက်မဲ့ဖြစ်က။ မယားကအမှိုပ္ပ၏ဖြစ်သောဥစ္စာဟုသိအပ်၏။ တင်ဖြိုရင်းဖြစ်ကာလည်းနည်းတူဆပ်စေ။ ။ဤသို့ဆိုခြင်းကား။ ငယ်လင်။ငယ်မယားထောင်နေရာ။အမျိုးတူ။သဘောတူကွာရာဆိုခြင်းတရားတည်း။

ဂင်ငယ်လင်။ငယ်မယားမှန်၍။နှစ်ဦးစိတ်တူကွာသည်ကိုဆိုပြီ။လင်သည်ကွာလို၍။မယားမကွာလို။မယားကွာလို၍။လင်မကွာလို။ နှစ်ဦးတွင်အပြစ်မရှိ။မယင်မမြင်မှန်လျှက်။ကံမစပ်၍ကွာလိုသောမယားလင်ခ်ု။ ဝေရာသောဥစ္စာရပ်ကား။အပြစ်မရှိကွာလိုသူသည်။အရှင်ဧကရာဇ်ပေးချသနားတော်မူသည်ကိုချန်ထားဦး။ကွာလိုသူ၌ရှိသည်အဝတ်အစားစုကိုလည်းထားစေဦး။ ထိုမကြွင်းသမျှသက်ရှိ။သက်မဲ့ကို။ကွာလိုသူမရသာချေ။မကွာလိုသူအလုံးရစေ။တရားဒါနိမှာလည်းကွာလိုသူကခံစေ။ဥစ္စာသက်ရှိ သက်မဲ့မရှိ။ မင်းပေးဘဏ္ဍာတန်ဆာဖြင့်။ အဝတ်တန်ဆာတိုးပွားရှိလျှင်။ ကွာလိုသူမှာဝတ်ရုံမျှသာရစေ။ ကျန်သမျှကိုမကွာလိုသူရစေ။တင်ဖြိုရှိလျှင်လည်း။အဟောင်းအသစ်ကိုပင်။ကွာသူကဆပ်စေ။ အဝတ်တန်ဆားမင်းပေးပြင်။ ဆင်ယင်သမျှ

ty, because the children of a prior marriage are by law entitled to it. If the step-father or step-mother have children, let the above-mentioned debt be divided into eight parts, and let the children of the first marriage pay one. At the partition of the property, if there be debts incurred during the time of their cohabitation, let them be borne equally by both. After the separation of the parties, if the property, animate and inanimate, be not divided, let it only be divided according to the law laid down; the wife shall not have the power to prevent the husband taking another wife, on account of the debts and assets not being divided, nor shall the husband prevent the wife from taking another husband; let them have the right to form a new connection.

There are three kinds of property acquired by the husband, and three by the wife, as follows: Property originally in possession (before marriage,) property acquired by ingenuity, by skill, and science, and property given by the king—these are the three kinds of property. The three kinds of property acquired by the husband are: 1st, when the wife at the time of marriage had no property from her parents, and the husband had; 2nd, property acquired during their cohabitation by his skill, science; 3rd, property specially given to himself by the king. The three kinds of property acquired by the wife are: 1st, when the husband at the time of marriage had no property from his parents, and the wife had; 2nd, property acquired during their cohabitation by her skill, science; 3rd, property given specially to herself by the king. If they had any debts at marriage, let them pay them in the same manner. This is when the couple have not been before married, are of the same class, and separate by mutual consent.

Thus has been laid down the law for the separation by mutual consent of a pair never before married. When the husband wishes to separate, and the wife does not, or the wife wishes to separate, and the husband does not, when there is no fault on either side, but their destinies are not cast together, the law for the partition of the property is this: Let the party in whom there is no fault, but who wishes to separate, set aside what the king may have given (this party,) with clothes and ornaments (belonging to him or his.) But of all other property, animate or inanimate, the party wishing to separate shall have no share; let the party who does not wish to separate have the whole, and let the other party pay all the law expenses. If there be no property, animate or inanimate, but only clothes, other than those given by the king, let the party wishing to separate have only just what is necessary for wear; all other property let the party not wishing to separate have, and if there be debts, either of long standing or lately contracted, let the party wishing to separate pay them. Of all other clothes besides those given by the king, let the man (if he be the party wishing to separate) have only one suit of men's clothes, one

ယောက်ျားဝတ်တထည်။ပုဆိုး အင်္ကျီ ခေါင်းပေါင်း။ဓါးလွယ်။ငင်ကိုယူစေ။ ဓိမ္မမှာလည်း။ဓိမ္မဝတ်ထဘီတဗက်အင်္ကျီခါးကြိုး။ဓိမ္မဝတ်ဖြစ်သည်။ ငင်နှင့် လက်လိတ်။ လက်ခပ်။ ကျမ်လွန်း။ ယည်သွား။ နှုပ်တို့ကိုဓိမ္မယူစေ။ ငင်တွင် တင်မြို။ကောင်းဥစ္စာမရှိ။မင်းပေးဥစ္စာရှိကြောင့်။အသီးသီးယူစေပြီးလျှင်။ကွာ လိုသူကအရှိုးအတိုင်း။ ကိုယ်ဖိုးပေးစေ။ ဤကာနှစ်ဦးအပြစ်မရှိကွာကြရာ တွင်။စီရင်ရာသောတရားအခန်းတည်း။

ငင်အမျိုးတွင်းလင်သည်မယားငယ်နေ၍။မယားကြီးကို ညှည်းပန်းရိုက် ခပ်၍ ဆဲရေးဝန်း။သတ်ပုတ်ထောင်းဝန်း။ ထိုသို့သောအမှုတို့၌။တစုံတခုညှည်း ဆဲသည်ကိုစစ်၍မှန်လျှင်။သင့်နေမြဲသင့်နေစေ။ ငင်ကဲ့သို့နောင်ကျင့်ပြန်လျှင်။ အဝတ်ဟထည်တည်းနှင့်ဆင်းသွားစေ။တင်မြို့ကိုလည်းခံစေ။ပညာရှိတရား သူကြီးတို့ဆုံးဖြတ်ရာ၏။ဆုံးဖြတ်သော်လည်း။မယားမနေလိုပြီ။ကွာပါမည် ဆိုလျှင်ကွာစေ။နှစ်ပါးစုံပိုင်သည်ဥစ္စာရပ်ကိုအညီအမျှခွဲဝေယူကြစေ။လင်မ ကွာနှင့်ပါဆိုသော်လည်း။စိတ်တူကွာဖြစ်စေဟု။ရှင်မနူဆိုတော်မူ၏။

တနည်းစာထား၌လျှက်။လင်ညှည်းဆဲ၍။တရားသူကြီးတို့စစ်မေးလျှင်။ နှစ်ပါးစုံတွင်။ပျိုရှိသမျှသက်ရှိ။သက်မဲ့ကိုမယားအလုံးရစေ။ လင်မှာအဝတ် တထည်နှင့်သွားစေ။တင်မြို့ရှိသမျှကိုလည်း။လင်ကဆယ်စေ။တင်ခြို။ကောင်း ဥစ္စာမရှိလျှင်။ကိုယ်ဖိုးကိုမယားသို့ပေးစေဟုဆိုတော်မူ၏။

မယားသည်သယောက်မျောက်မထားသည်။ ကိုယ်လင်အတပ် အမှန် မသိ။သစ္စာသောသူနှစ်လုံးရှိသည်အတိုင်း။ညီးသည်မည်သူနှင့်။ဖြစ်သည်။ မယားကိုဆို၏။ မယားကလည်း မဟုတ်ပါ။ ထိုသစ္စာသော ယောက်ျားကို လည်းတိုင်တန်း၏။သူသိသူထင်ဆို၏။မဟုတ်ပါကွယ်လေ၏။ထိုနောက်။ငင် မယားကိုလင်ကွာ၍။ဥစ္စာမပြတ်မစည်းခင်အတွင်း။ ငင်သူနှင့်မယားနေထိုင် လျှင်။မယားမိုးအပြစ်စားစေ။ မယားကိုယ်ဖိုးကိုလည်းလင်စားစေ။ ဥစ္စာအ လုံးကိုလည်းလင်ရစေ။အကြင်မယားသည်။သယောက်မျောက်မထားသည် ကေနှုန်ဖ၏။ ဆိုမည်စိုးသောသူ၏အပြစ်မယားကိုယ်ဖိုးကိုစား၍။ဥစ္စာကိုအ လုံးသိမ်းစေဟု။မနူမည်သောရှင်ရဟန္တာဆိုတော်မူ၏။ ။ဤအရာ၌ လည်းငယ်လင်းငယ်မယားကိုဆိုသတည်း။

လင်မယားအိမ်ထောင်ကြီးခွင်းဖြစ်၍။နှစ်ပါးစုံအပြစ်ကိုမဆိုနှိုင်။ကွာလို လျှင်။ပါရင်းကို။ပါရင်းရှင်ယူကြစေ။တင်မြို့ရှိလည်းနည်းတူခံကြစေ။ နှစ်ပါး စုံတွင်ဥစ္စာသက်ရှိ။ သက်မဲ့ကိုလည်း အညီယူစေ။ နှစ်ပါးစုံတင်မြို့ ကိုလည်း နည်းတူဆယ်စေ။နှစ်ပါးစုံလက်ထက်ပွားသည်။နှစ်ပါးအပြားရှိ၏။နှစ်ပါးယူ

putso, one jacket, one goung-boung, one sword. If the woman be the party wishing to separate, let her have a woman's cloth, a jacket, a scarf, and a girdle; these are the articles of female dress. Besides these, let her have her cloth woven and rolled up on the loom, the loom, the shuttle, and other implements belonging to it. If they have no debts, and no other property but that given by the king, let each take what they are entitled to, and let the party wishing to separate pay the price (of his or her body) according to their class to the other. This is the law when there is no fault on either side, and when one wishes to separate.

If under the same circumstances, the husband having taken a lesser wife, shall abuse and beat his first, and it be proved that he has in any way oppressed her, let them go together again and live on good terms. If after having gone together again, the husband shall behave in the same way, let him leave the house with only one cloth, and let him pay all the debts; wise judges may decide thus. But if the wife say she does not wish to remain with him any longer, that she wishes to separate, let them do so; let the property belonging to both be equally divided between them; and though the husband declare his unwillingness to separate, let the divorce be made as if both were consenting. This Menoo said.

In another case; when there is a written engagement, and it is proved the husband has oppressed the wife, let her have the whole of the property, animate and inanimate, belonging to both, and let the husband leave the house with a single cloth, and let him bear all the debts; if there be neither debts nor property, let him pay the price of his body. Thus it is said.

If the husband has strong suspicions of his wife having a paramour, but is not quite certain, if he say to his wife, "you have an affair with such a one," and she replies that it is not so, if he also gives notice of his suspicions to the man suspected before witnesses, and he also denies the truth of the allegation; if after this the wife, having separated from her husband, shall go with the suspected man before the property is divided, let the husband have damages as if his wife had been seduced (sixty tickals of silver;) let her also pay the price of her body (twenty-five tickals,) and let him have the whole of the property. If the wife really have a paramour, and admit that she has, let the husband obtain the damages, the price of his wife's body, and take possession of all the property. Thus the sage Menoo hath said. This is said when neither husband nor wife has been before married. If both have before been married, and they can show no fault in each other, but mutually wish to separate, let each take the property brought at the time of marriage, and divide the debts between them (up to this time.) Let them divide equally whatever

သည်ကား။ လင်မယားနှစ်ယောက်သင့်နေရာတွင်မှ။တဦးဦးမိဘအမွေဥစ္စာ
တင်မြဲတို့ကိုရခြင်းလည်းအပွားတပါး။နှစ်ဦးသားကြီစည်လုပ်ဆောင်ရာတွင်
ရခြင်း။ ကြေးမြီတင်ခြင်းလည်းအပွားတပါးတည်း။ ထိုသို့အပွားနှစ်ပါးတို့
တွင်။လင်မိဘဥစ္စာရှိ။နှင့်။မြီကိုရလျှင်။လင်ကရသောဥစ္စာရေပ်သည်။အရင်း
အမှီ မည်ရာလေသည်ဖြစ်သော့ကြောင့်။ ထိုဥစ္စာရပ်ကို။လင်နှစ်စုခံဆပ်စေ။
လင်ကမပါ။မယားကသာပါလည်းနည်းတူပေးဆပ်ယူစေ။

ဂင်အိမ်ထောင်ကြီးချင်းသင့်နေရာတွင်။လင်ကကွာလို၍။မယားကမကွာ
လို။မယားကကွာလို၍။လင်ကမကွာလိုဖြစ်ကြဿံ။ပါရင်းကိုပါရင်းအတိုင်း
ယူကြစေ၍။ လက်ထက်ပွား နှစ်ပါးဥစ္စာရပ်ကို။ ကွာလိုသူက မရသာချေ။
မကွာလိုသူကောင်းဥစ္စာကိုအလုံးရစေ။တင်မြီနှစ်ပါးကိုလည်း။ ကွာလိုသူက
သာဆပ်စေဟုဆိုတော်မူ၏။

အရှင်ဇကရာဇ်သနားတော်မူ၍ရသည်။ နှစ်ဦးသင့်စည်။ ပါရင်းနှစ်ဦး
သင့်မှ။တယောက်ယောက်ကရသည်။ မိဘအမွေရင်းကိုအရင်းအတိုင်းတဦ
ဖြိုဖြစ်၍။ဂင်မှပွားသဉ်ကိုလက်ထက်ပွားဟုမှတ်ရာ၏။ ဆိုခဲ့ပြီးသောစကား
အတိုင်း။ခွဲဝေယူကြစေသတည်း။

၃။ လင်မင်းမျိုး။မယားမင်းသျှီးနှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ခွဲခြားသောတရားတပါး။
၄။ လင်မင်းမျိုး။မယားသူကြယ်နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ခွဲခြားသောတရားတပါး။
၅။ လင်မင်းမျိုး။မယားပုဏ္ဏားနှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ခွဲခြားသောတရားတပါး။
၆။ လင်မင်းမျိုး။မယားသူဆင်းရဲ။ နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ ခွဲခြားသောတရားတပါး။
၇။ လင်မင်းမျိုး။ မယားကုန်သည်။နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ ခွဲခြားသောတရားတပါး။
၈။ လင်ပုဏ္ဏားမျိုး။မယားမင်းသျှီး။နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ ခွဲခြားသောတရားတပါး။
၉။ လင်ပုဏ္ဏား။မယားပုဏ္ဏားမျိုးတူ။နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ခွဲခြားသောတရားတပါး။
၁၀။ လင်ပုဏ္ဏားမျိုး။ မယားသူကြယ်မျိုး။ နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ ခွဲခြားသောတရား
တပါး။
၁၁။ လင်ပုဏ္ဏား။မယားကုန်သည်မျိုး။နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ခွဲခြားသောတရားတပါး။
၁၂။ လင်ပုဏ္ဏား။ မယားသူဆင်းရဲမျိုး။ နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ ခွဲခြားသောတရား
တပါး။
၁၃။ လင်သူကြွယ်။ မယားမင်းသျှီးမျိုး။ နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ ခွဲခြားသော တရား
တပါး။
၁၄။လင်သူကြွယ်။မယားပုဏ္ဏားမျိုး။နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ခွဲခြားသောဘရားဘပါး။
၁၅။ လင်သူကြွယ်။မယားသူကြွယ်မျိုးတူ။နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ခွဲခြားသောတရား
တပါး။

property they may have mutually acquired, animate or inanimate, and let them pay the debts contracted after marriage in the same proportion.

There are two kinds of property acquired during marriage, which are these; property or debts inherited by either party from their parents, and property acquired or debts incurred by them mutually and conjointly. Of these, if the husband have inherited property or debts from his parents, it is more immediately his; let him have two shares of the property, or bear two shares of the debts; if it be on the wife's side, let her in the same manner receive and pay. If under the same circumstances the husband wishes to separate, and the wife does not, or the wife wishes to separate, and the husband does not, let each take back the property they brought at marriage; but of property acquired since, which is the common property of both, the person wishing to separate shall have no share; the party not wishing to separate shall have the whole, and the person who does shall pay all debts. Thus it is said.

Property obtained by the royal bounty, property in possession at the time of marriage, property that either may have inherited from their parents after marriage, these and the profits on them shall be considered as property acquired during the time they were together, and in accordance with this let the property be divided.

4*th*. *The law for the partition of the property on separation, when the husband is noble and the wife of the rich class.*

5*th*. *Husband noble—wife bramin.*

6*th*. *Husband noble—wife poor.*

7*th*. *Husband noble—wife mercantile.*

8*th*. *Husband bramin—wife noble.*

9*th*. *Husband and wife both bramin*

10*th*. *Husband bramin—wife rich.*

11*th*. *Husband bramin—wife mercantile.*

12*th*. *Husband bramin—wife poor.*

13*th*. *Husband rich—wife noble.*

14*th*. *Husband rich—wife bramin.*

15*th*. *Husband and wife both rich.*

၁၆။ လင်သူကြွယ်မျိုး။မယားကုန်သည်မျိုး။နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ခွဲခြားသောတရား
တပါး။

၁၇။ လင်သူကြွယ်မျိုး။ မယားသူဆင်းရဲ ।နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ ခွဲခြားသောတရား
တပါး။

၁၈။ လင်ကုန်သည်မျိုး။မယားမင်းသျှီးချိုး။နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ ခွဲခြားသောတရား
တပါး။

၁၉။ လင်ကုန်သည်မျိုး။မယားပုဏ္ဏားမမျိုး။နှစ်ဦးကွာကြရာတွင် ခွဲခြားသောတရား
တပါး။

၂၀။ လင်ကုန်သည်မျိုး။ မယားသူကြွယ်။နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ ခွဲခြားသောတရား
တပါး။

၂၁။ လင်ကုန်သည်।မယားကုန်သည်မျိုးတူ।နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်।ခွဲခြားသောတရား
တပါး။

၂၂။ လင်ကုန်သည်။ မယားသူဆင်းရဲမျိုး။နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ ခွဲခြားသောတရား
တပါး။

၂၃။ လင်သူဆင်းရဲမျိုး။ မယားမင်းသျှီး।နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ ခွဲခြားသောတရား
တပါး။

၂၄ လင်သူဆင်းရဲမျိုး। မယားပုဏ္ဏားမ။ နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ ခွဲခြားသောတရား
တပါး။

၂၅။ လင်သူဆင်းရဲမျိုး। မယားသူကြွယ်।နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ ခွဲခြားသောတရ ား
တပါး။

၂၆။ လင်သူဆင်းရဲမျိုး। မယားကုန်သည်।နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်।ခွဲခြားသောတရား
တပါး।

၂၇။ လင်သူဆင်းရဲမျိုး।။ မယားသူဆင်းရဲမျိုးတူ। နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ခွဲခြားသော
တရားတပါး।

၂၀။

ဆိုခဲ့ပြီးသောမယားလင်တို့တွင်।အမျိုးကွဲပြားသည်ကိုသိအောင်ဆိုခြင်း
တည်း။ ।ထိုသို့အမျိုးကွဲပြားသော်လည်း।လင်မယားဖြစ်လေပြီးသည်
ကို।ကွာကြရာ၌အထူးမစိုရင်သာပြီ।အထက်မင်းသား।မင်းသျှီးတို့ကွာတန်း
တရားအတိုင်းဖြစ်စေသင့်၏ဟုမှတ်ရာသတည်း။

16*th*. *Husband rich—wife mercantile.*

17*th*. *Husband rich—wife poor.*

18*th*. *Husband mercantile—wife noble.*

19*th*. *Husband mercantile—wife a bramin.*

20*th*. *Husband mercantile—wife rich.*

21*st*. *Husband and wife both mercantile.*

22*nd*. *Husband mercantile—wife poor.*

23*rd*. *Husband poor—wife noble.*

24*th*. *Husband poor—wife bramin.*

25*th*. *Husband poor—wife rich.*

26*th*. *Husband poor—wife mercantile.*

27*th*. *Husband and wife both poor.*

28*th*.

These different kinds of husbands and wives have been enumerated above that their separate classes may be known; but though the class be different, they have become man and wife, and the law makes no difference with regard to their separation. It must be noted that what has been said above regarding the separation of a man and wife, both the children of nobles, is the law for all.

၁၉။

ငင်တို့တွင်လင်းသသော်။ မယားတို့၏အလိုက်အစုအဆ။ ငင်တို့တွင်သား တို့၏အစုအဆတရားကို။ အမ္ဘေ ခ္ခဝေရာကအလုံးစုံပါလေပြီ။ ယခုစကားမှာ။ လင်မယားကွာရာဥစ္စာရသင့်။ မရသင့်ကို။ အစောင်စောင်ခ္ခ်ိအကွဲအပြားပါ လေသည်ကို။ တစုတည်းထားသောလင်မယားကွာအခန်းတည်း။

၃၀။

"လင်သည်မင်းမျိုး။ မယားပုဏ္ဏားမျိုး။ သူကြွယ်မျိုး။ ကုန်သည်မျိုး။ သူ ဆင်းရဲမျိုးတည်း။ နွမ်နယ်ညနှိုင်းမှ်သောအမျိုး။ ကွာကြသည်တွင်။ ဥစ္စာရပ် ဝေရာ။ မဝေရာ။ ရရာ။ မရရာတရားကိုဆိုပေဇ္ဇ။ ။လင်မင်းမျိုး။ မယား ပုဏ္ဏားမျိုး။ သူကြွယ်မျိုး။ ကုန်သည်မျိုး။ သူဆင်းရဲမျိုးဖြစ်သူတို့သည်။ ကိုယ် အိမ်တွင်ကြေးဝယ်ကျွန်ပိုင်တစ်။ ကြေးပေါင်သေတစ်။ ကြေးဝယ်ကိုယ်ဖိုးတန် ပေါင်ရှင်တစ်။ အဝတ်ဖိုးနှင့်နေရသောပေါင်ရှင်တစ်။ မြေရှိ၍သွင်းထားနေရ သောအသွင်းတစ်။ သူတင်မြှောက်ဆပ်၍နေရသောသူတစ်။ ၅ခြောက်ယောက် သောမိမ္ဘတို့တွင်။ တယောက်ယေ့ဘဏ္ဍသောသူကိုလက်ဆုံစား၍မယားပြု၏။ ထိုမယားကိုလင်သည် မကြိုက်မနှစ်သက်ကွာလိုသည်ဆိုမည်။ မယားကမ ကွာ၍ခ္ခင်ဆိုမည်။ လင်ကွာလိုချေသည်။ မယားမကွာလို။ စစ်၍မှန်ချေလျှင်။ သား ကိုအဖ။ သမ္ပီးကိုအမိပိုင်ကြစေ။ ထိုမယားတွင်။ အုတ်ကအမိုးပေးသည်မှန်သမျှ အသွင်းဥစ္ဆာမြေဆပ်မှန်သမျှကို။ လင်ဖ ဘဏ္ဍားမယားကစုစေ။ ချင့်ကိုမယားမဖြစ် ခ္ခိပေးသောဥစ္ဆာသည်။ ပါရင်းမြေဖြစ်ချေသော့ကြောင့်တည်း။

၃၁။

လင်မယားဖြစ်ပြီးမှ။ ပွားသောဥစ္ဆာသက်ရှိ။ သက်ခဲ့ကိုမူကား။ မကွာလို သူမယားကအလုံးရဲစေ။ နှစ်ပျိုးစုံတွင်တင်ခ္ခ်ိကိုလည်း။ လင်ကဆပ်စေ။ အ ဆယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ ကျွန်ဟူသည်ကြေးဝယ်ကိုဆိုသည်။ အသက် ကိုမပိုင်။ အရှင်ကေရာ ဇ ဖင်းမြတ်သောလျှင်။ အသက်ဥစ္ဆာစည်းစိမ်ကိုပိုင်ချေ သော့ကြောင့်တည်း။ ။တံနည်းလည်း။ ကျွန်မှန်းသိလျှက်။ သဘောတူ။ ခြေလက်တင်၍။ လင်မယာ့အာရုံမြောက်ချေသော့ကြောင့်တည်း။

၃၂။

မိလာဗလာအစုအဝန်းမရှိ။ အုစည်သဏ္ဌာကဖြစ်၍မပိုင်သာ။ မလွတ်သာ။ ကျွန်မကိုဆိုခဲ့ပြီးသောအမျိုးသားတို့။ လက်ဆုံစားမယားပြုဇ္ဇ်။ ထိုမယား ကိုလင်ကကွာမည်။ မယားကမကွာဆိုမည်။ ကွာပိုင်စေ။ မယားကိုယ်ဖိုးမှာ။ ဘောင်း၍ယူလျှင်ရပိုင်စေ။ ထိုမယားကကွာပည်မှန်သော်။ ကျွန်အာရုံမကင်း

29*th.*

The law forthe partition of the property between the wife, or wives and children, on the death of the husband in any of these cases, is all contained in the chapters on inheritance. What is now decided is, whether the property shall be divided or not on the separation of a husband and wife. In different law books it is laid down in different ways; here it is all in one, in the chapter on separation of man and wife.

30*th.*

I will now lay down the law whether on the separation of a husband of the noble from the wife of the bramin, wealthy, mercantile-poor, or inferior classes, there shall be a partition of property, i. e., whether the wife shall have any or not. When the husband is noble and the wife of the bramin, wealthy, mercantile, or poor class, and may have been a slave of any one of the six following descriptions—a slave purchased outright, a slave pledged and forfeited on failure of payment, a slave pledged for her proper value and still redeemable, a slave pledged for half her price, a slave living in the house as security for the debt of another person, a slave serving in the house, her own debts having been paid for her. If any man take a woman in any of these six conditions to wife, and eat out of the same dish with her, but afterwards disliking her shall sue for a separation, if it be proved on enquiry, that the husband wishes to separate, but the wife does not, let the father have the sons and the wife the daughters; let the wife return to the husband the money originally paid for her, the presents made her, and the amount expended in paying her debts, because they were grown to her before marriage; they are her original debt.

31*st.*

Let the wife, the party not wishing to separate, take the whole of the property, animate and inanimate, acquired after they became man and wife, and let the husband pay the debts mutually contracted during the same time. Why is this?—because a slave is bought for money, but the master has no power over life and death; the most excellent king only has power over life, property, and fortune. Also for another reason; because he voluntarily raised her to the rank of wife, with the full knowledge of her being a slave.

32*nd.**

If a slave, not belonging to any class of royal hereditary servants, but an hereditary slave whose right of redemption is extinct, be made a wife, and eat from the same dish, and if the husband shall wish to separate, and the wife shall not consent, let him have the right to separate, and if she sue him for her price, let her have it. If the wife

* Chapters 29 to 32 inclusive do not correspond with the index

ရှိမည်ကိုကြောက်၍ပေးရွေးခံ့။ ထိုလင်ခံ့ရှင်။လွတ်စေ၍။ လင်တယောက်
နေလည်းနေပိုင်စေ။ ၎င်သားကိုကျွန်မဆိုသာချေ။ သခင်နှင့်မွေးသောသား
သမီးတို့ကိုသခင်လင်ရှိစည်။ကျွန်မယားဖြစ်ဘူးသူသည်။သားသမီးကိုမရောင်း
မစားသာချေ။ထိုသခင်လင်သေ၍။အသုံးမလောက်မကုန်မလုံ့လျှင်။သားသမီး
ကိုအမိဖြစ်သူရောင်းသော်။ရောင်းပိုင်စေ။သခင်ဖြစ်သောလင်တွင်။သားသမီး
အမွေခံမရှိ၍သေလျှင်။ ထိုကျွန်မတွင်မွေးသောသခင်သားအလုံးစားစေ။ အ
ဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။သားရင်းဖြစ်သော့ကြောင့်တည်း။

၃၃။ သုံးရကိုမယားပြု၍ကွာသောဘရားတပါး။

သုံးရကိုမယားပြု၍ကွာသောတရားဟူသည်ကား။ လင်သည်မယားကြီး
ရှိလျှက်။စစ်မြေအရပ်ကဝင်ရောက်သည်ကိုသိမ်းယူခဲ့၍မယားကြီးထံရောက်
၏။သုံးရမယား၌အပြစ်မထင်။လင်ကွာလိုက။စစ်မြေအရပ်ကရသည်သက်
ရှိ။သက်မဲ့ကို။တဝက်မယားကြီးပိုင်စေ။တဝက်မှာလင်ပိုင်သည်။လင်ပိုင်စု
ကိုထက်ဝက်ပြု၍။တဝက်ကိုသုံးရမယားရစေ။ ၎င်ရသည်မယားအစုတွင်။
ထိုသုံးရကိုယ်ဖိုးကိုလင်အားပေးစေ။သားယောကျ်ားမွေးလျှင်လွတ်စေ။သမီး
မွေးလျှင်။သုံးရကိုယ်ဖိုးတဝက်ကိုလင်အားစားစေ။စစ်မြေအရပ်ကတင်မြိပါ
လျှင်။ထိုသုံးရမယားဆပ်စုတို့ကိုလင်ကဆပ်စေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူ
ကား။ လက်ဆုံစားမယားကညာဖြစ်ချေသော့ကြောင့်တည်း။ သုံးရမယား
ကကွာလိုလျှင်။ ကောင်းဥစ္စာသုံးရမယားကဆိုင်သမျှကိုလည်း။ လင်ရစေ။
ကိုယ်ဖိုးကိုလည်းပေးစေ။တင်မြှောလည်း။နှစ်စုပြု၍တစုကိုမယားကြီးဆပ်
စေ။ တစုကျွန်မှာလင်အစုဖြစ်သည်။ကွာလိုသူသုံးရကဆပ်စေ။ သုံးရမယား
ကိုမကွာ။မယားကြီးကိုလင်ကွာချေက။ လင်ရစုအလုံးနှင့်။မယားကြီးရစုကို
မယားကြီးယူစေ။သုံးရမယားဥစ္စာကို။မယားကြီးမယူသာချေ။ မယားကြီး
ဆပ်စုတင်မြှိုကိုလင်ကသိမ်းယူစေ။မယားကြီးကွာလိုချေက။ဝင်နည်းတူလင်
ကမယားကြီးအစုကိုအလုံးယူစေ။ တင်မြှိုရှိလည်းဆပ်စေ။ မယားကြီးနှင့်
လင်စိတ်တူကွာဖြစ်ကလည်း။ဝင်နှစ်ယောက်ရစုတွင်အမျှယူကြစေ။ အခ်ိန်ရှိ
လျှင်။အခ်ိန်ရှင်နှစ်ဆ။တင်မြှောလည်းနည်းတူဖြစ်စေ။ ။သုံးရမယား
နှင့်လင်စိတ်တူကွာဖြစ်လျှင်။ဝင်နှစ်ယောက်တွင်ပိုင်ထိုက်သောဥစ္စာကို လင်
နှစ်စု။သုံးရမယားတစုယူစေ။တင်မြှိုရှိလျှင်လည်းနည်းတူဆပ်စေ။ ၅ကား
မယားကြီးတစ်။သုံးရတစ်။ကွာသောအရာ၌ဝေ့ရောသောအခန်းတည်း။

(for fear of being reclaimed as a slave) shall, on condition of separating from the husband, offer to redeem herself, and the husband shall receive her price, let her be free; and if she wishes to take another husband, neither she nor her children shall be considered as slaves. The children born to the master she shall not sell during his lifetime, but after his death, if she be pressed for want and then sell them, let her have a right to do so. If the master die without leaving (other) children entitled to inherit, let the children of the slave mother inherit all his property. Why is this?—because they are his children.

33rd. The law of separation from a thong-ya wife obtained from her hiding place at the sack of a town.

The law of separation from a thong-ya wife is this: If a husband who had a wife before shall bring home a captive wife to her, and if, without there being any fault in this captive wife, he shall wish to separate from her, let the head wife have one half of all the spoil taken in the war, animate and inanimate; the other half is the husband's. Having divided this into equal shares, let the captive wife have one, and out of it pay the price of her body to her husband. If she have a male child, let her be free without paying her price; if a female child, let her pay one half. If she have any debts in the place she was taken from, let the husband pay them. Why is this?—because she has eaten out of the same plate, and is equally a wife with the first. If such a captive wife shall wish to separate, all the property she possesses shall go to her husband, and she shall also pay the price of her body. Let all their debts be divided into two shares; one half the head wife shall pay, the other half is the husband's; this the party wishing to separate, i. e., the captive wife, shall pay. If the husband does not wish to separate from the captive wife, but from the head wife, let her (the head wife) take all her husband's property and her own also, but not the property of the captive wife, and let the husband bear her debts If it be the head wife who wishes to separate, in the same way let the husband have all the property, and let her pay the debts. If they separate by mutual consent, let them divide the property equally; if any part of the property shall have been acquired by one in particular, let that party have two shares, and let the debts be paid in the same way. If the captive wife and husband separate by mutual consent, let the husband have two shares of all the property of both, and the captive wife one, and if there be debts, let them pay them in the same proportions. This is the chapter regarding separation, when there is one head wife and one captive wife.

၃၄။ ဖမ်ရကိုမယားပြု၍ကွာသောတရားတပါး။

ဖမ်ရကိုမယားပြု၍ကွာရာသောတရားတွင်။ ဖမ်ရမိမ္ဘ။မယားမြောက်ပြီးမှကွာလို၍။လင်မကွာလိုလျှင်။ချင့်ကိုယ်ဖိုးတံသည်အတိုင်းလင်ကိုစုစေ။ တင်မြှိုနှစ်ပါးခုံတွင် ရှိကလည်း။ဖမ်ရမယားဆယ်စေဆိုတုံ၏။ ဖမ်ရ၌ကယ်မသူဆွေမျိုးညာတိမရှိလျှင်။ကိုယ်ဖိုးသာတည်း။လင်ကကွာလိုလျှင်။အသက်သခင်ဖြစ်သည်။ ရှိသောဥစ္စာကိုလေးစုစု။သုံးစုကိုလင်ယူစေ။ ဖမ်ရမယားမှာတစုယူစေ။ကိုယ်ဖိုးမှာလွတ်စေ။တင်မြှိုရှိလည်းလင်မယားတို့ဥစ္စာစုအတိုင်းဆယ်စေ။ဇင်ဖမ်ရတွင်သားသျှီးရှိသည်ကိုဆိုသည်။သားသျှီးတည်းမရှိက၊ကိုယ်ဖိုးပေးစေ။

၃၅။ လက်ရကိုမယားပြု၍ကွာသောတရားတပါး။

လက်ရကိုမယားပြု၍ ကွာရာသောတရားတပါးဟူသည်ကား။ ချင့်အသက်ကိုဖြတ်၍ ပြစ်ပိုင်လေသည်တွင်။ မဖြတ်မူ၍ သာအိမ်ရာ ပြုပေသည်။ ကျေးဇူးရှင်ဖြစ်သည်။ လက်ဆုံစားမယားဖြစ်သည်။ လင်ကွာလိုက။ ဥစ္စာကိုယ်ဖိုးမယားမရရာ။ချင့်အသက်ဖိုးလင်သျှီပေးစေ။ ချင့်ကွာလိုလည်း။ချင့်အသက်ဖိုးတွင်နှစ်ဆပေးစေ။ ၅ကားမျှောက်မမရှိဘဲရောင်းစားပိုင်၏။ သျှီးသားတည်းရှိမူကား။မရောင်းစားသာပြီ။အသက်ဖိုးတွင်၍သာပေးစေ။ ၅ သျှီးဆို ခဲ့ပြီးသောစကားတွင်။သုံးရဟူသည်ကား။စစ်မြေအရပ်၌တဒေသမင်းတို့ကိုလည်းကောင်း။ နှောင့်ရှက်သောသူတို့ကတိုက်လန် ဖျက်ဆီးရာတွင်။ အနီးအရံ။ကျေးရွာတောပုံး။ တောကွယ်တို့ကိုသိမ်းယူ၍ လာခဲ့ခြင်းသည်။ လက်ရမည်၏။ ။ဖမ်ရဟူသည်ကား။စစ်မြေအရပ်၌တောပုံး။တောကွယ်နေသူတို့ကိုဖမ်ယူခြင်း။သူတပါးယူသွားရာလုယူခြင်းသည်။ဖမ်ရမည်၏။ လက်ရဟူသည်ကား။ တိုက်ပွဲတွင်ဓါးဦး။ လှံဦး၌သေအံ့ဆဲဆဲ။ ချင့်အသက်ကိုမသတ်မူ၍။ဆောင်သိမ်းပိုက်ခြင်းသည်။လက်ရမည်၏။ ။၅ အကြောင်းအရာတို့ဖြင့်။သုံးရ။ဖမ်ရ။လက်ရ။သုံးပါးကိုသိရာ၏။ သည်ကိုရည်၍။သုံးဖမ်လက်ရဆိုသတည်း။

၃၆။ ဝယ်၍မယားပြုရာ။ကွာသောတရားတပါး။

ဝယ်၍လင်မယားပြုရာ ကွာသောတရားတပါးဟူသည်ကား။ အကြင်ယောကျ်ားသည်။ မိမ္ဘကိုဝယ်၍မယားပြုအံ့။ ယောကျ်ားကို မိမ္ဘက ဝယ်၍လင်ပြုအံ့။လင်ကမနေလိုကွာမည်ဆို၍။ ဝယ်မယားမကွာသော်လည်း။ အထက်ဝယ်ရင်းမယားကိုယ်ဖိုးကိုလင်အား စုစေ။ နှစ်ပါးခုံပိုင်ထိုက်သည်ကို

34th. The law of separation from a pan-ya wife taken from the enemy.

The law of separation from a pan-ya wife is this: If after having raised a woman thus taken to the rank of a wife, she wish, against the inclination of her husband, to separate, let her pay to the husband the price of her body, and discharge all debts incurred by them both jointly. Though it is thus laid down, yet if the captive woman have no relations, or any one to help her, let her pay only the price of her body. If it be the husband who wishes to separate, he is the lord of her life; let him have three shares of all their property, and the captive wife one. She shall not pay her price. Let them pay the debts in proportion to their share of the property. This is said when the woman has children. If she have no children, let her pay her price.

35th. The law of separation from a let-ya wife taken in battle or the storming of a town.

The law for separation from a let-ya wife is this: At a time when her life was at her husband's mercy, he did not take it, but raised her to be his wife; he is her benefactor. Though she be a wife who has eaten out of the same dish, if the husband wish to separate, she shall have no share of the property or of her price; let her pay the price of her life to her husband. If she be the party wishing to senot parate, let her pay double the price of her life. Even if she have taken a paramour, he has a right to sell her. If she have had children, he shall not sell her; let her only pay the price of her life.

Regarding the laws now laid down, the thong-ya is one taken in the district where there is fighting, whether it be with the king of another country, or a person of the same country making a disturbance therein. If a woman be caught in the small jungle villages and brought home, she is called a thong-ya. The pan-ya is one taken in the district concealed in the jungle, or taken from another who was carrying her off; she is called pan-ya. The let-ya is one who, in the heat of fight, is in the greatest danger of being killed, but whose life is spared, who is brought off and taken to wife; she is called let-ya. By these circumstances, connected with them, the thong-ya, pan-ya, and let-ya are distinguished, and from these circumstances are named thong, pan, and let-ya.

36th. The law of separation from a bought wife.

When a man buys a woman and makes her his wife, or a woman buys a man and makes him her husband, if the husband shall declare that he will not remain longer with the woman, that he will separate, and if he really insists upon doing so, although the bought wife is not consenting, let her pay the price for which she was originally

ဝယ်မယားအလုံးရစေ။ တင်မြိုကိုလင်ကဆပ်စေ။ မယားကလင်ကိုဝယ်၍ နေလည်း။နည်းတူဖြစ်စေ။ စိတ်တူကွာလည်း။ဝယ်ရင်းကိုစုစေ၍။နှစ်ပါးစုံ ကောင်းဥစ္စာတင်မြိုကိုအညီခံဆပ်စေဟုဆိုတော်မူ၏။

၃၇။ ရွှေးရှိမယားပြုရာ။ကွာသောတရားတပါး။

ရွှေး၍လင်မယားပြုရာတွင်။ ကွာသောတရားတပါးဟူသည်ကား။ ၎ပ် နည်းတူဖြစ်စေ။

၃၈။ ဂုဏ်ကြောင့်ရှိနေသည်ထွင်ကွာသောတရားတပါး။

ဂုဏ်ကြောင့်ရှိ၍နေရာ။ကွာသောတရားတပါးဟူသည်ကား။ ဂုဏ်ဟူ သည်ကား။အသက်ကိုကယ်ခြင်း။အနာကိုကယ်ခြင်း။အမှုကိုကယ်ခြင်း။ဤ သို့ဖြစ်သောမယားလင်တို့မှာ။ ဂုဏ်ရှိသည်ဟူ၍လင်ခွဲကျေးဇူး။ မယားခွဲ ကျေးဇူးကိုမစားသာကြပြီ။ လက်ထက်ပွားကောင်းဥစ္စာကို။ ကွာလိုသူမရ သာ။မကွာလိုသူကရစေ။နှစ်ပါးစုံတင်မြိုမှာ။ကွာလိုသူကအလုံးဆပ်စေ။ နှစ် ယောက်စိတ်တူကွာဖြစ်လျှင်။ဂုဏ်ရှင်နှစ်စု။ဂုဏ်ခံတစု။ကောင်းဥစ္စာကိုယူ ကြစေ။တင်မြိုမှာလည်းနည်းတူခံဆပ်ကြစေ။

၃၉။ မင်းပေးလင်မယ်ားကွာသောတရားတပါး။

မင်းပေးလင်မယားကွာသောတရားတပါးဟူသည်ကား။မင်းပေးဟူသည် အရှင်ဒကရာဇ်ကပေးသည်ကိုမဆို။ အစေအပါပေးသော၁မိမ္ဘယောက်ျားတို့ တွင်လင်မယားဖြစ်ခဲ့။စိတ်တူကွာဖြစ်လျှင်။မကောင်းဥစ္စာ။ကောင်းဥစ္စာတို့ ကို။သုံးစုစု၍နှစ်စုအရှင်ရစေ။ဆပ်စေ။ တစုမှာမင်းပေးမယားလင်တို့ဆပ် စေရစေ။ကိုယ်ဖိုးမှာမင်းပေးမယားလင်တို့ကမစားရရာပြီ။

၄၀။ ခိုးသူလက်မှာရှိ၍နေသောမယားတပါး။

ခိုးသူလက်မှာရသောမယားတပါးဟူသည်ကား။ ခိုးသူရန်သူတို့သည် ယူ၍သွားရာ။တိုက်ခိုက်လုယူ၍ရသောမယားလင်တို့စိတ်တူကွာသော်။အ သက်သခင်မကွာလို၍။ ရန်သူ ခိုးသူလက်မှ ရသော မယား လင်တို့ ကွာလို သော်။နှစ်ပါးစုံတွင်ဖြစ်သမျှကိုအလုံးယူ၍။ချင့်အသက်ဖိုးကိုလည်းပေးစေ။ ကျေးဇူးရှင်ပင်ကွာလို၍။သူခိုးလက်မှရသောမယားလင်တို့မကွာလိုသော်။. ကိုယ်ဖိုးလွှတ်စေ။ကောင်းဥစ္စာကို။ ကွာလိုသူအသက်သခင်ရစေ။ တင်မြိုကို လည်းနှစ်ပါးလင်မယားမြောက်ပြီးမှဖြစ်ချေက။ ကွာလိုသူပင်ဆပ်စေဟုဆို ၏။

bought to her husband; let her have all the joint property, and let the husband pay all the debts. In the case of a wife having bought a husband, let the law be the same. If the separation be by mutual consent, let the original price be repaid; let them divide the property and pay the debts equally.

37*th. The law of separation from a wife redeemed from slavery.*

In case a man or woman has redeemed a woman or man from slavery, and taken them for a wife or husband, the law for their separation is the same as above.

38*th. The law of separation from a wife obtained in return for benefits conferred.*

The law of separation from a wife or husband obtained in return for benefits conferred: These benefits are, saving of life, curing disease, relieving in trouble, or assisting in business. A husband and wife who become so from this cause, whether the benefit be conferred by the wife or the husband, shall not make any demand on that account. The property acquired whilst they were man and wife, the party wishing to separate shall have no share in; let the party not wishing to separate have all, and let the party wishing to separate pay all the debts incurred by both. If they separate by mutual consent, let the benefactor have two shares of the property, and the receiver of the benefit one, and of the debts let them pay the same proportions.

39*th. The law for separation from a wife given by the king.*

The law for separation between a man and a wife given by the king is this: It is not meant by this that they are given in marriage by the king, but when a man or woman, who has been given by him as a servant, shall become husband or wife. If these separate by mutual consent, let their property and debts be divided into three shares; let the master or mistress have two shares, and pay two shares of the debts; let the husband or wife given by the king have one share of the property, and pay one share of the debts, but not the price of his or her body.

40*th. The law of separation from a wife taken from a thief or enemy.*

Regarding a wife taken from a thief or enemy, it is thus said: If a husband or wife obtained by rescuing them from an enemy or thief in the act of carrying them off, wish to separate, and the wish be mutual, or entertained by the party taken against the inclination of the master of the other's life, first let him take all the property mutually acquired, and let (the party wishing to separate) pay the price of life. If the conferrer of the benefit wish to saparate, and the party taken from the thief or enemy do not, let the price of the body be remitted; but all property let the party wishing to separate, the master of life, have, and all debts incurred after they became husband and wife, let the party wishing to separate pay. It is thus said.

၄၁။ မြိုအများကိုဆပ်၍နေသောမယားတပါး။

မြိုအများကိုဆပ်၍နေသောလင်မယားတို့ကွာလိုသောတရားတပါးဟူ သည်ကား။တဦးဦးမြိုကိုဆပ်၍နေ၏။မြိုဆပ်သောသူကွာမည်။မြိုပါကမကွာ ဆိုသော်လည်း။ဆပ်သမျှကိုကွာလိုသူအားပေးစေ။နှစ်ပါးစုံတွင်ကောင်းဥစ္စာ ကိုမကွာလိုသူမှာရစေ။ကွာလိုသူတင်မြိုကိုဆပ်စေ။ စိတ်တူကွာဖြစ်လည်း။ အထက်ဆပ်ရင်းမြိုကိုအရင်းရှင်ပေးစေ။နှစ်ပါးစုံပွားများသောဥစ္စာနှင့်။မြို မှာ။ တယောက်တဝက်ဆပ်ကြစေဟုဆို၏။ ဤအရာ၌မယားဥစ္စာကို၊လင် စား၍။လင်ဥစ္စာကိုမယားစား၍ကုန်သည်ကိုကုန်ပိုင်စေဆိုသည်မှာ။ မယား ကြီးလင်ကြီးပါရင်းဥစ္စာများတွင်သာဆိုသည်။ ငယ်လင်ငယ်မယားဖြစ်ကြ သည်ကိုမဆိုလိုသည်ဖြစ်၍။ အထက်ခွဲဝေကြသည်အတိုင်း။ စီရင်သင့်မည် ဟုဆိုသတည်း။

၄၂။ မစွန်ရာသောမယားငါးယောက်။

အပြစ်ငါးပါးရှိကာမျှနှင့်။ ၎င်မယားကို မစွန့်ရာငါးပါးဟူသည်ကား။ လော်လည်ခြင်းငါးပါးတည်း။ငါးပါးတွင်တပါးရှိသည်။နှစ်ပါးရှိသည်။သုံး ပါးရှိသည်။လေးပါးရှိသည်။ငါးပါးရှိသည်အကြောင်းကိုထုတ်ဖော်၍ဆိုပေ တုံ့ခဲ့။ ။အဝတ်ခ္ဍလော်လည်ခြင်းတပါး။ ။အစားခ္ဍလော်လည် ခြင်းတပါး။ ။ယောက်ျားခ္ဍလော်လည်ခြင်းတပါး။ ။ဥစ္စာခ္ဍ လော်လည်ခြင်းတပါး။ ။အကျင့်ခ္ဍလော်လည်ခြင်းတပါး။ ။ဤ ငါးပါးအပြားရှိ၏။ထိုငါးပါးတို့တွင်။အဝတ်ခ္ဍလော်လည်ခြင်းဟူသည်ကား။ အကြင်မယားသည်။သာသောကာလ။နာသောကာလ။သဘင်ဖြစ်သောကာ လ။မဖြစ်သောကာလကို။မထောက်ရှု။မဆင်ခြင်။ သေခမ်းသေနာ၊ရှိရာသွား ရာ၌။အရပ်၏ထုံးစံတွင်သာမဝတ်။သဘင်ကြည့်ရာ၌ဆင်ရောအဝတ်ကိုဝတ် ခြင်း။မိမိခ္ဍမပြည့်စုံသည်ကိုပင်။ကိုယ်၏တင့်တယ်ခြင်းကိုအလိုရှိသဖြင့်။သူ တကာတို့မပေးမဝတ်ရှိုင်သည်ကို။ကိုယ်မှဝတ်ရစေ။ အတနိုတွင်အလွန်ပေး ၍ဝယ်ဝတ်ခြင်း။ အင်မတန်အဝတ်ကို အများစုထား၍။ နေ့ညအထည်များ ရွှေဝတ်ခြင်း။ ၎င်အဝတ်ကိုလင်မသိစေရ။ရှိုဂ်ကိုထား၍။ချင့်ကိုယ်ဝယ်အ များမြင်၍။ဘုံ့ရှိုးမွမ်ချာဖြစ်စေ။ရည်၍ဝတ်ခြင်း။အဝတ်ကြောင့်မြိုတင်သည်။ သားမြေး။ကျေးကျွန်တို့သို့ကိုယ်ဖိုးမလွတ်ထိခိုက်အောင်ဝတ်ခြင်း။မိမိလင် ကိုမှုကား။မိမိအောက်ဝတ်စေခြင်း။ဤသို့ကြီစည်ပြု၍ဝတ်ဆင်သောမယား သည်။အဝတ်ခ္ဍလော်လည်ခြင်းမည်၏။ ။၎င်အဝတ်ခ္ဍလော်လည်ခြင်း သတနိုကို။ထရာကျော်တို့ပြရာဆိုပေဒုံ့။ ။ကာလအလျောက်။သာ

41st. The law of separation from a wife after having paid large debts on her account.

The law of separation from a husband or wife for whom large debts have been paid is this: If the party who paid the debts wishes to separate, though the party whose debts were paid refuse consent, let the whole debt be paid to the party wishing to separate. Let the party not wishing to separate have the property of both, and let the party wishing to separate pay the debts. If they separate by mutual consent, let the party who originally incurred the debts bear them, and let each have half the property mutually acquired, and pay half the debts mutually incurred. In this case, should the husband have expended any of the wife's property, or the wife any of the husband's, let them have a right to do so; but this is only said of property of a former marriage in the possession (of a husband or wife before married) at the time of (second) marriage. As it is not so laid down in the case of a husband and wife married for the first time, it will be proper to decide in such cases as above prescribed.

42nd. The law regarding the five kinds of wives who are not to be put away.

The five faults, for the commission of which only separation from a wife shall not be granted. The five improprieties are these, and if one, two, three, four, or five be committed, I will lay down—1st, improprieties with regard to dress; 2nd, improprieties with regard to food; 3rd, improprieties with regard to men; 4th, improprieties with regard to property; 5th, improprieties with regard to behaviour. Improprieties with regard to dress are these: If a woman, in health or in sickness, at a play, or where there is no play, or in going to the house of the dead, through want of consideration does not dress as is the custom of the district, or if not having (clothes) she buys them for more than their value, in order that she may be conspicuous, and for the mere pleasure of wearing them, and having collected more than are becoming to her station, dresses extravagantly night and day, and concealing them from her husband, only puts them on with the view of surprising people, and being talked of for the number of dresses she has; if she gets in debt to procure them, even to the selling of her children for slaves, or if she wishes her husband to wear inferior clothes to herself; a wife who acts in this way is said to be one who acts with impropriety in respect to dress. On this same impropriety in regard to dress, I will record what has been said by eminent teachers According to the seasons, or as the occasion

မှု။မသာမှုသွားရာ။အဝတ်အစားခ္ဍအမျိုးတို့ဆင်ခြင်ရာသတည်း။အမျိုးဟူ
သည်ကား။ မင်းမျိုး။ပုဏ္ဏားမျိုး။သူဌေးမျိုး။ကုန်သည်မျိုး။သူဆင်းရဲမျိုးဟူ
၍ငါးပါးအပြားရှိ၏။ ထိုငါးပါးတို့တွင်။ မင်းမျိုးချင်းချင်း။ ပုဏ္ဏားမျိုးချင်း
ချင်း။ သူဌေးမျိုးချင်းချင်း။ ကုန်သည်မျိုးချင်းချင်း။ သူဆင်းရဲမျိုးချင်းချင်း။
ဝတ်စားရာတွင်။အဝတ်ငါခ္ဍပြည့်စုံ၍ကုံတနိ၏ဟုနိမ့်သောအမျိုးဖြစ်လျှက်
မြင့်ရာအမျိုးကို တုပဝတ်စားခြင်းသည်။ ရာဇဓမ္မလောကသုံးပါးခ္ဍမလျော
သည်ဖြစ်၍။အပြစ်မလွတ်။အဝတ်တွင်လော်လည်ရာတပါး။

အစားခ္ဍလော်လည်ခြင်းတပါးဟူသည်ကား။ အကြင်မယားသည်။လင်
အယင်။အဦးစားခြင်း။လင်မသိစေရ။ ကြိမ်ဖန်များစွာစားခြင်း။ လင်ကိုအ
ညန့်။မိမိအကောင်းစားခြင်း။ထိုမှတပါး။အစားအရာခ္ဍအကြောင်းသုံးပါးရှိ
၏။အကြောင်းသုံးပါးဟူသည်ကား။ဥပါတ်ဖြစ်အောင်စားမြဲအမှန်တွင်စား
ခြင်းတပါး။ မိမွှဖြစ်လျှက်ယောကျ်ားတို့စားရာ။ အမိမ်းအမိုသွေးရှင်တို့ကို
စားခြင်းတပါး။ မိမွှဖြစ်လျှက်ကိုမည်သည်ကာလအရှိန်မဆိုသုဒ္ဓေမှောက်
စားရာကိုအထူးပြု၍စားခြင်းလည်းတပါး။ ။ဤစားရာသုံးပါးကိုရှောင်
ကောင်းလျှက်စားသောမိမွှသည်။ မရှက်မကြောက်ဖြစ်ခြင်း။အစားခ္ဍလော်
လည်သည်မည်၏။ အဆိမ့်။အရှိ။ အဖန်။အခါ။ အစပ်။ အချည်တို့ကိုခွက်
များစွာထည့်၍စားရာခ္ဍ။ ယောကျ်ားတို့၏တနိဆာမည်၏။ ထိုနည်းတူခွက်
များစွာကိုထည့်၍စားခြင်း။ တပွဲတခွက်တွင်ပင် ဖြစ်ညားသော်လည်း။ အ
လွန်အကြွေးထမင်းမှတပါး။ အတွယ်အရာကို။ သုဒ္ဓေမှောက်ဖြစ်စေ။ ကွယ်
တမေရဖြစ်စေ။ လင်မသိဖြစ်စေ။ လင်သိလျှက်ဖြစ်စေ။ စားသောမိမွှသည်။
အစားခ္ဍလော်လည်ခြင်းမည်၏။ ။တနည်းလည်း။ထမင်းပွဲများစွာရှိ
ရာခ္ဍ။စွတ်၍ထကြွရပ်လျှက်။ထိုင်တုံထတုံ။မျက်နှာသုံးမြည်းစားခြင်းလည်း။
လော်လည်ခြင်းမည်ရာ၏။

ယောကျ်ားခ္ဍလော်လည်ခြင်းတပါးဟူသည်ကား။အကြင်မိမွှသည်။လင
ရှတပါးယောကျ်ားကိုမြင်လျှင်။ ရှင်သောမျက်နှာပြုခြင်း။ ယောကျ်ားလက်
ကိုဆွဲကိုင်၍ရှင်ဖြူးခြင်း။ယောကျ်ားဟူသမျှကိုအဆွေဖြစ်ရအောင်သွားလာ
နေထိုင်စေခြင်း။အဖော်မပါ။ ယောကျ်ားကိုသာအဖော်ပြုခြင်း။ မိမိသားပင်
ဖြစ်သော်လည်း။ အတူအိပ်နေလောက်သောကာလကို မထောက်မချင့်။ အ
ရွယ်ရောက်သောသားနှင့်ပင်။ ရှင်လိုသောနှစ်လုံးဖြင့်ပြောဆိုစမ်းသပ်ကိုင်
ဆွယ်ခြင်းသည်ယောကျ်ားခ္ဍလော်လည်ခြင်းတပါးတည်း။

may be, joyous or melancholy, the dress proper to the class to which the wearer belongs must be considered. The classes are the noble, the bramin, the wealthy, the mercantile, and the poor class. In these five classes, if the nobles amongst themselves, the bramins amongst themselves, the wealthy class amongst themselves, the mercantile amongst themselves, and the poor amongst themselves, do not wear the dress proper to their class, but being wealthy, and considering that they can easily afford it, shall, although of an inferior class, imitate the dress of a higher one, this is not in accordance with the orders of the prince, the sacred law, or the opinions of this world; it is a fault, and one description of impropriety with regard to dress.

Improprieties in regard to eating are these: If a wife eats before her husband, if she eats frequently without his knowledge, if she takes the best herself, and gives inferior food to her husband, this is one. Besides this, there are three kinds of impropriety in eating, which are, eating the usual and proper food to such an excess as to cause sickness; eating raw meat with the blood in it like a man, eating in an unusual way, without regard to time or season, in the presence of many people. A woman who eats in these three ways, which are to be avoided, is a woman without fear or shame, and is said to be guilty of improprieties in eating. Many cups containing savoury food, sweets, astringents, bitters, pungents, acids, are said to be proper for men; if a woman lays out in this way many cups, or all in one cup, it is excess in eating Whether done openly in peoples' presence, or privately without the knowledge of her husband, or with his knowledge, it is called impropriety in eating. In another case; when several people are eating together, dipping the fingers in many dishes, getting up and sitting down, standing, moving about, making faces, eating in any of these ways is called impropriety in eating.

Improprieties with regard to men are these: If a woman puts on a smiling face to any one but her husband; if she takes hold of a man's hand, laughs, and makes herself happy; if she calls any man with a view to make friends with him, and asks men on passing and repassing to sit down; if she, though not caring for female companions, seeks the society of men, if she speaks to or lays hold of even her own son with a wish to be happy* after he has attained the age of puberty, without considering that he is too old to sleep with; all these are called improprieties with regard to men.

* A literal translation; it bears an equivocal meaning in the original, and may be taken in either sense.

ဥစ္စာ၌လော်လည်ခြင်းတပါးဟူသည်ကား။ အကြင်မိမ္ဘသည်၊အတွင်းဆာ၊တန်သောဥစ္စာကိုပြင်မှာထား၊ခြင်း။ ပြင်ထား၊တန်သောဥစ္စာကိုအတွင်းမှာထား၊ခြင်း။အနည်း၊သုံး၊ရန်ရှိသည်ကို။သူတပါး၏အား၊မြင်စေခြင်း၌။အမှား၊သုံး၊ခြင်း။ လစ်ဟင်းသိရ။အနည်း၊တန်သည်ကို။အမှား၊သူသိမြင်အောင်။အလွန်အကြွေ၊ပေး၊ကမ်ခြင်း။ သိပ်သည်း၊သေချာစွာထား၊တန်သည်ကို မထား။ သူသိသူမြင်အောင်ကြီ၍ ပြူပြင်ပြထား၊ခြင်း။ မိမိ၌ရှိသောဥစ္စာကို သူတပါး၊အား၊မြင်စေခြင်း၌အလိုရှိ၍မပြတ်ပြသပြောဆိုလေ့ရှိသောမိမ္ဘသည်။ ဥစ္စာ၌လော်လည်ခြင်းမည်၏။

အကျင့်၌လော်လည်ခြင်းတပါးဟူသည်ကား။ အကြင်မိမ္ဘသည်။ မိမိ ဇနီးနှင့်နေကောင်းလျှက်ပင်။ ယောကျ်ား၊တို့၏ အသံကို ကြား၊သော်လည်း ကောင်း၊မကြား၊သော်လည်း၊ကောင်း။ မိမိအိမ်ခမ်းတံခါး၊ကြမ်ပြင်အစရှိသည်၌၊မော့မျှော်ကြည့်၍။ တောင်လည်မြောက်ပါး။ မျက်စိမျက်နှာမတည်မရပ်အကြိမ်များ၊စွာ။နေ့ဆက်ရက်များ၊ကြည့်လေ့ရှိခြင်း။ ခရီး၊သွား၊သောကာလ။ ယောကျ်ား၊တပါး၊အသံကြား၊သော်မြင်သော်။ မိမိမျက်နှာ ဥကျော်ား၊ မရပ် မတည်ကြည့်လေ့ရှိသောမိမ္ဘသည်။အကျင့်၌လော်လည်ခြင်းမည်၏။ ထိုကဲ့သို့ လော်လည်ခြင်း၁ါ၊ပါး၊တွင်။တပါး၊ပါး၊ရှိသော်။ ၁ါ၊ပါး၊စုံသောမိမ္ဘတို့ကို၊လင်သည်မစွန့်သင့်သေး။တံပြာ၀ါ၊ခြမ်ဖြင့်။ခါ၊။တင်ပါး။ခြေအစရှိသည်ကိုဆုပ်မ၍ထောင်နေအပ်၏။တကြိမ်နှစ်ကြိမ်သုံး၊ကြိမ်မြောက်အောင်ဆုပ်မ၍။ အထက်ဆိုခဲ့ပြီး၊သောအကျင့်ကိုပယ်လျှက်ငြိမ်သက်၊ကောင်းမွန်စွာကျင့်လျှင်၊မကွာသင့်ချေ။ကွာချေသော်။မယား၊ပိုင်ထိုက်သည်ကိုစုစေမှကွာပိုင်မည်။ ထိုကဲ့သို့ ဆုပ်မ၍ဖြစ်တား၊လျှက်။အခါမျှား၊စွာကျင့်သောမယား၊ဖြစ်ကလည်း။ ပါရင်း၊ကို။ ပါရင်း၌ယူစေ၍။နှစ်ပါး၊စုံပွား၊များ၊သမျှဥစ္စာရပ်ကိုလည်း၊လင်ယူစေ၍။ထိုမယား၊ကိုစွန့်ပိုင်စေ။ ဥစ္စာတည်း၊မရှိမူ။ကိုယ်ဖိုး၊မယူသာ။ စွန့်ပိုင်သည်သာ ဖြစ်သည်။ထိုကဲ့သို့ကြွင်း၊သောမိမ္ဘပင်ဖြစ်သော်လည်း။ လင်ကမကွာ။မယား၊ ကကွာမည်ဆိုလျှင်။ နှစ်ပါး၊စုံရှိရှိသမျှကိုလင်အလုံ၊ယူစေ၍။ချင့်ကိုယ်ဖိုး၊ကို လင်အား၊ပေး၊စေလည်း၊ဟူ၏။ကိုယ်ဖိုး၊တွင်တ၀က်လည်း၊ဟူ၏။တင်မြှိုရှိလျှင်။ တင်မြှိုကိုသာသိမ်း၊စေဟု။ရှင်ရသေ့ ဆိုတော်မူ၏။

တနည်း၊မစွန့်ရာသောမယား၌။အကျင့်ခြောက်ပါး၊ဟူသည်ကား။အကြင်မိမ္ဘသည်။သေရည်သောက်ခြင်း၊လည်း၊တပါး။ ။အိမ်ထောင်ပစ္စည်း၊တို့၌။သိမ်း၊ဆည်း၊မရှိခြင်း၊လည်း၊တပါး။ ။လင်ကိုပြောဆိုရာ၌။ခိုက်ရန်ပြု၍ဆိုလေ့ရှိခြင်း၊လည်း၊တပါး။ ။ကွယ်ရာလင်၏ကျေး၊ဖူး၊ခဲ့ကဲ့ရဲ့ပြောဆိုခြင်း၊လည်း၊တပါး။ ။တအိမ်တပါး၊သို့လည်လာသွား၍။ ကြိမ်ဗန်

Improprieties with regard to property are: If a woman puts things outside the house (in the verandah) which ought to be placed in, or things inside the house which ought to be out, if, although having little to spare, she spends much from ostentation; if she makes large unsuitable presents without the knowledge of her husband; if she places things in exposed places that people may see them, though they ought to be carefully put away; if she is constantly making a display of her wealth to others, these are called improprieties with regard to property.

Improprieties with regard to behaviour: If a woman, who ought to behave with proper reserve on hearing the voice of other men (than her husband,) or even without hearing voices, looks out of the door of the platform outside her house in all directions, never keeping her eyes or face still; or if on going along the road, on hearing the voice of a man, or seeing him, she immediately turns her head and face to look at him, this is called impropriety in behaviour.

A man may not put away a wife who is guilty of any or all of these improprieties; he has a right to chastise her with a bullock-driver's wand or split bamboo on the loins, posteriors, or feet. If after one, two, or three chastisements, she quietly lays aside her bad habits and lives correctly, it is not proper to separate from her. If they do separate, it shall only be permitted on the husband giving her all she is entitled to. If after frequent correction, she still continues her bad habits, let each take the property they had in possession at the time of marriage; let the husband take all the property acquired by both during the time of their living together, and let him put her away. If they have no property, he shall not take her price; he shall only have the right to divorce her. If her habits are those above detailed, and she wish to separate, contrary to the inclination of her husband, let him take all their mutual property, and let the wife pay him also her price; so it is written. One half of her p ice is also laid down. If there be any debts, let her alone bear them. Thus the sage recluse said.

The six habits, actions, for which a wife shall not be put away are these: 1st, drinking intoxicating drinks; 2nd, having no order or neatness in her domestic economy; 3rd, scolding her husband; 4th, who, forgetting benefits, reviles her husband in his absence; 5th, who is in the habit of going to other houses, and frequently sitting and talking there without reason; 6th, who is in the habit of stand-

ဗျားစွာအကြောင်းမရှိဘဲပြောဆိုနေထိုင်လေ့ရှိခြင်းလည်းတပါး။ အိမ်တံခါးဝဝယ်အကြောင်းမရှိဘဲ။ အခါကာလကိုမထောက်။ ယောက်ျား အသံ၊သူတပါး၊ခိုက်ရန်ပြုသောအသံကိုကြည့်လေ့မျှော်လင့်နှား၊ထောင်လေ့ ပြုခြင်းလည်းတပါး။ ။ဤသို့ခြောက်ပါးအကြောင်းအရာတွင်အစုံဖြစ် စေ။တပါးပါးဖြစ်စေ။ အလေ့ပြုကျင့်သောမယား၊ကိုမစွန့်ရာသေး။ အထက် ဆိုခဲ့ပြီးသည်အတိုင်း။သုံးကြိမ်မြောက်ဆုမ္ဘ၍ထောင်နေစေ။ မနှိုင်ဘဲကျင့်မြဲ ကျင့်ပြန်လျှင်။အထက်မှာသည်အတိုင်းဖြစ်စေ။ တရား၊ကြောင်းနည်း၊တူတည်း ဟု။ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၄၃။ စွန့်ရာသောမယား၊ငါး၊ယောက်။

စွန့်ရာသောမယား၊ငါး၊ယောက်ဟူသည်ကား။အကြင်လင်မယား၊ပေါင်း ဖော်နေကြ၍။ရှစ်နှစ်။ဆယ်နှစ်မြောက်တိုင်အောင်သို့မီ၊သား၊မမွေး၊မမြင်သော မိမ္ဘမြို့သည်လည်း၊တပါး။ ။သို့မီ၊ရှစ်ယောက်ဆယ်နှစ်တိုင်အောင်မွေး ၍။သား၊ယောက်ျား၊မမွေး၊သောမိမ္ဘလည်း၊တပါး။ ။ရွှေနှာ။ဖရင်ကျိနှာ။ဝက် ရူး၊ငွဲသောမိမ္ဘလည်း၊တပါး။ ။အမျိုး၏အကျင့်ကိုစွန့်သောမိမ္ဘလည်း တပါး။ ။မိမိလင်အလိုသို့မလိုက်။ဆဒ္ဒမမျှသောမိမ္ဘလည်း၊တပါး။ ။ဤ ငါး၊ပါး၊သောမိမ္ဘတို့ကိုလင်တို့စွန့်ရာ၏ဟူသတည်း။ စွန့်ရာ၏ဆိုရာ၌။ ဥစ္စာ အသုံး၊ကိုမပေး၊မူ၍စွန့်စေခြင်း၊မဟုတ်။ လင်သည်မယား၊တပါး၊နေသော်၊နေ ပိုင်စေ။ချင်းတို့မတား၊ဆီ၊ပိုင်ဖြစ်၍။စွန့်စေရာရောက်သတည်း။ ထိုမှတပါး။ ။ဤအရာကို၊ရှစ်နှစ်။ ဆယ်နှစ်တိုင်အောင်နေ၍ မမွေး၊သောမိမ္ဘကို အမြို့ဆိုပြီ။ မိမ္ဘတွင်အကြောင်း၊ပါခြင်း၊တပါး။

ယောက်ျား၊တွင်လည်း၊အကြောင်း၊ပါခြင်း၊တပါး၊ရှိသည်။ အကြင်မယား၊ တွင်သာသန္ဓေမရ။ သို့မီ၊သား၊မရှိ။ သူတပါး၊နှင့် ယောက်ျား၊လင်ဖြစ်သူကျင် လည်း၍သား၊သို့မီ၊မွေး၊ပေကလည်း။ မိမ္ဘတွင်သာ အပြစ်မှန်သည်။ယောက်ျား၊ တွင်အပြစ်မရှိဖြစ်သော့ကြောင့်။ သား၊မမွေး၊သောမိမ္ဘသည် ဖြို့သည်မည်၏။

တနည်း၊ဆိုတုံ့ခဲ့။ပါ၊မုန်း၊ရှိခြင်း။မုတ်ဆိပ်မွေး၊ရှည်ခြင်း၊ခြေငယ်။လက် ကြီ၊ခြင်း။အသွား၊မမှန်ခြင်း။ရင်သား၊မရှိခြင်းသည်။ဖြို့သည်မည်၏။ ထိုသို့ ဖြို့သောမိမ္ဘကိုအကြင်လူတို့သည်။ ကြမ်တပြေ၊တည်း၊နေထိုင်၍။တရား၊စကား၊ မပြောမနာအပ်။တဘဝကယုတ်သောအကျင့်ကြောင့်ဖြစ်သည်ဟု။ ထိုမိမ္ဘကို လင်သည်စွန့်ပိုင်လေ၏ဟု။ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။ ။ထိုသို့စွန့်ပိုင် ခြင်း၌။မယား၊ကပါသော၀ယ်ထူ၊ဥစ္စာကိုလင်မယူပိုင်ချေ။ဂင်ဥစ္စာနှင့်။မိမ္ဘကို ရှင်းလင်း၊စေ။ ဥစ္စာမပါ။နှစ်ပါ၊စုံကြီ၊စည်ယောအကြောင်း၌။ ဖြစ်ပွား၊ဆောက်

ing in the door of the house without reference to the time of the day, and on hearing mens' voices, looking out and listening.

A man shall not put away a wife for one or all of these habits, but as it is laid down above, let him correct her three times. If he continue to live with her, if he cannot master her, and she continues her former habits, let the decision be the same as above; let the law in both cases be the same.

43rd. The five kinds af wives who may be put away.

The five kinds of wives who may be put away are these: If a man and wife have lived together eight or ten years, and had no children, the wife is a barren woman; a woman who has had eight or ten female children, and no son; a woman who is afflicted with leprosy or epilepsy; a woman who does not conform to the habits of her class; a woman who will not act according to the desires of her husband, who has not equal love for him; these five women a husband may put away.

By putting away, is not meant that he may take all the property and put her away, but if he wishes he may take another wife, and (a wife as above) shall have no right to oppose his wishes; thus she may be said to be put away. This is one point in this matter.

A woman who has lived with her husband eight or ten years, and had no children, is said to be barren; but sometimes the cause is with the man, sometimes with the woman. A wife who does not conceive, who has no children, if the husband begets children with another woman, the fault is with the woman, and because there is no fault in the man, the woman is said to be barren.

I will relate another case: A woman having long mustaches or whiskers, small feet, and large hands, who walks with an irregular step, and who has no breasts, is called barren. With such a barren woman it is improper for other people to sit on the same level, or to converse on religious subjects, because it is the consequence of bad deeds in a former state of existence; a husband may put away such a woman; thus the sage recluse said. But in putting her away, the husband shall have no right to take the property she brought with her at marriage; let him give it up. If the wife brought no property with her at marriage, and there be property acquired by the exertions of both since, the women have one tenth and all her clothes and orna-

ဥစ္စာရှိလျှင်။ ဆယ်ဖွိုတဖွိုနှင့်။ ချင့်ဝတ်စားတနိုဆာကိုအလုံးမိမ္မယူ၍။ လင်စွန့်ပိုင်စေ။ ။ယောက်ျားသည်။ သူတပါးနှင့်နေရာ။သားသမီးမမွေး။ မမြင်မှန်ပေကလည်း။ ယောက်ျားတွင်သာပါချေသည်။ မိမ္ဘကိုမြို့သည်မဆိုသာချေ။မြို့သည်ဆို၍ကွာမိခဲ့။မကွာပိုင်ချေ။ယောက်ျားကွာလိုချေ၍။ထိုမိမ္ဘ မကွာလိုလျှင်။ နှစ်ပါးစုံပိုင်ထိုက်သောဥစ္စာကိုမယားသို့စုပေး၍ ကွာစေဟု။ ဆိုတော်မူ၏။ ။အကြင်မယားသည်။သို့းရှစ်ယောက်။ဆယ်ယောက်မွေး၍။သားယောက်ျားမမွေးသော်။စွန့်ပိုင်၏ဆိုခြင်း၌။ အကျယ်ဆိုပေဦး။ ဥစ္စာသက်ရှိ။သက်ဓဲ့ကိုမပေးမူ၍။မိမ္ဘကိုစွန့်ပြစ်ပိုင်စေမဆို။ ။မိမ္ဘရတနာထက်။ သားယောက်ျား ရတနာ အမြတ်ကို ရလို၍။ မိမ္ဘတပါးသို့လင်သွားလာနေထိုင်လျှင်။ မယားသည် လင်အား မဆိုပိုင်။ မယားအား။ ကာမရာဂကို စွန့်ခြင်း၌သာ စွန့်ပိုင်သည်ကိုရည်၍ ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။ စင်စစ်မိမ္ဘအတိ။ရှစ်ယောက်။ကိုးယောက်။တဆယ်တိုင်အောင်မွေး၍သားယောက်ျားမရှိဟု။လင်စွန့်၍ကွာလိုချေလျှင်။နှင်ဦးပိုင်ထိုက်သောဥစ္စာကို ထက်ဝက်ပြု၍။မယားအားတဝက်ပေးစေ။ တင်ဖြိုရှိလည်းနည်းတူဆပ်စေဟု။ ဆရာတို့ဆို၏။ ။ဤကားလောကမှုတည်း။ ။ဓမ္ဘက်အကြောင်းကိုဆိုတုံ ပေဦး။ ။ကိုကိုမည်သောမင်းတွင်။သို့းသုံးယောက်မွေးသည်။ထိုသို့းသုံးယောက်တို့သည်အတုမရှိ။အိမ်ယာမထောင်။တရားခ၌မွေလျော်ကြ၍။ငါတို့ဘုရားရှင်ဂေါတမလက်ထက်တော်၌။ပိသာခါရှင်ဒေမာဥပလဝံဟုထင်ရှားဖြစ်လာ ကြကြောင်းကို။ ကျမ်ဆို ချေသည်ဖြစ်သော့ ကြောင့်။ မိမ္ဘမွေးသောမယားကို။ အယုတ်မဆိုပိုင်ချေ။ ယောက်ျားပင်ဖြစ်သော်လည်း။ ကောင်းသောအကျင့်မရှိက။အယုတ်တည်း။ ။မိမ္ဘပင်ဖြစ်သော်လည်း။ကောင်းသောအကျင့်ရှိပေက။အမြတ်တည်းဟုတရားကျမ်ကနဲလာ၏။ ။ဤကိုထောက်သဖြင့်။ပညာရှိတို့ဆင်ခြင်၍စိစဉ်ရာ၏ဟူသတည်း။

အနာရောဂါရှိသောမိမ္ဘဟူသည်ကား။ရွှေနာ။ဖရင်ကျိနာ။ဝတ် ရူးစသည်ဖြင့်။ရှိဖွယ်နှုန်းကိုသိလျှက်။ဥစ္စာပစ္စည်းရှိသည်ကိုရည်၍။ ယောက်ျားထောင်နေချေဘခဲ့။မစွန့်ပိုင်ချေ။ ထိုမိမ္ဘ၌ရှိသောရောဂါလွတ်ကင်းအောင်။ သမားတို့ဖြင့်ကြပ်မကုစေဦး။ထိုသို့ကုမ၍။မလွတ်ချေလျှင်။ထိုမိမ္ဘ၌ရှိသောပစ္စည်းကို။လင်အလုံးသိမ်းထား၍။ထိုမယားအား။ရောဂါမပျောက်သမျှကုမစေ။သေသော်လည်းသင်းဖြိုဟ်စေ။ကာမကိုသာစွန့်ရာသည်ကိုရည်၍။ စွန့်ပိုင်၏ဆိုခြင်းစာည်း။ ။ထိုသို့ကာမကိုစွန့်၍။တပါးသောသူတို့ကိုထောင်နေခြင်းတွင်။ ဇါသို့သာထောင်နေရကောင်းသည်။ရောဂါကြီးသော်သူဆိုဂြားသော်လည်း။ ဓမ္ဘိုစပိုင်။ကာမ၌စွန့်ပိုင်သတည်း။ထိုမယားကိုမုဇ္ဈေးမမွေး။မပြုစုဥစ္စာကို

ments, and let the husband put her away. If the man on taking another wife shall have no children, the fault is with the man, and the woman ought not to be called barren; he shall have no right to separate from her under the plea of barrenness. If the man wishes to separate and the woman does not, let the man give the whole of the property to the woman, and so let them separate. Thus the royal sage hath said I will state more fully the law in which it is said a wife who has had eight or nine daughters may be put away. It is not meant that the husband has a right to put her away without giving her her property, animate and inanimate; but if he wishes for precious male children, which are superior to females, he shall take another woman, and the wife shall have no right to prevent him; he has only a right to discontinue connubial connection with her. If she have borne, without any male child, eight, nine, or ten female children, and the husband wishes to put her away, let him; having divided all the property of both into two parts, give one half to the wife, and let them pay the debts in the same proportions. Thus the ancient teachers have said. This is only in a worldly, temporal sense. I will state what is contained in the law of Gaudama. There were three daughters born to king Ke-ke, and there were none like unto them, for none of the three took husbands, but were happy in studying the scriptures, and in the time of our lord Gaudama they became, as is well known, Wi-thakha, Sheng-dayma, Oopalawoon. Because it is thus written in the sacred book, it is not right to say a wife who bears only daughters is degraded. Even a man, if he has no good habits, is worthless, and a woman, if her habits are good, may be excellent. This is written in the book of the laws, and by keeping this in mind, wise men are to decide after due deliberation.

Of a diseased woman it is said: If a man, knowing a woman to be afflicted with leprosy or epilepsy, shall take her to wife with a view of obtaining her property, he shall not put her away: let him employ physicians to relieve her from her disease, and attend on her himself. If by the treatment adopted she is not relieved, let him take possession of all her property, attend to her, and procure for her medical treatment until her disease is cured; or if she die, let him bury her. Let him only cease to have connubial connection with her. If after he has thus ceased to have connection with her, and taken another wife, the sorely diseased party shall say she also has a claim for marital rights, it shall not be allowed; it is lawful for the man to cease having connection with her. If he take the property of his diseased

သာထိုလင်ယူ၍။မယားတပါးသို့ကျေးမွေးနေချေလျှင်။ထိုအရပ်ဝယ်ရှိသော သူကြီးမိဘဆွေမျိုးညာတိ။ ရပ်ဆွေ ရပ်မျိုးတို့။ ထိုအနာရှိသော မိမွှေ၏ဥစ္စာ သက်ရှိ၊သက်မဲ့ကိုသိမ်းယူ၍ကျေးမွေးစေဟုဆိုတော်မူ၏။

တနည်းလည်း။အကြင်လင်မယားထောင်နေပြီးမှ။ကံအားလျှော်စွာဝိပါ ကဝတ်မကင်း၍စွဲလမ်လျှင်။ သမီး၊နှင့်ကုမစေ။ ကုမ၍မချမ်သာလျှင်။ လင် မယားနေလည်းနေပိုင်စေ။ ငါသို့ကား၊မပေးကောင်းသည်။ မယား၊ဆိုလျှင်။ ဝတ်စား၊ရုံမျှသာပေးကမ်၍မွေးစေ။ လင်သည်ကွာလို၍။ရောဂါစွဲကပ်သော မယား၊ကမကွာနိုင်ပါ။အကျေး၊အမွေးကိုခံပါမည်ဆိုလျှင်။နှစ်ပါး၊စုံပိုင်ထိုက် သောဥစ္စာကို။မယား၊အား၊တဝက်ပေး၍ကွာစေဟု ဆိုတော်မူ၏။ဂင်တွင်သို့မ်း သား၊ရှိပေကလည်း။ထိုသား၊သို့မ်းတို့အား။တဝက်ဥစ္စာကိုပေး၍သို့မ်း၊ကျေးမွေး စေ။ကျန်ဥစ္စာအလုံးကိုလင်ယူ၍ကွာပိုင်စေဆိုခြင်းမဟုတ်။ကာမစွန့်ပိုင်စေ။ ဆိုခြင်းဖြစ်သတည်း။

အမျိုးတို့အကျင့်ကိုစွန့်၍။ယုတ်သောအကျင့်ကိုကျင့်သောမိမွှတို့ကိုစွန့် ရာ၏ဟူသည်ကား။အကြင်မိမွှသည်။အမျိုးကိုမစောင့်။သယောက်မျှောက်မ ထား၊ခြင်း။လင်မသိရအောင်ဥစ္စာ၌ခိုးဂက်ခြင်းပြုသောမိမွှဖြစ်က။ကာမကို သာစွန့်စေမဆို။ကိုယ်အကျင့်ယုတ်ပြီ၊အမျိုးမစောင့်ဖြစ်သော့ကြောင့်၊ဥစ္စာ သက်ရှိ၊သက်မဲ့ကိုသိမ်း၍အလုံးစွန့်ပိုင်စေဟူသတည်း။

လင်၏အလိုသို့မလိုက်သောမိမွှဟူသည်ကား။ ကာမရာဂကို။လင်အား ဆန္ဒမတူရှိသည်သူဖြစ်ကလည်း။ဂင်မိမွှကိုနည်းတူစွန့်ပိုင်စေဟူသတည်း။

၄၄။ လင်မယား၊တို့ကွာမည်မဆိုကြဘဲ။ကွာပိုင်သောတရား၊တပါး၊

လင်မယား၊တို့ကွာမည်မဆိုဘဲ။ကွာပိုင်သောတရား၊တပါး၊ဟူသည်ကား။ အကြင်မိဘအုပ်ထိန်း၊သောသို့မ်းသည်။မိဘမပေး၊စား၊ဘဲ။ယောကျ်ား၊နှင့်အလို တူပြေးလိုက်သွား၍။သား၊တကျိတ်ပင်မြင်လျက်ရှိပြီးသည်သူကိုလည်း။ကွာ မည်နှစ်ဦး၊မဆိုနေလိုကြ၏။ ဆိုပြား၊သော်လည်း။ထိုမိမွှမိဘခွဲခွာက။ကွာပိုင် စေဟု"မနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၄၅။ မယား၊ကိုလင်ရောင်း၊စား၊ပိုင်သောတရား၊တပါး၊

မယား၊ကိုလင်ရောင်း၊စား၊ပိုင်သောတရား၊တပါး၊ဟူသည်ကား။အကြင် လင်နှင့်မယား။ ချမ်သာစွာထောင်နေ၍ရှိပြီး၌။ မယား၊သည်မျှောက်မထား ၌နိုင်လျှင်။ဥစ္စာတင်ဖြိမ်ရှိက။ရောင်း၊စား၊ပိုင်စေဟုဆိုတော်မူ၏။

wife, and without taking care of her, enjoy himself with another wife, let the head man of the district, or her relations or friends, take possession of all her property, animate and inanimate, and support her. This is said.

In another case; if after marriage, in accordance with her fate, and not being free from the influence of former bad deeds, she shall be attacked, let the man employ physicians to attend her. If she be not cured, and the husband take another wife, let him have a right to do so. If she (the wife) say he ought not to cease intercourse with her, let him give her a bare subsistence and separate from her. If the husband wishes to separate, and the diseased wife will not consent, but says she will take her subsistence, let him give her one half of all their property, and let them separate. If they have children, let half of the property be given to them, and let them take care of their mother. It is not said the husband has a right to take all the property and separate; he shall only cease connubial connection.

Concerning putting away a woman who does not conform to the habits of her class, but addicts herself to low habits, it is thus said: If a woman, without regard to the credit of her family, takes a paramour, or without the knowledge of her husband steals or conceals his property, it is not said the husband shall only cease connubial intercourse with her; her habits are bad; she has certainly no regard to the honor of her family. For this reason, let him take all the property, and have a right to put her away.

Of a woman who will not comply with her husband's desires, it is said, her desires are not toward him, her wishes are not the same. As in the last instance, let him have a right to put such a woman away.

44th. The law by which a husband and wife may be compelled to separate, though they do not wish it themselves.

The law when a husband and wife, though they do not themselves propose to separate, may be obliged to do so: If a daughter, living under the protection of her father and mother, shall, without their consent, run off with a man, though she may have had ten children, and though she and her husband do not wish to separate, but to live together, if the parents of the woman wish to separate them, they shall have the power. Thus Menoo, the sage recluse, said.

45th. The law when a husband has a right to sell his wife.

The case in which a husband has a right to sell his wife is this: If after a husband and wife have lived together very happily, the wife shall take a paramour, and she have neither debts nor property, let the husband have a right to sell her.

၄၆။ လင်ကိုမယားကျိန်ဆဲပိုင်သောအကြောင်းရှစ်ပါး။

လင်ကိုမယားကျိန်ဆဲပိုင်သည် အကြောင်းရှစ်ပါးဟူသည်ကား။ လင်မယားနှစ်ယောက်ထောင်နေကြရာတွင်။ မစားရတတ်။ မဝတ်ရတတ်ရှိ၍။ ဆင်းရဲ၏။ထိုသို့ဆင်းရဲရာတွင်။ လင်သည်အကြီးအစည်မရှိ။ မယားသာကြီးစည်၍ ကျွေးမွေးခြင်း၌။ လင်ကိုမယား ကျိန်ဆဲမိ၍။ အပြစ်မရှိခြင်း တပါးတည်း။ ။အကြင်လင်၌။ ရူးနှာ"နှုန်းနှာအစရှိသည်ဖြင့်ခွဲလမ်ရာတွင်။ ကျိန်ဆဲမိလည်း။အပြစ်မရှိတပါး။ ။အကြင်လင်သည်။ယောကျ်ားတို့၏အဂ်ါ၌။ စွမ်သန်ခြင်းမရှိ။ စွမ်အားလျော့နည်း၍။ အလုပ်အဆောင်အကြီးအစည်မရခြင်းကြောင့်ကျိန်ဆဲမိခြင်း၌အပြစ်မရှိတပါး။ ။အကြင်လင်သည်။ရတနာသုံးပါး၌မသိမကြည်ညှိခြင်း။ ကောင်းသည်ဆိုးသည်ကိုမသိရှိသောအမိုက်နှင့်မကင်းရှိသောလင်ကို။ ကျိန်ဆဲမိလည်း အပြစ်မရှိခြင်းတပါး။ ။အကြင်လင်သည်။လူတို့တွင်အတတ်နှစ်ပါးရှိသည်။နှစ်ပါးဟူသည်ကား။ ဥပဒ်အတတ်။လက်အတတ်ရှိသည်ကိုဆိုသတည်း။ထိုအတတ်နှစ်ပါးတွင်။တပါးပါးကိုတတ်လျှက်။အိမ်ကာ စားကာသာနေ၍။ဗျင်းသောလင်ကို။မယားကျိန်ဆဲမိခြင်း၌။အပြစ်မရှိခြင်းတပါး။ ။အကြင်လင်သည်။ယောကျ်ားအား။ကာမကိုအလွန်အလိုကြီးခြင်း၌။ဆဲမိခြင်း၌လည်းအပြစ်မရှိတပါး။ ။အကြင်လင်သည်။မယားအားမသွားမရောက်။ပြည်၏တနိုဆာဖြစ်သောမိမ္ဘလေလွင့်ရာသို့ဆုမ္ဘမနှိုင်၍။ ကြိမ်ဖန်များစွာ သွားလာခြင်း၌။ကျိန်ဆဲခြင်းတွင်အပြစ်မရှိတပါး။ ။အကြင်လင်သည်။သုမယား။ သုသို့ကြေးကျွန်အစရှိသည်ကိုကြိမ်ဖန်များစွာခိုးကြောင်ပြု၍ပြစ်မှားခြင်း။ အလောင်းအစားကြေး၍အဖန်များစွာလျော်ပေးရခြင်း၌ မယားကျိန်မိသော်လည်းအပြစ်မရှိတပါးတည်း။ ။ဤသို့အကြောင်းရှစ်ပါးတွင်။တပါးပါးကြောင့်။ ကျိန်ဆဲမိသော်လည်း အပြစ်မရှိ။ လင်ကကွာလိုသည်ဆိုငြားသော်လည်း။နှစ်ဦးစိတ်တူကွာ။နှစ်ပါးခုံပိုင်ထိုက်သည်ကိုအညီယူ၍ကွာစေ။ ဆဲရေးသောမယားဖြစ်သည်။လောကဝယ်ကွာပိုင်သောတရား။ဥစ္စာအလုံးကိုရပိုင်သောတရားမရှိချေဟု။ဆရာတော်တို့ဆို၏။ ။ဓမ္မက်မှာလင်ဖြစ်သည်တကြောင်း။ယောကျ်ားနှင့်မိမ္ဘဖြစ်သည်တကြောင်းကိုထောက်၍။လင်တောသွားမုတ်ဆိုးတောင့်လေးမှာ။ ဝတ်စားသားငါးကို။ ဆီးကြိုကမ်လမ်ခြင်း၌။လင်ဝတ်ပြေသောမယားဖြစ်၍။အဆက်ဆက်ကောင်းကျိုးပေးခြင်း။ လင်ပြုသောအမှုအကျင့်ကို။စိတ်မတူသော်လည်း။လင်အလိုသို့လိုက်၍။ ရိုသေစွာပြုခြင်း ဟူသောအကြောင်းအရာသည်။ မယားမြတ်မည်၏။ ဝရဲမှ,ကင်း၍။နတ်ရွာခိုဗုဒ္ဓာနိုလမ်ကြောင်းမှန်သည်ကိုထောက်လျှင်။ဓမ္ဘက်ကြောင်း

46th. The eight reasons for which a woman has a right to imprecate evil on, and to abuse her husband.

The eight causes, for which a woman has a right to abuse and imprecate evil on her husband, are these: 1st, when a husband and wife are living together in a state of poverty, by which they are pinched for food and raiment, and though in this state of poverty, the husband cannot contrive any thing for their subsistence, and all their support depends on the wife, if she happen to abuse him, she is not to be held in fault: 2nd, if a husband be sorely afflicted with leprosy, epilepsy, asthma, or diseases of that kind, and a wife happen to abuse him, she shall not be held in fault: 3rd, if a husband is diseased in his private parts, and his strength so diminished that he is unable to work, and his wife happen to abuse him, she is not to be held in fault: 4th, if a husband does not know the three precious things, the para, the law, and the priests, and has no pleasure in them, or if he is a fool, who does not know a good man from a bad, and his wife happen to abuse him, she shall not be held in fault: 5th, if a husband has skill in handicraft, or the gift of eloquence, yet only sleeps and eats, if a wife abuse such a lazy husband, she shall not be held in fault: 6th, if a husband is excessive in his venereal appetite towards his wife, and she happen to abuse him, she shall not be held in fault: 7th, if a husband does not hold connubial intercourse with his wife, but frequents the houses of loose public women, and his wife cannot prevail on him by advice, but he still continues his course, if she abuse him, she shall not be held in fault: 8th, if a husband is frequently incontinent with the wives, daughters, and slaves of other people, frequently bets and loses his money, and has to pay, if his wife happen to abuse him, she shall not be held in fault.

If a woman happen to abuse her husband for any of these eight causes, no fault shall be imputed to her, and if the husband sue for a divorce, he shall only obtain it as by mutual consent; let them divide the property equally and separate. There is no law in the world that, because a woman is an abusive wife, her husband shall separate and take all the property; this all teachers have said. But in the book of sacred law, it is written that because, for one reason, the man is her husband, and for another, that he is a man, and the wife a woman, if the husband be a hunter, and she hand him his quiver, bow, arrows, his clothes and food, and receives his game or fish on his return, as she is a wife who assists in completing her husband, her conduct gives her the advantage of good deeds through all future transmigrations. If though she does not approve of her husband's habits, she respectfully yields to his wishes; on this account she is called an excellent wife; she is freed from hell; this is the true road to the Nat country. According to the Damakan, though the woman

ဌ္ဌလင်ဝယ်အပြစ်မြင်ပြားသော်လည်း။ မကျိန်မဆဲပိုင်ချေဟု။ တရားတော်ရှိ သဖြင့်။မယားတို့သည်ကောင်းမွန်စွာကျင့်သင့်၏ဟူသတည်း။

၄၇။ လင်ကိုမယားစွန့်ပိုင်သောတရားတပါး။

လင်ကိုမယားစွန့်ပိုင်သောတရားတပါးဟူသည်ကား။အကြင်လင်သည် မယားကိုထွက်ဝင်ခြင်းဌ။တိရိစ္ဆာန်ကဲ့သို့မုက္ခဇာတ်ဂါလျှာဖြင့်လည်းကောင်း။ နှုတ်ဖြင့်လည်းကောင်း။မက်သို့ထုတ်ခြင်း။သူတပါးမသိမမြင်မကျင့်တန်ရာ။ တိရိစ္ဆာန်၏အကျင့်ကိုကျင့်သောလင်ကို။မယားစွန့်ပိုင်၏ဟူသတည်း။

၁။ တနည်းလည်း။မိမ္ဘတ္ဗိဌ္ဌတပ်မက်ခြင်းလေးပါးကိုဆိုတုံပေဒ္ဓံ။လေး ပါးဟူသည်ကား။ငါအမျိုးမြတ်သောမိမ္ဘဖြစ်သည်။ လင်ကားအမျိုးနိမ့်ဖြစ် သည်။အမျိုးမာန်တက်ခြင်းတပါးတည်း။

၂။ အကြင်မိမ္ဘသည်။ အရည်လက္ခဏာအဂ်ါကောင်းခြင်း ငါးပါးရှိ၏။ ကောင်းခြင်းငါးပါးဟူသည်ကား။ဆံ၏ကောင်းခြင်း။အသား၏ကောင်းခြင်း။ အရည်၏ကောင်းခြင်း။အရိုး၏ကောင်းခြင်း။အရှယ်၏ကောင်းခြင်းရှိ၏။ ထို အခြင်းအရာရှိသည်တို့ဌ္ဌ။ သူတကာတို့ပြောဆိုရိုးမွမ်လေ့ရှိသည်ကို။ လင် သည်အရုပ်အဆင်းအဂ်ါညန့်သည်ဟု။ မကိုင်းညွှတ်။ မရှိသေ။ မထီမဲ့မြင် ပြုသောမိမ္ဘသည်။အဆင်းကြောင့်မနှိတက်ခြင်းတပါးမည်၏။

၃။ အကြင်မိမ္ဘသည်။ ဥစ္စာအများရှိ၏။ ပစ္စည်းမရှိသောယောက်ျားနှင့် ထောင်နေရာဌ္ဌ။ငါဥစ္စာရှင်ဖြစ်သဉ်ဟု။မိမိလင်ကိုအလွန်အကျူးမာန်တက် ၏ဆိုခြင်း။ မိမိတို့လင်မယားဥစ္စာအများရှိရာတွင်။ဥစ္စာ၏အားကိုကိုး၏သူ တပါးအားမဆိုတန်ဆိုခြင်းသည်။ဥစ္စာကြောင့်မာန်တက်ခြင်းမည်၏။

၄။ အကြင်မိမ္ဘသည်။ ငါဌ္ဌဆွေမျိုးညာတိ။ မိဘပေါက်ဖော် သားချင်း။ သွေးသောက်သူငယ်ချင်းများသည်။ လင်ဌ္ဌဆွေမျိုး ညာတိ မရှိသော်လည်း ကောင်း။နည်းသော်လည်းကောင်း။မထီမဲ့မြင်ဆိုခြင်းတပါး။ ။ထိုလေး ပါးသောအကြောင်းရှိသော မိမ္ဘကိုမစွန့်ရာသေး။ သုံးကြိမ်မြောက်လင်ဆုမ္ဘ စေဘီး။ဆုမ္ဘခြင်းကား။ ။ထောင်းသတ်ခြင်း။ကြိုးခေါက်ဖြင့်ရိုက်ခြင်း။လှံ တံကြီးနှာနှင့်ဂိုက်ခြင်း။ လင်ကိုခြေနှင့်ကျောက်ခြင်း။ လည်ကိုနှင်းခြင်းမပြု ရာ။ဤသို့ပြုခြင်းကား။ကျေးကျွန်တို့ကိုပြုခြင်း။ သရောက်မျောက်မထားသည် ကိုပြုခြင်းဖြစ်သည်။ဤအရာကိုပယ်၍။သပြာလက်ဝါးတို့ဖြင့်။ ခါး။တင်ပါး။ ခြေကိုသာဆုမ္ဘရာ၏။ ၎င်းသုံးကြိမ်မြောက်ဆုမ္ဘ၏ပင်။ကျင့်မြဲကျင့်လျှင်။မာန် တက်ခြင်းဖြစ်လေသည်။ မိမ္ဘကိုယောက်ျား စွန့်ပိုင်စေ။ မိမ္ဘ မကွာလိုသော် လည်းကွာပိုင်စေ။နှစ်ပါးစုံပိုင်ထိုက်သောဥစ္စာ့ကို။အညီခွဲဝေယူကြစေ။ ထို

sees faults in her husband, she must not abuse him. This being the sacred law, a wife ought to conduct herself with the greatest propriety.

47th. The law when a wife can put away her husband.

The law when a wife can put away her husband is this: *

Another matter I will state is the four sources of pride in a woman: 1st, when a woman thinks, "I am of a good family, and my husband is of a low one," this is pride of class; 2nd, if a woman who is said by many people to possess the five perfections in her members, which are, good hair, good flesh, good skin, good bones, proper age, if she be praised by many people as possessing these perfections, and her husband's figure and appearance are ordinary, and on these grounds does not submit to her husband's control, but is disrespectful to him, this is pride of appearance: 3rd, if a woman with much property marries a man who has none, and reflecting that she is the owner of the property, speaks disrespectfully and superciliously to her husband, or if her husband and herself having much wealth, she on this ground speaks improperly to other people, this is pride of wealth: 4th, if a woman thinks that her relatives and friends are numerous, and that her husband has few or none, and on this ground speaks disrespectfully to him or others, this is pride of family. A woman with these four descriptions of pride is not to be put away; let the husband correct her three times. In correcting her, he is not to beat her with his elbow or fists, or the bight of a rope, or with a large stick, or kick her on the breasts, or stamp on her neck; this is the treatment of a slave or adulterous wife, and setting these aside, he may beat her with a carter's rod or the palm of his hand, on the loins, buttocks, or feet. If after having chastised her three times, she continue her former habits, it is confirmed pride; let him have the power to put her away. Even if the wife does not wish to separate, let the husband have the right to do so, and let the whole of the property of both be divided equally; on these terms let them separate.

* *Note.* This paragraph is too abominably indecent to be translated.

ကြောင့်စွန့်ပိုင်၏ဟူသတည်း။ ။ဂင်ကဲ့သို့အကျင့်၌။လင်မကွာလိုမှန်ဘုံ။ မယားကကွာလိုလျှင်။မယားပါရင်းကိုမယားယူစေ၍။နှစ်ပါးစုံတင်မြီကိုလည်းမယားခံစေ။ နှစ်ပါးစုံတွင်ကောင်းဥစ္စာရှိလျှင်လင်ရစေ။လက်ထက်ပွားမရှိ။မယားကပါရင်းဥစ္စာရှိချေလျှင်။လေးစုစု၍။ တစုမယားကိုပေးစေ။ မယားကတင်မြီပါလည်း။မယားအလုံးဆပ်စေ။နှစ်ပါးစုံတွင်တင်မြီရှိလည်း။ မယားအလုံးဆပ်စေ။တင်မြီကောင်းဥစ္စာမရှိလျှင်။မယားကိုယိုဖိုးတန်သည်တွင်။လင်သို့ပေး၍ကွာစေ။ ။မယားကိုလည်းကောင်း။ သားသျှီးကိုလည်းကောင်း။အမျက်ထွက်ခြင်းငါးပါးအပြားရှိ၏။ ငါးပါးဟူသည်ကား။ အကြင်မယားသည်။ မကျင့်အပ်သောတစုံတခု။ အမှုအရာကိုကျင့်မိသော်။ ရှေးဦးစွာ နှုတ်ဖြင့်သာယာစွာပြောဆို၍။ ခတ်မဆိပ်နေရာ၏။ သားသျှီးတို့သည်မိဘကိုမရှိမသေ။ တစုံတခုအမှုကိုပြုကျင့်မိခဲ့။ ရှေးဦးစွာခတ်မဆိပ်နေရာ၏။ထိုနောက်ထပ်၍ကျင့်သောသားသျှီးတို့ကို။အရှက်ခွဲရာ၏။ အရှက်ခွဲခြင်းဟူသည်ကား။အိမ်သို့မတက်စေခြင်း။အဝတ်အစားမပေးခြင်းတည်း။ ထိုနောက်တကြိမ်ပြုမြဲပြုခဲ့။ခြေလက်တို့ကိုကြိုးနှင့်တုပ်၍။နေပူလှမ်းခြင်းကိုပြုရာ၏။ဂင်ထပ်၍ပြုပြန်ခဲ့။ဝါးခြမ်းဖြင့်ပုတ်ခပ်ရာ၏။ ဂင်နည်းတူပြုပြန်ခဲ့။ ချင့်တို့ဌာရှိသော ဝဏ္ဏပ္ပစ္ဆည်းတို့ကို ရုပ်သိမ်းရာ၏။ ထိုနောက်တကြိမ်ပြုပြန်ဘုံ။အတူမနေဘု။စွန့်ရာ၏။ဤသို့ဆိုခြင်းကား။သျှီးနှင့်သားကိုရ၏။ မယားလည်းဤကဲ့သို့အကြိမ်ကြိမ်ပြုလျှင်။လင်ကွာပိုင်စေဟူသတည်း။ ။ထိုသို့ကွာပိုင်စေဆိုခြင်း၌။ မယားမကွာဆိုမည်။ လင်ကကွာလိုလျှင်။ စိတ်တူကွာဖြစ်စေ။ပါရင်းကိုပါရင်းရှင်ယူစေ။လက်ထက်ပွားကိုအညီခံကြစေ။တင်မြီမှာလည်းနည်းတူဆပ်ကြစေ။ဂင်အမှုအရာကြောင့်လင်သည်ဆုမ္ဘခြင်း၌။ လင်ကမကွာမှန်ခဲ့။ချင်းတို့ဌာပါရင်းကို။ပါရင်းအတိုင်းယူကြစေ။လက်ထက်ပွားမှာမယားမရသာ။ တင်မြီလက်ထက်ပွားရှိက။ မယားအလုံးခံ၍ကွာစေ။ဤအရာကား။မယားကိုဆိုသတည်း။ ။သားသျှီးတို့မှာ။ဆို၌ပြီးသောအပြစ်တို့ကို။အလျှနှိုက်ကျင့်သဖြင့်။ဘဝိတို့ဆုမ္ဘ၏မနှိုင်ဘုံ။ ဥစ္စာအလုံးကိုယူစေ။မိဘအမွေကိုလည်းမခံမစားသာချေ။ ရွေးနှင့်ထုတ်ရာသောသားသျှီးတည်း။

မယား၌လင်။ သားသျှီး၌မိဘ။ အမျက်ထွက်ခြင်းငါးပါးဖြင့်။ ဆုမ္ဘပိုင်သောတရားတည်း။ ။ဂင်ဆုမ္ဘသည်ကိုတည်ကြည်စွာကျင့်ပေက။သားသျှီးတို့လည်း။ အမွေကိုခံစေ။ မယားကိုလည်းမစွန့်သာချေ။ ဤသို့ဆုမ္ဘပြီးနောက်။ကောင်းအောင်ကျင့်ပါမည်ဟု။ဝန်ခံ၍ကျင့်သောမယားကို။လင်စွန့်ချေသော်။ပါရင်းကိုပါရင်းရှင်ယူကြစေ။ လက်ထက်ပွားကိုမယားအလုံးရ

If under these circumstances the husband does not wish to separate, and the wife does, let her take all her original property, and bear all their mutual debts. If there be any mutual property, let the husband have it; if there be none, and the woman have original property, possessed by her before marriage, let it be divided into four shares, and let the husband have one; and if she had original debts, let her bear them all, and also their mutual debts (incurred after marriage.) If they have no debts or property, let the wife pay the proper price of her body to the husband, and let them separate.

There are five kinds of anger toward a wife and children; they are these: If a wife acts improperly in any way, her husband should at first reprove with mild language, and take no further notice of it. If a child acts in a way disrespectful to its parents, or speaks disrespectfully to them, it should be looked over for the first time; but children who do the same a second time may be put to shame by not allowing them to enter the house, and refusing them food and clothes. If after this they shall repeat their offence, their hands and feet may be tied with a cord, and they may be exposed to the heat of the sun. Should they after that repeat the offence, they may be beaten with a part of a split bamboo; and if they shall again repeat their offence, all the property they possess may be taken away; and if they still again repeat the offence, they may be turned away altogether.

As regards separation, if the wife refuse her consent, and the husband insist on a separation, let them separate as by mutual consent; let each take what property they originally brought, and divide equally what they have acquired since marriage, and pay the debts in the same proportions. In case of the husband correcting the wife for these faults without wishing to separate, if the wife does wish it, let each take their original property, and let the wife have no share of property acquired during their marriage, but pay all the debts incurred (in that time.)

If the children continue the above offences, and are not to be prevented by correction, let the parents take all their property, and let them have no share in their inheritance; they are children who may be driven off by setting dogs at them. This is the law, and the five offences wherein the husband may correct the wife, and parents their children, with anger. If after being thus corrected, they behave in a correct and proper manner, let the children have their share in the inheritance, and the wife shall not be put away. If a wife, after correction as now described, promises to behave well, and keeps her promise, and the husband puts her away, let each have their original property, and let the wife have all the property acquired during marriage, and the husband pay all the debts incurred mutually, because

စေ။နှစ်ပါးတွင်တင် မြိမ္ဘိလည်း။လင်ကအလုံးဆယ်စေ။ ဆုမ္မခံ၍ကျွန်နှင့်အတူ ကျင့်ပြုနိုပေသောမယားဖြစ်ခြင်းကြောင့်တည်း။ ။သားထွီးတို့မှာ လည်း။ မိဘတို့အကြိမ်များစွာဆုမ္မ၏။ မိဘအလိုသို့လိုက်၍မွေးကျွေးခြင်း။ ကောင်းမွန်သောအကျင့်ကို ကျင့်ပြုနိုပေကလည်း။ မိဘအမွေကို စားစေ။ အ ဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ အပယ်ငရဲမှလာသောသူ၊နတ်ရွာလားသော အကြောင်းကိုကျင့်သောသူကဲ့သို့။ မိဘစကားကိုနာခံပြုနိုသော့ကြောင့်တည်း ဟု။ ဗြဟ္မာမင်း၏သားရင်းဖြစ်သော။မနုမည်သောရှင်ရသော့ ဆိုတော်မူ၏။

မနုအကျယ်တေရသတဆယ်သုံးတွင်။ မယားအပြားခုနှစ်ပါး။ လင် မယားဖြစ်ရာသည်အကြောင်းသုံးပါးမှစ၍။လင်မယားကွာခမ်ကား။ဤတွင် ၅ပြီးပြည့်စုံ၏။

the wife, having received correction, conducts herself in the manner of a wife like a slave.

As regards the children, if after their parents have many times corrected them, they comply with their wishes, contribute to their support, and conduct themselves with the greatest propriety, let them have a share in the inheritance. Why is this?—because they attend again to the words of their parents, like one who has been relieved from hell, and conducts himself so as to reach the country of the nats. This the son of the king of Bymahs, the sage recluse called Menoo, said.

Thus in the twelfth volume of the Menoo Kyay, the seven kinds of wives, and from the three ways of contracting marriage, to the separation of man and wife, is contained in full.

END OF THE TWELFTH VOLUME.

မနုအကျယ်တေရသ။

နမောတဿ။ဘဂဝတော။အရဟတော။သမ္မာသမ္ဗုद္ဓဿ။

မာတိကာ။

မနုအကျယ် တေရသတဆယ်သုံးတွဲ၌သက်ရှိ။သက်မဲ့ကိုလောင်းကြရာ အမှက်ရှိ။မရှိလောင်းခြင်း။လောင်းတန်းကြီးငယ်ကိုရသင့်။မရသင့်ဆိုခြင်း စကားအစည်း

မြတ်သောမင်းကြီး။ရှေးဦးစွာလောင်းတန်းကြီးကိုဆိုပေတုံခဲ့။

အကြင်လူတို့သည်။ဒေါသနှင့်ဖြစ်စေ။ဒေါသမရှိဖြစ်စေ။ မည်သည်အရှိန် ရက်လတွင်မိုးသီးရွာမည်။တဦးကမရွာဆို၍လောင်းခြင်းတပါး။ ။ဤမြေ ကြီးသည်။မည်သည်အရှိန်လနှစ်ကိုကွဲခဲ့။မြည်ခဲ့ဆိုမည်။မကွဲမမြည်တဦး ကဆို၍လောင်းခြင်းတပါး။ ။ဤတောင်သည်။မည်သည်အရှိန်နေ့လ ရောက်လျှင်ပြိုကွဲခဲ့။မြင့်ခဲ့။နိမ့်ခဲ့ဆိုရာ။မဖြစ်မဟုတ်ရာဆို၍လောင်းခြင်း တပါး။ ။မည်သည်နေ့ရက်လအရှိန်ရောက်လျှင်။လေနီ။လေဖြူ။လေ ဝါ။ လေမည်းလာ စိမ့်ဆိုခြင်း၌။မလာဆို၍လောင်းခြင်းတပါး။ ။မည် သည်နေ့ရက်လအရှိန်ရောက်လျှင်။ဤမြစ်။ဤမှုး။ဤချောင်းတို့သည်။ ကမ်၌ သည်သို့သာဖြစ်မှုးချောင်းလာမည်ဆိုရာ၌။မလာဆို၍လောင်းခြင်းတပါး။ ဤလောင်းတန်းကြီးတို့သည်။ လူမိုက်တို့၏ လောင်းခြင်းဖြစ်သည်။ လက် ရောက်ဖြစ်စေ။လက်မရောက်ဖြစ်စေ။ထိုလောင်းတန်းစာထားအသိအကြား ဖြစ်လည်း။မရကြရာကင်းလွတ်စေ။ ဤအရာကား။နှစ်ဦးသားတို့မိုက်သော အရာ။မိန္ဓာမိဠိုအယူတည်းဟု။မနုမည်သောရှင်ရဿေ့ဆိုတော်မူ၏။

တနည်းတုံ။စပါးသီ။ပြောင်းပဲ။လူးဆပ်။နှမ်ဝါကို။မြေကြီးအထုလောင်း ခြင်း။အဝတ်အထည်အလိပ်ကို။ မိုးသီးတိမ်အထိဆို၍လောင်းခြင်း။ ထော ပတ်။နှီ။ထမ်ဆီကြည်ရက်တက်ကို။သမုဒ္ဒရာရေနှင့်အမျှဆို၍လောင်းခြင်း။ ပဏ္ဍမြားဣန္ဒေတို့ကို။မြင်းမိုရ်တောင်နှင့်အမျှအလေးဆို၍လောင်းခြင်း။ ဤ လောင်းတန်းမျှားမှာလည်း။လောင်းတန်းကြီးတွင်အငယ်ယူ။မိုက်ကိုယ်ကို ကြီးဝါး၍လောင်းခြင်းဖြစ်သည်။အရှုံးအနိုင်ရှိသည်ဟု။အပြစ်မရှိရာ။ကင်း လွတ်ကြစေ။

LAWS OF MENOO.

THE THIRTEENTH VOLUME OF THE

GREAT WORK OF MENOO.

I worship the god who is worthy of all homage, who possesses an intuitive knowledge of good.

CONTENTS OF THE VOLUME.

The law as regards betting, either coolly or in a passion, on animate or inanimate things, and whether bets, large or small, are to be paid or not.

Oh excellent king! I will first treat of large bets. If any one, in a passion or not in a passion, shall bet that it will rain at a certain time, that the earth will at a certain time open, or make a noise, and another bets that it will not; or that a certain hill on a given day will crumble down or become higher or lower, and another bets that it will not; or on a certain day that the wind will be red or white, yellow or black, and another shall bet that it will not; or that on a certain day streams, rivers, or brooks will dry up, or take their course in another direction, and another shall say that they will not—these are the bets of fools; whether the stakes be deposited or not, or the bet made before witnesses and on a written engagement, the money shall not be paid. In this case both parties are foolish. Thus Menoo, the sage recluse, said.

In another case of extreme betting; betting a heap of rice, paddy, cholum, grain, barley or cotton, as large as the earth, a pile of cloth up to the clouds, an ocean of butter, milk, ghee, butter-milk, or vinegar, gems, gold or silver, as heavy as mount Myenmo—this is a lesser description of extreme betting. It is mere foolish boasting. Such bets can neither be won or lost; let the better be free.

ထိုမှတပါး။သက်မဲ့လောင်းရာ။ကစားရာအခြင်းကား။ တဆယ်ကိုးပါး အပြားမျိုး၏။

တဆယ်ကိုးပါးဟူသည်ကား။ စစ်ဘုရင်တစ်၊ တံကျစ်တစ်။ လေးကွက်တစ်။သစ်ခွေဆုပ်စုံမတစ်။သစ်ခွေ့တွင်းချတစ်။သေသပိဏ္ဍာမျိုးတစ်။ကျောက်အုပ်မြေခဲဒုတ်လှံကန်အနိုးအဝေး။အမြင့်အနိမ့်နှင့်ဆိုခြင်းတစ်။ဖဲရိုက်တစ်။ ပဆစ်တစ်။အဝေးအနိုးအတည့်အမှန်ဆိုခြင်းတစ်။ကြက်ပေါင်တစ်။ ဂုံညင်းတစ်။ ။ဤအခြင်းအရာများကိုဆိုတိုင်းပြုတိုင်းမှန်၍။နှိုင်သူစားပိုင်၏။ ထိုသို့စားပိုင်ရာ၌။လက်ရောက်သာစားပိုင်စေ။လက်မရောက်က။မစားပိုင်။

ရေကူး။ရေရောက်။မရောက်။ငုတ်နေ့နှိုင်။မနေ့နှိုင်လောင်းခြင်းတပါး။ သစ်ပင်တက်နှိုင်။မတက်နှိုင်စေဟုလောင်းခြင်းတပါး။ ။အခုန်အဆွေ ရောက်။မရောက်။ထိမထိလောင်းခြင်းတပါး။ ။ဒုတ်ဓါးလှံသေနတ်လေး ဂျမရှ။ဓူးမစူးလောင်းခြင်းတပါး။ ။ချိုနှိုင်၏။မချိုနှိုင်။ထမ်နှိုင်၏။မထမ်နှိုင်လောင်းခြင်းတပါး။ ။ဤငါးပါးသောလောင်းတန်းမှာ။ပြိုသူနှိုင်ဝှေ့ဆိုတိုင်း။ လောင်းတိုင်းလက်ရောက်ဖြစ်စေ။ လက်မရောက်ဖြစ်စေ။ အလောင်းကိုစားပိုင်စေ။ ။တနည်းဆိုပေတုံ့ခ်ုံ။ငင်ငါးပါးကိုလောင်းကြရာ။ဓိတ်ပေါ့သူအသက်တန်းတွင်။ဆယ်စုတစုမပြဉ်ပ်မရောက်သေးသောသူဖြစ်၍။ဆိုဆိုသမျှစကားအတိုင်း။ရှုံးရောကိုလည်းမစားရာ။အလျှင်းလွတ်စေ။ရေကူး။သစ်ပင်တက်။ဓါးခုပ်လှံထိုးကြောင့်သေချေသော်။ သေခမ်းသေနားကိုသင်းဖြိုဟ်စေ။ သေသူမိဘအဖုပ်ပေါက်ဖော်သားချင်းတို့အား။ ဌေအကျပ်သုံးဆယ်တွက်၍။ အတက်တဆယ်သင့်။ သုံးပိသာဌေကိုလျော်စေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ ဓိတ်ပေါ့လူငယ်တရားမဝင်ကို လှည့်ပတ်ရာရောက်ချေသော့ကြောင့်တည်း။ ။ဓိတ်သတောတူ။သူသိသူကြားဖြစ်သည်မဆိုသာချေ။ ဓိတ်ကိုဓိတ်ရှင်အစိုးမရ။ ဆုံးဆမသိချေသည်ဖြစ်၍ ဆိုသတည်း။ ။ဆွေမျိုးညာတိပေါက်ဖော်မရှိ။ သေသူချည်းသာဖြစ်ချေလျှင်။အလောင်းအစားပြုသူက။ရှုံးနှိုင်စားပိုင်စေ။သင်းဖြိုဟ်သဖြင့်အပြစ်မရှိ။ချင့်ကျိုးနာလျှင်။ငင်ကျိုးနာသူကို။လွတ်အောင်ကုမစေ။ ။မိဘပေါက်ဖော်အမျိုးရင်းတို့အသိအမြင်လောင်းဆိုကြသည်ဖြစ်က။ ရှုံးနှိုင်စားပိုင်စေ။သေကျိုးနာလည်း။အပြစ်မရှိ။ ချင့်အဖုပ်မိဘပေါက်ဖော်ညာတိတို့ တာဝန်တည်း။

လူနှစ်ယောက်။အပြေးအမြန်သာမသာ။သစ်ပင်ပန်းတုန်းထိုင်စိုက်မှတ်၍။ အပြေးပြိုင်ကြရာမှာ။ နှိုင်သူကလက်ရောက်။ လက်မရောက်ဖြစ်စေ။ အလောင်းကိုစားပိုင်စေ။ရှုံးသောသူသည်။တွင်းကျနိုသော်။ ခလုပ်ဆူးကြောင့်

In betting on inanimate things, there are nineteen kinds. 1. Teat tureng—chess; 2. Tagyeet, (obsolete;) 3. Lay-guét—checkers; 4 Tsong-ma—odd or even; 5. Tweng-khya—resembling the game of marbles, called by school-boys "Three-holes," but played with seeds; 6. Thay-tha-weed-dya—guessing what is in the closed hand; 7. guessing the height or distance of a stone, a brick, a stick, or a lump of earth; 8. cards; 9. dominoes; 10. shooting or throwing at a mark; 11. kyet-poung; 12. khong-gnyeen, like a game of marbles, only played with large beans. In these matters the winner has a right to be paid, but only what he receives on the spot; he shall have no right to sue afterwards for any balance still unpaid. In betting, or swimming a distance, or staying a certain time under water, climbing trees, leaping, being invulnerable to stick, sword, spear, musket or bow, lifting a weight, or carrying it, in all bets on these five matters, the whole amount betted shall be paid to the winner, whether the stakes were deposited or not.

I will state another case in betting on these five matters. If one party be a fool, or have not completed one tenth of the age of man, the bet shall not be paid. If in swimming, climbing a tree, cutting with a sword, or thrusting with a spear, he (the fool or child) shall lose his life, let the other party pay the expenses of his funeral, and let him pay as compensation to the parents or relatives of the deceased the price of ten men, reckoning each at thirty tickals, or three hundred tickals of silver. Why is this?—because it amounts to a deception practised on a fool, or a child not of legal age. A plea of mutual consent before witnesses shall not avail; the deceased had not the power of judging or reflecting. If the deceased had no relations, let the other party be paid if he win, and let him not pay if he lose; let him be free from penalty, except the payment of the funeral expenses as regards the death. But if the fool or child have his limbs broken, or is injured, let the other party support him till he recovers. If the parents or relatives were witnesses to the bet, let it be paid as it may be lost or won, and let (the sane party) be free from blame on account of the death of the other, or any injury he may sustain; it was the duty of his parents or relatives who were over him to protect him. If two men have a debt regarding their swiftness in running, and put up a mark or fix upon a tree as the goal and race, let the debt be recoverable, whether payment was made before starting or not. If the loser fall into a hole or hollow, knock

ထိမ်ကိုက်ရူးမိသော်။ ညှိတွယ်၍ထဲသော်။ လောင်းတန်းဆိုဣတ္တင်တဝက်ပေး စေဆိုတုံ၏။ ရှုံးမည်မြင်ရာတွင်။ လည်းဟန်ပြုသော်။ လောင်းတန်း ရင်းအ တိုင်းစားစေ။ အပြေးအသွားအမြန်လောင်းရာ၌။ ရန်ငါးပါးကင်းအောင်။ ခလုပ်ဆူသ္ဍောင့်တွင်းမရှိ။ ညီညွှတ်ရာမှာ။ ပြေးသွားလောင်းကြရမည်။ မြင်း စီး၍အပြေးအမြန်လောင်းကြရာမှာ။ အသက်ရှိသည်ဖြစ်သည်။ လက်ရောက် လက်မရောက်မဆိုသာ။ လောင်းတိုင်းပေးစေ။ ထိုသို့စီးနင်းပြိုင်ရာ။ တာတိုင် မှတ်သဉ်အရပ်သို့။ ထိုမြင်းမရောက်ခဏ်။ ထိုမြင်းသေသော်။ တဝက်ပေးစေ။ တာ တိုင်ထားရာအညီရောက်၍သေသော်။ အပြစ်မရှိ။ လောင်းတန်းလွမ်ကြေစေ။

ဆင်တိုက်။ ကျွဲတိုက်။ နွားတိုက်။ ဆိပ်တိုက်။ သိုးတိုက်တို့မှာလည်း။ အ ရှိန်နှာရီထား၍တိုက်ကြရာတွင်။ ပြေးသော်ဆိုတိုင်းလက်ရောက်။ လက်မ ရောက်ပြိုင်သူကစားစေ။ ဆိုင်၍ခွေခတ်ကြရာ။ ခြေလက်ပြိုကျိုး၍။ ဆိုင်၍မ ခွေဝန့်ရှိသော်။ ထက်ဝက်ပေးစေ။ သေသော်လည်းထက်ဝက်ကိုပေးစေ။ ဤ ကားအရှုံးအနိုင်အပြေးကိုဆုံးဖြတ်သောတရားတည်း။ ။သို့ကားမယုတ် တုံ။ သေမိမ့်။ ကျိုးမိမ့်ဆိုကြ၍ တိုက်ခတ်ကြရာသော်လျှင်ကျိုးလျှင်။ ဆိုတိုင်း လက်ရောက်မရောက်စားပိုင်စေ။ သေသည်။ ကျိုးသည်မှာ။ ဆင်ကျွဲနွားဆိပ် သိုးတို့၏အရှင်သခင်ကံသာတည်း ။

ကြက်တိုက်ခါတိုက်။ ခိုတိုက်ဝမ်ပဲတိုက်။ အတောင်ရှိသောအရာတို့ကို။ တိုက်ကြရာမှာ။ လက်ရောက်မရောက်မဆိုသာ။ နိုင်သူစားစေ။ ၎င်အနက်ခို မှာ။ အိမ်ခိုစင်အရောက်။ အသွေးအခေါ်လျှတ်၍။ လောင်းကြရာမှာလည်း။ ဆိုတိုင်းရောက်ချေသော်။ ရောက်သူကစားပိုင်စေ။ သိမ်းစွန်ရဲတို့အမှုကြောင့်။ ရောက်မိရောက်ရာ။ ရောက်သော်လည်း။ ထိုတိရစ္ဆာန်တို့အသက်ကိုကြောက် ၍ဝင်ရောက်ခြင်းဖြစ်လေသည်။ နိုင်သည် မဆိုသာသေး။ ထိုတကြိမ်ကင်း လွတ်စေ။ နောက်တကြိမ်လွတ်စေဦး။ နောက်လွတ်ရာ။ ဆိုခဲ့ပြီးသောဘေး မရှိ။ ဆိုတိုင်းမှန်၍နိုင်လျှင်။ လက်ရောက်။ မရောက်မဆိုသာ။ လောင်းတန်း ကိုစားစေ။

လှေလှည်းပြိုအကြရာမှာလည်း။ ပန်းတုံးတိုင်အမှတ်အသားထား၍ပြိုင် လှော်နိုင်ကြလျှင်။ နိုင်သူလက်ရောက်။ မရောက်။ စားစေ။ ထိုလှေ။ ထိုလှည်း သည်ကွဲပေါက်ဟုက်ခဲ့လျှင်။ အလောင်းကိုလက်ရောက်။ လက်မရောက်မဟူ။ အမှုကင်း လွတ်ကြစေ။ နှင်သည်နွားသေလည်း ရှုံးစေမဆိုသာ။ ကင်းလွတ် ကြစေ။

သူနှစ်ယောက်။ အရှုံးအနိုင်တိုင်း၍။ သတ်ကြရာလောင်းတန်းမှာ။ လက် ရောက်။ လက်မရောက်မဆိုသာ။ နိုင်သူစားပိုင်စေ။ ထိုသို့လောင်းကြရာတွင်။

his foot against a stump, or run a thorn or a spike into it, or catching his foot in any thing shall fall, let him only pay half the debt; but though this is said, it must be a real, not a pretended fall; if it is not real, let him pay the whole. In running for a bet, the ground chosen must be level, and free from the five enemies, stumps, thorns, spikes, holes, and hollows.

In betting on the swiftness of a horse with a rider on his back, it is a living creature; the bet must be paid whether the stakes were deposited or not. If one of the horses shall die on the ground marked out for the race before it reaches the goal, let the owner pay half. If it die close to the winning post, let him not lose; let him not pay the bet.

In elephant, buffalo, bull, goat, or ram fighting, if one shall run within the time noted by a time measurer, let the winner be paid, whether the stakes had been deposited or not. If in fighting, by butting or striking, a fore or hind leg, or a horn be broken, and the animal will not continue the fight, let half the bet be paid, or if he die, let half be paid. In this bet, the losing or winning of the bet depends altogether on one or the other running away, unless it be specially agreed that killing or breaking a limb be considered losing; in that case let the amount betted, whether staked or not, be recoverable in full; it is the luck of the owner of the animal.

In fighting cocks, partridges, ducks, or decoy pigeons, or bets on winged animals, there shall be no difference; whether the stakes have been deposited or not, let the winner be entitled to recover it. In this same bet of letting pigeons loose to decoy others, if the pigeon of one party lure the wild or strange pigeon to the house, let the owner of the house to which he comes have a right to recover. In case a hawk or kite is encountered, and the pigeon takes shelter in the first place it comes to, it is the fear of death that drove the animal in; the owner of the other shall not say he has won; he shall not recover his bet for that time; let them start again, and if there be no birds of prey in the way, let the winner have a right to recover his bet, whether the stakes were deposited or not.

In racing boats or carts, if a goal has been fixed, and one party shall win, let him recover, whether the stakes were deposited or not. If the boat or cart be broken, the bet shall not be paid, whether the stakes were deposited or not; let the loser be free, or if the bullocks die, let it not be paid. If no accident happen to the boat, cart, or bullocks, let the winner have a right to recover.

As regards bets on two men fighting, who have been measured and matched, there shall be no distinction, whether the stakes were deposited or not; let the winner have a right to the amount. In this bet,

အရင်းသည်ချင်းလောင်းခြင်းတပါး။ အခြားပွဲနှေ့။ပွဲသားတို့ဝင်၍လောင်း
ခြင်းတပါး။ထိုနှစ်ပါးတို့တွင်။အရင်းကိုတည်ပြီးလျှင်။အလေးဆတက်ဆို၍
လောင်းရာ၌။ဥစ္စာလက်ရောက်မဟုတ်သမျှမစားရရာ။ အတက်အဆဂုဏ်
ရှိးမြှောက်ဆိုခြင်း။ အားမြောက်ကြလေသည်။လွတ်ကြစေ။ ထိုအလောင်း
တို့သည်။ဆင်မြင်း။ကျွဲနွားမြည်း။ကျွန်။ရွှေငွေ။ကြေး။သံ။စပါး။အထည်အလိပ်ကို
လက်ရောက်ငင်ပြလောင်းသော်။နှိုင်သူစားပိုင်စေ။ရွေးလျှင်ဆိုတိုင်းရွေးစေ။
ငင်ဆို့ခဲ့ပြီးသောဥစ္စာရပ်ကိုမမြင်ရ။လောင်းသူတွင်လည်းမမျှမှန်းသိလျှက်
ဖြစ်က။လေးစုတစုစားစေ။မယားသားသမီးပေါက်ဖော်တို့ကိုလောင်း၏။ စာ
ထားသည်။သူသိသူကြားဆိုသော်လည်း။ ထိုမယားသားသမီးပေါက်ဖော်တို့
မသိမကြားမမြင်ရကား။ နှိုင်သည်ဟုမရရာ။ အ စု အ ဆလည်း မစားရရာ။
လက်ရောက်ပြခေါ်မြင်ရသိရ၍ဝန်ခံသော် မူကား။ လောင်းတန်း ဆိုတိုင်းရ
ကြစေ။

မည်သည်ဖြို့ရွာမှာ။ကျောင်းဇရပ်ဆိပ်။သစ်ပင်။တော။ ချောင်းမြောင်း။
မူးမြစ်တို့သည်။အရှေ့အနောက်တောင်မြောက်လေးတောင့်တွင်။ မည်သည်
တောင့်ကသစ်ပင်အရှည်အတို။အကြီးအငယ်။ကူ။ကျောင်းဘုရားမှာလည်း
အကြီးအငယ်။ အခိုမ့်အမြင့်ဆို၍လောင်းကြဘုံ့။ တဘီးက။ သည်အတိုင်းမ
ဟုတ်။ပြိုင်၍လောင်းခြင်းဌာ။လက်မရောက်က။ လေးစုတစု။လက်ရောက်။
ထက်ဝက်မှန်သူကစားစေ။ ။တဘီးကမှန်သည်။သို့အကြီးအငယ်။အခိုမ့်အ
မြင့်။အနေအထိုင်အရပ်ဒေသနှင့် ဆိုမည်။ တဘီးက သို့သာဖြစ်သည်မဆိုတဲ့
မဟုတ်မမှန်သာဆို၍လောင်းကြရာမှာ။ ရှုံးနိုင်ရှိသည်ဟုမစားကြရာ။ကင်း
လွတ်ကြစေ။ဆိုခဲ့ပြီးသမျှအလောင်းကို။ထိုပွဲတွင်မပေးလျှင်။ကိုင်၍တောင်း
ရာ၏။ ပွဲဟုက်၍သွားပြီးနောက်။ အရပ်တပါးဌ၌ရသင့်သည်ဆို၍။ လောင်း
တန်းလက်ရောက်ကိုဆွဲကိုင်၍တောင်းချေလျှင်။နည်းမျှားမဆို။ထိုအကိုင်ခံရ
သောသူတို့က။ပေးရန်မှန်သမျှကိုလွတ်စေ။မကိုင်မင်အသာဘယာတောင်း
သည်ဖြစ်လျှင်။ ဆိုရင်းအတိုင်းရသင့်သည် မှန်သမျှဥစ္စာကိုရစေ။ ဣတိုးဣ
နှုန်းတက်ခံသော်လည်းကောင်း။ ထိုးကျိုးစည်ပေါက်သော်လည်းကောင်း။
သက္ကရာဇ်ဖြိုသော်လည်းကောင်း။ ချိန်စင် ပေးစင် လက်ရောက်သိမ်နှင့်ကြ
သည်။ ပွဲတွင်ပင်ဖြစ်သော်လည်းပစေ။ မရကြသာပြီ။ အလောင်းဖြစ်သည်။
ကင်းလွတ်ကြ၏။ဤသို့လောင်းတန်းကြရာ၌။အောက်ပိုးချိုက်၍။ခါးစောင်း
ပင့်၍လည်းကောင်း။ ရှေ့အဝတ်နှမောင်းကိုချိပင့်၍လည်းကောင်း။ လက်
ခြေတို့ကိုမြှောက်ကာ။ကခုန်၍လည်းကောင်း။ မြေကြီးကိုခြေဆောင့်။ လက်
စပါးပုတ်ခတ်၍။ ကခုန်လောင်းခြင်းသည်။ ရှင်သောနှစ်သုံးဝမ်မြောက်ခြင်း

there is betting by the parties fighting themselves, and bets made by other people of the assembly. If a sum as an earnest be parted, and the parties bet two or three times that amount, nothing not actually staked shall be recovered; the sums laid beyond this are mere matters of boasting; let them not be paid. If the thing betted, elephant, horse, buffalo, bullock, slave, gold, silver, copper, rice, paddy, or clothes, has been made ever, let it be kept, and if it be redeemable, let it be redeemed at the price agreed on. If the property betted be not seen, and it is known the party betting does not possess it, let the winner only have a right to recover one fourth part of the bet.

If a wife, children, or relatives be betted, though it be by a written engagement, and before witnesses, if the party betted does not hear or know of the bet, the winner shall not be entitled to recover, nor any portion of their value. If they be brought and handed over, or shown, seen, and are consenting, let the whole amount of the bet be paid.

If one shall bet that in a particular town or village, a convent, zayat, house, tree, jungle, river, canal, or brook, is east or west, north or south, or any of the intermediate points; that a tree is of a certain height or size; or a cave, convent, or pagoda of a certain size; and another shall bet that it is only so much, if the stakes be not deposited, let the winner have a right to one fourth of the amount. If it be paid down at once, let him have one half. But if one shall bet, distinctly giving their dimensions, distance, or situation, and the other shall merely deny that they are correct, without stating his distance, dimensions, or situation, if he loses he shall not pay; let him be free.

In all the bets now laid down, the loser may be arrested for the amount at once in the assembly in which the bets were made; but if after the assembly has broken up and the people dispersed, the winner arrest the loser in any other place, whether the bet be a large or a small one, let the person who has undergone the arrest be free; but if it be quietly demanded without laying hold of the person, let it be paid. If whilst weighing out the amount, or even if it be paid over and taken up in the assembly in which it was lost, a new king shall succeed to the throne, an usurper depose the reigning king, or a new era be commenced, let it be no bet; the winner shall not recover.

If in this bet one party has girded up his loins, or tucked up the front of his cloth, or thrown about his arms, dancing, leaping, stamping on the ground, or beating it with the palms of his hands, and bet

ဖြစ်ကြ၍။အမှက်မရှိဘဲလောင်းခြင်းဟူ၍မှတ်ရာ၏။ ။ရှုံးခံသောသူ ဟူ၍။ မိဘ။ နှင်သင်ဆိုခြင်း။ ဆဲခြင်း။ လက်သီးဆုပ်၍။ လက်မောင်း။ လက်ရုံးတမ်ရန်းခြင်း။ အောက်ပိုးကိုလုံး အောင်ကျိုက်ခြင်း။ အံသွားကြိတ်ခြင်း။ ခမ်းကိုက်ခြင်း။ နှိုင်မည်သူဖြစ်စေ။ ရှုံးမည်သူဖြစ်စေ။ တဦးကပြု၍။ ဟဦးကမ ဒုတ်ဆို။ မပြုမကျင့်သော်လည်း။ လက်ရောက်မရှိသမျှ။ ရှုံးသူ။ နှိုင်သူတို့အ တိုင်းပေးယူစားကြစေ။ နှစ်ဦးလက်မထိ။ နည်းတူပြုလည်း အပြစ်မရှိ။ ကင်း လွတ်စေ။ ထိုမှတပါး။ ငါတို့နှိုင်ပြိတကားဟု။ ကိုင်ငင်ရိုးတွင်မကိုင်မင်ဘဲ။ ဦးဆံဆွဲခြင်း။ ထောင်းသတ်ခြင်း။ ခြေနှင့်ကျောက်ခြင်း။ အဝတ်ကိုရှုတ်၍။ လည်ပင်းလည်ကိုင်ကို။ ဖက်ညှစ်၍ပြုသော်။ ကျင်ငယ်နှင့်ပန်းသော်။ တံထွေး နှင့်ထွေးသော်။ မစင်နှင့်လိမ်ကျံကိုင်ဖက်သော်။ ကြိုးနှင့်ဖြစ်စေ။ လက်ခြေကို တုတ်သော်။ မျက်မှောင်ပြုံးသော်။ ဒုတ်လှံကနှိုးနှင့်ရိုက်သော်။ နှာ။ ဝ။ သွား ကျိုး။ အကန်း။ သွေးစီးသွေးယိုရှိသော်။ လုံးထုလုံးပွတ်ရောင်ရမ်းကွဲ၍ကိုယ် လုံးခြိုသော်။ သေသော်။ အထက်ဗါဏ်မှကိုစီရင်ချက်အတိုင်း။ တစုံတခုအပြစ် နှင့်ဗါဏ်ရာ ပြုသည်သူကလျော်စု နှင့်အလောင်းကြေး ငွေဥစ္စာတန်ရာချ၍။ သာလျှင်။ သာလျှောက်။ နည်းလျှင်။ နည်းလျှောက်လျော်ပေးကြစေ။ လွန်သူ ကမင်းဗါဏ်ကိုခံစေ။ ၅၂အပြစ်များလည်း။ ၎င်ဖြစ်စည်ဖြစ်စေ။ ဖြစ်ပြီးနောက် အမှုမစဲခင်ဖြစ်စေ။ အပြစ်ကိုလျော်ပေးမည်ရှိမ်းသည်အတိုင်း။ လက်ရောက် ပေးစည်ပင်ဖြစ်သော်လည်း။ ရွှေထီးရွှေနန်း ဆက်ခံသော်။ ထီးကျိုး စည်ပေါက် မင်းလဲသော်။ သက္ကရာဇ်ပြိုသော်။ ပစေ။ လက်ရောက်ချိန်မပါပြီမဆိုသာချေ။ ပရာ။ ပယ်ရာခုနှစ်ပါး။ ကိုးပါးပေါင်း တဆယ်ခြောက်ပါး အဝင်ဖြစ်ချေသည် ဟု။ ဗြဟ္မာမင်း၏သား ရင်းဖြစ်သော။ မနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

အမှုအခစားရှေနေတို့မှာ။ ရှေနေချင်းချင်း။ ပေါင်ထီးလက်ခတ်ရယ်မော ၍။ လောင်းခြင်း။ ၎င်ပေါင်ထီးလက်ခတ် ဤအမှုသည် အမျိုးဥစ္စာ ရှေနေဂုဏ် လက္ခဏာနှင့်ကြိမ်ဝါး၍။ လက်ဆုပ်လက်တမ်။ ကြမ်မြေစသည်တို့ကိုပုတ်ခပ် ၍။ အမှုက်ထွက်ခြင်းနှင့်။ အရှုံးအနိုင်ဆို၍လောင်းခြင်းသည်ပကြစေ။ အ မှုက်မရှိလောင်းခြင်းမှာ။ လက်ရောက်ဖြစ်မှရစေ။ လက်မရောက်ကမရရာ။ နှစ်ဦးသားပညာအတတ်ကိုပြိုးဆိုကြိုးဝါးရယ်မောခြင်း။ ပရက်ပရယ်အမှု ဖြစ်သည်။ ၎င်ရှေနေတို့သည်။ အမှုသည်စကားတွင်။ ပျက်ပျယ်ကြစေယ်ရယ် မောသကဲ့သို့ပြုကြလျှင်။ အပြစ်မရှိ။ အင်တူချင်းဖြစ်က။ လောင်းသောအမှု။ လက်ခြေလွန်သောအမှုပကြစေ။ တဦးကအမှုက်မယူ။ တဦးကအမှုက်နှင့်။ အလောင်းဆို၍။ လောင်းတန်းလက်ရောက်၏။ တဦးကလောင်းတန်းစကား ကို။ ဝန်မခံဖြစ်က။ လက်ရောက်။ လက်မရောက်မရရာပကြစေ။

cheerfully, it is to be set down as betting without anger. If under the belief that one party is about to lose, a person betting shall make use of such language as, "your father and mother," "you sir," or shall abuse him, doubling his fist, stretching out his arms, girding his cloth up, grinding his teeth, or biting his lips, whether it be the person who shall win or lose, if one party shall act in this way, and the other do not, the winner shall have no right to recover the whole sum lost. If both parties betting act in the same way, but without striking a blow, the bet shall be paid; there shall be no blame. If after having won, the winner shall not demand the amount in the usual way, but shall pull his debtor's front hair, strike him with his fists or elbows, kick him, tear his clothes, seize him by his throat or neck, make water or spit on him, spatter him with filth, tie his legs and hands before or behind, beat him with a stick, tear his ear, break one of his teeth or limbs, blind one of his eyes, or bruise or wound his person so that he faint or die, let the person in fault be punished as laid down in the chapter on fines or compensation, according to the offence he has committed. Let the bet be taken into the account; if it be more than the fine, let him receive the difference; if less, let him make it up, and let him be punished criminally. In these offences, if during their progress, or before they are finally settled, even if one has agreed to pay compensation, and he be weighing out the silver, or if it be weighed out, and he is in the act of paying it, if another king succeeds to the throne, or if the king be deposed by violence, or the era be altered, let it not be paid. The recovering party shall not plead that it has been weighed out and had in hand; it comes within the seven and nine, in all sixteen cases, to be set aside. Thus the lord Menoo, the son of the king of Bymahs, has said.

Regarding the bets of advocates or vakeels, who live by that profession, made amongst themselves, laughing, and slapping their thighs or shoulders; if in this way, slapping the thigh or shoulder, a vakeel, on the strength of his principal being a man of rank and wealth, pushes out and draws in his hand, or slaps the floor or the ground, and bets in anger on the result of the suit, let the bet not be paid. If it was not made in anger, let only what was staked be paid; if nothing was deposited, let it not be paid. If two vakeels boast of their science and learning laughingly, it is a joke; if they do this regarding a cause (under trial) and both equally, there is no offence. If the conduct of both was the same, and a blow was struck, let not the bet be paid. If one party is in anger and the other is not, and they bet, and stake the amount, if one expressly states that he does not accept the bet, it is null and shall not be paid, whether the money

နှစ်ဦးသားအမျက်နှင့်လောင်းကြသော်။ လက်ရောက်သည်ကို။ နှိုင်သူရ ကြစေ။ လက်မရောက်သမျှပစေ။ တဦးကအများ လက်ခြေလွန်သော်။ အင်တူ ချင်းတွက်၍ချအပြစ်လွတ်စေ။ သာလွန်သူ။ နှုတ်လျှင်နှုတ်လျှောက်။ လက် လျှင်လက်လျှောက်။ အပြစ်ကိုလျော်စေ။ အမှုသည်မတိုက်မတွန်းဖြစ်က။ အမှု သည် တိုက်တွန်း၍ ရှေ့နေ ပြုရပါချေမူ။ အညီအမျှအပြစ်ကိုခံစေ။ အဘယ် ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ အမှုသည်အမှုကိုရှေ့ဆောင်ရွက်ပြုရာအမှုသည်။ ဓိတ်ပါကိုယ်ရောက်ဖြစ်ချေသော့ကြောင့်တည်း။ ။အခြားအမှုကိုတိုက် တွန်းလျှင်။ တိုက်တွန်းသူတစု။ လက်ခြေနှုတ်လွန်သူနှစ်စုခံရလေသည်။ အမှု နှင့်မ ဆိုင်းမတူသာချေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ ဝတ္ထုကိုရှေ့နေအမှု သည်တို့ညီအမျှစားယူကြသည်အရာဖြစ်ချေသော့ကြောင့်တည်း။ ။ထိုသို့ လောင်းတန်းကြီး။ လောင်းတန်းငယ်။ လက်ရောက်။ လက်မရောက်။ ကစားပွဲ ဖြစ်ရာ။ နှစ်ဦးသားလောင်းတန်းပြုကြသူတို့။ သေရည်သေရက်သောက်စား ရစ်ဝလျှက်ရှိသည်။ ထင်ရှားဖြစ်မူ။ ဆိုခဲ့သမျှတွင်။ မသောက်မစား။ မရစ်မဝ ဌ။ အမှုတွင်သာတည်စေ။ သောက်စားရစ်ဝကြ၍။ ခိုက်ရန်ဖြစ်စေ။ အလောင်း အစားဖြစ်ကြသမျှမှာပကြစေ။ လက်ရောက်လက်မရောက်။ မဆိုသာ။ ရစ်မူ။ တက်သောသူ၏သဘောသည်။ ဆင်မှန်ရစ်နှင့်တူ၏။ အ ရူးမျိုးတွင်လည်းအ လွန်တည်းထု။ မနှုမည်သောဂျင်ရသော့ဆိုတော်မူ၏။ ။တောအရပ်ခ္ခ ဖြစ်စေ။ ဆိတ်ကွယ်ရာအရပ်ခ္ခဖြစ်စေ။ လောင်းကြသမျှမှာ။ ကွယ်ကြ၍သက် သေမရှိ။ နှစ်ဦးသားသစ္စာပြုစေ။ နှစ်ဦးသားသစ္စာပြုဝန်ခံကြလျှင်။ အပြစ်လွတ် စေ။ တဦးကသစ္စာမပြုဝန်ခံလျှင်။ ပြုဝန်ခံသုစကားအတိုင်းမှန်စေ၍။ အစ္စပ်ဖြစ် လျှင်။ လေးစုတစုအပြစ်ပြုနိုင်စေ။ ရထိုက်သောသူ။ သစ္စာပြုဝန်ခံချေလျှင်။ တဝက် ပေးစေ။ ရစေ။ ထိုလောင်းသူတို့။ သေဗျောက်ရှာင်တိန်းသော်။ မယားသား သွီးမိဘအတူနေတို့။ ဝန်မခံမသိက။ နှိုင်သူတို့အလောင်းနှင့်စပ်သမျှအမှုကို။ မတောင်းရရာလွှတ်စေ။ ။ထိုမှ၌ကမ္ဘာ့ဆိုခဲ့ပြီးသမျှစကားအရပ်ရပ်ကို။ ပြည်ရှင်မင်းမှစ၍။ သေနာပတိအမတ်စစ်သူကြီး။ ဆရာ။ တရားသူကြီး။ ဖြိုရွာ သူကြီး။ ဖြိုကွပ်။ ဖြေတိုင်း။ အကြီးအအုပ်ပြုသမျှတို့က။ ၎င်းအမှုကိုမပြုရာ။ မပြု ကြနှင့်။ ပြုကျင့်သော်ကြီးစွာသောအပြစ်ဒါနိုကိုပေးမည်။ ပြည်တွင်းပြည်ပပိုင် ဆိုင်အုပ်စုသားတို့အား။ ကြားသိထင်မြင်အောင်။ မောင်းကျော်စေ။ အသက် သတ်ခြင်း။ ခိုးခြင်း။ သုသားအိမ်ရာပြစ်မှားခြင်း။ မှုသားဆိုခြင်း။ သေရည် သေရက်သောက်စားခြင်း။ ဝေးမြခိုးသေးခိုးပွားခိုက်ပွားရန် စစ်နှိုင်ထက် ကြီးကဲ။ ပလက်ကာရမပြုကြနှင့်။ ဆိုခဲ့ပြီးသမျှ အချက်ကိုပြုကျင့်လျှင်။ ကြီး စွာသော အပြစ်ဒါနိုကိုခံရမည်။ မောင်းကြေးနင်းကျော်၍ နှစ်သစ်တကြိမ်။

was staked or not. If both bet in anger, and the money is staked, let the winner have it; if it be not deposited at once, it is no bet. If one party has used more violence than the other, let a deduction be made from the amount of the bet after due consideration, so as to place them on the same footing. From the party who used most violence, if it was in language, let the deduction be made as laid down in the chapter on abusive language; if by blows, as laid down for assault. If the principals in the suit do not incite the vakeels, they shall be free from blame; let it be entirely a matter between the vakeels. If the principals do incite them, and they shall in consequence commit the offence, let them bear the punishment equally. Why is this?—because in acting as agent in the suit, he acted in accordance with the wish of his principal.

If in other matters one incite another, the party inciting shall bear one third of the fine or compensation, and the active party two; the cases are not the same. Why is this?—because the vakeel and his principal have an equal interest in the matter.

In these great and lesser bets, whether the money be staked or not, if it be evident in the assembly that both parties are drunk, of all they may have said, let only what took place before they got drunk be enforced; bets made after they have got drunk and quarrelled shall be void. There shall be no distinction as to the money being staked or not; the disposition of a drunken man is like that of a nursed elephant; it is a kind of extravagant madness. Thus the lord hermit called Menoo said

If a bet be made in the jungle or a retired place without witnesses, let both parties make oath; if both swear, there is an end of the matter. If one party will not venture to swear, let the statement of the person who will swear be taken as fact. If it be the person who made the demand who will not swear, let him pay one fourth of the amount to the other party. If he will swear, let him receive one half the amount he claims.

If one party to a bet die or abscond, and his wife, children, parents, or those who live with him did not know of the bet, and were not security, the winner shall have no right to demand any thing from them in connection with the bet.

In all that regards betting, from the king downwards, let the ministers, lords, generals, lawyers, judges, heads of cities, villages, land measurers, and all men having authority, send about the gong within and without the town to all the country under their jurisdiction, and warn the people not to do these things, and that if they do, they will certainly be severely punished. They shall also give due warning by beat of gong to the people under their rule, not to commit murder, robbery, or adultery, not to tell lies, not to drink spirits, not to commit incendiarism, and not to quarrel, fight, or oppress one another, and that if they do any of these things, they will be severely

ရဃ့ ရဟန်းတို့ဝါဆိုရောက်တကြိမ်။ ဝေးနီးတိုင်းနိုင်ငံသို့သဝန်ခွင့်သံတို့ကို။ပြည့်ရှင်မင်း။မူးမတ်။ သေနာပတိတို့ကစေလွှတ်ရမည်။ ဆယ်ပါး၊သော တရား။ငါးပါး၊သောသီလနှစ်ကို မြဲအောင်မြစ်တား၊ဆုမွှမ်ခြင်း၊သည်။ရာဇပဋ္ဌါ နမင်း၊ပြဋ္ဌါန်း၊သည်မည်၏။ထိုတိုင်း၊ထိုပြည်နိုင်ငံအလုံး ဝပြောသာယာ၏။စစ် မက်မုဒိန်း၊ခိုး၊သူတို့ကျွန်ခေါ်ခြမရှိ။ဓိ ဃ်း၊ကောင်း၊ရာ၏။ဤအရာကို။ပြည့်ရှင်မင်း အစည်ဆုမွှသင်းပြိုတ်ရမည်။ မစောင့်မရှောက်။အထက်သူဝိုက်တို့။ပြုကျင့် ဘူး၊သော၊အရာကို။မင်း၊ကြီး၊လက်ထက်ရောက်သည်တိုင်အောင်မဆုမွှဘဲကျင့် ရိုး၊ထင်၍ပြုကြရာ။မစ္ဆန္ဒမပြစ်ကြလျှင်။လူဘွဲ့လူဆိုး၊တို့ရှုံး၊သော်ပေး၊လျှော်ရ လတံ့။ အဂ်ါလက္ခဏာဖျက်ဆီး မည်။ မယား၊သား၊ကိုယ်မလွတ် ဖျက်စီး၊လ တံ့။ဆွေမျိုး၊ညာတိ ဖျက်စီး၊လတံ့ဟု။ ကြောက်ရွံ့ရိုသေစိမ့်သောဌာ။ ပညာ ဖြင့်အမြင်မှိုသူတို့စီရင်သောကမ္ဘာတနိုဆာဝမ္ဘသတ်ကျမ်တည်း၊ဟု။မဟာသ မတမင်း၊အာ၊။မနုရှင်ရဃ့ မိန့်တော်မူ၏။

မနုအကျယ်တေရသတ္ပါ၊ပြီး၏။

punished. Once at the new year, and once at the beginning of the religious season or wahso, a proclamation should be made by beat of gong as above, and royal messengers be dispatched to the districts far and near, with orders that the ten laws and five moral duties may be firmly established. If this be done, the country will be prosperous and happy, there will be no wars, rapes, theft, or robbery, and the rains will be abundant. If the people do not keep the laws, but as has been done by foolish people previously, shall continue their evil deeds even to the time of the present king, taking it for a constantly established custom, let them see the laws, the ornaments of the world which are for a guide to all, duly enforced ; and let degraded, wicked men see that bets must be paid, and winners receive their dues, or that their members, their wives, their families, or themselves, their relations, or connections will suffer. That they may thus fear and respect the laws, and that men of wisdom may decide with ease and precision, Menoo the recluse propounded to king Maha Thamada this Damathat, or book of the law, the ornament of the world.

END OF THE THIRTEENTH VOLUME.

မနုဿကျယ်စုဋ္ဌသတ္တိ။

နမောတဿ။ဘဂဝတော။အရဟတော။သမ္မာသမ္ဗုद္ဓဿ။

မာတိကာ။

၁။ အမှတ်ကား။မနုဿကျယ်စုဋ္ဌသား။တဆယ်လေးတွဲတွင်တရား။အမည်။ ဆင်း။မြင်း။ ကျွဲ။ နွားး။ ဆိတ်။ ဝက်။ ကြက်။ ဝမ်ဘဲ။ မသေတန်။ မကျိုးတန်။ မပြတ်တန်။ သေကျိုး ပြတ်နာ သည်ကိုဥပဓာတ္ကိစ်၍။ စိရင်ရာသောတရား။ တပါး။

၂။ မုတ်ဆိုး တို့ဥပဓာကိုဆိုရာ။လျှော်သင့်။မလျှော်သင့်တရား။တပါး။

၃။ တငါတို့အတတ်ဥပဓာအပြား။နှစ်ကျော်။စိရင်ရန်တရား။တပါး။

၄။ ပန်းပွင့်ခိုးအပြစ်လျှော်ရာ။မလျှော်ရာဥပဓာတရား။အပြား။တပါး။

၅။ ၎င်ပန်းပွင့်ဟုတ်။မည်သို့ပန်းမျိုးခိုးသောတရား။တပါး။

၆။ ရေပန်းဥပဓာတရား။ပါး။

၇။ ဖြို့ရွာ။စေတီ။ကျောင်း။အိမ်ဥပဓာအပြား။စိရင်ရန်တရား။တပါး။

၈။ အစိန္ဒေယျာဘုရား။ရှင်။ ဥပဓာမင်း။စသောလူအပေါင်းတို့ကို ဆိုသော တရား။တပါး။

၉။ သေခန်းဥပဓာ။လူ။တိ ရ ဆာ နိတရား။နှစ်ပါး။

၁၀။ လူမှုထိမ်းမြား။ရာဥပဓာမ ဝင်သင့်။ဝင်သင့်တရား။တပါး။

၁၁။ ဗျာ။ဖွတ်တို့ဒေသဥပဓာတရား။တပါး။

၁၂။ တအိမ်တရာကာမဂုဏ်ရှက်တင်ရာ။အိမ်ကြီး။အိမ်လပ်။အိမ်ငယ်ခွဲ ခြား။သောတရား။တပါး။

၁၃။ ၎င်အိမ်ကိုဖျက်သောစကား။တွင်း။အိမ်ကြီး။ အိမ်လပ်။ အိမ်ငယ်ရှေ့ စစ်စိရင်ရာသောတရား။တပါး။

၁၄။ ကိုယ်မကျန်းမမာ၍။ဖွင့်ခိုး။ထုံ့ရာ။သူတပါး အိမ်ကိုကူး လောင်ရာ။ အပြစ်ကိုစိရင်သောတရား။တပါး။

၁၅။ အိမ်ဖိုးအုပ်လျှက်လောင်၍။ အခြား။အိမ်သို့ကူး လောင်သောတရား။

၁၆။ ဆိပ်ခြိုကူး ရာ လေခင်သောတရား။

LAWS OF MENOO.

THE THIRTEENTH VOLUME OF THE

GREAT WORK OF MENOO.

I worship the god who is worthy of all homage, who possesses an intuitive knowledge of good.

CONTENTS OF THE VOLUME.

1. When an elephant, horse, buffalo, bullock, goat, pig, fowl, or duck is unlawfully killed, has a limb broken or cut off, or is hurt, the law by which such cases are to be decided after ascertaining the boundaries of the land where the injury was inflicted.

2. Regarding the bounds, vicinity, range of hunting grounds, whether the hunter shall make restitution or not.

3 The law for decision in upwards of twenty kinds of oopaza, vicinities connected with the craft of fishermen.

4. The law for deciding as to the guilt, or otherwise, in theft of flowers, and their oopaza.

5. The law deciding cases of theft of flowers not of the above kind, but of a durable substance.

6. The situation, oopaza of water flowers.

7. The law for deciding on the bounds, oopaza, of cities, villages, tsadies, kyoungs, and houses.

8. The law of the oopaza of the god whose mysteries are not to be attempted to be found out, and of all men, from the king downward.

9. The two laws of oopazas to be observed by the followers of a funeral, either of men or animals.

10. The oopazas to be observed by a marriage party.

11. The oopazas or bounds of the districts of honey takers.

12. The law regarding fines for having connection with a woman in another person's house, the proportion for a large, middle-sized, or small house.

13. The law for enquiring and deciding in cases of the destruction of a house, as to its being large, small, or middling.

14. The law when a sick person, drooping over the fire for warmth, sets fire to another person's house.

15. Regarding the firing of neighbouring houses from a house ignited by the fire covered up on the hearth.

16. Regarding fire occasioned in crossing to light an oil lamp.

၁၇။ လူမိုက်သုအိမ်ရာကိုမီးတိုက်သောတရား။
၁၈။ အမျက်ထွက်၍။သုအိမ်ကိုမီးတိုက်သောတရား။
၁၉။ ရန်သူအိမ်ကိုမီးတိုက်သောတရား။
၂၀။ တောမီးတိုက်၍။သူတပါးဥယျာဉ်။လယ်။ယာသို့ကူး၍လောင်သော တရား။
၂၁။ ဗျားတစက်ကြောင့်ပြည်ပျက်သောတရား။

၁။ အမှတ်ကားမနုအကျယ်ရုဒ္ဓသတဆယ်လေးတွဲတွင်တရားအမည်။ ဆင်မြင်းကျွန်းဆိတ်။ဝက်။ ကြက်။ဝမ်ဘဲ။ မသေတန်။ မကျိုးတန်။ မပြတ်တန်။ သေကျိုးပြတ်နာသည်ကိုဥပဇာကိုစစ်ခ်ိန်ခ်ိစိရင်သောတရားတပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး။ဆင်မြင်းကျွန်းဆိတ်ဝက်အရှင်သခင်ရှိတို့သည်။ မသေတန်။ မကျိုးတန်။ မပြတ်တန်။ သေကျိုးပြတ်နာရှိသည်ကို။လက်သည် မပေါ်၍ခွဲရာ၌။တဖြို့နှင့်တဖြို့။ တရှာနှင့်တရှာ။နယ်အတွင်းမှနိုရာအပြစ်ကို လျှော်ရမည်မှာ။အစားထည့်စေ။ ထိုရှာအကြီးအအုပ်ခေါင်းတို့နယ်အတွင်း နေတို့မှာလည်း။အသီးအသီး။အပိုင်အဆိုင်ရှိကြသည်။ထိုအကြောင်းကိုစစ်၍မြေရှင်မှနိုရာအပြစ်ကိုလျှော်ပေးစေ။ရှာတွင်းဖြို့တွင်းဖြစ်လျှင်။တရှာလုံး။ တဖြို့လုံးတာကို။သူကြီးအအုပ်တို့က။ခံ၍အစားအပြစ်သင့်လျှော်စေ။လှံချက်ခါးရာရှိသော။ထိုတိရစ္ဆာနိုတို့လာသော်။ ရေကြောင်းအရပ်ကသွေးကြောင်းရှိလျှင်။ထိုသွေးကြောင်းရှိရာသို့လိုက်ဦး။ ထိုသို့လိုက်ရာ။ လယ်ယာ။ဥယျာဉ်ဥပဇာရှင်တို့မလွတ်သာ။ အစားအပြစ်ထွက်ရာခံစေ။ သေလာသောအရပ်ရှင်တို့မှာအပြစ်မရှိ။ ရေလက်ရှိ၍ရောက်လာခြင်းသာဖြစ်သည်။ အပြစ်မျိုးကင်းလွတ်စေ။ ထိုသို့မသိ။ အကြောင်းအရာလည်းမတွေ့။ဖြို့ရွာရှင်။ဥယျာဉ်လယ်ယာမြေရှင်တို့လျှော်ပေးရမ်း။ နောက်တဦး စကားကို တဦးကြားသော်လည်းကောင်း။မကြားဘဲနေသော်လည်းကောင်း။ ထိုသေကျိုးပြတ်နာသောတိရိစ္ဆာနိုတို့သေရာအရပ်ပတ်လည်ဝန်းကျင်တွင်။ကမ္ဘာထန်ဆာဖြစ်သောခဲကိုကြို၍ထောက်နှစ်ကြစေ။ဥစ္စာရှင်ကလည်း။လိုမှုနှင့်မပြုပါ။ခဲထောက်စေ၍။ခဲစွန်းလောင်သူအစားအတက်နှစ်ဆလျှော်စေ။ ဥစ္စာရှင်ခဲစွန်းညိုလောင်လျှင်လည်းအစွပ်ပေးစေ။ ။ထိုတိရိစ္ဆာနိုသေလော်။အရင်းဒေသမြေကိုတဦးပိုင်၏။နေသူနည်းမျှားရှိလျှင်။ထိုနေသူတစုတို့ကိုကျွမ်သစ္စာခဲနှင့်မှနိုရာဖြစ်အောင်စစ်ခ်ိစိရင်။တနယ်တည်းတွင်တဦးယာ။တဦးလယ်ရှိလျှင်။ဆိုခဲ့ပြီးသည်အတိုင်းတိရိစ္ဆာနိ အချက်အရာနှင့် ရောက်လာလျှင်။ ဝေးနိုးတာ ထိုး၍တာနိုးသူအစားအပြစ်သင့်ရာခံကြစေ။ ထိုတွင်အမှနိုဖြစ်ခြင်းကိုအလို

17. Regarding a drunken man setting fire to another person's house.

18. Regarding setting fire in a passion to another's house.

19. Regarding setting fire to the house of an enemy.

20. Regarding setting fire to a garden in burning the jungle.

21. Regarding a case where a kingdom was destroyed by a drop of honey.

1st. *When an elephant, horse, buffalo, bullock, goat, pig, fowl, or duck is unlawfully killed, has a limb broken or cut off, or is hurt, the law by which such cases are to be decided, after ascertaining the boundaries of the land where the injury was inflicted.*

Oh excellent king! when elephants, horses, buffaloes, goats, or pigs, having an owner, are unlawfully killed, or have their limbs broken or cut off, and no one was seen in the act, in case of a suit, if the matter be between separate towns or separate villages, the district being proved, in making restitution let the animal be replaced by another, and then let the heads of villages and inhabitants examine the bounds and lands of each, and let the person who is proved to be the owner of the land on which the act was done, pay the compensation.

If it be within the village or city, it falls on the whole of the inhabitants; let the thoogyee or head man levy the amount, and make the proper restitution. If the animal be wounded with a spear or sword, let his steps be tracked; if there be marks of blood on the track, the owner of the garden or field (to which it is traced) shall not be free from fault, but shall make the restitution. The owner of the place where the animal died shall be blameless; it came there of its own accord. But when so much is not known, if no traces or cause of its death are discovered, and the owner of the city or village, the fields, lands or garden, has made restitution, if after this there are reports, or even if there be no reports, let the people who dwell in the neighbourhood, all round the place where the animal died, be tried by the ordeal of molten lead. This is not to be done at the request of the owner of the animal; but let the person that is burned restore two-fold. If the owner of the animal be burned, let him pay to the extent of what he sued for. One person only is the owner of the field or place in which the animal died; if there be inhabitants, few or many, let them all be assembled, and carefully examined both on oath and by the ordeal of molten lead, and let it be decided justly who is the party in fault. If in the same place or district one shall have a field, one a garden, and if, as has been above said, a wounded animal come upon neutral ground beween their lands, let the distance be measured, and let the person whose property is nearest to the spot where the animal was found make restitution as is just. If

ရှိလျှင်ခဲနှစ်ထောက်ကြစေ။ နှစ်ဦးသားခဲမစွန်းမည်ခြင်းတူကြလျှင်။ နှစ်ဦး
သားကအစားပေးလျှော်စေ။ နှစ်ဦးသားအညီခဲစွန်းလောင်လျှင်။ နှစ်ဦးသား
ကနှစ်ဆတက်ပေးလျှော်စေ။ ။ထိုသို့တိရိစ္ဆာန်တို့သေကျွေးပြတ်နာရာတွင်။
လေးချက် ထောင်။ ညောင့်ထောင်။ သစ်ချနှစ်မောင်း ချရှိရာစစ်၍ ထိုတိရစ္ဆာန်
များရာညောင့်ရာတစုံတခု ဒါနိ ရာ ဒါနိချက်ပါ ရှိသော်။ ထိုတောထိုရွာတွင်
တွင်ပါသည်ဒါနိချက်ဒါနိ ရာနှင့်တူညီလျှင်။ ထိုလက်နက်ရှင်ကဲ့ အစားပေး
စေ။အပြစ်လွတ်စေ။ အကြောင်းသုံးရပ်ရှိသည်မှာ။ ထိုလယ်ယာဥယည်ရှင်
တို့သည်။ငါတို့မှာ တောသားသတ္တဝါ ခိုင်ဆပ်။ သမင်။ တောဝက်။ တော
ကြက်။ တောဆင်။ ကျားအစားအသောက်။အဖျက် အဆိုးများ၍မည်သည်
အရပ်က။ မည်သည်အတိုင်လေးချက်တွင်းချည်ောင့်သစ်ချနှင်ဘိစသည်တို့ကို
ထောင်ထားသည်။ ကွမ်ရွားဆိတ်။ဝက်။လူတို့ကိုမရောက်ပါစေနှင့်။အထိန်း
အကျောင်းတို့နှင့် ဥစ္စာရှင်တို့ကိုတိုင်ပြော ကြားဆိုရမည်ကို။ မတိုင်မပြော
အရှင်ရှိသတ္တဝါတို့ တိရိစ္ဆာန်သေဖျောက်။ ကျိုးနာသော်။ နှစ်ဆလျှော်စေ။
လူဖြစ်လျှင်ကုန်လွတ်လျှင်ကုမစေ။ကုမ၍မလွတ်သေခဲ့သော်။ သေခန်းသေ
နားကိုခံစေ။ အသက်ဖိုးငွေအမျိုးအားတံရောကိုပေးစေ။ ထိုသို့ထားသည်ကို
ပြောဆိုတိုင်ကြားပါလျှက် အထိန်းမပါ။ အထိန်းပါရောက်၍။ သေသော်
လည်း။ထိုတွင်းဆုံးညောင့်ဘိရှင်တို့အပြစ်မရှိ။ ကင်းလွတ်စေဟု ရှင် မနုဆို
တော်မူ၏။

မြတ်သောမင်းကြီး။ တနည်းတုံ။ဒေသအခြားအဝေးသားတို့မသိသော်။
တောလည်လောက်အကြောင်းရှိလျှင်လာရောက်ကြ မြဲ ဖြစ်သည်ကိုထောက်
၍ မိမိတို့ထားသည်အခြင်းအရာ နှင့်ငါးရာတွင်း မြင်း တပြေးတခေါ်ခန့် က
စည်း။သစ်ခက်တား၍လမ်တွင်ထားရ မည်။ စာလည်းအချက် အတိုင်သည်
ကကိုသည်ဥပါဒ်လွတ် သည်မလွတ် သည်ကိုဆွဲထားစေ။ ချင့်တို့ အကြောင်း
အရာသိလျှက်လာ၍ထိပါးသေသော်လည်းအပြစ်မရှိကလူလျှင်လူလျှောက်။
တိရိစ္ဆာန်လျှင်။တိရိစ္ဆာန်လျှောက်။ဒေသတွင်စိရင်သည်အတိုင်း။ထိုယာ။ထို
ဥယည်။ထိုထားသောသူတို့ပေးလျှော်စေ။ ၅ကားလယ်။ ဥယည်တို့
ဥပဇာအစောင့်အရှောက်စိရင်ရန်တရားတည်း။

၂။ မုတ်ဆိုးတို့ဥပဇာကိုဆိုရာလျှော်သင့်။မလျှော်သင့်တရားဘပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး။ မုတ်ဆိုးအပြားကျဉ်းဌ္ဌင်ပါးရှိသည်အဆိပ်ပါးလေး
လုံ။သေနုတ်နှင့်တပါး။ညှတ်။ကျောဝှက်ခြင်းထောင်ခြင်းတပါး။ ပိုက်ကြီး။ ပိုက်

it be wished to make sure in this instance, let them also be tried by the ordeal of lead. If neither are burned, let them together make restitution; if both are burned, let both pay double.

If the dead or wounded animal bears the mark of an arrow or spike, or any particular instrument, let an enquiry be made where there are any bows, spikes of bamboo, or wood, or traps, and if they correspond with the wound on the animal, let the owner of the instrument make restitution.

There are three reasons by which to decide whether more than the simple value of the animal killed or injured shall be paid as compensation, or whether no restitution shall be made at all. If the wild animals, bison, elk, deer, hogs, jungle fowl, elephants, and tigers, come in numbers and destroy the crops of any person, let him give due warning to the head man and owners of cattle, that from such a spot to such a spot it is not safe for buffaloes, cattle, goats, pigs, or people to pass, as he has set spring-bows, holes with sharp stakes at the bottom, spikes or traps there. If he does not give such notice, and an animal having an owner shall die, or have a limb broken, or be hurt, let him restore two for one. If it be a man, and the wound is curable, let the setter of the trap support and attend on him himself, or provide a substitute. If he does not recover, but dies, let the owner of the trap pay all funeral expenses, and pay to his relations the proper price of his life according to his class. If after notice of setting the traps has been given, animals come and are killed, whether they have herdsmen looking after them or not, the setter of the trap shall be held free of fault. This Menoo the sage said.

Oh excellent king! besides this, as it is certain that people of different districts, from distant parts of the country, who do not know, will pass through the jungle on their usual errands or business, let the setters of traps place at a distance as far as a horse runs at one start, or as far as the sound of the voice would reach, from these engines, a branch of a tree across the path, and hang up a written notice that from thence to such a place there is danger of evil; and if after this people shall knowingly come, and are wounded or killed, the setter of the trap shall not be held in fault. If these warnings are not put up, and a man is injured, let the owner of the land who set the traps pay compensation according to the value of a man; if an animal is injured, according to the value of the animal, agreeably to the usual custom of the district. This is the law for deciding regarding the protectors of the oopazas of gardens or fields.

2nd: Regarding the oopaza, bounds, vicinity, range of hunting grounds, whether the hunter shall make restitution or not.

Oh excellent king! of hunters on dry land there are five kinds: 1st, those who use poison, the bow, spear, or gun; 2nd, those who set snares and gins; 3rd, those who use nets, large or small; 4th,

ငယ်နှင့်ထောင်ခြင်းတပါး။တွင်းကျည်း ဆူးညောင့် ချ၍ထောင်ခြင်းတပါး၊ဘိ
မောင်းလည်း ညှတ်ကိုင်ပြစ်ထား၍။ ထောင်ခြင်းတပါး။ ဤသို့ကြည်းခ်ိမုတ်
ဆိုးတို့သည်ဆိုင်ရာ။ရှာရှင်။မြေရှင်။ တောရှင်တို့သို့တိုင်တမ်၍လုပ်မည်ကို
သိစေရာသည်။ထိုမှလည်းမည်သည်အခြင်း အရာမျှားကို၊တောဒေသအရပ်
မှာထား လုပ်ပါမည်။ အကွက်အရပ်။ ထိုပတ်လည်သား တို့ကို သိစိမ့်သော
ဌါတိုင်ကြားပြောရမည်။ ကဲ့။ ရှိသား။ မြင်း။ ဆင်မရောက်ပါစေနှင့်။ ယနေ့က
သည်မည်မျှရက်တိုင်အောင် ထောင်ထားကြောင်း ကိုပြုသပြော ဆိုပါလျှက်။
ထိုဒေသသား။ထိုတိရိစ္ဆာန်တို့သည်ထိန်းသူပါ။မပါထိုပ်ကျိုးနာသေသော်
လည်းအပြစ်မရှိ။ ထိုကဲ့သို့မပြောမဆိုဖြစ်ကလင်း။ဆိုခဲ့ပြီး သည်တိရိစ္ဆာန်။
လူတို့အစားကို။ မုတ်ဆိုးတို့ပေးစေ၊ဘဒေသခြားတို့ကိုလည်း သည်တွင်ဆင်း
တားသည်၊မလာနှင့်။သည်ကိုသွားလေ။ မှာထားပြော စာဆွဲရမည်။ ၎င်းကဲ့
သို့ဖြစ်လျှက်ရောက်လာ၍။ ထိပါးသော်အပြစ်မရှိ။ တောသွား သို့ ထုံးထား
ခြားချေပြီးသည်၊စာမရေးမသားမပြုသာချေ။ စာကိုသစ်ပင်၌ထွင်းမှတ်ရေး
ဆွဲရမည်၊ခရီးကြောင်းလမ်လင်းပေးရမည်။ဝါးချန်။သစ်ချန်။ မီးစကျောက်
ဆုတ်စုထားရမည်။ ထိုကိုမြင် လျှင်။ ခရီးသွားတို့သည်။ တောသွား လယ်
လုပ်သားတို့။အထိတ်မှတ်ထား၍ချေသည်ဟုထိုလျှဲထားသောလမ်ဆိုသို့သွား
ရလိမ့်မည်။ အကြောင်းကိုလည်း တောင်သူတောသားယာလုပ်တို့ထုံး။ ဥပ
ဟာဒေသဟုမှတ်ရာ၏။ ။တွင်းချည်ညောင့်ဘိ။ဆိုခဲ့ပြီးသမျှအခြင်းအရာ
တွင်တိရိစ္ဆာန်အသေကိုတွေ့၍၊အရှင်မသိ။ယူချေသော်၊ တံဘိုးနှစ်ဆလျှော်
စေ၊ထိုတွင်အလိုရှိလူတို့စောင့်နေဖျက်ယူ၍အပါး အနီးအရပ်တွင်တိရိစ္ဆာန်
အမြီးအရေဥကျွောင်း၊အစွယ်။ဦးဂြိုဟ်တို့ကိုထားရာ၏။ထိုတွင်သခင်ရောက်
၍ဟုတ်တိုင်အလို ရှိ၍ယူပါသည်။ အဖိုးပေး၍ ဖျက်ယူပေသည်ဆိုလျှင်၊ ထို
တိရိစ္ဆာန်သေ။ တံဘိုးထုံး စ်ကိုပေးယူစေ။ အပြစ်လွတ် စေ။ ထိုအရာတွင်သေ
သောအကောင် ပုတ်ကို တွေ့၍။ ဖျက်ယူစား မိသော် အပြစ် လွတ်စေ။ အရေ၊
အမြီး၊ဂြိုဟ်။ အစွယ်တောသွားသခင်တို့တွေ့လျှင်၊ယူစေပေးစေ။ ချင့်မထိန်း
မသိမ်းအပုတ်အနံ့ရှိလေသည်။ထိုတွင်အပုတ် ဖြစ် လည်းအပုတ်အတိုက်ယူ
မည်ဆိုလျှင်စား ပြီးသမျှပလပ်စေ။

ထိုအပုတ်အသား။အရေ။အစွယ်၊အမြီး။ ဂြိုဟ်တို့ကိုတောသွားဥစ္စာရှင်
ကယူမည်ဆိုလျှင်ယူစေ။ အဖိုးပေးကောင်းသည်ဆိုလျှင်၊ထိုအန္ဓိ အနုယ်ယူရာ။
တံဘိုးကိုပေးယူကြစေ။စား မိသမျှမှာအပြစ်မရှိ။အဖိုးကင်းလွတ်စေ၊ဤကား
ထိုအရာအချက်တွင်။ သားတို့၏ကာလသည်။ သေ၍သုံးရက်ခြောက်သော
အခါ။အပြစ်မရှိ။ကျီး။ဌက်၊ကျား။ခွေး။ လင်ဒ။ ဝံလိုစား သောအကြောင်းရှိ

those who set pitfalls with sharp stakes at the bottom; 5th, those who set heavy substances which fall and crush, spring snares which fly up and suspend, or spring traps which squeeze the animal, and spring bows. Hunters on dry land, when they set their engines, shall make known to the owners of the village, the land, or the jungle, and also to the inhabitants in the vicinity of the spot, that they intend to set such or such an engine in such a spot, warning them not to allow buffaloes, cattle, horses, or elephants, to come there from such a day to such a day. If after this the inhabitants of the place or their cattle, with or without a keeper, shall be wounded, struck, or killed, the hunter is not in fault. If he do not give warning in this way, let him replace the value of the man or animal mentioned above. For people of another district he shall hang up a notice not to go to such a place, or in such a direction. If he do so, and they nevertheless go there, and are hit or killed, he is not in fault; he has done what the custom of forest hunters requires of him. He shall not set his engines without a written notice; the writing shall be either suspended on a tree or cut in it, and shall indicate the road that may be travelled with safety. He shall also make a collection of sharpened bamboo sticks, sticks whose points have been hardened with fire, stones, or bricks, and on seeing them, travellers, wanderers in the jungle, and cultivators, will know that they are placed for marks or guides, and will follow the road indicated.

'If a dead animal be taken from a pitfall, press, or any engine without the knowledge of the owner, let double the price be paid. But if a person wanting the animal shall wait there and cut it up, and put the tail, skin, head, tusks, or horns in the vicinity of the trap, and on the arrival of the owner shall tell him the truth, that, wanting the animal, he had taken and cut it up, and would pay the price, let only the usual price of the animal be paid and received; he shall not be held in fault. If a dead animal is found putrid, and is cut up and eaten by any one, let him be held free of fault. If the hunter shall see the skin, tail, horns, or tusks, let him take them; the animal had become putrid through his carelessness in not visiting his traps. Should he say that stinking as it is, he will take what remains of it, let nothing be paid for the portion that has been eaten. If the hunter says he will take the putrid flesh, skin, tusks, tail, and horns, let him do so; if he refuse to take it and demand payment, let only the proper value of the deteriorated meat be paid; let nothing be paid for what has been eaten. This is said with reference to the time meat will keep; if it be the third day, there is no blame to be imputed. If crows, vultures, tigers, dogs, or adjutants have commen-

ရှိကလည်းဖျက်ယူ။လူတို့မှာအပြစ်မရှိ။ကင်းလွတ်စေ။ဤကားတောသွားတို့
၏ထုံးစံတည်း။ ။တောသွားတို့လက်နက်။ တောသားတိရိစ္ဆာန် တို့
ကိုဆိုခဲ့ပြီးသောတွင်း။ သ္ဒေါင့်။ လေးချက် ပိုက်ကိုင်ရိုက်ကိုင်ပြစ်သိ။ ကျိုး
ကွင်း။အနာနှင့်။ ထိုအရပ်ကကွာ၍။အခြားသေရာတွေ့လျှင်။ လေး။သ္ဒေတ်။
သ္ဒေါင့်။ ကျေဉ့ကွင်း။ ဘိကိုင်ပြစ်။ ကိုင်ရိုက်တမုံတခုအရာကို မှတ်သား၍။
ကြိုကြိုက် သောသူတို့။ ဝယ်လိုသော် လည်း ကောင်း။ စား လို သော လည်း
ကောင်း။ ငါးရာတွင်း။တတိုင်ကွာသည်မှာ။ အချက်အရာနှင့်သေသော်။ တိ
ရိစ္ဆာန် ဖြစ်သည်ဟု။ တိုင်ပြောခေါ်ဆိုရာ၏။ သို့ရာထွင်သခင် မပေါ်လျှင်။
စောင့်၍ထိုတွင်နေရာ၏။ထိုသို့နေရာပြစ်ရာ။ သခင်တောသွား ပေါ်လာ၍။ ဘ
ဥစ္စာ။ ငလက်နက်နှင့်သေသောတိရိစ္ဆာန်ဖြစ်သည်။ငြင်းဆိုကြသော်အချက်
အရာ ရှင်တိရိစ္ဆာန်မှန်က။ဖျက်ယူ။ စားသူတို့က။ တံဆိုးကိုဥစ္စာရှင်သို့ပေး
စေ။အရှင်သခင်မပေါ်သော်။ တောထိုင်။ တောကဲ။ မြေတိုင်ဆိုင်ရာသူတို့ကို
တိုင်တမ်ပြောဆို၍ဖျက်ယူရာ၏။ထိုသို့တိုင်တမ်ပြောဆို ၍ဖျက်ယူစားသည်
ကို။ဥစ္စာရှင်နှောက်မှပေါ်ထွက်ဆိုလာသော်လည်းအပြစ်မရှိ။စားယူပိုင်စေ။
။ထိုတွင်။တောသွားတို့သည်။ဒေသအပိုင်းအခြား။တိုင်နက်။ပိုင်နက်ရှိကြ
၏။တဒေသကထိန်း၍။တဒေ သမှာ။သလျှင်။ ထိုတောသွားချင်းတယောက်။
တဝက်ပိုင်စေ။ တောသွားချင်း မဟုတ်သူတို့မှာ။ အတိုင်း စား၊ကဲ့သို့ခေါင်း။
အမြီး။အရေ။အသား။နံ။ ကျောက်ကပ်လည်တိုင်လည်း။စားရိုးထုံးရှိရာကို
သာစားစေ။ တောသွား မုတ်ဆိုးချင်းကဲ့သို့။ ငမြေ။ငရေ။ ငတိုင်နက်။ ငပိုင်
နက်မှာ။သေလာသည်။ သေသောတိရိစ္ဆာန်ကို။ထက်ဝက်ပိုင်ကောင်းသည်။
မဆိုသာချေ။တောသွားမုတ်ဆိုး။ တောသားတိရိစ္ဆာန်တို့ကိုမိမိထိန်းသိမ်း
ရာကတွေ့၍။လိုက်သည်အချက်အလက်မပါ။ တောသွားတဦးထိန်းရာဒေသ
ဥပဇာသို့ဝင်သော်။ထိုတိရိစ္ဆာန်ကို။ ငါအလျှင်ပြစ်သည် မဆို သာ။ ထိုဒေသ
တောရှင်မုတ်ဆိုးကသာရပိုင်စေ။ ။တောသွား။ခွေးကိုက်။ သားထိုးလူ
ချင်းပြစ်ကြလျှင်။ ထိုတိရိစ္ဆာန်သေခဲ့ ဆဲဆဲ လက်ကူသေလျှင်။ ထိုကူသော
သူနှင့်။တိရိစ္ဆာန်ရှင်ရင်းအပြီ စားကြစေ။ ။ဤကားတောသွား။ခွေး
ကိုက်။သားထိုး။ မုဝါဆိုးတို့ဝေစားရာသောအစည်ဖြစ်သည်။

မြတ်သောမင်းကြီး။တနည်းတုံ။ဌက်။မုတ်ဆိုးတို့မှာ။ညွှတ်။ ကွင်း။ ပိုက်
နှစ်တန်းပြောင်လောက်စာလျှ။လေးမျှားသည်။ဌက်။ မုတ်ဆိုးတို့ထုံးတည်း။
။ဤအရာမျှားကိုအစောင့်အမှတ်။ဌက်ခတ်မုတ်ဆိုးတို့ထားရာ။မှတ်
ရာသည်အကြောင်းမရှိ။ချင့်တို့ထောင်လျှင်။ ချင့်တို့စောင့်နေရမည်။မစောင့်
မနေ။ သူတပါးဝင်ရောက်လာ ၍။ ဌက်မမိမရ မဆိုသာချေ။ ချင်း တို့ကိုယ်

ced to tear up the animal, there is no fault to be found with any one cutting it up and taking it; let him be held free. This is the custom amongst hunters.

If any jungle animal shall be hit by the engines of a hunter, and have the marks on it of pit, stake, spring trap, arrow, spear, press, or noose, and shall be found dead in another place, let the person finding it note by what engine it may have been killed. If he wish to buy or eat it, let him give notice a mile or two round that he has found an animal dead with marks of wounds on him. If on this the owner does not make his appearance, he must wait there. If whilst he is waiting or cutting up the animal, the hunter, the owner, shall come up and say, "it is my animal, it died by my engine," and this be really the case, let the person who cut him up or ate him pay the proper price. If the owner does not turn up, after having given notice to the superintendent, head man of the forest, the land surveyor, or the proper authority, the finder may cut it up and take it away. If after having so given notice, cut up, and eaten the animal, the owner shall be discovered, the person who found the animal shall not be held in fault; let him have a right to eat it.

Where hunters have their grounds divided and marked off, if an animal is hit in the grounds of one, and die in the grounds of another, et each have a right to one half. Amongst people not hunters, let let the owner of the land on which the animal died have only a right to the head, tail, skin, ribs, backbone, and neck with the bone, which is his right by law and universal custom; he shall not say, as between hunters, "the land is mine," or "the water is mine; the animal died in my possession; I have a right to the half of it;" let the owner of the carcass have it. If a hunter shall see a wild animal in his own grounds, and follow him without wounding him into the grounds of another hunter, he shall not claim as having seen him first; let the owner of the ground have a right to him.

If one who hunts with dogs is chasing an animal, and although it has no chance of escaping, another hunter of the same kind assists him at the death, let him have an equal share with the original owner of the animal. This is the custom in dividing the game between hunters with dogs.

Oh excellent king! in another case; amongst fowlers who catch birds by means of a gin, net, birdlime, arrows blown through a tube, a pellet, bow, sling, or long bow, they are not required to affix notices. If they set any of these engines, they must watch them; if they do not, and people come near them, the fowler shall not blame them if he catch no birds; he shall remain himself, tell them that

စောင့်၍။သည်တွင်းထိုသို့အကြောင်းရှိပါသည်။ဖွဲ့ဆံ့ညှာကြောပါ သည်မလာ
မသွားနှင့် ဆီးတားရမည်။ တောအရပ်လမ်မသင့်ရာ ဖြစ်လျှင်၊ ထောင်ရာ
မိသော။ဌက်တို့သည်အရှင်မရှိဟုယူချေသော်။ တခုကိုနှစ်ခုလျှော်စေ။တည်
ညင်များမှာ။ကြွက်တည်ညင်မှာ။ ငွေအကျပ်သုံးဆယ်။ခိုမှာ။ ငွေအကျပ်နှစ်
ဆယ်။ဥ ဖြူ။ စာတည်ညင်ငွေငါးကျပ်။ ထိုဌက်တို့၏ဥပဓာ သည်၊ ထားရာ
စောင့်ရာတည်း။ အခြား ဥပဓာမဟူသာ။ ဌက်မုတ်ဆိုးချင်းဖြစ်သော်။ ထို
အရပ်ထိုမြေ။ တောကိုပိုင်သူတွင်၊တိုင်ဆိုလုပ်ဆောင်ဦးသူသည်။ ဥပဓာ
ရှင်မည်စေ။ထိုသို့သုမြေ။တောသစ်ပင်အရပ် ဒေသသို့။ ဌက်ခတ်တပါ။မုတ်
ဆိုးရောက်၍။ မတိုင်ပတမ်။ မပြောထောင် ယူချေသော် ရသမျှကို။ မုတ်ဆိုး
ချင်းအလုံးသိမ်းယူပိုင်စေ။မတိုင်မပြောထောင်မိရာမရက။ငတော။ဥပဓာ
ဒေသဖြစ်သည်ဟု။ အပြစ်အလျှော်။မတတ်ရာကင်းလွတ်စေ။ ဤသို့တရားဆ
ရာ။တရားသူကြီးတို့ခိခစ်ဧရင်ရာ၏ဟု။ဗြဟ္မာမင်း၏သားရင်းဖြစ်သော။မနု
မည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။ ။ဤကား။ဥပဓာ။သေခမ်။တော
သွား။မုတ်ဆိုးတို့တရား ပြီး၏။

၃။ တံငါတို့အတတ်ဥပဓာအပြား။နှစ်ဆယ်ကျော်စိရင်ရန်တရားတပါး။

၁။ တံငါတို့အတတ်မှာ။ကွန်ကြီး။ ကွန် ငယ်တစ်။ ၂။ ပိုက်ကြီး။
ပိုက်ငယ်တစ်။ ၃။ ရင်းတစ်။ ၄။ ရက်သဲ့ကြီး။ ရက်သဲ့ ငယ်တစ်။
၅။ ရင်းတွန်းကြီး။ရင်းတွန်းငယ်တစ်။ ၆။ ပ္ပြီးကြီး။ပ္ပြီးငယ်တစ်။
၇။ ဖောက်ကြီး။ဖောက်ငယ်တစ်။ ၈။ ရကွင်းကြီး။ရကွင်းငယ်တစ်။
၉။ ပတ်သွတ်။ ပတ်တင်း။ ခမ်ကောက်တစ်။ ၁၀။ ဖ္ပိန်းကြီး။ ဖ္ပိန်းငယ်
တစ်။ ၁၁။ မျှားသုတ်။ လက်သုတ်။ လက်တမ်တစ်။ ၁၂။ မျှားမ္ပိပ်
တူးဖေ့ကြီးငယ်တစ်။ ၁၃။ ရင်းပတ်တစ်။ ၁၄။ ဆေးခမ်တစ်။
၁၅။ ကျမ်တိုက်ခက်ငင်တစ်။ ၁၆။ မတ်တတ်သားထဲ့ကြီးငယ်တစ်။

bran or rice is laid down, and request them not to go there. If it be in the jungle not near a path, and any one take out a bird when the owner is not there, let him restore two fold. If it be a decoy bird that is taken, let the price of a decoy cock be thirty tickals of silver, a house pigeon twenty, and a wood pigeon or partridge five tickals of silver. The oopaza of these birds is the space between them and where the fowler watches them; they shall have no other; and in disputes between fowlers, the one who first asked leave of the owner of the forest or district shall be held the owner of the oopaza.

If a fowler come to an appropriate place, and set his snares without leave or warning, and catch birds, let the first occupant have the right to take the whole. If the snares are set without catching any thing, the first occupant shall have no right to compensation for taking his ground; the setter of the snares shall be free from fault. Thus the teachers and head men of the law, after due consideration, may decide. Thus Menoo, the son of the king of Bymahs, said. This is the law amongst hunters relating to oopazas, and the place of the death of a wounded animal.

3rd. The law for decision in upwards of twenty kinds of oopazas, bounds connected with the craft of fishermen.

As regards fishermen, there are, 1st, kong, casting nets; 2nd, pike, drag nets; 3rd, yeng, stake nets or screens of split bamboo; 4th, yet-thay, a kind of scoop of open bamboo work; 5th, yeng-tong, the same thing on wheels, for shallow water; 6th, myong, traps of split bamboo, which the fish enter, and cannot get out again; 7th, bouk, baskets with open mouths, for catching fish alongside a boat; 8th, ya-kweng, a kind of dropping hand net; 9th, pet-thote, pet-ten, kan-gouk, drag nets more properly than the pike; 10th, mhaing, fishing spears; 11th, mhya-thote, let-thote, and let-tan; 1st, baited hooks thrown to a distance with a line attached; 2nd, a baited hook with rod and line: 3rd, hooks tied to a line, and made fast at both ends in the water, similar to a night line for eels; 12th, mhya-kyate, too-pau, hooks attached to floats, gourds, or other light substances—"trimmers;" 13th, yeng-pat, a split bamboo screen as above, laid sloping in the stream, partly projecting above the surface of the water, on which the fish are carried by the current; 14th, htsay-kat, lime or other substance poisonous to fish; 15th, kyan-tite, tset-gnen, a large net made fast on each side at the mouth of a feeder, the bight in the main stream, which is wound up by a wheel at each side, and the fish driven into the small stream, where they are confined; 16th, mat-tat-tha-deh, a well made of the split bamboo screen, closed at the top and bottom, in which the fish are kept alive for use; 17th, hmyong-toung, a square bamboo trap made with the bamboo screen, with the same turned down inside from the brim, nearly meeting, with a small opening in the centre, by which the fish enter but cannot return,

၁၇။ မြိုးထောင်တစ်။ ၁၈။ မြိုးရက်ဖောက်ကြီးငယ်တစ်။ ၁၉။ စည်
တမ်ကြီးငယ်တစ်။ ၂၀။ တွင်ချကြီးငယ်တစ်။ ။ဤသို့တံငါတို့
ဖမ်ယူကျက်စားရာသော။အပြားနှစ်ဆယ်ရှိသည်နှင့်။ ။ငင်မှပွားရ
အများ ရှိသည် အတတ်တို့ကို လုပ် သော အခါ။ အ ထိတ် အမှတ် ပိုင်း ခြား
သောအရေပ်ကို ထားစေ။အဘယ်သို့ထားရာသနည်းဟူမူကား။ အညာမည်
သည်ဒေသ။ခအောက်မည်သည်ဒေသ။ မြေတိုင်းသူကြီး ဆိပ်တိုင်းအင်း တိုင်း
ထိုးတိုင်းတို့ကိုပြောဆိုမှတ်သား၍ ထားရာသည်။ ချင့်တို့အတတ် လုပ်နယ်
မှန် ဖြစ် စေ။ မြစ်။ မူး။ ချောင်း မြောင်း။ အင်းအိုင်ထိုး မျှားကိုခေါ် ဆောင်
တင်ပေးသောအသံ ထင် ရှား ဖြစ်တန် သည်ဒေ သမှာ။ တိုင် ခလေသွားမြို
ဖြစ်လျှင်။ လေကြောင်း ကြီး ငယ် လှတ် စေ။ ငါးမှတ်။ လင်းပိုင် အလောက်
ငယ်ဆွဲစေ။ မှော်ဟူ သော်သစ် ခက်ချစေ။ ဖေ့တတ် ၍ ဘူးမျှောစေ။ ရကွင်း
တိုင်ကြိုးကြီးငယ်ပြစေ။ ရင်းဒန်းတိုင်ကြီးငယ် စိုက်စေ။ ရင်းပတ်မှာလည်း
နည်း တူ စိုက် စေ။ လက်ဝဲ။ လက်ျာအစောင့် လူ ရှိ စေ။ အင်းအိုင် ထိုးကို
ဆေးခတ်သောခါအရေပ်ဒေသ။ ကျွ။ နွားရှင်တို့ကို သိအောင်တိုင် တန်းပြော
စေ။ ကျွန်းတိုင်မှာလည်း။စက်တို့ထင် ရှားစစ်ကြိုးသွားနှင့် ရှိစေ။ပိုက်ရင်း။
ကွန်လှမ်ရာ။ ထားရာအရေပ်ကိုလည်းမြင်လျှင်။ သိထင်အောင်လူစောင့်နှင့်။
ဝါးတိုင်သစ်တိုင်။သက်ကယ်စည်း။မြက်စည်းတို့ဖြင့်။မှတ်စိုက်ထားစေ။ဤသို့
ဆို ခဲ့ပြီးသမျှအခြင်းအရာ အမှတ်မရှိချေက။လှေသွား။ရေသွား။ လူတို့သွား
သော်ထိုတွင်။ ဖမ်စားယူ သော် အပြစ်မရှိ။ ယူစားစေ။ ဆို ခဲ့ပြီး အကြောင်း
အရာထင်ရှားစွာ။အမှတ်အသားရှိလျှက်မြင်လျှက်။ထိုသခင်တို့မသိယူချေ
သော်ခိုး ပြစ်ကျစေ။ ထိုအရှင်သခင်တို့။ သိလျှက်အတင်းယူသော်ခိုး ပြစ်ကျ
စေ။ခိုးပြစ် ဟူသည်ကား။ မြိုးနှင့်ငါးမှာ။ အပြစ်ငွေငါးကျပ်။ ငါးမှာငါးစား
ပေးစေ။မြိုးမှာအရင်းတိုင်းပေးစေ။ငါး မပါ မြိုးချည်းကိုခိုးလျှင်။အပြစ်ငွေနှစ်
ကျပ်နှစ်မတ်ပေး လျော်စေ။မြိုးမှာ။မြိုးစားပေးစေ။ ။ပိုက်ကွန်။ရကွင်း။
ရင်း။ရက်ခွဲ။ ဖောက်တံငါ တန်ဆာ မှန်ရာက။ ခိုးသော်နှစ်ဆတက် လည်း
ဟူ၏။ ငါးမပါသမျှ။ ငွေနှစ်ကျပ်နှစ် မတ်လျော် စေလည်း ဟူ၏။ နှစ်ကျပ်
နှစ်မတ်လျော်စေဟူ သည်ကား။ မထောင်။ အလျောက် ထား ရာမှာ ယူသ
တည်း။ ။ထောင်ငါး။တွင်းကျ။ကြေပ်စည်း။ကြေပ်တင်စည်း။ခံငါးတို့၏
အပြစ်မှာ။နှစ်ဆတက်လျော်စေ။ဆေးခတ်။ထိုးအိုင်ကို။ အင်းရှင်။ထိုးရှင်တို့
သာသိ၍အခြားကျွန်းအရှင်တို့မသိရ။ မပြောမဆို။ ကျွန်းသောက်မိ၍။
အရှင်မပါအရှင်သေသော်။အစားပေးစေ။အစားပေးရာ၌။အင်းထိုးရှင်နှင့်။
တံငါတို့သုံးစုစု၍။ နှစ်စုတံငါဆေးခတ် ရှင်ခံစေ။ တစုအင်းရှင်ထိုး ရှင်ခံ

like a lobster trap; 18th, hmyong-yet-pouk, a long, narrow trap, made also of bamboo screen, set in the small holes in the bunds of the fields; 19th, see-tan, branches tied along the bank of a river, among which the fish are taken; 20th, twin-hkya, holes dug at the side of a stream near a fall, into which the fish fall in attempting to leap up. These are the twenty kinds of engines used by fishermen for taking their fish. When they wish to use them, or any of the many varieties of them, let them be set in districts with the bounds marked off. Let them report their intentions to the head of the village, or person under whose authority the landing-place, lake, pond, or pool is, who will point out and define which is the upper and which the lower portion of the water in which they are about to fish.

In the exercise of their calling, even within their own bounds, in rivers, streams, lakes, or pools, if there is by established custom a passage for boats, let it be kept clear for boats, large and small. In districts where it is usual to call the porpoises, which by blowing drive the fish into the net, by beating the bow of the boat or hollow piece of wood, let a post be set up with a wooden bell, like those tied to the necks of cattle, suspended to it. Let them put down branches of trees, and attach gourds to them.* Let them show from the posts of the ya-kweng large and small cords. Let them place larger and smaller posts for stretching the yengs between, and for the sloping yengs also, and let men be placed on both sides to watch. When they wish to put poison in the lakes or pools, let them warn the owners of buffaloes in the neighbourhood. In the kyan-tite, let the posts for winding it up be conspicuous. Let a man watch in the place where the nets or screens are spread out to dry, that there may be no doubt about it, and let bamboo or wood posts with a bunch of thatch or grass be planted. When these marks now enumerated are not set up, if passengers by water or by land catch and take the fish, there is no fault; let them have a right to do so. But if the marks we have noted be evident, and they seeing them shall take the fish without the knowledge of the owner, let it be counted theft; and the same if, with the knowledge of the owner, they take them by force. The punishment is this; if a hmyong, trap of split bamboo, with fish be taken, the fine or compensation is five tickals of silver, the fish to be restored five-fold, and the original value of the trap to be paid. If there were no fish, and the trap only is stolen, let the fine be two tickals and a half of silver, and let the trap be replaced. If a pike, kwoon, ya-knen, yet-thay, bouk, or any of the proper engines of a fisherman be stolen, it is laid down that restitution shall be made two-fold; according to some authorities, whenever fish are not stolen along with them, let two and a half tickals of silver be paid. This is only meant when they are stolen from the place

* This is rather a complicated affair. The stem of a plantain tree is fixed in the stream, and called hmau; to this hooks and floats are attached.

ခေ။မသေ။နာဗျားသော်။ ကုစားခေ။ ကုစားလျှက် သေသော်။တဝက်ဖိုးဟေ။ ခေ။ အသားကို။ ကျွန်ုပ်။ နွားရှင်ရခေ။ ယူခေ။အလျှော်ကင်းခေ။ တိုင်ကြား။ ပြောဆိုလျှက်။ ကျွ။နွား။မြင်းတို့သေသော်။အပြစ်မရှိ။ ဆေးခတ်သူတံငါတို့ လွတ်ခေ။ ။ကျွ။နွား။မြင်းဆင်အထိန်း အကျောင်းလူခရီး ဘွားတို့ သည်။ဤကား။ အထိတ်အမှတ်နှင့် ရှိသည်။ တံငါတို့ဥပဇ္ဈာဖြစ်သည်။သိရာ သတည်း။ ထိုတွင်မှတ်သားထားရာ။ ကျွ။ နွား။မြင်း။ဆင်ကြောင့်ဟုက်ပြတ် ချေသော်။ထိုဟုက်ပြတ်ရာ၏တံဖိုး ကိုပေးခေ။အရှင်မပါ။မဆိုသာချေ။ ။အ ဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူ ကား။ အထိတ်အမှတ်နှင့်သိ သာအောင်ထားသည် ကျွ။နွား။ဆင်။မြင်းသခင်တို့မရှိမသေဖြစ်ချေသော့ကြောင့်တည်း။ ။ထို ကဲ့သို့အမှတ်မရှိ၍။ချင်းနင်းဟုက်စီးသော်လည်း။ အပြစ်မရှိ။အမှတ်။အသား။ အစောင့်မ ရှိချေသော့ကြောင့်တည်း။ ဗြဟ္မာမင်း၏သားရင်းဖြစ်သော။ မနုမည်သော ရှင်ရသော့ဆိုတော်မူ၏။ ဤကား။ တံငါတို့အမှုတရား ပြီး၏။

၄။ ပန်းပွင့်ခိုးအပြစ်လျော်ရာ။မလျော်ရာဥပဇ္ဈာတရားအပြား။တပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး။အကြင်သူတို့သည်။ပန်းကိုခိုးသော်။မွန်း မတည်ဖြစ်နေ လျှမ်ခံခေ။ မွန်းယိမ်းလျှင်။ နေလျှမ်အပြစ်ကလွတ်၍။ ချမ်သာခေ။ ခိုးယူသော ပန်းသို့။ရှမ်လျှင်အပြစ်လွတ်ခေ။ နေ့အချိန်။ ပန်းကိုဆွတ်ခိုးရာတွင်။ ပန်းရှင် ထက်ပူးလက်ကြပ်တွေ့သော်။ ထိုပန်းကိုပန်းရှင်ယူခေ။ခိုးမိသောအပြစ်မှာ။ မွန်းမတည်ဖြစ်ခိုးသူနေလျှမ်ခံခေ။ ထိုပန်းကိုအဖိုးပေးပါမည်ဆို၍ယူပေသည်။ ပန်းကိုဆွတ်ယူ။ပန်းရှင်ဆိုပေလျှင်။ထိုပန်းတန်သောအဖိုးသာပေးခေ။လူကို နေလျှမ်အပြစ်လွတ်ခေ။ ဤကားနေ့အခါဖြစ်သည်ကိုဆိုသတည်း။ညည့်အခါ ဖြစ်ချေက။ ပန်းကိုဆွတ်ယူသည်။ မခိုးပါ။ ဆိုသော်လည်း။ အခိုးသို့ရောက် ချေသည်။ ပန်းကိုလည်းတန်ဖိုးပေးခေ။ နေလျှမ်အပြစ်လည်း မွန်းမတည်ဖြစ်ခံ ခေ။မွန်းယိမ်းလျှင်လွတ်ခေ။ဤအရာကား။စည်းစောင်းရန်းမရှိ။ အပင်ထက် ရှိသော။ ပန်း ပွင့်အပြစ်တည်း။ ၎င်တွင် အပင်အောက်ကြွေ ကျ သောပန်းကို ကောက်ယူသော်အပြစ်မရှိ။ကောက်ယူပိုင်ခေ။ပန်းရှင်တည်းစောင်း ရန်းအ ကာအဆီး နှင့် လုံးချုံ စွာထားသော ပန်း ကိုညည့် ခိုးယူသော်။ ထိုခိုး ယူ

where they are kept, but are not set. For the crime of stealing fish caught in traps or holes, or laid on a frame over the fire, or on a frame in the sun to dry, let two-fold be restored. In poisoning pools, if only the owner of the pool or lake is awareof it, and has not given warning to the owners of buffaloes, if their buffaloes or cattle happen to drink, whether the owner be present or not, and they die, let restitution be made in the following proportions; let the fisherman, the layer of the poison, pay two-thirds, and the owner of the lake or pool one. If they do not die, but are ill, let them see to their cure. If they do so, and the cattle die, let them pay half their price, and the owner of the animal take the flesh; let there be no further forfeit. If after due warning being given to the owners, the cattle drink and die, let the fisherman who laid the poison be free from blame. If herdsmen or drivers in charge of buffaloes, cattle, horses, or elephants, or people travelling, see the above marks, let them understand by them that the place is a fisherman's oopaza; and if within these marks their property is damaged by their elephants, buffaloes, or horses, let the proper price of the article be repaid; there shall be no plea that the owner was not present. Why is this!—because the marks by which the place may be known are put up, and the owners of the cattle paid no respect to them. If there be none of the marks, and the cattle trample over the property and destroy it, there is no fault, because the marks were not set up, nor any one to take care of it. This the sage Menoo, the son of the king of Bymahs, said. This is all that relates to the affairs of fishermen.

4th. The law for deciding as to the guilt or otherwise of stealing flowers, and their oopaza.

Oh excellent king! if any man steal flowers before noon, let him be exposed in the sun; if it be after noon, let him be free from this punishment, and if the flowers are faded, let him be free from fault. If the owner of the flowers catch him in the act, let him take his flowers, and if it be before noon, let the thief be exposed in the sun. If the person taking the flowers shall admit that he took them, saying he had occasion for them, and offers to pay for them, let the proper price only be taken; let him be free from the punishment of exposure to the sun. This is said when the theft is committed in the day time. If it be in the night, though the person admit he took the flowers, but declare he had no intention of stealing them, nevertheless it shall be considered theft; let him pay the proper price of the flowers, and be exposed in the sun during the forenoon, and be released as soon as the sun begins to decline. This is said when there is no fence, and the flowers are on the tree; but if they have fallen from the tree, there is no fault to be found for picking them up. If the owner of the flowers shall have surrounded them with a good and perfect fence, and they are stolen at night, let them be restored one

သောပန်းတပွင့်ကို။ အပွင့်တရာလျှော်စေ။ မင်းပြစ်။ နေလျမ် မွန်း မတည့်ဖြီ်ခံ
စေ။မွန်းယိမ်လျှင်လွတ်စေ။နေ့ကိုတည်းမိုးချေသော်။ ထိုမိုးယူ သောပန်းတ
ပွင့်ကို။အပွင့်ငါးဆယ်လျှော်စေ။ နေလျမ်။ မင်းဒါဏ်မှာ။ ညည့်နည်းတူခံ၍
လွတ်စေ။ ။ရင်တွင်စည်းစောင်းရန်းရှိလျှက်။ ကြွေကျသောအပွင့်ဖြစ်
သည်ဟု။မကောဏ်မယူသာချေ။ ညည့်ယူသော်။ထိုယူသောပန်းတပွင့်ကို။
အပွင့်တဆယ်လျှော်စေ။နေ့ဖြစ်လျှင်။ ပန်းတပွင့်ကိုငါးပွင့်လျှော်စေ။နေလျမ်
မင်းဒါဏ်လွတ်စေ။အဘယ် ကြောင့် နည်းဟူမူကား။ ကြွေကျ။ ညှိုးနွမ်ရာ။
ရောက်သော့ကြောင့်တည်း။ ။ဤ သည်ကား။ ကြည်းပန်းညှိုးနွမ်ရာ
ရောက် သော အ ပွင့်၏အကြောင်းတည်း။ တနည်းတုံ။ ကြည်းပန်း တွင်အ
ရှက်အညှန့်ရှိ သည်မှာ။ အရမ်အတားရှိရာ။ ညည့်ယူသော်နှစ်ဆတက်။ နေ့
ယူသော်။ အရင်းတိုင်းလျှော်စေ။မင်းပြစ်မှာ။နေ့အတိုင်းခံစေ။

၅။ ၎င်ပန်းပွင့်မဟုတ်။မည်း။ပန်းမျိုးခိုးသောတရား။

တနည်းတုံ။အပွင့်။ကသီး။အခေါက်။အန္ဓီ။အခွန်။အဥ။မည်းသောပန်း
တို့ကိုခိုးသော်။ ညည့်ဖြစ်လျှင်ဆယ်တက်။ နေ့ဖြစ်လျှင်ငါးတက်လျှော်စေ။နေ့
ခိုးသည်အပြစ်ငါးရက်နေလျမ်စေ။ ညည့်ခိုးသည်အပြစ် ဆယ်ရက်။ နေ့ဝင်
မိုးချုပ်ခံစေ။ ။အဘယ် ကြောင့်နည်း ဟူမူကား။ မည်းနွမ်ရှိုင်မြတ်
သောပန်းဖြစ်ချေသော့ကြောင့်တည်း။

၆။ ရေပန်းဥပဇာတရား။

ရေပန်းဖြစ်သောကြာမျိုးငါးပါးမှာ။ အစောင့်။ အနေ။အရန်အကာမရှိ။
ကိုယ်ရောက်ရာမြေကို။ပိုင်သည်ဟုမဆိုသာ။ယူပိုင်စေ။မြေ။ ရေပိုင်ဖြစ်သည်
ဟုအပြစ်မပြုသာချေ။ ၎င်းကြာမျိုးငါးပါး။ ရေပန်းမျိုးတို့ကို။ဥယည်ကဲ့သို့အ
ဆီးအကာ။အရန်ရှင့်ထားရာ။ခိုးချေသော်။ ၎င်းအပွင့်တပွင့်ကို။ တရာလျှော်
စေ။ဆိုရာ၌ညည့်ခိုး သည်ကိုဆိုသည်။ နေ့ဖြစ်လျှင်။ ၎င်းအပွင့်တပွင့်ကို။ ငါ
ဆယ်လျှော်စေ။အပြစ်။ မင်းဒါဏ်မွန်းမတည့် ဖြီ်နေလျမ်ခံစေ။ မွန်းယိမ်းလျှင်
အပြစ်လွတ်စေဟုဗြဟ္မာမင်း၏သားရင်းဖြစ်သော။ မနုမည်သော ရှင်ရဟေ
ဆိုတော်မူ၏။

၇။ ဖြူ။ရှာ။စေတီ။ကျောင်း။အိမ်ဥပဇာအပြားစီရင်ရန်တရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။ စေတီ။ဘုရား။ ကျောင်း ဥပ ဇာ သည် မထင်လျှင်။
ကျောင်းမှာလျှောကားရင်းက။ဘုရား စေ တီမှာ။ဘိုးနတ်တော်အရင်း ကသည်။

hundred fold in flowers of the same kind, and let the thief also suffer the criminal punishment of exposure in the sun before noon, and be released when the sun declines. If the theft be committed in the daytime, let the flowers be restored fifty fold in the same kind, and let the punishment of exposure in the sun in the same way as above for theft in the night be inflicted. When there is a fence, the fallen flowers shall not be picked up or taken. If they are taken at night, let them be restored ten fold, and if in the day, five fold; let there be no punishment of exposure in the sun. Why is this?—because they had fallen and were faded. This is said of flowers which grow on dry land and soon fade. In another case; as regards flowers of the dry land which have (only) leaves and small branches, and round which there is a fence, if they are stolen at night, let them be restored two fold, and if in the daytime, one, or their proper price, and let the thief suffer the punishment of exposure in the sun.

5th. The law for deciding in cases of theft of flowers, not of the above kind, but of a durable substance.

In another case; if flowers, fruit, roots, bark, flowers that bear an ear, or a succession of flowers on the same stem, outer bark, bulbous roots or flowers that do not fade, are stolen in the night, let them be restored ten fold, if in the day, five fold. The punishment for stealing in the daytime is five days exposure in the sun, and in the night, ten days till sunset. Why is this?—because they are excellent flowers, that do not fade.

6th. The oopaza of water flowers.

As regards water flowers; if any of the five kinds of lotus have no one to watch them, or no fence round them, no one shall claim them as owner of the ground; let any one take them. If they are stolen when surrounded by a fence, like a garden, let each flower be restored one hundred fold; this is said when stolen at night. If it be in the daytime, let fifty fold be restored, and as criminal punishment, let the thief suffer exposure in the sun before noon, and be released when the sun declines. Thus the son of the king of Bymahs, the sage recluse called Menoo, has said.

7th. The law as regards the oopazas of cities, villages, tsadies, kyoungs, and houses.

Oh excellent king! the oopazas of solid pagodas, other pagodas, and convents, are not merely, as regards convents, from the posts of the steps, and pagodas, from the first platform above the foundation

တားလျှက်။ လူရှိသောသူ ဖြစ်သော်။ ခဲကျောရာ အရပ်သည်။ ဘုရား၏ စေတီ။ ကျောင်းဥပဓာတည်း။ တံတိုင်းဆီတား ရှိလျှင်။ ၎င်နည်းတူ။ ခဲကျောရာအရပ် သည်ဥပဓာဖြစ်သတည်း။ ။ဖြူဥပဓာမှာ။ ကျုံးလျှင်ဥပဓာတည်း။ ရွှေဥပဓာမှာ။ အိမ်တစက်ရွမ်ကသည်။ ခဲတပြစ် ကျောရာ အရပ် သည်လျှင်။ ဥပဓာ ဖြစ်သတည်း။ ။တဲ၌။ အိမ်ဥပဓာ မှာ။ချင့်တို့အရုန်းအတား။ စည်းစောင်းရန်းလျှင်။ ဥပဓာတည်း။ထိုသို့ဆို ခဲ့သောဥပဓာမှာ။ ကျွ။ ရွှား။ မြင်း။ ဆင်အချက်အရာ။ ဒါဏ်ချက်နှင့် သေသော်။ ကျိုးနှာသော်။ ထိုဥပဓာ မဟုတ်ရှိသည်အတိုင်းဖြစ်လျှင်။ အဖိုးတန်ဌေအကျပ်သုံးဆယ် လျော်စေ။ ထို လူသေ။ ဆွေမျိုးမပေါ်လျှင်။ ထိုဥပဓာရှင်က။ အရပ်အကြီး အအုပ်ခေါင်းတို့ ကိုတိုင်တမ်ပြောဆို၍။ သင်းဂြိုဟ်စေ။ ။နှစ်ဖက်စပ်ကြား။ တိုင်တာ ထိုး၍မှတ်ရာ။တာနီးဝေးတူကြလျှင်။ ချင့်အပြစ်ရှိ ရာကိုခံကြစေ။ ကျွ။ရွှား။ မြင်း။ ဆင်တိရိစ္ဆာန်။ အရှင်ရှိရာမှာ။သေသော်။ ကျိုးသော်။ နှာသော်။ ၎င် နည်းတူ။ တာနှင့်တိုင်း ၏။ တာနီးရာ အိမ်။ ကျောင်းရှင် တို့က။ လက်သည် မပေါ်လျှင်။အာစားပေးစေ။ ။ဆို ခဲ့ပြီးသမျှ။ လက်သည်ကသာ။အမှု ကိုပေးခံကျလျော်စေ။ အိမ်အောက်၌။ ဆို ခဲ့ပြီးသည်ဒါဏ်ချက်။ဒါဏ်ရာနှင့် သေသော်။ တန်ထိုးနှစ်ဆလျော်စေ။ ။ဤကားလက်သည်မပေါ်သည် ကိုဆိုသတည်း။

၇။ အမိန့ေယျဘုရား၌ဥပဓာ။မင်းစသောလူအဟေါင်းတို့။ဥပဓာတရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။ဥပဓာတွင်။ ဘုရား၌၌။ ဝေးလွန်း။နီးလွန်း။ လေ အောက်။လေညာ။ရှေ့နောက်တူ ရှု။မင်းတို့မှာလည်းနည်းတူ။ ထိုဥပဓာကင်း သောအရာမှာ။လောက။ ဓမ္မအကျိုးနှစ်ပါး။ရောက်ရာသည်။ ထိုဥပဓာမထင် သမျှသည်။လောက။ဓမ္မအပြစ်မလွတ်။မကင်းရာသည်ကို။ပိဋ္ဌကတ်တော်၌။ ဘုရား၌ရှင်အဆူဆူ။ထင်ရှားဟောတော်မူချေသည်နှင့်ထောက်၍။လူအမှုမှာ လည်း။ ဥပဓာမကင်း သောအရပ်။ အကြောင်းနှစ် ပါး ကိုစိစဉ်ခေါ်ခြင်း၌။ မင်းကြီးအားထုံးစံကြီး။နည်းကြီးမှီ၍။ဗြဟ္မာမင်း၏သားရင်းဖြစ်သော။ မနု မည်သောရှင်ရသော့ဆိုတော်မူ၏။

၉။ သေခန်း။ဥပဓာလူ။တိရိစ္ဆာန်တရား၌စ်ပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး။ဖြူရှာတို့တွင်။သေခန်းသွားရောသောလမ်ကြောင်းကို။ လွှတ်ထားကြစေ။သေခန်းသွားရာနှစ်ပါးရှိသည်။လူသေခမ်မှာ။အိမ်တစက် အောက်မသွားသာချေ။ အိမ်ရှင်ကလည်းတစက်အောက်။မလွတ်ပြောဆိုရ မည်။ တစက်အောက်သို့။သူကောင်ဟူည်။တလား။ဇိတုံး။စမ္ပင်ထင်း။ သူသော

in the ground; they are as far as a man of average strength can throw a stone. If they be surrounded by a wall or other fence, the oopaza is the same distance, namely, a stone's throw from them. The oopaza of a city the ditoh of the same; the oopaza of a village, is a stone's throw from the eaves of the last house. The oopaza of a house in a village is its own fence, if it has one; and with regard to these oopazas, if a man, buffalo, cow, horse, or elephant die within them, with marks of violence on them, or are injured, or have a leg broken, let the oopazas be measured and marked, and let the owner of that within which the animal is, if the doer of the wrong be not discovered, make restitution; if it be a man, in the price of his body, thirty tickals. If the dead man have no relations, let the owner of the oopaza, having given notice to the head man of the district, bury him. If the body be found between two oopazas, let the distance from each be measured; if they be equal, let the owners bear accordingly. If it be buffaloes, cattle, a horse, elephant, or other animal, which has an owner, and he die, have a limb broken, or is injured, in the same way having measured, let the owner of the nearest house or convent, if the doer of the wrong be not found, make restitution by giving another. In all the cases now stated, if the doer of the wrong is known, let him only make restitution and bear the blame. If an animal come under the house, and die as above with marks of violence on him, let twice his value be restored; that is, if the doer of the wrong is not known.

8th. The law of the oopazas of the god whose mysteries are not to be attempted to be found out, and of all men, from the king downward.

Oh excellent king! as regards the images of Boodh, people shall not place themselves too far off or too near, not directly to leeward or windward, not immediately in front of or behind them. This rule also applies to the person of a king. A proper regard to these oopazas is productive of advantage both to a person's temporal and eternal interests, and an infringement of them will not pass unpunished either in this world or the next. This has been clearly laid down in the Pitigat by all the successive Paras, so that by duly considering these passages, the king may be enabled to decide in both cases of infringement of the oopazas, either of gods or men, in accordance with the venerable customs of antiquity. Thus the sage recluse Menoo, the son of the king of Bymahs, said.

9th. The two laws of oopazas to be observed by the followers of a funeral, either of men or animals.

Oh excellent king! in towns and cities, let the road for carrying the dead be clear. There are two kinds of funerals. In carrying a corpse, the bearers shall not pass under the eaves of a house; the owner shall give them notice that his eaves are not clear. If a corpse, a coffin, a log to keep the body down when burning, a post to keep

အဆောင်အရှက်။ စန္ဒားရဟ္ဘား။ မီးအိုး။ လက်ဖက်ချောင်း။ ဆံ။ ပန်း။ ရေစက်
သွန်းအိုး။ ကုတ် တီး။ ထမင်းပွဲ။ လျှိုးသွားမြေသော်။ အိမ်ရှင်မဆိုက။ အ
ပြစ်မရှိ။ အိမ်ရှင်ဆိုမူ။ ကင်ပွန်းရေစင်အဝင်ဌေသုံးကျပ်ပါစေ။ ထိုကရိယာမ
ပါ။ လူရဟန်းတို့။ လျှိုးသွားဝင်လာနေထိုင်သော်။ အပြစ်မရှိ။ သေခမ်တပါး
မှာလည်း။ တိရိစ္ဆာန်တို့ကိုဆောင်ယူလာရာ။ တစက်အောက်ဝင်နင်းမိလည်း
အပြစ်မရှိ။ အိမ်ကြမ်ရွန်း။ အိမ်လှေကား။ မတင်တန်ဘဲအိမ် ရှင်တို့ မသိဖြစ်
စေ။ တင်ထားမြေလျှောင်။ ထိုထား မိသမျှကို။ အိမ်ရှင် ကအားလုံး စား စေ။
တိရိစ္ဆာန်ရှင်တို့မရသာချေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကားဟင်ရည်။ ဘက်
တုံး။ တင်းဆွဲသို့ရောက်ချေသည်။ အပြစ်မလွတ်ရှိချေသော့ကြောင့်တည်း။

။မြတ်သောမင်းကြီး။ ဤအရာကိုပုံသက်သေ။ ထုံးစံရှိသည်မှာ။ ရှေးသော
အခါ။ ဗာရာဏသီပြည်တွင်။ ဗြဟ္မာဒါတ်။ မင်းမူသည်ကာလ။ ကဲ့။ နွားမှစ၍။
သုအသက်ကိုမသတ်စေနှင့်။ မောင်းကြေးနင်း။ လည်ခပ်ကျော်စေသည်။ ပြည်
တွင်း။ ပြည်ပ။ အနှမ့်သိစေသည်။ ထိုကာလ၌။ သင်၏ပြည်တွင်။ သူတယောက်
သည်။ ထင်ရှား သော အမျိုး။ ဥစ္စာနှင့် ပြည့်စုံ၏။ မတရား သော။ သူဆိုးတ
ယောက်သည်။ တယောက်သော နွားကို။ ညည့်အခါ တော အရပ်၌။ သတ်၍
ပြစ်ယူခဲ့သည်။ ချင်းပင်ပန်း၍။ မိုးလင်းအံ့ရှိရာတွင်။ ထိုသူကြွယ်အိမ်တုံးတင
မှာ။ အသားကိုတင်ထား၍ နွားသားကို။ အိုးနှင့်ဆောင်ခဲ့ရာ။ သွန်ကြပြစ်၍။
ပြေးလေသည်ကို။ မိုးသောက် သောအခါ။ နွားရှင်လိုက်၍။ ထိုအရာကိုတွေ့
လျှင်။ ခွဲဆိုလေသည်။ တုံးတင်ရှင်ကလည်း။ မဟုတ်မသိပါ။ ငအိမ်ဥပဇာ၌ရှိ
လာသည်။ မှန်ရကား ငါမသတ်။ ငါမသိမ်း မယူ။ လူဆိုးထား၍။ ရှိလာသည်
အကြောင်းဖြစ်မည်။ ဆိုလေသည်။ နွားသရေ။ ဗျက်သည် အရာယခု မနွမ်
သေး။ တို့တွင်ချင်လည်း အစင်မယူ။ လည်တိုင်။ ဥက္ကောင်းကြွင်းသည်။ လှံ
ချက်ရာရှိသည်နှင့်။ ငနွားကိုချည်ထားရောက။ ညည့်အခါယူသွားလေသည်။
လိုက်လျှင်။ သား။ နံ။ မြေလေးဘက်။ သွေး ရည်တွေ့သည်။ မလွဲသာဆို၍။
ဗြဟ္မာဒါတ်မင်းကြီး ထံ။ ဝကား အရင်း အတိုင်းလျှောက် ရာတွင်။ ဆရာဖြစ်
သောရှင်ရသေ့ ကိုပင့်ခေါ် ၍ စီရင်စေသည်။ ဆိုရင်း ကိုပြောကြသည်။ ရှင်
ရသေ့ အမိန့် ရှိ သည်ကား။ ရှေးရှေ ့သော။ ကမ္ဘာဥဗါနိန်း စကား သည်။

the coffin steady, firewood, or any thing appertaining to the dead, the piece of cloth with which the coffin is dressed, when doubled round the coffin, the same when single, the pickled tea done up in rolls of plantain leaf for the priests, the rice stained with turmeric, distributed amongst the people; the pot for the water with which the body is slightly sprinkled during the prayers of the priests, that the offerings made may be set down to the credit of the deceased, the rice to be left by the grave—if any of these happen to go under the eaves of a house, and the owner does not say anything, there is no fault. If he does, let an offering of the pure waters of friendship and three tickals of silver be made to him. If any of the priests or people attending the funeral, but not carrying any of these things, pass or sit down under the eaves of a house, there is no fault.

In the case of carrying dead animals, if they pass under the eaves of a house, there is no fault. It is not proper to rest them on the projecting ends of the flooring, or on the steps; if they be rested there, without the consent of the owner of the house, let him have all that is so rested; the owner of the dead animal shall not have it! Why is this?—because it is parallel to the following case of hanging the flesh on the fence, and throwing the blood about from the pot; he shall not be free from fault. Oh excellent king! there is a tradition in support of this: In former times, in the country of Benares, in the reign of king Brahmadat, he sent round the gong and published his edict that the life of no animal, beginning with buffaloes and cattle, should be taken, and the whole country was made acquainted with the royal edict. At that time, in the said king's country, there was a man of respectable family and wealthy. One night a bad man, who did not regard the laws, having killed another person's bullock in the country, cut it up and took it away near day light; he was tired, and having rested the carcase against the fence of the man of respectable family, and thrown about some pieces of the flesh he had in a pot, he ran away; when the day dawned, the owner of the bullock, having traced it to this place, saw these marks and sued the owner of the fence, who replied that that charge was false, and that he knew nothing about it; that certainly it was within the oopaza of his house, but that he did not kill the animal, nor did he take it up; that some bad men must have put it there. The owner of the bullock replied—"the place where the skin was removed is still wet, and the whole animal has not been removed, the neck and head are left, and the marks of spear and knife are on it; my bullock was taken off in the night from the place where he was tied, and in tracing it I have found the ribs and fore feet here; you cannot clear yourself." Then they came to Brahmadat the king, and represented the affair to him as it had occurred; he having called the teacher, the sage recluse, stated the case to him, and requested him to decide; he ordered—"it is a tradition from the beginning of worlds that the owner of the oopaza shall take

ဆိုးကောင်းဖြစ်သမျှ။ဥပဇာဂရှင်စားစေ။ ယူစေ။ အပြစ်ရှိလည်း။ ခံကျေလျော်စေ။စီရင်ထိုးရှိချေသည်။ အမျိုးကောင်းသားဥစ္စာရှိ။ သူကြွယ်ပင်ဖြစ်သော်လည်းမလွတ်သာချေ။ နွားစား ပေးစေ။ ရှင်ရသော့စီရင်၍။ ပေးရချေသည်။ ထိုကြောင့်တုံးတင်ဆွ။နွားသွေးရည်ဘက်။ ဥဒါနိုး စကားဖြစ်သဉ်တည်းဟု။ မနုမည်သောရှင်ရသော့ဆိုတော်မူ၏။

၁၀။ လူမှုထိမ်းမြားရာ။ဥပဇာမဝင်သင့်။ဝင်သင့်တရားတပါး။

တနည်းတုံ။ အိမ်တံစက်အောက် မလွတ်။ အထိ ကရသောသစ်ပင် သို့။ မ သွားမနေရာသောအကြောင်းမှာ။လူတို့ထိုးစံသားသို့အမှ။အခါနေ့ရက်နှင့် ထိမ်းမြား ခံ့သော အကြောင်းတွင်။ ထိမ်း မြား ရာဖြစ် သောအ ဆောင် အ ရှက်။ခေး။ဖလား။ရေသွန်း။ခမောက်။အိပ်ရာခင်း။ခေါင်းအုံးများကို။ထိုတ စက်မလွတ်။ အိမ်သို့မလှည့်မဝင်သာချေ။ဝင်ချေသော်။ အိမ်ရှင်အပြစ်မလွတ်ချေ။ ထိပါးရာချေသည်။အိမ်ရှင်အခွင့်ပေးလျှင်။ အပြစ်လွတ်စေ။ အခွင့်မပေး သွားဝင်ချေသော်။ သွားဝင်သမျှလူတို့တကိုယ်လျှင်။ ဌေသုံးဆယ်ကျစီအိမ် ရှင်သို့ပေးစေ၊ ထိုအဆောင်အရှက်တံသူဖြစ်မှမဆိုသာချေ။ သဘင်လိုက်သူ ဝင်ဖြစ်သော်လည်း ပေးစေ။ အထမ်အပိုး အရှက် အသယ်များမှာ။ အမျိုးမ ဟုတ်။ ကြေးပေါက်ကြေးဝယ်။ အမျိုး ရှိတို့ကိုကျွန် ဖြစ်သည် ဟုမစေမထည့် သာ။ထိုကျွန်တို့အမှတ်ခဲ့ဆောင်ယူသယ်ရှက်၍သွားသော်လည်း။ငါတို့မခိုင်း မစေမဆိုသာချေ။ ယောကျ်ား ဖြစ်လျှင်ဌေအကျပ်သုံးဆယ်။ မိန်းမဖြစ်လျှင်ဌေ နှစ်ဆယ်ငါး ကျပ်ကျစေ။ အစုအဝေမမှိုကျွန်တို့ဖာအပြစ်မရှိ။ ကြေးကျွန်ပင် ခန့်သော်လည်းအဘေး ဆုံးကြေက။ ဆို ခဲ့ပြီးသော အဆောင်အရှက်။အထမ်။ အသယ်အပိုးစေသော်လည်းဓေပိုင်စေ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ရှင့် တို့တွင်ပေါက်ဖွား။ မွေးသမျှကိုသပေါက် မကောက်။ မစား သော။လျှတ်ရချေ သောကြောင့်တည်း။ ထိုဆို ခဲ့ပြီးသမျှပြင်။အဝတ်ပရိက္ခရာဥစ္စာများကိုသယ် ပိုး ထားရှက်စေသော်လည်း။ မည်သူမဆိုသာအပြစ် မရှိ။ ထမ်ရှက်ပိုင်စေ။ အပေါ်ဝံမှုဖြစ်သည်။ အထိ ကရ သော သစ်ပင်ကိုသစ်ပင်ရှင်ကနေတော့။ တဲ့ တော့မဆိုသမျှမတဲ့မနေသာချေ။ စားနေဘိသည်။ မတိုင်မကြားဖြစ်သည်ဆို သော် လည်း အပြစ်မထားရာ။ နောင်ရှင် သစ်ပင် သေချေလျှင်။ အစား ဖို့ကိ် လုပ်ပေးစေ။ ။ဤကားရွာထဲရွာရင်း တွင်ကိုဆိုသတည်း။ ။ရွာမှ ကွာ၍အပြစ်လျှင်။ အပြစ်မရှိ။ဘို့ရှင်သားရှင်တို့မှာ။ နေလိုတဲ့လိုဝင်လိုရာ ထဲဝင် နေရာ၏။ အပြစ်မရှိ။ ထိုတွင်သို့မိဘအိမ်ဌ ပူဇော်ပေးရန်။ ကမ္ဘာတန် ဆာလေကား။ တံခါးခစ်စောင့်တို့ကိုပေးလေပြီး သည်ဖြစ်၍။တကြောင်းနှစ် ဦးသားရွှန့်ပေးသည်ဖြစ်၍။တကြောင်းအပြစ် မရှိဟူသတည်း။ ။ဤဥပ ဇာများကို မှတ်၍စီရင်ရာ၏။

good and bad; let him take (what comes,) bear all blame, and make all restitution. There is a precedent for this; the man of respectability and wealth cannot be let off; let him make restitution by giving another bullock." In this decision of the sage recluse, he had to make good the bullock. This is the origin of the saying, "the blood of the bullocks is sprinkled on the fence on which it has been hung." Thus the sage recluse, called Menoo, said.

10*th*. *The oopaza to be observed by a marriage party.*

In another case of not being allowed to pass or remain under the eaves of a house, or under a tree of note; when men according to their custom are about to give their sons and daughters in marriage, any thing connected with the marriage shall not be taken under the eaves of a house; the sword, the cup, the broad hat, the bed cover, or pillows. If they are so taken, the bearer of them shall not be held free of offence towards the owner of the house, but shall suffer for it. If they have permission from the owner of the house, they shall be at liberty to go. If they go without leave, each person who does so shall pay thirty tickals of silver to the owner of the house. It is not said of the bearers of the above things only; any one following the procession, (if he trangress,) let him pay. As regards the bearers, people not of the family, slaves bought, or living in the house as security for a debt, or people of a free family, being slaves, shall not on the ground of their slavery be made to carry these things; if these slaves do unthinkingly carry them, and come under the eaves, the owner shall not plead that he did not order them; if it be a man, let him pay thirty, if a woman twenty-five tickals of silver. Slaves who are not connected with any of the classes of royal servants, and slaves who are related to the family, may be ordered to carry the above things. Why is this?—because their children are not hereditary slaves, but must be released. With the exception of the things mentioned, any one may be employed to carry the other articles without fault; they are not of so much consequence. As regards a tree of note; if leave be not obtained from the owner of the tree, a marriage party shall not halt under it; if they do they shall not be caused to make compensation, but if the tree die they shall replace it; this is said of a tree in or close to a village; if it be at a distance from a village, there is no fault. If a marriage party wish to rest in the house of the parents of either of the young couple, let them be at liberty to do so without blame. Why is this?—because in the house of the parents, the offerings to the nats, the ornaments of the world, who are the guardians of the steps and door, have been made, and also, because both parties have given their consent; on this account it is said there is no fault. Having noted these oopaza, decisions may be given accordingly.

၁၁။ ဗျားဖွတ်တို့ဒေသဌပဇာဘရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။ဗျားဖွတ်မုတ်ဆိုးဖယောင်းယူ။အရည်ယူတို့မှာ။ဒေသ
မခြား။ထိုကဲ့သို့မဟုတ်။ဤဗျားကိုမှတ်ဉီးဟု။ ထိုဗျား၌သစ်ပင်၌။ဆွနှိုဆွာသစ်
ထစ်ကြက်ခြေနှီးနွယ်မှတ်၍။ရှိရာကိုမြင်လျှင်။ မဆိုင်သူဖွတ်ရချေသော်။အ
ရည်ဖယောင်းမှန်သမျှကို။နှစ်ဆတက်ပေးစေ။ထိုကဲ့သို့အမှတ်အသားကြက်
ခြေမရှိသော်လည်း။မည်သည်ကကို။မည်သည်တိုင်။ဗျားဖွတ် ယူရာအကွက်
ရအပါဖြစ်သည်ဟု ပြောဆိုရာ၏။ သို့ပြောဆိုလျက်။ ဖွတ်ယူချေသော်နှစ်ဆ
တက်ပေးစေ။

အကြင်တောသွားဗျားဖွတ်။ မုတ်ဆိုးတို့သည်။သစ်ပင်၌ဆွနှိုဆွာသစ်ထစ်
ကြက်ခြေနှီးနွယ်။အမှတ်အသား။မထားမပြော်မဆို။ မြေရှင်အရံပိုင်တို့ကို
သာတိုင်တမ်းပြောဆို၍။ဗျားကိုမွေးသည်။ ခရိုးသွားတို့အမှတ်အသားမရှိမ
သိ၍ဗျားကိုဖွတ်ယူမိလင်ဉီး။အပြစ်မရှိ။ထိုတွင်သောက်စားကုန်ပိုင်စေ။ထိုက
ယူသွား၍။ တဒေသအစ်ားအရံပ်သို့။ရောက်ရာမှာ။ ဗျားရှင် ခွဲသော်လည်း။
အပြစ်မရှိ။ လွတ်ကင်းစေ။ ထိုဗျားခွဲရာ အရပ် တွင်။ ဗျားရှင် တွေ့လျှင်။ စား
သောက်ကုန်သမျှကိုကုန်ပိုင်စေ။ စားသောက် မကုန်ကြွင်းသည်ကို ဗျားရှင်
ရင်းက၊ အရည်ဖယောင်း။ အလုံး ကိုယူစေ။ ပေးစေ။ မသိ၍ယူမိပါ သည်။
ဗျားကို ဖွတ်သူဆိုလျှက်ဗျားရှင်အမှုပြုသော်။ ပြုသူရှုံးစေ။ ဖွတ်ယူစားယူသူ
အပြစ်လွတ်စေ။ ။ထိုတွင်ဗျားရှင် ကအကြောင်းနှင့်ချင့်တို့ ဖွတ်စားရာ။မ
ဖွတ်မယူပါနှင့်တားလျှက်။ဖွတ်ယူချေသော်နှစ်ဆတက်ပေးစေ။ဤကဗျား
ဖွတ်တို့ထုံးဟုတရားသူကြီး။ ပြည်မိုး မြေထိုင်တို့စီရင်ရာ၏။

။တနည်းတုံ။လှေထေးပွဲလျှက် ခုတ်တို့ မှာလည်း။ ၎င်ဗျားကဲ့သို့နည်းတူ
တည်းဟု။ ဗြဟ္မာမင်း၏သားရင်းဖြစ်သော။မနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်
မူ၏။

။မြေဖြူမြေနီမြေဝါ။လူတို့သုံးခွဲရန်ယူသည်မျှား မှာလည်း။ မြေရှင်တို့ကို
တိုင်ကြား၍ယူရာ၏။ မတိုင်မကြားယူချေသော်ထိုမြေ ရှင်တို့အထိန်းအသိမ်း
အစောင့်အနေမရှိကယူပိုင်စေ။အစောင့်အနေ။အထိန်းအသိမ်းရှိ၍ဆီးတား
မှါလျှက်။ ဟူ ချေသော် ထိုယူသမျှကို သာပေးစေ။ အပြစ် လွတ် စေ။ အဘယ
ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ မြေ၏ပရောကဖြစ် သော့ ကြောင့်တည်း။ ။ဗြဟ္မာ
မင်း၏သားရင်းဖြစ်သော။ မနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

11th. The oopazas of the districts of honey takers.

Oh excellent king! the bee-hunters in taking honey and bees' wax are not regulated as above; they have no distinct hunting grounds, but they put a mark on the trees, and if a hunter see on a tree bees are hived on, the bark pealed, the tree notched, marked with a cross or tied round with a withy, and shall take the hive, let him restore two fold all wax and honey that he is proved to have removed. Or without making marks as above, a hunter may say from such a place to such a place is the district in which I have the right of taking bees, and if after this warning they are taken, let (the offender) restore two fold.

If any bee-hunter breeds and tends bees without marking his trees as above, or giving public notice (of occupancy,) but only tells the owner of the land or the chief of the district, and a traveller in the absence of any mark shall unknowingly take a hive, he is not in fault; let him have a right to all he may have eaten; if he has taken the hive to another district, and the owner of it shall sue him, he shall not be held in fault, let him be acquitted. If the owner of the bees meet the traveller in the district where he took the honey, let him have a right to all he may have eaten, but let him restore to the owner all that is left, both honey and wax. If he admit that he took them unwillingly, and the owner of the bees still sue him, let him be non-suited, and the taker of the bees be free from fault; but if the owner of the bees had requested the traveller to desist from taking or eating, and he would not refrain, let him restore double. These are the customs of bee-hunters, and by them judges, myowoons and land measurers, may decide.

In another case; the takers of dammer for caulking or paying boats, are guided by the same rules as the bee-hunters.

White, red, and yellow earth, which are taken for the use of men, may be collected in giving notice to the owner of the land. If they are taken without notice, and the owner of the land had not set a watch over it, let the taker have a right to them. If there be a watch, and he has told them not to take it, and they do not desist, let them restore what they have taken, and be free from fault. Why is this?—because they are the natural productions of the earth. Thus the son of the king of Bymahs, the sage recluse called Menoo, said,

၁၂။ တအိမ်တရား။ကာမဂုဏ်ရှက်တင်ရာ။အိမ်ကြီး။အိမ်လပ်။ အိမ်ငယ်ခွဲခြား သောတရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။အကြင်သူတို့သည်အိမ်ရှင်ခွင့်မပေး။လင်မယား၏ခုံတဲ နေ အိပ် တော့ မဆို။ တဲ နေ အိပ်ရာ ကာမဂုဏ်သံ ဝါ သစပ်ရှက်ပေါင်း ဖော်ရောက်ချေသော်အိမ်၏အပြစ်သုံးပါးရှိချေသည်။ အိမ်ကြီးအပြစ်ငွေ။ အကျပ်သုံးဆယ်။အိမ်လပ်အပြစ်ငွေတဆယ်ငါးကျပ်။အိမ်ငယ်အပြစ်ငွေခုနှစ်ကျပ်နှစ်မတ်။အိမ်ရှင်သို့ပေးစေ။ ။ထိုတွင်အိမ်ကြီးအိမ်လပ်အိမ်ငယ်ဟူသည်ကား။အိမ်ကိုမယူသာ။ သေနှာပတိအမတ်ကြီးတို့အိမ်သည်အိမ်ကြီးတည်း။ အမည်ရသူကြီး။ပြည်စိုးမြေတိုင်မြင်းစီးသွေးသောက်ကြီး။ အမှုတို့အိမ်သည် အိမ်လပ်တည်း။ ထိုမှကြွင်းသမျှသည်အိမ်ငယ်တည်း။

လင်မယားစုံခွင့်ပေး၍တဲနေရာမှာ၊ဇင်ကဲ့သို့ဖြစ်လည်း အပြစ်လွတ်စေ။အဘယ်ကြောင့်နည်း ဟူမူကား။ အိပ်နေတော့။ အိမ်ရှင်ခွင့်ပေး သော့ ကြောင့်တည်း။ ။အိမ်ရှင်သို့ကြေးကျွန်တို့ကိုထိုအိမ်ထက်သဘောတူ။ကာမဂုဏ်ပေါင်းဖော်စပ်ရှက်ရောက်သော်လည်း အပြစ်မရှိ။ သဘောမတူလျှင်။ မတူသောအပြစ်ကိုသာစားစေ။ အိမ်အပြစ်လွတ်စေ့။

၁၃။ ဇင်အိမ်ကိုဖျက်သောစကား၊တွင်အိမ်ကြီး၊အိမ်လပ်အိမ်ငယ်ရွေးစစ်စီ ရင်သောဘရား။

အကြင်သူသည်သုအိမ်ကိုဖျက်ချေ[illegible]သော်။ဖျက်သမျှကိုအရင်းတိုင်းထည့်စေ။ အပြစ်မှာအိမ်ကြီးငွေအကျပ်သုံးဆယ်။ အိမ်လပ်ငွေတဆယ်ငါးကျပ်။ အိမ်ငယ်ငွေခုနှစ်ကျပ်နှစ်မတ်လျော်စေ။ ထိုတွင်လည်းအမျိုး အလိုက်အိမ်ကြီး၊အိမ်လပ်အိမ်ငယ်တည်း။ ။ထိုအိမ်ကိုဖျက်ရာလူအများ၊ခေါ်းလက်နှက်နှင့်ဖြစ်စေ။လူအရေအတွက်ရှိရာအိမ်ပြစ်ကိုမတက်မစား၊ရာ။အများ၊ဖြစ်ကဖြစ်လျှောက်။ ရာ၊ဝတ်မင်း၊ဒါ၏ကိုခံစေရာသည်ကား။ ဆင်ချေး။ မြင်းချေး။ အကျုံ။ ဒွန်းစန္ဒာ၊လည်း ဟူ၏။ ကြီး ရွာသောဒါ၏။ စည်ခေါင်းတွင်ဆူးစိုက်၍ချင့်ကိုယ်ကိုဝင်စေပြီးလျှင်ခုနှစ်ပတ်။ လှည့်လှိမ့်စေ။ ။ဇင်အပြစ်တို့တွင်တခုခုပြုလျှင်လွတ်စေ။ ဆိုခဲ့ပြီးသောအပြစ်အလုံးစုံမဆိုသာ။ ဒွာ၊ကျွ။မြင်း။ ဆင်စသည်တို့ကို။ဦး၊စား၊သတ်လည်း။တယောက်၏အတတ်တွင်သာအလျှော်ဖြစ်စေ။ များ၊သောလူ မှာဆင်ချေး။ မြင်းချေး။ အကျုံ။ ဒွန်းစန္ဒာ၊သို့ရောက်စေ။

12th. The law regarding fine for having connection with a woman in another person's house; the proportion for a large, middle sized, and small house.

Oh excellent king! if any man and wife, without permission of the owner of the house, or without his inviting them by saying, "man and wife come in and sleep here," shall stay, sleep, and have connection there, they commit one of the three faults against the house; if it be a large house, the fine is thirty tickals of silver; a middle sized house, fifteen tickals; and a small house, seven and a half tickals shall be given to the owner. Here large, small, and middle is not said in reference to the extent of the house; the house of a great lord is a large house; the house of a man of title, a head man, a governor of a city, a land measurer, a thway-thouk of horse, a superintendent, is a middle sized house; and all below these are small houses. If a husband and wife have received permission, and should do as above whilst sleeping there, there is no fault. Why is this?—because the owner has given them permission to sleep there.

If a man have connection with another person's daughter or slave in his house with their consent, there is no fault; if they are not consenting, let the master of the house have only the fine for having connection without their consent; let there be no fine as to the house.

13th. The law for enquiring and deciding in cases of the destruction of a house, as to its being large, small, or middling.

If any one destroy the house of another, let him repair it (as it was before) and suffer a fine; if a large house, thirty tickals, a middle sized one, fifteen tickals, and a small one, seven and a half. In this, also, the large, small, and middle sized house is as regards the rank of the master. In destroying a house, if it be done by a number of men, armed or unarmed, the fine shall not be according to the number of people; they shall only suffer the criminal punishment for the offence, which may be to clean out the dung of elephants and horses, or they may be degraded to the dwoon-tsan-da class, or suffer the severe punishment of seven turns in the hollow of a drum which has been set with spikes; but only one of these punishments shall be inflicted; it is not meant that all may be inflicted. If they steal, kill and eat buffaloes, horses, elephants, let them pay between them the fine of one man, and let them be degraded to the dwoon-tsan-da class and clean up the dung of elephants and horses.

၁၄။ ကိုယ်မကျန်းရှိခင်းမိုးလျှံခံရာ။သူကပါးအိမ်ကိုကူးလောင်ရာအပြစ်ကို စိရင်သောတရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။ အကြင်သူသည်။ကိုယ်မကျန်းမမာရှိ၍။ဓိမိကိုယ်ကို။ မိုးမှိုင်းလည်းကောင်း။ မိုးကင်သော်လည်းကောင်း။ ဓိမိအိမ်ကို မီးလောင်၍ သူတပါးအိမ်ကိုလည်း။ ကူးလောင်လေ၏။ ထိုအိမ်ရှင်မီးကင်ရင်းလူကိုယ် ဖိုး အတန်ပြတ်၍။ နှစ်စုလွတ်စေ။ တစုကိုအခြားမီး လောင် အိမ်ရှင် သို့ပေး စေ။ ။ဤကားကိုယ်မမာမှိုင်းခံဖြစ်စေ။ မီးကင်ဖြစ်စေ။ ချင့်အိမ်ကိုလောင် ရာတွင်။ သူတပါးအိမ်ကိုကူးလောင်သောအပြစ်တည်း။ ။ထိုမီးလောင် ခြင်းလည်းတအိမ်တည်းကိုဆိုသတည်း။အိမ်အများဖြစ်က။ချင့်ပိုင်ထိုက်သ မျှဥစ္စာတည်းမလောင်။ ကြင်းကျန်သမျှကိုသုံးစုစု၍။ နှစ်စုလွတ်စေ။ တစုကို အနှလောင်ခံရသူအိမ်မှား တို့ အရှင်ကိုပေးစေ။ ။ဤအရာကိုပေးကမ် ရန် မရှိလျှင်။ ထိုသူနာထိန်းအိမ်ရှင်။ မယားလင်။ သားသမီး။ ဘဒိတ္ထိတွင်။ တစုံတယောက်။ ရာဇဝတ်ဒါဏ်ခြိုရှာကို။ မောင်း ကြေးနင်းကျော် ခပ်လေ စေ။ ၎င်အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။ အပြစ်တည်းဟူ၍။ ခြိုရှာကြားသိစေ အောင် အသံပေးစေခြင်းသည်ကား။ နောင်ခိုင်လုံ မြဲမြန်စေခြင်းငှါ။ မင်းတို့ ကျင့်ရာဝတ်တရားတည်း။ ။ဝင်အပြစ်ကိုပေးလျှင်။လျော်ပြစ်လွတ်စေ။

၁၅။ အိမ်မီးအုပ်ချက်လောင်ရှိ အခြားအိမ်သို့လောင်သောတရား။

အကြင်သူသည်။ချင့်အိမ်ဌမီးအုပ်ဖုံးပါလျှက်မလုံ၍။ ချင့်အိမ်ကိုလောင် ရာတွင်။ သူတပါးအိမ်ကိုကူးလောင်သည်မှာ။ ချင့်ကိုယ်တနှ ရာတွင်။ နှစ်စု လျှော်စေ။ တစုလွတ်စေ။ . ။ချင့်ဥစ္စာမလောင်ကြင်းကျန်သည်မှာ လည်း။သုံးစုစု၍။ တစုလွတ်စေ။နှစ်စုအလောင်ခံရသူအိမ်ရှင်တို့သို့ပေးစေ။ မီးအုပ်ဖုံးပါလျှက်လောင်ခြင်းကြောင့်ကြီးသောအပြစ်လွတ်စေ။

၁၆။ ဆီမီးညှိကူးရေလောင်သောတရား၊

အကြင်သူသည်။သူတပါးအိမ်သို့။ ဆီမီးကူရာတွင်။ ထိုအိမ်ကိုမီးလောင် ချေက။ ထိုမီးညှိကူးသောသူသည်။ ထိုလောင်သောအိမ်တွင်၊ ပရိကံအဖိုးကို သုံးစုစု၍နှစ်စုလျှော်စေ။တစုလွတ်စေ။

၁၇။ လူရစ်သုအိမ်ရာကိုမီးတိုက်သောတရား။

တနည်းတုံ။အကြင်သူသည်။ သေရည်သောက်ရစ်ဝ၍ရှိခြင်းကြောင့်။သု အိမ်ကိုမီးတိုက်သော်။ထိုအိမ်တွင်ဆုံးရှုံးသမျှကို။အစားလျှော်စေ။မင်းဗါဒါ လည်းခံစေ။

14th. The law when a sick person, stooping over the fire for warmth, sets fire to another person's house.

Oh excellent king! if any man, being sick, whilst fumigating or warming himself, shall set fire to his own house, and the fire shall communicate to the houses of others, and they be burned, let him be valued and pay one third of the price of his body to the person whose house is burned. This is when a sick man is fumigating or warming himself, and by the burning of his own house another person's is set fire to and consumed, that is, when only one house is burned; if there be many houses, let him give one-third of all his property that has escaped the fire to those whose houses have been destroyed; if he has nothing to give, let the wife or husband, child, or parents of the sick person be sent round the town or village with the gong, and proclamation be made for what fault the punishment is inflicted. This law is laid down that for the future, the custom may be firmly established. If the above punishment is inflicted, let the offender be free from making restitution.

15th. Regarding the firing of neighboring houses from a house ignited by the fire covered up on the hearth.

If any one has a fire covered up in his house, and by reason of its not being properly covered his house is burned, and the fire communicates to other houses and they are destroyed, let him pay two-thirds of the price of his body; and of all his property that may have escaped the fire, let him give two-thirds to the owner of the house burned; but because his fire was covered up, let him be exempt from the very severe punishment.

16th. Regarding fire occasioned by crossing to light an oil lamp.

If whilst any one is getting a light from another's house, he sets fire to it, let the fetcher of the light make restitution to the extent of the value of two-thirds of all the property that was burned in the house; let him be excused paying for the other third.

17th. Regarding a drunken man setting fire to the house of another.

In another case; if any one shall have drunk to intoxication, and shall in consequence set fire to the house of another, let him make good the whole loss, and let him also bear the criminal punishment.

၁၈။ အမျက်ထွက်၍သုအိမ်ကိုဒီးတိုက်သောတရား။

တနည်းတုံ။အကြင်သူသည်။ အမျက်ဒေါသ။မါနိမာနကြောင့်။သုအိမ်ကို ဒီးတိုက်သော်။ချင့်ကိုယ်ဘိုးလည်းပေးခေ။အိမ်နှင့်တကွဟုက်သမျှကိုလည်း။ အစားလျော်ခေ။ ။ဤကား။ တအိမ်ချင်းအမျက် ရှိသူတွင် တည်း။ ။ငင်အမျက်ရှိသည်။ တအိမ်ကြောင့်အမျက်ဟုက်စီးသမျှအိမ်များမှာ။ ထို ဒီးတိုက်သူကဟုက်သမျှကို။အစားဆပ်ခေ။ ။ဆို ခဲ့ပြီးသမျှကို။ မတတ် ရှိင်ရှိလျှင်။ ချင့်မယား။လင်။သား။မြေး။မိတ။ အတူနေတို့။ကိုယ်ဘိုးရှိသမျှ ဥစ္စာနှင့်ပေးဆပ်ခေ။ ။ငင်တည်းမတတ်ရှိင်သော်။ ထိုအတူစား။အ တူနေတို့ကိုတယောက်မကျန်။ ပြည်။ ဖြို။ ရွာ။ သိထင်အောင်မင်းဒါဏ်ပေး ခေ။

၁၉။ ရန်သူအိမ်ကိုဒီးတိုက်သောတရား။

တနည်းတုံ။ ဆကြင်သူသည်။တဖြို့နှင့်တဖြို။ တရွာနှင့်တရွာ။ ခိုက်ရန် ဖြစ်ကြ၍။ ဒီးတိုက်သည်။ ဒီးသင့်သူက။ ဒီးတိုက်သူကိုဆို၍။ ဓိုးမင်းတို့ထံ ရောက်သော်။ ထိုရွာတွင်အိမ်နှင့်တကွ။ဟုက်စီးသေဟောက်သမျှကို လည်းအ စားတည့်ခေ။မင်းဒါဏ်လည်းကြီးရွာစည်းပတ်ကိုခံခေ။ ။ထိုသို့ကား မဟုတ်တုံ။ဒီးတိုက်လျှင်။ တိုက်ခြင်း။ တိုက်ပြန်သော်။ ဥစ္စာအဟောက်ဟုက်။ အကွဲအရှကိုစစ်၍။အဟုက်များသူကို။ အဟုက်နည်းသူကလျော်ခေ။ ။အ တူချင်း။အဟုက်လျှင်။ နှစ်ဦးသား အဟုက်ပခေ။ ။မင်းဒါဏ်မှာ။ ကြီး ရွာဒါဏ်စည်းပတ်။ဆင်ချေး။မြင်းချေးကျုံ။ ဒွန်စန္ဒားသို့။နှစ်ဖြို့နှစ်ရွာသား ခံ ခေ။ မင်းအစရှိသောတရားသူကြီး။ပြည်ဖို့။ ဖြို့ကွပ် တို့စီရင်ရမည်။ ။တ ဖြို့ကနည်းသည်။ တရွာကများသည်မဆိုသာ။နည်းလျှောက်။ များလျှောက် မှာ။လျော်ပြစ်ဖြစ်သည်။မင်းဒါဏ်မှာအညီပေးခေ။ ။သို့မှ။ပြည်။ရွာ။ ရဟန်း ရှင်။ လူတည်းရေပ်ရှိင်မည်။နောင်လည်းသည်ကဲ့သို့မကျင့်နှင့်။ ဖြစ် တာ။ရမည်။ငင်နည်းတူ။ နောင်ကိုကျင့် လျှင်။ ဝေးစွာ ဖွဲ့ခေ။ ဖတ်မိ အောင် လည်းကျပ်ထားရမည်။ သုံးကြိမ်ပြုလျှင်။ဦး လည်းသိမ်းမှ။ ပြည်ကြီးဝန်ကို ရှက်ဆောင်ခြင်း၌ပြိမ်ရာသည်။ ။သူရစ်များလျှင်။ သူဦးများ။ မုဒ်ခိုး ခေ။ ငင်များလျှင်။ စစ်သူပုန်ရောက် ချေသည်ဖြစ်၍။ မင်းတို့ကျင့် ရာလမ်း တည်း။ထိုလမ်းအတိုင်းစီရင်ရာ၏။

၂၀။ တောခိုးတိုက်၍သူတ်ပါးဥယျာဉ်လယ်ရာကူးလောင်သောတရား။

အကြင်သူတယောက်သည်။ချင့်ပိုင်မြေတောကို။ရှင်းလင်းခေလို၍တော ခိုးတိုက်ခဲ့။ထိုခိုးကြောင့်။ ဥယျဉ်အဟောင်း။အသစ်သူတပါး ဥပဇာ။အပင်။

18th. Regarding setting fire to the house of another in a passion.

In another case; if any one from passion shall set fire to the house of another, let him pay the price of his body, and also make good the loss of the house and all that was destroyed with it; this is, when only the house of the person against whom the anger existed is destroyed. If, on account of this passion, many houses are burned, let the person who set fire to the (first) make good the whole; if he be unable to make good the loss as above, let the wife or husband, children, grand children, parents, or those who live along with him be sold, and let the loss be made good with the price of the whole; and if this be not sufficient, let all those who live along with him, without any exception, suffer the criminal punishment, that all the town and country may know.

19th. Regarding setting fire to the house of an enemy.

In another case; when one village or town has a quarrel with another, if any one shall set fire (to the opposite town or village,) and the person who suffered shall accuse him before the chief, let him make good the house burned and other damage done in the village, by loss of property or of life, and let him suffer the severe criminal punishment of rolling in the drum (or cask.) If this be not the nature of the proceeding, but one village having been set on fire shall in turn set fire to the other, the amount of loss or destruction on both sides be inquired into, and let the party who has lost least make restitution to the other; if the loss be equal, let no restitution be made; and as regards the criminal punishment, let it be the severest one, viz. rolling in the drum, or cleaning elephant and horses' dung, and let the inhabitants of both villages be degraded to the dwoon-tsan-da class. In this way, let the king and all chiefs, judges, and heads of towns and villages, decide; it shall not be said the inhabitants of one village were few, and of the other many; the restitution is irrespective of numbers, and the criminal punishment shall be equal; in such case only can priests and people live in the country in peace. They (chiefs) shall also use means to prevent any repetition (of such offences.) If it be repeated, let the perpetrators be banished to a distance, and let them be mutilated that they may afterwards be known If the offence be repeated a third time, they shall be put to death; then the chiefs who have charge of the country will have quiet.

When drunkards are numerous, thieves are; when thieves are numerous, lawless robbers are; and when they are numerous, it is as bad as war; this being the case, it is the business of the chiefs to prevent it; let them decide and judge as becomes them.

20th. Regarding setting fire to a garden in burning the jungle.

If any one in clearing his own portion of the jungle shall set fire to it, and other people's gardens, old or new, their oopazas, their

အသိ။ အပ္ပင့်ဟုက်သမ္ဘာအမြိုးတနိ ကို။ တွက်၍ပေးစေ။ ။အရန်းအတ်ာ်ပ်ီ ရှိ၍ ဟုက်လျှင်လည်း။ အစားတည်း လုပ်ပေးစေ။ စားကောင်းသမ္ဘာ။ အပင် ဥယည်အတွင်းမှာ။ မီးမလောင်။ တားသည်စဉ်းစောင်းရန်း ကိုလောင်လျှင်။ ထိုလောင်ရာတွင်သာ။ အစားလုပ်၍ပေးစေ။ ။မီး မလောင်သမ္ဘာမှာ။ အပြစ်လွတ်စေ။ ။သို့ကား။ ဆိုတုံ၏။ ကိုယ်အရှင်နှင့် ဥစ္စာကို။ ကိုယ်အ ရှင်ထိုက်လျှင်။ သည်သို့ကုရန်ရှိသည်ဟု။ ထိုဥယည်ရှင်ကိုမီးသား နှင့်ပါ။ ငါ လည်းကူညီသားပါ မည်။ ပြောဆို၍။ ကူညီပြုကြရာလောင်လျှင်။ တ ဝ ကိ်မီး ရှင်က။ ဥယည်ရှင်ကိုပေးစေ။ ။ထိုကဲ့သို့ မဟုတ်။ လေပြင်းစွာလာမည်။ ထိုဥယည်ရှင်က။ မတိုက်ပါ နှင့်။ ဥယည်လေအောက်ကဖြစ် ခဲ့သည်။ တား ပါလျှက်။ ငါပိုင်သည်က။ မီးတိုက်သည်ဟု။ မီးတိုက်၍လောင်ချေသော်ဟုက် သမ္ဘာကို။ နှစ်ဆတက်ပေးစေ။ ။ထိုဥယည်ဘဏ္ဍာရှင်တို့။ ကျွ။ ရှား။ မြင်း။ ဆင်။ လူထိပါးသေချေဆော်။ ဟျောက်သော်လည်း။ လေပြင်း လာမှိုက်။ လေအောက်ဖြစ်သဉ်ကိုသိလျှက်။ မီးတိုက်မိ၍ မီးလောင်ချေသော်။ ကျွ။ ရှား။ မြင်းဆင်တို့မှာသေသော်။ နှစ်ဆတက်။ ကျိုးသော်။ အစားထူတည်း။ မသေ ကျိုး နာသော်ကုမစေ။ မသော ရှင်သော်။ ဆေးကုမလျှင်။ ကိုယ် ဘိုးတွက် ၍ ပေးစေ။ ဆေးမကုမမ။ ထိုမီးလောင်အနာနှင့်သေချေသော်။ ဒွေသုံး ပိသာဏ ကျိတ်သူနှင့်လျော်စေ။ ။မင်းဒါဏ်အကြီးအမားကင်းလွတ်စေ။

၂ ၁၄ ဗျားတစက်ကြောင့်ပြည်ပျက်သောတရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။ မင်း။ အမတ် အကြီး။ ဥက္ကောင်းပ္ပြ သောအရပ်တို့ သည်။ အကြီးကိုအင်ယ်။ အင်ယ်ကို ပဗျောက်အောင်။ မကောင်းသော အပြစ် ကိုမြစ်တားရမည်။ ငါတို့သို့မရောက်။ ချင့်တို့အလိုက်။ ဖြစ်လေသည်တကား ဟု။ မွေးလျှာ့တွေ့ငေခြင်း၊ ဗျော်ပါးခြင်း။ အရှင်ကိုအားကြီး။ မနေရာမဏ္ဍင့် ရာ။ အနည်းဖြစ်သောရန်သည်အကြီးဖြစ်၍။ တိုင်းပြည်။ မြို့ရွာဟုက်စီးခြင်း သို့ရောက် သည်ကို။ ကမ္ဘာအဆက် ဆက်။ ဘုရားရှင် အဆူဆူ ဟော တော်မူ သောအကြောင်းရှိချေသည်။ ထိုအထုတ်ပတ္တိကား။ ရှေးသောအခါ။ ဗာဝ ဏာသီပြည် ၌ ဗြဟ္မဒတ်မင်းပ္ပြ၏။ ထိုမင်း တွင်ပရောဟိတ် ပုဏ္ဏား။ တိုင်ပင် ဘတ်ညည့်နေ့ဖြစ်သတည်း။ တနေ့သ၌။ မြတ် သောနေရာထက်နေ၍ မဝ်း။ ပုဏ္ဏားမှား ရည် မြမ်သော။ ပေါ့ပေါက်ကို။ ဖြူလ ရွာသောပုဆိုး ခြမ်၍။ ထို အပေါ်တွင်စားကြ လေသတည်း။ မင်းကြီးကိုင်ရာဗျားရည်။ တမုန်ညင်းခန့် တစက်ပုဆိုးဖြူအပေါ်သို့ကျသတည်း။ မင်းနှင့်ပုဏ္ဏားမင်းကျသည်တွင်။ မင်း လည်း ဣ ဒြေ ချုပ်၍။ မသုတ်ထေသည်။ ပုဏ္ဏားလည်း မဝ်း ရှေ့။ ရင်းတွင်

fruit, flowers, bark, leaves, or any vegetable production that bears a price in the market shall be destroyed by the spreading of the fire, let him pay the value of all property destroyed. If it was surrounded by a fence which is destroyed, let him replace it. If the trees used for food are not burned, but the fence only, let him replace what was consumed; let him be free from fault as regards what is not injured. Nevertheless, it is said, if the owner (of a garden) himself set fire, and give notice to the owner (of the next garden) and ask him to watch the fire, and say he will also assist, and if whilst he is so assisting, the fire shall communicate, let the lighter of the fire pay half the (damage) to the owner of the garden. But if it be not done thus, if the wind be strong, and the owner of the (next) garden say, "do not set fire, my garden is to leeward," and if the man with the fire reply, "I set fire to my own," and thus his (neighbor's garden) is burned, let him restore two fold, all that is destroyed; and if the cattle of the owner of the garden, elephants or men, are caught in the fire and die, whether the person who lighted the fire was warned not to do so, or whether he did so during a high wind, and knowing another person's garden was to leeward, let him restore two fold; if they have their limbs broken, let him replace them; if it be a man, and he does not die, but has a limb broken, or is hurt, let the lighter of the fire minister to him till well, and if he recover and was properly attended to, let the offender pay the price of his body; if he do not minister to him, and the man die in consequence of the burn, let the offender make restitution in three viss of silver, the price of ten men; let him be free from the severe criminal punishment.

21*st*. *Regarding a case where a kingdom was destroyed by a drop of honey.*

Oh excellent king! kings, ministers, and the heads of the people must instruct and warn them that great offences may be diminished, and small offences extinguished; they shall not say "oh, the case has not come before me, the people please themselves," and thus be negligent and only enjoy themselves; for, throughout the whole succession of worlds, every Para has declared that cities and kingdoms are destroyed by enemies who, originally insignificant, have in the process of time become powerful. As an illustration,—in former times, in Benares, when Brahmadat was king, he had a bramin prophet whom he consulted by day and by night. One day, seated on an exalted place, the king and the bramin were eating parched corn mixed with honey on a beautiful white cloth; as the king was helping himself, a drop of honey, as large as a mustard seed, fell on the cloth; the king and the bramin both saw it; the king, maintaining his dignity, did not wipe it up, and the bramin, it being more immediately

ဖြစ်၍လက်နှင့်မသန့်။ မသုတ်ဝန့်နေလျှင်။ ထိုဗျားရည်စက်ကို။ ယင်စုတ်၍။ ယင်ကိုနှစ်ပါး မနှင့်။ ထိုတွင်ပန္ဓကူး ခတ်၍။ ယင်ကိုမျိုး၏။ ၎င်တွင် မြင်လျှက်နှစ်ဦးမနှင့်။ ထိုနောက်အိမ်မျှောင်ခုတ်၍။ ယင်နှင့်။ ပင့်ကူကိုမျိုး၏။ ထိုစည်နှစ်ဦးမနှင့်။ ထိုနောက်၊ ကြွက်က။ အိမ်မျှောင်ကိုလာ၏။ ၎င်ကိုပင်မြင် လျှက်။ နှစ်ဦးမနှင့်ကျ။ ထိုနောက်။ ကြောင်။ ကြွက်ကို။ ခုတ်၍မျိုလေ၏။ ထိုတွင်ခွေးကိုက်၏။ ခွေးရှင်နှင့်။ ကြောင်ရှင်အခြင်း မျှားကြသည်။ ထိုတွင်လည်းပြေအောင်။ မင်းနှင့်။ ပုဏ္ဏားမစိုရင်။ အမှတ်တမဲ့ဟော်ပါး၍။ စားချင်နှင့်နေ ကြ လေ၏။ ခွေးရှင်က။ မင်းသားကိုခေါ်သည်။ အခြွေ အရန်။ ဆည်းဘူးကြ၍။ ကြောင်ရှင်ကလည်း။ မင်းသား ကိုခေါ်သည်။ အခြွေအရန်ဆည်း ဘူးကြ၍။ နှစ်ဦးသားအားရန် ကြီးကြရာတွင်။ သတ်ရိုက် ကြ သ တည်း။ ထိုတွင်မှ။ မင်းနှင့် ပုဏ္ဏားသေနာပတိတို့။ ဗျိုဆိုသော်လည်း မတတ်ရှိုင် ရှိသည်အားဆည်းကြ၍ကိုက်ရာတွင်။ မင်းနှင့်ပုဏ္ဏား။ သဌေးသူကြွယ်။ ဆင်းရဲသားတို့မှစ၍။ ဗျက်စီးသေဗျောက် ရှင်း သို့ရောက်ကြသည်။ ဖြစ်ရှင်းကြောင့်။ ဗာရာဏသီပြည် ဗျက်စီး ကြောင်းကိုထင်ရှားစွာ။ ဗျားတစက်ကြောင့်။ ပြည်ဗျက်ရှင်း ဖြစ်သတည်းဟု။ ဘုရား အသူဆူ။ ကမ္ဘာအဆက်ဆက်က။ စကားကိုမဟာ သ မတမင်းကြီးတို့အား။ ဗြဟ္မာမင်း၏ သားရင်း ဖြစ်သော။ မနုမည်သော ရှင်ရသော့ ဆိုတော်မူ၏။

ဤအခန်းကား။ မနုအကျယ်ပန့်ရသ တဆယ်လေးတွင်။ ဆင်။ မြင်း။ ကွဲ။ နွားအပါ။ ဝက်။ ကြက်။ ဝမ်ပဲ။ လူ မသေတန်။ မကျိုးတန်။ သေကျိုး၍လျှော်ရ သောတရားကစ၍။ ဥပဇာအပြားကိုဆိုသည်။ အဆုံးကားဗျားတစက်ကြောင့် ပြည်ဗျက်သည်တိုင်အောင်တည်း။

before the king, would not venture to stretch out his arm to do so; a fly came and ate it; but neither would move to drive it away; then a spider came and swallowed the fly; still, though they saw this, neither would drive it away; and after this a lizard seized and swallowed the spider; and even then neither drove it away; next a rat came and swallowed the lizard; still, though both saw it, neither would interfere; then a cat came and ate up the rat; then a dog attacked the cat, and the owner of the cat and dog quarrelled, and still the king and the bramin did not interfere to put a stop to it, but continued thoughtlessly to enjoy themselves. The owner of the dog went to one of the princes, and the owner of the cat to another, and when both had collected a strong party, they came to blows, and then, though the king and the bramin and the ministers tried to quiet the disturbance, they could not, and the strength of the parties increasing, the king, the bramin, the wealthy, and the poor were killed and destroyed, and thus the kingdom of Benares came to an end, as is well known, all through a single drop of honey. Thus, the words of the gods of the succession of worlds, Menoo the recluse, the son of the king of Bymahs, revealed to the great king Maha Thamadah.

In this fourteenth volume of the great work of Menoo is laid down the law of restitution to be made when elephants, horses, cattle, buffaloes, goats, pigs, fowls, ducks, or men are unlawfully killed, or have their limbs broken; also, the different oopazas, to the end, where it is related how the destruction of a country resulted from a single drop of honey.

Here ends the fourteenth and last volume of the great work of Menoo.

END.